V. évfolyam. Budapest, 1902. január 6-án. 1. szám

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN HÉTFŐN

TARTALOM:

Uj esztendő.
Szakkritika.
A belvárosi templom eltolása.
A közönség ellen.
A pénzkezelés.
Zaklatás.
A segédhivatalok uj beosztása.
Statisztika.
Olvasóinkhoz.
Hirek a városházáról.
Közgazdaság.
Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ARA:

Egész évre . . . . . 12 kor. Fél évre . . . . . 6 kor

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, IV., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség

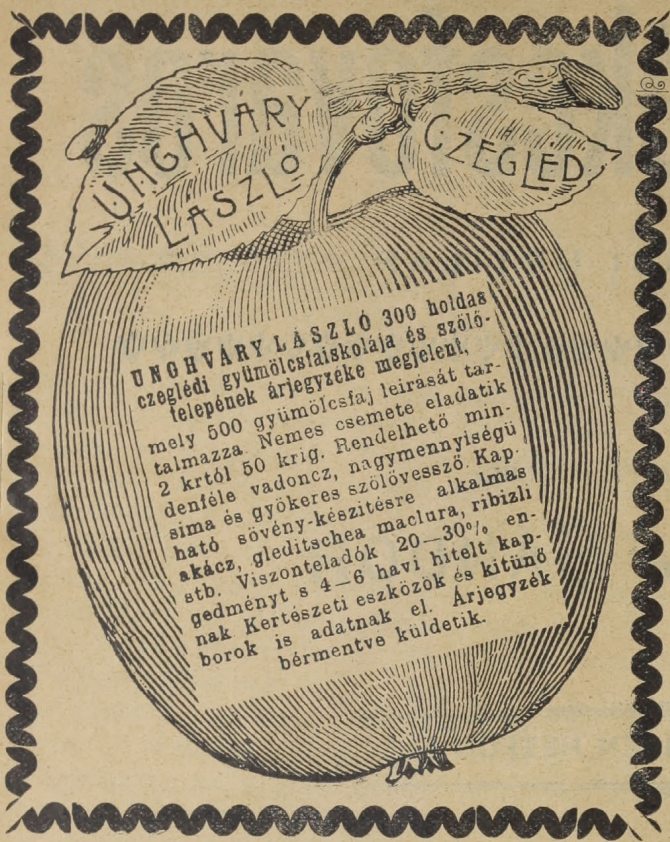

UNGHVÁRY LÁSZLÓ 300 holdas czeglédi gyümölcstaiskolája és szőlőtelepének árjegyzéke megjelent, mely 500 gyümölcsfaj leirását tartalmazza. Nemes csemete eladatik 2 krtól 50 krig. Rendelhető minden féle vadoncz, nagymennyiségü sima és gyökeres szőlővessző. Kapható sövény-készitésre alkalmas akácz, gleditschea maclura, ribizli stb. Viszonteladók 20—30% engedményt s 4—6 havi hitelt kapnak. Kertészeti eszközök és kitünő borok is adatnak el. Árjegyzék bérmentve küldetik.

Czerny-féle hires és elismert készitmények felülmulhatatlanok.

Tanningene a legjobb hajfestő szer, sötétszőke barna és fekete szinben. — Ára 5 korona. — Orvosilag ajánlva. — Törvényesen védve. Lelkiismeretesen megvizsgálva. — Teljesen ártalmatlan.

A szájnak és fogaknak legjobb szer a Czerny-féle **OSAN** antiseptikus, konzerváló tisztitó kellemes. — Ára üvegenkint 1 kor. 76 fillér. Osan-fogpor doboza 88 fillér. Osan fogkefe 60 fillér.

Czerny-féle keleti a legjobb és legegészségesebb szépitő-szer. **RÓZSATEJ** Üvegje 2 korona Balzsam szappan hozzá 60 fillér.

Fritsch Nándor napraforgó olaj szappanja *darabja 70 fill. és 1 korona.*

Főszétküldési hely! **CZERNY J. ANTAL, BÉCS,** XVIII., Karl Ludwighstrasse 6.
Prospektus ingyen és bérmentve.
Magyarországi főraktár: **Török József** gyógyszertára Király-utca 12.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részv-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében, valamint folyó-számlában (chek-számlán). A 10%-os betét-kamatadót az intézet fizeti.) **4% kamatozással,**

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

o o o o o **Kézi zálogüzletei:** o o o o o

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utcza sarok. — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

o o o o o o o o o IRODAI: o o o o o o o o o

VI. kerület, Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák: d. e. 1/2 9—1/2 1-ig, d. u. 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:
IV., Ferencziek-tere 4.

NEW-YORK, életbiztositó-társaság.

Alakult 1845-ben.

Az összes nyeremények a biztositottak tulajdona.

Kivonat az 1900. évi üzleti jelentésből:

Aktivák összege	1 milliárd 293 millió korona
Évi bevétel	290 „ „
1900-ban a biztositottaknak kifizettetett	115 „ „
1900-ban kötött uj üzletek összege	1 milliárd 146 „ „
Tiszta fölösleg 1900. végén	225 „ „

Az 1900-ban a biztositottaknak kifizetett nyereményosztalékok összege 14 millió koronára rugott.

A New-York a müvelt világ összes országaiban bir fiókokkal.

A New-York kötvénye megtámadhatatlan a kiállitás napjától fogva.

Referenciák Magyarországon: A magyar általános hitelbank. Pesti magyar kereskedelmi bank.

Magyarországi vezérigazgatóság:
Budapest, Erzsébet-körut 9—11. szám. (New-York palota.)

V. évfolyam. Budapest, 1902. január 5. I. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre . . . . . 12 Kor.
Félévre . . . . . 6 Kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

Ajánló levél.

Minthogy a „Magyar Székesfőváros“ egyes számaiból arról győződtem meg, hogy e lap a főváros közigazgatási életével és általában a fővárosi községi ügyeivel tüzetesen és behatóan foglalkozik és igy a közigazgatás ismertetése és a tárgyalás alatt álló kérdések megvilágitása körül ugy a nagyközönségre, mint a közigazgatásra nézve hasznos szolgálatokat van hivatva teljesiteni: A lapok az érdeklődők figyelmébe szivesen ajánlom.

Budapest, 1899. évi május hó 31-én.

Halmos, s. k.
polgármester.

62.454. szám.
1898—VI.

Budapest székesfőváros tanácsa.

Tekintetes

Dr. Bartha Sándor

lapszerkesztő urnak.

Budapest
Reáltanoda-utcza 5.

A tanács felhivja az összes elnöki és tanácsi ügyosztályokat, az összes kerületi elöljáróságokat és az anyakönyvi hivatalokat, hogy mindennemü, a nagyközönségnek szánt: végzéseit, pályázatait, árlejtési és versenytárgyalási felhivásait és hirdetményeket egy-egy példányban a „Magyar Székesfőváros“ czimü hetilappal közöljék.

Miről dr. Bartha Sándor lapszerkesztő (Reáltanoda-utcza 5.) az összes elnöki és tanácsi ügyosztályok, összes kerületi elöljáróságok és anyakönyvi hivatalok felzeten értesittetnek.

Ke t Budapesten, 1899. február hó 9-én tartott tanácsülésből.

Halmos, s. k.
polgármester.

Uj esztendő.

Nem panaszkodik senki, hogy legyürtük a mult esztendöt. Nem volt benne senkinek gyönyörüsége. A városházán is sok volt a baj. A legnagyobb, a nagy pénztelenség. Számos fontos érdeknek kellett hajótörést szenvednie a pénzhiány miatt. A városi közigazgatás csak a rideg adminisztrációra volt szoritva. Az uj esztendő hajnalán azonban nem akarunk vissza tekinteni. Előre akarunk nézni és vizsgálni kivánjuk, hogy micsoda föladatok megoldása vár a fővárosra ebben az esztendőben.

Alig volt még fontosabb év az egyesitett főváros történetében, ez idei esztendőnél. A harminc év alatt megszokott gazdálkodás fölmondta a szolgálatot. Az idei büdzsetet már csak mint hivatalosan kijelentették, mehanikai uton lehetett összeállitani. A polgármester megmondotta, hogy ez volt az utolsó költségvetés, amelyet még össze lehetett állitani. Ebben az esztendőben uj és szilárdabb alapot kell keresni a háztartás számára, különben összedül az egész alkotmány.

Hogy a rendezés nagy munkájában micsoda és mekkora ujabb megterheltetés már a polgárságra, ma még ismeretlen tényező. Mindent az fog irányitani, hogy a főváros ismeretes memorandumából, mit és mennyit vállal a kormány.

Az elmult esztendő a jóléti bizottság éve volt. A jóléti bizottság nagymunkájából kimagaslik az a memorandum, amely részletesen kimutatja, hogy a főváros háztartásának romlását az állam helyett viselt terhek állandó és rohamos növekedése idézte elő. A memorandumot küldöttség adta át a kormánynak. Választ még nem kapott rá. Bár az egyes nyilatkozatok és konkrét esetben hozott kormányhatározatok nem kecsegtetnek azzal, hogy nagyon sokat várhatunk a kormánytól, hogy a kormány tagjaiban megvan az a jóakarat, az a szeretett a főváros iránt, amely föltétlenül szükséges a dolgok sikeres elintézéséhez, mégis azt hisszük, hogy teljesen nem zárkózhatik el a kormány a főváros kérelme elül. Mert nemcsak Budapest, hanem az ország, a magyar nemzet érdekéről és becsületéről van szó, amelynek megvédésére első sorban a kormány van hivatva.

Az uj esztendőnek legfontosabb teendője a főváros és a kormány közötti viszonynak lehetőleg végleges rendezése. Egyedül az adhatja meg a szilárd alapot. Budapest tovább fejlödésére. A kormány támogatása és áldozatkészsége nélkül a bajokat orvosolni nem lehet s Budapest tovább a maga erejéből a fővárost fejleszteni nem tudja, de nem tudja megállitani visszaesés utján sem. Nem tudjuk, nem akarjuhinni, hogy a mostani kormánynak különös ambiciója és gyönyörüsége tellenék abban, hogy az ország fővárosa az ő kormányzása alatt jutott csödbe, hogy a kormánypolitika juttatta oda. Nem hisszük, hogy a történelemben elvállalnák ezért a felelösséget. Hogy eddig nem történt semmi, oka az a tévhit, amely néhány év előtt befészkelödött a polgárságnak a tudatába is, hogy Budapest a világ leggazdagabb városa. Olyan erősen bevette magát ez a hit a szivekbe, hogy nem tartják komolynak a főváros mostani jajgatását. Pedig sajnos a mese a nagygazdagságról, mese volt akkor is, amikor egyes dolgok védelmére illetékesnek látszó helyről mesélték.

A polgárságnak is, a kormánynak is le kell számolnia ezzel a mesével s be kell látnia, hogy a tündér regék kincséből a földön megélni nem lehet.

Bizonyos, hogy a kormány támogatni fogja a várost Csak ne akkor kezdje meg a támogatást amikor már talán későn lesz. Mindent azonban a kormánytól nem várhatunk. A főváros polgárságának is meg kell hoznia ebben az esztendőben az áldozatot. Kétségtelen, hogy meg is hozza.

Ennek az esztendőnek a gyümölcse lesz — ha igaz — az uj fővárosi törvény. Évek óta halljuk föltétlen illetékes helyről, hogy a törvényjavaslat az utolsó pontig készen van. A beavatottak révén ki is szivárog egy és más, hogy mi minden van az uj törvényben. De azután leront mindent, hogy ugyancsak föltétlen illetékes forrásból támadt az a hir, hogy hire, hamva sincsen még a fővárosi törvény javaslatnak. Még az első betüjét sem irták meg, de még csak az ideákkal sincsenek tisztában. Ez a két hir kergeti folyton egymást. Csak az az egy bizonyos, hogy a kormányelnök megigérte, hogy sürgösen meg fogja csinálni. Mi lesz hát az uj törvényben. Vajjon megfogja-e akadályozni az uj törvény a klikk uralom erösödését, vajjon lehetetlenné fogja-e tenni, hogy minden inteligenciát nélkülöző magyarul alig tudó alakok ragadják magukhoz a hatalmát.

Akár meglesz a törvény akár nem, a közmunkatanácscsal való viszonyt rendezni kell ebben az esztendőben. A terjedék egyezséget nem kötötték meg. Hogy micsoda következménye lesz az uj állapotnak, azt az első szabályozás meg fogja mutatni. Csak az bizonyos, hogy a város csak nyerhet a mostani állapot mellett

Sok nagy és fontos tenni való vár ebben az esztendőben a főváros intéző köreire. Évtizedekre rendbehozhatják a háztartást, de véglegesen el is ronthatják. Mi teljes bizalommal köszöntjük, az uj esztendőt. Meggyőződésünk szerint minden intézmény olyan, amilyen ember áll az élén. S ebben a tekintetben nem lehet panaszunk. Teljes megnyugvással nézhetünk a jövő fejleménye elé, mert tudjuk, hogy a város polgármestere nem fogja megengedni, hogy ez a város sülyedjen s hogy megfogja találni a kibontakozás módját. A törvényhatóság is a nagyközönség is rendületlen bizalommal követi vezérét, a polgármestert, aki már annyiszor fényes bizonyitékát adta, hogy jó és biztos kézben van az ő kezében a főváros kormányzata. A polgármester iránti bizalom, az egyetlen megnyugtató az uj év hajnalán.

Szakkritika.

A főváros közmunkáinak szabályozásának egyik legnagyobb hibája, hogy a tervek minden szakkritika nélkül kerülnek a törvényhatóság közgyülése elé. A négyszáz tagu közgyülés pedig nem alkalmas szakdolgok megvitatására. Rendesen azután a közgyülés a tervező személye vagy a terv által szolgált érdekek figyelembevételével határoz. Hogy müszaki szempontból mennyiben felel meg a terv, azzal keveset törődik a törvényhatóság. Ezért van Budapesten annyi szerencsétlen szabályozás. Ezért itéli el legtöbbször a közgyülés végrehajtás után a szabályozást, a melynek tervéhez pedig hozzájárult.

Kiáltó példa erre a Belváros szabályozása. A közgyülés néhány tagja aggodalmakat táplált már a szabályozás végrehajtása előtt. Az aggodalmakat azonban eloszlatta az a kijelentés, hogy a valóságban nem fog ugy látszani a tengelytörés, mint a papiroson. A laikusok hittek s a gyakorlat azt bizonyitotta, hogy a végrehajtásban még rosszabb a szabályozás, mint a papiroson volt.

Régen érzett szükség, hogy egy föltétlenül megbizható szaktestület alaposan vizsgálja meg a terveket müszaki szempontból, hogy a törvényhatóság laikus tagjai is tisztán láthassanak, biztosan itélhessenek. Hivatalosan van a törvényhatóságnak szakfóruma: a középitési bizottság. Ez véleményt is mond minden szakkérdésben. De a középitési bizottság csak hivatalosan szaktestület, valójában nem az. Van benne néhány szakember, de van laikus is akárhány. S rendesen a laikusok a szóvivők s ők döntenek. Szükség van tehát olyan testületre, amely kizárólag a szakszempontból, minden egyéni befolyás nélkül mondana véleményt.

Nem akarunk még egy külön bizottságot. Erre nincsen szükség, nem is vezetne célra. A megoldást lehetővé tette a budapesti mérnök és épitő-egyesület. Az egyesület müködése közismeretü, nem is akarunk vele bővebben foglalkozni. Az egyesület a maga kebelében megvitat minden kérdést, de a sok jó, egészséges idea bent marad az egyesület helyiségeiben. A fővárosnak már régen igénybe kellett volna vennie az egyesület szolgálatát. Alig van vidéki város, a mely az ő ügyes-bajos szakdolgával ne fordult volna az egyesülethez s ha követte az egyesület tanácsát, nem bánta meg soha. Csak éppen a főváros nem akart tudomást venni arról, hogy az egyesület él. Az egyesületben sokszor komoly és alapos vita volt arról, hogy Budapest specialista az elrontott szabályozásban. Ha külföldi szakember végig járta Budapest utcáit, rendesen csodálkozással kérdezte, hogyan történhetett meg mindaz, amikor olyan kiváló szaktestület van a fővárosban, mint a mérnök és épitő-egyesület.

Az egyesület végre elhatározta, hogy formailag is fölajánlja szolgálatát a fővárosak. Előterjesztést tett, amelyben azt kéri, hogy a tanács a nagyobbszabásu közmunkák tervét engedje át a mérnök-egyesületnek s az egyesület véleményével terjessze a közgyülés elé. A tanács meghallgatta a mérnöki hivatalt, amely most teszi meg a jelentését. A mérnöki hivatal is kénytelen konstatálni, hogy az egyesület meghallgatása üdvös dolog lenne, de . . . itt jön az elmaradhatatlan „de.“ Két aggodalma van a mérnöki hivatalnak. Az egyik, hogy az egyesület meghallgatásával még egy fórum keletkeznék, amely még nyujtani az előkészités idejét, a másik, hogy az egyesület meghallgatásával tárt kaput nyitnánk a telekspekulációnak, mert idő előtt nyilvánosságra kerülnének a tervek.

Egyik argumentumot sem fogadhatjuk el. Az elsőt illetőleg nem habozunk kijelenteni, hogy égetően sürgős szabályozás egyáltalán nincsen. Nem azokról a kisebb dolgokról van itt szó, amelyeket az élet napnap után fölvet és sürgős végrehajtást követel, hanem azokról a nagyobbszabása középitkezésekről, amelyeket évtizedekre, sőt évszázadokra alkotnak. Ilyen közmunkák előkészitésénél pedig nehány heti vagy egy hónapi késedelem nem olyan veszedelem, mintha milliók árán végrehajtják a terveket s a végrehajtás után tünik ki, hogy kárba vesztek a milliók, kidobták hiába.

Sokkal fontosabb a mérnöki hivatalnak a másik aggodalma, hogy a főváros rovására a telekspekulációt táplálják, ha a terveket idő előtt megküldik az egyesületnek s igy nyilvánosságra hozzák. Nézzük csak hogy van ez most. A mérnöki hivatal az általa kidolgozott tervet a középitési bizottság elé terjeszti. A bizottság tárgyalásai pedig nyilvánosak. Abban a

pillanatban tehát, amikor a mérnöki hivatal a középitési bizottság elé terjesztett egy tervet, az többé nem titok s mindenki, akit érdekel, teljes információt szerezhet. A középitési bizottság és a közgyülés tárgyalása között pedig hetek, sőt hónapok telnek el. Tehát elegendő idő van arra, hogy minden veszedelem nélkül hozzászólhasson az egyesület is.

Csak egy példára hivatkozunk. A Dob-utca szabályozására a mérnöki hivatal tervei kora tavaszszal kerültek nyilvánosságra, még pedig nem indiskréció folytán, hanem annak természetes rendje szerint. Hónapokig beszéltek, irtak a tervekről, mig a törvényhatóság csak decemberben határozott. Több mint félesztendei idő volt tehát, ami csak elegendő lett volna arra, hogy meghallgassák az egyesületet. Ha a mérnöki hivatal nem fél az objektiv szakkritikától, ha nem egyesek hiu ambiciója vagy féltékenyen őrzött hatalma a döntő faktor a közügyek intézésében, akkor minden tekintetben csak hasznos, ha a város meghallgatja az egyesületet.

Egy kis jóakarattal meg lehet találni a módot és a formákat, hogy az egyesület hivatalos fórummá ne legyen, véleményének megadásával fölösleges időt ne pazaroljon a város és végül, hogy a telekspekuláció mit se nyerjen azzal, hogy nemcsak a laikusok nyilatkoznak a szakkérdésekben.

A belvárosi templom eltolása.

Sok szó esett már a belvárosi plébánia templomról, a mely a belváros szabályozásánál oly szerencsétlen helyre került, hogy teljesen megakadályozza a belváros fejlődését. A belvárosi templom miatt nem lehet felépiteni teljesen az eskütéri hid feljáróját; ez a templom akadályozza meg a dunapart és a régi városház-tér rendezését. Több terv merült már fel a templom sorsát illetőleg. Hol fel akarták tolni, hol meg lerombolni. Most ismét az eltolásnak egy érdekes terve fekszik a fővárosnál, a mely Devecis Ferenc müszaki tanácsos javaslatával szemben ugy akarja eltolni a templomot, hogy az a régi városháza helyére jutnék, homlokzattal a Váci-utcára. A templom helyén megmaradt helyre épithetnék a paplakot arkádszerüen, a földszinten pedig üzleteket és boltokat lehetne épiteni, a melynek jövedelméből törleszthetnék az eltolás költségeit. A költségeket a vállalkozó egy millió 40 ezer koronára teszi, a melyet a város öt évi részletekben törleszthetne. A tervet a városnál legközelebb tárgyalás alá is veszik.

A közönség ellen.

A főváros és az adófelügyelőség most azon vitatkoznak, hogyan lehet egy miniszteri rendeletet a közönség rovására magyarázni. Valósággal versenyeznek, hogy melyik tudja szigorubb magyarázatát adni a rendeletnek. Érthetetlen törekvés az most, amikor egész sulyával ránk nehezedik a közgazdasági válság, amikor a kormány és a városi hatóság másrészt azt tárgyalja, hogyan segithet a munkátlanok ezrein, a mikor föliratban kéri a törvényhatóság a kormányt, hogy a tervezett állami munkákat sürgősen hajtsa végre, hogy egy kis munkát kapjanak az iparosok.

Öt év előtt a pénzügyminiszter az adó biztositása érdekében elrendelte a transzferálást. A közgyülésen is kifejezést adtak annak, hogy a transzferálás a mai viszonyok mellett méltánytalan és igazságtalan, mert nem az adót fizetni nem akaró renitenseket sujtja, hanem azokat a nagyon szegény embereket, akik a kivetett adót nem tudják megfizetni. A közgyülés azért alaposan redukálta a büdzsetben a transzferálásra előirányzott összeget és föliratban kérte meg a pénzügyminisztert, engedje meg, hogy csak akkor transzferáljanak, ha azt látják, hogy az adóhátralékos tudna fizetni, de nem akar.

A miniszter még nem válaszolt a főváros föliratára, de az adófelügyelőség már megnyilatkozott, még pedig olyan értelemben, hogyha ezt a főváros akceptálja, megtizszereződik a transzferálás és nem győzik póthitellel a szállitás költségét.

A pénzügyminiszter is könyiteni akart a transzferálás ridegségén s rendeletet adott ki, hogy ha az adóhátralékos a transzferáló végrehajtó előtt igazolja, hogy adóhátralékának egyharmadát megfizette, vagy ha az egyharmadot a végrehajtó kezeihez kifizeti, akkor a transzferálást föl kell függeszteni.

A kerületi számviteli hivatalok betü szerint magyarázták a miniszter rendeletét, mert az volt a legemberségesebb magyarázat. S a kerületben, ahol naponkint érintkeznek a felekkel, tudták, hogy erre az emberséges magyarázatra szükség van nemcsak a közönség, hanem a hatóság és a kincstár érdekében is. Mert e mellett az eljárás mellett biztositva van legalább az egyharmad, de ha elviszik a szegény ember kis butorát, a tapasztalás szerint abból gyakran még a transzferálás költsége sem térül meg. A hatóság még ráfizet a dologra s egy polgárát tönkretette.

A központban azonban, ahol fakó szivvel csak a megsárgult aktákat forgatják, ahol az életet nem ismerik, csak teoriákon lovagolnak, nem tetszett a kerületi magyarázat. Összeültek hát a bölcsek, hogyan lehetne másként magyarázni, az adófizető közönségre hátrányosabban. S nagy volt az öröm, amikor megtalálták a magyarázatot, amely szerint az adóhátralékosnak mindenkor az eredeti hátralék egyharmadát

kell megfizetnie, vagyis háromszorra kell megfizetnie az egész hátralékot. Érezték és tudták, hogy ez a magyarázat a nagyközönségre hátrányos, tehát a fokozatos felelősség elve alapján átirtak az adófelügyelőséghez, hogy ő is magyarázza ugy a rendeletet. Legalább ha a közgyülésen egyik vagy másik városatya számon kéri az erőszakos magyarázatot jó lesz villámháritónak az adófelügyelőség.

Az adófelügyelőség azonban másként gondolkodott. Ha már a központ megkezdte az erőszakos magyarázatot, az ő hivatása, hogy tovább menjen azon az uton. S meg is cselekedte. Az adófelügyelőség már ugy magyarázta a miniszteri rendeletet, hogy az adóhátralékos csak egyszer élhet az egyharmad fizetési jogával A végrehajtók csak az első egyharmadot fogadhatják el Másodszor már az egészet, tehát a megmaradt kétharmadot egyszerre kell fizetni, különben tessék transzferálni.

Csodálatos, hogy olyan világosan szövegezett rendeletet hogyan el lehet magyarázni. A miniszteri rendelet sem első, sem második részletről, sem eredeti vagy nem eredeti hátralékról nem szól, hanem világosan azt mondja, hogy ha a fél legkésőbben a megjelent végrehajtó kezeihez az adóhátralék egyharmadát kifizeti, a transzferálást föl kell függeszteni. Ez a rendelet nem tür meg semmiféle magyarázatot. De ha szükség lenne is magyarázatra, sem a központi adószámvevőség, sem az adófelügyelőség nem jogosult arra, hogy a miniszter rendeletét magyarázza. Egyik sem jogosult arra, hogy azt a kedvezményt, a melyet a miniszter az adózó közönségnek megadott, erőszakos magyarázásokkal megvonják.

A közönség nevében kérjük a polgármestert, magyarázza meg a központi adószámviteli hivatalnak, hogy neki nem hivatása, hogy a miniszteri rendeleteket a közönség rovására erőszakos módon magyarázza.

A pénzkezelés.

A Kecskeméthy-féle lopás után tudvalevőleg a polgármester elrendelte a pénzkezelésre vonatkozó szabályzat revizióját. A főszámvevő a revizióra vonatkozólag a következőe lőterjesztést tette:

Nagyságos polgármester Ur!

Folyó év november 16-án 11.620 eln. sz. alatt méltóztatott a székesfőváros kárára a legutóbbi napokban elkövetett nagymérvü lopási esetből kifolyólag tekintettel arra, hogy kitünt, miszerint egyes kerületi pénztárak a nálunk befolyt pénzek beküldése alkalmával nem alkalmazkodnak szorosan a kerületi elüljáróságok részére alkotott szolgálati utasitás 645. §-ban foglalt ama rendelkezéséhez, hogy a pénz szolga kiséretében a felelős számadók egyike által szállitandó be az adófőpénztárba — az összes kerületi elüljárókat felhivni, hogy felelősség terhe mellett gondoskodjanak arról, hogy az érintett szakasz rendelkezései mindenkor a legpontosabban megtartassanak és attól eltérés semmi körülmények között se forduljon elő.

Egyuttal felhivni méltóztatott, hogy 8 nap alatt jelentést tegyek arra nézve, hogy nem volna-e czélszerü, esetleg szükséges és ha igen, minő irányban, a pénz kezelésére és szállitására nézve ez idő szerint fennálló szolgálati utasitást módositani avagy egészen uj utasitást kiadni, különösen abból a szempontból, hogy a székesfőváros károsodások ellen a lehetőséghez képest biztositassék és megvédessék.

Az erre vonatkozólag ez időszerint is változatlanul fennálló szolgálati utasitásokra nézve a következő módositásokat és kiegészitéseket javasolom:

1. A székesfővárosi központi pénztár részére az 1887. évi 278. kgy. sz. alatt megállapitott és a nagymélt. belügyminiszter ur által 1887. április hó 28-án 25.314. sz. alatt jóváhagyott VIII. számu szolgálati utasitásnak az 1888. évi 746. kgy. sz. alatt és az 1889. évi 3196/VI. tszámot nyert 1888. évi 77.461. belügymin. sz. alatt csak az ide nem vonatkozó részeiben módositott 17. §-ának 6., 7. és 8. bekezdései szerinti, «a postán érkezett nagyobb sulyu 1½ kilogrammot meghaladó pénz és egyéb értékküldemények», melyeknek megérkezéséről a központi pénztár a levélhordó által átadott szállitó levél által értesittetik, szintén mindenekelőtt az ellenőr által a postaküldemények nyilvántartási könyvébe az illető hasábok, különösen pedig az első pénzhasáb kitöltése mellett bejegyzendők és azután meghatalmazandó pénztári tiszt által egy hivatalszolga kiséretében a postahivatalnál veendők át és az ő felügyelete alatt és felelőssége mellett szállitandók a pénztárba. Az átvételre kiküldött stb.

Ha jelentékenyebb értékü küldemény érkezik, akkor a pénzkezelőn vagy megbizott pénztári tiszten kivül, még egy pénztári tiszt rendelendő ki az átvételhez. Ez esetben csak akkor veendő igénybe a hivatalszolga egyike, ha a küldemény nagyobb sulylyal bir.

A megbizott pénztári tiszt által a postáról áthozott pénz és értékküldeményeket mindenekelőtt stb. jelenlétében, a postán átvettek pedig az igazgató, az ellenőr, az átvételre hivatott pénzkezelő és azon pénztári tisztnek jelenlétében, ki azokat a postán átvette azonnal felbontandók, ha pedig ez lehetséges nem volna, mint letétek őrizendők és a következő napon, ha ez közönséges hivatalos nap nem volna is, bontandók fel.

Ezen az egyéb részeiben az 1898. évi 746. kgy. sz. és az 1889. évi 3169/VI. tsz. alatt érkezett 1888. évi 77.461. sz. belügymin. leirattal már módositást nyert szakasznak fentemlitett bekezdéseit a következőképen javaslom módositani. A 6. bekezdés az «és azután» szavak után ekként folytatandók a küldemények 500 koronáig terjedőleg egyedül az igazgató által kirendelendő eskütt tett hivatalszolga; 500 koronán felüli, de 5000 koronát meg nem haladó összegekről egyedül az igazgató által kirendelendő pénztári tiszt vagy gyakornok; 5000 koronán felüli, de 25.000 koronát meg nem haladó összegeknél az igazgató által kirendelendő pénztári tiszt vagy gyakornok hivatalszolga kiséretében, a 25.000 koronán felüli, de 100.000 koronát meg nem haladó összegü értékek az igazgató által meghatalmazandó pénztári tiszt és egy melléje kirendelendő második pénztári tiszt vagy gyakornok, a 100.000 koronát meghaladó összegü értékek pedig egy az igazgató által meghatalmazandó pénzkezelő vagy pénztári tiszt és egy melléje kirendelendő második pénztári tiszt által a postahivatalnál veendők át és az e czélra kirendeltek felügyelete és felelőssége mellett szállitandók a pénztárba.

Ha két hivatalnok van kirendelve, az esetben csak akkor veendő igénybe a hivatalszolgák egyike, ha a küldemény nagyobb sulylyal bir.

A további «meghatalmazandó — pénztárba» szavak törlendők.

Ellenben az ez után következő határozmány: «Az átvételre kiküldött stb. — átvételt» változatlanul fentartandó.

A mostani 7-ik bekezdés «Ha — bir» teljesen törlendő, mert annak határozmánya már a fentiekben benfoglaltatik.

A mostani 8. bekezdés első sorában «a megbizott pénztári tiszt» helyett «a megbizott pénztári hivatalnok vagy hivatalnokok» teendő.

Ezen bekezdés végsorai pedig «és azon pénztári tisztnek — bontandók fel» helyett, a következőképen szövegezendők: «és azon pénztári hivatalnok vagy hivatalnokoknak jelenlétében, ki vagy kik azokat a póstán átvette vagy átvették, azonnal tehát okvetlenül még az nap felbontandók.»

2. A székesfővárosi központi pénztár részére az 1887. évi 278. kgy. és 25.314. belügym. sz. alatt megállapitott VIII. számu szolgálati utasitás 24. §-a szerinti «Pénzt helyettesitő értékpapirok beszedésére vagy beváltására, melyeknek átvétele vagy beváltása megengedtetett, mindenkor csak az igazgató által kirendelendő pénzkezelő esetleg pénztári tiszt egy hivatalszolga kiséretében alkalmazandó. A beszedett okmányok vagy pénzek ezen pénztári tisztektől még a hivatalos órák folyama alatt bekérendők és őrizet alá veendők; azokat ezentul vagy épen éjszakán át reájuk bizni a legszigorubban tiltatik.

Hasonló eljárás alkalmazandó a hivatali helyiségeken kivül teljesitendő fizetéseknél is.

Ha nagyobb összegek beszedése vagy beváltása, illetőleg elhelyezése vagy kifizetése forog fenn, akkor a pénzkezelőn vagy pénztári tiszten kivül még egy pénztári tiszt rendelendő ki, mely esetben csak akkor veendő igénybe a hivatalszolgának kisérete, ha az értékek nagyobb sulyuak.»

Ezen szakaszt a következőképen javaslom módositani.

Az 1. bekezdésben a «mindenkor csak» szavak után folytatólag a következőképen szövegezendő: «500 korona erejéig egyedül az igazgató által kirendelendő esküt tett hivatalszolga; 500 koronán felüli, de 5000 koronát meg nem haladó összegeknél egyedül az igazgató által kirendelendő pénztári tiszt vagy gyakornok; 5000 koronán felüli, de 25.000 koronát meg nem haladó értékeknél az igazgató által kirendelendő pénztári tiszt vagy gyakornok egy hivatalszolga kiséretében, 25.000 kor. felüli, de 100.000 koronát meg nem haladó értékeknél az igazgató által meghatalmazandó pénztári tiszt és egy melléje rendelendő második pénztári tiszt vagy gyakornok; 100.000 koronát meghaladó összegeknél pedig egy az igazgató által meghatalmazandó pénzkezelő vagy pénztári tiszt és egy azok mellé, mint második hivatalnok kirendelendő pénztári tiszt alkalmazandó.

Hasonló eljárás alkalmazandó a hivatali helyiségeken kivül teljesitendő fizetéseknél, pénzelhelyezéseknél, pénzfelvételeknél és pénzváltásoknál.

A beszedett okmányok, értékek vagy pénzek, a kirendeltektől még a hivatalos órák folyama alatt bekérendők és őrizet alá veendők; azokat ezentul vagy épen éjszakán át reájuk bizni, a legszigorubban tiltatik.

Ha két hivatalnok van kirendelve, az esetben csak akkor veendő igénybe a hivatalszolgák egyike, ha a küldemény nagyobb sulylyal bir.»

A fönálló szolgálati utasitás további az «az igazgató — sulyuak» szavak között foglalt része tárgytalanná válván — teljesen törlendő.

3. A székesfővárosi központi pénztár részére az 1887. évi 278. kgy. és 25.314. belügym. sz. alatt megállapitott VIII. számu szolgálati utasitás 31. §-a szerint, a küldeményeknek a hivatali helyiségből a postára való elszállitásánál kiséretül csak az igazgató által kirendelendő pénztári tiszt egy hivatalszolga kiséretében alkalmazandó, főtiszt pedig csak kivételes esetekben.

A kisérettel megbizott tisztnek a küldeményt addig mig azt a postahivatalnak át nem adta és a posta-vevényt át nem vette, egy pillanatra sem szabad szem elől téveszteni; egyszersmind kötelessége a posta-vevénynyel azonnal a hivatalba visszatérni.

Ezen szakaszt a következőképen javaslom módositani:

Az 1. bekezdésben az «elszállitásnál» szó után folytatólag teendő, «mindenkor csak 500 koronáig terjedőleg egyedül az igazgató által kirendelendő esküt tett hivatalszolga; 500 koronán felüli, de 5000 koronát meg nem haladó összegeknél egyedül az igazgató által kirendelendő pénztári tiszt vagy gyakornok; 5000 koronán felüli, de 25.000 koronát meg nem haladó összegeknél az igazgató által kirendelendő pénztári tiszt vagy gyakornok, hivatalszolga kiséretében; 25.000 koronán felüli, de 100.000 koronát meg nem haladó összegeknél az igazgató által meghatalmazandó pénztári tiszt és egy melléje rendelendő második pénztári tiszt vagy gyakornok; a 100.000 koronát meghaladó összegü értékek pedig egy az igazgató által meghatalmazandó pénztári kezelő vagy pénztári tiszt és egy azok mellé, mint második hivatalnok kirendelendő pénztári tiszt alkalmazandó. Ha két hivatalnok van kirendelve, az esetben csak akkor veendő igénybe a hivatalszolgák egyike, ha a küldemény nagyobb sulylyal bir.

Az 1. bekezdésnek folytatólagos része törlendő.

A 2. bekezdés következőképen szövegezendő: «a kirendeltnek vagy a kirendelteknek a küldeményt addig, mig azt a posta-hivatalnok át nem adta vagy adták, és a posta-vevényt át nem vette vagy vették, egy pillanatra sem szabad szem elől téveszteni; egyszersmind kötelessége illetve kötelességük a posta-vevénynyel azonnal, tehát még az nap a hivatalos órák alatt a hivatalba visszatérni.

4. A székesfővárosnak ugy az adó kezeléséből valamint a kerületi elüljáróságok egyéb ügyköréből kifolyólag a kerületi adószámviteli és tekintve a kerületi számvevőségi osztályoknál előirásra került összegek kezelésére és elszámolására hivatott kerületi pénztárak számára az 1899. évi 310. kgy. sz. alatt megállapitott, és a nm. belügym. urnak 1899. november 4-én, 114.771. sz. alatt kelt jóváhagyó leirata értelmében 1899. november 22-én 1581. kgy. sz. alatt módositott szabályrendeletek kapcsán, az 1900. évi január 13-án tartott tanácsülésből 43.810 t. sz. alatt kiadott szolgálati utasitás 645. §-a szerint;

«Pénznek a hivatalos helyiségeken kivül való átvételére vagy hivatalos helyiségeken kivül teljesitendő fizetésekre a hivatalszolga kiséretében a pénztáros által kirendelendő pénztári tiszt vagy gyakornok alkalmhazható. A beszedett pénzeket vagy okmányokat ezen hivatalnokoktól még a hivatalos órák folyama alatt be kell kivánni és őrizet alá venni; azokat ezen időn tul vagy épen éjszakán át reájuk bizni a legszigorubban tilos.

A kerületi pénztárak az állami adókat, azok járulékait és egyéb illetékeket és dijakat hetenkint, mihelyt azonban a beszedett összegek 10,000 koronát elérnek hétközben is, még aznap vagy legkésőbb másnap reggel kötelesek az adófőpénztárba és pedig lehetőleg kocsin beszállitani. Negyedévenként az egész készletet, az adószámviteli osztálytól vett kimutatás alapján pedig havonta a lefolyt hóban házadó fejében befolyt összegeket külön tételben kell beszállitani a főpénztárba.

A pénzt szolga kiséretében a felelős számadók egyikének kell beszállitania.

Ezen szakaszra nézve mindenekelőtt konstatálom, hogy vannak kerületek, (II., III. és X.) hol a két számadón t. i. a pénztárnok és az ellenőri teendőkkel megbizott pénztári tiszten kivül sem pénztári tiszt, sem gyakornok nincsen alkalmazva és vannak oly kerületek, (p. az I.) ahol a két számadón kivül csak egy gyakornok van alkalmazva — mi ezen szakasznak helyes és gyakorlatilag is érvényesithető módon való megállapitását majdnem lehetetlenné teszi, mert azon kerületekben, ahol csak a két számadó müködik, a hivatalos órák alatt a pénztári hivatalos helyiségeken kivül teljesitendő fizetések és szállitások nem foganatosithatók, miután a hivatalos órák alatt is, azok után is a zárlat befejezte előtt a két számadó egyike sem távozhatik a hivatalból; azon kerületekben pedig, ahol a két számadón kivül csak gyakornok van alkal-

mazva, a hivatalos órák alatt teljesitendő szállitások és fizetések csak erre bizható, ami nagy összegeknél meg nem engedhető.

Mindenekelőtt tehát a kerületi pénztárak lennének ujjá szervezendők, még pedig a létszámnak szaporitása és lehetőleg az illetményeknek is javitása mellett.

A kerületi pénztárakhoz okvetlenül annyi állás szervezendő, hogy minden kerületben a két számadón kivül, legalább még két pénztári tiszt, vagy egy pénztári tiszt és egy gyakornok álljon rendelkezésre; az időnként néhány órára a pénztárnál nélkülözhető munkaerők a kerületi adószámviteli hivatalba segédszolgálat teljesitésére lennének kirendelendők.

Addig, mig a ker. pénztárak ezen elodázhatlan ujjászervezése megtörténik, a pénztári helyiségen kivül a hivatalos órák alatt teljesitendő fizetésekre pénztári munkaerő hiányában esetről-esetre a kerületi adószámviteli hivatalokból lennének az e czélra szükséges hivatalnokok kirendelendők.

Ezen intézkedés mellett a szóbanlevő szolgálati utasitás fentismertetett 645. §-a, mely most szükség nélkül két — még pedig egymástól eltérő intézkedést tartalmazó részre oszlik, a következőképpen volna megállapitandó: «a hivatali helyiségen kivül teljesitendő szállitásokra, fizetésekre és pénzfelvételekre 500 korona erejéig egyedül a pénztárnok által kirendelendő esküt tett hivatalszolga; 500 koronán felüli, de 5000 koronát meg nem haladó összegeknél egyedül a pénztárnok által kirendelendő pénztári tiszt vagy gyakornok; 5000 koronán felüli, de 25.000 koronát meg nem haladó összegeknél a pénztárnok által kirendelendő pénztári tiszt vagy gyakornok a hivatalszolga kiséretében; 25.000 koronán felül, de 100.000 koronát meg nem haladó összegeknél az egyik számadó a hivatalszolga kiséretében, vagy ha a számadók egyike sem távozhatik a hivatalból, a pénztárnok által kirendelendő pénztári tiszt és egy melléje rendelendő második pénztári tiszt vagy gyakornok, 100.000 koronát meghaladó összegnél pedig a két számadó vagy annak egyike és egy melléje rendelendő pénztári tiszt alkalmazandó.

Ha a 100.000 koronát meghaladó érték vagy összeg fizetése, szállitása vagy felvétele csak a hivatalos órák alatt teljesithető — amely eset azonban az adófőpénztárba szállitandó adóösszegeknél elő nem fordulhat, mert ezek az adófőpénztárnok előzetes értesitése mellett a zárlat után is beszállithatók — akkor kivételesen a pénztári tiszt egy melléje rendelendő második pénztári tiszt — de ez esetben a hivatalszolga kiséretében kirendelhető.

Ha a hivatalhelyiségen kivül a hivatalos órák alatt teljesitendő fizetésekre, felvételekre és szállitásokra az e czélra szükséges hivatalnokok a pénztárnál nem volnának rendelkezésre, akkor a hiányzó pénztári tiszt vagy gyakornok helyébe esetről-esetre az adószámviteli osztályt vezető számtanácsos által a pénztárnok szóbeli megkeresésére kirendelendő adószámviteli hivatali számtisztek vagy számsegédek, illetve gyakornok megbizandó.

Ha két hivatalnok van kirendelve, az esetben a fentebb megállapitott kivételes intézkedés határozmányának teljes épségben tartása mellett — csak akkor veendő igénybe a hivatalszolga, ha a küldemény nagyobb sulylyal bir.

A beszedett értékeket, pénzeket vagy okmányokat a megbizott hivatalnoktól még aznap, lehetőleg még a hivatalos órák folyama alatt be kell kivánni és őrizet alá venni; azokat ezen időn tul, illetve éppen éjszakán át reájuk bizni a legszigorubban tilos.

Kivételnek csak akkor lehet helye, ha a szállitás az adófőpénztárba vagy központi pénztárba a felelős számadók egyikének közremüködése mellett történt — ez esetben az adófőpénztártól vagy központi pénztártól nyerendő nyugta legkésőbb másnap reggel helyezendő el a kerületi pénztár pénzszekrényébe.

A kerületi pénztárak mint adópénztárak az állami adókat, azok járulékait, adóilletékeket és dijakat hetenkint, mihelyt azonban a beszedett összegek 10.000 koronát elérnek, hétközben is még aznap, vagy legkésőbb másnap reggel kötelesek, legfeljebb 1000 koronányi összeg visszatartása mellett az adófőpénztárba beszállitani. Negyedévenként az egész készletet kell beszállitani; az adószámviteli osztályból vett kimutatás alapján pedig havonta a lefolyt hóban házaló adó fejében befolyt összeg külön tételben szállitandó be az adófőpénztárba.

A kerületi pénztárak mint községi pénztáraknál a pénztári készlet nagysága maximális összeg meghatározásával nem korlátoztatik, de ezen pénztárak által szem előtt tartandó, hogy a pénztárban csak a kezeléshez okvetlen szükséges pénzkészlet tartassék vissza, mig ellenben a fölösleg mindenkor haladék nélkül a fővárosi központi pénztárba szállitandó; a letétek pedig a lehető legrövidebb idő alatt az illetékes helyre juttatandók.

5. A székesfőváros adófőpénztára részére a 4. pont alatt emlitett szabályrendeletek kapcsán az 1900. julius 12-én tartott tanácsüléséből, 6604. eln. szám alatt kiadott szolgálati utasitás 20. §-a szerint:

«a szállitásokat a hivatalszolga kiséretében az adófőpénztárnok vagy az ellenőr teljesiti.» Az elszállitott pénzekről szóló okmányok a szállitó főtiszttől még a hivatalos órák folyama alatt kivánandók be és veendők őrizet alá, mert azokat ezen időn tul, vagy éppen éjszakán át reája bizni a legszigorubban tilos.

Ha nagyobb összegek rendeltetési helyére való beszállitásának szüksége forog fönn, akkor a szállitó főtiszt mellé a pénztári tisztek egyike lesz kirendelve. Ily esetben csak akkor veendő igénybe a hivatalszolga kisérete, ha az értékek nagyobb sulyuak.»

Ezen szakaszt a következőképpen javasolom módositani:

«A hivatalos helyiségeken kivül teljesitendő szállitásokat, pénzfelvételeket, fizetéseket és pénzváltásokat 500 korona erejéig egyedül az adófőpénztárnok által kirendelendő esküt tett hivatalszolga; 500 koronán felüli, de 5000 koronát meg nem haladó összegeknél egyedül az adófőpénztárnok által kirendelendő pénztári tiszt vagy gyakornok; 5000 koronán felüli, de 25.000 koronát meg nem haladó összegeknél az adófőpénztárnok által kirendelendő pénztári tiszt vagy gyakornok a hivatalszolga kiséretében, 25.000 koronán felüli, de 100.000 koronát meg nem haladó összegeknél a számadó főtisztek egyike a hivatalszolga kiséretében, vagy ha a számadók egyike sem távozhatik a hivatalból, az adófőpénztárnok által kirendelendő pénztári tiszt és a melléje rendelendő gyakornok; 100.000 koronát meghaladó összegnél pedig mindkét számadó főtiszt vagy annak egyike és egy melléje rendelendő pénztári tiszt teljesiti.

Ha a hivatali helyiségen kivül a hivatalos órák alatt teljesitendő fizetésekre, felvételekre, szállitásokra és pénzváltásokra az e czélra szükséges hivatalnokok az adófőpénztárnál nem állanának rendelkezésre, akkor a hiányzó pénztári tiszt vagy gyakornok helyébe esetről-esetre a központi adószámviteli hivatali főnök által az adófőpénztárnok szóbeli megkeresésére a szükséges hivatalnokok a központi adószámviteli hivatalnál müködő számtisztek, számsegédek és gyakornokok sorából kirendelendők.

Ha két hivatalnok van kirendelve, az esetben csak akkor veendő igénybe a hivatalszolga, ha a küldemény nagyobb sulylyal bir.

A beszedett okmányok vagy pénzek a kirendeltektől még a hivatalos órák alatt kivánandók be és veendők őrizet alá, mert azokat ezen időn tul vagy éppen éjszakán át reájuk bizni a legszigorubban tilos.»

Mindezen az egyes szakaszokhoz javasolt módositások és kiegészitéseken kivül azonban a pénztár hivatali helyiségén kivül teljesitendő fizetések, szállitások, értékküldemények átvételére vagy átadására és pénzváltásokra nézve a fővárosi központi pénztárnak, továbbá az adófőpénztárnak és az összes kerületi pénztáraknak még a következő általános utasitás lenne szabályként szolgáló ta-

nácsi határozat alakjában kiadandó.

1. A pénztár hivatali helyiségén kivül teljesitendő fizetéseknél, szállitásoknál, pénzváltásoknál és értékeknek postára adásánál vagy ilyeneknek onnan felvételénél a fönnálló szabályok határain belül mindenkor csak esküt tett, rendes hivatalszolga alkalmazható.

2. Ha az ilyen fizetéseknél stb. egy egyénnél több kirendeltetik, akkor e czélra mindenkor egy Wertheimzárral ellátott bőrtáska használandó, még pedig ha szolga kirendeltetik egy nagyobb, ha csak hivatalnokok kirendeltetnek, egy kisebb alaku bőrtáska.

A pénztártól elviendő értékek vagy pénzek a bőrtáskába a számadók által aláirt pénznem-jegyzék csatolása mellett elhelyezendők; a táska a számadók által elzárandó és a kulcs az okmányokkal együtt a táska hordásával megbizott közeg kiséretében kirendelt hivatalnoknak átadandó.

A pénztárba hozandó értékek vagy pénzek a kulcs őrzésével megbizott hivatalnok által helyezendők el az átvételi helyen a bőrtáskába, mely azután elzárandó.

A kirendelt közegeknek egymást egy pillanatra sem szabad elhagyni és a küldeményt egy pillanatra sem szabad szem elől téveszteni, ugyszintén a táskát útközben kinyitni a legszigorubban tilos.

Mire nézve a kirendeltek, tehát a szolga is alaposan kitanitandók.

3. Ha a küldemény szállitására bérkocsi vétetik igénybe, akkor a kirendelt szolgának is a kocsi belsejében kell helyet foglalnia; őt a bakra helyezni nem szabad.

Megállapittatik, hogy 5000 koronát meg nem haladó küldeményeknél bérkocsit használni nem szabad; 5000 koronán felüli, de 25.000 koronát meg nem haladó küldeményeknél csak akkor szabad bérkocsit használni, ha a küldemény rendeltetési helye a kirendelő pénztári hivataltól 1000 méternél nagyobb távolságban fekszik; 25.000 koronát meghaladó küldeményeknél, vagy ha a kirendeltnek nem egy helyen, hanem több helyen van végezni valójuk, 25.000 koronát meg nem haladó küldeményeknél is bérkocsi okvetlenül igénybe veendő.

A bérkocsik ezen szabály keretén belül a számadó pénztári hivatalnokok által rövid uton rendelhetők meg és az ezekre felmerült bérkocsi-dijakat esetről-esetre, vagy heti jegyzékekre a központban a tan. VI. ügyosztály vezető tanácsnok vagy helyettese — a kerületekben pedig az elüljáró vagy helyettese igazolása alapján szabályszerü számfejtés után a központi pénztárnál, illetve a kerületi pénztáraknál rövid uton vehetik föl.

4. A kerületi pénztárak által akár az adófőpénztárba, akár pedig a fővárosi központi pénztárba menesztett küldeményekről szóló ellennyugtára a kirendelő pénztárnok által a kirendelt közegek (név és állás) feljegyzendők és azt, hogy csakugyan ezek teljesitették a szállitást, az adófőpénztári és illetve a központi pénztári főtisztek által az ellennyugtán igazolandó, hogy ugy a számtani vizsgálatkor, valamint a pénztári vizsgálatok alkalmával az ezuttal szóban levő eljárásokra nézve előirt szabályoknak pontos megtartásáról meggyőződést szerezni lehessen.

Lampl Hugó.
főv. főszámvevő

Zaklatás.

A főváros közgyülése határozatban utasitotta a tanácsot, tegyen javaslatot, mit tehetne a város a nagy gazdasági, ipari és kereskedelmi válság enyhitésére. A tanács a javaslatot még nem tette meg, de hogy a kerületi elöljárók hogyan magyarázzák a közgyülés intencióját, arra alább néhány konkrét esetet sorolunk fel.

Van a fővárosban egy dobozgyár, amely ez idő szerint ötven munkással dolgozik. A gyár helyisége tizenkét esztendeje ugyanabban a helyiségben van. Minden esztendőben megvizsgálták a gyárat az iparhatósági megbizottak, az elüljáróság és az iparfelügyelő. Néha találtak is kisebb bajokat, a melyeknek a pótlását elrendelték. A gyáros az elrendelt intézkedéseket mindenkor végrehajtatta. Tizenkét év után a minap a gyártulajdonos végzést kap az illetékes kerületi elüljárótól, hogy a gyárhelyisége egészségtelen, a mentőszekrény nincsen előirás szerint csomagolva, de különben tüzveszedelmes is a helyiség. Az elüljáró tehát, mint elsőfoku iparhatóság elrendeli, hogy a gyáros gyárát tizenöt nap alatt csukja be. A gyáros fölebbezett s fölebbezésében azt mondja, hogy a kifogásolt helyiségben könnyen gyuló anyag egyáltalán nincsen.

Hasonló végzést kapott egy fémlemez-gyár tulajdonosa. Ott azonban a megokolás más. A pincehelyiségben lévő gyárat azért kell tizenöt nap alatt becsukni, mert évekkel ezelőtt, a mikor a ház épült, a gyárhelyiséget raktárnak jelentették be. A gyár azonban már évek óta abban a helyiségben van.

Az egyik kerületi elüljáró végzést küldött a kerületben levő gőzmalomnak, hogy azonnal mutassa be a telepengedelmet. A malom kijelentette, hogy telepengedelme nincsen. Az elüljáró erre elrendelte, hogy tizenöt nap alatt csukja be a malmot, vagy kérje a telepengedelmező eljárás megindítását. A főváros fejlődése nagy bérkaszárnyákkal vette körül a malmot s ma már bizonyosan nem adnák meg a telepengedelmet. Igy aztán a vállalat kénytelen volna becsukni és lerombolni a malmot. Csakhogy a malom 1864-ben épült, a mikor telepengedelemnek hire sem volt. A telepengedelmező eljárást először az 1872. évi ipartörvény rendelte el, természetesen visszaható erő nélkül. A vállalat fölebbezésében meg is mondja, hogy nagyon csalódik az elüljáróság, ha azt hiszi, hogy a telepengedelem formai kérdésével kilakoltatja az üzemben lévő malmot. Ha a malom utban van, a törvény előirja a kisajátitási eljárást. A tanács igazat adott a vállalatnak s az elüljáró itéletét megsemmisitette.

A Pesti Hazai Első Takarékpénztár sem menekült meg az elüljárók buzgó iparpártolásától. A takarékpénztár egyik fiókjától az illetékes kerületi elüljáróság az iparigazolványt követelte s a mikor a vállalat nem tudta előadni, a fióküzlet bezárását rendelte el. Az elüljáróság ebben az esetben sem törődött azzal, hogy a Pesti Hazai Első Takarékpénztár köztudomás szerint a negyvenes években alakult, amikor nem kellett iparigazolvány.

Az egyik kerületi elüljáró kisebb-nagyobb pénzbirsággal büntette a kerületben lévő valamennyi ékszerészt, aki azt hirdette, hogy zálogcédulát vásárol. Az elüljáró egy kereskedelmi miniszteri rendelettel okolta meg a határozatát. A rendelet megtiltja a zálogcédulával való kereskedést, tehát a zálogcédulának adásvételét. Van is egy másik kereskedelmi miniszteri rendelet, amely világosan megmondja, hogyha valaki a zálogcédulát azért veszi meg, hogy az elzálogositott tárgyat kinálva, azt a maga iparában értékesitse, még nem kereskedik zálogcédulával.

Egy vidéki kőszénbánya-vállalatnak Budapesten is van kőszénraktára, a hová a bányájából szállitja az árut. Évek hosszu sora óta folytatja minden akadály nélkül ezt az üzletet. Most egyszerre eszébe jutott a kerületi elüljáróságnak s bekövetelte a buda pesti üzle

iparigazolványát. A vállalat kijelentette, hogy iparigazolványa nincsen, a bányatörvény nem is kötelezi arra, hogy iparigazolványt váltson az elüljáró kötelezte az iparigazolvány kiváltására, vagy az üzlet bezárására.

Egy szerencsétlen órás a cégtáblájára a különböző órák közé egy zálogcédulát föstetett. Az idő már régen megfakitotta a festett zálogcédulát. A minap iparkihágás miatt az illetékes kerületi elüljáróhoz idézik. Az elüljáró az 1884. évi ipartörvény 51. szakasza alapján tömeges és gyors elárusitásra alkalmas hirdetésért megbüntette az órást. A megokolás szerint a tömeges és gyors elárusitásra alkalmas hirdetés a cégtáblára föstött s már régen megfakult zálogcédula.

Még számos konkrét esetet sorolhatnánk föl a kerületi elüljárók iparpártolásáról. Úgy látszik, mégis igaza volt a jóléti bizottságnak, hogy egyik másik kerületi elüljáróságnál kevés a munka és sok a személyzet. Máskülönben nem jutna idejük az elüljáróságoknak arra, hogy a válságos időkben igy támogassák az ipart és a kereskedelmet.

A segédhivatalok uj beosztása.

A segédhivatalok ujjászervezése január elsején lépett életbe. *Halmos* János polgármester a segédhivatalokat igy osztotta be:

Iktató-hivatal. Vezető: László Endre igazgató; személyzet: Halász Gyula kezelőtiszt, Kőmives György, Axmann Gyula, Sillye Gyula, iroda-segédtisztek, továbbá négy kezelő-gyakornok, két dijnok és két szolga.

Mutató- és értesitő-hivatal. Vezető: Ilkey László irodavezető; személyzet: Schindelmann Ferenc, Kerényi Béla, Engelbach Géza kezelő-tisztek, Erdőssy Sándor, Balázsy Gyula, Simoray Lajos, Rossa Dániel iroda-segédtisztek, továbbá hat dijnok, egy kézbesitő és egy szolga.

Kiadó-hivatal. Vezető: Wittmann György aligazgató; személyzet: Szabó Gyula, Jung Béla kezelőtisztek, Pápay Árpád, Göbel Antal, Schmidt Károly, Pauly Mór, Wenczel Géza iroda-segédtisztek, továbbá két kezelő-gyakornok, huszonegy dijnok, tiz gépirónő, öt szolga és egy vizmérő-ellenör.

Kézbesitő-hivatal. Vezető: Marossy Árpád; személyzet: Bignio István, Krumpholcz Ferenc iroda-segédtisztek, két dijnok, négy szolga.

Irattár. Vezető: Poppel Miklós; személyzet: Pogány Károly kezelőtiszt, Schramek Emil, Feist Nándor iroda-segédtisztek, öt dijnok, két szolga.

Levéltár. Vezető: Toldy László dr. főlevéltáros; személyzet: Liszkay Artur allevéltáros, egy szakdijnok és egy dijnok, két szolga.

A katonai behivójegyek és a sorozó-idézések körül való teendők ellátására a polgármester Bolváry Géza irodavezetőt rendelte ki s mellé Ullmann Ferenc iroda-segédtisztet, egy dijnokot és egy felügyelőt.

Az ekként megállapitott beosztásokkal kapcsolatosan intézkedett a polgármester a szükségessé vált áthelyezésekről is.

A polgármesternek idevonatkozó rendelkezései az 1902. évi január hónap elsején léptek hatályba.

Fölhivja a polgármester az ujonnan beosztott, illetőleg áthelyezett alkalmazottakat, hogy az uj hivatalfönökeiknél azonnal jelentkezzenek s a müködésüket kezdjék meg.

Annak a reményének ad kifejezést, hogy a beosztott személyzetnek a vezetésre és intézésre, valamint a végrehajtásra hivatott minden tagja teljes mértékben meg fog felelni a bizalomnak, amely a hatóság részéről iránta nyilvánult s lankadatlan munkássággal azon lesz, hogy a központi segédhivatalhoz, mint uj intézményhez füzött remények minden tekintetben megvalósuljanak.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1901. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 728.235, katona 16.484. Összesen 744.719.

Az elmult héten élve született 441 gyermek, meghalt 255 egyén, a születések tehát 186-al mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 319 törvényes, 122 törvénytelen; nemre nézve 217 fiu, 224 leány. Halvaszületett 27 gyermek, köztük 12 törvényes, 15 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra: 30.8

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 17.8 az egy éven felüli lakosságnál: 13.6, az öt éven felüli lakossággál: 12.4.

A halottak közt volt 134 fi-, 121 nőnemü.

Az év eddigi 50 hetében élve született összesen 21,035 gyermek, meghalt összesen 13,414 egyén, a születések többlete tehát 8621; a mult év megfelelő időszakában született 22 994, meghalt 14.219, a születések többlete volt tehát 8775.

Az élveszülöttek közt volt 286 róm. kath., 6 görög kath. 1 görög keleti, 22 ágost evang, 32 helvét, 2 unitárius, 91 izraelita, 1 egyéb. Összesen 441, Halvaszületett összesen: 27.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1296 beteget, szaporodás 400, csökkenés 425, maradt a mult hét végén 1271. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 131 beteget, szaporodás 33, csökkenés 32, maradt a mult hét végén 132. A Szt. István-kórházban ápoltak a mult hét végén 831 beteget, szaporodás 248, csökkent 283, maradt e hét végén 796. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 822 beteget, szaporodás 144, csökkenés 139 maradt e hét végén 827. Összesen ápoltak a mult hét végén 3080 beteget, szaporodás 825, csökkenés 779, maradt e hét végén 3026.

Olvasóinkhoz.

A Magyar Székesfőváros ezzel a számmal ötödik évfolyamába lépett.

Négy évi becsületes munkával bizonyitotta be a *Magyar Székesfőváros*, hogy hü tükre Budapest törvényhatóságának és adminisztrációjának. Minden kérdésről kimeritő és minden

tekintetben objektiv képet adott. Soha nem vezette más érdek tollunkat, minthogy a magunk szerény erejével hozzájáruljunk a főváros fejlesztésének, virágzóvá tételének nagy munkájához. Lelkiismeretes, becsületes munkatársai voltunk és maradunk azoknak, akik minden magán érdek nélkül, önzetlenül dolgoznak azon, hogy Budapest, Magyarország székesfővárosa, Magyarországnak erőteljes metropolisává legyen, amely minden tekintetben méltán sorakozik a nyugoti világvárosokhoz.

Olvasóink tudják, hogy soha nem szegődtünk a klikkek romboló hadához, hogy mindenkor fölemeltük tiltakozó szavunkat az olyan törekvések ellen, amelyek egyes kerületek érdekében akart valamit keresztül erőszakolni a közérdek rovására. Önzetlen függetlenségünket meg fogjuk őrizni a jövőben is. Mint a multban, ezután is csak fővárosunk iránt érzett forró szeretetünk szabja meg lapunk irányát. Mindig és mindenkor a szigoru tárgyilagosság irányitja müködésünket. Kérlelhetetlen ostorozói leszünk mindennek, ami a közérdekre káros, de a személyes üldözés soha nem lesz hivatásunk.

Tudjuk, érezzük, hogy ez esztendő fordulópontot jelenthet fővárosunk történetében. Ennek az esztendőnek föladata a főváros háztartásának más, szilárdabb alapra való fektetése, hogy akadálytalanul tovább fejlődhessék Budapest. A rendezés munkáját megnehezíti az általános közgazdasági válság, amelyet a fővárosnak le kell küzdenie. Ebben az esztendőben kell rendezni a főváros és kormány közötti viszonyt.

Nagy és komoly föladatok ezek, amelyek közvetetlenül érintik a nagyközönség megélhetését. Budapest jövő boldogulásáról van szó. Mi is ki fogjuk venni részünket a munkából s a tárgyilagos kritika erejével, a bünök és hibák ostorozásával, a hasznos ideák propagálásával kivánjuk szolgálni szeretett székesfővárosunkat.

Ebben a nehéz munkában bizalommal számitunk olvasóinknak és a nagyközönségnek pártfogására. Bizalommal fordulunk mindazokhoz, akik szeretik fővárosunkat, akik melegebben érdeklődnek Budapest fejlődése, virágzása iránt, hogy lapunkat támogatva, bennünket hazafias nehéz munkákban erősitsenek.

A Magyar Székesfőváros előfizetési ára egész évre 12 korona, félévre 6 korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapest, IV., Reáltanoda-utca 5. szám.

A „Magyar Székesfőváros“ szerkesztősége.

Hirek a városházáról.

A Szent György-tér rendezése.

Megdicsőült királyasszonyunk felállitandó szobra s a várpalota kiépitése szükségessé tette tudvalevőleg a Szent György-tér rendezését. A már kész tervek szerint József főherczeg palotája s a honvédelmi miniszterium épülete előtt a tér felszine jelentékenyen aláásandó lesz, mi a jelzett épületek átalakitását is megköveteli. A fővárosnál élénk aggodalmat keltett már most az a kérdés, hogy ki fogja viselni az ezzel járó költségeket. A fővárosi közmunkák tanácsa most megnyugtatta ez iránt a közönséget. A miniszterelnöknél tartott konferencia eredményeképpen közli a fővárossal, hogy az emlitett 2 palota átalakitási költségeit a várépitő alap viseli, mig a királyasszony szobrának fölállitása körül teendő munkálatok s az ezzel kapcsolatos létesitmények költségei az Erzsébet szobor-alapot terhelik. A tér csatornázását, világitással és vizvezetékkel való ellátását azonban a főváros közönségének a maga költségén kell eszközölnie, mely költség 111,287 koronára rug az előirányzat szerint.

Holt intézmény.

Annak nevezi a fővárosi pénzügyigazgatóság a kiépitetlen Erzsébet királyné-utján levő fogyasztási adóhivatalt, a melynek annyi bevétele sincs, mint a mennyi az alkalmazottak fizetése s e szerint teljesen fölösleges. Ennek az oka az Erzsébet királyné-ut kiépitetlen voltában rejlik, mely tulajdonképpen csak dülő utnak tekinthető s a vámvonalon innen is, túl is oly rossz, hogy a vicinális községek lakósai messze elkerülik. A pénzügyigazgatóság sürgős szükségnek tartja az ut kiépitését s első sorban az államvasutak vonalainak áthidalását, mely az utat metszi. Az ut kiépitése, még pedig a vámvonalon kivül is, sürgős érdeke ugy a fővárosnak, mint a kincstárnak.

Természetrajzi és tanszer-muzeum a városházán.

Gammel Alajos fővárosi számtiszt megkérte a fővárost, hogy természetrajzi és tanszer-laboratóriums muzeuma részére a központi városházán adjon helyet. A kérelemnek helyt is adott a tanács s az épület félemeletén négy helyiséget engedett át Gammelnek dijtalanul. Tekintettel továbbá arra, hogy a fővárosi iskolákat Gammel évek óta előállitási költségen látja el természetrajzi tanszerekkel, a főváros ingyenes fütést s világitást is engedélyez neki.

Bérkocsisok panasza.

A Damjanich-utczai Lyka-féle ház előtti bérkocsi állomásra rendelt bérkocsi-iparosok azt kérik a tanácstól, hogy állomásukat a Damjanich-utca 40. számu ház alá helyezze át. A mostani helyen sok zaklatásnak vannak kitéve, de különben is a Lyka-féle házat le fogják bontani, amikor ugy is át kell helyezni az állomást.

Budapest Athénnek.

A görög főváros polgármestere minap levélben megkérte Halmos János polgármestert, hogy a fővárosi világitást illetőleg adjon neki utbaigazitást. Halmos János sietett is eleget tenni görög kollegája kérésének s már meg is adta a kivánt felvilágositást. Az egészben az a nevezetes, hogy a jó görög polgárnagy is osztrák provinciának nézi Magyarországot, mert különben nem irt volna a magyar főváros fejének német levelet. Természetes, hogy a válasz magyarul szólt.

A tanitók segélyakcziója

Örvendetes eredményt ért el ez idén is a fővárosi tanitók segélyegylete. Mint az igazgatóság tegnap tartott évzáró ülésén jelentették, az egyesület Ferencz József-alapja 25.000, az Erzsébet-alap pedig 10.000 koronára emelkedett. A többi alapitványok is jelentékeny gyarapodást mutatnak, ugy ezekből 2000 korona adható az árva gyermekeknek, 1000 korona a vidékieknek, 4—5000 korona a tanitók özvegyeinek. Ujévtől kezdve megkezdi működését a Szalvátor-alap is, a mely beteg és szegény tanitókat fog gyámolitani. Az egyesület üdvös tevékenysége folytán ő Felsége rendeletére a legutolsó állami sorsjegyhuzás után 25.000 korona segélyben részerült.

Uj fővárosi szabályrendelet.

A székes-főváros területén a földbirtokok határainak megjelölése tárgyában uj szabályrendeletet készitenek, amelynek tervezetét a jövő héten tárgyalja a tanács. A 12 pontból álló szabályrendelet veleje abban áll, hogy minden földbirtok, ha keritése nincs, határkövekkel látandó el, mely köveket a mérnöki hivatal határvonal megjelölése alapján a főváros helyez el a birtokos költségére. A ki maga állitja föl e jelzőköveket, kihágást követ el s 50 forintig terjedő birság sujtja. A szabályrendelet továbbá minden vitás kérdésben követendő eljárásról is rendelkezik.

Közgazdaság.

A mult év közgazdasága.

Az a nyomasztó válság, mely már 1900-ban oly károsan nehezedett egész gazdasági életünkre, a most zárult évben még sulyosabban volt érezhető. Ebben az évben is pangott minden. A gyönge termés mellett nem fejlődhetett sem az ipar, sem a kereskedelem; az épitőipar, ugyszólván, teljesen pihent. Természetes, hogy ezt megérezték pénzintézeteink is, amelyeknek ezenfelül még az olcsó kamatlábbal is meg kellett küzdeni. Ha a fővárosi intézetek és vállalatok mindazáltal elég kielégitő mérleggel zárják le az esztendőt és az eredmény, ha nem is fényes, de az adott viszonyok között türhető lesz, az első sorban az illető társaságok gondos szolidságának, körültekintő okosságának köszönhető. Uj vállalatok ebben az évben nem létesültek és a pénzintézetek leginkább a folyóüzletre és a váltóleszámitásra szoritkoztak. Igazolják ezt az alábbi jelentések, melyeket a főbb intézetek és vállalatok 1901. évi müködéséről közlünk:

A Magyar Általános Hitelbank a lefolyt évben nagyobb belföldi pénzügyi müveletek hiányában egyes osztrák és külföldi konzorcziális üzletekben vett részt. A Magyar Általános Hitelbank folyóüzlete a lefolyt évben is tetemesen emelkedett forgalmat mutat föl s ehhez képest, noha az egész évben alacsony kamatláb uralkodott, kielégitő eredményeket fog szolgáltatni. A leszámitolt váltók összege mintegy 460 millió koronát, a váltók összforgalma 865 millió koronát, a pénztár összes forgalma mintegy 2210 millió koronát, a váltótárczaállomány az év végén körülbelül 58 millió koronát, a fedezett folyószámla követelések összege körülbelül 33 millió koronát és a betétek meg a hitelezők összege mintegy 115 millió koronát tett.

A Fiumei Hitelbank r.-t. a lefolyt évre mintegy 5 százalék osztalékot fog fizetni. A bank az elmult évben a vele szoros összeköttetésben álló iparvállalatok konszolidálására, valamint folyóüzletének fokozatos kibővitésére irányitotta figyelmét.

A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank a tavalyitól lényegesen el nem térő üzletévre pillanthat vissza. Az ügyvezető igazgatóság azonban a folyó üzletágak gondos ápolása által törekedett a forgalmat eddigi magaslatán fenntartani s ezáltal a financziális üzletek hiányát helyrepótolni. A banküzletben leszámitoltatott 206 millió korona, mig a váltótárcza átlaga 63 millió, a külföldi váltók forgalma körülbelül 1100 millió koronát tett ki; a pénztárforgalom 2800 millióra, az összforgalom pedig 7700 millió koronára rugott, mindezek oly számok, melyek a tavalyiaknál csak kevéssel alacsonyabbak. A viszonyokhoz képest a váltóüzletek s az értékpapir-bizományi üzlet ujabb hanyatlást mutat s csakis az év utolsó heteiben mutatott ismét több élénkséget. A bank betéti üzlete a lefolyt évben igen szépen alakult, a betétek átlaga ugyanis a tavalyihoz képest 10 millióval 124 millió koronára emelkedett. A banknak a folyó üzletben nevezetes veszteségei nem voltak. A jelzálogüzlet az általános pangás daczára teljesen kielégitő volt; összesen 14 millió koronányi jelzálog- és községi kölcsön szavaztatott meg. A czimletek jó kelendőségnek örvendtek, a bank kibocsátásai, mint annak előtte, most is kedvelt befektetési értékeknek bizonyulván. A bank saját czimleteiből netto (vagyis a rendes mederben mozgó visszaáramlások leszámitásával), körülbelül 15 millió koronát adott el, ez által azok összforgalma 290 millió koronára emelkedett. Az osztalék, hir szerint, ugy mint tavaly, 140 korona lesz.

Magyar Leszámitoló és Pénzváltóbank kiterjedt folyóüzletének szokott intenziv gondozására szoritkozott bel- és külföldön és sikerült is ezt az üzletkört tovább emelni és kiterjeszteni. A bank az év folyamán 180 millió korona összegü belföldi és 110 millióért külföldi váltót számitolt le. A betétek összállománya 68 millió koronára emelkedett a mult év végén kimutatott 55 millióval szemben. Az értékpapir előlegezési- és reportüzletben 24 millió korona volt elhelyezve az év végén. Az évi forgalom összege hatezer millió koronán felül volt. A bank áruosztálya üzletkörét a mult évben is tovább terjesztette ki és kielégitő eredményeket ért el. Ellenben a közraktári üzlet ugy Budapesten, mint a vidéken a gyöngébb aratás miatt kevésbbé jövedelmező volt. Az áruosztály és a közraktárak együttes nyeresége, daczára a szükségessé vált nagyobb leirásoknak, a mult évit megközeliteni fogja.

A Magyar Jelzálog-Hitelbank az elmult évben is teljes sikerrel folytatta alapszabályszerü üzletágainak: a jelzálog és községi kölcsönüzletnek fejlesztését. Egyrészt az üzletek folyton növekvő terjedelmének, más-

részt a bank hatalmas franczia pénzcsoportjához való szorosabb csatlakozásnak volt következménye a mult évben keresztülvitt alaptőkeemelés. A felemelt részvénytőke után a bank előreláthatólag a tavalyival egyenlő osztalékot fog fizetni.

A Magyar Ipar- és Kereskedelmi Bank r.-t. folyó bank üzleti tevékenysége a kedvezőtlen gazdasági helyzet nyomása alatt s az ipari vállalatokban fönnálló nagy elhelyezések következtében csak szük határok között mozoghatott. A váltótárcza, az értékpapir-előlegek és adósok, valamint a takarék- és csek-betétek állománya alább szállott. A bank üzletforgalma a vele szorosabb összeköttetésben lévő iparvállalatokkal az eddigi keretben mozgott s a bank vezetőségének törekvése e vállalatok fejlesztésére irányitva, mely vállalatokra az általánosságban kedvezőtlen viszonyok nem maradhattak befolyás nélkül.

A Hazai Bank részvénytársaság a lefolyt évben is egész figyelmét a folyó banküzletre fordította. Ehhez képest a forgalom ismét szépen emelkedett és ha ennek daczára a lefolyt év üzleteredménye némileg elmarad az előző évben elért eredmény mögött, ugy ezt a kedvezőtlen kamatviszonyok okozták. Az osztalék 5 százaléknál aligha lesz nagyobb.

Magyar Agrár- és Járadékbank részvénytársaság. A lefolyt üzletév legfontosabb eseménye a bank részvény-szindikátusában beállott változás volt, a mely tranzakczió folytán a társaság önálló tevékenységének teljes megőrzése mellett szorosabb összeköttetésbe lépett a Magyar Jelzálog-Hitelbankkal és az ezzel szövetkezett franczia pénzcsoporttal. A váltóleszámitolás kerek számban 62 millió koronát ért el. A pénztár forgalma mintegy 10 millió koronával nagyobb, mint az elmult évben. 3,800.000 korona összegü uj jelzálogos kölcsönök folyósittattak; a folyósitott kölcsönök teljes összege körülbelül 28,500.000 koronára emelkedett. Az engedélyezett szőlőkölcsönök összege mintegy 1,600.000 korona volt, aminek következtében a szőlőkölcsönök összege 22,000.000 koronát tett ki. A bankkal szövetséges vidéki pénzintézetek tartósan kedvezően fejlődnek. Az előző évinél nagyobb nyereség kimutatása mellett a tavalyival azonos osztalék (5 százalék) kiosztása várható.

Az Első Magyar Iparbank lefolyt évi üzlete normális mederben mozgott. Váltókat 52 millió korona értékben számitott le, az értékpapirokra nyujtott előlegek körülbelül 2 és fél millió koronára rugnak. A betétek állománya 7 millió koronát tesz. A bank váltóüzlete is előreláthatólag kedvező eredménynyel fogja üzletévét lezárni. Az osztalék a mult évihez hasonlóan valószinüleg ismét 20 korona lesz részvényenkint.

Egyesült Budapesti Fővárosi Takarékpénztár. A lefolyt évben uralkodott közgazdasági pangás daczára az ország e második legnagyobb takarékpénztárának általános üzletmenete az elmult évben is kielégitő volt, sőt egyes üzletágaiban nagyobb forgalmat ért el, mint a megelőző évben. Takarékpénztári könyvecskékre, folyószámlára és pénztárjegyekre elhelyezett betéteinek összege az 1901-ik év végével 63.5 millió koronára rugott, tehát az előző év betét állományával szemben betétei kerek összegben mintegy 3 millió koronával emelkedett. Leszámitoló üzletágának forgalma jelentékenyen emelkedett, a mennyiben a lefolyt évben az előző év 170 millió koronányi váltóleszámitolásával szemben 216 millió korona értékü bank- és hitelegyesületi váltót számitolt le s váltótárczájának állása az 1901. év végével 46.5 millió korona volt. A megelőző évhez képest tehát 11.5 millió koronával több értékü váltót számitolt le. Értékpapirokra adott előlegekben az év végével 11.3 millió korona volt elhelyezve. A jelzálogkölcsönüzletág menete mérsékelt volt. A mi a pénzügyi eredményt illeti, a lefolyt 1901. évre a részvényeseknek kifizetendő osztalék előreláthatólag az előző évnek 124 koronás osztalékot fogja megközeliteni.

A Magyar Országos Központi Takarékpénztár rendszeres üzleti élének minden ágában, még a multhoz viszonyitva is, nagy óvatossággal bár, de élénkebb tevékenységet fejtett ki. Mérlege minden tételénél ugy a forgalomban, mint a tényleges értékállományokban, az előző évhez képest növekedést mutat. Ennek köszönhető, hogy a tiszta nyereség alig marad el nagyobb összeggel a mult évi mögött és ennek megfelelőleg az osztalék is minden valószinüség szerint megközeliti a mult évit és 80 korona körül fog mozogni.

A Budapesti Takarékpénztár és Országos Zálogkölcsön részvénytársaság müködését kizárólag a folyó üzlet ápolásának és kiterjesztésének szentelte. Az intézetnek sikerült néhány lényegesebb üzletágban számottevő emelkedést elérni. Az ez idei tiszta nyereség előreláthatólag a tavalyihoz hasonló lesz és az előző évvel azonos osztalék szétosztása várható.

A Belvárosi Takarékpénztár lefolyt üzletéve kielégitő eredménynyel zárul. A betétek állománya emelkedett, a leszámitolt váltók összege mintegy 36—37 millió koronával több, mint a mult évben. A végeredmény semmiesetre sem lesz kisebb a tavalyinál. Az osztalék miként az előző évben, 12 korona (6 százalék) lesz kellő leirások és a tartalékalap bőséges dotálása után.

A Magyar Általános Takarékpénztár részvénytársaság a lefolyt évben is örvendetesen fejlődött, a mely fejlődés az általánosan pangó üzleti helyzet daczára egyrészről az üzletek kiterjesztésében és a forgalomnak ezzel kapcsolatos emelkedésében, másrészről pedig a betétállomány nagyobbodásában jutott kifejezésre. A tavaly kimutatott mintegy 9,000.000 és az 1897. év végével kitüntetett 4,500.000 korona betétállomány, a lefolyt évben körülbelül 10,000.000 koronára emelkedett, a mi az intézet irányában mutatkozó bizalomnak meggyőző tanusága. A tavalyi osztalék (7:2 = 36 korona) és az idei osztalék közt lényeges különbség alig fog mutatkozni.

Az Első magyar általános biztositó-társaság minden fő biztositási ágazatban, de különösen az életbiztositásban kitünő eredményeket ért el. A tartalékok igen bőséges erősitése után még mindig körülbelül 300—320 korona osztalékra lehet számitani.

A Pannonia magyar viszontbiztositó intézet-nek üzlete örvendetes kiterjedést mutat. A német és orosz üzletek javitására irányuló jól megfontolt intézkedések üdvös hatása csak lassankint válik ugyan érezhetővé, mindazáltal a Pannonia előreláthatólag már is jobb kamatozást fog nyujthatni részvényeseinek, mint az előző esztendőben.

A Magyar-franczia biztositó részvénytársaság üzleteredménye nem fog elmaradni az előző évi mögött s e szerint az 5%-os osztalékra ismét számitható.

A Bécsi biztositó társaságot a lefolyt évben érzékenyen érintették a megszaporodott gyári károk; jégüzlete is kevéssé volt kedvező. A társaság azonban ennek ellenére ugyanolyan osztalékot bir nyujtani, a m-nőt az 1900-iki üzletév után fizetett.

A Bécsi élet- és járadékbiztositó-intézet a kedvezőtlen általános gazdasági viszonyok által uj szerzeményeit nem emelte ugyan a kivánatos mértékben, de viszont a halandósági viszonyok üzletében olyannyira kedvezők voltak, hogy nyeresége s esetleg az osztalék, melyet fizetni fog, nagyobbnak igérkezik, mint az előző esztendőben.

A Nemzeti baleset biztositó részvénytársaság üzletének belterjes müvelése mellett biztositási állományának figyelemreméltó emelkedését érte el. Kárviszonyai javultak, költségei viszonylag csökkentek. Az osztalék előreláthatólag hasonló lesz az előző évihez.

A Hazai általános biztositó részvénytársaság az elemi biztositást kiválólag az országnak ke-

vésbbé tüzkáros vidékein müvelte, melyeken folyton gyarapodó tüzbiztositási állománya haszonhajtónak is bizonyul. Az elsőbbségi kötvények birtokosai mindenesetre megfelelő kamatjövedelemre számithatnak.

Az «Adria» m. kir. tengerhajós-részvénytársaság a lefolyt évben is pontosan teljesitette mindama kötelezettségeit, melyek hajórajának szaporitása és járatai tekintetében szerződésében előirattak. A hajórajnak 33 elsőosztályu gőzösre való fölemelése által az Adria, mely már most is tekintélyes helyet foglal el a legkiválóbb tengerhajós vállalatok sorában, a magyar kereskedelmi tengerészetnek uj erőforrásokat nyit meg s kereskedelmi összeköttetéseinket az eddigieknél nagyobb méretekben fogja kiterjeszthetni. Az 1901. üzletév pénzügyi eredménye az előző évvel szemben alig fog visszamaradni, s az osztalék előreláthatólag ugyanannyi lesz, mint a mult esztendőben.

A Magyar Kereskedelmi Részvénytársaság tizenegyedik üzletévét zárja le, melynek folyamán összes üzletágaiban kielégitő eredményeket ért el. Az általános kiviteli üzlet terén, mint a Magyar Királyi Kereskedelmi Muzeum üzletkezelősége, a társaság ismét gyarapitotta tevékenységét és immár évről-évre megközeliti a a 10 millió koronát ama hazai czikkek értéke, a melyet a keleti kivitelre segitett. Különös említést érdemel, hogy a társaság ez irányu tevékenysége leguiabban számottevő eredménynyel karolja föl a tengerentuli piaczokat is. Az üzletév pénzügyi eredménye kedvező és az osztalék minden bizonnyal legalább is el fogja érni a tavalyi 7 és fél százalékot.

A budapesti villámos városi vasut részvénytársaság a lefolyt 1901. évben hálózatának további kibővitése érdekében serény tevékenységet fejtett ki. A legutóbb üzembe helyezett mester-utczai villámosvasut szárnyvonalaként az uj sertésközvágóhidig tervezett vasutvonal közigazgatási bejárása már meg volt s igy joggal föltehető, hogy ez a vasut az uj év folyamán kiépül. Nagy sulyt fektetett a társaság a Baross-utczai vonalnak az Egyetem-tértől a Dunáig való meghosszabbitására is, a hol ez a vonal a Dunaparton lefektetett vágányokhoz csatlakozván, az Eskütéri-hid előtt az egész közlekedési hálózattal szerves kapcsolatba fog jutni. A székesfőváros közönsége ehhez hozzájárult s a Baross-utczai vonalnak a kiegészitése előreláthatólag már az uj évben hasznosulni fog. Nem kevesebb fontossággal bir az a vonal, melyet a társaság a Podmaniczky-utczai vonalából kiágazólag egyelőre a Viktória-gőzmalomig tervez s mely a külső Nádor-utcza irányában és a meghosszabbitott Szalay-utczán át a a Rudolf-rakodóra vezetne, a hol a Garam-utczáig futna végig, melynél egyelőre véget érne. Valószinü, hogy e fontos vonal létesitését maguk az illetékes hatóságok is sürgetni fogják. A forgalomnak szabatosabb lebonyolithatása érdekében is többrendbeli üdvös intézkedést tett a társaság. Igy például a dunaparti vonalnak a Czuczor-utcza és Kapisztrán-utcza között fekvő egyvágányu szakaszán egy vágányfonódást létesitett, mely a kocsiknak rövidebb időközökben való járatását kevesebb üzemköltség mellett teszi lehetővé; a köztemetői vasutvonalát pedig a gépberendezés és a tápláló kábelek megerősitése által képessé tette arra, hogy a halottak-ünnepe hetében folyton fokozódó tömeges forgalom minden igényét biztos kielégithesse. A lefolyt év május hónapjában életbelépett a társaság és a budapesti közuti vaspályatársaság között a kölcsönös átszálló-forgalom a budai viszonylatokra nézve is. A társaság igazgatósága végül az alája rendelt összes személyzet jóvoltáról humános módon gondoskodott egy nyugdijintézet létesitése által, melynek alapszabályaihoz a székesfőváros közönsége már hozzájárult. A lefolyt üzleti évben elért bevételek és kiadások akként alakultak, hogy a lefolyt 1901. üzleti év osztaléka részvényenkint előreláthatólag ismét 14 korona lesz.

A Ganz és Társa vasöntő- és gépgyár részvénytársaság. Az elmult év első felében megrendelésekkel el volt látva, ugy, hogy az általános gazdasági pangás főleg csak a kocsigyárnál volt érezhető. De a nyári hónapoktól kezdve a pangás e czégnél is érzékenyen gyakorolta befolyását, ugy hogy nemcsak nagy mértékü munkáselbocsátásnak, hanem október hónaptól kezdve a legtöbb mühelyben a munkaidő redukálásának is be kellett állania. Normális csak a vasuti kerekek üzlete volt, mely — hála e gyártmány kitünő minőségének — állandóan fejlődik, mig ellenben az általános gépgyártásban, valamint a malom- és turbinaszakban a foglalkoztatás csak mérsékelt volt. Az elmult év jövedelmezőségére vonatkozó kilátások nem kedvezőek, annál kevésbbé, minthogy az erős verseny miatt az árak az összes gépszállitásoknál nyomottak voltak.

A Fegyver- és gépgyár részvénytársaság valamint a Brassói Celluloze-gyár részvénytársaság a jelen évre előreláthatólag ugyan azt az osztalékot fogják — bő — leirások után — fizetni, amint az tavaly történt.

A Hungária egyesült gőzmalmok részvénytársaság-nál a buzaliszt-üzem a malomipar rossz konjunktúrája alatt szenvedett, mig a malom többi üzemágaiban jelentkező szerény haszon a buzaliszt-üzemben szenvedett veszteséget, előreláthatólag paralizálni fogja, ugy hogy a társaság osztalékot nem fog fizethetni.

Az Országos Raktárházak Részvénytársaság az elmult évben a kaposvári raktárházat üzletkörébe bevonta. Tekintettel arra, hogy azokon a vidékeken, a melyeken a társaság vállalatai müködnek, gyöngébb volt a termés, a vállalatok igénybevétele természetszerüleg szerényebb volt. Az osztalék valószinüleg 5 százalékot fog kitenni.

Részvénytársaság villámos és közlekedési vállalatok számára. A városok villamos világitására létesitett telepek nagyon szépen fejlődnek, mig a villámos vasuti üzemek csak lassu fejlődést mutatnak. A vállalatnál elért üzem-nyereséget az egyik — kolozsvári — vasutnál szenvedett veszteség, sajnos, nagy részben kimeriti, ugy hogy a társaság a lefolyt évre osztalékot nem fog fizetni.

Urikány-Zsilvölgyi Magyar Kőszénbánya Részvénytársaság. Az általános ipari pangás folytán a szénszükséglet is kevesebbedett s ennélfogva e társaság szállitásai is csökkentek. A társaság a termelés egy részét az általa létesitett koksz-gyár czéljaira használja, mely utóbbi vállalat lassankint hézagot pótlónak mutatkozik. Az osztalék előreláthatólag 5 százalékot fog tenni.

Kőolajfinomitógyár részvénytársaság. A kőolajpiaczon a gyárak kontingentalása 1901. április 30-án véget ért, s azóta mindinkább kiélesedett az áldáz verseny oly annyira, hogy utóbbi időben 100 kilogramonkint 5—7 korona veszteséggel történtek eladások. Az osztalékra ma következtetéseket vonni még korai volna, minthogy az üzleti év csak 1902. április 30-án jár le.

A Magyar Fém- és Lámpaárugyár Részvénytársaság a lefolyt üzletévre valószinüleg 8 százalék osztalékot fog fizetni. A társaság által rövid idő előtt létesitett villámos és gázcsillárok gyára igen szépen fejlődik, mely körülmény különösen a parlament részére történt tetemes szállitások alkalmával méltó elismerésre talált.

A Magyar Helyiérdekü Vasutak Részvénytársaság a lefolyt évben uj üzletek megkötése tekintetében várakozó álláspontot foglalt el. Tevékenysége a tárczájában levő vasutvonalak üzemének belterjes fejlesztésére szoritkozott. A társaság előreláthatólag 5 százalékos osztalékot fog fizetni.

EGGENBERGER SYLVESZTER
KŐMŰVES MESTER
SPECIALISTA
BUDAPEST

Épit:
GYÁRKÉMÉNYEKET
MINDEN ALAKBAN
KÖRKEMENCZÉKET
KAZÁNBEFALAZÁSOKAT
GÉPALAPOZÁSOKAT és
SZABADALMAZOTT
FÜSTEMÉSZTŐ TÜZELÉSEKET
GŐZKAZÁNOKHOZ
SAJÁT SZERKEZETE SZERINT
JUTÁNYOSAN JÓTÁLLÁS MELLETT
TERVEK és KÖLTSÉGVETÉSEK
KÍVÁNATRA.
TŰZÁLLÓ és CHAMOTTEANYAGOK
RAKTÁRA.

A
veszélymentes
köbetétű
Phőnix-
gyorsfőző
a tüzveszélyt
teljesen kizárja
és 40% szeszt
megtakarit.

Kapható minden jobb vaskereskedésben és konyhafelszerelési üzletekben.
Nagybani elárusitás:
Makó Mihály, Budapest, Üllői-ut 2.
Ringelsen testvérek, Báthory- és Hold-utcai sarok.

Auer-fény.

Telefon 16—54. Telefon 16—54.

Értesités.

Az AUER-féle izzótestek árait a mai naptól kezdve következőképpen mérsékeljük

A „C"-jelü Auer-féle izzótest ára . . . . . 1.— korona
Az „N" jelü Auer-féle izzótest ára . . . . . 80 fillér.

A légszeszfogyasztóknak, kik azt óhajtják, hogy Auer lámpáik teljesen kifogástalanul müködjenek, a következőket ajánljuk szives figyelmükbe:

Ha az izzótestek fényereje csökken, ha azok hamar tönkremennek, avagy ha a hengerek gyakrabban repednek, rendszerint a lámpák hiányos kezelésében rejlik a hiba, melynek csakis a szakavatott kezelés által lehet elejét venni.

Kérjük ennélfogva, hogy bármely előforduló hiányt vagy panaszt tudomásunkra hozni szeveskedjék, hogy szakavatott közegeink utján a bajok orvoslásáról gondoskodhassunk.

Ily esetekben munkadijat nem számitunk.

Kivánatra az izzótesteket minden áremelés nélkül házhoz is szállitjuk és a fogyasztóknál levő Auer koronákat, izzótestek vételénél, cserébe vissza is veszszük, anélkül, hogy az időről-időre mindenesetre szükséges javitások költségeit fölszámitanánk.

Budapest, 1901. augusztus 31-én.

Magyar Gázizzófény r.-t.
Welsbachi dr. Auer Károly szabadalma
Budapesten, VI. ker., Váczi-körut 3. szám.

Auer-fény.

Auer-fény. Auer-fény.

Belvárosi Könyvnyomda Budapest, Váczi-utcza 81.

V. évfolyam. Budapest, 1902. jan uár 12-én. 2. szám

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN HÉTFŐN

TARTALOM:

A közgyülés tekintélye.
A kormány jóakarata.
A vizvezetéki szabályzat.
A főváros és a közmunkatanács.
A gázgyár.
Budapesti vásárok.
A közgyülésből.
Statisztika.
Olvasóinkhoz.
Hirek a városházáról.
Közgazdaság.
Az adókivető bizottság.
Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 kor. Fél évre . . . . . 6 kor

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, IV., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség

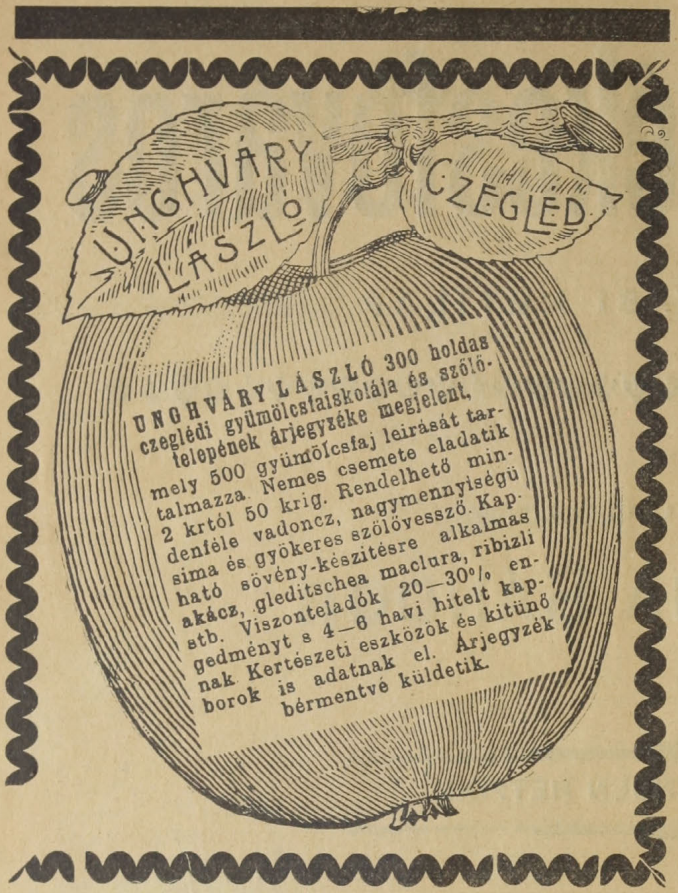

UNGHVÁRY LÁSZLÓ 300 holdas czeglédi gyümölcstelepének árjegyzéke megjelent, mely 500 gyümölcsfaj leirását tartalmazza. Nemes csemete eladatik 2 krtól 50 krig. Rendelhető minden féle vadoncz, nagymennyiségü sima és gyökeres szőlővessző. Kapható sövény-készitésre alkalmas akácz, gleditschea maclura, ribizli stb. Viszonteladók 20—30% engedményt s 4—6 havi hitelt kapnak. Kertészeti eszközök és kitünő borok is adatnak el. Árjegyzék bérmentve küldetik.

Czerny-féle hires és elismert készitmények felülmulhatlanok.

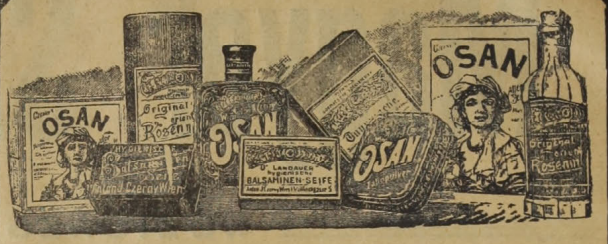

Tanningene a legjobb hajfestő szer, sötétszőke

barna és fekete szinben. — Ára 5 korona. —
Orvosilag ajánlva. — Törvényesen védve.
Lelkiismeretesen megvizsgálva. — Teljesen ártalmatlan.

A szájnak és fogaknak legjobb szer a Czerny-féle **OSAN** antiseptikus, konzerváló tisztitó kellemes.

— Ára üvegenkint 1 kor. 76 fillér. **Osan-fogpor** doboza 88 fillér. **Osan fogkefe 60 fillér.**

Czerny-féle keleti a legjobb és legegészségesebb **szépitő-szer.**

RÓZSATEJ Üvegje 2 korona hozzá 60 fillér. **Balzsam szappan**

Fritsch Nándor **napraforgó olaj szappanja** *darbja 70 fill. és 1 korona.*

Főszétküldési hely! **CZERNY J. ANTAL, BÉCS,**
XVIII., Karl Ludwighstrasse 6.
Prospektus ingyen és bérmentve.
Magyarországi főraktár: **Török József** gyógyszertára Király-utca 12.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részv-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében, valamint folyó-számlában (chek-számlán). A 10%-os betét-kamatadót az intézet fizeti,) **4% kamatozással,**

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

o o o o o **Kézi zálogüzletei:** o o o o o

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utcza sarok. — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

o o o o o o o o o IRODÁI: o o o o o o o o o

VI. kerület, Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek ooooooooooooooooooo keretébe tartozó üzletágakkal. ooo

Üzleti órák: d. e. 1/2 9—1/2 1-ig, d. u. 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:
IV., Ferencziek-tere 4.

NEW-YORK, életbiztositó-társaság.

Alakult 1845-ben.

Az összes nyeremények a biztositottak tulajdona.

Kivonat az 1900. évi üzleti jelentésből:

Aktivák összege	1 milliárd 293	millió korona
Évi bevétel	290	„ „
1900-ban a biztositottaknak kifizettetett	115	„ „
1900-ban kötött uj üzletek összege	1 milliárd 146	„ „
Tiszta fölösleg 1900. végén	225	„ „

Az 1900-ban a biztositottaknak kifizetett nyereményosztalékok összege 14 millió koronára rugott.

A New-York a müvelt világ összes országaiban bir fiókokkal.

A Ney-York kötvénye megtámadhatatlan a kiállitás napjától fogva.

Referenciák Magyarországon: A magyar általános hitelbank. Pesti magyar kereskedelmi bank.

Magyarországi vezérigazgatóság:
Budapest, Erzsébet-körut 9—11. szám. (New-York palota.)

V. évfolyam. Budapest, 1902. január 12. 2. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre . . . . . 12 Kor.
Félévre . . . . . 6 Kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A közgyülés tekintélye.

Markus József főpolgármester szomoruan látta, hogy a közgyülés nivója napról-napra sülyed. A tárgyalások elveszitik minden komolyságukat. Segiteni akart tehát a bajon. Meghivta a bizottsági tagok értekezletének elnökeit s meg akarta vitatni velük, hogyan lehetne a tárgyalások komoly higgadtságát megőrizni. Az elnökök sem tudtak tanácsot adni. Kénytelenek voltak konstatálni, hogy züllik a törvényhatóság s a főváros közgyülése nem alkalmas a város ügyeinek kormányzására. A tárgyalás eredménye az volt, hogy az elnökök vállalkoztak arra, hogy a kerületi értekezleten meg fogják kérni a városatyákat, hogy támogassák a főpolgármestert a közgyülés tekintélyének emelésében.

A szerdai közgyülés megmutatta, hogy ez a kérelem nem használt semmit, hogy ilyen sima eszközökkel nem lehet a törvényhatóság tárgyalásainak komolyságát biztositani. Olyan vadul fajult el már a szerdai közgyülésen a tárgyalás, amely kizárja a lehetőségét is annak, hogy a polgárság bizalommal viseltessék a törvényhatóság tárgyalásai iránt.

Őszintén sajnáljuk bár, de természetesnek tartjuk, hogy az a testület minden komoly munkára képtelen. Mert nem az egyesekben, hanem a szervezetben van a hiba. A közgyülés mai alakjában csak a klikkek csoportjainak összetétele. A kerületi értekezleteken a közgyülést megelőző este a városatyák megvitatják maguk között a napirendet. De milyen az a megvitatás. A törzsfőnökök referálnak arról, hogy van-e a napirenden olyan tárgy, amely a kerület vagy a klikk érdekeit érinti, Elhatározzák még pedig a legtöbb kerületben kötelezőleg, hogy ezekben a kérdésekben milyen álláspontot foglaljanak, hogyan szavazzanak. A törzsfőnökök bejelentik, hogy a másik kerület törzsfőnökeivel ilyen és olyan paktumot kötöttek s egyszerüen ráparancsolnak az értekezletre, hogy a megkötött paktumot szentül megtartsák.

Igy a városatyák gyakran meggyőződésük ellenére is, határozott marsrutával jönnek a közgyülésre. Türelmetlenül hallgatják a felszólalókat. Hisz hiába beszél. A közgyülésen nem lehet érvekkel kapacitálni, a kerületi értekezlet parancsa szerint kell szavazni.

El tudjuk képzelni, hogy milyen unalmas lehet azoknak a városatyáknak, akik azzal jöttek már a közgyülésre, hogy akár igaz, akár nem a fölszólaló érvelése, ők a megállapodás szerint szavaznak. Hát inkább meg sem hallgatják a szónokot, nehogy kénytelenek legyenek legalább belsőleg akceptálni annak az igazságát. Ugy nyugtatják hát meg a lelkiismeretüket, hogy a szónokot nem hallgatják meg. Ez az oka annak a szinte megdöbbentő közömbösségnek, amelylyel a közgyülésen a főváros ügyeit tárgyalják. Ez magyarázza meg, hogyha azután valan elyik szónok a klikkek cirkalmait zavarja meg, egyszerre tetőfokra hág az idegesség, a türelmetlenség és megvan a skandalum.

Ezeken az állapotokon udvarias kérelemmel segiteni nem lehet, Nem is segit rajta semmi más, mint a szervezetnek alapos és gyökeres megváltoztatása, az uj fővárosi törvény, amely megakadályozza, hogy a különböző érdekcsoportok otthont találjanak a törvényhatóság termében.

De ha mindezt elismerjük, ha konstatáljuk, hogy a közgyülés mai szervezetében korhadt intézmény, amelyet tovább föntartani nem lehet, még ezzel sem tudjuk megmagyarázni azt az eljárást, amelyet Kasics követ a közgyülésen, azt a hangot, amelyet Kasics akar a törvényhatóságban meghonositani. A szerdai közgyülésen is Kasics kizárólag a meggyanusitás fegyverét forgatta. Olyan sulyos vádakkal illette a törvényhatóságot, hogy azokat megtürni nem lehet. A leghatározottabban tagadjuk, hogy egy csoport azon a cimen, hogy nem tartozik a többi klikkhez, hanem külön klikket alkot, a maga számára minden eszköz fölhasználását megengedheti. Ha Kasicsnak konkrét adatai vannak, tessék velük elő állani. Tessék férfiasan megmondani, hogy melyik városatya képviseli a fővárossal szemben a közgyülésen egyik vagy másik vállalatnak az érdekét. Ennek a kijelentésnek kétségtelenül meglesz az eredménye is. De általánosságban, összességben meggyanusitani a törvényhatóságot senkinek nincsen joga. Ha komolyan vesszük Kasicsnak a szerdai közgyülésen tett kijelentéseit s azokból komolyan akarnánk levonni a konzekvenciákat, arra az eredményre kellene jutnunk, hogy Kasics Péter kivételével a törvényhatóságnak mind a háromszázkilencvenkilenc tagja megvan vesztegetve. Igy élére állitva a kérdést, bizonyos, hogy még Kasics Péter sem irná alá. Az ő homályosan szövegezett kijelentései azonban nagyon alkalmasak arra, hogy a nagyközönségben ilyen hitet tápláljon. Ezért értjük teljes mértékben azt a nagyfoku fölháborodást, amely a városatyák nagyrészében a szerdai közgyülés után támadt.

Bizonyos jóleső örömmel olvastuk mindig a bécsi Reikszrat tárgyalásait s nagy örömmel konstatáltuk mindig, hogy az a tárgyalási modor nálunk nem tud soha meghonosodni. Ma már kételkedünk benne. Sőt rosszabbnak látjuk az állapotakat nálunk, mint a bécsi Reikszrátban. A bécsi városházán nagy elvi és politikai ellentétek választják el egymástól a pártokat. Nagy politikai elvek harca folyik ott s a csata hevében fajulnak el a politikai ellentétek. Nálunk azonban az alapja is más az ellentéteknek. Nálunk sem elvi, sem politikai pártállás nem választja el a városatyákat s akik az egyik szavazásnál ellenfelek, a másik nál már együtt vannak. A pártpolitika soha nem tudott beférközni a közgyülés termébe. Azt pedig a főváros közönsége nem fogja megtürni soha, hogy a becsület nevében alakitsanak pártokat, hogy egy csoport, mint a becsület kizárólagos tulajdonosa szerepeljen. Nem látunk semmi okot, nem látunk tény körülményeket, amelyek ma igazolnák vagy megokolttá tennék „a becsületesek harcát az okosak ellen.“

Egy csoport sem követelheti a maga számára azt, hogy a közönség csak benne lássa a becsületeseket. A kisebbségi jog még nem adja meg a terrorizálásra, erőszakoskodásra általános gyanusitásra a jogcimet. Ha komolyan vállalkoztak arra, hogy a becsület nevében harcoljanak, tessék megfelelő eszközöket használni. Tessék férfiasan megmondani és igazolni, hogy kik azok, akik anyagi érdekeik előmozditására eszközül használják a főváros közönségének bizalmát.

A szerdai botrány után ugy hisszük, hogy a főpolgármester is lemondott arról, hogy ennek a szervezetnek a keretében a közgyülés tekintélyét emelni lehessen. De talán a kormányban is megérlelte azt, hogy immár itt van a fővárosi törvény reviziójára a végső szükség, hogy most már Budapest becsülete követeli az uj fővárosi törvényt.

A kormány jóakarata.

Amikor elvi határozatokról, semmire nem kötelező igéretekről van szó, akkor a kormány alig győzi a sok jóakaratot, amelylyel a főváros iránt viselt etik. Telis-tele van jóakarattal, támogatással és áldozatkészséggel, mindaddig, mig valamely konkrét eset merü

föl, amely azt kivánja, hogy a kormány annak a nagy jóakaratnak csekélyke százalékát készpénzre váltsa föl. Akkor megfeledkezik a kormány minden jóakaratról, a sokat igért támogatásról és a rideg elutasitás terére lép. Olyan kötelezettséget és terheket ró a fővárosra kizárólag a hatalom jogánál, amelyeket a főváros meg nem bir s amelyek még sokkal gazdagabb város háztartását is megzavarnák.

A kormány Budapest területén levő két állami utat akart átadni a törvényhatóságnak. A törvény értelmében a törvényhatóság köteles az utakat átvenni, de joga van az ut föntartására megfelelő támogatást kérni az államtól. A főváros élt ezzel a törvényben biztositott jogával, de a miniszter elutasitotta. A közgyülés ujabb felirattal próbált szerencsét. Igyekezett fölvilágositani a kormányt, hogy a főváros háztartása a két állami ut átvételét nem birja meg. Amugy is a legnagyobb válsággal küzd a főváros és rendkivüli eszközök igénybevételére van szüksége, hogy az adminisztráció meg ne akadjon.

Hiába volt minden kisérlet. A kormány másodszor is megtagadta a támogatást. Már most a törvény alapján a törvényhatóság kénytelen engedelmeskedni s az állami utakat törvényhatósági kezelésbe átvenni A törvény ugyanis azt rendeli, hogy a törvényhatóságok kötelesek a miniszter második leiratának vakon engedelmeskedni. A forma kedvéért ugyan megengedi, hogy a parancs végrehajtása után a miniszter ellen a törvényhozáshoz forduljanak. A mai alkotmányos világban, amikor a törvény, jog és igazság uralkodnak, jól tudjuk, hogy mit jelent az, ha valakit, akár magánembert, akár hatóságot a miniszter ellen a törvényhozáshoz utasitanak. A honatyák legfeljebb mosolyognak azon a naiv lelken, aki azt hiszi, hogy a képviselőház itélőszéke előtt a miniszterrel szemben pörnyertes lehet.

A főváros mégsem tehet mást, minthogy a képviselőházhoz forduljon. Ezt meg is kell tennie. A közgyülésnek őszintén és nyiltan föl kell tárnia a helyzetet a törvényhozás előtt. Nem azért, mintha attól a legkisebb eredményt is várnánk. Meg kell tennie azért, hogy a képviselőház iratai között is maradjon meg az utókor számára az irás, hogy Budapest bajainak s az esetleg bekövetkezett katasztrófának előidézője a kormány volt, amely elviselhetetlen terheket rakott Budapest vállaira s amikor az már roskadozva a terhek alatt, segitséget kért, a kormány s a parlement a támogatást megtagadta. De szükség van a föliratra azért is, hogy az ország már most tudja meg, hogy mit ér az, amikor a kormány jóakaratáról és támogatásáról biztositja. Föltételezzük ugyanis, hogy Budapest kilencz képviselője között akad néhány, aki a törvényhozás termében az ország szine előtt rá fog mutatni a főváros követelésének jogos és méltányos voltára. Ez a legkevesebb, amit képviselőinktől megvárhatunk, megkövetelhetünk.

Tudjuk, hogy a képviselőknek többé a küldőik semmiféle utasitást nem adhatnak. Azt azonban semmiféle törvény meg nem tiltja, hogy a főváros törvényhatósága hivatalos átiratban tudassa Budapes kilenc képviselőjével, hogy panaszával a törvényhozás hoz fordult s határozottan kérje meg, hogy a panasz tárgyalásakor a főváros érdekeinek védelmére szólaljon föl. Ez az átirat formailag semmire sem kötelezi a képviselőket, etikailag azonban igen. És ha nem is történik semmi, legalább az a nagy erkölcsi haszna meglesz, hogy a főváros közönsége tisztán látni fogja, hogy jól helyezte-e el bizalmának a mandátumát. Föltétlenül szükségesnek tartjuk, hogy a törvényhatóság közgyülési határozatban tudassa a dolgot a képviselőkkel s támogatásukat kérje. Végre mégis lehetetlennek tartjuk, hogy a képviselő urak egyszerüen kitérjenek a dolog elül s legalább biztositva lesz a főváros, hogy a törvényhozáshoz intézett panasza szó nélkül nem kerül a levéltárba.

Ha a törvényhatóság érdekeinek megvédésére a legradikálisabb eszközökhöz nem nyul, boldogulni nem fog. S itt nagyon fontos vagyoni érdekről van szó. A tapasztalatból tudjuk már, hogy mi a konzekvenciája annak, ha állami utat átvesz a törvényhatóság. Példa rá a külső Váci-ut. Amig a Váci-ut állami kezelésben volt, nem panaszkodott senki. De alig vette át a város, azonnal felzudult minden oldalról a panasz s követelték az utnak teljes megépitését, noha a város sokkal jobb állapotban tartja fönn az utat. A kormány huszonnégyezer frtot forditott az ut föntartására, a város kétszerannyinál is többet költ rá s mégis most milliók árán kivánják az utat megépiteni.

Nem érdektelen, hogy most már a kormány is sürgeti a Váci-ut megépitesét. Addig, amig az ő kezelésében volt, természetesen hallani sem akart róla. Ez lesz a sorsa a kassai meg a másik állami utnak is, mihelyt átvette a főváros. Ilyen viszonyok mellett azután csak természetes, ha a város évről-évre jobban küzd a deficittel s végre is alámerül. Hanem azért a kormány mindig tele van jóakarattal és áldozatkészséggel. Parlamenti bizottságokban, magában a parlamentben, a főváros közgyüléséhez intézett leiratokban szinte duzzadni fog a kormány a támogatástól.

Az uj viz-dijszabályzat.

A székesfőváros által alkotott uj vizszolgáltatási szabályrendelet és vizdijszabály folyó évi február hó 1-én lép életbe.

Ez alkalomból a nagyközönségre nézve nem lesz érdektelen reá mutatni mindama lényegesebb különbségekre, melyek a régi és uj szabályrendele rendelkezései között részint a 10 éves gyakorlat alatt

szerzett tapasztalatoknak gyümölcsöztetéseképen, részint a mai közgazdasági állapotoknak, különösen a lakásviszonyoknak megfelelően és végre a nagyszabásu, ugyszólván európaszerte páratlan berendezésü vizművekbe fektetett és még okvetlenül befektetendő nagy költségeknek jövedelmezősége szempontjából létrejöttek, illetve előállottak.

Ilyen lényeges rendelkezésről tesz mindjárt tanuságot az életbelépő szabályrendelet 1. §-a, mely ellentétben a jelenleg gyakorlatban levő szabályrendelettel, a melynek alapján a vizművek igazgtaósága csak az ingatlan tulajdonosának kivánatára látja el annak ingatlanát vizzel, — az uj szabályrendelet feltétlen kötelességévé teszi az ingatlan-tulajdonosoknak a vizvezetéki viznek háztartási, illetve élvezeti célokra való használatát.

Sokszor hangoztatott és általánosan ismert bajnak, nevezetesen, hogy a rossz karban levő házi felszerelések miatt a vizművek vizének egy része használatlanul és dijazatlanul elfolyik, iparkodik elejét venni a szabályrendeletnek II-ik szakasza, melyben a magánvezetékek elkészitésére és fentartására ád utasitásokat.

A régi szabályrendelettel is megkivánt hatályos felügyelet és ellenőrzésnek további biztositása mellett az uj szabályrendelet tüzetesen megszabja a felszerelésekkel foglalkozó iparosoknak teendőit és egyuttal tájékoztatja az ingatlan-tulajdonosokat, hogy az általuk megbizott felszerelő iparosoktól milyen munkát követeljenek.

És mivel az utczai közcsővel összekötendő ingatlan házi főcsövének belső átmérőjét a jövőben a vizművek igazgatósága fogja megállapitani, eleje vétetik annak, hogy a jövőben az összekötő-cső kis mérete miatt vizhiány álljon elő, a mi ma, különösen a nagyobb, 3—4 emeletes bérházaknak felsőbb emeletein mindennapi eset volt.

Megemlitésre méltó rendelkezése továbbá az uj szabályrendeletnek, a magán-vezeték elzárására vonatkozó intézkedés.

A vizvezetéket ugyanis a lakófelek használatára állandóan nyitva kell tartani s csak kivételes esetekben, közbiztonsági szempontból, vagy a fagy ellen való védekezés czéljából szabad elzárni, még pedig az utóbbi czélból csak éjnek idején.

A házi felszerelések és vizhasználat felügyeletéről és ellenőrzéséről is eltérő módon intézkedik az uj szabályrendelet, amennyiben mig az érvényben levő, a felügyelet és ellenőrzés gyakorlását a napnak bármely órajában megengedi, addig az uj szabályrendelet szerint reggeli 9 órától esti 7 óráig terjedő időre korlátoztatik.

Legnagyobb eltérés mutatkozik azonban a vizdijra vonatkozó rendelkezésekben.

Ugyanis a régi szabályrendelet szerint a főváros egész területén, akár el volt látva az ingatlana vizmérővel, akár nem, minden egyes ingatlanra vizdij-átalány vettetett ki és a vizmérő által jelzett adatok alapján az év végén kiszámittatott, hogy tényleg mily nagy volt a fogyasztás és ehez képest mily összegü vizdij terheli a tulajdonost. Ha ezen vizmérővel jelzett fogyasztás után kiszámitott vizdij meghaladta a már kivetett átalányt, a különbséget a tulajdonos tùlfogyasztási dij czimén köteles volt utána fizetni, ha azonban az év végén kiszámitott vizdij kevesebb volt az átalánynál, a tulajdonos visszatérítésre igényt nem tarthatott.

Az uj szabályrendelet alapján mindazon ingatlanok, melyek vizmérőn keresztül nyerik a vizet, vizdijátalánynyal egyáltalán meg nem terhelhetők és csak a vizmérő által mutatott tényleges fogyasztás szerint fizetik a vizet.

Különbözik az uj vizvezetéki szabályrendelet a régitől különösen abban is, hogy az uj szabályrendelet még ott is, hol a kötelező vizhasználat miatt átalányozási rendszert ir elő, módot nyujt, illetve jogot ád az ingatlan-tulajdonosoknak arra, hogy a ki ez átalányozással nem volna megelégedve, vizdiját a tényleg szolgáltatott viz mennyisége szerint fizethesse, illetve, hogy vizmérőnek a felállitását kivánhassa.

De magában az átalányösszegnek kiszámitásában is vannak igen lényeges eltérések.

Az uj szabályrendelet értelmében a régi szabályrendeletben emlitetteken kivül a kifolyó csapokkal felszerelt udvarok is vizdijátalánynyal terhelendők, még pedig a szilárd burkolattal ellátott udvarok négyszögméterenként 4 fillérrel, a burkolatlan vagy kavicsolt udvarok pedig négyszögméterenként 2 fillérrel számitva. — Az udvarok eddig átalánynyal megterhelve nem voltak.

Azon helyiségekért pedig, melyek vendéglők, kávéházak, szállodák czéljaira szolgálnak, valamint a vendégek által üdülő, vagy tartózkodási helyül használt udvarokért és kertekért *az évi vizdijátalány egység hatszorosa*, azon helyiségekért pedig, melyek klubbok, kaszinók, társaskörök czéljaira szolgálnak, valamint a tagok által üdülő, vagy tartózkodási helyül használt udvarokért és kertekért és a boltokban gyakorolt vizet fogyasztó iparüzletekért *az évi vizdijátalány egység háromszoros összege* fizetendő az esetben, ha tulajdonosaik nem vizmérőn keresztül, hanem vizmérő felállitása nélkül óhajtják a vizet nyerni. A régi szabályrendelet ilyen választási jogot a tulajdonosnak nem engedett, mert feltétlenül kötelezte a vizmérőnek felállitására.

Nevezetes ujitásra mutat az uj szabályrendeletnek ama rendelkezése, mely hasonlóan az adó megállapitásával fennálló eljáráshoz, megengedi bérházaknál az üresen álló lakhelyiségek után kivetett vizdijnak a törlését.

Lényeges különbséget mutat az uj szabályrendelet a régihez képest abban is, hogy a végrehajtás körül eljáró hatóságokat teljesen eltérő módon határozza meg, mig eddig a tanács, közgyülés és a belügyminiszterium képezte a fórumokat, a jövőben a közgyülésnek, mint fórumnak kihagyásával, az előljáróság, tanács és a belügyminiszterium lesznek az eljárásra hivatott hatóságok.

A közönségre igen nagy fontosságu az uj szabályrendeletnek azon rendelkezése, mely szerint a fizetési határidőknek elmulasztása esetében az esedékes vizdijak után 5 százalékos késedelmi kamat fizetendő. — Ez ideig a vizdijak után késedelmi kamatot nem szedtek.

Végre változásokat tartalmaz az uj vizdijszabály az egységárak megállapitásánál, amennyiben szemben a régi vizdijakkal

a 40 négyszögméternél nem nagyobb lakóhelyiségek után az évi átalány helyiségenként 20 fillérrel,

a 40 négyszögméternél nagyobb helyiségeknél pedig minden 20 négyszögméter után 5 fillérrel,

a vizcsappal felszerelt házi diszkerteknek vagy kertül használt udvarnak minden négyszögmétere után 6 fillérrel,

végre az épitési czélokra felhasználandó vizért minden köbméter falazat 2·6 fillérrel a vizdij felemeltetett.

A főváros és a közmunkatanács.

A székesfőváros és a fővárosi közmunkák tanácsa közt 1870-ben létrejött és azóta folyvást megujitott u. n. terjedékegyezmény a két hatóság közt oly egyezményes kapcsolatot létesitett, a mely mellett az épitési és szabályozási ügyekben általában bizonyos tágabb gyakorlat fejlődött, a mely nem mindenben követte a két hatóság viszonyát szabályozó 1870 : X. t. czikknek a hatáskörökre vonatkozó rendelkezéseit, hanem azoktól egyben-másban eltérő szokásokat honositott meg. Az egyezményes viszony alatt nem látszott oly fontosnak a hatáskörök és eljárási szabályok szigoru megtartása, de sokszor talán az ügymenet hátrányára is lett volna; másként áll azonban a dolog a jövőre nézve. A terjedékegyezmény ugyanis 1901. deczember 31-én megszünvén, e körülmény kötelességévé teszi mindkét hatóságnak, hogy viszonyát a másikkal szemben pontosan meghatározza és hatáskörét elhatárolja. Különösen fontos ez a fővárosra nézve, melynél autonómiájának megóvásáról van szó Az irányelv természetesen nem lehet más mint a szigoru törvényesség E szempontból a főváros és a fővárosi közmunkák tanácsa érintkezési körébe eső ügyekre nézve a főváros hatósága a következő eljárást állapitotta meg:

1. Az épitési ügyekre nézve a tényleg fenálló épitésügyi szabályzat anyagi rendelkezései megtartandók. Az ezen rendelkezések megtartásával oly vidéken tervezett épitkezésekre nézve, a melynek szabályozási terve már meg van állapitva, az engedélyt az 1870: X. t. cz. 23. §-a szerint a középitési bizottság véleménye alapján a székesfővárosi tanács adja ki. Ha az épitkezés alkalmával a beépitendő telekből egy rész közterületül elesik, vagy a közterület egy része a telekhez a szabályozás folytán hozzácsatolandó, ezen terjedékügyre vonatkozó összes intézkedéseket a székesfőváros hatósága saját hatáskörében teszi meg. Ha oly vidékre kéretik épitési engedély, a melyre nézve a szabályozási terv még megállapitva nincs, a folyamodó értesitendő, hogy a szabályozási terv illető részének a fővárosi közmunkák tanácsa által leendő megállapitásáig az épitési engedély nem adható ki és egyuttal értesitendő a főv. közmunkák tanácsa, hogy az adott esetben az épitési engedély a szabályozási terv hiánya miatt nem volt megadható; ezen utóbbi közlés megtörténte a folyamodó részére kiadandó értesitő végzésbe fölveendő. Az 1893 : t. cz. 18. §-a által a kerületi előljáróságok hatáskörébe utalt épitési ügyekre vonatkozó eljárás érintetlen marad.

2. A telekegyesitésekre, telekfelosztásokra és telekhatárrendezésekre, a mennyiben oly vidéken terveztetnek, a melyre nézve a szabályozási terv meg van állapitva és az alakitandó telkek az épitésügyi szabályzatban meghatározott kellékeknek megfelelnek, az engedélyt a középitési bizottság javaslata alapján a székesfővárosi tanács adja ki. Ha a telekrendezéssel kapcsolatban szabályozás hajtandó végre, a terjedék ügyre vonatkozó összes intézkedéseket a székesfőváros hatósága saját hatáskörében teszi meg, de a magántelekhez csatolandó terjedékek ára az épités megkezdése és illetőleg a telekkönyvi hozzájegyzés előtt a főváros pénztárába okvetlenül befizetendő, a közterületül eső terjedékek kártalanitása — a mennyiben ilyennek helye van — az 1881 : XLI. t. cz. 21. §-a értelmében csak az ujonnan alakitott telek beépitése alkalmával követelhető. Ha oly vidékre kéretik telekrendezési engedély, a melyre a szabályozási terv megállapitva nincs, folyamodó értesitendő, hogy a szabályozási terv illető részének a fővárosi közmunkák tanácsa által leendő megállapitásáig a telekrendezésre engedély nem adható és egyuttal közlendő a fővárosi közmunkák tanácsával, hogy az adott esetben a telekrendezési engedély a szabályozási terv hiánya miatt nem volt megadható; ez utóbbi közlés megtörténte a folyamodó részére kiadandó értesitő végzésbe felveendő.

3. A székesfőváros tanácsának magánépitkezési ügyekben hozott határozata az 1870 : X. t. cz. 24. §-a értelmében a főv. közmunkák tanácsához fölebbezhetők, a telekegyesitések, telekfelosztások és telekhatárrendezésekre vonatkozó tanácsi határozatok ellen pedig az 1872 : XXXVI. t. cz. 81. §-a értelmében a belügyminiszterhez lehet fölebbezni.

4. Minthogy az 1870 : X. t. cz. 14. és 22. §§-ai a szabályozási tervek megállapitását és az ezzel kapcsolatos munkálatokat kizárólag a főv. közmunkák tanácsának hatáskörébe utalják, a székesfőváros hatósága a jövőben szabályozási munkálatokat nem készittet és ennélfogva szabályozási vonalak megállapitására vonatkozó intézkedések megtételére mindenkor a fővárosi közmunkák tanácsa keresendő meg.

5. Az 1870 : X. t. cz. 14 §-ában felsorolt és ezen, valamint a 19. § szerint is a fővárosi közmunkák tanácsának fentartott ügyek — a mennyiben magánfelek által indittatnának meg, ezek értesitése mellett — illetékességből átteendők a nevezett hatósághoz.

6. A főv. közmunkák tanácsa elé végrehajtás előtt csupán ama határozatok, tervek és költségvetések terjesztendők fel, amelyek az 1870 : X. t. cz. 17 §-ban tüzetesen fel vannak sorolva.

7. A főv. közmunkák tanácsának, mint közigazgatási hatóságnak 1876 : VI. t. cz. 25—29 és 58 §§-ai hatáskörébe tartozó ügyekre vonatkozó eljárás érintetlen marad.

A gázgyár.

A főváros rossz szerződései között kétségtelenül legrosszabb a gázgyárral kötött szerződése. Abban a szerződésben még a mennybéli jussát is lekötötte a város a gáztársaságnak. Csak természetes, hogy a társaság egy fél évszázadon át alaposan kihasználta a szerződés előnyeit. Mindenben megnyugodhatnánk, ha legalább a háramlást kikötötték volna. A társaság azonban ugynevezett örök szerződést kapott s a vá-

ros csak óriási áldozatok árán juthat valamikor a gázgyárhoz, ha csak időközben olyan ujabb világitásra és ipari alkalmazásra alkalmas anyagot nem találnak föl, amely jelentékenyen olcsóbb mint a gáz.

A gáztársasággal kötött szerződéstől méltán és jogosan akar szabadulni a főváros. A kérdés csak az, hogyan. Subert Sándor a büdzset tárgyalása alkalmával azt az inditványt tette, küldjenek ki harminc tagu bizottságot, amely a közgyülésnek a gáz házi kezelésbe való vételére tegyen javaslatot. Az inditványt elfogadták, mert senki sem tudta, hogy mit mond a szerződés s az inditvány nagyon ártatlannak látszott.

Amikor azonban a tanács a szerződést lapozgatta, meggyőződött, hogy a bizottság kiküldésének nincsen semmi értelme, mert a szerződés 1910-ig még a megváltási jogot sem adja meg a városnak. Azt javasolta tehát a tanács, hogy a bizottság kiküldése helyett a mérnöki hivatalt bizzák meg, hogy megtéve az összes tanulmányokat 1904. végéig konkrét javaslatot tegyen egy uj gázgyár megépitésére. Ebből a javaslatból keletkezett a szerdai közgyülés nagy botránya, mert a városatyák egy része azt vitatta, hogy a tanács javaslata az ügyrendbe ütközik, mivel a közgyülés határozatát három hónapon belül nem lehet megváltoztatni.

Nézzük előbb a dolog érdemi részét. Az első kérdés, amely önként merül föl, hogy ha kiküldik a bizottság, mi lesz annak a munkaköre, mi a célja. Erre az egyszerü kérdésre azonban még az inditványt tevő sem tudott megfelelni. Azt mondja, hogy a bizottság konstatálta volna azt, amit a tanács jelentett, hogy 1910-ig a gázgyárat megváltani nem lehet. Legyünk hát őszinték. A bizottságnak nem lett volna munkaköre, célja lett volna azonban a gázgyár kérdésének állandó napirenden tartása s a közvéleménynek a gázgyár ellen való megerősitése. S ez könnyü föladat olyan szerződés mellett s olyan eljárás mellett, aminőt a gáztársaság üzletfeleivel szemben is követ. Ezt a munkát különben elvégzi maga a gázgyár, amely a legelemibb üzleti udvariasságot is ridegen visszautasitja saját üzletfeleivel szemben. Hogy mennyire igyekszik maga a gáztársaság a közvélemény gyülöletét fokozni csak egy kis, de nagyon jellemző konkrét esetet emlitünk meg. Egy hivatalnok, aki lakásában gázt éget, arra kérte a gáztársaságot, hogy a fogyasztott gáz árát a hónap első felében fizethesse, mert elsején kapja a fizetését s a hónap végén amikor a gáz árát meg kell fizetnie, már hiányzik a háztartásából az a néhány forint. Ezt a kérését ridegen visszautasitották s kijelentették, hogy akkor fizessen, amikor a társaság pénzbeszedője az általa beosztott turában oda jut. Sőt egy alkalommal, amikor a pénzbeszedő ur odajutott s nem talált otthon senkit nagy kegyesen kiejelentette a cselédnek, hogy kivételesen mégegyszer eljön, de máskor a pénzt állandóan hagyják a cselédnél, hogy bármikor megjelenik, megkaphassa a pénzét mert különben elzárják a gázt. Nem csoda, ha ilyen eljárás mellett a gázgyárnak minden fogyasztója mindjárt ellensége is.

A város érdeke szempontjából azonban a bizottság kiküldésének nemcsak értelme nincsen, hanem határozottan káros. Elegendő tapasztalatunk van már arra, hogy egy határozott cél nélkül kiküldött bizottság többet ront, mint javit. Kétségtelenül egyedül a tanács által javasolt mód a helyes. Hogy a mérnöki hivatal minden előkészületet megtéve, alaposan kidolgozva konkrét alakban terjessze elő a dolgot. Akkor tessék a független bizottságot kiküldeni, amely azután alaposan megvitassa, hogy az adott körülmények mellett micsoda megoldás a legkedvezőbb a fővárosra. Azt hisszük, hogy akkor sem lesz más megoldási mód, mint a gázgyár megváltása.

A kérdés formai részét illetőleg, mi az alaphibát abban látjuk, hogy a városatyák nem veszik komolyan a maguk hivatásukat. Komoly testületben képtelenség, hogy elfogadjanak egy ötletszerüen fölvetett inditványt, amely egy terhes szerződés intézkedéseibe ütközhetik. A törvényhatóságnak nem szabad csak ugy beugrania egyes dolgokba, legkevésbbé olyanokba, amelyekben az eljárást szerződés szabályozza. A főhibát az inditvány elfogadásakor követték el. Amikor elfogadtak egy szerződésre vonatkozó inditványt, mielőtt tudták volna, hogy mit mond a szerződés.

Budapesti vásárok.

Hányan tudják vajon Budapest hétszázezernyi lakosai közül, a mikor egy-egy országos vásár van a magyar fővárosban, a mely olyan sokadalommal, zajjal, lármával, sürgés-forgással, husz-harminczezer ember fölvonulásával fejeződik be, a mihez fogható tömegképet ma már Európában sehol, de sehol sem láthatni, legfeljebb a Balkán-félszigeten vagy Törökországban?

Hogy minő jelentősége volt a mult században a pesti négy országos vásárnak, azt a közgazdasági történelem avatott tollu szakirói még csak ezután fogják megirni. Ajánlom azonban, hogy siessenek vele, mert élettelen aktákból bajos lesz összeállitani azt a kaleidoszkopszerü tarka képet, a mit e vásárok hullámzó tömegei mutattak, két-három hétre teljesen fölvervén a békés svábfészek csöndjét és nyugalmát. Öreg kereskedők, kik a mult század elején élt apjuktól és nagyapjuktól hallott hagyományokat megőrizték, mesés dolgokat tudnak beszélni, különösen a novemberi Lipót-napi országos vásárokról, a melyekre összegyült egész Magyarország uri és parasztnépe s kicserélte áruit a Bécsen át ideáramló ipartermékekkel.

Ezeken a Lipót-napi vásárokon látszott csak meg valójában, mennyi igazság van abban a frázis-

szerü mondásban, hogy Budapest a Balkan kapuja s a magyar főváros az a pont, a hol Kelet a Nyugattal érintkezik. Arról a tömegről, a vásárosok sokféleségéről és a fölhalmozott áruk értékéről, a mik ilyenkor Budapesten összetorlódtak, a mai nemzedéknek nincs fogalma.

A marhavásár helye a városon kivül volt, a sátrak százait azonban, a hol a külföldi kereskedők árultak, a város belsejében állitották föl. A negyvenes évek óta, mikor a Lipótváros már kiépült, a mai Erzsébet-tér volt a vásár-középpontja, ezt a tért hivták akkor Ujvásártérnek. A középen állott a régi kioszk s egy fából összerótt német szinkör, melyet csak a hatvanas évek elején bontottak le. A kioszk körül állott néhány akáczfa, különben a tér meglehetősen kopár volt, csak vásár idején népesült be sürün mindenféle sátrakkal. A sátorutcák vonalai ezután kihatoltak a Marokkoi-utcán s a Deák-téren át az országutra (igy hivták akkor a mai Váci- és Károly-körutat) és ott négyes sorban húzódtak föl egészen a Károly-kaszárnyáig.

Ezekben a sátrakban legnagyobbrészt ruházati czikkeket, kész ruhát, czipőt, kalapot stb. árultak, melyet Bécs Brünn, Grác, Jaegerndorf és Billitz gyárosai, szabói és czipészei szállitottak ide több millió értékben. Az osztrák szövött és kötött áruk s a csehországi selyemszövetek gyárosai is milliókra menő forgalmat csináltak évenkint e sátrakban. A neutitscheini nagyapák innen gazdagodtak meg tőlünk, mert akkor ők is kezdők voltak s ezeknek az unokái ma a legnagyobb ellenségei Magyarország önálló iparának.

Rengeteg pénzt vittek Budapestről magukkal a hires norinbergi diszmüárusok is, a kiknek selejtes, de csillogó holmija nagyon tetszett az elmaradt izlésü vidéki módosabb nemeségnek. Régi udvarházakban mai napig látni még itt-ott sárgarézzel kivert antik órákat feketére fényezett fakupolák alatt, melyek alabastrom-lábakon állanak s az ember elszörnyüködik, ha hallja, hogy szépapáink e tiz-tizenöt forint értékü lim-lomért néha czimeres ökörnek az árát adták oda, hogy szép vásárfiával lephessék meg asszonyaikat.

Ez a Károly-körutig kinyuló vásár fönnállott egész 1867-ig. A házsorok mentén lévő gyalogutakra nézett az egyik sátor, ezekhez háttal hozzáépitették a másik sort s ezek a kocsiutra néztek. A Károly-kaszárnyai mai helyiségben pedig ott voltak a vásárosok istállói s a mai fényes kirakatokból akkor egész utczahosszat csupa lófejek néztek ki az utczára. Ezekkel szemben állottak a floridsdorfi pipagyárosok és czérnaszövők, nemkülönben a sziléziai vásznosok, a hires rumburgiak. Tul rajtok árultak az oroszországi szőrmések, a kik azonban leginkább a Medárd-napi vásárokat ejtették utba, a mikor az európai nevezetességü lipcsei husvéti mise-vásárról (Leipziger-Messe) hazautaztak.

Igy volt az egész 1867-ig. A koronázás után helyet cserélt a pesti vásár. Az Erzsébet-tér parkká alakult, megkapta mai nevét és a sátrakat kiparancsolták onnan. A Károly-kaszárnyán tul, a Kerepesi-ut szögletéig és a Dohány-utczában adtak nekik helyet, valamint a Kerepesi-utnak a Nemzeti szinházzal szemben levő oldalán.

De itt csak 1869-ig maradt a vásár. Abban az évben felszoritották a sátrakat a Széna-térre, melyet csak később neveztek el Kálvin-térnek. Itt és a mai V mház-köruton, akkor Mészáros-utczában huzódtak meg a számra nézve már nagyon leapadt sátrak, a melyekben már nem árultak többé az ausztriai nagy gyárosok és boltosok, sem egyéb külföldi czégek. A vásárok jelentősége évről-évre rohamosan apadt, s a tanács végre a hetvenes évek elején kitelepitette az országos vásárt a mai Ujvásár-térre, a mely akkor még Zsibárus tanya volt, ma azonban már szintén parkozva van és nevét nemsokára szintén elveszíti. Uj-vásártérnek a fővárosi köznép már ugy sem azt hivja, hanem azt az óriás területet, mely az Üllői-ut és a Soroksári-utcza vége közt terül el, az István-kórház és a közvágóhid tájékán. Az ezredévi kiállitás esztendejében helyezte át ide a tanács az országos vásárt, a hajdani ferenczvárosi temető helyére.

S a hol egykor a halottak csöndes birodalma volt, ott ugyancsak vidám és zajos élet folyik most négyszer évenkint. Mert a köznép csodálatraméltó szivóssággal ragaszkodik ahhoz, hogy országos vásáron vásároljon, bárha mindent, a mit ott árulnak, megvehet épen olyan olcsón bármely napon, bármely kereskedésben.

A közgyülésből.

Hatvankilencz tárgy várta a városatyákat. Bizonyos volt, hogy egy nap alatt nem végeznek vele. A hatvankilenc tárgyat még meg is toldották egy csomó bejelentéssel és interpellációval. A bejelentések között legérdekesebb volt a főpolgármester javaslata, hogy kit küldjenek ki az Ehrlich-féle kályhagyár megvizsgálására. *Czigler* Győző, *Heinrich* Alajos, *Boross* Soma, *Waldhauser* Adolf és *Kasics* Péter a bizottság tagjai, akik megfogják vizsgálni, hogy az Ehrlich-féle kályhagyárban csinálnak-e kályhákat, vagy csak összeállogatják a külföldről hozott alkatrészeket. A bizottság összeállitása szerencsés. Az ellen nem tehet senki kifogást. Független hozzáértő emberek, akiknek nyilatkozatát bizonyára megnyugvással fogja fogadni a főváros egész közönsége.

Eulenberg Salamon a rendőrséget mosdatta meg. Számon kérte, hogyan történhetett meg, hogy Kecskeméthy Győző olyan könnyen megugorhatott a főváros pénzével. Még azt is tudták, merre hova akar utazni s még sem tette meg a rendőrség elfogatására az eredményes intézkedéseket. Még nagyobb panasza, hogy a rendőrség szinte tétlenül nézte, hogyan pusztitják a munkátalanok a polgárok vagyonát. Eulenberg nagyon simán végezte a munkáját. Nem szive szerint beszélt. Pedig kár volt. Végre mégis csak meg kell vitatni, hogy mire fizet a város évenkint két milliót. A törvény megtiltja a városnak, hogy a pénzeért beleszóljon a rendőrség müködésébe, de azt

meg, hogy őszinte kritikát mondjon. A kritika joga még szabad a törvényhatóságnak is.

A napirendnek legfontosabb tárgya a terjedék egyezség volt. A terjedék egyezségről már többször megmondottuk a véleményünket. Többször bebizonyítottuk, hogy a terjedék egyezség s a főváros és a közmunkatanács között levő viszony tarthatatlan s a főváros érdekeire káros. Örömmel konstatáljuk, hogy a vita tartalmas és komoly volt. Polónyi Géza és Heltai Ferenc csatáztak egymás ellen. Ők vivták az érvek harcát, mindakettő rideg tárgyilagossággal. Polónyi érvei győztek. Azoknak kellett győzniök, mert harminc év tanusága és tapasztalata azt bizonyitja, hogy Polónyi jobban és helyesebben itélte meg a helyzetet, mint Heltai. A kérdés világos és egyszerü. A magánosok által megváltott terjedék árát a közmunkatanács kapja meg, tehát neki kell megtériteni az első terjedék árát is. A gyakorlati példa legjobban bizonyit. Ha például egy sarok telket szabályoznak, a telek egyik oldalán elvesznek egy részt a tulajdonostól, a másik oldalán pedig hozzáadnak. Ha a két telekrész egyenlő értékü, akkor természetes, hogy a szabályozó hatóság és a telektulajdonos között csereviszony keletkezik. A két telekrészt elcserélik. A közmunkatanács azonban nem igy magyarázza a dolgot. Azt kivánja a közmunkatanács, hogy a telekből elvett rész árát a város a tulajdonosnak fizesse meg, a tulajdonos pedig a közmunkatanácsnak a hozzáeső rész árát. Vagyis egyenlő értékü telekrészeknél a város közvetitési dijat, még pedig tekintélyes dijat fizet a közmunkatanácsnak azért, mert egy harmadik személytől közterület számára elvett területet s ugyanakkora területet adott ugyancsak a közterületből. Hát szeretnénk látni azt a jogász embert, aki elképzeli, hogy egy törvénynek ilyen intenciója lehet.

A vita folyamán Heltai egy érdekes és meglehetősen pikáns dolgot penditett meg, amely megmagyarázza azt a titkot, hogyan lehet az, hogy a közmunkatanácsi törvény által létesitett sorsolási kölcsönalapnak mindig csak deficitje van. Az állami zárószámadásból hiányzik az alap legnagyobb bevételi tétele. A törvény ugyanis azt rendeli, hogy az alap javára az összekötő vasuti hidon át szállitott minden áru bécsi mázsája vagyis ötvenhat kiló egy krajcár hidvámot fizet. Ez a hidvám hiányzik a zárószámadásból. Heltai megigérte a közgyülésnek, hogy ezt a kérdést illetékes helyen, a parlamentben fogja tisztázni. Kivánesian várjuk az eredményt, mert talán megtudjuk végre, hogy hova lett a kölcsönalap nagy bevétele.

A nyugodt és tárgyilagos vita egyszerre a botrányosan heves tárgyalásnak adott helyet, amikor a gázgyár megváltására került a sor. Erről azonban lapunk más helyén szólunk.

Szerdán nem is mehettek tovább. Az idő előrehaladt, de a kedélyek sem voltak alkalmasak a további tárgyalásra. Csütörtökön folytatták.

Csütörtökön azután röviden végeztek a szerdáról maradt hatvan tárgygyal. Érdekes volt, amikor Ballagi Aladár apróra bebizonyitotta, hogy a kultuszminiszteriumban teljesen idegen és ismeretlen fogalom a kultura érdeke.

A Kecskeméthy lopás miatt állásától fölfüggesztett adópénztárosnak, Szimély Lajosnak a fél fizetését megszavazták méltányosságból. Nagy hiba volt. Kétségtelen, hogy az adópénztáros a szabályokat nem tartotta meg azzal a ridegséggel, amelylyel egy pénztárosnak a paragrafusokhoz ragaszkodnia kell. Nem helyes, hogy a közgyülés a tanács tiltakozása ellenére gyakoroljon méltányosságot a városi tisztviselőkkel szemben, mert akkor képtelenség, hogy a tanács a fegyelmet a tisztviselői karban föntartsa és mükődéséért felelősséget vállaljon.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1901. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 728·235, katona 16.484. Összesen 744.719.

Az elmult héten élve született 447 gyermek, meghalt 254 egyén, a születések tehát 193-al mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 326 törvényes, 121 törvénytelen; nemre nézve 239 fiu, 208 leány. Halvaszületett 22 gyermek, köztük 15 törvényes, 7 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra: 31.2

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 17.7 az egy éven felüli lakosságnál: 14.3, az öt éven felüli lakossággal: 12.1.

A halottak közt volt 132 fi-, 122 nőnemü.

Az év eddigi 52 hetében élve született összesen 22,935 gyermek, meghalt összesen 13,899 egyén, a születések többlete tehát 9036; a mult év megfelelő időszakában született 23 851, meghalt 14.756, a születések többlete volt tehát 9095.

Az élveszülöttek közt volt 279 róm. kath., 3 görög kath. 1 görög keleti, 32 ágost evang, 29 helvét, — unitárius, 101 izraelita, 2 egyéb. Összesen 447, Halvaszületett összesen: 22.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1256 beteget, szaporodás 370, csökkenés 329, maradt a mult hét végén 1237. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 143 beteget, szaporodás 40, csökkenés 35, maradt a mult hét végén 148. A Szt. István-kórházban ápoltak a mult hét végén 795 beteget, szaporodás 290, csökkent 220, maradt e hét végén 805. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 845 beteget, szaporodás 131, csökkenés 141, maradt e hét végén 835. Összesen ápoltak a mult hét végén 3039 beteget, szaporodás 711, csökkenés 725, maradt e hét végén 3025.

Olvasóinkhoz.

A Magyar Székesfőváros immár ötödik évfolyamába lépett.

Négy évi becsületes munkával bizonyitotta be a *Magyar Székesfőváros*, hogy hü tükre Budapest törvényhatóságának és adminisztrációjának. Minden kérdésről kimeritő és minden tekintetben objektiv képet adott. Soha nem vezette más érdek tollunkat, minthogy a magunk szerény erejével hozzájáruljunk a főváros fejlesztésének, virágzóvá tételének nagy munkájához. Lelkiismeretes, becsületes munkatársai voltunk és maradunk azoknak, akik minden magán érdek nélkül, önzetlenül dolgoznak azon, hogy Budapest, Magyarország székesfővárosa, Magyarországnak erőteljes metropolisává legyen, amely minden tekintetben méltán sorakozik a nyugoti világvárosokhoz.

Olvasóink tudják, hogy soha nem szegődtünk a klikkek romboló hadához, hogy mindenkor fölemeltük tiltakozó szavunkat az olyan törekvések ellen, amelyek egyes kerületek érdekében akart valamit keresztül erőszakolni a közérdek rovására. Önzetlen függetlenségünket meg fogjuk őrizni a jövőben is. Mint a multban, ezután is csak fővárosunk iránt érzett forró szeretetünk szabja meg lapunk irányát. Mindig és mindenkor a szigoru tárgyilagosság irányitja müködésünket. Kérlelhetetlen ostorozói leszünk mindennek, ami a közérdekre káros, de a személyes üldözés soha nem lesz hivatásunk.

Tudjuk, érezzük, hogy ez esztendő fordulópontot jelenthet fővárosunk történetében. Ennek az esztendőnek föladata a főváros háztartásának más, szilárdabb alapra való fektetése, hogy akadálytalanul tovább fejlődhessék Budapest. A rendezés munkáját megneheziti az általános közgazdasági válság, amelyet a fővárosnak le kell küzdenie. Ebben az esztendőben kell rendezni a főváros és kormány közötti viszonyt.

Nagy és komoly föladatok ezek, amelyek közvetetlenül érintik a nagyközönség megélhetését. Budapest jövő boldogulásáról van szó. Mi is ki fogjuk venni részünket a munkából s a tárgyilagos kritika erejével, a bünök és hibák ostorozásával, a hasznos ideák propagálásával kivánjuk szolgálni szeretett székesfővárosunkat.

Ebben a nehéz munkában bizalommal számitunk olvasóinknak és a nagyközönségnek pártfogására. Bizalommal fordulunk minuazokhoz, akik szeretik fővárosunkat, akik melegebben érdeklődnek Budapest fejlődése, virágzása iránt, hogy lapunkat támogatva, bennünket hazafias nehéz munkákban erősitsenek.

A székesfővárosi tanács 62454|1898—VI. számu határozata lehetővé teszi nekünk, hogy a fővárosnak mindennemü, a nagyközönségnek szánt végzését olvasóinkkal hiteles alakban tudassuk. A *Magyar Székesfőváros* ezzel régen érzett hiányt pótol s azoknak, akik a fővárossal bárminemü összeköttetésben vannak, nélkülözhetetlen.

A Magyar Székesfőváros előfizetési ára egész évre 12 korona, félévre 6 korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapest, IV., Reáltanoda-utca 5. szám.

A „Magyar Székesfőváros“ szerkesztősége.

Hirek a városházáról.

A legénység érdekében.

Az uj budai katonai lövőtérhez rettentően rosss utakon érhet csak a gyakorlatokra járó legénység. A szegény bakák mire odaérnek a gyakorló térre, már holt fáradtak s igy bizony nehezen megy a céllövés. Lobkovitz hadtestparancsnok most arra kéri a fővárost, hogy legyen tekintettel a szegény katonákra s csináltassa meg a lövőtérhez vezető utakat, amelyek agyongyötrik a különben is strapa alatt levő legénységet.

Kerékpárosok a fővároshoz.

A magyar kerékpáros-szövetség beadványt intézett a tanácshoz s kéri, hogy az törölje el a biczikliz ésre vonatkozó szabályrendelet ama részét, mely a belváros egyes utczáin, a Lánczhidon s a Városliget némely utjain tiltja a kerékpározást. Ha ez azonban rendőri okoknál fogva lehetetlen, ugy kérelmét a következőképpen módositja a szövetség. A belváros utczáin s a Lánczhidon hétköznapon este 8-tól reggel 8-ig legyen szabad a kerékpározás, vasárnapon pedig délután 1-től hétfő reggel 8-ig. E csekély változtatással különösen a bicziklin járó üzletembereken s hivatalnokokon segit a főváros, de lendületet nyer általa a biczikliadóval ugyis megnyomoritott biczikli sport is. A szövetség azt hiszi, hogy a kerékpár adó fejében ennyi viszontszolgálatot tehet a főváros a biczikliisportnak.

Mézeskalácsosok furfangja.

Búcsuk alkalmával bizonyos számu sátor felállitására kapnak engedélyt a fővárosi mézeskalácsosok. Az ipartársulaton kivül állóknak egyenként ad sátort a kerületi előljáróság, mig az ipartársulat meghatározott számu sátort kap, melyeket aztán tagjai közt föloszt. Az ipartársulati tagok mindegyikére több sátor jutott mindig, de azért nem voltak megelégedve s egyszerüen kijátszották az elüljáróságot. A segédjeik részére is váltottak ugyanis iparigazolványt, a melyek után szintén kaptak sátort. Igy azután megesett, hogy egy-egy iparos 8—9 sátorban is árult a búcsukon, mig másoknak kettővel hárommal kellett beérni. Az a furfangos eljárás forrongást idézett elő a mézeskalácsosok között, akik ipartársulatjuk utján arra kérik most a fővárost, hogy jövőben ne iparigazolványok, hanem a műhelyek és üzletek száma alapján osztassanak ki sátorengedélyek.

Négyezer fölebbezés.

Négy évvel ezelőtt, a mikor a telek- és háztulajdonosok a vizmérő órák alkalmazására kötelezettek, körülbelül 4000 felebbezés érkezett be a fővároshoz. Ez óriási aktatömeget akkor félretették azzal, hogy a felebbezéseket az uj vizdijszabályzat életbeléptetésével egyidejüleg intézik el. Minthogy a felebbezések a régi vizdijszabályzat rendelkezéseik ellen tétettek, a melyek január 31-én hatályon kivül helyeztetnek, a fölebbezések is tárgytalanokká váltak. Az uj szabályzat értelmében ugyis összeiratnak az összes vizdij alá eső objektumok s ezek közül hivatalból lesznek megállapitandók azok, melyeknek vizmérő órát kell állittatniok.

Korteskedés vasutak mellett.

Rákosfalva és Kőbánya lakossága valóságos pártokra szakadt az épitendő kőbánya—rákosfalvai vasut ügyében, amelyért már 8 esztendő óta könyörögnek a rákosfalvaiak. A vasut kiépitése dolgában a budapesti közuti vaspálya társasággal folynak már régóta a tárgyalások s az ügy annyira van, hogy a kész tervek alapján már a telekátengedési, kisajátitási s egyéb szükséges eljárások is folyamatban vannak. Az utolsó időben azonban olyan párt alakult a két városrész polgárai sorában, a mely azt kivánja, hogy ne a közuti, hanem a városi villamos vasut bizassék meg a vonal kiépitésével, mely esetben nagyobb előnyöket remélnek a rákosfalvaik részére. Ily értelemben kérvények is járultak a fővároshoz. A vasuti ügyosztály már foglalkozott a kérelemmel s a legközelebbi közgyülésnek azt fogja javasolni, hogy azt mellőzze. Az ügyosztály egyáltalán nem látja megindokoltnak a kérelmet; de különben is az ügy a leghelyesebb mederben halad s a közuti vasuttal oly messze mentek már a tárgyalások, hogy azokat megakasztani kárral járna, a mennyiben a tárgyalásoknak más vasuttal ujból való megkezdése évekre vetné megint vissza a vasut ügyét.

Piszok fészkek.

A X. kerületi Liget-tér parkja, továbbá a Szent-László-téri s a Martinovics-téri piacok valóságos piszok fészkét képezik a kerületnek, aminek abban rejlik az oka, hogy e pontokon nincs illemhely. A polgárság jogos panasza folytán most előterjesz ést tesz a tanácsnak a X. kerületi előljáróság, hogy a fölállitandó 10 illemhely közül a jelzett helyekre okvetlenül juttasson, mert az ott uralkodó dögletes büzt a lakosság nem hajlandó tovább türni.

Az inségmunka.

Heuffel középitészeti igazgató terjedelmes jelentésben ismerteti ama munkálatokat, melyeket az inségesek felsegitése czéljából még e tél folyamán eszközöltethet a főváros. Ilyen a népliget kiterjesztése a kőbányai-utig, ami 140—150 embernek adhat napi munkát; továbbá a farkasréti és a X. kerületi központi temető parczellázása, a soroksári-utról a sertésvágóhidhoz tervezett ut kiépitése, a dülő utak egyengetése s az árkok tisztitása, a sertésvágóhid környékéről a szemetes föld elhordása s a határkövek felállitása. Mühelybeli foglalkozást az épitendő négy elemi iskolai bádogos, lakatos s asztalos munkája adhat nagyobb számu iparosoknak.

A közigazgatás egyszerüsitése.

A polgármester a közigazgatás egyszerüsitésére vonatkozó törvény életbeléptetése ügyében a következő rendeletet adta ki: A magy. kir. miniszterium 1901. évi december hó 13-án tartott tanácsában elhatározta, hogy a közigazgatási eljárás egyszerüsitéséről szóló 1901: XX. t.-cikknek a jogorvoslatokról szóló első fejezetében foglalt rendelkezéseket (1—12. §.) — a törvény fokozatos végrehajtásának megindításául — 1902. évi január 1-én életbelépteti s e rendelkezések végrehajtásakép 4500|1901. M. E. szám alatt részletes rendeletet bocsátott ki. Ez a rendelet az első azok közül, melyek hivatva vannak a közigazgatási eljárás egyszerüsitéséről szóló törvényben lefektetett elveket az életbe átültetni és igy annak pontos és lelkiismeretes végrehajtása a dolog természeténél fogva fokozott jelentőséggel bir. E körülmény tudata inditotta a nagyméltóságu m. kir. belügyminiszter urat a rendelet kibocsátása alkalmából azon várakozásának kifejezésére, hogy az a lelkesedés és a jóaka-

rat, melylyel a közigazgatási hatóságok a szóban levő törvényt keletkezése és előkészitése időszakában kisérték, a törvény gondos és készséges végrehajtásában is nyilvánulni fog s hogy a végrehajtás körül küzremüködésre hivatott minden hatóság hozzájárulni igyekszik ahoz, hogy azok a jogos várakozások, melyek a törvény hatásához minden oldalról füződnek, minél teljesebb mértékben valóra váljanak. A körrendelet az érdekelt hivataloknak az 1901. évi december hó 28 án 85192|901—I. tan. szám alatt kelt határozattal megküldetvén, az abban foglaltakra az egyes hivatalok figyelmét ezennel a magam részéről is felhivom és szigoruan utasitom az illető hivatalokat, hogy annak rendelkezéseihez mindenben a legpontosabban alkalmazkodva azoknak végrehajtását a legkörültekintőbb figyelemmel eszközöljék. *Halmos*, s. k. polgármester.

Romboló források.

A III. kerület egy részein a szokottnál nagyobb bajt okozott ez idén a hegyi árkok vize. Több helyen uj források keletkeztek s a viz erősen megrongálta az árkok partját s az utakat. A bécsi-uttól egész a budapesti tégla- és mészégetőig a közlekedés majdnem lehetetlenné vált nemrégiben, mire a főváros tett is javitásokat, a mi azonban nem sokat használt. A III. kerületi előljáróság sürgetésére a tanács most a megrongált utak egy részének kőburkolattal való ellátását rendelte el.

A miniszter s a kéményseprők.

A kéményseprő-kerületekre nezve uj szabályrendeletet alkotott a főváros. Eddig összesen 46 kéményseprő kerület volt Budapest tiz kerületében. Az uj szabályrendelet értelmében az V., VI., VII., VIII. és IX. kerületben 1—1-el szaporodnak a kéményseprő-kerületek, mig a IV. kerületben egygyel apadnak. Igy összesen 46 helyett 50 lesz a kerületek száma. A miniszter most küldte vissza a szabályrendeletet azzal a megjegyzéssel, hogy érdemileg semmi kifogása nincs. A négy uj kerület fölött előreláthatólag gyilkos harcz fog kifejlődni a kéményseprők között.

Danubius köpönyegje.

A kálvintéri szőkőkut tudvalevőleg eddig faköpönyeget kapott télire. A tanácsnál azonban tavaly fölmerült az a kérdés, hogy csakugyan szükséges-e télen át az a disztelen faburkolat a szőkőkuton, miért is próbát tettek a mult télen s meztelenül hagyták Danubiust s a környezetét. A tavaszszal aztán egy bizottság megvizsgálta a szőkőkutat, a mikor is konstatálta, hogy azon semmi nyomot sem hagyott a tél. Ez okból a tanács most kimondta hogy a jövőben teljesen mellőzi a faköpönyeget, mely féléven át megfosztja a diszétől a Kalvin-tért. Csak éppen a medencék sikját takarják le deszkával.

A viz-órák ellen.

Az I. kerületi állami főgymnázium igazgatója azzal a panaszszal járult a főváros tanácsához, hogy az intézet kulturális missiójának rovására hamisan mutat a gymnázium vizmérő órája, amely szerint a vakáció két hónapjában is tulfogyasztás mutatkozik a meghatározott vizmennyiséggel szemközt. Az igazgatóság ezt lehetetlenségnek tartja s kéri hogy az intézet vizmérő óráját a főváros vizsgáltassa meg s esetleg emelje föl a vizfogyasztási napi átalányt.

A zugligeti kocsifogó.

A zugligeti szerencsétlenségből kifolyólag a közuti vaspálya-társaság kocsifogó készülékeket állitott föl a zugligeti végállomáson. E készülékre azonban csak utólag kért a társaság helyhatósági épitési engedélyt, melyet a főváros most meg is adott.

Közgazdaság.

Az adókivető bizottság.

Ha a főváros adókivető bizottsági tagjainak listáján végigtekintünk, azt látjuk, hogy csaknem kivétel nélkül *törvényhatósági bizottsági* tagokból van összeállitva. Ez az anomália abban találja magyarázatát, hogy a kinevező hatóság nincs tisztában a törvény intenciójával. A közadók kezeléséről szóló 1883 : XLIV. törvénycikk 19. §-a azt irja elő, hogy az adókivető bizottság tagjai a vidék, illetve a város kereseti viszonyait ismerő *lakosaiból* nevezendők ki, figyelemmel arra, hogy azoknak felerésze a föld- és házbirtokosok, másik felerésze pedig a kereseti és tőkekamat-adókötelesek osztályához tartozzék. Azt pedig, hogy az adokivető bizottsági tagság előfeltétele a törvényhatósági bizottsági tagság is legyen, a törvény *egy szóval sem* emliti. Az önkormányzat helyesen értelmezett fogalma pedig egyenesen megkivánja, hogy a közigazgatási funkciók végzésében a polgárság minél szélesebb *rétegei* részesedjenek. A különböző közigazgatási hatáskörök kumulálása, egyesitése néhány kézben pedig kizárja azt, hogy a polgári elem széles rétegei kivegyék a maguk részét a közigazgatásból.

De más tekintetek is megkivánják a nem törvényhatósági bizottsági tagoknak bevonását az adókivető bizottságba. Általános a panasz, hogy a törvényhatósági bizottság ama tagjai, a kik az adókivető bizottságba beválasztatnak, nem mindig a tényleges állapotoknak, az adóképességnek megfelelőleg jártak el tisztükben, mert bizonyos tájékozatlanságot tanusitottak a „közönséges“ polgárok adójának kivetésénél s kevés érzékkel voltak a kisemberek érdekei iránt.

Hogy ez az eljárás a polgároknál szemet szurt, az csak természetes és megmagyarázza, hogy a lakosság ama tulnyomó része, mely mindennemü közfunkciókból ki van zárva, mert nem tud felemelkedni a bizottsági tagok sorába, az adókivető bizottságban már ab ovo ellenségét látja, mely csak arra való

hogy az ő adóját a lehető legmagasabbra „felsrófolja“, holott a „városi urak“ szépszerivel kerülnek ki a kirovás sulyos proczesszusából. Végeredményben ez oda vezet, hogy az ilyen antipatikus adókivető bizottsággal szemben, mely csupa „városi urakból“ áll, az egyszerü polgár ezerféle kautélákkal sánczolja körül magát s mindenképen azon lesz, hogy adóképességét lehető csekélynek tüntesse fel. A kivető bizottságok ilyetén összeállitása tehát in ultima analysi a kincstár megröviditését is eredményezi, amennyiben az adókivetők ezreit az adóalap csekélyebb bevallására serkenti. Holott ha az az egyszerü polgár: kereskedő és iparos stb. a maga fajtáju embereit is ott látná az adókivető bizottságban s nemcsak a közügyeket monopolizáló városi hatalmasságok, sokkal nyugodtabban s több bizalommal vetné alá magát az adókivetés gyakran keserves proczedurájának.

Az adókivető bizottság helyesen tehát ugy volna összeállitandó, hogy az önkormányzati elemet képviselő két polgárt a kinevező alispán, illetve polgármester a *nem törvényhatósági bizottsági tagok* sorából nevezné ki. Indokolja ezt a czélszerüség, a kincstár és a polgárság érdeke egyaránt, de követeli maga a törvény is, melynek csak helytelen értelmezése vezetett a mai helytelen állapotra.

Az *adófelszólamlási* bizottság összeállitásánál is fölmerül az a kérdés, vajon a polgári elemet képviselő két tag csak bizottsági tag lehet-e, avagy más is. E kérdés jelenleg aktuálitással is bir a székesfővárosi adófelszólamlási bizottságra nézve, amennyiben annak egyik, a közgyülés által megválasztott tagja mult évben lemondott törvényhatósági bizottsági tagságáról. Sokan azt vitatják, hogy az illető immár nem lehet az adófelszólamlálási bizottság tagja sem, mivel csakis törvényhatósági bizottsági tagok választhatók be a közgyülés által. Véleményünk szerint e nézet helytelen. Az 1883 : XLIV. t.-cz. 30. §-a második bekezdésében a törvényhatóság közgyülése által a felszólamlási bizottságba választandó két tag és két póttagra nézve csak azt irja elő, hogy „lehetőleg felében a föld- vagy házbirtokosok, felében pedig a kereseti vagy tőkekamatadókötelesek osztályából jelöltessenek.“ Egy szóval sem emliti azonban, hogy e választott tagoknak egyuttal törvényhatósági bizottsági tagoknak kell lenniök.

Az, hogy e tagokat a *törvényhatóság* közgyülése választja, még nem involválja, hogy csakis a törvényhatóság bizottságának tagjai választhatók, mert ez csak az aktiv, de nem a passziv választójogot határozza meg. A törvény bizonyára nem fukarkodott volna egy-két szóval, ha azt czélozta volna, hogy csak a törvényhatósági bizottság tagjai lehessenek megválaszthatók, hanem hozzátette volna a „maga kebeléből“, vagy a „törvhat. bizottság tagjai közül.“ Minthogy a törvény maga nem teszi ezt a megszoritást, világos, hogy az idézett második bekezdésben felállitott általános szabály irányadó, mely nem szoritkozik a tvhatósági bizottsági tagokra.

De bizonyossá lesz a kontroverzia ez eldöntésének helyessége, ha a *közigazgatási bizottságról* szóló 1876 : VI. törvényczikket szemügyre vesszük. Ez határozottan megjelöli, a közigazgatási bizottság tagjai között: „a törvényhatósági közgyülésnek tiz választott tagjá“-t (1. §. utolsó bekezdés.) Tehát nem csak a közgyülés *által* választottak, hanem a *közgyülésnek* tagjai. Még világosabbá lesz az 5. §-ból, mely szerint: „Ha a választott tagok valamelyike megszünik a törvényhatósági bizottság tagja lenni: annak *egyuttal* közigazgatási bizottsági *tagsága is megszünik.*“

Nos hát világosan látjuk, hogy ahol a törvényhozás valamely közigazgatási funkcziót a törvényhatósági bizottság tagjaira akar szoritani, ott világosan kifejezi e megszoritást. Az adófelszólamlási bizottság választott tagjaira nézve ily megszoritást nem tartalmaz a törvény, valamint nem provideál arra az esetre sem, ha megszünnék a tvhatósági bizottsági tagság. Kétségtelen tehát, hogy a törvényhatósági tagság megszünése nem alterálja a felszólamlási bizottsági tagságot s hogy a felszólamlási bizottsági tagságnak nem kelléke a törvényhatósági bizottsági tagság. Egyébként pedig ugyanaz a politikai és fiskális érdek szól itt is a kérdés ilyetén eldöntése mellett, mint amelyet már az adókivető bizottságnál hangsulyoztunk. Még ha a törvény nyilt kérdésnek hagyná is, amint hogy az imént kifejtettek szerint nem hagyta annak, még ez esetben is a törvény ráczió jából s az önkormányzat szelleméből folyó megoldást kellene elfogadnunk. Óhajtandó volna, ha az illetékes hatóságok is ennek tudatára ébrednének s a jövőben a polgárságnak a törvényhatósági bizottságon kivül álló köreiből szemeltetnének ki az adókivető és adófelszólamlási bizottság tagjai.

A cégbejegyzések ellenőrzése.

A kereskedelmi törvény tudvalevőleg cégbejegyzési kényszert állapitott meg s minden kereskedő köteles cégét pénzbirság terhe mellett bejegyeztetni. Ez azonban tényleg nem történik meg s igen nagy azoknak a kereskedőknek a száma, akik a kötelező cégbejegyzést elmulasztják. Oka ennek abban rejlik, hogy a cégbejegyzések ellenőrzésére hivatott kereskedelmi és iparkamarák e feladatuknak képtelenek eleget tenni. A kamarák ugyanis csakis a felsőfoku iparhatóságok adatai alapján ellenőrizhetik a cégbejegyzést. Számos esetben pedig, főképp az ipar megszüntetését nem jelentik be az iparhatóságoknak s ennek folytán sok megszünt cég továbbra is fenálló gyanánt szerepel a cégjegyzékekben. A cégbejegyzés ellenőrzésének hatályosabbá tételét célozza az a felterjesztés, melyet a Magyar Tudakozó Egytet intézett a kereskedelmi mi-

niszterhez. E felterjesztésében az egylet a maga nagy és megbizható apparátusát ajánlá fel a cégbejegyzések ellenőrzésére. A kereskedelmi miniszter leiratban értesitette a Magyar Tudakozó Egyletet, hogy a cégbejegyzések ellenőrzésének kérdését a kereskedelmi törvény reviziójával kapcsolatban szándékozik szabályozni, mely alkalommal a tudakozó egylet ajánlata megfontolás tárgyává fog tétetni.

Moratorium.

Az egy év előtt megalakult Magyar Kakao és Csokoládégyár Részvénytársaság rövid fennállása után máris fizetési zavarokkal küzd. Az érdekelt hitelezők a napokban értekezletet tartottak, melyen nyolc havi moratóriumot engedélyeztek a társaságnak. A vállalat évi rendes közgyülése folyó hó 22-ikén lesz, amelyen az igazgatóság a nagy áldozatokkal létesitett s fentartott bécsi fióküzlet feloszlatását fogja javasolni a részvényeseknek.

Az országos kereskedelmi szövetség.

A gazdasági életünkre nézve oly fontos ez érdekképviselet megalakulását eddig főkép az akadályozta, hogy a vidéki kereskedelmi testületek és egyletek egy része ellenezte a végrehajtóbizottság által készitett alapszabálytervezet amaz álláspontját, hogy az országos szövetség egyesületek és ne egyének köteléke legyen. A miskolci kereskedelmi kongresszuson nem sikerült e kérdésben megállapodást létesiteni s a debreceni kereskedelmi csarnok kezdeményezésére a vidéki testületek sorában mozgalom indult meg a vidéki egyesületek külön szövetkezése érdekében. A „Fővárosi Tudósító“ értesülése szerint most sikerült az ellentéteket elsimitani. A budapesti végrehajtó bizottság, melynek élén Sándor Pál országgyülési képviselő, az országos szövetség eszméjének legbuzgóbb előharcosa áll, — a vidéki egyesületek képviselőit a jövő hónapban tartandó értekezletre hivta meg. Ninthogy a vidéki képviseletek is hajlandók immár merev álláspontjukból engedni, alapos kilátás van arra, hogy az országos szövetség megalakulása a közel jövőben valóra válik.

(Első Leánykiházasitási Egylet m. sz.)
Leány- és fiu biztositási intézet.

Mult évi deczember hóban 1108 jutalékrész irattatott be és nászjuttalékok fejében 78539 K. 86. fillér fizettetett ki.

1901. január 1-től deczember 31-éig beirt összes utalékrészek száma 13359 és a kifizetett nászjutalékok összege 584.950 K. 12 fillér.

Az intézet fennállása óta nászjutalékok fejében 2.856,372 K. 84 fillér fizettetett ki.

A felügyelő bizottság, mint minden évben, ugy ez alkalommal is, 1901. évi deczember 31-én délben: a pénzkészlet és vagyonállomány rovancsolását megejtvén, a következő tételeket találta és állapitotta meg,

Ingatlanok — — —	1.489.622 K. 16 fillér.
Takarékbetétek — —	2.121.234 „ 57 „
$4^1/_2{}^0/_0$ elsőrendü záloglevelek — — — —	3.332.033 K. 35 fillér
Kötvénykölcsönök —	300.161 „ 32 „
Pénzkészlet — — —	42 835 „ 61 „
Összesen:	7.285.887 K. 01 fillér

Nincsen párja a Gáspár-féle bajuszkötőnek
Párisi világkiállitáson arany éremmel kitüntetve.
Vegyünk eredeti Gáspár-féle „Hunniát“ melynél a gumi a fület nem érinti. Törv. védve

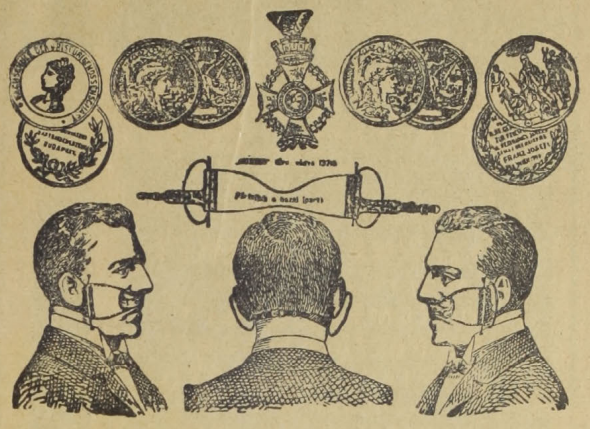

A. A felkötésnél a gumirésze a fülre jön.
C. midőn hátul össze van kapcsolva az A, fülről is levehetjük a zsinórt.
B. A második fülnél a gumi nél külözhető.

„Igy a gumi a fület nem érinti.“
Kapható minden fodrász üzletben.
Gaspár Testvérek bajuszkötő ipartelepe
Budapest. VII. kerület. Izabella-utca 5. sz

Hirdetéseket
felvesz
a
Magyar Székesfőváros
kiadóhivatala
Budapest,
Reáltanoda-utcza 5. sz.

EGGENBERGER SZILVESZTER
KŐMŰVES MESTER
SPECIALITÁSA
BUDAPEST
ÉPÍT:
GYÁRKÉMÉNYEKET
MINDEN ALAKBAN
KÖRKEMENCZÉKET
KAZÁNBEFALAZÁSOKAT
GÉPALAPOZÁSOKAT és
SZABADALMAZOTT
FÜSTEMÉSZTŐ TŰZELÉSEKET
GŐZKAZÁNOKHOZ
SAJÁT SZERKEZETE SZERINT
JUTÁNYOSAN JÓTÁLLÁS MELLETT
TERVEK és KÖLTSÉGVETÉSEK
KÍVÁNATRA
TŰZÁLLÓ és CHAMOTTEANYAGOK
RAKTÁRA

A
veszélymentes
kőbetétű
Phőnix-
gyorsfőző
a tűzveszélyt
teljesen kizárja
és 40% szeszt
megtakarit.

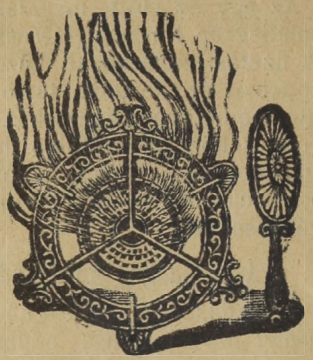

Kapható minden jobb vaskereskedésben és konyhafelszerelési üzletekben.
Nagybani elárusitás:
Makó Mihály, Budapest, Üllői-ut 2.
Ringeisen testvérek, Báthory- és Hold-utcai sarok.

Auer-fény.

Telefon 16—54. Telefon 16—54.

Értesítés.

Az AUER-féle izzótestek árait a mai naptól kezdve következőképpen mérsékeljük

A „C"-jelű Auer-féle izzótest ára . . . . . 1.— korona
Az „N" jelű Auer-féle izzótest ára . . . . . 80 fillér.

A légszeszfogyasztóknak, kik azt óhajtják, hogy Auer-lámpáik teljesen kifogástalanul működjenek, a következőket ajánljuk szives figyelmükbe:

Ha az izzótestek fényereje csökken, ha azok hamar tönkremennek, avagy ha a hengerek gyakrabban repednek, rendszerint a lámpák hiányos kezelésében rejlik a hiba, melynek **csakis a szakavatott kezelés által lehet elejét venni.**

Kérjük ennélfogva, hogy bármely előforduló hiányt vagy panaszt tudomásunkra hozni szivesked jék, hogy **szakavatott közegeink utján a bajok orvoslásáról gondoskodhassunk.**

Ily esetekben munkadijat nem számitunk.

Kivánatra az izzótesteket **minden áremelés nélkül házhoz is szállitjuk** és a fogyasztóknál levő Auer-koronákat, izzótestek vételénél, cserébe vissza is veszszük, anélkül, hogy az időről-időre mindenesetre szükséges javitások költségeit fölszámitanánk.

Budapest, 1901. augusztus 31-én.

Magyar Gázizzófény r.-t.

Welsbachi dr. Auer Károly szabadalma

Budapesten, VI. ker., Váczi-körut 3. szám.

Auer-fény.

Auer-fény.

Auer-fény.

Belvárosi Könyvnyomda Bpest, IV., Váczi-utcza 81.

V évfolyam. Budapest, 1902. január 19-én. 3. szám

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP

TARTALOM:

A kormány támogatása.
A gázgyár megváltása.
A pénzkérdés.
Az Ehrlich-féle kályhák.
Kőbánya—Rákosfalva.
A zugligeti villamos.
Statisztika.
Olvasóinkhoz.
Hirek.
Közgazdaság.
Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 kor. Fél évre . . . . . 6 kor.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, IV., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 54-45.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

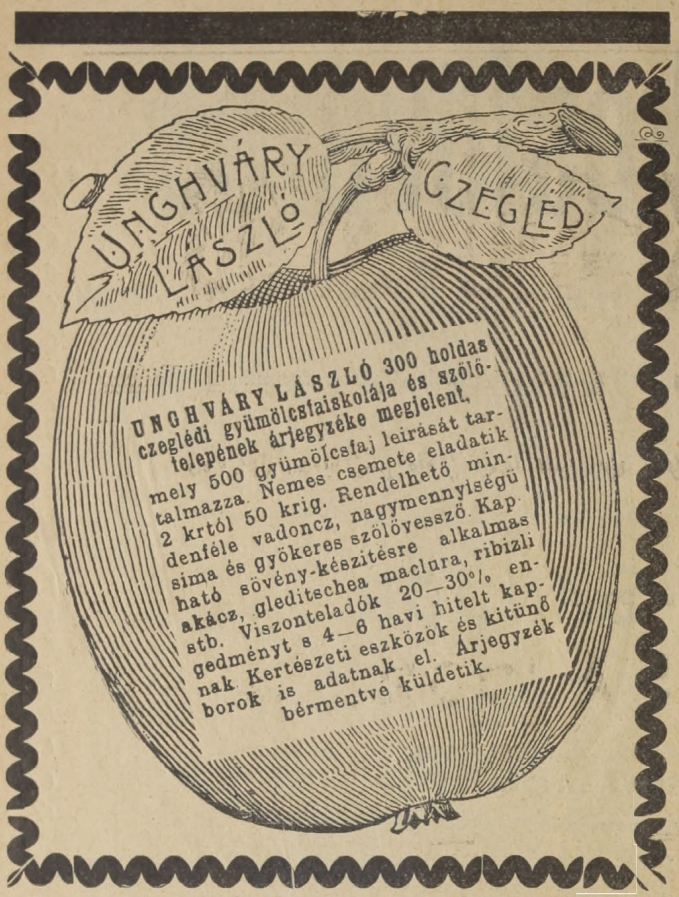

UNGHVÁRY LÁSZLÓ 300 holdas czeglédi gyümölcsfaiskolája és szőlőtelepének árjegyzéke megjelent, mely 500 gyümölcsfaj leirását tartalmazza. Nemes csemete eladatik 2 krtól 50 krig. Rendelhető mindenféle vadoncz, nagymennyiségü sima és gyökeres szőlővessző. Kapható sövény-készitésre alkalmas akácz, gleditschea maclura, ribizli stb. Viszonteladók 20—30% engedményt s 4—6 havi hitelt kapnak. Kertészeti eszközök és kitünő borok is adatnak el. Árjegyzék bérmentve küldetik.

Czerny-féle hires és elismert készitmények felülmulhatatlanok.

Tanningene a legjobb hajfestő szer, sötétszőke barna és fekete szinben. — Ára 5 korona. — Orvosilag ajánlva. — Törvényesen védve. Lelkiismeretesen megvizsgálva. — Teljesen ártalmatlan.

A szájnak és fogaknak legjobb szer a Czerny-féle **OSAN** antiseptikus, konzerváló tisztitó kellemes. — Ára üvegenkint 1 kor. 76 fillér. Osan-fogpor doboza 88 fillér. Osan fogkefe 60 fillér.

Czerny-féle keleti a legjobb és legegészségesebb szépitő-szer. **RÓZSATEJ** Üvegje 2 korona Balzsam szappan hozzá 60 fillér.

Fritsch Nándor napraforgó olaj szappanja *árbja 70 fill. és 1 korona.*

Főszétküldési hely! **CZERNY J. ANTAL, BÉCS,** XVIII., Karl Ludwighstrasse 6.
Prospektus ingyen és bérmentve.
Magyarországi főraktár: **Török József** gyógyszertára Király-utca 12.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részv-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék és pénztári jegyek 4% kamatozással, ellenében, valamint folyó-számlában (chek-számlán). A 10%-os betét-kamatadót az intézet fizeti,)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

ooooo **Kézi zálogüzletei:** ooooo

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok. — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

oooooooooo IRODÁI: oooooooooo

VI. kerület, Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek oooooooooooooooooo keretébe tartozó üzletágakkal. ooo

Üzleti órák: d. e. ½9—½1-ig, d. u. 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:
IV., Ferencziek-tere 4.

NEW-YORK, életbiztositó-társaság.

Alakult 1845-ben.

Az összes nyeremények a biztositottak tulajdona.

Kivonat az 1900. évi üzleti jelentésből:

Aktivák összege	1 milliárd 293	millió korona
Évi bevétel	290	„ „
1900-ban a biztositottaknak kifizettetett	115	„ „
1900-ban kötött uj üzletek összege	1 milliárd 146	„ „
Tiszta fölösleg 1900. végén	225	„ „

Az 1900-ban a biztositottaknak kifizetett nyereményosztalékok összege 14 millió koronára rugott.

A New-York a müvelt világ összes országaiban bir fiókokkal.

A Ney-York kötvénye megtámadhatatlan a kiállitás napjától fogva.

Referenciák Magyarországon: A magyar általános hitelbank. Pesti magyar kereskedelmi bank.

Magyarországi vezérigazgatóság:
Budapest, Erzsébet-körut 9—11. szám. (New-York palota.)

V. évfolyam. Budapest, 1902. január 19. 3. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre . . . . . 12 Kor.
Félévre . . . . . 6 Kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A kormány támogatása.

Öt soros rövid leiratot küldött a pénzügyminiszter a fővárosnak. Az van benne megirva, hogy a miniszter az italmérési jövedelemből való részesedést kiutalványozta. Háromnégy kézen is megfordult a leirat, nem tünt föl senkinek. Minden hónapban kap a város ilyen leiratot. Csak a mikor a referens figyelmesebben olvasta, akkor látta, hogy nem olyan szerény dologról van szó. A leirat másfél millióval akarja megkárositani a fővárost. Meg akarja kárositani minden jog, törvény és igazság ellenére.

A dolog nem uj. Egyszer már megkisérelte a miniszter, hogyan lehetne egy esztendő átugrásával megtagadni a fővárostól az öt törvényesen megillető járulékot. Akkor nem sikerült megmásitani a kalendáriumot és megszöktetni az 1898-ik évet. Akkor Szilágyi Dezső vállalkozott arra, hogy bebizonyitja a miniszternek, hogy az 1898-ik év is egy esztendő volt, éppen olyan közönséges esztendő, mint a többi. Benne volt minden kalendáriumban piros és fekete napjaival. A miniszter akkor elismerte és tudomást vett az 1898-ik esztendőről. Szilágyi Dezső meghalt s a pénzügyminiszter emlékezetéből megint kiröpült az az esztendő. Ujra kisérletet tett, hogy nem lehetne-e az 1898-ik évet törölni a kalendáriumból. Mert ha valahogyan sikerülne az esztendőt átugrani, a város megkárosodnék másfél millióval. Az állam pedig a főváros rovására ugyanennyit nyerne. A dolog története ez:

Az 1899. évi VI. törvény alapján a fővárost az italmérési jövedelemből évenkint 1,480.000 korona részesedés illeti meg. A törvény életbeléptetése előtt az 1888. évi XXXV-törvény alapján az italmérési jövedelemből százalékot kapott a város, még pedig mindig a következő évben történt utólagos elszámolás alapján. Utoljára az 1898. évről kellett volna elszámolni. Akkor azonban a pénzügyminiszter azt vitatta, hogy már az uj törvény alapján jár a részesedés, de nem 1898-ra, hanem 1899-re. A miniszter az 1898-ik esztendőt át akarta ugrani. A főváros akkor erős akciót inditott a pénzügyminiszter állásfoglalása ellen s csatlakozásra akarta fölhivni a vidéki városokat is. Mielőtt a közgyülés elé került a dolog, *Szilágyi* Dezső informálta a pénzügyminisztert s a közgyülést megelőző napon megjelent a kormány félhivatalos könyomatosában egy kommüniké, a mely szerint a főváros félreértette a minisztert, mert nem akarják átugrani az 1898-iki évet, hanem a miniszter csak azt vitatja, hogy már 1898-ra is a törvényben megállapitott átalány összeg illeti meg a fővárost. A közgyülés akkor nem is tárgyalta a dolgot. Időközben megkapták a miniszter leiratát, a mely ugyanazt mondta, mint a kommüniké. A városházán ugyan azt vitatták, hogy a várost 1898-ra még elszámolás utján illette volna meg a részesedés, de megnyugodtak a miniszter határozatában, mert elszámolás utján csak egy millió négyszázhuszezer koronát ka

pott volna a város. A miniszter határozatából tehát hatvanezer korona haszna volt. Az 1899. VI. törvény szerint a városok az átalányban megállapitott részesedést három évre, vagyis 1901. év végéig évenkint két részletben, juniusban és decemberben kapják meg. A fővárossal szemben azonban a miniszter föntartotta az előleg-rendszert s minden hónapban utalványozta az arra a hónapra esedékes részt. Az előlegeket pontosan megkapta a főváros s azt hitte, hogy már véglegesen rendezve van a dolog. Az 1901. évi XVIII. törvény az 1899. VI. törvény hatályát három évvel, tehát 1904. végéig meghosszabbitotta. Nagy meglepetést és megdöbbenést okozott azonban a pénzügyminiszter leirata, a melyben tudatja, hogy az 1903. év január hónapi előleget utalványozza. Azt mondja a miniszter, hogy a főváros az 1902 évi részesedést megkapta 1901-ben, az idén megkapja a jövő évi részesedést, a jövő évben az 1904. évben esedékes részesedést, 1904-ben pedig nem kap semmit. Vagyis a miniszter most számitotta be az 1898-ra adott részesedést. Most tünt ki, hogy a miniszteriumban egy egész esztendei előleget, vagyis egy millió négyszáznyolcvanezer koronát könyveltek a főváros javára, noha azt a főváros nem kapta meg.

Ez a dolog története, a melyből kétségtelenül világos, hogy a fővárost a miniszteri leirat másfél millióval kárositja meg. Nagy hibát követett el a főváros, amikor annak idején vakon megbizott a miniszter rendelkezésében s a hatvanezer korona haszon miatt nem ragaszkodott szigoruan a törvénybetűjéhez s 1898-ra nem az elszámolást követelte. Vagy legalább egy fölirattal nem magyarázta ujra a dolgot s nem állitotta már akkor az élére, hogy az 1898-ra adott részesedés nem alterálja az 1899. VI. törvényben kiszabott három évet.

Nem akarunk szemrehányást tenni ezért a mulasztásért, mert elismerjük, hogy annyi bizalommal kell egy hatóságnak a miniszteriummal szemben viseltetnie s mert az 1900. áprilisban kelt miniszteri leirat minden tekintetben alkalmas volt a kedélyek megnyugtatására s még csak nem is gondolhatott senki arra, hogy a miniszter akkor csak azért akceptálja az 1898-ik évet, hogy később ujra átugorhassa. Abban a leiratban a miniszter világosan megmondja, hogy nem érti a főváros tiltakozását, mert a miniszter álláspontja a fővárosra előnyösebb.

Akkor a főváros helyzete könnyebb volt. A tanács ugyanis elhatározta, hogy ha békés uton nem kapja meg a pénzét, a birósághoz fordul. Az pedig bizonyos volt, hogy nincsen a világon olyan biróság, amely meg ne itélné a főváros követelését. S akkor Budapestet az ország többi városa követte volna. Annak idején ugyanis a vidéki városok is követelték az 1898-ra esedékes részesedésüket, de nem kapták meg. Ha a főváros pör utján jut a pénzéhez, akkor a vidéki városok is a birósághoz fordultak volna. Most már a vidéki városok megnyugodtak abban, hogy az 1898-ra járó részesedésüket nem kapják meg s igy a főváros esetleges akciójával magára maradt. Ugylátszik erre számitottak a miniszteriumban is. Vagy talán arra gondoltak, hogy a városházán nem fogják észre venni, hogy mi van a mostani leiratban s egy esetleges pör esetén korona dokumentum lesz az a leirat.

Igazán érthetetlen a pénzügyminiszter eljárása. A miniszter nem tud megbarátkozni azzal a gondolattal, hogy egy évben két részesedést fizessen ki. Pedig ha egy kicsit gondolkodik a dolgon kénytelen elismerni, hogyha utólagos fizetésből áttér az előzetes fizetésre az átmeneti évben két részt kell fizetnie. Nézze csak meg a miniszter ur, hogyha a pénzügyminiszteriumban egy napidijast tisztviselőnek neveznek ki, az nem két fizetést kap-e az első hónapban. Megkapja utólag mondjuk a december hónapra járó napidiját és megkapja ugyanakkor előre a januári fizetését. Megvagyunk győződve, hogy még soha nem jutott eszébe a pénzügyminiszter urnak, hogy a január elsejével kinevezett tisztviselőtől megvonja a decemberi napidijat azzal a megokolással, hogy egy hónapban csak egy féle fizetést huzhat valak

az állampénztárból s mivel január elsején már rendszeres tisztviselő, napidijat az elmult időre, a már megszolgált napokra sem kaphat.

De az idevágó törvények is kizárják a miniszter okoskodásának a helyességét. Az 1899. évi VI. törvény első szakasza igy szól:

Ama városok és községek részére, amelyek az 1888. évi XXXV. t.-cikk 69. §-a alapján az italmérési jövedék tiszta jövedelmében részesednek, **1899. évi január elsejétől kezdve** két egyenlő részletben, minden év junius és december havának végével az államkincstár által oly összeg fizetendő ki, amely az 1895—1897. években az illető város vagy községet ily részesedés cimén megilletett összegek egy évi átlagának megfelel.

A törvénynek ebből a rendelkezéséből kétségtelenül világos, hogy ennek a törvénynek alapján az 1898. évi részesedést megtagadni nem lehet s hogy a részesedést csak 1899. január elsejétől lehet ennek a törvénynek az alapján számitani. De még világosabb a dolog, ha figyelembe vesszük a törvény 8. §-át, amely szerint a törvény csak 1899. julius elsején lép életbe s ettől a naptól kezdve helyeztetik hatályon kivül az 1888. XXXV. törvénynek ellenkező határozata. De ugyanez a paragrafus harmadik pontjában megmondja, hogy a törvény 1901. december 31-én hatályát veszti.

Világos tehát, hogy a törvény kifejezetlen, arra hatalmazza föl a kormányt, hogy a községeknek a törvény alapján 1899-re, 1900-ra és 1901-re fizesse ki a részesedést. Az 1888. évi XXXV. törvény pedig csak 1899. julius elsején vesztette a hatályát. Vagyis a törvényhozás fél évi időt adott a kormánynak arra, hogy az 1898. évi részesedést az 1888. évi XXXV. törvény alapján rendezze. De nem is lehet az másként. A törvényhozás az 1899. VI. törvényt május havában alkotta meg. A pénzügyminiszternek pedig kötelessége lett volna, hogy az 1898-ra szóló részesedést mindjárt az elszámolás után, tehát 1899. január vagy legkésőbben február hónapjában kifizetni, vagyis olyan időben amikor az 1899. VI. törvény még javaslat alakjában sem volt a képviselőház asztalán.

De menjünk tovább. Az 1901. évi XVIII. törvény az 1899. VI. törvény hatályát három vre, vagyis 1902, 1903. és 1904. évekre meghosszabbitja. A miniszteri leirat szerint a főváros 1901. január hónapjában az 1902. évben esedékes részt kapta meg. Milyen alapon. Hisz az 1899. VI. törvény világosan megmondja, hogy a törvény hatálya 1901-ben megszünik. Ennek az alapján tehát a miniszter 1902. évre szóló részesedést törvényesen nem is utalványozhatott. De nem utalványozhatott más törvény alapján sem, mert az 1901. VXIII. törvényt csak az év második felében alkotta meg a törvényhozás. Ki hatalmazta föl a minisztert, ki adta meg neki a jogot arra, hogy minden törvényes alap nélkül százezreket utalványozzon az állam pénzéből.

Tehát minden törvénynek minden betüje a főváros álláspontját igazolja s azt bizonyitja, hogy a fővárosnak törvényes joga van ahoz a másfél millióhoz, amelyet most a miniszter meg akar tőle tagadni.

Ez az eljárás is csak ujabb bizonyitéka, hogy mit ér a kormánynak sokszor hangoztatott jóakarata a gyakorlatban. Megvagyunk győződve, hogy a főváros azt a másfél milliót meg fogja kapni. Ha nem adja meg békés uton a miniszter, meg fogja adni birói itéletre.

A gázgyár megváltása.

Subert Sándor megfölebbezte a közgyülésnek a gázgyár dolgában hozott határozatát. Kiváncsian várjuk a miniszter döntését, mert egy fontos elvi kérdésről, az ügyrend magyarázatáról van szó. 1872 óta nem volt rá szükség, hogy a miniszter magyarázza a közgyülés ügyrendjét, csak most, amikor a mostani törvény már utolsó napjait éli. Még jó, hogy ez a kérdés most merült föl, amikor az uj fővárosi törvény szerkesztésén dolgoznak, mert legalább az uj törvény szerkesztőjének fölhivta a figyelmét, hogy az uj törvényben pontosabban állapitsa meg, hogy a közgyülésnek minő határozatait lehet megváltoztatni,

Erről azonban még nagyon korai lenne vitatkozni. Nem is erről akarunk most szólani, hanem a kérdés érdeméről, a gázgyár megváltásáról. Emlékezetébe akarjuk hozni a városatyáknak, hogy ez a kérdés nem uj s hogy a multból már elegendő tapasztalatunk van, hogy a másik érdekelt, gázgyár a megváltásáról hogyan gondolkodik.

Ha jól emlékezünk 1897-ben történt, amikor több józsefvárosi bizottsági tag fölvetette a józsefvárosi gázgyár kitelepitését. Az inditványt megtették s a közgyülés *Márkus* József akkori polgármester elnöklé-

sével bizottságot küldött ki a kérdés tárgyalására és megoldására. A bizottság először megkérdezte a gázgyárat, hajlandó-e tárgyalásokba bocsátkozni. A vállalat készséggel jelentette ki a hajlandóságát A bizottság már azt hitte, hogy könnyebb lesz a kérdés megoldása, mint először gondolták.

Fölhivták a társaságot, hogy adja elő feltételeit, amelyek mellett a józsefvárosi gázgyárat kitelepiteni hajlandó. A társaság erre azt követelte, hogy a város fizesse meg a gyár egész berendezését még pedig beszerzési áron. Tehát még az 1854-ben tett berendezéseket is beszerzési áron kivánta megváltatni, noha a félszázad óta használatban levő berendezés ma már alig ér valamit. A gázgyár telkét, amelyet annak idején a társaság kilencvenezer forintért vásárolt a várostól s a melyet a mérnöki hivatal egymiliószázezer forintra becsült, a vállalat nyolcszázezer orintra becsült s annyi kártérítést kért. De követelte még, hogy a város cirka negyvenezer négyszögöl területet adjon ingyen bérbe a vállalatnak hosszu lejáratu szerződéssel s a szerződés megszünése után ugyancsak az eredeti beszerzési áron köteles a város az uj telepet is megváltani. A vállalat követelése körülbelül két millió forintjába került volna a városnak s a vállalat több mint egy milliót nyert volna rajta.

A bizottság valósággal megdöbbent, amikor a föltételeket megtudta. Nem akarták hinni, hogy komolyan tárgyal a vállalat s megkérdezték tőle, hogy komolyak-e a föltételei. A társaság nagyon röviden válaszolta, hogy a lehető legkomolyabbak s kijelentette, hogy azokból egy hajszálnyit sem hajlandó engedni. Ő nem kérte, neki nem érdeke sem a kitelepités, sem a megváltás, a város akarja, hát fizesse meg.

Nagyon természetes, hogy ezek után a tárgyalásból nem lett semmi. Ha jól tudjuk a bizottság még ma sem fejezte be formálisan a müködését, mert még ma sem tett jelentést a tárgyalás eredményéről a közgyülésnek. A józsefvárosi városatyák sem sürgették tovább a gázgyár kitelepitését.

Elmondottuk ezeket az előzményeket, hogy mindenki világosan lássa, mit várhat a főváros a társaságtól, s hogy mennyire óvatosan kell a városnak eljárnia ha boldogulni akar. Ebből a tárgyalásból kitünik az is, hogy a vállalattal addig, amig a szerződés tart szóba állani nem lehet, ha csak még egyszer nem akarja megismételni a régi komédiát.

Ezzel nem azt akarjuk mondani, hogy a szerződés lejártáig tétlenül pihenjen a város és ne tegyen semmit.

Meg kell tennie az összes előkészületeket, hogy annak idején engedékenyebb hangulatra kényszerithesse a vállalatot. S ez nem is olyan nehéz föladat. A gázgyár már ma is alig tud megfelelni a kötelezettségének. Nem mondjuk, hogy a főváros is ugy járjon el a gáztársasággal szemben, mint Bécs az ottani közlekedési vállalattal, hogy mint hatóság nem engedte meg a sinek lerakását s azután mint szerződő fél a szerződés alapján fél millió koronára birságolta, mert nem tett eleget szerződéses kötelezettségének. Noha kétségtelen, hogy a gáztársaság alaposan rászolgált arra, hogy vele szemben még ezt az eljárást is meg lehetne magyarázni. De a hatóságnak joga, sőt kötelessége, hogy tervszerüen ahol csak lehet megakadályozza a társaság terjeszkedését. Uj utcákat nem szabad a hatalmába adni, régi csövekn ek nagyobb átmérőjü csövekkel való kicserélését csak a legszükségesebb esetben szabad megengedni. A fővárosnak már most elő kell készülnie arra az eshetőségre, hogy a gázgyárnak konkurrense lesz. Mi nem félünk még ettől sem s lehetnek körülmények, amelyek rákényszeritik erre a fővárost.

A gáztársaság szerződésében ugyanis van egy pont, amelyet esetleg nagyon drágán fizethet meg a város s a mely rákényszeritheti, hogy ne váltsa meg a gázgyárat, hanem konkurrenciát csináljon neki. A szerződés értelmében ugyanis a megváltás birói becsü alapján történik. De kivan mondva — s ez a szerződés legveszedelmesebb pontja, — hogy a becslés nem csak az anyag értékre, hanem annak üzemi értékére is vonatkozhatik. Tehát a félszázad előtt lefektetett vascsöveket először megbecsülik az anyag érték alapján. Ugy a legtöbb cső alig ér már valamit. De azután megbecsülik a cső üzemi értékét s ez már drága lehet. Igaz, hogy a szerződés azt is mondja, hogy a becslés a beszerzési árnál nagyobb nem lehet. Valószinü tehát, hogy az ötven év óta használt berendezéseket a társaság a beszerzési áron akarja majd a fővárosra kötni. A berendezés nagy része azonban már olyan rozoga, hogyha a főváros megváltja akkor azonnal ujjal kell kicserélnie. Vagyis a városnak ugyanazt a befektetést kétszer kell megfizetnie. Hogy ilyen viszonyok mellett a gyár megváltása, vagy uj gyár létesitése az előnyösebb tisztára matematikai számitás dolga, amikor a becslési eljárás folyamán meggyőződnek, hogy micsoda berendezéseket kell átvenni. A megváltást kétségtelenül megkönnyiti, hogy a gázgyár telkét a társaság szintén a beszerzési áron köteles átadni. Vagyis a józsefvárosi gázgyár telkét, amely még a mai rossz viszonyok mellett is megér egymillió forintot, kilencvenezer forintért kapja meg a város.

A főváros érdeke tehát azt követeli, hogy már az 1907. évben tartandó becslés se találja előkészületlenül. Az eljárás formájára leghelyesebbnek véljük a tanácsi javaslatot, mert abban komoly alapot látunk. Ha a gázgyárat megakarjuk váltani, ha szabadulni akarunk attól az arcpiritóan rossz szerződéstől,

akkor nem üres szónoklatokra, hanem komoly munkára van szükségünk. Csak a mérnöki hivatalnak adott terminus ellen van kifogásunk. Azt hisszük ugyanis, hogy ma, amikor semmi közmunka nincsen, amikor alig van a mérnöki hivatalnak egy-két aktája, teljes erővel hozzá foghat a kérdés előkészitéséhez s két egész esztendő alatt be is fejezheti.

A pénzkezelés.

Kecskeméthy Győző, amikor a félmilliót ellopta, némi szolgálatot is tett a városnak. Az illetékes faktorok figyelmét ráterelte a pénztári kezelésre, a pénzek és értékek szállitására. Valamennyi tényező a pénztári kezelést figyelte, az arra vonatkozó szabályzatot forgatta. Nagy meglepetéssel látják most, hogy milyen hanyagul és felületesen volt megállapitva a pénzkezelésre és szállitásra vonatkozó szabályzat. Érdekes, hogy a szabályzat sokkal lelkiismeretesebben és preczizebben gondoskodik az állami pénzek kezeléséről, mint a város pénzéről.

A szakhivatalok számos elöterjesztést tettek a pénzkezelésről szóló szabályzat reviziójára. A pénzügyi osztály pedig addig is, amig az uj szabályzat elkészül, a következő javaslatokat terjesztette a tanács elé:

1. Általában szabályként kimondandó, hogy pénzek vagy értékek szállitását, azoknak a hivatalos helyiségen kivül történő átvételét, kifizetését vagy átadását, pénzt helyettesitő értékpapirok beszerzését vagy beváltását rendszerint a főtisztek, illetőleg a felelős számadók egyike köteles egy esküt tett pénztári hivatalszolga kiséretében elvégezni s biztositékot tett más pénztári hivatalnokokat, akit vagy akiket szintén egy esküt tett pénztári szolgának kell kisérnie, a főtisztek, illetőleg a felelős számadók ily pénztári műveletekkel csakis akkor bizathatnak meg, ha egyéb hivatalos tennivalóik miatt, melynek igazolására felelősség következményei mellett kötelezhetők, a hivatalból egyáltalában el nem távozhatnak.

2. Ha a főtisztek vagy felelős számadók az 1. pontban megjelölt eljárással másokat biznak meg, mindig azt vagy azokat bizzák meg, a ki vagy akik iránt a legnagyobb bizalommal vannak; elővigyázatból azonban a következőket kötelesek szigoruan megtartani és követni:

a) azt, hogy a megbizást kinek vagy kiknek adják meg, a főtisztek vagy felelős számadók egyetértőleg határozzák el. Ha abban megegyezni nem tudnak, a központi pénztárnál az igazgató, a többi pénztárnál a főpénztárnok, illetőleg a pénztárnok elhatározása dönt. S a mennyiben az ellenőr ellenkező álláspontját igazolván, felettes hatóságának (tanács, elüljáró) még aznap azonnal jelentést tesz, a megbizásból a megbizóra háruló felelősség egyedül a megbizó igazgatót, illetőleg a megbizó főpénztárnokot vagy pénztárnokot terheli; ha azonban ily jelentést nem tesz olyba vétetik, mintha a megbizáshoz utóbb hallgatagon hozzájárult volna s ez esetben a felelősségben osztozik.

b) A hivatali helyiségen kivül teljesitendő pénztári műveleteknél az előbbi pontokban foglaltaknak szigoru megtartasával megbizható és kirendelhető:

500 koronáig egy esküt tett pénztári hivatalszolga,

500—1,000.000 koronáig egy biztositékot tett pénztári hivatalnok egy esküt tett pénztári hivatalszolgával,

1,000.000 koronán felül biztositékot tett két pénztári hivatalnok egy esküt tett pénztári hivatalszolgával.

Ha a pénzek vagy értékek sulya szükségessé teszi, több esküt tett pénztári hivatalszolga is kirendelhető.

3. A pénztári műveletek ugy a hivatalos helyiségben, valamint azon kivül rendszerint a hivatalos órák alatt végzendők el és azok befejezetteknek csak akkor tekinthetők, ha a pénz vagy értékek szabályszerüen bevételeztettek, vagy azok átvételéről, elküldéséről szóló elismervény, vevény vagy nyugtatvány számadási okmányképen elhelyeztetett.

Ha a főtisztek, vagy felelős számadók egyike jár el, ugy a másik hivatalos helyiséget addig végleg el nem hagyhatja, illetőleg hivatalos müködését aznap be nem fejezheti, mig a hivatalos helyiségen kivül teljesitendő pénztári müvelettel megbizott hivataltársa a hivatalba vissza nem tért és a müvelet az előbbi bekezdés értelmében teljesen be nem fejeztetett. Ha a főtisztek vagy a felelős számadók mást biznak meg az eljárással, ugy addig végleg nem hagyhatják el a hivatalos helyiséget, illetőleg hivatalos helyiséget, illetőleg hivatalos müködésüket aznap be nem fejezhetik, mig a kiküldött vagy kiküldöttek a hivatalba vissza nem tér, illetőleg térnek és a müvelet az első bekezdés értelmében be nem fejeztetett.

4. A hivatalos helyiségen kivül teljesitendő pénztári müvelet elvégzésére, az előre látható körülmények, távolság stb. figyelembe vétele mellett, a megbizó határidőt tüz ki, melynek leteltéig a kiküldött vagy kiküldöttek feltétlenül a hivatalba visszaérkezni kötelesek. Ha oly körülmények merülnének fel, a melyek a kitüzött határidőre való viss atérést lehetetlenné teszik, ugy ez esetben a kiküldött vagy kiküldöttek legalább is egy félórával a határidő letelte előtt a megbizó főtisztet vagy felelős számadót, a legrövidebb uton (legczélszerübb telefon használatával) értesiteni köteles, illetve kötelesek. Az ily értesités vételével a megbizó főtiszt vagy felelős számadó a bejelentett késedelem okának valódiságát ellenőrizni s szükség szerint a kiküldött vagy kiküldöttek elé más megbizható pénztári hivatalnokot kiküldeni köteles. Ha a megbizatásban eljáró vagy eljárók a kitüzött időre vissza nem érkezik vagy nem érkeznek s egyike sem küldött előzetesen értesitést a késedelmeskedésről, ugy a megbizó főtiszt vagy felelős számadó minden intézkedést megtenni köteles az iránt, hogy a pénztárt kár ne érje.

A kiküldöttt vagy kiküldöttek eljárásának ellenőrizhetése végett, ha több helyre mennek és a pénztári müvelet több helyen bonyolitandó le, ily esetben a megbizással és az eljárásra szükséges határidő megállapitásával egyidejüleg megjelölendő a sor- és időrend is, melyek szerint eljárni kell, s ezt a kiküldötteknek megváltpztatni nem szabad.

5. A pénztár hivatali helyiségén kivül teljes

tendő fizetéseknél, pénz- vagy értékszállitásoknál, pénzváltásoknál, vagy pénz, avagy értékek felvételénél mindenkor az erre a célra szolgáló, erős fel nem vágható és biztos zárral elzárható bőrtáska használandó, melyet a kisérő szolga nyakában köteles hordani.

Minden bőrtáskának két vagy három biztos zára van. A kétzáru bőrtáska akkor használandó, ha a pénztári müveletet egy pénztári hivatalnok és egy pénztári hivatalszolga hajtja végre, ha pedig két pénztári hivatalnok és egy hivatalszolga rendeltetik ki, akkor háromzárá bőrtáska használandó.

A kétzáru bőrtáskának egyik kulcsa a pénztári hivatalnoknak, a másik a hivatalszolgának adandó át. A bőrtéskát előbb a szolga zárja be s azután a hivatalnok, kinek kulcsa nem csak a zárat zárja el, hanem a szolga által lezárt zár száját egy fedőlappal is elzárja, ugy hogy azt addig nem lehet kinyitni, mig a hivatalnoknál levő kulcscsal az egyik zárt ki nem zárták.

A három záru bőrtáskánál a középső zár becsukásával, mind a két oldalzár szája fedőlappal elzáratik.

A bőrtáskákat és ezek kálcsait mindig a felelős számadók kötelesek megőrizni és használatra kiadni.

Az összes használatban levő bőrtáskák és kulcsaik az év minden negyedében az adópénztárba viendők, a hol azok kölcsönösen elcseréltetnek.

6. A pénztárból elviendő értékek vagy pénzek a bőrtáskába felelős számadók által aláirt pénznemjegyzék csatolása mellett helyezendők el a kirendeltek jelenlétében és ellenőrzése mellett. A pénzt vagy értéket mindig a magasabb rangu; vagy egyenranguak között a szolgálatra nézve idősebb helyezi a bőrtáskába és veszi ki abból a kiküldöttek jelenlétében és ellenőrzése mellett.

A kirendelt közegeknek egymást egy pillanatra sem szabad elhagyniok és a küldeményt, illetőleg a szállitmányt egy pillanatra sem szabad szom elől téveszteniök.

A bőrtáskát szállitás közben kinyitni tilos.

7. Ha a szállitásra bérkocsit használnak, akkor a kirendelt szolgának is a kocsi belsejében kell helyet foglalnia; őt a bakra helyezni nem szabad.

5000 koronát meg nem haladó küldeményeknél bérkocsit használni nem szabad; 5000 koronán felüli, de 25.000 koronát meg nem haladó küldeményeknél csak akkor szabad bérkocsit használni, ha a küldemény rendeltetési helye a kirendelő pénztári hivatalról egy kilométernél nagyobb távolságra fekszik; 25.000 koronát meghaladó küldeményeknél, vagy ha a kirendelteknek nem egz helyen, hanem több helyen van végezni valójuk, 25.000 koronát meg nem haladó küldeményeknél is okvetlen bérkocsi használandó.

A bérkocsi ezen szabály keretén belül a számadó pénztári oivatalnokok által rövid uton rendelhető meg és az ezekre felmerült bérkocsi-dijakat esetről-esetre, vagy heti jegyzékekre a központban a tan. VI. ügyosztályt vezető tanácsnok vagy helyettesének, a kerületekben pedig az elüljáró vagy helyettesének igazolása alapján szabályszerü számfejtés után a központi pénztárnál, illetve a kerületi pénztáraknál rövid uton vehetik fel. A pénzszállitásra a kocsi rendszerint a syerződött vállalkozónál rendelendő meg s más honnan kocsi esakis abban az indokolt esetben használható, ha a pénzszállitás előre látható nem volt.

8. A kerületi pénztárak által akár az adófőpénztárba, akár pedig a fővárosi központi pénztárba menesztett küldeményekről szóló ellennyugtára a kirendelő felelős számadók a kirendelt közegek nevét és állását feljegyzeni és azt, hogy csakugyan ezek teljesitették a szállitást, az adófőpénztári és illetve a központi pénztári főtisztek az ellennyugtán igazolni kötelesek, hogy ugy a számtani vizsgálatkor, valamint a pénztári v-zsgálatok alkalmával az ezuttal szóban levő eljárásokra nézve előirt szabályoknak pontos megtartásáról meggyőződést lehessen szerezni.

Az Ehrlich-féle kályhák.

Egész történetük van már az Ehrlich-féle kályháknak, a melyeket a központi városházán állitottak fel. A mikor a kályhák ügye a közgyülés elé került, irtunk a dologról bővebben. S nem akartunk irni a mig a közgyülés által kiküldött bizottság a vizsgálatot be nem fejezi. De a héten a tanács nyilatkozatot adott ki. Tehát a tanács megelőzte a vizsgálatot.

Mielőtt a dologhoz hozzászólunk, röviden fölsoroljuk ennek az ügynek az előzményeit.

A tanács a központi városházában szükséges kályhák szállitására szükebbkörü árlejtést tartott, vagyis fölhivott néhány kályhaszállitót, hogy tegyen ajánlatot. Az ajánlatok tárgyalása előtt egy magyar kályhagyáros azt kérte, hogy ő is tehessen ajánlatot. A tanács beleegyezett s uj árlejtést hirdetett. A legolcsóbb ajánlatot az utólag jelentkezett kályhagyáros tette. A tanács ajánlatát el is fogadta. Mielőtt azonban a kályhák szállitására került a sor, az épitésre felügyelő bizottság konstatálta, hogy a legolcsóbb ajánlattevő mintakályhái nem felelnek meg az árlejtés föltételeinek. A bizottság javaslatára a tanács elvette a szállitást az illető czégtől s rövid uton megbizta Révai Oszkárt, az Ehrlich-féle kályhák szállitóját, a kályhák szállitásával. A mellőzött czég a közgyüléshez fölebbezett. A fölebbezésben, de a napisajtóban is különféle vádak merültek föl. Az állitották, hogy a föltételek csak az Ehrlich-féle kályháknak felelnek meg, hogy az Ehrlich-féle kályhák nem magyar gyártásuak, hanem az Ehrlich-féle gyárban csak a külföldről hozott alkatrészeket állitják össze. A közgyülés végre tisztán akart látni a dologban s öttagu vizsgálóbizottságot küldött ki. A bizottság tagjait a főpolgármester ajánlotta s mindenki a legnagyobb megnyugvással vette tudomásul, mert a főpolgármester független szakemberekből állitotta a bizottságot, a kiknek itéletét teljes megnyugvással fogadhatja mindenki.

A bizottság azonban még nem kezdhette meg működését, a mikor Kasics Péter följelentést tett, hogy időközben a kályhák egyes alkatrészeit a gyáros kicserélte. A tanács a vizsgálatot megtartotta s annak eredményeképpen a következő hivatalos nyilatkozatot adta ki :

A csütörtöki napilapok egy része azt irta, hogy Kasics Péter bizottsági tag, az ez ügyben kiküldött bizottság egyik tagja följelentést tett a polgármesternél Ehrlich G. Gusztáv ellen, azzal vádolván, hogy a külföldről hozatott nagymennyiségü kályharészeket visszaküldötte Morvaországba és másokkal cserélte ki, a mi által lehetetlenné tette a nadrági vasipar-társaság által fölhozott vádakban a vizsgálatot. Tény, hogy Kasics bizottsági tag tett följelentést Halmos János polgármesternél, hogy a deczember tizennyolczadiki közgyülés utáni napokban a városházából s a hozzátartozó hivatalokból, illetve folyosókból, előszobákból állitólag elhordták az Ehrlich-féle kályhákat, vagy kályharészeket, a melyek még végleg beillesztve nem voltak s kérte a polgármestert, hogy a hivatalos vizsgálatot azonnal rendelje el. Halmos János polgármester rögtön el is rendelte a legszigorubb vizsgálatot. Kihallgatták a központi városháza épitő vezetőségét s az épitésre felügyelő bizottságot. A vizsgálat szerint a följelentés fönt idézett állitása alaptalan, mert a Révai czég által beszállitott kályhák egyáltalában nem vitettek el, csupán a mintakályhák egy lényegtelen részét, a tisztán diszitésül szolgáló födeleket, a melyeket idomtalan, kicsiny gombvégződésük miatt kifogásoltak, cserélték ki uj gombvégződésüekkel. Hogy a kályhák ezzel nem bolygattattak, annak bizonyitéka, hogy a födelek kicserélésének időtartama alatt is a kályhákat állandóan és zavartalanul fütötték, a mire azokban a hivatalos helyiségekben, a melyekbe a hivatalok csak később költöztek be, az előzetes kifütés és száritás miatt szükség volt. S ez a mintakályhákkal történt, mert ezeket a szállitás keretébe tartozóknak vették. Ezt a tényállast az átvételnél szintén eljárt Némai Antal és Sternhardt Antal bizottsági tagok is megerősitették.

A tanács nyilatkozatából kitünik, hogy csakugyan kicseréltek egyes alkatrészeket, ami annál nagyobb hiba volt, mert a tanácsi nyilatkozat szerint csak szépséghibából cserélték ki a födeleket. Azzal a szépséghibával megvárhatták volna a vizsgálatot s a kicserélléssel nem kellett volna uj gyanunak tápot adni.

Beszéljünk őszintén és nyiltan. Ha Révai Oszkár nem az Ehrlich-féle kályhákat szállitja, mindenki minden utógondolat nélkül megnyugodott volna a tanács első intézkedésében. Ámde köztudomásu, hogy milyen körülmények mellett lett Révai az Ehrlich-kályhák szállitója. Ehrlichnek a mandátumát támadták meg inkompatibilitás czimén s mig az akták az igazoló választmányhoz kerültek Ehrlich G. Gusztáv a maga szerződéseit Révai Oszkárra iratta át. Azóta Ehrlich nem pályázik városi munkákra, hanem Révai Oszkár, aki mindig Ehrlich-féle kályhákat szállit. Bizonyos jogosultsága lehet tehát annak a gyanunak, hogy Révai csak megbizottja Ehrlichnek a szállitásoknál, hogy ezeknél a szállitásoknál Révai Oszkár csak — az inkompatibilitást fedezi. Mindenesetre elegendő ok ez arra, hogy a közönség, amely Ehrlichnek a városházán való befolyását ugyis tulbecsüli, gyanakodva fogadja ezeket a szállitásokat.

A tanács is tudja mindezeket s ezért kétszeres óvatossággal kellett volna eljárnia. Az Ehrlich-kályhák átvételénél még sokkal ridegebb pedantériával kellett volna eljárnia, mint más vállalkozóval szemben. Ezt az óvatosságot a tanács elmulasztotta. Átvette az árlejtési föltételeknek meg nem felelt hályhákat s megengedte a kályhák egyes részeinek utólagos kicserélését, amikor már a gyanu hangosan megnyilatkozott.

Nagy hiba volt ez, mert ezek után a bizottsági vizsgálat sem lesz képes meghozni azt a megnyugvást, amit tőle vártunk. Bármit mond is a vizsgálat, nyomában támad a gyanu. Igen ám, de ha nem cserélték volna ki az alkatrészeket. Erre pedig sem a fővárosnak, sem a tanácsnak nincsen szüksége.

Hiszszük különben, hogy az Ehrlich-féle kályhaügy ezzel örökre le kerül a napirendről s a jövőben a tanács nem fog szükebbkörü árlejtéseket tartani Ehrlich G. Gusztáv pedig nem fog többé szállitani. Ehrlichnek választania kell : Vagy szállitója marad a városnak s leteszi a mandátumát, vagy megtartja a mandátumot és nem szállit kályhákat.

Kőbánya-Rákosfalva.

A rákosfalvi lakosságnak régi jogos panasza, hogy noha közigazgatásilag Kőbányához csatolták őket, nem gondoskodtak arról, hogy ők Kőbányára juthassanak. Több óráig tartó utazás után juthatnak csak a kerületi elüljárósághoz, nagy idő és pénzveszteséggel.

A közuti vasuttársaság most tervet mutatott be, a mely szerint kőbányai vonalát Rákosfalváig meghosszabbitja. A közgyülés a közlekedési bizottságnak következő javaslata alapján kérte a kormánytól a vonal közigazgatási bejárását :

A budapesti közuti vaspálya-társaság által a belső Jászberényi-uton végződő vonalából kiágazólag Kőbányáról Rákosfalváig, illetve a külső Kerepesi-uton átvonuló cinkotai h. é. vasutig vezetendő villamos közuti vasutra vonatkozólag bemutatott variánsterveket mai napon tartott ülésünkben beható tárgyalás alá vevén, azokra vonatkozó javaslatunkat az alábbiakban van szerencsénk előterjeszteni.

Mindenekelőtt előrebocsátani kivánjuk, hogy a most bemutatott alternativ tervek szerinti megoldás ugy a vonalvezetés szempontjából, valamint annálfogva, hogy ezek szerint a vasut kettős vágánnyal terveztetik, jóval előnyösebb, mint az 1896. évben

bemutatott és közigazgatási bejáráson is már letárgyalt első tervezet, a mely szerint a vasut a belső Jászberényi-uti csekély rész kivételével egy vágányunak terveztetett és a régi Fehér-ut mellett céloztatott vezettetni.

Ennélfogva szerintünk az első tervezet elejtésével a további tárgyalások ezen ujabban bemutatott tervek alapján lennének folytatandók.

Ezen variánstervek közül viszont az I. számmal jelölt tervezet az, mely a II-vel jelölt tervezettel szemben az elérni kivánt célra való tekintetből jóval előnyösebb megoldást tartalmaz, mert mig a II-vel jelölt terv szerint, a 24 öl szélesnek tervezet uj Fehér-uton vezetendő vonal végpontja Rákosfalva községen kivül, annak a főváros felé eső szélére esnék, addig az I-el jelölt terv a vonalat a Vezér-utcának, vagyis Rákosfalva szivének vezeti: a mely vonalvezetés tehát kétségtelenül jobban megfelel azon első sorban figyelembe veendő szempontnak, hogy Rákosfalva helyes irányban és a forgalmi szükséglet által kivánt természetes ponton nyerje a vasut általi összeköttetését Kőbányával.

A magunk részéről ennélfogva az I-el jelölt tervezetet javasoljuk az elfogadásra és pedig a mérnöki hivatal által az egyik tervpéldányba kék szinnel berajzolt módositásokkal, kivéve mindazonáltal a végpont elhelyezésére nézve akár a társaság, akár a mérnöki hivatal részéről javasolt megoldást.

Mert épen a helyes és természetes összeköttetés szempontjából fontos végpontra nézve imént kifejezetteknél fogva egyfelől, másfelől figyelemmel azokra a nehézségekre és pénzbeli megterhelesekre, amelyekkel a helyiérdekü vasut vágányzata együttes használatának biztositása járni fogna, a végpontnak a terven feltüntetett bármelyik megoldását elhibázottnak s ennélfogva ellenzendőnek tartjuk. Ezek helyett, mint természetes és a forgalmi érdekeknek, illetve a közönség közlekedési szükségletének is inkább megfelelő, azon megoldást hozzuk javaslatba, hogy a tervezett vonal a h. é. vasut vágányain utszinben átvezettetvén, a végpont Rákosfalván, a Vezér-utczában, avagy még inkább az annak folytatásában levő templom terén nyerjen elhelyezést.

Tisztelettel javasoljuk tehát, hogy a fentiek szerint módositandó, I-el jelölt tervezet a kivitelre, illetve a közigazgatási bejárás alapjául elfogadtassék s a vasut czéljára szükséges közterületek nevezett vasuttársaságnak elvben átengedtessenek: a vonalvezetésre vonatkozó javaslatunkat kiegészitvén még azzal, hogy a vágányoknak a külső és belső Jászberényi-utak találkozási pontjánál leendő mikénti elhelyezésére nézve elfogadtuk a mérnöki hivatal részéről a 41.647|901. szám alatt tárgyalt ügyre nézve (villamos városi vasut köztemetői vonala második vágányának lefektetése) 12.814. mh. szám alatt tett javaslat kapcsán bemutatott helyszinrajzokon feltüntetett alternativ megoldást azzal, hogy a közigazgatási bejárás feladatául tartassék fenn a helyi területi viszonyok kellő mérlegelése alapján annak az elbirálása, hogy az adott viszonyok között melyik elrendezés mutatkozik czélszerűbbnek.

Minthogy pedig a területhasználati szerződés 9. §-ának A) pontja a közuti vaspályatársaság kötelezettségét akként állapitja meg, hogy tartozik a társaság a szóban levő vonalat Rákosfalván keresztül a Zugló felé kiépiteni, ennélfogva kimondandó, hogy a vasutnak a most tárgyalt terv szerinti megépitése által nem merül ki a társaság szerződésbeli kötelezettsége, hanem köteles lesz a vasutat a főváros kivánságára annak idején folytatólag kiépiteni.

Ezek után kötelességszerüen kiterjeszkedni kivánunk arra a momentumra, melynek a szóban levő vasut kiépitése szempontjából annak idején talán a kelleténél nagyobb suly tulajdonittatott s amely körülmény a következményeiben megmutatta, hogy egyenesen alkalmas a vasut kiépitésének a meghiusitására. Minthogy pedig ez a kérdés az ujabbi tárgyalások során is valószinüleg fel fog vettetni arról az oldalról, a honnét az eredetileg kiindult, szükségesnek tartjuk részletesebben rámutatni azokra az indokokra, melyek szerintünk kell, hogy mérvadók legyenek az ügy elbirálásánál.

Ez a körülmény a külső és belső Jászberényi-utczák találkozási pontjánál levő területi szitnáczióval indokolt abbeli törekvés, illetve feltétel, hogy a vasut megépitése által veszélyéztetettnek állitott forgalombiztonsági érdekek megvédessenek és pedig azáltal, hogy a kérdéses ponton levő 8394. hr. számu ingatlant érintő általános városrendezési érdekből megállapitott szabályozás előbb a főváros által végrehajtassék.

Az eddigi tárgyalások anyaga részletesen megvilágitja ezen kérdés minden pházisát s éppen azért e helyütt csupán mint a fennálló tényleges helyzetre a következőkre kivánunk rámutatni.

Az kétségtelen és elvitázhatlan, hogy a szóban levő vasutra elodázhatlan szükség van és hogy annak mielőbbi kiépitése ugy Rákosfalva lakosságára, de egyuttal a kőbányaiakra nézve is kiváló horderővel biró kérdést képez. Viszont azonban az is kétségtelen és bizonyitásra nem szorul, hogy a főváros mostani pénzügyi helyzetében szó sem lehet arról, hogy a főváros a vasut kiépitése érdekében oly nagymérvü anyagi áldozatot hozhasson, mint a mennyibe a szabályozás végrehajtása kerülne (több mint félmillió korona), mert hisz arra a legjobb akarat mellett is képtelen volna.

Ilyen körülmények között tisztelelteljes nézetünk szerint a hangoztatott forgalombiztonsági érdekek megvédésére irányuló, azonbkn csak rendkivüli pénzáldozat árán megvalósitható gondoskodás, illetve szándék, az imént kifejezettekkel szemben annál kevésbbé képezhet döntő indokot s a vasut kiépitését annál kevésbbé szabad annak áldozatul esni hagyni, mivel a mérnöki hivatalnak 41.674|901. szám alatt tárgyalt ügyre vonatkozólag 12.814 mh. szám alatt tett jelentésében részletesen előadatokból kitetszőleg oly mérvü veszélyekről, mint a milyenek iránt aggodalmak tápláltatnak, szó alig lehet; de sőt az idézett jelentés kapcsán bemutatott helyszinrajzokon feltüntetett vágányelrendezés az adott viszonyok között kielégitő és megnyugtató megoldást mutat ugyannyira, hogy megfelelő biztonsági rendszabályok alkalmazásával minden különösebb baj nélkül lebonyolitható lesz ugy a vasuti, mint a közuti kocsi és gyalogforgalom.

A zugligeti villamos.

Egy esztendei halogatás után végre döntött a belügyminiszter a zugligeti villamos vasut dolgában. A miniszter feloldotta a közgyülés határozatát s utasitotta a fővárost, hogy uj határozatot hozzon.

A zugligeti villamos végállomásának megállapitása dolgában már két esztendeje vitatkoznak a hatóságok s még mindig nem tudtak dülőre jutni. A tárgyalásokat 1895-ben a lóvasut átalakitásakor kezdték meg. A mérnöki hivatal annak idején két alternativ tervet dolgozott ki. Mind a kettő a zugligeti árok baloldalán hosszabbitja meg a vasutat. A terveket azonban nem lehetett végrehajtani. A terület használati szerződés szerint ugyanis a város ugy köteles átadni a vasut-épitésére szükséges területet, hogy annak emelkedése 50‰-nél nagyobb ne legyen. A mérnöki hivatal tervénél azonban az emelkedés nagyobb volt. A közgyülés ugy akart a bajon segiteni, hogy lemondott arról, hogy a vállalat a vaskapuig hosszabbitsa meg a vasutat, s megelégedett azzal, ha a társaság körülbelül 300 méterrel meghosszabbitja a vonalat.

A közmunkatanács azonban nem akarta föláldozni a meghosszabbitás jogát s azt javasolta, hogy a lemondás helyett keressenek olyan megoldást, amelynek alapján kötelezhetik a vállalatot, hogy a vonalat a vaskapuig hosszabbitsa meg.

A közgyülés igazat adott a közmunkatanácsnak s utasitotta a mérnöki hivatalt, hogy ujabb tervet dolgozzon ki s keressen olyan megoldást, amely szerint a vasutak 50% emelkedéssel meglehet hosszabbitani.

Lassu tempóban haladt igy a munka, amikor 1900 pünkösd hétfőjén a lejtős végállomásról megindult egy zsufolt kocsi, utközben kisiklott s a katasztrófának több emberélet esett áldozatául. Erre már a kereskedelmi miniszter is bele szólt a tárgyalásba. Nagy buzgalommal, de még nagyobb zajjal kezdték meg ujra a tárgyalásokat, mintha huszonnégy óra alatt akarták volna megoldani a kérdést. Ankétre hivták össze a szakembereket s a miniszter utasitotta a vállalatot, hogy sürgősen dolgozza ki a végállomás átalakitásának a tervét. A társaság teljesitette a miniszter parancsát. Kidolgozta a terveket, amelyek szerint a mostani végállomást sikterületnek leássa, de azt kivánta, hogy az átalakitás ellenértékeül a főváros mondjon le a meghosszabbitás jogáról.

Azután ujra megkezdték a tárgyalásokat, még pedig a régi lassu tempóban. A katasztrófáról már teljesen megfeledkeztek.

A mérnöki hivatal a meghosszabbitásra ujabb vázlatos tervet dolgozott ki, mely szerint a vasut a korábbi tervezetektől eltérőleg a zugligeti árok jobbpartján haladna, ahol a kivánt lejtviszonyok is biztositathók lesznek, s a meghosszabbitást javasolja. Az átalakitást nem tartja szerencsés megoldásnak, mert a tervezett, mély akna a környéket elcsufitaná, a zugligeti utból sokat elvenne s a végállomás mégsem lenne egészen vizszintes.

A vasut viszont a mérnöki hivatal tervét mondja at kivitelre alkalmatlannak, még pedig forgalmi és biznsági tekintetekből.

A közlekedési bizottság az átalakitást pártolta mert a meghosszabbitás a városnak 64000 koronájába kerülne a forgalmi érdekek szempontjából pedig nincsen rá szükség. Csak azt kivánta kikötni, hogy a végállomást ugy alakitsák át, hogy a vonalat azért a jövőben meglehessen hosszabbitani. A közgyülés viszont már most követelte a meghosszabbitást. Igy határozott a katasztrófa évfordulóján.

A vállalat nem nyugodott meg a közgyülés határozatában, hanem fölebbezett. A miniszteriumban május óta tanakodtak, hogy mit csináljanak. A héten végre megjött a miniszter válassza.

Most már tehát ugyanott vagyunk, ahol a katasztrófa idejében voltunk. Ujra megkezdik a tárgyalásokat s tárgyalnak megint esztendőkig, amig egy ujabb katasztrófa meg nem sürgeti a tárgyalásokat.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1901. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 728.235, katona 16.484. Összesen 744.719.

Az elmult héten élve született 447 gyermek, meghalt 254 egyén, a születések tehát 193-al mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 326 törvényes, 121 törvénytelen; nemre nézve 239 fiu, 208 leány. Halvaszületett 22 gyermek, köztük 15 törvényes, 7 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra: 31.2

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 17.7 az egy éven felüli lakosságnál: 14.3, az öt éven felüli lakossággál: 12.1.

A halottak közt volt 132 fi-, 122 nőnemü.

Az év eddigi 52 hetében élve született összesen 22,935 gyermek, meghalt összesen 13,899 egyén, a születések többlete tehát 9036; a mult év megfelelő időszakában született 23 851, meghalt 14.756, a születések többlete volt tehát 9095.

Az élveszülöttek közt volt 279 róm. kath., 3 görög kath. 1 görög keleti, 32 ágost evang, 29 helvét, — unitárius, 101 izraelita, 2 egyéb. Összesen 447, Halvaszületett összesen: 22.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1256 beteget, szaporodás 370, csökkenés 329, maradt a mult hét végén 1237. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 143 beteget, szaporodás 40, csökkenés 35, maradt a mult hét végén 148. A Szt. István-kórházban ápoltak a mult hét végén 795 beteget, szaporodás 290, csökkent 220, maradt e hét végén 805. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 845 beteget, szaporodás 131, csökkenés 141, maradt e hét végén 835. Összesen ápoltak a mult hét végén 3039 beteget, szaporodás 711, csökkenés 725, maradt e hét végén 3025.

Olvasóinkhoz.

A Magyar Székesfőváros immár ötödik évfolyamába lépett.

Négy évi becsületes munkával bizonyitotta be a *Magyar Székesfőváros*, hogy hü tükre Budapest törvényhatóságának és adminisztrációjának. Minden kérdésről kimeritő és minden tekintetben objektiv képet adott. Soha nem vezette más érdek tollunkat, minthogy a magunk szerény erejével hozzájáruljunk a főváros fejlesztésének, virágzóvá tételének nagy munkájához. Lelkiismeretes, becsületes munkatársai voltunk és maradunk azoknak, akik minden magán érdek nélkül, önzetlenül dolgoznak azon, hogy Budapest, Magyarország székesfővárosa, Magyarországnak erőteljes metropolisává legyen, amely minden tekintetben méltán sorakozik a nyugoti világvárosokhoz.

Olvasóink tudják, hogy soha nem szegődtünk a klikkek romboló hadához, hogy mindenkor fölemeltük tiltakozó szavunkat az olyan törekvések ellen, amelyek egyes kerületek érdekében akart valamit keresztül erőszakolni a közérdek rovására. Önzetlen függetlenségünket meg fogjuk őrizni a jövőben is. Mint a multban, ezután is csak fővárosunk iránt érzett forró szeretetünk szabja meg lapunk irányát. Mindig és mindenkor a szigoru tárgyilagosság irányitja müködésünket. Kérlelhetetlen ostorozói leszünk mindennek, ami a közérdekre káros, de a személyes üldözés soha nem lesz hivatásunk.

Tudjuk, érezzük, hogy ez esztendő fordulópontot jelenthet fővárosunk történetében. Ennek az esztendőnek föladata a főváros háztartásának más, szilárdabb alapra való fektetése, hogy akadálytalanul tovább fejlődhessék Budapest. A rendezés munkáját megnehezíti az általános közgazdasági válság, amelyet a fővárosnak le kell küzdenie. Ebben az esztendőben kell rendezni a főváros és kormány közötti viszonyt.

Nagy és komoly föladatok ezek, amelyek közvetetlenül érintik a nagyközönség megélhetését. Budapest jövő boldogulásáról van szó. Mi is ki fogjuk venni részünket a munkából s a tárgyilagos kritika erejével, a bünök és hibák ostorozásával, a hasznos ideák propagálásával kivánjuk szolgálni szeretett székesfővárosunkat.

Ebben a nehéz munkában bizalommal számitunk olvasóinknak és a nagyközönségnek pártfogására. Bizalommal fordulunk mindazokhoz, akik szeretik fővárosunkat, akik melegebben érdeklődnek Budapest fejlődése, virágzása iránt, hogy lapunkat támogatva, bennünket hazafias nehéz munkákban erősitsenek.

A székesfővárosi tanács 62454|1898—VI. számu határozata lehetővé teszi nekünk, hogy a fővárosnak mindennemü, a nagyközönségnek szánt végzését olvasóinkkal hiteles alakban tudassuk. A *Magyar Székesfőváros* ezze régen érzett hiányt pótol s azoknak, akik a fővárossal bárminemü összeköttetésben vannak nélkülözhetetlen.

A Magyar Székesfőváros előfizetési ára egész évre 12 korona, félévre 6 korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapest, IV., Reáltanoda-utca 5. szám.

A „Magyar Székesfőváros“ szerkesztősége.

Hirek a városházáról.

A vizivárosi plébánia betöltése.

Dömötör Gedeon elhunyt vizivárosi plébános utódját február hó első napjaiban, alkalmasint a február 5-én tartandó közgyülésén választhatja meg a főváros törvényhatósági bizottsága. *Vaszary* Kolos hercegprimás a plébániára kiirta volt a pályázatot, amely a minap járt le. Most arról értesiti a hercegprimás a fővárost, hogy a plébániára összesen öten pályáztak, akik korbeli sorrend szerint a következők: *Leimetter* János tabáni káplán, *König* Gusztáv, *Böeschatt* János belvárosi káplán *Sagmüller* József ó-budai káplán s *Hunkár* Géza ugyancsak tabáni káplán. Miután e pályázók kánonjogilag valamennyien rendelkeznek a szükséges kvalifikációval s egyházi főhatóságuk teljes megelégedésére töltötték be eddigelé lelkipásztori hivatásukat, a hercegprimás kéri a főváros törvényhatóságát, hogy válasszon már most az öt pályázó közül. A főpolgármester a legközelebbi közgyülésen jelentést tesz a plébánia ügyéről a mikor a

választást is ki fogják tüzni, amely értesülésünk szerint február 5-én lesz. A jelöltek közül mindegyiknek van pártja a bizottsági tagok sorában, de legerősebbnek látszik *Böeschatt* János belvárosi káplán, aki a legutóbbi fővárosi plébá osválasztások alkalmával igen komoly jelöltnek mutatkozott. *König* Gusztáv is sok jóakaróval dicsekedhetik a városatyák között.

Az uj hid világitása.

Az esküteri hidon nemsokára megkezdődnek a világitáshoz szükséges munkálatok. A tanács megadta az engedélyt a gázgyárnak, hogy a hidon át lerakhassa a légszeszcsöveket, az általános villamossági részvénytársulatnak pedig arra, hogy letehesse a hidvonalán kábeljeit, mely engedélyhez hozzájárul a közmunkáktanácsa is.

Kisajátitási mizériák.

A VI. kerületi Aréna-utnak a Váczi-ut felé eső része annyira rossz, hogy képtelen levezetni az arra induló óriasi teherkocsi forgalmat. A kerületi előljáróság többszöri sürgetésére a tanács tett is már intézkedéseket az ut rendezésére, de a munkálatok itt is egy telekkisajátitás miatt akadtak meg. Az egyik telektulajdonossal sehogy sem sikerült az egyezség, miért is most a birtokbiróság elé került a dolog. Az égetően szükséges utrendezés csakis a biróság határozata után lesz foganatositható.

A Lehel-tér rendezése.

A VI. kerületi elüljáróságot régóta ostromolják már a panaszokkal a Lehel-téri piacz rendezetlen volta miatt. Az elüljáróság tegnap sürgős előterjesztést tett a tanácsnak ez ügyben s orvoslást kért. A tér ez idő szerint csupán földterület, melyet évente kétszer planiroznak, ámde a nagyobb esőzések, az óriási kocsiforgalom, tönkreteszi. A panaszok elnémitása az elüljáróság szerint csakis a tér rendezésével, illetve burkolásával történhetik meg.

Átalakitások a közvágóhidnál.

A közvágóhidon egész sorára van szükség az átalakitásoknak. A vágóhid a marhavásár igazgatója arra kéri most a tanácsot, hogy bővitesse ki a vágóhid gabnaraktárait, mert a mostaniak már nem nyujtanak elegendő helyet. Föltétlenül szükségesnek tartja az igazgató egy uj bőrraktár épitését is, amely nélkül a vágóhidi üzem már-már alig képzelhető el. Szükség van ezenkivül uj istálló épületre, egy illemhelyre s egyéb apró átalakitásokra. Az épitkezések s átalakitások ügye kiadatott már a mérnöki hivatalnak.

Makacs telektulajdonosok.

A főváros egyik legsürgősebb közmunkáját az uj sertésközvágóhidhoz vezető ut rendezése képezi, amely nélkül alig képzelhető a vágóhid üzemének akadálytalan fentartása. A tanács sürgősen intézkedett a rendezési munkálatokat illetőleg, de azok legutóbb nagyobb akadályokba ütköztek. Az utvonal kiépitéséhez szükséges kisajátitási tervezetet egyes telektulajdonosok makacssága s tulzott követelése folytán még most sem birja egyezségileg elkésziteni a tanács, amiért is most sürgős felterjesztést intézett a kereskedelmi miniszterhez, kérvén a szóban forgó tervezet megállapitásának sürgős elrendelését. Ennek megtörténte után haladéktalanul megteszik a törvényes lépéseket az utterület sürgős birtokbavétele iránt.

Bérkocsisok panasza.

Az Aradi-utczában még négy évvel ezelőtt aszfaltozott állomást kapott a bérkocsi ipartestület, de időközben eltiltatott attól a ponttól, miért is az utcza átellenes részét foglalták el a bérkocsik. Ez a hely azonban csak trachittal van burkolva s igy lehetetlen tisztán tartani. Az ipartestület ez okból most arra kérte a tanácsot, hogy lássa el a jelenlegi állomást is aszfalt burkolattal. A mérnöki hivatal azonban nem tud arról, hogy a bérkocsisokat eltiltották a régi helyükről s mielőtt ez uj állomás átalakitását illetőleg javaslatot tenne, szükségesnek tartja annak kinyomozását, hogy ki parancsolta el a fiákkereseket a viznyelvvel, aszfalttal ellátott tökéletesen berendezett állomásról s hogy miért történt az eltiltás.

Szocziális muzeum.

A kereskedelmi miniszter jóvoltából a fővárosban létesitendő uj szocziális muzeum szervezése lassan ugyan, de mégis halad. A magva, melyet a párisi kiállitáson munkásvédelmi csoportja képez, megvan már s körülötte csoportositják már az uj szerzeményeket s az esetleges adományokat. A szervezés munkáját, melyet Navratil Ákos dr. miniszteri titkár végez. Első sorban a pénzhiány nem engendi, hogy gyorsabb tempóban haladjon, összesen 5000 forint áll még csak rendelkezésre a muzeum czéljaira, mely összegből nem igen szerezhető be valami sok tárgy.

A belvárosi templem eltolása.

E cimen közölt hirünkre illetékes helyről azt a fölvilágositást kaptuk, hogy az a terv, mely a templomot a régi városháza helyére akarja tolni, homlokzattal a régi Váci-utcára, *Devecis* Ferenc müszaki tanácsos tervének felel meg.

A turini kiállitáson, mely f. évi május havában nyilik meg, a magyar ipar nagy mértékben és méltón lesz képviselve. Az iparmüvészeti társulat nevesebb iparmüvészeink által készitett müipari tárgyakat. Igy legujabban *Lindner* Manó helybeli butorgyárosnál rendelt egy ebédlőt, mely eredetiségénél és kitünő kivitelénél fogva általános érdeklődést kelt.

Közgazdaság.

Az állami tisztviselők szövetkezeti mozgalma.

Az a mozgalom, melyet az állami tisztviselők helyzetük javitása érdekében megindituttak, felszinre vetette az önsegélynek egyik módját: a szövetkezeti eszmét. Belátták ugyanis sokan, hogy a szövetkezeti eszme a maga nemes és hamisitatlan voltában sokat lendithet az állami tisztviselők szorongatott helyzetén es ezért még külső eszközök segitségével is kivánják az állami tisztviselők szövetkezetének létesitését. E czél megvalósitására folyó hó 6-ikán értekezle tre gyü

tek egybe a különböző szakmabeli állami tisztviselők, a kik között utóbbi időben eddigelé ismeretlen egészséges közérzület támadt.

Az értekezletet megelőzőleg többen felkérték Papp Zoltán országgyülési képviselőt, hogy ezen eszme érdekében társadalmi s ha kell, törvényhozási akcziót inditson. Papp Zoltán a legnagyobb kézséggel vállalkozott erre a feladatra és az e hét elején megtartott értekezleten kész tervezettel állott elő. Tervezetének lényege, hogy korlátolt felelősséggel alakittassék meg az állami tisztviselők szövetkezete, ugy azonban, hogy a szövetkezeten belül egyes — több tagból álló — hitelcsoportok alakuljanak, melyek korlátlanul szavatolnak a tagjaik részére igénybevett hitelért.

Papp Zoltán ezen tervezete nem talált az értekezleten általános helyeslésre, különösen nem a jobb anyagi viszonyok között lévő állami tisztviselők részéről, kik mindjárt az ügynek e kezdetleges stádiumában tiltakoztak az eszme ellen.

Egy nézetünk szerint sokkal életrevalóbb eszmét vetett fel az értekezleten egy fővárosi pénzintézet képviselője. Az eszme azonban ujdonságánál fogva kevés hivőre talált.

Papp Zoltán tervezetének elfogadása érdekében különösen a *tisztviselők országos szövetsége* müködött. Azzal a javaslattal állott elő, hogy miután egy szövetkezet létesitése általános helyeslésre talál és miután a tisztviselők országos szövetsége annak idején ilyen szövetkezet létesitésére a kezdeményező lépéseket már megtette, most a tisztviselők országos szövetsége bizassék meg a kellő intézkedések megtételével és a létesités idejének meghatározásával. Többen azt inditványozták, hogy a szövetkezet az állam támogatását igyekezzék megnyerni és az államtól igyekezzék olcsó, esetleg kamatnélküli hitelt kieszközölni. Ez az inditvány azzal a meghatározással talált ellen kezésre, hogy a tisztviselők függetlenségét az állammal szemben a jövőben is meg kell óvni.

Az értekezletet vezető elnök inditványára az értekezlet szükebbkörü bizottságot küldött ki, a mely a legközelebb megtartandó nagyobb értekezletnek memorandumszerü előterjesztést fog tenni.

A szükebbkörü bizottság e napokban tartja meg első ülését, melyre meghivta a különböző inditványozókat is.

Iparfejlesztési politika.

Az utóbbi évek közgazdasági politikájának legkidomborodóbb mozzanata a kereskedelmi miniszter iparfejlesztési akciója. Ez iparfejlesztés pedig ugyszólván kizárólag *gyáriparfejlesztés*. Iparpolitikánkat helyesebben *gyáriparteremtésnek*, mint fejlesztésnek lehetne nevezni. A kereskedelmi kormány főtörekvése ugyanis *uj gyárak* alapitására irányul.

E politika alapgondolata az, hogy mindenn gyár nyereséget jelent az ország gazdaságára nézve a nemzeti termelés gyarapitását. Ámde a felfogás csak igen felszines mérlegelés eredménye.

Sok gyár — nagy ipar, több gyár — még na gyobb ipar. Már pedig valamely ország ipari fellen dülése nem kizárólag a gyárkémények mentől na gyobb sokaságában áll. Csekélyebb számu virágzó gyár sokkal nagyobb eredmény, mint nagyszámu tengő-lengő ipartelep. Ez az, mit iparfejlesztési akciónk eddigelé szem elől téveszt.

Mi a receptje nálunk jelenleg az iparfejlesztésnek. Külföldön — értendő ez alatt Ausztria — más létező nagy gyárak tulajdonosai, mindenféle állami kedvezmények biztositásával ráfanyalódnak, hogy Magyarországon gyárat alapitsanak. Kapnak mindenekelőtt vagy egy összegben, vagy évi hozzájárulásban állami subvenciót, ezenkivül adómentességet s egyéb közszolgáltatások alól kedvezményt. A gyár — többnyire igen kis méretekben — felépül s dolgozni kezd. Üzleti összeköttetés, kereskedelmi vezetés a központból: értsd az ausztriai főüzletből történik, ha nem is forma szerint, de tényleg. Ez volna különben még a legkisebb baj. Az utóbbi hetekben lezajlott egy szenzációs pör, oly üzelmekről rántotta le a leplet, melyek — sajnos — állandó vagy legalább is igen gyakori kisérői ez iparfejlesztési akciónak Megtörténik ugyanis az, hogy a kis, kezdetleges be rendezésü s igy drágábba n dolgozó magyar gyá állitólagos gyártmányait is az osztrák főtelepen ké szitik s a magyar ipar ál lamilag szubvencionált cé gére alatt osztrák dug árut varrnak a honi ipart tá mogató magyar vevőközönségre. A balekfogás e módja oly gyakori, hogy ugyszólván megszokottá vált már.

A szegedi Turul-gyár módlingi cipőin kezdve fel egészen Siemens és Halske bécsi magyar csillárjáig mindennemü és rendü osztrák portékát vesz be magyar gyanánt a publikum S ezzel az iparfejlesztési akció jóvoltából a közös ügyek száma ismét egygyel szaporodott, tudniillik az osztrák magyar gyáriparral, mely ugyan kivül huj · magyar, de belül pfuj: osztrák.

Sajnos, iparfelügyeletünk mai rendszere mellett e visszaélések nyomára csak igen nehezen akadhat a hatóság. Különben is már a dolog természeténél fogva legfőbb iparhatóságunk nem igen lép fel teljes erélylyel az ilyen subvencionált gyár ellen. Távol legyen tőlünk olyan felfogás, mintha a kereskedelmi miniszterium nem járna el a legkorrektebbül az ily visszaélésekkel szemben. De igenis állithatjuk tapasztalatból, hogy az initiativa az ily abuzusok megtorlására nem indul ki tőle.

A mi igen természetes is. A kereskedelmi miniszter gyakran csak nagy áldozatok árán, az állami eszközök erejének igénybevételével tudja megnyerni az osztrák gyárost a magyar ipar nagy nemzeti ügyének azáltal, hogy idegen gyárat létesit. Ne várjuk a minisztériumtól, hogy ezt a nehezen megnyert osztrák gyárost rövid idő mulva büntetésekkel sujtsa Csak természetes hát, ha a honi ipar zászlaja alat vigan tenyészik az osztrák ipar.

A magánbiztositásról szóló törvénytervezet.

A Fővárosi Tudósító jelenti: A biztositási ügy oly régen sürgetett reformjának munkálata tudvalevőleg az előadói tervezet fölött megtartott ankét óta szünetelt. A szünetelés főoka az volt, hogy Nagy Ferencz dr.-nak államtitkárrá történt kinevezésével a kereskedelemügyi miniszterium a biztositási kérdésekben is elsőrangu szakférfiut nyert, aki azonban a tervezet elkészitésében hivatalosan részt nem vett. A tervezet az igazságügyminiszteriumban készült, ott tárgyaltatott ankéten a nélkül, hogy ez eminontér kereskedelmi jellegü joganyag szabályozása tárgyában a kereskedelmi kurmány ingerenciát gyakorolt volna. Most dr. Nagy Ferencz kereskedelmi államtitkár a tervezet és az ankét tárgyalása alapján ujabb elaborátum elkészitésén dolgozik, amivel ez az első sorban kereskedelmi természetü törvényjavaslat az igazságügyminiszterium tisztán jogászokból álló kodifikáló bizottságából az arra legilletékesebb fórum a kereskedelmi miniszterium hatáskörébe utaltatott. Egyben megemlitjük, hogy a kereskedelmi miniszter ezentul a közgazdasági jellegü igazsági törvények elkészitésébe az eddiginél nagyobb mértékben szándékozik befolyni. Az a hir azonban, hogy a miniszterium kebelében az igazságügyminisztériuméhoz hasonló kodifikáló osztály szerveztetik, a valóságnak meg nem felel. Tény csak annyi, hogy a miniszterium s fogalmazói karának összeállitásánál az eddiginél nagyobb suly fog helyeztetni a kinevezendők jogi képzettségére, mivel a miniszter szakképzett jogászi erőket akar biztositani miniszteriumának.

A beruházási kölcsön.

Lukács László pénzügyminiszter az országgyülés pénzügyi bizottságában ugy nyilatkozott a beruházási kölcsön tárgyában, hogy annak részletei még megállapitva nincsenek. Sem a kölcsön nagyságáról, sem a felhasználás módjáról s a végzendő közmunkákról behatóbban ezuttal még nem nyilatkozott. Ebből a „*N. Wiener Tagblatt*“ arra következtet, hogy *Kornfeld* Zsigmond vezérigazgató bécsi utja a kölcsön felvételének elhalasztásával függ össze. Biztos értesülésünk szerint a Rotschild-csoport mostani tárgyalásai a beruházási kölcsön részletei, névszerint a kibocsájtási árfolyam, a székesfővárosi intézetek részleltetése körül folytak.

459.
902.

Ajánlati felhivás.

A székesfőváros tulajdonát képező és a X. kerületben levő épületekben az 1903. évben végrehajtandó üveges javitási munkáknak vállalatba adása céljából felhivatnak mindazok, a kik ezeknek a munkáknak eszközlését és szállitását elnyerni óhajtják, hogy egykoronás bélyeggel ellátott és zárt boritékba helyezett irásbeli atánlataikat 1902. évi január hó 27-én délelett 10 óráig alulirt kerületi előljárónak vagy helyettesének a kezéhez adják át.

A részletes árlejtési feltételek, valamint a nevezett munkákra vonatkozó egység-árak jegyzéke a X. kerületi mérnöknél (X. ker., Szent László-tér 5. szám, I. emelet 21. ajtó) naponként d. e. 9—12 óra között megtekinthetők.

Az ajánlatban számmal és betüvel világosan megjelölendő, hogy az árjegyzékben kitüntetett egységárakból hány százalék engedmény, esetleg hány százalék felülfizetés mellett hajlandó ajánlatot tevő a munkát elvállalni, mely százalékos megjelölés csakis az összes egységárakra vonatkozhatik.

Az ajánlat biztositására 20 korona azaz husz korona készpénzben vagy takarékpénztári könyvben a X. ker. pénztárnál biztositékul letétbe helyezendő s az erről szóló nyugta az ajánlathoz csatolandó.

Az ajánlat elfogadása esetén ez a letéti összeg szerződési biztositék cimén továbbra is a ker. pénztárnál fog letétként kezeltetni s csak a szerződés lejártával és csakis azon esetben fog vállalkozónak visszaadatni, ha szerződésbeli kötelezettségeinek mindenben kifogástalanul eleget tett. Az előljáróság fentartja magának azt a jogot, hogy a beérkezett ajánlatok közül szabadon választhasson; az elősorolt kellékekkel nem rendelkező, hiányos avagy a kitüzött határidőnél később beadott ajánlatokat pedig nem fogja figyelembe venni.

Toperczer
előljáró.

460.
902.

Ajánlati felhivás.

A székesfőváros tulajdonát képező és a X. kerületben levő épületekben az 1902. évben végrehajtandó cserépkályha munkáknak vállalatba adása céljából felhivatnak mindazok, akik ezeknek a munkáknak szállitását elnyerni óhajtják, hogy egy koronás bélyeggel ellátott és zárt boritékba helyezett irásbeli ajánlataikat 1902. évi január hó 27-én délelőtt 10 óráig alulirott kerületi előljárónak vagy helyettesének a kezéhez adják át.

A részletes árlejtési feltételek, valamint a nevezett munkákra vonatkozó egységárak jegyzéke az X. kerületi mérnöknél (X. ker., Szent László-tér 5. szám, I. emelet 21. ajtó) naponkint d. e. 9—12 óra között megtekinthetők.

Az ajánlatban számmal és betüvel világosan megjelölendő, hogy az árjegyzékben kitüntetett egységárakból hány százalék engedmény, esetleg hány százalék felülfizetés mellett hajlandó ajánlatot tevő a munkát elvállalni, mely százalékos megjelölés csakis az egységárakra vonatkozhatik.

Az ajánlat biztositására 50 korona, azaz ötven korona készpénzben vagy takarékpénztári könyvben a X. ker. pénztárnál biztositékul letétbe helyezendő s az erről szóló nyugta az ajánlathoz csatolandó.

Az ajánlat elfogadása esetén ez a letéti összeg szerződési biztositék cimén továbbra is a ker. pénztárnál fog letétként kezeltetni s csak a szerződés lejártával és csakis azon esetben fog vállalkozónak visszaadatni, ha szerződésbeli kötelezettségeinek mindenben kifogástalanul eleget tett. Az előljáróság fentartja magának azt a jogot, hogy a beérkezett ajánlatok közül szabadon választhasson; az elősorolt kellékekkel nem rendelkező, hiányos avagy a kitüzött határidőnél később beadott ajánlatokat pedig nem fogja figyelembe venni.

Toperczer
előljáró.

EGGENBERGER SZILVESZTER
SPECIALISTA
BUDAPEST
Épít:
GYÁRKÉMÉNYEKET
MINDEN ALAKBAN
KÖRKEMENCZÉKET
KAZÁNBEFALAZÁSOKAT
GÉPALAPOZÁSOKAT és
SZABADALMAZOTT
FÜSTEMÉSZTŐ TÜZELÉSEKET
GŐZKAZÁNOKHOZ
SAJÁT SZERKEZETE SZERINT
JUTÁNYOSAN JÓTÁLLÁS MELLETT
TERVEK és KÖLTSÉGVETÉSEK
KÍVÁNATRA.
TŰZÁLLÓ és CHAMOTTEANYAGOK
RAKTÁRA.

A
veszélymentes
kőbetétű
Phőnix-
gyorsfőző
a tüzveszélyt
teljesen kizárja
és 40% szeszt
megtakarit.

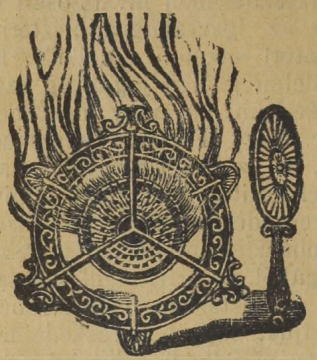

Kapható minden jobb vaskereskedésben és konyhafelszerelési üzletekben.

Nagybani elárusitás:
Makó Mihály, Budapest, Üllői-ut 2.
Ringeisen testvérek, Báthory- és Hold-utca sarok.

Auer-fény.

Telefon 16—54. Telefon 16—54.

Értesités.

Az AUER-féle izzótestek árait a mai naptól kezdve következőképpen mérsékeljük

A „C"-jelü Auer-féle izzótest ára . . . . . 1.— korona

Az „N" jelü Auer-féle izzótest ára . . . . . 80 fillér.

A légszeszfogyasztóknak, kik azt óhajtják, hogy Auer-lámpáik teljesen kifogástalanul müködjenek, a következőket ajánljuk szives figyelmükbe:

Ha az izzótestek fényereje csökken, ha azok hamar tönkremennek, avagy ha a hengerek gyakrabban repednek, rendszerint a lámpák hiányos kezelésében rejlik a hiba, melynek **csakis a szakavatott kezelés által lehet elejét venni.**

Kérjük ennélfogva, hogy bármely előforduló hiányt vagy panaszt tudomásunkra hozni szivesKedjék, hogy **szakavatott közegeink utján a bajok orvoslásáról gondoskodhassunk.**

Ily esetekben munkadijat nem számitunk.

Kivánatra az izzótesteket **minden áremel ; nélkül házhoz is szállitjuk** és a fogyasztóknál levő Auer koronákat, izzótestek vételénél, cserébe vissza is veszszük, anélkül, hogy az időről-időre mindenesetre szükséges javitások költségeit fölszámitanánk.

Budapest, 1901. augusztus 31-én.

Magyar Gázizzófény r.-t.

Welsbachi dr. Auer Károly szabadalma

Budapesten, VI. ker., Váczi-körut 3. szám.

Auer-fény.

Auer-fény. Auer-fény.

Belvárosi Könyvnyomda Bpest, IV., Váczi-utcza 81.

V évfolyam. Budapest, 1902. január 26-án. 4. szám

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP

TARTALOM:

A városi vám.
A Népszinház bérlete.
Napközi otthon az iskolákban.
A mit a házak beszélnek.
Városi tanitóképző.
A közgyülésből.
Közoktatásunk reformja.
A vizivárosi plébánia.
Statisztika.
Hirek.
Közgazdaság.
Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . kor. Fél évre . . . . . 6 kor.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, IV., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 54-45.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

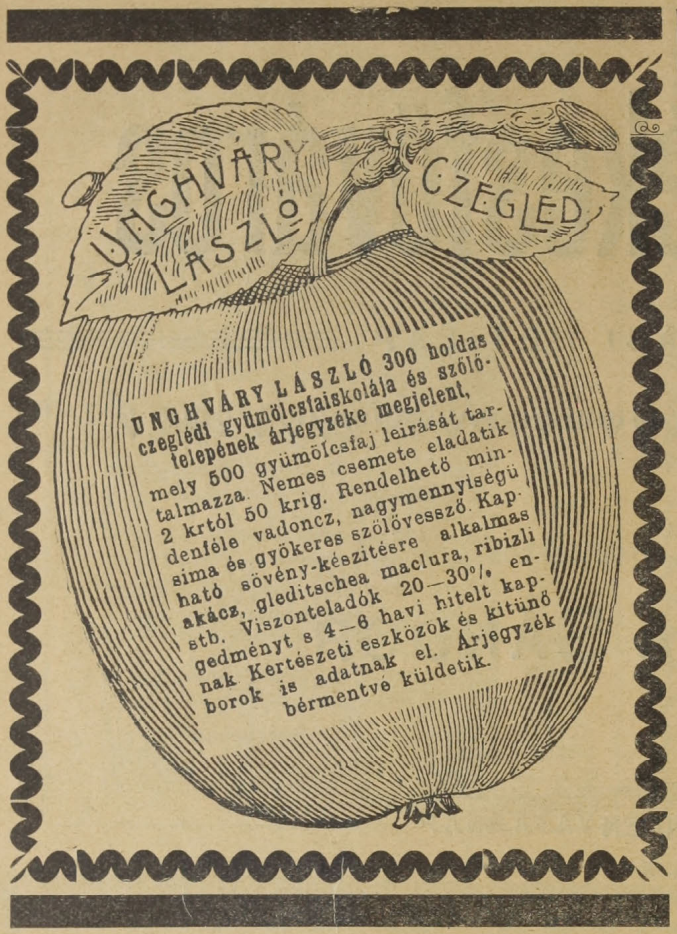

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részv-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében, valamint folyó-számlában (chek-számlán). A 10%-os betét-kamatadót az intézet fizeti,) **4% kamatozással,**

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

o o o o o **Kézi zálogüzletei:** o o o o o

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok. — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

o o o o o o o o o IRODÁI: o o o o o o o o o

VI. kerület, Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek oooooooooooooooooo keretébe tartozó üzletágakkal. ooo

Üzleti órák: d. e. ½9—½1-ig, d. u. 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 4.

NEW-YORK, életbiztosító-társaság.

Alakult 1845-ben.

Az összes nyeremények a biztositottak tulajdona.

Kivonat az 1900. évi üzleti jelentésből:

Aktivák összege	1 milliárd 293	millió korona
Évi bevétel	290	„ „
1900-ban a biztositottaknak kifizettetett	115	„ „
1900-ban kötött uj üzletek összege	1 milliárd 146	„ „
Tiszta fölösleg 1900. végén	225	„ „

Az 1900-ban a biztositottaknak kifizetett nyereményosztalékok összege 14 millió koronára rugott.

A New-York a müvelt világ összes országaiban bir fiókokkal.

A Ney-York kötvénye megtámadhatatlan a kiállitás napjától fogva.

Referenciák Magyarországon: A magyar általános hitelbank. Pesti magyar kereskedelmi bank.

Magyarországi vezérigazgatóság:

Budapest, Erzsébet-körut 9—11. szám. (New-York palota.)

V. évfolyam. Budapest, 1902. január 26. 4. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre . . . . . 12 Kor.
Félévre . . . . . 6 Kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

Az uj városi vámtarifa.

A főváros pénzügyi osztálya uj vámtarifát csinált. Az uj tarifát erősen kritizálták pro és kontra. A sajtó is behatóan foglalkozott vele, a szaktestületek pedig memorandumokban kérték, hogy a vámemelés helyett szüntesse meg a város az eddigi vámot is.

A tanács azt mondotta, hogy meghallgatja a szakembereket, meg a szaktestületeket. Nyilatkozzanak hát a szakemberek s mondják meg, hogy mi a hibája az uj tarifának.

A szakértekezletet a héten meg is tartották. Ott ültek: a Magyar Kereskedelmi Csarnok, Országos Ipar Egylet, Országos Magyar Gazdasági Egyesület, a Magyar Hajózási Egyesület, Fővárosi Malom Egyesület, Magyar Lámpa és Kohó Vállalatok Egyesülete, a Füszerkereskedők Egyesületének képviselői.

A szaktestületek képviselői vetekedtek egymással az uj tarifatervezet kárhoztatásában. Az már a szelidebbek közé tartozott, a ki csak a nyers anyagok vámját akarta eltörölni. Általánosan az egész városi vám eltörlését inditványozták. Hát bizony legjobb volna ha valamennyi vámot: a városit meg az országosat, az egyenes és közvetetett adókat, az illetékeket és dijakat eltörölnék, mert hát valamennyi bénitja az ipart és kereskedelmet. Akkor lenne csak igazán boldog a magyar.

Azzal persze keveset törődtek a szónokok hogyha eltörlik a városi vámot honnan veszi be a főváros az ebből származó 3 és fél millió korona évi jövedelmet. Hivatkoznak Németországra, a hol Drezda és az elsasz-lotharingiai városok kivételével nincsen városi vám. De elfelejtik, hogy Németországban pontos és igazságos az egyenes adó, s azonfelül a városokban magáé a városi a föld és házadó bevételek. Ellenben Magyarországon az egyenes adó a lehető legigazságtalanabb. Az osztrák Bach-korszakbeli finánepolitika most érezteti igazán az átkát. A jövedelem bevallás nálunk nem becsületbeli dolog. Mindenki természetesnek tartja azt, hogy jövedelmének legnagyobb részét eltitkolja.

Az állam az adó rendszerét is a letagadás alapjára fektette, s a kézzel fogható adó alapot óriási mérvben kiaknázta, mint például a földadót, házadót, viszont a 40—50 ezer korona évi jövedelemmel biró ügynökök alig egy két koronát fizetnek. Oktalan dolog volna a fővárostól tehát, ha a városi vámot eltörülné s a községi pótadót emelné fel, mint ezt az emlitett ülésen általánosan kivánták. Azonfelül tévedés azt hinni, hogy a városi vám eltörlése esetén az áruk olcsóbbak lesznek. Valamint a sört nem mérték sehol olcsóbban, a mikor a fogyasztási adóját leszállitották, ugy a városi vám eltörlése esetén is az árak a régiek fognak maradni. A 3.400,000 korona vám jövedelem pedig eloszolnék a gyárosok és közvetitők zsebében.

Belgiumban a nyolcvanas évek folyamán az állam megváltotta Brüsszel városnak octroi szedési jogát, s akkor maga az állam élénk figyelemmel kisérte, hogy a magas octroik megszünése az egyes cikkek árára milyen hatással lesz. Az eredmény az volt, hogy az árak jó ideig ugyanazok maradtak s csakis évek mulva mutatkozott némi javulás, a mikor is a szabad versenyhatása alatt a kereskedők kezdtek kevesebb haszonnal megelégedni. De ezen ár csökkenés se volt arányban a megszünt cotroik nagyságával.

A városi vám, eddig sem a kereskedőt, az

iparost vagy a fogyasztót terhelte, hanem a gyárost. Legtöbb esetben a megrendelés ugy történik, hogy az illető gyár a megrendelt tárgyat Budapestre szállitja s minden költséget (fuvardijat, országos vámot, városi vámot stb.) maga visel. Igaz, hogy az eladási árnál figyelembe veszik ezeket a költségeket de viszont a szállitási dijhoz arányitva a városi vám számba sem vehető csekélység.

Eredeti példa, hogy Lipcsében vannak ilyen fogyasztási adó természetü vámok, viszont Drezdában nincsenek; jóllehet mindkét városnak teljesen egyforma geographiai fekvése van. Mégis Lipcsében a fogyasztási cikkek valamivel olcsóbbak, Ezzel csak azt akarjuk bizonyitani, hogy az áralakulásra az ily vámoknak nincsen nagy jelentőségük.

A városi vámbevételeknek a községi adók felemelése utján való pótlása igazán csapás volna a fővárosra, mert a városi vámnál nincs hátralék, nincs transferálás, nincs árverés s ennek a fizetését nem érzi meg az ember annyira, mint az egyenes adókat.

A fogyasztási adó természetü vámoknak két nagy hátránya van, egyik a felek zaklatása, másik a kezelési költség nagysága. Ez az oka, hogy csekély jövedelemért nem érdemes vámot szedni, ha pedig a városi vámot behozzák valahol, ugy ott abból annyi jövedelmet szednek, hogy a polgárságnak más téren való még érzékenyebb megterhelését elkerüljék. Mert a kezelési költség mindig ugyanaz, akár mekkora is a vám,

Teljesen helyes tehát, hogy a főváros a városi vám bevételek növelésére törekszik, mert a mint az ügyosztályi tervezet igen helyesen megjegyzi, az állam nálunk mindent magának foglalt le, és megkötötte a főváros kezét, hogy valamiképen a fogyasztási adókból nagyobb jövedelmet ne huzzon.

Igaz ugyan, hogy a városi vám az ipart és kereskedelmet érzékenyen sujtja s egyes vámtételek oktalan felemelése egész iparágak tönkremenetelét vonná magá után. De ezen lehet segiteni. Alaposan meg kell fontolni, hogy mely áru vámja birja meg az emelést, melyik nem. De viszont a városi vám egy hatalmas eszköz a főváros kezében, a melynek okszerü alkalmazásával nem csak kárt okozni, de a fővárosi iparra nézve nagy előnyöket biztositani is lehet.

Hogy a vámtételek felemelésével a honi s különösen a fővárosi ipart tényleg fel is lehet enditeni, azt a következő példa is igazolja.

A budapesti házak épitésénél felhasznált lépcsőfokokat, ablakokat s más ily kicsiszolt kő árukat legnagyobb részben közvetlenül Karsztból szállitják. Mivel egy részt ott a munkabér csak 80—100 fillér naponkint, de másrészt a déli vaspátya társaság ezen osztrák vállalatoknak olyan óriási refactiákat ad, hogy egy ilyen kőárukkal megterhelt vaggon szállitási dija csak 165 koronát tesz ki, a fővárosi és egyéb hazai kőfaragók az osztrákokkal olcsóság tekintetében versenyezni nem tudnak, már azért se, mert Fiuméból Budapestre egy vaggon nyers kőnek — a melynek egyharmada mint törmelék elvész — a szállitási dija 335 korona. Az osztrákok még olcsóbban tudnák adni az ilyen árukat, de nem teszik, mert igy is legyőzik a fővárosi kőfaragókat. A főváros iparpolitikája szempontjából az az előnyös, ha nem kész árukat hoznak be, hanem nyers anyagokat és félgyártmányokat, a melyeket itt feldolgoznak, illetve kikészitenek.

Ki kell választani azon iparcikkeket, a melyeket a fővárosban nem csak a főváros részére, hanem az egész ország részére állitanak elő, sőt a melyeket még a külföldre is exportálnak. Ezen cikkek előállitásához szükséges nyers anyagok és ipari segéd anyagok vámjaira különösen nagy figyelem forditandó. Itt minden fillér rengeteg sokat határoz az illető vállalatokra nézve, mert versenyképességüket csökkenti a külföldi s különösen az osztrák iparral szemben.

A kereskedelem szempontjából pedig a transitó forgalmat még jobban ki kellene terjeszteni. Sőt igen célszerü volna, minden egyes bizonyos mennyiségen (50 klgr.) felüli szállitás alkalmával vámvisszatérités, helyesebben kiviteli premiumot adni. Nem kell kutatni, hogy mikor hozatott be, hogy itt készittetett-e, mert vagy tényleg behozatott s akkor a kiszállitásnál a visszatérités jogosult, vagy itt állittatott elő, akkor pedig a fővárosi ipar verseny képességét és produktivitását nem csekély mértékben segitjük elő. Nem osztjuk a szaktestületek azon nézetét, hogy a mérsékelten felemelt vámdijak miatt a kereskedők nem fognak itt a vidék számára árukat tartani és sokan a meglevő raktáraikat be fogják szüntetni; ugyanis a fővárosi raktárak annyi mindenféle előnnyel birnak a vidékiekkel szemben, (vasuti tarifa stb.), hogy e tekintetben nem félünk attól, miszerint csak egy kereskedő is az uj vámtarifa miatt itt hagyná a fővárost.

Rátérve magára a városi vámról szóló szabályrendeletre, a mostani össze-vissza készült határozmányok helyett, röviden, de

szabatosan összeállitott szabályok világosan körülirják és megszabják a vámszedés jogalapját, a visszatérítést, az eljáró hatóságokat és a büntető határozatokat ; oly egyszerüen és világosan, hogy első olvasásra mindenki megérti

A dijjegyzék maga is igen előnyös változáson ment keresztül. Az egyes áruk nem mint eddig össze-vissza dobva hanem nemeik szerint csoportositva vannak feltüntetve. A legkisebb tétel 2 fillér a legnagyobb 5 korona.

Magát a dijjegyzéket nem tartjuk olyan veszélyesnek a főváros iparára és kereskedelmére nézve, mint ahogyan a szaktestületek festették.

A tervezet nem tökéletes, de a további tárgyalásra igen jó alap. A nyers anyagok vámját természetesen, a hol csak lehet le kell szállitani, viszont a kész áru cikkekét (különösen a luxus cikkekét, mint a kaviár, pezsgő, ékszerek stb.) még jobban fel kell emelni. Ennélfogva az 5 korona maximumot okvetlenül fel kell emelni legalább is 20 koronára.

Az élelmi cikkek városi vámja ellen volt a legtöbb felszólalás. Közzétették, hogy a vaj 50, a tojás 25, a kenyér 25, a zsir 50 fillér vámot fizet, de azt már nem tették oda, hogy egy métermázsa után járnak ezek az összegek. Vegyük csak például a vajnak a vámját ; egy mm. vaj után 50 fillér vámot kell fizetni, tehát egy kiló után összesen fél fillért. Oly elviselhetetlen-e ez az összeg, ennél a cikknél, melynek rendes ára 160—320 fillér között váltakozik, hogy a fogyasztó tényleg megérezné ezt. A kenyér vámját szintén általában sokalták, pedig először a fenti számitás szerint az is aránylag csekélység, de más részt a fővárosnak nem áll érdekében, hogy ide kész kenyeret hozzanak be, hanem, hogy a gabona jöjjön be, itt öröljék meg a malmokban és süssék meg a mi pékeink.

Hogy nem olyan terhes a dijtételek felemelése azt a következő eset is bizonyitja. A mult héten egy élesztő-nagykereskedő állitott be a főváros pénzügyi osztályába s a városi vámügyek referensétől azt kérdezte, hogy igaz-e az, miszerint az élesztő vámja 20-ról 50 koronára emelkedett fel. A referens azt gondolván, hogy a nagy-kereskedő egy vaggon élesztőről beszél, azt felelte, hogy az élesztő vámja tényleg 50 korona lesz. A kereskedő kijelentette, hogy akkor az ő üzlete tönkre megy, a vám óriási, ez az olcsó cikk azt meg nem birja stb. Mikor pedig a felvilágositások során megtudta tévedését, hogy a vám kilónkint 20 fil-ről csak 50 fillérre emelkedett, boldogan távozott, hogy „kérem az semmi, borravalóra is többet adunk.“

Gondoljuk meg jól nem célszerübb-e a kereskedelem és ipar, valamint a fogyasztó közönség érdekeinek lehető szemelőtt tartásának a városi vám bevételeket célszerüen fokozni, nehogy egy pár év mulva sokkal igazságtalanabb módon nagyobb terhet vegyünk a vállainkra.

Célszerü megoldásnak tartjuk a polgármesternek az emlitett értekezleten tett azt az indítványát, hogy a vámtarifa tervezetet minden egyes áru csoportját, az érdekelt kereskedők és iparosok közbenjöttével külön-külön ujra tárgyalják. Figyelmébe ajánljuk azonban a meghivandó iparosoknak és kereskedőknek, hogy ne mindig haza beszéljenek, hanem gondoljanak arra, hogy itt bizonyos áldozatot kell hozniok azon óriási előnyökért, a melyekkel a főváros elhalmozza őket.

A népszinház bérlete.

A népszinházi bizottság hetek óta tanácskozik és tárgyal, hogy mit csináljon a Népszinház bérletével. Porzsolt Kálmánnak a mostani bérlőnek a szerződése októberben lejár. Porzsolt szerződésének a meghosszabbitását kérte, de a Népszinházi bizottság a kérelmet nem teljesitette, hanem pályázatot hirdetett, a melyre hat ajánlatot adtak be.

Az ajánlatokat most vizsgálja a kiküldött végrehajtó bizottság, a mely konkrét javaslatot is tesz majd a nagybizottságnak arra, hogy kinek adják oda a szinházat.

A pályázatok közt a bérösszeg tekintetében óriási különbségek vannak. Az első kérdés tehát az, vajjon a Népszinház bérleténél a financiális szempont-e a döntő. Az a kérdés, hogy a Népszinház bérletét is ellehet-e ugy birálni, mint más árlejtést, ahol az árlejtési föltételekben pontosan körül van irva, hogy mit kell szállitania a vállalkozónak s minden szakember egész pontosan meg tudja állapitani, hogy a szállitott anyag megfelel-e föltételeknek. Ugy hiszszük fölösleges bizonyitgatnunk, hogy a Népszinház bérbeadását egészen más szempontoknak kell irányitania.

De maradjunk a dolog pénzügyi részénél. A legelőnyösebb ajánlat hetvenezer korona évi bért igér, a legolcsóbb negyvenezer koronát. A két szélső ajánlat között tehát harmincezer korona, vagyis tizenötezer forint a különbség. Kétségtelen előttünk, hogy ez a differencia, bár föltünő, de nem lehet döntő az itélethozatalnál, mert még a harmincezer korona differencia sem játszik döntő szerepet a Népszinházi bizottság büdzsetjében, még a kevésbbé a fővárosában.

Ha tehát a pénzügyi megoldás csak másodsorban jöhet figyelembe, annál jobban előtérbe nyomul a másik: a szinház müvészi érdeke. A bizottságnak vélekedésünk szerint első kötelessége az, hogy az ajánlattevők közül azt válassza ki, a kinek eddigi müködése a legtöbb garanciát nyujt arra, hogy vezetése alatt a Népszinház teljesiteni fogja azt a müvészi föladatot, a melyre hivatva van. Még ha magánvállalkozó épit szinházat, az is első sorban arra keres garanciát, hogy a kinek kezére az intézetet bizza, meg tud felelni annak az erkölcsi kötelességnek, a melyet egy szinház vezetése megkövetel. Még inkább kötelessége az egy erkölcsi testületnek, amely egy szinház bérletét kizárólag pénzügyi szempontból nem is vizsgálhatja, a melynek méltósága nem türi meg a közönséges spekulációt.

Konstatáljuk, hogy nehéz föladatra vállalkozott a népszinházi bizottság, hogy az adott viszonyok mellett kétszeres éberséggel és óvatossággal kell eljárnia, nehogy veszedelembe sodorja magát a szinházat. Óriási felelősség terheli a népszinházi bizottságot. Nem szabad elfelednie, hogy a főváros nevében cselekszik s az esetleges hiba a főváros tekintélyén üt csorbát. A bizottságnak a legnagyobb óvatossággal kell föltétlen biztositékot szereznie arról, hogy a kinek a szinházat adja, müvészileg is, anyagilag is képes vezetni és föntartani a szinházat. Mert fontos szerepe van az anyagi biztositéknak is. Ne felejtse a bizottság, hogy ha akár müvészi, akár anyagi szempontból gyönge kezekre bizná a szinházat s a szinház nem tudná teljesiteni föladatát, ha bármilyen ok miatt a szinházat idő előtt be kellene zárni, mert a bérlőnek nincsen elegendő anyagi ereje az intézet tovább vezetésére, a főváros felel nemcsak a müvészi, hanem az anyagiakért is. Az az autonom jog, a melylyel a népszinházi bizottság körülsáncolta magát, megfelelő kötelezettségeket is ró a bizottságra. S ha ugy fordulna a dolog sorsa, hogy bármiért a fővárost vonnák felelősségre a népszinházi bizottság tagjainak kell erkölcsileg és anyagilag is helyt állaniok.

Éppen mert látjuk az óriási felelősséget, a mely a bizottságot terheli, nem szólunk a pályázók személyéről. A bizottság dönt, neki van módja teljes és megbizható garanciát szerezni minden dologban. Az azt mondjákot: készpénznek sem pro sem kontra elfogadni nem lehet. A bizottság tagjai is itt élnek közöttünk, ők is hallják mit beszél a világ egyikről meg a másikról, nekik kötelességük kutatni és meggyőződni arról, hogy mi igaz a szállingózó hirekből, mennyit költött belőlük a rossszakarók, az ellenségek fantáziája s mennyi a valóság.

Mi bizunk a népszinházi bizottságban, hogy alaposan meg fogja gondolni döntésének a konzekvenciáit és nem fogja kizárólag a megajánlott bérösszeget nézni. Természetes, hogy egyenlő garancia mellett az anyagilag előnyösebb ajánlatot fogja elfogadni, de maga a bérösszeg nagysága a Népszinház bérbeadánál a legjelentéktelenebb szerepet játsza.

Napközi otthon az elemi iskolákban.

Bárczy István és Gergely István.

A lőportárdülői iskola igazgatója *Gergely* István, a külterlki szegény munkásnép viszonyait tanulmányozva, szomoru tapasztalatokat tett az iskolás gyermekek elhanyagolt állapotáról. A gyermekek felügyelet nélkül, szülői gondozás hiányában teljesen elzüllenek s nemcsak testileg satnyulnak el, hanem erkölcsileg is a bünök fertőjébe sülyednek.

Ennek meggátlására oly intézmény szervezését kezdeményezte, mely az elhagyott gyermekek megmentését tüzte ki czélul. A tanórák megszüntéve kellemes hajlékot nyujt a szegény gyermekeknek, hol hasznos munkát tanulnak.

Tapasztalatairól jelentést tett a tanügyi osztály vezetőjének, *Bárczy* István tanácsosnak, aki a közügy iránt való lelkesedéssel karolta föl az ideát s módot adott a szocziális és kulturális szempontból nagyfontosságu jótékony intézmény megvalósitására.

A napközi otthon tervét s megvalósulását a következőkben ismertetjük:

A fővárosi kültelek nagy nyomora és a nagy nyomorból eredő számos erkölcsi veszedelem egy határaiban kiszámithatatlan intézménynek eszméjét szülte meg a főváros egy fiatal agilis igazgatójában

A szerencsétlen gazdasági viszonyok a kültelek munkás családjait oly nagy mérvben sujtották, hogy az anélkül is gondokra épitett családi otthon a legborzasztóbb nyomor tanyája lőn. Csak annak van fogalma erről, ki érintkezik e néppel, a ki közöttük él és fájó szivvel tanuja annak az erkölcsi sülyedésnek, mely áldozatul követeli a kültelkek munkásosztályát.

Gergely István, a VI. ker. lőportárdülői népiskola igazgatója, ki hosszu éveken át foglalkozik immár e néposztály gyermekeinek szellemi és erkölcsi vezetésével, a sülyedés ellensulyozására és meggátlására oly tervvel lépett a főváros tanügyi tanácsnoka elé, mely eszme üdvös hatásaiban kiszámithatatlan méreveket fog ölteni. Mint a helyi viszonyok alapos ismerője és a nyomornak közvetlen szemlélője belátta, hogy minden szellemi és erkölcsi haladás lehetetlenné van téve eleve is a munkás néposztály szerencsétlen körülményei miatt. Az apa munkakereséssel vagy csekély dijazással járó ideiglenes munkákkal van elfoglalva; reggel távozik és este tér haza; az anya szintén dolgozik vagy munka után jár s a gyermekek meg vannak fosztva az otthonuktól, a hová iskola után mehessenek. Reggel 6 órától este 6-ig ki vannak zárva a lakásból s *kénytelenek 3, néha 4 órát az utczán tölteni*, hol romlott tolvajcsemeték és rendőrileg számtalanszor büntetett sihederek társaságában töltik idejüket. Felesleges talán megjegyeznünk, hogy e társaságban a minden jóra és rosszra egyaránt fogékony gyermeki lélek jót sem nem lát, sem nem

hall. Hozzájárul a gyermekek erkölcsi megmételyezéséhez azon körülmény is, hogy a gyermek az egész nap távol lévő szülőktől sem testi, sem lelki táplálékot nem kap ; déli órákban be kell érnie egy darabka kenyérrel s ha ezt a mindennapi száraz eledelt megunja, lopásra viszik a körülmények, melyek buzditanak és alkalmat nyujtanak. Nem szabad figyelmen kivül hagyni a fent elsorolt lelki és erkölcsi veszélyek mellett a testi veszélyeket sem. A lehető legrongyosabb öltözékek és fogyatékos lábbelik nem óvják meg a gyermeket a zord időjárás veszedelmeitől, melyet a kültelek utczáinak rendezetlensége csak még jobban előmozdit. Ebből érthető, hogy a betegségek statisztikájához a legnagyobb kontingenst a kültelki népiskolák szolgáltatják.

Mindeme erkölcsi és testi veszélyek meggátlására *Gergely* István iskola-igazgató egy *Napközi otthon* eszméjét vetette fel s hogy az eszme — jó magyar szokás szerint — ne maradjon csak eszme, többekkel szövetkezve rögtön a megvalósításhoz fogott. Az eszme testet öltött s ma már 400 gyermek érzi az intézmény jótéteményeit.

Röviden következőkben vázolhatjuk a napközi otthon lényegét. A délelőtt bármely órájában hagyja is el a gyermek osztályának tantermét, ha otthonába szülőinek távolléte miatt nem térhet, kellő felügyelet alatt lemegy a napközi otthonba. E napközi otthon a nagy kiterjedésü épület alatt elhuzódó, tágas és világos pinczében van elhelyezve, melynek padozatát és falait faburkolat fedi. Fütés és világitás, kényelmes padok és asztalok, a kézi munkához szükséges eszközök nem hiányoznak az otthon felszereléséből. A kellő felügyeletre Bárczy István tanácsos 2 tanitót, egy óvónőt és egy tanitónőt rendelt ki, kik fölött egy külföldön tanult és az iskola tantestületének kötelékébe tartozó tanitó áll. E felügyelő utmutatásai alapján a gyermekek a kézi ügyességet előmozditó munkákkal foglalkoznak. Papirból, agyagból és fából különböző apróságokat állitanak elő, mely munkákon kivül tavaszszal a szalmafonás tanulását is megkezdik. A felügyelet nem szigoru, inkább családias jellegü, hogy a gyermek ne irtózzék a foglalkoztatástól. Délben azután két tál ételből álló ebédet (leves és főzelék) kapnak a gyermekek egy nagy karéj kenyérrel. Ebéd után séta. A délutáni tanitás után mindazok, kiknek szülei csak hat órakor térnek haza, ismét lemehetnek az otthonba, hol tovább dolgozhatnak és ezért uzsonnára egy karéj kenyeret kapnak.

E minden tekintetben áldást hozó intézmény létesitéséhez a főváros hozzájárulásán kivül a társadalom is sietett sedégkezet nyujtani. Az évenkint közel 4000 koronába kerülő napközi otthon költségeinek fedezését nagyrészt társadalmi uton teremtette elő az iskola érdemes igazgatója.

Neuschloss Ödön, *Győry* Teréz grófnő, *Sándor* Pál a Lipótváros áldozatkész képviselője, a kerületi jótékony egyesület, sőt nagy müvésznőnk *Jászai* Mari is, mind siettek a tőlük telhető legtöbbet megtenni, hogy az uj intézmény megerősödjék. A székesfőváros közönségét annyival is inkább érdekli a napközi-otthon eszméje, mert e kültelki iskola jelenleg Bárczy István tanácsnok szerint — a kit nem kis mértékben illet meg az elismerés — kisérleti állomás, s ha ez a kisérlet beválik, ugy a főváros az összes kültelki iskolákban felállitja ezen erkölcsi és szellemi határaiban mérhetetlen eredményeket igérő intézményt.

A mit a házak mesélnek.

A statisztikai hivatalnak most megjelent sárga füzete számol be az 1900. évi épitkezések statisztikájáról. A beszámolóban nagyon kevés a vigasztaló. A számok ridegségével bizonyitja azt a nagy pangást, amely egész terhével ráfeküdt a fővárosra. 1900-ban 777 épitkezést fejeztek be, amiből 277 volt lakóház. A megelőző évben még 1028 épitkezés, közte 537 lakóház volt. A nagy csökkenés tehát hirtelen következett be. Pedig az 1900-ik év csak szomoru hirnöke volt a válságnak. A fönt közölt számokban ugyanis benne van még a jobb időknek a maradéka is. 1900-ban fejezték be azokat a nagyobb szabásu épitkezéseket, a melyeket még az 1897. és 1898. kövér esztendőkben kezdtek meg. A nagy hanyatlást jobban mutatja a kiadott épitési engedelmek száma. 1898-ban 653 lakóházra adtak épitési engedelmet, 1899-ben már csak 379-et, 1900 ban pedig cszk 170-et.

Visszapillantván a testvérvárosok egyesitése óta kifejtett épitkezési tevékenységre, azt tapasztaljuk, hogy a hetvenes évek második felében az épitkezési kedv folyton hanyatlott és az 1879-ik évben 196 épitkezéssel a mélypontot elérte ; ezután azonban ismét lendület állott be, ugy, hogy 1887-ben az épitkezések száma már 960-at tett. Három évig tartó csökkenés után az 1891-ik évvel ismét ujabb emelkedés állott be, mely 1893-ban oly rendkivüli módon fokozódott, hogy az épitkezési tevékenység eladdig a legnagyobb magasságot érte el : ebben az évben a befejezett (uj-, át- és reá) épitkezések száma ugyanis 1055-öt tett. A rákövetkező két évben ismét 846-ra apadt e szám, de 1896-ban és 1897-ben megint emelkedett; 1898-ban pedig az épitkezések száma 1109-re emelkedvén, az 1893. évi magasságot is meghaladta, ugy, hogy az épitkezési tevékenység a főváros egyesitése óta 1898-ban érte el az eddigi legnagyobb magasságot. E magasságról az 1899. év már 1028-ra szállt alá ; még nagyobb alábbszállást tüntet fel az 1900. év 777 épitkezéssel.

A főváros egyesitése óta eltelt huszonhét év alatt 11.486 uj épület, közte 7859 lakóház épült. Az egyesitéskor Budapesten 9796 lakóház volt. Időközben 1959 régi házat lebontettak. A főváros lakóházállománya tehát az alig három évtized alatt 60·2 százalékkal emelkedett. Ha azonban nemcsak a gyarapodást vesszük figyelembe, hanem azt is vizsgáljuk, hogy mi minden változott meg, akkor a főváros fejlődését és szépülését még élénkebb szinekkel látjuk. Az egyesitéskor volt házakból ma csak 7837 van meg s ez idő alatt 7859 uj házat épitettek, még pedig sokkal nagyobbat és csinosabbat. Ezek a számok kétségtelenül bizonyitják, hogy a főváros egyesitése óta Budapest épp olyan nagy, de sokkal diszesebb uj várossal gyarapodott, mint a minő negyedszázaddal ezelőtt volt.

Visszatérve az 1900. évi épitkezésekre, azt látjuk, hogy az uj lakóházaknak több, mint két ötödrésze földszintes, jó egynegyedrésze háromemeletes, egy tizedrésze egyemeletes, egynyolczadrésze kétemeletes és mintegy tizenharmadrésze négyemeletes. Tehát nemcsak az épületek száma csökkent, hanem a magasba való épités iránti hajlam is alább szállott, Az uj lakóházak közül csak 48·7 százalék volt két és több emeletes, mig az előző évben 56.9 százalék. A földszintes házak arányszáma azonban, amely 1895-

től évről-évre csökkent, 1900-ban 41·9 százalékra emelkedett a megelőző év 35·6 százalékáról.

A beépitett terület is a nagy pangást bizonyi'ja. 1900-ban csak félakkora területet épitettek be, mint az előző évben. A pesti oldalon sokkal nagyobb mértékben gyarapodott a több emeletes házak száma. Az egyesités óta Budán csak 150 két- és 126 háromemeletes ház épült Pesten pedig 878 és 1661. Budán összesen tizenegy négyemeletes ház van, melyek mind az utolsó években épültek. Pesten 298 négyemeletes ház van, amelyekből 239 az egyesités óta épült.

Az előszobákkal együtt 1900-ban 11.725 szobát épitettek s 1517 szobát bontottak le Az egyesités óta 230.615-el szaporodott a fővárosi épületekben levő szobák állománya.

Érdekes, hogy mennyi pénz fekszik az épitkezésekben. A főváros egyesitése óta a telek árán kivül 998 millió koronát forditottak épitkezésre, amiből a budai oldalra 131 millió, a pesti oldalra 867 millió jut. Az épitésre forditott összeg az egyesités óta igy emelkedett:

	Budai oldal korona	Pesti oldal korona	Összesen korona
1874	2,432.050	29,510.694	31,942.744
1875	894.282	11,948.818	12,843.100
1876	2,582.116	21,572.342	24,154.458
1877	1,005 512	12,812.690	13,818.202
1878	513.974	3,812 096	4,326.070
1879	577.144	4 194.658	4,771 802
1880	845.426	5,508 310	6,353 796
1881	1,862.572	9,834.912	11,697.484
1882	1,581.746	10,587.498	12,169 244
1883	2,056.198	15,027 606	17,083.804
1884	4,097.688	35,718 780	39,816.468
1885	3,584.588	27,035.100	30,619.688
1886	2,747.224	26,985.146	29,732 370
1887	4,964.262	34,963.456	39,927.718
1888	2,913.736	29,750.912	32,664 648
1889	2,701.150	26,284.438	28,985.588
1890	4,072.740	21,282.524	25,355.264
1891	2,323.604	31,542.364	33,865.968
1892	3,476.250	35,299.546	38,775.796
1893	6,264.272	44,050.828	50,315.100
1894	6,268.410	46,406.564	52,674.974
1895	7.688.392	46,388 376	54,076.768
1896	7,056.494	66,895.206	73,951.700
1897	10,891.452	87,472.975	98,364.427
1898	14,233.172	74,882 343	89,115.515
1899	24,379.472	67,439.797	91,819.269
1900	9,112.878	40,103 001	49,215 879
1874—1900	131,126.864	867,310.980	998,437.844

Ebből a kimutatásból azt látjuk, hogy 1900-ban az épitkezésbe fektetett tőke csaknem a felére csökkent. Kétszázezer koronánál drágább házat 1900-ban 80-at épitettek. Még pedig 4-et az állam 1,236.000 korona, 5-öt a község 2,290.432 korona, az egyházépület 400.000 és hetvenet társaságok és magánosok 27,334.125 korona befektetési tőkével.

Érdekes jelenség, hogy az átlagos épitési költség 1900-ban volt a legnagyobb, különösen az egy- és háromemeletes házaknál. Az átlagos épitési költségnek az egyemeletes házaknál való feltünő emelkedését az magyarázza meg, hogy a II. és VII. kerületben több drága nyaraló épült. Hét egyemeletes háznál egy négyszögméter alap beépitése 200 koronába került, négy háznál még többe.

Ezt mesélik a házak Szomoru mese nagyon. Egy virágzó város fejlődésenek megállásáról szól ez a mese.

Fővárosi tanitóképző. *)

A székesfőváros exponált állása, sajátos viszonyai, a nagyvárosi élet körében mutatkozó jelenségek, a fogyatékos családi nevelésben részesülő gyermekek nagy száma s a fejlődött általános viszonyok nagy igényekkel lépnek fel a főváros népoktatási intézeteivel szemben. Ezen igények lehető kielégitésének két igen fontos feltétele van. Az egyik a főváros közoktatási ügyeinek céltudatos szakszerü vezetése. a másik és talán éppen a fontosabb, egy olyan tanitói kar, a mely az előbb érintett sokoldalu és hatékonyabb tevékenység kifejtésére képes.

Az első feltétel megvalósitására nézve már előzőleg nyilatkoztam. A másik feltétel elérésére véleményem szerint két irányban kell gondoskodnunk. Nevezetesen igyekeznünk kell egyfelől a meglevő tanitói kar buzgalmának. képzettségének, belső kvalitásainak a fokozódó igényekhez mérten való fejlesztésére, másfelől biztositani iskoláink számára a megfelelő minőségü és képességü tanitói succrescentiát.

A meglevő tanitói kar szinvonalának emelésére jótékony hatással lenne ismét a szakfelügyelet megfelelő szervezése, a tanitók szolgálati pragmatikájának helyes módon való megállapitása.

Buzditás az odaadó, kitartó munkálkodásra, az önképzésre nemcsak szóval, hanem azáltal is, hogy az előléptetéseknél, igazgatói megbizásoknál és választásoknál azok részesüljenek kitüntetésben, akik testtellélekkel tanitói hivatásuknak élnek, akik magukat ebben tökéletesitik s eleget tesznek azoknak a messzebbható kötelességeknek, amelyeket a főváros tőlük megkiván.

Ellenben köuyörtelenül kell eljárni azokkal szemben, akik tanitói hivatásukat elhanyagolják, csak gépiesen és hiányosan végzik munkájukat, léha életet élnek stb., mert az ilyenek mérhetetlen károkat okoznak. Amilyen áldás a társadalomra a jó tanitó, olyan átok a rossz. Ha vannak ilyen tanitók s megjavitani őket nem sikerül, minél hamarább el kell öket fegyelmi uton távolitani, mert minden napért vétek, a melyet az iskolában töltenek. Ezért is fontos a szakfelügyelet sürgős élotbeléptetése.

Ugyancsak ezt a célt mozditaná elő a tanitói egyesületek müködésének összpontositása, fejlesztése, helyes módon való irányitása. A fontosabb szakkérdések tárgyalásába leendő bevonása s ezuton a tanitóság körében az egészséges közszellem ápolása. Az ide irányuló törekvéseket tehát a megfelelő módon kell támogatnia.

Ami pedig azt illeti, hogy jövőre alkalmas tanitókról történjék gondoskodás, e tekintetben véleményem a következő:

Az elemi iskolai tanitónők alkalmazásánál elég nagy a választék s a tapasztalat szerint valamely különös intézkedésre szükség nincsen. Legfeljebb azt vélem kivánatosnak, hogy az alkalmazandó népoktatási felügyelő s főleg a szakfelügyelők különös figyelemmel kisérjék az ideiglenes tanitónők müködését, hogy az állandó alkalmazásnál a gyakorlati müködés kellőkép figyelembe vehető legyen. A tanitónők egy jó része már hazulról nagyobb müveltséget hoz magával az iskolába s igy helyes vezetés mellett oda

*) Bárcy István dr. tanácsosnak memorandumából.

kell hatni, hogy tanitói ismeretekben állandóan tovább képezzék magukat.

Sokkal mostohább a helyzet azonban a férfitanitóknál. Itt az ideiglenes alkalmazásra jelentkezők csekély számánál fogva az alkalmazandók megfelelő kiválasztásáról alig lehet szó. Aki helyettesitésre vállalkozik, az ugyszólván mind alkalmazásra talál, sőt gyakran előfordul, hogy helyettes az egész városban nem áll rendelkezésre. Azonkivül jellemző, hogy mig a tanitónők nagyobb része a polgári leányiskola IV. osztályából kitünő vagy jeles bizonyitványnyal lep a tanitóképző intézetbe — s az ideiglenes alkalmazásra előjegyzett 400 tanitónő közül alig 4—5-nek van elégséges oklevele, addig a középiskola vagy polgári iskola IV. osztályát végzett fiutanulóknak éppen nem a legjava az, amely a tanitói pályára lép s az elégséges oklevél igen gyakori. Jól tudom, hogy a bizonyitványok és oklevelek osztályzatából az illető képességeire biztos következtetést vonni nem lehet, de a két statisztikai adat-csoport között létező nagy eltérés mégis bizonyit valamit. De azonkivül a férfitanitókkal szemben az iskola igényei is fokozottabbak és mindjobban fokozódnak. A rendes elemi iskolai tantárgyakon kivül rajztanitás, tornatanitás, az ipariskolai elméleti, rajz és különböző szakrajzoktatás, majd ujabban a kézi ügyesség tanitása, a gazdasági ismétlő iskolák, felső népiskolai osztályok felállitása stb., mind többoldalu képzettséget kivánnak.

Nem lehet ezuttal feladatom, hogy a mai tanitóképzés, a tanitóképzők szervezete, tanitási terve és általános gyakorlati eredménye felől általánosságban birálatot mondjak. Csupán arra utalok, hogy a szakirodalom terén is igen sokan elégtelennek tartják a tanitóképzők által nyujtott általános müveltséget és gyakorlati szakképzettséget. Azt azonban merem állitani, hogy a mai általános tanitóképzés azoknak az igényeknek, amelyeket a főváros tanitóival szemben méltán támaszthat s amelyekre éppen az előbb mutattam rá, teljességgel meg nem felel.

Igaz, hogy a tanitóképzőkből a fővároshoz kerülő tanitók egy része a gyakorlatban rövidebb-hosszabb idő alatt igyekszik még hiányzó elméleti és gyakorlati ismereteit pótolni, azonban ez mindannyioknak korántsem sikerül amellett a közbeeső idő az iskolai tanitás és nevelés rovására esik.

Iskoláink intenziv működésének alapföltétele, hogy a főváros iskoláiba kellő alapmüveltséggel, teljes elméleti és gyakorlati képzettséggel biró, kész tanitókat kápjunk. Ez pedig másként nem lehetséges, mint hogyha a főváros speciális igényeinek mindenben megfelelő tanitóképző felállitásáról gondoskodik.

Hogy pedig ez a képző a szó teljes értelmében a székesfőváros közoktatási érdekeire való tekintettel szerveztessék, a fentemlitett érveken kivül a következőkkel támogatható.

A fővárosi tanitótestületnek egy gerinczetadó elemre van szüksége, amely érezze és tudja is egyszersmind, hogy a főváros mit vár működésétől s ezért minő feladatokban kell, hogy érvényesüljön. Viszont a székesfőváros hatóságára is szükséges az oly értelmü tájékozottság, hogy alapjában, a maga lényegében lássa és ismerje annak a tanitóságnak szakértékét, amelyre a jelen és a jövő fejlődés reményét helyezi, üdvös reformjainak sorsát bizza s amelytől anzagi áldozatainak gyümölcsöztetését várja. Ily biztos tájékozás nélkül közoktatási ügyének fejlődését lehetetlen biztos alapon munkálnia, mert bizonytalan kisérletezésekkel kell, hogy megkezdjen minden a kor sürgetésére életbeléptetett reformot. S hogy ez igy van, bizonyitja az iparostanonciskolák tanrendszerének folytonos vajudása. Érdemesült, avagy a termő férfikorban levő heti 24—36 órán át tanitással elfoglalt tanitókat kell, hogy a póttanfolyamok hallgatására birjunk, ha csak valamelyes biztos eredményét is akarjuk látni nagy áldozattal fentartott iskoláinknak. És hogy ezek a pót- és szaktanfolyamok, az iskolai szorgos tanulástól elszokott, hogy ugy mondjuk, kinőtt tanférfiak lelkét mennyiben formálja át egy eszme megtestesitésének nehéz munkájára, azt bárki is kellően mérlegelheti, aki tanonczciskoláink belső értékét látja és tapasztalja.

De ethikai szempontokat is érinthetek, a fővárosi tanitóképző eszméjének támogatására. Csak odavetőleg utalok azokra a tanitói egyéniséget jellemző vonásokra, amelyek a székesfőváros tantestületének testületi életében jutnak itt-ott, ebben vagy abban a szerepkörben kifejezésre. Ezek a tünetek, a mily hátrányosak a főváros fölpezsdült kulturájára, épp oly sajnos jelenségek a szorosan vett iskolai élet szempontjából. E bajokon is a már emlitetteken kivül csak az önálló képzővel lehetne segiteni. A főváros közoktatási ügyének szakszerü vezetése és a fővárosi iskolák helyesen szervezett szakfelügyelete mellett egy fővárosi tanitóképző volna az a méhkas, amelynek éltető nedve, szelleme és iránya egygyé forrasztaná a fővárosi tanitóságot, annak igazi tanitói szellemét, minden irányu működését oly mértékben fokozná, hogy annak jótékony hatása nemcsak a főváros ujabb nemzedékeiben volna tapasztalható, hanem befolyása lenne közvetve az egész magyar nemzeti népoktatás emelkedésére.

A mai tanitóképzésnek épen egyik általánosan ismert hibája, hogy szervezetében a képzés rendszerét külső szempontok uralják s legkevésbbé az a fontos elv, hogy a tanitójelölt egyéniségét az iskola belső igényeinek szemmeltartásával tökéletesitsük és alakitsuk igazi tanitójellemmé. A tanitóképzésben alárendelt kérdés legyen az, hogy a tanitói oklevél az érettségi okmánnyal egyenrangu-e vagy sem, jogosit-e az egyetemi tanulmányokra stb. stb. Hanem igenis a nemzet általános müveltségét érinti az, hogy az a tanitónemzedék, mely a képzőt elhagyja, felfogja-e hivatását, átérzi-e azt ugy a mint szükséges ahhoz, hogy megelégedéssel, nemfogyó lelkesedéssel töltse be a tanitói állás minden kötelességeit. Nem az oklevél ad értéket a működő tanitónak, hanem az iskola falai között végzett munka kölcsönöz a tanitó egyéniségének tisztelet, becsülést és ugy erkölcsi, mint anyagi méltányást.

Hogy pedig ez az igazság ne csak egyesekre vonatkozzék csupán, hanem a székesfőváros tanitótestületéről általános érvénynyel elmondható legyen, saját magunknak kell a tanitóképzésnek azt a rendszerét megteremteni, a mely ezt lehetővé teszi. Az másodrendü e reformban, hogy mit tanácsol e tekintetben a külföld példája; a fővezérlő elv előttünk az, hogy a reformban minél közelebb jussunk sajátlagos hazai s főleg fővárosi viszonyaink kivánalmaihoz.

Bár ezuttal sem lehet czélom a kontemplált fővárosi tanitóképző-intézet részletes tervét előterjeszteni, mégis szükségesnek vélem azt legalább főbb vonásokban ismertetni, hogy ebből az intézmény he-

lyességére s iskoláink ettől várt fejlesztésének irányára következtetni lehessen.

A fővárosi tanitóképző-intézet szervezésével főleg két szempontot óhajtanék érvényre juttatni. Először oda kellene hatni, hogy a főváros tanitóképző-intézete számára minél jobb tanitói anyagot biztositsunk. E végből szükségesnek tartom, hogy a fölvételhez bizonyos magasabb, teljesebb előképzettség kivántassék. A mellett figyelem forditandó, hogy a tanitóképző ne azoknak a menedéke legyen, a kik a középiskolát gyenge előmenntelük miatt nehezen folytathatják, hanem oda jöjjenek, akik addig megfelelő szorgalmat és jó előmenetelt tanusitottak, ép, egészséges testalkatuak, a magyar nyelvet tisztán, hibátlanul beszélik s hivatásszeretetből óhajtanak a tanitói pályára lépni. Hogy a főváros tanitóképző-intézet számára olyan elem bevonását is elősegitsük, a melyik egyébként erre a pályára nem lépne, — ki lehetne mondani, hogy a kik a fővárosi tanitóképző-intézetet jó sikerrel végzik, a fővárosi elemi iskolához azonnal rendes tanitókul alkalmaztatnak.

A másik szempont, a melynek érvényt kellene szerezni, hogy a fővárosi tanitóképző ne csak előkészitő irányu legyen, hanem ugy az elemi iskolai, mint az avval kapcsolatos különböző ismétlő- és iparostanonciskolai tanitóságra a főváros igényeinek megfelelő, határozott, szakszerü, alapos gyakorlati képzést nyujtson.

A mi a továbbiakat illeti a fővárosi tanitóképzőnek az a része, a mely a mai tanitóképzőben nyujtott ismeretekkel van hivatva a gyakorlati irányu szakképzés kellő érvényre juttatásával nyujtani, — a felvételi alapjául megszabandó magasabb előképzettség fokához képest 1—2 évre volna redukálható.

Ezután következnék még egy továbbképző tanfolyam, a melyben a növendékek a gyakorló iskolában tanitanának, a többi elemi iskolában látnák el a helyettesitési teendőket s a mellett az elemi iskolával kapcsolatos általános és gazdasági ismétlő iskolák, az iparosiskolák igényeinek megfelelő alapos kiképzésben részesülnének, még pedig hajlamaik szerint az ipari szakrajz különböző ágaiban, a kézügyességi oktatásban (slöjd), az ének- ének- és zenetanitásban, gazdasági- és kertészeti gyakorlatokban stb. Az ipari oktatásra való képzést összeköttetésbe lehetne hozni különböző mühelyek látogatásával.

Lehetne arról gondoskodni, hogy más tanitóképzőt végzett okleveles tanitók közül a kiválóbbak ezt a továbbképző gyakorlati tanfolyamot elvégezhessék.

Egyébként nézetem szerint a fővárosi tanitóképzőbe a növendékek csak korlátolt számban vétetnének fel (évenként 18—20) egyrészt azért, hogy a képzés annál alaposabb és tökéletesebb lehessen, másrészt, hogy módjában legyen a fővárosnak kiválóbb vidéki tanitókat is alkalmazni.

A mi a fővárosi tanitóképző tervének pénzügyi keresztülvitelét illeti, e részben, ugy hiszem, leküzdhetetlen nehézségekről alig lehet szó, A helyiség kérdése czélszerüen megoldható lenne — ugy vélem — a Rökk Szilárd-utczai elemi iskola felhasználásával. A Rökk Szilárd-utczai iskota épülete ugyanis sokkal nagyobb, mint a mennyire ama környék lakosságának szüksége van. Ennek bizonyságául felemlitem, hogy 24 tanteremben 22 osztály van elhelyezve, két tanterem tehát üresen áll. Azonkivül a tanulók fele része a József-körúton tul eső vidékről, tehát más iskolaszék területéről jár oda. A legközelebb eső iskolák sem tultömöttek. Miután pedig a város ezen része teljesen be van épitve, az iskolába járók további szaporodásáról alig lehet szó. Az iskola központi fekvésénél fogva is alkalmas a tanintézet részére, el van látva minden modern fölszereléssel, iskolai fürdővel, slöjd tanitásra alkalmas helyiséggel. Természetesen az elemi iskola azután is fenmaradhatna, mint a tanitóképző intézet gyakorló iskolája, a mi az elemi iskolának is csak előnyére szolgálna. Számbavehető költséget tehát csupán a tanitóképző intézet tanári testületének személyzeti kiadásai okoznának. Ezt a viszont apasztaná az a körülmény hogy a tanitóképző felső osztályának növendékei a többi elemi iskolákban ellátnák a szükséges helyettesitéseket.

Mindezen költségekre nézve a részletes javaslatom beterjesztése alkalmával pontos számadatokkal fogok szolgálni. Azonban már ebből is látható, hogy itt nem lehet szó olyan rendkivüli terhekről, a melyeket a főváros elviselni képtelen s hogy ezek a költségek a főváros oktatásügyének fejlődése szempontjából várható mérhetetlen előnyökkel szemben alig emlitésre méltóak. A mikor a főváros a közoktatásra évenként hét és fél millió koronát fordit, lehetetlen elzárkóznia az elől, hogy ezen aránylag csekély áldozattal biztositsa iskolái számára a megfelelő szinvonalon álló tanitói succrescentiát.

Az eszme szép, annak megvalósitása következményeiben oly messzeható, hogy ez az intézmény majdan igen nevezetes mértföldmutató lenne a főváros közmüveltségének és népélete fejlődésének történetében.

A közgyülésből.

Sürün megteltek a padsorok a szerdai közgyülésen. Nem csoda. A városatyáknak a halhatatlanok vagyis az akadémikusok szerepére kellett vállalkozniok. Itéletet kellett mondaniok, hogy három iró ember közül ki a legény a szépirodalom csárdájában. Meg azután vasuti kérdés is volt a napirenden. Ez pedig a legjobb meghivó.

Előbb azonban a polgármesternek volt két válasza. Az egyik Eulenberg Salamonnak szólt. Szomoruan és busan jelentette a polgármester, hogy a rendőrség még mindig kutatja, nyomozza Kecskeméthyt szigoruan és erélyesen. De a hangja elárulta, hogy ő sem bizik valami nagyon abban, hogy a rendőrség haza hozza Kecskeméthyt s beszállitja a pénzt a központi pénztárba. A munkátalanok tüntető garázdálkodását is tudja menteni a rendőrség. Hogyne, hisz köztudomásu, hogy a rendőrség első sorban cáfolatokra van berendezve.

Azt hittük, hogy menydörögni fognak a városatyák a kormány ama leiratára, melylyel két állami utat kényszerit rá a városra és megtagadja a törvényben biztositott szubvenciót. Dehogy. Csöndes, jámbor öreg urak a városatyák. Szivesen hajtanak térdet, fejet a kormány előtt, ha a kormány rendelet csak a várost mint testületet sujtja, de nem zavarja az egyesek cirkulusait. Igaz, hogy a tanács javaslata is olyan enyhe, mintha nem is fontos érdekekről lenne szó, hanem csak valami apró vizcső fektetés-

ről. Hogy sajnálattal vegye a közgyülés tudomásul. Hát mit bánja a kormány, hogy milyen jelzővel veszik tudomásul. Hetvenötezer korona évi kiadást rásózott a városra csupa jóakaratu támogatásból.

Két vásárcsarnoknak a vasmunkáit egy bécsi cégre bizták. Nagy forradalmat okozott ez akkor, mert nem volt semmi alapos ok arra, hogy a magyar iparosokat mellőzzék. Az eredmény meg is mutatta, hogy a bécsiekkel nem jó a magyarnak üzletet kötni. Nem is veszi komolyan azokat a föltételeket, amelyeket a magyarok tesznek. Előbb elintézi a német vevőit s csak ha ráér gondol a magyar megrendelésre. A városnak nem volt kedvére a német sógor eljárása és alaposan megbirságolta. Erre pört inditott a város ellen. A közgyülés azt mondta, hogy állunk elébe.

Végre a vasutra került a sor. Arról vala szó hogy a közuti vasut tervét, amely összeakarja kötni Kőbányát Rákosfalvával fogadják el. S fölálla vala aranyszáju János, a kőbányai paróchia ura, a XI—X. kerületnek országos képviselője. Egyszerre néma csönd. Hock János vasut helyett másról kezdett beszélni. Szüz beszédét köszönettel kezdte. Megköszönte a paróchiát meg a mandátumot. Látszott, hogy uj ember a városházán, azt hitte hogy programmot is kell vallani. A városatyák csak néztek, hogy minek az. Harminc esztendeig megvoltak programm nélkül, minek akar uj rendet behozni a kőbányai plébános. Szépen beszélt. De mit ér az, amikor a kerületi értekezleteken tegnap másképpen határoztak. Meghallgatták türelmesen, de ugy szavaztak, amint a kerületi koferencián megparancsolták. Magára maradt a IX—X. kerület. De az egységes volt. Springer Ferenc is Hock János inditványára szavazott. Mondja még valaki, hogy a közgyülési teremben politika is van.

Alig várták a városatyák, hogy játszhassanak már egy kis akadémiásat. Alig ült Bárczy tanácsos az előadói székbe a városatyák fölvették irodalmi ábrázatukat s a mellényzsebből előszedték a szépirodalmi tudást. Kihát az igazi iró: Endrődi Sándor, Benedek Elek vagy Kozma Andor. Sokat vitatkoztak, de azután ugy határoztak, hogy a jövő közgyülésen golyóval fogják eldönteni. Helyes. Egyszerre fellendül az irodalom. Két hétig jó keresetük lesz a könyvkereskedőknek. Mert hát föltételezzük a városatyákról, hogy mielőtt a fehér golyót bedobják valamelyik szekrénybe megfognak győződni arról, hogy melyik hát a jobb iró. Négyszáz városatya hazafias buzgalommal vásárolja meg sürgősen a három iró összes munkáit, hogy elolvassa. Ebből azután több haszna lesz az irodalomnak, mint a kétezer koronás dijból. Ha ezt a módot fogják követni, megtörténhetik az a csoda, hogy a városatyák házi könyvtárában együtt lesz a magyar irodalom szine-java. Csak azután valamelyik fifikus városatya ne találjon paragrafust, hogy a városnak kötelessége, hogy módot adjon a bizottsági tagoknak a lelkiismeretes itélethozásra s azt fogja kivánni, hogy a város vegye meg a városatyák számára a könyveket. Mennyivel okosabb dolog is lenne, ha a közgyülés kötelezné a városatyákat, hogy a három iró munkáit vásárolják meg. Akkor egyiknek sem kellene a jubileumi dij s nagyobb szolgálatot tennének a magyar irodalomnak.

Közoktatásunk reformja.

Alig fél esztendeje, hogy a tanügyi osztály Bárczy István dr. tanácsos személyében uj vezetőt kapott. Bárczy Istvánt soron kivül addigi munkássága alapján abban a tudatban választotta meg a törvényhatóság tanácsosnak, hogy kipróbált tehetségével, nagy tudásával alaposan közre fog müködni a főváros fejlesztésének, fölvirágoztatásának nagy munkájában. A polgármester a választás után a tanügyi osztály élére állitotta. Kiváncsian vártuk, hogy mennyiben felel meg az uj tanácsos a hozzáfüzött reményeknek. S nem csalódtunk. Félév alatt alaposan áttanulta az ügyosztály hatáskörébe tartozó összes ügyeket s tanulmányairól hatalmas memorandumban számol be. A memorandumban, amely holnap fog megjelenni részletes programmot ad közoktatásunk jövő fejlesztésének irányáról. Most részletesen ismertetjük a nagyszabásu terveket s föntartjuk az alkalmat, hogy azokhoz még bővebben hozzászóljunk.

A memorandum először konstatálja, a fővárosnak az iskolák fejlesztésére hozott nagy áldozatát.

Hogy mit tett az elmult közel három évtized alatt e téren a főváros, arra némi világot vetnek azok a számadatok, a melyek szerint a főváros által fentartott iskolákban 1873 óta a tantermek száma 270-ről 1204 re, az osztályok száma 300-ról 1618-ra, a tanárok és tanitók száma 319-ről 1600-ra, a beirt tanulók száma pedig 18.193-ról 80.467-re emelkedett. Ebbe nincsenek beleszámitva azonfelül a községi kisdedóvók, amelyek száma jelenleg 37. Az összes oktatásügyi kiadások 1873 óta hozzávetőlegesen egy millió koronáról hét és fél millió koronára emelkedtek és az iskolai épületek értéke 35 millió koronát meghalad. Az egyesitett főváros oktatásügyi kiadásai az elmult 28 év alatt összesen 100 millió koronát meghaladnak.

A rendkivüli áldozat meghozta gyümölcsét is. Nagy mértékben mozditotta elő a főváros magyarositását. A magyar anyanyelvü tanulók száma 1873 óta 60·9 százalékról 92 százalékra emelkedett.

A főváros azonban nem elégedhetik meg diszes és gazdagon fölszerelt iskolák fölállitásával, hanem gondoskodnia kell arról, hogy iskoláink müködése, az iskolai tanitás és nevelés minél intenzivebb legyen, hogy annak hatása az uj nemzedékek erkölcsi értékének, értelmi erejének és gazdasági érzékének emelkedésében mind nagyobb mértékben nyilvánuljon. Nem elég, hogy a hatóság az iskolákról s tanitókról gondoskodik s erre a célra évenkint hét és félmillió koronát áldoz, hanem nyerjen betekintést az iskolák müködésébe, belső életébe, győződjék meg: vajjon a hozott áldozatoknak ellenértékét megkapja-e a tanitás és nevelés megfelelő eredményében s igyekezzék önkormányzati hatáskörének keretében gondoskodni arról, hogy iskolái a közönség és az ország fokozódó igényeinek minél teljesebben megfeleljenek.

Ennek elérésére föltétlenül szükséges, hogy az ügyosztály személyzetét az oktatás terén elméletileg és gyakorlatilag kiválóan képzett szakférfiuval szaporitsák. Részletesen elmondja a memorandum, hogy már a nyolcvanas években követelték ezt s azóta más más formában mindig megujult ez a kérelem.

Legutóbb néhai Szabó Károly hat szakfelügyelői állást kivánt szervezni. A tanács azonban nem talált fedezetet a szervezéshez szükségelt 35600 koronára s azért az egészet levettek a napirendről. A memorandum figyelembe veszi a financialis viszonyokat s azért a hat szakfelügyelő helyett egy *népoktatási felügyelői* állást kiván szervezni. Szükség van a felügyelőre az iskola érdekében, de szükség van arra pénzügyi szempontokból, mert ha az ügyosztálynak lesz olyan embere, aki az iskola belső életét is alaposan ismeri, elkerülik a hiába való kisérletezéseket s megvalósithatnak olyan reformokat, amelyek a takarékosságra irányuló törekvéseknek maradandó eredményt biztositanak. A népoktatásügyi felügyelő müködésének sulypontja a közoktatási ügyosztályban és a közoktatásügyek szakszerü intézésében lenne, de kilerjedne a szakszerü felügyelet szervezésére és vezetésére is. Az iskolák közvetlen szakfelügyeletét természetesen a népoktatási felügyelő teljesen ellátni képtelen s e tekintetben külön szervezetre lesz szükség. Erre a célra véleményem szerint a leghelyesebb volna egyrészt a kiválóbb igazgatókat a tanitás alól ideiglenesen felmenteni, évről-évre az iskolák látogatásával megbizni, másrészt a közoktatásügyi bizottság tagjait is az iskolák rendszeres látogatására felkérni.

Az előterjesztés nyilatkozik a már annyit vitatott *szaktanitásról* s konstatálja, hogy a szakosztályok feállitása, a tantárgyak megfelelő csoportositása és szétosztása a tantestületek tagjai között, a hittani órákkal való összeegyeztetés és az órarendek helyes megállapitása rendkivül sok nehézséget okozott. Nem vagyok, de nem is lehetek abban a helyzetben, hogy a szaktanitás tekintetében a gyakorlati tapasztalatok végleges eredményéről előterjeszt tegyek. Két dolog azonban már most nagyjában konstatálható. Az egyik, hogy az u. n. szaktanitást lehet a paedagógiai elvek nevezetesebb sérelme nelkül alkalmazni, sőt az sincs kizárva, hogy adott esetekben még az osztálytanitási rendszernél is kedvezőbb eredmény lesz elérhető. A másik, hogy annak olyan mértékben való alkalmazása, mint azt az ide vonatkozó javaslat kontemplálta, ugyszólván lehetetlenség

A szaktanitással kapcsolatban szól a *segédtanitókról* s elmondja, hogyan lett az eredetileg kontemplált segélydijas gyakorló tanitójelöltből véglegesen alkalmazott esküt tett segédtanitó s konstatálja, hogy az intézmény nem felelt meg céljának.

Ilyen körülmények között — mondja a tanácsos — a segédtanitói állásbk megszüntetése iránt előterjesztésemet még a jelen iskolaév folyamán megteszem, egyszersmind javaslatot fogok tenni a helyettesitési rendszernek oly módon való megállapitására nézve, hogy a rövidebb ideig tartó helyettesitéseket lehetőleg az igazgató- és vezető-tanitók s a tantestület tagjai maguk lássák el. Tehát mindenütt, a hol csak lehet, a tanórákat ugy kell beosztani, hogy egy, esetleg két tanitót az igazgató- vagy vezető-tanitó és esetleg felváltva a tantestület többi tagjai tudjanak helyettesiteni. Ez természetesen leginkább azoknál a több osztálylyal biró iskoláknál lesz keresztülvihető, a hol nincs szaktanitásos osztály. Ily módon elérhető lesz a tanitók munkásságának teljesebb kihasználása s a mellett az összes iskolák, valamint az egyes iskoláknál müködő tanitók között a munkamegosztás igazságosabban és egyenlőbben keresztülvihető.

A segédtanitói állások megszüntetésével 100,000 korona megtakaritást fog elérni. Ezenkivül, ha a helyettesitéseket az igazgatók és a tantestület tagjai fogják ellátni, a tanitás nem fog szenvedni, mert a gyakorlott tanitó jobban felveheti az oktatás fonalát, mint a kevesebb gyakorlattal biró segédtanitó, a mellett az igazgató vagy vezető-tanitó a helyettasités alkalmával jobban betekinthet a helyettesitett tanitó müködésébe, mint a rendes iskolalátogatások alkalmával.

A programm egyik nagyfontosságu pontja, hogy polgári iskolák első és második osztályát mentesiteni kivánja az oda nem való elemektől s az elemi iskolák ötödik és hatodik osztályába akarja szoritani. De még tovább megy. A 13—14 éves leányok számára a népiskolák mellett továbbképző tanfolyamokat kiván fölállitani. A jelentés a következő reformokat igéri még :

A *tandijszabályzat* reviziója a humánizmus elveinek szemmeltartásával, de minden népszerünek látszó tulzás kerülésével. A mint őszinte istápolói kell hogy legyünk az igazi tanszabadságnak, azonképen be kell hogy lássuk szükségét oly intézkedéseknek, a melyek a gyermek egyéniségéhez, konkrét körülményeihez és képességéhez mérten irányitják a szülőknek a tanszabadságban biztositott jogát. Miután a tandijszabályzat ujból leendő megállapitására nézve már nem sokára részletesen kidolgozott javaslatot fogok előterjeszteni, ezuttal ennek a kérdésnek bővebb taglalásába nem bocsátkozom.

Az óvódába és iskolába járó gyermekek *napközi godozása* és ezzel kapcsolatban a szegény gyermekeknek étellel és ruhával való ellátása egyike a legégetőbb és lenfontosabb problémáknak. A mi különösen az óvódákat illeti, ezek igazi hivatásukat e nélkül egyáltalán be sem tölthetik, amennyiben a községi óvódákat elsősorban épen azon gyermekek részére állitjuk fel, akik otthon kellő felügyelet és gondozásban nem részesülhetnek. Ezeknek a gyermeknek az az óvóda, a hol reggel 8 órától 11-ig, majd délután 2-től 5-ig foglalkoznak velük s a többi időn át abból ki vannak zárva, nem ér sokat. Ez az oka annak, hogy azoknak a gyermekeknek egy számbavehető részét, a kik a legelső sorban szorulnak az óvódára, egész nap munkában lévő szüleik egyáltalán nem is küldhetik óvódába. Ugyanez áll kisebb mértékben az elemi iskolára is. Ha sikerülne lehetővé tennünk, hogy minden gyermek, a ki otthon napközben kellő felügyelet és gondozásban nem részesül, reggeltől estig az óvódában, vagy az iskolában maradhat, ott szabad idejében is kellő felügyelet alatt álljon s a legszükségesebb étellel is elláttassék, még pedig aki megbirja fizetni, olcsó pénzért a többiek ingyen, ugy a jövő nemzedék ezreit lehetne a testi és erkölcsi romlástól megóvni és a nemzet hasznos tagjaivá kinevelni. Amig ezt megvalósitanunk nem sikerül, addig a népoktatás és népnevelés terén csak félmunkát végzünk és évről-évre veszni, zülleni hagyjuk a munkásnép sarjadékának ezreit.

Tervbe vette a községi iskolai hatóságok számára kiadott utasitás átdolgozását s ennek kapcsán a közoktatási bizottság szervezésének a módositását az iskolaszekek szervezetének és a tanitószemélyzet fizetésének módositását. A fizetésrendezésről egyelőre csak annyit mond, — hogy a fizetéseknek általános leszállitását semmiféle alakban indokoltnak nem tartom, hanem igenis vannak bizonyos aránytalanságok,

amelyeket megszüntetni lehet. Azonkivül a fizetési szabályzat keretében kellene véglegesen szabályozni az óratöbbletek és mellékfoglalkozások kérdését, hogy az e téren látható tulzásoknak elejét vegyük s hogy a főváros iskolái részére biztositsuk a tanárok és tanitók müködésének java részét, azok lelkes, odaadó munkásságát.

Ami az uj iskolaépületek helyének megállapitását, épitését és felszerelését illeti, gondoskodnunk kell, hogy a paegagógiai szempontok szigoru szemmeltartásával a főváros gazdasági érdeke is fokozott mértékben nyerjen kielégitést.

Revizióra kerül az iskolák tanterve, az iskolakönyvek, az iskolai könyvtárak és tanszer muzeum, az iparos tanonciskolák szakirányu fejlesztése, az iparrajziskola szervezete és az ismétlő leányiskolák. A női kereskedelmi tanfolyamokat a város kezelésébe akarja venni, ha találnak olyan megoldási módozatot, amely mellett a székesfőváros háztartása e czimen minden ujabbi megterheléstől megkimélhető. Ezen jelentőségükben növekedő iskolák átvétele már azért is célszerü lenne, hogy azok megfelelőbben decentralizálhatók legyenek, azok müködését a közérdeknek megfelelően irányithassuk s az e téren esetleg mutatkozó tulprodukciónak szükség esetén gátat vessünk.

A memorandum végül a következőket mondja:

Ezekben előterjesztve s minden oldalról megvilágositva javaslatomat, azt a t. Tanács s a törvényhatósági bizottság t. közgyütésének jó lelkiismerettel elfogadásra ajánlom. Meg vagyok győződve, hogy a mennyiben javaslatom elfogadásával módomban lesz a főváros népoktatási intézeteinek belső müködését is alaposan megismerni, azt hathatósabban ellenőrizni, irányitani — s egyáltalán a főváros közoktatási ügyeinek kezelésénél a szükséges szakszerü vezetést biztositani: a főváros tanitóságának fokozott igyekezetével, odaadó munkásságával lehetséges lesz uj korszakot teremteni a főváros kulturális előhaladásában.

A mellett csak igy lesz a vezetésem alatt álló ügyosztály abban a helyzetben, hogy azoknak a várakozásoknak, amelyet a főváros saját háztartásának rendezése, pénzügyi egyensulyának megszilárditása érdekében a közigazgatás minden ágazatában méltán támaszt, megfelelhessen s olyan számottevő megtakaritásokat tudjon felmutatni, amelyek az oktatás és nevelés nagy fontosságu érdekeit nem veszélyeztetik.

A vizivárosi plébánia.

A közgyülés legközelebb tölti be a vizivárosi plébániát. A plébánosi állásra, amint azt már megirtuk, öten pályáztak. A kerületekben már megindult a korteskedés a jelöltek érdekében. Alább közöljük a második kerületi bizottsági tagok értekezletének a körlevelét. Ez a körlevél ujabb bizonyitéka annak az álláspontnak a helyessége mellett, a melyet már többször vitattunk a Magyar Székesfőváros hasábjain. Nem a személyekről, kizárólag az elvről szólunk. A negyvenötös választmány egyszerü megállapodás alapján a plébánosi állásra való jelölésnél mindig akceptálta annak a kerületnek a jelölését, ahol az állás megüresedett. Nem tagadjuk, hogy van némi igazság abban, hogy a kerület lelkipásztora az legyen, akit a kerületben a hivők ismernek, tisztelnek és szeretnek. De nem tagadhatja senki annak az igaztalan voltát, hogy a véletlennek legyen döntő része az állások betöltésénél. Nem igazság az, hogy egy állás betöltésénél teljesen figyelmen kivül hagyják a más kerületben eltöltött szolgálatot. Nem igazság az, hogy a megválasztásra az a szomoru véletlen legyen a kvalifikáció, hogy annak a kerületnek a plébánosa halt meg.

A konkrét esetet vizsgálva megértjük, hogy a második kerületi bizottsági tagok a mellett foglalnak állást, aki körükben van, közöttük él. Ámde a fővárost nem szabad annyira széttagolni kerületekre, nem szabad megengedni, hogy a kerületeket határoló utcák egészen elválasszák, külön községgé tegyék az egyes kerületeket.

Budapest törvényhatósága választja a plébánost s a közgyülés előtt nem lehet döntő befolyása annak, hogy egy kerület kit óhajt. A törvényhatóságnak fölül kell emelkednie a kerületi érdekeken. A közgyülés előtt csak a főváros közérdeke lehet irányadó. A városatyáknak, ha komolyan és lelkiismeretesen akarnak élni a szavazás jogával, nem szabad azt vizsgálniok, hogy a jelölt ebben vagy abban a kerületben milyen összeköttetésre tudott szert tenni, hanem a fővárosban teljesitett müködését kell mérlegre tenniök, függetlenül attól, hogy melyik kerületben hirdette az igét. Nagy igazságtalanság az, hogy valakit kizárólag az egyik vagy másik kerületben megszerzett összeköttetései révén léptessenek elő s hogy ezt az eljárás a félhivatalos bizottság, a negyvenötös választmány hivatalosan hirdesse.

Még egyszer kijelentjük, hogy nem személyek mellett, vagy ellen akarunk állást foglalni, hanem kizárólag az elvi igazság mellett.

A második kerületi bizottsági tagok értekezletének körlevele, a melyet a többi kerületi értekezletének küldöttek meg igy szól:

„Mélyen tisztelt Elnök ur!

A székesfővárosi felső vizivárosi r. k. plébánosi állásra ezen kerületi bizottsági tagok a mai napra egybehivott értekezletükön egyhangu megállapodással főtisztelendő *König* Gusztáv urat jelölték.

Jelöltünk teljes 23 évig szakadatlanul a budai részen és ebből 13 évenát itt a II. kerületben müködvén, tanusithatjuk, hogy ezen hosszu idő alatt lelkészi teendőit odaadással, gyermekeink hitoktatását szeretettel, a szegények és betegek istápolását hüséggel végezte, a magyar közmüvelődés, a közjótékonyság és a humanizmus terén nemes példaadással járt elő, társadalmi érintkezése pedig a más felekezetüekkel szemben is mindenkor nyájas és türelmes, ugy hogy ezen nagymüveltségü, nemeslelkü és közszeretetben álló jelöltünk megválasztása esetén — ennek multjából a jövőre következtetéseket vonván — nemcsak a hitéletnek saját egyházában való fejlesztésére nézve, de a többi felekezetekhez való viszonyunkban is a békés együttélésre nézve garantiákat vélünk birhatni. Minthogy a lelkészi állás kiválóképpen bizalmi állás, kivánatos, hogy érvényesüljön a hivek azon természetes joga, hogy lelki életük vezetője, a szó nemes értelmében vett lelkipásztoruk az legyen, kit a hivek ismernek, szeretnek és irányában bizalommal s tisztelettel viseltetnek. Miért is nemcsak a hiveket képviselő bizottsági tagok egyhangu óhaja, de a kerületek között a hosszu gyakorlat alapján fennálló megállapodás alapján is bátrak vagyunk mélyen tisztelt társ urat mint a kerületi értekezlet elnökét felkérni, hogy fő-

tisztelendő *König* Gusztáv urnak a felső vizivárosi r. kath. plébánosi állásra általunk egyhangulag történt jelölését kerületi értekezletünknek bejelenteni szíveskedjék, a kerületi törvényhatósági bizottsági tagok mélyen tisztelt értekezletét pedig kérjük, hogy ezen jelölésünket tudomásul venni és ahhoz maguk részéről is hozzájárulva, ezen állásra főtisztelendő *König* Gusztáv urat jelölni kegyeskedjenek."

Budapest, 1902. január hó 20-án. A székesfővárosi II. ker. törvényhatósági bizottsági tagok értekezlete: *Ludwigh* János ért. elnök, dr. *Kiss* Károly ért. jegyző.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámított népesség, polgári lakos 751·177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmult héten élve született 431 gyermek, meghalt 264 egyén, a születések tehát 167-el mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 301 törvényes, 130 törvénytelen; nemre nézve 223 fiu, 208 leány. Halvaszületett 14 gyermek, köztük 7 törvényes, 7 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra: 29.2

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 17.9 az egy éven felüli lakosságnál: 14.1, az öt éven felüli lakossággál: 12.0.

A halottak közt volt 142 fi-, 122 nőnemü.

Az év eddigi 2 hetében élve született összesen 870 gyermek, meghalt összesen 517 egyén, a születések többlete tehát 353; a mult év megfelelő időszakában született 822, meghalt 517, a születések többlete volt tehát 353.

Az élveszülöttek közt volt 270 róm. kath., 5 görög kath. 1 görög keleti, 18 ágost evang, 46 helvét, — unitárius, 88 izraelita, 3 egyéb. Összesen 431, Halvaszületett összesen: 14.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1255 beteget, szaporodás 364, csökkenés 356, maradt a mult hét végén 1263. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 160 beteget, szaporodás 27, csökkenés 48, maradt a mult hét végén 139. A Szt. István-kórházban ápoltak a mult hét végén 803 beteget, szaporodás 278, csökkent 272, maradt e hét végén 809. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 836 beteget, szaporodás 199, csökkenés 155, maradt e hét végén 880. Összesen ápoltak a mult hét végén 3054 beteget, szaporodás 868, csökkenés 831, maradt e hét végén 3091.

Hirek a városházáról.

Hunyady János szobra.

A főváros közgyülése, a kormány sőt ő Felsége is úgy határozott, hogy Hunyady János szobra a Lánchid tengelyében az Albrecht-ut mellett levő platén helyeztessék el. Ugy lehet azonban, hogy e határozatok dacára más helyet kap a szobor. A várkert szayozására felügyelő bizottság tegnapi konferenciáján élénk eszmecserét képezett a szobor helyének kérdése. Romy Béla miniszteri tanácsos a kormány képviselője nem találta alkalmasnak a kijelölt helyet, ahol szerinte a szobor nem érvényesülhet. A vársétányok rendezési tervezetébe fölvétetett annak idején, hogy az Albrecht-ut éppen a kányamulatónál egyenes vonalban tovább vitessék. E meghosszabbitott részre óhajtja Romy Béla a szobrot állittatni. Csakhogy ez alig kivihető terv. A jelzett utvonal rendezése még időt vesz igénybe, mert kisajátitandó idegen telkek is esnek bele. Már pedig a szobor már e tavaszszal fölállitandó volna. Eltekintve attól, hogy Romy javaslatának a kivitele több időbe kerülne, mint a mennyi rendelkezésre áll, anyagi tekintetek is állanak az utjában. A fővárosra nagyobb financiális teher esnék, amelyet nagy kérdés, hogy hajlandó e törvényhatóság elviselni. Romy tanácsos javaslatát mindamellett figyelembe vette az értekezlet s megbizta Schulek professort a vársétányok rendezési terveinek készitőjét, hogy rövid idő alatt terjeszen be véleményes jelentést a szobor terveinek illetőleg.

A királyasszony szobra.

A fővárosi közmunkák tanácsa nem régiben közölte a főváros tanácsával mindama határozatokat, melyek a Szent-György-tér rendezése ügyében a miniszterelnöknél tartott konferenczián hozattak. A határozatok közül arról szól az egyik, hogy a királyasszony szobra körül eszközlendő összes munkálatok a szoborbizottság terhére esnek. Ezt nem találja elég világosnak a tanács, miért kérni fogja annak a világos kitételét, hogy mit ért a közmunkák tanácsa a szobor körül teljesitendő munkálatok alatt. Egyebekben a főváros hozzájárul a konferenczia megállapitásaihoz s a mérnöki hivatal meg is tette már költségvetéssel ellátott előterjesztését a Szent-György-tér rendezése tárgyában.

A kocsiforgalom veszedelme.

A VI. kerületi elüljáróság sürgős előterjesztést tett legutóbb az Aréna-ut VI. kerületi részének, rendezése dolgában, ahol már tovább nem türhető állapotok uralkodnak. A tanács nem tehetett eleget az elüljáróság kérelmének, mert egy megakadt kisajátitási eljárásból kifolyólag az ut rendezés ügye a birtokbiróság elé került, a melynek határozata bevárandó. Az elüljáróság most legalább arra kér engedélyt, hogy az utat ideiglenes makadám burkolattal láthassa el.

Az országos kereskedelmi szövetség.

Kereskedő világunk vezetőinek már régi terve a magyar kereskedőket egy szövetségben egyesiteni. Már az első kereskedelmi kongresszus napirendjére tüzte a kereskedők országos szervezkedésének ügyét, de se szegedi, sem a miskolai kongresszusnak nem sikarült a szövetséget létrehoznia. A nehézségeket eddig főleg az okozta, hogy a szövetséget mint az egyesületek, kereskedelmi körök, csarnokok, testületek szövetségét akarték megalakitani. Ez pedig nem sikerült, mert nemcsak a vidéki egyesületek, hanem a székesfővárosban székelő egyletek tekintélyes része is nem akart egyöntetü megállapodásra jutni. Az egyesületek hozzájárulásának kieszközlése igen nehéz, mert lehetetlen a részletkérdésekre nézve megállapodni az egyesületek nehézkesen müködő apparátusával. A budapesti végrehajtó bizottság most e nehézségeket méltányolva

elhatározta, hogy elejti az egyesületek szövetkezésének tervét s a szövetséget mint a kereskedők egyéni egyesülését hozza létre. Hogy lehetővé tétessék az ország minden kereskedőjének a szövetségbe való belépés, az évi tagdijat minimális összegben, mintegy hat koronában tervezi megállapitani a központi bizottság. A szervezés és előmunkálatok megindítása céljából a budapesti központi bizottság legközelebb teljes ülést tart.

A városi vasut körforgalma.

Rövid idő alatt a városi villamos vasutnak is megnyilik a teljes körforgalma. Az esküténi hid épitési munkálatai állottak eddig utjában a körforgalom megnyitásának, mi a közönségre nézve sok kellemetlenséggel járt. A hidnál ugyanis csak átszállással s meglehetős gyalogséta után folytathatta utját a Dunaparton kocsizó közönség. Ez az állapot nemsokára megszünik. A városi villamos vasut arra kérte a fővárost, engedje meg, hogy a dunaparti vonalát a hid alatt átvezethesse s igy megteremthesse a fontos vonalának a kontinuitását. A mérnöki hivatal pártoló előterjesztést tett ez ügyben a tanácshoz, mert a hid munkálatai már megengedik, hogy a vasuti vonal a feljáró alatt is kiépülhessen.

Idegen buza beözönlése.

Daczára annak, hogy a mult év buzatermése közepes volt, már most január hónapban kezdődik az idegen buza behozatala a balkánállamokból. Nevezetesen szerb és román buzára nézve történtek az utóbbi napokban jelentékenyebb kötések. Az őrlési forgalom megszüntetése óta ez az első eset, hogy külföldi buza behozatala válik szükségessé. Az agrárius körök ama vélemánye tehát, hogy az őrlési forgalom eltörlésével idegen buza nem fogja piaczunkat felkeresni, tévesnek bizonyult daczára annak, hogy a kikészitési eljárás megszünt, a szerb és román buza ujra utat talált a magyar piaczra.

Életveszélyes megállóhelyek.

A Budapest—Pasarét és vigéke egyesület sürgős kérvényt nyujtett be a főváros tanácsuhoz, amelylyel a Pasarét környékén uralkodó életveszélyes állapotok megszüntetését kéri. A közuti vasut ottani vonalán oly rosszul vannak elhelyezve a megállóhelyek, hogy a föl és leszállás gyakran igen veszélyes. Az egyesületnek az a kivánsága, intézkedjék a tanács, hogy az állomások elhelyeztessenek s hogy a kijelölt uj megálló helyeket várócsarnokkal lássa el a közuti vaspálya társaság.

Uj rendelet a tanitónők képesitéséről.

Szokásban volt eddig, hogy a tanitónőjelöltek szükség esetén férfitanitóképző intézetben is letehessék a képesitő vizsgálatot. A kultuszminiszter legutóbb elrendelte, hogy a jövőben nők csakis nőképző intézeteknél szerezhessék meg tanitónői képesitésüket.

A Dunapart átalakitása az uj hid tövében.

Az esküténi hid jobbparti pilléréhez csatlakozó rakpart lépcsőt át kell alakitani. Ez átalakitások iránt a földmivelési miniszter is érdeklődik, miért is most leirt a főváros tanácsához, hogy mielőbb közölje vele az idevonatkozólag eddig meghozott határozatokat.

Közegészségi szünet.

A budai tanitónőképzőben a tiszti főorvos hiányosoknak találta a közegészségi állapotokat, melyek a tantermek tulzsufoltságából keletkeztek. Sürgös átalakitások rendeltettek tehát el s ez okból most szünetel az intézetben a tanitás. A fővárosi tanfelügyelőség már egy évvel ezelőtt kérte az átalakitások keresztülvitelét a mi a nyári szünidő alatt kényelmesen megtörténhetett volna: ámde süket fülekre talált a kérelem. A tiszti főorvos hajthatatlanságára volt szükség, hogy megtörténjenek az átalakitások, melyek most a tanitás ügyének esnek a rovására s azonkivül éppenséggel nem válhatnak a növendékeknek egészségére, akiknek jó időn keresztül nedves falak között kell majd tartózkodniok.

Közgazdaság.

Dunagőzhajózási társaság szubvenciója.

A Dunagőzhajózási társaságnak az osztrák kormánynyal fennállott szerződése tudvalevőleg mult évben járt le. Az uj szerződés, mely még mindig nem perfekt, a következő részleteket tartalmazza:

A társaság huszonöt éven keresztül egy millió kétszázezer korona államsegélyt kap. Addig a segély ötszázezer korona visszafizetendő állami hozzájárulásból s ötszázezer korona vissza nem fizetendő szubvencióból állott. A társaság a négy százalékot meghaladó jövedelmének feléből első sorban a mintegy öt millió koronányi előleget törleszti. Az állam részesedés a 4 százalékot meghaladó jövedelem fele részére nézve csak ez előlegek törlesztése után kezdődik. A társaságnak jogában áll az 1914 évig a szerződést felmondania Ha egyik fél sem mondja fel a szerződést, az huszonöt éven át érvényben marad.

Az osztrák kormány ez megállapodások szerinti összegeket felvette már a folyó év költségvetésébe, daczára annak, hogy a Dunagőzhajózási társaság igazgatósága a szerződést nem véglegesitette. A részvényesek fontos anyagi érdekeiről lévén szó, az igazgatóság a szerződés ratifikációját a közgyülésnek tartotta fenn.

A kézi zálogüzlet reformja.

A kereskedelemügyi miniszter még a mult év folyamán kérdőivet küldött a kereskedelmi és iparkamarának, melyben a kézi zálogüzlet körül tapasztalható visszaélések megszüntetésére alkalmas javaslatok megtételére szólitja fel a kamarákat. A miniszter leiratában főleg arra hivta fel a kamarák figyelmét, hogy puhatolódzanak oly irányban vajjon a pénzintézetek körében nem volna e hajlandóság a kézi zálogüzletnek ügykörükbe való felvétele iránt, még pedig olykép, hogy e zálogüzlet ne csak ékszerekre, hanem főleg ingóságokra terjedjen. A kamarák jelentései most már beérkeztek s véleményeiket abban összegezi, hogy a vidéki pénzintézetek a kézi zálogüzletet nem kultiválhatják, mert az üzleti költségeket nem birja el a mérsékelt üzleti forgalom. Ehhez képest a megkérdezett intézetek legnagyobb részében nincs meg a hajlandóság a sok fáradságot igénylő apró tételekből alakuló üzletág folytatására.

A Belvárosi Takarékpénztár Részvénytársaság igazgagatósága mai ülésében megállapitotta az 1901. évi zárszámadásokat. A felügyelőbizottság által is megvizsgált és helybenhagyott mérleg 458 ezer 183·78 korona tiszta nyereménynyel zárul, mely a részvénytőke mintegy 9 százalékos kamatozásának felel meg. A zárszámadások főtételei a következők: Mérlegszámla: Pénztárkészlet 189.980·39 kor. Váltótárcza 4,385.522·59 korona. Hitelegyleti váltótárcza 800.098·96 korona. Külföldi váltók és pénznemek 119.588·82 kor. Saját értékpapirok és ezek kamatai 968,176·87 korona $4^1/_2$%-os intézeti záloglevelek 1,137.209·62 korona. Záloglevél-biztositéki alap és kamatai 3,071.961·66 korona. Nyugdijalap értékpapirjai 33.755 korona. Értékpapirokra adott előlegek 3,185.859·62 korona. Adósok 2,065.393·22 korona. Jelzálogkölcsönök 19,561.603·01 korona. Leltér (pénztárak, berendezés) 120,000 k. Összesen 35,647.149·76 korona. Teher. Részvénytőke 5,000.000 korona. Tartalékalap 610.000 korona. Árfolyamkülömbözeti tartalékalap 20.000 korona. Hitelegyleti biztositéki és tertalékalap 61.122·15 kor. Nyugdijalap 34,891·25 kor. Betétek 7,289.021·03 kor. Forgalomban lévő záloglevelek 19,593.900 k. Be nem váltott részvényszelvények 600 kor. Kisorsolt záloglevelek 68,700 korona. Jelzálogkölcsönökből visszatartott összegek 1,146,449·38 korona. Február 1-én beváltandó zálogszelvények dotációja 367,141 87 korona. Átmeneti kamatok 276.771·42 korona. Hitelezők 733,368·38 korona. Tisztanyereség 458,183·78 kor. Összesen 35.647,149 76 korona.

Nyereség- és veszteség-számla. Kifizetett és tőkésitett kamatok 272,012·84 korona. Tőkekamatadó 27,201·28 kor. Adó 49,697·70 kor. Költség-számla 93,973·01 kor. Tisztifizetések 86,950 17-kor. Felügyelőbizottság dijazása 5600 korona. Leirások 31,995 kor. 17 fill. Tiszta nyereség 458,183·78 korona. Összesen 1.025.613·95 korona. Követel. Áthozat 1900. évről 17,369·78 korona. Bevett kamatok 777,306·13 korona. Jutalékok és különféle bevételek 77,954·46 korona. Nyereség- és záloglevél-üzleten 152,983·58 korona. Összesen 1.025,613 95 korona. Az igazgatóság a folyó évi február 6-ára egybehivandó közgyülésnek azt fogja javasolni, hogy a megállapitott 458,183·78 korona nyereményből az alapszabályszerü illetmények levonása után 300,000 korona, azaz részvényenkint 12 korona (6 százalékos) osztalékra fordittassék, 60,000 korona tartalékba helyeztessék, 7000 korona a nyugdij-alapra fordittassék, 20,653·54 korona uj számlára vitessék elő.

A Magyar Királyi Szabadalmazott Osztálysorsjáték Részvénytársaság.

Tegnap tartotta IV. rendes közgyülését Lónyay Albert elnöklésével 15 részvényes jelenlétében, akik 4567 letétbe helyezett részvényt képviseltek. A mérleg jóváhagyása és az 1901. évről szóló üzleti jelentés tudomásul vétele után részvényenkint 93 korona osztalék kifizetését határozták el, amely már e hónap 24-étől kifizetésre kerül. Az igazgatóságnak és a felügyelő-bizottságnak megadatott a felmentvény. A felügyelő-bizottságba a következő urak választattak: Birnbaum Imre, Bornemissza Ádám, Ertner Bódog, gróf Hugonnay Kálmán és Schönfeld Adolf.

A Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesület

hatvankettedik évi

RENDES KÖZGYÜLÉSÉT

1902. évi február hó 3-án, délelőtt 8 órakor

fogja

Budapesten, Pestvármegye székháza disztermében (Városház-utcza)

megtartatni.

TÁRGYSOROZAT:

1. Jelentése az igazgatóságnak és a felügyelő-bizottságnak az 1901-ik évi üzleteredményéről.
2. Határozathozatal a mérleg és a tiszta jövedelem iránt.
3. Egyéb igazgatósági előterjesztések.
4. A választmány husz tagjának megválasztása (alapszabályok 41. §-a.)

☞ **Ezen közgyülésre a t. cz. részvényesek azon figyelmeztetéssel hivatnak meg, hogy az alapszabályok 14. §-a értelmében csak oly részvényes gyakorolhatja, akár saját személyében, akár meghatalmazott által, szavazati jogát, kinek részvénye 1901. deczember 31-éig nevére iratott s a közgyülést megelőző nap d. u. 5 óráig az egyesület főpénztáránál még le nem járt szelvényeivel együtt letétetett.**

Budapest, 1902. januárius 15-én.

Az igazgatóság.

V évfolyam. Budapest, 1902. február 2-án. 5. szám

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP

TARTALOM:

A közönség érdeke.
A kormány jóakarata.
Uj iskola Svábhegyen.
A központi városháza kályhái.
Szakfelügyelő vagy tanfelügyelő
Fokozatos előléptetés.
Munkát kérünk.
Közoktatásunk reformja.
A felmondás szabályozása.
A földbirtok határ megjelölése.
Statisztika.
Hirek.
Közgazdaság.
Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 kor. Fél évre . . . . . 6 kor.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, IV., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

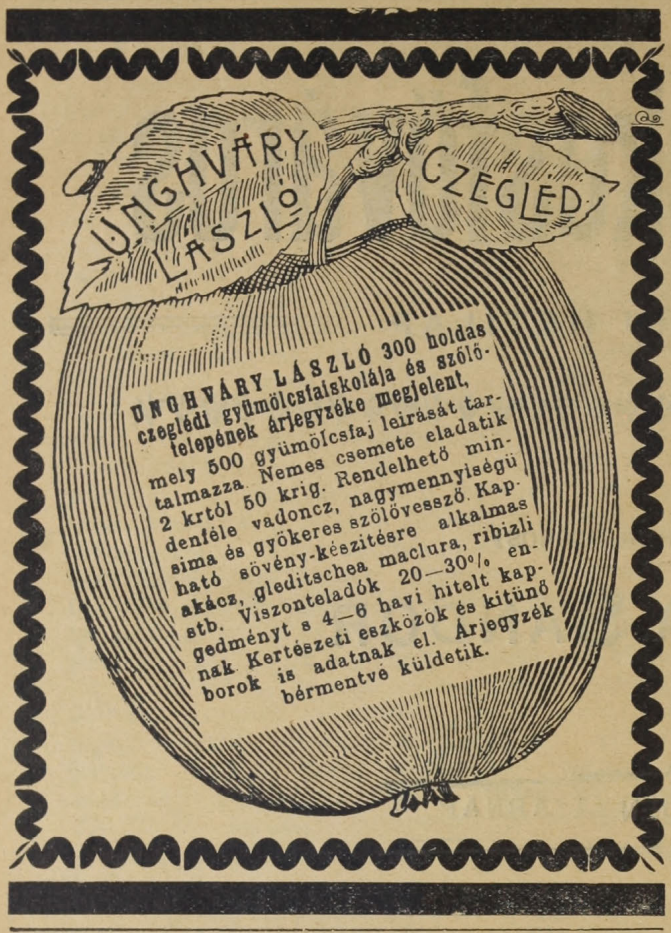

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részv-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék és pénztári jegyek **4%** **kamatozással,** ellenében, valamint folyó-számlában (chek-számlán). A 10%-os betét-kamatadót az intézet fizeti,)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

o o o o o **Kézi zálogüzletei:** o o o o o

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utcza sarok. — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

o o o o o o o o o IRODAI: o o o o o o o o o

VI. kerület, Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek ooooooooooooooooooo keretébe tartozó üzletágakkal. ooo

Üzleti órák: d. e. ½9—½1-ig, d. u. 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferencziek-tere 4.

NEW-YORK, életbiztositó-társaság.

Alakult 1845-ben.

Az összes nyeremények a biztositottak tulajdona.

Kivonat az 1900. évi üzleti jelentésből:

Aktivák összege	1 milliárd 293	millió korona
Évi bevétel	290	„ „
1900-ban a biztositottaknak kifizettetett	115	„ „
1900-ban kötött uj üzletek összege	1 milliárd 146	„ „
Tiszta fölösleg 1900. végén	225	„ „

Az 1900-ban a biztositottaknak kifizetett nyereményosztalékok összege 14 millió koronára rugott.

A New-York a müvelt világ összes országaiban bir fiókokkal.

A Ney-York kötvénye megtámadhatatlan a kiállitás napjától fogva.

Referenciák Magyarországon: A magyar általános hitelbank. Pesti magyar kereskedelmi bank.

Magyarországi vezérigazgatóság:

Budapest, Erzsébet-körut 9—11. szám. (New-York palota.)

V. évfolyam. Budapest, 1902. február 2. 5. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre . . . . . 12 Kor.
Félévre . . . . . 6 Kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A közönség érdeke.

Harmincz évi boldogtalan házasság után a főváros és a közmunkáktanácsa végre elváltak. A központi városháza és a Döbrenteitéri palota között megszünt a barátság. Az elválást eddig még csak a két fél határozta el és hajtotta mindjárt végre, de nem sokára rákerül a sor a birói döntésre is. A fővárost is, a nagyközönséget is közvetetlenül érdekli, hogy a biró melyik félnek a hibájából fogja kimondani az elválást, melyiket kötelezi a másik kitartására.

Anélkül, hogy a birói döntésnek elébe akarnónk vágni vizsgálni kivánjuk a közönség szempontjából, hogy micsoda helyzetet teremtett az uj rend. Vajjon a nagy közönségnek haszna vagy kára lesz-e ebből a válásból.

A kormány és a törvényhozás, amely a a hetvenes évek elején egészen másként itélte meg a főváros iránti kötelezettségét, belátta, hogy egy rohamosan fejlődő főváros a maga erejéből mindazokat a közmunkákat, amelyekre szükség van végre nem hajthatja. Mellé adta tehát segitő társul a közmunkatanácsot. Az 1870. évi X. törvényben körvonalazta és megállapitotta a közmunkatanács föladatát. Gondoskodott arról, hogy a közmunkatanácsnak megfelelő jövedelmei legyenek, hogy a szabályozásokat végrehajthassa s a szabályozások költségétől fölmenthesse a várost.

A törvény a közmunkatanácsot autonom testületnek szervezte, amely alulról is felülről is függetlenül, egyedül és kizárólag a város rendezés és szabályozás föladatainak élhessen.

Ámde változtak az idők s megváltozott a kormány jó akarata is. Szerette volna vissza csinálni az egészet. Az a szeretet, amely a törvény megalkotóit vezette kihült s a kormány nem látott az egész intézményben mást, mint hogy a kormánynak bizonyos bevételeit megemészti még pedig egy idegen testületnek, egy városnak az érdekében. Ugy segitett hát magán a kormány, hogy azokat a jövedelmeket, amelyeket a törvény világosan a közmunkatanács által kezelt ugynevezett fővárosi pénzalapba utal, s a mely jövedelem lett volna a pénzalapnak legjelentékenyebb bevételi forrása, vissza tartotta. A közmunkatanácsnál csakhamar beköszöntött a szegénység. A pénzalap még az adminisztrativ kiadásokat sem tudta födözni. Azt a szégyent még sem akarták, hogy a tisztviselők bíróság utján követeljék a fizetésüket s hogy az ujságok különösen a külföldiek hirül adják, hogy az állam már a tisztviselőit sem tudja fizetni. De nem a pénzalapot törvényesen megillető bevételt adták ki a közmunkatanácsnak, hanem kisajátitották, államositották az egész intézményt. Egy szép reggelen az autonom közmunkatanács tisztviselői állami tisztviselőkké lettek. Csak természetes, hogy az átalakulás után az egész intézmény államivá lett s lassanként megtanulta azt is, hogy az ő hivatása lenézni a fővárost.

Az állami keresztelő csak a tisztviselőkön segitett. A tisztviselőknek nem kellett többet aggódniok, hogy mi lesz a fizetésükkel. Már pedig ez a fontos. Keveset bet törödtek azzal, hogy mennyi pénz van a pénzalap kaszájában. A fővárossal minden öt esztendőben megkötötték a házassági szerződést s vidáman éltek tovább. Az állami hatalom árnyékában urrá lettek s a törvényben előirt s meghatározott müködés volt a legkisebb gondjuk. E helyett igyekeztek minél jobban tágitani a hatalmukon. A jambor főváros mindig engedett s lassankint Budapest kormányzásában egy ur volt: a közmunkatanács. Az ő engedelme nélkül, még egy

szeget sem verhetett a polgár a lakása falába.

Végre kinyillottak a főváros szemei. A tiszti főügyész kutatni kezdte, mi lett azzal a törvényben megállapitott fölösleggel, amelyet a fővárosi pénzalap 1872 óta a törvény világos parancsa ellenére nem kapott meg. A főügyész azt kivánta, hogy a város számadási pört inditson a kormány ellen s a bíróság előtt és utján kötelezze a kormányt, hogy adja elő azokat a milliókat, amelyeket a törvény a főváros fejlesztésére, rendezésére szánt. Nem tudjuk, hogy miért nem tud az a javaslat a közgyülés elé kerülni. Már régen a bíróságnál kellene lennie. A legközelebbi közgyülésen végül talán mégis rá kerül a sor.

De a számadási pörrel nem elégedtek meg. A város fölbontotta a harminc éves barátságot s január elsején a terjedék egyezséget nem hosszabitotta meg.

A törvény korlátain belül a főváros önállósitotta magát s lerázta magáról a közmunkatanács tultengő hatalmát. Kétségtelen, hogy a fővárosnak mint erkölcsi testületnek csak haszna lehet a változásból. A fővárosban történtekért mindenki csak a fővárost tette felelőssé. A nagyközönség nem válogatott a forumok között, hanem minden bajt a főváros rovására irt. A kérdés most már csak az, hogy az uj rendből mi haszna vagy kára van a polgárságnak, hogy a két hatóság között támadt konfliktusnak az árát nem-e a nagyközönség, az adófizető polgárság fizeti meg.

Bizonyos, hogy a változások folytán a közönség bizonyos esetekben hátrányosabb helyzetbe jut, más esetekben azonban a közönségre sokkal előnyösebb az uj rend. Annak, akinek óhajtása megfelel a törvénynek és a szabályoknak jobb az uj rend. Csak a még szabályozatlan vidékeken nehezült meg az eljárás. De a mai közgazdasági viszonyok mellett alig lesz ebből valakinek baja. Ma a szabályozatlan külterken nem épit, nem parcelláz senki. Amire pedig a viszonyok megjavulnak, a téglaskocsik lármája ujra megtölti a főváros utcáit rendezni fogják a viszonyokat az uj alapon, hogy a közönségnek károsodása ne legyen.

De menjünk sorba. Vizsgáljuk, hogy mennyiben érinti az uj rend a közönség magánérdekét. Az uj rend az épitési és parcellázási eljárást változtatta meg. Eddig ezekben az ügyekben csak a papiron volt meg a három különböző fórum, mert a valóságban a közmunkatanács volt az első, a második és a harmadik fórum. A város udvariassága vagy gyengesége folytán ugyanis az a gyakorlat honosodott meg, hogy a város minden kérdésben előzetesen meghallgatta a közmunkatanácsot s mint első foku hatóság a másodfoku hatóság véleménye alapján itélkezett. A közönség fölebbezési joga igy teljesen illuzoriussá lett. De meg ez volt a kisebbik baj. Nagyobb baj volt, hogy az aktáknak Budára küldözgetésével huzták-halasztották a dolgok elintézését még akkor is, amikor a fél kérelme a szabályoknak mindenben megfelelt. Ezért tartott hónapokig, amig a legegyszerübb épitési engedelemhez a közönség hozzá juthatott.

Az uj rend alapján az eljárás három féle, a szerint amint már szabályozott területről van szó, vagy ahol a szabályozási vonal már meg van állapitva, de maga a szabályozás még nincsen végrehajtva s végül ahol még a szabályozási vonal sincsen megállapitva.

Ahol a szabályozás már végre van hajtva — s ez a leggyakoribb eset, mert a főváros egész belterületén végre van már hajtva — az eljárás sokkal egyszerübb lesz, mint a multban volt. Az épitési vagy parcellázási kérelmeket nem küldik a közmunkatanácshoz, hanem a középitési bizottság javaslata alapján maga a városi tanács dönt. Ha a kérelem megfelel a szabályoknak, az engedelmet a városi tanács mindjárt kiadja. A közönség félanynyi idő alatt hozzá jut az engedelemhez, mint az előtt.

Ahol a szabályozási vonal meg van, csak a szabályozás még végrehajtva nincsen, ott az eljárás ugyanaz marad, azzal a különbséggel, hogy a fél nem a közmunkatanácscsal, hanem a fővárossal tárgyal. A főváros váltja meg az eleső területet, a főváros adja a hozzá eső területet. Ebből valószinüleg pör lesz a két hatóság között, ez azonban a közönség magánügyét nem zavarja. A közmunkatanácsi törvény ugyanis a hozzáeső terjedékek megváltási árát a közmunkatanácsnak itéli meg, a tizenegy évvel később alkotott kisajátitási törvény azonban a kisajátitást végző törvényhatóságnak.

A még szabályozatlan vidéken nehézkesebb és bonyolultabb lesz az eljárás, mint eddig volt. A város ugyanis teljesen emanczipálja magát mindenféle szabályozás alul s a szabályozatlan vidéken kért épitési vagy parcellázási engedelmet egyszerüen elutasitja s értesiti a közmunkatanácsot, hogy épitési engedelmet kértek a város elutasitotta, a közmunkatanácsnak tessék gondoskodni a szabályozásról.

A szabályozás teljesen a közmunkatanács föladata lesz. A város még segitkezni sem fog. Előreláthatólag ez lesz a közmunkatanács megölője. A közmunkatanács ugyanis, miután a fővárosi pénzalap az öt megillető bevételt nem kapja meg, a szabályozásokat nem hajthatja végre s nagyon rövid idő alatt kénytelen lesz demonstrálni, hogy törvényes feladatának megfelelni nem tud.

Még csak egyet akarunk megemliteni. Az uj rend alapján megszünik a protekció. Vége lesz annak, hogy egyesek ugy járják ki maguknak a méltányosság cimén osztogatott szabályellenes épitési vagy parcellázási engedelmet. Ezután a szabály betüje dönt. A szegény embernek, akinek nincsen megfelelő összeköttetés, ebből is csak haszna lesz.

A főváros közönségének tehát nem lehet ellenvetése az uj rend ellen. Az lesz a közigazgatás igazi egyszerüsitése.

A kormány jóakarata.

Ugylátszik állandó rovatot nyithatunk a kormány jóakaratának a megnyilatkozásairól. A kormány hétről-hétre gondoskodik arról, hogy a főváros közönségét jóakaratáról, támogatásáról, szeretetéről biztositsa.

Soha kormány szavakkal még annyit nem dédelgette e várost, mint a mostani kormány. Igaz, hogy soha egy kormánynak a cselekedetei nem állottak olyan ellentétben a hirdetett szavakkal, mint ennek a kormánynak a cselekedetei. A tényekből azt kell következtetnünk, hogy a mostani kormányzás egyik legfontosabb föladatának és kötelességének tekinti, hogy Budapestet, Magyarország székesfővárosát tönkre tegye. Ugylátszik, hogy a kormány is fölült annak az üres frázisnak, hogy Budapest a vidéki városok rovására lett nagygyá s hogy a vidéki városok csak akkor fognak fejlődni, ha Budapestet agyonütik.

A főváros pénzügyi helyzetéről nem akarunk bővebben irni. Nincsen polgára a fővárosnak, aki ne tudná hogy a város ujabb bevételi források nyitása nélkül tovább evezni nem tud, hogy olyan nehéz pénzügyi viszonyok között vergődik, amikor már a garas is vagyon.

A polgármester az idei budzset tárgyalása alkalmával elég nyiltan és őszintén nyilatkozott. Megmondotta, hogy a főváros háztartását csak ugy hozhatják rendbe, ha a polgárság meghozza a maga áldozatát, s a kormány anyagilag és erkölcsileg támogatja a fővárost. A kormány szóval meg is igért mindent. Szinte kétségbeejtően bőkezü volt. Amikor azonban a jóléti bizottságnak ismert memorandumában arra kérte a város a kormányt, hogy abból a sok igéretből valamit váltson föl apró pénzre, a kormány még csak nem is válaszolt. Hiába való volt a közgyülés provokálása, hiába vetették föl a kérdést a parlamenti bizottságban.

Egyes konkrét esetekben csaknem kivétel nélkül mindig a főváros ellen foglal állást a kormány. Multkor közöltük, hogyan kényszeritette a kormány a fővárost, két állami utnak az átvételére anélkül, hogy megadta volna a fővárosnak a törvényben biztositott állami szubvenciót, amelyet minden vidéki város megkap. Most pedig minden komoly ok nélkül, csupa szeszélyből ujabb kiadásra kényszeriti a kormány a várost.

A Gyár-utca és Király-utca sarkán a főváros azzal a vállalkozóval, akit ugyancsak miniszteri parancs rendelt a város mellé, egy illemhelyet állittatott föl. Az illemhely közelében van egy állami telek. S ez elég ok volt arra, hogy a kormány utasitsa a várost, hogy az illemhelyet távolitsa el. A főváros kérte a kormányt, hogy rendeletét vonja vissza, mert az a városnak minden komoly ok nélkül, nagyobb kiadást okoz. A vállalkozótól ugyanis nem követelheti a város, hogy ingyen helyezze át az illemhelyet, az áthelyezés költségét tehát a városnak kell megfizetnie.

Nem használt semmit. A belügyminiszter felsőbbségének és hatalmának teljes tudatában meglehetősen rideg hangon elrendelte, hogya a város a parancsot hajtsa végre. S a város nem tehet mást, kénytelen végrehajtani. A sokat dicsőitett autonomia ugyanis ugy van megalkotva, hogy ha a miniszter valamit parancsol s a parancsát másodszor is megismétli, a törvényhatóság szó nélkül, vakon köteles engedelmeskedni és csak a parancs végrehajtása után panaszkodhatik — ha kiakarja magát nevettetni — a törvényhozásnak. Az autonom jogok szent nevében még szigorubb a fegyelem, mint a katonaságnál.

Legyünk őszinték. Hogy ennyire jutottunk, azt nagyrészben a törvényhatóság és a választó közönség indolenciájának köszönhetjük. A klikk főnökök valamennyien derék mamelukok, akik uruknak és parancsolójuknak a mindenkori kormányt ismerik el. S miután ők vezetik a képviselőválasztásokat is, a képviselők fölöslegesnek tartották, hogy a főváros érdekeit is képviseljék, hogy néha Budapest speciális érdekében is tegyenek valamit.

A legutóbbi képviselőválasztás alkalmával három kerületben tört rést a polgárság a klikk hatalmon, s a klikk jelöltjével szemben a maga emberének adta a mandátumot. Kissé korán lenne itéletet mondani, hogy a változással nyert-e valamit a polgárság. De mindenesetre meg kellene már egyszer próbálni. Itt volna az ideje, hogy a főváros országgyülési képviselőire appeláljon és keresse a módját annak, hogy Budapest kilenc képviselője a legilletékesebb helyen, a parlamentben szálljon sikra a főváros jogos érdekéért. Végül Budapest az ország székesfővárosa és a főváros érdeke egyuttal az ország érdeke is.

Uj iskola a Svábhegyen.

A budai hegyvidék lakóinak megmagyarositásában 30 év óta végez nehéz és fontos missziót a svábhegyi iskola. Nehezet azért, mert az őslakóknak a szomszédos német községbeliekkel való rokonsága foltytonosan felfrissiti idegen nyelvü elemmel az iskola anyagát. Fontosat pedig azért, mert a hegyvidéket körülvevő budaőrsi és budakeszi németséggel szemben valóságos védőbástyája a főváros magyarságának ma is.

A nemzeti ébredés dicső idejében a nagy Eötvös ajkán csendült meg falai között az első magyar szó.

Mikor fáradt kezéből letette a tollat, hogy a Karthausiba merült lelkét felüditse a budai hegyek árnyas erdei között, be-betért az akkor egy szük kis szobácskából állott iskola falai közé és a nagy pedagogus varázsszavával gyujtott mécset és szitotta ennek lángját magasan lobogó honszerelemmé a magyarul alig értő gyermekek szivében. Az iskola ma is kincs gyanánt őrzi azt az általa ajándékozott értékes iránytüt, melynek segitségével az utóbb Magyarország kultuszminisztere maga magyarázta a svábhegyi gyermekeknek, hogy merre van az a kelet, melyről honfoglaló őseink származtak a dicső haza földjére.

Azóta megváltozott a svábhegyen minden, csupán egy nem: a világhirü Nyaralótelep szebbnél-szebb villái között szerénykedő gerendás *iskolaház* nem változott meg. Toldozták, foldozták, mig a kis telek engedte, de a mai viszonyokhoz mérten most már annyira szük, hogy a körzetébe tartozó tankötelesek egyre növekedő számát egy általán nem képes többé befogadni.

Az illetékes iskolaszék a kellő időben megtette az uj iskola épitése iránti előterjesztését a tanácshoz. Rámutatott arra, hogy a rozoga iskolaház négy termében ma hat elemi és négy gazdasági osztály nyer oktatást. A jövő tanévben pedig a vegyes osztályoknak további elkerülhetlen szétválasztásával nyolcz elemi, s a gazdasági iskola harmadik fiu- és harmadik leány osztályának megnyitásával hat gazgasági, összesen tehát 14 osztálya lesz az iskolának. Ennek a 14 osztálynak *négy teremben* való tanitása képtelenség.

Miután ezen az állapoton bérelt helyiségekkel segiteni nem lehet: a népiskolai oktatás a svábhegyen előreláthatólag már a jövő tanévben csődbe jut.

Nem lehet rajta bérelt helyiségekkel segiteni azért, mert a svábhegy előkelő nyaralótelep, ahol bár nagyon sok a szebbnél-szebb villa, de állandó, tehát téli tartózkodásra alkalmas épületek nincsenek. Amennyiben mégis volnának, ezek tulajdonosai kincsért sem engedik át iskolai czélra. A spekulátióra épült villák pedig vékony falu, egy ablaku szellős kis szobáiknál fogva iskolai czélra egy általán nem alkalmasak.

Nem lehet váltakozó tanitási rendel sem segiteni a dolgon, mert az iskola körzetébe tartozó tankötelesek nagy része egy- sőt másfélórai távolságról jár az iskolába. Mert a téli sötét napokon a délutáni oktatás lehetetlen Mert az őszi rossz idők beálltától tavaszig nemcsak a 6—12 éves kor közötti elemi iskolás kisgyermekekre, de sokszor a felnőttekre is veszedelmes, sőt néha egyáltalán lehetetlen a sikos, vagy hóval boritott hegyiutak járása a délesti órákban. Már pedig a váltakozó tanitásirend este 5, sőt hat óráig is az iskolában tartja a gyermekeket, akik közül sokan korom sötétben 7—8 órára vergődnének haza.

Azért van a svábhegyi iskolánál most is külön nyári és külön téli órarend, hogy az elemiiskolás kisgyermekek télen már alkonyat előtt a szülői ház oltalma alá juthassanak.

Kérünk tehát a svábhegyen uj- és a helyiviszonyoknak megfelelő iskolát.

Kérjük minél hamarább azt az iskolát, melynek nemcsak a helyikörülményekkel számoló, de a távolabbi jövőre is előrelátó terveit Bárczy dr. tanácsnok az ügyosztály kitünő vezetője, a mérnöki hivatallal sürgősen elkészittette és amely ma már bizottsági tárgyalások alatt is áll.

Kérjük az uj iskola sorsa felett dönteni hivatott bizottságokat, a tanácsot és közgyülést, keressenek és találjanak a város mai pénzviszonyai mellett is fedezetet és módot az uj iskolának a jövőtanévre leendő felépitésére és ezzel a népiskolai oktatás csődjének elkerülésére a svábhegyen, valamint arra, hogy a gyönyörü villák között szerénykedő ósdi épület- és benne a vegyes osztályok ne legyenek okai annak, hogy a családos nyaralók és villatulajdonosok inkább gyermekeik levizsgáztatása után: juliusban vonulnak ki a felséges levegőjü svábhegyre, semhogy a főváros palotaszerü modern iskoláiból a svábhegyi rozoga iskolának- és ebben a fiukat a leányokkal egy teremben tanitó falusi rendszernek adják át gyermekeiket.

A központi városháza kályhái.

-- Levél a szerkesztőhöz. —

Soha kályhákról annyit nem beszéltek, mint most a központi városházán fölállitott Ehrlich féle kályhákról. Engedje meg azonban szerkesztő ur, hogy én egészen más oldaláról szóljak a dologhoz. Az alaphibát nem akkor követték el, a mikor azt a szerencsétlen szükebb körü árlejtést kihirdették. Az már csak folyománya volt az alaphibának.

Nem tudom, kinek az agyában támadt az a gondolat, hogy a városháza hivatali helyiségeit vaskályhákkal kell fölszerelni. De hogy őrületesen szerencsétlen gondolat volt, arról hamarosan meggyőződhetik, aki egyszer végigmegy a hivatalokon. Az egyik szobában ajtó, ablak nyitva van s mégis alig lehet megmaradni a szobában a nagy hőségtől. A másik szobában már be van csukva minden, a kályha hideg. A tisztviselő téli kabátban ül az iróasztala előtt s a kezét melegiti, mert nem tud dolgozni a nagy hidegtől. A harmadik szobában teljes munkaszünet van, mert a kályhából kitóduló füst tölti meg a helyiséget.

Nagyon csodálom, hogy a müvezetőség belenyugodott abba, hogy hivatali helyiségeket vaskályhákkal szereljenek föl. Bizonyos, hogy megint a pénzügyi szempontok voltak a döntők. Én tudom, hogy pénzügyileg nagy a különbség a vaskályhák és a cserépkályhák között, de azt velem együtt mindenki tudja, hogy ma már a bérházakban sem állitanak föl vaskályhákat, mert a cserépkályhákban megtakaritott fütőanyag árából bőségesen megtérül a kályhák berendezési árának a különbözete. Különösen áll ez a hivatali helyiségekre, ahol a tisztviselőnek, hét órát kellene egyfolytában dolgoznia. A hivatalokat reggel egy negyedóráig szellőztetik s azután alaposan befütenek, hogy elég legyen a hivatalos óra végéig. Nagyon természetes, hogy ennek az alapos befütésnek az első következése, hogy a tisztviselők nem tudnak megmaradni a pokoli hőségben, kinyitják az ajtót, ablakot s addig a tisztviselő rendszerint szerencsésebb, cserépkályhával megáldott kollégájánál vizitel. Nap-nap után a hivatalos időnek legalább a fele kályhakezeléssel telik el. Legalább a fele időt másutt töltik a tisztviselők, mert a maguk szobájukban nem tudnak megmaradni.

Csak egy jó tulajdonságuk van a fölállitott vaskályháknak. Hamarosan kikergetik a feleket. Mindenki siet végezni és menekülni, mert a legtöbb helyiségben olyan veszedelmes a levegő, hogy az elüljáróság nak, mint egészségügyi hatóságnak, hivatalból kellen-e a tisztviselőket kilakoltatni. A tisztviselők a legnagyobb örömmel fogdossák a folyosón a városatyákat

és viszik a vaskályhával fütött helyiségekbe s valamennyi kénytelen konstatálni, hogy lehetetlen azokban a hivatali helyiségekben dolgozni.

Nem vagyok kályha-szakértő. Nem tudom, hogy csak az Ehrlich-féle kályhák-e a hibásak, hogy nincsen-e olyan vaskályha, a melyet rendszeresen lehet füteni. Ugy tudom, hogy nincsen. Talán jobb lehet az egyik vaskályha mint a másik. Hivatalba azonban egyik sem való. Különösen nem való az olyan alacsony helyiségekbe, mint a minők a központi várásházában vannak.

Szerencse még, hogy az idén ilyen enyhe az időjárás. Erősebb télen a tisztviselőknek legalább a fele kidől. Nincs az az erős szervezet, a melyet meg nem őröl a vaskályha. Ma a legtöbb hivatalban nem fütenek, de ha az időjárás rákényszeriti a tisztviselőket a fütésre, akkor csakhamar megürülnek a hivatalok, mert nincsen olyan vastermészetü ember, a ki egy telet baj nélkül kihuz azokban a hivatalokban.

Ha majd a tiszti orvos nem győzi a tisztviselők ellenőrzését s a hivatalnokok betegeskedése miatt halomra gyül a restancia, akkor kétségtelenül ki fogják cserélni a kályhákat. Különösen ha olyan tisztviselő fog megbetegedni, a kinek a betegsége elegendő arra, hogy észrevegyék a városatyák. Azt kérdem, józan gazdálkodás-e az, hogy megvárják, a mig a tisztviselők nagy részét ágyba döntik a vaskályhák s azután fogják kicserélni.

Nagy szolgálatot tenne az a kályhák megvizsgálására kiküldött bizottság, ha a kályhák személyes jellegü ügyein kivül azt is megvizsgálná, hogy alkalmasak-e. Én ugyan teljes tisztelettel hajlom meg minden elvi igazság előtt, de hát kályháknál én még is azt keresem először, hogy jók-e, használhatók e, alkalmasak-e. Hiába konstatálja nekem akárhány bizottság, hogy azok a kályhák matematikai pontossággal megfelelnek az árlejtés föltételeinek, meg hogy egy porcikájuk sem látta Morvaországot, a mikor azt látom, hogy nem lehet a hivatalokban megmaradni, hogy vaskályhák a hivatalok fütésére nem alkalmasak. Kérem a bizottságot, vizsgálja meg első sorban azt, igaz-e az, hogy vaskályhákat nem lehet használni a hivatalokban s ha meggyőződnek arról, hogy a kályhák nem használhatók, tegyék meg a javaslatot, hogy a kályhákat cseréljék ki cserépkályhákkal. Ezeket a kályhákat azután akár vegyészeti laboratóriumban is vizsgálhatják.

S. K.

Szakfelügyelő vagy tanfelügyelő.

A tőváros iskoláira semmiféle befolyást nem gyakorol. A központi pénztár kifizeti évenkint a nyolcadfél millió koronát s többet az iskolákkal senki sem törődik. Mult számunkban részletesen ismertettük Bárczy István tanácsos memorandumát, amely elmondja, hogy harminc esztendeje folytatnak már küzdelmet, hogy a város tegye lehetővé az iskolák belső életének ellenőrzését és irányitását. A kérdés ma már csak az, hogy szakfelügyelők végezzék-e ezt az ellenőrzést, amint azt néhai Szabó Károly tervezte, vagy egy városi tanfelügyelő, amint Bárczy István, a mostani tanácsos kivánja.

A szakfelügyelők hivatása az lett volna, hogy közvetetlenül ellenőrizzék az iskolákat s a tanitóknak adják meg az irányitást. A főváros, mint hatóság továbbra is csak az adminisztrativ teendőket végezte volna. A tanfelügyelő pedig, mint az ügyosztály közege, magának a tanácsnak teszi lehetővé, hogy az iskolákat pedagógiai szempontból is kormányozza. Ha a tanfelügyelői állást szervezik, a tanácsnak módja van az iskola épitésének a tervezésétől végig közvetetlen befolyást gyakorolnia. Ma az iskolaépitéseknél az iskola leendő igazgatója ad szakvéleményt s csak természetes, hogy az igazgató minden erővel oda törekszik, hogy az ő iskolája minél szebb, minél kényelmesebb legyen s nagyon keveset törődik azzal, hogy mibe kerül az a kényelem. Ha a tanfelügyelői állást szervezik, akkor lesz a városnak egy közege, aki minden érdek nélkül megmondja, hol lehet egyszerüsiteni, mit lehet elhagyni anélkül, hogy a pedagógiai érdekek szenvednének. Bátran merjük állitani, hogy egy lelkiismeretes városi tanfelügyelő egy iskola épitésénél többet takarit meg, mint amennyibe a városnak egy év alatt kerül az uj állás. Meg fognak szünni a régi panaszok, hogy a főváros rettenetesen drágán épiti az iskoláit, mert lesz egy szakember, aki féket vet a mérnök és igazgató ambiciózus fantáziájának s az iskolákat jól, de minden fölösleges luxus nélkül fogják felszerelni. Pénzügyi szempontból is előnyösebb az uj terv, noha számitásba vesszük, hogy egy-két igazgató fogja végezni a tanitás közvetetlen ellenőrzését.

A tanfelügyelő munkakörét, szervezetét Bárczy tanácsos a következő javaslatban állapitotta meg:

1. §. A székesfőváros tanáctsának közoktatási ügyosztályában a községi népokatási ügyekben a szakvéleményezést, nemkülönben a népoktatási intézetekben a székesfővárost, mint iskolafenntartót megillető szakfelügyeletet a népoktatási felügyelő teljesiti.

2. §. A népoktatási felügyelői állást az oktatás terén elméletileg s gyakorlatilag kiválóan képzett, a népoktatás különböző ágaiban tapasztalt s a pedagógiai müködés és szakirodalmi munkásság terén kiváló szakférfiak sorából a székesfőváros tanácsa a közoktatásügyi bizottság véleményének meghallgatása utján meghivás utján tölti be.

3. §. A népoktatási felügyelő müködése a kir. tanfelügyelőnek, valamint egyáltalán az iskolai hatóságoknak törvényes jogait és hatáskörét semmi tekintetben nem érintheti.

4. § *A népoktatási felügyelő teendői:*

1. A közoktatási ügyosztály élén álló tanácsnok rendelkezésére a községi népoktatási intézetek belső- és külső szervezetét érintő kérdésekben javaslatokat készit és minden hozzá utalt ügyben szakvéleményt ad.

2. Közremüködik, hogy a népoktatás körében igényelt kiadásoknál, különösen pedig az iskolák és kisdedóvodák tervezésénél és fölszerelésénél, valamint általában a különböző beszerzéseknél a pedagógiai követelmények szemmeltartásával a székesfőváros anyagi érdekei is mindenkor kellő figyelemben részesüljenek.

3. A székesfőváros által fentartott népoktatási intézetekben müködő személyzet nyilvántartását vezeti.

4. Feladata a községi népoktatási intézetek müködésének eredményét fokozni s ezen intézetek tanulmányi ügyeinek egységes irányban való vezetését előmozditani.

5. Az elemi iskolák vezetői és tanitótestületeinek javaslata alapján előterjesztést tesz az összes iskolák részére a tanitási anyagnak a főváros viszonyaihoz mért részletes feloszlatására nézve és ellenőrzi az ekkép megállapitott leczketervek betartását.

6. Felügyel, hogy a népoktatási intézetekben a nevelés és oktatás zavartalanul történjék s a pedagogia követelményeinek megfelelő legyen, miért is ellenőrzi, hogy a tanitók a kötelezett heti tanórákat pontosan megtartsák és a részökre megszabott időben hivatásszeretettel és kellő eredménynyel feleljenek meg tanitási és nevelői kötelességeiknek.

7. Nyilvántartja az alkalmazott tanerők mellékfoglalkozását s azok engedélyezésére nézve a közoktatási ügyosztály vezetőjének véleményt ad.

8. Tanulmány tárgyává teszi a népoktatási intézetek belső életéről és az oda beosztott személyzet működéséről a vezetők által beterjesztendő szakszerü jelentéseket, valamint a tanfelügyelői látogatásokról szóló jegyzőkönyveket, ezekből meritett avagy személyesen szerzett tapasztalatainak eredményéről előterjesztést tesz a közoktatási ügyosztályt vezető tanácsnokhoz s az ő rendelkezései alapján esetleg szaktanácskozást tart az igazgatókkal a felmerült s a nevelés és oktatás javitását célzó kérdések és teendők megvitatására.

9. Az iskolaév folyamán az iskolák vezetőivel rendes szaktanácskozásokat tart a népoktatási intézetek müködésének korszerü intenziv fejlesztésére irányuló olyan szakkérdések megvitatása céljából, amelyek a tanfelügyelői vizsgálatokra vonatkozó jegyzőkönyvekben, a tantestületi tanácskozmányok tárgyalásai folyamán, az iskolák vezetőinek jelentéseiben, vagy pedig a szakirodalomban merültek fel, vagy a melyek fölvetését maga a népoktatási felügyelő tartja szükségesnek. Az igazgatói szaktanácskozások megállapodásai jelentés alakjában terjesztendők a tanács elé.

10. Időközönként megjelenik az egyes iskolák tanitótestületeinek tanácskozmányán s közrehat, hogy az ujabb nevelési és oktatási elvek a tanitók között terjedjenek s a tanitók önmüvelődése fokozatos és tartós legyen.

11. Teljesiti az 1868: XXXVIII. és 1876: évi XXVIII. törvényczikk értelmében a székesfőváros törvényhatóságát, mint iskolafentartót megillető felügyeletet az összes községi népoktatási intézetekben. E végből látogatja az iskolákat s tudomást szerez az igazgatók osztálylátogatásairól és azok eredményéről. Különös figyelemmel kiséri, hogy a népoktatási intézetekben müködő személyzet tagjai eleget tesznek-e a törvényekben és szabályokban előirt teendőiknek; különösen, hogy az igazgatók gyakorolnak-e kellő ellenőrzést az iskolai egészségügy dolgában, befolynak-e a vezetésükre bizott iskolákban a nevelés és oktatás irányitására, vagyis minők az egyöntetü nevelés és oktatás biztositását célzó intézkedéseik, valamint, hogy megtartják-e rendesen a tantestületi tanácskozmányokat és minő eredménynyel; kiterjeszti figyelmét mindarra, ami az oktatás értékét bármi tekintetben befolyásolja, ehhez képest:

a) megitéli az iskolában uralkodó rendet, fegyelmet s általában az igazgatóknak a tanitókkal és szülőkkel, a tanitóknak a gyermekekkel szemben tanusitott bánásmódját; b) szigoruan ellenőrzi, hogy a tanitas a megállapitott és elrendelt egységes lecketervhez alkalmazkodjék s hogy a részletesen felosztott tanitási anyagot minden tanitó az arra kiszabott időben feldolgozza, nemkülönben, hogy az egyes tantárgyak oktatásának módja helyes elveken nyugododjék; c) megitéli a tanulók általános előmenetelét s megfigyeli, hogy a tanitók miképen buzgólkodnak nevelői feladataik megoldása tekintetében, — hogy az oktatás és nevelés céljainak elérésére milyen eszközöket alkalmaznak s megfelelnek-e azok a népoktatás egységes irányának, a korszerü pedagógia elveinek; d) kiterjeszti figyelmét az iskolák fölszerelésére; a használatban levő tankönyvekre és tanszerekre, az iskolai és a tantestületi könyvtárra; e) megfigyeli az iskolákban uralkodó testületi szellemet s közremüködik, hogy a netalán megzavart egyetértés az iskola sikeres müködése érdekében helyreálljon; f) ha iskolalátogatásai alkalmával bármi tekintetben hiányt vagy rendetlenséget tapasztalna az igazgatók, tanitók, óvónők müködésében, avagy olyan mulasztásokat ismerne fel, mik a nevelés és tanitás eredményére káros hatással volnának: az esetleges mulasztások és rendetlenségek orvoslásáról szükség esetén jelentést tesz a közoktatási ügyosztály vezetőjének.

12. Élénk figyelemmel kiséri a községi népoktatási intézetek tanszemélyzetének szakszerü müködését, képességét és társadalmi magatartását. Szerzett tapasztalatai s a törzskönybe bejegyzett adatok alapján véleményt mond a közoktatási ügyosztály vezetőjének a megerősitések, valamint az előléptetések alkalmával.

13. Gyüjti és feldolgozza a népoktatási intézetekre vonatkozó statisztikai adatokat s minden iskolaév végével jelentést (évkönyv) állit össze a székesfőváros községi népoktatási intézeteinek állapotáról és fejlődéséről, esetleg a tapasztaltak alapján előterjesztést tesz azokra az intézkedésekre nézve, amelyeket a nevelés és oktatás tökéletesitése céljából szükségesnek vél.

14. Nyilvántartja a főváros területén egyesek vagy társulatok által felállitott magán népiskolákat és kisdedóvókat s azok felett a székesfőváros tanácsát megillető felügyeletet gyakorolja.

5. §. A népoktatási felügyelő a székesfőváros közoktatási bizottságában tanácskozási joggal bir.

6. §. A népoktatási felügyelő törzsfizetése évi 5000 korona, lakáspénze évi 1600 korona, azonkivül közlekedési és élelmezési kiadásainak fedezésére évi 1000 korona évi átalányt kap. A népoktatási felügyelőt öt-öt évenként 500 korona, de összesen legfeljebb 1500 korona kárpótlék illeti meg.

7. § A népoktatási felügyelő nyugdijszerü ellátás tekintetében a fővárosi községi középiskolai tanárokkal egyenlő elbánás alá esik. A nyugdij összege a törzsfizetés és a korpótlékok arányában állapitandó meg.

8. §. A népoktatási felügyelő első fokban a székesfőváros tanácsának, másodfokban a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszternek fegyelmi hatósága alatt áll.

9. §. Ezen szabályzat életbeléptetése iránt a kormányhatósági jóváhagyás után a tanács intézkedik.

Fokozatos előléptetés.

A jövő közgyülésnek egyik legfontosabb tárgya lesz az a javaslat, a melyet a főjegyző dolgozott ki s a melynek célja, hogy a korteskedést szükebb határok közé szoritsa. Arról van szó, hogy azokban a rangfokozatokban, a melyekben több osztály van, a tisztviselők ne választás utján, hanem hivatalból lépjenek elő.

Régi óhaja ez már a tisztviselőknek. Legalább azoknak, a kiknek nincsen megfelelő protekciójuk, hogy soron kivül lépjenek elő. Sok szó volt a közgyülésen a tanácsi választások ellen. Ez természetes. Nem mintha a tanácsi választások igazságtalanabbak lennének, mint a közgyülési választások, hanem mert a tanácsi választások gyakoriabbak s mert a közgyülés a maga választásait nem szokta kritizálni. A közgyülési választásoknál az autonomia leplébe takarják az esetleges igazságtalanságokat, mig a tanácsi választásoknál az autonomiai jogokat nem hajlandók respektálni, különösen nem akkor, a mikor egyik-másik városatyának nem sikerült a maga jelöltje érdekében az állást kijárni.

Nem vagyunk hivei az ugynevezett szamárlétrának. Igenis a közérdek szempontjából szükségesnek tartjuk, hogy a lelkiismeretes szorgalmat, tehetséget és tudást ne szoritsa háttérbe az, hogy más valaki előbb ült be a hivatali székébe s hosszabb időt töltött kényelmesen a hivatalában. A kvalitást azonban csak akkor lehet figyelembe venni, ha arról van szó, hogy magasabb rangu állást töltsenek be. Ha tanácsost választanak, nem lehet kizárólag az a szempont a döntő, hogy ki szolgál legrégebben a jegyzők közül, de első sorban az a kérdés, hogyan szolgált, hogy megvan-e az illetőben a tanácsosi álláshoz, egy ügyosztály vezetéséhez szükséges erő és képesség. Ugyanez áll meg akkor is, ha a fogalmazók közül kell jegyzőt, vagy a napidijasok vagy gyakornokok közül fogalmazót választani. Ha ezeknél az állásoknál alaposan megrostálják a pályázókat, ha kizárólag az illetők egyéni kvalitását veszik figyelembe, akkor jó s erős tisztviselői kara lesz a fővárosnak.

Másként van azonban a fizetési fokozatokba való előléptetéseknél. A tanácsosoknál már belátták ezt s a tanácsosok hivatalból lépnek elő a második fizetési osztályból az elsőbe. Miért ne történhetnék ugyanez a jegyzőknél és fogalmazóknál. Nem is szólva a szakhivatalnokokról, a hol még nagyobb az anomália. Minden ügyosztályban s kerületi előljáróságnál egy jegyző van, a ki helyettese a hivatalvezetőnek A szolgálatban semmi különbség nincsen az első és a másodosztályu jegyző között. A ki másodosztályu jegyzőnek megfelel, jó az első osztályu jegyzőnek is, mert ugyanaz a munkaköre, a hatásköre. A legtöbb esetben, ha megválasztanak valakit első osztályu jegyzőnek, megmarad ott, a hol mint másodosztályu jegyző müködött s ugy végzi tovább a teendőit, mint azelőtt. Csak éppen a fizetési nyugtájára ir nagyobb összeget.

Hallottuk azt az ellenvetést, hogy a hivatalból való előlépés is bizonyos mértékben igazságtalan lehet, mert nem adja meg az elismerést, a jutalmat a szorgalmasabb, tehetségesebb munkásnak. Ez az érvelés azonban nem áll meg. Az elismerés, a jutalom nem lehet a fizetésben való előléptetés. Annak, a ki rátermettebb, derekabb tisztviselő, nem lehet akadálya, hogy például másodosztályu fogalmazóból legyen jegyző. Viszont, ha a város elfogadja valakinek a szolgálatát, hát bizonyos mértékben respektálni kell azt is, hogy az illető életének a java részét a főváros szolgálatában töltötte el.

Hisz az iránt nincs is véleménykülönbség, hogy ez az igazság, legalább az emberi lehetőség szerint az igazság. De szó van arról, hogy a városatyák egy része kétféle mértékkel méri az igazságot, a szerint a mint a tanácsról vagy a közgyülésről van szó. Vannak, a kik esküsznek az igazságra, ha a tanácsi választásról, a tanács jogkörének megszoritásáról van szó, de ridegen letagadják akkor, ha a városatyáknak kell valamit engedniök a hatalomból. Vannak, a kik természetesnek tartják, hogy a tanácsi választás alá eső tisztviselőket hivatalból léptessék elő, de hallnai sem akarnak arról, hogy megcsorbitsák a városatyák hatalmát.

Pedig hiába való alakoskodás. Az igazság csak egy s a városatyáknak is le kell mondaniok arról, hogy első osztályu jegyzőt válasszanak. Mi bizunk is a törvényhatóság többségének az objektivitásába s hisszük, hogy nagy többséggel fogadják el a tanácsi javaslatot.

S akkor egy csomó állásra megszünik a korteskedés, a kilincselés s talán kihatása lesz a többi állások betöltésénél is.

Munkát kérünk.*

A balsikerrel végződött vállalkozások teljesen elijesztették s emellett az utóbbi évek politikai eseményei — a gyakori és hosszas háboruk — is elvonták a tőkét az ipari vállalatoktól és a vállalkozási kedv hiányában az ország ijesztő lépésekkel közeledik a végromlás felé.

Mindenki érzi és tudja, hogy ezen az állapoton változtatni kell, ha az országot gazdaságilag meg akarjuk menteni.

A magas kormány és kiváltkép Méltóságod felismerve a helyzet sulyos voltát, köztudomásu, hogy hazafias buzgalommal keresi azt a módot, melylyel a baj orvosolható lenne.

Közmunkákat létesiteni!

Ez a programmja a magas kormánynak és jel-

* A fővárosi nagyiparosok minapi értekezletének a belügyminiszterhez intézett memoranduma, melyet az értekezlet nek *Varga* József fővárosi mérnök terjesztett elő.

szava mindazoknak, kik az ország gazdasági helyzetén javitani akarnak.

A minisztertanács immár el is határozta, hogy ujabban létesitendő közmunkákra mintegy 40 millió koronát befektet, mely összegből középületek lesznek emelendők és vasuti felszerelések lesznek beszerzendők.

Ezen intézkedés kétségtelenül sokat javit a helyzeten, de mégis csak partikuláris segedelem, mert ezáltal csakis a fővárosban munkanélkül tengődők egy része lesz munkával ellátva, mig az országos gazdasági pangáson nem sokat lendit. mert csak 1—2 évre hat. Amellett beállhat az is, hogy munka reményében a vidéknek munkát keresői is ide fognak özönleni és igy e vállalkozások csak a tőkét fogják szolgálni, mert a munkának kinálata nagyobb lesz, mint kereslete. E mellett veszedelem elé viheti a fővárost, ha összecsődittetnek az ország foglalkozásnélküli lakói. Emlékezhetünk még az elmult télen megkisérlett ingyen kenyérosztás következményeire, mi annyira növelte a munkanélküliek számát, hogy ahelyett, hogy fogyott volna, szaporodott a nyomorgók száma. Félő, hogy a fővárosi munkálatok megindítása ugyanezt eredményezi.

Olyan közmunkákról kell tehát gondoskodni, mely a vidék munkásainak is otthonában adjon foglalkozást és keresetet.

Engedtessék meg nekem, hogy Nagyméltóságod szolgálatára állván, nagybecsü figyelmét felhivjam arra, hogy szerény véleményem szerint — miként lennének a közmunkák országosan megindithatók?

Minő szempontokat kell e munkálatok megválasztásánál figyelembe venni?

Olyan munkálatokat kell végrehajtani, melyekhez a tőke feltétlen bizalommal nyujt segédkezet — mely nélkülözhetetlen intézményeket produkáljon és a befektetett tőkének a kamatozását a létesités első pillanatától kezdve biztositsa és amely a lehető legkevesebb vagy éppen semmi teherrel se sujtsa a különben is eléggé megterhelt adózó polgárokat.

Ilyen volna a nagyobb községeknek (városoknak) vizvezetékkel és csatornázással való ellátása, mi ugy közegészségügyi, mint tüzrendészeti szempontból égető szükséget képez.

A közegészségnek legelső tényezője a tisztaság. A tisztaság fenntartásának pedig első feltétele a tiszta- és egészséges viznek kellő mennyiségben való jelenléte és könnyü uton való kényelmes beszerzése. Ezt biztositja a vizvezeték, mely az epidemiák legveszedelmesebb terjesztőjét, a pöcegödröktől fertőzött kutvizeknek a használatát teljesen kizárja.

Hogy tüzrendészeti szempontokból mily fontos szerepe van a vizvezetéknek, azt igazolják azon sajnálatos tüzesetek, melyek már egész községeket hamvasztottak el, mert a viz hiányában a tüzet lokalizálni nem lehetett.

A csatornázás pedig épenséggel elengedhetetlen szükséget képez ott, hol az emberek kisebb területen összezsufoltan élnek, mert a pöcegödrök miazmákkal telt kigőzölgései egyenes terjesztőivé lesznek ezerféle ragályos betegségnek.

A többi müvelt államokban az utolsó 90 év alatt oly intenziv tevékenységet fejtettek ki e közmüvek létesitésén, hogy ma már alig van nagyobb község vagy város, hol vizvezeték és csatornázás ne lenne. Nálunk pedig alig van mindössze 20 város, melyben vizvezeték és 10, hol csatornázás lenne.

Ezen intézmények nálunk nem logikus okokból nem létesittettek és nem azért hiányzanak. mivel tán az illető község vagy város az ezzel járó terheket nem tudná elviselni, hanem a lakosság intelligenciájának hiánya és a közérdeknek a fel nem ismerése folytán hiányzanak tulnyomó részben, mit kétségtelenül tanusit az, hogy amig a gazdag, de kevésbbé intelligens alföldi városok egyikében sincs vizvezeték és csatornázás addig a Dunántuli szegény, de intelligens városokbau már majdnem mindenütt létezik legalább vizvezeték.

Nincsen az országban egyetlen város sem, melyben a vizvezetékhez szükséges viz ne volna jelen és nincsen olyan sem, melyben a csatornázás technikai nehézségek miatt ne volna létesithető. És hogy mégsem létesültek ezen müvek eddig nagyobb mennyiségben, annak oka arra vezethető vissza, hogy a közönség a létesitéssel járó megterhelést oly arányunak képzeli, hogy az teherviselési képességét felülmulja, vagy pedig a legtöbb esetben azért, mert az ősöktől örökölött szokásokhoz való ragaszkodás minden ujitás iránt ellentállóvá teszi a közönséget, azzal érvelvén: „ha eddig meg voltunk nélküle, ezután is meglesznek.“

Kétségtelen dolog ugyan, hogy ezen ügyek rendezése az egyes községek autonom joga, de nem illetéktelen, sőt a vázolt viszonyok között indokolt kötelességszerü beavatkozás az állam részéről, midőn közegészségügyi és tüzrendészeti szempontokat tartva szem előtt, ugyszólván rákényszeriti azon városokat ezen intézmények létesitésére, melyek nem voltak képesek saját javukat felismerni.

Éppen ugy, amint az állam törvénynyel rendelte el, hogy a 6000 léleknél többet számláló községek polgári iskolát kötelesek létesiteni és fentartani, mondja ki törvényben azt is, hogy 10.000 léleknél többet számláló községek kötelesek vizvezetéket és csatornát létesiteni és azok használatát kötelezővé tenni.

A törvényhozás utján való rendezés megfelelne azon programmnak is, amelyet a legmagasabb trónbeszéd magában foglal, hogy t. i. „a közegészségügy széles körü reformokat igényel“, azonkivül az ország különböző vidékein meginditandó épitkezések a helyi iparnak és munkásoknak foglalkozást és kenyeret nyujtanának.

Vizsgáljuk meg, hogy ezen reformok rónak-e egyáltalán uj terheket az illető város lakóira és ha igen, milyen mérvüek a megterhelések?

A vizsgálat alapjául szolgáljon olyan város, melynek 20 000 lakója van. Az ilyen város vizvezetékének létesitési költsége a gyakorlati tapasztalatok szerint fejenként 25 koronába, vagyis 500.000 koronába, csatornázsa pedig fejenként 15 koronába, vagyis 300.000 koronába kerül.

Olyan csatorna hálózat létesitése vétetett alapul, mely csakis a szennyvizek és ürülékek levezetésére szolgál. A csapadék vizeknek a levezetését is teljesitő csatornahálozat drágább lévén, csak ott lenne teljesitendő, hol a város vagyonosabb. De a közegészségügyi követelmenyeket kielégiti az itt felvett elkülönitő rendszerü csatorna is.

Ezen közegészségügyi közmüveknek a létesitése az illető városnak összesen 800000 koronába kerül, mi 40—50 év alatt törlesztendő. A jelenlegi pénzviszonyok mellett ugyan a törlesztési hányad 5·5%, de mivel a záloglevelek beváltásánál 6—7 százalék vesz-

teség áll be, a törlesztést 6 százalékkal kell előirányozni. Kamat és tőke törlesztésre szükséges tehát évenként 48000 korona. A vizmü és csatorna üzemi és fenntartási költségét — szivattyu üzem mellet — a gépek kopását is beleszámitva maximális 27000 koronában irányozzuk elő, mely előirányzat a legdrágább üzem mellett sem lépetik tul.

Ezen egészségügyi berendezések tehát évenként 75000 korona terhet rónak az illető város közönségére, mely a rendes gyakorlat szerint vizvezetéki és csatornázási alap dijak czimén helyiségenként lesz kivetve.

Egy 20000 lakossal biró városban azon helyiségek száma, melyre az alapdijak kivettetnek legalább 25000, mibe beleértendők a lakószobák, konyhák, eő, fürdő szobák, closettek, istállók, kamarák stb.

Egy-egy helyiségre tehát évenkint 3 korona alapdij jut a vizvezetéki viz és a csatorna használát czimén, miből 2 korona a vizhasználatért, 1 korona pedig a csatorna használatért jut.

Ezen alapdijakat rendesen a háztulajdonosok fizetik, kik azután a dijakat a lakbérbe számitva lakóikra vetik ki.

Hogy ezen helyiségenkénti 3 korona alapdij uj teher-e egyáltalán a lakókra és ha igen ugy milyen megterhelés ez reá nézve? Azt leghelyesebben ugy állapitjuk meg, ha a legszegényebb munkás ember viszonyait vizsgáljuk, ki családjával együtt 1 szoba és 1 konyhából álló lakásban él, ki a viz és csatorna használata folytán évenként 6 koronával több lakásbért fizet.

Az ilyen két helyiségből álló lakások évi bére vidéken 150—160 korona, az alapdijak tehát mintegy 4 százalékát teszik a bérnek, mi magában véve oly csekély, hogy azon egészségügyi és kényelmi előnyökben dusan kárpotolva van és a legszegényebb ember is szivesen megfizeti.

De vajjon valóban uj e ezen teher?

Vidéki községekben a háztartáshoz szükséges viznek a beszerzése, valamint a pöczegödrök tisztitása akkor sem történik költség nélkül, ha nincs is vizvezeték és csatornázás, mert a legtöbb házi kut oly kemény vizet nyujt, hogy azt mosáshoz nem lehet használni. A mosáshoz szükséges vizet rendesen nagyobb távolságban levő kutból, vagy — folyó mentén fekvő községekben — rendesen a folyóból szállitják, mi azt jelenti, hogy fentebb tárgyalt legszegényebb családnak, melynek havonként legalább 1 hordó vizre van szüksége havonként 40—50 fillér, évenként 5—6 korona vizbeszerzési költsége van.

Azonkivül minden egyes lakónak hozzá kell járulni a pöczegödörnek évenként 1—2-szer való tisztitásához is mi szintén belekerül a legszegényebb lakónak is évenként 1—2 koronába.

Látjuk tehát, hogy a vizvezeték- és csatornázás létesitése a lakosságra vagy általán semmi uj terhet sem ró, mert az a jelenlegi vizbeszerzési és pöczegödör tisztitási költségekben fedezetet talál, vagy pedig oly jelentéktelen kiadásokat okoz, mit a viznek a konyhában való kiszolgálása és a pöczegödrök megszünése ellenében minden lakó szivesen megfizet.

Az itt tárgyalt számbeli adatok helyességét, valamint a lakosságnak a vizdijak fizetése iránti készséget minden kétséget kizárólag igazolják azon már létező vizvezetékek, melyek koncesszió ellenében vállalat utján létesültek.

Egyes városokban, mint pl Győr, Beszterczebánya, ugyanis a vizvezeték ugy létesült, hogy a város kizárólagos engedélyt adott a vállalkozónak 50—60 evre a vizvezetékviz iparszerü szolgáltatására a nélkül, hogy a vizvezetéki viz használatára a közönség köteleztetett volna. A közönség belátva a vizvezeték nyujtotta előnyöket, önként lett fogyasztóvá és fizette a vállalat részére beszedni engedélyezett dijakat, melyek jóval magasabbak azon dijaknál, mint a melyek általános kötelezettség esetére megállapittatnak. Alig néhány év elteltével már az összes lakosság mintegy felének a bekapcsolása által a vállalat oly jövedelmezővé lett, hogy a város azt magához váltotta, fizetvén beváltási árként a tényleges befektetésnek a kétszeresét. És ha végigtekintünk valamennyi vizvezetéken, melyek még mind a mai napig vállalat (többnyire részvénytársaság) kezében vannak, ugy azt tapasztaljuk, hogy valamennyi évről-évre fejlődik és szépen gyümölcsöz, holott a közönség minden kényszer nélkül önként jelentkezett a vizdijak fizetésére.

A m. kir földmivelésügyi miniszterium rendelkezése alatt álló közegészségügyi mérnöki hivatal, hová a vizvezetékekre és csatornázásokra vonatkozó tervek, költségvetések, leirások és szerződések szakszerü felülvizsgálat végett mindenkor felterjesztetnek, rendesen azt javasolja az érdekelt községeknek, hogy a vizmű ne koncesszió ellenében létesittessék, hanem épitse ki azt maga a község törlesztéses kölcsönből és tartsa azt maga üzemben a kötelező használat kimondásával, miáltal a vizdij olcsóbbá lesz, azonkivül pedig a költségeken felül befolyó tiszta nyereséget nem a vállalkozó élvezi a koncesszió hosszu ideje alatt, hanem maga a város.

Daczára azonban a szakértő hatóság ezen tanácsának igen kevés esetben tudják a községek érdekeiket felismerni és a javaslat mellőzésével csak később látják be, hogy mennyire igaza volt a hivatott orgánumnak. Igy esik meg azután az, hogy — a mint már fent emlitettem — a község kétszeres árban váltja be a vizmüvet.

Minden körülmény azt igazolja tehát, hogy nagyobb községekben — hol e közmüvek létezhetési előfeltételei megvannak — csakis a közérdek fel nem ismerése folytán nem épültek ki e müvek és az eziránti érzék teljes hiánya folytán sok helyütt ezen kérdések még csak napirendre sem hozhatók. Ilyen esetekben pedig az államnak mint gyámhatóságnak a beleavatkozása, habár kényszeritő intézkedések utján is nemcsak megokolt, de magasabb állami szempontokból — szükséges is. Azonkivül pedig ezen intézkedés a kivitel körüli önrendelkezési jogát a városnak egyáltalán nem befolyásolja.

A vizvezetéknek az eddig előadottakon kivül még egy igen fontos gazdasági szerep juthat a jövőben, amikor t. i. nálunk —is ugy a mint az Németországban nagyon jól bevált — behozatik a kötelező állami tüzbiztositás, miáltal elérhető lesz azon óriási pénzösszegnek az itthon tartása, melyek eddig tüzbiztositás czimén külföldre vándoroltak.

Kegyelmes Uram!

Egy évtized óta foglalkozván városi vizmüvek és csatornázások müszaki és gazdasági kérdéseivel, csak hazafias kötelességet vélek teljesiteni, midőn e téren szerzett tapasztalataimat legjobb tudásomnak

és meggyőződésemnek megfelelőleg éppen a mai válságos viszonyok közt Nagyméltóságod kiváló figyelmébe ajánlom azzal, hogy szóban forgó alkotások szükségesek, pénzügyileg keresztülvihetők és időszerüek.

Varga József
okl. mérnök,
a budafoki vizmű igazgatója

Közoktatásunk reformja.

A Magyar Székesfőváros legutóbbi számában részletessen ismertettük azt a nagyszabásu reformjavaslatot, amelyet Bárcy István dr. tanácsos a tanügyi osztály vezetője terjesztett a tanács elé. A javaslat felöleli az iskola belső és külső életének összes ügyes-bajos dolgát. Foglalkozik mindennel, ami az iskolát érdekli.

Az alapos munkálatot nemcsak a sajtó fogadta a legnagyobb elismeréssel, hanem a szakemberek is. Egyik-másik pontra vonatkozólag ugyan volt nézeteltérés, de hát ez természetes. A legtöbb kérdést csak fölveti a memorandum, csak bejelenti, hogy mielőbb napirendre kerül.

Több oldalról hallottuk azt az ellenvetést, de hát mire volt jó, minek kellett annyi nagy és fontos kérdést egy memorandum keretébe foglalni. Hogy czélszerübb lett volna a kérdéseket egyenkint fölvetni s mindjárt meg is oldani.

E sorok irójában is aggodalmat támasztott a nagy és fontos kérdéseknek az a halmaza, amely a memorandumban összeszorult. Ismerve azonban Bárcy István tanácsost tudtam, hogy valami oka van annak, hogy miért nem sorjában állott elő az ideákkal, hanem a legelső alkalmat megragadva tálalta föl az egészet. Beszélgetve a dologról, meg is kérdeztem Bárcy tanácsost, akitől körülbelül ezt a választ kaptam:

Azért soroltam föl az ideákat, s azért jelöltem meg röviden az irányt, amelyben végrehajtani óhajtom, hogy ezzel módot és alkalmat adjak a szakembereknek és szaktestületeknek a kérdések pro és kontra megvitatására. Kétségtelen ugyanis, hogy a szakemberek, szaktestületek és a sajtó foglalkozni fognak a kérdésekkel, mert hiszen iskoláinkról, kulturánkról, tehát a legfontosabb intézményekről van szó, s mivel nincsenek kötött formához, kidolgozott javaslathoz kötve, szabadabban nyilatkozhatnak. Mert szabadabb terük van az ujabb eszmék fölvetésére. Megfogjuk hallani a véleményeket függetlenül egy már előre megszabott iránytól. Mindenki, aki komolyan foglalkozik az iskolák ügyével, szabadon adhat kifejezést az általa legjobbnak gondolt iránynak. Ha konkrét javaslat van, azzal kénytelen mindenki foglalkozni, akörül csoportosulnak a véleménynyilvánitások, s ha nem megfelelő a javaslat, megbukik, a nélkül, hogy helyébe állithatnánk jobbat. De ha a kérdés a vita tüzében megérik, nekem is könnyebb boldogulni, mert a fölmerült ideákból a legjobbat válogathatom ki és a konkrét javaslatot olyan formába önthetem, ahogyan legjobban szolgálhatom az iskola érdekét.

Kétségtelen, hogy Bárcy István tanácsosnak igaza van. Már is megindultak a vitatkozások az egész vonalon. A Magyar Székesfőváros, mint a multban, a jövőben is kiváló gonddal kivánja ápolni a főváros közoktatásának az érdekét s azért készséggel adunk helyet minden olyan felszólalásnak, amely a fölvetett kérdések valamelyikét, bármilyen irányban megvilágitani kivánja.

Régen érzett hiány és sokszor hangoztatott követelés, hogy a főváros iskoláit modernebb alapon rendezzék, hogy a főváros iskoláiból minden tekintetben kiváló minta iskolát csináljanak. Ez a célja a memorandumnak is. S ezt a célt szolgálni mindnyájunknak kötelessége.

A lakásfelmondás szabályozása.

Abból az uj perrendtartási javaslatból, melyet a minap Plósz Sándor igazságügyi miniszter alkotmányos tárgyalás végett letett a t. Ház asztalára, a fővárosi nagyközönséget bizonyára érdekelni fogja a lakás és más bérleti helyiség felmondása iránti eljárás.

Ezt eddig miniszteri rendelet szabályozta. Az uj perrendtartás a tizedik czimet szenteli ennek az ügynek. A felmondást ugy a bérlő, mint a bérbeadó részéről annál a járásbirósságnál kell beadni, amelynek területén a bérelt helyiség van. A fővárosi szabályrendeletben meghatározott felmondási határidő lejárta után előterjesztett felmondást a biróság kereken visszautasitja. Szóval és irásban lehet előterjeszteni a felmondási kérelmet. Ha irásban terjesztik elő, akkor a felmondásnak a törvényjavaslat 628. §-ában meghatározott formája van, melynek ha a két példányban és egy jelzettel beadott felmondási kérvény meg nem felel, azt visszautasitják, mert a hiányt nem engedik pótolni később. Ezeknek a pereknek ugyanis igen gyorsan kell menniök. E végből a felmondási kérvény egyik példányát, vagy azt a birósági jegyzőkönyvet, melybe a szóbeli felmondást fölvették, azzal a figyelmeztetéssel közlik az ellenféllel, hogy ha a felmondást nem tartja törvényesnek és az ellen kifogása van, azt a felmondás kézbesitésétől számitandó 8 nap alatt a felmondást közlő birósságnál terjeszsze elő. Ha ezt nem teszi, ugy azt tartják róla, hogy a felmondás ellen nincs kifogása és igy a birósságnál tett felmondás végrehajtható lesz. A bérlő kivonulhat, a bérbeadó kiüritheti a lakást. Ebben a felmondást közlő végzésben a biróság pontosan megjelöli a napot, a melyen a kiköltözést meg kell kezdeni.

A felmondást csak az illetékes járásbiróság székhelyén vagy kerületében lehet kézbesiteni. A kézbesités a felmondást szenvedő fél részére annak a személynek kezéhez is történhetik, aki a bérlet tárgyának kezelésével, őrzésével van megbizva. Igy, ha a háziur nem lakik Budapesten, ugy a házfelügyelőnek lehet kézbesiteni a felmondást. Ha a kézbesités ily módon nem eszközölhető, a biróság által kinevezett ügygondnoknak kezéhez kézbesitik

a felmondást, azt a felet pedig, aki ellen a felmondás intézve van, lakhelyére czimzett ajánlott levélben posta utján értesitik a felmondásról. A felmondás elleni kifogást irásban lehet beadni vagy szóval jegyzőkönyvbe mondani 8 nap alatt. Ha később adják be a kifogást, ezt elutasitják és erre nézve igazolásnak többé helye nincs. Ha a kifogás nem késett el, a biróság a per felvételére és tárgyalására hivatalból határnapot tüz ki. A tárgyalás csak a körül forog, hogy érvényes-e a felmondás. Ezzel a tárgyalással is annyira sietnek, hogy a biróság visszautasit oly bizonyitást, amely 8 nap alatt be nem fejezhető. A marasztaló itélet, a jogerőre emelkedésre való tekintet nélkül végrehajthatónak nyilvánitandó. Bármelyik fél kérheti a végrehajtást. Ha valaki a tárgyaláson nem jelenik meg, az itélet végrehajtását ellenmondással nem lehet megakadályozni. De az elmaradt fél 8 nap alatt igazolással élhet. A felebbezés ideje is igen rövid, csak 8 nap. A felebbezési biróság itélete ellen aztán további appelláta nincs. Nem lehet sem reviziót, sem perujitást kérni.

Királyi közjegyző utján is lehet fölmondani, aki abban a kerületben lakik. Máshol lakó közjegyző utján azonban nem lehet. De a kifogást akkor is a járásbiróságnál kell beadni 8 nap alatt.

Ez az eljárás igen közel áll ahhoz, mely Pest városának 1868-iki lakbérleti szabályaiban foglaltatik és amely a gyakorlatban igen üdvösnek bizonyult, épp ezért ezt az eljárást most az egyöntetüség végett ki akarják terjeszteni az egész országra.

A földbirtok határmegjelölése.

A főváros tanácsa a földbirtok határmegjelölésére a következő szabályrendeletet dolgozta ki:

1. A telkeknek állandó keritéssel való bekeritése iránt az épitésügyi szabályzat intézkedései irányadók.

2. Mindazon telkeknél vagy földbirtokoknál, amelyek állandó keritéssel ellátva nincsenek, vagy amelyekre nézve nem áll fenn az épitésügyi szabályzatban megszabott keritési kötelezettség, a birtokok határai az 1894 : XII. t.-cz. 32 §-a értelmében határkövekkel állandó módon megjelölendők. Az élősövény-keritések sem állandó keritéseknek, sem határjeleknek nem tekintetnek, hanem az élősövény-keritéssel ellátott ingatlanok is azonkivül a jelen szabályrendeletnek megfelelő határkövekkel látandók el és a birtokhatárt e határkövekkel jelzik.

3. A szabály az, hogy minden külön telekkönyvi birtoktest ugyanazon birtokosé, akkor elégséges, ha a határkövek csak a szomszéd idegen birtok felé eső határvonalakon állittatnak fel. Ha egy telekkönyvi birtoktest két vagy több telekkönyvi birtoktestre felosztatik és azok közül egy vagy több másnak a tulajdonába megy át, akkor az uj tulajdonjogának telekkönyvi bejegyzésétől számitott 3 hónap alatt azokat határkövekkel megjelölni köteles.

4. A határköveknek szilárd kőből és négyzet alaku keresztmetszettel készitve, legalább 70 centiméter magasaknak kell lenniök; ezen határkövekből legalább 50 centiméternek a földbe tartósan beásva kell lenni, ugy, hogy a talaj felszinétől csak 20 centiméter magas kő álljon ki. A földben álló és durva alakban hagyandó résznek 18—18 centiméter méretekkel kell birni; a földből kiálló résznek pedig simára faragva 15—15 centiméter méretekkel kell birni. A kövek kiálló és simára faragott részeinek a birtok felé forditott oldalon, a telekkönyvi helyrajzi számot, a felső lapra pedig a dülő számát római számokkal és a határköveknek dülőnkénti folyó számát arabs számokkal kell jó látható módon bésni Amely telekkönyvi birtoktestnek több helyrajzi száma van, ott a kőbe a betétben levő legalacsonyabb helyrajzi szám vezetendő be és a több helyrajzi szám jelzéseül még egy vizszintes vonal alkalmazandó. Ha névvel biró ut felé esik a határ, akkor a határköveknek az ut felőli lapjára az ut neve is reá vésendő. A határkövek ezen megállapitott mintáját a jelen szabályrendelethez mellékelt rajz tünteti fel.

5. Határköveket a határvonal minden törési pontjára kell elhelyezni, ugy, hogy a törési pontot a kő közepe jelöli meg. A közös mesgyevonalon a szomszéd birtokosok közös határköveket tartoznak felállitani, amelyeknél szintén a kő közepe jelzi a határt. Több mint három telek találkozásánál annyi határkő helyezendő el, hogy a birtokok határai tekintetében minden kétség kizárva legyen, amint azt a székesfővárosi mérnöki hivatal megállapitja. Közut felé eső határvonalon nem állitható fel közös határkő, hanem minden birtokos a közut felől külön határkövekkel tartozik a birtok határát megjelölni.

6. Ott, ahol a meglevő határkövek a jelen szabályrendeletnek lényegileg megfelelő kövek, ily határköveket nem szüséges felállitani, hanem csak a 4-ik §-ban megállapitott jelzésekkel kell azokat ellátni. De ha a meglevő határkövek nem felelnek meg a 4-ik §-ban felsorolt kellékeknek, akkor azokat uj határkövekkel kell kicserélni.

7. A határkövek első felállitását a székesfőváros foganatositja a birtokosok költségére. A főváros szerzi be a határköveket, kitüzeti a fővárosi mérnöki hivatal által a határvonalakat és felállittatja a határköveket. Az ezzel járó költségeket, beleértve a mérnöki eljárási dijat is, a székesfőváros tanácsa azon fél terhére szabja ki, aki a kiszabás idejében az ingatlan tulajdonosa. Több tulajdonos társ a kiszabott költségeket egyetemlegesen tartozik a fővárosnak megtéríteni. Hasonlóképpen egyetemleges a kötelezettsége két, vagy több szomszédnak a közös mesgyén felállitott közös határkövek költségeinek viselése tekintetében. A költségek az ingatlant a dologi tartozásként terhelik és azok megfizetéséért az ingatlan minden későbbi tulajdonosa az ingatlan erejéig felelős a főváros irányában, visszkereseti joga azon jogelődje irányában, aki a kiszabás idejében az ingatlan tkvi tulajdonosa volt. A költségek közadók módjára közigazgatási uton hajtatnak be.

8 A felállitott határkövek jókarban tartása, valamint a megrongált, vagy elpusztult határköveknek uj határkövekkel való felcserélése, ugy szintén a határkövek első felállitása után telekrendezések, telekfeloszlatások vagy más ok miatt előidézett határváltozások esetében az uj határkövek felállitása a birtokosok feladata és erre vonatkozó törvényes kötelezettségük teljesitésére az 1894 : XXII. t.-cz. 35. §-a értelmében a ker. elöljáróság ügyel fel és intézkedik. Ezen esetben a határkő felállitása vagy kijavitása végett a ker előljáróság a fővárosi mérnöki hivatalt keresi meg és az ez által kimutatott költségeket és eljárási dijakat közigazgatási uton hajtja be.

9. A határok kitüzését, ugy a határkövek első

felállitása alkalmával, valamint a felállitott határköveknek uj kövekkel való kicserélésénél, vagy a birtok határainak későbbi megváltozása esetében szükségessé váló uj határjelzésnél mindenkor a fővarosi mérnöki hivatal foganatositja. A kitüzés a határkövek felállitása vagy bárminemü változtatása esetében a fővárosi mérnöki hivatalnak legalább 8 nappal előbb irásban bejelentendő. Aki a fővárosi mérnöki hivatala mellőzésével önkényesen állit fel határköveket vagy azokon a jelen szabályrendelet intézkedéseibe ütköző változtatásokat eszközöl, kihágást követ el és 50 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntettetik. Ezen kihágás ügyekben a birtok szerint illetékes ker. előljáróság jár el.

10. A főváros birtokhatárat rendelkezésre álló hivatalos térrajzok és adatok alapján tüzeti ki, de a fővárost ebből kifolyólag az érdekelt birtokosokkal szemben felelősség vagy kártéritési kötelezettség nem terhelheti, hanem a felek vitás igényeiket és követeléseiket egymás ellen az 1894 : XII. t. cz. 34. §. határozmányai szerint érvényesitheti.

11. A főváros a határkövek első felállitása alkalmával tésképet készit, amelyen minden határkő feltüntettetik és a határkövek dülőnkénti sorszám szerint nyilvántartatnak. Minden változás a térképen feltüntetendő.

12. A központi vasuti telekkönyvbe felvett vasutaknál, amelyeknek birtoka határkövekkel el van határolva, az eddigi határkövek megmaradhatnak és uj határolás nem szükséges. Ha azonban az elhatárolás nem volna megfelelő, vagyis nem minden törési ponton volna határkő, akkor a vasut köteles a hiányzó határköveket a fővárosi mérnöki hivatal felügyelete alatt és utasitása szerint a jelen szabályrendelet életbelépésétől számitott 6 hónap alatt saját kölség n az 1894 : XII. t.-cz. §-ában foglalt jogkövetkezmény terhe alatt felállitani. A központi vasuti telekkönyvbe felvett vasutak a határkövek alakja tekintetében nincsenek kötve a jelen szabályrendelet 4. §-ához, hanem oly alaku és felirásu határköveket használnak, amilyeneket a m. kir. államvasutak használnak.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 751·177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmult héten élve született 483 gyermek, meghalt 239 egyén, a születések tehát 244-el mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 339 törvényes, 144 törvénytelen; nemre nézve 236 fiu, 247 leány. Halvaszületett 15 gyermek, köztük 10 törvényes, 5 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra: 32·7

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 16.2 az egy éven felüli lakosságnál: 13.4, az öt éven felüli lakossággál: 11.7.

A halottak közt volt 122 fi-, 117 nőnemü.

Az év eddigi 3 hetében élve született összesen 1353 gyermek, meghalt összesen 756 egyén, a születések többlete tehát 597 ; a mult év megfelelő időszakában született 1225, meghalt 884, a születések többlete volt tehát 341.

Az élveszülöttek közt volt 309 róm. kath., 7 görög kath. 0 görög keleti, 25 ágost evang, 31 helvét, — unitárius, 108 izraelita, 3 egyéb. Összesen 447, Halvaszületett összesen: 22.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus kórházban ápoltak a mult hét végén 1263 beteget, szaporodás 418, csökkenés 397, maradt a mult hét végén 1284. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 139 beteget, szaporodás 33, csökkenés 37, maradt a mult hét végén 135. A Szt István-kórházban ápoltak a mult hét végén 809 beteget, szaporodás 281, csökkent 284, maradt e hét végén 806. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 880 beteget, szaporodás 187, csökkenés 169, maradt e hét végén 898. Összesen ápoltak a mult hét végén 3091 beteget, szaporodás 919, csökkenés 887, maradt e hét végén 3123.

Hirek a városházáról.

Az épitő ipar s a főváros.

Nagyobb épitkezéseknél rendszerint apróbb hevenyészett bódékat ragasztanak a pallérok az épülettest mellé, amelyekben északára elhelyezik a szerszámokat s a gépeket s amelyek éjjeli szállásul szolgálnak az épitkezésekhez kirendelt őröknek. Eddigelé semmiféle kifogás nem történt az ellen, mert a kerületi mérnökök is belátták e bódék szükséges voltát. Legutóbb azonban megtörtént, hogy az egyik kerületi mérnök csak az esetben volt hajlandó megengedni a szerszámbódé felállitását, ha az épitő vállalkozó erre is épitési engedélyt kér, ami 160 koronába kerül. A kerületi mérnök ez eljárását mélyen sérelmesnek találta a magyar épitőmesterek egyesülete a különben is nyomorgó épitő iparra nézve s ez okból beadványt intézett a főváros tanácsához, amelyben kéri, mondja ki egyszersmindenkorra, hogy a szerszámbódék épitési engedély nélkül is felállithatók. A főváros épitészeti ügyosztálya legközelebb megteszi e tárgyban az előterjesztését.

Uj lépcső a Gellérthegyre

A fővárosi közmunkák tanácsa elhatározta, hogy a Gellérthegy keleti oldalán folyó rendezési munkálatokkal kapcsolatosan uj lépcsős utat épittet a Gellértszoborhoz. Az uj lépcső az Eskü-téri hid tengelyvonalától észak felé eső területen épitik. Eddig csak egy utat terveztek a szoborig, de a közmunkatanács belátta, hogy ez az egy lépcső nem fogja levezethetni a forgalmat, miért is szükségesnek találta az uj lépcső kiépitését is. A közmunkák tanácsa most értesitette e határozatáról a fővárost s arra kérte tegye meg intézkedéseit az uj lépcső világitását illetőleg.

Terhek a vizszolgáltatási szabályrendeletből kifelyólag.

A ház- és telektulajdonosok tájékoztatására szolgálhat a vizvezetéki igazgatóság előterjesztése, melyet legutóbb a tanácshoz intézett. Az uj vizszolgáltatási szabályrendelet tudvalevőleg vizmérőórák használatát irja elő. Ahol ez órák szabadon nem helyezhetők el, aknák készitendők a fél terhére, amelyeknek most árát állapitotta meg az igazgatóság. Háromféle nagyságban készülnek ez aknák s e szerint az áruk 68, 85 és 120 korona. A pinczében épült akna 20 százalékkal drágább. Ez árak ismét 20 százalékkal maga-

sabbak, ha a törvényhatóság által megállapított külterületen kell az aknát készíteni. A jelentés megállapítja továbbá, a felek terhét oly esetekben, amikor magánvezetékek összekapcsoltatnak a fővárosi vizvezetékkel. E munkálatoknál a szerelő napidija 3 korona 80 fillér, a napszámosé 2 korona 40 fillér, felügyeletért pedig 10 folyóméter után 2 korona, azontul 5 méterenként 1 korona jár.

A Rózsadomb és vidéke.

Oetl Ferencz miniszteri tanácsos, mint a Rózsadomb és vidéke telektulajdonosok egyesületének elnöke még tavaly kérte a tanácsot, hogy építse ki a Szemlőhegy-utcza felső részét, de visszautasittatott azzal a megokolással, hogy a forgalom nem teszi a rendezést szükségessé, különben nem állanak már rendelkezésére a szükséges telkek. Oetl tanácsos most ujabban leczáfolja e megokolást. Kimutatja, hogy a Szemlőhegy-utczának igenis nagy volna a forgalma, ha ott kocsik egyáltalán közlekedhetnének a gödröktől és óriási sártól. A villatulajdonosok még tüzelőt sem kaphatnak, mert lehetetlen kapuikhoz jutni; épitkezni sem lehet, hacsak kötéllel nem vontatják föl az anyagokat. A rendezéshez szükséges telkek tulajdonosai már tavaly irásban kötelezték magukat a telekrészek ingyenes átengedésére, igy tehát a tanács indokolásának ez a része sem állhat meg. Az egyesület nevében ez okból ujból kéri Oetl tanácsos a jelzett utcza kiépitését.

Quod licet Jovi.

A főváros tanácsa ennek a példaszónak az igazságáról óhajtja meggyőzni a közönséget azzal a furcsa határozatával, melyet legutóbb hozott. Az Üllői-ut végén egy telke van a fővárosnak, melyen ezelőtt a katonai kórház állott. E kertet be kellene keriteni, ámde a tanács kimondta, hogy miután nem áll rendelkezésére régi kerités, az uj pedig sokba kerül, egyszerüen eláll a telek bekeritésétől. Eddigelé nincs a dologban semmi, de nyomban változik a helyzet, ha elgondoljuk, hogy a főváros szabályrendeletileg parancsolt rá minden telektulajdonosra, hogy üres telkét keritse be. Ebből most már azt kell következtetni, hogy a főváros magára nézve nem tartja kötelezőnek azokat a törvényszerü intézkedéseket, melyek betartására birság terhe mellett kötelezi az egyes tulajdonosokat.

Közgazdaság.

Pesti magyar kereskedelmi bank.

A Pesti magyar kereskedelmi bank igazgatósága tegnapi ülésében az 1901. évről szóló zárszámadásokat tárgyalta s azokat végleg megállapitotta. A mérleg 8,287.022 korona 58 fillér brutto nyereséggel zárul; az előző év 8,540.789 korona 58 fillérrel szemben; s az 1,914.288 korona 12 fillért kitevő terhek, leirások és üzleti költségek, 1900. évben 2,068 954 korona 89 fillér levonása után 6,372.734 korona 46 fillér tiszta nyereséget mutat ki, 1900. évben 6,471.834 korona 69 fillér. Ez a nyereség a részvénytőke 21.24 százalékos kamatoztatásának felel meg, a mult évben 21.27 százalék. Amint ebből kitünik, az intézet tiszta nyeresége mérsékelt összeggel csökkent az idén, ami különféle körülményeknek az eredménye. Mindenekelőtt a bank kamatjövedelme a lefolyt évben ismét jelentékenyebb mértékben csökkent, ami az elmult év sülyedő kamatlábviszonyai folytán, tekintve a bank igen nagy mobil eszközeit, természetes jelenségnek mutatkozik. Kifejezésre jut továbbá ebben ama tartalékozás hatása is, mely az Egyesült épitő- és iparrészénytársaság elleni követelés miatt szükségesnek bizonyult. E kedvezőtlen körülményeket azonban bőségesen ellensulyozta a bank alapjaiban és tárczájában levő befektetési papirok értékemelkedése, valamint az üzleti költségek s egyébb szükséges leirások csökkenése. Azt az örvendetes tényt is konstatálhatjuk, hogy az 1901-év pangó gazdasági viszonyai a bank egyéb normális jövedelmein semmiféle jelentősebb nyomot nem hagytak, sőt a jelzálogüzlet további haladást mutat föl. A bank tarczája saját czimleteiben a mérleg lezártával aránylag csekély volt s azóta tejjesen elkelt. Ugy ez állomány, valamint a banknak egyéb értékpapirállagai jóval a napi árfolyamon alul vannak érdekelve. A mérlegben el vannak számolva ama nyereségek, melyek a Magyar általános kőszénbánya részvénytársulattól fönnállott müvelet lebonyolitásából, az Adria tengerhajós részvénytársaság tőkefelemelését garantáló szindikátusból, továbbá a külföldi bankokkal egyetemben megkötött román előlegügyletből s végül a zsolnai posztógyár részvényeire alakult konzorczium körüli ténykedésből, valamint különféle kisebb üzlet lebonyolitásából erednek. Az igazgatóság a közgyülésnek inditványozni fogja, hogy ugy mint tavaly, az idén is, az osztalékot részvényenkint 140 koronában, azaz 14 százalékban állapitsa meg, továbbá ugy mint az előző években 800,000 koronát a tartalékalap javadalmazására forditson s a fönnmaradó 687,601 korona 16 fillért uj számlára vigyék át. Az inditványozott javadalmazás folytán a tartalékok a nyugdijalapot nem számitva, 26.400,000 koronára fognak emelkedni. A bank közgyülését febrúár 8-ikára hivták egybe.

Az 1901. évi mérlegének legjellemzőbb vonása, a banknak nagyszabásu mobilitása, a minek megvilágitására szolgáljon mindenekelőtt az, hogy az összterhek, levonva a kisorsolatlan záloglevelelket, kerek összegben 158,127.000 koronát tesznek, mely összeggel szemben 202,778.000 kor. mobilis értékek, mint pénztárállomány, rövid lejáratu követelések, értékpapirok, reportorok, bankári követelések stb. állanak.

A banknak főüzletágai, ugymint a betét- és a jelzálogüzlet, ismét nevezetes emelkedést mutatnak. A betétállomány az év végével 121,164.970 korona 80 fillért tett ki, a mely összeg az előző évvel szemben több mint 7 millió koronányi emelkedést jelent. A betétállomány ezen összegében azonban nem foglaltatnak benn a pénzügyminiszterium, a megyék, városok és a különféle hitelezők követelései, a melyek összesen 20,633.000 koronát tesznek ki és a melyek az előző évvel szemben 5,645.000 koronával emelkedtek. A banknál elhelyezett idegen tőkék tehát összesen kerek 150,800.000 koronára rugnak és igy az előző évvel szemben az emelkedés 12,731.000 koronát tesznek ki.

A betétek és hitelezők növekedésével kapcsolatosan találjuk a reportorok összegének emelkedését, a mely kerek összegben 37,297.000 koronára rug és igy az előző évvel szemben 12,200.000 koronával szaporodott, a pénztárállomány az előző évvel szemben 2,333.000 koronával emelkedett és 9,238.000 korona összeget ért el. Az értékpapirokra adott előlegek 34,289.000 koronát tesznek ki, tehát 2,214.000 koronával többet, mint az előző évben. Ezen tételeknek emelkedésével szemben a váltótárcza 62,873.000 koronát tevő állománya a mult évvel szemben 3,469.000 koronányi csökkenést mutat. A jelzálogüzletre

vonatkozó adatok ezen üzletág további föllendüléséről tesznek tanuságot. A jelzálogkölcsönök összege az előző évvel szemben 4,268.000 koronával 132,700.000 koronára, a községi kölcsönök pedig 4,658.000 koronával 156,526.000 koronára emelkedtek. A hátralékos törlesztési részletek 1,623.000 koronát tesznek ki, a mi, tekintve a kölcsönügyletek 290,000.000 koronányi átlagát, jelentéktelennek mondható. A jelzálogleve'ek és községi kötvények forgalma 292,346.000 koronára rug, a mi az előző évhez képest 9,553.000 korona többletet jelent, mig a saját czimletek készlete a lefolyt év végével 3,385.000 koronát tett ki, vagyis 645.000 koronával kevesebbet, mint a mult évben. A lefolyt évben a visszavásárolt czimleteken fölül 15,500.000 korona névértékü saját kibocsátásu czimlet adatott el, a mely eredmény, tekintettel a fix kamatozásu értékpapirok eladására nézve, különösen a külföldön uralkodott kedvezőtlen viszonyokra, igen jelentékenynek mondható. Az értékpapirtárcza kerek összegben 17,300.000 koronát tesz ki, vagyis körülbelül 1 millió koronával kevesebbet, mint tavaly, mig a záloglevelek és községi kötvények biztositéki alapja, mely kizárólag elsőrendü értékpapirokból áll, 15,066.000 koronára emelkedett. A bank aktiváinak összesége, beleszámitva a jelzálog- és községi kölcsönök összegét, 552,201.533 korona 36 fillért tesz ki. A bank mérlegének számszerinti tételei a következők:

Bevétel: Tiszta kamatjövedelem 4,095.565 korona 66 fillér, a banképület jövedelme 40.645 korona 57 fillér, nyereség a jelzálog üzletből (illetékek és nyereség eladott czimletekből) 1,050.529 korona 73 fillér. Különféle jutalék 904.507 korona 32 fillér, nyereség külföldi váltók és pénznemeken a váltótárcza kamataival együtt 421,507 korona 67 fillér, nyereség értékpapirokon és szindikátusokon 182,390 korona 58 fillér, különféle nyereség 112.007 korona 34 fillér, a váltóüzlet a fiókok és kommanditek nyeresége 409,356 korona 29 fillér, nyereség áthozat az 1900-ik évből 770.512 korona 42 fillér, összesen 8,287.022 korona 58 fillér.

Kiadás: Az ügyvezető igazgatóság, a hivatalnokok és szolgák fizetése 913.404 korona 73 fillér, költségek és adók 870.258 korona 07 fillér, leirások különféle követelésekből 130.625 korona 32 fillér. Az 1901. évben elért 5,602,222 korona 04 fillér nyereséghez hozzáadva az 1900. évi nyereség áthozatot, az összes nyereség 6,372.734 kor. 46 fillér.

Vagyon: Pénztárkészlet 9,238.723 korona 51 fillér, váltótárcza 62,873.343 korona 57 fillér, előlegek értékpapirokra folyó számlákban 34,289.167 korona 56 fillér, lombard előlegek és report bel- és külföldön 37,297.325 korona 92 fillér, jelzálog kölcsönök záloglevelekben 132,701.546 korona 50 fillér, községi kölcsönök kötvényekben 156,526.238 korona 52 fillér, kölcsönök készpénzben ingatlanokra 4,128.175 korona 98 fillér, a záloglevelek biztositéki alapja 7,020.480 korona, a községi kötvények biztositéki alapja 8,045.842 korona 50 fillér, a saját záloglevél kötvény tárcza 3,385.698 korona, ingatlanok 1,069.500 korona, értékpapirtárcza 17,299.428 korona 14 fillér, befizetések szindikátusokba 3,268.435 korona 27 fillér, nyugdijalap 1,895.118 korona 91 fillér, a hivatalnokok betegsegitő alapjának értékpapirjai 53.000 korona, különféle alapitványok értékpapirjai 74.600 korona, befizetések a bank betéti társaságainál 2,630.750 korona, adósok 41,780.778 korona 34 fillér. Összesen 525,201.533 korona 36 fillér.

Teher: Részvénytőke 30,000.000 korona, tartalékalapok 25,600.000 korona, a hivatalnokok és szolgák nyugdijalapja 1,932.847 korona 04 fillér, a hivatalnokok és szolgák betegsegitő alapja 54.734 korona 60 fillér, különféle alapitványok 74.600 korona, forgalomban levő kötelezvények 292,346.910 korona, betétek 150,798.370 korona 52 fillér, a hitelrészesek követelése 155.016 korona 54 fillér, föl nem vett osztalékok és czimletszelvények 255.871 korona 10 fillér, előre fizetett jelzálogkölcsön törlesztési részletek 291.172 korona 53 fillér, függő kamatok egyenlege 4.442.688 korona 01 fillér, átmenő tételek 12,876.588 kor. 56 fillér, nyereség egyenleg 6,372.734 korona 46 fillér. Összesen 525.201,533 korona 36 fillér.

A kereskedelmi kikötő.

A budapesti Dunakikötő épitésének régen vajudó ügye a legközelebbi állami beruházások alkalmával sem fog megoldást nyerni. A Fővr. Tud. értesülése szerint ugyanis a kikötő épitése sem képezi részét annak a közmunkaprogrammnak, mely az uj beruházási kölcsönből fog fedeztetni. A kikötő kérdése külön törvényjavaslatnak marad fentartva s az első munkálatokra már nagyobb összegek vannak előirányozva. A kereskedelmi kikötő tervét egyébként sokfelé nagy ellenzéssel fogadják s különböző minisztériumokban, főleg a földmüvelési minisztériumban határozottan ellenzik az óriási költségeket igénylő terv keresztülvitelét. Bár a kereskedelmi miniszterben meg van a komoly szándék a kikötő mentől előbb való megépitésére, valószinü, hogy e nagyszabásu munkára csak a különböző csatornatervek eldőlése után kerül majd a sor.

Az egyesült budapesti fővárosi takarékpénztár

igazgatósága a mai napon tartott ülésében az 1901. évi vagyonmérleget jóváhagyta. A mérleg a mult évi nyereség-átvitel hozzáadásával 1901. évre 2,387.410 korona 05 fillér tiszta nyereséget tüntet ki s elhatározták, hogy a február hó 16-ikára összehivandó közgyülésnek inditványozni fogják, hogy az 1901. évi tiszta nyereségből részvényenkint 120 korona osztalék osztassék ki.

Hirdetéseket felvesz a
Magyar Székesfőváros
kiadóhivatala
Budapest,
Reáltanoda-utcza 5. sz.

Belvárosi Könyvnyomda Budapest, IV., Váczi-u. 81.

V évfolyam. Budapest, 1902. február 9-én 6. szám

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP

TARTALOM:

Stilgyakorlat.
A Népszinház.
Budapest adója.
Az autonómia.
A kormány jóakarata.
A közgyülésből.
A központi városháza kályhái.
Statisztika.
Hirek.
Közgazdaság.
A bankkamatláb és a főváros.
Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 kor. Fél évre . . . . . 6 kor.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, IV., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

MEGHIVÓ.

A MAGYAR VILLAMOSSÁGI RÉSZVÉNYTÁRSULAT

t. c. részvényesei **az 1902. évi február 23-án délelőtt 11 órakor a Budapesten, V., Váci-ut 72. sz.** alatti központi telep igazgatósági épületében tartandó

VIII-ik rendes közgyülésre

tisztelettel meghivatnak.

NAPIREND:

1. Az igazgatósági és felügyelő-bizottsági jelentések a lefolyt év üzleti eredményéről.
2. Az igazgatóság által megállapitott mérleg előterjesztése és határozathozatal a nyereség mikénti fölosztása iránt, kapcsolatban a fölmentvénynek az igazgatóság, valamint a felügyelő-bizottság részére való megadásával.
3. Három igazgatósági tagnak megválasztása.

Budapesten, 1902. évi január havában.

Az igazgatóság.

A társulat alapszabályainak értelmében husz részvénynek birtoka egy szavazatra jogosit. Azon részvényesek, kik szavazati jogukat gyakorolni óhajtják, tartoznak részvényeiket legalább 8 nappal a közgyülés előtt elismervény ellenében letéteményezni. Ezen letéteményezés a társulati pénztárnál, vagy a Magyar leszámitoló- és pénzváltóbank helybeli pénztáránál történhetik. A szavazati jog személyesen vagy meghatalmazott által gyakorolható, meghatalmazás csakis részvényesnek adható, testületek, intézetek és kereskedelmi cégek, va amint nők és kiskoruak a jogi képviselők álta vehetnek részt, ha az utobbiak néma is volnának részvényesek. (Utánnyomás nem dijaztatik.)

MEGHIVÓ.

A „Magyar ipar- és kereskedelmi bank részv.-társ.“

részvényeseinek **1902. február hó 18-án délelőtt 10 órakor** Budapesten, az intézet saját helyiségében (V., Nádor-utcza 4. sz. a.) tartandó

tizenegyedik rendes közgyülésére.

NAPIREND:

1. Az 1901. évi mérleg és igazgatósági jelentés.
2. A felügyelőbizottság jelentése.
3. Az 1901. üzletév mérlegének megállapitása és az igazgatóságnak, valamint a felügyelőbizottságnak adandó felmentvény iránti határozat.
4. Az igazgatótanács és igazgatóság lemondása.
5. Az alapszabályok 4., 11., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 22., 23., 24., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 31., 32., 35., 40., 44., 45., 49. és 51. szakaszainak módositása.
6. A nyugdijszabályzat 15. szakaszának módositása.
7. Az igazgatótanács és igazgatóság lemondása következtében szükséges uj választások figyelemmel az esetleg elhatározott alapszabálymódositásokra.
8. Az igazgatóság tagjai részére járó jelenléti jegyek értékének meghatározása.
9. A felügyelőbizottság megválasztása és tiszteletdijának meghatározása.
10. Az alapszabályok 39. czikke alapján részvényesek által benyujtott inditványok és pedig:

a) 23 részvényes által összesen 709 részvény képviseletében tett következő inditvany:

„küldessék ki egy 5 tagu bizottság a bank ügykezelésének, továbbá a romániai petroleumüzletnek megvizsgálása czéljából. Terjesztessenek a bank összes activumaira és passivumaira vonatkozólag az összes részletek közgyülés elé, mutattassák ki részletesen a szenvedett veszteségek keletkezése és állapittassék meg a felmentvény megtagadása mellett az igazgatótanács és felügyelőbizottság egyetemleges felelőssége.“

b) 20 részvényes által összesen 500 részvény képviseletében előterjesztett inditvány:

„bizotiság, illetve szakértők kiküldése iránt az intézet üzletkezelésének és vagyonállásának, valamint a „Roumanian Oil Trust“ viszonyainak és az ezzel összefüggő részvénykibocsátások megvizsgálása a petroleumüzlet értékének megállapitása,

ezen üzletek törvény és alapszabályellenességéből kifolyólag a fölmentvény megtagadása mellett az igazgató közegek felelősségének kimondása czéljából, esetleg ugyene czélból

redkivüli közgyülés egybehivása tárgyában.“

Azon t. részvényesek, kik a közgyülésen személyesen vagy meghatalmazott által részt venni kivánnak, felkéretnek, hogy részvényeiket a le nem járt szelvényekkel együtt.

Budapesten a társaság pénztáránál, vagy

Bécsben a Wiener Bank Vereinnél

ugyanott dijmentesen rendelkezésükre bocsátott consignatiók kiséretében legkésőbb 8 nappal a közgyülés megtartása fent kitüzött határidő előtt, tehát bezárólag 1902. február hó 10-ig letenni sziveskedjenek.

A letett részvényekről elismervény és a közgyülésen való részvételre szóló igazolási jegy állittatik ki.

Minden 25 darab letett részvény egy-egy szavazatra jogosit.

Ha valamely részvényes más szavazatképes részvényes által kivánja magát képviseltetni, ugy az erre vonatkozó meghatalmazást az igazolási jegy hátsó lapján kitölteni és aláirni tartozik.

Senki sem birhat 100 szavazatnál többet sem saját nevében, sem meghatalmazás utján.

A felügyelőbizottság által megvizsgált évi mérleg a közgyülés elé terjesztendő jelentéssel együtt a közgyülést nyolcz nappal megelőzőleg a társaság irodájában közzététetik.

Az igazgatóság.

V. évfolyam. Budapest, 1902. február 9. 6. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre . . . . . 12 Kor.
Félévre . . . . . 6 Kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

Stílgyakorlat.

Nagy vala a héten a fölbuzdulás. A belügyminiszter jóváhagyta az idei budgetet, de a jóváhagyást néhány ives jótanácscsal garnirozta.

Igazán nem tudjuk, hogy érdemes-e komolyan venni azt a garnirungot. Igaz, hogy a miniszter irta alá s ez megadja neki a komolyságot. Hir szerint azonban egy egészen fiatal miniszteri fogalmazónak a stilgyakorlata az egész. A miniszter bizonyosan mosolyogva irta alá a leiratot s azt gondolta magában: No, ez ugyan megmondta a városnak. Minek rontanám el a kedvét s az ambicióját, hisz a körösi szentelt viznél is ártatlanabb a dolog. Legföljebb a városházán orrolnak egy kicsit, az pedig nem baj. Az csak növeli a kormány hatalmának a tekintélyét.

Csak igy kerülhetett ki az a leirat a miniszteri büróból. A napi sajtóban azután tele tüdővel fujták a szép szintjátszó szappanbuborékot. Az egyik ujság a tanácsot menti s a közgyülést mossa, a másik fordit a dolgon s azt vitatja, hogy a közgyülés az ártatlan, de a tanács, az a hibás. A fiatal miniszteri fogalmazó pedig nagy örömmel temetkezik az ujságok közé. Szinte érzi a maga nagyságát s ha a tükörbe néz, látja a jövendő minisztert. Még is csak nagy ember lehet, tele bölcseséggel és tudással. Ime milyen komolyan öntik az ujságok a kolumnákat az ő irásáról.

Dehogy veszi észre valaki, hogy az egész nem más, mint közönséges irálygyakorlat, amelyet a fogalmazó ur az iróasztala mellett fél óra alatt kirázott magából.

Ezzel be is fejezhetnénk a miniszteri leirat méltatását, ha a főváros pénzügyi helyzete nem lenne komoly, szinte válságos. De fülünkben cseng még a polgármesternek a budgetvita alkalmával tett az a komoly kijelentése, hogy ha ebben az esztendőben nem sikerül a háztartást rendezni, ha a közönség és a kormány nem hozza meg a szükséges áldozatot, akkor már talán a jövő évi budget összeállításakor bekövetkezik a katasztrófa. Ez a tény adja meg a miniszteri leiratnak a fontosságot. Mert a leirat egyuttal válasz arra, hogy mit várhat a főváros a kormánytól. Jó tanácsokat, egyebet semmit.

Azt mondja a miniszteri leirat, hogy a háztartást rendbe kell hozni, de csak az önkormányzat keretén belül. Uj jövedelmi forrásokat nyitni nem szabad, az államtól pedig ne várjon a város egy fillért sem. Ezeket a frázisokat asztaltársaságok körében, ahol egy egy pohár borocska mellett busu'nak a haza sorsán nagyon sokat hallottuk. Hanem megdöbbentő, hogy a közigazgatás legfőbb öre, hivatott vezetője sem tud többet mondani annál az üres frázisnál, amelyen az asztaltársaságok öreg urai lovagolnak. Tessék hát megjelölni a módokat és eszközöket.

Nem érdektelen a miniszternek az a kijelentése, hogy a fővárosnak az a kérelme, amelyet a jóléti bizottság memorandumában összefoglalt, jogosulatlan és teljesithetetlen. Miért? Mert a vidéki városok ugyanazokat a követeléseket támaszthatnák, söt a főváros kezdeményező példáján felbuzdulva, néhány vidéki város már meg is próbálta. Ez az összes argumentumja a miniszteri leiratnak. Furcsa judicium, amely abból, hogy más is követeli a maga igazát azt a következtetést vonja le, hogy a követelés jogosulatlan. Ugylátszik, hogy a miniszteri fogalmazó ur itt egy kissé „elnyargalta magát.“ A kérdés az, hogy méltányos jogos és igazságos-e az, hogy a városok, ame-

lyek ötven -nyolczvan, sőt már száz percent községi adóval sem tudnak boldogulni, folyton ujabb és ujabb állami terheket vegyenek magukra, jogos, méltányos és igazságos-e az, hogy az állam olyan terheket ró a municipiumokra, hogy azok sem az állami, sem a községi feladatoknak megfelelni nem tudnak. Az csak nem állapithatja meg a jogosultságát, h gy a terheket az ország valamennyi községe viseli. Valamennyi roskadozik alatta. Sokkal férfiasabb lett volna, ha a miniszter nyiltan és őszintén megmondja:

— Nem segitek, mert nem akarok segiteni rajtatok. A községeknek meg kell törniök, hogy maguktól bekivánk zzanak az állami közigazgatás keretébe. Az állam érdeke — legalább az én szempontomból — az, hogy pusztuljon az autonómia az egész vonalon. Diskreditálni kell az önkormányzatot s azért rakom egyik terhet a másik után a vállára s ezért akadályozom meg még azt is, hogy a maga erejéből fejlödjék, gyarapodjék.

Ez legalább őszinte és igaz beszéd lett volna. De a miniszteri leirat amilyen bő a frázisokban, olyan szük az igazságban.

A miniszteri leirat azonban erösen fenyegetödzik is. A sorok között megmutatja a kormánybiztost. Érdekes ez a kormánybiztosi história. A minisztériumban bizonyosan nagy örömmel várták a hatást, hogy a városházán micsoda nagy rémületet fog okozni a kormánybiztossal való fenyegetödzés. Nem ugy történt. A városházán nem ijedtek meg, sőt örömmel fogadták a hirt.

— Ám tessék. Jöjjön a kormánybiztos. Nekünk ninesen semmi takargatni valónk. Örülni fogunk, ha a kormánybiztos rendbehozza a háztartást. Nem féltünk a harminczas bizottságtól sem. A polgárság képviselöi már konstatálták, hogy önámitás az, hogy pusztatakarékossággal rendbe lehet hozni a háztartást, hogy jobb administráczióval meg lehet takaritani a hiányzó milliókat. Jöjjön hát a másik faktornak, a kormánynak a képviselöje. Vizsgálja meg az is alaposan a mi dolgainkat, hadd lásson tisztán a kormány is.

A minisztériumban is észrevették, hogy a kormánybiztossal való fenyegetéssel nem értek célt, mert a városházán nemcsak nem ijedtek meg a kormánybiztostól, hanem szivesen látják.

Azonnal megfujták tehát a takarodót. S azok az ujságok, amelyek köztudomás szerint a miniszteriumból kapják az intenciókat s amelyek versenyt fenyegetödztek a kormánybiztossal, most már tagadják, hogy a miniszter valaha csak gondolt is kormánybiztosra. Most már nem kell nekik a kormánybiztos. A jelenlegi kormány sokkal nagyobb tisztelője az autonómiának, semhogy kormánybiztost küldjön. Minek. Hogy az is kénytelen legyen konstatálni, hogy frázisokkal nem lehet pénzt teremteni, hogy az állam és a közönség áldozata nélkül a háztartást rendbe hozni nem lehet. Ennek a konstatálására csak nem vállalkozhatik a kormány, mert viselnie kellene a konzekvenciáit is.

Szomoru állapotok, hogy ilyen döre komédiát lehet játszani az ország székesfővárosának a közönségével s a teljesen züllött közéletet bizonyitja, hogy a közönség flegmával, közömbösen nézi ezt a komédia játszást.

Önként felmerül a kérdés, hogy mi szükség van erre. A magyarázat egyszerü. A főváros adminisztrációjáért, ügyes-bajos dolgaiért bizonyos mértékben a belügyminiszter is felelös. A büdzsetet a belügyminiszter hagyja jóvá. A miniszternek módjában van az ellenörzés, hatalmában van a véleménye szerint hiábavaló kiadások törlése. A miniszter is tudja, hogy Budapest háztartását a mai alapon nem rendezheti s ha rendkivüli bevételekhez nem jut, a katasztrófa kétségtelenül bekövetkezik. Az is bizonyos, hogy a katasztrófa bekövetkezésekor az egész vonalon a felelösség kérdése fog előtérbe nyomulni. Mindenki a bünbakot fogja keresni. A kormány ezekkel a dorgálásokkal a felelösséget akarja magáról jó előre elháritani. Ha a katasztrófa több bátorságot ad az embereknek s a maguk védelmére bátrabban beszélnek s nyiltabban ráfognak mutatni a kormány politikájára, akkor majd előszedik a miniszteri levéltárból a büdzset leiratokat s azzal fogják bizonyitani, hogy ime a kormány mindig megtette a maga kötelességét. Mindig komolyan, atyai jóakarattal figyelmeztette a várost, hogy jobban gazdálkodjék, hogy ez a gazdálkodás hova fog vezetni. Ha a főváros nem fogadta meg a jó tanácsot, ha nem hallgatott az okos szóra, a kormány arról nem tehet, a kormányt azért felelössegre vonni nem lehet. Vagyis magyarul szólva, ezek a leiratok csak arra valók, hogy takarják a kormánynak felelösség alul való kibujását. Hogy sikerülni fog-e, az más kérdés.

Érdekes *Márkus* József főpolgármesternek a büdzset leiratra vonatkozó nyilatkozata. A főpolgármester egy ujságirónak igy nyilatkozott:

— Nem tartom ez idő szerint valószinünek, hogy a miniszter kormánybiztost küldjön ki. Mert a belügyminiszteriumban már megállapodtak azokra az elvekre vonatkozólag, amelyek a főváros adminisztrációjának refor-

málásánál irányadók lesznek. És most már megmegkezdik a reformáló törvényjavaslat kidolgozását is. Ezek a reformok valószinüleg a jövő évben — ennek a ciklusnak a lejárta után — lépnek majd érvénybe és kizártnak tartom, hogy erre az időre a miniszter kormánybiztos kiküldését tartaná szükségesnek. Mert a főváros a büdzset keretében eleget tesz most is törvényszerü kötelezettségének, tehát a hátralévő idő alatt is a jelenlegi adminisztráció maradhat érvényben. *Az bizonyos, hogyha az állam nem dotálja a fővárost az állami funkciót helyettesitő munkákért, sem pedig semmiféle adóemelés nem történhetik, a mai rendszer keretében nem szüntethető meg a főváros jelenlegi anyagi helyzete.* Éppen ezért én magam is remélem és óhajtom az adminisztráció reformjának mielőbb való bekövetkezését. Én a kormánybiztos kiküldésének tervéről nem tudok. És ha volna valami a dologban, akkor már állásomnál fogva is értesültem volna a miniszternek ily elhatározásáról.

A Népszinház bérlete.

Kipattant tehát a titok, hogy miért huzódik olyan sokáig a Népszinház bérletének az ügye. *Heltai* Ferencz a bizottság egyik tagja ráunt a sok tendenciózus hirre, amelyek részben az ujságokban megjelentek, részben a közönség körében keltek szájról-szájra. Egy nyilt levélben elmondotta, hogy a bizottság első sorban a mostani bérlővel akar tárgyalni, de az nem adott a szinház föntartására olyan garanciákat, a melyek a bizottságot megnyugtathatták volna. A bizottság tehát további garanciákat keresett.

Már mult alkalommal kifejtettük, hogy a népszinházi bizottságnak kötelessége, hogy a legmesszebb menő biztositékot szerezze meg, hogy a szinház föntartása az uj bérlő kezében anyagilag is minden kétséget kizárólag biztositva legyen, mert egy esetleges katasztrófáért a bizottság tagjai nemcsak erkölcsileg, hanem anyagilag is felelősek.

A bizottság eljárásával szemben azt az érvelést hallottuk, hogy a bizottság tulment hatás és jog körén, amikor olyan föltételeket kötött ki, amelyek a pályázatban nem voltak körülirva. Ez nagy tévedés. A pályázati föltételekben ki van mondva, hogy a pályázó köteles kimutatni, hogy a szinházat anyagilag is tudja vezetni. Már most a bizottságnak föltétlen joga, hogy ő állapitsa meg a módokat, amelyek mellett ezt a biztositást elfogadja. De nemcsak joga, hanem elsőrangu kötelessége az a bizottságnak. Felelősség nélkül könnyü itélkezni. Azok a kik puszta szóra elfogadnak most mindent, másként cselekednének, ha itéletüket olyan sulyos felelősség terhe mellett kellene kimondaniok.

Mult számunkban is kijelentettük, hogy a bérbeadás személyi részéhez nem akarunk hozzá szólani. Ma sem tehetjük ezt. Heltai Ferencz nyilt levelében kijelenti, hogy a bizottság előtt konkrét adatok vannak. Hogy mik azok az adatok a bizottság tagjain kivül senki sem tudja. Már pedig objektiv itéletet csak a hiteles adatok alapján lehet mondani.

Őszinte elismeréssel üdvözöljük a népszinházi bizottságot, hogy nem személyes érdekek és összeköttetések, hanem a konkrét adatok alapján kiván itélkezni s nem azt keresi, hogy egyik-másik pályázónak milyen a protekciója, hanem, hogy mennyire tudja a szinház zavartalan vezetését biztositani. A bérbeadás egy csöppöt sem sürgős. Az uj bérlet csak október közepén, tehát még csak nyolc hónap mulva kezdődik. Ha tehát a tárgyalások még két hetet, vagy egy hónapot vesznek is igénybe, abból nem lehet, semmi veszedelem. Hogy a pályázók és kisded érdekcsoportjuk türelmetlen, hogy a nagy közönség az eredményre kiváncsi, az nem komoly ok arra, hogy a bérbeadást elsiessék és ne fontolják meg alaposan az összes tény körülményeket. Müvészi szempontból sem lehet semmi kár a dologból. Ha az uj bérlő esetleg vidéki erőkkel akarja felfrissiteni a régi gárdát, annak is van még elég ideje rá virágvasárnapig.

Azt mondja Heltai Ferencz nyilt levelében, hogy a népszinházi bizottságnak nagyon alapos oka volt arra, hogy olyan messzemenő garanciákat követeljen. Ezt a kijelentést nincsen joga senkinek kétségbe vonni, legkevésbbé annak, aki tudja, hogy a népszinházi bizottság a mostani bérlővel szemben minden alkalommal a legmesszebbmenő jóakaratot tanusitotta s a bérlő olyan kedvezményeket kapott, aminőket egy bérlőnek sem adott meg. S ha nézzük, hogy kik azok a férfiak, akik a népszinházi bizottságot alkotják kénytelenek vagyunk elismerni, hogy abban a bizottságban a terrorizmus él nélküli fegyver. Türelemmel várjuk a bizottság itéletét, mert látjuk, hogy a bizottság hiven teljesiti a kötelességét s nem hajlandó a Népszinház sorsát egyedül a gondviselésre bizni.

Az autonómia.

Most már igazán nem tudjuk, hogy mi az az autonómia s hogy Budapestnek jutott-e ebből a titokzatos valamiből. Ha a városatyákat halljuk amint a közgyülés termében az autonómia sérthetetlen jogaira hivatkoznak, azt kell hinnünk, hogy van autonómiánk. De ha a nap nap után fölmerülő eseményeket vizsgáljuk, akkor kétségbe kell vonnunk az autonómia létezését s nem értjük miért rettegnek annyira a közigazgatás állomositásától s mi szüksége van arra a kormánynak. Ugy látszik, hogy a mai autonómia csak üres frázis s a kormány vezeti és intézi a községi ügyeket. Hogy az utca sarkon egy lámpát sem állithat föl a város a maga költségén

amig egy idegen államhatalom nagy kegyesen arra az engedelmet meg nem adja, már megszoktuk. Abba is beletörödtünk már, hogy a kormány diktálja a városra, hogy ezzel vagy azzal a vállalkozóval kössön szerződést, hogy a maga alapitványát kinek adja ki. Az azonban mégis csak most történt meg először, hogy a miniszter ne engedje meg, hogy a város maga szabja meg a föltételeket, amelyek mellett a saját telkét elajándékozni hajlandó.

A tüdőbajosok szanatóriumának a telkéről szólunk. Igazán a kétségbeesésig megdöbbentő az a helyzet, amelybe a város a maga tulságos bizalmával, hiszékenységével jutott. Miniszteri parancsszóra kell elajándékoznia minden biztositás nélkül a telkeit. S a miniszter ezt vagyoni felügyeleti joga alapján cselekszi. Az ilyen felügyeletből nem kérünk. Mi a felügyelet fogalmát eddig ugy magyaráztuk, hogy a belügyminiszternek az a kötelessége, hogy éberen őrködjék azon, hogy a község ok nélkül ne pazarolja a közvagyont. Most megtanultuk, hogy a felügyelet pocsékolásra való hatalmi parancs.

De menjünk sorba.

A szanatórium egyesület huszonnégyezer öles telket kért a várostól ajándékba, hogy megépithesse rajta a tüdőbajosok szanatóriumát. Nemes föladat s nem hisszük, hogy akadna ember, aki szemére vethetné a fővárosnak, hogy a kérelmet teljesitette. Viszont csak a legnagyobb elismerést érdemli meg a hatóság azért, mert még a humánus cél érdekében sem szórta bekötött szemmel a közvagyont, hanem reális alapon biztositani akarta, hogy soha, semmiféle körülmény mellett azt a városi telket rendeltetésétől elvonni nem fogják. Ez ugy hisszük a legkevesebb amit a fővárosnak meg kellett tennie.

Nem kételkedünk benne, sőt biztosan tudjuk, hogy a szanatórium mostani vezetőségével szemben nincsen szükség semmiféle rendkivüli intézkedésre és biztositásra.

Mindnyájan tudjuk, hogy azokat az urakat, akik fáradhatatlan buzgalommal, verejtékes munkával dolgoztak a humánus és emberbaráti intézmény létrehozásán egyedül és kizárólag a nemes cél vezette, hogy nemcsak önzetlenül dolgoztak, hanem elüljártak az áldozatok meghozásában is. A szanatóriumot azonban nem egy évtizedre épitették. Annak az intézménynek évszázadokig teljesitenie kell hivatását. S ki biztosithatja a fővárost, hogy a harmadik, negyedik vezetők is olyan hü sáfárai lesznek az intézetnek mint a mostaniak, hogy nem jöhetnek olyan viszonyok, amelyek mellett kénytelenek lesznek a szanatórium kapuit bezárni s akkor az egyesületnek korlátlan tulajdonába menne át a huszonnégyezer négyszögöl telek. Ki biztositja a fővárost, hogy ötven vagy száz év mulva, amikor a főváros fejlődése kiterjedt már a budakezi erdőig, amikor a közlekedési eszközök tökéletesbitésével sikerülni fog a budakeszi erdő környékét benépesiteni s az erdőből kedvelt szórakozási helyet csinálni, az akkori vezetők nem fognak spekulálni a megdrágult telekkel. Nem viszik távolabb a szanatóriumot s a fölszabadult telekkel nem fognak jogosulatlanul visszaélni. Nem mondjuk, hogy meg fog történni, de nem biztosithat senki, hogy a megtörténhetése ki van zárva. A városnak pedig minden eshetőségre gondolnia kell, amikor a közvagyonból olyan nagy részt idegenit el.

Ha semmi baj nem történik akkor a főváros kikötése csak teoretikus jellegü. Amig olyan vezetők állanak a szanatórium élén mint ma, addig az a kikötés senkire sem lehet veszedelmes. Azt azonban el kell ismernie mindenkinek, hogy a városnak erkölcsi kötelessége, hogy a legmesszebb menő óvatossággal biztositsa, hogy az a közvagyon mindig arra a célra fog fölhasználtatni, amelyre a község adományozta.

Ez a dolog érdemi része. A formai része pedig még inkább igazat ad a városnak. A közgyülés mindjárt a telek megszavazásakor kikötötte azt a föltételt, hogyha a szanatóriumot eredeti rendeltetésének nem használnák, a telek visszaszáli a fővárosra. Az egyesületnek szabad választása volt. Vagy elfogadja a telket a föltétellel együtt, vagy nem fogadja el. Az egyesület elfogadta, tehát számolt a kikötés esetleges konzekvenciáival is. Igaza volna az egyesületnek, ha a város a szanatórium megépitése után áll elő a kikötéssel. De már a kikötés tudatával kezdte meg az épitést. S egy cseppet sem tarthatjuk lojális eljárásnak, hogyha tudták, hogy a város föltétele nekik elviselhetetlen előbb megépitik a szanatóriumot s azután állanak elő a kifogásaikkal arra számitva, hogy a város meg fog hajolni a befejezett tény előtt.

A miniszter eljárása pedig egyszerüen érthetetlen. A törvény világosan a vagyonfelügyeleti jogot bizza a kormányra. A belügyminiszternek az a törvényes kötelessége, hogy ellenőrizze, hogy a város a közvagyont könnyelmüen el ne prédálja. Ha tehát a város nem gondoskodott volna arról, hogy „a közérdek minden téren uralkodjék az egyéb érdekek fölött“ ha megengedte volna, hogy „a váltakozó érdekcsoportok ötletszerü akarata“ legyen az irányadó a határozat meghozatalánál, akkor a miniszternek lett volna kötelessége, hogy a várost minden biztositék megszerzésére utasitsa. Ámde sehogyan sem tudjuk megegyeztetni a vagyon felügyeleti jogot azzal az eljárással, hogy a miniszter nem hajlandó megengedni, hogy a város a közvagyon érdekét minden körülmény mellett biztositsa.

Nem érdektelen és nagyon jellemző, hogy ezt a leiratot egy napon küldte meg a miniszter a városnak a büdzset leirattal.

Budapest adója.

Budapest fővárosra az 1900-ik évben egyenes állami és községi adó fejében 41,064.998 korona vettetett ki, vagyis 155.720 koronával több mint az előző évben. Ez összegből 29,498.902 korona állami adó, 11,566 096 korona községi pótlék cimén vettetett ki.

Visszapillantván az adóviszonyok fejlődésére a főváros egyesitése óta, azt látjuk, hogy mig az egyenes adók összege egy egész évtized alatt (1874—1883-ig) kisebb-nagyobb hullámzás mellett csak körülbelül 800.000 kor. csekély emelkedést tüntet fel, addig az 1884-ik évtől kezdve már állandó és nagyobb arányu emelkedés észlelhető, amennyiben az azóta elért emelkedés 21·3 millió koronára rúg. Az egész időszak alatt a kivetett egyenes adók 22·1 millió koronával, vagyis 116·1 százalékkal gyarapodott, mi mellett azonban a főváros népességének emelkedését is tekintetbe kell venni.

Az állami és községi adó emelkedése körülbelül arányos lépést tart az, a mennyiben a huszonhét évi időszak alatt az állami adó 117 százalékkal, a községi adópótlék ellenben 113 százalékkal emelkedett, a különbség azon adónemek (általános jövedelmi pótadó, hadmentességi dij, stb.) behozatalában és tetemes emelkedésében találja magyarázatát, melyek csakis az állam pénztárába fizettetnek be.

Az utolsó évben az állami egyenes adó közel 39 ezer koronával kisebb, a községi egyenes adó ellenben 194 ezer koronával nagyobb az előző évinél. Emelkedett a házbéradó 193 ezer, házbérkrajczár-adó 105 ezer, a III. osztályu kereseti adó 85 ezer, a tőkekamatadó 84 ezer, a betegápolási pótadó 65 ezer, a IV. osztályu kereseti adó 49 ezer, az általános jövedelmi pótadó 38 ezer, az utadó 6200 koronával. Ellenben csökkentek: a részvénytársulati adó 209 ezer, az utólagos adókivetések 36 ezer, az I. és II. osztályu kereseti adó 9 ezer, a hadmentességi dij 7 ezer koronával. A többi adónemeknél a változás jelentéktelen.

Összehasonlitva a fővárosra kivetett adók emelkedését a fővárosi lakosság létszámával, azt látjuk, hogy 1900-ban egy-egy főre az állami és községi adóból együttvéve 57·05 korona, magából a községi adóból 16·07 jutott, azokból 4·31 koronával, ebből 99 fillérrel kevesebb, mint az előző évben. Minthogy az adókivetés szigora nem enyhült, ezen fogyás okát részben a rossz kereseti viszonyokban, részben azon körülményben kell keresnünk, hogy a népesség inkább szegény, mint vagyonos bevándorlása által gyarapszik.

A főváros adóerejének helyes megitélése czéljából összehasonlitást teszünk az egész országra és a fővárosra kivetett egyenes állami adók köt.

Az egész országra kivetett egyenes adók összege 233·8 millió koronát tesz. Ehhez Budapest 29·5 millióval, *vagyis az egész ország megfelelő egyenes állami adójának 12·6 százalékával járult.*

Az adókivetések részletezése az egyes nemek szerint a következő:

Földadó az egész országban 69,012.425 korona, Budapesten 106.121 kor.

Házadó az egész országban 27,002.876 korona, Budapesten 8.007.006 kor.

Kereseti adó az egész országban 51,843.182 korona, Budapesten 8,552.374 kor.

Részv. társulatok stb adója az egész országban 9.455.135 korona, Budapesten 3,592.156 kor.

Kamat- és járadékadó az egész országban 12,254.127 korona, Budapesten 636.954 kor.

Fegyver- és vadászati adó az egész országban 1,047.737 korona, Budapesten 306 kor.

Hadmentességi dij az egész országban 4,424.965 korona, Budapesten 171.018 kor.

Ált. jöved. pótadó az egész országban 36,492.989 korona, Budapesten 6,316.213 kor.

Egyéb adó az egész országban 22,265.146 korona, Budapesten 2,116.754 kor.

Összesen tehát az egész országban 233,798.582 korona, Budapesten 29,498.902 kor.

Látni ez összeállitásból, hogy a fővárosi házadó majdnem *három tizedrészét*, a nyilvános számadásra kötelezett fővárosi vállalatok adója *kétötödét* teszi az egész országra e czimen kivetett adónak, mig a kereseti adó és az általános jövedelmi pótadó körülbelül egy *hatodát*.

A főváros hozzájárulása az egész ország egyenes adójához 1875-ben mintegy 9 és fél százalék volt, azután 1886-ig 7 és három negyed százalék és 8 egy fél százalék között ingadozott, 1887-ben tullépte a 9 százalékot és azóta folyton emelkedik, ugy hogy ma a főváros az egész országra kivetett egyenes adónak már teljes nyolczadrészét viseli. Kintünik az összehasonlitásból egyuttal az is, hogy 1875. év óta eltelt negyedszázad alatt az egész országra 5164 millió korona vettetett ki egyenes adó czimén és hogy ebből az összegből 507 millió, vagyis közel a tizedrész a fővárosra esett.

A legjelentékenyebb adónemek a házbéradó (12.4 millió korona), a kereseti adó (10.5 millió korona) és az általános jövedelmi pótadó (6·3 millió korona); nagy összegekkel szerepelnek még a nyilvános számadásu vállalatok adója (4·5 millió korona) és a házbérkrajcár (3·8 millió korona).

Az egyes adónemeket nézve, 1900-ban legnagyobb emelkedést észlelhetjünk a házbéradónál és a III. osztályu kereseti adónál. Az I. és II. osztályu kereseti adónál és az utólagos adókivetéseknél jelentékeny csökkenés tapasztalható.

A fővárosi házak bérjövedelme az elmult évben ismét tetemesen emelkedett; a fővárosban létező épületek házbérjövedelme ugyanis 1900-ban 104,700.654 koronára rugott, vagyis 2·7 millió koronával többre, mint az előző évben. Az ezedetileg előirt 108,770.820 koronából 10,951.761 korona esik a Duna jobbpartjára és 97,719.059 korona a balpartra. A 104·7 millió korona házbérjövedelemből azonban csak 44·9 millió van adónak alávetve, mig az uj épitkezésekből eredő maradvány adómentes.

1900-ban 15.610 ház után a bérjövedelem 104,700.654 korona volt, ugy, hogy egy házra átlag 6707 korona jut. Ez összeg igen nagynak látszik, ha tekintetbe veszszük, hogy az 1901. évi népszámlálás eredményei szerint a lakóházaknak 45 százaléka olyan kisebb épület, melyben husznál kevesebb ember lakik, a melyekben tehát az évi házbérjövedelem jóval kevesebb a fentemlitett 6707 kor. átlagnál.

Az adóköteles házak 44,836.582 korona házbérjövedelme után mindössze 15,139.917 korona házbéradó (állami, községi adó és házbérkrajcár) vettetvén ki, 100 korona házbérjövedelemre átlag 33.8 korona házbéradó jut.

Az adómentes házak bérjövedelme a főváros egyes kerületeiben nagyon egyenlőtlenül oszlik el. Látjuk, hogy egészben véve az adómentes házakra a

házbérjövedelemnek közel három ötöde esik. De a Duna jobbpartján három nyolcadot, sőt pl. a Várban egy nyolcadot, Ó-Budán egy hatodot tesz ez az arány Szintén csekély ez az arány a Belvárosban (egy negyed). Viszont a Krisztinavárosban, az Országuton és a VI—X. kerületben az adómentes házak bérjövedelme meghaladja a megadóztatott házak jövedelmét. Ez arány az épitkezés fejlődésével áll szoros összeköttetésben. Könnyen érthető, hogy pl. a Terézvárosban és az Erzsébetvárosban, ahol az utolsó évtizedben a 3 és 4 emeletes paloták nagy számmal épültek, a bérjövedelem igen nagy része ezen uj (adómentes) épületekre esik, mig a kevesbbé épülő budai részeken, vagy a Belvárosban, az adómentes házak jövedelme csak kisebb összegekkel szerepel.

A budapesti házakra 1900-ban összesen kivetett 15,139.917 korona adóból 7,492.131 korona, vagyis 49·5 százalék az állami adóra, 4,088.956 korona vagyis 27·0 százalék községi adóra és 3,558.830 korona, vagyis 23·5 százalék házbérkrajcárra jut. Az előző évhez képest az emelkedés 0.2 millió korona. A házbéradóból (a pótlásokat és törléseket figyelmmen kivül hagyva) 1,844.371 korona esik a budai részekre, ellenben 14,028.693 korona a Duna balpartjára; vagyis az arány 1 : 8. Tekintve azt, hogy ezzel szemben a házak száma Budán és Pesten ugy áll, mint 4 : 7, kitünik, hogy a pesti oldal házbéradózási képessége 4 és félszer akkora, mint a budaié.

A főváros egyesitésekor az adófelek száma 137.429 volt, mig jelenleg már 269.782-re emelkedett. Az előző évhez képest az adófizetők száma 30 ezerrel növekedett. Az adóbefizetések 1900-ban érték el a legmagasabb összeget 37,431.269 koronával, mely összeg 171 százalékkal több, mint a főváros egyesitésekor és 1·6 millióval több mint 1899-ben.

Ami az eszközölt adóvégrehajtásokat illeti, azok állandó képet nem nyujtanak, a mennyiben a végrehajtást szenvedők száma évről-évre nagy változásokat mutat; 1895-ben 46 ezret, 1896-ban és 1897-ben 62 ezret, 1898 ban 64 ezret, 1899-ben 51 ezret tett. 1900-ban 66000 végrehajtással a főváros létezése óta *tapasztalt maximumot értük el.* Ugyanez áll a végrehajtott összegről is, mely t. i. az utóbbi években 7 és 8 millid közt ingadozott, de *1900-ban több mint tiz millióra emelkedett.*

A kormány jóakarata.

Ha a kormány véletlenül titkos hallgatója lett volna a csütörtöki tanácsülésnek, meggyőződött volna arról, hogy a tanács teljes mértékben tudja méltányolni azt a sok szép igéretet, amelyet a kormány duzzadó kebellel hirdetett a főváros iránt érzett szeretetéről és jóakaratáról.

A csütörtöki tanácsülésen két olyan tárgy volt, amelyek mindegyike fényesen bizonyitja, bogy mennyit ér az életben a kormány jóakarata. Mindakettőt ismertettük már. Az egyik a belügyminiszter rendelete, hogy a város a Gyár-utca és Király-utca sarkán levő illemhelyet távolitsa el, csak azért, mert az a kormánynak ugy tetszik, a másik a pénzügyminiszternek az a zseniális ötlete, hogy a fővárosnak az italmérési jövedelemből járó részesedésében egy esztendőt keresztül ugrik. Nagy ugrás, amelyre még az orsz feumok akrobatái sem mernek vállalkozni. Legfeljebb a komikusok, hogy leteszik a papirra nyomott kalendáriumot a földre s azt ugorják át. A pénzügyminiszter azonban egy valóságos esztendőt akar átugrani. Ha sikerül az ugrás az állam javára, a főváros zsebéből másfél millió ugrik vele.

S mindez akkor történik, amikor a belügyminiszter azzal vádolja meg a várost, hogy a váltakozó érdekcsoportok ötletszerü akarata tette tönkre a fővárost Hát az állam nem egy érdekcsoport a főváros háztartása szempontjából? A város vagyona ennek a fővárosnak a tulajdona, ahhoz az államnak semmi jussa nincsen s a háztartásra teljesen közömbös. hogy a kerületi kaszinókban alakulnak meg az érdekcsoportok, amelyek könnyelmüen pocsékolják a közvagyont, vagy a miniszteri palotákban van az érdekcsoport s az állami javára hatalmi parancsszóval törvény, jog és igazság ellenére megfosztja a vá ost jogos tulajdonától vagy olyan kiadással terheli meg, amelyet semmiféle közérdek nem indokol.

Igaz örömmel konstatáljuk. hogy a tanács mindakét kérdésben energikusan és bátran szembeszállott s javaslatát ugy terjesztette a közgyülés elé, hogy abból a miniszter urak is meggyőződhettek, hogy a tanács a miniszteri hatalommal szemben is igyekszik legalább a lehetőségig megvédelmezni a főváros érdekét. Szomoru állapotok, hogy az ország fővárosának hangos tiltakozással, végső erőmegfeszitéssel kell megvédelmeznie a polgárság vagyonát a kormányhatalom ellen.

Az illemhelyek ügyében a tanácsülésen az egyik tanácsos a legradikálisabb, a végső eszközökhöz akart már fordulni. Törvény ellenére meg akarta tagadni az engedelmességet a kormánynak. Micsoda elkeseredes szülhette ezt a javaslatot, amely azt jelenti, hogy a tanács tagjai allásukat bocsátják a kormány rendelkezé ére, hogy erőszakos eszközökkel kivánnak már védekezni. Ez egy cseppet sem tréfa dolog. Csütörtökön ugyan még a többség nem követte a radikális inditványt, de ha igy folynak tov bb a dolgok, valószinüleg az lesz a vége. Ebből is láthatja a kormány, hogy a városházán nem félnek ugy a kormánybiztostól, mint a hogyan azt a kormány szeretné. De azért nem habozott a tanács. Javaslatában világosan megmondja, hogy a kormány rendelete jogtalan s ha a vállalkozó kártéritést követel, ugy a független biró előtt fogja kötelezni a kormányt, hogy viselje jogtalan és igazságtalan rendeleteinek a konzekvenciáit.

Energikus javaslatot tett az italmérési jövedelem dolgában is. Irjon fel a közgyülés a miniszterhez, magyarázza meg, hogy a természetben ugrani nem lehet s ha a miniszter ragaszkodik ahhoz, hogy a hatalom, egyuttal a törvény, a jog és igazság akkor forduljon a birósághoz, amely bebizonyitja, hogy Magyarországon még alanyi jog, tételes törvény és valódi igazság is van. Addig pedig egy fillért sem vesz föl a miniszter által utalványozott pénzből.

A központi városháza kályhái.

A központi városháza kályháinak megvizsgálására kiküldött bizottság a következő jelentést tette a közgyülésnek:

Tisztelt közgyülés! A t. közgyülésnek 1901. évi 1849. és 1902. évi 8. számu határozataival a központi városháza számára szállitott Meidinger rendszerü kályhák megvizsgálására kiküldött bizottság által megtartott vizsgálat eredményéről van szerencsénk

a következőkben beszámolni, a t. közgyülés által feltett 3 kérdésre a következőkben válaszolván:

ad 1. „A központi városházban szükséges kályhák szállitására vonatkozó árlejtési feltételekben ki volt-e kötve, hogy csak magyar gyártmány szállitható?“

Igen, az árlejtési feltételek különleges feltételeinek 3. pontja világosan kimondja, hogy csak hazai gyártmányu kályhák szállithatók, s tartozik vállalkozó ajánlatának elfogadása esetén azonnal irásban bejelenteni, hogy mily hazai gyártmányu kályhákat szállit, hogy azok eredetéről a müvezetőség mindenkor meggyőződést szerezhessen.

ad 2. „A szállitásra elfogadott kályhák tényleg magyar gyártmányuek-e?“

A f. é. január hó 29-én az Ehrlich G. Gusztávféle kályhagyárban (VII. Fogarasi ut 6. szl) megtartott helyszini vizsgálat és a gyárban elő nem állitott kályharész-öntvények magyar eredetét tanusitó, a cég által bemutatott eredeti szállitó levelek és fakturák alapján a nevezett cég gyárából a központi városház számára szállitott Meidinger rendszerü kályhákat, a kalyhák külső köpenyét képező fényezett (hamumentes) acélbádog lemez kivételével, mely tudomásunk és a hivatalos gyári iparstatisztika szerint is hazánkban egyáltalán elő nem állittatik, magyar gyártmányuaknak kell elismernünk és kijelentenünk.

ad 3. „Akként voltak-e megállapitva az árlejtési feltételek, hogy azok alapján csupán egy cég vállalkozhatott szabályszerü szallitásra?“

Nem, mert ugy az 1901. évi julius hó 13-ára, valamint azon évi julius hó 31-ére kibocsátott pályázati felhivásban is Meidinger és szab. Hygien rendszerü kályhák szállitására történt felhivás és pedig ez utóbbira minden korlátozás nélkül. (Pályázati felhivás, különleges feltételek 1. 2. pont.)

Már magfi ezen körülmény kizárja, hogy a pályázatban csak egy cég vehetett volna részt. Megjegyezzük, hogy az 1901. évi julius hó 31-én másodizben megtartott ajánlati tárgyalás alkalmával tényleg mindkét rendszerü kályhák szállitására tétetett ajánlat.

Minthogy azonban a Hygien rendszerü kályhák előállitása jelenleg még szabadalom tárgyát képezi, megvizsgáltuk, vajjon a Meidinger rendszerü kályhák szállitását meghatározó feltételek és kikötések nem oly természetüek-e, hogy azok alapján csak egy cég vállalkozhatott szabályszerü szállitásra.

Mindenekelőtt megállapitottuk, hogy a kiirás alapját képező bordás-gyürük sulyméretei a fővárosban lévő egyik nagyobb kályhagyárnak raktáron lévő készletével sem egyeznek meg. Megállapitottuk továbbá, hogy a pályázati feltételeknek megfelelő bordás-gyürük előállitása a pályázati felhivásban kitett kétheti idő alatt bármely vállalkozó cég által eszközölhető lett volna s ennélfogva az árlejtési feltételek nem voltak olyanok, hogy azok alapján csak egy cég vállalkozhatott volna szabályszerü szállitásra.

A mi a közgyüls által feltett azon kérdést illeti, hogy ki volt-e kötve, hogy csak hazai ipari termékek szállithatók, erre bizonyitékul 1. f. a. becsatoljuk a pályázatot elnyert Révai Oszkár céggel ez ügyben megkötött eredeti szerződést, melynek fentebb szó szerint idézett 3 pontja kétségtelen igenlő feleletet ád e kérdésre. Egy alkalommal megállapitottuk, hogy ugy az 1901. évi julius 13-ára, mint az 1901. évi julius 31-ére szóló pályázati felhivások, melyek kötelvélként is voltak szolgálandók, mindegyikében szószerint hasonló értelmü kikötés van s hogy általában mindkét rendbeli kötlevél mindenben szóról-szóra megegyezik. A szöveg összehasonlitását f. évi január hó 27-én tartott ülésünkben Kasics Péter és Boross Soma biz. tag urak végezték; eredetben az iratok közt feküsznek. Ez kkel a kérdést teljes n tisztázottnak és kimeritettnek látván, fenti válaszunkat egyértelmü megállapodással hoztuk.

A t. közgyülés által feltett 2 ik kérdés — hogy t. i. a szállitott kályhák tényleg magyar gyártmányuak-e — megvizsgálása mindenekelőtt annak hivatalos tisztázását tette szükségessé, hogy azok mely cég gyártmányai. Nemcsak azért, mert köztudomás szerint a *vállalkozó Révai Oszkár kályhák gyártásával nem foglalkozik*, de azért is, mert hivatkozott szerződése különleges feltételeinek 3. pontja szerint „tartozik a vállalkozó ajánlatának elfogadasa esetén azonnal irásban bejelenteni, hogy mily hazai gyártmányu kályhákat szállit“ és ily értelmü nyilatkozat a rendelkezésünkre bocsátott iratok közt feltalálható nem volt. A vállalkozó kihallgatása előtt szükségesnek tartottuk Hegedüs Ármin müvezető mérnököt idevonatkozólag meghallgatni, s őt f. évi jan. 27-én tartott ülésünkben megjelenésre felhiva. hozzá az előzetesen megállapitott következő kérdést intéztük:

„Van-e hivatalos tudomása arról, hogy Révai Oszkár irásban vagy máskép bejelentette, hogy melyik hazai gyárból szállitja a kályhákat?“

Mtre a következő választ nyertük:

„Mikor a második árlejtés megtartása után Révai Oszkár a kályhák szállitásával megbizatott, szóbelileg bejelentette, hogy Ehrlich G. Gusztáv-féle kályhákat szállit, a mit ugy a müvezetőség, mint az épitésre felügyelő bizottmány tudomásul vett. A müvezetőség előtt tudva lévén, hogy az Ehrlich G. Gusztáv cég magyar gyártmányu kályhákat állit elő, ennek további kutatásától eltekintett.“

A müvezető mérnök hivatalos kijelentése után, melynek valóságát azon körülmény is megerősiti, hogy az Ehrlich G Gusztáv neve az összes kályhákba be van öntve, vállalkozó Révai Oszkárnak e tekintetben való meghallgatását feleslegesnek találtuk s bebizonyitottnak tekintettük, mert köztudomásu is, hogy a központi városházába az Ehrlich G. Gusztáv-féle gyár készitményei szállittattak.

Szükségesnek tartottuk már most meggyőződést szerezni az iránt, hogy az Ehrlich G. Gusztáv-féle gyár fel van-e ugy szerelve, hogy készitményei tényleg hazai gyártmányu iparcikkeknek minősithetők s nem csak esetleg külföldi eredetü fél-gyártmányok összeállitásával foglalkozik?

E végből helyszini szemle megtartását véltük szükségesnek es pedig nehogy a vizsgálat sikere és komolysága meghiusittassék, teljesen titokban, egészen váratlanul, mint a hogy összes eljárásainkat is a megkivánt titoktartással végeztük.

Még f. évi január 27-én tartott ülésünkben kitüztük a helyszini eljárás idejéi s erre a t. tagoknak meghivót sem küldtünk, sőt a szükséges kocsikat is csak 2 órával az indulás előtt rendeltük a központi városházához, ugy, hogy teljesen kizártnak kell tartanunk, hogy a gyárba való megérkezésünk előtt, eljárásunkról, vagz annak céljáról bárki is értesülést szerezhetett volna.

Folyó évi január hó 29-én délután 4 órakor megérkezvén a gyártelepre, azt behatóan megszemléltük s ott a következőket tapasztaltuk:

A gyár 60 munkás befogadására alkalmas műhelyekből és az alattuk elhuzódó raktárakból áll; a megtekintés alkalmával 21 munkás dolgozott; a hajtóerőt egy gázmotor szolgáltatja, mely 24 különféle segédgépet hoz mozgásba. Konstatáltuk, hogy a bádog-pántok köszörülése, lemezek felaprózása és hengerelése, egyes vasalkatrészek gyalulása, a kályhák fedelén alkalmazott áttört diszitésü pántok készitése stb. magán az ipartelepen, mechanikai erővel történek.

Öntvények a gyárban azonban nem készülnek. Bemutatták azonkivül a készen levő alkatrészekből egy meidinger rendszerü kályhának összeállitását is. Konstatáltuk, hogy ezen kivül más rendszerü vaskályhákat, takaréktüzhelyeket és kályha-tüzhelyeket is készitenek a gyárban. A raktár-helyiségekben már kész kályhákon kivül mintegy 4 waggonra menő kályharész öntvényeket találtunk u. m. bordas gyürüket, nyakakat, fedőket stb. Azon kérdésre, hogy a feldolgozott anyag milyen eredetü, a cég jelen volt képviselője kijelenti hogy a bádog-lemezek mind a Schopper I. G. cégtől valók, s mint magyar gyártmányok vétettek s ennek igazolásául átadja az utóbbi cég egy nyilatkozatát, melyből kitünőleg az Ehrlich G. Gusztáv cég az 1901. év folyamán a Schopper I. G. cégtől oly nagy mennyiségü magyar gyártmányu vasárukat vett át, mely üzlete terjedelmények megfelel. Hogy a raktáron talált bádog-lemezek magyar gyártásuak, azt eljárt bizottmányunk szakértő tagjai is konstatálták. A cég jelenvolt knpviselője kijelenti, hogy a Meidinger rendszerü kályhák külső, fényezett (hamumentes) acélbádog köpenyegéhez használt anyag nem magyar, mert hasonló minőségü lemez hazánkban egyáltalán elő nem állittatik. Ez a bizottság előtt is ismeretes tény tudomásul vétetett. A cég jelenvolt képviselőjéhez intézett azon kérdésre, hogy más nyers anyagokat, vagy alkatrészeket nem kap-e külföldről, nevezett kijelenti, hogy Ausztriából kapja még a hajlitott kályhakönyök részleteket is, melyek hazánkban elő nem állittatnak. Ezen állitás valóságát a szakértő Boross Soma bizottsági tag ur nyomban igazolta, kijelentvén, hogy ő volt az egyedüli, ki ezek gyártását hazánkban megkisérlé, ne nem volt versenyképes, mert a hazai bádog nem elég lágy a hidegen hajlitott könyök előállitásához. A központi városháza számára szállitott Meidinger-rendszerü kályhákhoz az emlitetteken kivül más külföldi anyagot vagy alkotó részt nem használ. A cég képviselője kijelenti továbbá, hogy a kályhatüzhelyek fedőlapjait is külföldről kapja, de ezek kizárólag csak ezen tüzhelyeknél, tehát semmiképen a más szerkezetü Meidinger-kályhákra használtatnak fel, a miről a bizottság meg is győződött. Azon kérdésre pedig, hogy nem hozatott-e a blauskoi vasgyárból alkotó részeket, bemutatja a 3-|. a. csatolt, közjegyzőileg hitelesitett, cégjegyzéssel ellátott nyilatkozatot, mely szerint a blauskoi vasgyár kijelenti, hogy Ehrlich G. Gusztáv urral sem az 1901. évben, sem máskor üzleti összeköttetésben nem állott s részére kályhaöntvényeket nem szállitott. Sőt a cég képviselője fölmutatja az eredeti megrendeléseket, melyek szerint 1899., 1900. és 1901-ben tetemesebb mennyiségü kályhát szállitott külföldre.

Végül kijelenti, hogy a kályhákhoz szükséges összes vasöntvényeket a szinó bányai vasgyárból hozatja, ezeket használta a központi városháza számára szállitott kályháknál s raktáron fekvő készlete is onnan ered. Állitása igazolásául bemutatja a 4-|. a. csatolt nyilatkozatot, melylyel a szinó bányai vasgyár kimutatja az Ehrlich G. Gusztáv céggel 1888. óta való forgalmát, amely a gyári üzem terjedelmének megfelel; s nevezetesen, mely szerint a cég 1900-ban 51,398 kg., 1901-ben pedig 56,347 kg. Meidinger- és szabályozó kályhákhoz való öntött vasalkatrészt szállitott. Egyuttal a helyszinén konstatáltuk, hogy a raktáron lnvő anyag egy pár darabján megtaláltuk a vasuti ragasztó cédulát, mely szintén a fentiek mellett bizonyit.

Ezzel vizsgálatunkat a gyártelepen befejeztük s bár a nyujtott felvilágositások és igazolások elég sulylyal birhattak, hogy a gyárban nem készülő vasöntvényeket magyar gyártmányoknak tekintsük, mégis e tekintetben még szélesebb körü vizsgálatzt tartottunk.

Közvetlenül a szinó-bányai vasgyárhoz fordultunk kérdezésünkkel, a következő táviratban: „Rp. Vasgyár, Szinóbánya. Kérek értesitést az iránt, hogy mult évben Ehrlich G. Gusztáv minő anyagokat vett át a gyárból és mely időben? Czigler, Muzeumkörut 37.“

Azonkivül megbiztuk a bizottság jegyzőjét, hogy ugy a fővárosi, valamint az országos statisztikai hivatvlnál, nem különben a máv. igazgatóságánál kutasson hivatalos statisztikai adatok után, melyek a fentieket hiteles formában igazolnák. Jegyzőnk e tekintetben személyesen eljárván, f. évi február hó 1-én tartott ülésünkben bejelentette, hogy nyert értesülései szerint a fővárosi statisztikai hivatalban hasonló adatok rendelkezésre nem állanak. Ugyanezen választ nyerte az országos statisztikai hivatalban is, azon megjegyzés kiséretében, hogy nekik a statisztikai törvény is (1897. XXXV. t.-cz.) tiltja ilyenemü adatoknak más, mint statisztikai celra való felhasználását. A máv. áruforgalmi raktáránál azon értesités adatott, hogy bár elvileg lehetséges volna a kivánt adatok összeállitása, azok oly munkával és költséggel járnak, melyet az államvasutak igazgatósága magára nem vállalhat és még ez sem vezetne megbizható eredményre, mert az esetleg szállitók utján a cég részére érkezett küldemények feltüntethetők nem volnának. Ezen bejelentés alapján a nevezett hivatalokhoz intézendő irásbeli megkeresés elküldésétől el is tekintettük, annál is inkább, mert időközben megjött a szinóbányai vasgyárnak 5-|. sz. a csatolt távirati válasza, mely szerint onnét m. év őszén tényleg Meidinger-kályhaöntvény szállitások történtek az Ehrlich G. G. cég részére, de legkivált azért, mert az Ehrlich G. Gusztáv cég a bizottság rendelkezésére bocsátotta az eredeti szállitó-leveleket és fakturákat, melyekből a bizottság tagjai személyesen meggyőződtek, hogy a m. évben az Ehrlich G. Gusztáv cég részére 3 waggont megoladó vasöntvények érkeztek. Ezen eredeti okmányok betekintés után a cég képviselőjének visszaadattak. Különben is a bizottság szakértő tagjai konstatálták, hogy egyrészt a magyar vas ez idő szerint olcsóbb az osztráknál és a szállitás annyival olcsóbb, hogy ily egyszerü öntvényekkel az osztrák iparosok hazánkban versenyezni nem képesek, sőt magyar vas megy ki Ausztriába.

Mindezen körülmények latba vetésével és összehasonlitásával logikai szükségrendszerüséggel jutottunk a fentebb kijelentett végeredményhez, mely szerint a központi városháza számára szállitott kályhákat ténvleg magyar gyártmányuaknak kell tekintenünk.

Ami végül azon kérdést illeti, hogy a pályázati feltételek alapján csak egy cég vállalkozhatott volna

szabályszerü szállitásra, mindenek előtt azon kérdéssel kellett tisztába jönnünk, hogy mily alapon állitattak össze a pályázati felhivások feltételei?

E végből Hegedüs Ármin müvezető mérnököt f. évi január hó 27-én tartott ülésünkben megjelenésre felhiván, hozzá a következő előre megállapitott kérdést intéztük:

„Minő alapon állittattak össze az árlejtési feltételek részletes feltételeiben levő előirások a gyürük sulyára, méreteire stb. nézve?“

Mire a következő választ nyertük:

„A pályázati feltételek kiirásának a gyakorlati élet adatai voltak irányadók. Többször hangoztatták, hogy a kiégett kályhagyürük kicserélése a városnak tetemes költséget okoz. Szóló azon meggyőződésre jutott, hogy a kályhák rosszul kezeltetnek s a gyürük gyengék. Ezért az árlejtés kiirása előtt kérdést intézett több céghez, képes volna-e a árjegyzékében feltüntetett sulyu gyürüknél nehezebbeket is szállitani. Igenlő választ nyervén, a nagyobb kályháknál a szokásosnál nagyobb sulyu gyürük irattak elő.“

Heinrich Alajos biz. tag ur kérdésére, hogy első izben irattak-e ki feltételenként a gyürük sulyai? — a következőket válaszolja:

Általa most első izben. Indoka volt, hogy addig, mig csak a fütőképesség iratott elő, silányabb minőségü kályhákkal pályáztak s ha próbára került a sor, a kályhákat tul fütötték, hogy a kivánt hőfok eléressék, emellett azonban a kályhák hamarabb tönkre mentek. Ezért iratott elő most a gyürük sulya, mert ez van leglényegesebb befolyással tartósságuk és a fütőképességre. Ezen eljárása az épitésre felügyelő bizottmány részéről helyeslőleg vétetett tudomásul. Más alkatrészek specializálva elő nem irattak.

Ezen állitásokat megerősiti az 1. ·|. a. csatolt eredeti szerződés, valamint a 6 ·|. és 7. ·|. a. becsatolt eredeti szerződések, mely szerint a Gránátos utcai rész átalakitása alkalmával szükségelt kályhák bordás gyürüinek sulya nem iratott elő, viszont a Hönig Dezső fővárosi mérnök vezetősége alatt épült Aréna-uti iskolába szükséges kályhák beszerzésére nézve m. évi szeptember hó 18-ára kiirt pályázati felhivásban a bordás gyürük sulya már előiratott.

Maga a pályázati felhivás, mint már emlitettük, kétféle rendszerü kályhák szállitására tartalmaz felhivást és az árlejtés alkalmával tényleg mindkét rendszerü kályhákra tétetett ajánlat. Ez maga kielégitő és határozott választ adhatna a t. közgyülés által feltett kérdésre, minthogy azonban a Hygien rendszerü kályhák előállitását jelenleg még szabadalom védi, megvizsgáltuk azt is, hogy a rendesen használatos Meidinger-kályhákra vonatkozó feltételek nem olyanok-e, hogy azok alapján csak egy cég vállalkozhatott volna szabályszerü szállitásra. Minthogy a kályha alkotórészek közül csak a bordás gyürük sulya volt különlegesen előirva, a kérdés a körül forgott, hogy ez a verseny kizárta volna.

Mindenekelőtt konstatáltuk, hogy a bordás gyürük sulyméretei nagyobbrészt egyik nagyobb budapesti cég raktáron levő készletével sem egyeznek meg, — az összehasonlitás eredményét a 8. ·|. a. csatoljuk — s e tekintetben a vállalhozók egyenlő kedvezőtlen helyzetben voltak s a verseny esélyei egyformán érvényesültek. Hátra volt még megvizsgálni, vajon a pályázati feltételekben kitüzött 2 heti szállitási határidő nem oly rövid-e, hogy az alatt szabályszerü szállitásra elkészülni és vállalkozni ne lehetett volna? A 9. ·|. és 10. ·|. a. becsatolt nyilatkozatok szerint e határidő, raktáron nem levő, uj szabályszerü méretü gyürük beszerzésére elegendő, nevezetesen a 10. ·|. a. csatolt, az Első Magyar Varrógép- és Kerékpárgyár r.-t. nyilatkozata, mely szerint ily bordagyürük öntése 16 nap alatt elkészithető.

E tekintetben különben a bizottság szakértő tagjai is hasonló értelemben nyilatkoztak.

Mindebből kitünőleg a pályázati feltételek közt egy olyan sem volt található, melynél fogva azok alapján csak egy cég vállalkozhatott volna szabályszerü szállitásra.

Ezzel a T. közgyülés által a reánk bizott feladatot legjobb tudomásunk szerint megoldottuk; hátra volt még, hogy a polgármester ur által a Kasics Péter biz. tag ur két rendbeli, ezen ügyre vonatkozó feljelentése folytán megtartott vizsgálatokról felvett s hozzánk utalt jegyzőkönyvekre észrevételeinket megtegyük.

Ezen feljelentésekre azon szóbeli panasz szolgált okul, hogy a t. közgyülésnek 1901. évi dec. 18-án a kályhák megvizsgálása tárgyában kelt határozata után a központi városházára szállitott kályhák, vagy egyes alkatrészeik kicseréltettek. Az ezen ügyben megtartott vizsgálatról felvett eredeti jegyzőkönyvek f. évi február 1-én tartott ülésünkben egész terjedelmükben felolvastatván, kétségtelenül meggyőződtünk, hogy fenti feltevés tévedésen alapszik, mert egyes kifogásolt alkatrészek kicserélése az épitésre felügyelő bizottmány által még 1901. évi szeptember 14-én elrendeltetett s csak ezen kifogásolt alkatrészek kicserélése foganatositatott későbben. Minthogy e tekintetben a legcsekélyebb szabályellenességet sem tazasztaltuk, a kifogásolt kályharészeknek ezen vizsgálat elrendelése folytán függőben tartott további kicserélése immár befejezhető.

Végül megjegyezzük, hogy a központi városházán már elhelyezett Ehrlich-féle kályhákon kémpróbákat ejtettünk s konstatáltuk, hogy ezek a megvizsgált kályhák tényleg az Ehrlich G. Gusztáv-féle gyárban előállitott magyar gyártmányu kályhák.

T. Közgyülés! Szorosan a hozzánk intézett kérdések köréhez ragaszkodva, legjobb tudomásunk szeszerint igyekeztünk azok mindegyikére határozott és félremagyarázást nem türő feleletet adni s kérjük, méltóztassék ezen jelentésünket tudomásul venni.

Kelt Budapesten, 1902. évi február hó 2-án.

Czigler Győző s. k. **Waldhauser Adolf** s. k.
Kasics Péter s. k. **Heinrich Alajos** s. k.
Boross Soma s. k.
Jegyezte: Dr. **Szemenyei Kornél** s. k.
biz. jegyző.

A közgyülésből.

A kályhaügy tehát véglegesen lekerült a napirendről. Ideje is már. Elég sokáig kisértett még pedig amint a végén kiderült minden ok nélkül. Szalmával töltötték meg a kályhákat. Amikor meggyujtotta a konkurrencia, nagy lángot vetett, de azután hirtelen eléget. Nem maradt más belőle, mint a konkurrens vállalkozó 1400 koronája. Az elégett. Azt nem látja többet a vállalkozó. Ehrlich G. Gusztáv pedig meg lehet elégedve, mert a végén olyan reklámot kapott ingyen, amit sok pénzzel sem lehet megszerezni. Azt mondják, hogy Ehrlich elég élelmes kereskedő arra, hogy a hivatalos jelentést külön kinyomatja és körlevélben küldi szét azt üzletfeleinek. Jussa van hozzá. De azért hir szerint még is lesz valami kon-

zekvenciája a kályha ügynek. Hir szerint Ehrlich G. Gusztáv kijelentette, hogy aranyért sem szállit többet kályhát a városnak. Elég volt a kályha szállitásból. Beavatottak azt is mondják, hogy már most sem akart szállitani. Megérezte, hogy baj lészen belőle. De azután mégis elhagyta az első gondolatot. Kár volt Na de temessük el mi is a kályha ügyet, de csak ezt az ügyet. Mert az a másik ügy, amelynek Mátyus Arisztid akart hangot adni még sokáig fog kisérteni. Az t. i. hogy a vaskályha akár Ehrlich-féle akár nadrági, ha minden porcikája magyar és megfelel a föltételeknek akkor sem való hivatali helyiségbe, hogy hivatali helyiségeket csak cserép kályhával lehet füteni. A müvezetőség különben tagadja ezt s azt vitatja, hogy a fütőkben van a hiba nem tudják kezelni a kályhákat. Legközelebb fütő kurzusokat rendeznek.

A szerdai közgyülésen különben nagy csalódás érte a város apákat. Azt hitték, hogy átalakulhatnak akadémiának, itélnek holtak és elevenek fölött s kigolyózzák, hogy ki a legnagyobb szépirója Magyarországnak. S ime nem lett belőle semmi. Nem lehetett szavazni. Valaki ugyanis megfölebbezte a közgyülés határozatát s ezzel az akadémiai jogot elvonta a városatyáktól s a belügyminiszterre ruházta át. A miniszter fogja megmondani, hogy a közgyülés kit tart igazi szépirónak. De fölebbezés nélkül se lett volna szavazás. A három jelölt közül kettő visszalépett s igy csak egy maradt.

A napirend nem vigasztalta meg a városatyákat az elmaradt szavazásért. Mintha csak sikra szállottak volna az ügyosztályok s azért versenyeztek volna, hogy melyiknek van hát unalmasabb tárgya. Másfél óra alatt végeztek is az egészszel.

A hires számadó pörből alázatos instancia lett. Isten tudja hányadszor. A kormány rendszerint nem is válaszolt a város föliratairа. Valószinüleg ez lesz a sorsa a mostani föliratnak is. Majd tiz esztendeig várnak a válaszra. S ha megunták, akkor ujra kezdik. Hosszu tárgyalás után majd megint gyarapitják egy aktával a miniszteri levéltárt.

Volt a közgyülésnek egy régi mulasztást pótló határozata is. Mátyus Arisztid inditványára elismerést szavaztak a derék tüzoltóknak, akik halált megvető bátorsággal teljesitették kötelességüket a konkordia égésénél. A két áldozat családjáról pedig gondoskodni fognak. Interpellálni akartak, hogy miért küldték tüzbe azt a két legényt, amikor láthatták, hogy sincsen segitség. Az interpelláció elmaradt, mert az interpellálni akaró városatya már a társalgóban megkapta a hiteles választ. A két legény mindig versenyzett, hogy ki hát a legény a gáton, kinek a szivében több a bátorság. Négyen mentek be abba a helyiségbe. Amikor a füst betódult kettő kiment, a másik kettő nem mozdult. Mindegyik azt várta, hogy a másik menjen először. A vad elem azután elsöpörte mind a kettőt, akik azzal küzdöttek, hogy melyik tudja jobban teljesiteni a kötelességét.

Végre sor kerül a tüzoltók helyzetének a javitására is. Egy hónap alatt meg kell lenni a javaslatnak. Szomoru csapásnak kellett közbejönnie, hogy a városatyák észrevegyék a szegény tüzoltókat. Most majd talán pótolja az eddigi mulasztásokat.

Csoda is történt a szerdai közgyülésen. Mint hü krónikások, jegyezzük föl A városatyáknak nagy többsége elhatározta, hogy nem monopolizál egy bankot hanem adja neki kizárólagos joggal az egész fakereskedelmet.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 751·177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmult héten élve született 448 gyermek, meghalt 274 egyén, a születések tehát 174-el mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 336 törvényes, 112 törvénytelen; nemre nézve 228 fiu, 220 leány. Halvaszületett 15 gyermek, köztük 9 törvényes, 6 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra: 30·3

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 18·6 az egy éven felüli lakosságnál: 15.8, az öt éven felüli lakossággál: 15.4.

A halottak közt volt 168 fi-, 106 nőnemü.

Az év eddigi 4 hetében élve született összesen 1801 gyermek, meghalt összesen 1030 egyén, a születések többlete tehát 771; a mult év megfelelő időszakában született 1678, meghalt 1200, a születések többlete volt tehát 748.

Az élveszülöttek közt volt 270 róm. kath., 6 görög kath. 1 görög keleti, 16 ágost evang, 51 helvét, 2 unitárius, 98 izraelita, 4 egyéb. Összesen 448, Halvaszületett összesen: 15.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1284 beteget, szaporodás 359, csökkenés 415, maradt a mult hét végén 1228. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 135 beteget, szaporodás 42, csökkenés 46, maradt a mult hét végén 131. A Szt. István-kórházban ápoltak a mult hét végén 806 beteget, szaporodás 290, csökkent 284, maradt e hét végén 812. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 898 beteget, szaporodás 208, csökkenés 182, maradt e hét végén 924. Összesen ápoltak a mult hét végén 3123 beteget, szaporodás 899, csökkenés 927, maradt e hét végén 3095.

Hirek a városházáról.

A Kossuth-mauzoleum pályamunkái.

A Kossuth-mauzoleum vázlatmintáinak elhelyezésére és kiállitására a fővárosi muzeum helyiségét jelölte ki a főváros tanácsa. Ha azonban a pályamunkák oly nagy számban érkeznének, hogy a muzeumban nem volna elegendő helyük, ugy a városligeti iparcsarnok egyik helyisége fog igénybe vétetni. Ez okból a tanács megkereste a kereskedelmi muzeum igazgatóságát, hogy az iparcsarnokban jelöljön ki megfelelő helyiséget. A tanács felhivta egyuttal Kuzsinszky Bálint drt, a fővárosi muzeum igazgatóját, továbbá Heuffel Adolf középitési igazgatót, hogy a muzeumban ürittessék ki s készitsék elő a szükséges helyiségeket a pályamunkák befogadására s gondoskodjanak arról, hogy a vázlatmintáknak sötét hátterük legyen. A jeligés levelek s a pályamüvek átvételére egy müszaki közeg küldetik ki, a helyiségek őrzésére pedig megbizható szolgát fognak kirendelni.

Roskadozó Dunapart.

A Rudolf-rakpart Lánchid fölötti levő második lépcsőjárata mellett nehány hónappal ezelőtt leszakadt a kőpartfal egy része. A főváros hamarosan megcsináltatta a partot s igy a dolog minden nagyobb feltünés nélkül feledésbe ment. Pedig ez az eset sokkal nagyobb jelentőséggel bir, mint a mit sem sejtő publikum annak tulajdonitott. Arról van szó, hogy veszedelemben forognak a dunapart mindama részei, melyeken lépcsőjárat vonul végig. A Dunagőzhajózási

társaság a fenti esetből kifolyólag a saját közegeivel vizsgálatot tartott a baj helyén, amikor is azt konstatálta, hogy a bomlás a part alsó rétegeinek rossz anyagjában rejlik. A lépcsőspartot képező négyszögkövek harmadik rétege nem vizálló sóskuti anyagból áll, amely átnedvesedett s ennélfogva omlik. Természetes tehát, hogy nem birja el a két felső sulyos kőréteg nyomását, aminek következménye lett azután a partszakadás. A Dunagőzhajózási társaság jelentése szerint, melyet a fővároshoz intézett, nagyon valószinünek látszik, hogy hasonló sora éri a part mindama részeit, melyeknek alaprétegét a rosszul megválasztott nem vizálló sóskuti anyagból rakták le; sőt figyelmesebb vizsgálódás után észre is vehetők a már több helyütt a sülyedés csekély jelei. A Duna tavaszi vizemelkedése s az esetleges zivatarok által okozott nagyobb hullámjárás mindenesetre elősegiti majd a veszélyeztetett pontok bomlását, aminek végzetes következményei lehetnek. Száz meg száz ember tiporja naponkint a partokat, akiknek életét állandó veszedelemben tartja a gyönge sóskuti lábon álló rakpart alig észrevehető sülyedése.

A miniszter s a főváros háboruja.

Három esztendő óta folyik papiron a belügyminiszter s a főváros között a háboru, melynek a Király- és Gyár-utca sarkán levő illemhely az okozója. A miniszter tudvalevőleg megint elutasitotta ez ügyben a fővárost s elrendelte az illemhely eltávolitását. Érdekes pörre van most ebből kifolyólag kilátás. A fővárosnak Beetz Vilmossal kötött szerződése szerint a mostani esetben semmi körülmények között sem kell a vallalkozónak a maga költségére elhelyezni az illemhelyet, hanem ez föltétlenül a főváros terhére megy. De ezenkivül a vállalkozónak kártalanitás is jár, amit a főváros nem lesz hajlandó megadni s igy előrelátható, hogy Beetz bepörli. A független biroság a félremagyarázhatatlan szerződés értelmében minden valószinüség szerint elmarasztalja a fővárost, amely azonban szintén védeni fogja a maga érdekeit s belevonja a pörbe a belügyminiszteriumot.

Közgazdaság.

A bankkamatláb és a főváros.

Az osztrák-magyar bank a kamatlábat 3½%-ra szállitotta le. Ennek az intézkedésnek kétségtelenül igen nagy a hordereje az egész országra nézve, de jótékony hatásait első sorban a székesfőváros fogja megérezni.

Kétségtelen, hogy az osztrák-magyar bank elhatározását a pénzpiac helyzete érlelte meg. A világszerte tapasztalható pénzbőség mellett az államban kok mindenütt leszállitották a kamatlábat s az osztrák magyar bank sem tehetett kivételt. Valószinü továbbá, hogy a bankkamatláb leszállitásnál valutapolitikai okok is játszottak közre. Mindezek azonban nem gátolják azt, hogy a pénz ez olcsóbbodása közvetve a magyarországi és főleg a székesfőváros gazdasági viszonyaira igen jó hatással legyen.

Az ország fővárosa központi helyzeténél fogva is legérzékenyebb fokmérője az ország gazdasági állapotának. Itt bonyolódik le az áruforgalom legnagyobb része, ide jön be és innen megy ki az ország mindennemü termelése. Alig van még egy ország Európában, ahol a kereskedelem annyira központositva volna a főváros kezében, mint Magyarországon. Ha tehát a bank intézkedése a kereskedelmet érinti, ennek hatása első sorban és tulnyomó részben Budapesten nyilvánul meg.

A hivatalos bankráta alászállása természetszerüleg a magánkamatláb leszallását vonja maga után. Leszáll a pénzintézetek betéti kamatja és ugyancsak csökken a *váltódiscont*, mely legnagyobb pénzforrása a gazdasági forgalomnak. A pénzintézetek váltóleszámitolási kamatjának állandóbb csökkenése egymagában előidézheti a jelenlegi sanyaru kereseti viszonyok jelentős javulását. Olcsóbbá lévén a pénz, könnyebbé válik a vállalkozás és lehetővé az üzlet. A pénz könnyebb feltételek mellett kapható, s igy a csekélyebb hasznot igérő vállalkozás is érdemesnek látszik. Mig eddig a vállalkozói nyereséget a kölcsönkamat emésztette fel, addig most, a kamatláb leszállása után valóságos feleslegként fog megnyilatkozni. Üzlet, forgalom, vállalkozás tehát *ujra megindul* és sok exisztencia jut ismét foglalkozáshoz. A kereskedő üzlethez, az iparos munkához, a munkanélküli kenyérhez.

A mit a vállalkozás és a forgalom emelkedéséről általánosságban állitottunk, az különösen az *épitkezésre* nézve áll. Az épitkezésekben beállott szünet ugyanis nem organikus gazdasági betegségből ered, hanem muló okokból, főleg a hitelviszonyok befolyása alatt. Köztudomásu, hogy Budapesten *nincs* a szó igazi értelmében vett *lakásválság*. A bérházak legnagyobb része nem áll üresen s csak a kültelek némely részein mutatkozott feleslegesnek az ujabb épitkezés.

Baj, épitési válság azért van, mert az épitkezés nem ugyan a *tulspekuláció*, hanem az egészségtelen spekuláció kezébe került. Gyenge kezek, megbizhatatlan exisztenciák kaparitották körmeik közé az épitkezést s a hitel kis megszoritása elsöpörte e spekulánsokat a felszinről.

A betéti kamat leszállitása most első sorban fogja utalni a tőkéseket, hogy egyéb elhelyezési módot keressenek a pénzüknek. Ilyennek pedig első sorban a házépités kinálkozik. Az osztrák-magyar bank kamatlábmérséklése tehát előreláthatólag az épitkezési kedv feléledését fogja eredményezni, mi a székesfővárosunkra ugyszólván *létkérdés*.

A Pesti Hazai első takarékpénztár-egyesület.

A Pesti Hazai első takarékpénztár-egyesület ma délelőtt tartotta Pestvármegye székházának disztermében közgyülését, melyen Kléh István udvari tanácsos elnökölt. Az elnök legelsőbben is melegen üdvözölte a megjelenteket és megállapitotta a közgyülés alapszabályszerü határozatképességét. Összesen 120 részvényes volt jelen, kik 899 szavazatot képviseltek. A jegyzőkönyv vezetésére Biró Zsigmond igazgatót

jelölték ki, hitelesítésére pedig Sárkány Józsefet és Kostyán Ferencet kérték föl.

A tárgysorozat első pontjára, az igazgatóságnak és felügyelő bizottságnak az 1901. évi üzleteredményről szóló jelentésére került a sor. A jelentés szerint az elmult 1901-diki üzletév az általános gazdasági viszonyokban javulást nem hozott, sőt az egész éven át tartó szokatlan pénzbőség a helyzetet az egyesületre nézve még kedvezőtlenebbé tette. Egyrészt a rendkivüli üzletpangás, a mely a pénzkeresletet a lehető legalacsonyabb fokra szállitotta, másrészt a növekvő aranybeözönlés a monarkiába, a mely részint a rendelkezésre álló pénzeszközöket mód felett szaporitotta, olyan viszonyokat teremtett, a melyek a kamathajtó elhelyezést fölötte megnehezitették A helyzetnek ez az alakulása különösen a Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesületre volt igen nyomasztó, annyira, hogy a mult év folyamán gyakran csak határozott veszteséggel volt képes az igazgatóság az intézet tőkéit elhelyezni. Önként következik ebből, hogy mindezek döntő befolyással voltak az üzlet jövedelmének az alakulására és ennek következtében az osztalék megállapitására is. Hogy ez a hatás még élesebben nem jutott kifejezésre, az egyedül annak tulajdonitható, hogy az igazgatóság a forgalmat, a nehéz körülmények ellenére is fönn tudta az eddigi szinvonalon tartani, sőt a főbb üzletágakat még tovább fejlesztenie is sikerült. Az összes forgalom az elmult évben 4.876,588.709 korona 94 fillért tett, a mely összegben a készpénzforgalom 2.345,305.862 korona 6 fillérrel szerepel. Az 1901. évi tiszta nyereség 4,924 342 korona 67 fillért tesz, a melyből az alapszabályszerü jutalékok levonásával összesen 4,444.360 korona 77 fillér áll a közgyülés rendelkezésére. Ebből osztalékul minden részvényes után 800 koronájával 5000 részvény után a 12.500 koronát tevő bélyegilletékkel együtt 4,012.500 koronát fizetnek ki, a jótékony célra fizetendő összeg s a jutalmak levonása után fönnmaradó 326.068 koronát pedig uj számlára irják. A közgyülés az igazgatóság jelentését, melyet *Biró* Zsigmong igazgató olvasott föl, tudomásul vette és a fölmentést ugy az igazgatóságnak, mint a felügyelő-bizottságnak minden irányban megadta. A választmány mandátuma lejárván, a közgyülés a régieket ismét megválasztotta. E szerint a választmány tagjai a következők : id Cséry Lajos, Brückler Mihály, Csernovics Diodor dr., Darányi Gyula dr., Haader György, Hajós Menyhért, Halász Zsigmond, Kiss Aladár dr., Magyary Kossa Géza dr., Néger Adolf, Ordódy Pál, Preyer Hugó dr., Radisich Jenő dr., Rakovszky Géza dr., Stetina József dr., Than Károly, Tomcsányi László, Ugron Ákos, Viczián Ádám. A választás után Kostyán Ferenc köszönetet mondott a közgyülés nevében az intézett vezetőségének és tisztikarának az elért szép eredményekért, a mit az elnökség részéről *Kléh* István köszönt meg, kijelentve, hogy mint eddig, ezentul is legfőbb törekvésük lesz az intézet fölvirágoztatása. Az osztalék kifizetését a pénztárak már megkezdték.

A Magyar ipar és kereskedelmi bank.

A Magyar ipar és kereskedelmi bank részvénytársaság viszonyait az utolsó időkben különféleképen szellőztették. Érdekelt körökben már rég nem volt titok az, hogy a banknak üzletei nagy veszteséggel zárultak és a tőzsde hivatalos árjegyzéke élénken illusztrálta a bank helyzetét azzal, hogy napról-napra öljegyezte a bank részvényeinek folytonos hanyatlását. A részvényeseknek egy része nyilt támadásra is készült a bank vezetősége ellen és ez a csoport nem csinált titkot abból sem, hogy a banknak legközelebbi közgyülése alkalmából föl óhajt vonulni támadásának teljes fegyvertárával. A banknak igazgatótanácsa ugy látszik számolt e helyzettel és noha a közgyülés határidejét még nem tüzte ki, a banknak jelenlegi állapotáról részben óhajt beszámolni azzal a hivatalos jelentéssel, melyet alább közlünk. A bank e jelentése azt a benyomást kelti, hogy vezetősége látja és beismeri a helyzet rendkivüli komolyságát, de nem adja fel a reményt arra, hogy a bajokon még segithessen. A jövő fogja bebizonyitani azt, mennyiben válik be a bank reménysége. Itt adjuk a hivatalos jelentést, mely szó szerint a következő :

A Magyar Ipar- és Kereskedelmi Bank Részvénytársaság igazgató-tanácsa e hó 1-én tartott ülésében állapitotta meg az 1901. üzletév zárszámadását. A mérleg a 2.000.000 korona tartalekalap és a mult évi 288.328 korona 25 fillér nyereségáthozat felemésztése után 1,696.211 korona 11 fillér veszteséggel zárul. Ezen veszteségfelemelkedés a mult évi szeptember 30-án feltüntetett helyzettel szemben főleg az értékpapirok és társas érdekeltségek javára eszközölt azon magasabb tartalékolásokban találja magyarázatát, mely tartalékolások az utolsó hónapok viszonyainak alakulása által váltak szükségessé, és nagyobbrészt a bocskói vegyipar, a zalatnai kénkovandipar, társaság villámos és közlekedési vállalatok számára, valamint az egyesült épitő- és iparrészvénytársaságnál fönnálló részesedéseknél vitettek keresztül.

Az igazgatótanács az összes értékpapirokat és társas részesedéseket a december 31-diki árfolyammal és a mennyiben tőzsdeileg nem jegyeztetnek oly értékeléssel vette föl, melyben elegendő gondoskodás rejlik ezen két vagyontételnél bekövetkezhető további veszteségek ellen.

Az igazgatótanács a közgyülésnek kimeritő jelentést fog tenni a bank minden érdekeltségéről, összes aktiváiról, valamint egész vagyonállásáról. Elő fogja terjeszteni az értékelések, leirások és tartalékolások részletezését; föl fogja tüntetni a mult évvel szemben előforduló változásokat, ugy hogy minden részvényesnek alkalma fog nyilni az intézet helyzetéről magának teljesen tiszta képet alkothatni Magától értetődik, hogy a bank főérdekeltségéről a román és nemzetközi petroleumtársaságoknál lévő követeléséről is a legpontosabb számszerü kimutatás szerint fog előterjesztetni. Ezen két tételnél a tartalékolás mellőztetett, mert jetenleg a föltétlenül megbizható értékbecslés támpontjai hiányoznak.

Kapcsolatos a román petroleum-vállalat vezetőségében keresztül vitt változtatással, ugy a teknikai, mint kereskedelmi és pénzügyi téren terjedelmes ujjászervezés vétetett foganatba, melynek eredménye csak később fog mutatkozni, s a mérleg erre vonatkozó tételeinek elbirálásánál irányadóul szolgálni.

A budapest-erzsébetvárosi takarékpénztár részvénytársaság.

A budapest-erzsébetvárosi takarékpénztár részvénytársaság ma tartotta közgyülését. Az évi mérleg 183 851 korona 87 fillér tiszta nyereséggel zárul, melyből részvényenkint 12 koronát fizetnek osztalékra.

A budapesti takarékpénztár és orsz. zálogkölcsön r.-t.

A budapesti takarékpénztár és orsz. zálogkölcsön részvénytársaság ma délelőtt tartotta Tolnay Lajos elnöklésével évi rendes közgyülését harmincegy részvényes jelenlétében. A kereskedelmi miniszterium képviseletében Ballai Lajos osztálytanácsos jelent meg. A formalitások elintézése után előterjesztették az igazgatóság jelentését, melyből közöljük a következőket:

Az intézet müködését a lefolyt üzletévben kizárólag a folyóüzlet ápolásának és kiterjesztésének szentelte, miután az általánosságban kedvezőtlen viszonyok, valamint az állandó gazdasági pangás meggátolták abban, hogy ujabb pénzügyi müveletekben vegyen részt. Igyekezetének sikerült néhány lényegesebb üzletágban számottevő emelkedést elérni. Nevezetesen a váltóleszámitolási üzletnél jelentékeny emelkedést mutathat föl, amennyiben a lefolyt üzletévben 26 950 darab váltó 59,602.381 korona 10 fillér összegben számitoltatott le az előbbeni évben leszámitott 54,271.683 korona 92 fillérrel szemben. A váltótárca állománya az év végével 5,048.180 korona 72 fillér volt. Takarékpénztári könyvecskékre, folyószámlára és pénztári jegyekre elhelyezett betétek összege az év végén 12,480.236 korona 96 fillérre rugott és a mult évi állományhoz képest félmillió koronával emelkedett. Lombardkölcsönökben 8,364.805 korona 53 fillér van elhelyezve. A kézi zálogkölcsönüzlet ismét kedvezően fejlődött és e folyton jelentékenyebbé váló üzletág ugy a forgalom, mint a jövedelem tekintetében ujabb emelkedést mutat föl. A kölcsönök átlaga az év végén 7,505.590 koronát tett s az előbbeni évhez képest 967:434 koronával emelkedett. A zálogba vett tárgyakra adott kölcsönök alapján kibocsátott zálogpénztári utalványokból négy millió korona volt az év végén forgalomban. Az intézet részesedése a magyar kir. szabadalmazott osztálysorsjáték részvénytársaságnál a lefolyt üzletévre, az előbbi évhez hasonló kielégitő eredményt szolgáltat. Áttérve a lefolyt üzletév számbeli adataira, fölemlitendő, hogy az összforgalom 410,804.408 korona 1 fillérre rugott. A lefolyt év üzleti eredményére vonatkozólag az igazgatóság jelenti, hogy a 70.685 korona 62 fillér leirás számbavétele után a mult évről áthozott 23.854 korona 49 fillér maradvány hozzászámitásával 790.332 korona 58 fillér tiszta nyereség mutatkozik, ami a részvénytőke 7·90 százalékos kamatozásának felel meg. Az elért üzleti eredmény mikénti fölosztására vonatkozólag inditványai a következők: Az előterjesztett mérleg szerint az 1901. évi tiszta nyereség 766.478 korona 9 fillér hozzászámitva az 1900. évről áthozott nyereségmaradványt, 23.854 korona 49 fillért, összesen 790,332 korona 58 fillér. Ebből az alapszabályok 49. §-a értelmében levonandó a tartalékalapra 4 százalék, vagyis 30.659 korona 12 fillér helyett kerek összegben 50.000 korona, miáltal a tartalékalap 1,240.168 koronára emelkedik. Az igazgatóság részére 10 százalék, vagyis 76.670 korona 80 fillér, a tisztviselők részére 3 százalék, vagyis 22.994 korona 34 fillér, az alapszabályok 40. §-a értelmében a választmány részére 10.000 korona, továbbá a tisztviselői nyugdijalapra 10 000 korona, összesen 169.642 korona 14 fillér, marad 620.690 korona 44 fillér. Ez összegből 25.000 darab 400 koronás részvény után osztalék fejében részvényenkint 24 korona, vagyis 600.000 korona kifizetését inditványozza és a fennmaradó 20.690 korona 44 fillér pedig az 1902 évi üzleteredmény számlájára való átvitelét javasolja. — A felügyelő bizottság jelentésének felolvasása után a közgyülés mindkét jelentést egyhangulag elfogadta, a fölmentést minden irányban megadta és elhatározta, hogy a részvény 7. számu szelvénye 24 koronával már február 4-től kezdve váltassék be. A felügyelő bizottságba ismét Dezsényi Józsefet, Hartenstein Zsigmondot, Mohay Sándor drt, Rigler József Edét és Schober Albertet, a választmányba pedig a kilépő Bartolffy János, Bródy József, Brüll Mór dr., Hirschfeld Antal dr., Hugonnay Kálmán gróf, Örley Lajos, Truk Sándor, Vogel Gyula, Weisz Sándor dr. és Zsigmondy Géza tagokat ujból megválasztották, mire a közgyülés véget ért.

Első Leánykiházasitási Egylet m. sz.

Első Leánykiházasitási Egylet mint szövetkezet (leány- és fiubiztositó intézet). Ez évi január hónapban 1212 jutalékrész iratott be és nászjutalékok fejében 82.014 korona 38 fillér fizettetett ki.

Magyar Jelzálog-Hitelbank.

A Magyar Jelzálog-Hitelbank 4 száz. községi kötelezők (beváltatnak minden névértékü 100 forint után 110 forinttal = 220 koronával.) Tizenkettedik kisorsolás. Van szerencsénk köztudomásra hozni, hogy a hatósági biztos és a felügyelő bizottság jelenlétében a magyar jelzálog-hitelbank 4 százalékos községi kötelezőinek a mai napon történt tizenkettedik kisorsolása alkalmával a következő számok huzattak ki, ugymint: 2 darab 5000 forintos (visszafizetendő 5500 forinttal = 11000 koronával. Sz. 39, 284. 16 darab 1000 forintos (visszafizetendő 1100 forinttal forinttal = 2200 koronával Sz. 16, 57, 192, 515, 550, 573, 643, 883, 971, 1061, 1214, 1351, 1768, 1776, 1926, 2135. 7 darab 500 forintos (visszafizetendő 550 forinttal = 1100 koronával.) Sz. 24, 103, 111, 227, 300 373, 404. 36 darab 100 (visszafizetendő 110 frttal = 220 koronával) Sz. 69, 96, 258, 273, 378, 390, 402, 428, 442, 481, 503, 518, 565, 599, 918, 963, 1062, 1324, 1331, 1379, 1420, 1421, 1465, 1639, 1657, 1738, 1763, 1808, 1838, 1913, 1954, 1981, 2023, 2128, 2160, 2229. Kisorsoltatott tehát összesen 33,100 forint névértékü 4 százalékos községi kötelező. E kisorsolt községi kötelezők 1902 augusztus 1-től kezdve minden 100 forint tőke után 220 koronával váltatnak be. Budapesten: a bank főpénztáránál (V., Nádor-utca 7.) és a magyar leszámitoló- és pénzváltó banknál; Bécsben: az Union banknál. A fenti községi kötelezők kamatozása 1002. augusztus 1-én megszünik. Korábbi kisorsolásokból még be nem váltatott: 1000 forintos: Sz. 60, 295, 1122, 1144, 1198, 1413, 1470. 500 forintos: Sz. 41, 93, 293, 328, 370, 415, 100 forintos: Sz. 41, 93, 293, 228, 370, 415, 100 forintos: Sz. 61, 148, 219, 267, 492, 506, 540, 607, 774, 688, 708, 792, 811, 1259, 1370, 1438, 1467, 1546, 1689, 1798, 1849, 1855, 1869, 1901, 1909, 2108.

Első magyar iparbank.

Az Első magyar iparbank vagyonmérlege 1901. december hónap 31-én. Vagyon: Pénzkészlet 366.888 korona 78 fillér; váltóbárca: bankszerü váltók 8,765.662 korona 49 fillér; hitelintézeti váltók 1,041.425 korona; összesen 9,608.087 korona 49 fillér, kölcsönök értékpapirokra 2,608.116 korona 84 fillér, jelzálogkölcsön 40.692 korona 29 fillér, a pénzváltóüzlet 331.661 korona 58 fillér, értékpapirok 155.965 korona 60 fillér, adósok 2,156.301 korona 73 fillér, letétemények 260.580 korona, főösszeg 15,726.794 korona 31

fillér. Teher: Részvénytőke 4,000.200 korona, tartalékalap 850.000 korona, takarékpénztári betétek és azok kamatai 6.599.322 korona 89 fillér, pénztárjegyek 358.600 korona, összesen 6,957.922 korona 89 fillér, hiteltulajdonosok biztositéki alapja 82.319 korona 61 fillér, tartalék alapja 88.899 korona 45 fillér, összesen 171.219 korona 06 fillér; nyugdijalap 253.546 korona 85 fillér, föl nem vett osztalékok 2274 korona, előre fölvett kamatok 81.126 korona 22 fillér, hitelezők 2,796.290 korona 54 fillér, letétemények 260.580 korona, nyereségáthozat 1900 évről 17.880 korona 83 fillér, tiszta nyereség 1901 évben 335.773 korona 92 fillér, összesen 353.634 korona 75 fillér; főösszeg 15726 794 korona 31 fillér. Az igazgatóság a közgyülésnek a tavalyi évhez hasonlóan, részvényenkint 20 korona osztalék fizetését fogja javasolni.

A budapesti giro- és pénztáregyesület.

A budapesti giro- és pénztáregyesület havi kimutatása január 1-éről. Vagyon: Pénzkészlet 191.344 korona 64 fillér, értékpapirok 908.010 korona, fedezet folyó számlai követelések 357.250 korona, betétek pénzintézeteknél 3,869.150 korona 29 fillér, különféle számlák 86.278 korona 11 fillér, összesen 5,412.033 korona 4 fillér. Teher: Részvénytőke 1,000.000 korona, tartalékalap 100.000 korona, lekötött kamattalan betétek 2,990.000 korona, giró-hitelezők 1,129.077 korona 53 fillér, leszámolásban résztvevők óvadékai 111.880 korona, különféle számlák 81.075 korona 51 fillér, összesen 5,412.033 korona 4 fillér.

A belvárosi takarékpénztár részvénytársaság

csütörtökön tartotta közgyülését *Münich* Aurél dr. orsz. képviselő elnöklésével, aki megnyitván a gyülést, konstatálta, hogy 110 részvényes 4042 darab részvényt tett le, minélfogva a gyülés határozatképes. A jegyzőkönyv vezetésével *Dalnoki* Béla dr., ügyész hitelesitésére pedig *Marton* Alajos és *Novák* Sándor részvényesek kérettek föl.

A Székely Ferenc vezérigazgató által előterjesztett igazgatósági jelentés üdvözli a részvényeseket a takarékpénztár uj helyiségében és kiemeli, hogy az intézet a lefolyt évben is sikeresen müködött és kielégitő eredményeket ért el, ugy hogy az évi nyereség végösszegben 458.183 korona 78 fillér, a mult évi 453.222 korona 63 fillérrel szemben, tehát még valamivel kedvezőbb. Az intézet 1901-ben körülbelül 40,000.000 korona váltót számitolt le, mig az előző évben csak 36,000.000 koronát. A kibocsátott záloglevelek összege körülbelül 20,000.000 korona. Betétek állománya a 7,000.000 koronát meghaladja. A záró-számadások kellő leirás után 458.183 korona 78 fillér tiszta nyereményt mutatnak, mely összegből 70.530 korona 24 fillér az igazgatóság, választmány és a tisztviselők jutalékára forditandó. Az igazgatóság azt javasolja, hogy a maradékból 60.000 korona a tartalékalaphoz, 7000 korona a nyugdijalaphoz csatoltassék, 300.000 korona, azaz részvényenkint 12 korona (6 százalék) osztalékul fizettessék ki, 10.653 korona 54 fillér pedig uj számlára vitessék elő. A közgyülés az összes javaslatokat *egyhangulag elfogadta* és a kilépő igazgatóság, felügyelőbizottsági és választmányi tagokat ujból megválasztotta. Az igazgatóságba ujonnan maróthi *Fürt* Bertalan választatott meg. Végül *Mandel* Samu dr. részvényes az igazgatóságnak és a tisztviselői karnak köszönetet mondott az elért szép eredményért.

A Magyar Agrár és Járadékbank Részvénytársaság.

A Magyar Agrár- és Járadékbank Részvénytársaság 4 és fel százalékos járadékjegyeiből (visszafizetendő a névérték 102 százalékával) melyeknek szelvényei az 1875. évi XXII t.-c. 6. §-a értelmében a tőkekamat és járadékadó levonása nélkül váltatnak be és a magyar királyi pénzügyminiszter 1899. évi december 31-én kelt 98070. számu rendelete szerint illetékmentességben részesülnek — az 1902. évi február hónap 1-én királyi közjegyző és a felügyelőbizottság jelenlétében megtartatott IV. sorsolás alkalmával kisorsoltattak: 10.000 koronás darabok (visszafizetendő 10.200 koronával): 70 72 szám 2000 koronás darabok (visszafizetendők 2040 koronával): 992 1323 1388 1438 1478 1513 1545 1656 1663 1760 1772 1810 1911 2082 2264 2283 2531 2881 2903 2923 2947 3298 3736 3837 3887 3920 4009 4124 4134 4720 4877 4942 4971 5360 5365 5400 5551 5751 5805 5835 6053 6241 6295 6303 6512 6630 6690 6701 6715 6753 6789 szám. 200 koronás darabok (visszafizetendők 204 koronával): 341 774 1003 1135 1198 1285 1315 1571 1650 1825 2182 2232 2248 2305 2666 2779 2847 2999 3017 3129 3198 3241 3262 4283 4459 4615 4710 4916 2921 5155 5310 5212 5352 5444 5447 5567 5585 5590 5630 5689 5702 5719 5736 5739 5765 5802 5857 5883 5900 szám. E kisorsolt járadékjegyek kamatozása 1902 május hónap 1-én megszünik s e naptól kezdve a névérték 102 százalékával (100 korona tőkeérték után 102 koronával váltatnak be: Budapesten: a bank főpénztáránál (V., Erzsébet tér 9), vagy a magyar leszámitoló- és pénzváltó-banknál; Bécsben: az Union-Banknál. A járadékjegyek beváltásánál a még le nem járt kamatszelvények és a szelveny-utalvány visszaszolgáltatandók; ellenkező esetben a hiányzó szelvények értéke a tőkéből levonatik. A járadék-jegyek föl nem vett kamatai és tőkeértéke a törvényes határidő elteltével a a társaság tartalékalapja javára elévülnek. 4 és fél százalékos zálogleveleiből — a melyeknek negyedévenkint esedékes kamatszelvényei az 1889. évi XXX. t.-c. értelmében most és a jövőre nézve adómentesek — az 1902. évi február hónap 1-évei királyi közjegyző és a felügyelő-bizottság jelenlétében megtartott VI. sorsolás alkalmával kisorsoltattak: 10.000 koronás darabok: A. sorozat 249. szám. 2000 koronás darabok: A. sorozat 209 214 231 440 445 703 1318 1342 1756 2589 3704 3862 4535 2558 4600 4603 5026 5076 5148 5249 szám. 1000 koronás darabok: A. sorozat 27 351 426 1351 1424 1608 1857 2146 szám. 200 koronás darabok: A. sorozat 174 232 741 1191 1610 1773 1843 1874 1917 1967 2106 2165 2321 2390 szám. Ezen kisorsolt záloglevelek kamatozása 1902. évi május hónap 1-én megszünik s e naptól kezdve teljes névértékben, bélyeg- és költségmentesen váltatnak be: Budapesten: a bank főpénztáránál (V., Erzsébet-tér 9. szám), vagy a magyar leszámitoló és pénzváltó-banknál; Bécsben: az Union-banknál. A záloglevelek beváltásánál a még le nem járt kamatszelvények és a szelvény-utalvány visszaszolgáltatandók; ellenkező esetben a hiányzó szelvények értéke a tőkéből levonatik. A záloglevelek föl nem vett kamatai és tőke-értéke a törvényes határidő elteltével a társaság tartalékalapja javára elévülnek.

Belvárosi Könyvnyomda Budapest, IV., Váczi-u. 81.

V évfolyam. Budapest, 1902. február 16-án. 7 szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP

TARTALOM:

A büdzset leirat.
Eladósodott tisztviselők.
Mit akar a közmunkatanács.
A központi városháza.
Uj házak.
Kormánybiztos kerületik.
A közgyülésből.
A főváros iskolái.
Statisztika.
Hirek.
Közgazdaság.
A bankkamatláb és a főváros.
Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 kor. Fél évre . . . . . 6 kor.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, IV., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

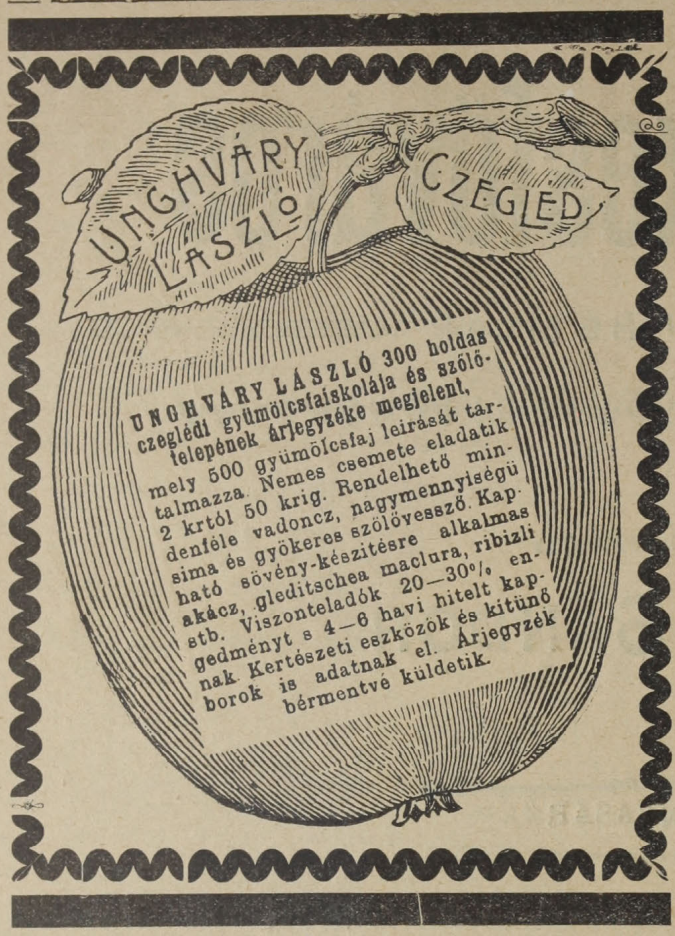

UNGHVÁRY LÁSZLÓ 300 holdas czeglédi gyümölcsfaiskolája és szőlőtelepének árjegyzéke megjelent, mely 500 gyümölcsfaj leirását tartalmazza. Nemes csemete eladatik 2 krtól 50 krig. Rendelhető minden féle vadoncz, nagymennyiségü sima és gyökeres szőlővessző. Kapható sövény-kézitésre alkalmas akácz, gleditschea maclura, ribizli etb. Viszonteladók 20—30% engedményt s 4—6 havi hitelt kapnak. Kertészeti eszközök és kitünő borok is adatnak el. Árjegyzék bérmentve küldetik.

Több száz kiváló orvos ajánlja

Szt. Lukácsfürdői hegyiforrás

Legyen mindennapi italod!

Kapható mindenütt.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részv-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében, valamint folyó-számlában (chek-számlán). A 10%-os betét-kamatadót az intézet fizeti,) **4% kamatozással,**

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

o o o o o **Kézi zálogüzletei:** o o o o o

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok. — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

o o o o o o o o o IRODÁI: o o o o o o o o o

VI. kerület, Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek o o o o o o o o o o o o o o o o o o keretébe tartozó üzletágakkal. o o o

Üzleti órák: d. e. $^1/_2$9—$^1/_2$1-ig, d. u. 3—$^1/_2$5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 4.

NEW-YORK, életbiztositó-társaság.

Alakult 1845-ben.

Az összes nyeremények a biztositottak tulajdona.

Kivonat az 1900. évi üzleti jelentésből:

Aktivák összege	1 milliárd 293	millió korona
Évi bevétel	290	„ „
1900-ban a biztositottaknak kifizettetett	115	„ „
1900-ban kötött uj üzletek összege	1 milliárd 146	„ „
Tiszta fölösleg 1900. végén	225	„ „

Az 1900-ban a biztositottaknak kifizetett nyereményosztalékok összege 14 millió koronára rugott.

A New-York a müvelt világ összes országaiban bir fiókokkal.

A Ney-York kötvénye megtámadhatatlan a kiállitás napjától fogva.

Referenciák Magyarországon: A magyar általános hitelbank. Pesti magyar kereskedelmi bank.

Magyarországi vezérigazgatóság:

Budapest, Erzsébet-körut 9—11. szám. (New-York palota.)

V. évfolyam. Budapest, 1902. február 16. 7. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre . . . . . 12 Kor.
Félévre . . . . . 6 Kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A büdzset-leirat.

A városházán még mindig a büdzset-leiratot tárgyalják. Bármilyen bizottságban gyülnek össze a városatyák, a leiratot vitatják s alig várják már, hogy a tanács a közgyülés elé vigye. A tanács azonban, ugy látszik, célzatosan halasztja a dolgot, meg akarja várni, amig a városatyák egy kissé megnyugodnak. Ezt bizonyitja, hogy azokat, akik interpelláció alakjában akarták a közgyülésen szóba hozni, szándékukról lebeszélték.

Rosszul tették. Rossz politikát követ a tanács, amikor a békitő szerepre vállalkozik. A miniszter leiratát a legelső közgyülésre be kellett volna vinni. Egyszer szemébe kell nézni a dolognak. Tisztázni kell, hogy ki, vagy kik s mikor vonták el rendeltetésétől a közpénzeket, hol vannak azok a váltakozó érdekcsoportok, amelyek kiszipolyozzák a várost. Ezekre a vádakra felelni kell s a vád sulyos voltát nem kisebbiti az, hogy a leirat nagy leereszkedéssel megveregeti a tanács vállát. Ez kedves lehet a tanács személyes hiuságának, de a közügy sérelmét nem védelmezi meg.

Soha városi ügy olyan elkeseredést nem okozott, mint az a leirat. Egyik-másik városatya kijelentette, hogy a közgyülésen nyiltan számon fogja kérni a belügyminisztertől, hogy ha van konkrét dolgokról tudomása, tessék azzal előállani, de ne az általános gyanusitást vágja a városatyák szemébe. A leghatározottabb formában fogják követelni, mondja meg hát a belügyminiszter, hogy melyik városatya mit vágott zsebre, mit vont el a maga vagy érdekcsoportja számára a közvagyonból. Végül azt meg lehet várni a minisztertől, hogy ha olyan sulyos dolgokkal vádolja meg a törvényhatóságot, akkor van arra konkrét bizonyitéka is. Tessék tehát velük előállani.

De van a leiratnak másik oldala is. A belügyminisztert, mint a város vagyonának legfelsőbb törvényes őrét, éppen olyan mértékben terheli a közvagyon elharácsolásáért a felelősség, mint magát a törvényhatóságot. Ha a belügyminiszter egyik-másik közgyülési határozatról tudta vagy gyanusitotta, hogy azzal a közvagyont rendeltetésétől akarják elvonni, vagy csak egyes érdekcsoportot akarnak vele szolgálni, miért hagyta jóvá a közgyülés határozatát. Hisz módjában volt, hogy egy tollvonással megváltoztassa a dolgot s megakadályozza, hogy a közvagyont egyes érdekcsoportok javára elharácsolják. Tehát, ha igaz a miniszter vádja, akkor abban a büncselekményben a belügyminiszter a büntárs. Még pedig a veszedelmesebb büntárs. Mert a közgyülés eljárását még abban az esetben is menti a jóhiszemüség menti az, hogy az érdekcsoportok a maguk dolgaikat a közérdek leplébe tudták burkolni s a városatyák többsége öntudatlan eszköze volt az érdekcsoportoknak. Nem tudta, nem vette észre, hogy egyes érdekcsoport érdekét szolgálja a közérdek köpenye alatt. De a belügyminiszter tudta ezt. Hisz leiratában határozottan állitja, hogy elvonták a közvagyont rendeltetésétől és hogy a váltakozó érdekcsoportok érdeke győz a közgyülésen. A belügyminiszter tehát nem csak sejtette, hogy vannak érdekcsoportok, hanem ismerte, megfigyelte őket, különben nem konstatálhatná, hogyan váltakoznak azok. S ez a sulyositó körülmény a miniszter eljárásában.

Ha a belügyminiszter észre vette, hogy különböző érdekcsoportok dominálják a közgyülést, azok hoznak a közérdekre veszedelmes határozatokat, azokat nem lett volna szabad jóváhagynia, hanem minden konkrét eset

alkalmával figyelmeztetnie kellett volna a törvényhatóságot, hogy határozata nem a közérdeket, hanem ennek vagy annak az érdekcsoportnak a magánérdekét szolgálja a közérdek rovására. Ha a figyelmeztetés ellenére ragaszkodik a közgyülés a határozatához, akkor a belügyminiszter föltételezheti, hogy a törvényhatóság nem azért ül össze, hogy a közügyet, a polgárság, a főváros érdekét szolgálja.

Az általános vádakkal azonban, még ha igaza lenne is a miniszternek, akkor sem segit a bajon. Azt csak még sem kivánhatja a belügyminiszter ur, hogy a városatyák a tanácsi javaslatokat s egymásnak a fölszólalását olyan óvatossággal figyeljék, mintha nem a polgárság mandatáriusai ülnének ott. Hova jutna a főváros adminisztrációja, ha a városatyák minden dologban a hátteret keresnék, ha fölosztanák a törvényhatóságot önkéntes és alap nélkül való gyanusitással érdekcsoportokra s mindig csak azt kutatnák, hogy ez vagy az a határozat, melyik érdekcsoportnak a titkos érdekét szolgálja. Ha azt a kevés bizodalmat, amely ma még a törvényhatóságban megvan, kiirtja a belügyminiszter, akkor bátran becsukhatják a városháza kapuit, az autonom közigazgatas egyszerüen megszünt létezni.

Még egyet. A miniszteri leirat általánosságban megvádolja az egész törvényhatóságot. De hogyan lehetséges az, amikor a törvényhatóságban ülnek a kormány tagjai közül is, van számos kormánypárti képviselő és a kivánatosnál jelentékenyen több miniszteri és más állami tisztviselő. Ezeket az urakat is éppen ugy érinti a miniszter vádja, mint a közgyülés többi halandó tagját. A miniszter ur eldobta a vád sulyokját s nem gondolta meg, hogy hol áll meg, kit talál, legkevésbbé gondolt arra, hogy visszaeshetik magára a dobóra.

Őszintén megvallva mi egészen más büdzset leiratot vártunk, különösen azután, hogy a miniszter két hónapnál tovább várakoztatott a leiratára. Mert hisz azoknak a frázisoknak a leirására csak nem kellett két hónap. Mi azt hittük, hogy a belügyminiszter látva azt a komoly pénzügyi válságot, amely a fővárost fenyegeti férfias komolysággal keresni fogja a kibontakozás módját, kutatni fog az eszközök után, amelyek segitségével a csapást a fővárról el lehet háritani. Azt vártuk, hogy a miniszter utmutatást fog adni, hogy mit kell tennie a fővárosnak. Meg fogja mondani, hogy mit várhat a kormánytól, hogy az állam milyen mértékben hajlandó támogatni az ország fővárosát. Meg fogja mondani, hogy az állam érdekeinek sérelme nélkül milyen bevételeit fokozhatja a főváros, melyek azok a bevételi források, amelyeket intenzivebb módon kihasználhat s hol találhat, vagy hol keressen ujabb bevételi forrásokat. Vártuk végül, hogy megfogja mondani, hogy a kiadások közül a főváros és az ország közérdekének hátránya nélkül hol, mit lehet redukálni. Ha nem is szám szerint, de legalább a tételekben rámutat, hogy hol van fölösleges kiadás. Ezt nem tette a miniszter, sőt ellenkezőleg. A büdzsetet minden változtatás nélkül jóváhagyta, ami azt bizonyitja, hogy a miniszteriumban sem tudták volna másként megállapitani a büdzsetet. De ha igy van, ha a belügyminiszter nem talált a büdzsetben egyetlen egy kivetni való pontot sem, ha ezzel szentesitette a gazdálkodást, sőt megdicsérte a büdzset összeállitóit, akkor lemondott a miniszter ur arról a jogáról, hogy a főváros törvényhatóságának gazdálkodásáért szemrehányást tegyen.

Egy kérelmünk van még a tanácshoz. Ha a miniszter büdzset leiratát a közgyülés elé terjeszti, azzal kapcsolatban terjeszsze elő azt is, hogy az egyesités óta mit vont el a főváros vagyonából az állam. Szedjék össze az ügyosztályokban, hogy mit követelt és mit kapott a kormány a fővárostól az egyesités óta, micsoda kiadásokra kötelezte akarata ellenére a kormányhatalom. Hadd lássunk végre tisztán. Lássuk mi okozta, mi teremtette meg a válságot, amely most pusztulással fenyegeti Budapestet.

Eladósodott tisztviselők.

Komoly veszedelem fenyegeti a fővárosi tisztvisenagy részét. Soha senki nem törődött a tisztviselők anyagi helyzetével, amig az idei budzset tárgyalása alkalmával az egyik városatya rámutatott, hogy a fővárosi tisztviselők jelentékeny része nagyon el van adósodva. A fölszólalás alapján a polgármester rendeletet adott ki, amelyben a szervezési szabályzat alapján kötelezi az eladósodott tisztviselőket, hogy adósságaikat ez év végéig rendezzék, különben megindítja ellenük a fegyelmi vizsgálatot.

A rendeletet könnyü volt megirni, de nehéz végrehajtani. Nem olyan könnyü feladat az a mai viszonyok mellett, hogy körülbelül száz nyomott anyagi viszonyok között élő tisztviselő ugy szólva egy csapásra rendezze az adósságait. Az pedig, hogy mi történik ezzel a hivatalnok sereggel, többé nem magánügy, hanem elsőrendü közügy.

Az eladósodott tisztviselők egy része a héten már értekezletet tartott, hogy testületi uton, egyesült erővel próbálják meg adósságaik rendezését. A rendezés módjára az értekezleten nem állapodtak meg, ha-

nem három tagu bizottságot küldtek ki, hogy keressen alkalmas módozatokat a rendezésre.

Nen szólanánk a dologhoz s megvárnánk, hogy mit végez a kiküldött bizottság, ha meggyőződésünk szerint egyáltalán lehetséges volna, hogy a tisztviselők magukra hagyatva, a főváros erkölcsi támogatása nélkül rendezzék a dolgot. A főváros, mint erkölcsi testünem zárkózhatik el, nem hagyhatja magukra a tisztviselőit. Mert a fővárosra nem lehet közömbös, hogyan és milyen formában rendezik a dolgot a tisztviselők. Mert nem lehetetlen, hogy a tisztviselők, akiket a fegyelmi vizsgálat veszedelme fenyeget a főváros támogatása nélkül esetleg kénytelenek lesznek a rendezésnek olyan formáját akceptálni, amely egy pillanatra elháritja ugyan felőlük a veszedelmet, de végeredményében még a mainál is rosszabb helyzetet teremt.

Komolyan kell tehát a fővárosnak, illetőleg a tanácsnak foglalkoznia a dologgal. Mert azt csak mindenki elfogja ismerni, hogyha már a hatóság belenyult tisztviselőinek a magándolgaiba, akkor nem lehet ránézve közömbös, hogyan oldják meg a kérdést. Az még sem lehet a hatóságnak hivatása és föladata, hogy a hatalom erejével tarthatatlan és nemcsak az illetőkre, hanem az egész adminisztrációra veszedelmes helyzetbe sodorja a tisztviselőit.

Ha az eladósodott tisztviselők ügyeiknek rendezésére testületté tömörültek, ugy első sorban magához a fővároshoz kell fordulniok. Nem azt gondoljuk ezalatt, hogy a főváros fizesse ki a tisztviselőinek az adóságát: Ilyen kérélemmel komolyan senki sem léphetne föl. De nincs is erre szükség. A fővárosnak csak az erkölcsi támogatást kell meg adnia.

Talán nem veszik zokon az eladósodott tisztviselők, ha mi is beleszólunk most az ő dolgukba s megmondjuk, mit tartunk mi egyedül helyesnek a kibontakozásra. Ez a kérdés ma már nem csak az illetőknek személyes ügyük, hanem fontos közügy. A helyes megoldás csak az lehet, ha a tisztviselők akár testületileg, akár egyenkint fordulnak valamely pénzintézethez, amely hajlandó adósságaikat konvertálni. Az igy keletkezett uj adósság méltányos törlesztésére nyilatkozatot adnak, hogy a központi pénztár fizetésüknek egy részét visszatarthatja. S itt következik a hatóság támogatása. A hatóságnak meg kell engednie ezt a megoldást, föl kell hatalmaznia a központi pénztárt, hogy a tisztviselő által kiállitott nyilatkozat alapján a megfelelő törlesztési részletet vissza tartsa és a pénzintézetnek kifizesse. Ezen az alapon ugy hisszük komoly és szolid pénzintézetek is szivesen vállalkoznak a dolog rendezésére és nem kergetik a tisztviselőket uzsorások karmai közé. Mert a mi információnk szerint ma sem a tényleges adósság nagysága a baj, hanem az, hogy egyik-másik tisztviselő már az uzsorások körmei között van s hiába adja oda fizetésének jelentékeny részét, az adóssága nem akar csökkenni.

Ha a főváros hatósága ezt a megoldási módot lehetővé teszi, vagyis garantálja a fizetésből való visszatartásával az adósság pontos törlesztését, akkor a tisztviselők, különösen ha testületileg lépnek föl kétségkivül nagyon előnyös ajánlatokat kaphatnak a legszolidabb pénzintézetektől is és kiválaszthatják az ajánlatok közül a rájuk nézve legkedvezőbbet. De még abban az esetben sem lenne baj, ha a komoly pénzintézetek nem adnának elfogadható ajánlatot. Nem látunk sem lehetetlenséget, sem veszedelmet abban sem, ha a hatóság maga adná ezeket a kölcsönöket.

Ebben az esetben még a kötelező nyilatkozatra sincsen szükség, mert a városnál már statuálva vannak a szabályok, amelyek mellett tisztviselőinek kölcsönt ad. Ha pedig a város maga mint erkölcs testület nem akarja a dolgot finanszirozni-, tegye ezt a fővárosi tisztviselők önsegélyező egyesülete utján. Meggyőződésünk szerint ez lenne a legczélszerübb megoldás.

Mindenesetre a közérdek szempontjából nagyon kivánatos, hogy mielőtt a tisztviselők kalandos kisérletekbe kezdenek előbb magához a fővároshoz forduljanak. Halmos János polgármesternek ismert jó szive elég garancia arra, hogy ha teljesithető kérelemmel fordulnak a hatósághoz, az kérelmüket teljesiteni fogja.

Mit akar a közmunkatanács?

A közmunkatanács ugylátszik nem tud megbarátkozni az uj renddel. Nem tud megbarátkozni azzal, hogy a hatalom ne kizárólag az övé legyen, hogy ne egyedül ő intézze a főváros épitési és szabályozási ügyeit. Segiteni azonban nem tud rajta, mert a főváros ridegen, a törvény betüje szerint körvonalozta a maga hatáskörét s meghagyott a közmunkatanácsnak mindent, ami őt megilleti. De éppen ez nem tetszik a közmunkatanácsnak.

A terjedékegyezség révén ugyanis olyan állapot keletkezett a két hatóság között, hogy a közmunkatanács átháritotta a városra mindazokat a teendőket, amelyek pénzbe kerültek, viszont lassankint átvette a város teendőiből mindazokat a jogokat és hatásköröket, amelyek pénzbe nem kerülnek, de a közmunkatanács hatáskörét öregbitik. Nem akarunk rekriminalni. De meg kell jegyeznünk, hogy ezek az állapotok csak a főváros gyengesége folytán állhattak elő.

A hatalmi jogokról már csak lemondott a közmunkatanács, mert nem tehetett egyebet. Kénytelen volt maga is elismerni, hogy a főváros a hatásköri rendezés alkalmával csak azokat a jogokat vette vissza amelyekről önként mondott le s amelyek törvény szerint a fővárost illetik meg. Azt azonban, hogy a szabályozások által a magántulajdonhoz csatolt terjedékárát a főváros a maga számára foglalja le, nem türte szó nélkül a közmunkatanács. Legutóbbi üléséből előterjesztést tett a belügyminiszternek s nem kért kevesebbet, minthogy mondja ki, hogy a magánterülethez csatolt terjedékek ára a közmunkatanácsot, illetőleg a közmunkatanács által kezelt fővárosi pénzalapot illeti meg, viszont a magánosoktól elvett terjedékeket a főváros köteles kártalanitani.

Egy alkalommal rámutattunk ennek a kivánságnak a képtelen voltára. Legjobban bizonyitja ezt a gyakorlati élet. Ha például egy saroktelket szabályoznak, a telek egyik oldalán elvesznek terjedéket, a másik oldalán pedig a magántulajdonos köteles a közterületből hozzá venni. A közmunkatanács kivánsága szerint ebben az esetben a telektulajdonos a kapott terjedék árát a közmunkatanácsnak fizeti, az első terjedék árát pedig a város fizetné meg. Mindenki nyerne tehát, csak a város fizetne rá. Erre az eljárásra illenék rá igazan a miniszter mondása, hogy a közvagyont elvonják eredeti rendeltetésétől egy érdekcsoportnak, a közmunkatanácsnak a javára. De még az a konzekvenciája is lenne ennek az eljárásnak, hogy a város még drágábban fizetné az első terjedéket, mint eddig fizette. A közmunkatanács ugyanis a hozzá eső terjedék árát maximálisan állapitaná meg. Ez természetes. A közmunkatanács minél többet akar kapni a területért. A telektulajdonos a közmunkatanács árszabása ellen csak abban az esetben tenne kifogást, ha a hozzáeső terjedék nagyobb, mint az első terjedék. De ha a két terjedék egyforma, akkor a telektulajdonosnak teljesen közömbös, hogyha tizszeres árat fizet is a közmunkatanácsnak, mert ugyauannyit kap a fővárostól. Ha pedig az első terjedék a nagyobb, akkor a telektulajdonos még segit a közmunkatanácsnak az emelésében. Hisz az egész müvelet a főváros rovására megy. Minél nagyobb egységárban állapodik meg a közmunkatanács a telektulajdonossal, annál többet fizet a főváros. Ez az eljárás kergetné csak hamarosan csődbe a fővárost.

Nem tudjuk, hogy mit szól a belügyminiszter a közmunkatanács előterjesztéséhez. Föltételezzük, hogy lesz annyi lojalitás a belügyminiszterben, hogy meghallgatja a fővárost is és ezzel módot ad a fővárosnak, hogy a közmunkatanács óhajának a képtelenségét és veszedelmét kimutassa.

De mindentől eltekintve, nem is törvényes a közmunkatanács kérelme. Igaz ugyan, hogy a közmunkatanácsi törvény a hozzáeső terjedék árát a közmunkatanácsnak biztositja, viszont a tizenegyévvel később hozott kisajátitási törvény világosan azt mondja, hogy az első terjedéket a község köteles megváltani, viszont a községet illeti meg a hozzáeső terjedék megváltási ára. Az pedig általános jogelv, hogy két ellentétesen rendelkező törvény közül mindig a később hozott törvény intézkedései irányadók.

Normális viszonyok mellett egy percig sem lehet kétséges, hogy a terjedékmegváltásra a tizenegy évvel később hozott törvény az érvényes. Nem kételkedünk abban, hogy igy fog dönteni a független biróság is, ha hozzá kerül a dolog. A kormány azonban annyi bizonyitékát adta már, különösen az utóbbi időben, hogy semmi érzéke nincsen a főváros érdekei iránt, hogy valóságos gyülölettel viseltetik Budapesttel szemben, hogy a legkomolyabb aggodalomra ad okot, hogy a miniszternek van hozzászólási joga. De azért nem esünk kétségbe. Ha csak a miniszter egyenesen rá nem parancsol a városra, hogy a közmunkatanács falánkságát elégitse ki, a város ragaszkodik a kisajátitási törvényben biztositott jogához. Ha pedig a miniszter a város rovására dönt, akkor kétségtelen, hogy a független biróság előtt fogja a város keresni az igazát. Előrelátható, hogy ennek a kérdésnek a megoldása a biróságra vár. Vagy a közmunkatanács fordul oda vagy a főváros. Nem érdektelen s közállapotainkra nagyon jellemző, hogy a közmunkatanácsnak az a tagja tette meg a javaslatot, aki a belügyminiszteriumban a fővárosi dolgok referense. Ez magyarázza meg, hogy miért lett olyan hatalmas testületté a közmunkatanács s miért kapott mindig igazat a belügyminiszteriumban. A főváros azonban ebben a kérdésben nem fog engedni, nem engedhet. Nem szolgáltathatja ki magát teljesen egy idegen hatóságnak.

A központi városháza.

A városi hivatalok már beköltöztek a városházának átalakitott Károlykaszárnyába. Az átalakitás fényesen sikerült. Minden hivatalnak bőségesen jutott hely és sokkal kényelmesebben vannak elhelyezve, mintha uj városházat épitettek volna. Hegedüs Ármin fővárosi mérnök az átalakitás tervezője és müvezetője derekasan megfelelt a feladatnak. A hivatalos centralizálása valószinüleg nagy mértékben megkönnyiti a közigazgatás vezetését. Csak a közönség nem szokta még meg a járást a rengeteg épületben. Sokáig kell keresnie, amig megtalálja a hivatalt, amelyben dolga van. A közönség tájékozására közöljük, hogy hol vannak az egyes hivatalok:

Városház-utcai rész: Földszint: kézbesitő hivatal, főszámvevő, a számvevőség vizvezetéki és iskolaügyi osztálya (vezető Szlatiny Ferenc), a számvevőség gyámi osztálya (vezető Koritsánszky Gyula). Első emelet: tanácsterem, Halmos János polgármester, főjegyzői hivatal (Rényi Dezső főjegyző), tanácsi iktató, kiadó és értesitő hivatal, központi pénztár. Második emelet: közegészségi ügyosztály (vezetője Viola Imre tanácsos), tanügyi osztály (Bárczy István dr. tanácsos), pénzügyi osztály (Vaszilievits János dr. tanácsos), magánépitési ügyosztály (Kun Gyula tanácsos), középitési ügyosztály (Vosits Károly tanácsos), adószámviteli hivatal, adófőpénztár. Harmadik emelet: számvevőség I. közigazgatási osztálya (vezető Grimm Gábor), a számvevőség müszaki osztálya (vezetője Holl Jenő), a számvevőség III. közigazgatási osztálya (vezetője Reiner Ferenc), számvevő (Krubina Károly báró), a számvevőségi alapok osztálya (vezetője Seregi Árpád).

Gerlóczy-utcai rész: Földszint: adóárverező csarnok, első emelet: Matuska Alajos alpolgármester, fővárosi sajtóiroda, közjótékonysági ügyosztály (Horváth János tanácsos), főorvosi hivatal (Schermann Adolf dr. tiszti főorvos, tiszti ügyészség (Fülepp Kálmán tiszti főügyész). Második emelet: jogügyi osztály (Lung György tanácsos), közélelmezési ügyosztály (Almády Géza tanácsos), közgazdasági ülésterem, vásárigazgatóság vegyészeti és élelmiszervizsgáló-intézet (csak a jövő hónapban költözik be.) Harmadik emelet: Muchmayer Ferenc helyettes számvevő, a számvevőség kórházi osztálya (vezető Előd Aladár), vizvezetéki igazgatóság (csak a jövő hónapban költözik be.)

Károly-utcai rész: Első emelet: közlekedési ügyosztály (Piperkovics Bátor tanácsos), árvaszék (Sipőc László elnök). Második emelet: Rózsavölgyi Gyula alpolgármester, középitési terem, Heuffel Adolf középitési igazgató, mérnöki hivatal épitési szakosztálya (vezető Krátky János főmérnök). Harmadik emelet: mérnöki hivatal utépitési osztálya (Jármay Jenő müszaki tanácsos),

a mérnöki hivatal földmérő osztálya (Devecis Ferenc müszaki tanácsos.)

Középső épületrész: Földszint: nyomda, (Jauernik Nándor igazgató), gazdasági hivatal (Proknov Ede, a jövő hónapban költözik be). Első emelet: levéltár (Toldy László), központi irattár, a számvevőség végrehajtó osztálya (vezető Boldog Gyula). Második emelet: a közoktatási bizottság ülésterme, a közegészségi bizottság ülésterme, a mérnöki hivatal magánépitési osztálya (vezető Éberling István főmérnök). Harmadik emelet: a mérnöki hivatal csatornázási és gépészeti osztálya (Harris Demeter főmérnök), a számvevőség javadalmi osztálya (vezető Hulényi Imre.)

A templomi épületrész. Földszint: nyomda. Első emelet: segédhivatalok, másolók. Második emelet: fővárosi muzeum.

Károly-köruti rész. Első emelet: fővárosi könyvtár, statisztikai hivatal (Körösy József igazgató, jelenleg még a Vigadó-épületben van), a katonai ügyosztály (Faller Ferenc tanácsos). Második emelet: katonai ügyosztály.

A Népszinház bérlete.

Végre tehát megtörtént a döntés. A népszinházi bizottság ujabb öt esztendőre bérbe adta a szinházat Porzsolt Kálmának, a mostani bérlőnek. A napi sajtó részletesen foglalkozott már a tárgyalással, amelyhez hasonló a fővárosnál még nem volt. Annak az ülésnek a jegyzőkönyve unikum lesz a levéltárban s ha majd valaki megakarja irni a Népszinház történetét csodálkozva fogja lapozni a jegyzőkönyvet s a hozzá füzött iratokat.

A népszinházi bizottságnak tiz tagja volt. Időközben az egyik tag meghalt s igy a döntésre kilencen maradtak. A döntő ülésen a kilencz tag közül öt, tehát a többség a legnagyobb bizalmatlansággal nyilatkozott a mostani bérlő ellen. Határozottan kijelentették, hogy a szerzett tapasztalatok alapján nem csak nem biznak meg a bérlő vezetésében, hanem a legnagyobb agodalommal látjákkezében a szinházat s komolyan féltik a szinház jövőjét. De mégis oda adták a bérlőnek a szinházat formai okokból. Egyik előző ülésén ugyanis bizonyos garanciákat követelt a bizottság a mostani bérlőtől s a mikor a bérlő a kivánt föltételeket teljesitette akkor ugy magyarázták a bizottság előző határozatát, hogy a föltétel teljesitése és a szinház bérbeadása között olyan junktiumot állapitott meg a bizottság, amely a döntés alkalmával megköti a bizottság kezét.

Jogi szempontból sok szó fér a bizottságnak ehez a fölfogásához. Nézzük csak mi történt. A pályázati föltételek szerint az ajánlattevő köteles bizonyos forgó tőkét kimutatni. A bizottság a mostani bérlő ajánlatában nem látta bisztositva a kimutatott forgó tőkét. Már pedig a pályázati föltételek szerint csak akkor tárgyalható az ajánlat, ha a forgó tőke biztositva van. A bizottság tehát ennek a forgó tőkének a kimutatását követelte s megállapitotta a módokat, amelyek mellet a kimutatott forgó tőkét, ténylegesnek elfogadja. A bérlő ezeket a föltételeket teljesitette. Tehát jogi szempontból szigoruan véve a dolgokat, nem történt több, mint annak a biztositása, hogy a bizottság a pályázat alapján a mostani bérlő ajánlatát is tárgyalja.

Igaz hogy szokatlan dolog, hogy a bizottság ilyen messze menjen a kimutatott forgó tőke bisztositásával. Hogy megtette még pedig egyhangu határozattal, kétségtelenül meg volt arra a maga oka. De érthetetlen, hogy a forgó tőkének a kimutatása, illetőleg biztositása, hogyan prejudikálhat a szinház bérbeadásának. Hisz a hat pályázó közül öt szintén kimutatott forgó tőkét s kétségtelenül ők is biztositották volna az általuk kimutatott forgó tőkét. Ez semmi más, mint a pályázati föltételeknek teljesitése a mi csak arra kvalifikálja az ajánlatot, hogy a bizottság komolyan foglalkozzék vele, tárgyalja s ha az ajánlatot egyéb tekintetekben is elfogadhatónak tartja elfogadja. De a forgó tőkének biztositása maga még nem kvalifikálja az ajánlatot a bérlet kizárólagosságára.

A bizottság annak adhatja a szinházat, akinek kivánja. S a fenti okoskodás csak akadémikus okoskodás lenne, ha a bizottság többsége azt mondja, hogy ő föltétlen bizalommal viseltetik a mostani bérlővel szemben, tehát neki adja a szinházat. Egy szavunk sem lenne. A bizottságot terheli a felelőség, határozzon legjobb meggyőződése szerint. Csakhogy most nem ez történt.

A bizottság többsége nem csak nem bizott meg a mostani bérlő képességében, hogy a szinházat vezetni és föntartani tudja, hanem három tag—közöttük a bizottság elnöke is — annyira mentek a bizalmatlankodásban, hogy a maguk fedezéseül részben különvéleményben részben magában a jegyzőkönyvben határozott kifejezést adtak, hogy nem látják bizalommal a mostani bérlő tovább müködését. Ennek a jelentősége pedig az, hogy az előttük fekvő hiteles adatok alapján nem biznak a szinház jövőjében s azért tiltakoznak már előzetesen, nehogy ha esetleg jóslatuk beteljesedik ők is részt vegyenek a felelőségben.

Mindezzel nem foglalkoztunk volna ilyen részletesen, ha már befejezettnek tartanánk a dolgot. Értesülésünk szerint azonban a népszinházi bizottság határozatát megakarják fölebbezni a közgyüléshez. Ha ez megtörténik akkor a közgyülésnek s ezen a réven a nagy közönségnek is alkalma lesz megismerni, hogy mi van azokban a titkos irásokban, amelyek arra késztették a bizottság öt tagját, hogy bizalmatlanságuknak nagyon is hangosan adjanak kifejezést. A bizottságnak azok a tagjai, akik külön véleményt adtak be, külön véleményükben nem kivánják a közgyülés elé vinni a dolgot, még pedig célszerüségi okokból nem Nem akarják, hogy ilyen bérleti kérdés fölkavarja a közgyülés békéjét s a négyszáz városatya szavazás utján döntsön a pályázók között.

Kétségtelen, hogy bizonyos mértékig igazuk van, de viszont a legutóbbi ülés tárgyalása után kétségbe kell vonnunk annak a helyességét, hogy a népszinházi bizottság valamennyi más bizottság hatáskörétől eltérőleg necsak véleményező, hanem döntő faktor legyen.

Uj házak.

A statisztikai hivatal most megjelent kimutatása szerint 1900-ban a következő nagyobb házakat épittették:

Klotild főhercegnő, négyemeletes bérház, Váci-utca 36. sz. 5,000.000 korona.

Klotild főhercegnő, négyemeletes bérház, Eskü-ut, Váci- és Kigyó-utca, 1,810.000 korona.

Bp. közuti villamos r.-t., háromemeletes ház Csömöri-ut, 1,000.000 korona.

Röck István, gyárépület, Kelenföld, 975.5000 korona.

Budapest székesfőváros, róm. kath. templom, Óvoda-utca, 822.000 korona.

A kir. szab. osztálysorsjáték r.-t. négyemeletes bérház, Eskü-tér, 760.000 korona.

Egyes. főv. takarékpt., négyemeletes bérház, Kerepesi-ut, 680.000 korona.

Budapesti kereskedelmi és iparkamara, háromemeles ház, Alkotmány-utca, 650.000 korona.

Sonnenfeld Gyula, négyemeletes bérház, Jó zsef körut, 633.000 korona.

Dungyerszky László, négyemeletes bérház, Honvéd-utca, 600.000 korona.

Szücs Márton és Deutsch Manó, négyemeletes bérház, Török- és Mecset-utca, 599.000 korpna.

Baumgarten Lévi, négyemeletes bérház, Kerepesi-ut, 525.000 korona.

Freiberger Dávid, háromemeletet bérház, Vas-utca, 520.000 korona.

Chmel Gusztáv, háromemeletes bérkáz, Ferencz József-rakpart, 500.000 korona.

Gaal Bertalan négyemeletes bérkáz, Lipót-körut, 500.000 korona.

Magyar keramiai gyár r.-t., egyemeletes gyárépület, Ohegyi-ut, 500.000 korona.

Budapest, kétemeletes polgári-iskola, Aréna-ut, 480.000 korona.

Standard Life Assurance Company életbizt.-t., négyemeletes bérház, Kossuth Lajos-utca, 480.000 korona.

M. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium, kétemeletes gimnázium, Logody-utca, 460.000 korona.

Athenaeum és társai, négyemeletes bérház, Ferencziek-tere, 435.974 korona.

Braun Károlyné és testvérei, háromemeletes bérház, 420.000 korona.

Budapest székesfőváros közönsége, háromemeletes elüljárósági épület, Csengery-utca, 404.432 korona.

Kánitz Ignác és fiai, négyemeletes bérház, Szabadság-tér, 400.000 korona.

Budapesti izr. hitközség, kétemeletes fiuárvaház, Városligeti fasor, 400.000 korona.

Athenaeum és társai, négyemeletes bérház, Ferenciek-tere, 398,244 korona.

Budapest székesfőváros, kétemeletes iskola, Homok-utca, 380.000 korona.

Weisz Berthold és Manfréd, négyemeletes bérház, Lipót-körut, 350.000 korona.

Zuckermann Gyula, háromemeletes bérház, Garay-tér, 350.000 korona.

Vidra Sándorné, négyemeletes bérház, Tökölyutca, 340.000 korona.

Gutwillig Gusztáv, háromemeletes bérháe, Hernád- Peterdy-utca 325.000 korona.

Gelsei Guttmann Vilmos, egyemeletes nyaraló, Albrecht-ut, 320.000 korona.

San Marco hercegnő, Gyógyithatatlan betegek menedékhelye, Bécsi-ut, 314.757 korona.

M. kir. honvédelmi ministerium, kétemeletes koronaőri laktanya, Logody-utca, 300.000 korona.

Fekete Elek, háromemeletes bérház, Fehérvári-ut, 300.000 korona.

Mercur bank és váltóüzlet r.-t., háromemeletes ház, Duna-utca, 300.000 korona.

Takács Lajos, négyemeletes bérház, Váci-utca, 300.000 korona.

Tiller Samu, háromemeletes bérház, Eskü-ut, 300.000 korona.

Dr. Baumgarten Nándor és társa, négyemeletes bérház, Báthory-utca, 300.000 korona.

Lintzer Imre, négyemeletes bérház, Aulich-utca, 300.000 korona.

Özv. Kohn Árminné, négyemeletes bérház, Kerepesi-ut, 300.000 korona.

Back Károly, haromemeletes bérház, Jósika-utca, 290.000 korona.

Özv. Kotzó Pálné és társai, háromemeletes bérház, Szentkirályi-utca, 290.000 korona.

Dr. Pollák Gyula, háromemeletes bérház, Üllői-ut 290.000 korona.

Renkl Tamás, egyemeletes bérház, Szegedi-utca, 288.000 korona.

O-Becsei Kollerich Lajos, háromemeletes bérház, Ferencz József-rakpart 280.000 korona.

Dr. Lovag Floch-Reyhersberg Alfréd, háromemelet bérház, Abonyi-utca, 280.000 korona.

M. kir. Nemzeti Szinház, diszletraktár, Névtelen-utca, 276.000 korona.

Dr. Todoreszku Gyula, háromemeletes bérház, Népszinház-utca, 260.000 korona.

Strausz Sándor és neje, háromemeletes bérház, Csengery-utca, 258.000 korona.

Neumann Manó háromemeletes bérház, Alkotás-utca, 254.010 korona.

Perndl Flóris és neje, háromemeletes bérház, Rákos-utca, 250.600 korona.

Popper Bamu, négyemeletes bérkáz, Vécsey-utca, 250.000 korona.

Hungária egyes. gőzmalom r. t., háromemeletes malomraktár. Soroksári utca, 246.600 korona.

Bruch Manó, háromemeletes bérház, Damjanich-utca, 246.000 korona.

Rosenfeld Simon és Lindner Jakab, háromemeletes bérház, Stáhly-utca 244.000 korona.

Schmidt Henrikné, háromemeletes bérház, Damjanich-utca, 242.000 korona.

Ledermann Mór és neje, háromemelet bérház, Szerecseny-utca, 240.000 korona.

Budapest—Kőbányai Casino r.-t., kétemeletes Jászberényi-ut. 240.000 korona.

Klein H. Jakab, háromemelet bérház, Dob-utca 238.000 korona.

Dr. Ibl Félix, háromemeletes bérház, Lónyay-utca, 237.160 korona.

Lincz Józsefné és Ramaszeder Ignác, kétemeletes bérház, Csömöry-ut, 236.000 korona.

Deutsch József, háromemeletes bérház, Hernád-utca, 236.000 korona.

Langer Makár, háromemeletes bérház, Peterdy-utca, 236.000 korona.

Perci és Schacherer, gyár- és laképület, Kelenföld, 232.600 korona.

Kotál Jakab, háromemeletes bérház, Garay-utca, 230.000 korona.

Langer Makár, háromemeletes bérház, Peterdy-utca, 227.000 korona.

Porzsolt Ernő, háromemelet bérház, Ovoda-utca, 224.000 korona.

Politzer Gusztáv, háromemeletes bérház, Szondy- és Bajza-utca, 222.000 korona.

Reicher Kálmán és Scholler János, háromemeletes bérház, Peterdy-utca, 222.000 korona.

Br. Szentkereszty Béláné; kétemeletesház, bér Zerge-utca, 220.000 korona.

Neuschlpss Marczell, egyemeletes nyaraló, Rézmáldülő 218.000 kor.

Bodánszky Lipót, háromeletes bérház, Határ-u. 210.860 kor.

Schlesinger Miksa, háromemeletes bérház, Kor lát-utca 208.220 kor.

Budapest székesfőváros, egyemeletes iskola és óvóda, Ürömi-u. 204.000 kor.

Grün és Társa, háromemeletes bérház, Csáky-u. 200.000 kor.

Róth Mihály és Moskovits Ignácz, háromemeletes lakóház, Garam-u. 200.000 kor.

M. kir. államvasutak, átalakitás és egyemeletes ráépttés, Keleti pályaudvar. 200.000 kor

Deutsch József J. és neje, háromemeletes bérház, Hernád-utcza 200.000 kor.

Ziegler Géza, háromemeletes bérház, Csömöri-ut 300.000 kor.

Krause Láng Teréz, háromemeletes bérház, Klauzál-utca 200 000 kor.

Kormánybiztos kerestetik.

A mióta a főváros tisztviselői bevonultak az átalakitott Károlykaszárnyába, egészen titokzatossá lett ott minden. Mintha idegen szellemek játszanának a város uraival. Nem sikerül semmi és egyik csapás a másik csapás után zudul a városra. Talán a sok katona szenvedés szellemei szabadultak föl s most büntetnek a sok szenvedésért.

A legérdekesebb és legtitokzatosabb azonban hogy állandóan keresnek valami ismeretlent a városháza folyosóin. Alig vonult be a kaszárnyába a régi városháza hivatalnok-serege, már megkezdődött a nagy keresés. Akkor franciát kerestek minden sarokban, a ki másfél millió korona biztositékot hozott magával, hogy megvásárolja a főváros kölcsönkötvényeit. Valóságos hadjáratot inditottak a franciára, de nem akadtak rá sehol. Nem csoda. Csak a szelleme meg a távirata volt a városházán. Ő maga otthon maradt a millióival együtt. Jaj volt annak az idegennek, a ki véletlenül keresztül ment a városházán. A derék kapus mindjárt galléron ragadta.

— Kend az a francia. Jöjjön a polgármester ur elé.

És vitte föl az emeletre akarata ellenére is. Francia volt elég, csak az az egy nem, a ki a milliókat hozta. Akkor busultak rajta a városatyák, most már örülnek rajta. Csupa hazafias lelkesedésből akkor maga a polgárság vásárolta meg nyolcvanhét forintjával a kötvényeket, a melyek ma már kilencvennégyet érnek. Hála érte a titokzatos franciának, hogy ez a jövedelem a budapesti polgárság zsebében maradt.

A franciát igy szépen elintézték s megnyugodtak abban, hogy a francia otthon maradt a millióival. De nem sokáig pihenhettek. Egy fiatal számsegéd, a jól ismert Kecskeméthy Győző, gondolta magában, ha a francia nem hozott pénzt, hát majd segit ő a bajon. Segitett is. Elvitt egy félmilllót az amerikaiaknak ajándékba. Erre indult meg csak igazán a kutatás. Öregben és ifjuban, férfiben és asszonyban Kecskeméthy Győzőt keresték. Egy sereg embert neveztek el hamarosan Kecskeméthy Győzőnek. Ebben a kutatásban már a rendőrség is segédkezett. Talán éppen azért tünt el olyan titokzatosan. Az bizonyos, hogy a régi hatalmas épületnek minden sarkát kikutatták. Kecskeméthy volt az ur a városházán Csak ő róla beszéltek az emberek. De ebbe is belefáradtak. Kecskeméthy letünt a napirendről. Most már a tanács urai is legföljebb jó vagy rossz vicceket faragnak róla az unalmas tanácsüléseken. Ide iktatjuk az utolsó tanácsülés termékét, amelyen édesen kacagtak a tanács urai:

— Mi a különbség a primadonna, a Konkordia malom és Kecskeméthy Győző között.

Ezt a találós kérdést adta föl az egyik tanácstag. Választ azonban nem kapott, pedig még a referens is abbahagyta az előadást. Végre megkegyelmezett a tanácsos ur.

— Nem csoda, ha rosszul áll a város szénája, ha még ezt se tudja a tekintetes tanács bölcsesége megoldani. Pedig milyen egyszerü. Hát a primadonnának hire van, a Konkordia malomnak hamva van, Kecskeméthy Győzőnek nedig se hire, se hamva.

Kecskeméthy Győző most már nyugodtan uraskodhatik a város pénzén, most már az adomatárba került. Az örök kutatók azonban nem pihenhetnek meg. Most már megint van keresni való. Most kormánybiztost keresnek a városházán.

A tisztviselő urak szépen megköszöntenek minden cilinderes urat, mert nem lehet tudni, hogy melyik a kormánybiztos, a ki rendbe fogja hozni a főváros szénáját. A kapus megint argus szemekkel figyel minden ismeretlenre, a ki beteszi a lábát a városháza kapuján. Hátha a kormánybiztos, a ki ezután élet és halál ura lesz a városházán. Azt mondják a rossz nyelvek, hogy a kormánybiztos is először csak a szellemét küldte el a városházára. Meg akarja tudni, hogy bele lehet-e ülni pénz nélkül a hatalmi szé be. Mert nagy baj találna lenni, ha üres zsebekkel jön s azután nem tudja kifizetni a számláját. Hova lesz akkor a kormánybiztosi tekintély.

A városházán pedig szivesen látnák már, hogy valaki friss pénzt hozzon a bankba. Hir szerint a legjobb kedvü tanácsos megkérte a polgármestert, hogy rendkivüli tanácsülést hivjon össze, mert neki sürgős előterjesztése van. Azt akarja inditványozni, hogy a tanács jutalomdijat tüzzön ki annak, a ki megtalálja a kormánybiztost. A polgármester az inditványt elfogadta s a legközelebbi napokban meg fog jelenni a hivatalos hirdetés azzal a fölirással, hogy:

Kormánybiztos kerestetik.

Egyuttal ki fognak küldeni egy szükebbkörü bizottságot, hogy tegyen javaslatot, hogy ha a kormánybiztos sem lenne föltalálható, akkor kit keressenek a városháza öreg falai között.

A közgyülésből.

Nincsen pénz, nincsen munka. Az ügyosztályok a sablonos adminisztrativ ügyeket intézik és viszik a közgyülés elé. A városatyák unottan mennek a közgyülésre. Nem érdekli őket semmi. Azt sem igen tudják, hogy miről van szó. Még az előadót sem igen hallgatják. Szerdán is fölkellett függeszteni az ülést, mert a nagy unalomban a városatyák azt hitték, hogy a kaszinóban vannak, és ott beszélik meg a legközelebbi mulatság részleteit. A gyönge napirend ellenére is sok volt a városatya, mert a Vizivárosnak plébánost kellett választani. A budaiak a maguk káplánjához Kőnig Gusztávhoz ragaszkodtak, de sokan a belvárosi káplánt Böschatt Jánost akarták megválasztani. Azzal érveltek a budaiak, hogy a plébános választás

tulajdonképpen családi ügy s azt kell beültetni a plébánosi javadalomba, akiben a hivők megbiznak, akit tisztelnek és szeretnek. Kétségtelen, hogy van némi igazság ebben az állitásban. Csakhogy azt még sem lehet kvalifikációnak elfogadni, hogy éppen abban a kerületben üresedett meg a plébánosi javadalom. Nem praktikus és nem ésszerü, hogy a fővárosban olyan erősen elhatárolják egyik kerületet a másiktól. A fővárosnak nem szabad a dolgokat csak abból a szempontból vizsgálnia, hogy az egyik vagy másik pályázó melyik kerületben szolgált. Valamennyi egyformán a fővárost szolgálja. Hogy ez a kérdés ilyen rendezetlen az a 45-ös választmánynak a büne. A negyvenötös választmánynak ugyanis még ma sincsen ügyrendje, még ma is csak a szokás alapján jelöl.

A napirendről az egyetlen érdekes tárgyat a Gyár-utca és Király-utca sarkán lévő illemhelynek eltávolitása miatt a főváros és a kormány között támadt konfliktust, levették. Az ügy teljesen elő van készitve. A tanács javaslatában ragaszkodott a törvény betüjéhez, jogainak föntartása mellett hajlandó teljesiteni a miniszter parancsát. A tanács részéről tehát nem **lehetett semmi ok sem arra, hogy a tárgyat a napi** rendről levegyék. Ugy látszik azonban, hogy a tanács energikus fellépése és javaslata kellemetlen helyzetet teremtett a kormánynál és a kormány kezdi belátni, hogy a hatalmi jog határát is tullépte, amikor olyan kiadásra kötelezte a fővárost, amelyre törvény alapján kötelezni nem lehetett. Valószinü tehát, hogy a belügyminiszter most békés egyezséget akar kötni. A tárgynak napirendről való levétele legalább ezt bizonyitja. Mi föltétlenül megbizunk a tanácsban, hogy a békés egyezség alkalmával sem fog egy hajszálnyit sem engedni a főváros jogaiból s nem fog még a békesség kedvéért sem olyan kötelezettségeket magára vállalni, amelyek a várost törvény szerint meg nem illetik.

A fővárost szépen megosztották ötven kémény-seprő között. A megosztás igy történt: az I kerület kapott 5, a II. kerület 2, a III. kerület 3, IV. kerület 4, az V. kerület 6, a VI. kerület 10, a VII. kerület **7, a VIII. kerület 7, a XI. kerület 4, a X. kerület 2, kémény seprőt.**

A Dunapart bérösszegét igy állapitották meg:

I. A Duna jobbpartján:

1. Az összekötő vasuti hidtól a Csiky-utcáig folyóméterenkint 2 korona.

2 A Csiky-utcától a Ferenc József-hidig 8 korona

3 Ferenc József-hidtól a Rudas-fürdőig 30 korona

4 Rudas-fürdőtől a Margit-rakpart lépcsős partja végéig 40 korona

5 A lépcsős Margit-rakpart végétől a Margit-hidig 20 korona

6 a Margit-hidtól a Lukács-fürdőig 8 korona

7 a Lukács-fürdőn felüli óbudai nyerspart 8 korona

8 a II. ker. uszoda átalánya 100 korona

II. A Duna balpartján:

I. Soroksári Dunaág nyers partja 3 korona

2 A fővámház előtti park 37 korona 50 fillér

3 A Ferenc József lépcsős rakpart 50 korona

4 Régi magas kőpart 70 korona

5 Uj magas kőpart és uj Rudolf lépcsős part a Margit-hidig 37 korona 50 fillér

6. az V. ker. felső rakpartnak kiépitett része 30 korona

7. Nyerspart a Dráva-utca felett 2 korona 50 fillér

8. a IV. ker. uszoda átalánya 400 korona

9. az V. ker. Vigadó előtti uszoda átalánya 1200 korona

10. az V. ker. Margit-hid alatti I. sz. uszoda átalánya 300 korona

11. az V. ker. Margit-hid alatti II. sz. uszoda átalánya 200 korona

Szives örömmel konstatáljuk, hogy a közgyülés immár szakitott azzal is, hogy a törvény *ellenére* a város fizesse a szabályozások költségeit. A közmunkatanács a Fehérvári utat akarja szabályozni, **még pedig mindenáron, hogy utja legyen az uj katonai** ruha raktárnak. A költségek felét azonban a várossal akarta megfizettetni. A közgyülés kimondta, hogy teljesitse maga a közmunka tanács a kötelességét, a városnak nincsen pénze arra, hogy a közmunka tanács helyett viselje a költségeket.

A főváros iskolái.

Verédy Károly dr. tanfelügyelő a közigazgatási bizottsághoz tett jelentésében a főváros iskoláiról többek között a következőket mondja:

A tankötelesek névszerinti összeirása a lefolyt évben sem történt meg és igy azok száma 101.907, csak az 1901. évi népszámlálás alapján történt statisztikai számitás szerint volt megállapitható, ami a megelőző évhez képest 6814-el való gyarapodást mutat. Az óvókötelesek névszerinti összeirása szintén nem történvén meg, az ezekre vonatkozó adatok is csak a statisztikai hivataltól szereztettek be. Óvóköteles volt összesen 39.453, tehát 4527-tel több, mint tavaly. A tényleg iskolába járók névjegyzéke a tanév elején a fennebbiek folytán nem küldettek meg az egyes iskolák részéről, a kir. tanfelügyelőség azonban látogatásai alkalmával meggyőződött arról, hogy a székesfőváros összes népoktatási intézeteiben rendesen vezették az előirt anyakönyveket és felvételi naplókat. Az óvó- és tankötelesek összeállitása a legujabb népszámlálás adataiból folyamatban van.

Az iskolába egyáltalán nem járók, a tankötelesek névszerinti kimutatásának hiányában, ez ideig egyénenként kimutathatók nem lévén, az iskolázás iránt csak általános rendelkezések történtek s ha egyes esetekben az iskolaszékek iskolába nem járókról értesültek, ezeknek is-

kolázásáról kellően gondoskodtak. Az 1900—1901. tanévben 83.224 tanköteles járt iskolába, ami a tankötelesek összes számával szemben 18.746 iskolába nem járót tüntet fel. Ezeknek száma az előző évi létszámhoz képest 7156-tal gyarapodott s remélhető, hogyha a leánygyermekek ismétlő oktatása a székesfővárosban rendeztetik, az iskolába nem járók száma a minimumra fog apadni. Egyéb iránt egy év alatt az iskolába járó tankötelesek száma 1071-el fogyott. Ez a fogyás azonban csak látszólagos, onnét eredt ez az adat, hogy a mult tanévben a tanköteles kort meghaladott iskolába járókat nem vettük fel.

A mulasztásokról az egyes iskolai hatóságok szabályszerüen értesitették ugyan a kerületi előljárókat, de a főváros különleges viszonyai mégis kivánatossá teszik, hogy a mulasztások bejelentése és elbirálása, illetőleg azok elintézése körüli eljárás részletesen szabályoztassék, ami még mindig nem történt meg, de véglegesen az eljárást főleg a névszerinti nyilvántartás bevezetése után lehet megállapitani.

Iskolaváltoztatás czimén számos gyermek kimarad az iskolából és szaporitja az iskolába nem járók számát. Az iskolaváltoztatás ügye, a költözködés alkalmával tanusitandó eljárás szabályozásra vár. Nem szabad megengedni, hogy ilyen czimeken egyesek a tanitás kötelezettségét kijátszák. Ez a kérdés a nyilvántartás kérdésével együtt lesz ugyan teljesen rendezve, azonban addig is lehet és kell a dologban intézkedni. És pedig a feljáró tankötelesek nyilvántartásának berendezésével.

Gyámkirendelés az iskolalátogatások biztositása céljából nem történt, ámbár nem egy esetben indokoltnak látszott a gyámkirendelés. A törvénynek vonatkozó §-a azonban általában nem jó alkalmazásba. S a jelen viszonyok között, midőn az árvák gyámolitása, gondozása és rendkivüli terheket ró a társadalomra, nem is látszik megokoltnak az igazolatlanul mulasztó gyermekek mellé gyámoknak kirendelése; hiszen a mulasztásnak rendesen ugy sem a szülő az oka, hanem a szerfölött mostoha életviszonyok. A szülőt a szegénység s a belőle eredő egyéb bajok elvonják a családtól. Számos gyermek nő fel az utczán minden gondozás nélkül s megszokja a csavargást és iskolakerülést. Ennek a bajnak leküzdésére a hatóságok és a társadalom kell hogy gondoskodjanak alkalmas intézményről. Ez az intézmény a napközi otthonok intézménye lesz, mely a szülei gondozást, otthont nélkülöző iskolás gyermekeket napközben elfoglalja, gondozza, neveli, az elzülléstől óvja, védi. Ezen intézmény létesitése társadalmi uton már megindult. Három iskolával kapcsolatosan már meg is nyilott, tovább fejlesztésére biztató jelek vannak.

Az iskolai épitkezések tekintetében a székesfővárosban igen lassu haladás konstatálható, amennyiben az ujabb iskolaépitkezések előirányzása korántsem felel meg annak a rendkivüli emelkedésnek, amit a tanulói létszám ezuttal is felmutat s ami az ugynevezett váltakozó rendszert hozza létre. Miután ezt a kedvezőtlen helyzetet a székesfőváros anyagi viszonyai teremtették, biztosra vehető, hogy ezeknek megszünésével, a szükséges épitkezések el fognak rendeltetni. Ezen megnyugtató tudat dacára ezuttal is fel kell sorolnom azokat az iskolaépületeket, amelyek még mindig kifogásolandók. Ilyenek a Szarvas-téri és Maglódi-uti községi és az auth. orth. izr. elemi iskola. A polgári iskolák közül kifogás alá esnek a Nagymező- és Knezits-utcai fiu, a Lipót- és Vadász-utcai községi, valamint a Deák-téri ág. ev. polgári leányiskolák. Különben a Vadász-utcai polgári leányiskola mostanában átalakittatik. Az iparos tanonciskolák rajztermekkel alig rendelkeznek és tanulóik átlag szük padokba vannak elhelyezve. Az óvodák fejlesztése folyamatban van. A mostani létszám még nem felel meg a szükségletnek.

Oly iskola, mely a legszükségesebb belső felszerelést is nélkülözné, a székesfővárosban nincs, s ha itt-ott a tanszerek elavultak is ujakkal való fokozatok kicserélésük még azoknál az iskoláknál is folyamatban van, melyeknek fentartói csekélyebb anyagi eszközökkel rendelkeznek.

Azt a körülményt azonban, hogy a sok párhuzamos osztály folytán egyes tanszerek elégtelen számban vannak, fel kell emlitenem.

Meg kell e pontnál emlitenem még azt, hogy a helyi tanitótestületi könyvtárak, melyek az önmüvelődés fontos tényezői, igen lassan gyarapodnak. A fenntartó hatóság is aránylag keveset fordit erre a célra, elismerést érdemel azonban, hogy a tanitók számos iskolának maguk áldoznak a testületi könyvtárra.

Uj elemi iskolák, illetőleg osztályok nyitásáról a tanács a szükséghez képest gondoskodik ugyan, de a leányismétlő iskolák és polgári iskolák szervezésének, illetőleg szaporitásának szüksége napról-napra jobban előtérbe lép, amit az iskolába nem járó tanköteles leánygyermekek száma leginkább bizonyit. Az elemi iskolák kellő számu tanteremmel nem rendelkezvén a váltakozó oktatást nem apaszthattuk. Az 1900—1901. tanévben a tanulók 296 vándor osztályban nyertek felváltva oktatást, ami 10 elemi iskolának sürgős felépitésére utal.

A tanitás átlagos eredménye és az iskolák állapota kielégitő.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 751·177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmult héten élve született 476 gyermek, meghalt 280 egyén, a születések tehát 196-él mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 337 törvényes, 139 törvénytelen; nemre nézve 241 fiu, 235 leány. Halvaszületett 16 gyermek, köztük 9 törvényes, 7 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra: 32·2

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 19·1 az egy éven felüli lakosságnál: 16.1, az öt éven felüli lakosság gál: 13.7.

A halottak közt volt 136 fi-, 144 nőnemü.

Az év eddigi 5 hetében élve született összesen 2277 gyermek, meghalt összesen 1310 egyén, a születések többlete tehá 967; a mult év megfelelő időszakában született 2172, meghalt 1543, a születések többlete volt tehát 629.

Az élveszülöttek közt volt 313 róm. kath., 5 görög kath. 4 görög keleti, 19 ágost evang, 44 helvét, C unitárius, 90 izraelita, 1 egyéb. Összésen 476, Halvaszületett összesen: 16.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1228 beteget, szaporodás 380, csökkenés 338, maradt a mult hét végén 1270. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 131 beteget, szaporodás 52, csökkenés 42, maradt a mult hét végén 141. A Szt. István-kórházban ápoltak a mult hét végén 812 beteget, szaporodás 308, csökkent 274, maradt e hét végén 846. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 924 beteget, szaporodás 171, csökkenés 177, maradt e hét végén 918. Összesen ápoltak a mult hét végén 3095 beteget, szaporodás 911, csökkenés 831, maradt e hét végén 3175.

Hirek a városházáról.

Az izraelita nőegylet panasza.

A pesti izraelita nőegylet uj árvaházat épitett tudvalevőleg a Jókai-utczában, amely azonban nem esik a csatornázási vonalba s igy az összegyülemlett szennyvizet ugy kel az árvaházból elhordani. Eddig ezt az egyesület a maga költségén teljesitette, de a dolog oly sokba kerül, hogy az egyesület nem birja tovább. Csak a legutóbb lefolyt öt hónapban 2197 koronát fizetett ki a szennyviz elhordásáért. A nőegylet tekintettel arra, hogy a tisztán filantropikus intézményének megalapitásánál egyáltalán nem vette igénybe a főváros áldozatkészségét, arra kéri most a tanácsot, hogy mentse meg a szennyviz elhordásával járó nagy kiadásoktól s e munkát addig is, mig az árvaház felé elkészül a csatorna, teljesitesse a maga szerződött vállalkozójával.

A renitens gáztársulat.

A főváros tanácsa fölhivta a gáztársulatot, hogy a sertésközvágóhidhoz vezető uton rakja le a gázcsöveket s állitson kellő mennyiségü lámpást. A társulat erre egész határozottan kijelentette, hogy e fölhivásnak nem hajlandó eleget tenni, még pedig két okból. A fővárossal kötött szerződése értelmében november 15-én tul, vagyis télviz idején a társulat nem tartja magát kötelezhetőnek csőlerakási munkálatok teljesitésére. Másodszor pedig a nagymértékben feltöltött és még laza talaju utba már csak azért sem hajlandó most lerakni a csöveket, mert e munkálat meddő volna. Tapasztalat alapján biztosra vehető, hogy e laza talajban a csövek rövid idő alatt elhajlanak, megrepednek s igy állandó lenne a gázömlés. Mindez okoknál fogva a társulat két évi halasztást kér a munkálatok megkezdésére. A mérnöki hivatal előterjesztése szerint a társulat első kifogása nem állhat meg, mert a szerződés hivatkozott pontja értelmében nagyon sürgős esetben télen is köteles a társulat csöveket lefektetni. A közbiztonság hiányos volta a vágóhid környékén eléggé indokolja a tanács eljárását. A második kifogást azonban megszinlelte a magisztrátus s tényleg adott is halasztást a társulatnak, de nem két, hanem csak egy évet.

Hegedüs miniszter s az ifjusági ezredek.

Érdekes és rendkivüli életrevaló intézmény meghonositása dolgában folynak most a munkálatok a kereskedelmi miniszteriumban. Az angliában régóta virágzó The boys brigade mintájára, ifjusági ezredeket készül szervezni a miniszterium, mely ezredek legénysége kizárólag a mesterinasok sorából kerülne ki. Valóságos katonai szervezetet s külön fegyelem mellett az inasezredek vasárnaponként testedző gyakorlatokkal, tornával, meneteléssel volnának elfoglalva s igy elvonná a csavargástól, a korcsmázástól s más egyéb haszontalan a fejlődő gyerekre káros mulatozástól. Az inasezredek legénysége egyenruhát kapna, ezenkivül zenekart, amely az ezredek javára hangversenyeket tartana, termuzsikát szolgáltatna s főképen kivonulásaiban kedvre, kitartásra serkentené az ifjuságot. Nálunk Thék Endre gyáros már meglehetős eredményeket ért el ezen a téren s övé az érdem, hogy a kereskedelmi miniszterium kezébe vette az ifjusági ezredek ügyét. Hogy Angliában mennyire elterjedt már a boys brigade, mutatja az ezredek állásáról szóló legujabb kimutatás. Csupán Londonban 1800 század müködik 6300 tiszttel s 80 ezer főből álló legénységgel. A tisztikarban számos parlamenti s más egyéb kiválósága van a londoni társadalomnak. A The boys brigade sohasem koldul, hanem önerejéből tartja fönn magát; még az egyenruhát is minden legény a magáéból veszi meg. Jelszavuk, hogy alamizsnát elfogadni mindig szégyen, miért is tisztán az önsegélyre vannak utalva.

Az uj iskolai programm.

Bárczy tanácsnok erélyesen hozzálát máris iskolai programmjának a megvalósitásához. Egész sereg iskola áthelyezése, ujjáépitése s kibővitése dolgában indultak már meg az előmunkálatok. Tervbe vétetett a lőportárdülői elemi iskola elhelyezése, az istenhegyi iskola ujjáépitése, a Szemere-utcai iskola Alkotmány-utczai részének kiépitése. Uj helyiséget óhajtanak épiteni az V. kerületi polgári leányiskolának is, a Dob-utczai elemi iskolából pedig kitelepitik a kisdedóvót s ugy alakitják át az épületet. A tanács fölhivta a mérnöki hivatalt, hogy a jelzett változtatások dolgában terveket készitsen az elüljáróságokat pedig, hogy tegyenek jelentést, hol van telke iskolaépitésre a fővárosnak.

Bányászok kérelme.

A szepes-iglói bányakapitányság megkérte a főváros tanácsát, küldené meg neki a magas villamáram fejlesztésére és alkalmazására vonatkozó biztonsági rendszabályzatot. A bányakapitányság tudományos tájékozódást óhajt ugyanis szerezni a kért rendszabályzatból s esetleg alkalmazni fogja azt a bányászati villamos berendezéseknél is.

Uj internátus.

A budai állami férfitanitóképző intézetben oly nagy volt ez idén a jelentkezők száma, hogy az igazgatóság tervbe vette egy uj internátus tervezését. Ez internátusban vidéki tanitók gyermekei nyernének méltányos árért teljes ellátást és oktatást.

Pusztitó talajvizek.

A fővárosi közmunkák tanácsa elrendelte a II. kerület több részén aggasztó mértékben jelentkező talajvizek járásainak a kipuhatolását. A II. kerületi elöljáróság eddigi megfigyelései szerint a talajviz a közmunkák tanácsának a Mátyás-lépcsőnél s az Ilona-utcák mellett levő telkeiről ered s oly komoly bajokat

okoz, hogy az intézkedés föltétlenül szükséges. Az előljáróság sürgősen kéri a tanácsot, hogy a viz földalatti elvezetéséről gondoskodjék s küldje ki a mérnöki hivatalt az előzetes talajvizsgálat megtartására.

Fix-hőmutató.

Szikla Gábor dr. főreáliskolai tanár egy készüléket talált fel, mely csöngetéssel jelzi a zárt helyiségekben uralkodó hőmérséket. Szikla tanár az iskolákban s hivatalos helyiségekben leendő kipróbálás végett a fővárosnak ajánlotta most a készüléket, melyből a tanács tiz darabot el is fog helyezni.

Uj baromfi-idényvásár.

A tanács elrendelte a központi vásárcsarnok mellett levő Illés-féle ház lebontását, amelynek telke s kertje baromfi idényvásár céljaira alakittatik át. Eddigi tervek szerint az idénypiac közönséges kőburkolatot kapna, azonban a tiszti főorvos az ellen kifogást emelt. Kőburkolat mellett a piac nem tartható tisztán, amit pedig közegészségügyi szempontból föltétlenül megkövetel a tiszti főorvos. Ennek alapján a vásárcsarnokok igazgatósága beadványt intézett a tanácshoz s arra kérte, hogy a már bontás alatt álló telkének aszfaltburkolattal való ellátása dolgában tegye meg a szükséges intézkedéseket.

Magyar Schuckertmüvek.

A két millió alaptőkével meginduló részvénytársaság alakuló közgyülése február 8-án lesz. Az uj társaság elnöke Berzeviczy Albert belső titkos tanácsos lesz. A részvényeket egy a bécsi Landerbankból, a nürnbergi Schuckertmüvekből, a cseh Union-bankból és a Schuller és Társa cégből álló konzorcium vette át.

Megzavart előadások.

A Práter-utcai iskola Kisfaludy-utcai oldalán csaknem lehetetlen az előadás a folytonos kocsirobogás miatt. Tanos Sándor igazgató arra kéri most a fővárost, hogy segitsen a bajon s lehetőleg sürgősen aszfalt vagy faburkolattal lássa el a Kisfaludy-utcának az iskola előtt elvonuló szakaszát.

A Felső rakpart átvétele.

Zsák Hugó miniszteri osztálytanácsos, a rakpart épitőbizottság elnöke értesitette a tanácsot, hogy a Felső rakpartnak Dráva- és Zápolya-utcák közti része kész s átvehető. Az átvétellel, amely legközelebb megtörténik, Vossics és Almády tanácsosokat bizta meg a főváros tanácsa.

A tyukszemvágók, maszőrök és uszómesterek szakegyesülete.

Ez év elején megalakult a fővárosban a tyukszemvágók, maszőrök és uszómesterek szakegyesülete, melynek kebelében mintegy 300 tag mult hét folyamán megalapitotta a betegsegélyző pénztárt is. Miután az iparról szóló — 1884 : XVII. és a közegészségügyről szóló — 1876. XIV. tczk. a tyukszemvágókról és maszőrökről egyáltalában semmi emlitést nem tesznek, az uj szakegyesület folyó hó 15-én szombaton nagy értekezletet tart, melyen tárgyalni fogja ezt az ügyet és azzal a panaszszal, hogy e mesterségük a képesitéshez kötött 46 iparág közé nincsenek fölvéve, küldöttséget meneszt a kereskedelmi és belügyminiszterekhez. E küldöttség arra is fogja kérni a minisztereket, engedjék meg nekik az ipartörvény 122. §-a alapján, hogy miután 300-nál többen vannak — ipartestületté alakulhassanak. Különösen figyelemreméltó a szakegyesületnek az a panasza, hogy miután nemcsak a képesitéshez, hanem az engedélyhez kötött ipart sem folytathatják, adó alá nem esnek, aminek következménye azután, hogy semmiféle politikai jogokat nem gyakorolnak.

A fővárosi számvevők szemei.

Az uj vizszolgáltatási szabályrendelet tárgyában hozott tanácsi határozat azt irja elő, hogy a számvevő osztály a felek részére uj blanketákat használjon a fizetési ivek kiállitásánál. E blanketták ellen valóságos háboru indult meg ugy a közönség, mint a számvevő s pénztárt személyzet részéről. A publikum s a közmunkák tanácsának képviselője nem hajlandó elfogadni az uj iveket, mert azok ugy vannak nyomva szerkesztve, hogy az előirás nem jelezhető rajtuk. A hivatalnok személyzetnek meg a szeme épségét veszélyeztetik a blanketták. Fényes felületü, rikitóan vörös papiron vannak nyomva s a légszeszvilágitás mellett alig kezelhetők. Maga a tiszti főorvos oda nyilatkozott, hogy a számfejtők s a pénztárkezelők megvakulnak, ha sokáig kell a veszedelmes papirossal foglalkozniok. Az uj blanketták ellen ma érkezett a tanácshoz az első hivatalos panasz. Az I. kerületi előljáróság tette s a fent kifejtett okoknál fogva engedelmet kért, hogy fehér papiron nyomott s az előirás jelzésére alkalmas rubrikával ellátott fizetési iveket használhasson.

Viz nélkül.

A Farkasréti dülőben lakó családok kérvényt adtak be a fővároshoz, hogy a Széchényi hegy oldaláig terjedő vizvezetéket terjessze ki a Farkasréti dülőig. Az ottani lakosság ugyanis állandó nyomorúságban van a vizhiány miatt s messziről kell a vizet szállitania, ami különösen télviz idején eléggé kinos állapot.

Kassics Péter a gesztenyefák ellen.

Kassics Péter bizottsági tag beadványt intézett a tanácshoz, amelylyel a várbástya gesztenyefáinak a megcsonkitását kéri. Az a panasza, hogy a fák elterebélyesedése elzárja a házak ablakai előtt a kilátást s ez a háztulajdonosoknak kellemetlen. Különös kivánságát azonban aligha fogja a tanács teljesiteni, mert első sorban a gesztenyefákat nem szokás megnyesni, de különben meg joggal felszólalhatna az ellen a közönség is, ha megfosztanék szép, árnyékot adó fáitól.

Nagy lecsapolási munkálatok.

Budapest és Rákospalota határában 35 ezer négyszögöl területü mocsár fekszik, melynek lecsapolását már régebben kimondta a főváros tanácsa. A munkálatok megkezdése azonban mindezideig nem volt lehetséges, mert a tulajdonosok sokallották a rájuk kivetett költségrészt s e tárgyban fölebbeztek is a közigazgatási bizottsághoz. A költségviselési arány megállapitása dolgában uj eljárást rendelt el e fölebbezésre a közigazgatási bizottság, a mi a lecsapolási munkálatoknak hosszu ideig való késedelmezését jelentené. A tárgyalások ujból megindultak, de ez alkalommal szerencsésebb eredménynyel. Az előjáróságnak sikerült ugyanis a tulajdonosokkal egyezségre

lépni, akik ennek folytán visszavonták most a felebbezésüket. A munkálatoknak tehát mi sem áll már az utjában, azok a tavaszszal már meg is kezdődnek s a jövő esztendőre 30 holdnyi használható termőfölddel gyarapodik majd a főváros határa.

Közgazdaság.

A kereskedelmi szakoktatás reformja.

A Kereskedelmi Szakoktatásunk Reformja és a Pénzintézeti Tisztviselők cim alatt nagy szorgalommal és tárgyismerettel megirt füzet jelent meg Gerlóczy Béla, a hazai takarékpénztár tisztviselőjének tollából. A szerző pénzintézeti tisztviselőink elméleti továbbképzésének rendszeresitését sürgeti. Találóan utal arra, hogy a kereskedelmi iskolát elvégzett fiatal emberek, akik pénzintézet szolgálatába lépnek, ott ismereteiket egy osztály, vagy alosztály keretében csak egyoldaluan fejleszthetik és igy el van zárva előlük az ut, hogy ismereteik és képzettségük alapján nagyobb eredményeket érjenek el. Különösen áll ez most, amikor Budapesten és Kolozsvártt már magasabb akadémiai tanfolyamok is vannak szervezve, tehát közel fekszik az a föltevés, hogy nagyobb pénzintézeteink ezentul személyzetük kiegészitésénél az akadémiai képzettséget fogják megkivánni és a csak felső kereskedelmi iskolát végzett tisztviselők azok mögött képzettségre s igy használhatóságra nézve is háttérbe fognak szorulni. Ennek ellensulyozására a szerző olyan intézmény rendszeresitését tartja szükségesnek, amely módot nyujt a pénzintézeti tisztviselőknek arra, hogy ismereteiket esti tanfolyamok hallgatása által hivatalos elfoglaltságuk mellett is gyarapithassák. Erre nézve kitünő minták állanak rendelkezésünkre Németországban, Franciaországban, de kükönösen Angliában és az Egyesült-Államokban. Gerlóczy a külügyminiszterium utján beszerezte az összes ilyszerü külföldi intézményekre vonatkozó tájékozásokat és adatokat, azokat nagy szorgalommal földolgozta és munkájában mindezeket igen ügyesen, igen szemléltető módon ismerteti. — Ezek az ismertetések pedig tényleg kényszeritő erővel vezetnek ahhoz a következtetéshez, amelyet Gerlóczy levon belőlük, hogy t. i. nálunk is ezen bevált külföldi példák mintájára minél előbb fel kellene társadalmi uton olyan intézményt állitani, amely a pénzintézeti tisztviselők, kereskedők stb. részére lehetővé tegye, hogy a gyakorlatban mindinkább elmosódó elméleti ismereteiket fölfrissitsék és kiegészitsék esti kurzusok hallgatása által. — A fölöttébb instruktiv és igen élénk tollal megirt füzethez Székely Ferenc, a Belvárosi takarékpénztár vezérigazgatója, irt igen meleg hangon ajánló előszót. A füzet 1 koronáért kapható a szerzőnél.

Az egyesült budapesti fővárosi takarékpénztár mérlege

az 1901. évről a következő adatokkal számol be: Vagyon: Pénztári készlet 1,848.069 korona 66 fillér, jelzálogkölcsönök készpénzben 14,932.173 korona 59 fillér, záloglevelekben 116,017.000 korona, árverésen megvett ingatlanok 833.321 korona 99 fillér, előlegek értékpapirokra 11,580.147 korona 96 fillér, leszámitolt váltók 40,191.839 korona 67 fillér, hitelegyleti váltók 5,750.606 korona, értékpapirok jegyzék szerint 7,775.060 korona 90 fillér, záloglevél biztositási alap értékpapirjai 5,933.808 korona, intézeti nyugdijalap 733.885 korona 60 fillér, hitelegylet nyeremény utáni osztályrésze 1901-re 73.875 korona 33 fillér, intézeti házak 2,202.211 korona, különféle adósok 4,070.585 korona 94 fillér, összesen 211,942.585 korona 64 fillér. Teher: Alaptőke 9,000.000 korona, rendes külön- és osztaléktartalékalap 11,919.289 korona 48 fillér, hitelegyleti tartalékalap és hitelegyleti biztositéki tartalékalap 970.802 korona 18 fillér, intézeti nyugdijalap 733.885 korona 60 fillér, betétek 63,009.345 korona 14 fillér, forgalomban levő zálogcédulák 116,017.000 korona, kisorsolt záloglevelek 1,354.000 korona, intézeti záloglevelek törlesztési alapja 325.739 korona 52 fillér föl nem vett osztalékok 3712 korona, beváltatlan záloglevél-szelvények 62.338 korona 50 fillér, átmeneti kamatok 2,279.891 korona 03 fillér, hátrálékos tőkekamat adó 125.324 korona 34 fillér, leszámitolt jelzálog-kölcsönökből még nem folyósitott összegek 647.491 korona 63 fillér, különféle hitelezők 3,106.356 korona 17 fillér, nyereség-egyenleg 2,387.410 korona 05 fillér, összesen 211,942.585 korona 64 fillér.

Az Ingatlan- és Jelzálog-Forgalmi intézet

Budapesten, VI., Váci-körut 39. a.) ma teszi közzé mult évi mérlegét. Jóllehet a XX. század első éve, vagyis az 1901. esztendő közgazdasági szempontból igen kedvezőtlen volt, s habár a mezőgazdaság, kereskedelem és ipar mindenütt egyaránt pangott és hanyatlott, mindazáltal az Ingatlan- és Jelzálog forgalmi-Intézet még az előző évnél is jóval kedvezőbb eredményt ért el. A mérleg-számla 1901. december 31-én ugyanis ekként záródik: 1178 fél megbizásából megszavazni kért 27,729,570 korona kölcsönt. Ebből 982 fél részére engedélyezve lett 21,011.090 korona, amely összegből 845 félnek tényleg kifizettetett 20,087.830 korona, s likvidálás alatt van 137 félnek 923.160 korona összegben engedélyezett kölcsön. Megszavazás alatt van 154 fél részére 3,533.370 korona, és elutasittatott 42 esetben összesen 3,185.110 korona iránti kérelem. Fönti intézet hangsulyozza üzleti jelentésében, hogy e számcsoportozatban nem foglaltatnak benn a mult esztendőből elintézetlenül ez évre áthozott ügyek, valamint nincsenek benn amaz ügyek sem, amelyek ez évben vétettek elintézés alá s illetve elintézést nyertek. Hogyha figyelembe vesszük az általános kedvezőtlen pénzügyi viszonyokat, ugy tagadhatatlan, hogy az ezen, még 1900-ben — kizárólag jelzett transzakciók keresztülvitelére — alapitott Ingatlan- és Jelzálog-Forgalmi-Intézet előkelő összeköttetései mellett tesz tanuságot ez a szép eredmény. Indokolja ezt az elért sikert az a körülmény, hogy a jelzálogkölcsönök a helyi viszonyok figyelembe vételével megállapitott valóságos földbirtok érték háromnegyed részéig s 2 korona 50 fillér félévi százalékra (kamat- és tőketörlesztéssel együtt) engedélyeztetnek általa, amely kölcsönök ilyenformán — olcsóságuknál és magas összegekben lett engedélyezésüknél fogva — leginkább felelnek meg a jelenlegi mostoha gazdasági viszonyoknak.

RADITZ RÓBERT GYÓGYSZERTARA
„AZ APOSTOLHOZ"
Budapest, VIII., József-körut 64 sz.

Ajánlja az igen tisztelt kartársaknak.

UJ!

Extr. pro Infuso sennae

dosim-át a norma pauperum, ezen naponta rendelt infusumának extempore készitésére.

Legnagyobb kényelem a recepturánál

Mindig egyforma sötét infusumot ad.

1 adag ára — 12 fillér.
10 „ „ 1 kor. 20 fillér.
24 „ „ 3 kor. **bérmentve.**

Extr. laxativum sicc.

1 : 10 in globulis napi árban.

1 globulus 90 gr. vizzel 100 gr. aqua. laxativát (Ph. hung.) ad.

TEA **legfinomabb indiai** ajándékoknak **1 kilo 16 kor.**
2 kilo vételénél bérmentve.

= Emplastrum anglicanum =
1 m. hosszu 50 cm. széles **5. kor 20 fill.**

25 év óta többször kitüntetett

KÁRPÁTI MÁLNASZÖRP.

Brutto 5 kilós demijonókban, bérmentve 6 k. 70 fil.
Nagyobb rendelésnél 1 „ 16 „
Métermázsánként 100 k. —
Málnalé filtrált klónként — k. 70 fil.
Nagyobb rendelésnél „ — k. 60 „
Métermázsánként á 56 „
Ezer kilónként á 52 „

Vörös áfonya compos., **Kárpáti vaslápsó** és száz mástéle készitményem, árjegyzékem szerint.

Minták gratis és franko.

Speciálitásaimból raktárakat állitottam, egyelőre Budapesten:

TÖRÖK JÓZSEF gyógysz urnál.
TAUFFER KÁROLY gyógysz. urnál.
THALLMAYER és SEITZ drog. urnál.
VÁROSLIGETI KERESKED. muzeum.

A t. ügytárs urak szives támogatását kéri:

GRÉB JÁNOS gyógyszerész
POPRÁDON.

A Hazai Bank Részvénytársaság

VII. évi rendes közgyülését

1902. évi február hó 24-én délben 12 órakor fogja Budapesten, a bank helyiségeiben megtartani.

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság jelentése.
2. A felügyelő-bizottság jelentése, a mérleg megállapitása, a nyeremény fölosztása iránti határozat és a fölmentés megszavazása.
3. Az alapszabályoknak 23. szakaszának módositása.
4. Egy igazgatósági tag választása.
5. A felügyelő bizottság választása.
6. A felügyelő-bizottság tiszteletdijának megállapitása.

—

E közgyülésre a t. c. részvényesek azzal a figyelmeztetéssel hivatnak meg, hogy az alapszabályok 17. §-a értelmében a közgyülésen 25 darab részvény után egy szavazattal bir minden részvényes, a ki a részvényeit a még le nem járt szelvényekkel együtt a közgyülésre kitüzött határnap előtt 8 nappal a társaság pénztáránál Budapesten vagy a hirdetményben e célra kijelölt más helyen letette és hogy minden további 25 részvény ugyanazon föltételek mellett szintén 1—1 szavazatra jogosit; miért is a szavazati jog érvényesitése céljából a részvények szelvényekkel együtt február 17-én déli 12 óráig vagy a bank értékpapirpénztáránál, vagy a „Pesti hazai első takarékpénztár-egyesület" főpénztáránál, vagy a bécsi „Niederösterreichische Escompte-Gesellschaft" pénztáránál leteendők, a hol ez alkalomból a megvizsgált évi mérleg a felügyelő-bizottság jelentésével együtt átvehető.

Budapesten, 1902. február hó 5-én.

Az igazgatóság.

(Utánnyomás nem dijaztatik.)

EGGENBERGER SZILVESZTER
KŐMŰVES MESTER
SPECIALISTA
BUDAPEST
Épít:
GYÁRKÉMÉNYEKET
MINDEN ALAKBAN
KORKEMENCZÉKET
KAZÁNBEFALAZÁSOKAT
GÉPALAPOZÁSOKAT ÉS
SZABADALMAZOTT
FÜSTEMESZTŐ TÜZELÉSEKET
GŐZKAZÁNOKHOZ
SAJÁT SZERKEZETE SZERINT
JUTÁNYOSAN JÓTÁLLÁS MELLETT
TERVEK ÉS KÖLTSÉGVETÉSEK
KIVÁNATRA
TŰZÁLLÓ ÉS CHAMOTTEANYAGOK
RAKTÁRA

A
veszélymentes
kőbetétű
Phőnix-
gyorsfőző
a tüzveszélyt
teljesen kizárja
és 40% szeszt
megtakarit.

Kapható minden jobb vaskereskedésben és konyhafelszerelési üzletekben.
Nagybani elárusitás:
Makó Mihály, Budapest, Üllői-ut 2.
Ringelsen testvérek, Báthory- és Holdutcai sarok.

Auer-fény.

Telefon 16—54. Telefon 16—54.

Értesités.

Az AUER-féle izzótestek árait a mai naptól kezdve következőképpen mérsékeljük

A „C"-jelü Auer-féle izzótest ára . . . . . 1.— korona
Az „N" jelü Auer-féle izzótest ára . . . . . 80 fillér.

A légszeszfogyasztóknak, kik azt óhajtják, hogy Auer-lámpáik teljesen kifogástalanul müködjenek, a következőket ajánljuk szives figyelmükbe:

Ha az izzótestek fényereje csökken, ha azok hamar tönkremennek, avagy ha a hengerek gyakrabban repednek, rendszerint a lámpák hiányos kezelésében rejlik a hiba, melynek **csakis a szakavatott kezelés által lehet elejét venni.**

Kérjük ennélfogva, hogy bármely előforduló hiányt vagy panaszt tudomásunkra hozni szeveskedjék, hogy **szakavatott közegeink utján a bajok orvoslásáról gondoskodhassunk.**

Ily esetekben munkadijat nem számitunk.

Kivánatra az izzótesteket **minden áremelés nélkül házhoz is szállitjuk** és a fogyasztóknál levő Auer-koronákat, izzótestek vételénél, cserébe vissza is veszszük, anélkül, hogy az időről-időre mindenesetre szükséges javitások költségeit fölszámitanánk.

Budapest, 1901. augusztus 31-én.

Magyar Gázizzófény r.-t.

Welsbachi dr. Auer Károly szabadalma

Budapesten, VI. ker., Váczi-körut 3. szám.

Auer-fény.

Auer-fény.

Auer-fény.

Belvárosi Könyvnyomda Bpest, IV., Váczi-utcza 81.

V évfolyam. Budapest, 1902. február 23-án. 8 szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP

TARTALOM:

A válasz.
Veszedelmes játék.
Uj gázgyár.
A munkás-otthonokról. Irta: *Hanvay* Sándor elüljáró.
A kormány jóakarata.
A főváros iskolái.
A szegény-ügy rendezése.
Statisztika.
Hirek.
Közgazdaság.
Román petroleum.
Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 kor. Fél évre . . . . . 6 kor.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, IV., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

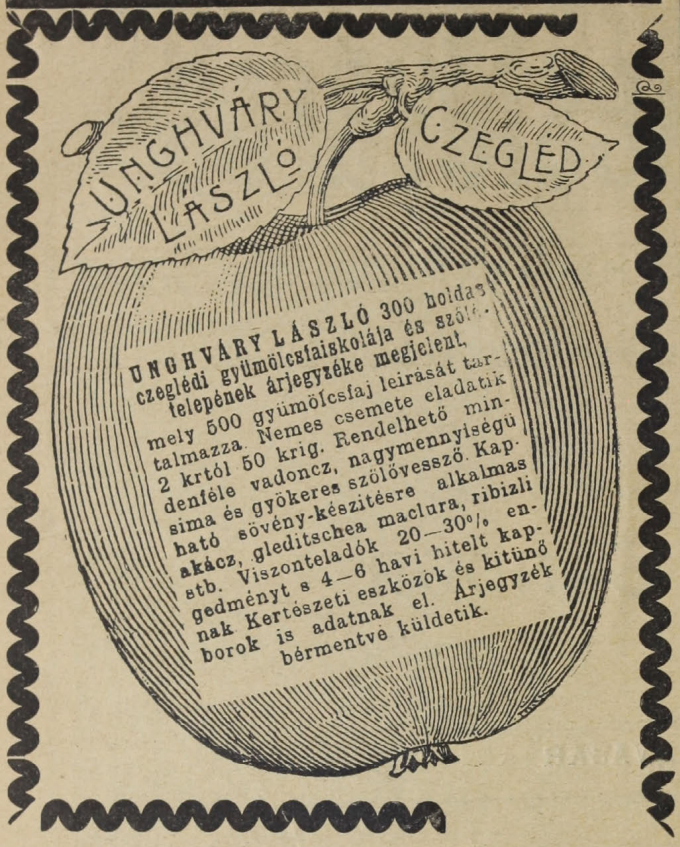

UNGHVÁRY LÁSZLÓ 300 holdas czeglédi gyümölcstaiskolája és szőlő-telepének árjegyzéke megjelent, mely 500 gyümölcsfaj leirását tartalmazza. Nemes csemete eladatik 2 krtól 50 krig. Rendelhető minden féle vadoncz, nagymennyiségü sima és gyökeres szőlővessző. Kapható sövény-készitésre alkalmas akácz, gleditschea maclura, ribizli stb. Viszonteladók 20—30% engedményt s 4—6 havi hitelt kapnak Kertészeti eszközök és kitünő borok is adatnak el. Árjegyzék bérmentve küldetik.

Több száz kiváló orvos ajánlja

Szt. Lukácsfürdői hegyiforrás

Legyen mindennapi italod!

Kapható mindenütt.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részv-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék és pénztári jegyek 4% kamatozással, ellenében, valamint folyó-számlában (chek-számlán). A 10%-os betét-kamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

o o o o o o **Kézi zálogüzletei:** o o o o o o

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok. — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

o o o o o o o o o IRODÁI: o o o o o o o o o

VI. kerület, Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek oooooooooooooooooo keretébe tartozó üzletágakkal. ooo

Üzleti órák: d. e. ½9—½1-ig, d. u. 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 4.

NEW-YORK, életbiztositó-társaság.

Alakult 1845-ben.

Az összes nyeremények a biztositottak tulajdona.

Kivonat az 1900. évi üzleti jelentésből:

Aktivák összege	1 milliárd 293	millió korona
Évi bevétel	290	„ „
1900-ban a biztositottaknak kifizettetett	115	„ „
1900-ban kötött uj üzletek összege	1 milliárd 146	„ „
Tiszta fölösleg 1900. végén	225	„ „

Az 1900-ban a biztositottaknak kifizetett nyereményosztalékok összege 14 millió koronára rugott.

A New-York a müvelt világ összes országaiban bir fiókokkal.

A Ney-York kötvénye megtámadhatatlan a kiállitás napjától fogva.

Referenciák Magyarországon: A magyar általános hitelbank. Pesti magyar kereskedelmi bank.

Magyarországi vezérigazgatóság:

Budapest, Erzsébet-körut 9—11. szám. (New-York palota.)

V. évfolyam. Budapest, 1902. február 23. 8. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre . . . . . 12 Kor.
Félévre . . . . . 6 Kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A válasz.

A tanács csütörtöki ülésében megfogalmazta a maga válaszát a belügyminiszter hirhedt büdzset-leiratára. A hét elején külön értekezletre hivta össze a polgármester a tanács tagjait, hogy a pénzügyi osztály a csütörtöki ülésen a megállapitott elvek alapján a kész javaslatot terjeszthesse elő.

Az értekezleten két órán át vitatkoztak a tanács tagjai, hogy mit csináljanak a miniszter leiratával. Az eszmecsere igen élénk és érdekes volt. A tanács urai három táborra oszlottak. Az egyik a legenergikusabb tiltakozást akarta kifejezni s azt kivánta, hogy a törvényhatóság tiltakozó föliratban minden teketória nálkül a leghatározottabb formában és a miniszter által használt hangon utasitsa vissza a vádakat. A másik párt azt akarta mondani a közgyülésnek, hogy szó nélkül vegye tudomásul a miniszteri leiratot, mert az abban foglaltak nem érdemlik meg, hogy a törvényhatóság komolyan vegye. A harmadik, a legmérsékeltebb párt, a két álláspont között a középutat kivánta választani. Ne tiltakozzék a törvényhatóság, hanem csak jegyzőkönyvében konstatálja, hogy a miniszter vádjai nem igazságosak.

A mérsékelt párt győzött s abban állapodtak meg, hogy komoly argumentumokkal fogják bebizonyitani a vádak alaptalanságát. Kétségtelenül a legkényelmesebb formát választotta a tanács, de meggyőződésünk szerint nem a leghelyesebbet. Igaz, hogy a tanács eljárását menti az a komoly kijelentés, hogy a válságos idők nem alkalmasak arra, hogy a hatóságok egymásnak szemrehányást tegyenek s hogy bünbakot keressenek. Igaza van abban, hogy ütött a komoly cselekvés órája. De még ez sem okolja meg, hogy a főváros egyszerüen kitérjen azok elül a sulyos vádak elül, amelyeket a belügyminiszter minden alapos ok nélkül a törvényhatóságnak mondott.

Leghelyesebb megoldás volna, ha a törvényhatóság egy-két sorban kijelentené, hogy a miniszter vádjait nem tartja komolyaknak s nem tartja méltóságával megegyeztethetőnek, hogy azokra komolyan reflektáljon s az egész leiratot csak arra való kisérletnek tekinti, hogy a miniszter a felelősség alul kibujjon. Végül csakugyan nem szokás verebekre nagy ágyukkal lövöldözni. Már pedig a miniszter leirata egyetlen komoly konkrét dolgot nem mond s a leirat nivója semmivel sem különb, mintha valamelyik veterán asztaltársaság öregbetüs jegyzője tette volna papirosra elégedetlen szivének keservét. Ezzel a leirattal szemben sehogy sem klappol az a jelentés, amelyet a tanács fogalmazott, amely a komoly védelem és védekezés szinét viseli.

Más formát is öltött volna az a jelentés, ha a tanács tagjai nem tisztviselők, akiknek egész gondolatvilágát a hivatalos formaság tölti meg. Nem hisszük, hogy az a jelentés magát a tanácsot is kielégitené és megnyugtatná. De valószinüleg a tanács számit arra, hogy a törvényhatóság nem fog megelégedni a tanácsi jelentéssel és sokkal radikálisabban fog elbánni a miniszteri leirattal s az abban foglalt vádakkal. Ez magyarázza meg, hogy a tanácsnak egy szava sincsen a miniszter legsulyosabb vádjára, hogy a váltakozó érdekcsoportok ötletszerü akarata döntötte válságba a fővárost, egy szava nincsen a kormánybiztossal való fenyegetésre.

Erre a tanács is a közgyüléstől várja a választ s azért nem nyilatkozik, hogy a törvényhatóság annál szabadabban adhassa meg a méltó választ. Meggyőződésünk szerint az

igazi válasz erre csak az lehet, ha a törvényhatóság határozatilag kijelenti, hogy a miniszter vádjára nem felel, hanem föliratban kéri a kormányt, hogy a kormánybiztost küldje ki. Csináljon hát az rendet. Amig a törvényhatóság maga élére nem állitja a dolgot, amig a közgyülés határozott formában maga ki nem jelenti, hogy szivesen látja a városházán a kormánybiztost, addig azt fogják hinni a miniszteriumban, hogy a fővárosnak komoly oka van arra, hogy rettegéssel gondoljon egy esetleges kormánybiztosra s hogy a kormánybiztost még sokáig sikeresen lehet szerepeltetni a mumus szerepében.

Nem formai okokból, hanem a főváros háztartása szempontjából tartjuk mi szükségesnek, hogy a törvényhatóság energikusan végezzen a miniszteri leiratban foglalt vádakkal. Akik ismerik a főváros háztartását azok tudják, hogy már a legközelebbi jövő milyen veszedelmet hozhat magával. Tudják, hogy kétséges vajjon a jövő évi költségelőirányzatot egyáltalán összelehet-e állitani a mai alapon. Ha a törvényhatóság nem talál megfelelő formát arra, hogy a miniszteri leiratban foglalt vádak alaptalan voltát ne csak bebizonyitsa, hanem ha kell kormánybiztos utján a belügyminisztert is kapacitálja, akkor semmi remény nem lehet arra, hogy a háztartását a főváros rendbe hozza.

A kormány, mint a leirat bizonyitja arra a kétségkivül legkényelmesebb álláspontra lépett, hogy minden bajnak a főváros gazdálkodási rendszere az oka, hogyha a közgyülés helyesen gazdálkodik, akkor a háztartását a kormány és a polgárság ujabb áldozat készsége nélkül is rendbe hozhatja. Több alkalommal bebizonyitottuk már ennek a frázisnak a tarthatatlanságát, de az adott viszonyok mellett mint tényel kell vele számolnunk. Mert hogyan várhat támogatást a főváros a kormánytól, amikor ez azt vitatja, hogy a támogatásra nincsen szükség mihelyt a főváros gazdálkodását a helyes mederbe tereli. De hiába fordul a polgársághoz is. Nem is szólva arról, hogy Budapest polgársága sokkal szegényebb, semhogy olyan nagy terheket, amelyek a háztartás rendezéséhez szükségesek, maga megbirjon, de nem lehet kivánni sem ujabb áldozatot a polgárságtól. Teljes joggal hivatkozik a közönség a miniszterre.

— Ime a miniszter, aki vagyon fölügyeleti jogánál fogva alaposan ismeri a főváros háztartását azt mondja, hogy nem ujabb áldozatra, hanem jobb gazdálkodásra van szüksége a főváros háztartásának. Miért adjuk hát mi oda az utólsó fillérünket, ha azt a városházán nem tudják megbecsülni. Csak nem vonjuk el a szánktól a falatot, hogy a város urai többet pocsékolhassanak. A fővárosnak szivesen áldozunk s nem riadunk vissza semmiféle áldozattól, ha a fővárosnak arra igazan és komolyan szüksége lesz. De csak azért, hogy a városházán még könyelmüebben szórják a pénzünket nem vagyunk hajlandók egy fillért sem áldozni.

S még csak meg sem haragudhatik a polgárságra senki ezért a válaszért. Végül nem követelheti a városi tanács, hogy a polgárság neki higyjen amikor a polgárság pénzét kéri, ha a másik, a fölöttes, a hatalmasabb hatóság azt mondja, hogy ne add oda a penzedet, mert nem arra használják föl amire adtad, mert nincsen szükség a te pénzedre, ha a városházán megbecsülik a garast. Nem fog a város egy fillért sem kapni sem a kormánytól sem a polgárságtól. De azért nem védekezhetik a főváros akkor sem, ha a válság bekövetkezik, mert akkor még inkább őt teszik felelőssé.

Ezért szükséges, hogy minden kétséget kizáróan tisztázza a főváros a helyzetet, hogy sem állojalizmusból, sem közömbösségből meg ne türje, hogy a vádak alaposságának még csak a látszata is megmaradjon. Tovább nem lehet már udvariaskodni.

Veszedelmes játék.

A főváros több mint négy millió korona árán épitette meg a sertésközvágóhidat. Nem keressük most, hogy volt-e szükség a vágóhidra, vagy nem, jó helyre épitették-e. Ezek tulhaladott kérdések. A tény az, hogy a vágóhid épitését a közgyülés elhatározta, a vágóhidat megépitették s május elsején meg is akarják nyitni.

Már több alkalommal rámutattunk arra az akcióra, amelyet a hentesek, az ugynevezett nagyvágók és szalámi gyárosok a közvágóhid ellen inditottak. Kétségtelen, hogy a közvágóhid az érdekelt iparosokat bizonyos mértékben sujtja, amennyiben rezsijüket olyan tétellel emeli, amit eddig nem fizettek. Egy szavunk sem lehetne az ellen, ha az érdekelt iparosok akkor, amidőn a közvágóhid épitésének eszméje fölmerült, amikor a különböző fórumok a terveket tárgyalták, minden erőmegfeszitéssel megakadályozzák a közvágóhid épitését. De nem tették. Itt-ott fölszólaltak ugyan a tervezet ellen, de nem vették komolyan. Ugylátszik, megvárták, amig a közvágóhid megépül s most egész erejükkel a megnyitás elé zuditanak akadályokat. Őszintén megmondjuk, hogy ezt nem tartjuk lojális eljárásnak. Végre is azoknak az uraknak, mint polgároknak bizonyos kötelezettségük van a fővárossal, mint köztestülettel szemben is. Ez a kötelezettség pedig azt parancsolja, hogy ha a főváros a közvagyonból több mint négy milliót

egy közintézménybe befektetett, annak prosperiálását mesterségesen ne akadályozzák meg. Azt pedig, hogy egy bizottsági tag, aki nem egy iparágtól kapott madátumot, hanem a közönségtől, aki nem egy iparos-csoportnak a képviselője, hanem a főváros egész közönségéé, álljon olyan akciónak az élére, amely a fővárost a legveszedelmesebb válságba akarja kergetni, a legsulyosabb inkompatibilitásnak tartjuk. Sokkal sulyosabb és kárhozatosabb ez az inkompatibilitás, mint az, ha a város néhány korona árát vásárol egyik-másik bizottsági tagnál.

Azt hisszük, fölösleges bizonyitgatnunk, hogy a sertésközvágóhid, mint minden közvágóhid a világon, csak akkor prosperálhat, ha annak használatát kötelezővé teszik. Senki sem kivánhatja a várostól, hogy ha a közvagyonból négy milliós intézményt létesitett, annak az amortizációját ne biztositsa. Ebből pedig önként következik, hogy az intézmény használatáért a városnak a megfelelő dijat szednie kell. Ha a közvágóhid használatát nem teszik kötelezővé, akkor oda a hentesek el nem mennek, mert nem fizetik a dijakat, amikor otthon, igaz, hogy a közegészségügy veszedelmére, de olcsóbban folytathatják mesterségüket. A közvágóhid kötelező használatát szabályrendeletileg kell kimondani.

Szabályrendeletünk pedig még ma sincsen s amint a viszonyok alakultak nem lehetetlen, hogy május elsejéig sem lesz. Akkor pedig a fővárosnak négy milliós közintézménye két hét alatt csődbe jut. Az arra illetékes ügyosztály a szabályrendelet tervezetét kidolgozta. Nehogy azonban a kelleténél több legyen az életnek szánt szabályzatban a bürokratizmus, az ügyosztály a városházán, még soha nem tapasztalt liberalizmussal engedte szóhoz jutni az összes érdekelteket s megfelelő befolyást biztositott a számukra. Rosszul tette, mert csak szárnyakat adott az érdekelteknek, akik most már monopolizálni akarják a dolgot, s ugy akarják megalkotni a szabályzatot, hogy abból egyes érdek-csoportoknak legyen meg a hasznuk. Végre mégis eljutott a szabályzat a tanácshoz, amely akceptálta s a formáknak megfelelően került a jogügyi bizottsághoz. Ott azonban olyan dolgok történtek, amelyekhez hasonló a főváros közigazgatásában még nem volt, s amelyek állandósitása esetén halomra dől az egész közigazgatás. Először is a bizottság tagjai azzal kezdték, hogy ők csak egy héttel előbb kapták meg a szabályzatot, s igy nem szólhatnak hozzá, mert nekük más elfoglaltságuk is van. A szabályrendeletnek csak elenyésző kis részében van jogi kérdés, a nagy része közgazdasági kérdés, amelyhez a jogügyi bizottságnak, mint laikus testületnek semmi köze nincsen. Amikor egy négy milliós közintézmény sorsáról van szó, akkor a közönség jogosan megvárhatja, megkövetelheti, hogy azok, akik annyira igyekeztek hozzájutni a mandátumhoz, vegyenek maguknak annyi fáradtságot, hogy legalább a véleményüket megmondhassák. Ha egyéb elfoglaltságuk nem engedi meg, annak nem az a konzekvenciája, hogy a közügy szenvedjen, hanem tessék letenni a mandátumot és átengedni olyanoknak, akik egyéb elfoglaltságuk mellett tudnak maguknak időt szakitani a közügyek tanulmányozására is. De a városatyák kényelme érdekében a főváros nem kockáztathat négy milliót a közvagyonból. Senki sem kötelezi azokat az urakat arra, hogy a város ügyeivel foglalkozzanak. Önként vállalkoztak rá. Ha nem tudják teljesiteni, amire vállalkoztak, tessék félre állani az utból s helyet engedni azoknak, akik hajlandók és képesek a közügynek a szükséges áldozatot meghozni.

De történt még egyéb is a jogügyi bizottság ülésén. Fölszólalt a tiszti ügyész s alaposan végigcsépelve a szabályzaton, egész garmadával hordta össze a jogi kifogásokat. Mielőtt a kifogásokra rátérnénk, általánosságban kivánunk egyet-mást megjegyezni.

A tiszti ügyészség tudomásunk szerint a tanácsnak a végrehajtó, illetőleg véleményező közege. A tiszti ügyészségnek a hivatása és kötelessége, hogy a jogi dolgokat tartalmazó szabályrendeletek előkészitő munkájában részt vegyen, jogi tudását már az előkészités stádiumában érvényesitse. Ugy tudjuk, hogy az illetékes ügyosztály ebben a kérdésben is meghallgatta a tiszti ügyészséget, a tiszti ügyészség kiküldöttje jogi észrevételeit meg is tette s azokat az ügyosztály az utolsó betüig akceptálta. Részt vett a tiszti ügyészség az előkészités egész fázisán. Hogyan történhetett hát meg mégis az, hogy a tiszti ügyészség a dolog végső stádiumában állott elő az ő jogi aggodalmaival. Mondjuk meg nyiltan, hogy ez csak a város adminisztriciójában történhetik meg. Az állami közigazgatásban teljesen ki van zárva, hogy egy alárendelt közeg, amelynek az a hivatása, hogy az előmunkálatban vegyen részt, aggodalmaival utólag álljon elő. Igy teljesen lehetetlen adminisztrálni. Ez már a közigazgatás abszurduma. A közügy érdekében bizunk a polgármesterben és a tanácsban, hogy ezt a divatot meghonositani nem engedi.

Igazán megdöbbentő, hogy ilyen fontos közintézménynek a sorsát micsoda kicsinyes formalitáshoz akarják kötni. A tiszti ügyészségnek legfontosabb kifogása, hogy a közvágóhidakat és vásárokat érintő összes intézkedéseket egy szabályrendeletben foglalták össze. Micsoda rettenetes dolog az. Pusztuljon inkább az egész alkotmány, de azt csak nem lehet megengedni, hogy egy szabályrendeletbe foglalják össze mindazt, amiből szabályrendelet, vásárrendtartás és vásári szokások cimen három kötetet lehetett volna csinálni. Micsoda nagy veszedelem lehet a közönségre, hogy egy füzetben megtalál mindent, amire szüksége van. Hát nem érdemes ezért kockára tenni az egész közintézményt. Ez az okoskodás már igazán a bürokrácia csudabogara. S ha csakugyan ugy volna, hogy külön lehetett volna választani különböző cimen a dolgokat, hát csak nem baj az, ha együtt van.

De, noha tisztelettel hajlunk meg a tiszti ügyészség jogi tudása és tekintélye előtt, konstatálnunk kell, hogy a legnagyobb jogi tévedés az ügyészség kivánsága érdemileg is. Azt mondja a tiszti ügyészség, hogy a szabályrendeletbe csak a parancsoló intézkedéseket kellett volna fölvenni s azután egy paragrafusban fölhatalmazást adni a tanácsnak, hogy állapitsa meg a vásári rendtartást olyan szankcióval, birságolási és büntetési joggal, mintha szabályrendelet lenne az a tanácsi végzés. Ezt a fölhatalmazást a tiszti ügyészségen kivül Magyaroszág egyetlen jogásza sem irja alá, legkevésbbé pedig a kormány. Ilyen fölhatalmazást egy szabályrendelet sem adhat meg a tanácsnak. Nagyon szeretnénk, ha a tiszti ügyészség megmutatná a törvénynek azt a paragrafusát, amely megengedi, hogy akár szabályrendeleti fölhatalmazás alapján is, a tanács, mint közigazgatási testület a maga végzéseit büntető szankcióval lássa el. Erre nem talál paragrafust a tiszti ügyészség.

Éppen ezért nemcsak célszerü, hanem föltétlenül szükséges, hogy mindazokat az intézkedéseket, amelyekre büntető szankció kell, csak a szabályrendeletbe vegye föl. Ez a jog alfája s őszintén sajnáljuk, hogy ezt a tiszti ügyészséggel szemben kell vitatnunk.

Uj gázgyár.

A gáztársaság bejelentette a városnak, hogy Budán uj gázgyárat akar épiteni. A hatóságok ugyanis közegészségi okokból nem engedték meg a társaság budai telepének a kibővitését. Normális viszonyok között és szerencsésebb szerződés mellett nem lenne baj a társaság kérelme, mert csak a gázvilágitás javitását eredményezné.

Ámde köztudomásu, hogy a gáztársulattal kötött szerződésben a főváros teljesen kiszolgáltatta magát a vállalatnak. Nyolc esztendő mulva pedig a város a gázgyárat megválthatja. A közgyülés már utasitotta is a mérnöki hivatalt, hogy tanulmányozza a kérdést s 1904 ben tegyen részletes konkrét javaslatot. Igaz, hogy a közgyülés határozatát a miniszter még nem erősitette meg. Ez azonban nem változtat a tényleges állapoton. Az kétségtelen, hogy akár kiküldik azt a bizottságot, amelyet a büdzset-vita alkalmával akartak kiküldeni, akár az uj határozatot hajtják végre, mihelyt a szerződés megengedi, a főváros még legnagyobb áldozatok árán is meg fogja váltani a gázgyárat. Meg kell váltania, mert azt a szerződést meg nem hosszabbithatja.

Ugy hisszük teljesen fölösleges annak a bizonyitása, hogy minél jobban terjeszkedik a vállalat, annál drágábban kell megfizetni a megváltáskor. A fővárosnak tehát nem érdeke, hogy a gázgyár tovább terjeszkedjék s ezzel megnehezitse, hogy a város 1910 ben a telepet megváltsa az osztrák társaságtól, amely olyan szerződést tudott kötni, amilyent ő akart, végre megszabaduljon.

Ha a viszonyokat megfigyeljük, konstatálnunk kell, hogy a társaság csöndesen, de eddig nem tapasztalt energiával folytatja terjeszkedő politikáját. Mint jó kereskedő, már bizonyára megcsinálta a mérleget, hogy minél jobban terjeszkedik, annál biztosabban tartja kezében a szerződést, mert annál nagyobb áldozatot kell hoznia a megváltáskor a fővárosnak. Ha pedig a főváros vagy nem veszi észre a vállalat törekvését, vagy ha kell, akár erőszakos eszközökkel is meg nem akadályozza a társaságnak a tervét, a megváltáskor olyan föltételekkel állhat szemben a főváros, amelyeket teljesiteni képtelen lesz.

A kérdés most az, vajjon szükség van-e az uj gázgyárra. A társaság azt mondja, hogy igen, mert Buda fejlődése megköveteli s továbbfejlődés esetén a társaság nem tudja teljesiteni szerződésbeli kötelezettségét. Meggyőződésünk szerint az uj gázgyárra semmi szükség nincsen. A fejlődés még a pesti oldalon sincsen meg, még kevésbbé a budai oldalon. S ha a statisztikai kimutatást nézzük, azt látjuk, hogy az üres lakások száma még mindig olyan nagy, hogy néhány évig még kilátás sem lehet arra, hogy az emberek épitsenek. Mert fölösleges kutatnunk az épitési válság titkos okai után. Egyetlen oka a kinálat nagysága és a kereslet csökkenése. Amig annyi az üres lakás, mint ma senki sem fog vállalkozni arra, hogy az üres lakások számát gyarapitsa és épitkezésbe fektesse be a pénzét, a mikor semmi kilátása sem lehet arra, hogy a befektetett tőke meghozza a megfelelő kamatot. A szerződés értelmében pedig már 1907-ben, tehát öt év mulva megkezdődik a megváltásra a becslési eljárás. Hiába erősitgeti tehát a vállalat, hogy az uj gyárra szükség van. A tárgyalások és a gyár megépitése legalább két-három évet igénybe vesz. Tehát a megváltásig összesen három-négy évig lenne üzemben az uj gyár. Kereken tagadjuk, hogy azt a három-négy esztendőt uj gázgyár nélkül el ne tölthetnénk.

Ha a város szerencsésebb szerződést kötött volna annak idején, ha csak arról lenne szó, hogy a város helyett a társaság épitse a gyárat s a város annak idején a már törlesztett részek levonásával megválthatja a gyárat, akkor nem lenne semmi aggodalom. Sőt örvendenénk rajta, mert a magánvállalat valószinüleg olcsóbban épit, mint a város. Csakhogy akkor a vállalat nem forszirozná annyira az épitést.

A szerződés alapján azonban a város a gyárat nemcsak mint anyagot köteles megváltani, hanem mint üzletet is. Amit tehát az uj gyáron a vállalat a megváltásig nyer, az az ő tiszta haszna. A város ugy fizeti meg, mintha aznap készült volna el a gyár, megfizeti azt az amortizációt is, amelynek búsás üzleti hasznát már zsebrevágta a vállalat. Ezért akar a vállalat minden áron épiteni s ezért kell a városnak minden áron az épitést megakadályoznia. Az uj gázgyár már nem a világitás érdekében épül, hanem mint kitünő befektetés a tartalék busás kamatozását biztositja. Értsük meg a dolgot. Ha a város megengedi a gyár megépitését, az uj gyárat mondjuk 1904-ben üzembe helyezik. A társaság igyekezni fog az uj üzemet a legnagyobb mértékben kihasználni s 1910-ig az uj gyár lehető legnagyobb jövedelmét biztositani. 1910-ben a város az utolsó fillérig megfizeti a vállalatnak, amibe a gyár épitése került, ugy, hogy 6 esztendeig a termelési költségen kivül a gyárat a vállalat részéről semmi sem terheli s a gyár bevétele a termelési költség levonásával a vállalatnak tiszta haszna.

Ezekből a tényekből kétségtelenül konstatálható, hogy a városnak nem érdeke, sőt határozott kára sls uj gyár megépitése. Ezt kétségtelenül a vállalat a tudja s éppen azért bizonyos vakmerő bátorság kell ahoz, hogy a vállalat még a várost kérje meg hogy keressen az uj gyár számára területet. Meg vagyunk győződve, hogy a hatóság, amint megakadályozta a mostani budai telep kibővitését, meg fogja akadályozni az uj gyár épitését is. Meg vagyunk győződve, hogy a várost intézkedéseiben még csak feszélyezni sem fogja az, hogy a vállalat érdekszférájában befolyásos városatyák is vannak.

A munkás-otthonokról.

A törvényhatósági bizottság az ezer éves fennállás emlékére 2 millió koronás alapitványt tett oly czélból, hogy annak évi kamatai közjótékonysági és közmüvelődési czélokra fordittassanak. A közoktatási ügyosztály e kamatok felhasználása iránt emlékiratot dolgozott ki, mely — habár nem is épült minden részében önálló kutatásokon, fáradságos munka és az ügy iránt való nemes szeretet eredménye.

Az ügyosztály megkapóan festi a tömegnyomort és keresi az ennek megszüntetésére, illetőleg enyhitésére szükséges eszközöket. De nem kutatja a baj okát és nagyságát

a hazai talajban, és nem igyekszik az erre való gyógyitó irt az itteni viszonyoknak megfelelően alkalmazni. Idegen intézményeket kiván átültetni, a nélkül, hogy az itteni viszonyok még ezekhez megérettek volna.

A tömegnyomort kivánja enyhiteni, de intézményeivel nem a legszegényebb néposztály, tehát a tömeg nyomorán segit első sorban. Némely intézménye már bizonyos anyagi és szellemi fokot igényel, holott az a kivánatos, hogy a gyógyitás alulról kezdődjék, mert ez a népréteg nélkülözi leginkább az egészséges fejlődés kivánta legszükségesebb anyagi és szellemi eszközöket és mert csak e bajok orvoslása után tehetjük meg lassan-lassan a többi bajok orvoslására a további lépéseket.

De nézzük: mivel akarja az ügyosztály a törvényhatósági bizottság intentióját megközeliteni? Közjótékonysági szempontból teremt: a munkásotthonokban nehány olcsó lakást, a mi igazán csak egy csepp a tengerben; népkonyhát olcsóbb kifőző jelleggel, melyben bort is adnának, nem számitva arra a megokolatlan versenyre, melylyel a kisebb korcsmákat, kifőzőket stb. sujtaná; fogyasztási szövetkezetet, melyhez azonban előbb még meg kell teremteni a hozzá való közönséget; végül fürdőt.

Közmüvelődési szempontból pedig létesit: társalgót kaszinó jelleggel és nyilvános könyvtárt. Rendez felolvasásokat, dal- és zenestélyeket, mulatságokat stb., végül szervez tudakozó irodát, ugynevezett munkás titkárságot, mely dijtalanul szolgálna tanácscsal és utbaigazitással minden, a szegény népet érdeklő ügyben.

A mint a vázlatosan előadottakból látható: a létesiteni tervezett intézmény közmüvelődési szempontból többet, közjótékonysági szempontból pedig kevesebbet ad a kelleténél. Ezekkel a szoczialis bajok orvoslása tekintetében alig jutunk valamivel is előre!

Közjótékonysági szempontból első sorban oly intézményekre van szükségünk, melyek a nép legszélesebb és legszegényebb rétegének nyomorán vannak hivatva segiteni.

Kutatásaink során ennélfogva mindenek előtt vizsgálnunk kell, hogy a tömegnyomor miben jelentkezik? Különösen három irányban nyilvánul: az élelem, a lakás és a ruha hiányában. A ki e három hiány megszüntetésén fárad, az a tömeg — nyomort igyekszik enyhiteni és a ki e három hiányt megszünteti, az megszüntette a tömegnyomort is.

A másik kérdés, hogy mi szüli leginkább a tömegnyomort? A munkanélküliség és a munkaképtelenség. E kettő ellen kell tehát harczolni! A tömegnyomor e két alapokának megszüntetésén fáradnak: az állam és a főváros a maga közszervezeteivel és eszközeivel, a társadalom a maga jótékony intézményeivel és a munkások magán szervezeteikkel. Ezuttal csak az a kérdés, hogy a hatóság a maga segitő eszközeivel meddig mehet a tömegnyomor enyhitésében? Csak a létfentartáshoz megkivántató legszükségesebb eszközök nyujtásáig. Ezek: a munkanélkül levőknek annyi munkát adni, a mely által a létfentartáshoz szükséges legfontosabb eszközöket — élelmet, lakást, ruhát stb. — megszerezhessék; a munkaképteleneknek ezeket az eszközöket természetben adni.

A tömegnyomor enyhitésében e szerint oly intézményekre van szükségünk, melyek a munkanélkül levőknek munkát, a munka és keresetképteleneknek élelmet, lakást és ruhát adnak. A segélynyujtásban a fősulyt a munkára kell fektetni. Elvként ki kellene mondani, hogy mindenki a ki dolgozni tud, a megélhetéshez megkivántató legszükségesebbeket ne könyöradomány hanem munka utján kapja. A könyöradomány a munkabirót csak demorálizálja, koldulásra szoktatja; mig a munka utján való segélynyujtás szégyenérzetét nem öli meg, ellenkezőleg önbizalmát és önérzetét emeli és igy nemesitőleg hat. A könyöradomány utján való segélyezésnek csak a munka- és keresetképteleneknél van helye.

A tömegnyomor megszüntetésére tehát első sorban oly intézményre volna szükség, mely a munkabirónak munkát, a munkaképteleneknek pedig élelmet, lakást és ruhát ad. A népotthonban e szerint be kell rendezni oly foglalkoztató (dolgoztató) mühelyeket, a melyekben a munkabiró, de munkátalan és dolgozni akaró munkások megfelelő munkát kapjanak. A mühelyeket akkép kell berendezni, hogy azok az iparosoknak concurentiát ne okozzanak és azokban lehetőleg oly foglalkozást kell nyujtani, a mihez semmiféle különösebb előképzettség nem szükséges. A munkabér egy részét természetben és csak igen kis részét pénzben kell kiadni. De az egész munkabér ne haladja meg a létfentartáshoz megkivántató legszükségesebb mértéket. A munkaidőt ugy kell megállapitani; pl. 6 órában, hogy a munkásnak még maradjon ideje a rendes szakmájában munkát keresni. A mühelyeket férfiak és nők részére egyaránt kell berendezni. Például szolgálhatnak e tekintetben a VI. és a VIII. ker foglalkoztató mühelyek, melyek bár még a kezdet nehézségeivel küzdenek és igy több irányban fejlesztést igényelnek, mégis rövid fennállásukkal megmutatták, hogy czélszerü munkabeosztás és vezetés mellett miként lehet ily intézményt a gyakorlati életben meghonositani.

Egy-egy mühelyben körülbelül 200—300 egyén kaphatna munkát. Az összes mühelyekben tehát mintegy 3000 munka nélkül levő foglalkozhatnék és ezzel a közsegélyre szorult munkanélkül levő, munkabiró egyének sorsát — rendes viszonyokat alapul véve — egy csapásra megoldanók. Rendkivüli viszonyok között természetesen rendkivüli eszközökhöz is kellene nyulni.

E mühelyekkel (munkatelepekkel) kapcsolatban a népotthonban gyermekmenedékhelyeket, népkonyhát és olcsó lakásokat kell létesiteni. Mindhármat első sorban a foglalkoztató mühelyben dolgozók részére, de másodsorban ama munkaképtelenek részére is, a kik ezeknek ingyenes használatára utalványokat kapnak, harmadsorban pedig azok részére, a kik az előbb felsorolt egyik csoportba sem tartoznak, de ezeket az intézményeket megfelelő dij mellett igénybe venni óhajtják.

Gyermekmenedékhelyre az otthonban azért van szükség, mert a munkások csak igy szabadulhatnak meg napközben gyermekeiktől, csak igy mehetnek munka után és dolgozhatnak nyugodtan. A gyermekeket pedig a társadalom és a hatóság csak igy mentheti meg az elhagyatottságtól és az utcza ezer veszélyétől. A menedékhely természetesen csak nappalra nyujtana a gyermekeknek otthont és különösen a 6 éven aluliaknak, mert az iskolába járó gyermekek részére az iskolában kellene otthont, ugynevezett napközi otthonokat teremteni. A népkonyhát az eddigi minták szerint nem olcsó étkezőként, hanem népkonyhaszerü jelleggel kell berendezni, mert ekként az étkezés ott olcsóbb lenne, nem okozna a kifőzőknek konkurenczíát és a mi viszonyainknak is jobban fognak megfelelni. Az

olcsó lakások kétfélék lennének: magánosok és családok részére. A magánosok részére közös termek állanának rendelkezésre, külön a férfiak, külön a nők és külön a serdülő fiuk részére. A családok részére egy-egy szobából álló lakásokat kellene berendezni. Mindezeket az illetők csak megfelelő dij mellett használhatnák. Ingyenes használat csak kivételesen engedtetnék meg. A népotthonban be kellene rendezni még egy ruhatárt is, a melybe a jótékony emberbarátok viselhetlen ruháikat adnák be és a melyből az arra szorulók a szükséghez képest részint pénzért, részint pedig ingyen — utalvány ellenében — megfelelő ruhadarabot kapnának.

Ha már most a népotthont közjótékonysági szempontból ilyképp berendezzük, okvetetlenül szükséges, hogy az ott alkalmazott, étkező és lakó egyének szellemi szükségleteiről is gondoskodjunk és e tekintetben szivesen elfogadom az ügyosztály javaslatait, de ezeket is csak bizonyos megszoritással, annyiban t. i., hogy azok a mi viszonyainknak megfelelőek legyenek.

Feltétlenül létesiteni kell a népotthonban egy társalgót, ugynevezett kaszinó-helyiséget, azt el kell látni hirlapokkal, játékszerekkel stb. Ezzel kapcsolatban be kell rendezni egy népkönyvtárt és ha a viszonyok megengedik, gondoskodni kell a munkásnép tanitásáról és megfelelő szórakozásáról is. Ezeket azonban csak lassan, fokozatosan és óvatosan életbeléptetve és tovább fejlesztve.

Ezzel megalkottuk volna a mi igényeinknek és szükségleteinknek leginkább megfelelő munkásotthont, azt az intézményt, amely hivatva lesz «aere perennius» hirdetni a modern székesfőváros áldozatkészségét a közjótékonyság és közmüvelődés terén.

Az a további kérdés, hogy egy vagy több népotthont épitsünk-e és hol? már alárendeltebb jelentőségü. Teljesen osztom azonban az ügyosztálynak azt a felfogását, hogy egy nagyszabásu központi intézmény létesitésétől egyelőre el kell tekinteni, különösen azért, mert a székesfőváros szegényebb lakossága oly elszórtan lakik, hogy egy központi intézetet a lakosságnak csak kisebb része vehetné igénybe. Létesiteni kell tehát több otthont, lehetőleg kerületenkint egyet, amint azt az ügyosztály is javasolja. Ahhoz a javaslathoz azonban, hogy az elsőt a VII. kerületben, a másodikat pedig a X. kerületben kell megteremteni, ezuttal még nem járulhatok, mert nézetem szerint ott kell az első népotthont létesiteni, ahol már meg vannak hozzá mindazok a feltételek, amelyek ily intézmény létesitése, vezetése és fejlesztése szempontjából szükségesek. Nem okvetetlenül kivánatos továbbá, hogy minden kerületben egyforma munkásotthonok létesüljenek. Az egyik kerületi népotthont például csak férfimunkások részére kellene berendezni, mig a másikat férfiak és nők részére, viszont a harmadikat csak nők részére. Igen czélszerü lenne például egy otthont egyedül álló magános nők részére létesiteni, amelyet esetleg cselédotthonnal is össze lehetne kötni. Ennek az otthonnak a foglalkoztatójában a cselédek a házi tennivalókra, főzésre, mosásra stb.-re is nyernének kiképeztetést. Egyik-másik otthon mellől a bölcsődét, esetleg gyermekkertet el lehetne hagyni, ha t. i. annak közelében ily intézmény már lenne stb. Szóval az otthonokat nem bizonyos sablon szerint, hanem a gyakorlati élet igényeihez és a kerületi népességi viszonyokhoz kell berendezni.

A kérdésnek egyébként legnehezebb része: annak a szervezetnek a megállapitása, amely hivatva lesz ennek az intézménynek lelket adni és azt a közjóra folyton fejleszteni. E tekintetben az ügyosztály azt javasolja, hogy a népotthont ne hatóságilag, hanem társadalmilag kezeljük, miért is azt egy alakitandó egyesületre kivánja ruházni, melynek választmányába az ellenőrzés gyakorlása végett két-két tagot a székesfőváros is kiküldene.

Ahhoz, hogy a népotthon kezelése társadalmi uton történjék, magam is örömmel hozzájárulok, mert a hatósági kezelés nemcsak drágább, hanem nehézkesebb is, holott a társadalmi kezelés mozgékonyabb és olcsóbb és mert csak igy lehet a társadalom áldozatkészségét folyton ébren tartani és az ügy érdekében gyümölcsöztetni. Az egyesület-alakitásnak javasolt módjához azonban nem járulhatok hozzá, mert ezzel csak az egyesületek számát szaporitanók anélkül, hogy a társadalomnak és a hatóságnak karöltve müködését előmozditanók. Pedig kizárólag ez az együttmüködés teremthet e téren üdvös eredményeket, amint ezt a VIII. kerületi közjótékonysági egyesület rövid hat évi története fényesen igazolja. Ez az egyesület maga, bár nem egy épületben, egyszerübb keretekben megteremtette a mindnyájunk által óhajtott munkásotthont. Van foglalkoztató mühelye, ad olcsó lakásokat, van népkonyhája, munkás-kaszinója, népkönyvtára, a ruhátlanok részére ruharaktára stb. Már maga az a körülmény, hogy a népotthon a székesfőváros által tett alapitványból létesittetik, föltétlenül megkivánja, hogy a hatóság, ha nem is közvetetlenül, legalább közvetve, az otthon vezetésébe befolyjék. Ezt pedig csak ugy lehet elérni, ha a népotthonok szervezetét és kezelését kerületenkint oly egyesületekre bizzuk, melyek a kerületi előljáróságokkal karöltve müködnek, mint a VI. és VIII. kerület ált. közjótékonysági egyesületek.

Teremtsük meg tehát ezt a szervezetet minden kerületben és ezzel nagy lépést teszünk szocziális bajaink és az általános szegényügy megoldása felé. Bizzuk azután a munkásotthonok kezelését ezekre a hatósággal karöltve müködő egyesületekre. Ezek az egyesületek azután közös czéljaik megvalósitására (nyers anyagok beszerzésére, közös raktárak tartására, kész áruik eladására, könyvek kicserélésére is szolgáló nagy nyilvános népkönyvtár létesitésére, stb.) bizonyára meg fogják találni azt a közös szervet, mondjuk szövetség, vagy más elnevezés alakjában, a mely az összes otthonok vezetését irányitaná.

Hanvai Sándor.

A kormány jóakarata.

A belügyminiszter az — idei büdzset jóváhagyása alkamával ugy megleckézteti a fővárost, mint a hogyan az iskolában a vásott gyermekeket szokták. Ha valaki olvassa azt a miniszteri leiratot, azt hiszi, hogy milyen jó dolga lehet Budapestnek, mert ime a belügyminiszter, az egész kormány micsoda atyai jóindulattal viseltetik a főváros iránt. Azt természetesen az idegen nem tudhatja, hogy az a sok jóság csak a papiron van meg s a mig a kormány a legcifrább szavakkal biztositja a fővárost az ő atyai jóindulatu támogatásáról, a gyakorlatban nem ismeri a főváros érdekét, sőt minden alkalmat megragad, hogy a Budapest ellen érzett gyülöletének méltó kifejezést

adjon. Nincsen se törvény, se jog, se igazság amikor a fővárosról van szó. A fővárostól szabad elvenni mindent.

Nem szivesen foglalkozunk a város és a kormány közötti viszonnyal és szivesen kitérünk előle amikor csak lehet. De nem a mi hibánk, ha a kormány nem mulaszt el egyetlen hetet sem, hogy valami ujabb intézkedéssel, vagy nem intézkedéssel ne fitogtassa a hatalmát. A hatalom kérdése azonban közömbös lenne, ha azt minden alkalommal nagy summa pénzzel meg nem kellene fizetnie a városnak.

A közmunkatanácsot annak idején tudvalevőleg a főváros támogatására szervezte a törvényhozást. Hogy az idők folyamán mi lett a támogatásból azt már többször fejtegettük. Ugy agyon támogatta a közmunkatanács a fővárost, hogy a törvényhatóság végső erő mefeszitéssel kénytelen volt vele teljesen szakitani. A közmunkatanács megalakitásáról szóló törvény elvette a főváros jövedelmének jelentékeny részét s átadta a közmunkatanácsnak. Ámde ez sem volt elég. Olyan jövedelmeket is elvontak a fővárostól, amelyek törvényesen a közmunkatanácsot meg nem illetik. Az 1870. évi X. törvény 4. §-a sorolja föl azokat a jövedelmi forrásokat, amelyek a pénzalapot illetik meg. Ennek a szakasznak d. pontja igy szól: Azon pénzintézetek, biztositó társulatok, gyárak és gyárminőségü vállalatok községi adópótléka, melyeknek igazgatási székhelye az osztrák államterületen van, de a melyek üzletüket fiók- vagy mellékintézetek által Magyarországra is kiterjesztik.

A törvény tehát világosan csak azoknak a fiókintézeteknek a községi adóját utalja a pénzalapba, amelyeknek igazgatási székhelye osztrák államterületen van. Ennek a szakasznak az alapján utalták egy időben a pénzalapba az osztrák magyar bank budapesti üzletének a községi adóját is. Akkor Halmos János polgármester — akkor még tanácsos egy fölterjesztésben a miniszterelnöknek a parlamentben tett kijelentése alapján bizonyitotta be, hogy a bank budapesti üzlete fő üzlet. Ez ellen nem is tiltakozhatott a kormány, hanem a főváros iránti jóakaratából ugy segitett a dolgon, hogy néhány paragrafusos törvénynyel kimondotta, hogyha főüzlet is, a községi adóját a közmunkatanácsnak fizeti. Ez tehát el volt intézve.

Az utóbbi időben azt konstatálta a főváros, hogy nem csak az osztrák vállalatok budapesti fiókintézetének adóját utalják a pénzalapba, hanem a más külföldi államok, az amerikai, német és francia vállalatok budapesti fiókintézetének adóját is. De a közmunkatanács szedi be a magyarországi gyárak budapesti üzletének községi adóját is. Hogy ez törvényellenes, fölösleges bizonyitanunk. A törvény elég nyilvánosan és szabatosan rendelkezik és semmiféle magyarázatot nem tür. De a hatóságok még tovább mennek buzgóságukban. A törvény nyilvánosan megmondja, hogy csak az osztrák pénzintézetek, biztositó intézetek, gyárak és gyárminőségü vállalatok községi adója illeti meg a pénzalapot. De oda utalták a kereskedések községi adóját is. Egy bécsi női divatáru kereskedő budapesti hasonló fiók üzletének az adóját is a pénzalapba utalták. Hogy milyen alapon, azt senki sem tudja.

1900-ban 132000 koronát vontak el igy jogosulatlanul, törvény ellenére a fővárostól. Amikor a hatóság konstatálta, hogy évenkint igy megkárositják a fővárost, a pénzügyminiszterhez fordult, hogy a fővárost megillető összeget adja vissza a fővárosnak. A pénzügyminiszter nem is felelt a fővárosnak, de a mult évben tovább is a pénzalapba utalták a fővárost megillető adókat. A tanács ujabb föliratban megsürgette a fővárostól jogosulatlanul elvont összegek visszatérítését s kérte a minisztert, utasitsa az adóhivatalokat, hogy a főváros pénzét ne utalják a közmunkatanácsnak. Ujra nincsen válasz, hanem azt irja a belügyminiszter, hogy a törvényhatóság vonja el eredeti rendeltetésétől a főváros vagyonát.

A főváros iskolái.

Mult számunkban már ismertettük Verédy Károly dr. tanfelügyelőnek a közigazgatási bizottsághoz tett jelentést, amelyben a főváros iskoláinak mult évi működéséről számol be. A jelentésből most közöljük még a következőket:

A főváros közönsége mint iskolafentartó elévülhetetlen érdemeket szerzett közoktatási ügyünk felvirágoztatása körül azzal, hogy kivétel nélkül felveszi a jelentkező tanköteleseket, s a magukat vagyontalanoknak valló szülők gyermekeitől sem felvételi, sem tanitási dijakat nem szed az elemi osztályokban, gondoskodik arról, hogy az iskolai osztályok szegény tanulói ugy tanszerekkel, mint ruházattal elláttassanak. Ebben a nemes igyekezetben azonban tanügybarátainkat, iskola székeink és tanitóink áldozatkészségükben vetekednek!

Gondoskodik arról, hogy kellő számu és lehetőleg jól javadalmazott tanárok alkalmaztassanak, aminek köszönhető különben is a tanitási eredmény folytonos emelkedése. A tanintézetek intensiv működésének biztositathatása végett az igazgatói állásokat szaporitja. A modern paedagógia követelményeire ügyet vet és az ujabb oktatási ágak kultiválásáról is (pl. kézimunka) önként gondoskodik. Megemlitendőnek tartom itt, hogy a fővárosi tanitóság körében a gyermek-psychologia tanulmányozására irányuló tevékenység folyamatba van s a szülői értekezletek is kezdetüket vették. Általában kezd a figyelem az iskola belélete felé fordulni.

Ezzel szemben azonban a főbb hiányok a következők: A tankötelesek és magántanulók névszerinti összeirása még nem történt meg. Kevés az iskolaépület. Épitkezési normálterv nincsen és a kellő számu rajztermeket még mindig nélkülözik az iparos tanulók. Kevés az ovoda, ismétlő leányiskola meg egyáltalában nincs. Az elemi iskolákban az ének-oktatás átlag nem hangjegyek, hanem hallás után történik. A beszéd- és értelem-gyakorlatoknál a szórul-szóra való utánmondás, a nyelvtannál az elemezés még mindig dominál, noha ujabban kezd tért foglalni, az a felfogás, hogy nem nyelvtant, de nyelvet kell tanitani. A polgári iskoláknál a parallel osztályok nagy száma aggodalmakra ad okot, a vizsgálatok igen sok időt vesznek igénybe, a tanulmányi kirándulások körül nehézségek merülnek fel. sok a torna és kézimunka alóli felmentés. Az egységes oktatás biztositása végett egy főváros rendeltetésének megfelelő tanitóképző volna felállitandó. Az erre irányuló törekvés immár a megvalósulás czélpontja felé tart. Ezután ismerteti a fővárosban levő felekezeti iskolákat. Az egyesületek a székes-fővárosban jobbára kisdedóvodákat tartanak fenn; magasabb foku népoktatási intézeteket csupán 4 felekezeti jelleg nélküli egyesület tart fenn.

A magán iskolák ügyéről kedvező jelentést most sem tehet, mert az visszafejlődik. A székes-főváros területén mult év folyamán 9 magániskola állott fenn, melyek közül 5 elemi 4 pedig polgári. Az iskolák korántsem népesek, államsegély nélkül fel nem tarthatók.

A szorosan vett hitoktatást az egyes hitfelekezetek lelkészei ellátják ugyan, de a gondozásukra bizott osztályok nagy számánál fogva évről-évre nagyobb nehézséget okoz a hittani órák beosztása, s mindjobban előtérbe lép a hitoktatói állások szervezésének szüksége. A vallás-erkölcsi nevelés teljessége érdekében nagyon kivánatos volna az ifjusági istentiszteletek mielőbbi rendezése is.

Ismétlő iskola a lefolyt évben csak 8 iskolánál volt, s miután az ismétlő fiuiskolákat a kellő számu iparos és kereskedőtanoncz iskolák nagy részben pótolják, első sorban az ismétlő és iparos tanoncz leányiskolák kérdése vált actuálissá, annyival is inkább, mert a már jelzett statisztikai adatok szerint iskolában nem járó tanköteleseink fele leány. A női ruhaszabóknál és egyéb női munkást alkalmazó iparágaknál alkalmazott, valamint virág, czukrász és hasonló üzletekben kereskedő tanoncz minőségben alkalmazott leányok oktatásáról gondoskodnunk erkölcsi okokkal olyan kötelesség, melynek teljesitése most már sokáig el nem ódázható.

Tanitóképesitéssel nem biró tanitó nem volt ugyan alkalmazva de a polgári iskolánál még mindig vannak, a kik idegen szakmával foglalkoznak. Segédtanitó volt összesen 210. s ezek jobbára mint megbizottak vagy beteg helyettesitők müködtek. A segédtanitói intézmény évről-évre kedvezőtlenebbé teszi a tanszemélyzet helyzetét, mert a rendszeresitésre való várás néha éveken keresztül bizonytalanságra kárhoztatja a tanügy munkását. Igen kivánatos, hogy a megbizott segédtanitók nagy arányu alkalmazása megszorittassék, mert a sok kezdő ember, a kinek a sorsa annyira bizonytalan igen hátrányos az iskola beléletének fejlődésére. Pedig a helyzet csak rosszabbodik. Az idén már 133-ra rug csupán a közmegbizottak száma.

A tanfelügyelőség a lefolyt tanévben 461 nap alatt 537 iskolalátogatást tett, s 1829 osztályban, 1843 tanitót figyelt meg; tehát némely osztályra és tanitóra egyszeri megfigyelésnél több esett.

Az iskolaszéki intézmény reformja előtt állunk. Nem csak a változott viszonyok teszik megokolttá a reformot, hanem az a körülmény is, hogy az iskolaszékek sokszor érdeklődést tanusitanak hivatásának lényege, s az iskola beléletének megfigyelése iránt. A reform az állami iskolai gondnoksági utasitás revidiálása után sokáig nem késhetik. Konstatálja továbbá, hogy zugiskola a székes főváros területén nincs. A magyar nyelvet illetőleg a következőket jegyzi meg: Olyan tanitó, ki a magyar nyelvet oktató képességgel nem birja, a székes fővárosi iskoláknál alkalmazva nincsen. Nem magyar nyelvü iskola három volt u. m. az ág. ev. tót-magyar és a két gör. kel. szerb-magyar. A magyar nyelv tanitása ezekben az iskolákban is teljesen megfelel a törvény követelményeinek.

Az óvodakötelesek névszerinti összeirása a mult tanévben sem történt meg, s előreláthatólag csak a tankötelesekkel együtt fognak összeiratni. A rendelkezésre álló statisztikai adatok szerint 39.853 óvóköteles közül a családi gondozást 13000 nélkülözte s minthogy ebből 9711 járt óvodába, kétségtelen, hogy e téren még nagyon sok a teendő. Gyökeres javulás a kisdedóvás terén csakis a névszerinti összeirás után várható! Az óvodák elhelyezése tekintetében örvendetes javulás észlelhető, a mennyiben a székes főváros több mintaszerü uj ovodát épittetett, a bérházban elhelyezet'ek azonban nem elég czélszerüek; de rendeltetésüknek mégis megfelelnek, de néha zsufoltak. A óvodák felállitásáról a székes-főváros fokozatosan gondoskodik, s igy menedékházak felállitása eddig nem vált szükségessé. A kisdedóvás átlagos eredménye kielégitő s csak néhány tulzsufolt óvoda létszámának megosztása s a kisdedek óvodai gondozásának kiterjesztése kivánatos arra az időre, mit szüleik a nap folyamán a családi tüzhelytől távol tölteni kénytelenek. A kültelki óvodáknál ez immár sürgős szükség. Ezen intézetek müködési rendjének ily értelemben való átalakitása, a legközelebbi jövőben várható annál is inkább, mert a kezdeményezés már megtörtént. A társalgási nyelv mindenütt magyar volt s a felmutatott eredmény a nem magyar ajku kisdedeknél is jó.

A székes-fővárosi tanács kellően gondoskodik az iparos és kereskedőtanoncz-iskolák felállitásáról s e müködésben jelentékeny támogatást nyert a magyar államvasutak igazgatóságától, mely 3 iparostanoncz-iskolát tart fenn. Az iparos tanonczíziskolákba a lefolyt tanévben beiratkozott összesen 10.010. A kereskedőtanoncz-iskolákba beiratkozott összesen 697 tanuló. Ugy az iparos, mint a kereskedőtanoncz-iskola a miniszterileg jóváhagyatott szervezet és tanterv szerint müködik. Az iparos-tanulók oktatásánál a szakirányra való törekvés már részben érvényesült is, különösen a rajz tanitásban. A hit- és erkölcstan az iparos és kereskedőtanoncz-iskolában hitoktatók hiányában nem tanittatik, s minthogy a tervbe vett ifjusági istentiszteletek sem tartattak meg ez ideig, ezt nyilt kérdésnek kell tekintanünk s az is marad, mig a hitoktatók ügye rendezve nem lesz.

Végül közli a jelentés a népoktatás fejlődését feltüntető kimutatást. Az érdekes kimutatás a következő:

Év	Iskola	Tanitó	Iskolába jár
1889.	164	925	50122
1890.	168 plus 4	635 plus 10	51671 plus 1549
1891.	163 min. 5	— —	53161 plus 1490
1892.	163	975 plus 40	58654 plus 5493
1893.	165 plus 2	990 plus 15	61376 plus 2722
1894.	167 plus 2	1027 plus 37	64176 plus 2800
1895.	171 plus 4	1065 plus 38	89389 plus 5213
1896.	176 plus 5	1161 plus 96	71153 plus 1764
1897.	184 plus 8	1307 plus 146	72703 plus 1650
1898.	182 plus 2	1469 plus 162	78082 plus 5379
1899.	185 plus 3	1511 plus 42	82443 plus 4361
1900.	187 plus 2	1569 plus 58	84817 plus 2374
1901.	189 plus 2	1043 plus 74	83224 min. 1593

Ezen apadás csak látszólagos és abból ered, hogy az 1900—1901. évi statiszt. kimutatásba a tulkori iskolába járók nem vétetnek fel.

A szegény-ügy rendezése.

Hihetetlenül lassan halad nálunk a szegényügy rendezése. Egy kormányrendelet arra kötelezte a fővárost, hogy 1900. május elsejére csinálja meg a szegényügyi szabályrendeletet, de még ma sincsen meg. Tavaly egy bizottság vállalkozott arra, hogy majd ő megcsinálja a szabályrendeletet. Nagy tüzzel fogtak hozzá a városatyák, hogy megpróbálkozzanak a hitalnokoskodással. Csaknem minden nap

üléseztek, vitatkoztak, szónokoltak, de a szabályrendelet nem akart kialakulni. Szerencséjükre meg jött a nyári szünet és akkor megpihentek szabályrendelet nélkül. Az ügyosztály időközben csinált egy tervezetet, de a bizottság azt csak segédeszköznek használta. Maga akart egy önálló munkával előállani. Végre a héten ki is került a sajtó alól a bizottság szabályrendelete. Hamarosan letárgyalta a közjótékonysági bizottság is.

A szabályrendelet tervezete tehát már meg van. A kérdés most már csak az, hogy a lassan készült szabályzat megfelel-e a követeléseknek, hogy a szabályzat alapján lehet-e rendezni a főváros szegényügyét. Őszinte sajnálattal kell konstatálnuk, hogy nem. A bizottság kétségkivül a legnemesebb intencióval állitotta össze a szabályrendeletet, de többet hallgatott a szivére, mint az eszére. A szabályrendeletbe számos olyan intézkedést vett föl, amely meghaladja a törvényhatósági szabályrendelet jogkörét s amelyet csak törvényhozási uton lehetne megvalósitani.

A bizottság ezenkivül olyan mértékben vonja be a társadalmi jótékonyságot, olyan mértékben akarja igénybe venni a társadalmat, hogy azt a gyakorlatban megvalósitani nem lehet. A bizottság számitáson kivül hagyta, hogy Budapest polgársága maga is szegény, s hogy ez a szegény társadalom eddig is már tulságosan igénybe volt véve, ugy hogy azt fokozni már nem lehet.

Kétségtelen, hogy a szegényügy rendezése föltétlenül megköveteli a hatóságnak és a társadalomnak együttes müködését. De amint a hatóság jótékonysága bizonyos korlátok közé van szoritva, éppen ugy vagyunk a társadalommal is. Ha valaki többet követel a társadalomtól, mint amennyit az a maga erejének veszélyeztetése nélkül megbir, könnyen kockáztathatja, hogy a társadalom egészen visszavonul. Amikor a hatóság a magánosok szivére és zsebére csinál szabályrendeletet, nagyon óvatosan kell eljárnia, hogy tul ne menjen a megengedett határokon és az önként szivesen adózókat terhes követelésekkel el ne riassza.

Elismerjük, hogy a komoly és nagyon nehéz föladat, egy főváros számára megfelelő szegényügyi szabályrendeletet csinálni. Sőt meggyőződésünk szerint a szegényügyet nem is lehet helyhez kötve jól szabályozni, ahhoz föltétlenül országos törvény kell. Amig az országban a szegényügy nincsen szabályozva, addig a legjobb szabályrendelet is csak keveset segit. A vidéki szegénység abban a hitben tódul a fővárosba, hogy ott minden munkáskéz biztosan megtalálja a kenyerét. Ezrével rohanják meg a fővárost, s amikor látják csalódásukat, az éhes ember falánkságával esnek rá minden jótékonysági intézményre. S minél nagyobb az ellentét a főváros és a vidék szegényügyének rendezése között, annál több a fővárosban a betódult vidéki. Az élet megmutatta, hogy száz és ezer olyan vidéki jön a fővárosba, aki kizárólag a fővárosban rendezettebb jótékonyságra spekulál. Ezt bizonyitja legjobban, hogy a kerületi népkonyhák alig tudják kielégiteni a jelentkező éhezőket, pedig van a fővárosban olyan népkonyha is, amely naponkint 1200—1500 szegénynek ad ingyen ebédet.

Ezért nem bizunk a szabályrendelet üdvös eredményében. De azért hibáival együtt is akceptáljuk a szabályrendeletet, mert tulzásait az élet le fogja tördelni s a szegényügyünk mégis ugy ahogy rendezve lesz. Csak azt nem szeretnénk az ügy érdekében, ha az illetékes faktorok most már véglegesen rendezettnek vennék a szegényügyet s nem sürgetnék a legnagyobb állhatatossággal a törvényhozási országos rendezést.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 751·177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmult héten élve született 513 gyermek, meghalt 273 egyén, a születések tehát 235-el mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 357 törvényes, 146 törvénytelen; nemre nézve 261 fiu, 252 leány. Halvaszületett 11 gyermek, köztük 11 törvényes, 5 törvénytelen.

Születések aránysz áma: 1000 lakosra: 34.7

Halálozások aránysz áma: 1000 lakosra: 18·8 az egy éven felüli lakosságnál: 15.5, az öt éven felüli lakosságnál: 13.3.

A halottak közt volt 147 fi-, 131 nőnemü.

Az év eddigi 6 hetében élve született összesen 2790 gyermek, meghalt összesen 1580 egyén, a születések többlete tehát 1202; a mult év megfelelő időszakában született 2627, meghalt 1858, a születések többlete volt tehát 769.

Az élveszülöttek közt volt 314 róm. kath., 4 görög kath. 2 görög keleti, 19 ágost evang, 42 helvét, 1 unitárius, 126 izraelita, 5 egyéb. Összesen 513, Halvaszületett összesen: 16.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1270 beteget, szaporodás 422, csökkenés 392, maradt a mult hét végén 1300. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 141 beteget, szaporodás 57, csökkenés 52, maradt a mult hét végén 146. A Szt. István-kórházban ápoltak a mult hét végén 877 beteget, szaporodás 272, csökkent 315, maradt e hét végén 803. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 918 beteget, szaporodás 179, csökkenés 222, maradt e hét végén 875. Összesen ápoltak a mult hét végén 3175 beteget, szaporodás 930, csökkenés 981, maradt e hét végén 3134.

Hirek a városházáról.

A kábelek és a miniszter. A Fürdő- és Dorottya-utczától kezdve a Lánczhidon át a Lánczhid-térig villamos világitásra szolgáló kábelt óhajt lerakni a villamossági részvénytársaság. Az engedélyt csak most kapta meg, mert az ügynek nehézményei voltak. Attól lehetett tartani, hogy az erős áramot vezető kábel zavarólag hat a távbeszélő müködésére, miért is a dolog a kereskedelmi miniszter elé került. A miniszter most értesitette a fővárost, hogy csak az esetben adja meg az engedélyt, ha az erős áram

kábel egy meghatározott vonalon betoncsővel burkoltatik. Egyben azt is kiköti a miniszter, hogy a kábel lerakása a telefon müszaki vezetőségének ellenőrzése alatt történjék.

—

A közegészség érdekében. A II. ker., Lánchid-utcában levő bérkocsi állomás környékén az állomás rendezetlen volta miatt türhetlen piszok s nyár idején kiállhatatlan büz uralkodik. Az előljáróság az állomás eltávolitását kérte, de a rendőrség eltérő véleménye folytán e kérelmével elutasittatott. Miután azonban a lokósság nem hajlandó tovább türni ez állapotokat, az előljáróság most ujabb felterjesztésben arra kéri a tanácsot, hogy ha már nem akarják elhelyezni az állomást, legalább rendezzék, azaz lássák el megfelelő aszfaltburkolattal s vizöblitő csapokkal.

—

A várbástya élőfái. A tanács utasitotta a mérnöki hivatalt, tartson szemlét a fölött, hogy a budai várbástyasétányon levő gesztenyefák tényleg elzárják-e a lakóktól a kilátást, a mint azt Kassics Péter bizottsági tag legutóbb beadott panaszlevelében állitja. Ezzel szemben másik mozgalom is indult meg a várban lakók közelében, akik egy minap tartott értekezletükből kifolyólag óvást fognak emelni a tanácsnál a fák esetleges megcsonkitása, vagy éppen kivágása ellen. A várhegy tulsó oldalán lakó publikumnak ugyszólván csak ezek a fák nyujtanak védelmet a nyári nap heve ellen, mely okból minden erejükkel azon lesz a közönség, hogy teljes épségükben meg is védelmezze azokat.

—

A fővárosi tanitók ereje. A budapesti tanitók segélyegylete valóban erejét képezi a főváros tanitóságának. Oly hatalmas már müködésében az az egylet, hogy méltán első helyen tehető az országban alakult összes pedagógiai egyesületek sorában. Különösen a jótékonyság gyakorlásában tünik ki, amit az egylet kebelében létesitett számos alapitvány tesz lehetővé, összesen husz alapja van az egyesületnek és pedig 13 ösztöndij és hét segélyalapja. Az utóbbiak összege 50307 korona, az ösztöndijalapoké pedig 57,062 korona. Leghatalmasabb ezek között a Ferenc József alap, mely egymaga 25,601 korona tőkével rendelkezik. Tavaly létesitették Ő Felsége jóvoltából, aki elrendelte, hogy az államsorsjáték jövedelméből 25,000 korona legyen a tanitók segélyegyleté-é. Fennállása óta összesen 89 ezer koronát osztott ki jótékony célra az egylet, melynek vagyona az utolsó évben 35 ezer koronával gyarapodott. Tagjainak száma ez idő szerint 880, amely számban a pedagógia terén müködő összes fővárosi tanerők.

—

A csendőrség és a főváros. A budai külső körúton épült uj csendőrségi laktanya előtt esős időben tengernyi a sár s oly rossz az ut, hogy a gyalogközlekedés csaknem lehetetlen. A kaszárnya előtt ugyanis nincs kiépitve a gyalogjáró, mely munkálat mindezideig nem is eszközölhető, mert még nincs megállapitva, hogy a körut ama része a mai nivóján marad-e. A csendőrkerületi parancsnokság most átiratban megkérte a fővárost, határozzon, már végre a dologban, hogy a kaszárnya végre megkaphassa a gyalogjárót s hogy környéke rendezhető legyen.

—

A királyi palota szomszédsága. Az uj budai királyi palota feltétlenül szükségessé tette a Naphegy rendezését, mely éppen szemközt áll a várfalakkal. A tanács el is határozta már, hogy a főváros eme legkiesebb részét is rendbe hozza, de a kivitelről még egyáltalán nincsen szó s ugy lehet, hogy még sok viz elfolyik a Dunán, a mig a naphegyiek kivánságának is elég tétetik, Szotyori Nagy Károly tanár a naphegyi telektulajdonosok nevében azzal a kérelemmel fordul most a tanácshoz, hogy az állapitsa meg mihamarább merre fog vonulni a Naphegyen tervezett Tigris és Lisznyai-utca s hogy még ez évi március végeig planiroztassa a jelzet vonalakat.

—

Az Aquinkum növényzete. A főváros tanácsa évekkel ezelőtt megkezdte már a kietlen kopár Aquinkumnak s környékének a befásitását. Ez a munka azonban oly csekély eredménynyel járt, hogy az érdekes hely ma is csaknem oly kopár, mint régen volt s nyár idején most sem talál a kiránduló közönség a romok közt árnyékot. Legujabban még a meglevő szegény növényzet is pusztulásnak indult, a mi arra inditotta Kuzsinszky Bálint drt. a fővárosi muzeum igazgatóját, hogy a növényzet megmentése dolgában lépéseket tegyen. Előterjesztést tett a tanácsnak, melyben uj fásitási munkálatok elrendelését az elpusztult cserjék a diszbokrok pótlását s a talajnak megfelelő gondozását kéri.

—

Fodor-utca. Fodor József dr. a megboldogult érdemes egyetemi profeszor emlékének adózott legutóbb a fővárosi közmunkák tanácsa. Az I. kerületi Orbán hegyen levő s az Istenhegyi útból déli irányban kiágazó névtelen utcát ugyanis a profeszor nevéről Fodor- utcának nevezte el. Ez intézkedést most a főváros tanácsa is helybenhagyólag tudomásul vette.

—

A közegészség érdekében. Állandó panasz tárgyát képezi az a tarthatatlan állapot, mely az állatkert előtt elvonuló uton nyár idején uralkodik. A czirkuszi idény alatt hosszu sora a bérkocsiknak tanyáz ott órákhosszat s oly piszkot hagy ott maga után, hogy az ellen joggal tett kifogást a tiszti főorvos. Az utat lehetetlenség volt tisztán tartani, mert burkolata nincs. A VI. kerületi elüljáróság kérelmére s a tiszti főorvos közbenjárására végre ott is rendet csinál a tanács, a mennyiben elrendelte, hogy az a

terület, melyet a bérkocsik rendszerint elfoglalnak, aszfalttal burkoltassék s ellátassék a szükséges vizöblitő csapokkal.

Közgazdaság.

A Román petroleum üzlet.

Az Ipar és Kereskedelmi Bank ügye.

Szakavatott helyről vesszük a következő fejtegetéseket:

A Magyar Ipar és Kereskedelmi Bank közgyülése immár elmult s — valljuk be mindjárt — a mesterségesen felcsigázott várakozásokat ki nem elégitette. Értjük ez alatt ama titokban müködő körök várakozását, akik rejtekhelyen, névtelenül, a nyilvánosság előtt bujva rendezték az egész akciót. Mert az a néhány részvényes, aki mint «ellenzék» próbált hangos szerepet játszani a közgyülésen, olyan elenyésző törpe kisebbségnek bizonyult, mely a torkok legnagyobb megeröltetésével sem volt képes a mesterségesen előidézni próbált zavarosban valamit halászni.

Megmondjuk egészen nyiltan a véleményünket erről az «ellenzék»-ről. Ezek a minoritást képező urak nem lehettek s nem is voltak egyebek, mint előretolt vak eszközei annak a titkos kéznek, mely politikai hajsza céljára akarta felhasználni egy nyerészkedésre alakult részvénytársaságnak rosszul beütött vállalatát. Könnyü ez állitásunkat bizonyitani. A részvényeseknek kétségkivül az az érdeke, hogy ha már valamelyik üzlete a vállalatnak, melynél részvénytulajdonosként érdekelve vannak, csütörtököt mondott: mindenképen azon legyenek, hogy a vállalat ezt a rossz üzletet kiheverje. Érdekében állott tehát minden részvényesnek s igy a kisebbségben lévő «ellenzéki» részvényeseknek is, hogy az ügyek tulságos pertraktálásával a nyilvánosságban rossz hirét ne költsék a banknak. Ez a részvényesek természetrajzának első és alapvonása.

S e helyett mit láttunk a Magyar Ipar és Kereskedelmi Bank esetében? Azt, hogy egy kis csoport, mely magát részvényesnek állitotta, a legnagyobb erélylyel s kitartással országgá-világgá kürtölte hónapokon át, hogy itt a veszedelem, a bank megbukott, vigyázz közönség, mert elveszted a pénzedet.

A sok beharangozásnak első eredménye az volt, hogy a betevők és más érdekeltek rohantak a pénzüket hamarosan kivenni az intézetből s ez által gyengitették a folyó üzlet továbbvitelére rendelkezésre állott pénzforrásokat. A második pedig az lett, hogy az intézet részvényeinek árfolyama a sok hallhiresztelés folytán hirtelen oly nevetségesen alacsonyra szökött le, amely az eddigi osztalékkal arányban nem áll, melyet a közgyülésen feltárt helyzet nem indokol.

A lármás részvényeseknek tehát dupla kára lehetett csak a nagy lármából. Az egyik az, hogy részvényeik elértéktelenedett; a másik az, hogy a folyó évre és a legközelebbi évekre még a kilátását is minden osztaléknak lehetetlenné tették, mivel a bank folyó üzletét rontották meg, melyből pedig minden osztalék ki szokott kerülni.

Nem, igy cselekedni részvényes nem szokott. A részvényes oly lény, melytől minden időben távol állott az öngyilkosság szándéka. A részvényes politikája: a rideg zsebpolitika, melylyel az efféle ugrások és esztelenségek meg nem férnek.

Világos épen ezért, hogy a «hec»-cet mások rendezték s jelenetezték, olyanok akiknek a bank válsága anyagi kárt nem okozhatott, de viszont másnemü hasznot hajtott.

És e titkos rendező kezet igen könnyen meg lehet találni. Az egész akció nem egyéb, mint gróf Tisza István ellen rendezett személyes hajsza, mely alkalmasnak kinálkozott arra, hogy ezt a kiváló, éles eszü és nagy tehetségü politikust végképpen lehetetlenné tegye.

Ha a folytonos lélekharangozással, vak tüzi lármával és vészkiáltással az intézet bukását sikerült volna előidézni, ez a titkos, alattomos rendező kezeit dörzsölve konstatálhatta volna, hogy gróf Tisza István kiszedte a nép zsebéből a milliókat, gróf Tisza István panamázott. Feszitsétek meg hát gróf Tisza Istvánt. Először a vagyoni felelősség alkalmazásával vegyétek el vagyonát, azután pedig a vagyona után a becsületét.

Ámde a dolog mégsem sikerült. A várva-várt közgyülés megvolt. Lármázni ugyan eleget lármáztak rajta, de a várva-várt botrány csak nem akart kipattanni. Az «ellenzék» sokat kürtölt akciója ismét oly hegynek bizonyult, mely csak egeret szült a számukra.

Viszont gróf Tisza Istvánnak, s vele együtt az intézet vezetőségének fényes elégtételt szolgáltattak azok, kik a vagyonuk kezelését reájuk bizták.

Bebizonyult a közgyülésen, hogy a román petróleumüzlet sem nem visszaélés, sem nem panama, hanem pusztán egy rosszul bevált üzlet, melybe az igazgatóság a legjobb akarattal, jóhiszemüen ment bele, s melynek balsikerét csak a konjunkturák szerencsétlen összetalálkozása okozta. Viszont kimutatta gróf Tisza István ama vád tarthatatlanságát is, melyet abból kovácsoltak, hogy magyar iparvállalatok alakitására alapitott bank a magyar pénzt Romániába vitte ki. Nos hát, gróf Tisza István kimutatta, hogy az a vállalat ott Romániában is csak magyar

vállalat volt, melynek esetleges hasznai a magyar részvényesek zsebébe folytak volna, s melynek révén oly erős kereskedelmi pozíciókat teremthetünk vala a magyar kereskedelemnek, melyekből hazánk közgazdaságának bő forrása fakad.

És ime, e néhány férfias kijelentés hogy felvilágositá a zajongó elégületleneket. Versenyt kiabálva ünnepelték gróf Tisza Istvánt s az akasztásból, melyet az orvul áskálódó titkos kéz szánt neki, fényes elégtétel és ünneplő bizalmi nyilatkozat lőn.

A közgyülés eredménye tehát az az örvendetes tény, hogy a Magyar Ipar és Kereskedelmi Bank sem meg nem bukott, sem fel nem számol, hanem folytatja tovább is tevékenységét s biztosra vehető, hogy a szerencsétlenül kiütött romániai üzlet veszteségeit ki fogja heverni.

Hogy igy legyen, az a magyar közgazdaság minden barátjának őszinte és hő óhaja.

(dr. B. Á.)

A konverziós müvelet. Lukács László pénzügyminiszter tudvalevőleg megállapodott már a Rotschild csoporttal a konverzió alapelveiben. Legfontosabb része a tárgyalásoknak eredménye az, hogy az uj járadékok egyöntetüen koronaértékre fognak szólni. A pénzügyminisztert ez elhatározásában főleg az vezette, hogy a valutaszabályozási müvelet befejezésének küszöbén nem akar oly uj adóssági cimleteket kibocsájtani, a melyekben a valuta rendezettsége kifejezésre nem jön. Az arany járadékok typusának használata feleslegessé vált abban a pillanatban, a mint a koronaérték magában is aranyra fog szólani a valutamüveletek befejezésére és a készfizetések felvétele folytán. A pénzügyminisztert is elhatározásában megerősitette az, hogy a csoport a koronajáradéktypus ellen kifogást nem emelt a mi bizonysága annak, hogy a külföldön való elhelyezés esélyeire nézve a koronatypust nem tartja kedvezőtlennek. Következik ebből, hogy a csoport mely a konverziós tárgyalásokat megelőzőleg a külföldi főleg Francia és Német pénzpiacokon puhatolódzott a külföldön megtalálta a valutaszabályozásunk iránt táplált ama bizalmat, mely nélkül koronajáradék elhelyezése nagy mértékben ott lehetséges nem volna. Annyi azonban kétségtelen, hogy a koronajáradéktypusra való áttérés némi áldozatot ró az országra. Ugyanis a külföld és közvetve a Rotschild csoport bizalma a valuta szabályozás közeli befejezéséhez az átvételi árfolyamban feltétlenül kifejezésre fog jutni.

—

Az autonom vámtarifa. Körber osztrák miniszterelnök és Széll Kálmán között e héten tartott tárgyalás folyamán a két kormányelnök megbizonyosodott abban, hogy a vámtarifa elkészitése a közel jövőben lehetetlen. A két kormány közt oly nagy az ellentét a vámtarifa legfontosabb tételeire nézve, hogy annak kiegyenlitése a dolgok mai állásában ki van zárva. Ausztria magas ipari vámokat — Magyarország viszont hathatós agrárius vámvédelmet óhajt, s a két kormányelnök legutóbbi tárgyalásán egyik sem volt képes az álláspontjából engedni. Félhivatalos kommünikék itt is ott is csak annyit konstatálnak, hogy a megegyezés még nem jött létre minden tételre nézve. A «Fővárosi Tudósitó» igen megbizható helyről arról értesül, hogy a fő ütköző pontokra nézve az ellentét a miniszterelnökök tárgyalásain teljesen kiélesedett. Ez az oka annak a hiresztelésnek, hogy a vámtarifa tervezete e tavaszszal még nem kerül a parlament elé. Kormányunk szilárdan el van tökélve, hogy nem enged hajszálnyit se a magyar követelésekből a mit Bécsben a politikai körök ugy fejeznek ki máris, hogy magyar részről nem tartják sürgősnek a tarifa gyors elkészültét. Hegedüs, Darányi miniszterek valamint maga a miniszterelnök is szükségesnek tartják hogy a gabonavámok legalább is az eddigi magasságban megmaradjanak. Az autonom vámtarifa ügye oly örvénynek igérkezik, melyben a kiegyezés tárgyalásai feneketlenül el fognak merülni.

Hirdetéseket felvesz a
Magyar Székesfőváros
kiadóhivatala
Budapest,
Reáltanoda-utcza 5. sz.

RADITZ RÓBERT GYÓGYSZERTÁRA
„AZ APOSTOLHOZ"
Budapest, VIII., József-körut 64. sz.

Ajánlja az igen tisztelt kartársaknak.

UJ!

Extr. pro Infuso sennae

dosim-át a norma pauperum, ezen naponta rendelt infusumának extempore készitésére.

Legnagyobb kényelem a recepturánál.

Mindig egyforma sötét infusumot ad.

1 adag ára — 12 fillér.
10 „ „ 1 kor. 20 fillér.
24 „ „ 3 kor. **bérmentve.**

Extr. laxativum sicc.

1 : 10 in globulis napi árban.

1 globulus 90 gr. vizzel 100 gr. aqua. laxativát (Ph. hung.) ad.

TEA **legfinomabb indiai** ajándékoknak **1 kilo 16 kor.**
2 kilo vételénél bérmentve.

= Emplastrum anglicanum =
1 m. hosszu 50 cm. széles **5. kor. 20 fill.**

25 év óta többször kitüntetett

KÁRPÁTI MÁLNASZÖRP.

Brutto 5 kilós demijonókban, bérmentve 6 k. 70 fil.
Nagyobb rendelésnél 1 „ 16 „
Métermázsánként 100 k. —
Málnalé filtrált klónként —k. 70 fil.
Nagyobb rendelésnél „ —k. 60 „
Métermázsánként á 56 „
Ezer kilónként á 52 „

Vörös áfonya compos., **Kárpáti vaslápsó** és száz mástéle készitményem, árjegyzékem szerint.

Minták gratis és franko.

Speciálitásaimból raktárakat állitottam, egyelőre Budapesten:

TÖRÖK JÓZSEF gyógysz urnál.
TAUFFER KÁROLY gyógysz. urnál.
THALLMAYER és SEITZ drog. urnál.
VÁROSLIGETI KERESKED. muzeum.

A t. ügytárs urak szives támogatását kéri:

GRÉB JÁNOS gyógyszerész
POPRÁDON.

MAGYAR ÁLTALÁNOS HITELBANK.

Közgyülési meghivó.

A **Magyar Általános Hitelbank** szavazatra jogosult t. c. részvényesei az **1902. évi március 19-én**, szerdán délelőtti 10 órakor Budapesten, a bank helyiségében (V.. Nádor-utca 12. szám) tartando

harmincnegyedik rendes közgyülésre

meghivatnak.

A tanácskozás tárgyai:

1. Az igazgatóság jelentése a társaság 1901. évi üzleteiről.
2. Az igazgatóság számadása az 1901-ik üzletévről és inditványa az évi nyereség megállapitása és hováforditása iránt.
3. A felügyelő-bizottság jelentése.
4. Határozathozatal e tárgyban és a fölmentés megadása az igazgatóság és a felügyelőbizottság részére.
5. A felügyelőbizottság választása és tiszteletdijának megállapitása.

A közgyülésen minden részvényes **husz** darab letett részvény után **egy** szavazattal bir. A szavazatra jogosult t. c. részvényesek fölhivatnak, hogy részvényeiket a le nem járt szelvényekkel együtt, a közgyü ésre kitüzött határnap előtt **14 nappal Budapesten**, a Magyar Általános Hitelbanknál, vagy **Bécsben**, a „K. k. priv. österreichische Credit-Anstalt für Handel und Gewerbe" cimü intézetnél, vagy S M. von Rothschild bankháznál letétbe tegyék. A részvények számrendben összeállitva, a benyujtó által sajátkezüleg aláirt jegyzék kiséretében nyujtandók be. E jegyzék Budapesten **két**. Bécsben **három** példányban állitandó ki. E jegyzék egy példánya a benyujtónak az átvétel elismerésével visszadatik. A részvények csak ezen elismervény visszaadása mellett fognak a közgyülés után visszaszolgáltatni. A közgyülésre belépő-jegyül szolgáló igazolvány **Budapesten** közvetlenül a letétel alkalmával, **Bécsben** nyolc nappal a közgyülés előtt fog kiadatni. Ha valamely részvényes szavazati jogát más szavazatképes részvényes által óhajtja gyakorolni, a megbizott nevére szóló meghatalmazást az igazolvány hátán kitölteni s aláirni tartozik.

A mérleg, a felügyelő-bizottság jelentésével együtt nyolc nappal a közgyülés előtt Budapesten az intézet helyiségeiben, Bécsben a „K. k. priv. österreichische Credit-Anstalt für Handel und Gewerbe" cimü intézetnél és S. M. von Rothschild bankháznál a részvények rendelkezésére bocsáttatik.

Budapesten, 1902. február 15-én.

Az igazgatóság.

A

veszélymentes

kőbetétű

Phőnix-

gyorsfőző

a tüzveszélyt

teljesen kizárja

és 40% szeszt

megtakarit.

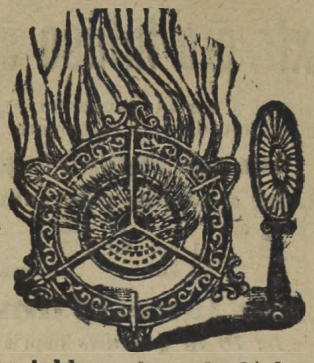

Kapható minden jobb vaskereskedésben és konyhafelszerelési üzletekben.

Nagybani elárusitás:

Makó Mihály, Budapest, Üllői-ut 2.

Ringelsen testvérek, Báthory- és Hold-utcai sarok.

Auer-fény.

Telefon 16—54. **Telefon 16—54.**

Értesités.

Az AUER-féle izzótestek árait a mai naptól kezdve következőképpen mérsékeljük

A „**C**“-jelü Auer-féle izzótest ára . . . . . **1.**— korona

Az „**N**“ jelü Auer-féle izzótest ára . . . . . **80** fillér.

A légszeszfogyasztóknak, kik azt óhajtják, hogy Auer-lámpáik teljesen kifogástalanul müködjenek, a következőket ajánljuk szives figyelmükbe:

Ha az izzótestek fényereje csökken, ha azok hamar tönkremennek, avagy ha a hengerek gyakrabban repednek, rendszerint a lámpák hiányos kezelésében rejlik a hiba, melynek **csakis a szakavatott kezelés által lehet elejét venni.**

Kérjük ennélfogva, hogy bármely előforduló hiányt vagy panaszt tudomásunkra hozni szíveskedjék, hogy **szakavatott közegeink utján a bajok orvoslásáról gondoskodhassunk.**

Ily esetekben munkadijat nem számitunk.

Kivánatra az izzótesteket **minden áremelés nélkül házhoz is szállitjuk** és a fogyasztóknál levő Auer koronákat, izzótestek vételénél, cserébe vissza is veszszük, anélkül, hogy az időről-időre mindenesetre szükséges javitások költségeit fölszámitanánk.

Budapest, 1901. augusztus 31-én.

Magyar Gázizzófény r.-t.

Welsbachi dr. Auer Károly szabadalma

Budapesten, VI. ker., Váczi-körut 3. szám.

Auer-fény.

Belvárosi Könyvnyomda Bpest, IV., Váczi-utcza 81.

V évfolyam. Budapest, 1902. márczius 2-án. 9 szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP

TARTALOM:

Nincsen válasz.
A Belváros vasutja.
A főváros dolga a parlamentben.
Budapest közigazgatása.
A gázgyár.
A fővárosi könyvtár.
A közgyülésből.
Főzőkonyhák az iskolákban.
Uj gyárak.
Statisztika.
Hirek.
Közgazdaság.
Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 kor. Fél évre . . . . . 6 kor.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, IV., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyekben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

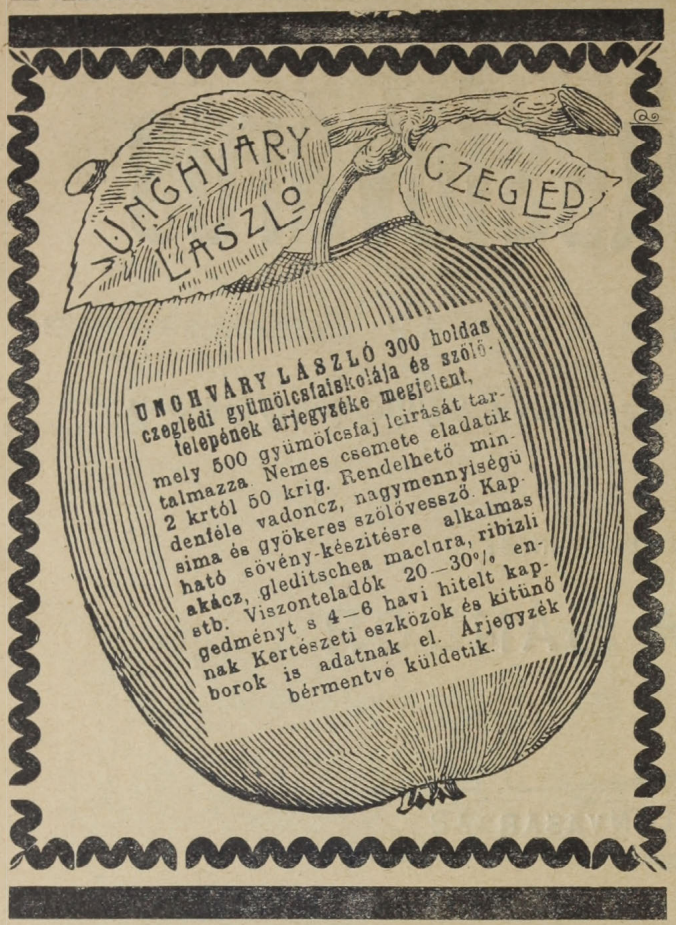

UNGHVÁRY LÁSZLÓ 300 holdas czeglédi gyümölcsfaiskolája és szőlőtelepének árjegyzéke megjelent, mely 500 gyümölcsfaj leirását tartalmazza. Nemes csemete eladatik 2 krtól 50 krig. Rendelhető minden féle vadoncz, nagymennyiségü sima és gyökeres szőlővessző. Kapható sövény-készitésre alkalmas akácz, gleditschea maclura, ribizli stb. Viszonteladók 20—30% engedményt s 4—6 havi hitelt kapnak. Kertészeti eszközök és kitünő borok is adatnak el. Árjegyzék bérmentve küldetik.

Több száz kiváló orvos ajánlja

Szt. Lukácsfürdői hegyiforrás

Legyen mindennapi italod!

Kapható mindenütt.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részv-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében, valamint folyó-számlában (chek-számlán). A 10%-os betét-kamatadót az intézet fizeti,) **4% kamatozással,**

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

o o o o o **Kézi zálogüzletei:** o o o o o

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utcza sarok. — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

o o o o o o o o o IRODÁI: o o o o o o o o o

VI. kerület, Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal. ooo

o o o o o o o o o o o o o o o o o

Üzleti órák: d. e. ½9—½1-ig, d. u. 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczi ek-tere 4.

NEW-YORK, életbiztositó-társaság.

Alakult 1845-ben.

Az összes nyeremények a biztositottak tulajdona.

Kivonat az 1900. évi üzleti jelentésből:

Aktivák összege	1 milliárd	293	millió korona
Évi bevétel		290	„ „
1900-ban a biztositottaknak kifizettetett		115	„ „
1900-ban kötött uj üzletek összege	1 milliárd	146	„ „
Tiszta fölösleg 1900. végén		225	„ „

Az 1900-ban a biztositottaknak kifizetett nyereményosztalékok összege 14 millió koronára rugott.

A New-York a müvelt világ összes országaiban bir fiókokkal.

A Ney-York kötvénye megtámadhatatlan a kiállitás napjától fogva.

Referenciák Magyarországon: A magyar általános hitelbank. Pesti magyar kereskedelmi bank.

Magyarországi vezérigazgatóság:

Budapest, Erzsébet-körut 9—II. szám. (New-York palota.)

V. évfolyam Budapest, 1902. márczius 2. 9. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETESI ÁRA:
Egész évre . . . . . 12 Kor.
Félévre . . . . . 6 Kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

Nincsen válasz.

Hetekig készültek a városatyák, hogy megadják a méltó választ a belügyminiszter ismert büdzsetleiratára. Kedden este a kerületi értekezleteken csakugy csattogott az éles penge, amelylyel a miniszteri leirattal akartak elbánni. A nagy harci riadóból vak tüzi lárma lett. A közgyülés nem válaszolt semmit. A fölszólalók csapkodtak ide, ütöttek oda, de a mikor szavazásra került a sor, mint a vezető nélkül maradt nyáj elszéledtek és megbuktatták valamennyi javaslatot és inditványt.

A közgyülés nem határozott semmit. Igaz, hogy a leiratot sem vette tudomásul. Ezzel azonban a kormány nagyon keveset törődik. A válasz pedig elmaradt s az ügy lekerült a napirendről. A törvényhatóság még kellemetlenebb helyzetbe került, mintha szó nélkül tudomásul vette volna a tanács javaslatát.

A fölszólalók ugyanis egymást tullicitálva állitották élére azokat a sértéseket, amelyekkel a belügyminiszter a törvényhatóságot illette. Kihámozták a leiratból a sértő mondatokat s ugy csoportositották, hogy minél világosabb legyen a sértés, amelyet önérzetes ember magán száradni nem engedhet. A közbeszólók pedig asziszáltak. Olyan közbeszólás is volt, hogy nem türjük, hogy a miniszter bennünket ország világ előtt sikkasztónak nevezzen. S a mikor mindezt igy szépen élére állitották, a többség azt felelte rá, hogy bánom is én.

A szerdai eredmény után konstatálnunk kell, hogy mégis csak a belügyminiszter ismerte legjobban a törvényhatóságot, a miniszter tudta, hogy milyen hangon lehet azzal a testülettel beszélni. A leirat hangja elég világosan kifejezi, hogy a miniszter nem tartja a törvényhatóságot komoly testületnek. S a közgyülés szerdán aláirta és hitelesitette a miniszte rne ezt a véleményét.

Most már bármi következik azután a leirat után, a törvényhatóság eljátszotta a jogát arra, hogy az öt ért sértésekért elégtételt vegyen, mert szerdai eljárásával azt dokumentálta, hogy bohém aszta társaság és nem komoly politikai testület, amelynek kezelésére és gondozására az ország fő és székvárosát rá bizni nem lehet.

De nemcsak a szavazás, maga a vita is megdöbbentő volt. A vezető emberek, a főszónokok a háttérbe vonultak s csak a másodrangu erőket küldték a csata sorba. Pedig kok molyabb dologgal ritkán foglalkozik a törvényhatóság. A főváros mandatáriusainak, tehát az egész főváros közönségének a becsületéről volt szó. Mert kétségtelen, hogy a miniszteri leiratban sulyos vádak vannak a főváros gazdálkodásáról. Vagy igazak azok a vádak vagy nem. Ha igazak, akkor a kormánynak is, a nagyközönségnek is kötelessége megakadályozni, hogy továbbra is azok rendelkezzenek a főváros közvagyonával, akik azt megbecsülni nem tudják. Végre a közvagyon nem arra való, hogy váltakozó érdekcsoportok ötletszerüen elpocsékolják. Ha nem igazak a vádak, a legkevesebb, hogy azokat férfias önérzettel vissza kell utasitani. Hogyan történhetett meg még is, hogy ilyen első rangu fontos és komoly ügy megvitatásakor az ugynevezett vezető emberek, akik sokkal kisebb jelentőségü ügyekben órákig tartó szóharcot szoktak vivni, némák maradtak és megelégedtek az egyszerü szavazással. Joggal elvárhattuk, hogy a vezető emberek fognak a sorompóba állani és vagy beismerik a miniszteri vádak igazságát s belátják, hogy eljátszották azt a bizodalmat, amelyben öket a

főváros választó közönsége részesitette, vagy megfogják védelmezni a törvényhatóságot, ha a vádakat igazságtalanoknak vélik.

Az a nagy hallgatás, amelyet a mindent megbuktató szavazás tetőzött be, azonban a vádak igazságának néma beismerése. A szemlélőben önkéntelenül az a meggyőződés érlelődik meg, hogy a vezető városatyák, akik irányitani szokták a törvényhatóság határozatait magukban elismerték a miniszteri vádak alapos voltát, de nem volt elég bátorságuk arra, hogy azt nyiltan bevallják s abból a konzekvenciákat levonják. Kétségtelenül sokkal kényelmesebb volt a zavaros helyzet megteremtése, minden komoly határozatnak a megakadályozása, mert a nagy zavarban könnyebben lehet kitérni a felelősség alul. A közgyülés nem mondott semmit, tehát semmiért sem kell helyt állani.

Azonban engedjék meg a mélyen tisztelt városatyák, hogy a nagyközönség ez után az eljárás után, amelyet a főpolgármester nagyon helyesen mondott kutyakomédiának, teljesen elveszitse azt a kis bizodalmát is, amelylyel még a város ügyeinek intézői iránt viseltetett.

Régi példaszó azonban, hogy nincsen olyan szerencsétlenség, amelyben valami szerencse ne lenne. A szerdai szerencsétlenségben is megvan a szerencse. A törvényhatóság temondott arról, hogy a főváros ügyeinek inlézésében komoly testületként szerepeljen s ezzel az intézést egészen átháritotta a kormányra. Ha a kormányban csak egy parány van meg abból a főváros iránt érzett szeretetből, amelyet olyan sokszor és olyan hangosan hirdet, akkor be kell látnia, hogy a főváros nagyon erősen rászorult a legsürgősebb mentő akcióra s ha nem akarja a kormány, hogy Budapest egészen elpusztuljon, akkor pillanatnyi halasztás nélkül meg kell csinálnia az uj fővárosi törvényt, amely friss erőt ad a petyhüdt szerveknek. Be kell látnia a kormánynak, hogy a mai szervezet föntartása országos veszedelem. A szerdai katasztrófáért az vigasztalhat csak, hogy a kutyakomédia alaposan megsürgette a fővárosi törvény revizióját.

A Belváros vasutja.

Mintha csak valami osztrák intézmény lenne a közmunkatanács, ugy kullog mindig hátul egy gondolattal. A jövőt nem látja, az életet nem ismeri s konzervativ fölfogásával mindig kerékkötője volt a főváros fejlődésének. Nem csoda, hogy a polgármester is évi jelentésében a főváros érdekében követeli és sürgeti a közmunkatanácsi törvény revizióját.

A Belváros — Budapest kereskedelmi negyede. Nem a nagykereskedelem, hanem a komoly detail-üzlet vonult meg a Belvárosban. Azokat az üzleteket azonban nem a Belváros, hanem az egész főváros lakosságának a számára nyitották. A Belváros gyérlakossága nem tudná fönntartani azokat a fényes, és drága üzleteket. A belvárosi kereskedelem csak ugy tudja megtartani pozicióját, ha a közönségnek könnyen és kényelmes közlekedéssel oda lehet jutnia a főváros minden részéből. Ezért törekszik mind a két villamos vasuttársaság arra, hogy vonalait minél jobban bevigye a Belvárosba.

A közuti vasut kerepesi-uti vonalát akarja a Kossuth Lajos-utcán átvinni Budára, hogy szivében metszve a Belvárost, minden irányból a Belvárosba szállithassa a közönséget. A városi villamos vasut egyetem-téri vonalát akarja meghosszabbitani a Papnövelde-utcán, Zöldfa-utcán és Irányi-utcán át a Dunáig.

A közmunkatanács mind a két vonalnak megépitését ellenzi. A Kossuth Lajos-utcai vonalról ugyan még hivatalosan nem nyilatkozhatott, mert még a városházán folynak a tárgyalások, de a városi vasut meghosszabbitásáról már nyilatkozott s nyilatkozatában kifejezést adott annak, hogy a Belvárosban semmiféle közlekedési eszközt nem hajlandó megengedni. Azt mondja a közmunkatanács, hogy a meglevő vasuti hálózat a Belvárost minden oldalról körülvevén általa e városrész forgalmi igényei teljes mértékben kielégitést nyernek, mert a legrosszabb esetben is a vasut néhány száz lépésre elérhető; uj vonalra tehát nemcsak szükség nincsen, sőt egyenesen kárára volna, mi mellett számolni kell azzal, hogy végre is minden utcába és minden házhoz vasuti közlekedést berendezni nem lehet.

Ugylátszik ebből, a nyilatkozatból, hogy a közmunkatanács komikussá akarja tenni a két vállalatnak azt a kivánságát, hogy a Belvárost szorosabban összekapcsolják a külső kerületekkel. Csakhogy nem sikerült ez a törekvése. Bizony a legideálisabb állapot az lenne, hogyha minden háznál volna vasuti berendezés. De mert ez a gyakorlati életben kivihetetlen, abból nem következik, hogy kilométernyi távolságban legyen csak hozzáférhető a közlekedési alkalmatosság éppen a Belvárosból, ahol pedig arra a legnagyobb szükség van. Maga a közmunkatanács is kénytelen elismerni, hogy a Belvárosból több száz lépésnyi távolságra lehet csak vasutat találni. Igazán szeretnénk tudni, hogy micsoda haszna van ebből a Belvárosnak s hogy micsoda kára lenne abból a közönségnek, ha a Belvárosban uj vonalat épitenek.

Noha hivatalos jelentésében nem mondja a közmunkatanács, köztudomásu, hogy egy aláirásokkal telt kérelemre alapitja a közmunkatanács az egész okoskodását. Néhány aláirással kérték a közmunkata-

nácsot, hogy engedje meg a vasut folytatólagos meghosszabbitását. Azt hisszük, hogy nem hivatalosan a közmunkatanács tagjai is éppen ugy tudják mérlegelni azoknak az aláirásoknak az értékét, mint mi. Jól tudják a közmunkatanács urai is, hogyan gyüjtik az ilyen aláirásokat, hogy különösen könnyü az aláirások gyüjtése annak, akinek a kerületben több háza van s a háziur hatalmával iratja alá az iveket a szegény bérlőkkel csak azért, hogy az ő palotájának a csöndjét ne zavarja a villamos vasut lármája. Azt meghisszük, hogy egyes palota-tulajdonosok, akik saját kocsijukon mehetnek és mennek ahova akarnak, akik még soha villamos vasuton nem is ültek, nem óhajtják a vasut terjeszkedését, nem látják szivesen, hogy a villamos vasut csöngetése megzavarja a nyugalmukat. Ez azonban egy főváros elsőrangu szükségletének kérdésénél számitásba nem jöhet.

Hogy az egyetem-téri állomás nem lehet végállomás, hogy a kecskeméti-utcai vonal csonka vonal, azt a közmunkatanács elismeri. Erre azonban nem ezt a választ adja, hogy a csonkavonalat egészitsük ki, hanem, hogy a kecskeméti-utcai vonalat is szeretné eltörölni, ha nem volna rá a vállalatnak szerződéses joga. Szóval a Belváros szüzi testét vasutnak nem szabad még érinteni sem. Ilyen hatósági gondozás után ne csodálják, ha a főváros ipara és kereskedelme nem tud lábra állani. Ekkora copffal még Kinát sem igazgatják.

A főváros dolga a parlamentben.

A kormányban és a törvényhozásban nincsen meg a municipiumok érdeke iránti érzés — mondotta egy tekintélyes kormánypárti képviselő. Ez a kijelentés sokban megmagyarázza azt is, hogy miért nem tud a főváros boldogulni. Ez magyarázza meg, hogy Budapestnek kilenc országgyülési képviselője van s mégis a legritkább esetben történik meg, hogy a parlamentben a főváros ügyes-bajos dolgaival foglalkozzanak. Pedig a magyar parlamentben nem szokatlan dolog az ugynevezett hazabeszélés.

Az állami költségvetés tárgyalása folyamán még is szóba került a főváros. A hetedik kerület országgyülési képviselője Morzsányi Károly mondott nagyobb beszédet. Szivesen fogadunk a főváros érdekében minden fölszólalást, mert legalább a honatyák figyelmét Budapest bajaira tereli. Ez a haszna megvolt Morzsányi fölszólalásának is, több azonban nem.

S amikor nyugodtan végig olvassuk a beszédet, önkéntelenül fölvetődik bennünk a kérdés: Hát ebből mi haszna volt a fővárosnak, nem ártott-e többet, mint amennyit használt. S szomoruan kell konstatálnunk, hogyha már föl is szólal egyik-másik képviselő, azt olyan módon teszi, hogy kevés belőle a hasznunk. Ha Morzsányi beszédét összevetjük azzal a memorandummal, amelyet a közgyülés a jóléti bizottság javaslatára a kormány valamennyi tagjának megküldött, föltünően nagy hasonlatosságot találunk. Csak éppen, hogy a memorandumnak jobb a magyarsága, világosabb a fogalmazása, meggyőzőbb az érvelése, mint Morzsányi beszédjeé.

Azt vártuk — s talán joggal — hogyha a főváros egyik legnagyobb kerületének képviselője a főváros érdekében fölszólal a parlamentben, nem fog megelégedni egy közkézen forgott hatósági iratnak rossz kivonatával, hanem a kibontakozás utját fogja megjelölni. Morzsányi azonban megelégedett a memorandum kivonatának az elmondásával. A kormány valamennyi érdekelt tagja megkapta a memorandumot. Föl kell tételeznünk, de biztos tudomásunk is van arról, hogy a szakminiszteriumokban komolyan tanulmányozzák a memorandumot, mert a miniszterelnök fölhivta a szakminisztereket, hogy a főváros memorandumában foglaltakra vonatkozólag irásban tegyenek jelentést.

Nyitott ajtót döngetett tehát Morzsányi, amikor meglehetősen gyönge kivonatban ismertette a memorandumot, ahelyett, hogy férfias komolysággal és nyiltsággal megmondotta volna, hogy milyen uton-módon lehet megmenteni a főváros háztartását. Egy betü uj nem volt az ismertetésében, egyetlen önálló gondolat sem. A beszéd után a főváros is elmondhatja, a magyar szálló igét: Ments meg Uram a barátaimtól,a z ellenségeimtől majd megvédem magamat.

Egyetlen egy uj gondolat volt az egész beszédben, de az azután igazán uj. Annyira uj, hogy nem hajlandó senki elhinni. Azt vitatta, hogy a városházán nincsen klikk. Ezt a nyilatkozatot Budapest polgárai közül senki sem fogja aláirni. Megengedjük, sőt magunk is valljuk és hirdetjük, hogy olyan csoport, amely a közjó hátrányára saját egyéni érdekeit érvényesitené, nincsen. Csakhogy ez nem meriti ki a klikk fogalmát. Azt pedig Morzsányi Károly sem fogja tagadni, hogy olyan klikk, amely egyes kerületnek az érdekét a főváros közérdeke fölé helyezi, nagyon gyakran és váltakozó alakban verődik össze a közgyülésen. Morzsányi Károlynak, aki olyan régen tagja a törvényhatóságnak, tudnia kell, hogy egyik-másik kérdésben a törzsfőnökök előzetesen megállapodnak s javasolhat a tanács akármit, a törzsfőnökök paktuma a döntő. Ha tehát nincs is abban a rossz értelemben vett klikk, vannak klikkek, amelyek a főváros közigazgatására a megengedettnél nagyobb befolyást gyakorolnak. Csak ez magyarázhatja meg éppen az ellenkezőjét annak, amit Morzsányi állitott, hogy csak azoknak a bizottsági tagoknak van befolyásuk a főváros vezetésére, akik állásuknál és képzettségüknél fogva arra hivatottak. Mert bizony van a törzsfőnökök rendjében olyan is, akit sem állása, sem képzettsége, sem intelligenciája nem kva

lifikál arra, hogy Budapest törvényhatóságában döntő szerepet játszék.

Még csak egy kérdést akarunk tisztázni. Morzsányi beszédében többek között a következőket mondta: Nyugodt lélekkel mondhatom, hogy a főváros vezetése buzgó, megbizható és kipróbált férfiak kezébe van letéve, kik szivükön hordják a főváros felvirágozását és annak jólétét teljes erejükből és odaadással előmozditani iparkodnak. A kérdés az, hogy kik azok a vezetők, mert vezetőnek kellene lennie a polgármesterrel élén a tanácsnak. Ha ő reájuk értette Morzsányi azt a kijelentést, ugy minden aggodalom nélkül mi is aláirjuk. Ha azonban a törvényhatóság ügyeit vezető törzsfőnöki karra értette, akkor nemcsak nem irjuk alá, hanem a leghatározottabban kétségbe vonjuk és tagadjuk, hogy a főváros vezetése a törzsfőnökök kezében buzgó, megbizható és kipróbált kezekben lenne. A főváros szervezetének éppen az a legnagyobb hibája, hogy a vezetés nem egy arra hivatott, felelős tényező kezében van. Ezért égetően szükséges a fővárosi törvénynek olyan reviziója, amely megakadályozza, hogy a törzsfőnökök minden felelősség nélkül kormányozzák a fővárost. Vajjon normális és egészséges viszonyok mellett megtörténhetett volna-e az az egész kályha tragikomédia, amelynek a városháza legutóbb tanuja volt.

Budapest közigazgatása.

A községi törvény alapján a polgármester köteles minden évben a közigazgatási bizottságnak beszámolni a főváros közigazgatásáról. Halmos János polgármester a héten adta be jelentését, amely őszintén tárja fel Budapest közigazgatásának a bajait. A jelentés a többek között a következőket mondja:

A közigazgatás állapotáról az utóbbi évek folyamán előterjesztett jelentéseimben ismételten volt szerencsém ráirányitani a t. közigazgatási bizottság figyelmét a fővárosi törvényhatóság alakitásáról és rendezéséről szóló 1872. évi XXXVI. t.-c. módositásának halaszthatatlan szükségességére. Részletes kifejtésben tüzetesen rámutattam azon indokokra, melyek az idézett törvény szükké és elavulttá vált keretei által a továbbfejlődés menetében megbénitott közigazgatásunknak a változott és előrehaladott viszonyokhoz mért uj keretbe illesztését elkerülhetlen követelményként állitják elő. A törvény megváltoztatására, illetve ujjáalkotására irányuló óhajnak ismételt kifejezésre juttatása mellett, a székesfőváros törvényhatósága saját hatáskörében is elkövetett mindent arra nézve, hogy a mind érezhetőbbé váló bajokon és az egyre fokozottabb mérvben jelentkező hiányokon legalább a szervezési szabályrendeletek az érvényben levő törvény rendelkezései által megengedett keretben való módositásával némileg segitsen. E törekvés sikere beigazolást nyert ugyan a módositásokat követő jelentékeny eredményekben és határozottan érezhető javulást idézett elő a közigaztás menetében, mindazonáltal csak az apróbb és kisebb jelentőségü hiányokat szüntethette meg, mig ezzel szemben a nagyobb bajok változatlanul fennmaradva, gyökeres orvoslásukat csak a törvénynek teljes ujjá alkotásától várhatjuk. Ezért nem mulaszthatom el ezuttal is határozottan kifejezésre juttatni azon véleményemet, hogy székesfővárosunk közigazgatásának általános és minden irányu várakozást kielégithető javulása csak a törvényhatóság alakitásáról és rendezéséről szóló törvény revíziójának folyományaként jelentkezhetik.

A szervezési szabályrendeletnek legutóbbi módositását illetőleg van szerencsém jelenteni, hogy az elmult év folyamán a tanácsi igtató, kiadó és kézbesitő hivatalok, valamint az elnöki segédhivatal és a katonai ügyosztályi iroda, mint külön álló kezelő hivatalok megszüntettetvén, az emlitett hivatalok helyébe az azoknak egyesitésével szervezett uj tanácsi segédhivatal lépett, mely müködését a folyó év elejével kezdte meg.

Az eddig széttagolt kezelő-hivataloknak ezen összpontositása számottevő megtakaritással jár és bizton várhatólag szintén jelentékeny javulást fog eredményezni az előző helyzettel szemben ugy a közigazgatás, mint a közönség érdekeinek minél megfelelőbb kielégitése szempontjából is.

Javaslatot dolgoztattam ki a fizetési fokozatokban való előléptetésnek választás mellőzésével rangsorozat szerintis zabályozása ügyében is, mely javaslat a legközelebbi közgyülésen fog tárgyaltatni.

A fennálló törvények kivánatosnak mutatkozó módositását illetőleg az előző évi jelentésemre való hivatkozással ezuttal is hangsulyoznom kell, hogy az 1870. évi X. t.-c.-ek módositandónak tartom oly irányban, hogy a főváros anyagi megterheltése az önkormányzási jogok teljes épségben tartásával és a főváros jelenlegi nyomasztó pénzügyi helyzetének szükségszerü méltánylásával is — a lehetőségig csökkentessék.

Ugyancsak szükségesnek mutatkozik a fennálló kormányhatósági szabályrendeletek közül a házalási nyilt parancs módositása, illetve a házalásnak törvényileg szabályozása is, mivel az egyes vidékek lakóinak házi iparterméikeivel szemben fennálló kivételes házalási kedvezmények czimén amiatt, hogy a házalás tárgyát képező árun annak származása megjelölve nincsen, oly ipari termékek is forgalomba hozatnak, melyek a külföldön gyártatnak és e visszaélés folytán a hazai iparra káros hatást gyakorolnak.

A közigazgatás egyes ágainak törvény, vagy miniszteri rendelet által még nem szabályozott részeiben szükségesnek mutatkozó intézkedésekre vonatkozólag ujólag utalok a mezőgazdasági termények, termékek és czikkek hamisitásának tilalmazásáról szóló 1895. évi XLVI. t.-c. rendelkezéseinek az élelmiszer kereskedelem érdekében valamennyi mezőgazdasági termékből készült élelmicikkre kivánatos kiterjesztésére, illetve országos tápszertörvény alkotására.

Ezenkivül kivánatos lenne az 1901. évi VIII. és 1901. évi XXI. t.-cikkeknek mielőbbi életbeléptetése, hogy a lelencügy és a gyermek-elhelyezés terén ez idő szerint jelentkező nehézségek elhárittassanak, továbbá az egyesületi ügy törvényhozási szabályozása, valamint a szegényügy általános, országos rendezése és ezzel kapcsolatban az illetőség megállapitása körül folytatott bonyo-

dalmas és hosszurna terjedő tárgyalásoknak lehető egyszerüsitése és rövidítése.

A székesfőváros közigazgatási területének jelenlegi beosztása a közigazgatás akadálytalan és hatályos müködhetése iránt táplált követelményeknek a változott viszonyoknál fogva ma már alig képes megfelelni. Az eredetileg megállapitott kerületek területi kiterjedésében, valamint ezek lakosainak létszámában a lefolyt idő alatt annyira különböző emelkedés jött létre, hogy e részben az egyes kerületek között jelenleg a legnagyobb aránytalanságok állanak fenn. Ezen jelentésem keretében e nagyfontosságu és kiváló jelentőséggel biró kérdésnek megfelelő megoldási módozataira részletesen ki nem terjeszkedhetvén, csupán az ujabb szabályozás szükségességének általánosságban való hangoztatására szoritkozom.

A törvényhatóságnak a törvényhozás vagy kormány különleges intézkedéseit igénylő helyi körülményeire nézve felemlitem, hogy a vasutak és egyéb állami közintézmények szempontjából uj szabályozási terv és város fejlesztési programm elkészitése vált szükségessé, e célból azonban már a kormány, a közmunkák tanácsa és a főváros hatósága részéről vegyes bizottság küldetett ki.

A gázgyár.

A belügyminiszter a héten döntött a gázgyár dolgában. Hozzátehetjük mindjárt, hogy a belügyminiszter döntése mindenben egyezik azzal az állásponttal, amelyet az ügy tárgyalásakor mi a «Magyar Székesfőváros»-ban hangoztattunk.

A miniszter jóváhagyta a közgyülésnek a második határozatát, amely a mérnöki hivatalt utasitja, hogy gyüjtse össze az adatokat, tanulmányozza, menynyibe kerülne a gázgyár megváltása, vagy egy uj gyár épitése, lehetne-e a mostani vállalatnak konkurrenciát csinálni, vagy minden áldozat árán meg kell váltani a gázgyárat. Csak a terminust szállitotta le a miniszter. A közgyülés határozata után mi mindjárt azt hangoztattuk, hogy két esztendő bőségesen elég idő az előtanulmányok megtevésére s hogy kifogy a város az időből, ha három évet ad az előtanulmányozásra és az adatgyüjtésre. A miniszter is igy határozott és kötelezte a mérnöki hivatalt, hogy javaslatát 1903. december végeig tegye meg.

A miniszteri leiratban azonban sokkal erősebb és sokkal jelentősebb a megokolás, mint maga a határozat. A megokolásban a miniszter magyarázza a fővárosi közgyülés ügyrendjét s azt vitatja, hogy az ügyrend a tanácsra nem vonatkozik. Maga a miniszter is érzi, hogy okoskodása kissé erőszakos és nagyon kihivja a kritikát s azért megengedi azt a föltevést is, hogy ha vonatkozik is az ügyrend a tanácsi előterjesztésekre, akkor sem szabad formai okokból olyan határozatot életbeléptetni amely veszedelmes lehet a főváros közérdekére. Ebben kétségtelenül igaza van a miniszternek.

Ha ezt a gázgyári leiratot összevetjük a büdzsetleirattal, körülbelül megállapithatjuk, hogy micsoda intenciója van a kormánynak, amely a fővárosi törvény revizióját megakarja csinálni. Mind a két két leirat azt bizonyitja, hogy a belügyminiszterium az autonomia intézésében erősen megakarja szoritani a közgyülés hatáskörét és a fontosabb faktornak a tanácsot tekinti. A tanácsban ugylátszik megbizik a kormány, a törvényhatóságban azonban nem. A büdzsetleiratban is, ebben is szigoruan megvonja a határt a tanács és a közgyülés intézkedése között s mig a tanács intézkedését elismeréssel fogadja, alig talál elég kemény kritikát a közgyülés dolgainak elitélésére. S mindig élesebb és keményebb lesz a hang. Ugylátszik, nagy dolgok vannak készülőben, amelyeknek megvalósitásához szükséges, hogy a kormány a nagyközönség, a közvélemény előtt diszkvalifikálja a törvényhatóság munkásságát.

A fővárosi könyvtár.

Ma még nagyon kevesen tudják, hogy a központi városházán a fővárosnak 21.412 kötetből álló nyilvános könyvtára van. Toldy László dr. főlevéltáros hét esztendő óta gyüjti és rendezi a könyveket nagy buzgalommal és szakértelemmel. A főlevéltáros a könyvtár állapotáról a következő jelentésben számol be a tanácsnak:

Bár a székesfővárosi könyvtár a fővárosi alkalmazottak részére már 1899 elején megnyittatott, a helyi és egyéb viszonyokban rejlő célszerütlenség és a többszöri költözködés következtében nagyobb ügy- és személyforgalma csak akkor lett, amidőn 1900 novemberében jelenlegi helyiségébe költözött, ahol a rendelkezésünkre álló nagy terem nem csupán a nagy könyvanyag elhelyezésére volt elegendő, hanem egyszersmind igen alkalmas olvasóterem gyanánt is szolgál. A főváros közönsége részéről a könyvtár látogatása tehát tulajdonképpen 1900 november 19-ével kezdődik.

A helyiségnek az előbbieknél célszerübb volta lehetővé tette azt is, hogy a könyvtár rendezésével és felállitásával járó munkálatok pontosan végrehajtassanak.

Kötelességet teljesitek, amidőn most a könyvtárnak 1901. december 31-éig bezárólag terjedő állapotáról és az eddig végrehajtott munkálatokról a Tekintetes Tanácsnak beszámolok s bár a könyvtár a közönség által való igénybevételének első éve 1901. november 19-ével záródik, erre nézve is 1901. december 31-ig foglalom össze jelentésemet.

Mindenekelőtt beszámolok a könyvtár könyvállományáról és annak 1893-tól kezdődő szaporodásáról. Ezt a következő táblázat tünteti föl:

1894 végével volt	2394	mü	4091 darabbal
1895-iki szaporodás	2185	»	3277 »
1896-iki szaporodás	1812	»	2718 »
1897-iki szaporodás	2611	»	3916 »
1898-iki szaporodás	2493	»	3739 »
1899-iki szaporodás	559	»	838 »
1900-iki szaporodás	899	»	1348 »
1901-iki szaporodás	990	»	1485 »
1901 végével volt összesen	13,943	mü	21,412 darabbal

A könyvállomány 21,412 darabból állván, s ebből 10,561 darab lévén katalogizálva, még 10,851 darab katalogizálatlan; ezek nagyobb része a kisebb nyomtatványok, egy része pedig az igen sok kötetből álló nagy gyüjteményes munkák, melyeknek katalogizálása, minthogy a rendelkezésre álló munkaerő azt nem győzte, azért volt elhalasztható, mert ugyis könnyen megtalálhatók. Különben ezeknek katalogizálása a folyó esztendő feladata lesz.

A betürendes cédulás főkataloguson kivül mindazon nyomtatványokról, melyek a cédulás főkatalogusban fel vannak véve, szakkatalogus is készült.

Minthogy, mint fentebb említém, 10,851 darab még nincs rendszeresen felvéve a betürendes főkatalogusba, ezekről még szakok szerinti cédulák sincsenek, amiknek elkészitése szintén a folyó év munkája lesz.

Minthogy a szakkatalogus céduláinak összege 9220, a cédulás főkatalogus pedig 6175 lapot tartalmaz, megjegyzem, hogy a kettő között mutatkozó különbség abból ered, hogy a szakkatalogusban számos munka tartalmánál fogva többféle szakba van beosztva és igy ezen katalogus céduláinak nagyobb számban szerepelnek.

E helyen megjegyzem még azt is, hogy a fővárosi könyvtár természeténél és a gyüjtésre kiszabott kereténél fogva, nem gyüjt mindazon felsorolt szakokba vágó munkákat, amelyek benne tényleg képviselve vannak, igy tehát nem gyüjtünk sem hittudományi, sem nyelvészeti és mathematikai, sem szépirodalmi és egyéb szakokba vágó müveket; ami ezekből könyvtárunkban van, azok oly kötelmi példányok, melyek 1893—1897-ig a könyvtárnak megküldettek s amelyeket más rendelkezés hiányában, mint a könyvtár tulajdonait szintén besoroztunk a könyvállományba; feleslegeseknek azonban még ezek sem mondhatók, mert a szépirodalmiakat kivéve, miket nem adunk ki olvasásra, a többi összes szakoknak vannak olvasóik. Viszont figyelembe veendő az is, hogy a fentebbi szakok szerinti kimutatásban a közigazgatási szak csupán 152 müvel szerepel; ez a 152 mü azonban közvetlenül a «közigazgatási elméletével» foglalkozik, magára a gyakorlati közigazgatásra s annak egyes ágaira vonatkozólag azonban, milyenek főképpen a városi közigazgatás különböző ágai, több ezerre terjedő munka van könyvtárunkban és a pénzért történő beszerzések legelső sorban ily szempontból eszközöltetnek.

Bár a szervezeti szabályzat még nincs véglegesen megállapitva s igy a kikölcsönzés ügye véglegesen rendezve még nincs, abból indulván ki, hogy a főváros alkalmazottai tekintve azt, hogy a könyvtár ugyanazon órákban van nyitva, amelyekben ők hivatalosan el vannak foglalva, miért is azt az olvasóteremben nem használhatják s igy a könyvtár használatától teljesen el volnának zárva, pedig a könyvtár első sorban az ő céljaiknak kell, hogy szolgáljon, ki is adtunk könyveket s e tekintetben azon módon jártam el, amelyet más könyvtáraknál is követnek, azaz a főváros alkalmazottjainak kiadtuk az általuk kért müveket. A kikölcsönzés a főváros alkalmazottaival szemben 1899. október 1-ével kezdődött. Ezen idő óta 3297 személynek 9931 mü 11.106 kötete adatott ki, amelyből 3133 személy 9787 mü 10.783 kötetét hozta vissza.

Megjegyzem, hogy a kikölcsönzők száma nem emelkedést, hanem fogyást mutat, minek oka az, hogy tett tapasztalatokon indulva, megszoritottam a kikölcsöncsönzést, amennyiben a könyvtárban levő a kötelező példányokból eredő szépirodalmi müvek kikölcsönzését beszüntettem.

Rendkivül örvendetes képet nyujt az olvasóterem forgalma, amennyiben bár a nagy közönség körében még mindig nem terjedt el eléggé a fővárosi könyvtár létezésének és könnyen való megközelithetésének tudata, mégis olvasó közönségünk ugyszólván napról-napra rohamosan szaporodik. Az olvasók számát a könyvtárban kitett napló mutatja, melybe minden olvasó köteles nevét és az általa használt könyv czimét sajátkezüleg beirni. Ebből a naplókönyvből konstatálható, hogy 6743 olvasó 8020 müvet olvasott a könyvtárban.

Az olvasók száma azonban még kedvezőbb arányt tüntet fel, ha az olvasóterem eddigi 6743 olvasójához hozzászámitjuk azt a 3297 egyént, aki a fővárosi alkalmazottak köréből használta a könyvtárt; minthogy azonban ezek 1899. október 1-étől kezdődőleg használták a könyvtárt, mig az olvasóterem csak 1900. november 19-én nyilt meg, ezt a számot nem számitottam az olvasótermet használóknak számához.

Ha már most a mi könyvtárunk 1901-iki olvasóteremi forgalmát összehasonlitjuk a többi nagy könyvtárak forgalmával, ugy a következő eredményre jutunk:

	könyv-állománya:	használt müvek száma:
M. N. Muzeumi könyvtár	467.000	18.227
Egyetemi könyvtár	264.000	60.822
Akadémiai könyvtár	110.000	6.928
Bécs városi könyvtár	52.157	2.046
Berlini egyetemi könyvtár	150.000	5.650
Freiburgi egyet. könyvtár	250.000	1.836
Gráci egyetemi könyvtár	144.068	13.890
Hamburgi városi könyvtár	600.000	23.890
Krakkói egyet. könyvtár	224.774	5.739
Müncheni városi könyvtár	980.000	56.000
Páduai városi könyvtár	107.306	8.047
Drezdai királyi könyvtár	400.000	11.516
Budapest fővárosi könyvtár	21.412	7.778

Távol áll tőlem, hogy ezen számarányokból oly következtetéseket vonjak le, melyek hivságos képet nyujthatnának könyvtárunkról, vagy hogy azt állitsam, hogy a mi könyvtárunk felette áll a többieknek, de fel vagyok jogositva a mondottakból azt a következtetést levonni,, hogy a fővárosi könyvtár állománya oly könyvekből áll, melyeket olvasóink keresnek, de másrészt azt is, hogy létezése erősen érezhető szükséget pótol és hogy annak fejlesztése a leghálásabb feladatok egyike.

Érdekes az is, hogy kik használják a fővárosi könyvtárt. A főváros minden fokozatu alkalmazottain kivül könyvtárunkat elsősorban a tanuló ifjuság használja és pedig ugy az összes felső- és szakiskolák hallgatói, mint a középiskolák felsőbb osztályu tanulói. Ezek nagy kontingensén kivül városi és egyéb tisztviselők, tudósok, müvészek, irók, köztük sok pap, hirlapiró, tanár, orvos, ügyvéd, szóval az értelmiség minden osztálya, sőt nagy számmal kereskedők és iparosok és ami különösen örvendetes, az utóbbiak közül ipari munkások, akik nem léha, vagy szórakoztató időtöltést nyujtó, hanem komoly, szakmájukba vágó dolgokat olvasnak.

Az olvasók számának fent kimutatott folytonos emelkedése, a nagyközönség soraiból többszörösen felhangzó

óhajok s az a körülmény, hogy a fővárosi törvényhatósági bizottsági tagok többsége és a fővárosi alkalmazottak a délelőtti órákban a könyvtárt nem használhatják, kivánatossá teszi azt, hogy a könyvtár ne csupán délelőtt, hanem délután is nyitva legyen. Kérem tehát a Tekintetes Tanácsot, méltóztassék már most elrendelni, hogy könyvtárunk a közönség számára hétköznapokon délelőtt 9—12-ig és délután 4—7-ig legyen nyitva, vasár- és ünnepnapokon pedig az eddigi szokáshoz képest 9—12-ig. Erről szó van a könyvtári szervezési javaslatban, de minthogy az még eddig letárgyalva nincs, ez az ügy rövid uton, tanácsi határozattal is elintézhető, annál inkább, mert a szervezési javaslat ezen pontját a tárgyaló bizottság is helyesléssel elfogadta és legfeljebb annyi költségtöbblettel jár, amennyit a téli hónapokban szükséges délutáni fütési és világitási költségek tesznek.

A közgyülésből.

Az egyesités óta sem volt olyan bolond közgyülése a főváros törvényhatóságának mint szerdán. Iszonyuan neki gyürközve állottak ki a városatyák a porondra, hogy visszaverik a kormány támadásait, de ehelyett egymást gyürték le. Igazán cirkuszi látvány volt a szerdai közgyülés. Kár, hogy belépő dijat nem szedtek. Kacagni való volt, amint püfölték egymást és a kormányt és a hogyan vigyáztak arra, hogy azért az ütés nagyon ne fájjon. Csak egyet vertek el alaposan, de azt azután egészen agyonütötték: a főváros törvényhatóságának tekintélyét és méltóságát.

A belügyminiszternek a büdzset leiratát tárgyalták. A tanács tudvalevőleg azt a javaslatot tette, hogy ne zsörtölődjék egymásra a két hatóság, hanem dolgozzanak s azért megcáfolva a miniszter vádjait azt inditványozta, hogy a leiratot vegyék tudomásul. A városatyák egy része nem akart ebben megnyugodni. Nekik több kellett. A legkeményebben bánt el a leirattal F e l e k i Béla aki a következő inditványt tette.

A közgyülés visszautasitja a belügyminiszter leiratában foglalt, a tényekkel ellenkező azt az állitást, hogy a főváros közönsége háztartása rendezését kizárólag a kormánytól várja: hogy a válságos pénzügyi helyzet a multban folytatott gazdálkodás következménye és hogy annak orvoslására semmi irányban nem rendelkezett. Visszautasitja a miniszternek azt az általánosságában tartott vádját, hogy a törvényhatóságot váltakozó érdekcsoportok ötletszerü akarata intézi, hogy a törvényhatóságot elhatározásaiban nem mindig a közérdek vezette, s hogy a községi jövedelmek rendeltetésüktől elvonattak. Elhatározza, hogy tiltakozásának föliratban ad kifejezést, a mely föliratban a törvényhatóság jogos sérelmeit is előadja, azzal, hogy a mennyiben a kormány s a törvényhozás a főváros jogos követelményeineka legközelebbi jövőben eleget tenni nem fognak, az esetleges válságért a felelőséget teljes egészében magától elháritja. A föliirat szerkesztésére 10 tagu bizottságot küldjenek ki.

A fölszólalók közül K a s i c s Péter volt az egyetlen, aki nagy örömmel és megelégedéssel üdvözölte a miniszter leiratát. Közben elég érdekes leleplezést is tett. Elmondta, hogy a belvárosi bizottsági tagok nemrég titkos értekezletet tartottak, amelyen elhatározták, hogy a közgyülési állapotok szanálására diktátort fognak kérni a kormánytól. A belvárosiak nem cáfolták meg a leleplezést. Nem is lehetett, mert az értekezletet csakugyan megtartották, annak határozatát tudatták a főpolgármesterrel, de a főpolgármester kijelentette, hogy kerületi körök magánjellegü határozatáról nem vehet s nem hajlandó tudomást venni. Erre azután a belvárosiak is lemondottak a további akcióról.

Volt a vitának még egy pikáns érdekessége. F e l e k i Béla nyiltan és határozottan a szemére vetette Kasics Péternek, hogy senki annyit nem ártott a főváros autonómiájának, mint ő. Ha a többség Kasics óhajával ellenkező határozatot hoz, rögtön elő áll a klikk szóval és a közgyülésnek olyan határozatait is megföllebezi, hogy nem akar valakinek szubvenciót adni. A miniszternek kell kitanitania Kasicsot, hogy az a város autonom joga.

Erre a nyilt kijelentésre már igazán szükség volt, mert Kasics a megengedett mértékben nagyon is tul élt már terrórizmus fegyverével. A nyilt vádra nem is talált megfelelő választ. Megpróbálta ugyan a védekezést, de az véghetetlenül gyönge volt. Mindennek azonban az lett a vége, hogy noha a tanácsi javaslattal együtt öt inditvány volt, a közgyülés egyiket sem fogadta el és nem határozott semmit. Ezt az eredményt a VII.kerületi városatyák idézték elő. Az erzsébetvárosi városatyák ugyanis egy tömegben ültek s ők voltak az egyetlenek, akik egyik javaslatot sem fogadták el. Nélkülük pedig egyik pártnak sem volt meg a többsége.

A budzset vita előtt egy érdekes interpelláció volt. Reményi Antal kivánta a polgármestertől, hogy valahány bécsi ügynök beteszi a lábát a fővárosba azonnal fogják el és csukják le. Ez a dualizmus hü megtartása, mondta az öreg ur. Bécsben ugyanis a rendőrség három magyar kereskedőt tartóztatott le, mert Bécsben akartak üzletet kötni. Az bizonyos, hogy Budapest könnyen megköthetné az alkut, hogy csukják le egymásnak ügynökeit. A bécsiek lámpával sem találnak többet annál a háromnál, a mi toloncházunk azonban egészen megtelne velük. Akkor még Eulenberg Salamon is elengedné az önálló vámterületet. Sajnos azonban, nem lesz belőle semmi.

A tisztviselők fizetési fokozatban való előléptetését is elintézték végre. Csak tessék most már utánna csinálni a tisztviselők pragmatikáját is.

A házi nyomda direktorával Janernik Nándorral annyi halogatás után végre megkötötték a szerződést. Őszintén gratulálunk hozzá a fővárosnak. Sokat lehe vitatkozni arról, hogy helyes dolog-e, hogy

a város maga tart nyomdát s igy elvonja a közmunkát az adófizető iparosoktól. De ha már megvan a nyomda, annak az élére kiválóbb, tehetségesebb és hozzá értőbb embert nem kaphattak volna. Elenyésző csekélység a fizetése ahoz az összeghez, amelyet évenkint már eddig is megtakaritott a városnak. A városi nyomda addig aktiv üzlet lesz, amig Janernik áll az élén.

Csütörtökön a közérdek cimén az első és harmadik kerület csatározott a legridegebb kerületi érdekért. Azok az urak, akik még tegnap olyan nagyon hirdették a függetlenségüket, akik hajlandók lettek volna elvben meglincselni a kormányt, ma amikor konkrét dologról volt szó, jámbor báránykák voltak és minden lelkifurdalás nélkül elvontak a rendeltetésétől hatvanezer koronát, hogy tápláljanak vele egy magánvállalkozást, az uj katonai ruharaktárt. Mert arra az utra egyedül és kizárólag a ruharaktárnak van szüksége s ha a város nem csinálja meg, megcsinálja a kincstár. Még csak azt kivánjuk konstatálni, hogy hétfőn a parlamentben, szerdán a közgyülésen tiltakoztak az ellen, hogy a törvényhatóságban érdekcsoportok, klikkek vannak s csütörtökön a tárgyalás folyamán, ott a közgyülési teremben nyiltan kötötték meg a paktumot a klikkek.

Főzőkonyha az iskolában.

Lapunk pár év előtt már hosszabb czikkben méltatta azt az eszmét, hogy a polgári leányiskolákat főzőkonyhákkal kell ellátni. Londonban és Angolország nagy városaiban 1878. óta nem épül leányiskola a házi gazdaság és háztartás gyakorlati tanitásra alkalmas konyha nélkül. Németország előkelőbb városainak iskolái is már jobbára el vannak látva ilyen konyhákkal. Franciaországban 1883. óta erről törvény intézkedik. És mindenütt üdvösnek bizonyult ez az intézmény.

Nálunk 1897-ben Gyulay Béla dr., az V. ker. polgári leányiskola igazgatója kérelmezte ezt a székesfőváros hatóságától. Kimutatta, hogy befektetésül is csak néhány száz koronára volna szükség, mert az iskola pincehelyiségét erre a célra könnyen fel lehetne használni; továbbá egy szakácsné és cselédleány fizetésére 360 K., világitásra és tüzelőre 400 K. A napi kiadásokat maga az intézmény fedezné, még pedig oly képpen, hogy a növendékek (egy osztályból hat) azokon a napokon, amelyeken rájuk kerül a sor, fizetnének a konyhának 40 fillért s ezért ebédet kapnának a saját főztjükből. A főzött ételnek fele pedig olcsó árban eladatnék a házakhoz. Ilyen módon még jótékonyságot is gyakorolna.

Valóban csekély áldozattal igen sokat adna a főváros az ő polgárai leányainak, ha ily módon megtanitanák őket szerény háztartást vezetni, gazdálkodni és takarékoskodni, — ami tulajdonképpen a nőnek fő hivatása. Mindenesetben többet érne rájuk s az egész társadalomra nézve ez, mint pl. annak tudása, hogy hány csillag van az égen, vagy hogy milyen körmondat ez stb.

Igaz, hogy most is tanulnak gazdaság- és háztartástant a polgári leányiskola IV. osztályában. De mi értelme és értéke van annak, mikor e gyakorlati tárgyból a kathedrán egy férfitanár tart előadást? Vagy hogy könyvből a növendék megtanulja az ételek táplálóértékét, de maga azt felhasználni nem tudja? Ha a főzés megkezdése előtt mindennap arra tanitanák, hogy előbb számitsa ki, miből mennyi szükséges egy, 2 vagy 4 tagu családnak s igy mennyibe kerülne az ebédje; vagy ha arra tanitanák gyakorlatilag, hogy 1 vagy 2 koronából milyen napi élelmezést lehet kiállitani; melyik a legolcsóbb ebéd, sőt a csarnokban is maguk vásárolnának stb. akkor bizonyára több látszata volna az életben a háztartástan tanulásának, mint a mai elméletnek.

A mai polgári leányiskolákról ugyis csaknem azt lehet mondani, hogy semmi közük a gyakorlati élethez, mert mindig a felsőbb leányiskolákhoz simul. A polgári leányiskoláknak saját, még pedig gyakorlati céljuk van. Ennek helyes megoldására kell törekedni. S ha a főzőkonyhát életbe léptetjük, legalább valami gyakorlati ismeretet adunk a polgárok leányainak, amelyre nevénél fogva is inkább köteles a polgári iskola, mint más tanintézetek. Igy lenne igazi polgári leányiskola.

De még egy más ok is ajánlja a főzőkonyhák létesitését — s ez az ismétlő leányiskola. Ezeket az iskolákat a polgári leányiskolákban kellene megnyitni s ha növendékei egyebet semmit sem tanulnának, mint a varrást és gyakorlati háztartást, (tehát a főzést is) akkor a munkásnép boldogsága már jórészt meg volna alapitva s a szociális kérdés félig meg volna oldva. De erről más alkalommal.

Itt csupán arra kérjük Bárczy István tanácsost, vegye fel a pár év előtt elejtett fonalat és tegyen ez irányban kisérletet, legalább egy iskolánál mielőbb!

Van ugyan már Budapesten két önálló főzőiskola (a Háztartási iskola egyesületé s a Nőképzőé), de azoknak más a céljuk és rendeltetésük. Az iskolába kell bevinni a főzés és házvezetés gyakorlatát, s ott mindegyik tanulóra kötelezővé tenni; különben a nagytömeg nem fog részt venni abban, mint az emlitett két gyéren látogatott iskola eléggé bizonyitja. Pedig tagadhatatlan, hogy a boldog családi élet támasza a rendezett háztartás. A rossz családi életnek igen gyakran az az oka, hogy a nő egyáltalán semmi ismerettel nem bir a helyes, takarékos és körültekintő háztartásról. E kérdésnek helyes megoldása tehát igen nagy fontosságu közérdek.

Uj gyárak.

A kerületi elüljárók hivatalos jelentései alapján összeállitott kimutatás szerint a főváros területén tavaly negyven uj gyártelep létesült. Alább közöljük az uj gyáralapitásokat. Abból kitünik, hogy a nagy szám nem sokat bizonyit, mert a legtöbb gyártelepnek csak a cime gyár, valóságban azonban csak kisebb-nagyobb mühely. Az uj gyárak a következők:

Kötőgyári ipar (IV., Kossuth Lajos-utca 1.)

Frank Albert parafadugó- és parafalemez-készitő gyára (IV., Molnár-utca 24. sz.)

Moskovitz Emil iskolatáska és bőrdiszmügyára (V., Váci-ut 74.)

Fakereskedelmi részvénytársaság mindennemü erdőterméket feldolgozó ipartelep (V., Vizafogó 1440/43.)

Goldmann József és Stark Adolf tüzifakereskedési és légszesz favágó-telepe (V., Katona József-utca 9/11.)

Fehér Miklós gépgyár részvénytársaság fémöntés nélküli gépgyári és gépkereskedési telep (V., Váci-ut 80.)

Kiessling János, Fischer Mór és Strausz Győző csillárgyártó bronzmüves-telep (V., Akadémia-utca 14.)

Haertel Walter tinta-, folyékony tus- és gummioldatgyár (V., Váci-ut 74.)

Stern Vilmosné csillár- és villanymotor dynamo-gépgyár (VI., Szerecsen-utca 35.)

Kunetz Kálmán zsinórgyár (VI., Nagymező-utca 46.)

Hazai csőtisztitó- és gépkellékgyár részvénytársaság (VI., Lehel-utca 23.)

Krobak Mór cipőkészitőgyár (VI., Lehel-tér 10.)

Freidiger Mór ágynemü-, férfi-, nőruha- és fehérnemü készitő gyára (VI., Laudon-utca 6.)

Hesky Bertalan és Placek János tüzmentes pénzszekrénygyára (VI., Szabolcs-utca 4.)

Alfa-separator részvénytársaság tejgazdasági gépgyár (VI., Váci-ut, Névtelen-utca.)

Kalledey Mór bőrdiszmüáruk gyára (VII., Király-utca 27.)

Kaufmann és Náthán liqueur-gyára (VII., Dob-utca 63. szám.)

Wüste és Ruprecht accumulator-gyára (VII., Gizella-ut 26.)

Weiszmann Menyhért csipkepapir gyára VII., Józsika-ut 53.)

Orován Ármin fehérnemü-gyára (VII., Király-utca 49.)

Spik Jakab csillárgyár (VII., Dob-utca 63.)

Réthy János papir- és vászonkészitő gyár (VIII., Rökk Szilárd-utca 14.)

Telephon-gyár részvénytársaság ezelőtt Berliner I. magyarországi vezérképviselőségének elektrotechnikai és müszerészeti gyára (VIII., Szilágy-utca 3. sz.)

Özvegy Keller Józsefné központi fütés, világitás, vizvezeték és csatornazási berendezések gyára (VIII., Szentkirályi-utca 40.)

Komáromi József iparvegyészeti gyára (VIII., Népszinház-utca 43.)

Kohn Dávid és Sámuel központi fütés, szellőztetés, viz- és légszeszberendezési gyára (VIII., Szentkirályi-utca 40. szám.)

Hirschenhauser Ignác hasonló gyára (VIII., Szentkirályi-utca 40.)

Goldreich Fülöp kóserhus füstölő gyára (VIII., Szeszgyár-utca 7.)

Neumann Ignác cukorkakészitő gyára (VIII., Tömő-utca 5.)

Braun Mihályné szül. Lustig Adél cukorkakészitőgyára (VIII., Tömő-utca 5.)

Gross Ignácné szül. Krausz Regina liqueur- és rumgyára (VIII., Stáhly-utca 5.)

Ziegler Jakab szikvizgyára (VIII., Ujvásár-tér 12.)

Bihaly József gázerőre berendezett sóőrlő gyára (IX., gróf Haller-utca 3.)

Rosenthal Ádám Árpád szappanfőző és faggyuolvasztó gyára (IX., Soroksári-ut 14.)

Ifj. Präger Sámsón fáklyakészitő gyára (IX., Soroksári-ut 14.)

Szabadalmazott parafakő- és parafaépitmények gyár részvénytársaság (X., Gyömrői-ut 8514.)

Latinák Jenő szerszámgyára (X., Felső vaspálya-ut 7. szám.)

Ellenben megszünt:

Pauks H. P. gépgyár, vasöntőde, fémöntőde, kazán- és rézöntőde és rézkovács (X. Gyömrői-ut 8514.)

Sperlinger Vilmos ajtó, ablak és faárugyár (X., Gyömrői-ut 7933.)

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 751·177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmult héten élve született 505 gyermek, meghalt 291 egyén, a születések tehát 216-el mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 356 törvényes, 146 törvénytelen; nemre nézve 264 fiu, 241 leány. Halvaszületett 13 gyermek, köztük 10 törvényes, 3 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra: 34.2

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 19·7 az egy éven felüli lakosságnál: 15.8, az öt éven felüli lakosságnál: 14.6.

A halottak közt volt 161 fi-, 130 nőnemü.

Az év eddigi 7 hetében élve született összesen 3295 gyermek, meghalt összesen 1879 egyén, a születések többlete tehát 1416; a mult év megfelelő időszakában született 3101, meghalt 2152, a születések többlete volt tehát 949.

Az élveszülöttek közt volt 316 róm. kath., 4 görög kath — görög keleti, 38 ágost evang, 51 helvét, — unitárius, 96 izraelita, — egyéb. Összesen 505, Halvaszületett összesen: 13

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. **A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1300 beteget, szaporodás 421, csökkenés 436, maradt a mult hét végén 1285. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 146 beteget, szaporodás 42, csökkenés 50, maradt a mult hét végén 138. A Szt István-kórházban ápoltak a mult hét végén 803 beteget, szaporodás 309, csökkent 284, maradt e hét végén 828. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 875 beteget, szaporodás 108, csökkenés 172, maradt e hét végén 891. Összesen ápoltak a mult hét végén 3124 beteget, szaporodás 960, csökkenés 942, maradt e hét végén 3142.**

Hirek a városházáról.

Polónyi Géza gyásza. Lapunk mult számának lezárása után értesültünk arról a megdöbbentő csapásról, amely Polónyi Gézát a főváros törvényhatóságának kiváló tagját, fiatal, szép és kedves leányának halálával érte. A főváros egész közönsége osztatlan részvéttel fogadta a gyászhirt. Mi is a legmélyebb fájdalommal csatlakozunk a résztvevőkhöz. — Polónyi Géza a gyászeset alkalmából tizezer koronás kiházasitó alapitványt tett a városnál, amelynek kamatát minden évben, Polónyi Ilonka halálának évfordulója alkalmával egy szegény sorsu menyasszony kapja.

Tóthfalussy plébános s a közmunkák tanácsa. Röviddel ezelőtt arról panaszkodott Tóth falussy Béla erzsébetvárosi plébános, hogy a rendőri felügyelet laza volta miatt rendszeresen pusztitja a templom környékét az utcák csavargó népsége. E botrányos állapoton segitendő a plébános elhatározta, hogy a maga költségén állit őrt a templom mellé, aki mellékfoglalkozásképpen a templom homlokzatának két pillére között fölállitandó árubódéban szent képeket s kegyeleti tárgyakat árulna. Ez árubódé fölállitását a főváros középitési bizottsága javasolta is, de máskép határozott most a közmunkák tanácsa. Kimondta ugyanis, hogy a bódé fölállitását semmiképpen sem engedi meg, mely határozata meghozatalában a templom jellegének figyelembe vétele s elvi szempont vezérelte. A plébános tervét különben sem tartja célravezetőnek a közmunkák tanácsa, mert a kirendelt őr, ha vigyázni akar a templom környékére, ugy nem árulhat; ha pedig árul, ugy nem őrködik: tehát az árubódé felesleges.

—

A zuglói lelencház. A nagy Zuglóban tervezett országos lelencház csatornázási és utépitési munkálatait magára vállalta a főváros. A fővárosi közmunkák tanácsa legutóbb megsürgette e munkálatokat, mire a tanács most kimondta, hogy egyáltalán nem tart most szükségesnek valami sürgős intézkedést, mert első sorban a lelencház céljaira még nem is engedtetett át a kérdéses telek. De egyéb baj is van. A telektulajdonosok nem engedik telkeiken átvezetni a csatornát s utat, kényszeriteni akarván ezzel a fővárost, hogy megvegye telkeiket, melyekért megfizethetetlen árt követelnek. A munkálatoknak legnagyobb akadálya azonban abban fekszik, hogy a fővárosnak most nincs pénze erre a célra.

—

Szabályrendelet a táviró-vezetékek megóvásáról. Az állami utbiztosoknak és utkaparóknak még Baross Gábor kiadta utasitásba, hogy az országutak mentén elvonuló táviró és távbeszélő vonalak vezetékeit és póznáit figyelemben tartsák, s ha valami hibát vesznek észre, arról haladéktalanul tegyenek jelentést. Hegedüs kereskedelmi miniszter legutóbb felhivta az összes törvényhatóságokat, hogy a saját közegeiknek is adjanak hasonló utasitást. A fővároshoz tegnap érkezett e tárgyban a miniszter leirata, aki egyuttal azt kivánja hogy az ügy már a legközelebbi közgyülésen tárgyaltassék. Ezzel azonban csak nem lehetetlen dolgot kiván. A fővárosnak ugyanis nincs még ily irányu szabályrendelete s igy azt előbb meg kell csinálni, ami azonban nem megy gyorsan. Az előkészitő munkálatok sokkal több időt vesznek igénybe, mint a mennyi a legközelebbi közgyülésig még rendelkezésre áll. A leiratot egyébként már kiadta a tanács a mérnöki hivatalnak azzal az utasitással, hogy három nap alatt terjeszszen be véleményes jelentést.

—

Ujabb felebbezés a káposztásmegyeri kutak dolgában. A káposztás-megyeri viztermelő kutak engedélyezése ügyében a polgármester, mint elsőfoku vizjogi hatóság kimondta, hogy az engedélyes köteles az összes kutakat az alámosás elleni védelem céljából megfelelően biztositani, és köteles főképen a kutaknak a nagy Duna felé eső részüjétől kezdve 4 öl szélességü vontató utat fentartani s a vontatást ezen az uton megengedni. A főváros ügyészségének felebbezésére oda módositotta e pontot a közigazgatási bizottság, hogy nem szükséges ragaszkodni a 4 öl szélességhez s csak olyan széles vontató ut hagyandó meg, amilyenre éppen szükség lesz. E határozat meg a folyammérnökség érdekeibe ütközik, amely ez okból most a belügyminiszterhez megfölebbezte a közigazgatási bizottság határozatát. A dologban az a nevezetes, hogy a kérdéses kutak már vagy négy év óta készen vannak s igy a különböző felebbezésekkel ugy sem lehet már a meglevő állapoton változtatni.

—

Sok hühó semmiért. Néhány hónappal ezelőtt megtörtént az a nagy eset, hogy a hidegkuti uton az éjjeli rendőrőrjárat egyik tagjának a lova hátsó lábaival besüppedt a talajba. Olyan pörösködés keletkezett aztán a rendőr lovon esett eme nagy sérelemből, hogy jó vastag aktacsomóra szaporodtak az ügyiratok. A kérdéses helyen vizvezetéki csőrepedés támadt s attól lazult meg a talaj. A rendőrőrjárat azt állitotta, hogy az a pont nem volt jelzőlámpával ellátva, azért történhetett, hogy a laza földre ráment a ló, amelynek egyébként semmi baja nem történt. Persze, hogy a följelentés nem késett s az I. kerületi kapitányság Csattay István lipótmezei vizvezetéki vizvezetéki csapelzárót vonta felelősségre, akit meg is birságolt. Most aztán beleszólt a dologba a főváros is. Vizsgálatot rendelt, amikor kiderült, hogy a szegény Csattay szabályszerüen járt el, amiért is a vizvezetéki igazgatóság megföllebbezte a kapitányság itéletét. Sok irka-firka után a főkapitányság megsemmisitette az itéletet s ujabb vizsgálat végett még egyszer elküldte a fontos iratokat a fővárosnak. A vizsgálat eredményeképpen most aztán maga a polgármester rendelte el a további eljárás megszüntetését s kimondta, hogy a rendőr lovát ért szörnyü baleset miatt egyáltalán nem érheti vád a csapzáró közeget.

—

Exotikus vendég a városházán. Messze földről a távol keletről jött vendége volt a héten Budapestnek. Yeiji Nakajama a tokiói egyetem tudós professzora s Tokió város főmérnöke európai tanulmányutjában utba ejtette a magyar metropólist is, hogy tanulmányozza csatornázási, vizvezetéki és világitási berendezését. Kedden Martin műszaki tanácsos kalauzolása mellett megtekintette a főváros csatornázási szivattyutelepét is, melyről nagy elismeréssel nyilatkozott. Kivánságára Heuffel Adolf, a mérnöki hivatal előzékeny feje, bőségesen ellátta nyomtatványokkal, füzetekkel, melyek részletesen ismertetik a csatornahálózatot, annak épitési módját, anyagját, működését stb. Szerdán Halmos János polgármesternél tisztelgett a japán professzor, azután kiment Káposztás-Megyerre az uj vizvezetéki telep berendezésének tanulmányozására. Itt tartózkodásának hátralevő idejét a főváros egyéb nevezetességeinek a megtekintésére használta föl Yeiji Nakajama, aki aztán Berlint, Londont és Párizst fogja meglátogatni.

Az elmebetegek uj megfigyelő-intézete. A főváros — mint tudva van — uj épületet emel az elmebetegek megfigyelő intézete részére. Az erre vonatkozó kérelem szerint az intézet 250 beteg befogadására volna tervezendő. Az épület ily nagy méretei azonban tulságos áldozatot követelnének a főváros részéről, miért is a tanács kimondta, hogy elegendő lesz 180, legfölebb 200 beteg befogadására való épületet emelni. Nagyobbra különben nincs is szükség. Kimondta továbbá a tanács, hogy az uj intézet valamely kórház közelében épittessék, amelynek gazdasági felszereléseit a megfigyelő intézet is használhatná. Legalkalmasabbnak mutatkozik a Vágóhid-utcában kiszemelt telek, mely a Szent István-kórház szomszédságában van. A tanács utasitotta is most a mérnöki hivatalt, hogy ily értelemben készitsen terveket s költségvetést. Előbb azonban hallgassa meg Moravcsik Ernő dr. professzort s kérje ki a jóváhagyását.

—

Csalás vagy tévedés. Mikor a főváros átvette kezelésébe a budapest—vác—kassai állami utnak a főváros területén átvonuló részét, a kereskedelmi miniszter jegyzék mellett átküldette a fővárosnak mindama biztositéki összegeket, amelyeket ez utvonal kiépitésének vállalkozói letettek. E kauciókat a főváros mind visszafizette már a jelentkezőknek. Nemrég azonban az egyik vállalkozó megjelent a kereskedelmi miniszteriumban s fölmutatván az eredeti letéti nyugtáját, 100 forint kauciót követelt vissza. Kiderült aztán, hogy a főváros ezt az összeget is kifizette, de másnak. A miniszter most leirt a fővároshoz, hogy az tartson ez ügyben vizsgálatot s deritse ki, hogy a felvevő tévedésből, vagy rosszhiszemüen vette föl a pénzt, amely visszakövetelendő s a jogos tulajdonosnak átadandó lesz.

Közgazdaság.

A Magyar Leszámitoló- és Pénzváltó-Bank igazgatósága a héten tartott ülésében állapitotta meg a bank 1901. évi mérlegét és üzleti zárószámadásait. Az előterjesztett mérleg, nyereség- és veszteségszámla szerint az 1900. évi áthozatallal együtt és a 2,053.882 korona 27 fillért tevő passziv kamatok levonása után 3,626.191 kor. 58 fillér bruttó nyereség és az összes költségek, adók és leirások levonása után 1,952.120 korona 77 fillér tiszta haszon mutatkozik, ami a 30 millió koronányi befizetett részvénytőke 6.5 százaléknyi kamatozásának felel meg. Az igazgatóság elhatározta, hogy az ez évi márczius hó 20-án tartandó közgyülésnek azt fogja javasolni, hogy a 400 koronás névértékü részvény után 22 korona, azaz 5 és fél százalék osztalék fizettessék az azelőtti 6 százalékkal szemben. Az igazgatósági tantiémek levonása, továbbá a tartalékalapnak 100.000 koronányi, a nyugdijalapnak 20.000 koronányi dotációja után fönnmaradó 153.120 korona 77 fillért uj számlára viszik át. A tavalyi, 1900-iki, üzletévben a tiszta nyereség elővitellel együtt 2,162.483 korona 49 fillér volt, azaz 210.362 korona 72 fillérrel több, mint a lefolyt évben, de tekintve, hogy az akkori elővitel a lefolyt évinél 73.466 korona 96 fillérrel volt nagyobb, az 1901-iki tiszta keresmény az előző évvel szemben csupán 136.895 korona 76 fillérrel csökkent. Az egyes üzletágakra áttérve, első sorban kiemelendő, hogy az egész évben uralkodó alacsony kamatlábak folytán a kamatszámlán az előző évvel szemben jelentékeny — 199.224 korona 84 fillért tevő — csökkenés mutatkozik. Hasonlóképpen kisebb eredményt mutat a külföldi váltókon elért nyereségek számlája 17.299 korona 20 fillérrel és a különböző nyereségek számlája 24.410 kor. 65 fillérrel. A kétes követelések leirási számlája 68.624 korona 93 fillérrel emelkedett, ami főleg az áruosztály egy ügyfelénél szenvedett veszteségnek tulajdonitható. Az előző évnél kedvezőbb az értékpapir és szindikátusi nyereségek számlájának eredménye (153.178 korona 69 fillér), a fiókok hozama (11.511 korona 48 fillér) és a tiszti fizetések számlájának csökkenése (12.035 korona 68 fillér). A bankosztály egyéb ágainak eredményeiben lényeges változás nincs. Az áruosztály üzlete a lefolyt évben is növekedett; a kultivált üzletágak normálisan fejlődnek és kedvező eredményeket értek el. A közraktári üzlet ellenben a gyöngébb termés következtében nem volt oly jövedelmező, ugy hogy az eredmény itt valamivel a tavalyi mögött maradt. A szindikátusi üzletben előfordult változások közül fölemlitendő, hogy a székesfővárosi 4 százalékos kölcsön-szindikátus föloszlott és az itt mutatkozó elég tetemes veszteség elszámoltatott, a szindikátus állományából fönnmaradó cimletek az 1901. évi december 31-iki árfolyam mellett az értékpapir-számlára vitettek átü Az osztrák Kohlen-Industrie-Verein-részvények szindikátusa az összes darabok eladása után föloszlott és a szindikátus által elért nyereség jelen mérlegben elszámoltatott. Az agrárbank-részvények szindikátusának birtokában levő részvények egy nagyobb tranzakcióval kapcsolatosan magyar jelzálogbank-részvényekkel cseréltettek ki és ez utóbbiak egy uj szindikátusba kebeleztettek be. Az ujonnan alakult agrárbank-részvény szindikátusban mérsékelt részesedést vett a bank. A tartalékalap a közgyülés elé terjesztendő javaslat szerint ugy, mint az előző évben 100.000 koronával fog növeltetni, mig az áruosztály külön tartalékalapja — eltekintve a közraktárak amortizációnális alapjától — 71.966 korona 77 fillérrel emelkedett, ugy hogy ezáltal a bank összes tartalékalapjai 5,938.954 korona 88 fillérre rugnak, ami a részvénytőke körülbelül 20 százalékának felel meg. A betétek a bank központjánál és fiókjainál összesen 71,056.636 korona 89 fillérnyi összegre emelkedtek az előző évi 55,968.650 korona 27 fillérrel szemben. Az évi összforgalom közel 6¼ milliárd korona volt.

—

Az uj tagositási törvény. A tagositási eljárás eddigi rendszere mindenfelé elégületlenséget keltett az érdekeltek körében s legutóbb az alsóidecsi vérengzésnek volt előidéző oka. A földmivelési miniszter, mint a Fővárosi Tudósító jelenti, már régebben tervezi a tagositási törvény reformját s a törvényhatóságoktól már begyüjtötte az adatokat. Ez

adatok alapján az igazságügyminiszterium kodifikáló osztályának vezetője, Lányi Bertalan miniszteri tanácsos bizatott meg az uj tagositási törvény tervezetének elkészitésével, aki a javaslaton már dolgozik.

—

Ipari érdekeltségek versenygése. Néhány évvel ezelőtt a magyar iparnak egyetlen egy központi országos érdek képviselete volt: az Országos Iparegyesület. Az ujabb időben lábrakapott iparpártolási mozgalom hirtelen megmozgatta az ipari körök legkülönbözőbb ágazatait. Alig egy esztendő alatt három országos szerve támadt az ipari érdekeltségnek és pedig: A magyar országos ipari szövetség, Vörös László elnöklete alatt, a Kisiparosok országos szövetsége és most néhány héttel ezelőtt Gyáriparosok országos egyesülete, mely Chorin Ferenc elnöklete alatt alakult meg. Természetes, hogy ez ujabb egyesületek sok és értékes erőt vonnak el az Országos iparegyesülettől, mely nem látja szivesen ez ujabb alakulatokat. Az Országos iparegyesület végrehajtó-bizottsága ennek kifejezést is adott legutóbbi határozatában, amelyben kimondotta, hogy nem tartja időszerünek az erők ilyen szétforgácsolását éppen akkor, amikor azok egyesitésére volna oly nagy szükség. Elvárja ezért minden tagjától, hogy az esetre is, ha csatlakoznék az egyik vagy másik ujabb orsz. egyesülethez, a törzs-egyesület ügyeiben ezentul is az ő eddigi buzgalommal fog közreműködni. Erre mintegy válaszul a gyáriparosok országos szövetsége a maga részéről is kimondta, hogy tagjainak az országos iparegyesületben való tevékenységét nem tartja inkompatibilisnek, az orsz. iparegyesületben való működéssel.

—

A Salgótarjáni kőszénbánya r.-t. Csütörtökön tartotta közgyülését Chorin Ferenc dr. elnöklésével. A közgyülésen 56 részvényes jelent meg, 22.985 részvény és 658 szavazat képviseletében. Az elnök a jegyzőkönyv vezetésére ifj. Chorin Ferencet s a hitelesitésre Hanke Jenő és Parlaghy Ferenc részvényeseket kérte föl. Az igazgatóság jelenti, hogy az 1901. év kedvező előjelekkel köszöntött be. A rendes kötéseken kivül lebonyolitásra kerültek az osztrák sztrájk folyama alatt 1900-ban elvállalt szállitások. Ennek folytán a termelt akna- és aprószén teljesen elfogyott. A tavasz beálltával azonban a szénpiac élénkségét lankadás váltotta fel, amely az év végéig tartott. A magyar ipar sulyos helyzete erős visszahatással volt a szén kelendőségére s az állapotokat még rosszabbitotta a külföldi szén versenye. A kiviteli viszonylatban is váratlan zavarok történtek. Nyár derekán a román kormány rögtönösen magasabb vámtéttel sujtotta a társaság nevét s bár a keresekedelemügyi miniszter, a külügyminiszterium utján, a kellő lépéseket megtette a román kormány ragaszkodott a határozatához s igy a zsilvölgyi szén kivitele egyelőre fennakadt. Több körülmény erősen felszöktette a széntermelés költségeit, amelyek a végső eredményt kedvezőtlenül befolyásolták. De a szénbányászata ennek ellenére is rendesen és akadálytalanul folyt az egész éven át. Különösen nagy gondot forditottak az 1900-ban megkezdett farkasvölgyi bányászatra. A tett kisérletek bebizonyitották, hogy az itt nyert szén kitörő minőségü, a gyorsvonatok fütésére minden tekintetben alkalmas, s a kormány, ennek tudatában, öt évre szerződést kötött a társasággal, évi egy millió métermázsa farkasvölgyi szén szállitására. Az igazgatóság jelentése fájdalommal emliti föl Pulszky Ágostonnak, a felügyelő-bizottság tagjának halálát. A társaság a mult évben 16,271.855 métermázsa szenet adott el s a tiszta nyereség 3,476.659 korona 43 fillér, amelyből az alapszabályszerü levonások után osztalékul részvényenkint 32 koronát fizetnek ki. A közgyülés a jelentést tudomásul vette s a felmentvényt minden irányban megadta, a felügyelő-bizottságba uj tagul Horánszky Dezső drt beválasztotta s hozzájárult az alapszabályok 52. és 56. szakaszainak az igazgatóság javasolta módositásához és végül köszönetet mondott a vezetőségnek és tisztikarnak a társaság ügyeinek buzgó intézéséért.

—

A konverzió előmunkálatai. Nehány bécsi lap, egy osztrák gazdasági szaklap nyomán megirta, hogy a konverzionális műveletben némi szünet állott be. Értesülésünk szerint e hirtelen fennakadást az okozta, hogy a Rothschild-csoport vezető tagjaiban aggályok merültek fel oly irányban, vajjon a koronajáradéktypus a külföldi pénzpiacokon, nevezetesen Franciaországban a megkivánt kedvező fogadtatásra talál majd. A csoport nem igen osztja Lukács László pénzügyminiszter abbeli vérmes reményeit, hogy a külföldi valutánk szabályozásának müveletét szintén sikeresen befejezettnek tekinti. Holott a külföld ebbeli meggyőződése nélkül az uj koronajáradékok elhelyezési esélyei nagyban csökkennének, ugy a külföldi pénzpiac kereslete, valamint az árfolyam szempontjából. A Fővárosi Tud. értesülése szerint a csoport most uj tárgyalásokat fog megkezdeni Lukács pénzügyminiszterrel ezen aggályainak eloszlatása tekintetében.

Hirdetéseket felvesz a
Magyar Székesfőváros
kiadóhivatala
Budapest,
Reáltanoda-utcza 5. sz.

RADITZ RÓBERT GYÓGYSZERTARA
„AZ APOSTOLHOZ"
Budapest, VIII., József-körut 64 sz.

Ajánlja az igen tisztelt kartársaknak.

UJ!

Extr. pro Infuso sennae

dosim-át a norma pauperum, ezen naponta rendelt infusumának extempore készitésére.

Legnagyobb kényelem a recepturánál.

Mindig egyforma sötét infusumot ad.

1 adag ára — 12 fillér.
10 „ „ 1 kor. 20 fillér.
24 „ „ 3 kor. **bérmentve**

Extr. laxativum sicc.

1 : 10 in globulis napi árban.

1 globulus 90 gr. vizzel 100 gr. aqua. laxativát (Ph. hung.) ad.

TEA **legfinomabb indiai** ajándékoknak **1 kilo 16 kor.**
2 kilo vételénél bérmentve.

= Emplastrum anglicanum =
1 m. hosszu 50 cm. széles **5. kor 20 fill.**

25 év óta többször kitüntetett

KÁRPÁTI MALNASZÖRP.

Brutto 5 kilós demijonókban, bérmentve	6 k. 70 fil.
Nagyobb rendelésnél	1 „ 16 „
Métermázsánként	100 k. —
Málnalé filtrált klónként	— k. 70 fil.
Nagyobb rendelésnél „	— k. 60 „
Métermázsánként	á 56 „
Ezer kilónként	á 52 „

Vörös áfonya compos., **Kárpáti vaslápsó** és száz mástéle készitményem, árjegyzékem szerint.

Minták gratis és franko.

Speciálitásaimból raktárakat állitottam, egyelőre Budapesten:

TÖRÖK JÓZSEF gyógysz urnál.
TAUFFER KÁROLY gyógysz. urnál.
THALLMAYER és SEITZ drog. urnál.
VÁROSLIGETI KERESKED. muzeum.

A t. ügytárs urak szives támogatását kéri:

GRÉBJANOS gyógyszerész
POPRÁDON.

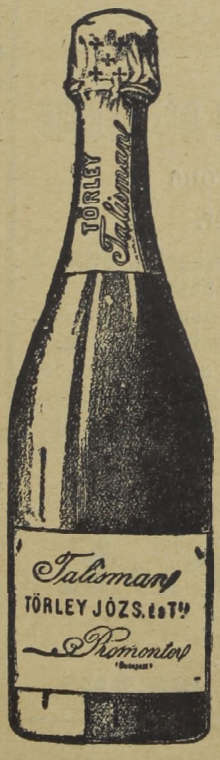

TÖRLEY-

féle pezsgőborok (édes, savanykás és fanyar minőségben) betegek részére, a legjobban ajánlhatók és általánosan kitünőknek vannak el ismerve.

Pinczék:
PROMONTOR
(Budafok.)

Iroda:
BUDAPEST,
Eszterházy-utcza 22.

Valódi

COGNAC

tiszta borpárlat.

Alulirottak megvettük a Weissenbacher-féle **csődtömegtől** az egész készlet palaczkozott és hordózott (circa 37 ezer liter) oly jó hirü s kitünő minőségü salgótarjáni Weissenbacher-féle cognacot.

Ezen tiszta és **valódi borpárlatot** most a következő árak mellett bocsátjuk áruba.

Nagy	*	üveg	5.— k.	Eddigi ára volt	6.60 k.
„	**	„	7.—	„	11.—
Kis	*	„	3.—	„	4.—
„	**	„	4.—	„	6.—

Hordózott: literenkint * 4.20, ** 6.50, nagyobb vételeknél engedmény. Láda, hordó és demigon saját árban, esetleg kölcsön edényzetben.

Tisztelt Kartárs urak, különös figyelmét hivjuk fel ezen valódi **borpárlatra**, melyért a szavatosságot elvállaljuk, annak kitünő minőségét és valódiságát igazolják dr. Molnár Nándor vegyész ur vegyvizsgálata, valamint Zboray Béla, Bayer Antal, Török Sándor, Gábel József, Cseley Pál stb. fővárosi kartársak elismerő nyilatkozatai.

Megrendelések Salgótarjánba intézendők.

Cservenyák György balassagyarmati, **Hankus Imre** salgótarjáni gyógyszerészek.

EGGENBERGER SZILVESZTER
SPECIALISTA
BUDAPEST
Épít:
GYÁRKÉMÉNYEKET
MINDEN ALAKBAN
KÖRKEMENCZÉKET
KAZÁNBEFALAZÁSOKAT
GÉPALAPOZÁSOKAT ÉS
SZABADALMAZOTT
FÜSTEMÉSZTŐ TÜZELÉSEKET
GŐZKAZÁNOKHOZ
SAJÁT SZERKEZETE SZERINT
JUTÁNYOSAN JÓTÁLLÁS MELLETT
TERVEK ÉS KÖLTSÉGVETÉSEK
KÍVÁNATRA.
TŰZÁLLÓ ÉS CHAMOTTEANYAGOK
RAKTÁRA.

A
veszélymentes
köbetétű
Phönix-
gyorsítóző
a tüzveszélyt
teljesen kizárja
és 40% szeszt
megtakarit.
Kapható minden jobb vaskereskedésben
és konyhafelszerelési üzletekben.
Nagybani elárusitás:
Makó Mihály, Budapest, Üllői-ut 2.
Ringelsen testvérek, Báthory- és Hold-utcai sarok.

Auer-fény.

Telefon 16—54. Telefon 16—54.

Értesítés.

Az AUER-féle izzótestek árait a mai naptól kezdve következőképpen mérsékeljük

A „C"-jelü Auer-féle izzótest ára . . . . . 1.— korona
Az „N" jelü Auer-féle izzótest ára . . . . . 80 fillér.

A légszeszfogyasztóknak, kik azt óhajtják, hogy Auer-lámpáik teljesen kifogástalanul müködjenek, a következőket ajánljuk szives figyelmükbe:

Ha az izzótestek fényereje csökken, ha azok hamar tönkremennek, avagy ha a hengerek gyakrabban repednek, rendszerint a lámpák hiányos kezelésében rejlik a hiba, melynek **csakis a szakavatott kezelés által lehet elejét venni.**

Kérjük ennélfogva, hogy bármely előforduló hiányt vagy panaszt tudomásunkra hozni szivesKedjék, hogy **szakavatott közegeink utján a bajok orvoslásáról gondoskodhassunk.**

Ily esetekben munkadijat nem számitunk.

Kivánatra az izzótesteket **minden áremelés nélkül házhoz is szállitjuk** és a fogyasztóknál levő Auer koronákat, izzótestek vételénél, cserébe vissza is veszszük, anélkül, hogy az időről-időre mindenesetre szükséges javitások költségeit fölszámitanánk.

Budapest, 1901. augusztus 31-én.

Auer-fény. Auer-fény.

Magyar Gázizzófény r.-t.

Welsbachi dr. Auer Károly szabadalma

Budapesten, VI. ker., Váczi-körut 3. szám.

Auer-fény.

Belvárosi Könyvnyomda Bpest, IV., Váczi-utcza 81.

V. évfolyam. | Budapest, 1902. március 16-án. | 11. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP

TARTALOM:

A főváros és a parlament.
A fővárosi vám.
Városi tanfelügyelő.
Kötelező ravatalozás.
A közgyülésből.
A kötelesség.
Az uj sertésközvágóhid.
A vakok otthona.
Statisztika.
Hirek.
Közgazdaság.
Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 kor. Fél évre . . . . . 6 kor.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, IV., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

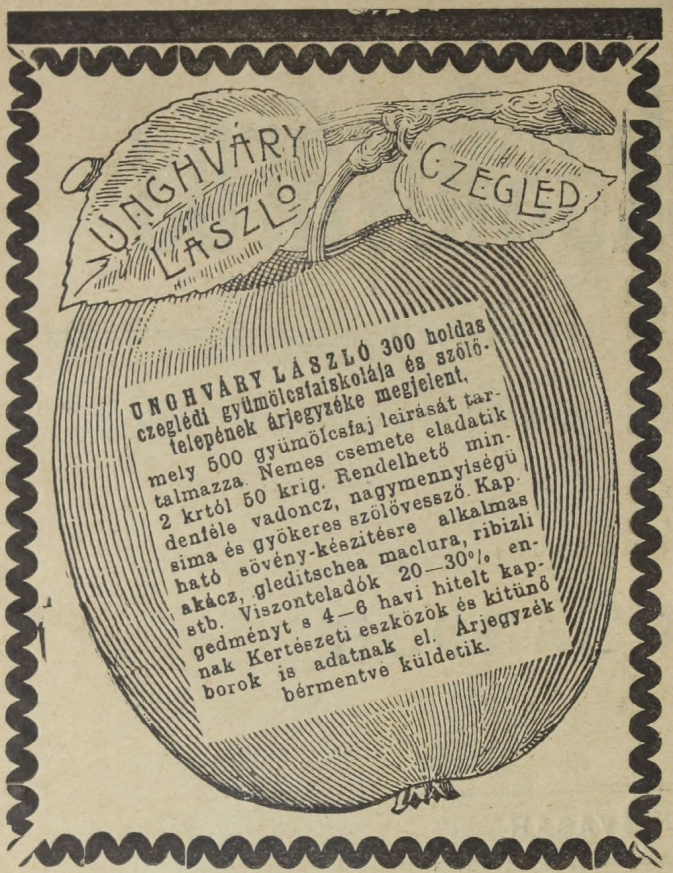

UNGHVÁRY LÁSZLÓ 300 holdas czeglédi gyümölcsfaiskolája és szőlőtelepének árjegyzéke megjelent, mely 500 gyümölcsfaj leirását tartalmazza. Nemes csemete eladatik 2 krtól 50 krig. Rendelhető minden féle vadoncz, nagymennyiségü sima és gyökeres szőlövessző. Kapható sövény-kézitésre alkalmas akácz, gleditschea maclura, ribizli stb. Viszonteladók 20—30% engedményt s 4—6 havi hitelt kapnak. Kertészeti eszközök és kitünő borok is adatnak el. Árjegyzék bérmentve küldetik.

Több száz orvos ajánlja

Szt. Lukácsfürdői hegyiforrás

Legyen mindennapi italod!

Kapható mindenütt.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részv-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében, valamint folyó-számlában (chek-számlán). A 10%-os betét-kamatadót az intézet fizeti,) **4% kamatozással,**

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

o o o o o **Kézi zálogüzletei:** o o o o o

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok. — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

o o o o o o o o o IRODAI: o o o o o o o o o

VI. kerület, Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek ooooooooooooooooooo keretébe tartozó üzletágakkal. ooo

Üzleti órák: d. e. ½9—½1-ig, d. u. 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferencziek-tere 4.

NEW-YORK, életbiztositó-társaság.

Alakult 1845-ben.

Az összes nyeremények a biztositottak tulajdona.

Kivonat az 1900. évi üzleti jelentésből:

Aktivák összege	1 milliárd 293	millió korona
Évi bevétel	290	„ „
1900-ban a biztositottaknak kifizettetett	115	„ „
1900-ban kötött uj üzletek összege	1 milliárd 146	„ „
Tiszta fölösleg 1900. végén	225	„ „

Az 1900-ban a biztositottaknak kifizetett nyereményosztalékok összege 14 millió koronára rugott.

A New-York a müvelt világ összes országaiban bir fiókokkal.

A Ney-York kötvénye megtámadhatatlan a kiállitás napjától fogva.

Referenciák Magyarországon: A magyar általános hitelbank. Pesti magyar kereskedelmi bank.

Magyarországi vezérigazgatóság:

Budapest, Erzsébet-körut 9—II. szám. (New-York palota.)

V. évfolyam Budapest, 1902. márczius 16. 11. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre . . . . . 12 Kor.
Félévre . . . . . 6 Kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A főváros és a parlament.

Harminc esztendeig a parlament nem törődött a fővárossal. Legfeljebb ha ujabb terheket rakott rá. Most egyszerre nekifeküdtek a honatyák a fővárosnak. Mintha most fedezték volna föl Budapestet az ország Kolumbus Kristófjai. A belügyi költségvetés tárgyalása alkalmával a kelleténél több szó esett a fővárosról még pedig olyan modorban, amely nemcsak visszataszitó, hanem a legnagyobb mértékben igazságtalan is. A vitát Morzsányi Károly kezdte meg. Az ő végtelenül gyönge kritikáját már érdeme szerint méltattuk. Utána a Terézváros képviselője, Vázsonyi Vilmos kritizálta a főváros adminisztrációját. Vázsonyi beszédje nagyjában megegyezik azzal, amit a közgyülésen mondott a főváros költségvetésének tárgyalásakor.

Már azt hittük, hogy a parlamentben végre komolyan fogják megvitatni a főváros ügyesbajos dolgait, amikor fölállott Kölesd képének viselője s csak ugy tajtékzott az igaztalan és alaptalan vádak fölsorolásában. Egyszerüen megdöbbentő, hogy egy országgyülési képviselő a tudás legkisebb fokával, de a vakmerőségnek legnagyobb mértékével, hogyan gázolhat büntetlenül egy törvényhatóságnak a becsületében. Akik a fővárost, annak vezetőit ismerik, azoknak fölösleges bizonyitgatnunk, hogy Pichler Győző országgyülési képviselő vádjaiból egy betü sem igaz, hogy vádjai alaptalan rágalmak. Csak azon csodálkozunk, hogy a képviselőtestület olyan bárány türelemmel tudta végighallgatni az alaptalan rágalmak hosszuláncolatát. Ha a parlamentben csak egy parányi igazságérzet lenne, ugy ott nyomban megkövetelte volna, hogy tessék Pichlernek állitásait igazolni, bizonyitani. Végre a parlament nem a falu malma, a mely alatt a falu bölcsei ellenőrizhetetlenül és felelősség nélkül szapulják a világot. Az bizonyos, hogy a világ egyetlen parlamentje sem türné meg, hogy egyik tagja olyan erős vádakkal álljon elő az ország fővárosa ellen anélkül, hogy az általános vádakból csak egyet is bizonyitani tudna. Hogy a magyar parlamentben ez megtörténhetett, annak csak az a nagy és engesztelhetetlen gyülölet az oka, amelylyel a törvényhozás évtizedek óta a főváros iránt viseltetik.

De Pichler üres vádaskodásánál még sokkal megdöbbentőbb, hogy Budapest kilenc képviselője között nem akadt egy sem, aki igaz értékére redukálta volna az alaptalan vádakat, aki szót emelt volna az igaztalanul, jogtalanul és méltatlanul megtámadott főváros védelmére.

Képviselő uraink! Hát miért vállalkoztak önök Budapest mandátumára, miért forszirozták ki maguknak a főváros közönségének a bizalmát, ha annyi erejük vagy bátorságuk sincsen, hogy megvédelmezzék a főváros közönségének ok nélkül megtámadott becsületét. Idegen kerület képviselőjének kellett visszautasitani a vádakat. Igaz, hogy arra való ember az illető, mert a főváros adminisztrációjának egyik legalaposabb ismerője, igaz az is, hogy becsülettel megfelelt a vállalkozásnak, de nem az ő hivatása lett volna az, amikor a fővárosnak kilenc képviselője ül a parlamentben.

Maga a miniszterelnök is szükségesnek tartotta, hogy Pichler vádjai ellen megvédje a fővárost. A védelemben kevés a köszönet. Igaz, hogy a korrupció vádját energikusan visszautasitotta a miniszterelnök, de amit a főváros adminisztrációjáról mondott, azt bizonyitja, hogy teljesen ismeretlen terrénumon járt, hogy a főváros adminisztrációját, Buda-

pest bajait, azoknak kutforrását nem ismeri. Egy kijelentést azonban tett a miniszterelnök, amelyet itt szó szerint följegyzünk, hogy annak idején számon kérhessük.

Én igenis fontosnak és égetőnek tartom a fővárosi adminisztráció rendezéséről szóló törvénynek minden tekintetben gyökeres revizióját — mondotta a miniszterelnök — ; erre vonatkozólag már az elvekkel körülbelül tisztában is vagyok és az előmunkálatok annyira előre haladtak, hogy a főváros rendezéséről szóló törvényt, kiszakitva az adminisztráció reformjának többi alkatrészei közül, *még ebben az esztendőben szándékozom előterjeszteni.*

Följegyeztük s számontartjuk ezt az ország szine előtt tett konkrét igéretet, mert abban kétségtelenül igaza van a miniszterelnöknek, hogy a főváros fejlődésének első sorban modernebb alapokra fektetett, a tényleges viszonyoknak megfelelő törvényre van szüksége.

Igaz örömmel konstatáljuk, hogy volt egy fölszólalás a parlamentben, amely a viszonyok alapos ismeretével s az igazság erejével utasitotta vissza a vádakat s hüen igazán festette meg Budapest helyzetét. *Heltai* Ferencnek beszédét az utolsó betüig aláirjuk s hétfői beszédével Heltai Ferenc kiérdemelte a főváros közönségének osztatlan elismerését, köszönetét és háláját. Ha a főváros kilenc képviselője is olyan bátran szállott volna sikra Budapest érdekeiért, mint Heltai Ferenc, akkor a parlamentben is más hangon tárgyalnák a főváros dolgait. Nem mondott uj dolgot Heltai, de elmondotta őszintén mind azt, amit a város ügyeinek ismerői csak a legbizalmasabb körben, egymásközött mertek elmondani.

Igaza van Heltainak, hogy Budapest a világ egyetlen városa, amelyet az országban senki sem szeret, hogy teljesen magára van hagyatva a főváros, hogy a vezetőkből is hiányzik az a szeretet, amely meg volt Széchenyiben, Kossuthban és Andrássyban. A kormány nem tesz semmit a főváros érdekében, a királyi palotán és az Operaházon kivül nincsen semmi, ami az uralkodóház szeretetét bizonyitaná. A pénzügyi adminisztráció a fővárost csak adótárgyul tekinti, amelyből a lehető legnagyobb összegeket kell kipréselni, de előzékenységről, a főváros ügyeinek jóindulattal való elintézéséről a pénzügyi adminisztrációnál absolute nem lehet szó. Nem egyszer fordult elő az az eset, hogy a belügyminiszter közbenjárását kellett igénybe vennünk és csakis ezen közbenjárás segitségével lehetett igazságtalan és a főváros érdekeit mélyen sértő intézkedéseket megakadályozni. Még azt a nagy adózóképességet sem méltányolják a fővárosban, amely egyik biztositéka az államháztartás rendezett voltának. Budapest közönsége az utolsó évben egyenes és közvetett állami adókban, csak a fogyasztási adókat véve, közel 60 millió koronát fizetett az állam pénztárába. Az összes egyenes adóknak 12·6 százaléka, az ország összes fogyasztási adójának 21·2 százaléka, az ország összes egyenes és fogyasztási adójának 15·88 százaléka a fővárosból kerül ki. Nincsen egyetlen egy főváros sem, melynek lakossága oly mértékben volna megadóztatva állami célokra, mint a mily mértékben meg van adóztatva a főváros lakossága. Természetes, hogy ilyen körülmények közt, figyelembe véve a főváros rohamos emelkedését, melyben a bevételek nem tartottak lépést a kiadásokkal, gazdasági bajoknak kellett beállni, be kellett állniok ezeknek abban a percben, midőn az előbbeni kedvező gazdasági állapot nyomasztóvá vált.

De nemcsak ezeket a ténybeli dolgokat, hanem aláirjuk mindazt, amit a klikkekre vonatkozólag mondott. A képiselőházban tett kijelentései megerősitik azokat az állitásainkat, amelyeket Morzsányi Károly beszédéhez füztünk. Legközebb foglalkozni fogunk azzal a kérdéssel is, hogy miért nem szereti hát senki Budapestet. Mert ennek is meg van a maga speciális oka.

De hogy mennyire igaza volt Heltainak, hogy a törvényhozásból hiányzik a főváros iránti szeretet, az csakhamar kitünt a parlament szerdai ülésén. A honatyák három interpellációban ujra foglalkoztak a fővárossal. Kettőről : a szabadságszobor és a Kossuth-szobor kérdéséről nem szólunk, mert azok kétségtelenül országos ügyek, amelyekről az országházában lehet és kell beszélni. Hiba és jellemző, hogy a fölszólaló képviselők, amikor az ország szine előtt szerepelnek vádlóként, még a ténybeli adatokat sem vizsgálják meg. Ha *Lengyel* Zoltán megnézett volna egy gyüjtő ivet, amely ezrével forgott a közönség körében, ugy meggyőződött volna arról, hogy már a gyüjtőiven rajta volt, hogy a Kossuth-mauzoleumra és és Kossuth-szoborra folyt a gyüjtés. Tehát nem vonták el rendeltetésétől a pénzt. De könnyen meggyőződhetett volna arról is, hogy a mauzoleum költségét nem számitva, körülbelül hatszázezer korona van rendelkezésre a Kossuth-szoborra.

A harmadik interpelláció azonban olyan, amely meggyőződésünk szerint annyira autonom joga a fővárosnak, hogy ahoz még a törvényhozásnak sem lehet hozzászólása. *Pap*

Zoltán nem kivánt kevesebbet, minthogy a kormány rendelkezzék a fölött is, hogy a főváros kivel pingáltatja a szobáit. Köszönjük a jóakaratot, de amig a mai törvények megvannak, amig törvényjog és igazság lesz, amig az autonómiát egészen el nem törölik, addig a város azzal pingáltatja a szobáit, akivel akarja. Ehez már a képviselő uraknak igazán semmi közük nincsen. Nem változtat a helyzeten az sem. hogy az interpelláló képviselő előzetesen az illetékes ügyosztályban járt informálni s hogy ugyancsak az interpelláló képviselő mint ügyvéd két szobafestő nevében adott be fölebbezést a tanácsi határozat ellen.

A fővárosi vám.

Az Országos Iparegyesület a fővárosi vám ügyében részletes nagy memorandumot adott be a tanácshoz. A memorandumban általánosságban a következőket mondja:

A fővárosi vámtarifa reviziója érdekében tartott ankét kifolyásaként méltóztatott egyesületünk kiküldötteit fölkérni, hogy a dijjegyzékre vonatkozó konkrét észrevételeiket még e hó folyamán terjesszék elő.

Egyesületünk kiküldöttei e tárgyban együttesen kivánván eljárni, mindenekelőtt kénytelenek arra utalni, hogy az országos iparegyesület még október havában a tekintetes Tanácshoz intézett fölterjesztésében számos, részletesen felsorolt fontos oknál fogva teljes bizalommal arra kérte a tekintetes Tanácsot, hogy a tervezetként kinyomatott szabályrendeletet ab ovo visszavonatni és a napirendről levétetni sziveskedjék, nehogy annak teljesen felesleges és czéltalan részletes tárgyalása méltó aggodalmat keltsen a székesfővárosi termelő és fogyasztó közönség széles rétegeiben.

Mindamellett, hogy e kérelmünk nem teljesült, szivesen vettünk részt a tervezet részletes tárgyalására egybehivott szakértekezleten s kiküldötteink már ott kénytelenek voltak ismételni, hogy ipari szempontból a leghatározottabban tiltakoznunk kell a vámdijak fölemelése ellen, mert az a fővárosi ipar sulyos kárositása nélkül nem képzelhető. Ha már erre az uj adónemre feltétlenül szükség van, nem elleneznők, ha azokat a czikkeket vámolnák meg, a melyeket Budapesten is gyártanak s örömmel fogadnók, ha azoknak a gyártmányoknak a vámját emelik föl, a melyeket külföldről hoznak, bár azáltal csak a budapesti kereskedők exisztencziáját veszélyeztetik s a vidéki vevőközönséget egyenesen az osztrák kereskedő és gyáros karjaiba kényszeritik. A legnagyobb veszedelem azonban, hogy a nyerstermékek és az élelmiszernek a vámját is emelni akarják.

Sulyos kifogásokat tettünk a legszükségesebb élelmiszerek vámjának szerfölött való emelése ellen azért is, mert ezzel a munkás megélhetését s a munkabérét drágitjuk, anélkül, hogy a munkásnép mostani szomoru helyzetén segitenénk.

Egyik kiküldöttünk azt is kiemelte, hogy a budapesti viszonyokat nem lehet összehasonlitani a külföldiekkel, mert nálunk az állam is aránytalan mértékben veszi ki a részét a fogyasztási adókból. Szeretnek Párisra utalni, a hol tudvalevőleg igen nagy a fogyasztási czikkek vámja. De elfelejtik, hogy a franczia állam nem sujtja ugyanazokat a czikkeket magas adóval, miként az nálunk történik. Ha tehát a bor, sör, szesz, hus Párisban vám alá esik, aránylag még mindig olcsóbb, mint nálunk, a hol e czikkeket már az állam alaposan megvámolja.

A mi viszonyainkat azért sem lehet összehasonlitani a távoli külföldnek velünk nem kongruens viszonyaival, mert a mi iparunk Ausztriával és Bécscsel kell, hogy a versenyt fölvegye. Már pedig a versenyzési viszonyok igy is sulyosak s nem a mi előnyünkre ütnek ki. Ha már most a mi termelésünket és forgalmunkat olyan uj adóval sujtják, melyet Bécsben nem ismernek, a mi helyzetünk Ausztriával szemben még sokkal sulyosabb lesz.

A mostani válság közepette pedig a főváros iparán mesterséges eszközökkel kellene segiteni s nem ujabb másfél millió koronás terhet amugy is roskadozó vállaira gördíteni.

Ha tehát ilyen vámra okvetlenül szükség van, be kellene legalább az idők kedvezőbbre fordulását várni, mert a mai válságos viszonyok között minden ujabb megterhelése az iparnak végzetes lehet.

Közben egyesületünk kebelében szakosztályaink ujabban foglalkoztak ezzel a kérdéssel és ez alkalommal is kiemelte az előadó, hogy ott, a hol a főváros érdekéről van szó, a fővárosról, melynek fenntartója az ipar és kereskedelem, a melyet ezer meg ezer érdekszál szervesen köt össze a kereskedelemmel s a mely érdekszálak parányi megsérülését is az egész szervezet érzékenyen sinylené meg, minden egyes esetben respektálni kell ennek az iparnak és kereskedelemnek vitális érdekeit. És annál csodálatosabb, hogy az ezzel ellenkező tendenczia épen most nyilatkozik meg, mikor kétségtelenül látjuk, hogy a kormány minden lehetőt elkövet és mint igyekszik, még a lehetetlent is megvalósitani, hogy iparunk és kereskedelmünk virágzásnak induljon. A főváros önmaga alatt vágja a fát és saját legfontosabb érdekei ellen cselekszik, midőn az amugy is pangó és nehézségekkel küzdő iparra és kereskedelemre könnyités helyett még nagyobb terheket ró.

A főváros baján tehát más módon kell segiteni. Takarékoskodással, jozan gazdálkodással legelsősorban kell és lehet modus vivendit találni arra, hogy a mai tarthatatlan állapotok megszünjenek. De ha a rendelkezésünkre álló azon eszközök, a melyek a polgárság ujabb megterheltetése nélkül az állapotok szanálására alkalmasak, még se volnának elégségesek — a mi tekintettel a növekedő igényekre előrelátható is — és utolsó eszközül mégis ez adóhoz kellene folyamodnunk: akkor is igazságtalannak és méltánytalannak tartanók, hogy épen az az osztály terheltessék meg, a mely a mai sanyaru viszonyok között a legrosszabb megélhetési viszonyokkal küzd, és a melynek pusztulása ma is olyan aggasztóan magas százalékot tesz ki, hogy minden háziur indokolt aggodalommal tekint a jövőbe, és hogy a helyiségek és házak értékének ez állapotok folytán beállott devalvációja máris igen érzékeny veszteséget okozott a közvagyonnak.

A memorandum azután a tarifa egyes csoportjairól mond részletes véleményt.

Városi tanfelügyelő.

A közgyülés megbuktatta a varosi tanfelügyelői állás szervezesét. Megbukott az arra vonatkozó javaslat. A városatyák nem is sokat vitatkoztak. Már előtte való napon a kerületi értekezleteken elhatározták, hogy a javaslatot minden áron meg fogják buktatni. Valóságos tüzzel mentek neki a javaslatnak. Akik nem ismerik a rugókat, amelyek a városatyákat mozgatják, csodalkozva szemlélhették azt a nagy felhevülést. Miről volt szó. Egy 7600 koronás állás szervezéséről. Olyan állás szervezéséről, amelyről az illetékes tanácsos kötelező igéretet tett, hogy évenkint sokkal több pet fog megtakaritani, mint amibe a fizetése k rül. Hasztalan volt minden. Természetesen. Mert olyan ügyet, amelyet személyes érdekek mozgatnak, nem lehet kapacitációval elintézni.

Annak a rendkivül heves vitának személyes háttere volt. A hir szárnyára került egy név. Okkal-ok nélkül azt hirdették, vagy hogy meg biztosabb szinezetet adjanak a dolognak, bizalmasan, négyszemközt, titoktartas kötelezettsége mellett megsugták mindenkinek, hogy ez meg ez lesz a városi tanfelügyelő. Volt-e valami alapja a hiresztelésnek nem tudjuk. Bizonyos formát azonban jogosulatlanul öltött. A tanács választotta volna meg a városi tanfelügyelőt s a tanácsi választásnak az eredménye soha sem biztos.

De hát a hir azt mondta, hogy meg van az ember, hozzá kell szabni az állást. Az ember pedig nem kellett a városatyáknak. Aki a viszonyokat nem ismerte, alig gondolt arra, hogy ez a vita csak takarója volt egy szenved lmes felekezeti harcnak. Az a tanférfiu, akit a hir szarnyára vett és megtett városi tanfelügyelőnek, ma egy felekezeti intézetnek a tagja. S ezért adtak ki a jelszót, hogy azt az embert nem lehet a községi iskolak élére állitani. A személy megválasztására a közgyülésnek nincsen befolyása. Megbuktatták tehát az állást, csakhogy biztositsák, hogy az illető nem lesz városi tanfelügyelő.

S ennek a titokzatos harcnak esetleg áldozatául esik az a hatalmas programm, amelyet a tanügyi osztály vezetője, *Bárczy* István tanácsos előterjesztett. Mi ugyan bizunk az ő erejében, hogy azért meg fogja valósitani a programmból mindazt, amit az iskola érdeke követel. Bár megértjük ha egy pillanatra keserüen csalódva vissza akarja szoritani a maga ambicióját. Mert mi történt. Előállott Bárczy tanácsos s azt mondotta: Itt van ez a programm, mondjátok meg helyes-e, jónak találjatok-e. Ezt a programmot akarom megvalósitani. De szükségem van egy szaksegédre, mert magam nem győzöm a munkát s nem ismerem ugy a pedagógiai érdekeket.

Ha egy tanácsos ilyen argumentummal áll elő, akkor a közgyülésnek meg kell szavaznia a kért segitséget. Mert arról meg vagyunk győződve, hogy a városatyák között sem akadt senki, aki ne ismerné Bárczy tanácsos munkaerejét, munkabiróságát s aki ne tudná, hogy az a segédkérés munka átháritás, vagy magyarul a munka elül való kitérés nem lehet. Ezt a föltevést teljesen kizárja Bárczy István tanácsosnak eddigi müködése. Tökéletesen igaza volt Bárczy István tanácsosnak, amikor a közgyülés előtt igy állitotta föl a tételt: Adtam programmot, amelyet meg akarok valositani. Ha nem szavazzák meg a megvalósitáshoz szükséges munkaerőt, akkor elhárit ják rólam a felelősséget ha nem csinálok mást, mind adminisztrálom az iskolákat, amint adminisztráltak harminc év óta. Azt a munkát könnyen elvégzem magam is.

S a közgyülés kimondotta, hogy megelégszik az adminisztrációval, hogy nem akar a jövőben sem törődni azzal, hogy mire és hogyan használják föl az iskolákra adott évi hét milliót. S ebben van a közgyülés határozatának a veszedelme. A legszerencsétlenebb gazdálkodás az, hogy a város évenkint hét milliót ad egy intézményre s tovább nem törődik vele. Még csak tudni sem akarja, hogyan használják föl azt a hét milliót. Vajjon az iskola meghozza-e a gyümölcsöt, vajjon az iskolákban elért eredmény egyenértékü-e a hozott áldozatokkal.

Mi azt hisszük, hogy a törvényhatóság nem határozott szerdán véglegesen. Az a személyes hátterü, személyes érdekből hozott határozat csak elódázta a kérdés megoldását. De az igazságot nem gyürte le. Az ujra föl fog támadni hatalmas erővel. Ha majd a személyes éle eltompul a dolognak, ha a városatyák nyugodtabban és objektivebben fogják vizsgálni a dolgokat, kénytelenek lesznek belátni, hogy arra a munkaerőre föltétlenül szükség van. Szinte halljuk már, hogy a jövő évi büdzset tárgyalásakor, amikor a városatyák komolyabban foglalkoznak a főváros pénzügyi érdekeivel, maguk fogják követelni, hogy a varos revidiálja a tanügyi büdzsetet s gondoskodjék arról, hogy az iskolákra egy fillérrel se költsenek többet, mint amennyit az iskola érdeke föltétlenül megkövetel.

Kötelező ravatalozás.

Nagyfontosságu közegészségügyi intézményt akar megvalósitani a főváros. A kötelező ravatalozásról van szó. Ma ez a kérdés ugyszólván teljesen rendezetlen, pedig rendkivül fontos közegészségügyi érdekek követelik meg az ügy rendezését.

Kétségtelenül kényes és nehéz kérdés. Nem azért, mert egy iparágról van szó, hanem mert az érzésben, a kegyelet kifejezésében akar uj rendet meghonositani. A kérdés tehát az, hogy vajjon vannak-e olyan fontos közérdekü okok, amelyek megokolttá teszik, hogy a hatóság a hatalom erejével beavatkozzék a legkényesebb családi ügybe s fölforgassa a kegyelet eddigi formáját. Meggyőződésünk szerint igen, meg vannak mindazok az okok, amelyek elodázhatatlan kötelességévé teszik a hatóságnak, hogy hatósági intézkédésekkel védje meg a közegészségügyet, még az érdekeltek akarata ellen is.

Ma a közönség teljesen ki van szolgáltatva a néhány temetésvállalkozónak. Ismeretesek azok a botrányok, amelyeknek néhány év előtt a temetési vállalatok ügynökei voltak az előidézői. De itt fekszik előttünk egy temetési vállalat számlája, amely szerint egy a kórházban meghalt szegény embernek az eltemetése száztiz koronába került. A legegyszerübb temetés, minden különös disz vagy pompa nélkül. Mondhatjuk, hogy a legislegegyszerübb temetés. Ez az állapot tönkre teszi az élőket. A szerencsétlen, akinek a hozzátartozója számára kell az utolsó utat rendezni, nem tudja, hogy mi minden kell a temetéshez. Rábizza a vállalkozóra s csak arra kéri, hogy a leg-lo

csóbb, a legegyszerűbb temetés legyen. S a temetés után kézbesitik a száztiz koronás számlát. Kétségtelen, hogy a hatóság föladata megvédelmezni a közönséget, hogy abban a pillanatban, amikor a keserü sors nem engedi, hogy józanul számitson, kegyeletét egyik másik élelmes polgártárs kizsákmányolja. Sehol a világon nincsen olyan drága temetés, mint Budapesten. Az élők, az egészségesek nem foglalkoznak szivesen ezzel a kérdéssel, amikor pedig foglálkozniok kell, akkor nincsenek olyan kedélyállapotban, hogy mérlegelni tudnák, hogy a kegyelet rovására mi mindent követelnek tőle.

Noha nagy fontosságot tulajdonitunk ennek a dolognak is, mégis hacsak erről lenne szó, akkor még nem tartanánk megokoltnak az előzetes hatósági beavatkozást. De sokkal fontosabb közegészségügyi érdekek követelik meg a beavatkozást.

Akik ismerik azokat az állapotokat, amelyek a szegényebb háztartásban vannak haláleset alkalmával, igazat fognak nekünk adni abban, hogy azokat tovább megtürni nem lehet. Csak azokról az esetekről szólunk, amikor tuberkulótikus bajban hal meg valaki. Amig az illető beteg s valamelyik betegsegitő pénztár orvosa kezeli az orvosi kötelességéhez hiven megteszi az összes óvóintézkedéseket. A halal pillanatától kezdve azonban az orvosnak nincsen semmi keresni valója a házban, a pénztár attól kezdve nem fizeti a látogatást. A család halottjával a legválságosabb időben magára van hagyatva. A nagy zürzavarban szó sincsen semmiféle óvóintézkedésről, a legnagyobb fölfordulás van a házban. Valóságos jótétemény ilyenkor, ha megj lenhetnek a hatóság emberei s megmentik a családot a veszedelemtől. Ezt még a kötelező ravatalozás ellenségei sem tagadják. Ők azonban azt mondják, hogy a hatóság tegyen különbséget a szegény és a gazdag között még a ravatalozásnál is. Ámde micsoda jogon ragadják el a szegény családi körből a halottat, ha a jobbmódu családnál otthagyják. A szegény embernek is éppen olyan drága, vagy igen gyakran még drágább, még kedvesebb az ő halottja, mint a gazdag embernek. Nagy szocziális veszedelem lenne az, ha a hatóságot ilyen intézkedésében az vezetné, hogy az illető szegény vagy jobbmódu család. Ha szükség van arra, hogy a szegény család legbensőbb családi ügyébe beavatkozzék a hatóság, nem lehet megengedni, hogy ugyanazt a közegészségi funkcziót ne teljesitse a jobbmódu családoknál is. A hatóság beavatkozását csak a közérdek okolja meg, a közérdek pedig független a vagyoni viszonyoktól.

Őszinte örömmel üdvözöljük a hatóságot, hogy ennek a rendkivüli fontos közegészségügyi érdeknek a kielégitésére is gondolt s a terv megvalósitásában nem akadályozhatja meg az, hogy néhány temetésrendező vállalatnak szerényebb jövedelemmel kell a jövőben megelégednie.

A kötelező ravatalozásra vonatkozó szabályrendeletnek fontosabb intézkedései ezek:

Minden haláleset azonnal bejelentendő annak a kerületi előljáróságnak, amelynek területén az bekövetkezett. A halottkém bizonyitványával azután a haláleset azonnal az anyakönyvvezetőnek bejelentendő. Halottat a lakásban ravatalra helyezni és ravatalon tartani nem szabad, hanem a halottasházba kell szállitani.

A halottasház rendeltetése az, hogy a halottakat ott az arra a célra kijelölt külön helyiségben vagy közös teremben elhelyezzék és ravatalon tartsák mindaddig, mig az eltemetés ideje bekövetkezik, amidőn a gyászszertartást vagy a ravatalozó helyiségben tartják meg, vagy pedig a koporsót az illető csarnokba, vagy kápolnába viszik és onnét a szertartás után a sirhoz kisérik. A fertőző betegségben elhunytak gyászszertartását külön erre a célra fentartott helyiségben kell végezni. A halottakat 12 óra alatt, a fertőző betegségben elhunytakat 6 óra alatt kell a halottasházba kiszállitani; ez november, december és január hónapokban reggeli 6 órától esti 6 óráig, különben pedig esti 7 óráig eszközölhető.

Középületekben vagy templomokban a halottat ravatalozni és onnét eltemetni csak kivételes esetekben szabad; erre az engedélyt külön, indokolt irásbeli kérvényre a polgármester adhatja.

Mindaddig, mig a katonai vagy felekezeti temetőkben a temető fentartója által a hatóság részéről jóváhagyott tervek szerint épitett halottasházak nincsenek, a halottakat a fővárosi közös halottasházba kell szállitani és onnét eltemetni. A halottat a lakásból a halottasházba arra a célra készült és lovak által vont kocsikon, a kerepesi-uton lévő halottasházból pedig a külső temetőbe villamos vasuton kell szállitani. A főváros területén egyik temetőből a másikba, vagy egyik sirból más sirba vagy sirboltba való áthelyezést stb. a kerületi előljáróság engedélyezi. Ilyen áthelyezés csak március 1-től április végéig reggeli 6 órától 8 óráig és október 1-től február végéig reggeli 7 órától 9 óráig történhet. Minden ilyen áthelyezés után, szintugy mint a ravatalozásért megállapito ttdijakat szednek.

A halottasházak őrei számára kidolgozott szabályzat és szolgalati utasitás 33 szakaszban az emlitett személyzet szolgálati kötelességét irja körül és I. részében a halottasházakban előforduló teendőket sorolja fel, mig a II. része a személyzettel foglalkozik. Ez a személyzet a halottasházi őrökből, továbbá a halottvivőkből áll, kikhez éjjeli szolgálatra a temetőőröket is be lehet osztani.

A közgyülésből.

Nagy viharra gyülekeztek a városatyák. Napok óta járt már a hire, hogyan fogják a közgyülésen letárgyalni Pichler Győzőnek a parlamentben mondott vádjait. Vérszagra gyültek össze, de nem akadt ember, aki a közgyülésen fölálljon s megkezdje a vitát. Egyik része azt mondta, hogy fölösleges most már, mert a miniszterelnök és Heltai Ferenc már a parlamentben visszautasitották a vádakat, a másik része pedig azt vitatta, hogy a főváros méltóságát sértenék meg, ha komolyan reflektálnának Pichler vádjaira. Igy hát abbamaradt minden. A városatyák megelégedtek azzal, hogy üdvözölték Heltait a fényes sikerért, amelyet a parlamenti fölszólalásával elért.

A napirend pedig silány volt. Egyetlen egy tárgya volt, amely érdekelte a városatyákat. A városi tanfelügyelői állás szervezése. Erről azonban lapunk más helyén külön szólunk.

A szerdai közgyülés Kasics Péter napja volt. Kasicson megint kitört a szónoki hév s beszélt mindenről. Kasics most ugyanis azt hiszi, hogy a belügyminiszter ismeretes büdzset-leirata az ő álláspontját födi s most már kétszeres meggyőződéssel hiszi,

hogy ő az adminisztráció tengelyének a közepe. Ebben a hitben azután vagdal jobbra-balra, még pedig a legtöbbször igaztalanul. A sertésközvágóhid vendéglőjének a bérletére hirdettek nyilvános árlejtést. Pályáztak is rá többen. Az ügyosztály kötelességéhez hiven, azokról, akiket nem ismert információt szerzett, nehogy bérbe adja a vendéglőt, s a bérlő rövid idő alatt becsukja a boltját. A legtöbbet igért pályázóról nem kapott megfelelő információt az ügyosztály, tehát mellőzte az ajánlatát. Talán fölösleges szót vesztegetnünk arra, hogy ez az egyedül helyes és korrekt eljárás. Ámde Kasics Péter külön gondolkozásra van berendezve. Fölpattan és azt követeli, hogy a bizalmas információkat ott a közgyülés szine előtt olvassák föl. Ez tenné csak tönkre alaposan a főváros komolyságát. A jobb vállalkozók a nehézkes eljárás miatt ugy sem vállalkoznak szivesen városi munkára. Ha pedig meghonositanák azt, amit Kasics Péter hirdet, akkor teljesen kizárnák, hogy komoly, tisztességes vállalkozó a fővárossal szóba álljon. Az információnak már a természete olyan, hogy arról nyilvánosan beszélni nem lehet. A legnagyobb titoknak kell annak lennie, hogy honnan és milyen információt szereznek be. De hát Kasics Péternek az mindegy. Őt csak a szenvedélye viszi, ragadja s nem törődik azzal, hogyha fejjel megy is a falnak. A főváros azonban nem zárhatja ki a tisztességes vállalkozást csak azért, hogy Kasics ne lásson minden apró állatban elefántot.

Kasics második szereplése még kinosabb, még igaztalanabb volt. A sertésközvágóhidon a héten tartott próbavágás alkalmával a harmadfélóráig tartó bemutatás után Almády Géza tanácsos villásreggelire hivta meg az urakat, a közgazdasági bizottság tagjait s a sajtó képviselőit. Egy virsliből és egy pohár sörből állott a villásreggeli s ime Kasics Péter már pezsgőszagot érzett és szemrehányást tett, hogy a bankettekre költik a város pénzét. Hát ez nemcsak igaztalan, hanem jogosulatlan vádaskodás volt. Ilyen szereplés után ne csodálkozzék Kasics Péter, hogy ha a városatyák nem akarják meghallgatni, ha beszéde közben ugy diskurálgatnak, mintha nem is beszélne, ha a nagyközönség nem hajlandó az ő szereplését komolyan venni, müködésének komolyságot tulajdonitani. Az ilyen szereplés juttatta oda Kasicsot, hogy a városatyák bizalmatlankodással fogadják a fölszólalásait és még a legjobb ügy is elpusztul, ha ő támogatja. Botrányokkal nem lehet adminisztrálni.

A kötelesség.

A vizvezetéki albizottságot a héten ülésre hivták össze. Az albizottságnak tizenöt tagja van. Valamennyi megkapta pontosan a meghivót. A tisztviselők a kitüzött időben pontosan meg is jelentek az ülésen s várták a bizottság tagjait. Vártak egy negyedóráig, félóráig, egy egész óráig nem jött egyetlen városatya sem. A gyülést nem lehetett megtartani, pedig néhány fontos tárgy volt a bizottság napirendjén.

S ez nem először történt meg a városházán. Mindig gyakrabban és gyakrabban történik meg. Azt kellene hinnünk, hogy a városatyák belefáradtak a közigazgatás játékába. Választáskor azonban azt látjuk, hogy azok a jó urak egész komolyan törik magukat a mandátumért. Mozgósitják minden összeköttetésüket, sőt ha kell, még áldozattól sem riadnak vissza. Talán jogos a kérdés, hogy minek ezeknek a uraknak a mandátum. Csak a személyi hiuságukat szolgálja, hogy rányomathatják a névjegyükre, hogy Budapest székesfőváros törvényhatósági bizottságának tagja. Ugy látszik, hogy azok az urak nem tudják, hogy a mandátummal nemcsak cim jár, hanem kötelezettség is.

Igaz, hogy a bizottsági tagság tiszteletbeli állás. Azzal honorárium nem jár. Ez azonban nem menti a városatyákat. A törvényhatóságra Budapest ügyes-bajos dolgainak intézése van bizva. Ha egyik-másik városatyának magán elfoglaltsága nem engedi meg, hogy a város munkájában részt vegyen, hogy egy bizonyos időt a közügynek szenteljen, abból nem az következik, hogy fölvegye a cimet s ne teljesitse a vele járó kötelességeket, hanem hogy félreálljon s engedje át a teret olyannak, akinek magánviszonyai megengedik az elvállalt kötelezettség teljesitését.

A miniszterelnök a parlamentben kijelentette hogy négyszáz tagu testület nem alkalmas a város ügyeinek a vezetésére. Igaz. De hol van az a négyszáztagu testület. Csak a papiroson van meg. Az egyesités óta sem volt együtt a négyszáz városatya egyetlen egyszer sem. A közgyülésen legföljebb hetven-nyolcan városatya szokott megjelenni. Csak ritkán történik meg, hogy többen legyenek. Rendesen olyankor, amikor valami vállalati ügy van a napirenden. De amikor azt elintézték, egyszerre tódulnak kifelé és sietnek magándolgaik után. Ha pedig második napra marad valami a napirendből, a négyszáz városatya közül rendszerint csak tizenöt-husz szokott megjelenni. Akik az adminisztrációt ismerik, tudják, hogy a második napi közgyülésen még a halálos ítéletét is ellehet fogadtatni a városatyákkal. Tudja ezt a főpolgármester is. Amennyire emberileg lehetséges igyekszik is megakadályozni, hogy második napra maradjon a közgyülés. A tárgyalási idő meghosszabitásával el nem érheti, mert hét óra után alig van tiz városatya. Az is türelmetlenül szakitja félbe az előadót: Csak röviden, tudjuk, elfogadjuk. Még a referádát sem hajlandók meghallgatni. Nem csoda azután, hogy a legellentétesebb határozatok kerülnek ki abból a kohóból, hogy konzekvenciát hiába keresünk a törvényhatóság munkájában.

Mi is elismerjük, hogy négyszáz bizottsági tagra nincsen szükség, hogy nagyon elegendő száz-százhusz bizottsági tag. De nem tartjuk elegendőnek az egyszerü számbeli redukciót, mert ha száz bizottsági tag lesz s azok is ugy teljesitik a kötelességüket, mint ma, akkor egy esztendőben legalább tizszer nem lehet közgyülést tartani, mert nem lesz annyi városatya sem, amennyi a jegyzőkönyv hitelesitéséhez kell. Ha leszállitják a bizottsági tagok számát, gondoskodni kell arról, hogy a városatyák kénytelenek legyenek komolyan teljesiteni a kötelességüket. Föltétlenül szükséges, hogy számhoz kössék a közgyülés határozatképességét. Legalább a felének ott kell lennie, még pedig minden határozat meghozásánál, vagyis a közgyülés megnyitásától annak bezárásáig. Módot kell keresni arra, hogy aki elvállalt kötelességét nem teljesiti az ne foglalja el jogtalanul másnak, dolgozni akaró embernek a helyét. Az ügyrend ma is megmondja, hogy aki bizonyos számu közgyülésen nem jelenik meg elveszti a mandátumát. Az ügyrendnek ezt a határozatát azonban soha nem hajtották végre pedig akárhány városatya van, aki hat évi ciklus alatt kétszer sem jelent meg a közgyülésen. Ez

tehát nem bizonyult alkalmas módnak. Valamelyik tisztviselőnek kell hivatali kötelességévé tenni, hogy a dolgot ellenőrizze s ha egyik bizottsági tag igazolatlanul három vagy négy közgyülésről elmarad az ellen felelősség terhe mellett hivatalból inditsák meg az eljárást. Ez a mód alkalmas lesz arra, hogy a törvényhatóságban levők kivegyék részüket a munkából, megfogja akadályozni, hogy ötletszerüen alakuljon a többség s bizonyos állandóságot terem a dolgok elintézésében.

A vakok otthona*).

Hogy a székes-főváros és annak intézkedései vagy alkotásai ma már a tőlünk legtávolabb eső külföldön is mily megérdemelt elismerésnek és tekintélynek örvendenek, azt nemcsak a Nagyságos Tanácsnak van legtöbb alkalma nap-nap mellett tudomásul venni és tapasztalni, hanem egyeseknek is, kik valamely országos ügy szolgálatában, akár szaktanulmányaik öregbitése, akár az általuk szolgált ügy ismertetése végett a külföldön megfordulnak és külföldiekkel érintkeznek.

A mély tisztelettel alulirott szerencsés volt ezt ugy a közelebb fekvő Boroszlóban és Berlinben, mint a távolabb fekvő Kopenhágában és Stockholmban, nemkülönben a legutóbbi párisi nemzetközi kiállításon is személyesen tapasztalni, amely alkalomkor nemcsak egyesek előzékenysége s az ajkaikról itt-ott sebtiben ellebbent nyilatkozatok voltak hazánkra, de főleg Budapestre vonatkozólag kedvezők, minket további kitartásra buzditók, hanem kiváló mértékben kitüntetők is, amennyiben a leghivatottabb fórum, a párisi nemzetközi kiállitás biráló juryja budapesti országos intézetünket a kiállításon való részvételeért a «Grand Prix»-re itélte érdemesnek.

Mióta pedig közoktatásügyi magas kormányunk bőkezüségéből épült, s méltán jóhirnévre szert tett intézetünk és foglalkoztató mühelyeink látogatására már a külföldről is mindtöbben vállalkoznak, lelki megnyugtatásunkra tapasztalhatjuk, hogy az, ami nálunk legujabban, elég gyors egymásutánban történt, mind olyan intézkedés, mely a még hátra levő teendőknek nemcsak hogy nem praejudicál: hanem ellenkezőleg, minden ezután még szükségesekül felmerülő teendőinknek egészséséges alapjául szolgál, illetve a szerencsés továbbfejlődhetésnek biztos zálogát, életrevaló csiráját hordozza méhében.

Ezt (egyebek között) nemcsak az intézettel kapcsolatban álló egyleti mühelyek országos hirre való emelkedése, a vakok ügyének, az intézet és egylet közötti fusió óta nekiindult nem remélylett arányu föllendülése igazolja, hanem, még pedig a föntjelzett «Grand Prix»-n kivül az a bizalom is, melylyel (hogy példát is emlitsek) a más nem csekély számu követésreméltó mintákkal rendelkező morva-sziléziai tartományi intézet brünni curatóriuma hozzánk fordulni érdemesnek tartja. Nevezetes (és a magyar kebelt némi büszkeségre is jogositja) az a körülmény, hogy a brünni curatórium még magyar nyelven fogalmazott fölvilágositásokat és utasitásokat is szivesen vesz tőlünk.

Ennyit tartottam szükségesnek bevezetésül, vakjaink jelenlegi állapotának igen rövid ismertetéseképen némi történelmi tájékoztatás kedvéért a Nagyságos Székesfővárosi Tanácsnak és a Fővárosi közönségnek becses tudomására juttatni annyival is inkább, mivel még hazánkban a vakok véglegesen nem rendezett ügye s ennek történelme oly hézagos, hogy egész vaskos fejezeteit még előbb meg kell csinálni, hogy valamikor a történelembe iródhassanak; meg kell pedig eme fejezeteket csinálnunk nekünk, a most élő nemzedéknek.

És specialiter, kinek, vagy kiknek kell a történetünkben még meg sem kezdett vagy hézagosan maradt fejezeteket a jövő számra megcsinálni?

Szerény véleményem szerint legtermészetesebben, legkönnyebben és legtöbb sikerrel épen azoknak, akik ma ama jeles elődök székében ülnek, amely elődöknek köszönhető, hogy a vakok ügye hazánkban is (a többi müvelt állammal lépést tartva) elég jókor meghonosodott, életerős gyökeret vert és lelkesült munkásoktól ápoltatva azt a nagyságot elérte, mely őt a külföld előtt mindenkor és mindenben vesenyképességre törekvő magyar hazánkhoz méltóvá tette, más szavakkal: azoknak, kiknek elődei a feledhetetlen József nádor védnöksége alatt Pest megye és Pest város tanácsának tagjaiból összealakulva annak idején, mint a vakok intézete ügyeinek vezetésére rendelt «küldöttség» (Comissio) szereztek maguknak a honi vakok országos ügye körül hallhatatlan érdemeket, mondjuk ki: a vakok történetében még meg sem kezdett, vagy hézagosan maradt fejezeteket a jövő számára legtermészetesebben, legkönnyebben és legtöbb sikerrel magának Budapest székes fővárosának s az ő nagy befolyásu és nagy tekintélyü Tanácsának kell a jövő számára megcsinálni.

Még pedig a következő okoknál fogva:

a) mivel a vakok egész honi ügye Budapest városa területéről indult ki s még máig is, bár az ügyet mindenkor szivén viselő kormány legfőbb gyámolitása mellett (az országositás óta) tetemesen megizmosodott, születése helyén érzi magát legjobban;

b) mivel mindaz, ami intézkedés, vagy tapasztalásképen az ügy körén belül, annak megszületése óta történ, itt Budapesten játszódott le;

c) mivel a vakok kérdése ugy, mint bármely más nagyszabásu, mindenkit érdeklő kérdés és annak ügykőre, sokkal előbb és könnyebben oldhatók meg és szoktak is megoldódni egy igazi nagyvárosban ép ugy, mint ahogy az ügykörüli teendők elhalaszthatatlan volta is épen itt válik legelőbb acuttá, itt megy legelőbb a közérzületbe.

d) mivel a bámulatos gyorsasággal haladó Budapesten alig van intézet, mely a polgárokra oly érdemes volna, mint a vakoknak nyolcvan évi ősiséggel dicsekvő budapesti országos intézete, melyet még a legközelebb

*Pivár Ignácznak, a vakok intézete igazgatójának emlékirata.

multban is (a «pesti» jelzőt legelső helyre téve) igy neveztek: «Pesti országos vakok intézete»;

e) mivel Budapesten tétetett meg a vakok ügyének országos előbbvitelére a második leghathatósabb lépés, a magas tanügyi kormány kezdeményezésével s a társadalom hozzájárulásával létrejött, ma már sok jót müvelt, rövid bár, de dicső multtal dicsekedhető «Vakokat gyámolitó országos egylet», mely méltán vetekedik ma már a külföld bármely elsőrangu, hasonfa intézményével.

S ha már most Budapest székesfővárosában a vakok ügye fejlesztésére, az ő jólétük előmozditására annyi üdvös intézkedés lett foganatositva, vajjon nem tanácsos-e ugyanitt, Budapest székesfővárosában még a többit is megtenni és a teendőnk sorában még szükségesnek mutatkozik?

Nem szerencsés teljesülés kedvező omenének, a siker biztos garantiájának volna-e veendő az, ha a vakok ügye bármely irányban vagy fázisában, tehát jelen esetben is Pesttel—Budapesttel, a székesfővárossal volna kapcsolatba hozható?

Hivataloskodásom egész ideje alatt szerzett tapasztalataim, melyeket az általam szolgált ügy érdekében mentől terjedelmesebbekké tenni minden alkalommal lelkiismereti kötelességemnek tartottam, azt a határozott választ diktálják, hogy igenis: Budapest és újra meg ujra is csak: Budapest, székesfővárosa.

De hiszen ez világos is!

A történelem tanulmányozásából merithető egyik legfőbb élettapasztalati sarkigazság igy szól:

«Hasonló okok hasonló körülmények között, hasonló okozatokat szoktak előidézni».

A logika törvénye szerint pedig:

«Ab esse ad posse valet argumentatió», magyarul: a valóságból (lételből—meglevésből) a lehetőségre (lehetésre—létrejövetelre) való következtetés megáll.

Ezen axioma jelen esetünkre alkalmazva igy szól:

«Abból a tényből, hogy Budapesten már vakok számára (jól sikerült) intézmények létesithetők voltak, következik, hogy: ugyancsak Budapesten, ugyancsak a vakok számára más (szintén jól sikerülendő) intézmények is létesithetők.»

De mondjuk ki: nemcsak létesithetők, hanem egyenesen létesintendők is, még pedig:

1. mivel a Nagyságos Székesfővárosi Tanács 35040/96. számu kegyes átiratában azt a biztató kijelentést méltóztatott tenni, hogy hajlandó az emberek szánalmára joggal számitható vakok ügyének előmozditására nagyobb áldozatokat is hozni, ha kérvényemet kellően formulázott alakban adnám elő, mely kérelmemet én bőven kifejtve és indokolva még 1898. év október havában voltam bátor benyujtani; de miután tanügyi kormányunk a benne kifejtett óhajokat az uj intézet s a foglalkoztató fölállitásával egytől-egyig teljesitette, mint tárgytalant, most már ismételnem szükségtelen;

2. mivel a székesfővárosnak van most annyi pénze, hogy ezt a szép és nagy emberbaráti müvet könnyü szerrel megalkotni képes lenne annyival is inkább, mivel valószinü, hogy (most vagy soha) kitünően álló nagy pénzintézeteink, sőt olyan vagyonos magánosok is szivesen támogatnák, kik fölöslegüket legkivált segélyre feltétlenül szoruló embertársaik gyámolitására, ezek existentiájának lehetővé tételére forditottan látják jól elhelyezve. — A nagyközönség is a 2 millió koronának ilyeténképeni felhasználásában fogna valószinüleg leginkább megnyugodni. Mivel épen Pestvárosa (és Pestmegye) az, mely a vakok helyben levő országos intézetének fennálló sa óta legtöbb hasznát is vette, amennyiben statisztikai adataink bizonyságtétele szerint az 1826—1899-ig volt összes intézeti növendékek létszámának 28 százaléka Pest-városi vagy Pest-megyei illetőségünek van bematriculálva, mitöbb jelenleg is intézetünk 110 növendéke közül 31-en ilyen illetőségüek, a foglalkoztatóbelieket nem is emlitve, kik ezen százalékot még csak emelnék;

3) mivel a külföld fővárosai mindenütt tartanak fenn (ugy tapasztalatszerzés, mint versenyinditás szempontjából) az államiéval párhuzamban álló intézményeket a fogyatékos érzékük (siketnémák és vakok) számára. Ennek végre-valahára nálunk is be kell következnie!

4) mivel székesfővárosunkban, a hol a vakok számára már intézet és foglalkoztató mühelyek is vannak (az állam által fentartva) s a bennük elhelyezett nagyszámu vakok a publikum előtt ugy otthonukban, mint az intézeten kivül ismertebbé és megszokottabbá lettek s igy az emberek az ő ügyeiknek támogatására, amennyire csak lehet, hajlandókká válván, a végleges megoldás betetőző fokához, mondjuk: egy megfelelő menedékház felállitásához könnyen megnyerhetők s azt az előzmények logikus folyományának tartják;

5) mivel a fővárosban természetszerüleg a vagyonos müvelt és jótékonykodó emberek száma aránytalanul nagyobb, mint az országnak bármi egyébb nagy területén lakó egyesek összesége és igy a vakok existentiája legrosszabb esetben pusztán segélyezésen alapulólag is biztositható volna;

6) mivel a foglalkozásból élő vakok itt alkalmat találnak a tisztességes kenyérkeresetre, még pedig:

a) az iparosok azzal, hogy az általuk készitett cikkek értékesitésében ugy a vásárlóktól (miniszteriumok, hatóságok és hivataloktól), mint a vakok országos gyámolitó egyletétől támogattatnak; vagy azzal, hogy ezen, annyira humánosan is gondolkozható tényezők a vakok kenyérkereseti foglalkozását egyenesen gondjuk és törekvésük legfőbb tárgyává tehetik;

b) a zenészek azzal, hogy csakis egy olyan nagy számu lakossal biró városban, mint Budapest, lehetne az ő emberi méltóságukat le nem alázó foglalkoztatásukról is komolyan gondoskodni, amennyiben pedig az eddigi e nemü keresetforrások már meddőkké váltak vagy végkép kiapadtak: csakis fővárosunkban lehetne egy, e czélból szervezendő hallgatóközönség egyletszerü (tagsági dijak fizetésén alapuló) létesitése végett, esetleg olyan kedvező eredménynyel kecsegtető mozgalmat inditani, amilyennek köszöni keletkezését és fennmaradását a bécsi Versorgungshaus-sal kapcsolatos, még jelenleg is megfelelő anyagi és erkölcsi sikerekel müködő vak-zenekar.

(Folytatása következik.)

Az uj sertésközvágóhid.

Almády Géza tanácsos a héten módot és alkalmat adott a sajtónak, hogy megtekintse a sertésközvágóhidat s közvetlen tapasztalat alapján győződjék meg, hogy mennyiben igazságos az a rettenetes hajsza, amelyet az uj intézmény ellen évek óta inditottak. Soha közintézményt olyan vehemenciával nem támadtak, mint az uj közvágóhidat. Valóságos legendák keringtek arról, hogy a főváros haszontalanul dobta ki az ötödfélmillió koronát, mert a közvágóhid nem felel meg a rendeltetésének s nem lesz alkalmas arra, hogy pótolja a házi vágóhidakat.

Még a legnagyobb bizalmat is megingatták azok a hiresztelések, amelyek a pozitivitás köpenyébe takarva bocsátották világgá a legképtelenebb dolgokat. A héten tartott próbavágás azonban alaposan rácáfolt mindezekre a hiresztelésekre. Bizonyossá lett, hogy azokat a hireket csak a rosszakarat, a magánérdek tenyésztette, mert az uj sertésközvágóhid a legmesszebbmenő követeléseknek is megfelel s teljesiti mindazt, amit a főváros megvalósitani akart. Kitünt, hogy a vészhir csak tüzilárma volt, amelyet olyanok terjesztettek, akik még csak nem is látták az uj intézményt.

Hogy a közvágóhidi intézményre elsőrangu szükség van, azt talán vitatnunk sem kell. Rendkivül fontos közegészségügyi érdekek, követelték az intézmény megvalósitását; olyan fontos érdekek, amelyeknek minden magánérdeket alá kellett rendelni. De nemcsak a budapesti fogyasztás követelte meg az uj intézményt, hanem az egész sertéshus kereskedelem is. Köztudomásu, hogy a magyar sertéskivitel főpiaca, Németország adminisztrativ intézkedésekkel csaknem teljesen megakadályozta, hogy Budapestről élő sertéseket szállitsanak ki. Az élő sertéskivitelt a sertéshus kivitelnek kellett már néhány év előtt fölváltania. A huskivitelnek is erős akadályokkal kell megküzdenie. Németország rendkivül szigoru közegészségügyi intézkedéseket léptetett életbe s már hus-kivitelünk is veszedelemben forgott. Ha a kivitelt megakartuk tartani föltétlenül szükség volt a közvágóhidra, ahol az ellenőrzés minden tekintetben végrehajtható s lehetetlenné teszi, hogy egyes lelkiismeretlenebb szállitó diskreditálja a magyar sertéshus-kereskedelmet. Fontos közgazdasági érdekeket is képvisel az a modern intézmény, amelyet május elsején fognak megnyitni.

Ha keressük az okokat, amelyek megteremtették a közvágó intézménye ellen intézett hajszát, csak két okot találunk. Az egyik az, hogy a közvágóhidon dijat kell fizetni, a másik a fontosabb, hogy a közvágóhidon szigorubb az ellenőrzés s bizony az iparosnak lehetetlenné lesz, hogy beteg állat husát a közfogyasztásra hozza. Hát ez a két dolog, különösen az utóbbi némi kárt fog okozni azoknak, akik az eddigi lanyhább ellenőrzést a közegészségügy rovására kamatoztatták. De ez csak nem lehet ok arra, hogy a hatóság teljes energiával ne valósitsa meg a sertésközvágóhid intézményét.

A vágóhid a rendezett próba-vágás tanusága szerint, nemcsak hogy teljesen bevált, hanem tulhalad minden várakozást. Az egész intézmény beleilleszkedik a gyakorlati szükséglet legutolsó parányi részletébe is. A külföldi tanulmányutakon szerzett tapasztalatok összegezve vannak ebben a nagyszabásu intézményben s csak dicséret és nem gáncs illetheti azokat, akik ennek létrehozásában érdemeket szereztek maguknak.

A sertésközvágóhid negyven katasztrális hold területen fekszik. Ebből husz katasztrális hold épületekkel beépitett terület. A hatalmas telep, melyet részben Almády tanácsnok s Krátky főmérnök mutatott be, három részből áll. A Duna felé eső fronton van a tőzsde, mely az alkuszok, bizományosok és közvetitők helye. Szép nagy terem. Berlinben sincs különb. A telep közepét a hatalmas viztoronynyal ellátott vágóhid alkotja. Ez a telep legérdekesebb része. Pompásan sikerült alkotás, amit a mai próbavágás igazolt. Husz sertést vágtak le, s e husz sertésnek levágása, leforrázása s letisztitása részben feldolgozása a több ezer sertés levágására alkotott csarnokokban alig telt bele egy órába s igy egy sertésnek a leszurása, leforrázása, letisztitása s belső részeitől való megfosztása alig vett három percet igénybe. Ha ezt a számitást vesszük alapul, ugy az egész közvágóhid, napi 12 órai munkaidőt véve alapul, 3000 sertés levágására van berendezve. Ez oly szám, melyet a statisztikai adatok szerint, Budapesten még sohasem értek el, mert még soha nem vágtak harmadfélezer darabnál többet. Tavaly, az egész esztendőben csak három napon át vágtak kétezer darabnál többet. Egyes lapok azt is hirdették, hogy a forrázókádakban csak egy nagy disznót, vagy két kicsit lehet csak forrázni. A mai próbavágás eredménye ezt is meghazudtolta. Egyszerre hat disznót forráztak a gőzzel melegitett egyetlen kádban. Egyáltalán semmi nehézség nincs a sertés leölésénél és tisztitásánál s ezt ismételve kell hangsulyoznunk, hogy mindenféle baljóslatu hireszteléseknek egyszersmindenkorra véget vessünk. Ez a közvágóhid a maga páratlan technikai berendezésével, daruival és függő szállitó-készülékeivel a legideálisabb alkotás, amit csak képzelni lehet. Van ezen a telepen minden, a mit a köztisztaság és közegészség szempontjából megkivánni lehet. Ott van a telepen az állatorvos, a ki minden levágandó sertést megvizsgál; vannak remekül berendezett hütő-helyiségei, pompás sertés-szállásai, a telep háta mögött a ferenczvárosi pályaudvarnak egy egész fiók-rendező-pályaudvara. A sertést hozó tehervonatok egészen a telep szivéig hatolnak. Van pompás gépháza, mely villanyvilágitással, gőzzel, meleg és hideg vizzel látja el a telepet s van nagyszerü jéggyára is.

A harmadfél óráig tartó bemutató után villásreggeli volt, amely alkalommal nagyon érdekes és fontos kijelentések voltak. A fölszólalt bizottsági tagok nagy elismeréssel nyilatkoztak, de a hentes-ipartestület elnöke is kijelentette, hogy nem tehetnek kifogást az intézmény ellen, hanem csak a szabályrendelet egyes pontjai ellen lenne kifogásuk. Nem akarunk vitatkozni. Nem keressük most, hogy mennyiben jogos vagy jogtalan az a fölfogásuk, hogy ezután minden levonás nélkül élősuly után kell vásárolniok. Mert az intézmény és a szabályrendelet két különböző dolog. Ha az élet — a legigazságosabb biró — azt fogja mutatni, hogy a szabályrendelet egyik vagy másik pontja revizióra szorul, ahoz csak egy közgyülési határozat szükséges. Ebben a tekintetben annál könnyebb a helyzet, mert csak ideiglenes szabályzattal nyitják meg a közvágóhidat és a sertésvásárt. A végleges szabalyzat megállapitása arra az időre marad, amikor már meglesz a gyakorlati tapasztalat is. Azt pedig még az érdekelt iparosok sem állithatják, hogy

egy esztendő alatt valami nagy kárt okozhatna a vásárlási rendszer megállapitása.

Néhány szavunk van még arra a mozgalomra, amelyet néhány kőbányai sertéskereskedő terjeszt. Először is csodálkoznunk kell azon, hogy a főváros ellen intézett mozgalom élén olyan köztisztviselő áll, aki fizetésének a felét a főváros pénzéből kapja. A kőbányai rendőrtanácsos vezeti a mozgalmat a főváros ellen. Kiváncsiak vagyunk, hogy mit szól ehez a dologhoz a rendőrfőkapitány s a belügymintszter. Vajjon megengedhetőnek tartják-e, hogy egy köztisztviselő szervezze a hatósági intézkedések ellen a támadásokat. A mi meggyőződésünk szerint ez az anarkiának bizonyos foka s elvárjuk a tanácstól és a törvényhatóságtól, hogy illetékes helyen kifejezést is fog adni annak a képtelen állapotnak, hogy egy köztisztviselő álljon a hatóság elleni mozgalom élén.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 751·177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmult héten élve született 480 gyermek, meghalt 293 egyén, a születések tehát 187-el mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 350 törvényes, 130 törvénye len; nemre nézve 228 fiu, 252 leány. Halvaszületett 11 gyermek, köztük 9 törvényes, 2 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra: 32.5

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 19·8 az egy éven felüli lakosságnál: 15.6, az öt éven felüli lakosságnál: 13.9.

A halottak közt volt 155 fi-, 138 nőnemü.

Az év eddigi 9 hetében élve született összesen 4277 gyermek, meghalt összesen 2421 egyén, a születések többlete tehát 1857; a mult év megfelelő időszakában született 4091, meghalt 2793, a születések többlete volt tehát 1298.

Az élveszülöttek közt volt 329 róm. kath., 5 görög kath. — görög keleti, 24 ágost evang, 41 helvét, — unitárius, 79 izraelita, 8 egyéb. Összesen 480, Halvaszületett összesen: 11.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1248 beteget, szaporodás 432, csökkenés 390, maradt a mult hét végén 1290. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 119 beteget, szaporodás, 38 csökkenés 36, maradt a mult hét végén 126. A Szt. István-kórházban ápoltak a mult hét végén 798 beteget, szaporodás 311, csökkent 304, maradt e hét végén 805. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 901 beteget, szaporodás 102, csökkenés 188, maradt e hét végén 875. Összesen ápoltak a mult hét végén 3066 beteget, szaporodás 943, csökkenés 918, maradt e hét végén 3091.

Hirek a városházáról.

Az inségmunkák. Lassankint kitavaszodik, a miért is siet a tanács eszközöltetni azokat a munkálatokat, a melyeknek tulajdonképpen az lett volna a czéljuk, hogy a tél sanyaruságai között munka nélkül sinylődő emberek sorsán segitsenek. Utasitotta ugyanis a tanács a különböző ügyosztályokat, hogy kezdjék meg azokat az ugynevezett inségmunkákat, a melyek keresztülvitelét az elöljáróságok jelentései alapján a közgyülés elrendelte. Többnyire földmunkák ezek, mezei utak rendezése, uj utczák talajának egyengetése stb. Nevezetes azonban, hogy a költségek födözetére nézve még mindig nincsen meg a belügyminiszteri jóváhagyás.

—

Hamis pénz a központi pénztárban. A vizvezetéki igazgatóság arról tett panaszt a tanácshoz, hogy azok az ezüstpénzt tartalmazó csomók, melyeket napszámosai dijazására a központi pénztártól hetenkint átvesz, gyakran hiányosak. Több esetben pedig megtörtént, hogy hamis forintosok s koronák voltak a hengerekben. Ezt a hiányt persze a napszámosok kifizetésével megbizott vizvezetéki közegnek kellett pótolniok. Panaszlevele mellé egy csomó hamispénzt is mellékelt az igazgatóság, s egyben intézkedést kért a tanácstól, hogy a pénztár többé se hiányos pénzcsomókat ne adjon ki, se hamis pénzt. A károsult közegek pedig eddigi veszteségük megtérítését kérik a tanácstól. A tanács vizsgálatot indit ez ügyben mert nincs kizárva, hogy a hamis pénzek roszhiszemüleg kerültek a tekercsekbe s hogy azok hiányos volta is valami bünös manipuláció eredménye.

—

Átalakitások a Kálvárián. A fővárosnak gyönyörü kálváriája van a Simor-utczában, minden stácziója egy kis remekmü s a kápolna szintén architektuális remekmunkát képez. Sok pénzbe került mindez s a főváros eléggé szükkeblüen mégis elhanyagolta a kálváriának teljes biztonságba való helyezését. Még világitás sincs azon a tájon. Az elöljáróság tett már ugyan lépéseket a kálváriának gázvilágitással való ellátása tárgyában, de eredmény nélkül. Most végre a mérnöki hivatal javaslata alapján e bajon is segitve lesz. A tanács ugyanis elrendelte, hogy a kálvárián megfelelő számu gázlámpa s néhány diszesebb kandeláber helyeztessék el. Az erre vonatkozó munkálatok haladéktalanul meg is kezdődnek.

—

Az esküti hid megnyitása. Az uj esküti Dunahidat még ez évben ősszel fogják átadni a rendeltetésének. A budai oldalon azonban még mindig nem kész a hidfőljáró s a Gellértrakpart felső sikjának a burkolata. A főváros mérnöki hivatala most fölkérte a tanácsot, rendelje el a zóban forgó munkálatok gyors teljesitését, mert különben megeshetik, hogy a hid megnyitását környékének rendezetlen volta miatt el kell majd halasztani.

—

Türelmetlen müvészek. Az Andrássy-uti körön dön fölállitandó szobrok dolgában ugyancsak sürgetik már a fővárost. A müvészek, akik a négy szobor elkészitésével megbizást nyertek nagy türelmetlenségben vannak, mert a tanács többszörös kérelem dacára sem hajlandó még eltávolitani a szobrok helyén álló szökőkutakat. Legutóbb Róna József, most pedig ifj. Vastagh György szobrászmüvész Bethlen szobrának megalapitója intézett beadványt a tanácshoz, hogy a szökőkutakat szerelje le, adja meg az épitési engedélyt s jelölje ki pontosan a szobor helyét. Vastagh márczius hó első felében megakarná már kezdeni az

alapozási munkát, a miből azonban alig lesz valami, mert a szökőkutak leszerelése s a vizvezetékl csövek eltávolitása nem lesz oly hamar eszközölhető.

Közgazdaság.

A Magyar Agrár- és Járadékbank részvnéytársaság igazgatósága megállapitotta az intézet 1901. évi mérlegét, mely a következő adatokat tünteti föl:

A nyereség- és vesztesség-számla 1901. év végével 1,421.218 korona 53 fillér tiszta nyereséggel zárul. E tiszta nyereségből az igazgatóságnak a közgyülés elé terjesztendő javaslata szerint kifizetendő, mint a mult évben, — osztalék fejében részvényenkint 20 korona, azaz összegben 1,200.000 korona, a mi a részvénytőke 5 százalékos kamatozásának felel meg. Az osztalékösszegnek és a mult évről áthozott nyereségnek levonása után még fennmaradó 70.848 korona 40 fillérből a tartaléknak alapszabályszerü maximális 20 százalékos dotálása felhasználandó 14.169 korona 68 fillér és az igazgatóság jutalékára (alapszabályok 33. és 52. §-sai) 7.084 korona 84 fillér. A nyereségnek ezután még fennmaradó 199.964 korona 01 fillérnyi összegéből 50.000 korona a külön tartalékalaphoz utalandó, a fölöslegképp mutatkozó 149.964 korona 01 fillér pedig a jövő üzletévre viendő át. A kitüntetett nyereségben bennfoglaltatik a konzorciális üzleteknek 1901. év végéig elszámolt nyeresége. A kamatjövedelem a mult évivel szemben 23.084 korona 97 fillérrel kisebb, a jutalékok és különféle nyereségek cimén elért eredmény ellenben 147.082 korona 83 fillérrel emelkedett, a költségek és adók pedig 28.084 korona 69 fillérrel nagyobb összeggel szerepelnek. A jelzálog kölcsönök a zárószámadásban 28,633.188 korona 83 fillérrel vannak kimutatva, az előző évi 25,223.772 koronával szemben, e szerint tehát 3,409.416 korona 83 fillér gyarapodást mutatnak. A szőlőkölcsönök összege 1901. év végén 21,535.504 korona 44 fillér volt, szemben az előző évi 20,383.964 korona 46 fillérrel. a mi 1,151.539 korona 98 fillér emelkedést mutat. A banknak 1901. december 31-én a szőlő- és jelzálogkölcsönökről 8.147 számlája állott fenn.

—

A Magyar Jelzálog Hitelbank igazgatósága és a felügyelő bizottsága által jóváhagyott, 1901 deczember 31-ével lezárt mérlegszerint a a bruttónyereség a 1900-ról áthozott 625.843 korona 17 fillér hozászámitásával 7,120.091 korona 83 fillér és a tiszta nyereség, a kezellési költségek és adók levonása után, a mult évben kimutatott 4,803.110 korona 37 fillérrel szemben 5,850.153 korona 97 fillért tesz ki. E mérlegben már az 1901 julius 20-án tartott rendkivüli közgyülés határozata értelmében 20 millió arany forintra emelt alaptőke szerepel és az igazgatóság az 1902. évi márczius 26-dikára egybehivott közgyülés elé azt az inditványt fogja terjeszteni, hogy az immár forgalomban levő 200.000 darab részvény után részvényenkint, mint a mult évben, 2 frank osztalék fizettessék, továbbá 50,000 korona az intézeti nyugdijalap javadalmazására, 40.000 korona az intézeti tisztviselők külön jutalmazására fordittassék és a fönnmaradó 721.472 korona 89 fillér a folyó évre elővitessék. Az alaptőke fölemelése alkalmával elért nyereség nincs benn a fönt kitüntetett tiszta nyereség összegében és az egybehivott közgyülés elé terjesztendő javaslatok szerint, az intézet tartalékalapjához lesz csatolandó.

A Magyar czukorgyárosok és a czukorkérdés. A magyar czukorprémiumok és a magas czukorvédvámok tervezett eltörlése az egész világ czukortermelőit lázba ejtette. Már Ausztriában is nagyban tanácskoznak a czukorgyárosok s keresik a védelem eszközeit. A magyarországi czukorgyárosok osztrák kollegái fegyvercsörtetéséhez nem csatlakozván, hanem várakozó álláspontot foglalnak el a fejleményekkel szemben. A mennyire a vezető körök hangulatát kiismerhettük, a magyar czukorgyárosok a czukorprémiumok bekövetkezendő eltörlése esetén a termelés kontingentálását fogják követelni, még pedig olyképpen, hogy egy bizonyos minimális kontingens jusson a magyar termelőknek, mely a világ czukorszükségletéhez mérten időről-időre a szükséghez képest emelhetnék. Egyébiránt a magyar czukorgyárosok irányadó körében erősen tartja magát az a nézet, hogy a czukorprémiumok eltörlése még sem fog valósulhatni; még pedig nemcsak Németország és Francziaország, valamint Monarchiánk ellenkezése folytán, hanem maguknak az angol nagy czukortermelőknek ellenkezése miatt. Az angol gyarmatok máris állást foglalnak a tervezett ujitás ellen és mozgalmukat támogatja az angol czukorgyárosok hatalmas gyárosa. Ezek az indokok azt a reményt keltik a magyar czukorgyárosokban, hogy az angol kormány aktiója kudarczczal fog végződni. A helyzetnek ez a bizonytalansága készteti a magyar czukorgyárosokat arra, hogy várakozó álláspontot foglaljanak el és ne siessenek állást foglalni olyan eshetőségekkel szemben, a melyek még távol vannak attól, hogy tények legyenek. A magyar czukorgyárosok egylete *április hó* 4-én fog értekezletre egybegyülni, a melyen határozni fognak az uj renddel szemben követendő magatartásuk tekintetében.

Meghivás.

a magyar leszámitoló és pénzváltóbank

1902. márczius 20-án délelőtt 11 ½ órakor

salyát helyiségeiben

(Budapest, V. kerület, Dorottya-utcza 6. sz.)

tartandó

XXXII. rendes közgyülésére.

Napirend:

1. Az igazgatóság jelentése az 1901-iki üzletévről.
2. Az 1901-iki számadás és mérleg előterjesztése és az igazgatóságnak a nyereség felosztására vonatkozó inditványa.
3. A felügyelő-bizottság jelentése az igazgatóság által előterjesztett évi számadás és mérlegről, valamint a nyereség felosztását illetőleg tett inditványok megvizsgálásáról.
4. Ezen tárgyak, nemkülönben az igazgatóság és felügyelő-bizottság részére adandó felmentvény feletti határozat.
5. Alapszabálymódositás és pedig:

Az alapszabályok 6. §-ának kibővitése és az ezzel kapcsolatos uj alapszabályi intézkedések megtétele.

6. Az igazgatóság választás utján való kiegészitése a jelen igazgatóság megbizatása lejártának időpontjáig.
7. A felügyelő-bizottság választás utján való kiegészitése a jelen felügyelő-bizottság megbizatása lejártának időpontjáig.

Azon részvényesek, kik a közgyülésen résztvenni kivánnak, felhivatnak, hogy az alapszabályok 17. §-a értelmében részvényeiket a még le nem járt szelvényekkel együtt legkésőbb folyó évi márczius 17-ig a társaságnál Budapesten, vagy az Union Bank-nál Bécsben letéteményezzék.

A megvizsgált mérleg és az erre vonatkozó felügyelő-bizottsági jelentés 1902. márczius 10-töl kezdve a társaság helyiségeiben a t. részvényes urak rendelkezésére áll.

Budapest, 1902. márczius 4-én.

Az igazgatóság.

(Utánnyomás nem dijaztatik.)

ANGOL-OSZTRÁK BANK.

Az Angol-Osztrák bank

részvényeseinek

harmincnyolcadik

rendes közgyülése

1902. évi április hó 4-én 6½ órakor este az osztrák mérnök- és épitész-egyesület termében (I., Eschenbachgasse 9. szám) Bécsben fog megtartatni.

A közgyülés tárgyai:

1. Az igazgatótanács évi jelentése.
2. A számvizsgálók jelentése az 1901. évi zárszámadásról és e fölötti határozathozatal.
3. Határozathozatal az 1901. évi mérleg szerint elért tiszta nyeremény hováforditása tárgyában.
4. Hat igazgatótanácsosnak megválasztása a megbizatás lejárta következtében.

Az alapszabályok 30-ik szakasza értelmében 25 részvény egy szavazatra jogosit. A szavazatra jogositott részvényesek kéretnek, hogy részvényeiket a még nem esedékes szelvényekkel együtt **folyó évi márczius hó 27-ig bezárólag Bécsben**, az Angol-Osztrák bank leszámitoló osztályánál, **Londonban** az Anglo-Austrian banknál, **Aussig, Brünn, Budapest, Prága, Teplitz, Trautenau és Trieszt-ben** a bankok fiókjainál letétbe helyezzék. Az alapszabályok 27-ik szakasza szerint meghatalmazás csak szavazatra jogosult részvényeseknek adható.

Bécs, 1902. márczius hó 12-én.

Az igazgatótanács.

(Utánnyomás nem dijaztatik.)

Az „Első Leánykiházasitási Egylet m. sz."

leány- és fiu-biztositó intézet

1902. évi márczius hó 25-én d. e. 9½ órakor az intézet hivatalos helyisegeiben (VI. ker., Terézkörut 40—42.) tartja

XXXIX. rendes közgyülését,

melyre a szövetkezet tagjai tisztelettel meghivatnak.

A közgyülés napirendje:

1. A jegyzőkönyv-hitelesitők kiküldése.
2. Az igazgatóság jelentése és az 1901. évi mérleg előterjesztése.
3. A felügyelő-bizottság jelentése és inditványa.
4. A mérleg megállapitása és a fölösleg hováforditása iránti határozathozatal.
5. A fölmentvény megadása.
6. Az igazgatóság inditványai.
7. A felügyelő-bizottság választása.

Az igazgatóság.

Azon tagok, kik 1902. évi január hó végéig esedékes járulékaikat befizették és kik 1902. évi márczius hó 22-ig bezárólag részjegyeiket (kötvényeiket) a szövetkezet pénztárainál letéteményezték, a letéti elismervény fölmutatása ellenében a közgyülésen való részvételre jogositva vannak.

Magyar Jelzálog-Hitelbank.

Hirdetmény.

A Magyar Jelzálog-Hitelbank t. c. részvényesei az **1902. márczius hó 26-ik napján d. e. ½12 órakor** a bank helyiségében (V., Nádor-u. 7. sz.) tartandó

XXXIII-ik rendes közgyülésre

ezennel tisztelettel meghivatnak.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság jelentése az 1901. üzletévről.
2. Az 1901. évi mérleg megállapitása és a fölmentvény megadása.
3. Határozathozatal a tiszta nyereség hováforditása iránt.
4. Az alapszabályok 10. §-ának módositása (az 1901. julius 20-iki közgyülés határozata szerinti alaptőke-emelés keresztülvitelének kitüntetése.)
5. Igazgatósági tagok választása.
6. Felügyelő bizottság választása.

A részvények letehetők:

Budapesten: a bank főpénztáránál (V., Nádor-utca 7. sz.) és a Magyar Leszámitoló- és Pénzváltóbanknál.
Bécsben: az „Union-Bank"-nál.
Párisban: a „Societé Générále pour favoriser le développement du Commerce et de l'Industrie en France" cimü banknál.

Alapszabályok kivonata. **Az igazgatóság.**

23. §. 20 részvény tulajdona 1 szavazatra jogosit. 24. §. Részvényesek, kik szavazó jogukkal élni akarnak, kötelesek a közgyülés összeülése előtt legalább 8 nappal részvényeiket téritvény mellett letéteményezni; a letéteményezés a bank pénztáránál, vagy más, a hirlapokban kijelölt helyeken eszközlendő. 25. §. A szavazó-jog személyesen vagy meghatalmazott által gyakorolható. Meghatalmazás csak részvényeseknek adható. Testületek, intézetek és kereskedelmi cégek, továbbá nők és kiskoruak a közgyülésen törvényes képviselőjük által vehetnek részt, ha azok különben részvényesek nem volnának is. Azoknak, kik szavazó-jogukat igazolták, a részvények és az utánuk járó szavazatok számának megjelölésével ellátott igazoló-jegyek adatnak ki. A részvények a részvényes által sajátkezüleg aláirandó jegyzékbe, számszerü sorrendben és pedig a Magyar Jelzálog-Hitelbanknál egy, minden egyéb letéthelyen két példányon bejegyzendők. A letevő a letett részvényekről téritést nyer, és a részvények annak idején a közgyülés megtartása után, csakis ezen téritvény visszaadása mellett fognak neki kiszolgáltatni. Az 1901. évi mérleg és jelentés 1902. márczius hó 18-tól ezdve a t. c. részvényesek rendelkezésére áll.

(Utánnyomás nem dijaztatik.)

Mi az SANGUIS?

a) Egy száraz conserváló **kalbászpir** legnagyobb kiadósság és legkényelmesebb alkalmazással.

Egy mázsa kalbászhushoz csakis 2½ gramm szükségeltetik.

Árak: 1 kiló 8 márka, ½ kiló 4 márka 25 fillér, ¼ kiló 2 márka 25 fillér.

Vagy pedig 100 papirhüvely, egyenként 2½ gramm tartalommal egy mázsa kalbászhoz 5 márka (nagyon kényelmes).

Merőkanál, mely pontosan 2½ grammot tartalmaz drbja 60 fillér.

b) **Bél vagy kazánpir.** Szintúgy legegyszerübb alkalmazás, nagyon szép szinü.

Árak: 1 kiló 6 márka ½ kiló 3 márka 25 fill., ¼ kiló 1 márka 75 fillér.

Mindenütt kimeritő használati Utasitás. — Ismételadóknak magas jutalék. — **Ártalmatlanságér szavatolás.**

F. E. VÖRKEL

BERLIN, S., Kommandantenstrasse 45.

Novák Gusztáv esztergályos mester és **Plunske Fál** ernyőcsinaló,

boroszlói lakosók,

„Eljárás szarvból készült ernyő és botfogantyuk előállitására"

cimü, 13007. számu magyar szabadalmukat megvételre, esetleg engedményváltásra ajánlják.

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5. sz.

---

25 év óta többször kitüntetett

KÁRPÁTI MALNASZÖRP.

Brutto 5 kilós demijonókban, bérmentve	6 k. 70 fil.
Nagyobb rendelésnél	1 „ 16 „
Métermázsánként	100 k. —
Málnalé filtrált klónként	— k. 70 fil.
Nagyobb rendelésnél „	— k. 60 „
Métermázsánként	á 56 „
Ezer kilónként	á 52 „

Vörös áfonya compos., **Kárpáti vaslápsó** és száz mástéle készitménynyem, árjegyzékem szerint.

Minták gratis és franko.

Speciálitásaimból raktárakat állitottam, egyelőre Budapesten:

TÖRÖK JÓZSEF gyógysz urnál.
TAUFFER KÁROLY gyógysz. urnál.
THALLMAYER és SEITZ drog. urnál.
VÁROSLIGETI KERESKED. muzeum.

A t. ügytárs urak szives támogatását kéri:

GRÉBJANOS gyógyszerész

POPRÁDON.

RADITZ RÓBERT GYÓGYSZERTARA

„AZ APOSTOLHOZ"

Budapest, VIII., József-körut 64 sz.

Ajánlja az igen tisztelt kartársaknak.

UJ!

Extr. pro Infuso sennae

dosin-át a norma pauperum, ezen naponta rendelt infusumának extempore készitésére.

Legnagyobb kényelem a recepturánál.

Mindig egyforma sötét infusumot ad.

1 adag ára	—	12 fillér.
10 „ „	1 kor.	20 fillér
24 „ „	3 kor.	**bérmentve**

Extr. laxativum sicc.

1 : 10 in globulis napi árban.

1 globulus 90 gr. vizzel 100 gr. aqua. laxativat (Ph. hung.) ad.

TEA legfinomabb indiai ajándékoknak **1 kilo 16 kor.** 2 kilo vételénél bérmentve.

Emplastrum anglicanum

1 m. hosszu 50 cm. széles **5. kor 20 fill.**

A

veszélymentes

kőbetétü

Phőnix-

gyorsfőző

a tüzveszélyt

teljesen kizárja

és 40% szeszt

megtakarit.

Kapható minden jobb vaskereskedésben és konyhafelszerelési üzletekben.

Nagybani elárusitás:

Makó Mihály, Budapest, Üllői-ut 2.

Ringelsen testvérek, Báthory- és Hold-utcza sarok.

Auer-fény.

Telefon 16—54. **Telefon 16—54.**

Értesités.

Az AUER-féle izzótestek árait a mai naptól kezdve következőképpen mérsékeljük

A „C“-jelü Auer-féle izzótest ára . . . . . **1.—** korona

Az „N“-jelü Auer-féle izzótest ára . . . . . **80** fillér.

A légszeszfogyasztóknak, kik azt óhajtják, hogy Auer-lámpáik teljesen kifogástalanul müködjenek, a következőket ajánljuk szives figyelmükbe:

Ha az izzótestek fényereje csökken, ha azok hamar tönkremennek, avagy ha a hengerek gyakrabban repednek, rendszerint a lámpák hiányos kezelésében rejlik a hiba, melynek **csakis a szakavatott kezelés által lehet elejét venni.**

Kérjük ennélfogva, hogy bármely előforduló hiányt vagy panaszt tudomásunkra hozni szivesKedjék, hogy **szakavatott közegeink utján a bajok orvoslásáról gondoskodhassunk.**

Ily esetekben munkadijat nem számitunk.

Kivánatra az izzótesteket **minden áremelés nélkül házhoz is szállitjuk** és a fogyasztóknál levő Auer-koronákat, izzótestek vételénél, cserébe vissza is veszszük, anélkül, hogy az időről-időre mindenesetre szükséges javitások költségeit fölszámitanánk.

Budapest, 1901. augusztus 31-én.

Auer-fény. **Auer-fény.**

Magyar Gázizzófény r.-t.

Welsbachi dr. Auer Károly szabadalma

Budapesten, VI. ker., Váczi-körut 3. szám.

Auer-fény.

Belvárosi Könyvnyomda Bpest, IV., Váczi-utcza 81.

V. évfolyam. Budapest, 1902. március 23-án. 12. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP

TARTALOM:

A Kossuth-szobor.
Az utolsó ütközet.
A millenáris alapitvány.
Az iskolás gyermekek védelme.
A házi szemét elfuvarozása.
Ötszázharminckét ideiglenes tanitó.
Statisztika.
Hirek.
Közgazdaság.
Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 kor. Fél évre . . . . . 6 kor.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, IV., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON: 45

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

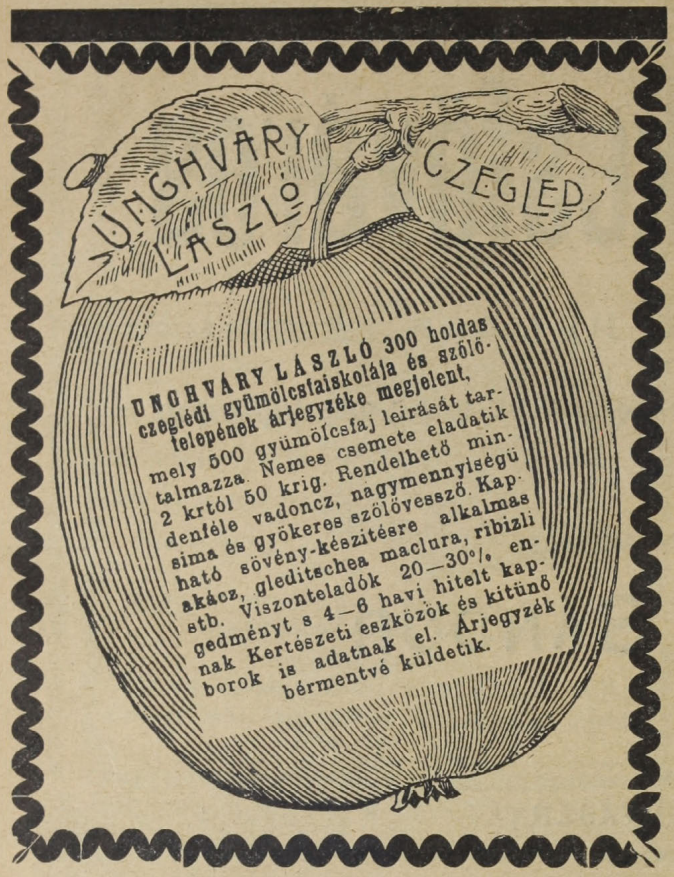

UNGHVÁRY LÁSZLÓ 300 holdas czeglédi gyümölcstaiskolája és szőlőtelepének árjegyzéke megjelent, mely 500 gyümölcsfaj leirását tartalmazza. Nemes csemete eladatik 2 krtól 50 krig. Rendelhető minden féle vadoncz, nagymennyiségü sima és gyökeres szőlővessző. Kapható sövény-készitésre alkalmas akácz, gleditschea maclura, ribizli stb. Viszonteladók 20—30% engedményt s 4—6 havi hitelt kapnak. Kertészeti eszközök és kitünő borok is adatnak el. Árjegyzék bérmentvé küldetik.

Több száz orvos ajánlja

Szt. Lukácsfürdői hegyiforrás

Legyen mindennapi italod!

Kapható mindenütt.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részv-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék és pénztári jegyek **4%** ellenében, valamint folyó-számlában (chek-számlán). A 10%-os betét-kamatadót az intézet fizeti,) **kamatozással,**

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

o o o o o **Kézi zálogüzletei:** o o o o o

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utcza sarok. — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

o o o o o o o o o IRODÁI: o o o o o o o o o

VI. kerület, Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek o o o o o o o o o o o o o o o o o o keretébe tartozó üzletágakkal. o o o

Üzleti órák: d. e. 1/2 9—1/2 1-ig, d. u. 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferencziek-tere 4.

NEW-YORK, életbiztositó-társaság.

Alakult 1845-ben.

Az összes nyeremények a biztositottak tulajdona.

Kivonat az 1900. évi üzleti jelentésből:

Aktivák összege	1 milliárd 293	millió korona
Évi bevétel	290	„ „
1900-ban a biztositottaknak kifizettetett	115	„ „
1900-ban kötött uj üzletek összege	1 milliárd 146	„ „
Tiszta fölösleg 1900. végén	225	„ „

Az 1900-ban a biztositottaknak kifizetett nyereményosztalékok összege 14 millió koronára rugott.

A New-York a müvelt világ összes országaiban bir fiókokkal.

A Ney-York kötvénye megtámadhatatlan a kiállitás napjától fogva.

Referenczik Magyarországon: A magyar általános hitelbank. Pesti magyar kereskedelmi bank.

Magyarországi vezérigazgatóság:

Budapest, Erzsébet-körut 9—11. szám. (New-York palota.)

V. évfolyam Budapest, 1902. márczius 23. 12. szám

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre . . . . . 12 Kor.
Félévre . . . . . 6 Kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A Kossuth-szobor.

Legelső sorban örömmel konstatáljuk, hogy a főváros polgármestere férfias önérzettel Budapest s az egész ország közönségének megelégedésére a leghatározottabb formában, a kétségbevonhatatlan igazság erejével utasitotta vissza azokat a sulyos vádakat, amelyeket az utóbbi időben a fővárosra szórtak. A törvényhatóság fényes bizonyitékát adta, hogy nem hajlandó a bünbak szerepére vállalkozni s nem hajlandó szótalanul türni, hogy a bünök legnagyobbjával, a hazafiatlansággal vádolják. Még a vádlók is kénytelenek voltak meghajolni az igazság előtt és visszavonni alaptalan gyanusitásaikat.

Azzal vádolták meg a főváros törvényhatóságát, hogy szolgalelküen áruba bocsájtotta hazafiságát, rutul visszaélt a nemzet kegyeletével és elakarta sikkasztani a Kossuth-szobrot. A szerdai közgyülésen minden kétséget kizáróan bebizonyosodott, hogy a rágalmakból egy betü sem igaz.

Nem is lehetett az másként. Mindennel inkább meg lehet vádolni a főváros törvényhatóságát, de hazafiatlansággal nem. Budapest törvényhatósága minden hazafias akciónak az élén állott, nem keresett soha kibuvót, ha a hazafiság nevében szólitották föl áldozathozásra. Nemcsak a budapesti Kossuth szoborra adott huszezer forintot, de a vidéki városokat is támogatta, segitette, hogy azok a maguk Kossuth szobrát fölállithassák. Elüljárt a főváros az adakozók sorában, amikor a nemzeti kegyelet Vörösmartynak szobrára gyüjtött, elüljárt ami kor elhatározta a nemzet, hogy szeretett királynéjának emlékét megörzi. Amikor a magyar nemzet ezer éves fönállását ünnepelte, a főváros nem kereste, hogy mit enged meg pénzügyi helyzete, nagy lelkesedéssel szavazott meg a millenium emlékére két millió koronát.

Sőt ha vád illetheti a fővárost, sokkal inkább megilletheti azért, mert hazafias felbuzdulásában egészen a naivságig ment s megengedte, hogy egyesek a hazafiság jelszava alatt magánérdekeiket gyarapitsák a közvagyonból. De ne rekrimináljunk. A főváros törvényhatósága nem szorult arra, hogy bárki védelmezze a hazafiságát s szerdai közgyülésén alaposan és érdemük szerint elbánt a vádaskodókkal. Térjünk a dologra.

Az akták meggyőző igazságával bizonyitotta be a polgármester, hogy a főváros betü szerint teljesiti azt a kötelezettséget, amelyet magára vállalt. Bizonyossá lett, hogy a fővárosnak azzal a határozott kivánsággal adták át a pénzt, hogy abból előbb mauzoleumot, azután szobrot állitson. Maga Kossuth Ferenc is ezt a sorrendet mondja helyesnek. Kitünt az is, hogy a siremlék épitése nem akadályozza a szobor fölállitását, mert a siremlék költségén kivül már most is hetedfélszázezer korona áll a szobor költségére.

Polónyi Géza azt mondotta, hogy a szobor fölállitása pártközi megegyezés alapján történt, amelyhez Kossuth Ferenc is hozzá járult. Kossuth Ferenc ezt az állitást egy nyilatkozatban megcáfolja. Nem tudjuk, hogy melyik állitás a valódi. Azt különben igazitsák el egymás között Polónyi Géza és Kossuth Ferenc. De konstatálni kivánjuk, hogy Polónyi Géza Márkus József főpolgármester tanuságára hivatkozott, mint a kinek közvetetlen tudomása van a dolgokról. Nyiltan fölhivta a főpolgármestert, hogy a közgyülés szine előtt cáfolja meg, ha nem ugy mondja, ahogyan történt. S a főpolgármester nem cáfolta meg, tehát elnöki tekintélyével megerösitette és hitelesitette Polónyi állitásait.

Kossuth Ferenc nyilatkozatában el akarja

háritani magáról a felelősséget a főváros ellen intézett támadásokért. Azt mondja, hogy sem az interpellációról, sem az ujságbeli támadásról nem tudott. Nincsen okunk kételkedni a nyilatkozat őszintcségében, de kétségtelen, hogy a főváros ellen a Kossuth-párti, a Kossuth Ferenc vezetése alatt levő párt tagjai intézték a támadásokat, hogy az az ujság vádolta meg a főváros becsületét, amelynek homlokán Kossuth Ferencnek a neve van. Hogy tehát előzetesen tudott-e róluk Kossuth Ferenc vagy nem, az csak az ő magán dolga, amit a saját hiveivel intézhet el. A nyilvánosság előtt azonban neki kell helyt állania, mert az ő neve alatt történt. Abban pedig föltétlenül igazsága volt Polónyi Gézának, hogy a főváros éppen Kossuth Ferenctől nem érdemelte meg e támadásokat. A főváros mindenkor olyan lojálisan járt el Kossuth családja iránt, hogy több joggal megvárhatta volna, hogy ebben a dologban bárhonnan jövő támadással szemben Kossuth Ferenc védje meg a fővárost. Nem tette. S azért meg kell nyugodnia abban, ha a főváros közönsége a megtörtént tényekből alkotja meg a maga véleményét és nem elégszik meg azzal a gyönge nyilatkozattal, amelylyel Kossuth Ferenc eljárását mentegetni igyekszik.

Az a nyilatkozat különben ujabb vád a főváros ellen, csak burkolt formában. Azt mondja Kossuth Ferenc, hogy ha a nemzet el nem veszi tőle édes apja tetemét, akkor már régen siremlék jelölné nyugvóhelyét a florenzi temetőben. Szemrehányásként hangzik ez, hogy miért vették el tőle a tetemet, s hogy miért jeltelen még Kossuth Lajos sirja. Elég baj, hogy Kossuth Ferenccel szemben kell vitatnunk, hogy Kossuth Lajos tetemének hazaszállitása a fővárosnak hazafias kötelessége volt. Olyan nemzeti kötelesség, amely előtt a családi érzelmeknek szemrehányás nélkül meg kell hajolniok. Hogy miért jeltelen még Kossuth Lajos szobra. Azt mondja Kossuth Ferenc, hogy ő épitész és szobrász. Tehát szakember. Akkor hát tudnia kell, hogy lehetetlen dolog az, hogy a nemzeti adakozásból egy nagyszabásu monumentális müvészi mauzoleumot annyi idő alatt épitsenek meg, mint egy családi siremléket. A nemzeti adakozás össze gyüjtésére idő kell. Három egész esztendő kellett a pénz előteremtésére, amire egy családi siremlék fölállitásánál a családfő egy pillanatnyi elhatározása elegendő. S vajjon mit szólott volna Kossuth Ferenc ahoz, ha a főváros Kossuth Lajos siremlékének fölállitására, minden előzetes kérdés elintézésének mellőzésével néhány heti terminussal egyszerü árlejtést hirdet s a munkát kiadja a legolcsóbb ajánlatot tevőnek. Akkor lett volna joga szemére vetni a fővárosnak, hogy megsértette azt a hálás kegyeletet, amelylyel Kossuth Lajos emléke iránt minden magyar ember tartozik. Nem vonhatja kétségbe Kossuth Ferenc sem, hogy a főváros mihelyt a nemzet adományát átvette, haladéktalanul megindította az eljárást a siremlék fölállitására. Ám tessék, vizsgálja meg Kossuth Ferenc, hogy pillanatnyi mulasztás is terheli-e a fővárost. De amig erről meg nem győződött, addig szemrehányásainak jogosultságát el nem ismerjük, vádjait el nem fogadjuk. Mint épitésznek és szobrásznak számolnia kell azzal, hogy mennyi idő kell föltétlenül arra, hogy egy testület egy müvészi alkotást megvalósitson.

És végre is valljuk meg őszintén, vajjon csorba esik-e a nemzeti kegyeleten azzal, ha a müvészi alkotás érdekében nem ma, hanem holnap állitják föl a siremléket. Hisz az évszázadokra készül, a késő nemzedéknek is emléke lészen. Nem esik tehát sérelem a nemzeti kegyeleten, ha nyugodtan és higgadtan készitik elő, hogy a legremekebb siremlék álljon a legnagyobb magyarnak sirja fölött. Vajjon azt kösveteli-e a hazafiság, hogy minden megfontolás nélkül vásári munkával elégedjünk meg csak azért, hogy ma épitsük meg a mauzoleumot a ne holnap. Olyan emléket ugy sem képes a legnagyobb müvész sem készitени, mint a minminden magyar ember lelkében van. Igyekezzünk legalább a lehetőségig megközeliteni.

Még egy dologról kell szólanunk. A nemzet pillanatnyi habozás nélkül az első fölhivásra sietett letenni filléreit a hazafiui kegyelet oltárára. Csak a hivatalos Magyarország, a nemzet képviselete nem nyilatkozott még. Nem keressük az okokat, hogy miért nem. A főváros ebben a tekintetben is megtette a kötelességét. Módot adott a parlamentnek, hogy a mulasztást pótolja. Majd meglátjuk, hogyan állanak helyt azok, akik olyan könnyelmüen akarták sárral megdobálni a fővárost, amikor az ő cselekvésük ideje elérkezik.

Az utolsó ütközet.

Szerdán kezdték meg az utolsó ütközetet az érdekeltek a sertésközvágóhid ellen. Azt hittük, hogy be is fejezik, de hétfőn lesz a döntés. Kiváncsian várjuk az eredményt, mert fokmérője lesz a hétfői döntés annak, vajjon a főváros törvényhatóságában megvan-e az erő arra, hogy a főváros eminens érdekében szembeszálljon a magán és kerületi érdekkel, s hogy alá tudja-e rendelni a partikulalis érdekeket a közérdeknek akkor, amikor a főváros háztartásának

jövő alakulása függ attól, hogy az arra hivatottak megvédelmezzék a közvagyont.

A szerdai tárgyalás igazán megdöbbentő volt. Egymásután állottak föl a városatyák és szónokoltak. Még csak nem is takargatták, hogy egyes érdekcsoportnak a nevében beszélnek. Nyiltan megmondották, hogy nem értenek a dologhoz, hogy nem is foglalkoztak a kérdéssel soha, s hogy csak egy érdekcsoportnak a panaszait adják elő, készpénznek véve mindent, amit az érdekcsoport mondott, fölhasználva minden fegyvert, amelyet a magánérdek a közérdek ellen való harcra a kezükbe adott. Ha a magánérdek ilyen mezitelenül tudná leküzdeni a közérdeket, akkor igazán be kell csukni azonnal a városháza kapuit, mert ott, a hol a magánérdek dominál, nincsen helye a közérdek mandatárusainak. Akkor rászolgált az a testület arra, hogy ellene az iparhatóság a valóságnak meg nem felelő cim használatáért inditsa meg az eljárást. Mert az a testület, amely arra kapott mandátumot, hogy Budapest közérdekét képviselje, közvagyonát kezelje, hűtelen lett mandátumához, ha a közérdeket alárendeli az egyéni és kerületi érdeknek. Annak nem szabad megtörténnie.

Nem vitatjuk, sőt magunk is aláirjuk, hogy a közvágóhid és konzum-vásár megnyitásával Kőbánya veszíteni fog. Elfogja veszíteni a husnagyvágókat, mert azok át fognak költözni a Ferencvárosba, mint ahogyan veszitett Ó-Buda, amikor a katonai ruharaktárt Kelenföldre vitték át. De a főváros, Budapest közérdeke a kerületek versenye miatt nem szenvedhet. A fővárosnak egyformán érdeke, hogy valamennyi kerülete gyarapodjék, erősödjék. De nem lenne-e balgaság vagy még annál is több, hogy a közvagyonból öt milliós befektetést pusztulni, veszni hagynának csak azért, hogy a nagyvágók Kőbányáról át ne menjenek a Ferencvárosba. Nem tagadjuk, hogy szerencsétlenül választották meg a helyet, hogyha ma a hely megválasztásáról lenne szó, minden aggodalmaskodás nélkül odaállanánk azoknak a sorába, akik azt követelik, hogy a meglevő sertéspiacon Kőbányán épitsék a közvágóhidat. Ma azonban már hiába beszélünk erről. A közvágóhid készen van s józan eszü ember az adott viszonyokkal számol.

De visszatérve a szerdai csatározásra, egy megdöbbentő jelenséget kell konstatálnunk. Ha a közvágóhidi kényszer kárt okoz valakinek, akkor csak annak a kishentesmesternek okoz kárt, akinek egy mosóteknő volt a vágóhidja s hetenkint egy-két darab sertést vágott le. Ezután pedig a nagyvágóhidra kell mennie, vagy vágott hust kell vásárolnia. S ez a kishentes megnyugszik a dolgokban, mert megérti, tudja, hogy a magánérdekét a közérdeknek alá kell rendelnie. Nem is akadt szószólója. A gazdag nagyvágók, a milliomos szalámigyárosok érdekét védelmezték csak, még pedig egymásnak a rovására. Egyik sem tagadhatta, hogy az intézményre szükség van, mindegyik csak a maga publikumának akart egy darabot a közvagyonból. A szalámigyárosok érdekeinek képviselői a nagyvágók követelésének jogosultságát tagadták és megforditva. Az ember alig hitte volna, hogy Budapest törvényhatóságának a közgyülésén van, annyira kiakarták szoritani onnan az általános közérdeket.

Teljes meggyőződéssel hisszük, hogy győzni fog a közérdek, hogy a kerületi és magánérdeket le fogja gyürni a kötelesség, amelyre a városatyák a közvagyon kezelésével vállalkoztak. Nem szeretnénk, ha a törvényhatóság alkalmat adna a belügyminiszternek, hogy az aktaszerüen olvassa rá, hogy ime igazam volt. Itt a bizonyitek. Néhány nagyvágónak és szalámigyárosnak a kedvéért kockára tettek ötmilliós közintézményt. Mert egy pillanatig sem kételkedünk abban, hogy a belügyminiszter, mint a főváros vagyonának legfőbb őre, ha kell hivatalos hatalommal is megfogja akadályozni, hogy a közérdek, a közvagyon rovására a kerületi és magánérdek győzedelmeskedjék.

A millenáris alapitvány.

Hat esztendeje már, hogy a főváros két millió koronás alapitványt tett kulturális és jótékony célra. A határozatot könnyü volt kimondani, de annál nehezebb megvalósitani. Még ma is távol vagyunk az alapitó okirat megszerkesztésétől s az alapitvány kamatának fölhasználásától. Nem tagadhatjuk, hogy nehéz és komoly dolog az alapitvány realizálása, de ha olyan lelkesedéssel fogtak volna a megvalósításhoz, mint ahogy a határozatot meghozták, akkor ma már régen tul volnánk a tárgyalásokon.

A tárgyalások folyamán az intenció is megváltozott. A kulturális és jótékonysági célból szocialista cél lett. Talán helyesebb az időnek, a tényleges viszonyoknak ez jobban meg is felel. A tanügyi osztály tudvalevőleg nagyszabásu munkásotthont akar épiteni. Festetich Géza gróf, az ügyosztály jegyzője ki is dolgozta a konkrét javaslatot. Az ügyosztályi előterjesztést annak idején részletesen ismertettük. Megemlékeztünk róla, a mikor a városházán összehivott anket tárgyalta s a mikor az országos iparegyesületben a két legilletékesebb, mert közvetetlenül érdekelt faktor: a munkaadók és munkások vitatták meg.

Az ipartestület tárgyalásain az a meglepő tény domborodott ki, hogy a munkásotthon sem a munkaadónak, sem a munkásnak az igényeit nem elégiti ki. A munkaadók az iskolai napközi otthonokat akarták az alapitványból szélesebb alapon megvalósitani, a munkások pedig a maguk szükebb szociális törekvéseiknek akarták eszközül fölhasználni s azt kivánták, hogy az alapitvány kamataiból a munkásszakegyesületeknek épitsen palotát a város. Egyben azonban megegyeztek a munkaadók és munkások: abban, hogy a főváros municipium a szocziálpolitikai kérdésekkel nem foglalkozik, a szociális kérdéseket, mint ilyeneket nem is ismeri. Azokkal senki sem foglalkozik. Ez magyarázza meg, hogy olyan elsőrangu szociálpolitikai kérdésnek a megoldása, mint a munkásotthon, a tanügyi osztály föladatául jutott. De mindennél jobban bizonyitja ennek az állitásnak az igazságát az a tanácsi javaslat, amely egy külföldi szerzetes-rendnek a támogatását azzal okolta meg, hogy a szerzetesekre azért van szükség, hogy gátat vessenek a szocializmus terjedésének. Az iparegyesület végrehajtó bizottsága valószinüleg konkrét előterjesztést fog tenni a tanácsnak, hogy gondoskodjék arról, hogy a munkáskérdéssel valaki állandóan foglalkozzék a városházán s hogy a szociális kérdéseket ne tekintsék a városházán bitangba vert jószágnak. Ha sikerülni fog ennek a megvalósitása, ha a főváros komolyan foglalkozni fog a szociális kérdésekkel, akkor a millenáris alapitvány már meghozta a gyümölcsét. S ez az eredmény sokkal üdvösebb lesz, mintha bármit irnak annak a palotának a homlokára, a melyet az alapitvány kamataiból épiteni fognak. Sokkal maradandóbb alkotás lesz az és hosszabb ideig fogja hirdetni a magyar nemzet ezeréves fönnállásának emlé-

két, mintha bármilyen vastag márványtáblát építenek be az emelendő palotába.

Áttérve magára az alapitványnak a dolgára, először is az a kérdés merül fel, vajjon a mi munkásainknak a mai viszonyok mellett szükségük van-e a tervezett munkásotthonra, vajjon Budapest munkásai között megtaláljuk-e a munkásotthon föntartásának a biztositékát. A szervezett munkások, amelyek pedig a munkások intelligenciáját foglalják magukban, hallani sem akarnak az otthonról. A szervezetek vezetői bizonyosan tudják, hogy miért nem. Ők, akik egközvetlenebbül s legjobban ismerik a munkásokat tudják, hogy az otthon számára fájdalom a mi munkásaink között még nem lehet közönséget találni. Iparunk olyan fiatal, olyan gyönge, hogy erős, intelligens munkásosztályt nem is nevelhetett. A bér és megélhetési viszonyok sem alkalmasak nálunk arra, hogy a munkások egy otthont föntarthassanak. Előbb nevelni kell az otthon számára közönséget. S a nevelésre legalkalmasabb mód és eszköz a napközi otthon. Az iskolában kell megkezdeni a nevelés nehéz munkáját. Nem elég, hogy a gyermek nagy fáradsággal ledarálja és bemagolja az előirt tananyagot, hanem meg kell vele kedveltetni a tudományt. A napközi otthonban kell gondoskodni arról, hogy a gyermek elsajátitsa a kézi ügyességet, a melyre a mesterség minden ágában nagy szüksége lesz. Amilyen fokban nevelik az intelligenciáját, abban a mértékben erősitik az élet küzdelemben való ellentállásra, abban az arányban növelik az önérzetét, gondolkodását s ezzel kapcsolatban független érzését. Ha a lassu, nehéz és fáradságos nevelés árán sikerül megteremteni az intelligens, önérzetes, függetlenül gondolkodó munkásosztályt, akkor elegendő erejük lesz a munkáskamara megvalósitására, az igazi, humánus, nemzeti szocializmus terjesztésére s akkor lesz közönsége a munkásotthonnak.

Ugy tudjuk hogy Bárcy István tanácsosnak az ügyosztály vezetőjének is az volt az első gondolata, hogy a millenáris alapitványból a napközi otthont kell megvalósitani. De azután eltért ettől a gondolattól, mert meggyőződése szerint a napközi otthont meg kell, meg fogja csinálni a hatóság a millenáris alapitványon kivül is.

Ha a napközi otthont csak az elemi iskolára szoritjuk, akkor igaza lehet a tanácsosnak. Csakhogy az nem elegendő. Az iskola kapuinál nem szabad megszakitani a nevelés munkáját, különben többet árt, mint használ. Tökéletesen igaza volt az iparegyesület tárgyalásain fölszólalt munkás-képviselőnek abban, hogy a hatósági támogatásra még nagyobb szüksége van az inasnak, mint az iskolás-gyermeknek. Ha az iskolából kikerült gyermekről leveszi a kezét a hatóság, akkor a napközi otthon csakugyan nem lesz más filantrópiánál, jótékony intézménynél. De módot talál arra, hogy a fiatal erőt mindaddig képezze és nevelje, amig az annyira megerősödik, hogy biztosan meg tud állani az élet minden viszonya mellett a maga lábán is, akkor a napközi otthon nem jótékonyság, hanem elsőrangu szociális intézmény lesz. Ennek a megvalósitására azonban a hatóság rendes háztartásából a szükséges összeget rendelkezésre nem bocsáthatja. Hogyan lehet ezt az ideát megvalósitani, annak részletes megvitatásába most nem bocsájtkozunk. Különben is meg vagyunk győződve, hogyha a törvényhatóság kimondja az eszmét elég megbizható és kipróbált erő van rendelkezésre, hogy az ideát ugy valósitsuk meg, hogy egy-két évtized mulva maguk a munkások fogják kérni a munkásotthon megépitését, hogy tovább fejlesszék tudásukat. Akkor majd szükségét fogják érezni a nemesebb szórakozásnak, olyan nélkülözhetetlen lesz az nekik mint a mindennapi kenyér. S ha meg lesz az intelligens magyar nemzeti munkásosztály, könnyebb lesz még a megélhetési viszonyuk is, mert azt a kevés kenyeret, amit a magyar ipar adhat, nem fogja előlük fölfalni a képzettebb külföldi munkás. Hisz még a mai válságos időben sem lenne olyan elkeseritő a helyzet, ha a magyar munkások nem lennének kénytelenek még Budapesten is tétlenül nézni, hogyan dolgoznak a külföldről importált munkások.

Meggyőződésünk szerint először a városházán a munkásosztályt kell megcsinálni. A millenáris alapitványt pedig nem használhatják föl üdvösebben, mintha annak segitségével intelligens magyar munkásosztályt teremtsenek. A monumentális alkotásnak nem föltétlen kelléke az a márványtábla, amely azt hirdeti az utókornak, hogy kik járultak a ház megépitéséhez.

A házi szemét elfuvarozása.

A főváros ifju Cséry Lajossal kötött szerződést a házi szemét elfuvarozására. A vállalatból később részvénytársaság lett, amely az üzleti helyiségekből nem akarta elszállitani a szemetet. A kereskedőknek sok kellemetlenséget okozott a vállalat, amely külön megakarta adóztatni a polgárságot. A tanács azonban értesült a dologról s Halmos János polgármester a következőkre figyelmezteti a közönséget:

A tanácsnak tudomására jutott, hogy a dunabalparti részre nézve a szerződött szemétfuvarozó vállalkozó — hivatkozva az e részben hozott birói döntésre — több esetben megtagadta az üzleti helyiségekből kikerülő szemétnek kifuvarozását.

Ez okból a tanács értesiti a közönséget, hogy a birói döntés értelmében a vállalkozó az iparüzletekben, boltokban, raktárakban, kereskedésekben és müt helyekben az üzleti forgalom vagy feldolgozás tárgyát képező áruk és anyagoknak csak nagyobb mennyiségü. esetleg több napról összegyüjtött hulladékát és csomagolási anyagát (papir, fagyapot, forgács, kócz stb.) nem köteles kiszállitani, ellenben az egy napról összegyüjtött, rendes mennyiségü ily szemetet tartozik az üzleti helyiségekből is külön dijazás nélkül kifuvarozni

Azonkivül szerződése értelmében kötelessége a a vállalkozónak a szalmazsákok tartalmát és általában a házban elhelyezett szeméttartányokban összegyüjtött mindenféle házi szemetet kifuvarozni.

A kerti és gyári hulladék, épülettörmelék és istállótrágyának, valamint az idézett birói döntés értelmében az üzleti hulladékok nagyobb, esetleg több napról összegyüjtött mennyiségének kifuvarozásáról, az illető fél maga tartozik gondoskodni.

Figyelmezteti tehát a tanács az illető érdekelt feleket, hogy az üzleti rendes napi szemetet minden nap adassák fel a szemetes-kocsira, vagy rakják be a házban levő szeméttartányokba.

A vállalkozó elleni panaszok a köztisztasági hivatalban (VI., Molnár-utcza 12. szám) jelentendők be.

Az iskolás gyermekek védelme.

A Budapest VII. ker. 1. számu iskolaszék elismerésre méltó ügyszeretettel fogja fel hivatását, amikor az iskolaügy és tanuló gyermekek érdekében oly buzgó munkálkodást fejt ki, mint azt már több izben tapaszaltuk. Legutóbbi üléséből is nagyfontosságu memorandumot terjesztett a tanács elé. A memorandum igy szól:

A VII. ker. Kazinczy-u. iskola tanitótestülete két rendbeli kéréssel fordult iskolaszékünkhöz. Az iskolaszék f. hó 4-én tartott rendes ülésében tárgyalta e kérelmeket s arra a végeredményre jutott, hogy e nagy horderejü és messze kiható fontos ügyben hozott határozatainak érvényre juttatását és megtestesitését a tekintetes Tanácstól sürgősen kéri.

Tekintetes Tanács! A Kazinczy-u. iskola tanitótestületének beadványa egy 11 iskolásgyermekből álló szervezett tolvajbandáról rántja le a leplet, melynek üzelmei közül, rövid időn belül, 40 = negyven esetet sorol fel a maga elijesztő és szomoru valóságában. ijesztőnek mondható bátran, mert egy 1300 tanulóval biró intézet összes növendékeinek erkölcsi épsége van veszélyeztetve. Itt nem gyermekes csinytevésről van szó, hanem rendszeres és előre megfontolt bünök sorozatáról.

Iskolaszékünk meg van arról győződve, hogy nemcsak a mi kerületünkben, de az egész székesfőváros területén ilyenek az állapotok. Ha talán kisebb mértékben, de a főváros többi iskoláiban is előfordulnak a Kazinczy-u. iskoláihoz hasonló esetek, csakhogy eddigelé napfényre nem kerültek, mert legtöbb esetben maga a szülő az, ki gyermeke hibáit nemhogy gyógyitaná, de takargatja, szépitgeti; a szülők egyeteme pedig a társadalom, álhumanizmusával még az ilyen veszélyes gyermeket is képes védelmébe venni a józan és javitó paedagogiával szemben. A lopások és zsebmetszések e sokasága természetszerüleg hosszu időn át titokban marad az iskola tanitói előtt, de nem marad az titok az ezerszemü gyermeksereg előtt, és — sajnos az elfogult szülői szem előtt sem. Hogy az ilyen, züllésnek indult, vagy már romlott gyermek a többi gyermek erkölcsét meg ne mételyezze, szükséges azokat emezektől elkülöniteni s a romlottaknak jó utra való terelését megkisérleni, keresztül hajtani.

Az ilyen gyermeket javitó intézetbe kell elhelyezni! Igen ám, csakhogy a fennálló két országos javitóintézet befogadó képessége oly csekély, hogy nem egy tömeget, de egy-két pácienst is aligha lehet azokba bejuttatni. Nagy sajnálattal kell beismernünk, hogy a székesfőváros területén oly nagy a romlott gyermekek száma, hogy azok nem egy, de 2—3 javitó intézetet is betöltenének, miért a székesfővárosnak egyik elengedhetetlen kötelessége, hogy a züllésnek indult s már javitásra szoruló gyermekei számára sürgősen egy javitó intézet felállitásáról gondoskodjék.

Közvetlen tapasztalásból meritett adatok késztetik iskolaszékünket arra, hogy az iskolaköteles korban lévő gyermekeknek korcsmába, kávéházakba s más efféle helyekre járásának szabályrendelettel való megakadályozását kérje a tek. Tanácstól. Uton-utfélen találkozunk iskolaköteles korban levő gyermekekkel, kik minden elképzelhető apró tárgyak elárusitásával zaklatják a járókelőket. Sőt alig 8—10 éves mindkét nembeli gyermekek a késő éjjeli órákban is korcsmáról korcsmára járnak, legtöbbnyire kétes uton szerzett tárgyaikat eladni. Szabályrendelettel kell az ilyen utczai és korcsmaiá rusitást megfékezni.

Tekintetes Tanács! Iskolaszékünk behatóan tárgyalta a kérdésben levő esetből kifolyólag az itt felvetett eszméket s a meglévő bajok orvoslását abban véli feltalálni, hogy minden nagyobb iskola mellett az ugynevezett napközi otthonok sürgős felállitásával, a szülői felügyeletet nélkülöző gyermekeket a társadalom számára megmenteni sietnénk. E jótékony intézkedéssel el lenne érve az is, hogy az igy elfoglalt és jóra szoktatott gyermeksereg kevesebb anyagot engedne a javitó intézetekbe jutni.

Még egyre bátorkodunk a tek. Tanács becses figyelmét felhivni. Régi közmondás, hogy: „Alkalom szüli a tolvajt!“ Ez áll különösen a gyermekeknél, kik az enyém és tied fogalmak közötti különbséget még nem igen képesek felfogni, vagy azokat igen könnyen összetévesztik. A nagyvárosi gyermek számtalan kisértésnek van kitéve s a vágy, hogy társaival a gyermek élvezetekben is lépést tarthasson, mivel talán szegénységénél fogva arra képtelen, meg nem engedhető dolgok, lopás s más effélék elkövetésére ösztökélik. Ezt annál kisebb lelkifurdalással cselekszi meg, minél könnyebben elérhető alkalom kinálkozik arra. Legelőbb is tanszereivel, könyveivel üzérkedik. S mikor látja, hogy könyveiért még egy nyilvános czég, az antiquárius is jó pénzt ad, megvan a biztató alkalom arra, hogy elidegenitett könyveket is értékesitsen. Több adat áll rendelkezésünkre, melyek szomoruan világitják meg az antiquáriusoknak üzérkedéseit. Mert nem nevezhető az másnak, mikor az antiquárius a fővárosi iskolák pecsétjével jelzett és az iskola tulajdonát képező könyvet minden fennakadás nélkül megveszi az iskolás gyermektől. Az ily üzelmek megakadályozását czélzó intézkedés sok alkalomtól fosztaná meg a tanulót s csökkentené a lopásra való hajlandóság kifejlődését. Mindezek elsorolása után illő tisztelettel kérjük a tek. Tanácsot, hogy alábbi határozatainkat, a felhozott indokok kellő figyelembe vételével, érvényre juttatni szives legyen.

1. Az utcai árusitást, nem különben a nyilvános házalást tiltó szabályrendeletnek szigoruan érvény szereztessék, mit a rendőrség nagyobb mérvben ellenőrizzen. Ha kihágás esete forog fenn és a tettes valamely nyilvános iskola tanulója, arról az illető intézet igazgatója hivatalosan értesittessék.

2. Ha eddig eltiltva nem volna, szigoru rendeletben mondassék ki, hogy 12 éven aluli gyermeknek oly nyilvános helyeken, milyenek a kávéházak, kávé-, bor-, sör- és pálinkamérések, szülők, felmenő rokonok vagy felnőtt testvérek felügyelete nélkül tartózkodni és ily helyeken szeszes italokat fogyasztani tilos. Ezt a rendőrség ellenőrizze és az ellene vétő helyiségtulajdonosokat szigoruan büntesse.

3. A székesfőváros a saját, züllésnek indult nagyszámu iskolás gyermekei megmentésére, akár a maga erejéből, akár állami segedelemmel, minél előbb egy javitó intézetet állitson fel.

4. A szülők elfoglaltsága miatt az utcára utalt gyermekek nagy tömegének minden nagyobb iskolánál sürgősen napközi otthonok létesittessenek, hol a gyermekek reggeltől estig szakszerü felügyelet mellett, hasznos foglalkozással töltenék szabad idejüket.

5. Intézkedjék a tek. Tanács, hogy az iskolás gyermekekkel üzött adás-vevés sulyos megtorlásban részesüljön, ami különösen az antiquáriusokra vonatkozik, kik a gyermekek által eladásra vitt könyvek eredetéről meggyőződést szerezni meg sem kisérlik.

Tekintetes Tanács! A székesfőváros jövő generatiójának, a mi utódainknak lelki épségéről van szó.

Következményeiben messze kiható és csak áldásos intézkedések azok, miket az elsoroltakban a tek. Tanács által a székesfőváros javára megvalósittatni ismételve tisztelettel kérünk.

Ötszázharminckét ideiglenes tanitó.

A tanügyi osztály előterjesztést tett, hogy a főváros a polgári iskoláknál huszonhárom, az elemi iskoláknál száztizenhárom állást szervezzen. Az első pillanatra ez a javaslat meglepő, mert csak a százharminchat állás szervezését látja az ember. Ma pedig mindent csak a pénzügyi szempontokból nézünk és látunk meg. Kétségtelennek látszik, hogy a mai pénzügyi helyzete a városnak nem alkalmas állásoknak tömeges szervezésére. Ha azonban közelebbről vizsgáljuk a javaslatot, csakhamar meggyőződünk, hogy még a pénzügyi szempontok sem akadályozzák, sőt egyenesen megkövetelik az állások szervezését. Mert nem uj állások szervezéséről van szó, hanem drága és rossz ideiglenes állásoknak végleges állásokká való átalakitásáról.

Szinte hihetetlen és megdöbbentő, hogy a főváros népiskoláinál, az elemi és polgári iskoláknál ötszázharminckét ideiglenes tanitó és tanitónő van. A tanerőknek tehát csaknem egy harmada ideiglenes. Nem akarunk most az ideiglenes gazdálkodás hátrányairól beszélni. Akik az adminisztrációt ismerik, nagyon jól tudják, hogy az ideiglenes erőkkel való gazdálkodás megbizhatatlan. Az ideiglenes munkaerő csak ott felel meg, ahol kisegitőként alárendeltebb munkakörben van alkalmazva. Nem hisszük, hogy van olyan ember aki józan ésszel azt kivánná, hogy az ifjuság nevelése, elégedetlen, mesterségesen elkeseritett egyénekre legyen bizva. Ha valahol szükség van arra, hogy az illető ne csak a formai kötelességtudással, hanem őszinte hivatásaért lelkesedő ambicióval és szeretettel teljesitse a kötelességét, az iskolában föltétlenül szükséges.

Az iskolában nem elegendő, hogy a tanitó az előirt tananyagot elrecitálja, de föltétlenül szükséges, hogy nevelje az ifjuságot erkölcsben, becsületben és hazaszeretetben. Azt pedig nem kivánhatjuk meg olyan tanerőktől, akik évek hosszu során át hiába küzdöttek, hiába fáradtak, még csak annyira sem tudtak boldogulni, hogy állásukat biztositsák maguknak.

Megdöbbentő és kétségbeejtő állapot, ha meggondoljuk, hogy több mint harminckétezer gyermeknek a nevelése, a tanitása ideiglenes tanerőre van bizva. Ilyen viszonyok mellett ne beszéljünk modern pedagógiáról, ne ámitsuk magunkat és a közönséget azzal, hogy a főváros az iskola érdekében mindent megtett. Nem azt akarjuk mondani, hogy az ideiglenes tanerők nem érnek semmit. Sőt tapasztalatból tudjuk, hogy legnagyobb része tehetséges, lelkiismeretes, kiváló pedagógus. De hiába, a tanitó is csak ember. A tanitótól sem lehet azt követelni, hogy ő csak tanitson becsülettel, tisztességgel, teljesitse hivatását odaadó szeretettel s ne törödjék a maga sorsával ne törödjék azzal hogy a megélhetése, a kenyere néhány ember kegyétől, szeszélyétől függ, hogy közömbösen hagyja az a tudat, hogy ma tanit, holnap pedig már szaladhat kenyér után. Aki ezt követeli a tanitótól, sokkal többet követel, mint amennyit embertől követelni szabad.

A leghelyesebb eljárás kétségtelenül az lenne, ha a város mind az ötszázharminckét állást rendszeresitené. Ez azonban beismerjük egyszerre lehetetlen. De igenis megkövetelhetjük, hogy a törvényhatóság fokozatosan igyekezzék pótolni a hiányt s tegyen meg mindent, hogy minél rövidebb idő alatt véget vessen a megbizhatlan ideiglenes gazdálkodásnak. A tanügyi osztály az idén a polgári iskoláknál huszonhárom, az elemi iskoláknál száztizenhárom állást kiván rendszeresiteni. Tehát alig egy ötödét a meglevő ideiglenes állásoknak. Nem sok, de megnyugszunk benne, ha fokozatosan keresztül viszik az elvet, hogy a gyermekek nevelését nem lehet ideiglenes erőkre bizni. Ez a szám különben sem nagy. Semmivel sem nagyobb, mint a mult években volt. Csak azt kell figyelembe venni, hogy tavaly tették az első és reményhetőleg az utolsó kisérletet azzal a szerencsétlen szaktanitással.

Tavaly a szaktanitással akarták megmenteni a hazát. Hiába tiltakoztak pedagógusaink legjobbjai, a szaktanitást keresztül forszirozták, több iskolában meg is honositották. Ezzel azután olyan zavart csináltak az iskolákban, hogy több helyütt megkellett szüntetni a szaktanitást, ha nem akarták kockára tenni a tanitás egész eredményét. A szaktanitással való kiserletezés eredménye volt, hogy tavaly egyetlen állást sem szerveztek. Ez a gazdálkodás most megboszulta magát.

A szaktanitás nem vált be, a szaktanitással nem lehetett a tanerőket pótolni s most kétszeres erővel zudult a baj az iskolára, mert a szaktanitás helyett ideiglenes erők alkalmazásával kellett a bajon segiteni. Ezért gyarapodott meg annyira az ideiglenes tanitók és tanitónők száma.

Az idén tehát két év szükségletéről kell gondoskodni. S ez magyarázza meg a tanügyi osztály javaslatát. Ha bármilyen okok miatt a városatyák az idén is megakadályoznák a tanitói állások természetes szervezését csak az ideiglenes erők számának a szaporodását idéznék elő. Még lehetne vitatkozni a dologról, ha arról lenne szó, hogy ha a kért állásokat a törvényhatóság nem szervezi, akkor azoknak az állásoknak a költségét a város megtakaritja. De ebben az esetben nem takaritja meg, hanem csak ideiglenes, tehát megbizhatatlanabb erőknek fizeti ki. Hiába való minden okoskodás. Egyetlen egy osztályt sem lehet tanitó nélkül hagyni. Megvagyunk győződve, hogy a törvényhatóság többsége ezt be is fogja látni és hamis jelszavakkal nem fogja megakadályozni az iskolának, a kulturának a fejlődését.

Az ügyosztály kimutatása szerint a polgári iskoláknál százhuszonnégy ideiglenes erő van. Ebből negyven elemi iskolai tanitó, akit szolgálattételre a polgári iskolába osztottak be, hetven egészen ideiglenes óradijas tanitó, tizennégyet pedig a polgári iskolai tanitók óra többlet cimén és árán töltenek be. Az elemi iskoláknál kilencvennyolc segéd, százhatvan megbizott és százötven helyettes tanitó és tanitónő van. A tanügyi osztálya segédtanitó állásokat ötészen meg akarja szüntetni s az idén segédtanitói állást nem is szervez. Ez is egyik magyarázata, hogy miért szervez több rendes tanitói állást. A segédtanitói állások megszüntetésével tekintélyes megtakaritást érnek el. A segédtanitók helyett ugyanis a megbizott tanitók lesznek s igy minden állásnál a város évenkint kétszáz koronát takarit meg.

A főváros háztartása.

Harminc esztendeig dolgozott Budapest polgársága véres verejtékkel. Két keze munkájával három kis faluból hatalmas világvárost, modern metropolist teremtett. Nem kereste senki, hogy honnan vett hozzá erőt, nem ki kutatta senki, hogy meddig birhatja a polgárság, hanem egészen magára hagyták nehéz munkájával. Merjük állitani, hogy Budapest a világ egyetlen fővárosa, amelyet minden külső támogatás nélkül, teljesen magára hagyatva, a maga erejéből alkotott meg a polgárság áldozatkészsége, fáradságot nem ismerő munkája.

Amikor a munka nagyrészt be van fejezve, előállanak a bölcsek, akik összetett kezekkel nézték a munkát s szépen elmondják, hogyan kellett volna. Gáncsolni valót találnak mindenben s ha valami nincsen kedvünk szerint készen vannak mindjárt a legvakmerőbb rágalmakkal és vádakkal. Pichler Győző képviselő ur bölcsessége szerint a panamák panamájából lett ez a főváros azzá, amivé lett. A panamákból épült meg Budapest. Nyugodjunk meg benne, de engedje meg ő is a polgárságnak, hogy büszke legyen arra, amit a maga erejéből, a maga tisztes becsületéből teremtett s ne hallja meg azokat, akik soha részt nem vettek a munkában.

A parlamentben valóságos akciót inditottak a főváros ellen. Nem haragszunk érte. Ez akcióval ráterelték a közfigyelmet Budapestre. Hatóság, társadalom közvetetlenebbül kezd érdeklődni, kezdi megfigyelni a fővárost. A vádak elhangzanak az igazság vértjéről visszapattannak, de megmarad az a tudat, hogy nem szabad a fővárost magára hagynia a nehéz munkában. Az emberek kezdenek törődni a főváros háztartásával, adminisztrációjával. Ideák fognak teremni, amelyekből majd kihámozhatják a legjavát és elősegithetik a főváros boldogulását, fölvirágzását.

Különösen fontos ma, hogy a közvélemény, a társadalom is foglalkozzék ezzel a kérdéssel. A miniszterelnök megigérte az országnak, hogy még ebben az esztendőben megcsinálja az uj fővárosi törvényt. Szükséges tehát, hogy a társadalmi életben kijegecedjék, hogy mire van szüksége a nagy közönségnek, hogy mit vár a polgárság, a társadalom az adminisztrácziótól, hogy a hivatalos apparátus alkalmazkodhassék.

Őszinte örömmel üdvözöljük tehát az első tanulmányt, amely a főváros háztartásáról megjelent. Rendes viszonyok mellett nálunk is csak ugy, mint külföldön, egész irodalmának kellene már lennie a főváros háztartásának. Sajnos azonban, nálunk ilyen kérdésekkel az emberek eddig nem foglalkoztak. Az első tanulmánynak Kunz Jenő dr. a szerzője. Ma meg kell elégednünk tervének ismertetésével, de legközelebb módunk lesz annak méltatására is. Általánosságban csak annyit jegyzünk meg, hogy érdekesen van megirva a tanulmány, kritikai részében sok az igazság, de javaslata meg nem állhat, mert nem ösmeri az adminisztrációt, amelyen javitani akar. Tisztára a szobatudós elméletével dolgozik s megfeledkezik arról, hogy az adminisztráció csak akkor lehet jó, ha a tényleges viszonyoknak, az életnek a követeléseit fedezi. De ezt nem ismeri vagy csak nem vette figyelembe a szerző.

A tanulmány első része kritikai megjegyzésekkel ismerteti a pénzügyi osztálynak az idei budzsethez csatolt jelentését. Jó érzékkel és sok igazsággal definiálja a kerületi érdekcsoportok és törzsfőnökök fogalmát. Az utána következő konkrét javaslatot tesz:

A gondnoksági rendszert egészen vagy legalább részben helyettesiteni kell objektiv, törvényes és ennélfogva nem alterálható, meg nem hajlitható korlátokkal. Az erre vezető gyakorlati utat rég megmutatta nekünk a kereskedelmi törvény a részvényes társulatokra vonatkozó intézkedéseivel. A részvénytársaságok szervezetek, melyek adminisztrálnak és idegen vagyont kezelnek. Lényegében, mindenesetre a háztartás ügyeiben, ugyanilyen a főváros is. És habár a részvénytársaságok több jogot engednek a részvényeseknek, mint amennyit a fővárosi szervezet az adófizető polgároknak juttat, amennyiben a részvényesek közgyüléseken gyakorolhatják az ellenőrzésnek vagy legalább a hivatalos kritikának és a végdöntésnek nagyfontosságu jogait, mig a főváros az adófizetőknek, a választó polgároknak hivatalos ősgyűléseit nem ismeri: mégis szükségesnek tartotta a keresk. törvény bizonyos, az ügyvezetés és vagyonkezelés érdemére, nevezetesen a mérleg felállitására vonatkozólag főszabályokat, vezérelveket felállitani és azok követését érzékeny szankciók által kell biztositani. (Lásd keresk. törvénynek 199., 218., 219., 220., 221. és 222 §§-ait.)

Ezt, a gyakorlat során jónak bizonyult irányt kell követnünk a fővárosi vagyonkezelés szervezésénél is. Tételes törvény által kell kifejezést adnunk azoknak az elveknek, melyeket a dolog természete megkövetel és ezeknek megtartását ugyancsak szankciók által kell biztositanunk.

Az ilyen — törvény és nem emberek belátására, tetszésére bizott korlátozás a törvényhatósági autonomiához illőbb is és annak nem derogál sem alakilag — mert az autonómia mindig csak az országos törvény korlátai között foglal helyet, a törvényhatóság nem állam, autonómiája nem souverainitás, közgyülése nem parlament — sem nem anyagilag, mert a gondos háztartásnak elvei nem önkényesek, hanem egyenesen a dolog természete által követeltek: tehát tételes parancs és szankczió nélkül is alkalmazandók.

A háztartásnak a dolog természetéből fakadó káros következmények nélkül nem alterálható főelvei nyilván a következők:

1. A fővárosi törvényhatóságnak közegei csak abban a mértékben szavazhatnak meg rendes vagy rendkivüli kiadásokat, amilyen mértékben azok a fővárosnak rendes és rendkivüli bevételeiben födözetet találnak.

2. A rendes és rendkivüli bevételekből évente — százalékot előre nem látott, vagy a véletlen okozta kiadások födözésére kell előirányozni.

3. Az 1. alatti szabálytól eltérőleg a bevételeket meghaladó kiadások megszavazhatók: a) mikor uj, vagyis olyan beruházások szüksége merül föl, melyek nem szolgálnak már létezett, de elhasznált vagy megsemmisült beruházások pótlására, amennyiben ugyanis ezek költségei födözésére a rendes és rendkivüli bevételek elégtelenek; b) ha egyuttal intézkedés történik, vagy már előbb lett megtéve oly kölcsönösszegnek felvételére, mely a tervbe vett uj beruházás költségeinek fedezésére teljesen elégséges.

4. Kölcsönfölvételt azonban a főváros csak abban az esetben és abban a mértékben határozhat el, a mikor és a mely mértékben a fővárosnak tényleges, és tekintettel a kölcsön tartamára, állandóknak minősithető bevételei elégségesek a tervezett kölcsön ka-

matai és törlesztési hányadai fizetésére és pedig a kölcsönidő teljes tartamára.*)

Ennél a számításnál a már meglevő bevételeknek esetleges vagyis csak általánosan védelmezett emelkedése figyelembe nem vehető. Mikor azonban hasznothajtó uj beruházás forog szóban, az attól állandóan várható tiszta jövedelem minimuma — szakszerü kimutatás alapján — tényleges jövedelemnek tekinthető és a kölcsönfölvételi számtételnél tekintbe vehető. Amennyiben pedig utólag kiderülne, hogy a beruházás tényleges tiszta jövedelme az előirányzott jövedelemtől lényegesen elmarad, az ezen előirányzatot szerkesztett szakközegek ellen fegyelmi vizsgálat rendelendő el és ezek, amennyiben megállapittatik, hogy nem szakszerüen vagy fölületesen jártak el, vétségükhöz képest megbüntetendők. Ugyancsak fegyelmi vizsgálat rendelendő el az eljárt szakközegek ellen és ezek megfelelő büntetésekkel sujtandók abban az esetben, mikor kiderült, hogy a gyümölcsöző vagy nem gyümölcsöző természetü beruházás tényleges költségei az előirányzott költségei az előirányzott költségeket lényegesen meghaladják.

5. A fölvett kölcsönpénzeket és pedig még ideigenesen sem szabad más mint arra a célra forditani, lamelynek kedvéért a kölcsön fölvétele el lett határozva. Azért a kölcsönpénzek mindaddig, mig azok rendeltetésük szerint fel nem használtattak, kamatozólag elhelyezendők és a kamatok a kölcsönalap növelésére forditandók.

6. A mennyiben valamely megszavazott uj beruházás a foganatositás előtt visszavonatnék, az arra honatkozólag fölvett kölcsönpénz gyümölcsözőleg elhelyezendő és csak akkor és annyiban használható fel, amikor és amennyiben a közgyülés más uj beruházást határoz el és az ennek végrehajtására szükséges összeget a készletben levő kölcsönpénzből utalványozza, illetve utalványozni jogositva van.

7. Ha kiderül, hogy a beruházás kevesebb költséget igényelt, mint a mennyi a kölcsönpénzből utalványozva lett, a fölösleg „uj beruházási költségek tartaléka“ cimén kamatozólag elhelyezendő és ismét csak uj beruházásokra forditandó.

Ezek képezik az okszerü háztartásnak legelemibb s igy legnélkülözhetetlenebb szabályait.

És most gondoskodni kell azokról a sanctiókról, melyek ezen szabályoknak megtartását biztositják. Mert az a törvény, melynek sanctiója nincsen, „lex imperfecta“, tökéletlen törvény“, a mely mit sem ér, legkevesebbet pedig egy sokfejü, az egyesek er kölcsi felelősségét eltakaró testülettel szemben.

A sanctiót illetőleg kétféle rendszert követhetünk. Követhetjük a kereskedelmi törvényt, mely mindazokat sujtja, kik a sérelmes határozathoz hozzájárultak és követhetjük azt a rendszert is, mely a törvénytelen határozat végrehajtását a végrehajtó közegek személyes felelősségének terhe mellett tiltja. Az első, szigorubb rendszer szerint a fővárosi törvényhatóságnak azon közegei, kik a törvénybe ütköző határozatot megszavazták, megbirságoltatnak. A második esetben a törvényhatóság végrehajtó közege, a tanács, vagy legalább annak feje, a polgármester fegyelmi vétségbe esik, ha a törvényellenes határozatot végrehajtja.

*) Ezeket az intézkedéseket mellőzhetetlenekké teszi nemcsak a dolog természete, az okszerü, óvatos előirányzás, hanem a 100 milliós kölcsön története is Erre vonatkozólag olvasandó a pénzügyi és gazdasági ügyosztálynak az 1901. évi költségvetési előirányzatra vonatkozó jelentése. (7 old.)

Az első esetben gondoskodni kell arról, hogy mindenkor megállapitható, kétségen kivül helyezhető legyen az, hogy kik voltak azok, kik a tiltott határozatot megszavazták. Ezt a bizonyosságot a közgyüléseken csak is a névszerinti szavazás eredményezi, a mely tehát mindazokban a kérdésekben alkalmazandó, melyek a fentebb szabályokat érintik. Amennyiben pedig gondoskodni akarunk arról is, hogy a felelősséget a a személyes vonatkozások a gyakorlatban meg ne hiusitsák — és ezt tenni indokolt — a fővárosnak minden választóját fel kell ruházni avval a joggal, hogy a vétkeseknek felelősségre vonását megfelelő és nem tulszükre szabott határidő alatt szorgalmazhassa.

Tudjuk, hogy ezekkel az intézkedésekkel el nem érherjük azt, hogy a főváros administratiója minden irányban tökéletes legyen, mert a háztartás ügyei az administratiónak csak részét képezik; de még az okszerütlen költekezést sem fogjuk velök teljesen kiküszöbölni, mert a természetes vagy mesterséges optimismus az 1. alatti szabály szerinti előirányzásoknál is érvényesülhet: azonban mégis sokat nyerünk velök; elérjük a fődolgot: azt, hogy a főváros háztartása nagyjából egészséges marad, azt, hogy a főváros vagyonhelyzete nem fog tönkre mehetni.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 751·177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmult héten élve született 502 gyermek, meghalt 283 egyén, a születések tehát 219-el mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 350 törvényes, 142 törvénytelen; nemre nézve 254 fiu, 248 leány. Halvaszületett 14 gyermek, köztük 8 törvényes, 6 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra: 34·0

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 19·2 az egy éven felüli lakosságnál: 14·5, az öt éven felüli lakosságnál: 12·9.

A halottak közt volt 155 fi-, 128 nőnemü.

Az év eddigi 10 hetében élve született összesen 4780 gyermek, meghalt összesen 2704 egyén, a születések többlete tehát 2076; a mult év megfelelő időszakában született 4530, meghalt 3133, a születések többlete volt tehát 1397.

Az élveszülöttek közt volt 330 róm. kath., 4 görög kath. 2 görög keleti, 27 ágost evang, 39 helvét, 1 unitárius, 98 izraelita, 1 egyéb. Összesen 502, Halvaszületett összesen: 14.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1290 beteget, szaporodás 401, csökkenés 382, maradt a mult hét végén 1309. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 121 beteget, szaporodás, 41 csökkenés 43, maradt a mult hét végén 119. A Szt. István-kórházban ápoltak a mult hét végén 805 beteget, szaporodás 298, csökkent 310, maradt e hét végén 793. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 875 beteget, szaporodás 185, csökkenés 184, maradt e hét végén 876. Összesen ápoltak a mult hét végén 3091 beteget, szaporodás 925, csökkenés 919, maradt e hét végén 3097.

Hirek a városházáról.

Tanácsnokok a Foothball ellen. A lapdarugósdi játék ugyancsak heves vitára adott okot a főváros mai tanácsülésén. Az oxfordi egyetemi fiatalság tizenhét lapdarugó bajnoka mint tudva van, eljön nemsokára Budapestre megmérkőzni a magyar lapdarugókkal. A vendégek valamennyien kiváló angol családokból valók, miért is a fogadásukra a szokottnál nagyobb előkészületeket tesz a fogadó bizottság. Csakhogy a nagy parádéhoz pénz is kell, a melyet elő muszáj keriteni. A kormány adott is 1000 forintot, de ez nem elég. A fővároshoz fordult tehát a bizottság, hanem ugyancsak jó helyre fordult. A tanács kezdettől fogva ellensége a foothballnak, mint csunya s azonfelül veszedelmes sportnak, s igy természetes, hogy a kérelem nem valami barátságos fogadásra talált. A mai tanácsülésen tárgyalták a fogadóbizottság kivánságát, mely alkalommal Vossits Károly tanácsnok hevesen ellenezte a segély megadását. Amikor, ugymond, a főváros elvben kimondja, hogy kulturális célokra sem ad többé szubvenciót, nem volna helyes, ha haszontalan parádézásra dobna ki pénzt s ünnepelne olyan sportnemet, melyet veszélyes és rut voltánál fogva, mindenkor ellenséges szemmel nézett a tanács. Kun tanácsnok is erre az álláspontra helyezkedett, kijelentvén egyuttal, hogy a foothball a lovakhoz teszi hasonlóvá az embert, mert csak a ló meg egy más állat szokott rugdalózni. A lapdarugósdi ellenségei azonban mégis vereségben maradtak ez alkalommal, mert a tanács szótöbbseggel elhatározta, hogy 300 forinttal hozzájárul a fogadás s a verseny költségeihez.

—

A Corvintéri diszkert halottja. A Corvintér rendezési munkáinak keretébe vették az ott felállitandó diszkutat is, melynek költségeire évekkel ezelőtt nagyobb összeget hagyományozott egy Millacher nevü fővárosi polgár. A diszkut megmintázásával Nagy Kálmán fiatal szobrász nyert megbizást, a kinek azonban, mint tudva van — ez az életébe került. A művész a többek közt egy kost is használt modell gyanánt, s ettől az állattól valami borzasztó betegség ragadt reá. mely röviddel ezelőtt meg is ölte. A főváros tanácsa, mint a diszkut alapjának kezelője, a munka megkezdésekor adott valamelyes előleget Nagy Kálmánnak — de ez távol sem állott arányban a már teljesitett munka értékével. A vagyontalan kezdő művész tehát kénytelen volt magát adósságba verni, mely adósság most a halála után a jóbarátjait terheli. A szerencsétlenség egyébként egy vagyontalan öreg asszonyt, a művész édesanyját érte a legsulyosabban, aki egyetlen gyámolitóját vesztette el az elhunyt művészben. Ez utóbb jelzett körülmények értekezletre hozták össze minap a kutbizottság tagjait, akik közül Strobl Alajos, Bezerédy Gyula, Hauszmann Alajos és Rónay Károly dr. vettek részt a tanácskozásban. A bizottság ez alkalommal kimondta, hogy a Millacher alapból még 4000 korona dijat tart kiadandónak a művész végzett munkájáért, mely összegből 3000 koronát Nagy Kálmán édes anyja kapjon, 1000 koronából pedig adóssága rendeztessék. Ily értelemben tett előterjesztést már tegnap a bizottság a fővároshoz, hangsulyozván egyuttal, hogy e kiadás egyáltalán nem kockáztatja a diszkut ügyét, a melynek céljaira a fenti összeg levonása után is még mindig 47000 korona áll rendelkezésre.

—

Olaj a vizvezetékből. A Lajos-utcai lakosság egy részét az a különös meglepetés érte legutóbb, hogy a vizvezetéki csapból viz helyett valami sárgásbarna zsiros anyag folyik. Az egyik ház tulajdonosa össze is gyüjtött egy palackkal ebből a furcsa valamiből s azt bevitte a VII. kerületi elüljárósághoz, ahol fölvilágositást kért a csodaviz mivolta felől. A tiszti főorvos is látta ezt a folyadékot s nyomban intézkedett, hogy az a fővárosi vegyészeti és élelmi szer vizsgáló intézet által vegyelemeztessék. Meg is történt hamarosan ez az eljárás. A vegyelemzés eredménye szerint a gyanus folyadék nem egyéb, mint olajjal bőven kevert viz. Az olaj a vizmüvek gépjeiből kerülhetett a vizbe, mert a zsiradékban határozottan gépolaj volt fölismerhető. A hiba a gépekben van, tehát a baj sürgős szanálására először is a vizvezeték igazgatósága a hivatott. Az ügy most a tanácsnál van, a mely soron kivül intézkedett, hogy a gépek megvizsgáltassanak s a hiba kijavittassék.

—

Lengyel Sándor igazgató ünneplése. Fényesen sikerült ünnepélyt rendezett e héten a fővárosi vigadó disztermében a budapesti VI. kerületi felső kereskedelmi iskola ifjusága Lengyel Sándor igazgató 10 éves igazgatói jubileuma alkalmából. Ezrekre menő előkelő közönség töltötte meg zsufolásig a fényesen kidiszitett termet. Az ünnepély lefolyása a következő volt: Elsőnek Sebestyén Aladár méltatta hosszabb beszédben az igazgató érdemeit és az ifjusággal szemben mindig tanusitott jóakaratát, Sebestyén beszédét Erdélyi Dénes cimbalomjátéka, majd Rákosi Gyula és Somló Ágoston szavalatai követték, miután a közönség viharos tetszése között Róth Frigyes eljátszotta zongorán Lisztnek magyar rapszódiáját. Utána a jelenvoltak folyton megujuló tapsviharai közben Gonda Hugó szavalta el Farkasnak „A vén cigány“ cimü melodrámáját. Vajdafy Géza hegedűjátékával, ki több magyar népdalt játszott el, ért véget az ünnepély.

—

A fogyasztási adóhivatalok nem fizetnek vizdijat. Kisebb mértékü összeütközésre van kilátás a főváros s a kincstár között. A tanács nemrégiben fölhivta a kőbányai fogyasztási adóhivatalt, hogy vizmérő órát alkalmazzon. A pénzügyigazgatóság erre most azt válaszolta, hogy esze ágában sincs órát állitani s egy krajcár vizdijat is fizetni. Az összes fővárosi fogyasztási adóhivatalok nagyobbrészt a főváros érdekeit szolgálják, miért vegyen tehát éppen a kincstár terheket magára? Föl is kérte a pénzügyigazgatóság a tanácsot, hogy az e fajta megterhelésektől egyszer s mindenkorra mentse föl a kincstárt.

—

A vizellenőri állások. A főváros már jóval ezelőtt fölterjesztette a belügyminiszterhez a vizvezetéki ellenőrök állásának szervezésére vonatkozó közgyülési határozatot. Válasz csak most érkezett, de ez sem végleges. A miniszter értesitette ugyanis a tanácsot, hogy a felterjesztés dolgában már folyamatba tette a tárgyalásokat s határozatáról annak idején hirt fog majd adni.

—

A gázgyár gazdagodik. Néhány esztendő multával hatalmas összeget fog képezni az a többlet,

mely a mai állapottal összehasonlitva a főváros közvilágitási kiadásai körül előreláthatólag mutatkozni fog. Az a légszeszmennyiség, melyet a főváros közvilágitása a mult esztendőben fölemésztett, jelentékenyen meghaladta már a magánosok részéről fogyasztott gázmennyiség 23.4 százalékát, a mi azt jelenti, hogy a gáztársulattal kötött szerződése értelmében egy köbméter légszeszért nem 5 fillért, hanem majd 15 fillért kell a fővárosnak fizetnie. Ez a kiadási többlet, mint most a gáztársulat jelenti, már a mult évben 44,211 koronát tett ki. A tanács mielőtt ez összeget kifizetné, meggyőződést óhajt szerezni, hogy tényleg valók-e a társulat által kimutatott magánfogyasztási adatok. Ez okból Vosits Károly tanácsnok elnöklete mellett bizottságot küldött ki, mely átvizsgálja majd a gáztársulat üzleti könyveit.

Közgazdaság.

Az uj udvari tanácsos.

A király Királdi Hercz Zsigmondot udvari tanácsossá nevezte ki. Ezt a méltóságot eddig csak igazán nagy közszolgálatok elismeréseül kapta néhány arra érdemes férfiu. Nézzük, hogy Királdi Hercz Zsigmond micsoda érdemeket szerzett a fényes kitüntetésre.

Positioját azzal alapitotta meg, hogy egy nem mindennapi akcióval egy igen kicsinyke tőkével rendelkező részvénytársaság részvényeseit bele vitte egy olyan vállalatba, mely látszólag fényesnek igérkezett, de tényleg a magyar részvényesekre szomoru napokat hozhat. Azért mondjuk, hogy a magyar részvényesekre, mert a behozott francia tőke elsőbbségi kötvénnyel biztositotta magát.

A magyar részvényesek pedig csak hosszu idő mulva remélhetnek majd valamit részvényeik után. Ez a remény is nagyon halavány, mert a szénpiaczot ma egy olyan vállalat uralja, mely eltekintve attól, hogy az ország minden részében intenziv bányaüzemet folytat finacialis helyzete és adminisztrativ szervezete ennek a vállalatnak föltétlen fejlődését biztositja.

Ez a jól szituált bányatársaság a Salgó-Tarjáni Kőszénbánya Társaság. Ennek a realis alapon nyugvó társaságnak müködője kivivta magának a világkereskedelem elismerését és bizalmát.

De hogy a Királdi Hercz Zsigmond által krealt széntársaság mit tett arra nézve, hogy a törzsrészvényesek no meg a nagy közönség vagy a világ kereskedelem bizalmát megnyerje nem tudjuk.

Hozsonnát zengtek az uj udvari tanácsos urnak uton utfélen az elért nagy sikeréért sőt Lukács László pénzügyminiszter is igen szivélyesen üdvözölte őt a haza körül szerzett nagy érdemeiért. Lássuk hát melyek azok a nagy érdemek.

Királdi Hercz Zsigmond most udvari tanácsos s rövid idő mulva bizonyára főrendiházi tag, egész működése rövid vázlatban a következő: Egy-két már üzemben volt kőszénbánya élére került. Ez a kis társaság alig volt képes a legrosszabb minőségü l i q u i t kőszén termeléssel alaptőkéjét kamatoztatni. A részvényesek látva, hogy pénzük kamatot nem hoz, zugolódtak. Ekkor mint a Deus ex machina megjelent egy osztrák konzorczium és ajánlatot tett a magyar általános kőszénbányának, hogy egy igen jó üzemben levő és a tatai kiaknázásra váró bánya birtokot vegye meg. Hercz Zsigmond ebbe a kétes üzletbe bele ment. Csakhamar kitünt, hogy az esztergomi vagyis Tokod és Ebszőny kőszénbánya nem csak hogy semmit nem ér; hanem még befektetést igényelt, miután az időközben beözömlött vizet ugy kellett szivattyuztatni, de az sok tizezer forint, elszivattyuzása után sem sikerült, mert beigazolást nyert a drága kisérletek folytán, hogy a bányába hatolt viz nem időleges hanem ismeretlen forrásból eredő talaj viz, a mely a helyet hogy fogyna inkább gyarapszik.

A 3 millió 500 ezer forintot tehát belefektették egy értéktelen üzemben volt bányába és egy sok millió befektetésre váró bányaterületbe.

A tatai bánya terület 150 ezer frtért jutott az osztrákok kezére. A törzsrészvényesek által a társulat rendelkezésére bocsájtott nagy összeg felhasználtatott s kénytelen volt a vállalat a sok reményt igérő bányatest kiaknázásához fogni. Pénz nem lévén, megkezdődött a tőkefelemelési manupulaczio, amely manipulaczio mindenki előtt ismeretes. A részvényesek végül megelégelték és nem adtak több pénzt. Ekkor volt a társulat legkritikusab helyzetben s Hercz Zsigmondnak sikerült egy franczia pénzcsoporttól ujabb hitelt nyerni, mely hitelt arany elsőbbségi részvényekben busás kamat mellett biztositotta magának az idegen konzorcium, természetesen a régi részvényesek rovására. Midőn eme üzlet finanszirozásába belement a külföldi pénzcsoport, nem koczkáztatott semmit, miután az ő általa nyujtott tőkét a bánya tényleg képviseli és elsőbbségi joguknál fogva a társaság esetleges felszámolása esetében is elsősorban ők elégittettek volna ki a mellett a kamatok kifizetése a nyujtott tőke után, szintén akként biztositattak, hogy minden egyébb kötelezettséget azok kifizetése megelőzni tartoznak.

Ezen ily óriási tőkével megterhelt társulat, nem adhat reményt, hogy valaha a befektetett tőkét kamatoztatni tudja; annál kevésbbé, miután ezen bányával szemben egy oly régi és biztos básison lévő gazdag társulat áll, mely nemcsak minden tekintetbeni előnyös helyzeténél fogva, hanem gondos előrelátása következtében biztositotta magának és részvényeseinek jövőjét.

Ha a viszonyok igy fejlődnek, nem lehetetlen, hogy a magyar részvényesek arra fognak ébredni, hogy tőkéjük teljesen oda veszett és a milliókat elnyelt bánya egy külföld társulat kezébe jut, amely azután az maga behelyezett tőkéjét fényesen fogja kamatoztatni, miután az alapkő jól meg van épitve a magyar részvényesek millióival. Ez Királdi Hercz Zsigmond közgazdasági tevékenysége, ezért kapta az udvari tanácsosságot.

—

A budapesti villamos városi vasut részvénytársaság ma tartotta Falk Miksa dr. elnöklésével rendes közgyülését. A kormányt Abonyi Emil miniszteri tanácsos képviselte. A formalitások elintézése után előterjesztették az igazgatóság jelentését, melyből a következőket emeljük ki:

A hálózat okszerü kiegészitése és kibővitése érdekében kifejtett tevékenységről a társaságnak a kormányhatóság és a székesfőváros közönsége elé terjesztett javaslatok s tervek, valamint az ezek folytán köztudomás szerint meginditott tárgyalások szólanak és a tervek megvalósulása annál inkább remélhető, mert azokhoz a közforgalom általános érdekei füződnek. A legutóbb üzembe helyezett mester-utcai villamos vasut szárnyvonalaként az uj sertés-közvágóhidig tervezett vasutvonal közigazgatási bejárását és

engedélyezési tárgyalását már megtartották és a kellő intézkedéseket is megtették, hogy ennek a vonalnak az építési munkálatait megkezdjék. Ugyancsak ez idén építik ki az Eskü-téri híd előtt még hiányzó dunaparti vonalrészt, melynek üzembevételével egyidejüleg rendezik be a körut és a dunaparti vasut rég kivánt körforgalmát is. A Baross-utcai vonalnak az Egyetem-térről a Dunáig való meghosszabbításához a székesfőváros közönsége már hozzájárult. A bemutatott tervek még tárgyalás alatt állanak és joggal föltehető, hogy ennek a fontos forgalmi kérdésnek sikeres megoldását az összes illetékes tényezők elő fogják segiteni. A társaság a forgalom szabatosabb lebonyolitása érdekében többrendbeli üdvös intézkedést tett. A lefolyt év május havában életbe léptették a budapesti közuti vaspályatársasággal együttesen megállapitott kölcsönös átszálló-forgalmat a budai viszonylatokra nézve is. Az évi mérleg szerint az összes bevétel 3,106.557 korona 11 fillérre, a kiadások 2,241.997 korona 60 fillérre rugnak, marad tehát a mult esztendőről áthozott 24.436 korona 63 fillérrel együtt 884.996 korona 14 fillér. A fölosztásra vonatkozólag az igazgatóság inditványozza, hogy a részvényeseknek adandó 5 százalék fejében 574,030 korona fizettessék ki, 14.526 korona 47 fillér a tartalékalapba helyeztessék, 29.052 korona 95 fillér az igazgatóság jutalékára fordittassék, 10.000 korona az alkalmazottak nyugdijalapjának adományoztassék, 240.000 korona 2 százalékos felülosztalék fejében fizettessék ki, mig a fönnmaradó 21,386 korona 72 fillér uj számlára irassék át. A szelvények 14 koronával, az élvezeti jegyek 4 koronával kerülnek kifizetésre a holnapi naptól fogva. A közgyülés a jelentést egyhangulag tudomásul vette, a felmentvényt megadta és az igazgatóságnak, valamint Botfai Hüvös József kir. tanácsos vezérigazgatónak jegyzőkönyvi köszönetet szavazott. Végül egyhangulag ismét beválasztották az igazgatóságba: Császár Jenőt, Hüvös Józsefet, Schweiger Mártont és Vörös Lászlót.

—

A magyar leszámitoló és pénzváltóbank a héten tartotta évi közgyülését madarasi Beck Miksa elnökigazgató elnöklésével. A formalitások elintézése után előterjesztették az igazgatóság jelentését, melyből kiemeljük a következőket:

A lefolyt üzletévben az évek óta tartó üzleti pangás tekintetében javulás nem mutatkozott. A leszámolási üzletben a lefolyt évben is élénk volt a forgalom. — A külföldi váltók és ércpénzeknél elért nyereség némi csökkenést mutat. Az értékpapir bizományi üzlet az előző évvel szemben, különösen az év vége felé mutatkozó némi vételkedv folytán javulást mutat. Szintén kedvező volt az értékpapir-számla eredménye. Az értékpapir-állomány az év végével 4,605.870 korona 46 fillér volt. A jutalékszámlán az előző évvel szemben lényeges eltérés nem mutatkozik. A lombard-előlegek állománya csökkenést mutat. Az itt elért kamatok részben az állomány kisebb volta, részben az alacsonyabb kamatlábak folytán az előző évvel szemben csökkentek. A betétek állománya az előző évvel szemben tetemes emelkedést mutat. A váltóüzlet és fiókok eredménye némi emelkedést mutat. A bank ez évi február 15-én Kassán fiókot nyitott. Kétes követelésekből eredő veszteségek cimén a lefolyt üzletévben a bank osztálynál 112.011 korona 70 fillért irtak le. A székesfővárosi 4 százalékos kölcsön átvételére alakult szindikátus ez évben fölosztott. Az eladatlan kötvények a napi árfolyamon értékpapirszámlára vitettek át. E szindikátusnál mutatkozó elég tetemes veszteség jelen mérlegben számoltatott el. Budapest közraktár. A gyönge termés hatása ugy a forgalomban, mint a raktárállományban igen érezhető volt. A mérleg szerint az 1901-ik év folyamán a 203.979 korona 82 fillér — előviteI hozzáadásával 1,952.120 korona 77 fillér tiszta nyereség mutatkozik. A részvénytőke 5 százalékos kamatainak 1,500.000 korona levonása után marad 452.120 korona 77 fill., melyre vonatkozólag az igazgatóság javasolja, hogy a tartalékalaphoz a minimális 5 százalék (12.407 korona 5 fillér) helyett 100.000 korona csatoltassék, miáltal a tartaléktőke az 1,329 161 korona 02 fillér különtartalék hozzáadásával 5,938.954 korona 88 fillért ért el, tov bbá az igazgatóság alapszabályszerü jutaléka fejében 29.000 korona és a bank alkalmazottainak nyugdijalapja javára levonassék 20.000 korona és az ekként maradó 203.120 korona 77 fillér fél százalék felülosztalékul 2 korona részvényenkint 150.000 korona osztassék ki és a fenti levonások után fennmaradó nyereség-maradvány 153.120 korona 77 fillér a folyó 1902. év számlájára vitessék elő. E javaslat alapján az 1902. április 1-én esedékes 9. sz. részvényszelvény 22 koronával (5 és fél százalék) lenne 1902. márczius 21-től kezdve beváltandó.

Györffy Gyula dr. fölolvasta ezután a felügyelőbizottság jelentését, mire elfogadták az igazgatóságnak az osztalékra vonatkozó javaslatát. A közgyülés ezután egyhangulag elfogadta az igazgatóság javaslatát, mely szerint üzletkörébe felveszi a záloglevelek és községi kötvények kibocsátását és ennek megfelelően megváltoztatták az alapszabályokat. Végül egyhangulag az igazgatóság tagjává választották Hegedüs Sándor volt kereskedelemügyi minisztert, a felügyelőbizottságba pedig Zsigmondy Jenő dr.-t és Renner Gusztávot, mire az elnök a részvényesek éljenzése között berekesztette a közgyülést.

—

A Magyar Általános Hitelbank a héten tartotta rendes évi közgyülését, az akadályoztatása miatt meg nem jelent *Andrássy* Aladár gróf helyett *Ribáry* Sándor elnöklésével. A formalitások elintézése után előterjesztették az igazgatóság jelentését, melyből fölemlitjük a következőket:

Az 1901. évi zárómérleg 3,180 061 korona 87 fillér tiszta nyereséget tüntet föl, az 1900. évben elért 3,684.359 korona 82 fillérel szemben. A nyereségnél mutatkozó tetemes visszaesést nem valamely különleges veszteség idézte elő, hanem a tartósan kedvezőtlen viszonyok, amely az intézet majdnem minden üzletágára visszahatással volt. Az árfolyamok csaknem az összes részvényeknél tovább hanyatlottak. A kamat- és jutalék-számla javára szolgáló jövedelmek lényegesen csökkentek s annak a lehetősége, hogy konzorciális üzletek legyenek lebonyolithatók, amennyiben azok részvényekre vonatkoznak, nem állott be. Ezek a körülmények annál sajnálatosabbak, mert ezen a téren az évzárlat óta alig lehet kedvezőbb fordulatot észlelni. Majdnem valamennyi iparvállalat, amelynél az intézet érdekelve van, még mindig foglalkoztatás hiánya miatt panaszkodik s hogy a külföldi verseny a közelmultban még lehetetlennek tartott mértékben kiélesedett. Mindez nagyrészt a mult évi termésnek a következménye, a mely végső eredményében lényegesen elmaradt a becsléseknek, továbbá annak folyománya, hogy az épitkezés terén

az egész országban pangás állott be. Mindez nagyban hozzájárult a hamatláb csökkentéséhez, különösen a rövidlejáratu elhelyezésekre nézve; igy, a rendelkezésre álló tőkék gyümölcsöztetése céljából. kénytelen volt az intézet a 60,000.000 koronát tevő váltótárcánál olyan kamatlábbal beérni, a mely folyton csökkenve, a legutóbbi napokban 2 és fél százalékra szállt le. A kamatláb csökkenése másrészt kétségtelenül javára válik valamennyi adósnak. Ez mindenekelőtt a befektetett évi értékek és különösen az állampapirok jelentékeny áremelkedésben nyer kifejezést és következésképp abban az irányzatban érvényesül, hogy a kötvényeknél és zálogleveleknél az utóbbi években alkalmazott kamatláb leszállittassék. Első sorban áll ez magára az államra nézve, amely joggal fog a még forgalomban lévő 4 és fél százalékos kötvényeinek konvertálásához. Épp a legutóbbi napokban az intézet ismert üzletbarátaival egyetemben, a törvényhozás jóváhagyásának föltételezése mellett, az igazgatóság a pénzügyminiszterrel megállapodást létesitett, amely szerint mintegy 1050 millió korona négy és fél százalékos, különböző kategóriába tartozó államadóssági kötvényeknek négy százalékos koronajáradékra való konvertálása terveztetik. Ez alkalommal, a forgalomban levő, aranyra szóló kötvények szintén koronaértékre szóló kötvénynyel fognak helyettesittetni. A lényegében befejezett valuta-rendezésnek és Magyarország hitelének, amely az évek sora óta a legelőrehaladottabb nyugati államok hitelével majdnem egyenlő, megfelel, hogy korona-értékünk jelentőségében mint ére-érték, az emlitett államok pénzrendszereivel teljesen egyenlő értékünek tekintessék. Váltó-árfolyamnak alakulása ezt már huzamos idő óta igazolja és az igazgatóság azt a biztos reményt táplálja, hogy az előbb emlitett konverzió-üzletet az általános érdekeknek és első sorban az állam érdekének megfelelően lesz képes lebonyolitani. Azt a reményt fejezi ki az igazgatóság, hogy egyrészt az olcsó kamatláb, másrészt a külföldi viszonyok jobbra fordulása és a monarkia mindkét állama részéről tervezett nagy beruházások nálunk is általános fellendülést fognak okozni a gazdasagi téren. Beszámol az igazgatóság a 250 millió 4 százalékos osztrák koronajáradék átvételéről, a fővárosi kölcsönről, iparvállalatokról s egyébb üzletágazatok eredményeiről, hogy a fiumei hitelbanknál lejárt szerződését további öt évre meghosszabbitotta, s aztán javasolja, hogy a 3,180.061 korona 87 fillér tiszta jövedelemből, az alapszabályszerü levonások utan, fizessenek ki részvényenkint harminc koronát, április hónap elsejétől kezdve a fönnmaradó 495.748 koronából 300.000 korona fordittassék a tartalékalap dotálására, a maradék 195.748 korona pedig irassék uj számlára.

—

Az Adria m. kir. tengerhajózási részvénytársaság ma teszi közzé az 1901. üzletév mérlegét, a melynek adatai ezek: Mérlegszámla: Vagyon: Tulajdon hajóink 18,128.840 korona 09 fillér. Épités alatti hajókra teljesitett részletfizetések 6,389.306 korona 63 fillér. Társasági palota Fiumében 2,204.810 korona 68 fillér. Budapesti telek vételára 586.488 korona. Budapesti társasági palotára teljesitett részletfizetések 831.630 korona 13 fillér. Anyagraktárépület 37.380 krona. Pénztárszámla 23.569 korona 63 fillér. Bankoknál elhelyezett összegek 1,965.411 korona. 89 fillér Adósok 621.213 korona 15 fillér. Tengeri és vasuti szállitási dijak 112.751 korona 40 fillér. Értékpapirok: Magy. kir. kereskedelemügyi miniszteriumnál letett 75.900 n. é. koronajáradék á 90 = 68.310 korona. 150.000 korona n. é. pesti magy. keresk. bank 4 százalékos záloglevele á 90 = 135.000 korora, 1902. évben elszámolandó utakra adott készpénzelőlegek és anyagkészletek 485.138 korona 15 fillér. Összesen 31,589,849 korona 75 fillér. Teher: Részvénytőke 10,000.000 korona. Elsőbbségek 4,013.000 korona Jelzálogkölcsön 670 637 korona 48 fillér. Fiumei telek vételár hátraléka 200.000 korona. Budapesti telek vételár hátraléka 436.050 korona. Tartalékalap 2,589.847 korona 28 fillér. Biztositási tartalékalap 2,431.288 korona 40 fillér. Nyugdijalap 354.794 korona 71 fillér. Értékcsökkenési tartalékalap 8,587.293 korona 86 fillér. Hitelezők 526.854 korona 87 fillér. Elfogadványok és utalványok 46.345 korona 93 fillér. Átmeneti tételek 472.750 korona 32 fillér. Egyenleg mint nyereség: 1901. nyereség 1,134.065 korona 14 fillér. Nyereségáthozat 1900. évről 126.921 korona 76 fillér = 1,260.986 korona 90 fillér. Összesen 31.589.849 korona 75 fillér. Nyereség- és veszteségszámla: Bevétel: Hajóbiztositási dijak: 1901. évi hajóbiztositási dijak 383.985 korona 70 fillér. Tartalékba helyezett 1 százalék 181,288 korona 40 fillér. Értékcsökkenési tartalékalap: Hajók elhasználása folytán keletkezett értékcsökkenés 1,051.341 korona 66 fillér. Leirások: Baross gőzös átalakitási költsége 98.541 korona 89 fillér. Carola gőzös átalakitási költsége 53,432 korona 83 fillér. Társasági ház értékéből leirás 48.000 korona. Anyagraktár-épületből leirás 2670 korona. Általános költségek 677.015 korona 93 fillér. Megtéritett károk és hiányok 31.164 korona 87 fillér. Kamatok: Elsőbbségek kamata 177.336 korona. Tartalektőkék kamata 76.092 korona 30 fillér. Jelzálogkölcsön-kamat 29.870 korona 62 fillér. Egyéb kamatok 164 442 korona 50 fillér. Egyenleg mint nyereség: 1901. évi nyereség 1,134.065 korona 14 fillér. Összesen 4,236.169 korona 60 fillér. Kiadás: Nyereségáthozatal 1900. évről 126.921 korona 76 fillér. Magyar királyi állami szubvenció 1,140.000 korona. Hajók jövedelme 2,572.543 korona 57 fillér. Házbérjövedelem 77.880 korona 99 fillér. Árfolyamnyereség 17.664 korona 17 fillér. Kamatjövedelem 258.977 korona 8 fillér. Különféle jövedelem 42. 181 korona 29 fillér. Összesen 4,236.169 korona 60 fillér.

Hirdetések

* felvétetnek *

a

kiadóhivatalban.

Mi az SANGUIS?

a) Egy száraz conserváló **kalbászpir** legnagyobb kiadósság és legkényelmesebb alkalmazással.

Egy mázsa kalbászhushoz csakis $2^1/_2$ gramm szükségeltetik.

Árak: 1 kiló 8 márka, $^1/_2$ kiló 4 márka 25 fillér, $^1/_4$ kiló 2 márka 25 fillér.

Vagy pedig 100 papirhüvely, egyenként $2^1/_2$ gramm tartalommal egy mázsa kalbászhoz 5 márka (nagyon kényelmes).

Merőkanál, mely pontosan $2^1/_2$ grammot tartalmaz drbja 60 fillér.

b) **Bél vagy kazánpir.** Szintúgy legegyszerübb alkalmazás, nagyon szép szinü.

Árak: 1 kiló 6 márka $^1/_2$ kiló 3 márka 25 fill., $^1/_4$ kiló 1 márka 75 fillér.

Mindenütt kimeritő használati Utasitás. — Ismételadóknak magas jutalék. — **Ártalmatlanságér szavatolás.**

F. E. VÖRKEL

BERLIN, S., Kommandantenstrasse 45.

Novák Gusztáv esztergályos mester és Plunske Fál ernyőcsináló,

boroszlói lakosók,

„Eljárás szarvból készült ernyő és botfogantyuk előállitására"

cimü, 13007. számu magyar szabadalmukat megvételre, esetleg engedményváltásra ajánlják.

RADITZ RÓBERT GYÓGYSZERTARA

„AZ APOSTOLHOZ"

Budapest, VIII., József-körut 64 sz.

Ajánlja az igen tisztelt kartársaknak.

UJ!

Extr. pro Infuso sennae

dosim-át a norma pauperum, ezen naponta rendelt infusumának extempore készitésére.

Legnagyobb kényelem a recepturánál

Mindig egyforma sötét infusumot ad.

1 adag ára — 12 fillér.
10 „ „ 1 kor. 20 fillér.
24 „ „ 3 kor. **bérmentve**

Extr. laxativum sicc.

1 : 10 in globulis napi árban.

1 globulus 90 gr. vizzel 100 gr. aqua. laxativát (Ph. hung.) ad.

TEA legfinomabb indiai ajándékoknak **1 kilo 16 kor.**

2 kilo vételénél bérmentve.

= Emplastrum anglicanum =

1 m. hosszu 50 cm. széles **5. kor 20 fill.**

MAGYAR ÁLTALÁNOS HITELBANK.

Hirdetmény.

A részvényesek mai napon tartott közgyülésének határozata szerint az 1901. évre megállapitott osztalék részvényenkint

30 koronával fog folyó évi április 1-től kezdve

az 1902. évi május 1-én esedékes 11. számu szelvénynek beszolgáltatása ellenében

Budapesten: a társaság pénztáránál,

Bécsben: a K. K. priv. Oesterreichische Credit-Anstalt für Handel und Gewerbe czimü intézetnél,

Berlinben: a Direction der Disconto-Gesellschaft czimü intézetnél, vagy S. Bleichröder bankháznál,

Fiumében: a Fiumei hitelbank részvénytársaságnál,

Mm. Frankfurtban: a Direction der Disconto-Gesellschaft czimü intézetnél az ezen beváltó-helyeknél szokásos üzleti órák alatt kifizettetni.

A szelvények hátlapjukon czimbélyeggel vagy aláirással ellátva, vagy pedig azok számait sorszám szerint tartalmazó jegyzékek kiséretében nyujtandók be, a mihez a szükséges nyomtatványok az emlitett beváltási helyeken ingyen kaphatók.

Budapest, 1902. évi márczius 19-én.

A Magyar Általnos Hitelbank igazgatósága.

A

veszélymentes

kőbetétü

Phőnix-

gyorsfőző

a tüzveszélyt

teljesen kizárja

és 40% szeszt

megtakarit.

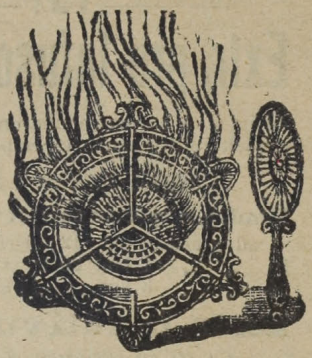

Kapható minden jobb vaskereskedésben és konyhafelszerelési üzletekben.

Nagybani elárusitás:

Makó Mihály, Budapest, Üllői-ut 2.

Ringelsen testvérek, Báthory- és Holdutca sarok.

Auer-fény.

Telefon 16—54. **Telefon 16—54.**

Értesités.

Az AUER-féle izzótestek árait a mai naptól kezdve következőképpen mérsékeljük

A „**C**“-jelü Auer-féle izzótest ára . . . . . **1.—** korona

Az „**N**“ jelü Auer-féle izzótest ára . . . . . **80** fillér.

A légszeszfogyasztóknak, kik azt óhajtják, hogy Auer-lámpáik teljesen kifogástalanul müködjenek, a következőket ajánljuk szives figyelmükbe:

Ha az izzótestek fényereje csökken, ha azok hamar tönkremennek, avagy ha a hengerek gyakrabban repednek, rendszerint a lámpák hiányos kezelésében rejlik a hiba, melynek **csakis a szakavatott kezelés által lehet elejét venni.**

Kérjük ennélfogva, hogy bármely előforduló hiányt vagy panaszt tudomásunkra hozni szivesked jék, hogy **szakavatott közegeink utján a bajok orvoslásáról gondoskodhassunk.**

Ily esetekben munkadijat nem számitunk.

Kivánatra az izzótesteket **minden áremelés nélkül házhoz is szállitjuk** és a fogyasztóknál levő Auer koronákat, izzótestek vételénél, cserébe vissza is veszszük, anélkül, hogy az időről-időre mindenesetre szükséges javitások költségeit fölszámitanánk.

Budapest, 1901. augusztus 31-én.

Magyar Gázizzófény r.-t.

Welsbachi dr. Auer Károly szabadalma

Budapesten, VI. ker., Váczi-körut 3. szám.

Auer-fény.

Auer-fény. Auer-fény.

Belvárosi Könyvnyomda Bpest, IV., Váczi-utcza 81.

V. évfolyam. Budapest, 1902. márczius 30-án. 13. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP

TARTALOM:

Kossuth-mauzoleum.
A közérdek győzelme.
Az iskolák reformja.
Budapest fogyasztása.
Városi bélyeg.
Sok hűhó semmiért.
A főváros uj beosztása. Irta: *Palócy* Antal.
Statisztika.
Hirek a városházáról.
Közgazdaság.
Hirdetés.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 kor. Fél évre . . . . . 6 kor.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, IV., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

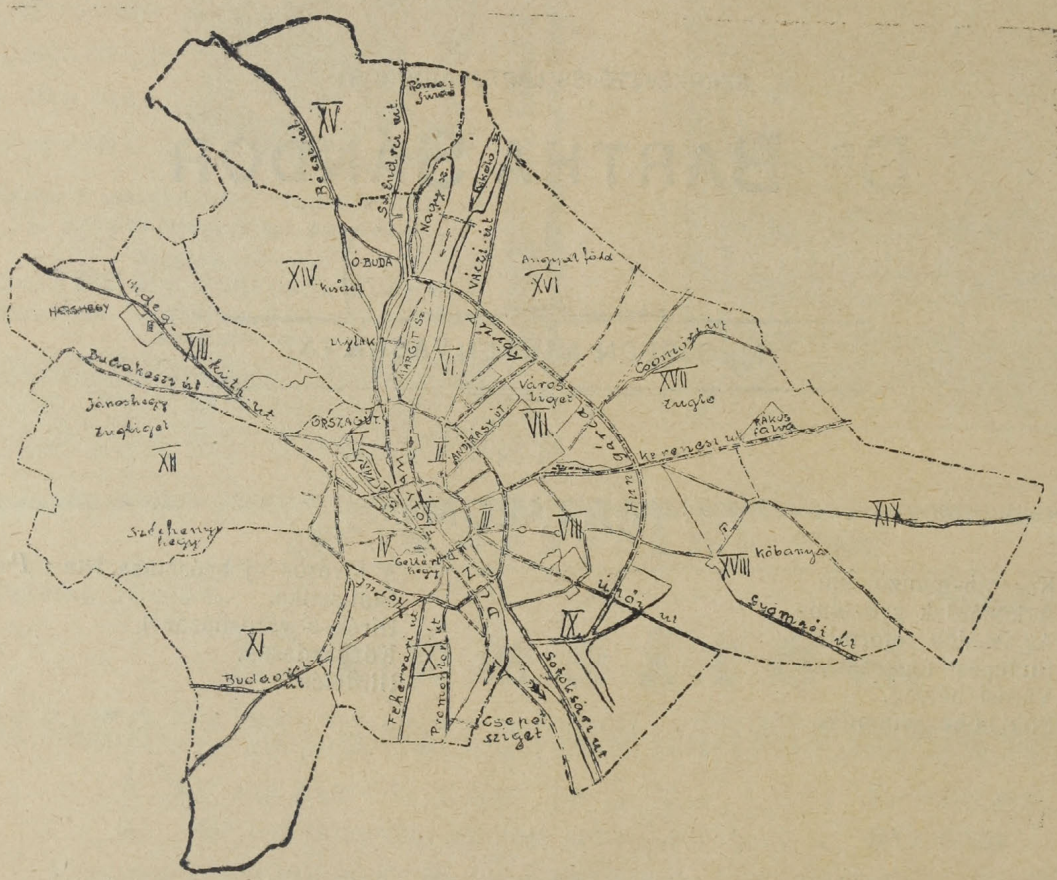

Budapest uj kerületi beosztása.

V. évfolyam. Budapest, 1902. márczius 30. 13. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre . . . . . 12 Kor.
Félévre . . . . . 6 Kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

Kossuth-mauzóleum.

Ujabb müvészháboru zavarta meg a főváros közigazgatását. A Kossuth-mauzoleum pályaterveinek megbirálásánál nézetkülönbség támadt a zsüri tagjai között. Az első dijat szavazat utján adták ki. Ebben magában nincsen semmi különös. Szinte természetes, hogy tizenegy embernek nem ugyanaz az izlése, más a müvészi érzéke, a meggyőződése. Senkisem kivánhatja, hogy egyik a másiknak vakon alárendelje a maga meggyőződését és véleményét. Véletlen szerencse lett volna, ha mind a tizenegy birálónak az izlése egy müben találkozik, de nincsen benne semmi veszedelem, ha az nem is történik meg. Egyenlő joggal s egyenlő felelősséggel felruházott birálóktól pedig nem lehet azt követelni, hogy válaszszanak maguk között egy szaktekintélyt s annak a véleményét föltétlenül akceptálják. Meg vagyunk győződve, hogy azok, akik ma körülbelül az az álláspontot hirdetik, hevesen tiltakoztak volna az ellen, ha a mauzoleum pályaterveinek a megbirálásával s a dijak odaitélésével egy embert biznak meg.

Nem lenne hát semmi baj abból, hogy a birálók véleménye elágazó volt s a zsüri a szavazatok többsége alapján itélte oda a dijakat. Nálunk azonban annyira korrumpált a közfelfogás, hogy mihelyt valami nem ugy történik, ahogyan mi akarjuk, vagy óhajtjuk, rögtön készen vagyunk a válaszszal: panama. Mindenkire, akinek a mienktől eltérő véleménye van, azonnal ráolvassuk, hogy panamista s nagy szerencse, ha ennek a szónak a jobb értelmét értjük. Hiányzik a mi közéletünkből az egymás iránti bizalom, hiányzik az egymás megbecsülésének az érzése.

Ez a magyarázata annak, hogy nálunk minden nagyobbszabásu dolognak botrány a vége. Ezért erősödik meg minden pályázat alkalmával az a meggyőződés, hogy a mi viszonyaink között pályázattal eredményt elérni nem lehet. Annyira beleélte már magát a panamisztikus gondolat a közéletbe, hogy a müvészek sem vesznek részt szivesen a pályázatokon, de zsüritagnak sem vállalkozik örömest senki. Végre is nem telhetik az öröme senkinek abban, hogy nehéz és felelősséggel járó kötelesség teljesitéséért a legképtelenebb gyanusitásokat és rágalmakat vágja zsebre.

S hogy nem tulzás az, amit mondunk, fényesen igazolta a közelmultban egy pályázat, amikor a jeligés levelek fölbontása előtt utcahosszat hirdették, hogy a zsüri igazságtalan, részrehajló, mert már előzetesen megállapodott abban, hogy kinek adja ki a dijat. Mindenki tudta már a zsüri panamáját, mindenki tudta, hogy ki fogja megkapni a pályadijat, mig végül kiderült, hogy az illető kegyenc nem is pályázott. S ez szerencse volt. Egyszerre világossá lett a gyanusitás alaptalan volta s rosszhiszemüsége. De ha véletlenül az illető csakugyan pályázik, ha a legjobb, ha ideálisan jó dologgal áll elő s a pályadijat megkapja, senkisem mosta volna le a zsüriről, hogy pajtáskodás, klikk, panama volt az egész.

De jellemző a mostani eset is. A zsüri tagjain kivül még senki sem látta a mauzoleum pályaterveit. Senkisem tudja, hogy melyik milyen. De azért a vélemény már kijegecződött. Már van városi párt, meg müvész párt. Egyik esküszik erre, a másik meg arra. Már pálcát tört a közvélemény anélkül, hogy valamit is látott volna a pályatervekből. Arra természetesen nem gondol senki, hogy az a legnagyobb igazságtalanság, ha látatlanban, a dolgok ismerete nélkül gázolnak kötelességüket teljesitő emberek becsületében. Meg vagyunk győződve, hogy

ha majd a nagyközönség hozzájuthat a pályatervek megszemléléséhez, száz és száz ember akad, aki mindakét pártra rádobja a követ s találni fog harmadik, negyedik pályatervet, amely az első dijra érdemes lett volna.

Ez a botrány, amely Kossuth Lajos mauzoleuma körül kifejlődött s amely a müvészi pályázatoknál immár állandó jelleget kezd ölteni, kétségtelenül arra a meggyőződésre vezet, hogy a pályázatok helyett más rendszert kell meghonositani. Ez a más rendszer csak az egyenes megbizatás lehet. Ha a pályázat sem zárja ki, sőt buján tenyészti a gyanusitás gombáit, akkor le kell számolni vele s egyetlen orvosság ellene, ha a nyugodt és tiszta lelkiismeret bátorságával nyiltan szembeállunk vele. At kell térni a megbizatás terére. Meg kell kisérleni ezt a rendszert. A megbizott müvész ecsetjét vagy vésőjét, akkor nem fogja megbénitani az a gondolat, hogy ugy is hiába dolgozom, nincsen megfelelő összeköttetésem. Hiába csinálnék akármit, ha nincs protekció. Hogy a pályázatok eredménye rendszerint olyan gyönge, abban nagy része van annak, hogy a müvész alkotó erejét megtompitja, néha egészen letöri az a gondolat, hogy csak megfelelő befolyás, jó protekczió kell. Ha meglesz a protekcióm, megkapom a dijat, ha nem, nem is ölöm be egész lelkemet, ha nincsen összeköttetés, nincsen pályadij. Okosabb hát, ha nagyon jó munka helyett nagyon jó protekciót keresek.

Szomoru, hogy ennyire fajultak a közállapotok, de hogy igy van, tagadni nem lehet. Az is kétségtelen, hogy ilyen viszonyok mellett a pályázatoktól komoly sikert nem várhatunk. Ezzel a dologgal számolnia kell a hatóságnak is és meg kell kisérelnie a közvetetlen megbizatás rendszerével.

A közérdek győzelme.

A főváros törvényhatósága megemberelte magát s óriási többséggel szoritotta háttérbe az egyéni és kerületi érdeket, hogy a főváros általános közérdekének a javát mozditsa elő.

A hétfői határozat kétségtelen tanuságot tett arról, hogy a törvényhatóságban nincsenek meg azok az érdekcsoportok, a melyet hivatalosan és nem hivatalosan látnak, hogy a mikor igazán nagy fontosságu közérdekről van szó, a közgyülés ellent tud állani minden akciónak.

Soha még olyan agitációt nem fejtettek ki, mint a sertés közvágóhid ellen. Az érdekelt iparosok egész garmádiával gyártották a memorandumokat, a röpiratokat és körleveleket. Nem használt semmit. A városatyák nagy többsége kihámozta mindezekből az igazságot és csaknem egyhangulag elfogadta a sertés közvágóhid szabályzatát.

Hogy az érdekelt iparosoknak szinte az erőszakosságig menő agitációja olyan kudarcot vallott, nagy részben a polgármesternek köszönhető. Halmos János polgármester hétfői közgyülésen másfélórás beszédben foglalkozott az összes felmerült panaszokkal, vádakkal és óhajokkal. Nem tért ki egyetlen kérdés elül sem, valamennyivel bátran szembeszállott és szerencsésen rá is cáfolt a sok alaptalan hiresztelésre. Az igazság érvei láthatólag meggyőzték a városatyákat. Egyszerre világosan láttak s észrevették, hogy a hangzatos cimek, a melyeket a laikusok számára löktek világgá, csak az egyéni, legjobb esetben egyes kerületi érdeknek a takarója. A sok frázis, a mivel az érdekeltek hatni akartak, semmivé lett. Hogy mekkora volt a polgármester beszédének hatása mi sem bizonyitja jobban, hogy a városatyák, a kik még a közgyülés előtt a társalgóban erős propogandát csináltak a maguk inditványaiknak, a polgármester beszéde után inditványaikat visszavonták.

Egyesek vak dühvel nézték az igazságnak ezt a diadalát. Látták, hogy a törvényhatóság termében nem lehet győzelemre vinni az egyéni és kerületi érdeket s azzal vigasztalták egymást, hogy nem a törvényhatóságé az utolsó szó, hogy majd a miniszteriumokban fogják a maguk érdekeiket érvényre juttatni. Ez a fenyegetés meggyőződésünk szerint éppen olyan üres, mint volt az a sok frázis, iparok tönkretevéséről stb. Nem hihetjük, hogy a belügyminiszter, a ki csak a legutóbbi időben több leiratban követelte, hogy az általános közérdek rovására ne engedjék urrá lenni az egyéni érdeket, hogy az a belügyminiszter, a ki olyan energiával tiltakozott a váltakozó érdekcsoportok befolyása ellen, most a fővárossal szemben ő portálja az érdekcsoportokat.

Ha ez megtörténhetnék, akkor igazán nem marad más hátra, mint az adminisztráció fölfüggesztése. Ha a miniszter, a ki követeltc, hogy a törvényhatóság az érdekcsoportokat ne engedje érvényesülni, most a konkrét esetben a közérdek kárára a magánérdeket portálná, akkor igazán nem marad más tennivalója a törvényhatóságnak, mint magáról elháritván a felelősséget lemond a főváros vezetéséről. Intézkedjék hát akkor a kormány a hogyan akar, de tegye azt a saját felelősségére. De fölöslegesnek tartunk e tekintetben minden aggodalmat. Kétségtelennek tartjuk, hogy a belügyminiszter a közgyülés határozatát megfogja erősiteni s nem fogja megakadályozni, hogy a főváros az öt millió koronába került közintézményt üzembe vegye és gyümölcsöztesse. A sertés közvágóhidat május elsején meg kell nyitni. Azt semmiféle hatalom meg nem akadályozhatja. Lehetetlen, hogy a miniszter olyan módositásokat tegyen a szabályzaton, a melyek az intézmény prosperálását veszélyeztetnék.

A hétfői közgyülés másról is tett tanubizonyságot. Bebizonyult, hogy a tanács élén a polgármesterrel, ha komolyan az ügyek élére áll s az igazságot védelmezi, akkor irányitani, vezetni is tudja a törvényhatóságot. Nem azt kivánjuk, hogy a tanács és a polgármester minden apró cseprő dologban a végsőig exponálja magát, de igenis, amikor fontos és nagyszabásu közérdekről van szó, akkor ne elégedjék meg a tanács azzal, hogy javaslatát előterjeszti, hogy tegyen vele a törvényhatóság bölcsessége a mit akar, hanem szükséges, hogy teljes energiával védelmezze a főváros közérdekét s a tényeknek, az igazságnak leplezetlen föltárásával rákényszeritse a törvényhatóságot a közérdek védelmére. Hogy nem eredménytelen az ilyen törekvés, megmutatta a hétfői közgyűlés. De természetes, hogy ilyen nagyfontosságu dolgokat nem lehet keztyüs kézzel intézni. Szükség van arra, hogy mint hétfőn a polgármester megtette, kiméletlen őszinteséggel állitsa élére a dolgokat ugy, a mint vannak, mondja meg őszintén: ez a közérdek, ez az egyéni érdek, tessék választani. S meg vagyunk győződve, hogyha igy fölvilágositják a városatyákat mindenkor a közérdek fog győzni, mint a hogyan győzött a hétfői közgyülésen.

Az iskolák reformja.

Bárcy István tanácsos tudvalevőleg hatalmas programmal állott elő s a programmban első sorban az iskolák belső életét akarta fejleszteni. Egy szaktársat kért maga mellé, de nem kapott. Hogy a szakmunkatárs nélkül mit fog megvalósitani a programmból, ma még bizonytalan. Valószinü azonban, hogy munkájában nem fogja megzavarni a törvényhatóság szükkeblüsége s módot fog találni arra, hogy városi tanfelügyelő nélkül is megvalósitsa mindazt, amit megvalósitani lehet.

Nagyobb aggodalommal látjuk, hogy a városházán ma már mindent csak pénzügyi szempontból itélnek meg és még az iskolát is hajlandók föláldozni a pénzügyi érdekeknek. Ezt cselekedte meg a pénzügyi bizottság, amikor elvetette azt a javaslatot, hogy a polgári és elemi iskolánál tanitói állásokat szervezzenek, illetőleg az ideiglenes munkaerő egy kis részét véglegesitsék. A pénzügyi bizottság három föltételhez kötötte az állások szervezését: a szaktanitásnak az egész vonalon való keresztülviteléhez, a tandijak fölemeléséhez és a tanitók fizetésének a leszállitásához. Három kemény föltétel, mert ugyszólva egyiket sem lehet megvalósitani. A szaktanitásról már számtalanszor nyilatkoztunk, de lapunk hasábjain közreadtuk kiváló pedagógusok szakvéleményét is. Ugyanazokban a közleményekben nyilatkoztak a szakemberek a tanitói fizetésekről is. Ujabb dolog a tandijak fölemelése s ezzel kapcsolatban a tandijmentesség megszoritása.

Már régen tervezik a tandijak fölemelését, de eddig mindig csak a középfoku iskolákról volt szó. Most kezdik belevonni a népiskolákat: a polgári és elemi iskolákat is. Ugylátszik teljesen figyelmen kivül hagyják, hogy a népiskola kötelező, hogy a törvény szigoruan bünteti a szülőt, aki nem küldi iskolába a gyermekét. Tehát egyrészt a törvény kényszeriti az iskolába, másrészt olyan föltételeket szabnak az iskolába járásra, hogy a szegény szülő annak meg nem felelhet.

Lesz még alkalmunk ezekkel a kérdésekkel foglalkozni. Most konstatálni kivánjuk, hogy a legérdekeltebb faktorok, a tanitók is komolyan és behatóan foglalkoznak ezekkel a reformtervekkel. A budapesti hivatalos tanitótestületnek e héten tartott nagygyülésén vitatták meg a dolgokat.

A szaktanitásról a hivatalos tantestület ülésén két előadó szólott: Révhegyi Iván és Bardócz Pál. Az első, a ki a szaktanitás mellett érvelt, csak azzal a feltétellel fogadta el az előadói tisztet, hogy tételeit a gyülés ne vitassa meg. A szaktanitást helyeslő előadását azonban igy is gyakran szakitotta meg ellenmondó és türelmetlen közbeszólás. Révhegyi ismertette, hogy az ő iskolájában három tanitó állását takaritotta meg a főváros a szaktanitás behozatalával. Egy osztályban hét, a másik két osztályban külön-külön tizenegy tanitó tanitja a tárgyakat. (Közbeszólás: Szép nevelés, mikor egy gyermeket tizenegy tanitó tanit.) Elhallgathatta volna; ugy mond az előadó ezt a körülményt, de nem tette mert, hivatkozhatik a tanfelügyelőségre, hogy igy is kitünő volt a tanitás eredménye. Január havában azonban a tanács uj beosztást rendelt a szaktanitás szerint működő osztályokban és bár sok studium uj kezekbe került, zavar még igy sem volt. Azt tapasztalták, hogy a tanitónak óránként való váltakozása élénkiti a tanitást és minden tantárgy gondolatköre jobban domborodik ki. (Folytonos közbeszólás és ellenmondás.)

Bardócz Pál a másik előadó tizenöt pontba foglalja mindazokat az érveket, a melyek elitélik a szaktanitást ugy a tanulók, mint a tanitók és az ügy szempontjából. A tanulók szempontjából káros, mert az elemi iskola V. és VI. osztálya a nép söpredékéből kalpja tanitványait, a kiket ezért első sorban nevelnie kesl, pedig a magasabb iskolák tanárai is vallják, hogy a szaktanitás mellett nevelni nem lehet. A tanitó szempontjából sem fogadható el az uj rend, mert a néptanitó nem egy szakra, hanem az összes studiumok tanitására van képesitve és a gyakorlat is csak ugy fejlesztheté a tanitó képességét egy irányban, ha minden osztályban ugyanazt a tárgyat tanitaná. Ezen kivül a tanitás összhangja, figyelme szenved és óránként való megtakaritása árt az iskolai rendnek és a tanitás eredményének. (Éljenzés és taps.)

Trajtler Károly elnök kimondotta ezután a határozatot, hogy mindkét előadó álláspontját közlik a fővárosi tanitók kerületi köreivel, a melyek április havi gyüléseiken kötelesek állást foglalni. Véleményeiket a hivatalos tanitótestület középponti szerve májusi ülésén fogja összesiteni és a tanács elé juttatni. Ha Bardócz Pál álláspontját foglalják el a körök, akkor ennek kapcsán kéri még a vezetőség a köröket, hogy tanácskozzanak a segédtanitói intézmény eltörléséről olyan értelemben, hogy még az igazgató osztályában sem lehessen szaktanitás, hanem az igazgató és a mellé adott, gyakorló évét szolgáló tanitó tanitsa az igazgató osztályát. A gyakorló tanitók sorából választanák a rendes tanitókat.

Következett az iskolapénz felemelésének megvitatása.

Száva János az ingyenes népnevelés kimondását kéri. Ne legyen gátja az iskolakötelezettségnek. És ugy az iskolapénz felemelése, mint a tandijmen-

tesség megszoritása ellen ezennel óvást emel, a mihez kéri a gyülés hozzájárulását.

Az inditványhoz hozzászólottak: Somogyi Béla, aki szerint nem szabad türni, hogy vámot vessenek a kulturára. Már most is az egy korona beiratási dij mellett számos kültelki iskolában két-három hónap elmulasztásával iratkoznak be a földhöz ragadt szegény emberek gyermekei. Azt a sok irást, a mit a beirásnál kivánnak, sem szerezheti össze a szülő. Kivánja hozzátenni a Szávа János inditványához, hogy az iskolaigazgatók ne fogadják el azt a detektiv-szerepet, a melylyel nekik kell majd a nemfizető szülők közül a gyanusakat az elöljárónak bejelenteni. A tanitóság erkölcsi javait teszik tönkre, ha az iskola a szülőket megitéli, vagy ellenük gyanuval lép fel. Tanos Imre folytonos ellenmondások között fejtegeti, hogy ha a módosabb is kibujhat a népiskolai tandijfizetés alól, akkor ez csak az igazán szegényeknek okoz kárt, a kiknek adójából kell az iskolát fentartani. Verédy Károly tanfelügyelő az ingyenes népnevelés mellett szól. Kivánja, hogy a formák ne akadályozzák meg az iskolát munkájában. Elvi magaslaton álló kiméletes inditványhoz hozzájárul. (Éljenzés.)

Erre a közgyülés kimondotta, hogy az iskolapénz elengedésének eddigi módját nemcsak fentartani, de fejleszteni kivánja, hogy megközelitsék az ingyenes népnevelés eszméjét.

Budapest fogyasztása.

A statisztikai hivatal legutóbb megjelent havi füzetében érdekes kimutatást közöl Budapest fogyasztásáról és fogyasztási adójáról. Ez a kimutatás minden kétséget kizáróan igazolja, hogy Budapest a fogyasztási adó terén is aránytalanul nagy mértékben veszi ki a maga részét.

1900-ban Budapest közönsége 33.1 millió korona fogyasztási adót fizetett, közel négy millió koronával többet, mint a megelőző évben. Ebből az adóból a fővárost csak 1.6 millió korona illette meg, tehát az állam a sokat szidott főváros közönségétől csak fogyasztási adó cimén 31 5 millió koronát kapott. Az egész ország fogyasztási adója 176.9 millió korona volt. Vagyis Budapest maga az ország összes fogyasztási adójához több mint egy hatoddal járult. 1887-ben még csak 12596926 korona fogyasztási adót fizetett a főváros közönsége, s igy tizennégy év alatt csaknem megháromszorozódott a fogyasztási adó. A főváros közönségének hozzájárulása még világosabban fejeződik ki, ha az egyes tételeket vesszük. A sörnél az egész ország adójának $^1/_7$ részét, a husnál $^3/_7$ részét, élesztőnél $^1/_3$, petroleumnál $^1/_4$, szesznél $^1/_5$, bornál több mint $^1/_5$ rész jutott a fővárosra.

A fogyasztási adó arányában emelkedett természetesen maga a fogyasztás is. Maga a husfogyasztás 10825 métermázsával emelkedett. Noha a husfogyasztás mennyisége nagyobb, az csak a népesség szaporodását mutatja, de nem mutatja a közönség jobb élelmezését. 1874-ben évenkint minden lakosra 63.4 kilogramm husfogyasztás jutott, 1900 ban pedig csak 55.8 kilogramm. Ez az adat is kétségtelenül mutatja a lakosság szegényedését, mert a husfogyasztás kétségtelenül egyenes arányban van a lakosság jólétével, vagyonosságával. De a közönség szegényedését még jobban bizonyitja, hogy 1895 óta nem fogyott el olyan kevés házi szárnyas, mint 1900-ban, pedig a lakosság száma az öt év alatt jelentékenyen emelkedett. 1897-ben még 6604209 darab szárnyasállatot fogyaszfott el a közönség, 1900-ban pedig 6024837 darabot.

A szeszes italok fogyasztása is ugyanazt a képet adja, mint a husfogyasztásé. A tényleges fogyasztás csaknem a kétszeresre emelkedett, az egyének napi fogyasztása azonban csökkent. Pedig az 1900-ik év nem normális, mert az uj adótörvény életbeléptetésekor a sörgyárakban volt egész sörkészletet fölvették s hozzáadták a fogyasztáshoz. De még igy sem közeliti meg az 1900. évi fogyasztás az 1876. évit, mert akkor évenkint 138·7 liter szeszes ital jutott minden lakosra, 1900-ban pedig 117·2 liter. A szeszfogyasztás csökkenését jobban megmutatja, ha a megelőző évek fogyasztását vesszük számitásba, mert mint már emlitettük, az 1900. évi fogyasztási mérlegét a gyári készletek fölvétele megváltoztatta s igy a tényleges fogyasztást megállapitani nem lehet. 1897-ben 89·5, 1898-ban 88·7, 1899-ben 86·5 liter szeszes ital jutott minden lakosra. Ha ennek a három évnek a kimutatását nézzük, akkor azt látjuk, hogy a szeszes ital fogyasztása állandóan csökken. S ha vakon fogadjuk el a számokat, még örülhetünk is neki. Csakhogy ezek a számok igy pusztán fölállitva nem mondják meg az igazságot, s ha közelebbről vizsgáljuk, hamarosan konstatáljuk, hogy ez a csökkenés nem az antialkoholistáknak, hanem a filoxérának a győzelme. A pálinkafogyasztás ugyanis nemcsak nem csökkent, hanem rohamosan emelkedett. 1895-ben összesen 26622 hektoliter pálinka fogyott el, 1900-ban pedig 60122 hektoliter. Viszont a borfogyasztás nagy arányban csökkent, 1895-ben még 256969 hektoliter bort fogyasztottak, 1899-ben már csak 221755 hektolitert, tehát több mint harmincnégyezer hektoliterrel kevesebbet. A szőlők rekonstruálása folytán ujra emelkedik a borfogyasztás és 1900-ban már 247631 hektoliter bort ivott meg Budapest polgársága.

Az alkohol teoretikus elvi ellenségeinek tehát nincsen okuk az örömre, mert a fogyasztás csökkenése csak azt igazolja, hogy a közönség a borivásról áttért a pálinkaivásra.

Városi bélyeg.

A tanács elhatározta, hogy a fix fizetésekre behozza a városi bélyeget. A polgármester most a következő rendeletben szabályozza a városi bélyeg használatát:

A tanács a kerületi elöljárók értekezletéből tett pártoló jelentés folytán hozzájárul a harmincas bizottságnak 1901. évi november hó 4-én kelt előterjesztésében érték jegyek használata iránt tett javaslatához s elrendeli, hogy a kerületi elöljáróságoknál, továbbá a központi pénztárnál (hatósági bizonyitványok iránti, vagy az elintézést megelőzőleg hivatalos eljárást igénylő kérvények benyujtásával egyidejüleg, valamint a tan. IV. katonai és illetőségi ügyosztály pénztáránál (illetőségi bizonyitvány, vagy házassági engedély iránti kérvények benyujtásával egyidejüleg) bevételezendő fix természetü kisebb összegü dijak, az előzetes számfejtést, naplózást, könyvelést és általában hosszadalmas eljárást igénylő készpénzbeli befizetések helyett a felek kérvényeire, beadványaira, az elöljárósságnál felveendő jegyzőkönyvekre, vagy az elöljáróság által kiadandó kivonatokra és bizonyitványokra ragasztandó városi bélyeg jegygyel rovassanak le.

A városi bélyegekben leróható fix természetü dijak alá esnek az iparigazolványok és iparengedélyek, a mérnöki eljárási és kitüzési dijak, a különböző hatósági bizonyitványok, erkölcsi, személyazonossági, közrendőri vagy ártatlansági bizonyitványok, adóbizonylatok és általában mindazon beadványok és okiratok, a melyek elintézésénél vagy kiadmányozásánál ily természetü dijak eddig készpénzben voltak befizetendők és bevételezendők.

Ezen most megjelölt dijak befizetésére, illetőleg lerovására, 1, 20, 2, 3, 4, 10, 12, 20 és 40 koronás bélyegek használandók, melyek érték szerint különböző szinüek.

Az értékjegyek előállitására nézve a tanács fent tartja az 1897. évi deczember hó 14-én 28765. sz. a. kelt határozatát, mindazonáltal a következő változtatással:

1) A jelenleg az anyakönyvi hivataloknál használt bélyegek felső részében a székesfőváros czimere fölött levő következő felirat „anyakönyvi kivonati dij“ helyett ez nyomandó: „Budapest székesfőváros törvényhatósága“ s az értékjegyek ebben a formában használandók, a tanácsnál, a kerületi előljáróságoknál, valamint az anyakönyvi hivatalokban.

2) A bélyegek az értéknek megfelelően könnyen észrevehető, különböző szinekben nyomandók.

3) A megrendelt papirmennyiség ellenőrzése czéljából a számla a házinyomda főnöke által a tanácshoz terjesztendő be s a tan. VI. ügyosztály lesz hivatva ellenőrzést gyakorolni arra, hogy az előállitott értékjegyek és a nyomás közben használhatatlanná vált nyomtatvány mennyiség a megrendelt papir mennyiséggel egyezik-e s illetőleg, hogy ilyképpen a nyomda használatára bocsájtott papir, rendeltetésének megfelelően használtatván fel, az e tekintetben netán felmerülhető visszaéléseknek eleje vétessék.

4) A központi pénztár az őrizetébe átvett értékjegyekből a szabályszerüen kiállitandó nyugtatvány ellenében és elszámolási kötelezettség mellett körülbelül annyit ad ki az egyes kerületi pénztáraknak, a mennyire azoknak egy évre szükségök van.

A központi pénztárnál és a tan. IV., katonai és illetőségi ügyosztály pénztáránál bevételezendő kisebb fix dijak ellenében kiszolgáltatandó értékjegyeket a központi pénztár az egy-egy hónapra szükséges mennyiségben a tan. segéd-hivatal igazgatójának szolgáltassa ki, az igazgató szabályszerü nyugtatványára és elszámolási kötelezettség mellett. Ha a kerületi pénztárnak, vagy a segédhivatal igazgatójának bélyegkészlete időközben elfogyna, ugy ujabb szállitmányt kaphatnak. Ezen esetben azonban az előbb kapott készletet elszámolni kötelesek.

A központi pénztár a nyugtatványokat az ellenőrzés gyakorolhatása céljából megőrizni köteles.

5) A tanácsi segédhivatalban az értékjegyeket a segédhivatali igazgató, mig a kerületi előljáróságnál az értékjegyeket az igtató közelében lévő irodavezető árusitja a közönség részére, mindegyik a saját felelőssége mellett. E végből az irodavezető az egy hétre szükséges bélyegmennyiséget nyugtatvány és előzetes számfejtés mellett veszi át a kerületi pénztárból és arról ugyancsak a számvevőség utján számol el. Ujabb bélyegmennyiséget csakis a korábban átvett bélyegmennyiség elszámolása után kaphat.

6) A városi bélyegek felragasztása és felülbélyegzése tekintetében ugyanazokat a szabályokat kell alkalmazni, mint a melyek az állami bélyegekre alkalmazvák. A bélyegeket tehát a beadvány illetőleg jegyzőkönyv vagy más okirat, üres részére kell ragasztani és tilos átirni.

Az igtató pedig személyes felelősség mellett köteles a városi bélyeget is, ugy miként az állami bélyeget a napi kelettel ellátott bélyegzővel felülbélyegezni.

7) Az igtató felülbélyegzését ugy az előadó, mint a felülvizsgáló ellenőrizni köteles.

8) Az eln. A. ügyosztálynak adott ily irányu felhatalmazás egyideüleg történő megszüntetésével a tanács felhatalmazza a tan. VI. ügyosztályát, hogy az értékjegyek előállitása és kezelése körül felmerülő és különleges tanácsi elhatározást nem igénylő intézkedéseket saját hatáskörében tegye meg és amennyiben annak szüksége merülne fel, tett intézkedéseiről annak idején tegyen jelentést.

9) A kerületi előljáróságokat, valamint a tanácsi segédhivatal igazgatóját a tanács felhivja, miszerint 8 nap alatt jelentsék be azon mennyiséget, a melyre a különböző értékü bélyegekből körülbelül egy évre szükségük van, valamint a tanács felhivja az anyakönyvi hivatalokat is, hogy tegyenek ilyen jelentést, hogy a házi nyomda a szükséges számu értékjegyek elkészitésére utasitható legyen.

10) A tanács már ez alkalommal elhatározza és kijelenti, hogy addig, mig a jelenleg használatban levő városi bélyegek készlete tart, az anyakönyvi hivatalok ezeket kötelesek felhasználni s az ujabb városi bélyegeket csakis a készlet teljes elhasználása után vehetik igénybe.

11) A harminczas bizottság aziránt is tesz előterjesztést, hogy az értékjegyek használata a mértékhitelesitő hivatalra is kiterjesztessék. Minthogy azonban a mértekhitelesitési dijak 16 f-tól kezdve 1093 koronáig terjednek, a legkülömbözőbb tételek szerint, de egyébként is, mivel a mértékhitelesitési dijak befizetésénél előzetes számfejtés nincsen, a minek mellőzése miatt alhalmazandók az értékjegyek, ennélfogva a tanács a harminczas bizottság javaslatának eme részét elejti.

12) A tanács felhivja Lampl Hugó főszámvevő urat, hogy arra az esetre, ha a hatósági bizonyitvány ki nem szolgáltatnék, vagy ha a hivatalos eljárás megnem tartatnék s ennélfogva a befizetett, illetőleg értékjegygyel lerótt dij a félnek visszaadandó lenne a visszafizetendő dijak utalványozására nézve tegyen javaslatot.

Sok hühó semmiért.

A hentesiparosoknak ugy látszik nagyon jó dolguk van. A mesterségük mellett ráérnek minden egyébre. Mintha csak megirigyelték volna a csizmadiáktól a politikus jelzőt s minden áron a maguk számára akarnák lefoglalni. Gyüléseznek, szónokolnak nyakra-főre. Hoznak határozatokat, járnak deputációba az ügyosztályokba, polgármesterhez, a kormányhoz. Gyártják a körleveleket. S ősi magyar szokás szerint panaszkodnak, hogy rosszul megy az üzlet. Arra persze nem gondolnak, hogy a mesterségüktől vonják el azt a sok időt a politizálásra. Ugy látszik, hogy egy láthatatlan kéz mozgatja őket, hogy van valaki, akinek a magánérdeke azt kivánja, hogy minél többet beszéltesse a henteseket. Másként nem tudjuk megérteni azt a nagy fölbuzdulást.

Az uj sertésközvágóhid elleni agitációval kezdték. Azt még megértettük. Végre is kétségtelen, hogy a közvágóhid egészen uj rendet fog meghonositani a hentesipar gyakorlásában. Még nem találták bele magukat az uj rendbe s azért próbáltak elüle menekülni. A próbavágás alkalmával ipartestületük elnöke kijelentette, hogy most már megnyugosznak az uj intézményben. A polgármster a hétfői közgyülésen hivatkozott is az ipartestüeti elnöknek erre a kijelentésére s ime másnap nyillatkozik az elnök, hogy a polgármestert tévesen informálták, mert ő olyan nyilatkozatot nem tett. Egy kissé elbizakodott és önhitt a nyilatkozatnak az az állitása, hogy a közgyülés azért fogadta el a szabályzatot, mert a polgármester ő rá hivatkozott. Az ember kénytelen mosolyogni ezen a naiv elbizakodottságon. Ugy látszik azonban, hogy az ipartestületi elnök ur gyakrabban megfeledkezik a szónoklatairól. Talán elragadja a szónoki hév s nem tudja kifejezni azt amit akar, de bizonyos, hogy az életben gyakrabban ellentétbe jut a szónoklataival. Példa rá a fogyasztási adó fizetésének a dolga. Akkor is a leghatározottabb formáju nyilatkozatokban hirdette, hogy ő mindenkor szivós makacssággal követelte, hogy a közvágóhidon fizessék a fogyasztási adót. Csakhogy akkor hivatalos jegyzőkönyvben volt megörökitve, hogy a vegyes bizottság éppen az ő inditványára határozta el a soroksári vámnál való fizetést.

Ilyen feledékenységnek a termékek lehet a mostani nyilatkozat is. A próbavágáson kint voltak mindnyájan ugy értették az ipartestületi elnök beszédjét, hogy az intézménynyel meg vannak elégedve, csak a szabályrendelet egyes pontját szeretnék módositani, különösen az élősulyra való eladást. A következő fölszólaló még hivatkozott is az elnök szavaira s akkor nem tiltakozott ellene.

De hagyjuk ezt. Sokkal érdekesebb az az akció, amelyet most inditottak a hentesek a sertésközvágóhidi vásárpénztár ellen. Olyan vehemenciával indultak neki, hogy a laikus azt hinné, hogy a vásárpénztár tudja Isten hány hentest emésztett már meg. Pedig a vásárpénztár intézménye még nincsen meg és nagyon sokáig nem is lesz. Tehát a hentesek egy csak a képzeletükben élő intézmény ellen küzdenek. Ha a hentesek a sok gyülésezés és szónoklás helyett megkérdezték volna az illetékes tényezőket, hát nagyon könnyen megtudhatták volna, hogy a sertésvásáron a vásárpénztár fölállitását egyelőre nem is tervezik. De a henteseket ugy látszik akcióban kell tartani. A láthatatlan kéz már megföstötte az állapotokat, fekete szinekkel rémeket állitott a hentesek elé, hogy legyen mi ellen küzdeni. S a jámbor hentesek keményen ostromolják a nem létező intézményt. Hát ez már nem komoly dolog. Ez a minden áron való tülekedés a szereplési viszketegség. Nem szólanánk róla, ha a hentesek megmaradnának a maguk körében, hanem ők azzal nem elégesznek meg. Deputáció ide, deputáció oda s az ő láthatatlan rémüket összekapcsolják a sertésközvágóhid intézményével. Pedig a fővárosnak is, a henteseknek is az az érdeke, hogy az uj intézményt minél több jóakarattal nyissák meg s az ellentéteket ok né'kül ne élesitsék ki. Nem cselekesznek helyesen a hentesek, hogy a vásárpénztár ördögét minden ok nélkül annyit festik a falra. Nem tudjuk, hogy micsoda érdeke lehet a hentesipartestületnek abban, hogy eljátssza a komolyságát s komikussá legyen.

A főváros uj beosztása.

Irta s a mérnök egyesületben felolvasta **Palócy Antal.**

Budapestnek ma érvényben álló közigazgatási kerület beosztása 1873-ban, a főváros két alkotórészének egyesitésekor állapitották meg, tehát akkor, a mikor a fővárosi törvény Pest, Buda és Ó-Buda egyesitését kimondotta, azaz inkább csak célu, kitüzte, hiszen természetes, hogy a puszta dekretálás nyomán előállott Budapest abban a pillanatban még egységes várossá nem alakulhatott át.

A törvény óhajtotta egyesitést végrehajtani és a valóságba átültetni akkor vehette még csak kezdetét. Azóta három évtized folyt le. Nem lehet állitani, hogy ez idő alatt az egyesités oly arányban haladt, a mint az kivánatos lett volna, de a viszonyok odáig mégis csak fejlődtek, különösen a két ujabb dunai hidnak a fölépitésével, a közuti vasuti hálózatnak a Duna jobbpartjára terjedésével, hogy megközelitettük az állapotot: Budapestet egységes városnak tekinthetni.

Csak megközelitettük, de a törvényuszabta cél máig nincs még elérve, a közel 30 évi ez irányu müködésnek nem sikeült az egyesités munkálatát befejezni.

Az egyesitésnek imént érintett eszközei: a dunai hidak, a közuti vasuthálózat ma még korán sincsenek meg ama mértékben, a hogyan az egységes város érdeke megköveteli.

A két parti városrészt nem köti még össze elegendő számu hid, az állandó kapcsok: a főutak még igen messze esnek egymástól; e miatt az érintkezés a város 2 része között még nagyon laza és fogyatékos s kölcsönös forgalmuk intensivvé nem fejlődhetik; de gátolja az egyesitést az egységesitét különösen a még fennálló hidvám!

Nem akarom ez alkalommal tárgyalni azt a számtalanszor felhozott és tárgyalt anomáliát, a mely abban nyilatkozik meg, hogy egyazon városban egyik városrészből a másikba ugy lehet csak átmennünk, akár gyalog, akár kocsin, ha ezért külön adót fizetünk, de meg kellett e körülményt emlitenem, minthogy ez is egyik tényezője a városrészek elkülönitésének, egyik, okozója annak, hogy az egységesitő müvelt késik. Látjuk és érezzük ennek hatását a forgalmi eszközök használatában is, hisz ismert tény, hogy a Duna jobbparti helyi vasut forgalmában ma még aránytalanul drágább relációk uralkodnak, mint a minők a balparton már meghonosultak.

Meg vagyok győződve, hogy a viszonyoknak okvetlenül meg kell változniok. S az csak rövid idő kérdése lehet, mivel másképpen Budapest nem lenne képes betölthetni az egységes város misszióját.

A dunai hidakat, a közuti vagyis helyi vasuti hálózatot amaz eszközöknek tekintem, a melyek révén a székesfőváros két alkotórészének egyesitése, egybefőzése, mintegy mehanikai uton hajtatik végbe.

Az egy várossá való alakitás dolgában most már tovább kell mennünk egy lépéssel és az egyesitő müvelet külső mechanikai eszközei mellett, azt a belső szervezeti munkálatokat is elővenni, a melyek az egyesités intensivvé tételében továbbá már nem mellőzhetők. Elérkezett az az időpont, hogy a székesfőváros egységet most már mélyebben nyuló szervezéssel organizáljuk.

Az egységes székes-főváros tulajdonképi szervezését az egyes városrészeknek olyatén csoportositásával, beosztásával kell inaugurálni, hogy e beosztással, nemcsak külsőleg és alakilag jusson kifejezésre a város egysége, hanem egyuttal eléressék a beosztással az, hogy városépitésünk, városszabályozásunk és rendezésünknek megadhassuk a kellő alapitó szerkezetét.

Érvényre kell, hogy jusson a városrendezés és szabályozás terén is Budapest egységes volta, hogy ne maradjon meg annak csak a papiron deklarált fogalma, hanem fölleljük a valóságban, a hogy a székes-főváros egész organizmusában tüntettessék ki, hogy szerves egész egyazon város, a hol a Dunán innen és a Dunán tulnak — a geografiai jelentőségén kivül — se mi elválasztó szerepe már nincs. Ez az, ami a törvény intenciójának, országos érdekeknek megfelelt, de még általános közóhajtásként is megnyilatkozik.

Ennek elérésének hathatós eszköze és módja a városnak helyes alapon nyugvó, következetesen megállapitandó ujabb beosztása.

A magam részéről legalább ugy vagyok meggyőződve, hogy a főváros mai beosztása nem egységes városé és nem csekély mértékben hatott közre városfejlesztő intézkedéseink egyoldalusához! E helyt nem álló beosztásban vélem egyrészt kutfejét találni, hogy az ismételten felpanaszolt egyenetlen, aránytalan fejlődés mellett, a főváros jellegét nem találjuk birodalmi székvárossá kidomboritva, hogy a székváros mindeddig nem több üres cimnél, belső tartalom nélkül.

S midőn tehát Budapestnek uj kerületi beosztása tekintetében javaslatot, tervet szerkesztettem és erre vonatkozólag inditványt tenni óhajtok, nemcsak a főváros egyetemlegességének, egységesitésének, előmozditása lebegett szemem előtt, nemcsak székvárosi jellegének külsőleg való kifejezésével és kidomboritásával számitottam, hanem különös fontosságot tulajdonitok annak városépitésünk helyesebb és céltudatosabb irányitása és vezetése tekintetében. Nemkülönben figyelemmel voltam arra, hogy az utóbbit a közigazgatási követelményekkel megfelelő összhangzásba hozzam.

Városépitésünk ügye az első sorban a mi rábirt, hogy Budapest ujabb beosztásába bocsátkozom. A midőn egyesületünk 1890. évben elhatározta, hogy összes szakosztályai részéről választandó bizottságot küld ki azzal a megbizással, hogy „a székes-főváros ujabb szabályozó tervpályázatának alapjául szolgáló összes adatokat állitsa össze és a székes-főváros helyi viszonyainak tekintetbe vételével müszaki programmtervezetet dolgozzék ki“ a megalakitott bizottság az előadó javaslat szerkesztésével engem bizott meg.

A városépités ügyét felölelő e tanulmányozásomban, mind bizonyossabbá vált előttem, hogy a székes-fővárosnak óriási terjedelmét — több mint 20.000 ha-t — rezdezett város területévé csak azzal alakithatjuk meg és rendezhetjük be, ha e rengeteg területet egyes és összes részeiben észszerüen és céltudatosan igyekszünk kihasználni, a minek utja az egyes kerületeket, városrészeket kellőleg árrondálni és csoportositani, azaz az egységes városra való tekintettel helyesen és megfelelően beosztani.

Hisz tudvalevő, hogy a helyes beosztás képezi valamely terület okszerü kihasználásának az alapföltételét.

Helyes alaprajzi osztás nélkül nem lehet még egy háztelket sem célszerüen kihasználni; még egy lakás helyiségeinek is csak megfelelő berendezés révén veszszük hasznát, hát még oly óriás területnek városi berendezésével hogy boldogulnának, ha annak egyes részeinek már előre ki nem szabnók rendeltetését, célját s erre való tekintettel a kellő berendezésekkel és eszközökkel el nem látjuk. De — hallom az ellenvetéseket — székes-fővárosunk ma is kerületekre van osztva, a mit én akarok tehát nem uj — s esetleg csak a kerületek szaporitásáról lehetne szó!

Nézzük és vizsgáljuk tehát Budapestnek a mai kerületi beosztását, mily alapelvek jutnak benne kifejezésre és nem lehet-e ezeket elfogadva kisebb-nagyobb módositásokkal is célt érni? Meggyőződhetünk a térképről, hogy a mai beosztással a jobb és balparti városrészek egymáshoz való tartozása — egybefüggése nem szerves, csak külső, helyi geografiai fogalom.

Mind a jobb- mind a balparti városok kerületi beosztásának más-más az alapfeltétele, mert külön-külön historiai előzményeknek az eredménye. A nagyobb történelmi mult a jobbparti városé. E városrésznek kristályozó pontját képezé a vár, a mely körül csoportosultak a hegy lábánál: a Viziváros, a Tabán, a Rácváros és később a Krisztinaváros, továbbá az Országut, mig Buda-Ujlak és Ó-Buda külön telepedő helyeket képezvén, a mi időnkben kapcsolatattkk egybe.

A balparti város is egy középpont körül való csoportositásból állott elő. A falakkal köritett belvárost vették körül a 18-ik században és utána keletkezett városrészek, legyező alakban. Geografiai sorrendben egymásra következnek a Lipót-, Teréz-, Erzsébet-, József- és Ferencváros. A Terézvárostól az Erzsébetváros csak a legujabb időben választatott el.

E külvárosok a belvárossal képzett centrumos kört concentricus sorban veszik körül és Pestre mint külön városra nézve egész természetes rendet konstituálnak. De ezt is csak addig, a mig határaik sugár irányban megfelelő távolságot meg nem haladnak. A mig az általuk bezárt körczikk-területek alaktalanná, azaz tulzott hosszuakká nem válnak. Megfelelt tehát Pestre nézve a beosztás teljesen addig, a mig az ugynevezett beltelek határait nem lépte át, azaz az a vonat, a melyet körülbelül városliget előtt ivben lehet leirni.

De Pestnek határai ma már ezt a keretet tullépték; a kültelkek városi területekké vannak átalakulóban és ha a jövőre akarunk tekintettel lenni, akkor városi területül most már a város egész határát kell átölelni. A közigazgatási és városépitő gondviselésnek ki kell terjeszkednie a főváros egész katárára, a mely a Duna balpartján elterül.

Meg is tettük azt azzal, hogy a kerületek megkezdett határvonalait végig bocsátottuk Pest kültelkein is. A balparton most már a kerületek a belső körutból kiindulóan egész Pest határáig nyulnak. Minő alakban? Ime a Lipótváros, mely a Duna és vácz-uttól határolt keskeny szalagot képezi, 8 kilométer hosszuságra nyulk! Ilyen alaku kerületett városrésznek tekinteni nem lehet, annak administrálása, tervszerü beépitése elé óriási sulylyal nehezedik az a körülmény, hogy át nem tekinthető, szemmel nem tartható, hogy a legheterogénebb dolgokat keveri össze s nincsen concentrátiós pontja, természetes góca, melyet szervezett városrész nem nélkülözhet.

A többi kerületek is, mint a térképről meggyőződhetni, hasonlóan idomtalanok, tulságos hosszuak és egyike sem tekinthető arrondált, természetes sulyponttal biró városrésznek s ezért városépitő, valamint közigazgatási szempontból épp azokkal a nehézségekkel és akadályokkal vannak terhelve, mint a Lipótváros. Ha csupán Pestre való tekintettel is intézkedünk, már akkor sem lehet helyesnek elfogadni az egyes kerületek ez alaki tultengését.

De még mást is tekintetbe kell venni. Nemcsak a balparti várost szabad szem előtt tartanunk; hanem figyelmünkét ki kell terjeszteni arra, hogy ma Budapestet a bal- és jobbparti részekkel egyetemlegesen kell kezelnünk. A midőn a főváros két alkotórészének egyesitését a törvény kimondotta, a két külön város egyes kerületrészeit egyszerüen csak egymás mellé illesztették; s mert a jobbpart apróbb osztása a keretbe beilő nem volt, megszünt egy tollvonással azok önállósága és a balparti város némileg rendszeres felosztása mellé a jobbparti városrészt oly felosztással vették, a minővel ezt minden városi alkotórész fellegétől megfosztották.

Oly kerületi beosztást adtak a jobbparti városnak teljesen függetlenül és önállóan a balpartétól, a mely minden városi rendezettségnek egyenes negatiója, minden közigazgatási és városépitő gondviselésnek direct meghiusitója!

Minő óriás, alaktalan, arrondálatlan területek azok?

Mig a balparton 8639 ha-nyi területet 7 kerületre, 7 városrészre osztottak föl, — átlagban véve tehát egy kerület közel 1200 ha-ra terjed ki — addig a jobbparton 10.431 ha-nyi terület csak 3 városrészre van fölosztva — egy-egyre tehát 3500 ha-nyi terület esik, akkora mint pl. Párisnak a fele!

A valóságban azonban a viszonyok még sokkal kedvezőtlenebbek és aránytalanabbak.

Az I. kerület pláne oly nagy — nagyobb a jobbparti város felénél és hosszkiterjedése 13 kilométernél is nagyobb, e mellett terrénuma okkupált, hegyes-völgyes, egymástól szakgatott részekből áll. Ennek egy központból, egy közigazgatási helyből való áttekintése, szemmeltartása, az óriás távolságok miatt szinte lehetetlen, csak rengeteg akadályokkal és a lakóközönségnek legnagyobb megterheltetésével és zaklatásával járhat. Épp ugy nem városi kerület, nem városrész a III kerület, mely alakra és kiterjedésre nézve amazzal hasonló. Ezek mellett a II. kerület, bár jóval kisebb, de szétnyujtott s oly alakban, hogy helyesen arrondált városrésznek szintén nem tekinthető.

Összegezvén a mondottakat, Budapestnek mai kerületi beosztása.

1. külsőleg sem mutatja meg és emlékeztet rá, hogy az egységes városé volna és továbbra megtartásával mindig csak Buda és Pest volna szemünk előtt; továbbá

2. szerkezetre nézve sem a jobbparti, sem a balparti kerületek alakja és terjedelme nem helytálló a megnagyobodott városra való tekintettel.

Nem lehet tehát beérni azzal, hogy a mai beosztáson kisebb-nagyobb módositásokat hajtsunk végre. Nem lehetséges azért, mert a tényleges állapotnak teljesen gyökeres változtatása nélkül Buda és Pest egységes várossá, Budapesté nem válhatik; hanem egyesiteni kell a városlakitó kettős középpontot a külön fejlődés alapját képezett két centrumot a nagy városnak egyetlen belső magjává. De másrészt megkivánjuk a kerületektől, hogy alakra nézve lehetőleg arányos megegyező hossz- és szélességi méretüek legyenek, hogy mindegyik külön külön ráutaljon már alakjával is egy sulypontra, a mely körül egyetemlegesen fejlődjék a városi élet. Hogy közel egyező beépitési és népesedési viszonyok között minden városrész kerekded, teljes egész, tömör területidomu legyen és ilyenül kezeltethessék.

Mert a mint jelenleg Budapest egész kiterjedésével az adminisztrációnak, a müszaki ügyeinek elintézhetése elé gördit óriás akadályokat azzal, hogy terjedelménél fogva homogen városteste nem képez, hogy települései mérhetetlenül szétterültek; helylyel-közzel szertelen ürességekkel találkozunk, ugyanazon viszonyok honosak most is, a belvárost kivéve, minden többi kerületben,

Hogy ezeket egy ujabb felosztásban elkerüljük, s minden városrész számára közel megegyező viszonyokat biztositthassunk kerekded, szabályos alak mellett, azt csak azzal érthetjük el, hogy nem egyszeres, hanem többszörös övezetben keritjük a kerületeket a város központos része körül. Minthogy minden városi élet a középpontból sugárzik ki és hatol oda vissza, egyazon távolságu övezetekben, ennélfogva sokkal előbb találjuk meg a hasonló, megegyező, beépitési, népesedési és társadalmi viszonyokat is; az a törekvés tehát: több övezetet alkotni, ily nagy területen mindenképpen helyes. S e célra meg vannak

székes-fővárosunkban ma már az előfeltételek. A városból kiindulva elsőrangu sugárutakkal, annak szintén elsőrangu körutjai már készek, illetőleg a létesités stádiumában állanak; a legtermészetesebb és legegyszerübb módja az ujabb felosztásnak tehát az: hogy az ezekkel a főutakkal adott helyi szituációt a kerületek felosztása tárgyban irányadóul elfogadjuk.

De eme geografiai szemponton és irányzaton kivül még más követelmények is vannak.

Szerintem a mai kerületi felosztásban jogos kifogás alá esik az is, hogy a székes-főváros sulyára nézve legjelentősb városrésze, a mai város tulajdonképpeni góc és jegecedő pontját alkotó belváros nem igazi középpont és a kerületek sorrendjében csak a negydik helyre van téve!

Továbbá az uralkodó székhelylyel ékeskedő fővárosnak még legelén kell állani az uralkodó palotájának, illetőleg annak a városrésznek, a melyben a szék palota áll.

Az utóbbi lehetett ugyan — a historiai tekintetek mellett — irányadó arra, hogy az első kerület a jobbparton lett, de ezzel, mint emlitém, a belvároson, hogy a IV. helyre jutott, csorba esett és a tényleges viszonyokkal össze nem egyeztethető sorrend keletkezett.

Igyekezetem ennélfogva arra irányult: egyrészt az uralkodó palotájának helyét az első kerületben megtartani, másrészt azonban a belvárost is a kerületi felosztás élére helyezni. A belváros területe csak 72 ha; általánosan elismert dolog, hogy nem elég nagy a székes-főváros megnőtt terjedelméhez arányitva. Keresték ugyan a kibővitését azzal, hogy a Lipótváros belső részét vele egyesitsék. E mivelettel azonban egyrészt helyes sorrendet nem lehetne alkotni, mig másrészt nem származnék belőle semmi előny arra, hogy Budapest egységessé váljék. Más módot kell tehát követni.

Bővitsük ki a belvárost a jobbparton álló királyi palotával és közvetlen környezetével és ekkor azt az I. kerületéül lehet beilleszteni a Duna jobb- és balpartján elterülő egységes székes-fővárosnak!

Az első kerület igy magába foglalná a királyi palotát, mint az országnak első épületét és a város székházát, mint a székes-fővárosnak első palotáját. A Duna bal- és jobbpartján terülne el, összekötve három állandó hiddal, a melyek a hidvám mellőzhetetlen eltörlésével nem volnának mások, mint főközlekedő utfestek. Többszörös csavargőzös járatok a forgalmat élénkitenék két hidon közuti vasut közvetitené a kölcsönös forgalmat. Nem lehet tehát aggodalomra ok a tagoltság miatt, de de megvalósitanók és kifejezésre juttatnók azt, hogy a Duna mindkét partjára való kiterjedésével kidomborittassék a szekesfőváros egysége, azt állandósitva és változhatatlanná téve annak székvárosi jellegével.

Ezzel megvilágito ttam kiindulásom sarokpontját, a beosztás iránti javaslatom elvi bázisát.

Részemről hiszem, hogy elég, ha a lánchid tengelye mellett huznók meg a határt egész az Attila-körutig és ezzel a körúttal határolnok a jobbparton a belvároshoz csatolt városterületet. Mert ugy tulnyomólag a nagykörúti vonalak alkotnák a kerület határát. Nincs azonban semmi nehézsége vagy elvi akadálya annak, hogy esetleg a Gellért-hegynek egy részét, illetőleg a hegy oldalát is még ide be ne oszszuk.

Ez inkább attól a kérdéstől függ, hogy hány kerületre kivánjuk felosztani, vagyis a leendő nagy városnak felosztását biztositani? Mert a többi kerületeket ugy kellene azután a már jelzett elsőrangu sugár- és körutak tekintetbevételével beosztani, hogy azok szakadatlan so rendben, többszörös gyü ben övezzék a most megállapitott első kerületet.

Hogy hány kerület legyen, azt előre meghatározni igen bajos. Irányadó erre nézve a szituáció és az I. kerülettel megadott, illetőleg megállapitott terület kiterjedése is. Mert a mellett, hogy zárt, kerekded alakot kell követelni a kerületek részére, azok terjedelme tekintetében mindenesetre fel lehet állitani azt az arány-kulcsot, hogy a belső, tehát sürübben beépitett és népesebb városrészek kisebb területüek legyenek, mint a külső gyürükhez tartozók, a melyek részére a sürü beépités sem nem kivánatos, sem helyén való, kivált oly rengeteg területtel biró városban, mint Budapest. Részletes tanulmány után összesen 19 kerületre hiszem célszerünek Budapestet felosztani; s noha a külsőbb kerületek közül egyelőre két-két kerületre egyetlen adminisztrációs hatóság alá lehetne rendelni, azok müszaki, városépitő ügyei már arra való célzattal intéztessenek, hogy a szétválasztást idővel egész egyszerüen lehessen foganatositani.

Tekintve azt, hogy terjedelemre nézve a sokkal kisebb (közel 7,000 ha) Páris 22 arrondissementra van osztva, a Budapestnél szintén kisebb területü (18,000 ha) Nagy Bécs 20 kerületet tartalmaz, a 19-es szám, a melyre Budapest egész területét beosztandónak javaslom, inkább kevésnek, semmint soknak tünik.

Ezekben csak a felosztás elvi bázisát akartam megállapitani, s ha ez elvi tekintetben helyeslésre és elfogadásra találna, akkor a részletek már igen könnyen lesznek megállapithatók.

A térképen lássuk már most a kerületeket:

Az I. kerületet a bal- és jobbparti belső körut, a lánchid tengelye, Fürdő-utca, Erzsébet-tér és Deák-tér határolja. A következő kerületi övezetnek a Nagy-körut képezi természetes határát. A II. kerületül jelennének meg tehát a Lipótváros és a Terézvárosnak azok a részei, a melyek a belváros és a Nagykörut között feküsznek.

A III. kerület volna az Erzsébet-, József- és Ferencvárosnak a Nagy-körúton belül fekvő részei; a IV. a jobbparti városban: a Lágymányos, Gellért, Naphegy vidékei, a budai külső és belső körutaktól alkotott határ.

Az V. folytatná és zárná az első gyürüt az I és IV. kerülettől északra a Margithid, a Városmajorral és Rézmáldülővel, magába foglalva a Várnak felső részét és a Vizivárost.

A jobbparti városnak ez a városrésze lévén a legsürübben lakott és beépitett, közlekedése és forgalmának elősegitése céljából már ma is rászorult arra, hogy állandó hiddal kötessék össze az átelleni kerülettel még pedig közvetetlenül az Országház mellett.

A következő VI., VII. és VIII. kerületeket a Nagy-körut és a Hungária-körut alkotta övezetben a Podmanitzky-utca, a Kerepesi- illetőleg az Üllői-ut határolja. Ritkább népessége és beépitettsége miatt, ezek területe jóval nagyobb kiterjedésben van megállapitva. A IX. kerület a Duna és az Üllői-ut között már egész a város határáig terjedhetne.

Ez övezetben ugy a boráros-téri hidra, valamint a Margit-sziget felső csucsán elhelyezendő ujabb hidra lesz szükség.

A X. kerület a Csepel-sziget felső csucsán létesiteni célzott kikötő-területnek a fővároshoz való hozzácsatolásával, még a budai Kelenföldet a Déli vaspálya, illetőleg a Budaörsi-utig foglalná magában: csaknem egész teljességben sik területeket. Annak idején itt is ujabb hidnak a szükségessége fogna beállani.

A XI., XII., XIII. kerületek csupa hegyes-völgyes terület s fekvéseiknél fogva csaknem kizárólagosan nyaraló területül szerepelnének.

A XIV. kerület folytatná a sorrendet, részben sik, részben hegyes-völgyes alakulásával, ép ugy mint a XV., mely ettől északra fekszik és a székesfőváros legfelsőbben fekvő kerülete volna. Nagy hiba, hogy az itt létesitett vasuti hid, nem lett egyuttal közuti hid is. A balparton folytatódik azután a sorrend a XVI., XVII., XVIII. és végre a XIX. kerülettel.

Könnyü meggyőződni még vázlatos térképen is, hogy a kerületek e határolásával minden egyesben önként kinálkozik annak a sulypontja, a honnan kiindulva a városrész telepedését intézni, ezt előnyösen és célszerüen berendezni lehetséges.

Minden egyes városrészben ezzel sokkal homogénebb viszonyok honosulnak és honosittatnak meg, és e miatt azok adminisztrálása jóval egyszerüsittetnék, nem tekintve azt, hogy nagyfoku idő- és táradságkimélés a kerületben lakók részére, ha a helyi hatóságtól csak csekély távolságok választják el.

A beosztás ez elve mellett szól még az is, hogy 1894-ben életbeléptetett uj épitésügyi szabályzat, már a modern városépités gyakorlatának behatása alatt, az épitési övezetek megalakitására tért rá. Nincsen ugyan még benne következetesen és elég körültekintően meghatározva az övezetek határa és a beépités fokozatossága, csak jelölve van a haladás utja, amit e javaslatommal tökéletesiteni és kiépiteni igyekeztem.

E felosztás keretébe beleillik egész természetszerüen a modern városépitésnek az a követelése, hogy belső és külső épitési övezetek mellett, azok még külön-külön alövezetekre osztassanak. Az övezetek számának megfelelő kiegészitése ugy a jobb-, mint a Duna mindkét partján levő városban könnyü szerrel eszközölhető, és bizonyára nagy előny, hogy a beépitő övezetek fokozatos megállapitásairól a közigazgatási kerületek már synomime elrendezvék.

A modern városépités azonban az épitő övezetek fokozatosságán kivül azt is követeli, hogy a város egyes részei számára külön-külön határoztassék meg azok rendeltetésének a célja, területük pedig a fekvés és helyzethez képest olykép rendeztessék be már előre a tervben is, hogy a városrészek egymást szervesen kiegészitve mintegy élő sejtekké váljanak a város összorganismusában.

Budapest tervében például a nagyipar és kereskedelem számára külön-külön városrészt vagy városrészeket kell berendezni, külön az azokhoz tartozó munkáslakások számára, ismét külön a kirakatos üzletek, az ipar, a kézmüiparral foglalkozók részére, s mint szükséges megkülönböztetés a tulajdonképpeni lakó-városrészek, a jobb móduak letelepedő helyei, az előkelő és gazdagok palotái stb. tekintetében. Rendezett városokban ez irányban is rendet találunk.

E szempontból való különválasztása az egyes városrészeknek a közigazgatásra nézve is a legnagyobb előnynyel jár akkor, ha a kerületi felosztás, a város építésétől követelt fokozatos övezeti beosztással lehetőleg egybe esik, ha egynemü, vagy legalább nem szerfölött heterogen az egyes kerületek tulajdonképeni rendeltetésének vagy kihasználásának módja.

Hogy ez a felosztás a székes-főváros terület-viszonyait tüzetesen szemmel tartja, azt azzal is bizonyithatnám, ha az uj kerületek felől a beépités módja a különböző foglalkozási körök követelte igények és berendezésekről tájékozást nyujtanék. Azonban ezzel nagyon is túlmennék a ma kitüzött czélomon, és nem akarhatom megelőzni azokat a szükséges tervező munkálatokat, sem praeoccupálni a nézeteket, amelyek e körülményeknek tisztábahozatalára még igen ernyedetlen és sokoldalu munkásságot föltételeznek és kivánnak.

Még csak az átmenetről kivánok némi felvilágositást adni, és még arról is pár szót szólni, hogy a költségre nézve a viszonyok mikép alakulnának.

Javaslatom szerint Budapest jobbparti városrészén tehát 3 kerület helyett 8 lesz, a balparti városban 7 kerület helyett 11 lesz, összesen 19.

Tekintve azt, hogy a jobbparti város a ritkábban beépitett része Budapestnek, s azt hiszem, hogy e kerületnek terrain alkotásának megtelelőleg jobbára nyaraló czélnak szolgál, és fog mindig szolgálni, a kerületek terjedelme arányban van azok számával.

Ekként a kerületek számát és alakját a majdnem teljes várossá vált Budapestre való tekintettel azonnal meg kell alakitani és városépitési berendezésüket az ujabb szabályozó tervben előre is tervszerüen kialakitani. Az I—IX. kerületek életbeléptethetők önálló előljáróságokkal, de a 3. gyürüben fekvő külső, s ma még nagyon ritkán beépitett többi kerületekből két-két szomszédos kerület ügyeit egyetlen előljárósági forumra lehetne bizni.

Közigazgatásilag és csak ideiglenes jelleggel egyesitve lenne tehát a X. és XI., a XII. és XIII., a XIV. és XV., a XVI. és XVII. és végre a XVIII. és XIX. kerület, de ugy, hogy azok műszaki városépitő ügyei, és berendezése már arra való czélzattal intéztessenek és vezettessenek, hogy a szétválasztást bármikor könnyü szerrel, egy-egy ujabb előljáróság felállitásával lehessen foganatositani.

Ez átmeneti stádiumban tehát 14 kerület nyerne külön administrációs hatóságot. E kerületek azonban jóval kisebbek lévén a maiaknál, megegyezőbb beépitési, népesedési és igy társadalmi viszonyokkal is rendelkezvén, hasonlithatatlanul kevesebb dolgot adnának az előljáróságnak, mint ma.

Hogy Budapest kerületi felosztása módositásra szorul, mind erősebben és hangosabban nyilatkozik. Hogy a kivánt módositás a kerületek szaporitásával van összekötve, az is ismert dolog, akár szaporodnék a költség, akár nem. Kivánatos a kerületek szaporitása abból az okból is, hogy Budapest több országos képviselőt küldhessen a parlamentbe. E követelés jogosultságát nem tagadhatni, mert erre Budapest népessége magasabb intelligenciájánál fogva joggal tarthat számot. E körülményt azonban csak felemlitem, noha szép alkalomul kinálkoznék, ideámnak propagandát csinálni. Azonban a kiinduló pontot, mint részletesen kifejtettem, más realis bázisból vettem, s ha javaslatom eredményében megnyugtatását és kielégitését tudja adni más, a város életkörébe tartozó ügyeknek, talán nem vagyok szerénytelen, ha tisztelt kartársaim szives méltányolására apellálok, és arra kérem, hogy legyenek kegyesek inditványomat beható és igazságos biralat alá venni, s ennek nyomán, ha ugy találják: elvi értelméhez hozzájárulni, és indokait helybenhagyva a székes-főváros hatóságának pártolólag előterjeszteni.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 751·177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmult héten élve született 490 gyermek, meghalt 270 egyén, a születések tehát 220-el mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 363 törvényes, 127 törvényen; nemre nézve 264 fiu, 226 leány. Halvaszületett 14 gyermek, köztük 9 törvényes, 5 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra: 33·2

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 18·3 az egy éven felüli lakosságnál: 15·1, az öt éven felüli lakosságnál: 13·5.

A halottak közt volt 141 fi-, 129 nőnemü.

Az év eddigi 10 hetében élve született összesen 5270 gyermek, meghalt összesen 2974 egyén, a születések többlete tehát 2296; a mult év megfelelő időszakában született 5072, meghalt 3453, a születések többlete volt tehát 1619.

Az élveszülöttek közt volt 291 róm. kath., 3 görög kath. 1 görög keleti, 34 ágost evang, 49 helvét, 2 unitárius, 109 izraelita, 1 egyéb. Összesen 490, Halvaszületett összesen: 14.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1309 beteget, szaporodás 406, csökkenés 382, maradt a mult hét végén 1305. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 119 beteget, szaporodás, 48 csökkenés 43, maradt a mult hét végén 126. A Szt István-kórházban ápoltak a mult hét végén 793 beteget, szaporodás 317, csökkent 310, maradt e hét végén 806. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 876 beteget, szaporodás 116, csökkenés 184, maradt e hét végén 887. Összesen ápoltak a mult hét végén 3097 beteget, szaporodás 937, csökkenés 910, maradt e hét végén 3124.

Hirek a városházáról.

—

A tiszti főügyész mint kortes. A főváros bizottsági tagjaihoz Fülepp tiszti főügyész körlevelet intézett legutóbb, a melyben a megüresedett egyik fővárosi tiszti ügyészi állására dr. Mayer fővárosi ügyvédet ajánlja, mint akit ez állásra a legalkalmasabbnak tart. A belvárosi bizottsági tagok e körlevél dolgában értekezletet tartottak a minap, mely alkalommal felháborodással tárgyalták azt a körülményt, hogy fővárosi állás betöltésénél egy fővárosi tisztviselő kortesszerepet vállal. Hozzas tanácskozás után végre abban áilapodtak meg, hogy ők is körlevélben ismertetik ez ügyben az állásfoglalásukat. A bizottsági tagokhoz intézett körlevél, melyet Kléh István mint elnök s Eulenberg Salamon mint jegyző irt alá, nagyjából a következőket tartalmazza: A belvárosi bizottsági tagok apokrifnek tartják a Fülepp Kálmán tiszti főügyész nevével ellátott körlevelet. A főváros polgármestere annak idején szigoru rendeletet bocsátott ki, amelyben megtiltotta a fővárosi tisztviselőknek a korteskedést minden oly esetben, mikor fővárosi állások betöltéséről van szó. A belvárosi bizottsági tagok értekezlete nem tartja lehetőnek, hogy Fülepp Kálmán tiszti főügyész ennyire megligálja e rendeletet s éppen ez okból a kérdéses körlevelet apokrifnek minősiti.

—

A Concordia-malom ujjáépitése. A nagy tüzvész folytán elpusztult malom romjaiból a biztositó társaságok mintegy 400.000 korona értékü lisztet és ócskavasat tudtak értékesiteni, ugy hogz a társaságok tiszta kára mintegy 1,800.000 koronára rug. A budapesti malmok felhasználták a Concordia-malom pusztulását, hogy ismét kisérletet tegyenek e malom üzemének teljes beszüntetésére. A fővárosi malmok ugyanis igen nagy tultermeléssel müködnek ugy, hogy legalább egy malom bezárása malomiparunknak egyenesen létérdeke. A Concordia-malom megvételére tett

ajánlatok azonban sikerre nem vezettek, mivel a malomtulajdonos részv. társaság, a malmot minden körülmények közt ujból üzembe akarja helyezni. Az elpusztult malom ujraépitését már a legközelebbi napokban megkezdik, ugy hogy már ősszel üzembe helyezhető legyen, őrlő képessége napi 25 ezer mm. lesz. Az uj malom a legmodernebb felszerelésekkel lesz berendezve, mely pedig igen csekély szükségszerü kivételektől eltekintve, tisztára hazai forrásokból beszerzett gépekkel. A malom ép égben maradt régi részében az őrlés már is megkezdődött.

—

Visszáságok a városházán. A főváros csütörtöki tanácsülésén szóval tétetett a Rudasfürdőnek adandó vizszlgáltaotási kedvezmény, a mely évi 10.000 forint értéknek felel meg. Vesits tanácsnok ez alkalommal rámutatott arra a visszás eljárásra, melyet a főváros az ingyenes vizszolgáltatás körül évek óta állandóan követ, de amelyet most, hogy életbe léptek az uj vizszolgáltatási statutumok, elhagyandónak vél. Nagy összegeket képvisel az a vizmennyiség, melyet a főváros évenként a saját tulajdonát képező intézeteknek stb. ingyen szolgáltat. Ezek a summák azonban absolute nincsenek kitüntetve a főváros háztartásának évi mérlegében, a mely ilyen formán hamis. Igy a Rudasfürdő ez évi tiszta jövedelme 40 ezer forintra tétetett, s holott az csak 38 ezer forint, mert igazság szerint levonandó az elfogyasztott viznek 10 ezer forintot kitevő összege. Tehát a mérleg itt is hamis. Ennek elkerülése czéljából Vosits szükségesnek tartja, hogy a bilánsz hüsége szempontjából a főváros mindenkor kitüntesse ama összegeket is, melyeket vizmennyiség alakjában a maga intézeteinek adott.

—

Az örökimádás templom helye. Az Erzsébet örökimádás templom bizottságát a tanács tudvalevőleg elutasitotra ama kérésével, hogy a templom czéljaira a Rókus-kórház halottasházának telke engedtessék át. De egyben hozzátette a tanács, hogy a témplom sorsa iránt meleg rokonszenvvel viseltetik s mindenkor hajlandó az erre irányuló nemes s hazafias mozgalmat támogatni. A tanács e kijelentésére támaszkodva, őrgóf Pallavicini Edéné, mint a templombizottság elnöke ujabb kérelemmel fordult most a fővároshoz. Arra kéri a tanácsot, hogy az üllői-uti Jozefinum-teleknek azt a részét, melyet az üllői-ut, Szigony-utcza és Staffenberger-utcza határól, engedje át örök időkre az Erzsébet örökimádás-templom részére. Ez a hely nagyon alkalmas a templom fölépitésére s a főváros részéről minden nagyobb nehézség nélkül engedhető át. Miután a templomépités ügye már nagyon sürgetővé vált, az őrgrófné kéri a tanácsot, hogy minél hamarább hozza a telekkérdést dülőre.

—

A legènység érdekében. Hónapok óta folyik már irásbeli tárgyalás a főváros s Budapesti hadtestparancsnokság között az uj katonai lövőtérhez vezető ut kiépitése dolgában. Lobkovitz herczeg hadtestparancsnok, majd utóbb a honvédelmi miniszter arra kérte a tanácsot, hogy a kelenföldön tul messzefekvő uj katonai lövőtérhez vezető utakat csináltassa meg, mert a gyakorlatokra kivonuló legénység borzasztó sokat szenved az utak gyalázatos volta miatt. A főváros azonban nem hajlandó egymaga födözni a költségeket s fölirt a honvédelmi miniszterhez, hogy a költségek egy részét a hadügyi kormány födözze. Most válaszolt erre a hadtestparancsnok. A katonai hatóság hajlandó a terhek egyrészét magára vállalni, de csak az ut ama szakaszát illetőleg, mely a Márthavillától a lövőtérig vezet. Az anyagot adja meg a főváros a munkaerőről meg a hadtestparancsnokság gondoskodik. A mi az ut többi részét illeti azt csináltassa meg egymaga a főváros. A hadseregnek ezt a hozzájárulását nagyon csekélynek tartják a városházán, mert a jelzett ut hosszabb szakaszát előreláthatólag kizárólag csak a katonai csapatok fogják használni.

—

Deputáció a városházán. A VI. kerületi Jász-utca iparos és kereskedő lakosai részéről, hat tagu deputáció járt ma Vossits Károly tanácsosnál s arra kérte, hogy járhatatlan utcájuk rendeztessék. A Jász-utcában legföljebb ladikon lehet közlekedni, mert oly alacsonyan fekszik, hogy állandóan viz alatt van, mely viztömeg a szomszédos jégmüvek mellől zudul az uttestre. A deputáció tagjai kijelentették, hogy rövid idő alatt föltétlenül tönkre mennek a Jász-utca iparosai s kereskedői, ha a főváros sürgősen nem segit a bajukon. Vossits tanácsos értesitette a küldöttség tagjait, hogy a viz bevezetésére tett már intézkedéseket a tanács. Ami azonban az utca feltöltését illeti, erre nézve forduljanah Rózsavölgyi kerületi előljáróhoz. A tanácsnak nincs pénze utcarendezésre, mig a VI. kerületi elüljárónak több mint 70 ezer forint áll rendelkezésére ily czélokra.

—

Ki a hibás? Nemrégiben megtörtént a fővárosnál az a fura eset, hogy egy kaució összeget másnak adtak ki, nem a tulajdonosának. A kereskedelmi miniszter, mint már jelentettük, értesitette minap a fővárost, hogy a Vác—Kassai állami ut munkálataira letett kauciók közül az egyiket helytelenül fizette ki a főváros s most az igazi tulajdonos özvegy Martalusz Istvánné, az eredeti letéti nyugta felmutatása mellett a miniszteriumtól követeli a pénzét. A fővárosnál nyomban erélyes vizsgálat indult meg ez ügyben, s máris konstatálható, hogy a hibát nem fővárosi tisztviselő, hanem az állampénztár követte el. A miniszterium utasitására ugyanis az álampénztár jegyzék mellett átküldte a fővárosnak az emlitett ut munkálataira vonatkozó összes kauciókat. Ebben a jegyzékben azonban egyáltalán nem fordul elő özvegy Martalusné neve. A vitás biztositék összeget a Reichenberger vállalkozó cégnek fizette ki a főváros, mely cég hivatkozván arra, hogy az eredeti letéti nyugtája elveszett, közjegyzői okirattal igazolta a pénzhez való jussát. A hiba tehát az állampénztárt terheli, a mely kiadta volt Martalusnénak a betéti nyugtát, de nevét kihagyta a kauciók jegyzékéből. A főváros most meg kihallgatja Reichenberger vállalkozót s aztán megteszi jelentését a miniszternek.

—

A főváros részesedése. A magyar villamossági részvénytársaság üzleti könyveit Vossits Károly elnöklete mellett minap vizsgálta meg egy kiküldött bizottság, hogy megállapitsa azt a részt, mely a társulat tiszta jövedelméből a fővárost illeti. Vossits most terjesztette be a tanácshoz a jelentését, amely szerint a mult esztendei bevételből összesen 35.263 korona illeti meg a fővárost, mely összeget a társulat már be is fizette a községi alapba.

Uj katonai gyakorlótér müszaki csapatok részére. Az ó-budai sziget északi csucsán a pionier csapatok számára uj szárazföldi gyakorlóhelyet óhajt létesiteni a katonai hatóság. Mielőtt azonban lépéseket tenne a szükséges terület megszerzésére, a Duna emelkedési viszonyaival óhajt bővebben megismerkedni. A katonai épitészeti hivatal ez okból most fölkérte 9 fővárost, bocsássa rendelkezésére mindama birtokában levő adatokat, melyek a jelzett terület talajvizi állására s a Duna szinének emelkedési, vagy sülyedési viszonyaira vonatkoznak. Abban az esetben, ha a terület meg fog felelni s ha a főváros átengedi a katonaságnak, ugy még e nyáron megépül a gyakorlóhely, ahol valóságos látványosságot fognak képezni a pionierek csónak-gyakorlatai.

—

A gyüjtőfogház tiltakozása. Az országos gyüjtőfogház igazgatósága többszörös kérelmére alhatározta a tanács, hogy a fogház felé is kiterjeszti a vizvezetéki csőhálózatot, mely esetben aztán a fogház is elláttatnék vizvezetéki vizzel. Az államépitészeti hivatal kiküldöttje legutóbb érintkezésbe is lépett ez ügyben a fővárosi vizmüigazgatósággal, a mikor kiderült, hogy az uj vizvezetékből, mely jobbára a fogházra való tekintetből fog kiépülni, éppen a fogháznak lesz legkevesebb haszna. Az eddigi tervezés szerint ugyanis az épitendő viztartály legmagasabb részei, a harmadik emelet helyiségei soha sem kapnának vizet. A fogház igazgatósága most tudtára adta a tanácsnak, hogy a jelenlegi tervek ellen a leghatározottaban tiltakozik. A kincstárnak legalább is százezer koronájába kerül az a csőhálózat, mely a viz befogadására a fogházban berendeztetik. Ez az összeg félig meddig kidobott pénz lenne, ha a főváros megmaradna az eddigi tervezése mellett, a melyre nézve a gyüjtőfogház soha sem hallgattatott meg. A fogházigazgatóság minden további surlódás elkerülése végett fölkérte most a tanácsot, készittessen uj tervet, a mely szerint az épitendő viztartály szinmagassága legalább is 80 m. legyen a Duna szine fölött, mert csak ez esetben lesz a fogház arról biztositva, hogy minden helyiségében megkapja a szükséges vizmennyiséget. A fővárosnak különben a saját érdeke is, hogy a tervek ily módositása megtörténjék, mert a fogház vizfogyasztásából előreláthatólag tetemes jövedelme lesz.

Közgazdaság.

A Magyar Jelzáloghitelbank e héten tartotta közgyülését madarasi Beck Nándor elnökvezérigazgató elnöklésével. A jegyzőkönyv vezetésével Neumann Miksa dr. titkárt bizta meg az elnök. Az igazgatóság jelentése mindenekelőtt meleg hangon emlékezik meg arról a veszteségről, mely az intézetet az elmult évben Matuska Péter dr. és Széchenyi Pál gróf igazgatósági tagok és Ribáry József felügyelő-bizottsági tag elhunytával érte. Inditványozza az igazgatóság, hogy Matuska Péter dr., Széchenyi Pál gróf és Ribáry József emlékezete a közgyülés jegyzőkönyvében megörökittessék.

Az üzletről a következőkben számol be az igazgatóság: A lefolyt évben beérkezett folyamodványokban kért záloglevél-kölcsönök összege 35,787.100 korona. Előző évekből ez évre maradt kérvényekben kért kölcsönök összege 14,964.700 korona. Összesen 50,751.800 korona. Engedélyeztetett 1901-ben 12,568.700 korona. Elutasittatott és a felek visszalépése folytán megszünt 24,547.600 korona. Az 1902. évre áthozatott 13,635.500 korona. Az 1901. évi folyóvá tétetett 1901-ben 4,599.100 korona. Az 1901. évi december 31-én fennálló kölcsönök összege: 249,647.415 korona becsértékü 1,102.477 kat hold földbirtokra folyósitott 112,622.100 korona, 121,590.789 korona becsértékü 977 bérházra folyósitott 55,170.900 korona, 371,238.204 korona becsértékü ingatlanokra összesen folyósitott 167,793.000 korona. E becsértékben nem foglaltatik belsőségek, épületek és egyéb tartozékokból álló mellékjelzálogainknak 13,321.427 korona értéke. Az összes kölcsönökből esik földbirtokra 67.12 százalék, bérházakra pedig 32.88 százalék. Zálogkölcsöneink 1901. deczember 31-én 153,603.154 korona 36 fillérre rugó egyenlege a fedezetül lekötött ingatlanok 371,238.204 koronányi becsértékének 41.375 százalékát teszi. A jelzálogul lekötött földbirtok kataszteri holdankénti átlagos becsértéke 226 korona 44 fillér és átlagos kölcsönterhe 102 korona 15 fillér. Az 1901. évben folyósitott községi kölcsönök összege 10,798.872 korona 87 fillér. A bank fennállása óta folyósitott községi kölcsönök összege 245,577.474 korona 25 fillér. Összes törlesztések és visszafizetések 36,722.828 korona 08 fillér. 1901. deczember 31-én fönnálló községi kölcsönök 208,854.646 korona 17 fillér. A kolozsvári Expozitura által a lefolyt évben beterjesztett 100 folyamodványban kért záloglevélkölcsönök összege 2,738.100 korona. Az Expozitura fönnállása óta 1901. deczember 31-ig tényleg folyóvá tett kölcsönök összege 10,751.600 korona. Azon ingatlanok számlája, melyek végrehajtás utján jutottak a bank birtokába, 1,962.797 korona 48 fillérrel zárul. Az intézet czimletei az 1901. évben 40 millió koronát meghaladó összegben nyertek szilárd elhelyezést. A kimutatott tiszta nyereség az 1900-ról áthozott 625.834 korona 17 fillérrel együtt tesz 5,850.153 korona 97 fillért. Ebből az alapszabályok 58. §-a értelmében levonván 5 százalékos kamatot, arányban 20,000.000 forinttal befizetett alaptőke után = 1,000.000 forint arányban = 2,500.000 frank 95 50 kor. számitva 2,387.500 korona. Marad 3,462 653 korona 97 fillér. Inditványozza az igazgatóság, hogy a 625.843 korona 17 fillér áthozott nyereség levonása után fönnmaradó 2,836.810 kor. 80 fill. összegből az igazgatóság részére jutalékul 19 százalék, 283.681 kor. 08 fill. és a fönmaradt 3,178.972 korona 89 fillér összegből 5 százalék arányban 20,000.000 forint után = 1,000.000 forint arányban = 2,500.000 frank 95 50 kor. számitva, még kiosztassék 2,387.500 korona. Marad 791.472 korona 89 fillér. Az 1901-iki osztalék e szerint 10 százaléknak fele meg aranyban és azon inditványnyal járul a közgyülés elé: hogy a forgalomban levő 200.000 db. teljesen befizetett részvény után egyenkint 25 franknyi osztalék, az ez évi julius '-én esedékes 4-ik számu szelvény beszolgáltatása ellenében és pedig már ez év április 4-én kifizettessék; és az ezután rendelkezésre álló 791.472 korona 89 fillérből: 30.000 korona a Magyar Jelzálog-Hitelbank tisztviselői és szolgai nyugdijintézetének javadalmazására, 40.000 korona pedig az intézeti tisztviselők és szolgák külön jutalmazására fordittassék és a fenmaradó 721.472 korona 89 fillér uj számlára átvitéssék. Ezután közfölkiálltással választattak igazgatótanácsosokká Nádasdy Ferencz gróf, madarasi Beck Gyula dr. és Bernrieder János, felügyelőbizottsági tagokká Sarbó Vilmos, Bamberger

Béla dr., Matuska István, Széchenyi Aladár gróf. Végül Brachfeld Lajos dr. inditványára a közgyülés köszönetet szavazott az elnöknek és az igazgatóságnak az elért szép eredményért.

—

Az Adria tengerhajós részvénytársaság 27-én tartotta közgyülését Burchardt Bélaváry Konrád főrendiházi tag elnöklésével. A kereskedelmi minisztériumot Gyöngyössy János miniszteri tanácsos, a társaság miniszteri biztosa képviselte. A formalitások elintézése után előterjesztették az igazgatóság jelentését, melyből kiemeljük a következőket: A lefolyt üzletév az uj számlára áthozott 126.921 korona 76 fillér hozzászámitása után 1,260.986 korona 90 fillér tiszta nyereséggel záródik, az eredmény tehát 64.212 korona 89 fillér összeggel kedvezőbb, mint az előző üzletévben, a mely kedvező eredményt nem a forgalom emelkedése, de a hajóanyag czélirányosabb kihasználása s üzembeli megtakaritások okozták. A mult évben elhatározott alaptőke-fölemelés és uj részvények kibocsátása programmszerüleg lebonyolittatott, az árfolyam-nyereség a rendes tartalékalap javára könyveltetett. A társaság uj szerződése értelmében beszerzendő nyolcz uj gőzös. Az uj hajók nevei: Széll Kálmán, Báró Fejérváry, Arad, Kassa, Kolozsvár, Szeged, Balaton és Duna. A báró Fejérváry, Szeged és Duna kivételével a többi uj gőzös már átvétetett s forgalomban van. A nyereség elosztás tekintetében a közgyülés elfogadta az igazgatóság inditványát, elhatározta, hogy az évi 1,134.065 korona 14 filler tiszta nyereség 5 százaléka, vagyis 56.703 korona 25 fillér a tartalékalaphoz csatolandó, 250.000 korona pedig az alaptőke 5 százalékos kamatoztatására forditandó. Ez összegek levonása után a jelen évi tiszta nyereségből még fönmaradó 827.361 korona 89 fillér összegből az igazgatóság 10 százalék jutalékban részesül, = 82.736 korona 19 fillér. További 500.000 korona felülosztalékul fizetendő, ugy hogy a fenti 250.000 korona hozzászámitása után az 1901. évi részvény-szelvény beváltására 750.000 korona fordittatnék. A nyugdijintézet javára 24.734 korona 83 fillér utalandó át. A mult évi 126.921 korona 76 fillér összegü nyereségáthozat hozzászámitása után még fönmaradó 346.762 korona 63 fillér összegből a rendes tartalékalaphoz további 53.449 korona 47 fillér, a biztositási tartalékalaphoz pedig 68.711 korona 60 fillér csatolandó, miáltal az előbbi 2,700.000, az utóbbi pedig 2,500,000 korona összegre fog emelkedni. A fönmaradó 224.601 korona 56 fillér uj számlára átviendő. Szapáry István gróf az igazgatósághoz intézett levelében kijelenti, hogy kora és egészségi állapota folytán az igazgatói és elnöki tisztséget, ujból való megválasztása esetén nem fogadhatná el, amit a közgyülés sajnálattal vett tudomásul és távozó elnökének érdemeiért jegyzőkönyvi köszönetet szavazott. A választásoknál Szapáry István gróf kivételével az igazgatóság tagjait ujból megválasztották. A közgyülés után megalakult az igazgatóság, melyen a társulat s az igazgatóság elnökévé Lederer Sándor lovag, alelnökökké pedig Burchardt Bélaváry Konrád és Matlekovits Sándor dr. választattak meg.

—

Első Leánykiházasitási Egylet m. sz. Márczius 25-én tartotta XXXIX. rendes közgyülését a tagok élénk részvétele mellett, ezen intézet, melynek fokozatos emelkedése évről-évre észlelhető. A mint a fontosabb mérlegtételekből és a jelentésből kitünik, az 1901-ik kezelési év, daczára az általánosan uralkodó kedvezőtlen gazdasági viszonyoknak, ugy tekintettel a tagok gyarapodására, valamint pénzügyi tekintetben eredményesnek mutatkozik. Uj beiratkozás volt 13.659 jutalékrész. Nászjutalék fejében kifizettetett: Korona 630,265.21. A dijtartalék 1,568.981 koronával növeltetett és immár 6,939.367.79 koronára rug. A többi alapszabályszerü czimeknek (Nászjutalék felemelési tartalék, Külön tartalék, Hivatalnoki nyugdijalap stb.) K 168,720.48 utaltatott át. A dijbevétel: K 2166,496.81 a kamat- és házbérjövedelem K 308.021.90 mutat ki. A mérleg K 7,874.335.14 vagyonállományt állapit meg, mely következő főtételekben nyeri fedezetét: Értékpapirok szelvénykamatokkal (koronajáradék, fővárosi kölcsön és 4 és fél százalékos elsőrendü záloglevelek) K 3,302.054.66, Takarékbetétek: K 2,054.025.12, Intézeti házak: K 15,108.40 leirása után 1,495.741.20, Kötvénykölcsönök: K 320.736.96, Nyugdijalap takarékbetét: K 83.500.41, Dijhátralék: K 428.869.54, Készpénzkészlet: K 91.407.25. A jelentés és mérleg helyesléssel tudomásul vétetett és Krisztinkovics Béla és dr. Braun Fülöp ügyvéd urak inditványára nz összigazgatóságnak köszönet és elismerés szavaztatik. A közgyülés jegyzőkönyvének hitelesitésére kiküldettek: Chitz Hermann és Rátfay Károly urak. A felügyelőbizottságba egy év tartamára ujból megválasztattak a volt felügyelő-bizottsági tagok. Miután az elnök még a folyó hó 20-án dr. Stamberger Ferencz királyi közjegyző jelenlétében 8 dijmentes nyereménykötvény a „D“ osztályból való történt kisorsolásának eredményét kihirdette, berekesztetett a közgyülés. Kisorsoltattak a következő alapkönyvszámok: 2281 özv. Doge Vilmosné urnő, Budapest. 3663 Fleischer Vilmos ur Budapest. 1652 Bizon János ur Mohács. 2896 dr. Hoffner Elekné urnő, Mosony. 5378 dr. Traileszku János ur, Kisjenő. 60138 Kovárik Antal ur, Komárom. 6196 Kulko Stefan ur, Zágráb. 3883 Papo Ábrahám ur Serajevo. Minden kisorsolt alapkönyvszám után a kedvezményezettnek egy 1000—1000 koronáról szóló dijmentes nyereménykötvény kiszolgáltatik.

Hirdetések

* felvétetnek *

a

kiadóhivatalban.

Mi az SANGUIS?

a) Egy száraz conserváló **kalbászpir** legnagyobb kiadósság és legkényelmesebb alkalmazással.

Egy mázsa kalbászhushoz csakis $2^1/_2$ gramm szükségeltetik.

Árak: 1 kiló 8 márka, $^1/_2$ kiló 4 márka 25 fillér, $^1/_4$ kiló 2 márka 25 fillér.

Vagy pedig 100 papirhüvely, egyenként $2^1/_2$ gramm tartalommal egy mázsa kalbászhoz 5 márka (nagyon kényelmes).

Merőkanál, mely pontosan $2^1/_2$ grammot tartalmaz drbja 60 fillér.

b) **Bél vagy kazánpir**. Szintúgy legegyszerűbb alkalmazás, nagyon szép szinü.

Árak: 1 kiló 6 márka, $^1/_2$ kiló 3 márka 25 fill., $^1/_4$ kiló 1 márka 75 fillér.

Mindenütt kimeritő használati Utasitás. — Ismételadóknak magas jutalék. — **Ártalmatlanságért szavatolás.**

F. E. VÖRKEL

BERLIN, S., Kommandantenstrasse 45.

Novák Gusztáv esztergályos mester és **Plunske Pál** ernyőcsináló,

boroszlói lakosók,

„Eljárás szarvból készült ernyő és botfogantyuk előállitására"

cimü, 13007. számu magyar szabadalmukat megvételre, esetleg engedményváltásra ajánlják.

RADITZ RÓBERT GYÓGYSZERTÁRA

„AZ APOSTOLHOZ"

Budapest, VIII., József-körut 64. sz.

Ajánlja az igen tisztelt kartársaknak.

UJ!

Extr. pro Infuso sennae

dosim-át a norma pauperum, ezen naponta rendelt infusumának extempore készitésére.

Legnagyobb kényelem a recepturánál.

Mindig egyforma sötét infusumot ad.

1 adag ára — 12 fillér.
10 „ „ 1 kor. 20 fillér.
24 „ „ 3 kor. **bérmentve.**

Extr. laxativum sicc.

1 : 10 in globulis napi árban.

1 globulus 90 gr. vizzel 100 gr. aqua. laxativát (Ph. hung.) ad.

TEA legfinomabb indiai ajándékoknak **1 kilo 16 kor.**

2 kilo vételénél bérmentve.

= Emplastrum anglicanum =

1 m. hosszu 50 cm. széles **5. kor 20 fill.**

W. E. LANGER

KOMOTAU (Csehország.)

Alapitva 1872-ben.

Kő- és könyvnyomda.

Litograph. intézet.

Gyógyszerészeti dobozneműek és papiráruk gyára.

A tek. gyógyszerész uraknak e nemü kitünően előállitott készitményeit melegen ajánlja

Arjegyzék szives rendelkezésre.

Legjobb minőségü

Flor. chamomillae

vulg. I-a nov. 1901. kiváló szép, különösen ajánlható minőség 1 kiló: 1 kor. 20 fillér.

Flor. chamomillae

vulg. II-a 1901. szép minőség 1 kiló: 1 korona.

Flor. Papaveris rhoeados *1 kiló 2 kor. 80 fill.*

rostálva 1 kiló 1 kor. 20 fillér. — A szállitás utánvét mellett történik. Zsákért 40 fill., szállitó levélért 12 fill. és bérmentesitésért 72 fillér számittatik.

JAHNER REZSÖ

„Segitő sz. Mária" gyógyszertára. TEMESVÁR.

Az országos

betegápolási alap terhére

rendelhető gyógyszerek jegyzéke.

Az 1898. évi 99.000. sz. belügyminiszteri körrendelethez csatolt szabályzat értelmében

összeállitotta és kiadta

Rusznyák Lajos

gyógyszerész.

Ara 50 fillér. **Ara 50 fillér.**

Megrendelhető kiadóhivatalunkban, a honnan 60 fillér előzetes beküldése után a jegyzék portómentesen küldetik meg.

A

veszélymentes

köbetétü

Phőnix-

gyorsfőző

a tüzveszélyt

teljesen kizárja

és 40% szeszt

megtakarit.

Kapható minden jobb vaskereskedésben és konyhafelszerelési üzletekben.

Nagybani elárusitás:

Makó Mihály, Budapest, Üllői-ut 2.

Ringelsen testvérek, Báthory- és Holdutca sarok.

Auer-fény.

Telefon 16—54. **Telefon 16—54.**

Értesités.

Az AUER-féle izzótestek árait a mai naptól kezdve következőképpen mérsékeljük

A „C“-jelü Auer-féle izzótest ára . . . . . **1.—** korona

Az „N“ jelü Auer-féle izzótest ára . . . . . **80** fillér.

A légszeszfogyasztóknak, kik azt óhajtják, hogy Auer-lámpáik teljesen kifogástalanul müködjenek, a következőket ajánljuk szives figyelmükbe:

Ha az izzótestek fényereje csökken, ha azok hamar tönkremennek, avagy ha a hengerek gyakrabban repednek, rendszerint a lámpák hiányos kezelésében rejlik a hiba, melynek **csakis a szakavatott kezelés által lehet elejét venni.**

Kérjük ennélfogva, hogy bármely előforduló hiányt vagy panaszt tudomásunkra hozni szivesKedjék, hogy **szakavatott közegeink utján a bajok orvoslásáról gondoskodhassunk.**

Ily esetekben munkadijat nem számitunk.

Kivánatra az izzótesteket **minden áremelés nélkül házhoz is szállitjuk** és a fogyasztóknál levő Auer-koronákat, izzótestek vételénél, cserébe vissza is veszszük, anélkül, hogy az időről-időre mindenesetre szükséges javitások költségeit fölszámitanánk.

Budapest, 1901. augusztus 31-én.

Auer-fény. **Auer-fény.**

Magyar Gázizzófény r.-t.

Welsbachi dr. Auer Károly szabadalma

Budapesten, VI. ker., Váczi-körut 3. szám.

Auer-fény.

Belvárosi Könyvnyomda Bpest, IV., Váczi-utcza 81.

V. évfolyam. Budapest, 1902. április 6-án 14. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP

TARTALOM:

Jog, törvény, igazság.
Nagy Budapest.
Hol a hiba?
A beköszöntő.
A Kossuth-mauzoleum pályatervei.
A szubvenciók.
A közgyülésből.
A vakok otthona.
Statisztika.
Hirek a városházáról.
Közgazdaság.
Hirdetés.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 kor. Fél évre . . . . . 6 kor.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, IV., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

ELSŐ MAGYAR ÁLTALÁNOS BIZTO-

I. Tűz-, szállitmány-, jég- és betörés-biztositási üzlet.

KIADÁSOK. Negyvennegyedik évi zárszámla 1901. január 1-től december 31-ig. **BEVÉTELEK.**

	kor.	f.	kor.	f.
I. Tűzbiztositás.				
Kifizetett károk és költségek 7.229,557·53				
lev. viszontbizt. károk és költs. 2.659,926·50	4569631	03		
Függőben maradt károk tartaléka	417324	38		
Szerzési költségek a viszontbiztositott rész utáni bevétel levonásával	823540	93		
Jövedelmi adó és bélyegilletékek	202530	44		
Postabérek	103816	06		
Adakozások közhasznu célokra	10450	—		
A tűzbizt. üzletet terhelő igazg. költségek	1023806	43		
Behajthatlan követelések leirása	19292	17		
A következő évek készpénz-dijtartaléka a viszontbiztositott rész levonása után és minden megterhelés nélkül	4400000	—	11570391	44
II. Szállitmánybiztositás.				
Kifizetett károk és költségek 386,995·78				
lev. viszontbizt. károk és költs. 266,341·23	120653	55		
Függőben maradt károk tartaléka	87545	84		
Szerzési és igazgatási költségek a viszontbiztositott rész utáni bevétel levonásával	14009	19		
A következő évek készpénz-dijtartaléka a viszontbiztositott rész levonása után és minden megterhelés nélkül	80000	—	302208	58
III. Jégbiztositás.				
Kifizetett károk és költségek 1.545,465·43				
lev. viszontbizt. károk és költs. 987,156·15	558309	28		
Függőben maradt károk tartaléka	17150	46		
Szerzési és igazgatási költségek a viszontbiztosit. rész utáni bevétel levonásával	226692	39		
Bélyegilletékek	48243	21		
Behajthatlan követelések leirása	11827	37	862222	71
IV. Betörésbiztositás.				
Kifizetett károk és költségek 6,532·83				
lev. viszontbizt. károk és költs. 3,751·67	2781	16		
Függőben maradt károk tartaléka	840	42		
Szerzési és igazgatási költségek a viszontbiztositott rész utáni bevétel levonásával	5188	54		
A következő évek készpénzdijtartaléka a viszontbiztositott rész levonása után és minden megterhelés nélkül	40000	—	48810	12
V. 1901. évi nyereményszámla.				
A f. évi üzletből fenmaradt nyereségért			1165428	44
			13949061	29

	kor.	f.	kor.	f.
I. Tűzbiztositás.				
Az 1900. évről áthozott készpénz dijtartalék a viszontbiztositott rész levonása után és minden megterhelés nélkül	4000000	—		
Tüzbiztositások után bevett készpénzdijak és a folyó évben lejárt dijkötelezvények és dijváltók 13.234,555·11				
lev.: törl. dijak 1.568,375·90				
levonva: viszontbiztositási dijak és dijrészletek 4.015,470·91 5.583,846·81	7650708	30		
1900. évben függőben maradt károk tartal.	282046	76	11932755	06
II. Szállitmánybiztositás.				
Az 1900. évről áthozott készpénz dijtartalék a viszontbiztositott rész levonása után és minden megterhelés nélkül	50000	—		
Szállitmánybiztositások után bevett készpénzdijak 996,758·06				
lev.: törl. dijak 42,648·64				
levonva: viszontbiztositási dijak 759,640·84 802,289·48	194468	58		
1900. évben függőben maradt károk tartal.	92514	29	336982	87
III. Jégbiztositás.				
Jégbiztositások után bevett készpénzdijak 3.419,636·27				
lev.: törl. dijak 305,366·73				
levonva: viszontbiztositási dijak 2.015,428·24 2.320,794·97	1098841	30		
1900. évben függőben maradt károk tartal.	21197	61	1120038	91
IV. Betörésbiztositás.				
Az 1900. évről áthozott készpénz dijtartalék a viszontbiztositott rész levonása után és minden megterhelés nélkül	30000	—		
Betörésbiztositások után bevett készpénzdijak és dijrészletek 70.904·33				
lev.: törl. dijak 13,338·52				
levonva: viszontbiztositási dijak 39,788·09 53,126·61	17777	72		
1900. évben függőben maradt károk tartal.	2428	33	50206	05
V. Egyéb bevételek.				
Szelvény-, takarékp.-, váltó- és egyéb kamat, valamint árfolyamnyereség eladott értékpapirok és idegen pénznemek után	423847	77		
Társasági házak tiszta jövedelme	85230	63	509078	40
			13949061	29

VAGYON. Mérlegszámla 1901. december 31-én. **TEHER.**

	kor.	f.		kor.	f.
Elhelyezett tőkepénzek takarékpénztárak- és bankoknál	9712065	45	Részvényalaptőke teljesen befizetett 2000 egész részvény à 1000 forint és teljesen befizetett 2000 fél részvény à 500 forint	6000000	—
1.844,400 kor. n. é. Magy. földhitelintézet 4%-os talajjavitási és szabályoz. zálogl. à 92·50 =	1.706,070 kor. — f.		Társasági tartaléktőke	6000000	—
618,000 kor. n. é. Magyar földhitelintézet 4%-os záloglevél à 93·50 =	577,830 kor. — f.		Külön tartalék	* 8163	32
750,000 kor. n. é. Magyar királyi 4%-os koronajáradék à 94·25 =	706,875 kor. — f.		Árfolyamkülönbözeti tartalék	960706	55
490,000 kor. n. é. Egyesült budapesti föv takp. 4%-os zálogl. à 91·50 =	448,350 kor. — f.		A Magy. földhitelint. által, a birtokunkban lévő záloglev. után megtérített árkülönbözeti összeg tartalékba helyezve	†1262654	71
200,000 kor. n. é. Kisbirtokosok orsz. földhitelint. 5%-os záloglevél à 100 kor. =	200,000 kor. — f.		Tüzbizt. dijtartalék készpénzben a viszontbiztositott rész levonásával és minden megterhelés nélkül 4.400,000·—		
62,800 kor. n. é. Magyar királyi 3½%-os koronajáradék à 84·60 =	53,128 kor. 80 f.		Szállitmánybiztosit. dijtartalék készpénzben a viszontbizt. rész levonásával és minden megterhelés nélkül 80,000·—		
4,000 kor. n. é. «Otthon» irók és hirlapirók köre 4½%-os kötv. à 100 kor.	4,000 kor. — f.		Betörésbizt. készpénzdijtart. a viszontbizt. rész levon. minden megterhelés nélkül 40,000·—	4520000	—
7,955 darab Magyar-franczia biztositó társasági részvény à 200·— =	1.591,000 kor. — f.		Tüzbiztositási függő károk tartaléka	417324	38
1,209 drb Bécsi bizt.-társ. részv. à 390·— =	471,510 kor. — f.		Szállitmánybiztositási függő károk tartaléka	87545	84
997 drb Hazai által. bizt.-társ. elsőbbségi részvény à 200·— =	199,400 kor. — f.		Jégbiztositási függő károk tartaléka	17150	46
A fenti értékpapirok stb. után az év végéig esedékes kamatok	57,713 kor. 85 f.		Betörésbiztositási függő károk tartaléka	840	42
Leszámitolt, visszleszámitolt és egyéb váltók		6015877 65	Különféle hitelezők	617055	64
Társaság házai		1036834 61	Előbbi évekről eddig fel nem vett osztalékok	9611	—
Erzsébettéri házak kölcsöntörlesztési számla		2490000 —	Első m. ált. bizt.-társ. «Lévay-alap»	184088	66
Különféle adósok.		720000 —	Első m. ált. bizt.-társ. «Ezredéves alapitv.»	64132	47
a) Pénzkészlet és maradványok a képviselőségeknél		2069691 58	Tisztviselők és szolgák nyugdijalapja	965371	77
b) Maradványok idegen biztositó intézeteknél és átm. tételek		1019968 41	Ormody Vilmos-alap	20167	10
Jégbiztositási osztály folyó számlán		620466 16	Életbiztositási osztály folyó számlán	1443816	46
Központi pénzkészlet		59153 36	1901. évi nyereség	1165428	44
		23744057 22		23744057	22

* Az idei hozzájárulásokkal 568588 kor. 14 fillérre emelkedett.

† A folyó évben teljesen visszafizetve.

V. évfolyam. Budapest, 1902. április 6. 14. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre . . . . . 12 Kor.
Félévre . . . . . 6 Kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

Jog, törvény, igazság.

Szálló igévé lett a kormányelnöknek az a kijelentése, hogy a kormány kizárólag a jog, törvény és igazság alapján óhajtja kormányozni az országot. Sajnos, hogy a kijelentés csak ige maradt, amely legalább a fővárossal szemben testté nem lett soha. A kormányelnök hármas jelszavát nem ok nélkül vette át a malicia s nem hiába lett inkább szatirikus mondássá, mint komoly fogalommá.

Egy konkrét eset most ujra kétségtelen bizonyitékát adta annak, hogy a főváros ügyeinek intézésében a kormány nem ismer sem jogot, sem törvényt, sem igazságot. Érdemében nagyon kis jelentőségü dologról van szó, de a mely nagyon eklatánsan bizonyitja, hogy a kormány a fővárost csak baleknek tekinti, akitől szép igéretekkel el lehet szelni mindent s amikor a főváros a tett igéretek beváltását sürgeti, akkor kacagva kergetik el, mint a felültetett bohócot.

A milleniumi kiállitás érdekében a főváros tönkre tette egyetlen üdülőhelyét, a Városligetet. Igazán a legnagyobb hazafiui lelkesedéssel erejét jóval meghaladó áldozatra vállalkozott a főváros, hogy a magyar nemzet ezer éves fönállásának dicsőségére rendezett kiállitás minél fényesebb, minél impozánsabb legyen. Odaadta martalékul a Városligetet. A szerződések megkötésekor nem bizalmatlankodott. Nem kereste jogászi furfanggal a kibuvókat, hanem azzal a meggyőződéssel bizott meg a kormány kijelentéseiben, amelylyel az ország kormánya iránt viseltetni kell.

Bizalmában erősen megcsalatkozott. A kormány megfeledkezett mindenről s a szerződés egyes szavainak erőszakos magyarázásával igyekszik kiforgatni a várost a jussából. A szerződésben világosan meg volt irva, hogy a kiállitás területén létesitett minden föladalatti vezeték a kiállitás után a főváros tulajdonába megy át. Alig zárták be a kiállitás kapuit, egyik vállalkozó cég fölszedte az ő vezetékeit. A tárgyalás folyamán kitünt, hogy azt a vezetéket a kiállitás igazgatósága csak kölcsön kérte a vállalattól. Vagyis a szerződésben olyan ingóságot ruházott a városra amely nem is volt az övé, amelyet csak a kiállitás tartamára kölcsönbe vett. A főváros mulasztást követett el, amikor nem ellenőrizte jobban a kiállitás területét s nem akadályozta meg a vezetékek elvitelét. Nem akart a város utólag belemenni egy bonyodalmas pörbe, tehát lemondott a vezetékről s azzal jelentékenyen károsodott.

De, hogy milyen szerepet szántak a fővárosnak ebben az egész kiállitási dologban, még sokkal jobban bizonyitja a Széchenyi-sziget kioszkjának a sorsa. A városligeti Széchenyi-szigeten a fővárosnak csinos kioszkja volt, amelyért a tekintélyes évi bért kapott. A kiállitásnak szüksége volt a kioszk helyére s a főváros odaadta. A szerződésben azonban megállapitották, hogy a kiállitás után a kormány, illetőleg a kiállitási igazgatóság köteles visszaállitani a helyére a kioszkot, vagy ha a város azt nem kivánja, a kormány kártérítésképpen megfizeti a kioszk leltári értékét, tizenegyezer forintot.

A kiállitás után a kormány a történelmi csoportot fönakarta tartani s amikor a faalkotmány összedüléssel fenyegetett, elhatározta a kormány, hogy szilárd alapon ujra megépiti az épületet. Természetesen megint a főváros áldozatkészségére appelált a kormány, s nem hiába. A városi telket megkapta, söt ráadásul fölhatalmazást kapott a kormány, hogy amikor neki tetszik, elzárhatja a közönség elül az egész Széchenyi-szigetet.

Megbocsáthatatlan mulasztást követett el a főváros, hogy a területet átengedte, mielőtt a kioszk ügyét elintézték. De bizott a kormánynak nem a méltányosságában, hanem a szavahihetőségében, jog, törvény és igazság iránti tiszteletében. Megerősitette ebben a bizalmában a kereskedelmi miniszternek 1899. május másodikán kelt leirata, amelyben a miniszter többek között szó szerint a következőket mondja: *Elismerem, hogy formailag joga van a fővárosnak az összeg követetelésére*, de a város méltányosságára kell hivatkoznom s kérem, hogy az összeg megtérítésétől álljon el.

Tehát a kereskedelmi miniszter elismerte, hogy az összeg követelésére a fővárosnak kétségtelenül joga van. Hogy le akar-e mondani mai financiális helyzetében méltányosságból az őt jogosan megillető követelésről, az a jogi helyzeten nem változtathat semmit. A közgyülés kijelentette, hogy nem hajlandó követelésé-ről lemondani, nem hajlandó a kormánynak minden ok nélkül ujabb huszonkétezer korona ajándékot adni.

De nem számitott a főváros a kormánynak a jog, törvény és igazság érzetére. Nem gondolt arra, hogy a kormány azt válaszolja, hogy ha nem mond le méltányosságból a főváros elveszi tőle erőszakosan A héten küldött leiratában a kormány ezt megcselekedte. A kereskedelmi miniszter szemben az 1899. május másodikán tett kijelentésével most a rossz adós módjára egyszerüen letagadja a tartozását s a hatalom erejével kijelenti, hogy a város követelése jogtalan, a várost a huszonkétezer korona nem illeti meg. Hát ez is csak Magyarországon történhetik meg. Magánember Magyarországon sem merné megcselekedni.

A kereskedelmi miniszter abban a hitben, hogy nálunk hatalmi parancsszóval még a jogos követelést is meglehet tagadni, ugy utasitotta el a főváros jogos követelését, mintha nem is szerződő felek állanának egymással szemben, hanem valami közigazgatási ügyről lenne szó, amelyben a kormány a felebbviteli hatóság.

Nos, mi teljes bizalommal vagyunk az iránt, hogy a főváros követelését meg fogja kapni. Erős hittel bizunk a magyar biróság függetlenségében és igazságérzetében s bizunk abban, hogy a független biróság még a kormánynyal szemben is igazságot fog szolgáltatni. A tanácstól és törvényhatóságtól megvárjuk, megköveteljük, hogy a hatalmi parancsszóra nem áldoz föl egy fillért sem a közvagyonból, Nem kételkedünk abban, hogy a tanács és a törvényhatóság megfogja tenni a törvényes lépéseket, hogy megszerezze a közvagyont megillető összeget. A fővárosnak nem szabad tovább játszania a fejős tehén szerepét. Hisz még a fejős tehén, a legjámborabb állat is kirug, ha többet akarnak tőle elvenni, mint a mennyit adni képes. A főváros pedig már odaadta mindenét. Több ajándékozni valója nincsen.

De a jövőre is okulnia kell a fővárosnak. Meg kell tanulnia, hogy a kormánynyal olyan szerződést kell még a legkisebb dologban is kötnie, amelyet semmiféle furfangos jogász ki nem forgathat az értelméből. A kormánnyal szemben a legridegebb álláspontot kell elfoglalnia és soha nem szabad az ügyekbe egy parányi bizalmat sem bevinnie.

Nagy Budapest.

A főváros hatósága a legnagyobb erőfeszitéssel dolgozik azon, hogyan hozhatná rendbe a háztartását. A budzset évről-évre nagyobb deficittel fenyeget s alig kétséges, hogy a közönség ujabb megterheltetése nélkül a háztartást tovább föntartani lehetetlen. Nagy szükség volna valami üdvös gondolatra, amely megmentené a fővárost a veszedelemmel fenyegető válságtól. S amikor a városnál minden arra hivatott tényező a háztartás javitásán dolgozik, egymásután merülnek föl olyan ideák, amelyeknek megvalósitása egy és más szempontból üdvös és kivánatos lehetne, de a háztartást még nagyobb veszedelembe sodorná.

Mult számunkban közöltük Palóczy Antal tanárnak a javaslatát, hogy Budapestet tizenkilenc kerületre osszák föl. Nem szólunk most arról, hogy helyes vagy helytelen Palóczy tervezete, városrendezési vagy közigazgatási szempontból. Hisz az kétségtelen, hogy minél kisebb valamelyik kerület, annál könnyebben, annál jobban lehet igazgatni. De ha a mai kerületi beosztásokat figyeljük, ugy konstatálhatjuk, hogy a kis kerület közigazgatása sem olcsóbb, mint a nagyobb kerületé. A legnagyobb kerületben is csak egy-két alárendeltebb s kisebbfizetésü tisztviselővel van több, mint a legkisebb kerületben. Ebből kétségtelenül megállapithatjuk, hogy a fővárosnak tizenkilenc kerületre való osztása csaknem megkétszerezné a kerületi közigazgatás költségét. De honnan vegye arra a város a pénzt, amikor még a mai keretekben sem tudja ellátni a legfontosabb szükségletet sem.

Bármenyire tiszteljük is Palócy urnak az ambicióját és tudását amelylyel részt vesz minden szabályozási kérdésben, uj javaslatával szemben konstatálnunk kell, hogy nagyon is tul lőtt a célon. Ha kiforrott, megállapodott közvéleményünk volna, ugy szivesen fogadnánk a legakademikusabb teoriákat is. Ámde Budapesten a fejlődés iránya nincsen szabályozva, a főváros fejlődését eddig is a magánspekuláció vezette.

A hatóságnak nincsen megfelelő eszköze arra, hogy irányitson, hogy a fékevesztett spekulációnak hatást szabjon. A közvélemény pedig határozatlanul szegődik hol ide, hol oda.

Ilyen viszonyok mellett nagyobb jelentősége és fontossága van a fölvetett ideáknak. S ezek a körülmények parancsolólag követelik a tervezőtől, hogy óvatos legyen s ideáival csak akkor álljon elő, ha azoknak megvalósitása emberi számitás szerint lehetséges, vagy legalább célirányos, hogy a közvéleményt annak az irányában erősitse. Palócy tanár ur ezt az óvatosságot nem követte, amikor olyan ideákat vetett föl, amelyek az általános helyzeten nemcsak nem javitanának, hanem megvalósitásuk komoly veszedelembe sodorhatná a fővárost. Palócy terve teljesen figyelmen kivül hagyta a financiális helyzetet s a fővárosnak keresztül-kasul való vonalozásakor nem törődött azzal, hogy mibe kerülne az, ha a vonalakat nemcsak a türelmes papiroson huzzák meg. Még kevesebbet törődött azzal, hogy az uj vonalozásra honnan vegye a város az uj milliókat.

Ugy látszik, hogy Palócy terve adta meg az ideát annak a másik tervezőnek, aki már Palócy vonalozásával sem elégszik meg, hanem a határt akarja kitolni. Budafokot, Albertfalvát, Budaőrsöt, Budakeszit, Hidegkutat, Törökbálintot és Kistétényt akarja hozzácsatolni a budai oldalhoz, Ujpestet, Rákospalotát, Almási telepet, Rákoskereszturt, Törökfalvát, Kispestet, Szent-Lőrincet, Lónyai telepet, Erzsébetfalvát, Kossuthfalvát és Csepelt a pesti oldalhoz. S ime megvan a Nagy-Budapest. Bátran, büszkén és méltóságteljesen besorakozhatnánk a millió lakosu városok sorába. Mert bizony más bajunk igazán nincsen. Ettől lenne csak igazán boldog a magyar és Budapest.

A tervező is megriadhatott a maga gondolatától s önmagával kezd alkudozni. Egyelőre csak formailag, külvárosként csatolják ezeket a községeket a fővároshoz. Maradjon meg a maga főbirája, jegyzője, elüljárósága, képviselőtestülete. A főváros csak az utait épitse meg, iskolákat tartson fön, világitsa, csatornázza. S vannak emberek, akik a mai viszonyok mellett ilyen tervnek a megvalósitásába komolyan hinni tudnak.

Nem tagadjuk, hogy van egy szempont, amely nemcsak megmagyarázza, hanem némi jogosultságot is ad ennek a tervnek. S ez a nemzetiségi szempont. Kétségkivül megdöbbentő és megszégyenitő, hogy Budapestet idegen nyelvü falvak környékezik. Kétségtelen az is, hogy azoknak a falvaknak a megmagyarositására egyedül alkalmas eszköznek a fővárosba való beolvasztás mutatkozik. De vajjon a fővárosnak a föladata-e ennek a kérdésnek a megoldása. Vajjon szolgálnánk-e a magyarosodás ügyét a térképen való beolvasztással, ha az életben megmarad a mai rendszer. Nem. Az eredmény az lenne, hogy a fővárost anyagilag teljesen tönkre tennék, anélkül, hogy egyetlen törökbálinti svábgyereket megmagyarositanának. Itt csak nagyon radikális intézkedés segithetne. Ha a kormány és a törvényhozás más szempontból itélné meg a főváros fejlesztésének az érdekét, ha az állam a város javára lemondhatna olyan bevételi forrásokról, amelyeknek segitségével a város ujabb terheket magára vállalhatna. Olyan áldozatokat kellene hoznia az államnak, amelyekre a mai viszonyok mellett egyáltalán nem számithatunk.

Fölösleges munka tehát ilyen alapokon fölcsigázni az ingatag közvélemény fantáziájában a Nagy Budapest eszméjét. Ennek az eszmének a forszirozása juttatta Budapestet a válságba. Most már itt a komoly munka ideje.

Hol a hiba?

— Levél a szerkesztőhöz. —

A „Magyar Székesfőváros" hasábján, de napi lapokban is nap-nap után tárgyalták a székesfőváros szervezetének bajait. Állandó és egyetértő az a vélemény, hogy a szervezet rossz, nem illik bele a mai viszonyokba és égető szükség van arra, hogy a magyar székesfőváros szervezetét ujabb törvényben állapitsák meg. A megoldás kérdésében azonban már eltérnek a vélemények!

A klikkrendszer — a mi állitólag nincs, — a magán és a kerületi-érdekcsoportosulás. Többnyire ez a vesszőparipa, a melyen majdnem valamenyi inditvány javitani akar. Egyesek a képviselő testület nagyszámában keresik a hibát, mások akerületek számát akarják szaporitani, mert a nagyobb számu kerületben a klikkk érdekcsoportulások érvényesithetők olyan könnyen, mint tiz kerületben. De le akarjak szállitani a bizottsági tagok számát is abban a hiben, hogy egy kevesebb tagu társaságban több az önálló ember és kevesebb azoknak a száma, kik a kerületi basa előtt térdet, fejet hajtanak és gondolkozás nélkül — szavaznak.

Egyik álláspont sem helyes, mert ha van klikk rendszer, azt a kerületeknek nagyobb száma inkább erősiti, mert csak több lesz a klikk, és ha kevesebb a bizottsági tagoknak a száma, egészen természetes dolog, hogy ezt a kevesebb tagot sokkal könnyebb ugyanazon célnak megnyerni, mint egy nagyobb testület tagjait!

A kerületek szaporitása feltétlenül megdrágitja a közigazgatást, mert hiszen minden kerületben szervezni kell a közigazgatás gépezetét, s minden kerületben a hivatali helyiséget kell berendezni. Az pedig a község háztartásának a költségét emeli, akár a község saját tulajdona a helyiség, akár bérlet. Nem közömbös tehát, hogy 10, 15 vagy 20 elöljárósági hivatal van-e? De a kerületek számának szaporitása elkerülhetetlenné teszi a tisztviselők számának szaporitását, még pedig a nagyobb javadalommal ellátott tisztviselők számát, az elöljárókét, a tiszti orvosokét, a számvizsgálókét. Ez a rendszer a mostani személyzeti kiadásokat mindenesetre tekintélyes százalékkal szaporitaná meg. Ha az anyagi eszközök megvolnának, akkor a polgárok szivesen látnák a nagy kerületek feldarabolását, mert ügyes-bajos dolgaikat könnyebben, kevesebb időveszteséggel láthatnák el, és csak kivételesen volnának kénytelenek egész utazást megtenni,

hogy a kerület hivatalába, az előljárósághoz eljuthassanak. De előnyére lenne ez a közigazgatásnak is, mert a tisztviselőknek könnyebb volna az áttekintés, biztosabb, kielégitőbb az ellenőrzés. A kerületek szaporitása tehát, ha nem is a klikkekre való tekintettel feltétlenül üdvös dolog volna ugy a közigazgatás szempontjából, mint a polgárok érdekében.

A bizottsági tagok számának leszállitását azonban sehogyan sem lehet megokolni.

Ősi, szerzett joga a törvényhatóságnak az önkormányzat és kell, hogy ez az önkormányzat egy állam székesfővárosában, ha nem is lehet egészen ideális — legalább megközelitse azt. Az önkormányzat annál ideálisabb, annál teljesebb, mennél többen vesznek abban részt az önállósággal biró polgárok. Azon már régen tul vagyunk, hogy az önkormányzatban minden önálló polgár közvetlen vehessen részt, épen ennek lehetetlensége teremtette meg a választásokat, igy közvetett uton minden polgár befolyhat a község igazgatásába, de székesfővárosunknál épen abban van a legnagyobb hiba, hogy ezen polgári jog meg van szoritva. Ezen kell első sorban segiteni. A kisiparos, kiskereskedő, vagy majoros, ki 5—10 koronával járul évenként a község terheihez — épen olyan nehezen vagy talán még nehezebben fizeti meg a saját községi adóját, mint a gyáros, háztulajdonosa maga századra menő adóját, s igy nem csak méltánytalan, de igazságtalan is azokat a polgárokat, kiknek anyagi képessége kicsi — az önkormányzatra jogositottak köréből kizárni. Tehát elsősorbn kikell terjeszteni a cselekvő választóképességet. Ne csak az legyen községi választó, aki jelentkezik, de nem elég az sem, hogy csak az országgyülési képviselőválasztásra jogositott polgár legyen községi választó, hanem mondja ki a törvény hogy községi választó lehet minden önálló polgár, ki a község terheihez községi adó czimén évenként legalább 5 koronával hozzá járul és ezt leglalább három év óta fizeti. Ha ez meglesz, nem kell többé félni a klikk uralomtól, mert nincsen az a kerületi kör vagy olyan kerületi hatalmasság, mely annyi ember gondolkodását megtudja bénitani, annyi ember önálló véleményét, akaratnyilvánitását le tudja láncolni.

A cselekvő választóképességnek ilyen kiterjesztése mellett meg lehet hagyni a bizottsági tagoknak mai létszámát, sőt ezt Budapesten feltétlenül meg is kell hagyni. Különös, hogy épen most, mikor a székesfőváros levegője tele van azzal, hogy a bizottsági tagok számát le kell szállitani, Szeged város törvényhatósági bizottsági tagjainak számát 400-ra akarják emelni. Hát mért kell Budapesten az önkormányzatot jobban megszoritani mint Szegeden, vagy mint a megyei törvényhatóságok igen nagy részénél? Az egész világon azt látjuk, azt tapasztaljuk, hogy a müveltség magasabb foka, az ugynevezett intelligencia — képesit az önkormányzatra. Vajjon Pest-, Bihar-, Bácsmegyében vagy Szeged városában nagyobb a müvelt elem, mint Budapesten? Hiszen, ha Magyarországon egyetlen egy törvényhatóság sem volna, hol a bizottsági tagok száma a százat megüti — Budapesten — épen a müvelt elem nagy számára való tekintettel — akkor sem volna tulságosan nagy a 400-as létszám!

Nem a bizottsági tagok számának leszállitásában kell tehát a gyógyszert keresni, hanem ott a hol az meg is található, t. i. a szenvedő választóképesség megszoritásában, és a törvényhatósági bizottság hatáskörének gyökeres megváltoztatásában.

Miután az önkormányzat ugyis leginkább a cselekvő választójog gyakorlásában nyilatkozik meg, a szenvedő választóképesség megszoritása különböző okokból kivánatos, sőt a cselekvő választóképesség kiterjesztése mellett szükséges is, az eddigi összeférhetetlenségi esetek mellett. Tekintetbe kell venni a polgárok függetlenségét és egyéb körülményeit is, igy ki kell mondani, hogy azok, kik a község szolgálatában állanak, továbbá azok, kik községi egyenes adót nem fizetnek szenvedő választóképességgel nem birnak, sőt hogy a bizottság vagyonilag is teljesen független elemekből alakuljon meg, kimondható volna az uj törvényben az is, hogy csak olyan önálló polgár választható be a törvényhatósági bizottságba, ki községi egyenes adó cimén évenként legalább 50 koronát fizet, e mellett természetesen a legtöbb adót fizetők intézménye nem állhatna meg. Igy vagyonilag is teljesen független polgárok jutnának be a bizottságba, tehát minél kevesebb volna azoknak a száma, kik meggyőződésüktől könnyen eltéritethetők, kik a — nem létező — klikk uralom hatalma alatt szavazógépeknek csapnak fel.

Nagy hátránya a székesfőváros törvényhatósági bizottság intézményének az a kiterjedt hatáskör, a melylyel most fel van ruházva. Ebben a kérdésben bátran alkalmazható az a jogelv, hogy az önkormányzatot a polgárság közvetett uton gyakorloja és mert székesfőváros több tisztviselőit a közgyülés választja, a székesfőváros tisztviselőinek intézkedéseiben a közgyülés, illetve az ennek tagjait választó nagyközönség akarata nyilatkozik meg. Ezen az alapon nagyon sok olyan dolgot ki lehetne vonni a közgyülés intézkedése alól és a tanácsnak vagy az illetékes ügyosztálynak hatáskörébe utalni, a mit ez talán nagyobb szakavatottsággal, de minden esetre nagyobb felelősséggel és gyorsabban intézne el, mint az a közgyülés, melynek tagjai egyes — most ide utalt — ügyekhez még csak hozzászólani sem tudnak. A székesfőváros közgyülése némi változtatásokkal, mondjuk bővitésekkel bátran megelégedhetnék azzal a hatáskörrel, melylyel az ország más törvényhatóságainak közgyülései birnak, hogy pedig ez által a főváros tanácsa tul terhelve ne legyen, megkellene állapitani, hogy milyen ügyek viendők tanácsülésbe és ki kellene mondani, hogy minden más ügyet az arra illetékes ügyosztály, az azt vezető tanácsnak felelősége alatt intéz el, mert bármilyen szép dolog is az, hogy székesfőváros minden tized-huszadrangu ügyét tanácsülésben és a tanácsnok urak megvitatása alapján döntik el — be kell ismernünk, hogy ez a rendszer kiszámithatatlan idő pazarlás, hogy abból a közönségre sem erkölcsi, sem anyagi előny nem származik. Köztudomásu dolog, hogy most is ritkán történik meg, hogy a tanácsülésen az ügyeket megvitassák. Rendszerint az előadó tanácsnok előadása és a többinek hallgatólagos jóváhagyása alapján intézik el az ügyeket, de azért az ügyosztályvezető tanácsnok menekül a felelősségtől.

Kétségtelen, hogy a mostani törvény nem felel meg a közszükségnek, sőt a még néhány éves előljárósági törvény is rászorul a tüzetes átdolgozásra, de bizonyos az is, hogy azoknak az elveknek alapján, melyekkel a székesfőváros levegőjét megtelitették — ennél jobbat alig lehet alkotni. Hiába való minden jóakarat abban az emberben, a kire az ujszervezetről szóló törvény kidolgozását bizták, ő mégis csak egy ember és igy nem fog teljesen jó müvet alkotni. Hogy az uj törvény a gyakorlati életnek megfeleljen, föltétlenül szükséges, hogy a belügyi tárcát ideiglenesen vezető miniszterelnök a tervezett törvényjavaslatot a székesfőváros hatóságának azzal az utasittással küldje meg,

hogy a tanács minden ügyosztálya, minden kerületi előljárósága tegye meg az ő reszortjába tartozó ügyekre a tapasztalaton alapuló megjegyzéseit s azután tanácsülésben, kerületi választmányi üléseken, a székesfőváros bizottságaiban tárgyalják a tervezetet. A tárgyalás anyagát azután a tervezet szerkesztője megrostálhatja. Lehet, hogy ez az eljárás a törvény megal otását talán 6 hónappal, talán egy évvel visszavetné, de a törvény megközelitő jóságát biztositaná. S végül mégis ez a fontosabb.

A beköszöntő.

Horánszky Nándor az uj kereskedelmi miniszter a héten küldötte meg a városnak első leiratát, a melyben érdemleges intézkedés van. A leirat más körülmények mellett is méltán okozott volna föltünést, de még inkább most, a mikor első leirat s a mikor abból a leiratból kell következtetni a jövőre is.

Egy katonai puskaporos-raktárról van szó. A főváros már egy évtizede sürgeti, hogy a gubacsi határban levő katonai puskaporos raktárakat telepitsék ki, mert a robbanó anyagokkal fölhalmozott raktárak utját állják a város fejlődésének. Egyik föliratot a másik után küldte a város a kormánynak. Egyik-másik föliratot deputáció vitte föl s könyörögve kérték, hogy szabaditsák föl azt a nagy földterületet, a melyre a fővárosnak nagy szüksége van. Végre Fehérváry Géza báró honvédelmi miniszter avatkozott a dologba. Belátta, hogy a főváros kivánsága minden tekintetben méltányos és jogos. A honvédelmi miniszter kieszközölte a hadügyminiszternél a puskaporos raktárak kitelepitését. Nagy örömmel fogadta a főváros egész közönsége a honvédelmi miniszter leiratát, hogy a hadügyminiszter hajlandó a raktárakat kitelepiteni s ölhivja a várost, hogy a kitelepités módjának megállapitására alakitott vegyes bizottságba kepviselőit üldje ki.

A vegyes bizottság még meg sem alakult, amikor a katonai kincstár egy ujabb raktár épitésére kért telepengedelmet az illetékes kerületi elüljáróságtól. Az elüljáróság természetesen megtagadta a telepengedelmet. Nem engedhette meg uj raktár épitését, a mikor már vegyes bizottságot alakitottak a régi raktárak kitelepitésére. A katonai kincstár fölebbezett. A fölebbezést a tanács mellőzte s a telepengedelmet másodfokban sem adta ki. Ez azonban nem aggasztotta a katonai kincstárt. Ujra fölebbezett s a kereskedelmi miniszter teljesitette a kérelmét. Föloldotta a két alsófoku hatóság határozatát s a telepengedelmet megadta. A mikor a tanács a miniszter határozatát megkapta, jogosan tételezte föl, hogy a kereskedelmi miniszteriumban nem tudtak arról, hogy a már meglevő raktárak kitelepitését is megigérte a hadügyminiszter s a kitelepités módozatait tárgyalták. A miniszteri határozat kézbesitése előtt tehát fölirt a kereskedelmi miniszterhez s kérte, hogy változtassa meg a határozatát.

Időközben a kereskedelmi miniszteri tárca gazdát cserélt, Horánszky Nándor lett a kereskedelmi miniszter. Horánszky a főváros törvényhatóságának is tagja. Mindenkor azt hirdette, hogy igaz szeretettel kivánja szolgálni a főváros fejlődését. Biztosan számithattunk tehát arra, hogy az uj kereskedelmi miniszter figyelembe fogja venni a főváros érdekét is. Az első leirat keserü csalódást hozott. A kereskedelmi miniszter megerősitette elődjének határozatát. De ezzel meg sem elégedett. Kemény hangon kikérte magának, hogy a város a kereskedelmi miniszter egy határozatával szemben okvetetlenkedjék. A lehető legridegebb hangon tudatta a városi tanáccsal, hogy nem hajlandó megtürni, hogy a város remonstráljon. Ha a miniszter kimondotta, a határozatát, tessék abban a tanácsnak megnyugodni s tessék a miniszteri parancsot vakon követni.

Eltekintve attól, hogy a miniszter állásfoglalása és leckéztető leirata jogilag sem áll meg, mert a fővárosnak törvényes joga, hogy a miniszteri leirat ellen föl irjon s csak a második leiratot köteles végrehajtani, méltán okozott kellemetlen meglepetést a leirat hangja. Semmi komoly ok nem volt arra a hangra. Azt csak nem tagadhatja az uj kereskedelmi miniszter sem, hogy a tanácsnak kötelessége a törvény által megengedett minden eszközt fölhasználni a főváros érdekében s hogy kettőzött kötelessége az olyan ügyben, amely ellen már évtizedek óta a legnagyobb energiával tiltakozik a közgyülés és a főváros polgársága.

Azt a leiratot csak az magyarázza meg, hogy az uj kereskedelmi miniszter már kezdetben tájékoztatni akarta a fővárost, hogy tőle nem várhat semmit, hogy mint miniszter nem hajlandó azonositani magát a főváros érdekével. Ha maliciozusak akarnánk lenni joggal mondhatnank, hogy az a leirat azt mondja a fővárosnak, hogy Horánszky Nándor nem azért várt annyi ideig a kereskedelmi tárcára, hogy most ne élvezze hatalmát a maga teljességében. A leirat kétségtelenül programm akart lenni. Figyelmeztető az arra, hogy micsoda parány a főváros érdeke a kereskedelmi miniszteri hatalomhoz képest, hogy a miniszter az ur, a főváros a szolga s az uj kereskedelmi miniszter nem hajlandó bizalmaskodni az ő szolgájával.

De beszéljünk komolyan. A fővárosnak nem szabad egyszerüen napirendre térnie a dolog fölött. A dolog érdemében nem tehet semmit. A telepengedelmét ki kell adnia. Azonban tudomásul kell vennie azt is, hogy az uj kereskedelmi miniszter nem barátja a főváros fejlődésének s számolnia kell azzal, hogy az uj kereskedelmi minisztertől nem várhat semmit. A fővárosnak is szigoruan a törvény korlátai között kell maradnia s ha fölmerülnek olyan kérdések, amikor a kereskedelmi miniszternek van kérni valója, nem szabad frázisokkal meghódolnia. Állandóan résen kell állania a főváros hatóságának, mert a méltányosságra az utána programmszerü leirat után nem számithat.

A Kossuth mauzoleum pályatervei.

A Kossuth mauzoleum pályaterveit közszemlére tették ki. A közönség nagy csapatokban tódult az Iparcsarnokba, hogy megnézze, milyen siremléke lesz Kossuth Lajosnak. Az ujságok mükritikusai elmondták a véleményüket. S ugy történt, amint már mult számunkban megmondottuk: ahány ujság annyi vélemény. Mindegyik másik tervet szeretne megvalósitani. De konstatálnunk kell, hogy egy sincsen megelégedve a a zsüri döntésével. Valamennyi ujság elmondja a maga véleményét a pályatervekről, de nem ismertetik a zsürinek a véleményét. Pedig a zsüri a döntő s a közönségnek a biráló-bizottság véleményét is ismernie kell. Mi most nem állunk a vitatkozók sorába. Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy nem portálunk senkit s a krónikus objektivitásával szólhatunk a dologról. Épp azért legigazságosabbnak tartjuk, ha a közönséget a zsüri véleményével ismertetjük meg. A biráló-bizottság a tervekről a következőket mondja:

„Mindnyájunknak el kell menni."

Egy négyszögü alacsony alépitményből kupolaszerüen alakitott emlék, melynek felül nyolczszögü lanternája van. A kissé tulgazdagon tagolt főbejárathoz széles lépcsőzet vezet, melyet sphynxek diszitenek, mig az alacsony talpazat sarkain az ország négy főfolyójának allegorikus szobrai láthatók. Az emlék két oldalát a szabadság nemtője, illetve a rablánczát eltépő alak szobra disziti, mig a kupola csucsát Hungária és haldokló honvéd szobra fejezi be. Az előállitás költségei a pályázó által 346.636 koronára tétettek, ezen összeget a hatósági szakközegek is helyesnek találták. Általánosságban az emlék tulszéles és nyomott benyomást gyakorol. Az épitészeti általános megoldás nem egyöntetü és különösen kedvezőtlen az pasisnak bemetszése a kupolaalakba, minek következtében az összefüggés szervezetlen. Szükségét látta azonkivül a tervező a két oldalon a főbejárattal megegyező két mascirozott bejárót létesiteni, melyek egészen indokolatlanok már azért is, mert nem képezhetik az elibök állitott szobormüvek kedvező hátterét. Egészben véve pedig az egész mü nem juttatja kifejezésre a siremlék jellegét.

„Apánk."

Az emlékmü lépcsőzetes tömbre állitott magas pyramis, antikszerü portalé bejárattal, oly formán, hogy az a pyramison áthatol, ezáltal gyengitvén a a pyramis tömeges monumentális hatását. A bejárat előtt a lépcső tömegébe beillesztett két nagy postamens van, melyeken az elhelyezett két szoborcsoport az emlékmü jelentőségét van hivatva jelezni A mü létesitésének költségeit pályázó 300.536 koronára teszi, mely összeg az ellenörző számitás során helyesnek találtatott. A pyramis vonala igen csucsos, a porticusok az emlék egész magasságához képest tulságos nagyok. A mü összhatása merev, a nyugalmas hatást zavarják a portálék szögleteire alkalmazott kis vázák s hasonlóképen kedvezőtlen hatásu a korlátképzés is. A mü arányait még inkább zavarják a főbejárat előtt alkalmazott tulnagy szoborcsoportok, melyek hibája, hogy plasztikai szempontból épen a tömegüknél fogva helyesen (lineamenter) meg nem oldhatók. A Pharaok emlékeinek utánzása kétségtelenül a legnagyobb monumentalitás jellegével bir, de a colossalitást feltételezi és kis méretekben, épen ellenkezőleg, elveszti előnyeit. Sajnálható, hogy a különben igen szépen tagozott, helyes arányu, de tulnagy méretü porticusok stylje a merev egyptomi épitménynyel harmonikus összhangba alig hozható, kedvezőbb lenne ha az oldalokon, sőt hátul alkalmazott porticusok, melyeknek külön rendeltetésük nincs, elhagyatnának. A mü előnyére — a porticusok helyes aránya mellett — még az hozható fel, hogy az a mauzoleum általános characterét helyesen tünteti fel.

„Magyar szellem"

A négy oldalon alkalmazott lépcsőfeljáratból emelkedik ki egy legömbölyitett sarku, négyoldalu, tumulsz-szerü gúla, melyből a mellső oldalon, jobbról és balról, a tornyokat jelképező, hasonlóképen legömbölyitett hengerek nőnek ki. Mindezek a hátul levő apsissal összefüggésben a templomot jelzik. Elől, a templom főhomlokzatán, szabadon álló sarcophag, gyászoló alakokkal jelképezi a sir emlékszerüségét. Jobb és baloldalt vannak a bejáratok alkalmazva, a szabadságharc harcosainak szobor-alakjaival diszitve. A tervezők által számitott 340.000 korona létesitési költség az ellenőrző számitás során helyesnek találtatott Az egész mü össz-conceptiója nehézkes, csekély tagozásokkal, teljesen mellőzi a régi stylirányok formakörét, a nélkül, hogy ezekért a felhasznált formákkal kellő kárpótlást nyujtana. Az egész emléket jellemző ravatal és szobor-csoportozat alárendeltebb és csekélyebb méretü, mint hogy az emlék óriási méreteivel összefüggésbe lenne hozható és kellőképen érvényesülhetne. Az oldalhomlokzatok, bár kedvezőbben vannak megoldva, a bejáratok méretei csekélységénél fogva az egésznek méreteivel szemben előnyös hatást nem gyakorolnak és e mellett a szobor-diszitések az épitészeti részszel a kellő összefüggésben nem állanak. Különben dicsérendő a tervezőknek, müvük megalkotásánál az eredetiségre való törekvése.

„Pusztaszer."

A tervezők által számitott s az ellenőrző számitás során helyesnek talált létesitési költség-összeg 360.000 korona A mü egy magas, négyszögü talapzaton nyolcoszloppal támogatott kupolacsarnokból áll, melyhez kétoldalt szabad lépcső vezet. A kripta bejárata a főhomlokzaton ugy van elhelyezve, hogy ahhoz is szabad lépcsőzeten át juthatunk s a lépcsőt kétoldalt oroszlánok szobra őrzik, — a kripta kétoldalán dombormüvek vannak elhelyezve. A kupolacsarnok közepén a magyar nemzeti őserőt kifejezni hivatott férfialak ülő szobra látható. Az egész mü emlékszerü, rendeltetésének megfelelő komoly jelleggel Architecturája erőteljes, sok helyesen és eredeti módon alkalmazott részlettel. Hátrányosan befolyásolja azonban a mü arányait az alépitménynek alacsony méretezése és nem kedvező tagozása, melynek következtében a mü mintegy a földbe sülyedni látszik. Ennek következtében a kriptabejárat alacsony, nyomott és egyáltalán az alépitmény nincsen a kellő arányban a falépitménynyel, viszont ezeken a hiányokon az alapzat horizontalis kiszélesité sével jórészt segiteni lehet. Az oszlopok felett levő attikában elhelyezett dombormüvek arányitva az egész mü összconceptiójához, kevéssé plasztikusok, ugyszólva eltünnek. Kiemelendő egyáltalán, hogy az egész mü főleg épitészeti megoldást nyujt, melynél a szobrászatnak alárendelt szerep jutott.

„Pátria."

A pályázó által 302.183 koronával számitott elő_ állitási költség a hatóság szakközegei által végzet

ellenőrző számitás során 324.500 koronára helyesbitetett. A mü egy igen nagy terrászt képez, alul lépcsőkkel, melyen a négyszögü alapu emlékmü nyugszik, sarokkiképzésekkel és közepén egy baldachinnal fedett sarcophaggal. A főhomlokzat közepét az 1848-iki országgyülés történelmi jelenetét feltüntető dombormü foglalja el, kétoldalt szabadon álló szoborcsoportozatokkal. A főhomlokzat előtt szószék van alkalmazva, mellvédjében a Kossuth temetését ábrázoló dombormüvel. A kriptába vezető bejárat az emlék hátsó részén alkalmaztatik. A mü a szerző kijelentése szerint magyaros részletekkel bir, mely részletek, de maga az egész mü is, ebben az esetben az indus épitészet formáira emlékeztetnek. Kiemelendő az egész emlékmü müvészi hatása. Részleteiben azonban a mü nem eléggé monumentális, kissé szaggatott, különösen oldalhomlokzataiban s a toronyszerü sarokkiképzéseknél. A sarcophag felett levő baldachinszerü kupolakiképzés az egészhez képest kicsire van méretezve. Ennél a münél is az épitészeti megoldásra van a fősuly fektetve, a szobrászati részt illetőleg a dombormü, ugy mint az alakok is, tulságosan elevenek és inkább egy monumentumra mint siremlékre valók.

Vörös körben „Pátria."

A pályázó által számitott és a hatóság szakközegei által helyesnek talált előállitási költség 310.000 korona. A müvész a feladatot olyképen véli megoldhatni, hogy az emléket, mely egy félkörü, dombormüveket tartalmazó s ugy középen, mint kétoldalt obeliszkekkel diszitett falból áll, egy magas, négyszögletes terraszra helyezi. A félkör közepét sarcophag foglalja el, mely elé, a második terraszra, egy külön szónoki emelvényt tervez. Az egész mü nem egy mauzoleum, hanem egyszerü emlék jellegével bir. A kripta, hová csupán egy kőlappal befödött nyiláson át juthatni — teljesen alá van rendelve. A mü architekturája, bár egyes szép részletekkel bir, kissé tulságosan van tagozva, ez által nem eléggé komoly jellegü, és kedvezőtlen hatást tesznek különösen az obeliszkek, a melyek megszakitják és zavarttá teszik az épitményt. A dombormüvek szép koncepciót mutatnak, azonban a szobrász müködése csupán a két dombormüben és az obileszkekre alkalmazott alakokban jut érvényre, mely utóbbiak ily vékony, magas, minden oszlopfej nélküli bázisra helyezve, a biztonság hiányának érzetét keltik és ez által nem tesznek kedvező benyomást.

„Az eszme hallhatatlan."

Ennek a pályamünek előállitási költségét a tervezők freskók nélkül 374.800 koronára, freskókkal együtt 422.800 koronára ezzel szemben az ellenőrző számitást végző hatósági szakközegek freskók nélkül 615.000 koronára, freskókkal együtt pedig 665.000 koronára teszik. A pályázati feltételekben előirt költséggel szemben mutatkozó többlet minden esetre jelentékeny. A mü négyzetalaku terraszon áll, melynek lépcsőzetét Attila kincse után mintázott medencék diszitik. Az alsó terraszról kétoldalt szabad lépcsők vezetnek fel egy kupolacsarnokba, mely alatt nyert elhelyezést a sirbolt. Ezen sirbolt bejárata az emlék hátulsó oldalán van alkalmazva, a bejárat felett a béke angyalának szobrával, a kripta bejárata előtt pedig a régi hagyományu fejfa alkalmaztatott. A kupola belső része Kossuth életéből vett jeleneteket freskókban örökit meg, a főhomlokzaton, a négyszögletes talapzat előrészén egy kriptabejárat előtt a hazai történelemből vett alakok, előttük Kossuth szellemével vannak ábrázolva, kétoldalt a népből vett szoborcsoportozatokkal, melyek Kossuth szellemének hódolnak A mü külső kiképzésében az őskori népek siremlékeihez némiképen rokon felfogást tüntet fel, eredeti, önálló alapgondolattal, nagy vonásokban és monumentális méretekben tartva. A mü összhatása kedvező, nem helyeselhető azonban a kupola tulnehéz végződése, nemkülönben az, hogy a részletek elrendezése általánosságban némileg bizonytalan s azok az egészhez nem a kellő aránynyal birnak. A megoldás kedvezőbb lett volna, ha Kossuth szelleme plasztikailag nem ábrázoltatnék és helyét akár egy alkalmas dombormü, akár a kripta főbejárata pótolná. A feltámadó alak és a benn elhelyezett sarcophag között bizonyos eszmei ellenmondás észlelhető s a feltámadás eszméköre inkább az illetőnek monumentumán kellene, hogy kifejezést nyerjen, mint az örök nyugalmat kifejezésre juttató siremléken.

Koszoruban „1848."

A mü létesitésének költségeit ugy a tervező, mint az ellenőrző számitást végző hatósági szakközegek 361.045 koronára teszik. A mü a régi, classikus görög épitészet szellemében van tartva. Hatalmas alapépitmény képezi magát a sirboltot, melynek felső, terraszszerü lefedésére lépcsőzetek vezetnek. Ezen négyszögletes alépitményen emelkedik a dór-stylü templom, alatta Kossuth feltámadó szobrával, az egészet a szabadságharc oroszlán-alakja koronázza. Az egész mü az antik müvészet keretében, a formák biztos tudásával van concipiálva és ugy külső megjelenésében, mint részleteiben emlékszerü hatást gyakorol A tömegeknek egymáshoz való arányában azonban némi disharmónia érezhető. Felemlitésre méltó hiány, hogy az alépitmény terjedelmes és nehéz a felette levő, aránylag kis méretü templomépitményhez képest. A silhouetthatás nyugodtságát némiképen zavarják a hosszu vonalakból hirtelen kiugró apró formák, valamint a középitményen sarokra állitott postamensek. A kapubejárat felett alkalmazott obeliszkek — melyek különben már a tervezetekben elhagyattak — kedvezőtlenül szakitják meg a dombormü összhatását. A szobrászati rész és az architectura között egy kis dissonantia van, amennyiben a sarcophagból feltámadó Kossuth szobor és az oromzaton elhelyezett oroszlán a kelleténél elevenebb alakitást nyert. A pályamü mindezek után, kisebb hiányai daczára, melyek a megfelelő átdolgozás utján könnyen pótolhaték, nagyszabásu, komoly és méltánylást érdemlő alkotásnak tekintendő.

„Non e morte."

A mü előállitási költségeit tervezők 199.581 koronára, az ellenőrző számitást végző hatósági szakközegek pedig 201.480 koronára teszik. A mü egy görög-római templom benyomását kelti, mely templom oszlopcsarnokában nyert a sarcophag elhelyezést. Az egész épitmény négyszögletes terraszon nyugszik, a talapzaton körül, a szabadságharcból vett történelmi jelenetek vannak dombormüvekben ábrázolva. A sirboltba vezető bejáratot a tervező az épitmény hátsó oldalá , egész mellékesen helyezi el. Egészben véve az épitmény összhangzatos benyomást kelt körvonalaival és szépen alkalmazott részleteivel. Fő hiánya, hogy az igy ábrázolt görög-templom egyéb célokra is szolgálhatna és nem juttatja kellőképpen kifejezésre a siremlék rendeltetését és jellegét, amennyiben a sarcophagtól eltekintve az bármely más célra is használható, ezenkivül pedig tervező a kriptát teljesen alá-

rendeli. A mü teljesen architectonikus kiképzésü és a szobrászati diszités ugyszólva csupán és egyedül a dombormüvekre szoritkozik.

„Mekka."

A mü előállitásának költségét ugy a tervezők, mint az ellenőrző számitást végezett hatósági szakközegek 396 220 koronára teszik. Egy elől nagy lépcsőfeljárattal biró terraszon emelkedik az emlék, mely monumentális nyilt ravatalozás benyomását teszi, inkább szobrászati, mint architectonikus megoldás keretében, tekintettel valószinüleg a feladat speciális jellegére. A terraszból emelkedik ki a bejárathoz vezető lépcsőzetekkel megszakitott alsó talapzat, melyen az egész épitmény elhelyezkedik. Az épitmény nyilt, szabadon elhelyezett katafalk körvonalait tünteti fel jobbról és balról csatlakozván az épitményhez a plasztikai megoldás keretét képező két oldalszárny. Hátul egy apsis van elrendezve a koporsók felvételére. A tervezetet nyugodt és rythmikus összalak jellemzi és az szép dekorativ hatással bir; a mozgalmas tömegek a nyugodt felületekkel jó ellentétben vannak. De nagy hiánya a tervezetnek, hogy ezt az előnyös müvészi hatást csakis mellső és hátsó oldaláról nézve gyakorolja, mig az oldalnézetek a lépcsőzetekkel, teljesen elhibázottaknak tekintendők. A sarcophag szerü megoldást, mint emléket, templomok belsejében szokszor találjuk, de az a tervezett módon, ily magasságban előnyösen nem alkalmazható. Azonfelül némileg visszatetsző, ha annak alakja, kinek teteme a mauzoleumban van elhelyezve, a szabadban ábrázolva van.

„Tumulus."

A pályamü létesitésének költségeit tervezők, valamint a hatósági szakközegek egybehangzóan 324.000 koronára teszik. Az emlékmü archaeotikus kupolaelrendezést mutat, félkörü szárnyakkal, kis méretü bejárattal, mely felett ülő szoboralak van elhelyezve, körülötte hódoló csoportozattal. A mü dicséretes előnyéül emlitendő, hogy az főképen sir akar lenni és egyszerüségében és mértéktartásában a siremlék nyugodt komolyságát megközeliti. Másrészt az épitmény összalakjára nézve oly alaktalanságot és keresett naivitást mutat, minő a müvészi formák szempontjából, különösen ebben az esetben, nem kielégitő. A siremlék egyetlen disze a sirbolt bejáratára szoritkozik, mely rész dekorativ összformáiban erős hatást gyakorol. Hibáztatandó, hogy az épületnek csak első, főhomlokzata van, s igy az inkább egy utvonal befejezéseül szolgálhat, tekintve különösen a kedvezőtlen oldal- és hátsó nézetet. A nagyon archaeistikus ülő női alak korunk felfogásától igen távol áll. Az egész emlékmü a görög Tholosokra emlékeztet és annak oldal, valamint hátsó nézete összhatásában nem kedvező.

„Saxa loquuntur."

A pályamü létesitésének költségeit a tervezők 298.395 koronára, az ellenőrző számitást végzett hatósági szakközegek 309.000 koronára teszik. A tervezet összhatásában nem juttatja eléggé kifejezésre a siremlék jellegét. Középkori stilusban való korrekt kivitel mellett mégis feltünnek a mértékben hiányos részletek, u. m. az oromzatokon elhelyezett tulnagy levelek s a pilléreken felállitott s a stilus keretébe nem illő, reálisztikus harcos-alakok, melyek monoton hatást gyakorolnak, hasonlóképen mint a sokszor ismétlődő angyalok is. A 13. számu pályamü jeligéje: „Ars longa", valamint a 14. számu pályamü jeligéje: „Bár győztél volna" a pályázati feltételeknek meg nem felelő voltuknál fogva a pályázatból s igy a birálatból is kizárattak.

* * *

A pályadijak odaitélésénél a biráló bizottságot a pályadijnyertes müveknek a fennebbiekben elismert tulajdonságai mellett a következő szempontok vezették:

Az első dijnak a koszoruban „1848" jeligéjü pályamü részére történt odaitélé énél a biráló bizottságot főként az az elsőrendü fontosságu szempont vezette, hogy a pályázati hirdetmény 7. §-ban foglalt rendelkezés értelmében az első dij nyertese a kivitellel is megbizandó. Tekintve tehát, hogy a mü ugy összhatásában, mint részleteiben emlékszerü benyomást tesz, sőt egyszerü és klaszszikus formáiban a szemlélőre monumentalis hatást gyakorol, nemzetünk megörökitendő nagy halottjának polgári és államférfiui egyéniségét jellemezni alkalmas és végül a biráló-bizottság meggyőződése szerint a többi pályamüvel szemben a kivitelre is relative a legalkalmasabb, mindezeknél fogva az első dijjal, mely a kivitel iránti megbizatással van egybekötve, ez a pályamü volt jutalmazandó. Ebben a tekintetben nem látott a biráló-bizottság akadályt a münek fennebb részletezett némely, nem lényeges hiányában sem, annál kevésbé miután ezek a hiányok a kivitel előtt leendő megfelelő átdolgozás utján teljesen mellőzhetők. A fennebbiekben előadott hiányokra tehát ezuttal is felhivjuk ugy a székesfőváros tekintetes Tanácsának, mint a pályanyertes mü tervezőjének figyelmét, meg lévén győződve, miszerint tervező müvészi erejének és ambiciójának teljességével rajta lesz, hogy a mü felsorolt hiányaitól teljesen megszabadulva kerüljön kivitelre. Végül a felhozott hiányokon tul még figyelmébe ajánljuk a tervező müvésznek azon — a biráló bizottság záróülésén felmerült — kivánalmat, hogy az átdolgozás és kivitel során Kossuth Lajos 1848-iki müködésének lelkesebb és megfelelőbb jellemzésére különös gond fordittassék. A második dijra érdemesnek itélt „Az eszme halhatatlan" jeligéjü pályamünél a biráló-bizottságot a mü — felsorolt hiányai daczára — kitüntetendő volt. A mü mindazonáltal nem volt az első dijjal kitüntethető, már csak azért sem, miután ugyszólva az összes pályamüvek között a legkevésbé tartotta szem előtt a pályázati feltételeknek a mü létesitési költségeire vonatkozó rendelkezését s igy a kivitelre sem volt alkalmasnak jelezhető. A harmadik dijra érdemesitett „Pusztaszer" jeligéjü pályamü, bár némileg általános jellegü, fő alakjában már létező emlékekhez hasonló, mégis különösen részleteiben, azok eredetisége és alkalmazásában oly müvészi tulajdonságokról tesz tanuságot, hogy a biráló bizottság ezt a müvet — a fennebbiekben felemlitett, de megfelelő módositások mellett jórészt pótolható — hiányai daczára jutalmazandónak találta.

A szubvenciók.

A főváros állandó és veszedelemmel fenyegető pénzügyi válsága arra kényszeritette a közgyülést, hogy kiadásait lehetőleg redukálja. Elsősorban a jótékony és kulturális intézményeknek adott szubvenciókat vonta meg. Nagyon helyesen ugy érvelt a törvényhatóság, hogy kölcsönpénzekből nem adhat a főváros magánvállalatoknak — bármilyen humánus is azoknak a müködése — segélyt, hogy a mikor a maga háztartásának az egyensulyáról sem tud gondoskodni,

nem lehet hivatása, hogy másokat segitsen. Ezt az elvet a lehető legridegebb formában hajtotta végre a közgyülés.

Többek között megtagadta a segitséget a nőképző egyesülettől, amely iskolákat tart fön s ezzel a városról vesz le bizonyos terheket. Nem kapta meg a kőbányai zsidóhitközség az 1500 korona hitoktatási segélyt, noha a hitközségnek törvényes joga van a segélyhez, mert a népoktatási törvény szerint a községek egyenlő arányban tartoznak támogatni a hitfelekezeteket a hitoktatásban. De redukálták a tanitónők otthonának a segélyét, pedig ez az egyesület a segély ellenében a főváros két elaggott tanitónőjét fogadta be. Megtagadták a segélyt a Nagypénteki református társaságtól, amely a főváros árváit gondozta a szubvencióért. Ezek a példák eléggé bizonyitják, hogy a törvényhatóság talán a megengedett határon is tul ment. A héten tárgyalta a tanács a Poliklinikai egyesület kérelmét, hogy a város ezután is adja meg az egyesületnek a 3000 korona szubvenciót. A tanács ugy határozott, hogy az egyesület kérelmét csak a büdzsettel kapcsolatban fogja tárgyalni. Addig várnia kell az egyesületnek. S ha a büdzsetből nem kerül, akkor ez az egyesület, amely évenkint sok ezer beteget ingyen gyógyit, amely a maga erejéből kórházat tart fön, nem fogja megkapni a szubvenciót.

Sokat lehet vitatkozni arról, hogy helyes-e a fővárosnak ez a rideg álláspontja, hogy szabad-e a törvényhatóságnak mint erkölcsi testületnek ilyen kegyetlen szükkeblüséggel elzárkóznia az összes jótékony, humánus és kulturális intézmények támogatása elül. Abban azonban nem lehet véleménykülönbség, hogy ha a főváros pénzügyi viszonyai folytán szükségesnek tartja ezt a kérlelhetetlen álláspontot, akkor végig kell azt vinni az egész vonalon s nem szabad megengedni, hogy kisebb jelentőségü intézmények hozzájussanak a főváros pénzéhez. Olyan intézmények, amelyeknek támogatásához még akkor is sok szó fér, ha a főváros büdzsetjét deficit helyett tekintélyes fölösleggel zárná.

Sajnos azonban ez nem történik meg. A tanács például ugyanazon az ülésen, amelyen azt vitatta, hogy a poliklinika szubvencióját el kell halasztani a büdzsettárgyalásig s a költségvetés eredményétől kell függővé tenni a szegények kórházának a támogatását, amikor nem talált födözetet az egyik kerület szegényügyi kiadásánál fölmerült póthitelre, ugy hogy a kerületben emiatt a hatósági népkonyhát be kellett zárni, minden nehézség nélkül talált födözetet a budapesti lövészegyesület számára száz drb aranyra, amelyet lövészdijra tüzött ki, nem sokkal előbb talált fölösleges háromszáz koronát egy tucat okszfordi egyetemi hallgatónak a fogadtatására, akiket üzleti érdekből egy kitünően jövedelmező vállalat hozott Budapestre s busás belépő dij mellett szerepeltetett a labdarugó versenyen.

Nem zárkózunk el a sportérdekek elül. Szivesen elismerjük, hogy szükség van a testedző sportra, de amikor kulturális intézmények és jól jövedelmező sportvállalatok között kell választani, csak mégsem lehet kétséges, hogy nagyobb szükség van a népkonyhára, az árvák gondozására, az iskolásgyermekek valláserkölcsi nevelésére, mint a labdarugó-versenyre s a polgári lövészegyesületnek dijkiosztással kapcsolatos mulatságára. Micsoda erkölcsi momentumokkal tudja a főváros megmagyarázni azt, hogy a leghumánusabb s legkomolyabb kulturális intézményektől megtagad minden támogatást, viszont az egyesek szórakozására alakitott intézmények számára van közpénz. A hatóságnak ez az eljárása nagyon hasonlit a könnyelmü gavallér életéhez, akinek otthon nincsen egy falat kenyere sem vacsorára, de az utcán csak gumikerekü fiakerben jár. Ez az eljárás elveszi a törvényhatóság akciójának az erkölcsi tartalmát s önkéntelenül azt a meggyőződést érleli meg a közönségben, hogy a város szegénységéről, háztartása bajairól kiröppentett hirek csak üres frázisok. Akinek megvan a megfelelő összeköttetése, az ma is megkapja részét a közvagyonból s csak azok esnek el tőle, akik azt hiszik, hogy elegendő önzetlenül szolgálni s a nemes, a humánus cél maga beszél az intézményért.

Ha a város elhatározta, hogy az egész vonalon takarékoskodni fog, ha ezen a cimen megtagadta a támogatást a népkonyhától, az iskolától s az árváktól, nincsen joga szórakoztató és jövedelmező vállalatokat támogatni a közvagyonból.

A közgyülésből.

A szerdai közgyülés előtt tele volt a levegő vészhirekkel. Még a karzat is megtelt kiváncsi közönséggel, hogy végig élvezze, mint háborognak a városatyai kedélyek. A nagy érdeklődést nem honorálták a városatyák. Olyan csöndes, unalmas volt a közgyülés, hogy nem csoda, ha a karzaton nyugodtan alhatott a megcsalódott publikum. Azt hirdették, hogy a szerdai közgyülésen fogják nyársra huzni az inkompatibiliseket Nagyban készültek arra is, hogy felidézik Tisza Kálmán szellemét, hadd üssön szét azok között, akik annyiszor hajlongtak előtte amig övé volt a hatalom, de egyszerre megfeledkeztek róla, amikor a koporsó elzárta a lehetőségét annak, hogy még kérjenek és kapjanak tőle valamit. Megkövezték volna néhány év előtt azt a vakmerőt, aki ha Tisza Kálmán ugy kivánta volna, meg nem választja őt Budapest diszpolgárának. Most örüljön, ha meg nem kövezik, ha azt találja mondani, hogy mégis csak lehetett valaki az a Tisza Kálmán. Szerencsére a főpolgármester nagy tapintattal elháritotta azt a veszedelmet, hogy Tisza Kálmán szelleme idézzen föl nagy háboruságot a közgyülés termében. Megmagyarázta, hogy neki elve hogy rendkivüli közgyülésen semmiféle elnöki bejelentést nem tesz. Ebben aztán megnyugodtak a kedélyek, noha voltak, akik azt mondták, hogy más körülmények között még rendkivüli közgyülést is hivtak volna össze az országos gyász bejelentésére. Az kétségtelen, hogy a főpolgármester nagy részvéttel méltó módon emlékezett meg az elhunytról, hogy szavait aláirja a főváros egész közönsége. A főpolgármester a következő szavakkal parentálta el Tisza Kálmánt:

Szomoru elnöki kötelességet teljesitek, a midőn a mai rendes közgyülésen bejelentem, hogy Tisza Kálmán, a mult hónap huszonharmadikán meghalt. Vele közéletünknek egyik legkiválóbb alakja szállt a sirba. Félszázadon át szolgálta hazáját és nemzetét, ritka tehetséggel, teljes odaadással, igaz lelkesedéssel és egy emberöltőre terjedő munkásságához az eredményeknek, a sikereknek és az ikotásoknak hosszu lánczolata füződik. Nehéz, válságos viszonyok között vette át az ország kormányát s a korona és a nemzet bizalmából tizenöt éven állva a kormány élén, háztartásunkban és közviszonyainkban megteremtette

a rendet és az állandóságot, további fejlődésünknek és haladásunknak nélkülözhetetlen föltételét. Ugyis mint a kormány elnöke, ugy is mint belügyminiszter, kiváló érdeklődéssel viseltetett székesfővárosunk iránt s hathatósan támogatott bennünket Budapest fejlődésére irányzott minden törekvésünkben. Épp azért t. közgyülés, megvagyok győződve arról, hogy a székesfőváros közönsége hálával és kegyelettel fordult a ravatal felé, a melyen a nagy halott tetemei nyugodtak és igaz részvéttel a család felé, a melynek gyöngéd szeretete annyi önfeláldozással igyekezett enyhiteni végsö szenvedéseit. Azután bejelentette a főpolgármester, hogy Tisza halálának hirére a városi épületekre kitüzték a gyászlobogót s a főváros közönségének nevében koszorut tettek a ravatalra. Végül inditványozza, hogy Tisza Kálmánnak a haza és a székesfőváros körül szerzett érdemeit, valamint az elhunyta fölött érzett mély fájdalmát, a mai ülés jegyzőkönyvében örökitse meg a közgyülés, az elhunytnak gyászba borult özvegyéhez, illetőleg családjához a székesfőváros részvétét tolmácsoló iratot intézzen, utasitsa a tanácsot, hogy Tisza Kálmán emlékének méltó módon való megörökitésére tegyen mielőbb konkrét javaslatot. Az inditványt zajos helyesléssel egyhangulag elfogadta a közgyülés.

A napirendről jobb nem beszélni. Bérleszállitás, szerződés meghosszabbitás, szubvenczió elutasitás és kimutatás. Ez volt az egész napirend. Nem csoda, ha szó nélkül alig egy óra alatt átsiklottak rajta. De a napirenden kivül volt egy érdekes inditvány. Gelléri Mór kivánta a munkás jóléti ügyosztály fölállitását. Az inditvány azonban csak czimezve van a tanácshoz, de tulajdonképpen az uj fővárosi törvény szerkesztőjének szól.

A vakok Otthona.

(Folytatás.)

Azzal, hogy a székesfőváros a vakok szép sikerrel nekilendült ügyének továbbfejlesztésében és betetőzésében átvenné a még hátralevő teendőknek oroszlánrészét, a székesfőváros első sorban is önmagáról gondoskodnék. Ugyanis az emlékezet óta Pesthez szokott vakok Pest nélkül, a honi vakok eme méltó áhitattal nézett Mekkája nélkül meglenni u. sz. nem is birnak és épen ezért ahány vak csak teheti, mind Pest felé gravitál. És ha már ez a dolog természetéből folyik, akkor világos, hogy a még hátralevő intézkedések megtételére is ott kell legelőbb a modus vivendit megtalálni, a hol arra leginkább szükség van.

Ugy hiszem, aligha csal az a föltevésem, hogy Budapest városának a vakok gyámolitására és támogatására sokkal többet kellett már eddig is forditania, mint akármely más városunknak és pedig nem is pusztán lakosainak számarányában, hanem főleg azért, mivel majdnem minden vakot Pest felé hajtanak a traditiók.

Továbbá azzal, hogy a székesfőváros hazánk egyik legnagyobb humánus feladatának végleges megoldásához a mostani kinálkozó alkalomnak megfelelő és a rendelkezésre álló összeghez mért módon hozzájárulna, még implicite következő figyelemreméltó vivmányok birtokába juttatná hazánk egész közönségét.

I. Alkotmányunk helyreállása óta csodálatos haladásáról nevezetes, a más országokkal való versenyzéssel pedig helyét mindenben és mindenkor dicsősé gesen megálló hazánk prestige még emelkednék, még nagyobb lenne.

II. Nemzetgazdasági állapotaink (s ez a jelen szociális mozgalmaknak közepette megszivlelésre nagyon is méltó mozzanat!) egy csomó lekötött s igy haszontalanul heverő munkaerő felszabaditására, más szavakkal: egy pusztán fogyasztó elemekből álló ko dushadnak legalább részben productiv polgárokká nevelése által tetemesen megjavulnának:

III) A fővárosi közönség és ennek nyomában talán a vidék is, a mozgalomban való részvételével jelét adnák, miszerint az ügy már annyira elő van készitve és megérve, hogy a szegény vakok sorsának törvényhozási uton való rendezésére is lehetne gondolni.

IV) A vakok hozzátartozói s az iránt ük érdeklődő emberbarátok, kik a vakság legszörnyübb csapása által üldözött embertársaik jelene és jövője fölött (a kikürtölt aggodalmaknak vannak kitéve, vigasztalódást és megnyugvást találnak.

V) Végül (s ez a legfőbb s leghumánusabb érv) maguk a sorsnak ezen legiszonyubb sulya alatt nyögő vakok a rájuk forditandó, minden irányu istápolás (oktatás, nevelés, kenyérkereső foglalkoztatás és ápolás) által a fogyatékosságuk okozta rabság alól — emancipáltatnának, ezen, a szó anyagi és szellemi értelmében veendő „öröksötétség“-től megváltatnának és ezzel önmaguknak és a társadalomnak visszaadatnának.

VI) Legvégül igy talán elközelednék és elérkeznék az a boldog idő, amidőn már többé senki sem citálhatná ránk joggal a költőnek a maga idején méltó neheztelésből és elkeseredésből fakadott, ránk nézve megszégyenitő eme vádját:

„Ezer éve lomhán, gyáván,
Él egy nép a Duna hátán“.

A külföldön (fájdalom! még folyton csak arra hivatkozhatunk), nevezetesen Poroszországban, oly nagy az intézetek és foglalkoztató mühelyek száma, hogy ott ma már a mühelyből kigyengült (rokkant) munkásoknak menedékházakba leendő elhelyezése képezi a vakokról való gondoskodás legfőbb feladatát; továbbá Párisban pl. ahol a „Quinze-vingts“ (háromszázak) nevü ilyen menedékház (IX. vagyis Szt. Lajos által az első keresztes háboruban megvakult francia harcosok számára épitve) már 1260 óta áll, legujabban az „Ecole Braille“-lal kapcsolatban, a bástyákon kivül létesült még egy ilyen asylum, jobban mondva: asylumok számára egész roppant terület, hol az ide bejutó vakok mindenikének egy-egy külön háztartás (bebutorozott szoba, kamra, konyha) áll rendelkezésére, ahol azután az illető alapitványos feleségével, anyjával vagy nővérével önnállóan gazdálkodik; továbbá a kieli „Blindenheim“-ban még munkaképes, de már erősen hanyatló koru és erejü férfiak és nők vannak elhelyezve; a drezdai anyaintézet kiegészitő részét képező Königswarthában pedig a foglalkozó agg vakok számára a birtokukat képező óriási telken még temető is van; végül ujra csak Poroszországra térve vissza, a mult évben maga a német császár épittetett Königs-Wusterhausenben egy végrendeletileg ráhagyományozott nagy összegből impozáns menedékházat egy födél alatt ugyan, de férfiak és nők számára elkülönitett lakosztályokkal; Steglitzben pedig a Porosz királyság anyaintézete mellett, amelynek gyönyörö foglalkoztatóiban az ipar a halhatatlan nevü

és vasakaratu Wulff Károly alatt világhirüvé vált, most a legkomolyabban egy — „Feierabendhaus“ — (munkaszünetház, pihenőház) épitésére gondolnak s erre hozzávetőleg 400.000 márkát tartanak szükségesnek.

Hogy ilyen pihenőhelyre nekünk is csakhamar szükségünk lesz, azt bárki beláthatja, ha elgondolja, miszerint a mi iparos vakjaink is, — kiknek létszáma már jelenleg is majdnem 100 felé jár — idővel elfognak fáradni és a munkából kigyengülni és ha elgondolja, hogy azokat, akik eddig az intézet és egylet által folytatott — kétségkivül legcélszerübb — internátusi rendszerben tartattak és gyámolittattak, öreg napjaikban nem fognak beleszokni tudni az elhagyatottság sanyaru helyzetébe, a koldusbottal szerzett megkeseritett kenyérhez.

Igenis, hangsulyoznom kell, hogy egy internátusi rendszeren alapuló menedékházra volna mostanában legégetőbb szükségünk, mindazokkal a felszerelésekkel ellátva, melyek megkivántatnak ahhoz, hogy a munkában kimerült tanult vakok éltük hátralevő napjait megszokott környezetben, a legszükségesebb tisztességes megélhetési eszközök birtokában pihenés, nekik való üditő szórakozás, épületes és amennyire hanyatló testierejükből még telik, hasznos foglalkozásban tölthessék.

1898-ban az ősrégi Lübeckben láttam egy a mi céljainknak nagyjában megfelelő efajta asylumot.

Ez a „Hospitz des Heilingen Geistes“ volt.

Ennek berendezése a következő: egy roppant nagy, közös fedél alatt, mely az épületnek egy rengeteg templomforma külsőt ad, megkülönböztethetők: egy közös imaház és két hosszu, elkülönitett folyosó, melynek egyikét elaggott férfiak, másikát elagott nők lakják. Ezen látó elagottak mindenike egy külön, sajátmaga által rendbentartott, multjához és izléséhez mérten, legtöbbnyire még a kivülről magával hozott butorokkal felszerelt szobácskával birt; idejüknek egyrészét az asszonyok a takaritáson kivül főzéssel, foltozással töltötték; a férfiak pedig valami kedvenc még tőlük telő pepecseléssel — piszmogással — pipázással, olvasgatással, eközben pedig ugy, amint az ilyen előhaladt korban már történni szokott, karosszékeikre is leültek pihenni; mikor aztán mindent saját tetszésük szerint rendbehoztak, elmentek a kápolnába imádkozni, ahol valamikor, kétségkivül, oltári szentség is volt, amire különösen abból következtetek, hogy éppen ottlétem idején renoválták az oltár freskóképét, mely a Szüz Máriát és az ölében ülő kis Jézust ábrázolja, kiknek aranynimbuszát éppen akkor fejezték be.

Ebben a menedékházban, mely a szobacskákat kivéve, internátusi jelleggel bir, lehetne a mi vak ápoltjaink számára is feltalálni a megfelelő mintát, azzal a különbséggel, hogy a számukra közös ebédlőről (külön a férfiak, külön a nők) és társalgóról kellene gondoskodnunk, mely utóbbi helyen fölolvasások történnének és hangversenyek volnának rendezhetők; éppen igy lehetne egy kaszinói, egy könyvtári helyiséget, a még munkabiró és foglalkoztató zenészek számára egy pár zongora-cellát biztositani és berendezni.

E menedékház egyéb megkivántató tulajdonságát illetőleg pedig még a következőket bátorkodom megjegyezni:

a) legyen e menedékház a már ugyis egymás mellett álló anyaintézethez és foglaltoztatóhoz olyan közel, amennyire csak lehet, hogy igy ezen egy szerves egészet képező intézmények ellenőrzése és vezetése ugyancsak egy szellemben történhessék és az administratio meg legyen könnyitve, maguk az intézet, foglalkoztató és menedékház összes tagjai pedig bizonyos időben és alkalmakkor, egy jól organizált községet képzőleg, ugyan egy helyen (az uj intézet gyönyörü dísztermében) együttesen léphessenek fel s együttesen tarthassák ünnepségeiket;

b) hogy a vakok ilykép u. sz. a bölcsőtől a sirig saját világukba mondva mindent, ami életüket rájuk nézve képzővé és kedvessé, másokra nézve pedig tanulságossá és érdekessé teheti, egymás között megtalálhassanak;

c) hogy minden érdemes tudnivaló ugyanazon egy helyen legyen tanulmányozható és az összes idevágó intézkedéseket és tapasztalatokat, melyek az emlitett három intézményt közösen illetik és érdeklik, evidentiában lehessen tartani és az ügy javára értékesiteni;

d) hogy mindenki, a ki Budapestre a vakok ügyének tanulmányozása végett a müvelt nyugotról hozzánk ellátogat, kénytelen legyen — kellemesen csalódva megvallani, hogy nálunk többet talál, mint amennyit remélt; aki pedig minket keletről látogat meg és innen nyugotnak folytatja utját, kénytelen legyen további utaztában azt mondani: „ezt, vagy azt, vagy mindezt már Budapesten láttam“.

Az ide telepitendő menedékháznak még az lehetne előnye, hogy miután Budapestnek legszebb helyén, a Városligetben egészen a sétatér közvetlen közelében lehetne fölállitani, az ilyenfajta intézetek mellett okvetlen megkivántató terjedelmes kerthelyiségekről, mint teljesen fölöslegesekről egészen le lehetne mondani.

Midőn végül bátorkodom jelenteni, hogy az általam még 1898. október havában kért nagyobbfoku segély a magas tanügyi kormány közbejött támogató s az ügyet szivénviselő atyai intézkedései által tárgytalanná lett, amennyiben az akkor szintén terjedelmesebben fogalmazott beadványomban „Elisabethinum“ névvel jelzendő foglalkoztató mühelyeink már az általam tervelt alaknak mindenben megfelelőleg fennállanak és anyaintézetünkből kilépett vakjaink jólétének előmozditásában példás buzgalommal és dicséretes sikerrel müködnek.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 751·177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmult héten élve született 495 gyermek, meghalt 317 egyén, a születések tehát 178-al mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 351 törvényes, 144 törvénytelen; nemre nézve 258 fiu, 237 leány. Halvaszületett 16 gyermek, köztük 9 törvényes, 9 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra: 33·5

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 21·5 az egy éven felüli lakosságnál: 17·3, az öt éven felüli lakosságnál: 14·7.

A halottak közt volt 179 fi-, 138 nőnemü.

Az év eddigi 12 hetében élve született összesen 5765 gyermek, meghalt összesen 3291 egyén, a születések többlete tehát 2474; a mult év megfelelő időszakában született 5522, meghalt 3752, a születések többlete volt tehát 1770.

Az élveszülöttek közt volt 338 róm. kath., 1 görög kath. 5 görög keleti, 26 ágost evang, 49 helvét, 2 unitárius, 75 izraelita, 1 egyéb. Összesen 495, Halvaszületett összesen: 16.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1305 beteget, szaporodás 418, csökkenés 387, maradt a mult hét végén 1336. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 126 beteget, szaporodás, 58 csökkenés 42, maradt a mult hét végén 137. A Szt István-kórházban ápoltak a mult hét végén 806 beteget, szaporodás 299, csökkent 325, maradt e hét végén 780. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 987 beteget, szaporodás 152, csökkenés 165, maradt e hét végén 874. Összesen ápoltak a mult hét végén 3124 beteget, szaporodás 922, csökkenés 919, maradt e hét végén 3127.

Hirek a városházáról.

A tanács a császárfürdő ellen. Sulyos csapást mért legutóbb a császárfürdőre a főváros tanácsa egy határozatával, melylyel megszüntette a fürdő parkjának öntözésére szolgáló viz ingyenes kiszolgáltatását. Azzal indokolta meg ezt a tanács, hogy a park immár hasznothajtó vállalatnak tekinthető, a mely a közönségnek nem tesz többé méltánylást érdemlő szolgálatokat. E határozatot a márcibányi-féle császárfürdő kegyes vállalat most megfölebbezte a közgyüléshez, mert nagy mértékben igazságtalannak találja. A császárfürdő nem nyerészkedésre alapitott vállalat, hanem igenis jótékonyczélu intézmény, a melynek tiszta jövedelme utolsó krajcárig az irgalmas rend kórházaiban ápolt szegény betegek gyógyitására szolgál. A felebbezés szerint már maga az a körülmény is elegendő arra, hogy a főváros a fürdőt támogatásban részesitse. De eltekintve ettől, helytelen a tanács egész indokolása. A park igenis nagy szolgálatot tesz a publikumnak, a mely ezernyi tömegben sétál benne, élvezi a friss levegőt s használja pihenő padjait oly mértekben, hogy akárhányszor kiszoritja a fürdővendégeket is. A kegyes vállalat a közgyülést kéri ez okból, hogy továbbra is hagyja meg azt a vizkedvezményt, melyet a fürdő parkja eddig is élvezet.

—

Eltemetett üzletek. A budai főutczában az a különös dolog történt meg egy sor mindenféle üzlettel, hogy egész egyszerüen láthatatlanokká váltak. Oly magasra töltötték föl ugyanis egyes részeken az utczát, hogy az üzletek a mélységben vannak s lépcsőkön kell azokba lemenni. A tanács még ezenfelül elrendelte, hogy az utcza széleire korlátok is alkalmaztassanak. Ez a rendelkezés nagyon helyes, mert a hosszu elvonuló mélység éjszaka idején veszélyt képez; ámde a leszorult üzlettulajdonosok másként fogják föl a dolgot. Beadványt intéztek most a tanácshoz, melyben kérik a korlátok mellőzését, mert azok egészen eltakarják az üzleteket, s igy rájuk nézve biztos puszulást jelentenek.

—

A várbástya sétány. A milyen szépen megindult a várbástya krisztinavárosi rézsüje egy részének parkirozása, annyira elmaradt a márványlépcsőn tuli rész, a melyről ugylátszik egészen megfeledkeztek pedig e részen boritottak várfalakat, a miért is legjobban rászorul a parkirozásra s rendezésre. Minthogy a vár nyugati bástyásja egyedüli sétányát és üdülőhelyét képezi a várbelieknek, az I. kerületi elüljáróság vette kezébe a dolgot s előterjesztésben arra kérte legutóbb a tanácsot, hogy vegye figyelembe a várbeliek méltánylást érdemlő óhajtását s minél hamarabb vitesse keresztül a jelzett részek parkirozá i munkálatait.

—

A tanköteles gyermekek erkölcsei. A fővárosi iskolaszékek, mint már jelentettük — szorgosan foglalkoznak a kérdésnek a megoldásával, mi módon lehetne megakadályozni a szülőket abban a veszedelmes szokásukban, hogy korcsmákba, kávéházakba magukkal hordják a tanköteles gyermekeiket. Egy konkrét javaslaton dolgoznak most, a melyet a tanácshoz intéznek. A javoslat veleje, hogy minden oly szülő, aki iskolás gyermekét korcsmába, kávéházba, vagy más oly mulatozáshoz viszi, a mely a gyermek erkölcseire káros hatással lehet — megbirságolandó E rendszabály alkalmazásanak módozatait a tanácsnak a kormánynyal egyetértőleg kellene megállapitani. Az iskolaszéki javaslat megkonstruálásának legnagyobb nehézsége az ellenőrzés czélravezető módjának a megtalálása képezi.

—

A vizdijkedvezmények. Az uj vizdijszolgáltatási szabályrendelet szükségessé tette annak a megállapitását, hogy mely épületeknek adandó megint vizdijkedvezmény. A vizvezetéki igazgatóság előterjesztésére a tanács legutóbb intézkedett ez ügyben, s megállapitotta a kedvezmény hányadát is. Mindama közhasznu vagy humanisztikus intézetek, melyek eddig élvezték a kedvezményt, ezután is megkapják még pedig 50 százalékot. A hivatalok 30 százaléko, kapnak. Az adandó kedvezmény azonban sohasem lehet nagyobb a főváros önköltségénél, vagyis 50 százaléknál. A saját tulajdonát képező s bérbeadott épületek vizdijkedvezményéről külön intézkedik a tanács.

A villamos kocsik világitása. Általános a panasz a közönség sorában, hogy a közuti vaspálya kocsijain gyalázatosan rosz a világitás. A főváros közlekedési bizottmányának legutolsó ülésén is szóvá tétetett e panasz s a bizottmány tagjai hosszabb tanácskozás után kimondták, hogy e bajon a közönség jogos érdekei szempontjából okvetetlenül segiteni kell. Az ülésből kifolyólag előterjesztést tett a bizottmány a tanácsnak, a mely szerint a közuti vaspálya társaság fölszólitandó volna, hogy különösen az alsó vezetékü kocsik világitására erősebb áramot használjon. A világitás azért olyan gyenge, mert a társulat fukarkodik; már pedig azt nem szabad eltürni, hogy a különben virágzó társulat a fizető publikum érdekei rovására takarékoskodjék. Az előterjesztést véleményezés végett a mérnöki hivatalnak adta ki a tanács.

Közgazdaság.

Első Leánykiházasitási Egyesület m. sz. (Leány- és fiu-biztositó intézet). Folyó évi március hónapban 912 jutalékrész irattatott be és nászjutalékok fejében 59.853 korona 76 fillér fizettetett ki. 1902. január hó 1-től március 31-éig beirt összes jutalékrészek száma 3198 és a kifizetett nászjutalékok összege 132.274 korona 26 fillér.

SITÓ TÁRSASÁG BUDAPESTEN.

II. Életbiztosítási üzlet.

KIADÁSOK. Harminckilencedik évi zárszámla 1901. január 1-től december 31-ig. **BEVÉTELEK.**

	kor.	f.	kor.	f.		kor.	f.	kor.	f.
Törlesztett kötvények dija	731496	75			A mult évből áthozott dijtartalék			73011711	45
Visszaváltott kötvényekért	1360990	51			Befolyt dijak: ez évben kiállitott kötvények után	1353191	54		
Halálesetek után kifizetett károsszeg	2953847	63							
Lejárt kiházasitási tőkékért	3163983	35			az előbbi években kiállitott kötvények után	10775869	02		
Kiházasitási biztositásoknál haláleset következtében dijvisszatérités	90769	81							
Függőben levő károk és dijvisszatérítések tartaléka	673659	69			a biztos. tőke emelésére forditott nyeremények	61051	49	12190112	05
Függőben levő kiházasitási tőkék tartaléka	614928	54							
Évjáradékokért	326770	93							
Viszontbiztositási dijak	264801	02							
Bélyegekért	227445	42			Mult évi függőben volt károk és dijvisszatérítések tartaléka			573802	21
Irodai bér, postadijak, nyomtatványok, úti- és egyéb költségek	607130	03							
Tiszti fizetések	238837	48							
Jövedelmi adóért	24027	20			Mult évi függőbe volt kiházasitási tőkék tartaléka			603909	42
Orvosi dijakért	148396	01							
Szerzési és dijbehajtási költségek	836865	16							
Kisorsolt biztositások tartaléka	18000	—							
Behajthatlan tartozások leirása	38028	21	12319977	74	Illetékek			240445	91
Dijtartalék ez év végén			76690999	64	Kamatjövedelem			3468154	94
1901. évi nyeremény			1077158	60					
			90088135	98				90088135	98

VAGYON. Mérlegszámla 1901. december 31-én. **TEHER.**

	kor.	f		kor.	f.
Értékpapirok: 65.208,746 kor. 18 fil. ugyanis:			Dijtartalék: 78.255,565·23		
526,500 kor. n. é. magyar kir. 4%-os koronajáradék 94 kor. 25 fillérrel	496226	25	levonva a visz.-biztositási dijtartalékot 1.564,565·59	76690999	64
67,400 kor. n. é. magyar kir. 4%-os aranyjáradék 118 kor. 50 fillérrel	79869	—			
12.375,600 kor. n. é. magy. földhitelintéz. 4%-os záloglevelek 93 kor. 50 fil.	11571186	—	Biztossági alap	824152	28
14.341,000 kor. n. é. m. földhit.-int. 4%-os talajj. és szab. zálogl. 92 K 50 f	13265425	—	Kiházasitási tőkék nyerem.	862003	66
4.206,600 kor. n. é. m. földhitelint. 4%-os kor. zálogl. 92 kor. 50 fillérrel	3891105	—	Függőben levő károk és dijvisszatérítések tartaléka	673659	69
3.818,600 kor. n. é. pesti m. keresked. bank 4%-os kor. zálogl. 93 kor.	3551298	—			
77,000 kor. n. é. pesti m. keresked. bank 4½%-os zálogl. 97 kor. 50 fil.	75075	—	Függőben levő kiházasitási tőkék tartaléka	614928	54
134,000 kor. n. é. pesti m. keresked. bank 4½%-os közs. kölcsönkötv. 100 kor.	134000	—			
182,000 kor. n. é. kisbirt. orsz. földhitelint. 4½%-os zálogl. 97 kor. 50 fil.	177450	—	Tulélési csoportok számlája	206559	78
128,000 kor. n. é. kisbirt. orsz. földhitelint. 5%-os zálogl. 100 koronával	128000	—			
624,000 kor. n. é. magy. orsz. központi takarékp. 4½%-os zálogl. 98 koronával	611520	—	Előre fizetett dijak 1902–1903. évekre	4603	84
1.953,000 kor. n. é. egyes. bpesti fővárosi takarékp. 4%-os zálogl. 91 kor. 50 fil.	1786995	—			
200,000 kor. n. é. belvárosi takarékp. 4½%-os zálogl. 99 koronával	198000	—	Fel nem vett nyeremények 1900. évről	60	64
28,000 kor. n. é. pesti hazai első takarékp. egy. 4%-os zálogl. 94 koronával	26320	—			
58,200 kor. n. é. magyar jelz.-hitelb. 4%-os nyereménykölcs. kötv. 119 kor.	69258	—	Kisorsolt biztositások tartaléka	18000	—
Magyar jelzálog-hitelb. 4%-os kölcs. 9 drb nyereményjegye 22 kor. 50 fil.	202	50			
544,000 kor. n. é. magyar jelz.-hitelb. 4½%-os zálogl. 98 korona	533120	—	Viszontbiztositó intézetek és mások követelései	57637	22
4.856,400 kor. n. é. Bpest fővárosi 4½%-os kölcsönkötv. 98 kor. 50 fillérrel	4783554	—			
753,600 kor. n. é. Bpest főv. 4%-os kor. kölcsönkötv. 88 kor. 75 fillérrel	668820	—	1901. évi nyeremény	1077158	60
829,000 kor. n. é. m. kir. államvas. ezüstkölcs. 4½%-os kötv. 100 koronával	829000	—			
700,000 kor. n. é. m. kir. államvas. aranykölcs. 4½%-os kötv. 121 kor. 35 fil.	849450	—			
192,800 kor. n. é. m. kir. kel.vas. államkölcs. 5%-os aranykötv. 119 koronával	229432	—			
685,000 kor. n. é. m. kir. 4%-os földtelherment. kötv. 93 kor. 50 fillérrel	640475	—			
13.453,900 kor. n. é. m. kir. italm. jogkártal. 4½%-os kötv. 100 koronával	13453900	—			
Beszterczebánya-brezovai és piski-vajdahunyadi vasuti els. kötvény	1716474	77			
4.396,000 kor. n. é. triest-parenzoi h. é. vas. 4%-os elsőbbs. kötv. 95 kor.	4176200	—			
275,600 kor. n. é. egyes. államad. 4²/₁₀%-os papirj. (máj.—nov. lejár) 98 K 90 f	272568	40			
200,000 kor. n. é. egyes. államad. 4²/₁₀%-os papirj. (febr.—aug.) 98 kor. 85 fil.	197700	—			
90,000 kor. n. é. osztrák 4%-os koronajáradék 96 koronával	86400	—			
537,800 Lire olasz 5%-os járadék és kamatai	504822	26			
Tulélési csoportok értékpapirjai: 204,900 kor. n. é. magyar kir. italmérési jogkártalanitási 4½%-os kötvények 100 koronával	204900	—			
1901-ben esedékes kamatok	411615	70			
Jelzálog-kölcsönök	2909210	01			
Kötvény-kölcsönök	8741596	—			
Viszontbizt. kötvény-kölcsönök	9539	68			
A központ tartozása folyó számlán	1443816	46			
Vezér- és főügynökségek és mások tartozásai	2305239	86			
	81029763	89		81029763	89

Budapest, 1901. december hó 31-én.

Kacsvinszky János,
életbiztositási könyvvivő.

Az igazgatóság:

Gergely Tódor.
a központi könyvezés főnöke.

Báró Harkányi Frigyes, Jeney Lajos, László Zsigmond, Orlody Vilmos, gróf Zichy Nándor.

Szende Károly, aligazgató.

A fenti zárszámlákat és mérlegeket megvizsgálván, azokat a törvényben s az alapszabályokban meghatározott elvek szerint készülteknek és azok egyes tételeit a fő- és segédkönyvekkel teljesen megegyezőknek találtuk.

Budapest, 1902. március hó 31-én.

A felügyelő-bizottság:

Szeszovicsy Albert, Burchard-Bélaváry Konrád, Hajós József, Németh Titusz, báró Radvánszky Géza.

A
veszélymentes
kőbetétü
Phőnix-
gyorsfőző
a tüzveszélyt
teljesen kizárja
és 40% szeszt
megtakarit.

Kapható minden jobb vaskereskedésben
és konyhafelszerelési üzletekben.
Nagybani elárusitás:
Makó Mihály, Budapest, Üllői-ut 2.
Ringelsen testvérek, Báthory- és Hold-utca sarok.

Budapesti közuti vaspálya társaság.

HIRDETMÉNY.

A „Budapesti közuti vaspálya társaság“

XXXVII-ik rendes közgyülése

folyó évi április hó 16-án délután 3 és fél órakor, a társulat saját épületében, Budapesten, V. kerület, Lipót-körut 22. szám alatt fog megtartatni.

Napirend:

1. Igazgatósági évi jelentés; előterjesztése az 1901. évi zárszámadásnak és mérlegnek és a felügyelő-bizottság erre vonatkozó jelentésének, az osztalék megállapitása, határozat a felmentvény megadása érdemében.
2. A felügyelő-bizottság kiegészitése.
3. A választmány ujbóli megválasztása.
4. Több részvényes inditványai:

Meghatalmazás visszavonása részvényértékesités tárgyában, — mérleg részletezése tárgyában, — alapszabály 15, 20, 27, 40. §§-ainak módositása, alapszabály 13. §-ának módositása tárgyában — vasutépitési leszámolás rendkivüli közgyülésen, — nyilvános versenytárgyalás behozatala munka és anyag beszerzése tárgyában, — részvényfelpénz leszámolás rendkivüli közgyülésen, — uj részvények forgalomba helyezésének korlátozása, — a társaság tulajdonát képező idegen vasuti czimletek beszerzésének és bevételének elszámolása és ezen vasutaknál való képviselet tárczában levő részvények letétbe helyezése, — alapszabály 24. §-ának módositása, — szolgálati rendtartás előterjesztése az igazgatóság különféle ténykedésének elbirálása tárgyában.

Szavazati jogot adnak a társaság közgyülésein (alapszabályok 15. és 20. §§.) egyaránt a társaság részvényei s illetőleg élvezeti jegyei, ha legalább négy nappal a közgyülés előtt az igazgatóságnál letéteményeztetnek; 20 darabrészvény vagy élvezeti jegy után egy szavazat gyakorolható, oly megszoritással azonban, hogy 20 szavazatnál többet egy részvényes sem gyakorolhat sem saját nevében, sem pedig megbizásból.

Felhivatnak tehát a t. cz. részvényes urak, kik a jelen közgyülésen részt venni óhajtanak, miszerint a czimleteiket, a szelvényekkel együtt, beleértvea folyó évi május 1-én lejárót is, **szám- és névjegyzék kiséretében** bezárólag folyó évi április hó 12-ig az igazgatóságnál (Budapesten, V., Lipót-körut 22. szám) délelőtt 9—12 óra között, téritvény mellett ietenni méltóztassanak, hol a szavazási igazolványokkal egyidejüleg az előterjesztendő zárszámla és mérleg, valamint a felügyelő-bizottság jelentése is átvehető lesz.

A letéthez szükséges nyomtatványok a társaság pénzügyi szakosztályában dijmentesen kaphatók.

Budapest, 1902. márczius 22 én.

Az igazgatóság.

(Utánnyomás nem dijaztatik.)

Belvárosi Könyvnyomda Budapest, Váczi-u. 81.

V. évfolyam. Budapest, 1902. április 13-án. 15. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP

TARTALOM:

Az inkompatibilitás.
Négyfölebbezés.
A városi mérnökök akciója.
A villamos vasut.
Tanulságok a Kossuth mauzoleum kérdésében.
Budapest fürdői.
A közgyülésből.
A belváros vasutja.
A jég.
Statisztika.
Hirek a városházáról.
Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 kor. Fél évre . . . . . 6 kor.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, IV., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

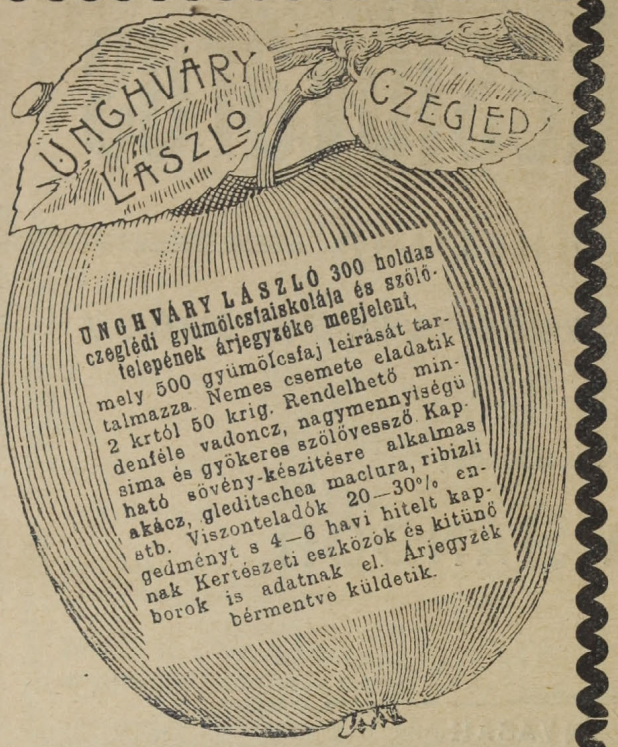

UNGHVÁRY LÁSZLÓ 300 holdas czeglédi gyümölcstaiskolája és szőlőtelepének árjegyzéke megjelent, mely 500 gyümölcsfaj leirását tartalmazza. Nemes csemete eladatik 2 krtól 50 krig. Rendelhető minden féle vadoncz, nagymennyiségü sima és gyökeres szőlővessző. Kapható sövény-készitésre alkalmas akácz, gleditschea maclura, ribizli stb. Viszonteladók 20—30% engedményt s 4—6 havi hitelt kapnak. Kertészeti eszközök és kitünő borok is adatnak el. Árjegyzék bérmentve küldetik.

Több száz kiváló orvos ajánlja

Szt. Lukácsfürdői hegyiforrás

Legyen mindennapi italod!

Kapható mindenütt.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részv-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében, valamint folyó-számlában (chek-számlán). A 10%-os betét-kamatadót az intézet fizeti,) 4% **kamatozással,**

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

o o o o o **Kézi zálogüzletei:** o o o o o

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok. — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

o o o o o o o o o IRODÁI: o o o o o o o o o

VI. kerület, Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek o o o o o o o o o o o o o o o o o o keretébe tartozó üzletágakkal. o o o

Üzleti órák: d. e. $\frac{1}{2}$9—$\frac{1}{2}$1-ig, d. u. 3—$\frac{1}{2}$5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 4.

NEW-YORK, életbiztositó-társaság.

Alakult 1845-ben.

Az összes nyeremények a biztositottak tulajdona.

Kivonat az 1900. évi üzleti jelentésből:

Aktivák összege	**1 milliárd 293**	millió korona
Évi bevétel	**290**	„ „
1900-ban a biztositottaknak kifizettetett	**115**	„ „
1900-ban kötött uj üzletek összege	**1 milliárd 146**	„ „
Tiszta fölösleg 1900. végén	**225**	„ „

Az 1900-ban a biztositottaknak kifizetett nyereményosztalékok összege 14 millió koronára rugott.

A New-York a müvelt világ összes országaiban bir fiókokkal.

A Ney-York kötvénye megtámadhatatlan a kiállitás napjától fogva.

Referenciák Magyarországon: A magyar általános hitelbank. Pesti magyar kereskedelmi bank.

Magyarországi vezérigazgatóság:

Budapest, Erzsébet-körut 9—II. szám. (New-York palota.)

V. évfolyam. Budapest, 1902. április 13. 15. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre . . . . . 12 Kor.
Félévre . . . . . 6 Kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

Az inkompatibilitás.

Nem vagyunk hivei az inkompatibilis városatyáknak. Elsők között küzdöttünk mindig, amikor az inkompatibilitás letöréséről volt szó. De nem vagyunk barátai a mesterséges botrányhajhászásnak sem. Már pedig annak az összeférhetetlenségi akciónak, amelyet közgyülésről közgyülésre halasztanak, kizárólag a botránycsinálás az alapja. Minden héten világgá röppentik a hirt, hogy a legközelebbi közgyülésen megindítják az akciót az inkompatibilis városatyák ellen. Ha ennek az akciónak lenne igazságos erkölcsi alapja, már régen erőre jutott volna.

Az 1872. évi XXXVI. törvénycikk kétségtelenül olyan tág határokat szab az összeférhetetlenségre, hogy annak keretén belül az inkompatibilitásnak kiirtása teljes lehetetlenség. A törvény 23. §-a azt mondja, hogy aki a főváros javadalmait haszonbérli, vagy a fővárossal számadási viszonyban áll, bizottsági tag nem lehet. Ez a szükszavu korlátozás nem alkalmas az inkompatibilitásnak erkölcsi alapon való rendezésére. A szabad mérlegelés tárgya, hogy mi az a számadási viszony. A közigazgatási bíróság több konkrét eset alkalmával kimondotta, hogy a számadási viszony csak személyekre vonatkozik, vállalatokra nem. De a személyekre is csak akkor, ha a számadási viszony megkötött szerződésben jut kifejezésre.

Ennek a magyarázatnak az eredménye, hogy nem lehet városatya az az iparos, aki nyilvános árlejtésen legolcsóbb ajánlatot tesz s igy a valóságban bizonyos összeget megtakarit a községi háztartásnak. Azonban minden aggodalom nélkül megtarthatják a mandátumot azoknak a vállalatoknak a vezérigazgatói és tisztviselői, amelyek évtizedekre szóló szerződést kötöttek a várossal. De formailag jogosan tartják meg a mandátumukat azok az iparosok és kereskedők is, akiknek nem nyilvánosan tartott árlejtésen vállalkoznak közmunka teljesitésére, hanem akiknél a tanács, vagy annak illetékes közege rövid uton, minden más vállalkozás mellőzésével, konkurrencia kizárásával rövid uton megrendeli a szükséges cikk szállitását. Az illető szállitja a megrendelt árut, a központi pénztár kifizeti, tehát elszámolási viszony nincsen.

Ilyen viszonyok mellett, ilyen törvénynek a keretében lehetetlen az inkompatibilitásnak komoly végrehajtása. S ha az akció iránya és törekvése az lenne, hogy a főváros törvényhatósága sürgősen és energikusan követelje az összeférhetetlenségnek a törvényben való szabatos rendezését, készséggel csatlakoznánk a mozgalomhoz. Ámde nem ez a cél. Nem is lehet az.

A belügyminiszter a képviselőház előtt határozott igéretet tett, hogy az uj fővárosi törvényt még ebben az évben a törvényhozás elé terjeszti. Nem kételkedhetünk abban, hogy az uj törvény szerencsésebb alapon, szigorubb keretekben és világosabban fog intézkedni aziránt, hogy azok, a kik a várossal, mint fogyasztóval, mint munkaadóval bármi cimen összeköttetésben vannak, akik mesterségük vagy vállalkozásuk révén hasznot vagy kárt szenvedhetnek a tanács döntése által, a törvényhatóságnak tagjai ne lehessenek. Nincsen okunk, hogy a belügyminiszter határozott igéretében kételkedjünk. De ha nem is az idén, a jövő évben kétségtelenül meglesz az uj fővárosi törvény. A jövő év őszén lesz a restauráció, a bizottsági tagok felének lejár a mandátuma. Nagyon valószinü, legalább nagyon kivánatos,

hogy a jövő esztendőben már az uj törvény alapján válaszszunk.

Ma tehát a kérdés csak az lehet, vajjon helyes és észszerü-e nagy apparátussal komoly akciót inditani a mai rend ellen, amelyet a törvényhozás előreláthatólag egy esztendőn belül megdönt. Ne azt keressük azonban, hogy csinálhatunk-e botrányt, hanem, hogy használhatunk-e vele a köznek, szolgáljuk-e vele a főváros közérdekét. Meggyőződésünk szerint nem. Semmiféle akció a mai rend keretét a mostani törvény alapján, amelyet jogerős közigazgatási birósági döntések erősitenek, megdönteni nem lehet. Nem tudjuk, hogy van-e ma olyan városatya, akinek olyan számadási viszonya lenne a fővárossal, amelynek alapján a formai inkompatibilitást is meg lehetne állapitani. Ha van is, azokat sem lóditják ki a városatyai székből. Fájdalom, erre is van már tapasztalatunk, van jogerős döntésünk. Elegendő a szerződést egy strohmannra átruházni s mentve a mandátum. Mindnyájan tudjuk, hogy ma is divatos a stróhmannal való pályázás. Egy idegen pályázik s megkapja a munkát. Többet azután nem is törődik a dologgal. A müvezetőség nem is vele tárgyal tovább, hanem a városatyával. A városatya szállitja a saját mühelyéből, a saját embereivel a munkát, maga egyezkedik, tárgyal a kivitelre vonatkozólag s a névleges vállalkozó csak a számlán szerepel. De ott már csak igazán névleg, mert a számlára a pénzt már a városatya, vagy annak megbizottja veszi föl.

A mai törvény alapján ilyen mederbe terelődnék az egész inkompatibilitás. Már pedig meggyőződé ünk szerint ennél sokkal jobb, sokkal tisztább és megbizhatóbb, ha maga a városatya vállalkozik. legalább viseli a felelősséget is. Ma azonban csak a hasznát látja a vállalkozásnak s mivel senkinek felelősséggel nem tartozik, a titkos mühelyben sokkal bátrabban operálhat.

Az ilyen rendezésből nem kérünk. Mi nem botrányt akarunk, hanem a dolgoknak komoly, alapos rendezését. Nem elégszünk meg olyan akcióval, amelynek előreláthatólag nem lehet más célja és eredménye, mint egyeseknek kellemetlenkedni. De igenis követeljük, hogy az uj fővárosi törvényt mielőbb léptessék életbe s hogy az uj törvény akadályozza meg azt, hogy egyesek jó üzletek kötésére használhassák föl a közönség bizalmának a mandátumát. Az uj törvénynek első sorban a mindenki által ismert, de stróhmanokkal takart üzleti vállalkozást kell kiirtania a törvényhatóság teréből.

Négy fölebbezés.

Hiába való volt a magánérdeknek minden erőfeszitése, hiába vett szolgálatába a magánérdek minden fegyvert, a törvényhatóság termében a közérdek fényes győzelmet aratott. Azt hittük, hogy a közgyülés megnyilatkozása végre észre fogja téríteni azokat az urakat, akik az akció élén állottak s megfogják érteni, hogy a magánérdek, vagy kerületi érdek nem döntheti romba a közérdeket. Hisz azok az urak a fővárosnak polgárai is, nekik is érezniök kellene, hogy mivel tartoznak a közérdeknek. Ugylátszik, hogy nem tanultak a közgyülés határozatából s azt hiszik, hogy a kormánynál ki lehet járni a magánérdek megvalósitását a közérdek rovására is. Nem hisszük. Lehetetlennek tartjuk, hogy az a belügyminiszter, aki csaknem valamennyi leiratában éppen arra figyelmezteti a várost, hogy a közigazgatásban ne engedje urrá lenni a váltakozó érdekcsoportok ötletszerü akaratát, konkrét esetben ő portálja az érdekcsoportokat, a közérdek kárára.

A sertés-közvágóhidról, illetőleg a közvágóhid szabályrendeletéről szólunk. A közgyülés nagy többséggel elfogadta a szabályrendeletet. Nem is tehetett mást. A közel öt millióba került közvágóhidat május elsején meg kell nyitni. Két hét mulva tehát már meg kell nyitni a közvágóhidat s elég baj, hogy még ma sincsen jóváhagyott szabályzat, mert már nagyon itt volna az ideje, hogy a megnyitással kapcsolatos szervezést és előkészitést végrehajtsák. Igaz, hogy az ügyosztály megtette már az összes előkészületeket, de azokat már végre is kellene hajtani.

A közgyülés határozata ellen négy fölebbezést adtak be: Az ó-budaiak arra kérik a belügyminisztert, hogy nekik öt évi átmeneti időt adjon. Tehát rést akarnak ütni a közvágóhid kötelező használatán. Maga a kérelem eléggé bizonyitja, hogy itt csak néhány ember akar látszólagos érdemeket szerezni az érdekelt iparosok előtt. Hisz öt év mulva ugyanolyan nehézségekkel kellene megküzdeniök az ó-budaiaknak, mint most. Öt év mulva sem lesz közelebb Ó-Buda a Ferencvároshoz s ha most megromlik a hus, amig a közvágóhidról Ó-Budára viszik, megfog az romlani öt év mulva is. S ha akkor nem fog megromlani, nem romlik meg ma sem. Maga az a tény, hogy az ó-budaiak csak öt esztendőre kérnek privilégiumot, legjobban bizonyitja, hogy ők csak különös kedvezményt kivánnak a maguk számára anélkül, hogy bárminő közszükség azt megokolttá tenné. Az ó-budaiak nagy bölcsen ugy okoskodnak, hogyha nekik sikerülne menekülniök az általános kötelezettség alul, akkor ellátnák hussal a pesti henteseket is. Az bizonyos, hogy a néhány ó-budai husvágó nem győzne eleget vágni a pestieknek, de a közvagóhidat becsukhatná a város.

A másik fölebbezést a hentes-ipartestület adta be. Az ipartestületnek két kérelme van: Az élősulyban való árusitásnak s a dara-etetésnek az eltörlése. Tulaj-

donképpen egyiknek sincsen köze a közvágóhidhoz. Az élősulyban való eladás meg fogja szüntetni azt a rettenetesen sok visszaélést, amely ma a sertésvásárokon van. A dara-etetés megtiltásának az lenne az eredménye, hogy már hizlalóra fogott sertést nem hajtanának a vásárra. Aki valaha csak egy darab sertést hizlalt, tudja, hogy az otthon darával etetett sertés a szemes kukoricát meg nem eszi, meg sem tudja enni. Széll Kálmán belügyminiszter köztudomás szerint jó gazda, igy őt a hentesek frázisokkal félre nem vezetik.

A harmadik fölebbezők a kőbányaiak. Ők már aztán mindent akarnak. Vásárdijmentességet, a közvágóhid kötelezettsége alul való menekülést. Vezérük Saly rendőrtanácsos. A rendőrtanácsos urnak könnyü sora van. Mint állami hivatalnok, soha egy fillérrel sem járult a községi adóhoz, amiből a közvágóhidat épitették. Ő nem tudja, nem érzi, hogy mi az a községi adó. Keveset érinti, ha ezer százalékra emelik is föl a községi adót. Ő nem járul hozzá, az ő pénzéből egy fillér sincsen benne. Neki idegen pénz a községi adó, könnyen is bánik vele. Ha az egész öt millió befektetés elvész is, neki egy fillérje sem bánja. De rendőrtanácsos ur, nekünk drága ám az az öt millió, amit a polgárság verejtékes adójából fektettek be. Nekünk adófizető polgároknak nem közömbös, hogy mekkora az adónk, mi jogosan tiltakozhatunk az ellen, hogy adót nem fizetők olyan veszedelembe sodorjanak egy közintézményt, amelynek az árát az adózók fizetik meg. Elég képtelen dolog, hogy a törvényhatóságban olyan emberek ülhetnek, akik községi adót nem fizetnek s igy nem is érzik, nem is tudják, hogy mit követel az adófizető polgárság érdeke.

A negyedik fölebbezést végül a szalámi-gyárosok produkálták. Nem mondanak egy betü ujat sem. Megismétlik azt, aminek a tarthatatlanságát már a polgármester kimutatta.

Kiváncsian várjuk a belügyminiszter döntését. Látni fogjuk, hogy komoly törekvése-e a kormánynak, hogy a közérdek rovására törő érdek-csoportok érvényesülését érvénytelenné tegye.

A városi mérnökök akciója.

A fővárosi törvény tervbe vett revizióját elé különösen nagy reménységgel néznek a főváros mérnökei, akiknek tagadhatatlanul a közérdek ellenére a főváros háztartásában ez idő szerint jóval kevesebb vezető szerepünk van, mint amennyi őket müködési körük fontossága szerint méltán megilleti; s a kik első sorban, lépten-nyomon leginkább érzik azt a visszásságot, mely előáll mindenkor, amidőn szaktudást igénylő, nem egyszer bonyolult technikai kérdésekben alaikus ügyosztály vagy tanács kénytelen állást foglalni, határozni, sőt ezért még felelősséget is vállalni.

Nyilvánvaló, hogy a fővárosi adminisztratió helyességének és tökéletesedésének nagy érdeke, hogy ebben a nagy apparatusban minden ember a maga helyére legyen beosztva. Pedig ebben — az annyiszor vitált nyugoteuropai városokkal szemben — ugyancsak maradi állapotok vannak nálunk. Mig más nagy államokban a haladó korral, mindenütt siettek a technikus erőt az állam és közigazgatás gépezetébe minél nagyobb mértékben bevonni, addig nálunk a technikus ma is majdnem teljesen ismeretlen.

Az, hogy ma már a mérnök nem lehet olyan univerzális szaktudós, mint amilyen pl. az egyetemi orvos, s hogy a technikán külön gépészeti, épitészi, ut, vasut, és hidépitési, vegyészi és elektrotechnikai fakultás és ezekre külön-külön oklevél van, ezt még a legtöbb „intelligens“ lateiner ember sem tudja. Csakis igy eshetik meg, hogy a magas épitési-osztály vezetője nem épitész, hanem mérnök. Nagy kérdés, hogy azok az ismeretes technikai bellépések, a főváros megannyi helytelen szabályozása, „város épitési“ (?) intézkedései ugyanigy alakultak volna-e, ha a fővaros bonyolult administrátiójának egész vonalán, müszaki ügyekben a müszaki ember, még pedig a kellően qualifikált müszaki ember érvényesülhetne? Az érvényesülés, s az ügyek tisztultabb és helyesebb irányba leendő terelése pedig csak ugy képzelhető, ha először a technikust a maga helyére állitják, földmérési dolgokat ne vezessen gépész mérnök; viszont magas épitési teendőket ne bizzanak utépitőmérnökre. Másodszor állitsák végre a szaküggyek élére magát a szakembert, s adjanak helyet a technikusnak a tanácsban.

Ezek azok a kérdések, melyek a főváros mérnökeit, de meg a főváros ügyeit ismerő szak- és nem szakembereket is ujabban mindinkább foglalkoztatják. A „magyar mérnök és épitészegylet“ felkarolva a főváros müszaki ügyeinek érdekét, memorandumot dolgozott ki, hogy a fővárosi törvény revisiójába mikép lenne a közérdek szempontjából a mérnöki hiv. administratiójának szervezése leghelyesebben beillesztendő. Ebben főleg a qualifikatiónális törvény oly módositását javasolják, hogy az egyik alpolgármesteri állás, s a müszaki ügyekkel foglalkozó ügyosztályokat vezető tanácsnoki állások mindenkor csakis mérnökökkel töltessenek be.

Ezt a javaslatot a mérnök-egylet küldöttségileg már hetekkel ezelőtt átnyujtotta a belügyminiszternek, s a fővárosi mérnöki hivatal tagjai az abban foglalt alapelveket elfogadva, a héten gyülést tartottak s elhatározták, hogy az akciót a fővárosi mérnökök nevében is támogatják.

Egy teknikus

A villamos vasut.

A mélyen tisztelt honatyák a héten megint ráfeküdtek a fővárosra. A kereskedelmi tárca költségvetésének a tárgyalása adta meg az alkalmat a honatyáknak, hogy fölfedezzék a budapesti villamos vasuti mizériákat s azzal kapcsolatban üssenek egyet-kettőt a fővároson. A főváros azt is kibirja. Alig érdemes azokra a fölszólalásokra több szót vesztegetni. Azokban a beszédekben a rosszakaratnál csak a honatyák tájékozatlansága volt nagyobb. Nemcsak a dolgok jogi természetével nem törődtek, hanem még azt sem figyelték meg, miélőtt az ország nyilvánossága előtt vádat emeltek, hogy milyen maga a közlekedés. Csak egy esetre hivatkozunk. Az egyik képviselő kifogást tett az ellen, hogy a Kalvin-téren apró villamos kocsi közlekednek s azért közlekedik olyan sok villamos a Kalvin-téren. Ha csak egyszer megfigyelte volna mélyen tisztelt honatya, hamarosan meggyőződhetett volna arról, hogy a Kalvin-téren kis kocsi egyáltalán nem közlekedik.

Ilyen megbizható alapon épült föl a többi vádpont is. Nem tagadjuk, hogy villamos közlekedésünk még nem ideális, de legalább is nagy elfogultság kell annak az állitására, hogy a budapesti villamos közlekedés rosszabb, mint a kontinens bármely városának a közlekedése. Ezt már kereken tagadjuk. Még Amerikából is jönnek tudósok és szakemberek a budapesti villamos közlekedés tanulmányozására. Éppen villamos vasuti közlekedésünk az, amelylyel bármely külföldi nagy várossal eredménynyel versenyezhetünk.

Hogy mennyire benne élünk a bécsi szellemben, legjobban bizonyitja, hogy a bécsi közlekedést akarják nekünk peldának állitani. Hát abból a példából nem kérünk. Büszkén állitjuk, hogy a mi villamos közlekedésünk aránytalanul jobb a bécsinél.

Az általános vádakra nem is reflektálnánk, ha a fölszólalt képviselők két olyan konkrét dolgot nem emlitenek, amelyet szó nélkül nem hagyhatunk, mert azoknak hirdetését veszedelmes propagandának tartjuk.

Az egyik konkrét dolog, hogy a sürü közlekedést meg kell szüntetni, s a helyett egy-két nagyobb kocsit indítsanak a végállomásokról nagyobb időközökben. Ez az elv ellenkezik a közuti közlekedés természetével. A villamos vasutat az a közönség használja, a mely a város egyik pontjáról a másikra gyorsan akar eljutni. A nagyközönség, amelynek drágább az ideje, mint a képviselő uraké, megköszönnék, ha mondjuk a nagy körúton csak tiz percenkint jönne egy kocsi s a közönségnek tiz percig kellene várakoznia a másik kocsira. Nagyon csekély vigasztalása lenne abból, hogy tiz perc mulva két nagy kocsit kap. Nincs az a türelmes publikum, amely tiz percig várakoznék az állomásokon, amikor sietős dolga van. Akkor a gyalogközlekedés sokkal gyorsabb lenne mint a villamos közlekedés. Ha pedig ráadásul az állóhelyeket is megszüntetnék, akkor tiz perces közlekedés mellett olyan nagy forgalmu vonalon, mint a nagykörut, egész vonatokat kellene inditani. Az akadályozná meg csak igazán a közforgalmat s kétségtelen, hogy a most fölszólalt képviselő ur tiltakoznék ellene első sorban.

Ha a képviselő ur csak egy alkalommal részt venne a közlekedési bizottság ülésén, amikor a villamos vasutak menetrendjét megállapitják, akkor látná, hogy milyen ádáz küzdelmet kell megvivnia a bizottságnak a vállalattal, hogy egyik másik relációban a közlekedést egy perccel süritse. Az ideális közlekedés éppen az lenne, ha miden pillanatban kaphatnék kocsit, amely oda visz, ahol dolgom van. Természetesen ezt igy megvalósitani nem lehet, de amennyire a körülmények megengedik, közeledni kell ehez az állapothoz, s nem távolodni tőle. A jó közlekedés első föltétele a gyors és sürü közlekedés.

A másik konkrét dolog a Kossuth Lajos-utcai villamos vasut dolga. A mélyen tisztelt honatya a Kossuth Lajos-utcát félti a villamos vasut zajától. Attól fél, hogy az ő kellemes déli sétáját zavarni fogja a villamos vasut csengője. Hogy a Belváros hanyatló ipara és kereskedelme megköveteli a vasutat, hogy a főváros közérdeke parancsolólag követeli, hogy Pestnek és Budának szivét a villamos vasut összekösse, azzal a mélyen tisztelt honatya nem törődik. Hiszen még csak nem is az ő kerületéről van szó. Ő a fővárosnak csak a kellemetességeit akarja élvezni. A fővárost azonban más szempontoknak kell vezérelnie. A főváros egyesek kényelmének nem áldozhatja föl a közérdeket.

Érdekes és jellemző különben az egész akcióra, hogy az egyik képviselő azért panaszkodott, hogy néhány képviselőnek, tehát előkelő urnak egy megállóhelynél a szabad ég alatt kellett várnia a villamos kocsira. Hát nem nagy bün az, hogy ebben a demokratikus világban az a nyomorult villamos kocsi még az előkelő képviselő urakat is megvárakoztatta. Már pedig akárhogyan panaszkodik a képviselő ur, mi éppen a villamos kocsit tartjuk demokratikusnak. Az egyformán fogadja be a szegény választót és az előkelő megválasztottat. A villamos kocsiban nincsen előkelőség se képviselői tekintély.

Ez a villamos vita ujabb bizonyitékát adta, hogy a tisztelt képviselő urak az ő igényeiknek megfelelően szeretnék berendezni Budapestet. Ez természetesen nem lehet akadálya annak, hogy a főváros az ő igényeiket figyelmen kivül hagyva, az adófizető polgárság érdekeinek megfelelően rendezkedjék be.

Tanulságok a Kossuth mauzoleum kérdésében.

Az imént lezajlott szerdai közgyüléssel a Kossuth mauzoleum sok heves vitára alkalmat nyujtott pályázati kérdése ugy a hogy lekerült egyelőre a közgyülés napirendjéről. Lehet, hogy a jury itéletét megfellebezett pályázók és müvész egyesületek a reménytelen küzdelem után leszerelik a vitorlákat, s egy ujabb szomoru tapasztalat árán tovább nem rekrimirálnak, de viszont az sem lehetetlen, hogy Polonyi s többi fölszólalt fiskális bizottsági tag, kifejtett nézetei hallatára, vérszemet kapva, a társadalom és müvész-egyesületek rokonszervével és támogatásával megindított, eddigi ügyüknek a bíróságnál keresik igazságos elbirálását. Bárminő fordulatot is vesz a dolog, az eddigi eljárás eredményéből is rikitóan szürődnek le ismét azok a tanulságok, amelyeket majdnem minden müvészi feladat szerencsétlen megoldásánál u t ó l a g o s a n levonunk, hogy azonban legközelebb — ujra n e vegyük hasznát.

Apró személyes érdekektől menten és a tiszta müvészi felfogás követelte önzetlen pártatlansággal — még kevésbbé a helyzet magaslatára emelkedő, fölényes s z a k t u d á s s a l, valljuk meg őszintén, vajmi ritkán tudunk itélkezni.

Mindkét fel, pályázók is, bírálók is, egyforma szivósággal védik álláspontjukat és bizalmatlankodnak egymás iránt, pedig hiba rendszerint mindkét oldalon történik, s a kihámozható igazság itt is csak a középen van.

Mert hibások egyfelöl maguk a pályázók, mikor belemennek egy pályázatba annélkül, hogy jó előre tiltakoznának az ellen, hogy pályabirákul nem odavaló, müvészi felfogással és tudással nem biró, s eszerint a müvészet közérdeke szempontjából mi biztositékot sem nyujtó elemek küldessenek ki. Hibásak másrészről, hogy akkor, mikor a kivánt nagy gypsz-modelek felállitásával, a pályázók inkognitójának megtartása minden szakértő előtt abovó lehetetlenek tekinthető ugyancsak jó előre nem tiltakoztak a pályázatnak, amugy is elavult titkos módja ellen.

De elsőfoku vádlott mindezekben természetesen a másik fél, a pályázatot ki irt hatóság, illetőleg annak müvészi tanácsadója is. A hatóság az ő bürokratikus apparátusával ezt a szép, magasztos és kiválóan müvészi feladatot jogilag, sőt csak jogilag teljesen correcten, a formák és szabályzatok szigoru betartásával éppen csak ugy intézte el, mint a hogy akárminő más vállalati munkáit is leszokta bonyolitani. A biráló bizottságba kiküldött tagok szaktudásának előzetes alapos mérlegelését, az ügyeknek körültekintő óvatos, s müvészi érzékre való irányitását eljárásában vajmi hiába keressük. Apró épitésrendőri ügyek és épitési vállalatokkal kapcsolatban esnek felmerült elszámolási viták elbirálásában kitünően bevált bizottsági tagok küldettek ki az ismeretes sommás módon, persze kellő gondoskodással a kerületenkénti képviseletre, mint a hogy az bármely alárendelt közmunkánál szokás.

Kiküldötték a középitési igazgatót, a ki bizonyára maga tiltakoznék elsősorban az ellen, ha őt vagy akár titkár előadóját vasuti mérnök létére, valami kiváló és döntő épitőmüvészeti vagy szobrászati szaktudással meggyanusitsák Ugyancsak nem vehető döntésre hivatott szakférfiu számba a közmunka-tanács kiküldöttje sem.

Hogy anyi felületességgel határos tájékozatlanság megeshetik, annak megint csak azaz egyedüli főoka, hogy a tisztán jogászokból álló tanács, mint technikai és müvészi kérdésekben anyiszor, ugy ez uttal is jól lehet teljesen jóhiszemileg és a legcorrectebb törekvéssel. de a viszonyok legkisebb ismerete nélkül járt el.

Ebből magyarázható, csak meg, hogy egy ily nagyszabásu, s századokra kiható épitőmüvészeti alkotás elbirálásánál vállalkozó épitőmestereket, utépitő és szabályozó mérnököket, sőt ügyvédet küldenek ki, a kiknek képzőmüvészeti tudása, architektónikus felfogása még alárendeltebb kérdésben sem lehet mérvadó.

Mindig azt hirdetjük, hogy a század a müszaki tudomány jegyében született, s itt az ideje, hogy a tecknikus minden téren érvényesüljön, s mégis ott tartunk, hogy az ország első hatósága sem tud distingválni mérnök-, épitész- és épitőmester között. Mert ha tudna, ugy megtalálta volna azokat az épitőmüvészeket, a kiknek müvész lelke, pártatlan itélete és fegyelmezett tudása az egyedüli kvalifikáció ahhoz, hogy pályabirák legyenek; másrészről, ha már hatósági müszaki emberek kellenek, ugy a közmunkatanács jelölte volna egy épitész tagját; a középitési igazgató helyébe pedig az épitési szakosztály vezetője lenne elsősorban hivatott, s amennyiben a főváros müszaki ügyekben való érzéketlenségének nagyobb diesőségére, ezt az épitészi osztályt jelenleg „véletlenül“ mérnök vezeti, egy arra való épitész lett volua kijelölendő,

Igy eshetett aztán meg, hogy elsősangu épitőmüvészeti tudást igénylő feladat elbirálásánál nem is épitész, hanem utépitő mérnök végezte a bizottság előadói és jegyzői tisztét, hogy minő szakértelemmel arról elég talán annyit mondani, hogy egy elsőrangu épitészi szaklap a jegyzőkönyv közlését azzal a bekezdéssel adta át olvasóinak, hogy szószerint leközli, mert ennél „mulattatóbb“ olvasmánynyal ez idő szerint ugy sem szolgálhatna.

Ha a törvényhatóság distingválna a szakok között, s a szóban forgó épitészi tanácsadót kérdezett volna meg, ugy bizonyára egy épitész sem tanácsolta volna, hogy egy ilyen nagy szabásu s a nemzeti kegyeletet méltóan képviselendő alkotásnál a pályázatot mindjárt kivitelre irják ki; hanem azt, hogy előbb irjanak ki pályázatot az eszmére. ugy mint a hogy az Német-, Franciaországban, Belgiumban s a külföldön mindenütt, még kevésbbé fontos munkálatoknál is szokás, s amint azt a kölföldi szakértők helyes irányitásával az Erzsébet emlékmü pályázatánál csak nemrég követték.

Budapest fürdői.

A főváros pénzügyi bajainak egyik főokát abban látják még véleményadásra illetékes faktorok is, hogy a főváros kiengedte kezéből az üzemeket. Azt hiszik, hogy az egyes vállalatok éppen ugy jövedelmeznének házi kezelésben, mint most, magánvállalatban. Sajnos, hogy ezt a föltevést szomoruan cáfolják meg a még házi kezelésben levő üzemek. Itt vannak a fürdők. A három legjobb forrás a főváros kezében van s egyiket sem tudja megfelelően értékesiteni, gyümölcsöztetni. A magánvállalatban levő fürdők egész vagyont jövedelmeznek a tulajdonosaiknak, a főváros pedig alig tud boldogulni a fürdőivel.

Tizennyolc esztendeje tárgyalják már, hogy valamit tenni kellene a városligeti ártézi-fürdővel. Szekér számra vannak már tervek, de a fürdő ma is olyan rozoga, hogy jóizlésü ember alig fürdik meg benne. Pedig az ország legkiválóbb balneologusai állitják, hogy az ártézi-fürdő vize jobb a hires karlsbadi vizeknél. A sáros-fürdő vizének gyógyitó erejében vakon bizik ezer és ezer ember, s a gyógyitó erejü termál-viz fölhasználatlanul folyik a Dunába. Milliókat pocsékol el igy a város, mert a nehézkes házi kezelés mellett nem lehet ugy berendezni, amint arra szükség volna.

Legutóbb egy bizottságot küldött ki a közgyülés, hogy vizsgálja meg a főváros három fürdőjét s mondja meg, hogy melyiket hogyan lehetne és kellene fölhasználni. A bizottságba bevonták az ország első szakértőit s hónapokon át tárgyaltak, vizsgáltak. Most végre szerencsésen befejezték a tárgyalásokat s azon eredményéről legközelebb jelentést tesznek. Beszámolójában részletesen foglalkozik majd a bizottság az egyes fürdőkkel s a fürdők programmját igy állapitja meg:

Az ártézi-forrás naponkint 760—800 köbméter 73·87 hőfoku vizet ad. Az ártézi-forrás vize tehát kitünő s gyógyitó fürdőnek minden tekintetben alkalmas. Jobb vize van, mint a karlsbádi fürdőknek. Csak a vizmennyiség kevés arra, hogy ott nagysza-

básu világfürdőt épitsenek. A bizottság le is mondott erről a tervről s azt kivánja, hogy az ártézi fürdőt a budapesti közönségnek épitsék meg. Nincsen szükség a szállodára, továbbá a nagyobb szabásu berendezésekre. Ezek helyett népfürdőre van szükség. Két népgőzfürdőre s egy a népnek szánt uszóházra. A tárgyalások folyamán egy frankfurti és wisbadeni tőkepénzesekből alakult pénzcsoport ajánlatot tett, hogy az ártézi-fürdőt megvásárolja s helyébe több millió befektetéssel hatalmas világfürdőt épit. A bizottság véleménye az, hogy az ártézi-fürdő minden körülmények mellett jó üzlet lesz s azért a város ne adja oda magánvállalkozónak. De természetesen a városnak is meg kell tennie mind azt a fürdő érdekében, amit a magánvállalkozó megtenne.

A Rudas-fürdő forrásai naponkint 800—850 köbméter vizet adnak. A viz átlagos hőfoka 43 fok. A Rudas-fürdőt egyszerü, modernül berendezett gőzfürdőnek akarja megtartani a bizottság. Egy női gőzfürdőt kiván csak hozzáépiteni. De el akarja venni a Rudas-fürdő népfürdőjét, mert az eskü-téri hid épitésével kapcsolatos szabályozásoknak a népfürdő áldozatául esik.

A Sáros-fürdő forrása naponkint 950—1000 köbméter vizet ad, amelynek hőfoka 46 Celsius. A bizottság a Sárosfürdőből óhajt világfürdőt csinálni. A viz vegyi összetétele, a fürdő jó hirneve teszik arra alkalmassá. A Sárosfürdőből kizárólag termális gyógyitó-fürdőt akar csinálni a bizottság, minden kényelemmel, modernül berendezve. Szállodát akar oda épiteni s bizik abban, hogy a Sárosfürdőt állandóan megtöltik a külföldi fürdővendégek, mert a vizének kiválóan nagy a gyógyitó ereje. Ugy kell tehát megépiteni a fürdőt, hogy a legkényesebb igényeket is kielégitse. A Sárosfürdőnek Budapest egy olyan specialistává kell lennie, amely alkalmas legyen az idegenforgalom emelésére is.

A fürdők rendeltetésének megállapitása után azt a kérdést veti föl a bizottság, hogy mit épitsen meg azonnal a főváros és mit hagyjon jövőre. Értesülésünk szerint a bizottság feltétlenül szükségesnek tartja, hogy a főváros az ártézi-fürdőt a redukált tervek alapján s a Rudasfürdőben a női gőzfürdőt haladéktalanul azonnal épitse meg. A Sárosfürdő világfürdőjével megvárhatja a város a másik két fürdő prosperálását. A Rudasfördőnél fölhagyott népfürdőt azonban azonnal megépitheti a város. Annak a prosperálása föltétlenül bizonyos, mert különösen a szomszédos falvak közönsége azelőtt is csak a Sárosfürdőt használta. Egyedül abban bizott s bizik ma is és a mióta a Sárosfürdőt sem keresi föl.

Ez a bizottság programmja. A kérdés csak az, hogy mikor lesz valóság a programmból. Ha a további tárgyalások is az eddigi tempóban haladnak, akkor soha. Pedig a főváros vagyoni érdekei megkövetelnék, hogy a források vizét értékesitse a város. Ha nem tudnak vele házikezelésben boldogulni, adják oda annak a külföldi pénzcsoportnak, vagy más vállalkozónak. Az majd megfogja csinálni Budapesten a világfürdőt. Nagy mulasztás ezt a kérdést továbbra is megoldatlanul hagyni. Fogjanak már egyszer komolyan valamihez. Ne engedjék, hogy a jövedelmező forrás vize minden értékesités nélkül folyjon a Dunába. A polgármesternek egyik nagy ambiciója, hogy idegen forgalmat hozzon Budapestre. Ne engedje meg ehhat, hogy a különböző utvesztőkben eredménytelenül kalandozzon tovább is a fürdők ügye. Lépjen közbe a legnagyobb energiával s hatalmának, állásának egész sulyával, ha kell erőszakolja ki, hogy a fürdők épitését minél előbb megkezdjék.

A közgyülésből.

Megtörtént. Vége a müvészháborunak, amelyet a müvészek Kossuth Lajos siremléke fölött rendeztek. A főváros törvényhatósága nem engedte magát beugratni kalandos vállalkozásba, hanem mint erkölcsi testület felülemelkedett a müvészek ambició és kenyérharcán. A közgyülés megmaradt az igazság utján s nem kalandozott ide-oda.

A főváros pályázatot hirdetett. A pályázati föltételekben megállapitotta, hogy mit követel a müvészektől s megigérte, hogy azt aki a föltételeknek megfelel, ugyancsak a föltételek alapján honorálni fogja. A müvészek szállitották a munkát, jogosan követelhették tehát a megigért honoráriumot. Hogy a föltételek rosszak voltak, hogy a zsürit a főváros nem ugy állitotta össze, amint utólag szerette volna, ahoz a müvészeknek semmi közük. Azt a fővárosnak előbb kellett volna megfontolnia.

Mert biz' az kétségtelen, hogy a föltételek nagyon rosszak voltak. Érdekes, hogy mielőtt véglegesen megállapitották a föltételeket tizennyolc fórumnak a véleményét hallgatták meg. Vagy, hogy a polgármester kitünő tarokk hasonlatánál maradjunk, tizennyolc kibic szólt bele a játékba. Valószinü, hogy éppen ezért vesztették el a partit. Mert, hogy elvesztették, az kétségtelen. Pedig nagyba játszottak. Négyszázezer koronába került ez a parti. Még pedig nem is a város pénzéből, hanem a nemzeti kegyelet által összeadott fillérekből.

Kevés vigasztalás ezzel szemben, hogy legalább tanultunk belőle. Mert Kossuth Lajos sirja fölött évszázadokik fogja hirdetni egy müemlék, hogy a partit elvesztették. Kossuth Lajos sirja fölött nem lesz olyan müemlék, amely a magyar nemzet kegyeletének és a szobrász és épitész müvészet mai fejlettségének megfelel. Komoly baj ez. A szerzett tanuságokat készséggel megváltanánk a müvezetőt megillető tizennyolc ezer koronáért, csakhogy ne az a siremlék hirdesse, hogy hol nyugosznak a magyar nemzet apostolának, Kossuth Lajosnak hamvai.

Fájdalom, azonban ezen már nem lehet segiteni. A bajt nem lehet ujabb baj előidézésével gyógyitani. A föltételek megállapitásakor a hatóság tévedett. Legnagyobb tévedése volt, hogy az első dijat összekötötte a kivitellel. De megtörtént s azon másként segiteni nem lehet, mintha valóra válnék Hock Jánosnak az az álma, hogy az első dijat nyert müvész látva, hogy az ő általa tervezett siremléket a közönség kegyelete el nem fogadja, önként lemondana a megbizásról. Sajnos, mi nem tudunk hinni az álmokban s bele kell törődnünk abba a tudatba, hogy egy végzetes tévedés folytán olyan siremléket állitunk Kossuth Lajos sirja fölé, amelyre büszkék soha nem leszünk s mindenkor tagadni fogjuk, hogy az a szerencsétlen alkotás a nemzeti kegyelet kifejezője legyen.

A Belváros vasutja.

A Magyar Székesfőváros hasábjain már több izben kimutattuk, hogy a főváros közérdeke követeli meg, hogy a Baros-utczai villamos vasutat a Dunáig meghosszabbitsák. A meghosszabbitást tudvalevőleg a közmunkatanács, a főváros fejlődésének kerékkötője akarja megakadályozni. A héten a polgárság is megmozdult s a polgárság küldöttsége Széll Kálmán miniszterelnöknek és Horánszky Nándor kereskedelmi miniszternek memorandumot adott át. Az emlékirat, amelyet Gonda Dezső dr., fővárosi törvényhatósági bizottsági tag szerkesztett, igy szól:

Budapest székesfőváros törvényhatóságának közgyülése 1901. évi deczember 11-én hozott 1440. kgy. sz. valamint ugyanennek 1902. márczius 20-án hozott 396. kgy. sz. határozata, melyek mindegyike a budapesti városi villamos vasut részvénytársaság Baross-utczai vonalának a Dunapartig való meghosszabbitását és az ezzel kapcsolatos vágányfektetéseket tárgyazza, az 1870. évi X. t.-cz. és illetve az 1887. évi november hó 2-án 45224. sz. a. kiadott kormányrendelet 3. §-ában foglalt rendelkezéshez képest a vonatkozó tervek és tárgyalási iratok kiséretében jóváhagyás végett Nagyméltóságodhoz terjesztett fel és Nagyméltóságodnak a kereskedelmi miniszter urral egyetértőleg leendő magas eldöntése alá kerül.

Mély tisztelettel alulirottak, mint a Baross-utczai vonal által kielégitendő forgalmi közérdek legközvetlenebb ismerői és érdekeltjei, ez alkalomból azzal a kérelemmel járulnak Nagyméltóságod elé, hogy a fennt hivatkozott 1440/1901. kgy. számu és illetve az ezt egész terjedelmében fenntartó 396/1902. kgy. számu közgyülési határozatot jóváhagyni méltóztassék.

Teljesen tudatában vagyunk annak, hogy Nagyméltóságodnak a közérdeket mindenkor felismerő bölcs belátása az eltérő felfogások elbirálásában ezuttal is a legigazságosabban fog megnyilvánulni, ámde éppen ezért véljük indokoltnak, hogy azokkal az okokkal szemben, amelyek egyfelől a kecskeméti-utczai második vágány lefektetése ellen csakis a fővárosi mérnöki hivatal részéről felhozattak, mi is feltárjuk azokat az okokat, amelyek a tárgyalások folyamán némileg homályban maradtak, avagy, amelyek a közvetlenül érdekelt polgárság közvéleményét legpregnánsabban fejezik ki.

Mindkét irányban első sorban is kiemelendőnek tartjuk, hogy ugy a Kecskeméti-utczai második vágány lefektetése, valamint a Dunapartig leendő meghosszabbitás iránt való kivánalom azok részéről kezdeményeztetett, akik a fővárosi közlekedésnek éppen e munkálatokhoz füződő szükségletét legközvetlenebbül ismerik, a főváros küldötteitől tudniillik, akik a Baross-utczai vonalon létesitett második vágány 1899. október hó 24-én megtartott mütanrendőri bejárásán részt vettek és akik között ott volt nevezetesen a fővárosi mérnöki hivatal tagjai közül a középitési igazgató és egy müszaki tanácsos, valamint a IV. és VIII. közigazgatási kerület elöljárója és a két érdekelt kerület több bizottsági tagja.

E kiküldöttek az e mütanrendőri bejárás eredményéről a tanácshoz beterjesztett és az összes kiküldöttek által aláirt 54069 tan. sz. 1899. október 27-én kelt jelentésökben a következőket adják elő:

»A midőn a székesfőváros közönségének alulirt kiküldöttei a tekintetes Tanácsnak ezen bejárás eredményéről jelentésöket megteszik, egyszersmint indittatva érzik magukat arra, hogy kifejezést adjanak alább kifejtett kivánalmuknak, mely magába a bejárási jegyzőkönyvbe csupán azon okból nem volt beiktatható, mivel a mütanrendőri bejárás szorosan megszabott keretén kivül esik.«

»Ez a kivánalom abból áll, hogy a Baross-utczai vonal, mely a Köztemető-utról kiindulva, az Egyetemtéren végződik, a Dunapartig meghosszabbitassék. Az Egyetem-téren levő végpont ugyanis nem képezheti a Baross-utczai vonalnak helyes és természetes végállomását, mert az itt leszálló utasok tulnyomóan nagyobb zöme kénytelen az utját gyalog folytatni, hogy rendeltetése helyére jusson. Köztapasztalat is bizonyitja, hogy minden olyan vasut, mely más forgalmi vonalhoz nem csatlakozik, magában véve csonka marad és nem felelhet meg a tulajdonképpeni czéljainak. Mai állapotában a Baross-utczai vonal sem elégitheti ki a közforgalom érdekeit, de különösen nem a belvárosi polgárság fölöttébb jogosult igényeit. Ha ellenben ez a vasut a Dunapartig tovább vezettetnék, ott pedig a már engedélyezett és legközelébb kiépitendő dunaparti vasuthoz csatlakoznék és az épités alatt álló eskü-téri hidnak forgalmát is rendszeresen szolgálhatná, akkor a Baross-utczai vonal, mely a jelen állapotában nem természetes végpontja miatt a közuti vasutak hálózatából csaknem ki van rekesztve, szerves kapcsolatba jutna székesfőváros összes forgalmi erőivel és tökéletesen megfelelne a hozzá füződő és bővebb megvilágitást nem igénylő általános érdekeknek.«

»A kifejtett kivánalmat az a körülmény is támogatja, hogy a vasut ezen meghosszabbitása müszaki nehézségekbe nem ütközik, mert a folytatólagos vágányok a csekély forgalmu Papnövelde-utczában, Zöldfa-utczában és Irányi-utczában, esetlegg egy vágány az Egyetem-utczában akadálytalanull efektethető, miért is alulirottak azt a kérelmet terjesztik a Tanács elé: miszerint a tekintetes Tanács a budapesti villamos városi vasut részvénytársaságot felhivni méltóztassék, hogy a Baross-utczai vonal kivánt meghosszabbitásának kérdését tanulmányozás tárgyává tegye és az annak alapján kidolgozott terveket a törvényhatóságnak mielőbb bemutassa.«

»Végül kivánatosnak tartják az alulirottak, hogy a második vágány a Kecskeméti-utczában is lefektetessék, mert ez az utcza szélesebb, mint maga a Baross-utcza, amelyben a második vágány már ki is épittetett.«

Igy szól a kezdeményezett okirat.

Amellett, hogy mi tisztelettel alulirottak ez idézett beterjesztének mindeme felette nyomós érveit a magunkéiként is elismerjük, különösen azért emeltük ki e helyütt is a tárgyalási iratok közül e dokumentumot, hogy rámutassunk arra, miként indult ki a jóváhagyás alá kerülő kettős közgyülési határozat egyfelől a forgalomban eminenter érdekelt és nyilatkozni leghivatottabb polgárságból magából és másfelől éppen ugyanabból a fővárosi mérnöki testületből, amely »mint hivatal« később

a Kecskeméti-utczai második vágány ellen nyilatkozott, amely nyilatkozatával tehát nemcsak az összes illetékes tényezőkkel, hanem a maga kebléből való két vezető egyéniséggel is ellentétbe jutott.

A mérnöki hivatal e teljesen izolált, semmiféle más forum által — a közmunkatanácsot sem véve ki — el nem fogadott és még a saját kebelbeli tekintélyeknek egyenes kívánalmával, inicziatiájával is ellentétben levő felfogásának megérthetése végett a legnagyobb figyelemmel tanulmányoztuk át e hivatalnak 1726/1901. márcz 10. mh. számu és illetőleg az ezt megelőző 368/1901. jan. 16. mh. számu és 1899. nov. 9.-i 13259. mh. számu jelentését, mivel azt kellett várnunk, hogy ezekben okvetetlenül megtaláljuk azokat, amelyek a mérnöki hivatal teljesen izolált felfogását megokolják.

Kimondhatjuk, hogy e várakozásunk nem teljesedett.

Sőt a mérnöki hivatal maga is beismeri, hogy ugy a vágánytengelyek a járdaszegélykőtől való, valamint a vágánytengelyeknek egymástól való rendes, szabványos távolsága a kettős vágányfektetés esetében is meg van és hogy a szegélykövek mellett a vágányok mindkét oldalán van hely még egy-egy kocsinak is; azt is koncze-dálja, hogy a Kecskeméti-utcza szélesebb, mint azok a tárgyalási iratokban felhozott és keresztszelvényes tervekben is bemutatott keskeny budapesti, berlini, hamburgi, drezdai, kölni és boroszlói kettős vágánynyal ellátott uttestek — ámde azért a második vágány lefektetését még sem tartja megengedhetőnek. Miért? Mindössze két argumentura van.

Az egyik, hogy: »a szegélykövek mellett van ugyan hely egy-egy kocsinak, de ezt a helyet a házak, üzletek előtt megálló kocsik hassnálják, még pedig a nap legnagyobb részében majdnem állandóan, ugy hogy a kocsiközlekedést a 2. vágány egészen megakasztaná.«

Erre a legtermészetesebb felelet az, hogy a rendes kocsiforgalom (egy-két londoni és párisi közlekedési csodaszámba menő utvonalat kivéve) sehol a világon nem történik olyképp, hogy az uttest egész szélességét és hosszát egyszerre elfoglaló, megszakitatlan és egymással szemben áramló kocsipark tolódik előre, hanem uggy, (amint azt a mérnöki hivatal nálunk is a Népszinház-utczában, a Király-utczában, az ó-budai Lajos-utczában, a Baross-utczában, a Csömöri-uton stb. megfigyelhetné,) hogy t. i., ha a szegélykő és vágány közötti helyet itt-ott egy kocsi, — ez sem naphosszat, állandóan, — már lefoglalja és ugyanakkor egy villamos kocsi is elhalad, a villamossal egy irányban haladó másik közönséges kocsi egyszerü kanyarulattal folytathatja a maga utját, ami mellett az uttest másik fele az irányuló közlekedés számára teljesen szabadon marad. Ha pedig kocsi- és villamos-torlódást tételez föl a mérnöki hivatal, akkor a legszélesebb utak ellen is szól és akkor a legfontosabb közlekedési érdekeket is feláldozhatja az eczai forgalom ritka, néhány másodpercznyi tartalmu véletleneinek; nem is szólván arról, hogy ma már minden szakembernek megállapodott véleménye az, hogy a kétvágányu közuti vasuti forgalom nem hogy akadályozza, de sőt szabályozza, különösen a középszélességü és a szük utczák kocsiközlekedését.

Klasszikus példa erre Grácz városának legfőbb közlekedési ere, a rendkivül keskeny s egyben rendkivül népes Murgasse. Az ezen kb. 1878. óta kétvágányulag áthaladó lóvasutnak villamos erőre való átalakitása alkalmával tartott vasuti minisztériumi, 1898. deczember 5.-i ankét jegyzőkönyvében s éppen az egy vágányra való átalakitás követelményével szemben ez olvasható: gerade der zweigeleisige Betrieb regelt den ganzen übrigen WagenweWrkehr, weshalb ein vor Jahren bestandene eingelei siger Betrieb in den zweigeleisigen umgewandelt wurde.«

A mérnöki hivatal másik nagy érve igy szól:

»Nem mulaszthatja el a hivatal a csatolt 8. számu terven látható külföldi utczaprofilokra megemliteni, hogy a példák nem illenek tökéletesen a Kecskeméti-utczára, mert a berlini Friedrichstrasse kocsiutja (11.5 méter széles) szélesebb, mint a Kecsekméti-utcza szegélykövek közötti kocsiutja, (10 méter széles) a többi külföldi utcza közönséges kocsiforgalma kisebb, mint a Kecskeméti-utczáé.«

Miért hallgatja el a mérnöki hivatal, hogy a Kecskeméti-utcza teljes szélessége legnagyobb részében 21.75 méter, mig a Friedrichstrasseé csak 19.50 méter tehát az egész uttest 2,75 méterrel keskenyebb a Kecskeméti-utczáról; hogy a Friedrichstrasseén a vágányok tengelytávolsága csak 2,63 méter, mig a Kecskeméti-utczában szabályos 3.00 méter; hogy a Friedrichstrasse gyalogjárója átlag 1—2 méterrel keskenyebb, mint a Kecskeméti-utczáé stb.?

Ha ehhez még hozzá tesszük azt, hogy a Friedrichstrasse Berlin városának talán leghosszabb, de kétségkivül a világ egyik legnépesebb és legforgalmasabb utczája, melynek több mint 3.3 kilométéres (3300 méter a Kecskeméti-utczának nem egész 300 méterével szemben) vonalába a legfőbb közlekedési vonalak egész sorozata torkollik bele és hogy a Friedrichstrasse a számtalan közintézethez irányuló forgalmon kivül még a Stadtbahn főpályaudvarának — a távolsági és városi forgalmat egyaránt viselő Bahnhof—Friedrichstrasse — kocsiforgalmát is lebonyolitja az utasok millióival, akkor világosan áll előttünk a mérnöki hivatal második nagy argumentumának is teljes tarthatatlansága.

És ámbár semmivel sincs támogatva a mérnöki hivatalnak az az állitása sem, hogy t. i. a hamburgi Hermanstrasse, a drezdai Pragerstrasse, a kölni Venloerstrasse és a boroszlói Schweidnitzerstrasse közönséges kocsiforgalma kisebb volna, mint a Kecskeméti-utczáé, — sőt éppen ennek ellenkezőjét merjük állitani — még is nagyobb megnyugvás okáért ujból felhozzuk a már emlitett gráczi gráczi Murgasset. Ennek az utczának kocsiutja, legnagyobb szélességében nincsen több 6.55 méternél, minimuma pedig 4.63 méter (a Kecskeméti-utczáé 10 méter) s ezzel arányban gyalogjárója is 1.1—1.90 méter, (a Kecskeméti-utczáé átlag 4 méter, sőt van 6.5 méter) ugy, hogy a villamos kocsik ugyszólván egymást és a szegélykövet surolják, gyalog és kocsiközlekedése mellett pedig a Kecskeméti-utczáé valósággal elenyészik.

Mégis konstatálható volt, a már hivatkozott vasuti minisztériumi ankét jegyzőkönyvében, hogy a közuti vasut 20 éves Murgassei forgalmában soha a legkisebb bal-

eset sem fordult elő, amint az ujabban beszerzett informácziók is igazolnak.

Mindezekből nyilvánvaló, hogy a Kecskeméti-utczai második vágány kiépitése nemcsak hogy nehézségbe nem ütközik, de sőt a rendszeres, szabályos és akadálytalan forgalom, a gyors és biztos közlekedés, sőt a gyalog és kocsimozgalom biztonsága szempontjából határozottan kivánatos, amint ezt a Baross-utczai vonalon foganatositott többrendbeli közigazgatási és mütanrendőri bejárás alkalmával minden tényező ismételten hangsulyozta.

Évek óta vajudik a Baross-utczai vonal kétvágányra való átalakitásának kérdése; több esztendei időközökben épülhetett csak ki nagy keservesen a második sinpár egy-egy szakasza, ugy a forgalmi technika követelményeinek, mint az egyvágányon való közlekedés összes mizériáit végigszenvedő közönség türelmetlen sürgetéseinek nyomása folytán; köztudattá vált immár az, hogy ez az állapot káros és türhetetlen a közérdek szempontjából; a polgárság, a kerületi közigazgatási hatóságok, a rendőrség, a tanács, a törvényhatósági bizottmányok, a közgyülés, a közmunkatanács egyettértve müszaki, közlekedési, közbiztonsági, ipari, kereskedelmi, kényelmi stb. okokból a Kecskeméti-utczai második vágány lefektetését lehetségesnek, kivánatosnak, sürgősnek, kikerülhetetlennek mondják és bizonyitják a legdöntőbb argumentumok alapján: kizártnak véljük tehát, hogy a mérnöki hivatalnak a fenntiekben teljesen megczáfolt felfogása Nagyméltóságod éleslátása előtt megállhatna.

Ami most már a Dunapartig való meghosszabbitás kérdését illeti, mindennekelőtt utalni bátorkodunk a jelen tisztelelteljes előterjesztésünkben már elmondottakra, mivel azok részben közvetlenül, részben közvetve egyuttal a vonlmegahosszabbitást elhatározó közgyülési határozatnak jóváhagyása iránt való kérelmünket is megvilágitják és megokolják.

Itt is rámutatunk arra, hogy közel két évtized tapasztalata folytán a polgárság és az összes hatóságok egyértelmü véleménye az, — amint ez ugy a régebbi anteaktákból, mint a Nagyméltóságodhoz most felterjesztett ügyiratokból kiviláglik, — hogy a Baross-utczai vonalnak éppen sajátos ipari és kereskedelmi forgalmi eszköz karaktere és jelentősége van és igy mai csonka állapotában megmaradnia nem szabad.

Aki ismeri a Baross-utczai vonal által érdekelt, érintett és átszelt városrészeket, annak fel kell ismernie, hogy ez a vonal legdirektebb és legjelentősebb közvetitője annak a forgalmi hullámzásnak, amely a VIII. IX. X. kerületnek termelő, gyári, ipari és fogyasztó jellegü területei felől a IV. kerület, mint kereskedelmi centrum és bevásárlási központ felé és onnan vissza szünetlenül áramlik.

Éppen az ilyen vonalnál, amelynél a kényelmi követelménynÉél sokaltabb tulnyomóbb jelentőségü az időmegtakaritás,érezhető leginkább a csonka vasut minden hátránya; éppen ennél szükséges, hogy a vonal ne a kereskedelmi terület szélén akadjon meg, hanem ezt a területet minél nagyobb hosszaságban járja keresztül más vonalakhoz való szerves csatlakozással.

Ezzel az ugyszólván ellenállhatatlan erejü közlekedési törvénynyel szemben nem érvényesülhet a fővárosi közmunkák tanácsának az a felfogása, hogy a IV. kerület határain vannak közuti vonalak, amelyekhez néhány száz lépéssel ki lehet jutni. Mert mellőzvén azt, hogy néhány száz lépés nem sok talán a sétálónak, de nagyon sok a több utat naponta többször és ggyorsan bejárni kényszerült iparosnak és egyébb munkavégzőnek, aki például már Budáról jön és Kőbányára, vagy a Tisztviselőtelepre tart a Baross-utczai vonal, mint a legrövidebb átlóvasut segitségével, — mellőzvén ezt az érvet, csak azt hángsulyozzuk, hogy soha a periferiákon, nagy kerülőkkel, nagy sugáru körivekben mozgó közlekedései eszközök nem helyettesithetik a befogott területeket az átló irányában átszelő vonalakat és az előbbiek semmiképpen sem elégithetik ki az utóbbiak által kielégitendő forgalmi érdekeket.

Nem osztjuk a közmunkák tanácsának a közuti közlekedési eszközök sokaságától való idegenkedését, sőt azok ellen táplált valóságos ellenszenvét sem és az általa használt kijelentéssel éppen ellentétben szivesen variálnók a franczia király ismert mondását ilyenképpen: »Örömmel látnók azt az időt, amikor minden utczának meg volna a maga közuti vasutja.«

Ami a Papnövelde-, Zöldfa- és Irányi-utcza keskeny voltára foktetett ellenvetést illeti, annak megerőtlenitésére ugyan azok az okok, adatok és példák szólanak, amelyeket a Kecskeméti-utczai vágányra vonatkozólag fentebb részletesen elmondottunk.

Kiegészitjük e helyütt még azzal, hogy ugyanaz a mérnöki hivatal, mely pedig ebben a tekintetben a lehetetlenségig aggodalmas, már idézett 1726/1901. mh. számu jelentésében a nevezett utczáknak gyalog- és kocsiforgalmát oly csekélynek mondja, hogy még kettős sinpárnak lefektetését is minden aggály nélkül lehetségesnek és megengedhetőnek tartja.

Valójában az az élénk gyalogforgalom, amelyet a közmunkatanács az egész belvárosra általánosit, ezekben az utczákban nagyon is gyérré válik és össze sem hasonlitható a már fennt idézett budapesti és külföldi utvonalak forgalmával.

Azt pedig igazán nem tudjuk felfogni, hogy mért vonhatná maga után ez a vonalmeghosszabbitás a belvárosnak megrontását és csakis megrontását. Ennek a szinte szenvedélyes hangzásu mondásnak a megokolását, avagy csakis megértelmezését, kifejezését a közmunkák tanácsának 1902. évi 509. sz. átirata még csak meg sem kisérli.

Ellenkezőleg a leghatározottabban és ezrek tudatával egyezőleg azt hisszük, amit valamennyi forum ez ügyben már egybehangzólag megállapitott és a tanácsi indokolásból magáévá tett a törvényhatósági bizottság közgyülésének 396/1902. számu határozata is, hogy »a budapesti villamos városi vasuttársaság Egyetem-téren végződő vonalának a Dunapartig leendő meghosszabbitására . . . ugy a közforgalom, mint a belváros kereskedelmi érdekei szempontjából is szükség van és ez a bemutatott tervek szerint a rendelkezésre álló területen létesithető is.«

Két évtized kívánalmai, bajai, tapasztalatai állanak a hatóságok és a nagy közönség előtt, mert immár két deczennium óta szolgálja a Baross-utczai vasuti vonal a fÁorgalmi közérdeket. És a ki előtt ismeretes e vonal küzdelmes kifejlődésének históriája, az tudja, hogy éppen ezen a vonalon jóformán minden öl terület megépitését, vagy tökéletesbbitését maga az érdekelt közönség sürgette, sőt csaknem kiküzdötte magának.

Tulzott, sőt alaptalan aggodalom tehát bárki részéről az a hit, mintha az érdekelt kerületek közönsége ennek a vonalnak és az ez által kielégitendő érdekének nem ismerése folytán a vonalmeghosszabbitás kivánalmával olyat kérne, ami nemcsak hogy nem közérdek, nemcsak, hogy nem közszükséglet, de sőt megrontására vezetne a belvárosnak és kereskedelmének.

Ismételjük, közel husz éve kinlódik a közlekedő közönség a Baross-utczai vonalnak éppen csonka vasut voltából eredő hátrányaival; a vonalmeghosszabbitás kérdése konkrét alakban ugyancsak évek óta tárgyaltatik és pedig a legelső órától fogva azzal a nagy nyilvánossággal, amelyet az ügy minden fázisának a sajtó megadott. Foglalkozott vele több közgyülési határozat és ezek közül nevezetesen a Nagyméltóságod jóváhagyása alá kerülő két rendbeli határozat, amely minden ellenök megismerése után is a vonalmeghosszabbitást határozattá emelte.

És soha egy hang sem emelkedett e terv és határozás ellen annak a közönsége köréből, amelynek pedig állitólag vagyoni megrontására vezetne a vonalmeghosszabbitást.

Pedig a bizottmányi tárgyalásokon, a törvényhatósági bizottság közgyülésein érdekeinek és jogainak képviselői. És ezek szótlanul türték volna, a megbizóik romlására vezető határozatot? És a belváros közigazgatásának élén álló és igy a kerület közérdekét legközvetlenebbül ismerő elöljáró aláirásával szankczionálta volna az előterjesztésünk első részében ismertetett kezdeményezést?

És a nyilvánosság előtt lefolyó, a sajtó utján a legapróbb részletekig az ellenérvekről is tájékoztatott s állitólag vagyoni veszedelemben forgó érdekelt közönség mélységesen hallgatott volna éveken át és nem nyult volna a tiltakozás és jogorvoslat előtte fekvő eszközeihez!?

És hallgatott volna különösen ezekben az években, mikor a nyomasztó viszonyok által okozott érzékenységében már a legkisebb károsodás, vagy ennek csak legtávolibb lehetősége ellen is felzudul?

Nyugodjék meg a fővárosi közmunkák tanácsának kétségkivül jóindulatu aggodalma: ez a vonalmeghosszabbitás ma már az egész főváros és különösen az érdekelt kerületek közönségének közvéleményében mint elodázhatatlan, hasznos, kivánatos forgalmi szükséglet szerepel, amelynek megvalósitása ezernyi ezer embernek, főleg pedig az érintett kerületek iparosainak és kereskedőinek vagyoni érdekeit is fogja szolgálni és biztositani.

Mindezek tudatában meg vagyunk győződve arról, hogy Nagyméltóságod, a kinek épen ezek az érdekek kormányzati bölcs gondolkodásnak soha sem mellőzött, sőt nagy szeretettel ápolt tárgyat képezik, e közérdekeket fogja jóváhagyó nagybecsü határozatával is érvényre juttatni.

A jég.

Sokan talán még nevetni is fognak, hogy ezzel még komolyan foglalkozni is lehet, ám komolyan a dolgot megfontolva, arra a meggyőződésre fognak jönni, hogy igenis nagyon komoly kérdés az, amelylyel foglalkozni felhivjuk az illetékes körök figyelmét, még pedig a legsürgősebben.

Tudjuk, hogy rég nem volt azaz eset, hogy ugy mint ez idén egyáltalában semmi jég nem termett, talán egyszer előfordult a 70-es években, ahol semmi sem volt szinte, de azt nem lehet a mai népességhez és viszonyokhoz hasonlitani.

Ma csupán Budapestnek circa tizezer métermázsa jégre van szüksége, készül a Budapesten levő jéggyárakban 2—3000 mm., a gyáros urak látva a szükségletet és a napontai produktumot már ma annyira felsrófolták az árakat, amit megfizetni csakis gazdag kereskedő, vendéglős képes azzal a meggyőződéssel, hogy ez évben 4—500 frtot veszit az üzleténél csupán a jégár-különbözetnél.

Ma a jég métermázsája 1.50—2 00 frtig áll, általában el lehetünk készülve a nagy hőség idején, hogy 3 frtig fog felszállani a jég ára.

Ki képes ezt megfizetni, jóformán egy vendéglős, hentes, vagy kereskedő sem, első sorban a mü jégből a hütésre majdnem mégegyszer annyi szükséges, mint a természetes jégből, másodszor a gyárosok annyira fenntartják magokat, hogy leginkább csakis a nagyobb mennyiségűt elhasználó vevőket látogatnak s igy a kisebb kereskedő, hentes, vendéglős jég nélkül fog állani és ezt csakis a szegényébb néposztály közegészsége fogja megsinyleni, mert annyi romlott áru jön majd forgalomba, amennyi talán husz évben rendes körülmények között sem jön a vevők közzé.

De ezt megakadályozni ilyen körülmények közt nem lehet, mert vajmi kevés kereskedő képes havonta 50—60 frtot csupán hütésért fedezni. Ez egyszersmind drágaságot fog az amugy is rossz viszonyok közt előidézni a napi czikkekben, husnál, hentesárunál, italoknál biztosan.

Azért kérjük a Nagyméltóságu Miniszter urat, tegye lehetővé, hogy a meglévő jégvermek jéggel megtöltessenek azáltal, hogy vasuti szállitás olyan helyekről, ahol jég van a legcsekélyebb legyen, vagy pedig létesittessék oly jéggyár, mely jéggel ellátná legalább részben a fogyasztókat, ezáltal első sorban oda hatna, hogy pár száz kereskedő tönkremenését megakadályozná; megakadályozná azt is, hogy romlott cikkek forgalomba hozatala folytán betegségek nem jönnének elő, ami ilyesmitől nagy meleg idején nagy arányokat szokott ölteni (tudjuk kolera idejéből) és leginkább a konkurrencia által megakadályozná sok szegény ember tönkremenésével néhány élelmes vállalkozó milliomossá válását.

Ha lehet állami gépgyár, akkor lehet állami jéggyár is.

Mindenki szivesen fizet jégért 80 kr.-tól 1 frtig métermázsánként, aminek előállitása összes költségekkel, nem jön többe, mint kerek 25 krajcárba. Ezért kell nekünk fizetnünk majd 3 frtot. Ez ép ugy a kereskedő, vágó-ipar és vendéglősök érdeke, mint a nagyközönségé. Segiteni még van idő, pénz van, munkaerő szintén van, csak akarat kell és segitve van e fontos bajon és nem leszünk kizsarolva, de még az állam sem reszkirozna egy fillért sem, mert ez már az idén kifizetné magát.

Számos kereskedő, hentes és mészáros nevében

G. S.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 751·177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmult héten élve született 411 gyermek, meghalt 295 egyén, a születések tehát 116-al mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 271 törvényes, 140 törvénytelen; nemre nézve 217 fiu, 194 leány. Halvaszületett 16 gyermek, köztük 10 törvényes, 6 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra: 27·08

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 20·0 az egy éven felüli lakosságnál: 14·8, az öt éven felüli lakosságnál: 12·3.

A halottak közt volt 163 fi-, 132 nőnemü.

Az év eddigi 13 hetében élve született összesen 6176 gyermek, meghalt összesen 3586 egyén, a születések többlete tehát 2590; a mult év megfelelő időszakában született 6008, meghalt 4054, a születések többlete volt tehát 1954.

Az élveszülöttek közt volt 264 róm. kath., 2 görög kath. — görög keleti, 20 ágost evang, 37 helvét, 1 unitárius, 86 izraelita, 1 egyéb. Összesen 411, Halvaszületett összesen: 16.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1336 beteget, szaporodás 379, csökkenés 495, maradt a mult hét végén 1290. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 137 beteget, szaporodás, 49 csökkenés 46, maradt a mult hét végén 140. A Szt. István-kórházban ápoltak a mult hét végén 780 beteget, szaporodás 269, csökkent 335, maradt e hét végén 714. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 874 beteget, szaporodás 136, csökkenés 181, maradt e hét végén 829. Összesen ápoltak a mult hét végén 3127 beteget, szaporodás 833, csökkenés 987, maradt e hét végén 2973.

Hirek a városházáról.

A meggyanusitott vizóra. Budapest egyik legnagyobb fürdője erős összeütközésbe jött a főváros tanácsával a fürdőben felállitott vizóra miatt. Azzal a panaszszal fordult a tanácshoz, hogy a főváros igazságtalanul szedte be rajta az elmult évi vizdijakat, mert a vizóra hamisan mutatott. A fürdő ugyanis szükséges vizmennyiségének nagyobb részét a saját szivattyuin a Dunából szerezte be tavaly s ennek dacára a mult évben negyobb vizdijat kellett fizetnie, mint az első esztendőben. A főváros persze nem hagyta vizóráját meggyanusitani, hanem vizsgálatot inditott. Kiderült aztán, hogy a vizmérő hüségesen müködött, hanem a vezetékcső okozta a galibát, a mennyiben kiesett az ólomtömés s a viz mind elfojt a csatornába. A fürdő társulat most kéri vissza a pénzét, a főváros meg nem adja, mert az nem volt megállapitható, hogy a csőből, mely időtől kezdve folyik félre a viz, igy aztán alkalmasint pörre kerül a dolog.

Ki a hibás. A Telepy-utca aszfaltburkolata, melyet három évvel ezelőtt csináltak, több helyen csunya módon sülyed. A főváros természetesen utasitotta a vállalatot, mely a burkolatot készitette, hogy a fennálló szerződésből kifolyólag dijtalanul hozza rendbe az utcát. Csakhogy a vállalat erre nem hajlandó s azzal érvel, hogy a sülyedés nem az ő, hanem a főváros müszaki közegeinek a hibájából történik. A burkolat földmunkája s alapozása oly rossz, hogy az aszfaltnak még rajta kell törni. A müszaki közegeknek jobban meg kellett volna vizsgálni az alapozó munkát, mielőtt azt átvették s az aszfaltburkolat céljaira átengedték volna. A főváros persze szintén nem enged e dologban s igy alkalmasint pör lesz belőle.

Utca viz alatt. Az V. kerületi Wahrmann-utca az egyedüli utvonal, mely a Lipót-körut s Dráva-utca között, tehát majdnem két kilómeteres szakaszon mely a Váci-utról a Dunapartig levezeti a teherforgalmat. De ujabban ez az utca sem járható, mert nem lévén csatornázása — állandóan pocsolya boritja s a burkolata is oly rossz, hogy veszedelem rajta járni. Az V. kerületi elöljáróság sürgős előterjesztést tett most a tanácsnak, hogy csináltasson a Wahrmann-utcában csatornát s hozza helyre a tökéletesen elpusztult burkolatot.

Második lépcső Szent Gellért szobrához. A fővárosi közmunkák tanácsa kimondotta, hogy a Gellért-szobor felé majdnem irányuló közlekedés megosztása céljából az eskütéri hid tengelyvonalától északra eső területen második lépcsőfeljárót épit, még pedig a maga költségén. A főváros tanácsa most tudomásu

vette ez elhatározást. Egyidejüleg intézkedett az uj lépcső világitása ügyében is s az erre vonatkozó terveket megküldte a közmunkatanácsnak.

—

Köszönetnyilvánitás a városnak. Ritka, s a fővárosnál egészen szokatlan esete volt legutóbb a tanácsnak. Köszönőlevelet kapott a polgárságtól, a miért rendezett egy utczát. A Rózsadomb és vidéke egyesület nevében Oetl Ferencz miniszteri tanácsos meleg hangú beadványban mondott köszönetet a tanácsnak azért a bölcs körültekintésért, melylyel a Rózsadomb Bimbó-utczáját a lakosság általános megelégedésére rendbehozta.

—

A tanács Cséry kocsisai ellen. A Cséry-féle szemétbánya telepen nincs ivóviz, miért is a telep kocsisai lajtokban szállitják azt oda. A köztisztasági hivatal viznyerés czéljaira egy tüzcsapot bocsátott a telep rendelkezésére — azzal a kikötéssel, hogy más csaphoz hozzányulni nem szabad. Azonban a telep vizhordói absolute nem respektálják e tilalmat s a kőbányai szállások utczáinak majdnem valamennyi tüzcsapját használják. A vizvezetéki igazgatóságnak a tanácshoz intézett panasza szerint, ez nagyon veszedelmes dolog. Avatatlan kezeknek nem szabad hozzányulni a tüzcsapokhoz, mert azok, mint többször megesett, elromlanak, s tüzvész esetén nem áll rendelkezésre oltóviz. Az elmult télen meg állandóan be voltak a csapok fagyva, mert a kocsisok viztócsával boritva zárták ei azokat. Mindez vagyonbiztonsági veszedelmet képez a közönségre nézve, miért a tanács most szigoru intézkedéseket tesz, hogy a telep kocsisait e visszaélésektől elriassza.

—

Uj népiskola a VII. kerületben. A VII. kerület külső részeinek rohamos fejlődése által okozott szükség folytán uj népiskolát épittet a kerületben a főváros. A mérnöki hivatal két telket talált alkalmasnak e célra. Az egyik a Várna-, a másik az őrnagy-utczában van. Mindkét telek a Ferenc József-kaszárnya szomszédságában fekszik. Az uj iskolaépület 14 tanteremre terveztetik s ha csak lehetséges lesz, még e nyáron belekapnak az épitésébe.

—

Csatornázás vaspáncéllal. A Dunaparti főgyüjtőcsatorna épitő vállalata engedelmet kért a tanácstól, hogy a munkálatoknál vashengerpáncélt alkalmazhasson. Egészen uj módja ez a csatornázásnak. A föld felületét nem kell megnyitni, hanem a henger segitségével alagut furatik, melynek hatalmas lemezei minden partszakadást megakadályoznak s igy kizárják a szerencsétlenségeket, amelyekre a dunaparti laza talajnál előre lehetett készülni. A kérelem véleményezés végett most a mérnöki hivatalnál van.

—

A fővárosi tisztviselők segélypénzei. Segélyekre és jutalmakra 1895. óta 24 ezer koronás tétel kerül évenkint a főváros költségvetésébe. A személyzeti létszám gyarapodása folytán kevésnek bizonyult ez összeg, miért is a polgármester 32 ezer koronára kivánta azt fölemeltetni, de erre vonatkozó javaslatát a közgyülés mellőzte. Ez okból most körrendeletben fölhivta a polgármester az összes hivatalfőnököket, hogy a jövőben szigoruan birálják meg a segélyek iránti kérvényeket s lehetőleg csak az igazán bajba jutott családapákét terjeszszék elő pártolólag.

—

Salamon Ferenc szobra. A magyar történelmi társulat — mint tudva van — szobrot állit Salamon Ferencnek, elhunyt nagyszerü történetirónknak. Évek óta folyik a szobor költségeire a gyüjtés s most végre együtt van már a szükséges összeg, amelybe a bronz-mellszobor kerülni fog. A szobor helyét illetőleg, a történelmi társulat igazgató-választmánya már megegyezésre jutott. Az Akadémia előtti Széchenyi-kertet szemelte ki, mint legalkalmasabb helyet, ahol az emlék mintegy pandánját fogja képezni Szarvas Gábor szobrának. Ehhez természetesen a főváros beleegyezése is szükséges, mi ért is a társulat megkérte most a tanácsot, hogy a szobornak a jelzett helyen leendő fölállitására adja meg az engedelmet. Egyben sürgős intézkedést kért, hogy az emlékmü, mely nemsokára kikerül az érczöntödéből, még a nyár folyamán fölállitható s ünnepélyesen leleplezhető legyen.

Hirdetéseket
felvesz
a
Magyar Székesfőváros
kiadóhivatala
Budapest,
Reáltanoda-utcza 5. sz.

Mi az SANGUIS?

a) Egy száraz conserváló **kalbászpir** legnagyobb kiadósság és legkényelmesebb alkalmazással.

Egy mázsa kalbászhushoz csakis 2½ gramm szükségeltetik.

Árak: 1 kiló 8 márka, ½ kiló 4 márka 25 fillér, ¼ kiló 2 márka 25 fillér.

Vagy pedig 100 papirhüvely, egyenként 2½ gramm tartalommal egy mázsa kalbászhoz 5 márka (nagyon kényelmes).

Merőkanál, mely pontosan 2½ grammot tartalmaz drbja 60 fillér.

b) **Bél vagy kazánpir.** Szintúgy legegyszerübb alkalmazás, nagyon szép szinü.

Árak: 1 kiló 6 márka, ½ kiló 3 márka 25 fill., ¼ kiló 1 márka 75 fillér.

Mindenütt kimeritő használati Utasitás. — Ismételadóknak magas jutalék. — **Ártalmatlanságér szavatolás.**

F. E. VÖRKEL

BERLIN, S., Kommandantenstrasse 45.

Novák Gusztáv esztergályos mester **és Plunske Fál** ernyőcsináló,

boroszlói lakosók,

„Eljárás szarvból készült ernyő és botfogantyuk előállitására"

imü, 13007. számu magyar szabadalmukat megvételre, esetleg engedményváltásra ajánlják.

RADITZ RÓBERT GYÓGYSZERTARA

„AZ APOSTOLHOZ"

Budapest, VIII., József-körut 64 sz.

Ajánlja az igen tisztelt kartársaknak.

UJ!

Extr. pro Infuso sennae

dosim-át a norma pauperum, ezen naponta rendelt infusumának extempore készitésére.

Legnagyobb kényelem a recepturánál.

Mindig egyforma sötét infusumot ad.

1 adag ára — 12 fillér.
10 „ „ 1 kor. 20 fillér.
24 „ „ 3 kor. **bérmentve**

Extr. laxativum sicc.

1 : 10 in globulis napi árban.

1 globulus 90 gr. vizzel 100 gr. aqua. laxativat (Ph. hung.) ad.

TEA legfinomabb indiai ajándékoknak **1 kilo 16 kor.** 2 kilo vételénél bérmentve.

= Emplastrum anglicanum =

1 m. hosszu 50 cm. széles **5. kor 20 fill.**

W. E. LANGER

KOMOTAU (Csehország.)

Alapitva 1872-ben.

Kő- és könyvnyomda. Litograph. intézet.

Gyógyszerészeti dobozneműek és papiráruk gyára.

A tek. gyógyszerész uraknak e nemü kitünően előállitott készitményeit melegen ajánlja

Arjegyzék szives rendelkezésre.

MAGYAR GÉNIUSZ

MÜVÉSZETI, IRODALMI ÉS TÁRSADALMI KÉPES HETI-LAP.

Szerkeszti: BASCH ÁRPÁD.

Tiz év óta fenálló, előkelő, magas szinvonalon álló lap, mely mindenkor sikra szállt a nemzeti törekvések érdekében. A társadalmi, müvészeti és irodalmi élet minden érverése vissza tükröződik hasábjain. Régi, kiváló irók és jeles fiatal erők támogatják: novellái, versei a családi kör kedvelt olvasmányai. Illustratió, jeles mesterek müvei és a napi események pillanatnyi felvételei, érdekesség és reproductio tekintetében kiállják a versenyt a külföld előkelő lapjaival. Causerie stylben tartott apró rovatai a szinészet, képzőművészet, irodalom és sport kedvelőinek véleményét tolmácsolják.

A „Magyar Géniusz" előfizetési ára:

Egész évre . . . . . 16 korona
Fél évre . . . . . 8 korona
Negyedévre . . . . . 4 korona

Előfizetési pénzek: a **„MAGYAR GÉNIUSZ" kiadóhivatalának Budapest, V. ker., Váczi-körut 80.** küldendők.

A

veszélymentes

köbetétü

Phőnix-

gyorsfözö

a tüzveszélyt

teljesen kizárja

és 40% szeszt

megtakarit.

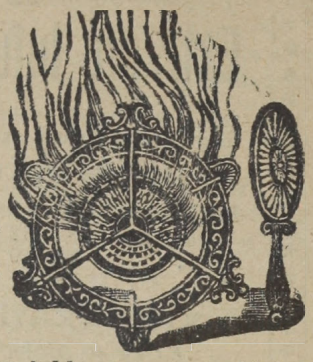

Kapható minden jobb vaskereskedésben és konyhafelszerelési üzletekben.

Nagybani elárusitás:

Makó Mihály, Budapest, Üllői-ut 2.

Ringeisen testvérek, Báthory- és Hold-utca sarok.

EGGENBERGER SZILVESZTER
KÖMÜVES MESTER
SPECIALISTA
BUDAPEST
Epit:
GYÁRKÉMÉNYEKET
MINDEN ALAKBAN
KÖRKEMENCZÉKET
KAZÁNBEFALAZÁSOKAT
GÉPALAPOZÁSOKAT ÉS
SZABADALMAZOTT
FÜSTEMÉSZTŐ TÜZELÉSEKET
GŐZKAZÁNOKHOZ
SAJÁT SZERKEZETE SZERINT
JUTÁNYOSAN JÓTÁLLÁS MELLETT
TERVEK ÉS KÖLTSÉGVETÉSEK
KIVÁNATRA.
TÜZÁLLÓ ÉS CHAMOTTEANYAGOK
RAKTÁRA.

DIETERICH JENŐ

vegyészeti gyára

Helfenbergben—Drezda mellett.

Kitünő gyógyszerészi és galenikus
készitmények beszerzési forrása.

Különösen ajánlja következő készitményeit:

Tömény illatos vizeit, kaucsuk-tapaszait, ragtapasz-pólyáit, fölkent tapaszait, angol tapaszait, fölkent és zinntubusban levő kenőcseit, narkotikus kivonatait és festvényeit, töményitett spiritusz-készitményeit. Továbbá vas-mangan-pepton és vas-mangan saccharat liquorjait, glycerin-suppositoriumait, mustárpapirost, kémlelőpapirost, czukrozott és czukrozatlan labdacsait, likőresszenczíáit, komprimált tablettáit, moly- és csúzpapirosát, molytablettáit stb.

Megrendelhetők az osztrák-magyar fióküzletben:

KREMEL ALAJOS **gyógyszertártulajdonosnál** BÉCSBEN, XIV., Märtzstrasse 49.

vagy

FRANKE KÁROLY okl. gyógyszerésznél **I.** ker., Stadiongasse 10. szám.

Ausztria-Magyarországból jött megrendeléseket csak Bécsből effektuálunk.

Belvárosi Könyvnyomda Bpest, IV., Váczi-utcza 81.

V. évfolyam. Budapest, 1902. április 20-án 16. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP

TARTALOM:

Jog, törvény, igazság.
Próbavágás a sertésközvágóhidon.
A vállalatok adója.
Az uj budai vásárcsarnok.
A közgyülésből.
A belvárosi templom.
A tandijszabályzat reviziója.
Statisztika.
Hirek a városházáról.
Közgazdaság.
Utazás egy mérleg körül.
Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 kor. Fél évre . . . . . 6 kor.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, IV., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

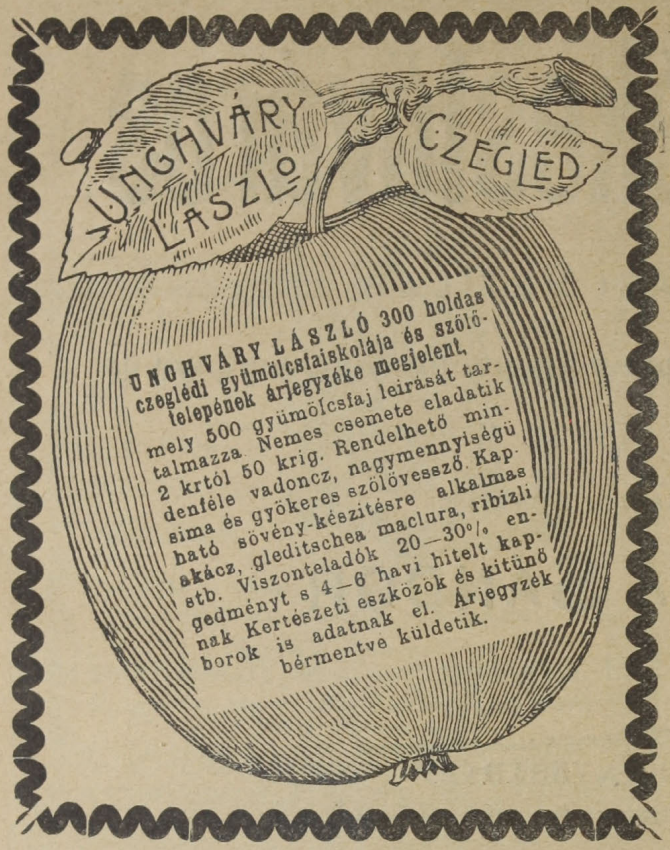

UNGHVÁRY LÁSZLÓ 300 holdas czeglédi gyümölcstelepének árjegyzéke megjelent, mely 500 gyümölcsfaj leirását tartalmazza. Nemes csemete eladatik 2 krtól 50 krig. Rendelhető mindenféle vadoncz, nagymennyiségü sima és gyökeres szölövessző. Kapható sövény-készitésre alkalmas akácz, gleditschea maclura, ribizli stb. Viszonteladók 20—30% engedményt s 4—6 havi hitelt kapnak. Kertészeti eszközök és kitünő borok is adatnak el. Árjegyzék bérmentve küldetik.

Több száz kiváló orvos ajánlja

Szt. Lukácsfürdői hegyiforrás

Legyen mindennapi italod!

Kapható mindenütt.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részv-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében, valamint folyó-számlában (chek-számlán). A 10%-os betét-kamatadót az intézet fizeti,) **4% kamatozással,**

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

o o o o o **Kézi zálogüzletei:** o o o o o

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieh-tere 4. (Irányi-utcza sarok. — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

o o o o o o o o o IRODÁI: o o o o o o o o o

VI. kerület, Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal. ooo

ooooooooooooooooo

Üzleti órák: d. e. ½9—½1-ig, d. u. 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferencziek-tere 4.

NEW-YORK, életbiztositó-társaság.

Alakult 1845-ben.

Az összes nyeremények a biztositottak tulajdona.

Kivonat az 1900. évi üzleti jelentésből:

Aktivák összege	1 milliárd 293 millió korona
Évi bevétel	290 „ „
1900-ban a biztositottaknak kifizettetett	115 „ „
1900-ban kötött uj üzletek összege	1 milliárd 146 „ „
Tiszta fölösleg 1900. végén	225 „ „

Az 1900-ban a biztositottaknak kifizetett nyereményosztalékok összege 14 millió koronára rugott.

A New-York a müvelt világ összes országaiban bir fiókokkal.

A Ney-York kötvénye megtámadhatatlan a kiállitás napjától fogva.

Referencziák Magyarországon: A magyar általános hitelbank. Pesti magyar kereskedelmi bank.

Magyarországi vezérigazgatóság:

Budapest, Erzsébet-körut 9—II. szám. (New-York palota.)

V. évfolyam. Budapest, 1902 április 20. 16. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre . . . . . 12 Kor.
Félévre . . . . . 6 Kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

Jog, törvény, igazság.

Nagyfontosságu kérdésben kell legközelebb döntenie a belügyminiszternek. Igazságot kell tennie a főváros és a közmunkatanács között. Nagydologról van szó, mert a döntés életbevágó a fővárosra is a közmunkatanácsra is. Szerencsére tisztára elvi kérdés, a melyet nem komplikál s nem befolyásol semmiféle magánérdek.

Többizben foglalkoztunk már azzal a dologgal, hogy a főváros a közmunkatanácscsal harminc évig tartott terjedék egyezséget fölbontotta, illetőleg nem hosszabbitotta meg. Ismertettük azt is, hogy a városi tanács az uj rendnek megfelelően, hogyan állapitotta meg a fővárosi hatóságok jogkörét. A tanács megszüntette mindazt a szokást, amely a két hatóság működésében éppen a terjedék-egyezség alapján kifejlődött s szigoruan, a törvény betüjének megfelelően körvonalozta a hatásköröket.

A tanács rendelkezésének fontosabb része, hogy a jövőben az olyan épitésekre, a melyek semmiféle szabályozást nem érintenek, nem hallgatja meg a közmunka tanácsot, hanem mint elsőfoku hatóság meghozza a határozatát s az ügy csak akkor kerül a közmunkatanácshoz, ha a fél megfölebbezi. Nem keressük most, hogy milyen alapon honosodott meg az a szokás, hogy az elsőfoku hatóság már határozata meghozása előtt meghallgatta a másodfokuhatóság véleményét. De, kétségtelen, hogy ez az eljárás egyenesen arcul csapása minden jognak és törvénynek s jogtalan megkárositása a közönségnek, mert a feleket megfosztja attól a jogtól, hogy a rá nézve sérelmes itélet ellen egy másik független fórumon keresse az igazát. A közmunka tanácsot, amely már az elsőfoku itélet meghozása előtt irásba foglalta a maga véleményét, független másodfoku hatóságnak el nem ismerhetjük. Ez az egész eljárás ellenkezett minden joggal s Budapest specialitása volt. A közigazgatási hatóságok előtt gyakran nagyobb vagyoni érdekek forognak kockán, mint a birság előtt levő ügyekben. S a pörrentartás annyira szigoru ebben a tekintetben, hogy még azt sem engedi meg, hogy a másodfoku itélet meghozásában részt vegyen az a biró, aki részt vett az ügy elsőfoku megitélésénél.

S ez természetes. A fölebbezésnek az a célja és rendeltetése, hogy a magasabb foku fórum azt döntse el, vajjon igaza volt-e az alsóbbfoku fórumnak. Az épitési ügyekben tehát a közmunkatanácsnak azt kell eldöntenie, hogy jogos, törvényes, igazságos volt-e a városi tanácsnak az itélete. De hogyan fogadjuk el igazság s megbizható birónak azt a hatóságot, a melynek véleménye alapján az elsőfoku hatóság itélkezett. Hisz valóságban a közmunkatanács, mint másodfoku hatósága saját véleményét birálta fölül.

S ha még figyelembe vesszük, hogy a közmunka tanácsnak tagja az a belügyminiszteri tanácsos, aki a harmadfoku itélet meghozásakor a referens, ugy joggal konstatálhatjuk, hogy a főváros közönsége életre-halálra ki volt szolgáltatva a közmunkatanácsnak, hogy a közmunkatanács a világ egyetlen fóruma, amely néha ekzisztenciák fölött itélkezik, anélkül, hogy itéletét meglehetne fölebbezni. Mert a fölebbezéseknek mostani formája csak arra való, hogy módot adjon a feleknek a bélyegek nagyobb mértékü fogyasztására. S ez a hatóság, a melynek itélete szent és csalhatatlan tulajdonképpen egy nagy tagu bizottság, a melynek nincsen törvénye, nincsen paragrafusa, hanem szavazás utján dönt, ugy ahogyan az esetleges többség összeverődött. Megdöbbentő és kétségbeejtő, hogy a polgárságnak gyakran egész vagyona egy ilyen

szavazásnak az eredményétől függjön. Annyi az, mintha hazardjátékos módjára egy kátyára tette volna az egész vagyonát. Nagyhiba és bün volt, hogy a főváros eddig is megtürte ezt az állapotot. Meg kellett ezt szüntetni még akkor is, ha a terjedékegyezség változatlanul megmarad.

Az uj rendnek másik vitális pontja a szabályozások alkalmával a magántelkekhez csatolt vagy a magántelkekből elvett terjedékeknek a kártalanitása, illetőleg megváltása. A Magyar székesfőváros hasábjain már foglalkoztunk ezzel a kérdéssel s a törvények alapján kétségtelennek tartottuk, hogy annak a hatóságnak van joga az elesö terjedékek árát követelni, amely a magán telektől elvett terjedék árát megfizeti. Ennek az igazságához szó sem férhet. Eddig terjedékegyezség alapján mind a két részét a megváltásnak a közmunkatanács teljesitette s a harminc év alatt állitólag néhány milliót ráfizetett.

S ime most, hogy a főváros megakarja szabaditani ettől a nagyon rossz üzlettől, a közmunkatanács görcsösen ragaszkodik hozzá. A közmunkatanács főnökéhez a belügyminiszterhez fordult, hogy a város határozatát semmisitse meg. Széll Kálmán belügyminiszter ugylátszik hajlandó is a dologérdemébe bele menni s a minap leiratot küldött a tanácsnak, a melyben fölvilágositást kér, hogy milyen alapon ment a tanács a törvény ellenére intézkedni. A tanács a kérdésre megfelelt. A magánépitési ügyosztály nagy fölirat tervezetet mutatott be s a tanács tagjai a legnagyobb élvezettel hallgadták, hogy milyen nagytudással s minden kétséget kizáróan bizonyitja be a fölirat, hogy a város egy lépéssel sem ment tul a jogkörén. El is fogadtáka tervezetet. De még egy lépéssel tovább is ment a tanács. A föliratban egyuttal kijelenti, hogy ez tulajdonképpen a főváros és a közmunkatanács között magánjogi viszony, a melyhez a belügyminiszter urnak semmi köze nincsen. Ha a közmunkatanács azt hiszi, hogy a főváros törvénytelenül és jogtalanul bitorolja a közmunkatanácsot megillető jövedelmet, tessék neki az arra hivatott független birósághoz fordulni.

Őszinte örömmel üdvözöljük a tanács férfias, bátor és komoly elhatározását, meg kellett mondani őszintén és nyiltan, hogy a főváros közvagyonát nem fogja a város prédára bocsátani csak azért, hogy abból a közmunkatanács táplálkozhassék s hogy ott a kormány kegydij jellegü állásokat tarthasson az emberei számára. Semmi kifogásunk ellene, de tessék az állam pénzéből jutalmazni a hü szolgálatokat s ne a város pénzéből. Kiváncsian várjuk a miniszter döntését. Megtudjuk mi a jelentősége annak a három szónak, a melybe magát a belügyminiszter takargatja. Megtudjuk, hogy mit hivnak Magyarországon jognak, törvénynek és igazságnak.

Próbavágás a sertésközvágóhidon.

A héten a hentes ipartestület rendezett próbavágást az uj sertésközvágóhidon. Minden körben nagy érdeklődéssel várták a próbavágás eredményét. Eddig is volt már néhány próbavágás, de akkor egy tulajdonosnak a sertéseit vagták le, a közvágóhidon már néhányszor gyakorolt legények. A közvágóhid igazi megbizhatóságának azonban a szerdai próbavágás volt a fokmérője. Szerdán a hentesmesterek a saját legényeikkel vonultak ki s ugy rendezték a vágást, ahogyan május elsejétől tényleg történni fog.

Az eredmény nemcsak kielégitő, hanem meglepően jó volt. Közel száz henteslegény látott a munkához. Egy sem látta közülök még soha a közvágóhidat, legnagyobb része pedig soha semmiféle közvágóhidat nem látott. Mikor megkezdték a munkát még azt sem tudták, hogy az emelő darut hogyan kell fölemelni vagy leereszteni.

Néhány percz mulva ugy ment a munka, mintha a hentes legények mindig a közvágóhidon dolgoztak volna. Pedig a hentesmesterek bizonyos tűntető szándékkal mentek a közkágóhidra. A legnehezebb sertéseket vásárolták össze s hogy az élősuly ellen tüntessenek direkt vemhes sertéseket hajtattak a közvágóhidra. Hasztalan volt azonban minden törekvésük A közvágóhid berendezése annyira tökéletesnek bizonyult, hogy még azok is, a kik eddig szóban és irásban a legerősebb hajszát inditották a közvágóhidi intézmény ellen, kénytelenek voltak elismerni, hogy a közvágóhid minden tekintetben megfelel a rendeltetésének. Maguk a hentesmesterek kijelentették, hogyha betanult személyzet végzi majd a munkát, nem lesz semmi baj, semmi akadály. Csak az az élősuly ne volna mondták a legdühösebb hentesmesterek is, akkor már megbarátkoznánk a közvágóhiddal is. Azt hisszük, hogy ha látni fogják a gyakorlatban, hogy az élősuly-ban való eladásnál sem olyan fekete az ördög, mint a minőnek most festik, ha látni fogják, hogy az élősulyban való árusitásnál is megvédhetik a hentesmesterek a maguk jogos érdekeiket, csak éppen a mit eddig kilóban fejeztek ki, azt fillérben fogják kifejezni, megfognak barátkozni az élősulyban való vásárlással is. Nem olyan veszedelmes az. Közgazdasági jelentősége pedig annyira fontos, hogy attól a hatóság el nem térhetett.

A szerdai próbavágás alkalmával négy katlannál százhuszonkilencz sertést másfélóra alatt szurtak le, tisztitottak meg és vágtak ketté. Tehát bebizonyosodott

hogy egy sertésnek az ellátására három percz föltétlenü elegendő. Sőt meg vagyunk győződve, hogy a miko a téli nagy vágások ideje megjön s a begyakorlott személyzet dolgozik, akkor már két percz is elegendő esz egy sertésnek az ellátására.

Roszakaratu volt tehát mindaz a hiresztelés, hogy a közvágóhid rendeltetésének nem felel meg, üresnek bizonyult, hogy prima árut a közvágóhidon elő állitani nem lehet. A szerdai próbavágás kétségbevonhatatlanul bebizonyitotta, hogy a közvágóhid hatalmas előmozditója lesz a sertéshus kivitel fejlesztésének. S ha a hentesmester ek látni fogják, hogy haszontalan tüntetésekkel czélt nem érnek s komolyan hozzá fognak a mesterségükhöz az uj rend keretén belül akkor még meg fogják köszönni a fővárosnak, hogy a közvágóhidat megépitette. Csak nem szabad hallgatniok azoknak az agitátoroknak az üres kiabálására, a kik szeretik a zavarost, hogy bőven halászhassanak benne.

A vállalatok adója.

A nyilvános számadásra kötelezett vállalatok a legjobb és legbiztosabb adó objektumok. A vállalatokat törvény kötelezi, hogy minden esztendőben mérlegükben pontosan, a legnagyobb részletességgel elszámoljanak bevételeikről és kiadásaikról. Az adófelügyelőség a mérleg alapján kivetheti az adót. A kivetés és kezelés nemcsak egyszerü, de az adóalap eltitkolása csaknem kizárt dolog. Az adókulcs pedig nálunk ugy van megállapitva, hogy már az adó kivetése alkalmával számitásba veszik, hogy az adóalapnak egy részét a polgárság eltitkolja. A vállalatok azonban nem titkolhatnak el semmit s azért adójuk csaknem elviselhetetlen.

A budapesti adófelügyelőség azonban még mindig kevesli az adót. Valahonnan pótolni akarja azt a házbéradó veszteséget, amely a kincstárt a házbérek tetemes alászállásával kétségtelenül érni fogja. A házbérek Budapesten köztudomás szerint több mint husz százalékkal csökkentek. Az adóbevétel fő alapja pedig a házbér, mert azt is könnyen meglehet fogni. Az adó felügyelőség legutóbb kérdőiveket küldött a vállalatoknak, amelyekben olyan nyilatkozatokat követel, amelyek a vállalatoknak igazán intern dolgai, üzleti titkai. Az adófelügyelőség nem elégszik meg a mérleggel, hanem huszonegy pontban olyan követeléseket ad elő, hogyha a vállalatok azoknak pontosan és lelkiismeretesen megakarnak felelni, akkor egész iroda személyzetüket hónapokon át csak a kérdőivek kitöltése venné igénybe. Csak természetes, hogy a vállalatok tömegesen tiltakoztak az uj rend ellen, hogy valamennyien ok nélkül való zaklatásnak veszik a kérdő-iveket. Hogy mit akar az adófelügyelőség a kérdőivekkel, hogy mi szüksége van apró részlet kérdésekre, amelyek a vállalatnak jegbensőbb dolgai, de amelyek az adózás szempontából alig jöhetnek számitásba, ma még senki sem tudja. De hogy ok nélkül nem kiváncsiskodik az adófelügyelőség az kétségtelen.

Az adófelügyelőség eljárása ellen több vállalat fölebbezett a pénzügyigazgatósághoz s ha ott nem ér el eredményt, a pénzügyminiszterhez fog föllebbezni A titokzatos kérdőpontok különben a következők:

1. A nyereség- és veszteség-számla.
2. A mérlegszámla az évi üzleti jelentés és zár számadás egy nyomtatott példánya kapcsán.
3. A nyereség felosztására vonatkozó közgyülési határozatról felvett jegyzőkönyv hitelesitett másolata.
4. A behajthatlanoknak jelzett követelések törlésére vonatkozó közgyülési határozat jegyzőkönyvének hitelesitett másolata és az igy törölt követelések pontos jegyzéke.
5. A társulat birtokában levő s saját tulajdonát képező adómentes értékpapirok pontos jegyzéke.
6. Az üzleti költségek pontos részletezése.
7. Az igazgatósági, felügyelőbizottsági, választmányi és végrehajtóbizottsági tagok, valamint a napibiztosok, váltóbirálók és tisztviselőknek jelenléti jegyek és jutalékok fejében kifizetett összegeknek részletezése.
8. A tisztviselők és alkalmazottaknak jutalmak és segélyek cimén kifizetett összegek részletes kimutatása.
9. Az ajándékok és adományok cimén kifizetett összegek részletes kimutatása.
10. Azon összeg kimutatása, mely az igazgatósági, felügyelőbizottsági, választmányi tagok, napibiztosok és váltóbirálók, tisztviselők és alkalmazottak helyett ezek összes adója fejében kifizettetett.
11. Azon összeg kimutatása, melyet a t. cim az előző pontban emlitettek helyett ezek nyugta-bélyegilleték tartozása fejében kifizetett.
12. A napilapok és folyóiratok előfizetési költségei.
13. A betegsegélyző pénztári járulékok fejében kifizetett összegek kimutatása, még pedig annak feltüntetésével, hogy a betegsegélyző pénztárba mily összeg fizettetett be és ehhez a munkások, illetve alkalmazottak mily összeggel járultak hozza.
14. A nyugdijintézeti járulékok cimén kifizetett összegek kimutatása, vagyis annak megjelölése, hogy az intézeti nyugdijalap a lefolyt üzletévben mily összeggel emelkedett és ezen szaporulatból mennyi esik az alkalmazottak befizetéseire, mennyi a társulat hozzájárulása és mekkora azon összeg, mely a társulat által a forgalmi tőkeképen felhasznalt nyugdijalaphoz kamat cimén hozzászámittatott. Ha a nyugdijalap értékpapirokban van elhelyezve, az értékpapirok minősége bejelentendő, ha pedig takarékbetétképen van elhelyezve, a kamatokat kiszolgáltató intézetnek ebbeli nyilatkozata csatolandó.
15. A saját ingatlan bérjövedelmére nézve a nyers és tiszta jövedelem s annak kimutatása, hogy mennyi fordittatott a nyers jövedelemből a házbéradóra és járulékaira, mennyi a háztentartási kezelési és javitási költségekre.
16. Külön-külön készitendő mérleg és nyereség-veszteség-számla alapján kimutatása annak, hogy az esetleg adómentes üzemágra, mennyi tiszta kereseti nyeremény esik.
17. Az idegen pénzintézeteknél folyószámlára elhelyezett tőkék után fölvett kamatok összegének igazolása végett ezen intézetek részéről kiállitandó bizonylatok.

18. A tárcában levő értékpapirok árfolyam emelkedéséből, vagy csökkenéséből eredő csupán könyvszerü nyereség- és veszteség-kimutatása.

19. A leltár szerinti felszerelési állapot karbantartására, vagyis javitásokra és egyszersmind az uj beszerzésekre kiadott összeg kimutatása.

20. A szövetkezeti törzsbetétek után kifizetett kamatokból adómentes 6%-os résznek évtársulatonként való részletezése, vagyis azon összegnek kimutatása, melyet a szövetkezet minden évtársulat javára az 1880. évi LX. t. c. 1. §-a értelmében adómentesiteni kér.

21. Azon kamatok kimutatása, melyek az üzleti éven tulterjedő időre előre bevételeztettek és átmeneti kamatok cimén a mérleg Teher oldalán vannak felvéve

Az uj budai vásárcsarnok.

A héten Buda is megkapta a maga vásárcsarnokát. S most még a budaiak sem mondhatják, hogy ők a mostoha gyermekek, mert szebb csarnokot kaptak, mint akár melyik pesti csarnok. Örülnek is neki a jó budaiak, különösen azért, hogy a budai háziasszonynak nem kell átjönni a pesti oldalra, ha egy kis rendes ennivalót akar vásárolni.

A Bomba-téri vásárcsarnokot a héten szép ünnepség keretében átadták a forgalomnak. Almády Géza tanácsos, az épitő-bizottság nevében a következő beszéd kiséretében mutatta be a kész csarnokot a megjelent főpolgármesternek, polgármesternek s számos városatyának:

Méltóságos főpolgármester úr!
Nagyságos polgármester úr!
Igen tisztelt uraim.

A székesfőváros törvényhatósága alapos tárgyalások és tanulmányozások után kimondotta, hogy a fővárosban a vásárcsarnoki intézményt meghonositja, hogy a lakosságnak egészséges, megfelelő, jó és lehetőleg olcsó élelmezését biztositsa.

A közgyülés 1901. évi március 13-án elhatározta, hogy a pesti oldalon egy központi és 4 kerületi, a budai oldalon pedig két kerületi vásárcsarnokot épittet.

A pesti oldalon a vásárcsarnokok Matuska Alajos alpolgármester ur vezetése alatt, a kinek nevéhez füződik ezen modern intézmény létesitése, megépültek és 1897. évi február 17-én Márkus József főpolgármester ur akkori polgármester által, rendeltetésüknek ünnepélyesen átadattak.

A budai oldalra tervbe vett első vásárcsarnok létesitése iránt a tárgyalásokat annak idején Matuska Alajos alpolgármester ur megindította és a közgyülés 1894. december 12-én elhatározta, hogy a csarnokot ezen a helyen épitteti fel és a kisajátitási, valamint épitési költségeire 661.200 frtot engedélyezett.

A tárgyalások azután elődöm Hermann Béla tanácsnok ur vezetése alatt folytattak és a közgyülés 1899. november 22-én a kiviteli tervet és költségvetést elfogadta, az épitési költséget 415.434 frt 33 krban állapitotta meg és felkérte a tanácsot, hogy a terv végrehajtása iránt intézkedjék.

A tanács az épitésre felügyelő bizottságot kiküldötte és az első munka, a föld, kőmüves és elhelyező munka biztositása iránt az árlejtést 1900. julius 25-én megtartotta.

Az épitkezést 1900. augusztus 13-án kezdték meg és 1901. október havában fejezték be ugy, hogy a bérlők az utcai üzlethelyiségeket mint mult év november elsején elfoglalhatták.

A csarnok és a kis lakóház terveit a mérnöki hivatal készitette és az épitkezést Klunsiager Pál főv. épitész vezette.

A csarnok beépitett területe 3038 négyszögméter és abban 597 árusitó hely van.

A költségekre engedélyezett összeggel szemben közel 80.000 korona megtakarítás éretett el.

A nagyobb munkákat a következő hazai iparosok végezték és pedig a föld, kőmüves és elhelyező munkák Szandherr Gyula, a vasszerkezeti munkát a Schlich-féle és Danubius gyár, a külön vasmunkát Wachter Károly, a lakatos munkát Schwartz Antal.

Az áruhely berendezési munkát az Oetl Antal-féle gyár készitette.

A berendezési munkák ez évi március havában készültek el.

A budai oldalon az első csarnok ime most teljesen készen várja az árusok és vevőközönség bevonulását és megszünteti a kerületben is az ósdi nyilt piacot, ujabb tanubizonyságot téve arról, hogy fővárosunk a modern fejlődés és kultura utján soha sem áll meg, hanem halad mindig előre.

A midőn tehát most, a kész müvet szerencsém van bemutatni, kérem a polgármester urat, hogy a csarnok kapuit megnyittatni, a csarnokot rendeltetésének átadni és azt az egybegyültekkel körüljárva megtekinteni méltóztassék.

A zajos éljenzésre fogadott beszédre Halmos János polgármester válaszolt. Válaszában nagy örömmel nyilatkozott arról a szép haladásról, a melyet a főváros a közélelmezés terén tett s a melynek ujabb alkotása az uj vásárcsarnok. A megjelent urak azután megszemlélték a vásárcsarnokot s valamennyien a legnagyobb elismeréssel nyilatkoztak az uj csarnokról.

A közgyülésből.

Az üres napirend tárgyalására kevés városatya verődött össze a szerdai közgyülésen. Nem izgatta a városatyákat a választás sem, mert a jelöltek megválasztása föltétlenül bizonyos volt. Nem is volt más lista, mint a 45-ös választmányé. A napirendnek egyetlen egy olyan tárgya volt, a mely megérdemelte az alaposabb megvitatást. Ez az uj tanitói állások szervezése.

A tanügyi osztály tudvalevőleg kötelességéhez hiven szervezni akarta a szükséges tanitói és tanitónői állásokat. Minden esztendőben igy történt ez csak tavaly próbálták meg először, nem lehetne e a takarékosságot az iskoláknál megkezdeni, s nem lehetne-e ideiglenes erőkkel ellátni az iskolát. Tavaly a famozus szaktanitás adta meg erre a cimet s mint valami világraszóló találmányt állitottak a közönség elé a szaktanitás, a mely egyszerre sok száz tanitót fog megtakaritani a városnak. Meg is próbálták ajkétes értékü szaktanitás megvalósitását. Először hatalmi erőszakkal akarták végigvinni az egész vonalon, de lépésről lépésre engedniök kellett s csakhamar kénytelenek voltak konstatálni, hogy a szaktanitás megvalósitása üres frázis, melylyel meglehet rontani az iskolát, meglehet nyomoritani a kulturát, de legkevésbbé alkalmas arra, hogy a fővárosnak pénzügyeit rendezze. Az ügyosztály tapasztalatok alapján meg is tette javaslatát a

szükséges tanitói állások szervezésére. Ámde a pénzügyiosztly s pénzügyi bizottság nem akarták akceptálni az élet adatait s meglehetős szükkeblüséggel tiltakoztak minden uj szervezés ellen. A közgyülés azonban idejekorán észrevette, hogy frázisok kedvéért nem lehet és nem szabad koczkára tenni a főváros iskoláinak jövőjét; erkölcsi haladását és sikerét s a szerdai közgyülésen egyhangulag megszavazták a szükséges állások szervezését. Állás tehát van. Tudjuk, hogy nyomában fog fakadni a hajsza és korteskedés azért, hogy kik jussanak be az állásba. Teljes bizalommal vagyunk a tanügyi osztály vezetője iránt, hogy férfias bátorsággal fog szembeszállani minden jogosulatlan protekcióval s egyedüli törekvése az lesz, hogy a főváros iskolái számára a rendelkezésre álló anyagból a legjobbat, a legkiválóbbat válaszsza ki. S meg vagyunk győződve, hogy ebben a törekvésében semmi sem fogja megakadályozni.

Még egy szervezés volt a szerdai közgyülésen. Az uj sertésközvágóhid személyzetéről gondoskodtak. Az ügyosztály a kérdés megoldására a legjobb s egyedül helyes formát találta meg. Ma még senki sem tudja, hogy az uj intézmény valójában milyen erőket kiván meg. Az pedig régi dolog, hogy ha egyszer valaki a lábát a városhoz betette — ott reged akkor is, ha rá többé szükség nincsen. Nehogy használhatatlan, oda nem való munkaerők csak megbénitsák a munkaerő müködését, az ügyosztály nagyérszben más hivatalokból kirendelt, ideiglenes munkaerőkkel látja el a közvágóhidat. Majd ha a tapasztalat a gyakorlati élet megmutatta, hogy valójában mire van szükség annak megfelelően csinálják meg a szervezést. Csak természetes, hogy a közgyülés a megoldásnak ezt a módját általános, helyesléssel egyhangulag akceptálta.

A belvárosi templom.

A belvárosi templom eltolásának kérdése most már ugylátszik nem akar lekerülni a napirendről Hogy a végrehajtásából legyen valami, kétséges. Meggyőződésünk szerint vagy uj templomot épit a város, vagy meghagyja a templomot abba az árokba, amelybe a világ legszerencsétlenebb szabályozása juttatta. A kérdés az, hova épitsék az uj templomot. Mindinkább tért hódit az a vélemény, hogy egyedül az a terv helyesi amely a templomot a régi városháza helyére akarja állitani. *Devecis* Ferenc müszaki tanácsos a terv szerzője, a tanácshoz intézett előterjesztésében a következőket mondja:

Kétségtelen, hogy az Eskü-téri hid és környékének szabályozása kérdésében, a piaristarend gymnasiumának és rendházának elhelyezési kérdése, a legnehezebb feladatok egyike, mert ezen nagy hivatást teljesitő rend majd másfél évszázad óta fennálló iskolája joggal, nemcsak kulturális, de nemzeti szempontból is, a legmesszebb menő méltánylást igényli, miért is annak kellő elhelyezéséről gondoskodni a székesfővárosnak vitális érdeke.

E kérdés azonban nem mai keletü. Ez az Eskütéri híd épitésével együtt lépett fel s már akkor hangsulyoztam, — a mi akkor tagadásba vétetett, — hogy a jelenleg kivitel alatt álló, nézetem szerint szerencsétlen megoldás mellett sem maradhat meg huzamosb időn át a piarista gymnasium és rendház érintetlenül.

A kérdés oda csucsosodik ki, miképen lehetne az itt fellépő jogos követelményeknek célszerüen eleget tenni, mert kétséget nem szenved, hogy kulturális szempontból a főváros központjában már teljesen megizmosodott főgymnasium fentartására szükség van és az is bizonyos, hogy a tanügy szempontjából a jelenlegi hely környékén kell az iskolának megmaradni, mert a hid által a budai oldal egy része is ide lesz utalva.

A kegyes tanitórend tartományi főnöke akként óhajtja a kérdést megoldani, hogy a szabályozás végrehajtása után a jelenlegi piarista tömbből fenmaradó és tudvalevőleg uj plebánia épitésére szánt területen kivül a rendnek átengedtetnék a Galamb-utca folytatásának területe és a régi Városház-térből alakitandó tömb, melyek együttvéve 2136 $^{20}/_{100}$ □ölet tesznek ki.

A kegyesrendiek ezen elhelyezését azon föltételek mellett, mint azt a bizottságban elfogadtuk, mert meggyőződésem szerinti, melegen üdvözöltem.

De az ellen kifogást kell emelnem, hogy a kegyesrendiek telkei s az azokon levő felépitmények mikép becsültettek, s milyen viszonyba hozatott e becsü az Eskü ut másik oldalán levő Hal-tér és környékének területével, mert a kettő közt az egybehangzás nem teljes s félős, miszerint ezen becsü miatt, a mely nyilvános, tehát mindenki által betekinthető, ujabb igények fognak fellépni.

Konkrét, számokban kifejezett nézetet csak azért nem nyilvánitok, nehogy a fővárosra nézve a tárgyalás további menetét előnytelenül befolyásoljam.

A mint azonban a kegyesrendiek a plébániának szánt helyre tétetnek, egy nem kevésbé fontos kérdés, a plébánia-templom elhelyezésének kérdése lép előtérbe. Ezért a kegyesrendiek elhelyezésének elbirálására ujabb szempontként lép fel azon kérdés, vajjon a kegyesrendiek elhelyezése nem történhetnék-e meg ugy, hogy a plébánia az elfogadott terv szerinti helyén maradhatna?

Ezen kérdés felmerült a vita során is, a mikor felvettetet azzal, hogy egyesittessék azon két tömb, mely a Kötő-utca és Eskü-ut, nemkülönben a Galamb-utca folytatása és a Váczi-utca közt fekszik. Ezen terv azonban természetszerüleg a leghatározottabb ellenzésre talált, mert a Kigyó-utca folytatása ez által elzáratnék.

Van azonban a környéken egy másik tömb, a mely esetleg a célnak mégis megfelelhetne s városrendezési szempontból szintén legalább is oly jó megoldást nyujtana, mint a plebánia-templomnak szánt hely feláldozásával járó terület átengedése. Ezen hely pedig nem más, mint: a Régi posta-utca, Galamb-utca, Kötő-utca és Petőfi tér által határolt azon négyszög, melynek zömét a görög-oláh hitközség temploma és telke foglalja el. A mennyiben tehát ezen felvetett eszme visszhangra találna és a tárgyalás során beigazolódnék, hogy e terület, mely $105^1/_4$ m. középhossz és $50^1/_2$ m. középszélesség mellett 1476□^{0}-et tartalmaz, elegendő, akkor a piaristák e helyre volnának teendők.

Eltekintve attól, hogy a plébánia-templomnak szánt helyet megóvhatnók, a mi szintén nem kis fontosságu, ezen helynek az a nagy előnye van, hogy tanügyi szempontból megfelelőbb fekvésü, hogy nem halad át rajta utcaterület, mint az előbbin, a hol a 171□^{0} nagyságu Galamb-utca nyitvatartásáról kell gondoskodni, ugy, hogy a kihasználható területeket összehasonlitva nem mutatkozik legyőzhetlen különbség s csak az a kérdés, hogy a rendház ezt céljaira elég nagyságunak találja-e?

Bármikép döntessék is el a kérdés, az idő előhaladottsága határozottan utasit arra, hogy a belvárosi templom elhelyezéséről gondoskodjunk azon nem várt esetre is, ha a görög-oláh hitközség tömbje a piaristák gymnasiumának és rendházának befogadására elégtelennek nyilvánittatnék, vagyis az albizottmány egybehangzó véleményéhez képest a fent leirt két egyesitendő tömbön s ezek közt elvonuló Galamb-utca folytatása területén épülne.

A belvárosi templom ott, a hova tervezve lett, kétségtelenül olyan elhelyezést nyerne, mely az adott viszonyok közt, a szabályozás ellen felhozott indokok fenntartása mellett a legmegfelelőbb. E helyett az albizottmány első sorban ugyancsak a görög-oláh hitközség templomát vette kilátásba, mint ezt én annak idején még 1894-ben contempláltam, a midőn is kimutattam, hogy ámbár szabályozásunk keresztülvitele esetében a plebánia-templom akár egy századig, de tovább is helyén maradhatna, mégis az utvonal ideális egyenességének kiépitése esetében annak onnan el kell menni, a mikor is a görög templom helyét vettem kilátásba uj plebánia-templom épitése céljára.

Erre vonatkozó becsümben több mint 2 millió koronányinak találtam a görög-oláh templom ingatlanait, ahol még a Kötő-utcai házak beváltása tekintetbe véve nem lett. Ezzel szemben a középitési igazgató ur ezen becsüt 1,452,320 koronában állapitja meg, mely összeg a tényleges végrehajtás esetében valószinűleg legalább fél millió koronával szaporodni fog, mert köztudomásu dolog, hogy a görög templom s tartozékai 2 millió koronán alul, sőt $2^1/_4$ millió koronán alul nem kaphatók.

Ezen becsüben is a t. albizottmány véleményétől meggyőződésem eltérő.

És habár a nehéz pénzügyi helyzet által kényszeritve én is első sorban a görög templomot vettem kilátásba a belvárosi templom céljára, mégsem lehet oly becslési adattal előállni, mely a tényleges végrehajtás esetében megtámadtatásoknak lenne kitéve.

A becslés ellen felhozottakon felül azonban nagy fontosságu ok van a bizottmány többségének véleményében, mely gátolt, hogy azt teljességében elfogadhassam.

A bizottság többsége t. i. a belvárosi plebánia templomot ha az a görög-oláh hitközség ingatlanát magában foglaló tömbön nem helyeztetnék el, másodsorban a Hal-téren óhajtja elhelyezni, melylyel szemben én azon tömböt vettem kilátásba, mely a Kigyó-utca folytatása, Váci-utca, Eskü-ut és Eskü-tér által határoltatik s melyre nézve az 1899. évi julius 15-én kelt 29.684/899. I. sz. tanácsi utasitásra tett 7905/99. m. h. számu jelentésben azt javasoltam, hogy a plébánia templom, mint olyan e helyre tolassék.

Az albizottmány majoritása az eltolási müveletre nézve azon nézetben van, hogy a templom állapota olyan, miszerint az el nem tolható. Szerény nézetem szerint ez először beigazolandó volna. Müszaki szempontból határozottan állitom, hogy a templom eltolható. Egy templommal, melynek uj épitése az albizottság nézete szerint, s ebben vele ismét egyet értek, lenalább 3 millió koronába fog kerülni, oly könnyen elbánni, azt lebontatni! nézetem szerint pénzügyi viszonyaink mellett nem szabad.

De nemcsak ezen lényeges, szem előtt tartandó, fontos körülmény vezérelt engem abban, hogy a templom eltolását hozzam inditványba, hanem azon a régészek és szaktudósok által kifejezett vélemény, hogy a belvárosi templom régészeti becscsel bir s ennek megtartása feltétlenül megkisérlendő, hiszen az Eskü-téri hid létesitésére vonatkozó 1893: XIV. t.-cz. indokolása az emléket megtartandónak jelzi! köztudomásu dolog, hogy az Árpádkori maradvány s Magyarországon egyetlen templom, mely körüljáró szentélyel bir. Ha tehát igaz, amit a régészek mondanak s ennek igaznak kell lenni, hiszen nem kisebb hatóság, mint a vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter tartotta szükségesnek ezen templom megtartása érdekében nem egy leiratot intézni a jelenben is a fővároshoz: akkor az csakugyan minden körülmények mellett megtartandó!

Igy állván a dolog, e felett egyszerüen napirendre térni nem lehet. Meg kell szivlelni a már hivatkozott 7965/99. m. h. számu jelentésben mondottakat és módot kell nyujtani, hogy a templom, mint olyan fentartassék.

Más kérdés az, vajjon az a szépészeti követelményeknek megfelel-e? Hiszen lehet valamely dolog műbecscsel biró, régiség szempontjából kiváló, mégis szépészeti szempontból kifogásolható. A szépségfogalom viszonylagos.

Tehát az eltolás müvelete pályázati kiirás alapján megkisérlendő és ha találkozik vállalkozó, a ki a szükséges biztositékokat adni fogja, akkor az végre is hajtandó, s akkor az egybekötendő a szintén szükségesnek mutatkozó plébánia lak épitésével, mint azt már a sokszor hivatkozott 7905/99. sz. jelentésemben kifejtettem.

Azon nem várt esetben azonban, ha az eltolás nem hajtatnék végre, vagy a mennyiben az eltolásra nem találkoznék vállalkozó, esetleg, ha az eltolás, a mint feltételezni sem lehet, nem sikerülne, azon esetre a temptom főbb alkatrészei, ugy, mint a vallás és közoktatásügyi magy. kir. miniszterium legutóbbi leiratában kifejtette, akként bontandók le, hogy azok más helyen megint felállithatók legyenek. Ez esetben a felállitás szintén az általam jelzett helyen, vagyis az Eskü-ut, Váczi-utca sarkán még rendelkezésre álló tömbön volna eszközlendő, a mennyiben pedig uj templom volna épitendő, ez csakis ezen a helyen létesithető.

Tehát a templom elhelyezése kérdésében sem vagyok egy nézeten a t. albizottmány majoritásával s itt megemlitem t. Freund Vilmos bizottsági tag ur különvéleményét, mely a templomnak uj épitését ugyancsak az általam proponált helyre kivánja.

A Hal-téren való elhelyezés, vélekedésem szerint számba nem is jöhet. Eltekintve ugyanis attól, hogy a Hal-tér helyén a templom architeknotikus hatása ugy a várból, mint a felső Duna-szakasztól tekintve, a hidpillérek folytán jelentékenyen szenvedni fog, közlekedés szempontjából sem előnyös a Molnár-utcának ezen elhelyezésnél szükséges elzárása és a lejtszini viszonyok is igen előnytelenül hatnak az elhelyezésre. Ehhez járul, hogy ott tudvalevőleg az alsó rakparti ut és a hidra felvezető ut találkoznak, ugy hogy az esetleg itt épitendő templom előtt nagymérvü lejtő van.

E mellett a templom eldugott helyzetbe jő, és az ide helyezés pénzügyileg véve is hátrányos, mert ujabb kisajátitásokat involvál, pedig a mi pénzügyi helyzetünk mellett ilyenekre gondolni nem is szabad. Hogy mily hibás városrendezési politika van itt követve az a dolgok egymásutánjából látható, a hol először azért sajátitunk ki, hogy a Molnár-utcát meg-

nyissuk, azután meg azért, hogy elzárjuk. Nem hiszem, hogy azon hibák után, melyek az Eskü-tér és környékének szabályozása kivitelénél történtek, hol egy célra nem vezető utvonal miatt hegyet bontottunk, forrásokat hoztunk veszélybe és a pesti oldalon megtört vonal mellett, a budai oldalon oly utat nyertünk, mely közmüvek befogadására képtelen, tehát a közmüvek elhelyezésére ujból külön kell gondoskodni, nem hiszem, hogy találkozhatnék valaki, a ki további kisajátitásokba menne, csak azért, kogy egy rossz elhelyezésü templomot nyerjünk.

A midőn tehát tisztelet teljesen befejezném előterjesztésemet, kérem a t. Tanácsot, méltóztatnék fenti inditványaimat figyelembe venni s tárgyaltatni azon eszmét, vajjon lehetne-e a görög-oláh hitközség tömbjében a piarista gymnasiumot és rendházat elhelyezni? mert igenlő esetben a belvárosi plebánia a végrehajtás alatt levő terven contemplált elhelyezése megmenthető volna s igy a belvárosi takarékpénztár telekvételi ügye is tárgyalható lenne, mert ez esetben azon tömb, a hova a templomot elhelyezni szántam, eladható. Ez alkalommal is jelzem, hogy pénzügyi szempontból ez a legelőnyösebb megoldás.

Azon esetben azonban, ha ez nem volna keresztül vihető, teljesittessék a kegyes tanitórend tartományi főnökének előterjesztett kérelme. Ez esetben azonban, amennyiben a görög-oláh hitközség temploma a belvárosi templom részére megnyerhető nem volna, a templom csakis a Kigyó utca folytatása, Váczi-utca, Eskü-ut és Eskü-tér közti tömbön volna elhelyezhető, mert ugy városrendezési, mint szépészeti, de pénzügyi szempontból is az adott viszonyok közt egyedül ez megfelelő, mig a Hal-téren való elhelyezés — nézetem szerint — számba nem jöhet.

A tandijszabályzat reviziója.

A tanügyi osztály ma tette meg javaslatát a tandijszabályzat reviziójára. Lesz alkalmunk a dolgot méltatni, most a javaslatot megokoló jelentést ismertetjük. A jelentés a következőket mondja.

A jelenleg érvényben levő tandijszabályzatnak az 1896. évben történt megállapitása s iletve 1898-ban történt módositása óta ismételten merültek fel olyan jelenségek és gyakorlati tapasztalatok, a melyekre való tekintettel a szabályzat egyes intézkedéseinek a megváltoztatását szükségesnek tartjuk.

Miután az általunk jónak vélt módositások a szabályzatnak ugy anyagi intézkedéseit, mint az eljárásra vonatkozó rendelkezéseket nagy mértékben érintik, az egész szabályzatot átdolgoztuk s azt a I. alatt csatolt tervezetben mutatjuk be a további tárgyalás lapjául.

Az uj tervezetben a jelenleg érvényben levő szabályzathoz képest előforduló eltérések okait és célját pontról-pontra fogjuk az alábbiakban előterjeszteni. Előzetesen csupán általánosságban akarunk rámutatni azokra a szempontokra, a melyek bennünket a tervezett módositásoknál vezéreltek.

Az elemi népiskoláknál a tandijfizetés tekintetében az eddig követelt szabadelvü eljárást fentartani óhajtjuk s csupán olyan intézkedések lehetővé tételét kivánjuk biztositani, hogy az e téren tapasztalt durvább visszaéléseknek némileg elejét vegyük. Ez pedig nem csupán pénzügyi, hanem inkább morális szempontból kivánatos.

A magasabb iskoláknál szükségesnek tartjuk, hogy a tandijmentesség kedvezménye kiterjesztessék, viszont azonban gondoskodás történjék a felöl, hogy ezen iskolákból az oda nem való elemeket, szóval azokat a szegényebb sorsu növendékeket, a kik kielégitő szorgalmat és előhaladást nem tanusitanak, távol tartsuk, avagy onnan idejekorán azokba az iskolákba tereljük, a hová valók s a honnan a nekik megfelelőbb élethivatáshoz jutnak. Az erre irányuló sikeres intézkedések jótékony hatással lesznek nemcsak azokra a tanulókra, a kik ezután is megmaradnak a magasabb iskolákban, hanem azokra is, a kik ilyenformán a nekik megfelelőbb iskolákba jutnak. Ezen szempontot egyébként az illető részleteknél fogjuk bővebben megvilágitani.

Tekintettel kellett lennünk továbbá a főváros pénzügyi érdekeire is, habár tudjuk, hogy e helyütt a pénzügyi szempontot alá kell rendelnünk a kulturális szempontoknak. Mégis bizonyos az is, hogy a mikor a fővárosnak a közoktatási kiadások cimén viselt terhei ilyen óriásak, azt méltán elvárhatja, hogy főleg a magasabb iskoláknál azok, a kik arra képesek a székesfővárosnak ezen a megterheltetésén nagyobb mértékben igyekezzenek könnyiteni. Érdemes ehelyütt a megemlitésre, hogy a székesfőváros iskolai kiadásaiból egy-egy beirt tanulóra esik az elemi népiskoláknál évi 80 kor., a polgári iskoláknál 143 kor., az iparrajziskolánál 220 kor., a felsőbb leányiskoláknál 250 kor., a felső kereskedelmi iskoláknál 255 kor. és a reáliskoláknál évi 300 korona. Ha már most figyelembe veszszük, hogy a beirt tanulók közül tandijfizető az ellemi népiskoláknál alig 15 százalék, a magasabb iskoláknál pedig 60—70 százalék, a mely utóbbi százalék ezuttal előterjesztett javaslatunk elfogadása esetén még nem kis mértékben fog csökkenni, méltányos, hogy az elemi iskolákon kivül a többi magasabb iskoláknál a tandij magassága legalább némileg arányban legyen avval a költséggel, a mi az iskola fentartási költségeiből egy-egy tanulóra esik.

Végül igyekeztünk a tandijszabályzat átdolgozásánál ugy a tandijmentesitésnél követett eljárást, valamint a tandijak elszámolását és a magánvizsgálati dijak kezelését lényegesen egyszerüsiteni.

Az egyes részleteknél előforduló módositások okait a következőkben ismertetjük.

Az 1. §-nál azt az ujitást terveztük, hogy a felvételi dijat az óvodákra is kiterjeszteni kivánjuk. A 10. §. szerint az óvodákra a felvételi dij tekintetében az elemi iskolákkal teljesen egyenlő és azonos rendelkezések érvényesek. Az indokolás közösségénél fogva ugyancsak itt térünk ki arra is, hogy a 26. §. értelmében ugyanez az intézkedés történnék a tandij (óvodapénz) tekintetében is.

Ennek az ujitásnak a javaslatba hozatalánál nem csupán annak a körülménynek és első sorban nem annak a körülménynek a mérlegelése inditott bennünket, hogy az óvodák fenntartása immár szintén jetentékeny és folyton nagyobbodó terheket ró a fővárosra. Mert hiszen arra, hogy az óvodáknál befolyó felvételi dijakból és ovodapénzekből a fővárosnak valami számbavehető jövedelme legyen, magunk sem számitunk és arra nagy sulyt nem is helyezünk. Hanem igenis, elérni elérni kivánjuk ezzel áz intézkedéssel azt, hogy az óvoda közelebb jusson eredeti rendeltetéséhez, a mihez tartoznék egyebek közt az

is, hogy az óvodába azoknak a legszegényebb néposztályhoz tartozó szülőknek a gyermekei kerüljenek, a kiknek gyermekeik otthon való gondozása nem áll módjukban. Ma azonban azt látjuk, hogy az óvodás gyermekek egy része nem ezek közül kerül ki, hanem a jobb középosztályhoz tartozó családokból, kiszoritva amazok egy részét, a kik az óvodába való felvételre első sorban tarthatnának igényt.

Azt hisszük, hogy a felvételi dij és az óvodapénz behozatala, legalább részben, vissza fogja tartani azokat, a kik fizetni tudnának, s helyet fognak igy engedni a szegényebb néposztálynak. Ebből a szempontból még az is helyén lenne, ha az óvodapénzt magasabban állapitanók meg, mint az elemi iskolai tandijat. Egyelőre mégis elégségesnek találjuk, ha az óvodákra a szedendő dijak tekintetében egyforma rendelkezések lépnek életbe, s meg kivánjuk várni ennek az intézkedésnek a hatását.

Természetesen azok a szülők, a kik fizetni nem képesek, a dijak alól ép ugy fel fognak mentetni, mint az elemi iskolában.

A 2. §-nál az elemi iskolákat és az iparrajziskolát kivéve, a többi iskoláknál a felvételi dij emelését hoztuk javaslatba. És pedig: a polgári- és a reáliakoláknál 2 koronával, a felső kereskedelmi és a felsőbb leányiskoláknál 10 koronával.

A felvételi dijnak ez az emelése összefüggésben van a javaslatnak azzal a tervezett intézkedésével, mely a tandijmentesség kereteit kiterjeszti, s a melyről különben alább lesz szó. Itt csak annyit jegyzünk meg, hogy a tandijmentesség kereteinek lényeges kiterjesztésével szemben kivánatosnak és méltányosnak is látszik, hogy legalább a még igy is csekély felvételi dijat, a mely alól felmentésnek rendszerint nincsen helye, fizessék meg a tandijmentes tanulók is.

A felmentést részben az is indokolja, hogy a többletből fog fedeztetni a magasabb iskoláknál szokásos értesitők költsége is.

A felvételi dij különben a javaslatba hozott kis emeléssel sem lesz tulságos magasnak mondható és pl. még a reáliskolánál is alacsonyabb, mint az a felvételi dij, a mit az állami középiskolában szednek. A felső kereskedelmi és a felsőbb leányiskoláknál pedig a felvételi dij ekkép a tandijhoz mérve arányosabban lesz megállapitva.

A 4. §-ban javasolt az a toldás, hogy a tanács a felvételi dij alól rendkivüli méltánylást érdemlő esetekben való mentességet „az elemi iskoláknál az iskolaszéknek, a többi iskoláknál pedig az igazgatónak indokolt előterjesztése alapján“ adhatja meg, csak szentesitése egy, már ugyis fennálló gyakorlatnak.

A 8. § on azt a változtatást tettük, hogy kihagyták belőle azt a rendelkezést, mely szerint az elemi iskolai felvételi dijak felerésze az illető iskolaszék gondnokának rendelkezésére bocsátandó a kisebb iskolai kiadások fedezésére és a szegény tanulók részére szolgáló könyvek és tanszerek beszerzésére. Ezt a rendelkezést mi megszüntetendőnek tartjuk, mert egyáltalában nincsen semmi létjogosultsága és pusztán csak egy régi szokás alapján áll fenn. Nincsen ugyanis semmiféle összefüggés, semmi arány egyfelől az emlitett rendeltetési czélra szükséges összeg mennyisége, másfelől az iskola látogatottsága és a beirási dijakból befolyó jövedelem között. Sőt ellenkezőleg, ott, a hol több a nagyon szegény tanuló, a hol tehát nagyobb a beirási dijakból fedezendő szükséglet, többet kell fölmenteni a beiratási dij alól is, vagyis kevesebb az abból eredő jövedelem. Ugy hogy egyes helyeken kevés, más helyeken aránytalanul több a rendelkezésre álló összeg A hol kevés az összeg, ott az iskolaszék ugyanarra a célra külön előleget is kér. Sokkal helyesebb akkor, ha a szóban forgó egész szükséglet külön előlegből nyeri fedezetét, a szükséglet igénybevehető mértékét pedig valamely alapon (pl. a tandijmentes növendékek száma arányában) megállapitjuk.

A 11. §-nál, az elemi és a reáliskolákat kivéve, a többi iskoláknál a tandijak felemelését hozzuk javaslatba. És pedig: a polgári iskolánál, 20 koronával, a felsőbb leányiskolánál 40 koronával, a felső kereskedelmi iskolánál 80 koronával.

A tandijak felemelését indokolja elsősorban a fővárosra az iskolák fentartásából háramló nyomasztó és mindig nagyobbodó teher, a melynek némi csökkentésre szolgálna a tandijak felemeléséből származó jövedelem-többlet. A reáliskolánál a tandij felemelését nem javasoltuk, mert a mostani tandij megfelel annak, a melyet az állami középiskolákban szednek. A polgári iskolában a tandijat valamivel emelhetőnek tartjuk, mert a polgári iskolai növendékek egy jó része ugyis azokból kerül ki, a kik a közép iskolából helyszüke miatt kimaradtak. Különben még a felemelés mellett is kisebb lesz a tandij, mint a középiskolában. A felsőbb leányiskolánál a tandij emelését indokolja az iskola természete. Végül a felső kereskedelmi iskolákban még a felemelt tandij is csak $^2/_3$ része annak, a mit pl. a Kereskedelmi Akadémia felső kereskedelmi iskolájában szednek.

Különben is, a tandijak emelésével szemben a tandijmentesség kereteinek lényeges kiterjesztését terveztük, a mint az a szabályzati tervezet 18. §-ából kitünik. Azt hisszük, hogy humánusabb intézkedés az, ha a tandijmentesség kereteit kiterjesztve, azoknak, a kik a tandijat meg nem fizethetik, vagy csak nehezen fizethetnék meg, lehetővé tesszük, hogy gyermekeiket dijmentesen tanittathassák, mint ha alacsonyabb tandijat szigorubb tandijmentesités mellett tartunk fenn.

A tandijmentesség kereteit pedig két irányban is kiterjesztettük, t. i. egyrészt felemeltük az adóczenzust, másrészt leszállitottuk az előmenetelben kivánt mértéket.

Eddig t. i. egész tandijmentességet csak 22 koronánál, féltandijmentességet 40 koronánál nem magasabb adó mellett lehetett nyerni. Ezt az adó-czenzust az egész tandij elengedésénél 30 koronara, a féltandijmentességnél 60 koronára emeltük fel, s azonkivül ebbe az összegbe most nem számitódnék bele semmiféle pótadó, a mi az előbbi számitással szemben ujabb könnyitést jelent. Hogy a czenzusnak részünkről javaslatba hozott felemelése mennyire terjeszti ki a tandijmentesség lehetőségének határát, azt csak akkor mérlegelhetjük kellőleg, ha meggondoljuk, mennyi azoknak a jövedelmeknek a száma, a melyek egyrészt a 22 és 30 korona, másrészt a 40 és 60 korona közti adónak felelnek meg.

A felső kereskedelmi- és reáliskoláknál a tandijmentességhez megkivánt jeles előmenetelt átlagos jó előmenetelre szállitottuk le. A jól tanulásnak az utóbbi is elég mérteke. Azonkivül ugy itt, mint a többi iskoláknál is, az átlagos előmenetel megállapitását enyhébben biráljuk el, mert még egyenlő számu érdemjegyek mellett is a jobb érdemjegynek megfelelő átlagos előmenetelt vesszük.

Mindebből kitünik, hogy a tandij felemelésével szemben viszont a tandijmentesség elnyerése meg leszen könnyitve.

A 13. §-t kiegészitettük azzal, hogy a tandijmentes tanulók a rendkivül tantárgy után eső dij alól is mentesek. Ez a módositás bővebb indokolást nem is igényel. Csak természetes, hogy attól a tanulótól, a ki a tandij megfizetésére nem képes, az általa netán hallgatott rendkivüli tárgy után sem lehet dijat követelni. Különben a gyakorlatban eddig is igy volt, csak a szabályzatban nem volt benne, holott helyesebb, ha a tandijszabályzatban ez is világosan meg van mondva.

A 14. § ban a tandij fizetésének igen nagy könnyitését vettük tervbe, a mennyiben azokban az iskolákban is, ahol eddig csak félévenként lehetett a tandijat fizetni, be akarjuk hozni a negyedévi részletekben való fizetést. Számvevői szempontból ez ellen akadály nincsen, a szülőkre nézve pedig könnyités leend.

A mostani tandijszabályzatnak a 15. §-ban foglalt az a humánusnak látszó intézkedése, mely szerint az elemi iskolában mindazok a szülők, a kik egyszerüen kijelentik, hogy tandij fizetésére nem képesek, minden további eljárás mellőzésével szabadulnak a tandij fizetése alól, sok helytelenségre, sőt visszaélésre ad alkalmat. Az iskolák igazgatói és a beirásuknál jelenlevő iskolaszéki tagok a megmondhatói, hány olyan szülő, a kitől joggal lehetne a tandij megfizetését elvárni, menti igy fel magát e kötelezettség alól. Mig ellenben sok szegényebb sorsu szülő, a ki a tandij alól való mentességre joggal igényt tarthatna, de a ki elismerésre méltó ambicióját helyezi abba, hogy gyermekének neveltetéseért ily módon is hozzájáruljon az iskolafentartás terheihez, fizeti meg, sokszor összekuporgatott filléreiből, azt a különben csekély tandijat. Mindez bizonyára nem volt intenciója a tandijszabályzat kérdéses intézkedésének. Pedig ez nem is szórványos eset, hanem igen nagy számmal fordul elő s egyik legutóbbi igazgatói értekezleten is általános panasznak volt tárgya. Különben tudhat róla mindenki, a ki ezek iránt a viszonyok iránt érdeklődik. Bizonysága, hogy ez a kérdés a költségvetés tárgyalása alkalmából legutóbb a pénzügyi bizottságban is felvetődött s erre vonatkozólag itt kezdeményező lépés csak azért nem történt, mert a tárgyalás folyamán a közoktatásügyi ügyosztály alulirott vezetője kijelentette, hogy a tandijszabályzat revizióját tervbe vette s ennek a keretében a szóbanforgó kérdésre is ki fog terjeszkedni.

Az emlitett anomálián ugy kivántunk segiteni, hogy az igazgatónak jogot akarunk adni arra, hogy abban az esetben, ha kétsége van arra nézve, hogy a szülő a tandij megfizetésére tényleg képtelen-e, az illetőnek a vagyoni viszonyait az elüljáróság utján hivatalból kipuhatolhassa, hogy az illetőt, ha indokolt, ez alapon lehessen a tandij megfizetésére szoritani. E mellett az intézkedés mellett még megőriztük a szabályzatnak azt az intencióját, hogy a közönséget megkimélje attól a fölösleges fáradságtól, hogy mindenkinek, a ki tandijmentességre igényt tart, szegénységi bizonyitványt kelljen beszereznie. Ez az intézkedés sem terhel egy szülőt sem az utánjárással, mert hiszen az információ beszerzése hivatalból történik s igy minden fölösleges zaklatás ki van zárva.

A 16. §-ban, továbbá a 18. §. i) pontjában a fővárosi alkalmazottakra vonatkozó kedvezménynek más, nyilvános tanintézetben müködő tanárokra és tanitókra való kiterjesztését javasoljuk. Ezt méltányossági szempontból tartjuk indokoltnak.

A 17. §-ban és a 18. §-ban a tandijmentés körül követett eljárásnak gyökeres megváltoztatását tervezzük. Azt javasoljuk ugyanis, hogy a tandijmentesség elbirálása bizassék az igazgatóra, a mint az az állami iskoláknál is már régebbi idő óta gyakorlatban van. A mikor azonban ezt javasoljuk, egyuttal gondoskodtunk világos, határozott és minden kétséget kizáró szabályokról, a melyek keretében az igazgatónak ezt az átruházott jogot gyakorolnia kell, a melyeken tul semmi körülmények között sem mehet, ugy hogy az igazgató itt tulajdonképen csak végrehajtója a pontosan előirt szabályoknak s joga, illetve kötelessége csak az, hogy ezeket a szabályokat a konkrét esetekre alkalmazza. Ezenkivül természetesen ugy a tanácsnak ellenőrzési jogát, valamint az utólagos jóváhagyás fentartását is ki akarjuk kötni, ugy hogy a javasolt intézkedés a főváros financiális érdekeinek megóvása tekintetében is teljes garanciát nyujt.

A javasolt intézkedésnek különben adminisztrativ szempontból van nagy jelentősége, mert rendkivül egyszerüsiti az eljárást. Célszerüségéről való meggyőződésünk a gyakorlatban szerzett tapasztalatokon alapszik.

Jelentős ujitás még ebben a §-ban az, hogy a tandijmentességet nem félévre, hanem egész iskolaévre adjuk. Méltányosnak tartjuk ugyanis, hogy az a tanuló, a kit az iskolaév elején dijmentesen vettek fel az iskolába, az iskolaévet ott befejezhesse még akkor is, ha évközben elvesztette volna is azokat a kellékeket, a melyek a tandijmentességhez szükségesek.

A mi pedig a 18 §-nak a tandijmenteség kereteinek kiterjesztésére vonatkozó többi részét illeti, erről már fentebb szólottunk.

A 19. §-ban visszaállitani kivánjuk a tandijszabályzatnak azt a régebbi intézkedését, a mely egyébként most is gyakorlatban van más iskoláknál, hogy t. i. az a tanuló, a ki sem a tandijmentességre igényt nem tarthat, sem pedig a tandijat meg nem fizeti, az iskolából eltávolitandó s az esedékessé vált tandijhátraléka törlendő.

Igen hátrányosan érinti a főváros financiális érdekeit a mostani szabályzatnak az az intézkedése, a mely különben eredetileg nem volt a szabályzatban, s csak 1898-ban módositásként került bele, hogy t. i. a tandij meg nem fizetése esetén nem lehet a szülőt a fizetésre a gyermek hazaküldésével vagy a bizonyitvány visszatartásával szoritani, hanem a tandij-hátralék behajtását közigazgatási uton kell megkisérelni. Ez a behajtás a legtöbbször kisérlet is marad. Mióta a szabályzatba ez a rendelkezés bevétetett, a tandijhátralék, a mi azelőtt alig volt, hihetetlen mértékben felszaporodott. A vele járó munka a számvevőséget annyira igénybe veszi, hogy a követelés behajtására többnyire csak egy-két esztendő elteltével kerül sor. A hátralékok nagy része e miatt, esetleg egyéb okok miatt (elköltözés, elhalálozás stb.) behajthatatlanná lesz. A mikor pedig behajtható, a szülők rendszerint azt a kifogást emelik, hogy már megfizették a tandijat, mert ha nem fizették volna, a gyermeket hazaküldték volna, nem adták volna ki a bizonyitványát stb., vagy arról panaszkodnak, hogy miért nem kényszeritették őket a fizetésre akkor, a mikor a gyermekük iskolába járt, vagyis a mikor a tandij esedékes lett. Világosan kitünik ebből, hogy a közigazgatási uton való utólagos behajtást a közönség sokkal nagyobb zaklatásnak

vesszi, mint azt a régi szokást (a mely más iskolákban különben most is ugy van), hogy ha a tandijmentességnek helye nincsen és ha a szülő még sem fizeti meg a tandijat, a gyermeknek hazaküldésével és a bizonyitvány visszatartásával szorittassék a fizetésre.

Meg vagyunk arról győződve, hogy a javasolt intézkedésnek nem az lesz a következménye, hogy a tanulók egy jelentékenyebb része kénytelen lesz e miatt tanulmányait félbehagyva, az iskolából kimaradni, hanem az, hogy a tandijak be fognak folyni. De még, ha az lenne is a következménye, hogy sokakat, a kik a tanulmányokban való hiányos előmenetel miatt — mert csak ilyenekről lehet szó — tandijmentességet nem kaphatnak, az u. n. lateiner pályákról eltéritene és az iparos vagy kereskedő pályára terelne, ez nem utolsó érdeme lenne ennek az intézkedésnek. Mert kétségtelen, hogy álhumanizmus az a felfogás, mely a talán népszerünek tetsző enyhe elbánás mellett tulajdonképen a szellemi proletariatust mozditaná elő.

A tankötelezettségre való tekintettel, a 20. § ban gondoskodtunk arról, hogy a polgári vagy középiskolából kizárt tanuló, a mennyiben még a mindennapi tankötelezettség korában van, az elemi iskola V. vagy VI. osztályába utasittassék s erről a körülményről az illetékes iskolaszék értesittessék.

A 22. §-ban azt a módositást javasoltuk, hogy az iskolaév folyamán felvett tanulók, nem, mint a mostani szabályzat szerint, az akkor folyamatban levő félévre, hanem csak a következő negyedévtől, illetve elemi iskolában a következő hónaptól kezdve kötelesek az esedékes tandijat megfizetni. Ez méltányos, mert az a tanuló, a ki évközben iratkozik be, rendesen már egy más iskolából jön, a hol megfizette a tandijat, nem lenne igazságos, ha azt kétszer kellene megfizetnie

A 25. §. azt az ujitást foglalja magában, hogy az igazgatóknak évenként csak egyszer kell elszámolniok és nem félévenként, mint eddig.

A 26. §. arról szól. hogy a kisdedóvodákra a tandij tekintetében az elemi iskolákkal teljesen azonos és egyenlő rendelkezések érvényesek. Azokról az indokokról, a melyek a mellett szólnak, hogy az óvodákban is szedjünk dijakat, fentebb, a felvételi dijak kérdésénél, már szólottunk s igy azokat itt ismételni fölösleges.

A. 28. §. a magánvizsgálati dijakat állapitja meg. A különcség ebben a tervezetben a régebbi szabályzattal szemben az, hogy a magánvizsgálati dijak is magasabbak avval az összeggel, a melylyel a felvételi dijak és a tandijak felemeltetnek A vizsgálóknak járó dijat nem emeltük, mert ezt nem tartjuk indokoltnak.

Azonkivül azt is kimondja ez a §., hogy ha egy elemi iskolai magántanuló egyszerre több osztályból tesz vizsgát, a központi pénztárt illető dijat minden osztály után külön kell megfizetnie. Ezt azért tartjuk szükségesnek, mert különben sok esetben megtörténhetnék, hogy valamely magántanuló csak az elemi iskolai tanulmányai végén, egyszer tenne vizsgát.

Végül az az ujitás van ebben a §-ban, hogy ha az iskolaszék részéről kiküldött elnök a vizsgálaton meg nem jelenik, az elnök részére rendelt 6 korona a szegény gyermekek felruházására forditandó. Ez az ujitás, azt hiszszük, önmagában hordja az indokolást.

A 36. §-ban ujitás az, hogy a pótló és javító érettségi vizsgálatokért a dijak ujra fizetendők. Ezt a módositást szükségessé teszi az a körülmény, hogy igy van az állami iskoláknál is.

Dr. Déri Ferenc s. k., fogalmazó. *Dr. Bárcy István* s. k., tanácsnok.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 751·177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmult héten élve született 425 gyermek, meghalt 349 egyén, a születések tehát 76-al mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 378 törvényes, 157 törvénytelen; nemre nézve 288 fiu, 242 leány. Halvaszületett 18 gyermek, köztük 14 törvényes, 4 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra: 35· 6

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 23·6 az egy éven felüli lakosságnál: 19·0, az öt éven felüli lakosságnál: 15 9.

A halottak közt volt 178 fi-, 171 nőnemü.

Az év eddigi 14 hetében élve született összesen 6601 gyermek, meghalt összesen 3935 egyén, a születések többlete tehát 2666; a mult év megfelelő időszakában született 6468, meghalt 4054, a születések többlete volt tehát 2087.

Az élveszülöttek közt volt 349 róm. kath., 7 görög kath. 2 görög keleti, 30 ágost evang, 51 helvét, 1 unitárius, 82 izraelita, 4 egyéb. Összesen 525, Halvaszületett összesen: 18.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1290 beteget, szaporodás 430, csökkenés 402, maradt a mult hét végén 1218. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 140 beteget, szaporodás, 27 csökkenés 42, maradt a mult hét végén 125. A Szt István-kórházban ápoltak a mult hét végén 714 beteget, szaporodás 321, csökkent 278, maradt e hét végén 707. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 829 beteget, szaporodás 189, csökkenés 164 maradt e hét végén 854. Összesen ápoltak a mult hét végén 2973 beteget, szaporodás 967, csökkenés 886, maradt e hét végén 3054.

Az uj illetőségi dijak. A főváros által illetőségi ügyekben szedhető dijakról szóló uj szabályrendeletet legutóbb jóváhagyta a belügyminiszter is. A főváros tanácsa ezt most tudomásul tette s az uj szabályrendelet életbelépésének időpontját 1902. évi május hó 1-én állapitotta meg. Ez időtől kezdve tehát az uj dijakat szedhetik az ügyosztályok, de csak az oly felektől, kiknek folyamodása a jelzett napról datálódik. Az előbb beadott kérvények után, ha azok elintézése bármily sokáig huzódik is a szabályrendelet életbelépésének határnapján tul, csak a régi dijak fizetendők.

Hirek a városházáról.

Katonáék és a tanács. Ékes német átiratban azt kivánta legutóbb a tanácstól a IV. hadtest tüzérezred parancsnoksága, hogy rendezze a Zách és Zsoldos-utcákat s uj burkolatot csináltasson a Hungária-uti tüzérkaszárnya előtt. Ez egyszer azonban a katona urakkal szemben is sarkára állott a tanács s a kivánságot egyszerüen elutasitotta azzal a megokolással, hogy a főváros pénzére egyéb szükségesebb munkálatok keresztülvitelére van szükség.

Uj vasut Budapest és Vác közt. A budapesti közuti vasuttársaság egy villamos erőre berendezett vasut kiépitését tervezi Budapesttől Vácig. Az uj vonal a Budapest—Ujpest—Rákospalotai vasut vonalának felhasználásával Ujpestet és Rákospalotát érintené. Palotáról pedig Dunakesz felé vezetne. A vonal kiépitését az a körülmény teszi indokolttá, hogy a lóversenytér elhelyezése Alagra már a közel jövőben fog megtörténni. A dunakeszi vezetővonalnak Vácig való meghosszabbitását a nagy személy forgalom teszi indokolttá. Az uj vasut tervein most dolgoznak és az engedélyezési eljárás még ez évben fog megindulni.

A szemlőhegyiek kérelme. A rózsahegyiek sikere a szemlőhegyieket is erélyesebb akcióra buzditotta telepük fejlesztése érdekében. Beadványt intéztek most a főváros tanácsához, a melyben Budapest eme szép, de eddig mostoha bánásmódban részesült részének a rendezését ajanlják a főváros figyelmébe. Különösen a hegyre vezető szerpentin ut s a Kavicsutca helyreállitását kérik, a mely utak már teljesen járhatatlanok. Már pedig ez utvonal vezeti le a telepnek csaknem egész közlekedését s ha a tanács nem segit a bajon, ugy a virágzásnak indult nyaralótelep ugyszólván elzáratik a fővárostól s el fog pusztulni.

A vizmérők hitelesitése. A kereskedelmi miniszter tudvalevőleg elrendelte, hogy szeptember elsejétől kezdve csakis hitelesitett vizmérők használhatók. Amennyiben azonban a központi állami mérték hitelesitő bizottság a szükséges rendszer próbákat s egyéb intézkedéseket már megtette, ugy a hitelesitések már szeptember elseje előtt is megkezdhetők. A fővárosi mértékhitelesitő hivatal most arra kéri ez okból az állami bizottságot, adjon kimeritő utasitást arra nézve, hogy a hitelesitésnél mily eljárás követendő, mily eszközök használandók s hogy a hitelesitő helyiség, melynek a Markó-utcában jelöltek helyet miként szerelendő föl; mert mindezekre nézve semmiféle tájékoztatásban nem részesült eddig a hivatal.

Közgazdaság.

Utazás egy mérleg körül.

A budapesti közuti vaspálya részvény-társaság igazgatósága ellen egy csekély számu részvényesből álló töredék néhány esztendő óta, rendszeres akcziót fejt ki. Az elégedetlenek mozgalma minden erőlködésük daczára sem tudott eddig nagyobb vizet kavarni. Az egész eredmény annyi, hogy nehány támadó czikk jelent meg itt-ott a társaság vezetősége ellen, és a mult évi s ezidei közgyülésen egypár ellenzéki beszéd hangzott el.

Egy igen örvendetes eredménye azonban mégis lett ennek a mondva csinált mozgalomnak. Az tudniillik, hogy az igazgatóság az ezidei közgyülés alkalmából oly terjedelmes, mindent felölelő jelentést tesz közé s a mérleget annyira részletezve készitette el, a milyenre nálunk eddig példa nem volt. Az üzletkezelés legaprólékosabb mozzanatait világosan feltárja ez a jelentés és mérleg, a társaság vagyonának összes alkotó elemeit teljesen körülirva sorolja fel, olyannyira, hogy a figyelmes tanulmányozás után mindenki előtt nyitott könyv a társaság egész üzlete és vagyoni állása. És valljuk meg, e nyitott könyvet a fürkésző és gyanusitó ellenzék is a legnagyobb megnyugvással lapozza végig.

Ez a jelentés és zárszámadás csakugyan élét veszi mindama támadásnak, melyet a közuti-vasut társaság igazgatósága ellen intéztek.

E támadások főkép azt nehézményezték, hogy az igazgatóság a nyert felhatalmazással visszaélve, szükségtelen módon tulságos nagy mértékben bocsájtott ki és értékesitett részvényeket s hogy azáltal oly nagy tőkéket gyüjtött össze, melyeknek gyümölcsöztetése alig lehetséges, mivel az üzem fenntartására e tőkék teljesen szükségtelenek.

A vádaknak is beillő kifogásolások főkép a következő pontokat foglalták magukban: Először, hogy az igazgatóság nem ád felvilágositást a mérlegben a társaság értékpapirállományáról. Másodszor, hogy nem tünteti ki a mérlegben számszerüen az épitkezésekbe fektetett összegeket s az ingatlanok jövedelmezőségét. Harmadszor, hogy a gyümölcsözetlenül heverő nagy tőkék oly teherként nehezednek az üzembevételekre, az azokból eredő jövedelmet a részvényesek rovására nagyban csökkentik.

Az összes vádaknak teljesen elveszi az élét az igazgatóság által kibocsájtott ezévi zárszámadás, mérleg és a jelentéshez csatolt mellékletek.

Pontról-pontra tekintve az egyes vádakat, nevezetesen:

az első vádpont, mely az értékpapirállomány és hozadékának kimutatását nehézményezte, megdől a főmérleg „vagyon“ oldalán „pénztár, értékpapirok és a társasági alapok ingatlanai“ cime alatt foglalt felsorolás által. Ebben ugyanis az értékpapirok számszerint és teljes megnevezésükkel vannak felsorolva, ugy, hogy mindenki rögtön tisztába lehet azzal, hogy mily tételekből áll a társaság értékpapirállománya. A társaság tulajdonában lévő különböző testvérvállalat részvényeinek jövedelmezősége pedig számszerint ki van mutatva, az üzleti zárszámla. — II. Egyéb bevételek rovata alatt foglalt 4, 5, 6, 7. számu felsorolásban, a hol a részvényesek osztalékából eredő bevétel fillérnyi pontossággal van kimutatva.

A bérházak jövedelmezőségére vonatkozó második vádpont megdől az ugyanezen zárszámadásban fentemlitett rovat 2. a), b), c), d), e), f), pontjai alatt felsorolt adatokból, melyek minden egyes ingatlan, illetve bérház jövedelmét pontosan kimutatja.

A mi pedig azt a legjobban hangoztatott vádat illeti, hogy a felhalmozott nagy tőkék gyümölcsöztetésének lehetetlensége folytán az üzembevételek által elért eredményből egy-egy részvényre kisebb osztalék jut, mint jutna a tőkegyarapitás nélkül, hát ez a vád is szappanbuborékként szétfoszlik a zárszámadásból kiderülő világosságtól. A zárszámadás és mérleg

nehány adatának összehasonlításából világosan kiderül e vád tarthatatlansága. Az üzemből a társaság bevétele csaknem 7 millió korona, az üzemi kiadás 3 és fél millió korona, marad az üzemből eredő hozadékul három és fél millió korona.

Ez az eredmény mintegy 40 millió befektetéssel éretett el, a mi nem egészen 9 százaléknyi üzemi hozadéknak felel meg. Az üzembevételeken kivül ingatlanokból, betétek kamataiból, értékpapirokból mintegy egy millió nyolczszázezer korona bevétel folyt be, mely eredmény a 40 milliónyi részvény és 18 milliónyi kötvénytőke gyümölcsként jelentkezik. Az összesen 58 millió alaptőkéből tehát a 40 milliónyi beruházásokra forditott tőke után maradt még elhelyezendő 18 millió. E 18 millió gyümölcsként jelentkezik a különféle bevételekből eredő egy millió nyolczszázezer korona, a mi tehát legalább is ugyanoly kamatozást jelent, mint az üzembe beruházott 40 millió tőkének üzembevételekből mutatkozó 3 és fél milliónyi hozadéka. **Valótlan tehát az a vád, hogy az igazgatóság a tőkeszaporitással csökkentette a részvényesek jövedelmét.**

A közuti vasuttársaság e zárszámadása mintául szolgálhat az összes nyilvános számadásra kötelezett vállalatnak arra nézve, hogy mikép kell világosan, szabatosan összeállitani és nyilvánosságra bocsájtani a mérleget. Ebből a jelentésből és zárszámadásból mindenki a ki nem vak, felvilágositást nyer mindenre nézve. Még pedig oly körülményes pontossággal, hogy a financziális vezetőség és az üzletkezelésre nézve, egyetlen egy kérdőjel sem maradhat fenn.

Ezzel a világossággal az igazgatóság teljesen kicsavarta a fegyvert az elégedetlenkedők kezéből s egyuttal példát adott arra nézve, hogy milyen a megbizható, jó és pontos zárszámadás és mérleg.

A budapesti közuti vaspálya-társaság ma tartotta közgyülését budavári Országh Sándor dr. igazgatósági elnök elnöklésével. A közgyülés, mely iránt rendkivül nagy volt az érdeklődés és melyen a részvényesek szokatlanul nagy számba jelentek meg, rendkivül hosszadalmas és zajos volt fölszólalásai következtében. A közgyülés az igazgatóság jelentését és előterjesztéseit részint egyhangulag, részint óriási többséggel elfogadta.

Országh Sándor dr. elnök megnyitja a közgyülést és konstatálja annak határozatképességét, a mennyiben a gyülésen megjelent 144 részvényes 1027 szavazat képviseletében. Bemutatja a kormánybiztost, Mándy Lajos miniszteri tanácsost s a jegyzőkönyv vezetésére Gaszner Béla királyi közjegyzőt kéri föl. — A napirend első pontjánál, az igazgatóság évi jelentésénél Jellinek Henrik vezérigazgató a tárczában lévő részvények értékesitésére vonatkozólag az évi jelentés kiegészitéseképpen fölolvassa az igazgatóságnak előterjesztését. E szerint a részvények értékesitése ügyében hozott és eddig csak hirlapi közleményül szolgált határozatát a közgyülési határozatok közé kéri iktatni, még pedig azzal a fontos kiegészitéssel, hogy még az esetben is, ha a társaság tárczájában lévő saját részvényeinek értékesitése a részvényeseknek kinálandó elővétel alakjában fog történni, az ily értékesités is csakis külön közgyülési határozat alapján és az abban megállapitott föltételek mellett lesz végrehajtható. — A közgyülés helyesléssel fogadta az előterjesztést. Az ellenzéki csoport részéről Kemény Miklós dr. nyomban fölállott és kijelentette, hogy az igazgatóság lojális előterjesztése lényegesen változtatott a helyzeten s az előterjesztés következtében az általa és társai által benyujtott tizenhárom indiivány közül kilenc egyszerüen tárgytalanná vált, ezért a kilenc inditványt visszavonja. E kijelentés után Visontai Soma dr. országgyülési képviselő, részvényes szólalt föl. A társaság jelentéseinek és kimutatásainak alapos tanulmányozása után arra a meggyőződésre jutott, hogy a társaság vezetése kipróbált, régi kezekben van s vezetői egyaránt szivükön viselik a közjó, valamint a részvényesek érdekeit. Elfogadja az igazgatóság jelentését és előterjesztését. Ezután Schwarcz Vilmos dr., Lőwy Sámuel, Kiss Ernő, Brünauer Endre és Oppler Emil dr. részvényesek birálták az igazgatóság jelentését és kifogásolták annak egyes itéleteit, különösen, hogy az értékpapirok nincsenek részletesen fölsorolva. Busbach Péter, Náthán Mór, Steiner József és Balogh Albin részvényesek a fölhozott kifogásokat helyteleneknek jelentve ki, bizalmukat fejezték ki az igazgatóság irányában. E fölszólalások teljes két órát vettek igénybe. Végül az elnök berekesztette a vitát. Jellinek Henrik vezérigazgató emelkedett most szólásra, hogy feleljen a vita során elhangzott kritikai megjegyzésekre. Kijelenti, hogy mindig hangoztatta a kritika szükségét, de elvárja, hogy ez a kritika igazságos és méltányos legyen, ment minden előitélettől és szenvedelemtől. Sajátságos félreértés tükröződött egyes felszólalók beszédében. Némelyek azt állitották, hogy a vezérigazgató csinálta a mérleget, holott az az igazgatóság és a felügyelő-bizottság törvényes ténye. Az igazgatóságot pedig nem vezeti soha már szempont, mint a társaság összérdeke. A társaság még néhány év előtt kis vállalat volt, de ma más nagy vállalat s azzá lett nem az alaptalan támadások, hanem az igazgatóság kitartó, buzgó munkája által. Az igazgatóság által kiadott évi mérleg világos és részletes. Ezt a kéznél lévő mérlegekkel igazolja. A mi az értékpapirok értékesitését illeti, az ugy a kereskedelmi törvénynek, mint a kereskedelmi jogszokásnak megfelel s igy ellene kifogás nem emelhető. A nyeremény-előrevitel, mely az idei mérlegben is szerepel, az intézet szoliditására vall s a kereskedelmi világban ma általánosan elfogadott szokás. Az igazgatóság nehéz feladatai teljesitése közben mindig foglalkozott személyzetének ügyeivel és helyzete javitásával. Ezt a jövőben is kötelességének fogja tartani. Az igazgatóság mindig hiven teljesitette mindennemü kötelezettségét, ugy a hatóságokkal, mint a részvényeseivel szemben. Ezen alapszik a társaság tekintélye, ereje, virágzó jelene és jövendő boldogulása. Joggal kéri ennélfogva az évi jelentés és az igazgatósági előterjesztés elfogadását. Az elnök ezután névszerinti szavazást rendelt el az évi jelentés és mérleg elfogadására vonatkozólag. A szavazás eredménye az lett, hogy a közgyülés 858 szavazattal 70 szó ellenében elfogadta az igazgatóság évi jelentését és a nyeremény fölosztására vonatkozó javaslatát, valamint a mérleget és a zárószámadást s a fölmentvényt ugy az igazgatóságnak, mint a felügyelő bizottságnak minden irányban megadta. Ezután az igazgatósági előterjesztés következett, melyet a közgyülés egyhangulag elfogadott. A napirend második pontja a felügyelő-bizottság kiegészitése és a választmány ujból való megválasztása volt. Felügyelő-bizottsági tag lett: Gruber József, választmányi tagok lettek a régiek. A napirend utolsó pontja az inditványok tárgyalása volt, melyeket a közgyülés a benyujtók fölszólalásainak meghallgatása után névszerinti szavazással az igazgatóság javaslatához képest nagy többséggel elvetett. A közgyülés este fél kilenc órakor ért véget.

Mi az SANGUIS?

a) Egy száraz conserváló **kalbászpir** legnagyobb kiadósság és legkényelmesebb alkalmazással.

Egy mázsa kalbászhushoz csakis 2½ gramm szükségeltetik.

Árak: 1 kiló 8 márka, ½ kiló 4 márka 25 fillér, ¼ kiló 2 márka 25 fillér.

Vagy pedig 100 papirhüvely, egyenként 2½ gramm tartalommal egy mázsa kalbászhoz 5 márka (nagyon kényelmes).

Merőkanál, mely pontosan 2½ grammot tartalmaz drbja 60 fillér.

b) **Bél vagy kazánpir**. Szintúgy legegyszerübb alkalmazás, nagyon szép szinü.

Árak: 1 kiló 6 márka, ½ kiló 3 márka 25 fill., ¼ kiló 1 márka 75 fillér.

Mindenütt kimeritő használati Utasitás. — Ismételadóknak magas jutalék. — **Ártalmatlanságér szavatolás.**

F. E. VÖRKEL

BERLIN, S., Kommandantenstrasse 45.

Novák Gusztáv esztergályos mester és Plunske Fál ernyőcsináló,

boroszlói lakosók,

„Eljárás szarvból készült ernyő és botfogantyuk előállitására"

cimü, 13007. számu magyar szabadalmukat megvételre, esetleg engedményváltásra ajánlják.

RADITZ RÓBERT GYÓGYSZERTARA

„AZ APOSTOLHOZ"

Budapest, VIII., József-körut 64 sz.

Ajánlja az igen tisztelt kartársaknak.

UJ!

Extr. pro Infuso sennae

dosim-át a norma pauperum, ezen naponta rendelt infusumának extempore készitésére.

Legnagyobb kényelem a recepturánál.

Mindig egyforma sötét infusumot ad.

1 adag ára — 12 fillér.
10 „ „ 1 kor. 20 fillér.
24 „ „ 3 kor. **bérmentve.**

Extr. laxativum sicc.

1 : 10 in globulis napi árban.

1 globulus 90 gr. vizzel 100 gr. aqua. laxativát (Ph. hung.) ad.

TEA legfinomabb indiai ajándékoknak **1 kilo 16 kor.** 2 kilo vételénél bérmentve.

= Emplastrum anglicanum =

1 m. hosszu 50 cm. széles **5. kor 20 fill.**

W. E. LANGER

KOMOTAU (Csehország.)

Alapitva 1872-ben.

Kő- és könyvnyomda.

Litograph. intézet.

Gyógyszerészeti dobozneműek és papiráruk gyára.

A tek. gyógyszerész uraknak e nemü kitünően előállitott készitményeit melegen ajánlja

Arjegyzék szives rendelkezésre.

MAGYAR GÉNIUSZ

MÜVÉSZETI, IRODALMI ÉS TÁRSADALMI KÉPES HETI-LAP.

Szerkeszti: BASCH ÁRPÁD.

Tiz év óta fenálló, előkelő, magas szinvonalon álló lap, mely mindenkor sikra szállt a nemzeti törekvések érdekében. A társadalmi, müvészeti és irodalmi élet minden érverése vissza tükröződik hasábjain. Régi, kiváló irók és jeles fiatal erők támogatják: novellái, versei a családi kör kedvelt olvasmányai. Illustratió, jeles mesterek müvei és a napi események pillanatnyi felvételei, érdekesség és reproductio tekintetében kiállják a versenyt a külföld előkelő lapjaival. Causerie stylben tartott apró rovatai a szinészet, képzőművészet, irodalom és sport kedvelőinek véleményét tolmácsolják.

A „Magyar Géniusz" előfizetési ára:

Egész évre . . . . . 16 korona
Fél évre . . . . . 8 korona
Negyedévre . . . . . 4 korona

Előfizetési pénzek: a **„MAGYAR GÉNIUSZ" kiadóhivatalának Budapest, V. ker., Váczi-körut 80.** küldendők.

A

veszélymentes

kőbetétü Phőnix-gyorsfőző a tüzveszélyt teljesen kizárja és 40% szeszt megtakarit.

Kapható minden jobb vaskereskedésben és konyhafelszerelési üzletekben.

Nagybani elárusitás:
Makó Mihály, Budapest, Üllői-ut 2.
Ringelsen testvérek, Báthory- és Holdutca sarok.

EGGENBERGER SZILVESZTER
MŰVES MESTER
SPECIALISTA
BUDAPEST

Épit:
GYÁRKÉMÉNYEKET
MINDEN ALAKBAN
KÖRKEMENCZÉKET
KAZÁNBETALAZÁSOKAT
GÉPALAPOZÁSOKAT és
SZABADALMAZOTT
FÜSTEMÉSZTŐ TÜZELÉSEKET
GŐZKAZÁNOKHOZ
SAJÁT SZERKEZETE SZERINT
JUTÁNYOSAN JÓTÁLLÁS MELLETT
TERVEK és KÖLTSÉGVETÉSEK
KIVÁNATRA
TŰZÁLLÓ és CHAMOTTEANYAGOK
RAKTÁRA

DIETERICH JENŐ

vegyészeti gyára

Helfenbergben—Drezda mellett.

Kitünő gyógyszerészi és galenikus készitmények beszerzési forrása.

Különösen ajánlja következő készitményeit:

Tömény illatos vizeit, kaucsuk-tapaszait, ragtapasz-pólyáit, fölkent tapaszait, angol tapaszait, fölkent és zinntubusban levő kenőcseit, narkotikus kivonatait és festvényeit, töményitett spiritusz-készitményeit. Továbbá vas-mangan-pepton és vas-mangan saccharat liquorjait, glycerin-suppositoriumait, mustárpapirost, kémlelőpapirést, czukrozott és czukrozatlan labdacsait, likőresszencziáit, komprimált tablettáit, moly- és csúzpapirosát, molytablettáit stb.

Megrendelhetők az osztrák-magyar fióküzletben:

KREMEL ALAJOS **gyógyszertártulajdonosnál** BÉCSBEN, XIV., Märtzstrasse 49.

vagy

FRANKE KÁROLY okl. gyógyszerésznél **I.** ker., Stadiongasse 10. szám.

Ausztria-Magyarországból jött megrendeléseket csak Bécsből effektuálunk.

Belvárosi Könyvnyomda Bpest, IV., Váczi-utcza 81.

V. évfolyam. Budapest, 1902. április 27-én 17. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP

TARTALOM:

A mulasztás.
A közmunkatanács panasza.
A tanító-választás uj rendje.
A vizvezeték.
Nagy-Budapest.
Háziipar a főváros iskoláiban.
Az uj tandijszabályzat.
Az igazi jótékonyság.
Statisztika.
Hirek a városházáról.
Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 kor. Fél évre . . . . . 6 kor.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, IV., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

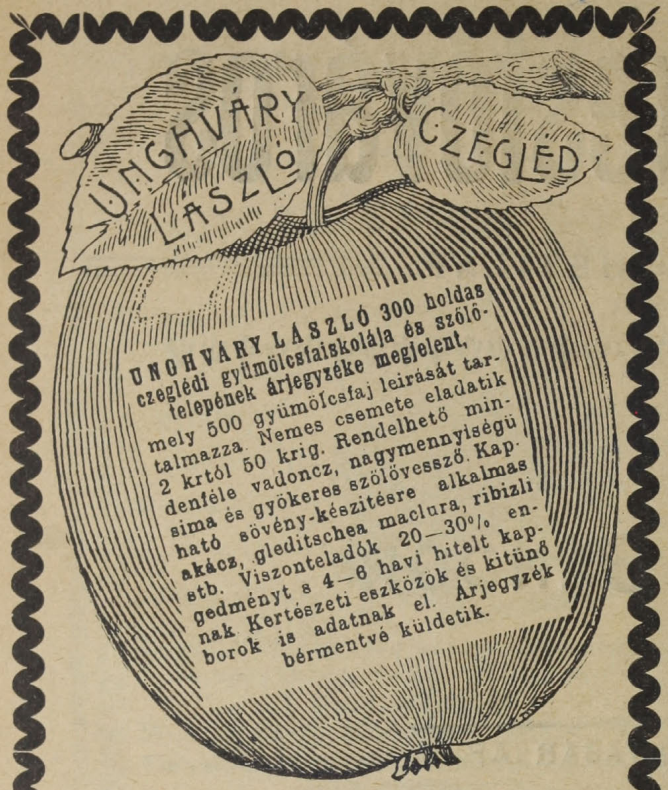

UNGHVÁRY LÁSZLÓ 300 holdas czeglédi gyümölcsfaiskolája és szőlőtelepének árjegyzéke megjelent, mely 500 gyümölcsfaj leirását tartalmazza. Nemes csemete eladatik 2 krtól 50 krig. Rendelhető minden féle vadoncz, nagymennyiségü sima és gyökeres szőlővessző. Kapható sövény-készitésre alkalmas akácz, gleditschea maclura, ribizli stb. Viszonteladók 20—30% engedményt s 4—6 havi hitelt kapnak. Kertészeti eszközök és kitünő borok is adatnak el. Árjegyzék bérmentve küldetik.

Több száz kiváló orvos ajánlja.

Szt. Lukácsfürdői hegyiforrás

Legyen mindennapi italod!

Kapható mindenütt.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részv-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék és pénztári jegyek **4%** **kamatozással,** ellenében, valamint folyó-számlában (chek-számlán). A 10%-os betét-kamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

ooooo **Kézi zálogüzletei:** ooooo

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok. — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

oooooooo IRODÁI: oooooooo

VI. kerület, Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek oooooooooooooooooo keretébe tartozó üzletágakkal. ooo

Üzleti órák: d. e. ½9—½1-ig, d. u. 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 4.

NEW-YORK, életbiztositó-társaság.

Alakult 1845-ben.

Az összes nyeremények a biztositottak tulajdona.

Kivonat az 1900. évi üzleti jelentésből:

Aktivák összege	**1 milliárd 293**	millió korona
Évi bevétel	**290**	„ „
1900-ban a biztositottaknak kifizettetett	**115**	„ „
1900-ban kötött uj üzletek összege	**1 milliárd 146**	„ „
Tiszta fölösleg 1900. végén	**225**	„ „

Az 1900-ban a biztositottaknak kifizetett nyereményosztalékok összege 14 millió koronára rugott.

A New-York a müvelt világ összes országaiban bir fiókokkal.

A New-York kötvénye megtámadhatatlan a kiállitás napjától fogva.

Referenciák Magyarországon: A magyar általános hitelbank. Pesti magyar kereskedelmi bank.

Magyarországi vezérigazgatóság:
Budapest, Erzsébet-körut 9—11. szám. (New-York palota.)

V. évfolyam. Budapest, 1902. április 27. 17. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre . . . . . 12 Kor.
Félévre . . . . . 6 Kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A mulasztás.

A polgármester a héten szigoru hangu rendeletet adott ki, amelyben többek között a következőket mondja:

Tudomásomra jutott, hogy egyes hivatalfőnökök a hivatalból, szabályszerü irásbeli bejelentés nélkül, egy-két napra egyszerüen elmaradnak, sőt az engedelem irásbeli kérelmezésének mellőzésével több napi szabadságra is eltávoznak. Utasitom a hivatalfőnököket a kötelező szabályoknak és utasitásoknak pontos megtartására s fölhivom, hogy irásbeli bejelentés nélkül az elmaradástól tartózkodjanak és még az egy napra terjedő távolmaradásra is irásbeli bejelentés utján kérjenek engedelmet.

Akik ismerik a városházi viszonyokat, azok tudják, hogy a rendeletre már nagy szükség volt. Csak épen az érdekelt tisztviselők nem akarják azt látni s most haragusznak a polgármesterre, hogy az ő mulasztásaikat észrevette s a nyilvánosság előtt számon kérte.

Alig van a világon fegyelmezetlenebb testület, mint a főváros tisztviselői kara. Tőlünk, akik mindenkor teljes elismeréssel voltunk a főváros tisztviselői karának képességei iránt s minden oldalról jött támadással szemben őszintén védelmünkbe vettük azt a tisztikart, amely kvalitás dolgában jóval fölül áll bármelyik miniszterium tisztviselőkarán, nem veheti zokon senki, ha őszintén rámutatunk a hibáira is.

Meggyőződésünk szerint a polgármester nagyon helyesen cimezte rendeletét a hivatalfőnökökhöz. Nemcsak azért, mert rendszerint a hivatal többi tisztviselője is ugy magyarázza a fegyelmet, amint azt főnökétől látja, hanem, mert már igazán tarthatatlan állapotok fejlődtek ki a városházán. Napokig hiába keresi a fél a hivatalfőnököt, nincsen a hivatalában. Ha az ember kérdezősködik, különösen ha a kérdezősködő véletlenül városatya is, rendszerint azt a választ kapja, hogy a hivatalfőnök hivatalos ügyben ide vagy oda ment. Ebben vagy abban a szakhivatalban van. Ha azután utána megy az illető, mert fontos és sürgős dolga van, csakhamar meggyőződik, hogy a személyzet kapott parancsra volt kénytelen az igazsággal ellenkezőt mondani, mert a hivatalfőnök egy-két napja nem volt már a hivatalban, sőt a fővárosban sincsen. Hogy milyen mértékben demorizálja az ilyen eljárás az egész adminisztrácziót, arról nem ákarunk bővebben beszélni. De hogy ez az eljárás már nem kivétel volt, hanem kezdett általánossá lenni, azt legjobban bizonyitja az, hogy a polgármester immár szükségesnek tartotta, hogy ezeknek a visszaéléseknek fejlődését energikus intézkedésekkel megakadályozza.

Ha a polgármester gondoskodni fog arról, hogy rendeletének érvényt szerezzenek az egész vonalon, ha a legszigorubban ellenőriztetni fogja, hogy a hivatalfőnökök rendeletének minden pontját szigoruan megtartsák, többet használt, mint akármilyen törvény, amely a közigazgatást akarja egyszerüsiteni. Mert nagyon régi igazság, hogy rendesen nem az intézményekben, hanem az emberekben van a hiba. Még az 1872. XXXVI. törvény keretén belül is másként lehetne igazgatni a főváros ügyes-bajos dolgait, ha az emberek nem azt keresnék, hogy mit lehet elhanyagolni a törvény rovására, hanem, hogy a törvény liberális magyarázatával s egy kissé több lelkiismeretességgel, hogyan lehet legjobban szolgálni a főváros és a nagyközönség érdekét.

Az évek hosszu sora óta állandó a panasz, hogy a tisztviselők nem tartják meg a hivatalos órákat. A közgyülésen is számos fölszóla-

lás volt már e miatt. A polgármester csaknem minden félesztendőben megismétli a rendeletét. Valamennyi rendeletében a legenergikusabb hangon követeli meg a tisztviselőktől a hivatalos óra pontos megtartását. De azért hivatalos óráról ma sem beszélhetünk. Nemcsak arról szólunk, hogy órákkal később kezdik és órákkal előbb fejezik be a hivatalos órát, hanem hogy akárhányszor megtörténik, hogy egyikmásik hivatalban a fél nem talál mást mint a hivatalszolgát, vagy véletlenül egy napidijast. Ha kérdezősködik választ kap pontosat. Néha megis váratják egy jó darabig a látszat kedvéért. Azután jöhet másnap, harmadnap s áldhatja a szerencséjét, ha véletlenül mégis eltudja igazitani az ügyét.

Hogy ezek a dolgok megtörténhetnek, abban kétségtelenül első sorban a hivatalfőnökök a hibásak. Alig van a főváros nagy adminisztrációjában egy-két hivatalfőnök, aki a hivatalos órákat respektálja. A hivatalfőnökök hivatalos órája rendesen csak tiz órakor kezdődik. És eddig semmiféle hatalommal nem sikerült a tisztviselőket rákényszeriteni a hivatalos idő pontos megtartására Nem is fog sikerülni, amig a polgármester megelégszik a szigoru rendeletek kiadásával s nem fog gondoskodni arról, hogy tisztviselői illő módon respektálják is a polgármesteri rendeletet. Csak egy esetben próbálná meg a polgármester s járna el szigoruan azokkal, akik a rendeletet meg nem tartják, akkor egyszerre rend lenne a városházán. Még pedig a hivatalfőnökökön tessék kezdeni. Ne egy szegény napidijast keressenek ki bünbaknak.

Hiába hoznak uj törvényt, hiába csinálnak akármit, amig a főváros tisztviselőit rá nem szoritják a rendre. Mert ezt a fogalmat a városházán nem ismerik.

A közmunkatanács panasza.

Andrássy Gyula gróf azt hitte, hogy a közmunkatanács megalapitásával biztositja Budapest fejlődését. Andrássy gróf igazán szerette a fővárost s mint államférfiu belátta, hogy fontos országos és nemzeti érdek követeli meg, hogy Magyarországnak is legyen virágzó metropolisa. A külföldi világvárosok fejlődésének példája pedig megmutatta, hogy egy főváros sem tud a maga erejéből megfelelni a kötelezettségeinek. Egy főváros adminisztrációjától annyi mindent követel meg a közegészségügy, a közbiztonság, hogy annak költségét maga a város polgársága nem fedezheti. Különösen nem olyan szegény polgárság, mint Budapesté.

A fővárosnak és a közmunkatanácsnak összeházasitása azonban nem sikerült. A közmunkatakács nem bizonyult hüséges hitvestársnak. Olyan volt, mint a szeszélyes asszony, a ki nem törődik azzal, hogy tönkre teszi az urát, csak a maga passzióinak kielégitésére volt gondja. Pedig a házasságot drágán fizettették meg a fővárossal. Jövedelmének tekintélyes részét elvette a törvény s a közmunkatanácsnak itélte. A többi között az utadó is a közmunkatanácsé lett. Nagy anomália, hogy a fővárosnak kell fizetnie az utépitéssel járó óriási költségeket, az utadó jövedelmet pedig a közmunkatanács teszi el.

De a közmunkatanács még ezzel sem elégedett meg. Nagy furfanggal kiokoskodta, hogyan lehetne az utadó cimén többet behajtani a polgárságon. Az utadó a törvény szerint az adó másfélszázaléka s az utadót meg kell fizetni még az adómentes ház után is. Budapest fejlesztésének érdekében a kormány több utvonalon a házaknak harmincéves adómentességet biztositott. Illetőleg tizenöt évi teljes adómentességet és tizenöt évi adókedvezményt, hogy a második tizenöt évben a háztulajdonos a házbérnek nem 33, hanem csak tiz százalékát fizeti adóba. A másfélszázalékos utadót mind a két esetben meg kell fizetni.

Az adómentesség első tizenöt esztendejében tulajdonképpen nincsen tényleges adó s azért megállapitották a ház eszményi adóját s azután vetették ki az utadót. A második tizenöt évben már tényleg fizet adót a háztulajdonos és igy meglevén a tényleges adóalap az eszményi adóalap megszünik. Igy volt ez harminc esztendőn át minden baj nélkül. Harmincév után a közmunkatanács közjogásza egy unalmas órájában kispekulálta, hogy nagyobb jövedelmet lehetne biztositani az utadóból, ha ráfognák, hogy a második tizenöt évben tényleg fizetett adó nem számit s a második tizenöt évben is egy eszményi adóalap után vetnék ki az utadót. Már annak idején, a mikor a közmunkatanács mühelyéből a jogászi bölcsességnek szikrája kipattant, megmondottuk, hogy a közmunkatanács közjogászán kivül az országban nem találnak egyetlenegy jogászembert, a ki igazat adjon a közmunkatanács okoskodásának, a ki elfogadja azt az érvelést, hogy a tényleg fizetett adó nem adó s hogy a háztulajdonos nem annyi adót fizet, mint a menynyit fizet.

Ámde a közmunkatanácsnak az a fő-jellemvonása, hogy a maga alkemistáit világbölcseknek tartja s nem enged egy hajszálnyit sem abból, a mit ő egyszer kigondolt. Igy tett az utadóval is. Először a városi tanácsnál próbált szerencsét. A tanács lojális volt s a törvenyek világos rendelkezéseivel bebizonyitotta, hogy nincsen igaza, hogy képtelenség a mit kiván. A közmunkatanács azonban ezzel nem engedett. A pénzügyigazgatósághoz fordult, hát ha ott tud valamit elérni. Ha a közmunkatanács közjogásza csak egy kissé ismerte volna a tételes törvényeket, akkor tudta volna, hogy a pénzügyigazgatóságnak ehez a

dologhoz semmi köze nincsen. De megvárta a közmunkatanács, a mig a pénzügyigazgatóság ezt vele irásban tudatja.

Nem szivesen bár, csak azért, hogy megmutassa, hogy a közmunkatanács nem engedi egy könnyen a maga jussát, a közigazgatási bíróságnál tett panaszt a főváros ellen. S a közigazgatási bíróság itélt. A közmunkatanács panaszát elutasitotta. Hosszu és részletes megokolással kiséri a bíróság itéletét. A megokolásban kitanitja a közmunkatanács közjogászát, hogy az adó adó, hogy a mikor a polgár tényleges adót fizet, a melyet, ha pontosan be nem szállit az adópénztárba, hát megjelenik a végrehajtó, akkor nem lehet azt mondani, hogy az az adó nem adó, hogy az illetőnek csak eszményi adója van.

Szerencsére nincsen több forum s most már a közmunkatanácsnak is meg kell nyugodnia a sors végzetében s nem szedhet be a polgároktól még nagyobb utadót. Ha a dolog nem lett volna annyira világos, nem szólanánk semmit. De olyan tiszta volt a helyzet, hogy csaknem lehetetlen meghinni, hogy még a közmunkatanácsnál is ne látták volna tisztán az eredményt. Hogy mégis mindenféle fórumon keresztülhajtották, az csak azt bizonyitja, hogy a közmunkatanácsnak már abban is öröme tellik, ha pörösködhetik a fővárossal. Kétségtelennek látszik ebből is, hogy a két házastárs között a kölcsönös megértés helyett az egymásiránti gyülölet foglalt helyet s egymásnak a megrontására törnek. Ennek az áldatlan állapotnak azután végeredményében a közönség az áldozata. Itt volna már az ideje, hogy végre a kormány is belássa, hogy ezt a házasságot tovább fönntartani nem lehet s a várost megszabaditsa a közmunkatanácstól. Ha a kormánynak szüksége van jól dotált állás fönntartására, keressen másutt olyat, de csak azért, hogy egy-két jó állás megmaradhasson ne engedje meg, hogy egy mindig okvetetlenkedő testület Budapest fejlődésének kerékkötője legyen.

A tanitó-választás uj rendje.

A közgyülés tudvalevőleg a tanügyi-osztály javaslatára közel százhetven állás betöltését határozta el. Lesz tehát az idén választás bőven. A városházán már megkezdődött a kilincselés. A tanács tagjai már alig tudnak menekülni a pályázóktól s a protektoraiktól. Hiába irják ki a tanácsosok, hogy pályázókat csak ekkor meg ekkor fogadnak. A protektorokat, rendesen városatyák, nem riasztja vissza a tábla s a tanácsosok munkája nagyon keveset ér. Nem tudnak egy nap egy félórát sem dolgozni. Ez valóságos átka a tanitó-választásnak.

Magát a választást illetőleg általánosságban igaznak kell elfogadnunk, hogy a tanácsi választásban átlag több az igazság, mint a közgyülési választásban. Abszolut igazságról természetesen szó sem lehet, sem az egyiknél, sem a másiknál, de sehol a világon egy választásnál sem. A tanácsi választásoknál azonban kétségtelen, hogy nagy sullyal esik a mérlegbe a pályázók felekezete is. Nem szivesen foglalkozunk ezzel a kérdéssel, mert nem szeretünk mindenütt felekezeti türelmetlenkedést látni s nem tartjuk helyesnek, hogy minden kérdésben a felekezeti részt toljuk előtérbe. Ámde a tanácsi választásoknál annyira kidomborodik ez a kérdés, hogy alig lehet előle kitérni. Ha visszapillantunk a legutóbbi tanitó-választásokra, lehetetlen észre nem venni azt a tendenciát, a mely a tanácsi választásoknál megnyilatkozott. Ha látjuk, hogy például a legutóbbi tanitó-választás alkalmával az elsőhelyen jelöltek közül kizárólag zsidóvallásuak buktak ki s helyettük a második s harmadik helyről egy zsidó-vallásu sem lépett elő. Hát ez már több a véletlennél, ebben kétségtelen a célzatosság, a mi bántó, ha figyelembe vesszük, hogy olyan tanitók buktak ki az első helyről, a kik már nyolc esztendeje szolgálnak, mint megbizott tanitók tölebbvalóiknak teljes megelégedésére. Viszont a második és harmadik helyről olyanok léptek elő, a kiknek a diplomáján még meg sem száradt az iskola pecsétje.

Bárcy István tanácsos, a ki első sorban érzi ennek az anomáliának a sulyát, a ki a választásokért, noha neki is csak egy szavazata van, legnagyobb mértékben viseli a felelősséget, segiteni akart a bajon. A kvalifikációs lisztából ki akarta hagyni a pályázó vallását. Ez az egyedül helyes megoldás. Mit tartozik az a közoktatási bizottságra a jelölésnél s a tanácsra a választásnál, hogy a pályázónak milyen a vallása. Minden iskolában, minden felekezetnek meg van a maga hitoktatója. A magyar irás és olvasás és a számtan tanitásához pedig a vallásnak, a felekezetnek semmi köze nincsen.

Teljesen jogos és igazán liberális volt Bárcy tanácsosnak a javaslata. A javaslat azonban a közoktatási bizottságban egy szótöbbséggel megbukott. Őszintén sajnáljuk, hogy a közoktatási bizottság utját állotta annak, hogy a városházáról kiküszöböljék a felekezeti türelmetlenséget. A bizottság többsége határozatát azzal okolta meg, hogy ha a kvalifikációs kimutatásból kihagyják a jelöltek vallását, akkor megtörténhetik, hogy felekezetnélküli tanitó is kerül a város iskoláiba.

Nem akarunk most arról vitatkozni, hogy menynyiben jogos, vagy jogosulatlan ez az aggodalom, de rá kell mutatnunk arra, hogy a felekezetnélküliséget a király által szentesitett törvény szankcionálta. Rá kell mutatnunk arra, hogy a vallásnak a kvalifikációs lisztába való fölvétele sem akadályozhatja meg, hogy felekezetnélküli tanitó legyen a város iskoláiba. Az illető tanitónak csak a választást kell megvárnia. Választás után mindjárt felekezetnélkülivé lehet, a nélkül, hogy őt a katedrájáról azért bármely hatalom eltávolithatná. Nem akarjuk ezzel a felekezetnélküliséget pártolni, mert a mi meggyőződésünk szerint is helyesebb, ha a tanitó nem felekezetnélküli. De azt hisszük, hogy a felekezetnélküliség terjeszkedésének megakadályozására alkalmasabb és biztosabb módot is lehet találni.

A választás mai rendjében sokkal komolyabb veszedelmet látunk. Annak a tendenciának, a mely a tanácsi választásokban már évek óta megnyilatkozott, már is veszedelmes eredménye van. Hogy a zsidóvallásu tanitókat évről-évre mellőzték, az lett az eredménye, hogy a legidősebb tanitók mind zsidó-vallásuak s ha a tanács igy folytatja választásait, kizárólag zsidó-vallásu ideiglenes tanitói lesznek. Azt hisszük,

hogy mindenkinek, a ki a dolgok fölött elfogulatlanul és komolyan gondolkozik, igazat kell adnia Bárcy István tanácsos törekvéseinek, hogy ennek a veszedelmes állapotnak továbbfejlődését megakadályozza. Mi föltétlenül bizunk Bárcy tanácsosban, hogy ha formailag nem is sikerült a bizottságban tervét megvalósitani, módot fog találni arra, hogy üdvös törekvését a forma mellőzésével s a forma ellenére a gyakorlatban megvalósitja.

A tanitó-választás rendje formailag is változást fog szenvedni. Eddig az volt a szokás, hogy a tanügyi tanácsos a közoktatási bizottság egy-két befolyásosabb tagjával összeült, megcsinálták a kandidációt s a listát a bizottságban keresztülforszirozták. Minden egyes jelölésnél csak a személyi érdekek voltak a döntők s minden jelölő ülésen ugy forgatták az elveket, a hogyan az ő jelöltjüknek kedvező volt. Bárcy István tanácsos ezen is változtatni akar. Ő a közoktatási bizottságot értekezletre kivánja összehivni. Az értekezleten a jelöltek személyétől függetlenül szigoruan megállapitják az általános elveket s annak az alapján jelölik az egyéneket. Kétségtelen, hogy ha sikerülni fog a terv megvalósitása, akkor a jelölés az emberi lehetőség szerint megközeliti az abszolut igazságot. Ha ezt megvalósitja Bárcy tanácsos, akkor nagy érdemeket szerzett magának s biztositja az igazság győzelmét.

A vizvezeték.

Négy év előtt a közgyülés elhatározta, hogy szakértőkkel vizsgáltatja meg a vizvezetéket. Meg is hivtak külföldi és hazai szakértőket. A szakértők véleményéről a vizvezetéki bizottság most a következő jelentéssel számol be :

Tekintetes Tanács ! A törvényhatósági bizottság közgyülése 1898. évi junius hó 30-án és folytatva julius hó 1-én 887. szám alatt kelt határozatában a székesfőváros összes vizmüveinek külső szakértők utján való megvizsgálását rendelte el. Ezen határozat alapján külföldi szakértőknek meghivattak : Mansergh James londoni mérnök és dr. Lueger Ottó stuttgarti mérnök, müegyetemi tanár. Magyar szakértőkül meghivattak : dr. Wartha Vince, Kovács Sebestyén Aladár müegyetemi tanárok és Jász Dezső kir. müszaki tanácsos.

A szakértőkhöz intézett kérdőpontokat javaslatunk alapján a t. tanács állapitotta meg. A szakértői vizsgálat kellő előkészitése és a szakértők tájékoztatása után a meghivott összes szakértők a helyszini szemlét és vizsgálatot 1898. október havában együttesen tették meg, a mikor is a vizsgálat eredményéről a polgármester ur előtt előzetesen szóval nyilatkoztak, fentartván maguknak, hogy a még hiányzó adatok beszerzése és további tanulmányaik megtétele után részletesen irásban tegyék meg jelentéseiket.

A vizmüvek ellen akkor széles körökben elterjedve volt bizalmatlanság és általános izgalom megszüntetése végett szükségesnek találta a polgármester ur, hogy a szakértők egyértelmü szóbeli nyilatkozatát, mely szerint a székesfőváros vizmüveit ugy berendezésükre, mint termelesük mennyiségére és minőségére általában kielégithetőknek, sőt a káposztásmegyeri vizmüvet teljesen kifogástalannak és kitünőnek találták, bejelentse a közgyülésnek. Jelentése az 1898. évi deczember hó 7-én tartott közgyüléséből 1517. szám alatt kelt határozattal tudomásul vétetett.

A szakértők azután folytatták az eléjük terjesztett kérdések tanulmányozását, mely munkálkodásukhoz a kiegészitő adatokat és felvilágositásokat kivánságukhoz képest a vizmüigazgatóság szolgáltatta. Munkálkodásuk eredményéről az összes szakértők kimeritő indokolt jelentéseikben számoltak be oly formán, hogy a külföldi szakértők és Jász Dezső müszaki tanácsos külön-külön tettek jelentést, mig dr. Wartha Vincze és Kovács S. Aladár müegyetemi tanárok közös jelentésbe foglalták mondanivalóikat.

A szakértői vizsgálat ekként befejeztetvén, a polgármester ur annak egész anyagát összegyüjtötte, „Szakértői vélemények Budapest székesfőváros vizmüveiről“ czim alatt könyv alakban közrebocsátotta és a törvényhatósági bizottság minden tagjának megküldötte, ugy, hogy most mindenki, a ki a vizmüvek ügyeinek intézése fölött határozni hivatva van, a törvényhatósági bizottság összesége a vizmüvek körülményeiről kellően és kimeritően tájékoztatott.

Nekünk, az állandó vizvezetéki bizottságnak az a feladat jutott, hogy a vizmüvek szakértői vizsgálatának eredményéből levonjuk a tanulságokat és ezekből kiindulva a további teendőkre nézve, a mennyiben szükséges, a t. tanács utján javaslatokat tegyünk a tösvényhatósági bizottság t. közgyülésének. Mai ülésünkben a szakértői véleményekkel ebben az irányban behatóan foglalkoztunk és vonatkozó jelentésünket az alábbiakban terjesztjük elő.

Mindenekelőtt megállapitani kivánjuk azt, hogy mi inditotta a székesfőváros közönségét a szakértői vizsgálat elrendelésére és ezen inditó okokkal szemben a vizsgálat olyan eredményeket mutat-e fel, melyekben a közönség megnyugodhatik. A vizmüveknek rendeltetésüknek megfelelő kiépitése és berendezése iránt az idők folyamán kételyek merültek fel, mert viztermelésük a jelentkező igényeket nem fedezte s a kételyek bizalmatlansággá fokozódtak, a mikor a dunajobbparti ujlaki vizmü kibővitési munkáinak befejezése után a vizmü élvezhetetlen vizet szolgáltatott.

Habár az ujlaki vizmünél jelentkezett baj rövid idő alatt orvosoltatott s általában a vizmüvek szállitási képességének ki nem elégitő voltáról hivatalos jelentésekben kimutattatott, hogy az időnkint jelentkező részleges vizhiány olyan természetü baj, mely az uj vizmüvek épitésének megkésett megkezdésére vezetendő vissza s az épités előhaladásával meg fog szünni, mégis szükségesnek találta a közgyülés, hogy ezekben a kérdésekben külső, elfogulatlan szakértők tájékoztassák. Magunk is kivántuk a szakértők meghivását, sőt javaslatunkra a szakértőkhöz intézett kérdőpontok akképpen állapittattak meg, hogy azokra a viz. müvék minden részletére kiterjedő válaszokat kaphassunk, mert reméltük, hogy a válaszokból ujabb támaszt meritheünk egyes kérdésekben állástfoglalásunk igazolására.

Nos tehát a szakértői vélemények megvannak, azok általánosságban vizszolgáltatási viszonyainkra megnyugtatók, különösen pedig uj vizmüveink, a káposztásmegyeri vizmüvek épitésére, összes berendezéseikre és az eddig felkutatott partvonalon czélbavett további fejlesztésükre vonatkozólag egybehangzóan helyeslést, a tervezés és elrendezés iránt pedig elismerést tartalmaznak.

Helyénvalónak találjuk itt rámutatni arra, hogy vizmüvekről szólva, vizmüvel kapcsolatosan a végleges ség fogalma nyan értelmezést nem tür, mint ha a végleges vizmü beláthatatlan időkre szóló, változás-

nak és fejlesztésnek alá nem vetett berendezést jelentene. Megszoktuk káposztásmegyeri vizmüveinket véglegeseknek nevezni s ezen elnevezéssel kapcsolatosan olyan felfogás kapott lábra, hogy ezek a vizmüvek csak akkor felelnek meg rendeltetésöknek, ha beláthatatlan időre biztositják a székesfőváros vizzel való ellátását. Ezzel szemben azt hisszük, helyes elbirálási alapra akkor helyezkedünk, ha valamely meghatározott fejlődési kerethez alkalmazkodunk s megvizsgáljuk, vajjon vizmüveink ezen keretben megfelelőek-e ? A káposztásmegyeri vizmü, mely a dunaparti városrészek vizszükségletét szolgáltatja, akként van tervezve, hogy megfelelő berendezés mellett egy millió lakos összes vizszolgáltatási igényeit kielégiteni képes legyen s a szakértők véleménye szerint ezt meghaladó lakosszám mellett is a fejenkint és naponkint bőségesen számitott kétszázötven liter maximális fogyasztást fedezni képes, de még ezen korlátok között sem szélszerü végleges vizmüről beszélni. E részben idézzük dr. Wartha és Kovács szakértők közös véleményének következő szavait:

„Oly értelemben vett végleges vizmüvet, hogy az minden további pótló-épitkezést feleslegessé tenne, a dolog természeténél fogva kizártnak kell tekintenünk; a „végleges“ szót csak annak jelzésére használhatjuk, hogy a vizbeszerzésnek kiválasztott rendszere képezzen egy olyan állandó alapot, a mely a továbbfejlesztésre módot nyujt. A továbbfejlesztés elmaradhatatlanul bekövetkezik ugy a város fejlődésével, mint az igények változásával és ennélfogva a „végleges“ szónak minden másnemü értelmezése téves lenne s csupán a nagyközönség félrevezetésére szolgálna“.

Félreértések elkerülése végett kivánatos ennélfogva, hogy a „végleges“ szót, mint a vizmüvek jelzőjét mellőzzük.

Egyetértenek a szakértők abban is, hogy a káposztásmegyei vizmü termelvénye egészségi szempontból is tiszta és kifogástalan és nincsen okunk kételkedni, hogy az üzem és kihasználás körül eddig is követett helyes rendszabályok megtartása mellett a viz kifogástalan fog maradni.

A szakértők, a mikor a káposztásmegyeri vizmü mai elrendezését és tervbe vett további kibővitését helyeslik, egyuttal óva intenek a vizmütelepek központositásától, mi mellett megtörténhetik, hogy üzemi akadályok, vagy elemi csapások következtében a város viz nélkül marad, ez viszont ugy egészségi, mint gazdasági és biztonsági tekintetben óriási bajokat idézhet elő. Teljes mértékben osztjuk a szakértők ezen véleményét. Már régebben volt alkalmunk konstatálni, hogy a főváros balparti részei nagyobb részben a káposztásmegyeri vizmüből láttatván el vizzel, s abban az esetben, ha a Markó-utczai-telep üzeme beszüntettetnék, kizárólag a káposztásmegyeri vizmüre lévén utalva, a vizzel való ellátás biztneságára veszélyt rejt magában a nagy távolság, melyre a termelési hely a vizzel ellátandó területtől fekszik s e veszedelmet növelli az a körülmény, hogy a kettős nyomó fővezeték közös utvonalon egymás mellett fekszik, ugy hogy elemi szerencsétlenség, esetleg rosszindulatu behatás következtében mindkét vezeték rövidebb vagy hosszabb időre hasznavehetetlené válik s a főváros teljesen viz nélkül marad. Ilyen természetü baj megelőzése céljából szükségesnek tartjuk, hogy más utvonalon a város elosztó csőhálózat és a vizmütelep között egy harmadik nyomócsővezeték létesittessék. Az erre vonatkozó munkálatok sürgősen foganatositandók és annak eredményéhez képest a munka végrehajtandó, hogy a vizzel való ellátás állandósága mielőbb biztositva legyen.

A dunajobbparti ujlaki vizmüre vonatkozólag a szakértők véleménye egybehangzó abban az irányban, hogy a jelentkezett bajok elhárítására követett eljárás helyes volt, s az uj vizszintes gyüjtőt, mely ennek következtében a termelésből kizáratott, bolygatni nem szabad, egyrészt azért, mert annak üzembe vétele a vizmü termelési képességét számbavehető módon nem fokozná és másrészt azért, mert az üzemen kivül helyezett gyüjtő kitisztitása aránytalanul nagy költséget igényelne, de a munka sikere előre egyáltalán nem is biztositható. Egyetértenek a szakértők abban is, hogy a vizmü kibővitett részének a munkák végrehajtása közben megváltoztatott tervek szerint való kiépitése nem volt elkerülhető, a változott terv pedig helyes volt.

Habár a szakértők valamennyien egyetértenek abban is, hogy az ujlaki vizmü a következő 20—25 évi fejlődést számba véve a dunajobbparti részek vizszükségletét fedezni képes leend, mégis az angol szakértő kivételével valamennyien, — miután a kérdést beható tanulmány tárgyává tették, — abbeli meggyőződésüknek adtak kifejezést, hogy a vizmü helyi viszonyainál fogva a provideált időn belül a termelhető viz minősége rosszabbodhatik és esetleg nem fog megfelelni a közegészségi követelményeknek; azért megindittandók az előmunkálatok arra nézve, hogy a budai városrészek céljaira uj vizmü telepittessék és ha szükséges az uj vizmü kellő időben kiépülhessen. Addig is a vizmü környékét rendezni kell és vizének minőségét állandóan ellenőrizni.

A szakértők ezen véleményére konstatálnunk kell, hogy a javaslathoz képest minden irányban az intézkedések eddig is megtétettek. Az uj budai vizmü telepitése céljából az előmunkálatok több év óta folytattatnak, a mennyiben a vizmüigazgatóság talajfurásokat végeztet, hogy azok alapján a telepitendő uj vizmü helyét kiszemelhesse és elrendezési tervét elkészithesse. A vizmütelep és környéke a vizmüigazgatóság javaslata alapján rendeztetett, a szennyvizek levezetése a vizmüteleptől eltereltetett, ugy hogy e részben lényegesen javult a helyzet szemben azzal az állapottal, mely a szakértői vizsgálat idejében fennállott. Végül a mi a termelt viz minőségének ellenőrzését illeti, ez is kiváló gondját képezi a hatóságnak, a mennyiben az ujlaki vizmü épen ugy, mint a többi vizmüvek vizei bakteriologiai szempontból és vegyileg is állandóan vizsgáltatnak. A bakteriológiai vizsgálatokat a fővárosi bakteriologiai intézet, a vegyi vizsgálatokat pedig a fővárosi vegyi és tápszervizsgáló intézet végzi.

A Markó-utczai telepre nézve, melynek a káposztásmegyeri vizmü kiépitése óta a főváros vizzel való ellátásában alárendelt szerepe van, melynek vize azonban minőségileg ez idő szerint még nem kifogásolható, a szakértők ugy nyilatkoznak, hogy vize meg nem határozható idő mulva rosszabbodni fog; erre a jóslatra a vizmü helyi viszonyaiból vont következtetésből jutottak s a szakértők többsége a vizmü megszüntetését javasolja.

Tudvalevő, hogy régi vizmüveink vizszintes gyüjtőkkel épültek, mig ujabb vizmüveinknél az ugynevezett kutrendszer nyert alkalmazást. Miután a viz-

müvek ellen ugy a nagy közönségben, mint a törvényhatósági bizottság közgyülésében felmerült kifogások során állittatott, hogy a panaszolt hibák egyik oka a kutrendszerben is rejlik, a szakértőkhöz e tekintetben is kérdés intéztetett. Válaszuk szerint az adott viszonyok között a termelhető viz kiaknázására a kutrendszer alkalmazása helyes volt, általában pedig müszaki, hygienikus és pénzügyi tekintetben a kutak előnyösebbek a vizszintes gyüjtőknél.

A mire nézve a szakértőkhöz kérdés nem intéztetett és a mire véleményeinkben mint feltünő jelenségre valamennyien kiterjeszkednek, az a székesfőváros vizfogyasztása. A főváros legalább egyharmadát az összes vizmennyiségnek hiába termeli, mert annak legfeljebb másik kétharmadát fogyasztja el a főváros lakossága. A szakértők reámutatnak arra, hogy a főváros idővel kénytelen lesz a korlátan vizhasználatot beszüntetni, a fejlődés haladásával fokozódó szükséggel arányban a viztermelés nem lesz kiterjeszthető csak addig a határig, a mig vizforrásaink ki nem merülnek. A szakértők azonban ezen idő bekövetkezése előtt is, tekintettel arra a közgazdasági kárra, melylyel a mai állapot jár, a korlátlan vizhasználat megszüntetését javasolják, a mi a vizmérők általánosan kötelező behozatalával egyértelmü. Volt alkalmunk e részben javaslatainkat előterjeszteni, de azok a t. közgyülésnél ellenzésre találtak. Ez alkalommal tehát a helyzet konstatálására szoritkozunk.

A vizmüigazgatóság mult évi julius havi jelentéséhez adott mellékletében összehasonlitást nyujtott Bécs, Berlin és Hamburg viztermeléséről és fogyasztásáról és szembe állitotta azt a mi viszonyainkkal, mult évi augusztus havi jelentésének mellékletében pedig a budapesti vizfogyasztás ellenőrzésének eredményével számol be. Ezekből kitünik például, hogy mig Berlin 1,763.066 lakossal átlag naponkint 137.290 köbméter vizet fogyasztott, addig Budapestnek 648 104 lakosára átlag naponkint 140.252 köbméter viz jutott. Az átlagos jutalék egy fejre naponkint Berlinben 77·87 liter, Budapesten 216·40 liter. A legnagyobb fogyasztás fejenkint Berlinben 114·79 liter, Budapesten 274·0 liter, a legkisebb fogyasztás pedig Berlinben 53·60 liter, Budapesten 175 liter. Az összehasonlitó adatok az 1898. évből valók. Hogy hova jut ez a rengeteg vizmennyiség, az kitünik a vizmüigazgatóság hivatkozott augusztus havi jelentéséből, a mely szerint például 1899-ben Budapesten a vizzel ellátott házak száma 11.914 volt s az ezekben megtartott ellenőrző vizsgalatok során 8742 hibás felszerelés találtatott, melyben 9685 rossz closett és 6034 rossz csap volt, tehát 15.719 olyan nyilás, melyből a viz állandóan használatlanul folyt. E tekintetben az állapotok 1897. óta, a mióta a vizmüigazgatóság az adatokat gyüjti, nem javultak, ellenkezőleg rosszabbodtak. A vizvezetéki házi felszerelések általában rosszak, a felszerelő iparosok a nagy versenyben a munka jóságának rovására olcsóságra törekszenek. Folyomanya ez a vizdijatalányozásnak, ennek további következése pedig az, hogy a felszerelések hibái csak esetről-esetre az ellenőrzések alkalmával hatósági kényszer folytán állittatnak helyre. Ajánlottuk volt a tanácsnak, hogy a vizvezetéki felszerelések házilag, a vizmüigazgatóság utján készittessenek, de javaslatunk, nehogy egy egész iparos-osztály tönkretétessék, vagy annak hatósági verseny nyittassék, még mint alternativ-megoldás is mellőztetett. Minthogy a t. közgyülés legutóbb állapitotta meg a vizszolgáltatásról szóló uj szabályrendeletet, a házi felszerelések megfelelő karbantartására ezuttal ujabb javaslatot nem tehetünk, be kell várnunk az uj szabályrendelet hatását, a melytől mi is valamelyes javulást remélünk.

Előadásunkat a fentiekben befejezve, kérjük a t. tanács utján a t. közgyülést, hogy a szakértői vizsgálat eredményét és jelentésünket tudomásul venni és elrendelni méltóztassék, hogy

1. a káposztásmegyeri vizmütől a fővárosba vezető harmadik nyomócsővezeték kérdése tanulmányoztassék, a csővezeték terve mielőbb elkészittessék és előterjesztessék;

2. a dunajobbparti városrészek vizzel való ellátására szolgálni hivatott uj vizmü létesitése céljából a folyamatban levő talajfurások folytattassanak és befejeztessenek, a netán szükséges más irányu tanulmányok e célból megtétessenek, s az eredményhez képest az uj vizmü elrendezési terve elkészittessék;

3. a Markó-utcai telep további rendeltetésére nézve javaslat tétessék.

Nagy-Budapest.

Az a terv, hogy a fővárost körülvevő községeket Budapesthez csatolják, immár a hivatalos testületeket is komolyan foglalkoztatja. Pestvármegye közigazgatási bizottsága legutóbbi üléséből fölterjesztést intézett a belügyminiszterhez, a melyben azt mondja, hogy a vármegye létérdeke követeli meg az egyesitést. A vármegye közigazgatási bizottsága a következőkkel okolja meg az egyesitést:

Égetővé vált már a fővárost környező községeknek és telepeknek a fővároshoz való becsatolása. Ujpestet, Rákospalotát, Cinkotához tartozó Mátyásföld, Almássytelep József főherceg-telep és Csömör községekhez tartozó puszta Szentmihály, valamint Kispest, nemkülönben Erzsébetfalva, Kossuthfalva községek volnának azok, a melyek a fővároshoz volnának csatolandók. Elhisszük, hogy a főváros a községek és telepek vagyoni viszonyainál fogva idegenkedik a becsatolástól; de mert ezen részek vagyoni állapotai nem olyan rosszak, mint azt a főváros látja; másrészről azonban ezeknek becsatolását magasabb közigazgatási, kivált pedig rendőri tekintetek feltétlen követelik. Ez a kérdés is régen vajudik már s azt hisszük, hogy ez a főváros miatt nem ment egy lépést sem előre, de immár a viszonyok oda fejlődtek, hogy hova-tovább követelik a megvalósitást az 1886. XXII. t.-c. 149. §-ának 2. bekezdése alapján.

Ezeknek a községeknek és telepeknek lakói legnagyobb részt a főváros lakóiból telepedtek oda ki. Fővárosi érdekeket és fővárosi igényeket vittek oda ki, ezeknek a községeknek és telepeknek már oly érdekei és igényei vannak, amelyeket a most idéztük törvény keretén belül kielégiteni nem birunk.

Az ugynevezett helyi nagyságok müködésének letörése céljából a fent megnevezett községeknek a főváros képviselőtestületébe való beolvasztása, feltétlenül szükséges; és másrészt a rendőri tekintetek égetően követelik, hogy a kérdés megvalósittassék. Rákospalotát és Ujpestet kivéve, rendőri szervezet e helyeken semmi sincs. A csendőrség megszaporitása a fővárost nagyon epuráló rendőri szervezettel szemben a bajokon nem segit; mert a csendőrség rendé-

szeti működést nem folytat, pedig mindkét irányban a vagyoni biztonság fentartása érdekében szükség van arra, hogy a helyben összpontositandó fővárosi államrendőrség működése vétessék igénybe; annál is inkább, mert még ha e községek és telepek rendőrséget a legnagyobb anyagi áldozatok mellett szervezni akarnának is, törvényes jogkör hiányában ezt nem tehetik. És igy ki vagyunk annak téve, hogy a főváros salakja, a melyet az államrendőrség a legerélyesebben üldöz, ellepi azokat a területeket, a hol nagyon kevés, vagy épen semmi rendőrségi szervezet nincs, csak azért, hogy ott a vagyoni viszonyokat veszélyeztesse. Azonkivül vannak a rendészetnek ezerféle követelményei: járdák készitése, világitás berendezése, vizvezeték készitése stb., a melyeket e községek és telepek széttagolása következtében magukra hagyva külön-külön megteremteni nem képesek Szükséges tehát az anyagiaknak összetömöritése és ezen kérdésnek egy hatóság által egyöntetü és tervszerü keresztülvitele. Ha az anyagiakba bővebben beletekintünk, meg van ott e telepeken az adóalap, meg van a fizető-képesség és készség oly mértékben, hogy az átcsatolásból a fővárosnak nem csak kára, de haszna is lehet. E kérdést bővebben nem tárgyalhatjuk, mert e jelentés keretében e kérdés részletes tárgyalása alig foglalhat helyet, de ha méltóztatik tárgyaltatni akarni, részletes és minden kérdésre kiterjedő véleményt és előterjesztést adni készek vagyunk.

De ha talán a fővárost környező községeket most hamarosan nem lehetne beolvasztani a fővárosba, legalább az államrendőrség hatáskörét feltétlenül ki kellene terjeszteni a fentebb jelzett területekre. Indokoltuk azt már számos előbbi jelentésünkben. Itt csak utalunk arra, hogy a fővárosból kikergetett azok a kétes existentiák, kik a közvagyont és életbiztonságot veszélyeztetik, megtelepednek azokban a közeli községekben, a hol rendőri szervezet a csekély létszámu csendőrségen kivül semmi sincs.

Házi ipar a főváros iskoláiban.

Az istenhegyi gazdasági ismétlő iskola alig néhány hónapi fennállás után a minap abban a kitüntetésben részesült, hogy a székesfőváros egyik első intézete: az Országos Nőképző egylet tanitóképző iskolája tanulmányozására rándult ki. Az iskola leányosztályaiban meghonositott házi ipari foglalkoztatás, különösen pedig a piperemunkák tanulmányozása volt a kirándulás czélja. A kultuszminiszter u. i. már régóta foglalkozik a Slőjdhöz hasonló kézügyesitő foglalkoztatás általánositásával, a népiskolai oktatás egész vonalán. Hasonlóképpen Bárczy dr., tanácsnok, a főváros iskoláiban tervezi annak behozatalát különösen a női piperemunkák tanitásával. És ime, az idealismus világából, melyet az érdemes tanácsnok reformtervei tárnak elénk, a szemmel látható és kézzel fogható valóság világába visz bennünket az istenhegzi iskola. Működésével a legpraktikusabbban jelöli meg az irányt és módot, a melylyel a hegyvidék szőlőinek kipusztulása által nyomorba jutott őslakók kezébe a megélhetés uj eszközeit adhatjuk. — Az intézet felsőbb osztályaiból 60 növendék jelent meg Krug Teréz internátusi igazgató, — Entz Jolán és Nagy László képző-intézeti igazgatók, Kreupl Sarolta, Butov Márta, Boránke Helén és Fülöp Piroska szaktanárnők vezetésével. —

Kint volt Bárczy István dr. tanácsnok és Havass Rezső dr. bizottsági tag is, akik mindannyian meglepődve látták, hogy a rozoga iskola ósdi padjai között egyszerü szerszámokkal mily fejlett ügyességgel készitik a szebbnél-szebb piperetárgyakat ott szemük előtt. — Beck Margit, Krén Margit és Krén Mariska, Stich Gizella, és Kemele Karolin munkái, szalmából, raffiahánczból, gyékényből, kákából és nádból bármely kirakat diszére válnának. — Valóban egy olyan iparág bölcsője az istenhegyi iskola ma, melynek keresett termékeivel a külföld árasztja el az országot, de nálunk az egész hazában sem mühelye, sem munkaereje nincsen. Gratulálunk a székesfőváros tanügyi osztály vezetőjének ahoz a sikerhez, melyet üdvös reform eszmeinek megvalósitása körül az istenhegyi iskolában láttunk. — A fogaskerekü vasut igazgatóságát pedig elismerés és köszönet illeti, a miért az iskolának öt krajczáros menetjegyeket bocsájtott rendelkezésére. — (e)

Az igazi jótékonyság.

A fővárosban a VIII. kerületben van legjobban szervezve a közjótékonyság. Évek óta tárgyalnak, vitatkoznak, hogyan kellene rendezni a közjótékonyság ügyét. Egyik szabályrendelet-tervezetet a másik után gyártják, csak arra nem gondol senki, hogy ami már megvan s minden tekintetben jónak bizonyult, azt kiterjesszék, fejlesszék. Ha sikerülne valamennyi kerületben azt megvalósitani, ami a Józsefvárosban már megvan, akkor minden külön intézkedés nélkül megleune oldva a szegényügy szabályozása. Nem szabályrendelet kell ahhoz, hanem férfiak kellenek, akik a társadalom és hatóság jótékonyságát ugy egyesiteni és gyümölcsöztetni tudják, mint ahogyan az a Józsefvárosban megvan. A józsefvárosi jótékonyegyesületek működéséről a vezetőség ezt a jelentést tette:

Az intézmények próbája az idő. Ép szervezetek annak folyása alatt erősbödnek; a gyenge és egészségtelenek elsenyvednek A természet ép ugy, mint a társadalmi rend és erkölcsi világ szükségszerüséggel megteremti a maga szerves intézményeit. Ezek közül csak az maradandó, a mely hivatását teljesiti, de ez aztán megállja az idők viharát. Egyesületünk hivatása a tömegnyomor enyhitése, az emberi szenvedés orvoslása. Mennél nehezebb a nyomor és szomorubb a szenvedés, — mit enyhitenünk kell — annyival nemesebb feladatunk s vigasztalóbb munkánk.

Fájó megelégedéssel kell konstatálnunk, hogy a Budapest VIII. ker. ált. közjótékonysági egyesület a mult évben az intézmények próbáját; az idők nehéz járását erősen megállotta. A nyomor és szenvedés alig lépett fel még oly sulyosan, mint a mult évben. De ezzel szemben alig is volt példa arra, hogy társadalmunk és a közhatóság jótékony áldozatkészsége nagyobb arányokban nyilvánul meg, mint éppen a mult évben. Egyesületünk teljesen betöltötte hivatását, — tömegnyomor enyhitésére átvállalt feladatát. — A

mult év a megpróbáltatások éve volt. Telén és tavaszán megdöbbentő arányokat kezdett ölteni a nyomor. De megdobbant a társadalom fogékony szive és egyesületünk kezdeményezésére egy oly nagy méretü jótékony mozgalom indult meg, melyben a társadalom és a hatóság minden tényezője, — kicsi és nagy egyaránt kivette részét. A mozgalom élére nemeslelkü védnöknőnk: Károlyi Sándorné grófnő és minden jóért lelkesülő férje: Károlyi Sándor gróf ur állottak az aristokratia meleg részvétele mellett. Védnöknőnk január hó 16-án egy szükebb előkészitő bizottságot hivatott össze lakásán, a mely az általános nagy segitség aktiót megbeszélő s meginditandó volt. — A bizottság előmunkálatai nyomán január hó 18-án az előljárósági épület disztermében rendkivüli érdeklődés mellett és a társadalom legszélesebb — egyesületünk határait jóval tulhaladó bevonásával nagygyülést tartottunk. E nagygyülésen résztvettek közéletünk legjobbjai. A nagygyülés minden irányban részletesen kidolgozott terv szerint jótékony mozgalmat inditott s felhivta a társadalmat, a kormányt és egyéb hatóságokat gyors és eredményes segitésre. Felséges, nemes gondolkozásu koronás királyunk atyai szive legelőbb hallotta meg a hivó szózatot. Lukács László pénzügyminiszter ur nagylelkü közbenjárására az állami jótékony sorsjáték 1901. évi tiszta nyereségének egytized részét ajándékozta egyesületünk segitő aktiójára. — E czimen a mult évben már 25.000 koronát kaptunk. A legmélyebben érzett hála és forró köszönet érette Felséges királyunknak! Széll Kálmán belügyminiszter ur az inséges alapból külön 2000 koronát utalványozott ki ugyane czelra. A mozgalmat vezető védnöknőnk Károlyi Sándorné grófnő és férje Károlyi Sándor gróf ur ritka áldozatkészséggel 5000 koronát adakozott a nemes czélra. Példájukat követte igaz buzgalommal a magyar aristokratia.

Bizonyos megindultsággal mondunk köszönetet ugy védnöknőnknek, mint a belügy-, pénzügy-, kereskedelem- és földmivelésügyi miniszter uraknak, valamint a fenti adakozóknak is.

A mozgalom végeredménye az volt, hogy a mutatkozó nagy nyomorral egyesületünk keretén belül sikerrel megküzdhettünk.

E lelkes jótékony mozgalom közvetlen eredménye pedig abban nyilvánult, hogy a hatóság és társadalom érdeklődése a legteljesebb mértékben egyesületünk felé fordult.

A mult évi ősz beköszöntével ismét a társadalomhoz fordultunk. Mondhatjuk, — ősi szokás szerint — megtartottuk téli jótékonysági mulatságunkat deczember 7-én az „Uránia“ szinházban. E fényes, jótékony hangversenynyel, elárusitással, buffet-vel s tánczczal egybekötött est sikere még ma is él mindnyájunk emlékében. Az est sikerét fényesen illustrálja az anyagi eredmény, 5500 korona tiszta jövedelem. Mennyi könny száradt fel ennek nyomán! A pálma érte teljes mértékben Glück Frigyest, a fáradhatatlan emberbarátot illeti, a ki a rendezés nehéz munkáját vitte. Egyebekben egyesületünk egész évben lankadatlanul, sőt fokozott mértékben teljesitette szakosztályaiban hivatását s végezte kitartó munkáját.

Egyesületünk munkásságának fokozatos fejlődését ennél jobban mutatja az előző évek eredményeivel való összehasonlitást föltüntető kimutatás. E szerint az egyesület forgalma fönnállásától a mai napig a következő volt:

Év	Pénzforgalom bevétel kor. fl.	kiadás kor. fl.	Népkonyha ebédadagok száma ingyen fizető összes	munkás-otthon látogatók száma	olvasásra kivett könyvek száma	Felruházás felruházottak összesen	a kiadott segély-összeg kor.	Foglalkoztató műhely munkások száma	munkabér czimén kiadatott kor.
1896	10662 92	5221 54	13452 56648 70100	7954	139	64	350	—	—
1897	30543 92	30496 36	25782 57374 83156	9208	548	393	1000	—	—
1898	32480 80	37029 40	75204 61011 136215	11971	893	316	1000	—	—
1899	38299 70	34212 70	64896 58517 123413	15614	3307	421	600	2389	1025
1900	34858 66	35419 34	48533 65395 113928	13342	7038	489	1000	7126	2948
1901	88411 70	60567 73	143256 48927 192183	34462	23197	562	4000	12228	6002
Összesen	230257 70	202907 7	371123 34872 718995	93051	35122	2245	7950	21743	9975

Az uj tandij-szabályzat.

I. Felvételi dijak.

1. §. A székesfőváros községi iskoláiba és ovodáiba járó minden tanuló az iskolaév elején felvétele alkalmával felvételi dijat tartozik fizetni.

2. §. A felvételi-dij az elemi iskoláknál 1 kor., az iparrajziskolánál 2 kor., a polgári iskoláknál 8 kor., a reáliskoláknál 12 kor., a felsőbb kereskedelmi iskoláknál és a felsőbb leányiskoláknál 20 kor.

3. §. Az iparos- és kereskedőtanonc-iskolákban, valamint az ismétlő-iskolákban felvételi-dij nincsen. Az iparostanoncok felvételi-díját az iparrajztskolában csak az épitőiparosok téli tanfolyamán fizetnek.

4. §. A felvételi-dijat évenkint mindenki, tehát a tandijmentesek is tartoznak megfizetni. Az árvaházak növendékei, valamint a fővárosi tápdijasok, a mennyiben ebbeli minőségüket a felvétel alkalmával hiteles okmánynyal igazolják, e felvételi-dij fizetése alól mentesek. Rendkivül méltánylást érdemlő esetekben jogában áll a székesfőváros tanácsának egyeseket az elemi iskoláknál az iskolaszék, a többi iskoláknál pedig az igazgató indokolt telőterjesztése alapján, a felvételi-dij fizetésének kötelezettsége alól felmenteni.

5. §. A székesfőváros egyik községi iskolájából másik hasonló jellegü iskolájába az iskolaév folyamán átlépő tanuló, a mennyiben már a felvételi-dijat lefizette s ezt a vonatkozó elismervény vagy szelvén felmutatásával igazolja, másodizben felvételi-dij

fizetni nem tartozik. A tanév folyamán más jellegü fővárosi községi iskolába átlépő tanuló után csak a két iskola felvételi-dija között esetleg létező különbözet lesz pótlólag fizetendő, a mely esetben az előbbi iskolánál kapott szelvény vagy elismervény uj szelvénynyel cserélendő ki, s a különbözet indokolásául a régi szelvény vagy elismervény a számadáshoz csatolandó.

6. §. Egyéb, nem a fővárosi községi iskolákból évközben átlépő tanulók a felvételi-dijat teljes összegben megfizetni tartoznak.

7. § A lefizetett felvételi-dij visszatérítésének egyáltalán helye nincsen.

8. §. Az iparrajziskola, továbbá a polgári-, reál-, felső kereskedelmi- és felsőbb leányiskolák felvételi-dijaiból 2—2 korona visszatartandó, a mely összegek elszámolás kötelezettsége mellett a szükséglet arányához képest egyrészt az ifjusági könyvtárak gyarapitására, másrészt szegénysorsu, jó magaviseletü és jó előmenetelü tanulóknak tankönyvekkel, iró- és rajzszerekkel leendő ellátására forditandó. A felvételi-dijak az elemi iskoláknál egész összegükben, a többi iskoláknál pedig a fent részletezett összegek leszámitásával a székesfőváros központi pénztárát illetik. A magasabb iskoláknál szokásos évi értesitő költségei a felvételi-dijakból fognak fedeztetni.

9. §. A felvételi-dijak elszámolását a számvevőség az elemi iskolákra nézve a felvételi-napló, a többi iskolákra nézve pedig a szelvényrendszer alapján ellenőrzi. A felvételi-dijak kezelésére, beszállitására és elszámolására nézve egyebekben a tandijkezelésre és elszámolásra vonatkozólag alább megállapitott szabályok irányadók.

10. §. A kisdedóvodákra a felvételi-dij tekintetében az elemi iskolákkal teljesen egyenlő és azonos rendelkezések érvényesek.

II. Tandijak.

11. §. Az iskolaévenkint fizetendő rendes tandij elemi iskoláknál évi 10 korona; az iparrajziskola vasárnapi és esti tanfolyamainál havi 2 korona, iparrajziskola nyilvános rajz és mintázási termét látogató növendékek után havi 3 korona, az iparrajziskola téli tanfolyamainál havi 6 korona, a női ipar- és polgári iskoláknál évi 60 kor., a reáliskoláknál évi 80 kor., a felsőbb leányiskoláknál évi 120 kor., a felső kereskedelmi iskoláknál évi 200 korona.

12. § Az iparos és kereskedőtanonc-iskolákban, valamint az ismétlő-iskolákban tandij nincsen. Az iparostanoncok az iparrajziskolában csak az épitőiparosok téli tanfolyamán fizetnek tandijat.

13. §. Azon rendkivüli tárgyak után, a melyeknek tanitásáról a székesfőváros tanácsa gondoskodik, a mennyiben erre nézve külön megállapodás nincsen, egy-egy iskolaévre 20—20 korona tandij fizetendő. A tandijmentes tanulók azonban ezen dij alól, illetőleg a féltandijmentesek ezen dij fele alól is mentesek. Egyéb rendkivüli tárgyak és tanfolyamok a székesfőváros iskoláinál csak a fővárosi tanácstól minden iskolaévben ujból kikérendő engedély alapján tanithatók, a mely engedélyben a tanulók által fizetendő dijak is megállapitandók. A reáliskoláknál az énektanitás abban az esetben, ha arra legalább 50 tanuló jelentkezik, dijtalan.

14. §. A tandij az elemi iskoláknál félévi vagy havi előleges részletekben, a székesfőváros többi iskoláinál negyedévi előleges részletekben fizetendő. Az első részlet szeptember 1-én, a második részlet december 1-én, a harmadik részlet március 1-én, a negyedik részlet május 1-én esedékes, a fizetés határideje pedig az illető hónap 5-ig tart.

15. §. Mindazok az elemi iskolai tanulók, a kiknek szülei vagy gyámjai a felvétel alkalmával az e célra nyomtatott irásbeli nyilatkozatban a tandijfizetésre képteleneknek jelentik ki magukat, az iskolába tandijfizetés nélkül felveendők, azonban az igazgatónak jogában áll mindazokban az esetekben, a midőn kétsége van arra nézve, hogy az illető a tandij megfizetésére tényleg képtelen-e, a vagyoni viszonyok kipuhatolása iránt az illetékes kerületi elüljáróságot megkeresni. Az elöljáróság köteles az ily megkereséseket a beérkezéstől számitott egy hónap alatt elintézni. Ha az elüljáróság jelentése szerint az illető képes a tandij megfizetésére, az igazgató őt erre felszólitja s ha a felszólitásnak eredménye nem lenne, mint tandijhátralékot jelenti be a számvevőségnek.

16. §. A fővárosi alkalmazottak, fővárosi nyugdijasok és kegydijasok, ugyszintén a nyilvános tanintézetekben müködő tanárok és tanitók gyermekei és árvái, valamint az árvaházi növendékek és fővárosi tápdijasok, a mennyiben ezt a körülményt a felvételnél igazolják, az elemi iskolai tandij fizetése alól minden további eljárás mellőzésével szintén felmentendők.

17. §. Az eleminél magasabb foku iskolákban a tandijfizetés alól való teljes vagy részleges felmentés joga a székesfőváros tanácsát illeti meg. A tanács ezen jogát, az e szabályzatban körülirt eljárás szigoru szem előtt tartása és az utólagos jóváhagyás fentartása mellett, az iskolák igazgatói utján gyakorolja.

18. §. A tandijmentesités az egész iskolaévre történik, még pedig a következő eljárás mellett: *a*) tandijmentesség elbirálásához szükséges és a beiratás alkalmával bemutatandó okmányok, nevezetesen a legutolsó iskolai bizonyitvány és adózásra vonatkozó okmány alapján az igazgató már a beirásnál határozza meg, hogy az illető tanuló, az alább pontosan meghatározott feltételek alapján az egész vagy a fél-tandij elengedésére igényt tarthat-e? A nemleges adóbizonylatokat, valamint ama bejelentéseket, a melyek szerint az illetők egyenes adóval megróva nincsenek, az igazgató a felvételnél elfogadja ugyan, azonban minden ilyen esetben a vagyoni viszonyek kipuhatolása iránt keresi meg a kerületi elüljáróságot. Az elüljáróság köteles e megkereséseket a beérkezéstől számitott egy hónap alatt elintézni.

A tandijmentesités körül követett eljárásáért, illetőleg a tandijmentesitési szabályok pontos megtartásáért az igazgató személyesen felelős. Az igazgatónak a tandijmentesitésre vonatkozó intézkedéseit a tanács felülvizsgálja. E czélból minden egyes, tandijmentesen felvett tanulóról a felvétel alkalmával nyomtatott lap töltendő ki, mely a szükséges adatokat tartalmazza, s ezen lapok az iskolaév elején történt felvételekre vonatkozólag legkésőbb szeptember végéig, az évközben felvett tandijmentes tanulókra vonatkozólag pedig esetről-esetre lesznek a tanácsnak bemutatandók. Az igazgató különösen felelős azért, hogy a lapok rovataiba bevezetett adatok a bemutatott okmányok adataival megegyeznek. b) Tandijkedvezmények csak egész vagy fél tandijmentesség alakjában engedélyezhetők. c) Az egész tanévre eső tandij fizetése alól csak oly tanuló menthető fel, a ki a megelőző iskolai időszakban szabályszerü magaviselet mellett legalább átlagos jó előmenetelt tanusitott s a kinek szülője (vagy a

tanuló után a gyám) a tanév megkezdésekor folyamatban lévő közigazgatási évre nem több, mint 30 kor. egyenes állami adóval (bele nem számítva a pótadókat) van megróva. d) Átlagos jó előmenetelü az a tanuló, a kinek iskolai bizonyitványában vagy időszaki értesitőjében a felsőbb osztályba való fellépésnél irányadó rendes tantárgyakból az „elégséges“ érdemjegyek száma nem több az ennél jobb érdemjegyek számánál. e) A c) pontban megszabott tandijmentességi feltételek a felsőbb leányiskolákra nézve akkép módosulnak, hogy ezeknél az iskoláknál csak a legalább átlagos jeles előmenetelü növendékek részesülhetnek a teljes tandijmentesség kedvezményében. f) Átlagos jeles előmenetelü az a tanuló, a kinek iskolai bizonyitványában vagy időszaki értesitőjében a felsőbb osztályba való fellépésénél irányadó rendes tantárgyakból „elégséges“ érdemjegye nincsen, a „jó“ érdemjegyek száma pedig nem több az ennél jobb érdemjegyek számánál. g) Azok a tanulók, a kik a c) és d) pontban körülirt előmenetelnél gyengébb, de még elégséges előmenetelt tanusitanak, valamint azok a felsőbb leányiskolai növendékek, a kik az e) és f) pontban körülirt előmenetelnél gyengébb, de legalább átlagos jó előmenetelt tanusitanak, a mennyiben a fent felsorolt többi kellékeket igazolják, fél tandijmentességben részesithetők. h) Hasonlókép csak a tandij felének fizetése alól menthetők fel azok a tanulók, a kiknek szülei (vagy a tanuló után a gyám) az iskolaév megkezdésekor folyamatban levő közigazgatási évre 30 koronánál több, de 60 koronát meg nem haladó egyenes állami adóval (bele nem számitva a pótadókat) vannak megróva, a mennyiben az illető tanulók szabályszerü magaviselet mellett a felsőbb leányiskoláknál jeles előmenetelt, a többi iskoláknál pedig legalább átlagos jó előmenetelt tanusitanak. i) Az iparrajziskolában a tandijfizetés alól való felmentés a nyilvános rajz- és mintázási terem növendékeinél, valamint az épitőipari téli tanonczainál ugyanazon elvek alapján történik, mint a többi iskoláknál, ellenben az iparostanfolyamokra járó iparossegédeket a tantestület, minden okmányilag való igazolás mellőzésével, felmentheti a tandijfizetés alól. k) A székesfőváros szolgálatában álló alkalmazottak, a fővárosi nyugdijasok és kegydijasok, továbbá a nyilvános tanintézetekben müködő tanárok és tanitók gyermekei és árvái, nemkülönben az árvaházi növendékek és a fővárosi tápdijasok, a mennyiben ebbeli minőségüket igazolják, teljes tandijmentességben részesülnek, ha szabályszerü magaviselet mellett a felsőbb leányiskolában átlagos jeles, a többi iskolákban legalább átlagos jó előmenetelt tanusitanak, a mennyiben pedig a felsőbb leányiskolában átlagos jó, a többi intézetekben átlagos elégséges előmenetelt tanusitanak, csak a tandij fele részének fizetésére kötelesek. Az előirt szabályok alapján felmentett tanulókon kivül jogában áll a tantestületnek rendkivüli méltánylást érdemlő esetekben egyes olyan tanulókat a tandijnak egészben vagy felében való fizetése alól kivételesen felmenti, a kik egyébként a fent megállapitott szabályok szerint tandijmentességre igényt nem tarthatnának. Ezeknek a tanulóknak a számát évről-évre, minden iskolaév kezdete előtt, a tanács fogja megállapitani, még pedig olyanképen, hogy az ilyen módon kivételesen felmenthető tanulók száma, a többi tandijmentesek számának öt százalékát meg nem haladhatja.

19. §. Az elemi iskolai tanulókat kivéve, a tandij alól fel nem mentett mindazon tanuló, a ki az esedékes tandij-részletet a 13. §-ban megszabott határidőig, avagy a 20. §. alapján engedélyezendő halasztás leteltével az igazgató kezéhez le nem fizette, az iskolából azonnal eltávolitandó, de egyszersmind az illető negyedévre eső tandijhátraléka törlendő.

20. §. A tandijfizetés elmulasztása miatt a 19. §. alapján kizárt tanuló, a mennyiben még a mindennapi tankötelezettség korában van, az elemi iskola V. vagy VI. osztályába utasitandó, s erről a körülményről az illetékes iskolaszék értesitendő.

21. §. Az iskola igazgatója a tandij megfizetésére rendkivüli méltánylást érdemlő esetekben nyolc napi halasztást engedélyezhet.

22. §. Az iskolaév folyamán felvett tanulók az elemi iskolában a felvételt követő hónaptól, a többi iskolákban a felvétel után következő negyedévtől kezdve kötelesek a tandij esedékes részleteit megfizetni.

23. §. Az iskolaév folyamán az iskolából kilépő vagy abból kizárt tanulók után már lefizetett tandijrészletek vissza nem téritethetők.

24. §. A székesfőváros egyik községi iskolájából a másikba az iskolaév folyama alatt átlépő tanuló után az illető iskolaévben már lefizetett tandij összege a fizetendő tandij összegébe beszámitandó, ha ezen tandij lefizetését a vonakozó szelvénnyel igazolja, a mely szelvényt az igazgató uj szelvénnyel cserél ki, s a régi szelvényt az esetleges különbözet igazolására a megfelelő számadáshoz csatolja.

25. §. A tandijak kezelése és elszámolása a székesfőváros összes iskoláinál a jelenleg is alkalmazásban levő szelvényrendszer mellett fog történni. A tandijak, valamint a jelen szabályzatban megállapitott dijakból a központi pénztárt illető összegek a most emlitett pénztárba általában minden hónap 27-ig beszállitandók, a mennyiben azonban ezen összegek időközben 200 koronát meghaladnának, azok legkésőbb másnap a központi pénztárba esetről-esetre felelősség terhe alatt befizetendők. A tandijakra és egyéb a központi pénztárt illető iskolai dijakra vonatkozó számodások évenként egyszer és pedig legkésőbb junius hó 15-éig nyujtandók be, közvetlenül a fővárosi számvevőség IV. ügyosztályába. A számvevőségnek azonban jogában áll a tandijak kezelését hivatalos közegei utján a helyszinén bármikor megvizsgálni, különösen pedig meggyőződni arról, hogy a hiányzó szelvények értéke megfelel-e a központi pénztárba beszállitott összegnek. A tandijak kezelése és elszámolása körül a számvevőség által észlelt bárminemü mulasztásokról a székesfőváros tanácsához minden egyes esetben haladéktalanul jelentés teendő.

26. §. A kisdedóvadékra a tandij tekintetében az elemi iskolákkal teljesen azonos és egyenlő rendelkezések érvényesek.

III. Vizsgálati dijak.

27. §. Azok a tanulók, a kik a székesfőváros községi reáliskoláiba, felső kereskedelmi iskoláiba, felsőbb leányiskoláiba vagy polgári iskolába, hasonló foku, de más jellegü iskolákból lépnek át s a fennálló szabályok értelmében felvételi vizsgálatra vannak kötelezve azért 20 koronát tartoznak előzetesen az igazgató kezéhez lefizetni.

A felvételi vizsgálatok dija az igazgatót, a vizsgáló tanárokat és tanitónőket egyenlő arányban illeti s annak elengedése iránt a tandijmentességre nézve a jelen szabályzatban megállapitott feltételek szem

előtt tartásával a tanári testület határoz. Minden más felvételi vizsgálat dijtalan.

28. §. A magánvizsgálati dijak a következőkép állapittatnak meg: *a*) Az elemi népiskoláknál a magánvizsgálat dija 50 kor., a mely összegből 30 kor a központi pénztárt illeti, 6 kor. az iskolaszék által a vizsgálat vezetésére saját kebeléből kiküldött a azon jelenlevő elnökö, — azonkivül 6 kor. az igazgató vagy vezető tanitót, 4—4 kor. pedig az osztálytanitót és hitoktatót illeti meg.

Annak az elemi iskolai tanulónak, a ki egyszerre több osztályból tesz vizsgát, a központi pénztárt illető dijat minden osztály után külön-külön meg kell fizetni. E szerint ilyen összevont magánvizsgálatok dija két osztálynál összesen 80 korona, három osztálynál 110 kor., négy osztálynál 140 kor., öt osztálynál 170 kor., hat osztálynál 200 kor. Ha az iskolaszék részéről kiküldött elnök a vizsgálaton meg nem jelenik, az elnök részére rendelt 6 kor. a szegény gyermekek felruházására fordítandó, mely célból ezen összegek az iskolaszéki gondnoknak szolgáltatandók át, a ki ezekről az év végével elszámolni tartozik. *b*) A polgári iskoláknál a magánvizsgálat dija a felvételi dijon és a tandijon kivül 60 kor., tehát összesen 126 kor., osztályösszevonással tartott magánvizsgálat pedig a felvételi dij és tandij egyszeres összegén kivül 90 kor., összesen tehát 158 kor. *c*) A reáliskoláknál a magánvizsgálat dija a felvételi dijon és tandijon kivül 80 kor., összesen 172 kor., osztályösszevonással tartott magánvizsgálat dija, a felvételi dij és tandij egyszeres összegén felül 120 kor., összesen tehát 212 kor. *d*) A felsőbb leányiskoláknál a magánvizsgálat dija a felvételi és tandijon kivül 80 kor., összesen 220 kor., az osztályösszevonással tartott magánvizsgálat dija a felvételi dijon és tandij egyszeres összegén felül 120 kor., összesen 260 kor. *e*) A felső kereskedelmi iskoláknál a magánvizsgálat dija a felvételi és a tandijon kivül 80 kor., az osztályösszevonással tartott magánvizsgálat dija, a felvételi dij és tandij egyszeres összegén felül 120 kor., összesen 340 kor.

29 §. A reál-, felső kereskedelmi-, felsőbb leány- és polgári iskoláknál a magánvizsgálati dijaknak a székesfővárosi központi pénztárba szállitandó felvételi dijon és tandijon felül eső része az igazgatót és tanárokat illeti, még pedig akkép, hogy minden tantárgyra egy rész, azonkivül az igazgató részére két rész számitandó. A felső kereskedelmi iskoláknál a magánvizsgálati dij emlitett részéből a vizsgálóbizottság elnöke az igazgatóhoz hasonlo mértékben részesedik.

30. §. A magánvizsgálati dijból a székesfőváros központi pénztárát illető rész elengedése iránt az iskolaigazgató véleményének meghallgatása mellett a székesfőváros tanácsa határoz a felvételi dij s illetőleg a tandij elengedésére megállapitott szabályok korlátai között, mely alkalommal folyamodók azokat a körülményeket is tartoznak hitelesen igazolni. amelyek őket a nyilvános iskolázásban megakadályozták.

31. § A magánvizsgálati dijak a jelentkezés alkalmával az iskola vezetőjének kezéhez fizetendők, a ki ezen dijakból a fővárosi központi pénztárt illető összegeket a tandijhoz hasonlóan beszállitani s a legközelebbi tandijszámadással együttesen elszámolni tartozik.

32. §. Ellenőrzés szempontjából a számvevőség intézkedik az iránt, hogy a magánvizsgálatokról vezetett külön anyakönyvek a szelvénykönyvekkel évenkint legalább egyszer összehasonlittassanak.

33. §. Az iparos- és kereskedőtanonczok magánvizsgálati dija az előkészitő és az I. osztályban 8 kor. a II. osztályban 12 kor., a III. osztályban 16 kor., a mely dijak az iskola igazgatóját és a vizsgáló tanitókat egyenlő arányban illetik. Ezen magánvizsgálati dijak elengedését illetőleg, kellőleg igazolt szegénység esetén az illető tanonczciskola tantestülete határoz.

34. §. A javitó- és pótvizsgálatok dijmentesek.

35. §. Az a tanuló, a ki a fővárosi községi reáliskolánál érettségi vizsgálatra, vagy felső kereskedelmi iskoláknál záró vizsgálatra jelentkezik, tartozik az igazgató kezéhez 20 koronát előre lefizetni. mely összeg az igazgatót és a vizsgáló tanárokat a tantárgyak száma szerint elosztva egyenlő arányban illeti. Ezen dij fizetése alól a szegényebb sorsu tanulókat a tanári testület felmentheti.

36. §. Az érettségi vizsgálat dija az egész vizsgálat ismétlése esetén ujra fizetendő. A pótló és javitó érettségi vizsgálatokért a dijak ujra fizetendők.

37. §. Iskolai bizonyitványok másodlatainak kiállitásáért a bélyegen kivül 2 kor., az érettségi bizonyitványok másodlatáért pedig 4 korona fizetendő, a mely összeg fele része az iskola vezetőjét, másik fele pedig a másodlat kiállitóját illeti.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 751·177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmult héten élve született 490 gyermek, meghalt 359 egyén, a születések tehát 131-el mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 368 törvényes, 122 törvénytelen; nemre nézve 256 fiu, 234 leány. Halvaszületett 17 gyermek, köztük 14 törvényes, 3 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra: 33·2

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 24·03 az egy éven felüli lakosságnál: 18·3, az öt éven felüli lakosságnál: 15·1.

A halottak közt volt 202 fi-, 157 nőnemü.

Az év eddigi 15 hetében élve született összesen 7091 gyermek, meghalt összesen 4294 egyén, a születések többlete tehát 2797; a mult év megfelelő időszakában született 6922, meghalt 4657, a születések többlete volt tehát 2265.

Az élveszülöttek közt volt 310 róm. kath., 7 görög kath. 3 görög keleti, 25 ágost evang, 29 helvét, — unitárius, 111 izraelita, 5 egyéb. Összesen 490, Halvaszületett összesen: 7.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1318 beteget, szaporodás 411, csökkenés 392, maradt a mult hét végén 1337. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 125 beteget, szaporodás 41, csökkenés 44, maradt a mult hét végén 122. A Szt. István-kórházban ápoltak a mult hét végén 757 beteget, szaporodás 323, csökkent 318, maradt e hét végén 732. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 854 beteget, szaporodás 200, csökkenés 184 maradt e hét végén 870. Összesen ápoltak a mult hét végén 3054 beteget, szaporodás 9 5, csökkenés 968, maradt e hét végén 3061.

Hirek a városházáról.

A régi belváros legrégibb emléke. Egyik legrégibb maradványát képezi a lebontott belvárosnak a haltéri kut, a mely még mindig ott árválkodik az uj környezetében. Most már erre is kimondatott a halálos itélet s rövid idő mulva csak azokon a fényképeken lesz nyoma, melyeket a főváros a mult idők emlékeképpen készittetett a régi belvárosról. A fővárosi közmunka tanácsa ugyanis fölhivta a tanácsot, hogy ezt a kutat, mely az uj városrészbe sehogy nem illik bele, minamarább távolitsa el s ennek folytán a tanács most utasitotta is a mérnöki hivatalt, hogy e fölhivásnak tegyen eleget.

Az Andrássy-ut szobrai. A belügyminiszter leiratban adta tudtára kivánságát a főváros tanácsának az Andrássy-ut köröndjére tervezett négy szobor felállitásának módját illetőleg. Ugy óhajtja a szobrok elhelyezését, hogy azok a háterüket képező házak tengelyvonalába essenek s alapnivójuk a mostani szökőkut medencék felső peremének magasságáig emeltessék. Kivánja továbbá, hogy a kis parkok fáit ne csak hagyja meg a főváros, hanem még szaporitsa is azok számát, hogy a szobrok háttere egészen zöld sürüség legyen. A miniszter e kivánságához képest a tanács már megtette a szükséges intézkedéseket.

A holt szobrász tiszteletdija. Rónay Károly dr. közjegyző, aki magára vállalta az elhunyt Nagy Kálmán szobrász, a Corvin-téri diszkut mintarajz ügyeinek a rendezését arra kérte a fővárost, hogy a kutalapitványi összegéből 4 ezer koronát utalványozzon ki, mely összegből 1000 koronát Nagy Kálmán adósságainak a rendezésére forditana, 3000 koronát pedig a müvész özvegy édesanyjának juttatna. A főváros tiszti ügyészségének e tárgyban tett javaslata szerint azonban e kérelem nem teljesithető, mert az elhunyt müvész még nem tett volt eleget ama kötelezettségének, melyek a kért tiszteletdij kiadását igazolhatnák. Másként pedig az alapitványi pénzekhez hozzányulni nem szabad.

A menza akadémia nem korcsma. A főváros tanácsa tetemes vizdijat vetett ki a katolikus kör Molnár-utcai házára, helyesebben arra a vendéglőhelyiségre, mely a székházban van. Ez az ugynevezett vendéglő nem más, mint a mensa akadémika, a melynek jótékony czéljaira való tekintetből, csaknem ingyen engedte át a katolikus kör a helyiséget. A kör vezetősége most beadványban fölvilágositotta a tanácsot, hogy a menza akadémika nem korcsma s egyben kérte a vizdij leszállitását. Ha a tanács e kérelmet vonakodik teljesiteni, ugy a kör kénytelen lesz kitenni házából a menzát, mert a magas vizdij oly áldozatokat követelne, melyeket a kör nem hozhat meg. De viszont a menzára nézve sulyos válságot képezne, ha a csaknem ingyenes helyiséget el kellene hagynia. Ezt a jótékony intézményt egyébként maga a főváros is istápolja, nem volna tehát helyes, ha most válságba döntené esetleges rideg magatartásával.

Tilos a felső vezeték. A magyar villamossági részvénytársaság engedélyt kért a tanácstól, hogy a főváros külső részeit felső vezeték segitségével láthasse el villamos világitással. A mérnöki hivatal véleményes jelentése alapján a tanács a kérelmet határozottan elutasitotta és pedig első sorban azért, mert a nagyerejü áram közveszélyt képez. De meg szépészeti szempontból sem engedhető meg a felső vezeték. Ezt vette figyelembe a kereskedelmi miniszter is, a mikor elrendelte, hogy a telefonvezeték kábel alakjában rakassék le. A fővárosnak a részvénytársasággal kötött szerződésében különben sincs szó felső vezetékről, a melyre a tanács semmi körülmények között nem is hajlandó ez okból engedélyt adni.

A Rudasfürdő hőforrásai veszélyben. A kereskedelmi miniszter tudvalevőleg elrendelte, hogy az eskütéri hid budai hidfőjének két faltömbje között levő földalap egy mély akna megásása segitségével megvizsgáltassék. A bányakapitányság ez ügyben minap helyszini tárgyalást tartott a kormány s a főváros képviselőinek jelenlétében, mely alkalommal azt konstatálták, hogy a [illegible] biztositására ezután megteendő mélyitési munkálatok nagy mértékben veszélyeztetik a Rudasfürdő hővizeit. A tanácskozáson ugyanis abban állapodtak meg, hogy a hid biztonsága nemcsak az elrendelt kémlőaknát teszi szükségessé, a melynek földtestét egész a márgáig ki kell emelni, hanem ki kell ásni még a hidfő déli és északi részein lévő mintegy 5 méter szélességü kiegészitő falakat, továbbá a hidfő s a Dunapart között esetleg szükségessé váló falazatok részére a talajt is. A Rudasfürdő ásványvizeinek sikeres megvédése rendkivüli óvatosságot tesz e munkálatoknál szükségessé, különösen ama pontokon, a melyeken egy izben már kitörtek a hővizek. A munkálatok vezetői tehát utasitást kaptak, hogyha esetleg viz mutatkoznék az aknamélyesitésnél, ugy rögtön vizsgálják meg annak a hőfokát s tegyenek jelentést a bányakapitányságnak. Egyben elrendeltetett, hogy a Rudasfürdő vizmennyisége gyakran és a legpontosabban megméressék.

Akció az ó-budai szőllők megmentésére. Nevezetes mozgalmat inditottak meg a főváros III. kérületének bizottsági tagjai, a melybe most belevonták a földmivelési miniszteriumot is. 1600 hold uj szőlőültetvény van már a kerületben, a mely állandóan veszedelembe forog s igy évről-évre sok száz ember megélhetése van koczkára vetve. A hegyivizek gyakori pusztitásai okozzák a veszedelmet. Nagyobb esőzés alkalmával a magasabban fekvő ültetményeket tövistől, karóstól elsodorja a rohanó vizár, mig az alacsonyabb szőlők napokig viz alatt vannak s egészen eliszaposodnak. A szőlőmüvelés ősfoglalkozását képezi a kerület lakossága zömének, a mely a fillokszerától elölt szőlőket óriási áldozatokkal regenerálva, ma is tisztán a szőlőkből él s ha azok ujból elpusztulnak, a szegény kapásnak is el kell pusztulnia. A főváros tett már ugyan intézkedéseket a hegyivizek levezetését illetőleg. A már kész tervek szerint levezető csatornákat óhajt készitteni, a melyek a vizeket összegyüjtve az aranyhegyi árok közvetitésével egyenesen a Dunába vezetnék. Amde a mint sok másnál, ugy e kérdés megoldásánál is a szomoru fedezethiány képezi a legnagyobb akadályt. 500.000 koronára rug e munkálatok költsége, mire nézve a tanács nem képes födözetet kimutatni. Sőt az is megesett, hogy az aranyhegyi árok munkálataira mult évben megállapitott 100,000 korona fedezetet másra volt kénytelen a főváros fölhasználni. Igy aztán az ó-budaiak árvizvédekezésének kérdése évről-évre huzódik s végre is megtörténik majd, hogy valami nagyobb katasztrófa koldusbotra juttatja a kapások százait. E fenyegető helyzet folytán a III. ker. bizottsági tagok értekezletet tartottak, a melyen elhatározták, hogy a földmivelési minisztertől

kérnek segitséget. Terjedelmes memorandumban föltárták a miniszternek a veszedelmes állapotokat a hivatkozván arra a nagymértékü buzgóságra, melyet a miniszter a magyar szőlőkultura föllenditése körül már eddig is kifejtett, arra kérték, hogy ha a főváros a közel jövőben nem birná előterjeszteni az 500,000 korona födözetet, ugy a miniszter intézkedjék, hogy e pénzt az állampénztár előlegezze. Nagy dolgot kérnek ezzel az ó-budaiak, de ugylátszik, hogy kérelmük nem talált süket fülekre, mert a miniszter nyomban leirt a tanácshoz, hogy adjon sürgősen felvilágositó jelentést s az árvizvédelemre vonatkozó összes terveket terjeszsze föl hozzá.

A központi pénztár hamis pénzei. A vizvezetéki igazgatóság panaszára a tanács vizsgálatott inditott tudvalevőleg a központi pénztár kikerült hamis ezüst pénzek s a hiányos pénztekercsek dolgában. Ez ügyben a központi pénztár igazgatója most terjesztette be a jelentését. Mindenekelőtt tiltakozik az ellen, hogy a pénztár, melyre 14 évi fönnállása óta sohasem volt panasz, meggyanusittassék, mert ez alkalmas arra, hogy a közönségben meginogjon a pénztár iránti bizalom. Ha a vizvezetéki igazgatóságnak valami baja volt, tetszett volna azt a pénztár igazgatójának jelenteni, aki bizonyára rendbehozta volna a dolgát. A jövőben ugy védekezik majd hasonló támadások ellen a főpénztár, hogy a vizvezetéki igazgatóságnak bankóban adja ki a pénzt. Egyébként pedig tagadja az igazgató, hogy valaha is hiányos tekercseket adott volna ki a pénztár. A vizvezetéki közegek a kifizetéseknél bizonyára elszámolták magukat s most a főpénztáron kereskednek. A panasz különben sem jogosult, mert minden pénztár fölött ott áll nagy betükkel irva, hogy utólagos felszólalások nem vétetnek figyelembe. Ezzel szemben a pénzt szállitó vizvezetéki szolgák azt állitják, hogy mikor a pénztár előtt megakarták olvasni az ezüst pénz, a pénztáros egyszerüen elkergette őket. A mi a hamis pénzeket illeti, a főpénztári igazgató a következőket adja a tanács tudtára: Négyféle módon kerül az érempénz a pénztárba s ezek közül háromnál ki van zárva a hamis pénz. Csak a negyedik esetben lehetséges, hogy rosz pénz került a főpénztárba. A kerületi kezelő hivatalok s adófőpénztár is szállitanak be ugyanis pénzeket s nincs kizárva, hogy innét erednek a tanácsnak bemutatott hamis érmek.

A gellérthegy müvészi rendezése A gellérthegyi Felsőhegy-utácban még van nehány kisajátitandó ház, a melyeknek szennyvize csatorna hiányában a nyilt utcán folyik le a Gellérthegynek müvészi rendezés alá vett részeire. A rendezés müveletének megóvása céljából a fővárosi közmunkák tanácsa elhatározta, hogy a nevezett utcában ideiglenes csatornát épit, s erről most a fővárost is értesitette.

Mi az SANGUIS?

a) Egy száraz conserváló **kalbászpir** legnagyobb kiadósság és legkényelmesebb alkalmazással.

Egy mázsa kalbászhushoz csakis 2½ gramm szükségeltetik.

Árak: 1 kiló 8 márka, ½ kiló 4 márka 25 fillér, ¼ kiló 2 márka 25 fillér.

Vagy pedig 100 papirhüvely, egyenként 2½ gramm tartalommal egy mázsa kalbászhoz 5 márka (nagyon kényelmes).

Merőkanál, mely pontosan 2½ grammot tartalmaz drbja 60 fillér.

b) **Bél- vagy kazánpir**. Szintúgy legegyszerübb alkalmazás, nagyon szép szinü.

Árak: 1 kiló 6 márka, ½ kiló 3 márka 25 fill., ¼ kiló 1 márka 75 fillér.

Mindenütt kimeritő használati Utasitás. — Ismételadóknak magas jutalék. — **Ártalmatlanságér szavatolás.**

F. E. VÖRKEL

BERLIN, S., Kommandantenstrasse 48.

Novák Gusztáv esztergályos mester és Plunske Fál ernyőcsináló,

boroszlói lakosók,

„Eljárás szarvból készült ernyő és botfogantyuk előállitására"

cimü, 13007. számu magyar szabadalmukat megvételre, esetleg engedményváltásra ajánlják.

W. E. LANGER

KOMOTAU (Csehország.)

Alapitva 1872-ben.

Kő- és könyvnyomda.

Litograph. intézet.

Gyógyszerészeti dobozneműek és papiráruk gyára.

A tek. gyógyszerész uraknak e nemü kitünően előállitott készitményeit melegen ajánlja

Arjegyzék szives rendelkezésre.

A

veszélymentes

kőbetétű

Phőnix-

gyorsfőző

a tüzveszélyt

teljesen kizárja

és 40% szeszt

megtakarit.

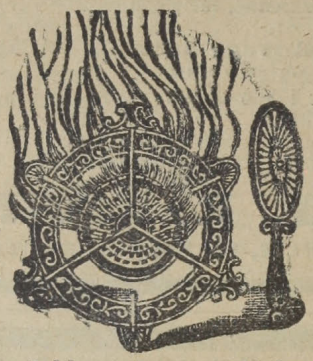

Kapható minden jobb vaskereskedésben és konyhafelszerelési üzletekben.

Nagybani elárusitás:

Makó Mihály, Budapest, Üllői-ut 2.

Ringelsen testvérek, Báthory- és Holdutca sarok.

DIETERICH JENŐ

vegyészeti gyára

Helfenbergben—Drezda mellett.

Kitünő gyógyszerészi és galenikus készitmények beszerzési forrása.

Különösen ajánlja következő készitményeit:

Tömény illatos vizeit, kaucsuk-tapaszait, ragtapasz-pólyáit, fölkent tapaszait, angol tapaszait, fölkent és zinntubusban levő kenőcseit, narkotikus kivonatait és festvényeit, töményitett spiritusz-készitményeit. Továbbá vas-mangan-pepton és vas-mangan saccharat liquorjait, glycerin-suppositoriumait, mustárpapirost, kém'előpapirost, czukrozott és czukrozatlan labdacsait, likőresszenciáit, komprimált tablettáit, moly- és csúzpapirosát, molytablettáit stb.

Megrendelhetők az osztrák-magyar fióküzletben:

KREMEL ALAJOS **gyógyszertártulajdonosnál** BÉCSBEN, XIV., Märtzstrasse **49.**

vagy

FRANKE KÁROLY okl. gyógyszerésznél **I.** ker., Stadiongasse 10. szám.

Ausztria-Magyarországból jött megrendeléseket csak Bécsből effektuálunk.

Belvárosi Könyvnyomda Bpest, IV., Váczi-utcza 81.

V. évfolyam. Budapest, 1902. május 4-én 18. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP

TARTALOM:

A kötelező nyilvános temetés.
A női kereskedelmi iskolák.
A főváros és a kormány.
Horánszky Nándor-utca.
A szükséglakások átalakitása.
A közgyülésből.
A sertésközvágóhid megnyitása.
Statisztika.
Hirek a városházáról.
Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 kor. Fél évre . . . . . 6 kor.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, IV., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

PROSPEKTUS.

1902. évi magyar kir. adómentes 4%-os korona-járadék-kölcsön.

Kibocsátva 1.087,470.000 korona névértékben:

az 1889. évi 4½%-os magyar államvasuti aranykölcsön,
az 1876. évi 5%-os magyar keleti vasuti kölcsön,
az 1888. évi 4½%-os magyar vasuti beruházási elsőbbségi kölcsön,
az 1889. évi 4½%-os magyar államvasuti ezüstkölcsön,
a 4½%-os magyar regale-kártalanitási kölcsön-kötvények
convertálása, illetőleg beváltása czéljából.

Hirdetmény.

Az 1902. évi V törvényczikk 6. §-a alapján 1,087.470,000 korona névértékü összegben 4%-kal kamatozó adómentes koronajáradék-kölcsön bocsáttatik ki, mely kölcsön kizárólag az ezen törvényczikkben felsorolt államadósságok convertálására, illetőleg beváltására fordítandó. A kölcsönkötvények bemutatóra szólnak és

54,700	darab	A	betűs	(202,001—256,700	számig)	egyenkint	100 koronáról
400,000	„	B	„	(304,001—704,000	„)	„	200 „
158,000	„	C	„	(238,001—396,000	„)	„	500 „
200,000	„	D	„	(666,001—866,000	„)	„	1,000 „
247,000	„	D/2	„	(1—247,000	„)	„	2,000 „
27,800	„	D/5	„	(1— 27,800	„)	„	5,000 „
9,000	„	E	„	(31,601— 40,600	„)	„	10,000 „

szóló czimletekre vannak osztva.

A czimletek az 1892. évi XXI. t.-cz. alapján kiboesátott 4%-os járadékkötvényekkel — eltekintve a keltezés, a törvényszakaszidézés és az aláirások, valamint a szelvényiv tartama s az ujonnan hozzájött szelvénybeváltási helyekre nézve természetszerüen jelentkező eltérésektől — teljesen azonosak. A czimletek ennélfogva magyar, német, franczia és angol szöveggel állittattakki s a m. kir. pénzügyminiszter, a m. kir. központi állampénztár igazgatójának, a m. kir. hitelszámvevőség főnökének facsimile-aláirásával és egy ellenőrző tisztviselőnek eredeti kézaláirásával vannak ellátva.

Ezen kötvények után 1901. évi decz. 1-től kezdődőleg **évi négy százalék** kamat fizettetik minden év **junius 1-én** és **deczember 1-én** lejáró félévi utólagos részletekben.

A kötvények kamatszelvényekkel — melyeknek utolsója 1913, évi junius hó 1-én esedékes — és szelvényutalványnyal vannak ellátva, mely utóbbi ellenében az uj szelvényivek annak idején a beváltóhelyeknél költségmentesen átvehetők.

A m. kir. pénzügyminiszterium általános törvényes határozmányok alapján föl van jogositva arra, hogy legalább három hóval előzőleg közzéteendő felmondás után ezt a kölcsönt egészben vagy részben névértékkel visszafizethesse.

Ezen kötvények, valamint az azokon levő kamatszelvények minden fennálló magyar bélyeg, illeték és adó alól fel vannak mentve s azoknak a teljes bélyeg-, illeték- és adómentesség a jövőre nézve is biztositatik, úgy hogy a kamatszelvények minden levonás nélkül fizettetnek ki.

A kamatszelvények esedékességük idejétől számitandó hat év elteltével, a kötvények pedig a visszafizetésre kitüzött határidőtől számitandó husz év elteltével évülnek el.

A kötvénybirtokos a kamatokat és az esetleg felmondott kötvények ellenértékét a lejárt kamatszelvényeknek, illetve a felmondott kötvényeknek beszolgáltatása ellenében választás szerint felveheti: **a magyar korona országaiban fennálló beváltó helyeknél, valamint a beváltó helyeknél Bécsben,** koronaértékben.

Budapesten: ***a magyar kir. Postatakarékpénztárnál,***
a Magyar Általános Hitelbanknál,

Bécsben: S. M. v. Rothschild bankháznál, a K. K. priv. Oesterr. Credit-Anstalt für Handel und Gewerbe czimü intézetnél, **a K. K. priv. allgem. österr. Boden-Credit-Anstalt** czimü intézetnél, **az Union banknál, Brünnben, Karlsbadban, Lembergben, Prágában Reichenbergben, Triestben** és **Troppauban: a K. K. priv. Oesterreichische Credit-Anstalt für Handel und Gewerbe** czimü intézet fiókjainál.

Berlinben: a Direction der Disconto-Gesellschaft czimü intézetnél, **S. Bleichröder bankháznál, Mendelssohn & Co. bankháznál,** és **a Bank für Handel und Industrie** czimü intézetnél,

M|m. Frankfurtban: a Direction der Disconto-Gesellschaft czimü intézetnél, **a Filiale der Bank für Handel und Industrie** cz. intézetnél, **— Hamburgban, Lipcsében, Münchenben, Boroszlóban** és **Kölnben** az ezen városokban közzéteendő helyeknél,

Párisban: a de Rothschild Fréres bankháznál,

Brüsselben: L. Lambert bankháznál,

Amsterdamban: L. Auerbach bankháznál, Lippmann, Rosenthal & Comp. bankháznál és az **Amsterdamische Bank** cz. intézetnél,

Convertálási helyek az illető prospectusokban felsorolt kötvényekre nézve

az egyes helyeken szokásos üzleti órákban bejelenteni tartoznak.

A kicserélésnél a **magyar korona országai területén** a következő határozmányok irányadók:

1. A convertálandó kötvények következőképen fogadtatnak el **fizetésképen:**

a) **1889. évi 4½%-os magyar államvasuti aranykölcsön-kötvény**

100 arfrt tőke névértékért	arfrt	100.50
ehhez adva az 1902. évi február 1-től 1902. évi junius 30-ig bezárólag folyó 4½%-os kamatok fejében	„	1.87
összesen	arfrt	102.37

100 arfrtot 238 K. 10 fillérrel számitva, tehát . . . . . **243 K 75 f-el**

b) **1876. évi 5%-os magyar keleti vasuti kölcsönkötvény**

100 arfrt tőke névértékért	arfrt	100.50
ehhez adva az 1902. évi január 1-től 1902. évi junius 30-ig bezárólag folyó 4½%-os (5%-ból levonva 10% jövedelmi adó) fejében	„	2.25
összesen	arfrt	102.75

100 arfrtot 238 K. 10 fillérrel számitva, tehát . . . . . **244 K 65 f-el**

c) **1888 évi 4½%-os magyar vasuti beruházási elsőbbségi kölcsönkötvény**

100 német bir. márka névértékért	M	100.—
ehhez adva az 1902. évi január 1-től 1802. év junius 30-ig bezárólag folyó 4½%-os kamatok fejében	M	2.25
összesen	M	102.25

100 márkát 117 kor. 60 fillérrel számitva, tehát . . . . . **120 K 25 f-el.**

d) **1889. évi 4½%-os magyar államvasuti ezüstkölcsön-kötvény**

V. évfolyam. Budapest, 1902 május 4. 18. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre . . . . . 12 Kor.
Félévre . . . . . 6 Kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A kötelező nyilvános temetés.

— Levél a szerkesztőhöz. —

Igen tisztelt szerkesztő ur!

Napirendre került tehát a kötelező ravatalozásról, helyesebben a kötelező nyilvános temetésről szóló javaslat. Engedje meg kérem, hogy ebben a nagyfontosságu kérdésben, amely oly közvetetlenül érdekli a közönséget, én, mint a közönség egyik szerény tagja, elmondhassam véleményemet.

Először a formákon kezdem és azt kérdezem, hogyan és miért került ez a javaslat most napirendre. A javaslatot Viola Imre tanácsos 1900. márciusban dolgozta ki. Azóta pihent a javaslat s most májusban veszik elő. Azt kérdezem tehát, hogyha két esztendeig várhatott ez a javaslat, miért lett most egyszerre olyan nagyon sürgős, hogy a nyári közgyülésen akarnak végezni vele. Évek óta kisérem figyelemmel a főváros ügyes-bajos dolgait s azt tapasztaltam, hogy azoknak a határozatoknak, amelyek nem a közönség érdekében hozattak, legnagyobb részét a nyári közgyüléseken forszirozták keresztül. A nyári közgyüléseken nem szivesen jelennek meg az érdektelen városatyák. Nagy részük már nincs is Budapesten. Azok, akik bármilyen okból óhajtják a határozat meghozatalát, természetesen egy szálig megjelennek, sőt megtörtént az is már, hogy külföldi fürdőből jött meg egyik-másik városatya egy közgyülésre szavazni. Ezért kerülnek az ugynevezett kellemetlen javaslatok a nyári közgyülésekre s ezért van akárhány közgyülési határozat, amelyet a városatyák nagy többsége szivesen megseminisitene. Azt kérdem ezek után, helyes-e, szabad-e megengedni, hogy olyan nagyfontosságu javaslat, mint amiről most szó van, egy nyári közgyülésen nyerjen elintézést.

De térjünk a dolog érdemére. A javaslat szerint a kötelező nyilvános temetésre közegészségi és pénzügyi szempontból van szükség, még pedig nem a főváros, hanem a közönség pénzügyi érdeke szempontjából. Harmadik jelszó a demokratizmus. Lássuk hát őket. A most érvényben levő szabályrendelet szerint a hevenyfertőző betegségben meghaltak holttestét ki kell szállitani a halottasházba. A lakásban tehát csak az a holttest maradhat meg, amely nem ragályos.

Nem akarok itt most egészségügyi értekezést tartani, de fölösleges is, mert nem akad orvos, aki ne tudná, hogy az ilyen holttest nem veszedelmes és nem fertőzi meg ugy a levegőt, hogy megfelelő szellőztetés után az teljesen egészséges ne lenne. Nem is a halottól félik a közegészséget, hanem a temetéstől. A drapériától, amelylyel nemcsak a halottas szobát, hanem ma már az egész házat bevonják. Ha a mostani szabályrendeletet szigoruan végrehajtják s nem engedik meg, hogy hevenyfertőző bajban meghaltat a gyászházból temessenek, akkor az a drapéria sem olyan veszedelmes. De ha komoly aggodalmaik vannak, hát tessék a közegészségügy érdekében a drapéria használatára a legmesszebbmenő óvóintézkedéseket megtenni, vagy a drapériát egészen meg-

tiltani. A közegészségügy érdeke ezt a jogot megadja a hatóságnak. De azért, mert a drapéria közegészségellenes lehet, még csak nem jogosult a halottat kiragadni a család köréből.

Nézzük csak, hogyan alakul a dolog pénzügyi szempontból, még pedig a közönség pénzügye szempontjából. A javaslatnak egyik legnagyobb argumentuma ugyanis az, hogy a közönséget meg kell oltalmazni a temető-vállalkozók zsarolásától. A javaslat példákkal illusztrálja, az ő igazságát. Lássuk a két példát. Az első magára a hullaszállitásra és temetésre vonatkozik. A javaslat a legszegényebb temetésnél a következőképpen számit: egy kétlovas halottas kocsi 25 forint, egy külön gyászkocsi 6 frt, két bérkocsi 8 frt, két társaskocsi 10 forint, összesen 49 frt. Ezzel szemben az uj rend szerint halottszállitás a halottas házba 6 frt, a temetőbe villamos vasuton 3 forint, kocsi a kiséretnek 14 forint, összesen 23 forint. Az első pillanatra látható, hogy ez csak játék a számokkal. A szegény ember nem használ külön gyászkocsit, két bérkocsit, két társaskocsit. A szegény temetés egy halottas-kocsi és egy társaskocsi. Aki pedig már olyan módban van, hogy olyan temetést rendezhet a halottjának, aminő a javaslatban van, az nem fogja megengedni, hogy az ő halottját nyolcadmagával raktározzák be a villamos kocsiba, hanem föltétlenül megkivánja, hogy a halottját külön kocsin szállitsák ki. A külön-kocsi pedig 30 forint. Vagyis egyenlő alapon számitva, csak a szállitás az uj rend szerint ötven forintba kerül. Hol van hát a megtakaritás. Még szembeötlőbb a második példa, amely már az egész temetési költséget magában foglalja. Ez egy 104 forint 20 krajczáros temetés. S ezzel szemben olyan temetést állit a javaslat, ahol a halottat nyolczadmagával raktározva szállitják a temetőbe, s öt-hat kisérő a rendes forgalmi kocsikon megy a halottja után.

Az a család, amely száz forintnál többet költ a temetésre, nem fogja megengegni, hogy halottját ugy raktározzák be a villamos kocsiba s nem fogja halottját a rendes forgalmi kocsin követni. Már pedig csak ezt a különbözetet kigazitva az uj rend szerint, 65 forintba kerül a temetés. De számitsunk tovább. Az a család, amely ma 104 forintot költ a temetésre nem fog megnyugodni abban, hogy a nyilvános ravatalon, halottja mellett egy szál virág se legyen. Pedig a javaslat szerint egy szál virág sem lenne. Söt valószinü, hogy a déli virágok kultusza még jobban ki fog fejlödni. Azt hiszem, nem tulzok, ha a virágra csak tiz forintot számitok. Akkor tehát már 75 forint lesz a költség. Igen ám, de a halott hozzátartozóit ma a bérkocsi a gyászháztól viszi a temetőbe s onnan haza viszi. Hogy jut a közönség az uj rend szerint a gyászházból a kerepesi-uti halottasházba. Csak nem gondolja senki, hogy a fájdalomtól megtört gyászoló család gyalog fog a temetés idejekor a halottasházba menni. Hisz a szegény anyát, aki gyermekét megy temetni s sirva megy az utczán, az utczai gyerekek csapatja követné. Ha pedig bérkocsin megy a család a halottas házba, onnan a temetés után haza, akkor legalább megint tiz forintot kell fizetnie. Tehát már 85 forintba kerül a temetés az uj rend szerint is. És ki hiszi azt, hogy az anya negyvennyolcz óráig nyugodtan fog ülni a gyászházban, amikor tudja, hogy gyermeke a halottasházban fekszik. Nem egyszer, hanem a két nap alatt tizszer is k fog menni, hogy még egyszer bucsut vegyen gyermekétől. De csak számitsuk ugy, hogy mindennap egyszer, összesen tehát kétszer fog kimenni a halottasházba. Megint két bérkocsi, ami a legkisebb számitással is tiz forint. Tehát már 95 forint a költség. Ugyanazon az alapon számitva tehát, a város egy olyan családnak, amely 104 forintot adhat és ad temetésre, 9 vagyis kilencz forintot takarit meg. Ezzel ugyan nem menti meg a zsarolástól.

De nézzük a javaslat számitását. A javaslat szerint a gyászházból a halottasházba a család szállittatja ki, még pedig azzal és olyan kocsin, akivel s amilyenen akarja. Ma a város egy ugynevezett grátisz-hulla kiszállitásáért négy forintot fizet A halott kiszállitásáért pedig hat forintot számit. Ma egy halottszállitó kocsiért a javaslat szerint 25 forintot számitanak a vállalkozók. Kétségtelen, hogy akkor a jövöben sem fognak 6 forinttal megelégedni. Ezt tudja a javaslat is, hanem azzal fenyegetödzik, hogyha a

vállalkozás nagyobb igényeket támasztana, a halottszállitást városi szerződés alapján egy vállalkozásra bizzák. Igazán megdöbbentő, hogy micsoda könnyüséggel akarnak elbánni a számokkal és törvényekkel. A javaslat talán nem tudja, hogy az 1884. évi XVII. törvény első szakasza azt mondja, hogy a törvény korlátai között minden nagykoru egyén bármely iparágat szabadon gyakorolhat. A törvény 10. §-a pedig megállapitja az engedélyhez kötött iparágakat. Ezek között a hullaszállitás nincsen. Tehát a hullaszállitás jogát — miután azt a törvény a szabad ipar körébe sorolja — semmiféle közigazgatási hatóság senkitől el nem veheti. Ha megtehette volna, kétségtelenül benne lenne az uj szabályrendeletben is. Kit akar tehát a javaslat megtéveszteni azzal a fenyegető kijelentéssel, amikor tudnia kell s a vállalkozók is tudják, hogy a fenyegetődzést a város be nem válthatja. Ha pedig nem korlátozhatja a hullaszállitást, a vállalatok valószinüleg megmaradnak a mai dijak mellett s akkor az uj rend alaposan megdrágitja a temetést.

Végül még a demokrácziával üzött játékot kell megvizsgálnunk. Mit mond a mai szabályrendelet. Hogy a halottat ott kell kiszállitani, a hol a halott az élőktől el nem különithető. Erre az egyszobás lakásokban sincsen szükség, mert a család rendesen a konyhában huzódik meg arra a két napra. Hisz ha ez sérti a demokratizmust, éppen ugy sérti a zsufolt lakásokról szóló szabályrendelet, mert a szegénynek tiltja meg, hogy olyan olcsón lakjék, ahogyan csak tud.

Nekünk, közönségnek nem kell az uj rend. Ne boldogitsanak hát vele s tiltakozzunk az ellen, hogy a mi nevünkben, ami javunkra alkossanak olyan szabályzatokat, amelyekből mi nem kérünk s amelynek áldásai ellen lelkünk egész erejéből tiltakozunk.

A női kereskedelmi iskolák.

Bárczy István tanácsos egymásután áll elő a reformjavaslatokkal. Megakarja valósitani mindazt, amire az iskola fejlődésének szüksége van. Legutóbb a női kereskedelmi iskolákra került a sor. A fővárosban ma öt ilyen iskola van, még pedig a legkülönösebb helyzetben. Félig hatósági, félig magániskolák ezek. Az anyagi kiadásokat a város viseli, a tanfolyamot a város iskolájában tartják, ugy, hogy a közönség abban a hitben él, hogy az valóságos hatósági iskola. Pedig csak hatósági szinezetü magániskola. Öt polgári iskolai igazgatónak a magániskolája. Az igazgatók, mint iskolatulajdonosok alkalmazzák és fizetik a tanárokat. Az övék az iskola jövedelme s őket terheli az esetleges veszteség.

A kérdés világos. Megengedheti-e a főváros azt, hogy hatósági szinezettel magániskolákat tartsanak fön, hogy magániskolákért a főváros teljes garanciát vállaljon. Meggyőződésünk szerint nem. Vagy hatósági iskola, vagy magániskola legyen, de a kettőnek az a szerencs tlen egyesitését ahogyan ma van, tovább megtürni nem lehet. Vagy tiltsa meg a város, hogy a községi iskolák épületében magániskolákat tartsanak, vagy vegye hatósági kezelésbe az iskolát. Harmadik választása nem lehet, mert a mai állapotot nem tarthatja fön. A kérdés az, hogy a kettő közül melyik jobb financiális és pedagógiai szempontból. Először azonban tisztázni kell azt, hogy szükség van-e ezekre az iskolákra. Azt hisszük, hogy ennél a kérdésnél nem kell sokáig időznünk.

A leánynevelés ügye elsőrangu társadalmi ügy. A társadalomnak és hatóságnak szigoru föladata és kötelessége, hogy módot adjon a középosztály leányainak, hogy kenyerüket maguk megkeressék. A mai megélhetési viszonyok mellett lehetetlen megelégednünk azzal, hogy a leány csak a háztartást tanulja meg. Tisztességes életpályát kell biztositani a leányok számára. E fölött sokat lehet elméletileg vitatkozni, de hiábavaló minden vitatkozás, mert az élet megköveteli, hogy a leányokat is kiképezzük gyakorlati pályára. Az is kétségtelen, hogy a középosztály leánygyermekei számára legalkalmasabb a kereskedői pálya. A leánykereskedelmi iskolákra tehát föltétlenül szükség van. Ebből természetesen még nem az következik, hogy minden számitás nélkül tucatszámra állitsák föl ezeket az iskolákat s ezzel megteremtsék a női proletarizmust.

Ha pedig az iskolákra szükség van, minden érdek azt követeli, hogy hatósági iskola legyen. Pedagógiai szempontból még vitatkozni sem érdemes erről. Még azok is, a kik a mai rend föntartása mellett vannak, elismerik, hogy pedagógiai szempontból a hatósági iskola jobb. Sőt éppen azzal érvelnek, hogy a közönség a hatósági iskolákkal szemben nagyobb igényekkel fog föllépni. Meglehet. De ha már föntartjuk ezeket az iskolákat, ugy szükséges, hogy ezek az iskolák minél tökéletesebbek legyenek, hogy a legfokozottabb igényeket is kielégitsék.

Marad még a pénzügyi szempont. A főváros milliókat költ évenkint az iskoláira. Büdzsetjének egyik legnagyobb tétele az iskola. Számos olyan iskolát tart fön, amelyre szorosan törvény nem kötelezi. Az utóbbi időben pedig mindinkább erősödik az a felfogás, hogy a főváros csak olyan iskolát tartson fön

amelynek föntartására törvény kötelezi. Hát ezzel a mondással egyszer le kell számolni. A törvény nem a főváros, hanem az egész ország számára készült. Törvényhozásunknak éppen az az egyik kardinális hibája, hogy a törvények az egész ország számára alkotja meg s a fővárost speciális viszonyait és érdekeit nem veszi figyelembe. Igy vagyunk a népoktatási törvénynyel is. Ki mondhatja, hogy Budapest közönségének az oktatás szempontjából ugyanazaz érdeke és a jogos követelése, mint a kisebb vidéki város közönségének. Meggyőződésünk szerint a hatóságnak nem az a kötelessége, hogy jogászi furfanggal kiokoskodja, hogy a törvényt hogyan lehetne ugy magyarázni, hogy a fővárosban minnél kevesebb kulturintézet legyen, hanem ellenkezőleg azt kell megfigyelnie, hogy adózó polgárságának mi a jogos és méltányos érdeke és követelése. Azt pedig nem tagadhatja senki, hogy a közönség jogosan követeli a női kereskedelmi iskolák föntartását.

Nem szabad tehát visszariadni még akkor sem ha a városnak ezekre az iskolákra némi áldozatot kellene hozni. Szinte érthetetlen azonban ez aggodalmaskodás ahhoz, amikor reális számitásokkal lehet igazolni, hogy ezeknek az iskoláknak a fönntartása a városnak egy fillérébe sem kerül. Az ügyosztálynak meglehetősen pesszimisztikus számitása szerint az ilyen iskolának az egész évi kiadása 4630 korona. Ezzel szemben a bevétel 5515 korona. Tehát a városnak csekély jövedelme is lenne az iskolákból. De még ha redukáljuk is az ügyosztály számitását, noha az iskola szervezési szabályzata ugy van csinálva, hogy kétségtelen a bevétel, mert határozottan ki van mondva, hogy kizárólag csak ott szabad felállitani iskolát, ahol legalább harmincöt fizető tanuló jelentkezik, de ha redukáljuk is a számitást s azt mondjuk, hogy évenként ötszáz koronát még rá is fizet a város, hát szabad-e ötszáz korona miatt a hatósági iskolák föntartását mellőzni. Meggyőződésünk szerint nem. Kétségtelennek tartjuk, hogy a közgyülés is honorálni fogja azt a nemes törekvést, amelylyel Bárczy István tanácsos az iskolák, és kultura fejlesztésén fárad.

A főváros és a kormány.

A belügyminiszter az idei budzset jóváhagyásakor alaposan megleckéztette a várost. Azt mondotta a miniszter, hogy a fővárosnak az a baja, hogy vezetik jól az adminisztrációját, nem takarékoskodnak. Hogy mennyire igazságtalan ez a szemrehányás fényesen igazolja az az összeállitás, amelyet most készitett a tanács. Ez a kimutatás bizonyitja, hogy hiába való minden törekvés, mert a város hiába hozza meg a maga határozatait, hiába igyekszik rendezni a közigazgatást, hiába törekszik háztartásának rendbe hozására. A miniszteriumok hanyagságán hajótörést szenved minden jóakarat A miniszteriumokban egyszerüen félre teszik a közgyülési határozatokat s nem intézik el. A legfontosabb ügyek évekig hevernek a miniszteriumokban. Még az olyan ügyek is, amelyekben semmiféle érdek meg nem magyarázza annak az el nem intézését. Azokat az ügyeket pedig, amelyek valamely magánvállalkozás érdekeit érintik, ugylátszik célzatosan hevertetik a miniszteriumokban. Ilyen állapotok mellett nem kivánja a miniszter, hogy a főváros előre haladjon a fejlődés utján. Nagy méltánytalanság, hogy a belügyminiszter szemrehányást tesz a fővárosnak a rossz gazdálkodásért, másrészt pedig hivatalos hatalommal akadályozza meg a törvényhatóságot, hogy a főváros és a polgárság érdekében hozott határozatait végrehajtsa.

A legfontosabb restancia a jóléti bizottságnak ismeretes memoranduma, a melyet, a mult év tavaszán terjesztett föl a közgyülés Ebben a memorandumban kimutatta a város, hogy évenként több mint ötmillió koronát fizet az állami közigazgatás végzéséért s arra kérte a belügyminisztert, alakitson egy vegyes bizottságot, a mely megvitatja, hogy mennyiben jogos a város kérelme s hogy az állam micsoda rekompenzációt adhat a városnak az állami közigazgatás végzéséért. A miniszter a föliratra máig sem felelt.

A főváros még 1899. januárban elhatározta, hogy városi tüzkárbiztositó intézetet állit föl s kötelezte a biztositó intézeteket, hogy megállapitott arányban járuljanak a tüzoltói költségekhez. A közgyülés a tüzoltók létszámát sem akarja fölemelni, a mig a miniszter a városi tüzkárbiztositó intézetet jóvá nem hagyja. Három év alatt kétszer sürgette meg a dolgot s kérte, hogy döntsön a miniszter, de egyszer sem kapott választ.

Az állami anyakönyvek életbeléptetése után számos följelentést tettek a városnál, hogy a római katolikus plébánosok az 1895. október elseje előtt született törvénytelen gyermekek törvényesitését nem jegyzik föl akkor sem, ha a gyermeket a szülők ntólagos házassággal törvényesitették. Több mint kétszáz ilyen följelentést küldött a város a kultuszminiszternek s még 1897-ben kérte, utasitsa a plébánosokat a törvényesités följegyzésére, mert a valójában törvényes gyermekek keresztlevelük szerint mindig törvénytelenek maradnak. A miniszter nem válaszolt s a főváros 1900-ban ujra fölirt s arra kérte a minisztert, hogy ha a plébánosokat nem kötelezheti a törvényesités följegyzésére, utasitsa az állami anyakönyvi hivatalokat, hogy az igy törvényesitett gyermekek születését utólagosan vezessék be az állami anyakönyvbe. Ez a föliratis két esztendeje gyarapitja a minisztérium restancziáit.

Több mint egy esztendeje, hogy arra kérte a város a pénzügyminisztert, hogy a főváros kölcsönkötvényeinek a pupilláris biztositék jogát adja meg. Ebből a kérelemből igazán nem háramolhat senkire sem kár. Hisz akárhány osztrák kis város kölcsönkötvényének megvan a pupilláris biztositéka. S óriási anomalia, hogy a budapesti árvaszék elfogadhatja egy osztrák kisebb városnak a papirosát, Budapestét pedig nem. S még sem tudja a város kérelmének teljesitését kieszközölni.

Egy esztendeje vár jóváhagyásra az uj kövezési szabályrendelet is. A szabályrendelet a fővárosnak nagyobb jövedelmet biztositana, mert a kövezési járulékot a tényleges kiadáshoz megfelelőbben arányositja.

De fontos ennek a szabályrendeletnek a jóváhagyása azért is, mert a közgyülés kimondotta, hogy a Váczi-utat csak a szabályrendelet jóváhagyása után épiti meg.

A főváros a hirdetésügyet szabályozta, hogy föl-bonthassa azt a szerencsétlen szerződést, a mely a vállalkozónak a legjövedelmezőbb üzletre a közterületet kiszolgáltatta s a város még ráfizet arra, hogy a közterületet a vállalkozónak átengedte. Ezt a szabályzatot is több mint egy esztendeje lepi a por a miniszteriumban.

1897-ben terjesztette föl a város jóváhagyás végett a földalatti villámos vasut közlekedésére vonatkozó szabályzatot és a fővárosi átirási dijra vonatkozó szabályrendeletet. Az utóbbira pedig nagy szükség van, mert a mai rendezetlen állapot arra kényszeriti a közönséget, hogy minden átirási ügyben a közigazgatási birósághoz forduljon. Kétszer is megsürgette a város a jóváhagyást, de eredmény nélkül.

1898. óta siklók szabályrendelete és a géperejü közuti vasutakkal való közlekedésről szóló szabályrendelet vár jóváhagyásra. 1899-ben kérte a város a mértékhitelesités rendezését, 1900-ban az önálló vámterületet, az országgyülési választó-kerületeknek a szaporitását, a város tulajdonában lévő budakeszi erdőnek a fővároshoz való csatolását, az utrendészeti szabályrendelet jóváhagyását. 1900-ban a közuti vasutnál volt sztrájk alkalmával a vasut üzemének beszüntetésére adott ki rendeletet a rendőrfőkapitány. A főváros törvénytelennek mondta a rendeletet s a hatáskör megállapitását kérte. Tavaly terjesztette föl a város a cselédszerzőkre, a sütőiparosokra, a taxaméterre, a bérkocsisokra, továbbá a vendéglősökre, kávéháztulajdonosokra és pálinkamérőkre vonatkozó szabályrendeletet, kérte, hogy az anyakönyvi hivatalok a drága anyakönyvi kivonatok helyett kizárólag az iskolai beirásoknál használható husz filléres anyakönyvi tanusitványokat adhassanak ki. Fölterjesztette az iskolaigazgatók szolgálati szabályzatát, a szaktanitásra és az inasiskoláknak szakiskolákká való átszervezésére vonatkozó szabályzatot. Nagyobb föliratban a miniszter kérelmére kijelentette a főváros, hogy hajlandó telket adni egy állami lelenczház czéljára, s kérte, hogy a lelenczház épitését a kormány mielőbb kezdje meg. Az idén januárban terjesztette föl a város a Rökk Szilárd-féle alapitvány alapitó-okiratát. Az alapitvány kamataira már évek óta várnak a tanitók s néhány év előtt maga a kultuszminiszter sürgette. Ugyancsak januárban kérte a vizvezetéki ellenőri állások szervezését, a mire az uj vizvezetéki szabályrendelet életbeléptetése miatt van szükség. Végül február hatodikán arra kérte a főváros a pénzügyminisztert, hogy az állami italmérési jövedék többletéből az 1901. évi XVIII. törvény alapján három évi részesedést utalványozzon ki és ne két évit.

Ezek az ügyek ott porladoznak a különböző miniszteriumokban. Egyikre sem válaszolt egy betüvel sem a kormány. Számos fontos és sürgős dolgot azért nem tudnak elintézni, mert nem tudják, hogyan fog majd dönteni az illetékes miniszter.

A szükséglakások átalakitása.

A józsefvárosi kerületi elüljáróság és a józsefvárosi jótékony-egyesület a következő együttes előterjesztést tette a tanácsnak.

A VIII. ker. Köztemető-út és Alföldi-utcza sarkán a székesfőváros még a kolera-járványok idejéből származó úgynevezett szükséglakásokat tart fenn. A Köztemető-út 19. sz. alatt, a régi barakkokban 120 férfi és 22 nő részére közös hálóhelyiségek, 24 különlakó részére pedig egyes szobák vannak elhelyezve. A 21. és 23. szám alatt fekvő uj barakkokban pedig 40 külön szoba van. Ezek a barakbok teljesen faszerkezetüek: kettős deszkafalakból, közöttük szigetelő hamuval és salakkal kitöltve, kátrányos péplemezzel boritott deszkatetővel, ideiglenes jellegüek készültek.

A régibb barakkok már körülbelül 20 esztendősek s igy nem is csoda, ha a földben fekvő faalkatrészek korhadása folytán lassanként romlásnak indulnak; ülepedni s az egyenetlen sülyedés folytán a falak kihajolni kezdenek, a péplemeztető szakadozik s folytonos tatarozás mellett is beázások fordulnak elő, melyek siettetik a föld felett levő részek korhadását is. A lakóhelyiségek épületi tartozékát képező vastüzhelyek is már annyira el vannak használva, hogy a sok foltozás után ma-holnap az összeseket ki kell selejtezni. Az ajtók és ablakok is folytonos javitást igényelnek. Ily körülmények mellett ezeknek a fabarakkoknak a fentartása már alig lehetséges. További fentartásukat még bizonyos időre meg lehetne ugyan hosszabbitani, ha az épitményeket tégla-falazattal alátogjuk, a födeleket kátrányos péplemezekkel ujonnan boritjuk, az ajtókat, ablakokat gyökeresen kijavitva bemázoltatjuk és a lakásokba uj tüzhelyeket állitunk. De ezek a helyreállitási munkálatok oly tetemes befektetést igényelnek, a mely — véleményünk szerint — *az épületek csekély értékével* és még ezen a környéken is szembeötlő disztelenségével semmi arányban nem állana. De nem kivánatos a régi barakkok fönntartása már azért sem, mert nem helyes állandósitani ezt az intézményt a *jelenlegi közegészségi, tisztasági, sőt tüzés közbiztonsági szempontból is kifogás alá eső állapotában*. Ugyanis a faalkotmányok millió hézagából az ott tenyésző poloskát semmiféle eszközzel kipusztitani nem lehet. A gyakori fertőtlenités nem segit, sőt e miatt a falak fehérre nem is meszelhetők, mindig piszkos-barnák maradnak.

Nem megfelelő az állapot közbiztonsági szempontból sem; mert az alacsony léczkeritésen át a barakkok éjjeli vendégei könnyen átjárhatnak s reggel felé a zsákmánynyal észrevétlenül nyugodtan visszatérnek.

A barakkok közös helyiségeiben a legutóbbi 7 év alatt 298,308 hálás történt, a külön szobákban pedig 883,078. Az évi átlag apadóban van, mert régebben a helyiségek túl voltak zsufolva, mit most meg nem engedünk. A legutolsó három évet és csak a régi barakkokat véve számitásba, naponként átlag a közös helyiségekben 98, a külön szobákban pedig 116 egyén kapott hajlékot. Lebontás esetén tehát mintegy 200 egyén megfelelő elhelyezéséről kellene gondoskodni.

Akkor azonban, midőn a tömegnyomor ama részére mutatunk, mely a legszegényebb néposztály *lakás szükségletére* vonatkozik, nem zárkózhatunk el a tömegnyomor enyhitésére szolgáló egyéb kerületi intézmények szükségletei elől sem és e tekintetben főleg azokra az intézményekre utalunk, melyeket az *élelem* és *munka* hiányában levő szegények gyámolitására alulirt elüljáróság közremüködése mellett a VIII. ker. ált. közjótékonysági egyesület létesitett és jelenleg fentart. Az elöljáróság épületében elhelyezett *népkonyha* látogatóinak a száma évről-évre növekszik. A kiosztott ebédadagok száma a téli hónapokban né-

mely napon már az 1500-at is meghaladja! Ilyen óriási kereslet mellett elodázhatlanul felmerül ennek a népkonyhának a tehermentesitésének a kérdése is, mert egyrészt ily tömegnek egy helyen naponként való összezsufolása közegészségi, rendészeti és tisztasági szempontból nem czélszerü; másrészt ily tömegnek a kiszolgálása a jelenlegi helyiségben nagy bajjal jár s magának az ételnek készitése is nehézségekbe ütközik.

Minthogy nincs kilátás arra, hogy a népkonyhára szorultaknak a száma ily nagy kerületben a közel jövőben lényegesen megcsökkenjen, sőt a kerületi lakosság folytonos szaporodásával el kell készülve lennünk a kereslet nagyobbodására; alulirt elüljáróság és a közjótékonysági egyesület immár kikerülhetetlennek tartják: a VIII. kerületben egy ujabb népkonyhának a létesitését.

A Baross-utcza 64. szám alatt ideiglenesen berendezett *foglalkoztató mühely* is oly fejlődést vett, hogy a mult év folyamán ki kellett bőviteni. De a mostani helyen csak zsufolva lehet körülbelül 100—120 embert foglalkoztatni; pedig azoknak a száma, kik munkahiány mellett az alkalmat szivesen igénybe veszik, hogy a létfeotartásnak legalább a minimumát tisztességes munkával és nem könyöradománynyal megkereshessék, folyton szaporodik. Mivel a tapasztalat tanusága szerint ez az intézmény, mely egyelőre csak kisérletkép létesittetett, teljesen bevált s fennállásának néhány éve alatt a vezetőknek alkalmuk volt abban a tekintetben, hogy ily foglalkoztató mühely létesitésében, vezetésében s fentartásában micsoda szempontok vezethetnek sikerre, a kellő gyakorlatot megszerezni; úgy alulirt elüljáróság mint a ker. közjótonysági egyesület szükségesnek tartják: egy a kerületi igényeknek megfelelő végleges berendezésü nagyobb foglalkoztató mühely létesitését, annál is inkább, mert a jelenlegi mühely nemcsak kicsiny a szükséglet kielégitésére, hanem oly helyen is van, mely a Baross-utczai iskola kibővitésére van fentartva és már csak rövid ideig használható.

A népkonyha helyiségei tudvalevőleg *munkás kaszinó* czéljaira is szolgálnak s mint ilyenek, szintén élénk látogatottságnak örvendenek annyira, hogy a látogtók nagyrésze nemcsak vasárnaponkint, hanem már hétköznapokon is kiszorul. Igaz ugyan, hogy e tarthatatlan állapotban a tekintetes tanács és a t. törvényhatóság némileg segitett, a mennyiben engedélyezte az elüljárósági épület egyik udvarának befödését és igy a munkásotthon helyiségeinek megnagyobbitását; de ezzel a kerület külső részén lakó, ezer és ezer munkás szellemi szükségletei még nincsenek kielégitve, holott a külső részeken létesitendő népkonyhával kapcsolatban berendezendő munkásotthonnal és népkönyvtárral ezeket a szükségleteket is, melyekre modern társadalmunk mindinkább nagyobb és nagyobb sulyt fektet, ki kell elégiteni.

Összefoglalva már most a mondottakat, kimutattuk, hogy kerületünkben a szegény-ügy terén oly szükségletek jelentkeznek, melyeknek a kielégitése elodázhatatlan; ugyanezért ennek a kérdésnek a megoldására teszünk itt tisztelettel konkrét javaslatot.

Ha a Köztemető-ut és az Alföldi-utcza sarkán fekvő régibb barakkok lebontatnak, az igy felszabaduló telek úgy fekvésénél, mint nagyságánál fogva a lehető legalkalmasabb arra, hogy itt oly épület emeltessék, melyben a fentebb felsorolt szükségletek kielégitésére való intézetek mind czélszerüen és szerves összefüggésben elhelyezhetők. Erre vonatkozólag 2.) alatt csatolva van szerencsénk a vázlatos terveket is, (6 drb) bemutatni.

Ez az épület magában foglalná

1.) a *foglalkoztató mühelyeket* mintegy 400 egyén befogadására; 2.) az *éjjeli szállót* férfi és női osztályyal, melyben 140 férfi és 60 nő részére volna éjjeli fekvőhely; 3.) a *népkonyhát* és *munkás-kaszinót* a jelenlegihez képest mintegy másfélszer akkora befogadó képességgel; 4.) egy *népkönyvtárt*; 5.) *bölcsődét és gyermekkertet* mintegy 100 gyermek befogadására; 6.) *ruharaktárt* ugy ócska, mint uj ruhák befogadására, végül 7.) *lakásokat* a felügyelő és vezető személyzet részére.

Mint látható, az épületben bölcsődét, gyermekkertet és ruharaktárt is tervezünk; mert ezeknek az intézményeknek a létesitésére is feltétlenül szükség van. Van ugyan a kerületben egy bölcsőde a Nagytemplom-utczában, de ez magában kicsiny az igények kielégitésére, miért is igen szükséges a kerület más, ettől távol eső helyén egy másikat felállitani s a tervezett épület erre legalkalmasabb. Ezzel kapcsolatban az ovóköteles gyermekek részére napközi menedékhelyet is kell létesiteni. Sulyt fektetünk ezeknek a létesitésére azért is, mert humánusabb intézményt annál, hol napközben a munkában levő szegények gyermekei gondozást találjanak és igy már zsenge korukban megmentessenek a társadalomnak, alig lehet a tervezett keretben elhelyezni. Egyébként a szülők csakis igy mentesittetvén napközben gzermekeiktől, mehetnek munka után.

Végül a ruharaktár elhelyezése sem okoz nagyobb nehézséget és annak szükségessége bővebb megokolást nem igényel.

A tervezett épület két-emeletes, a földszinten 5 utczai bejárattal. A Köztemető-utczai homlokzaton van a bejárat a gyermekkerthez, bölcsődéhez és a személyzet lakásaihoz közösen; közös bejárata van itt a népkonyhának, egyuttal kaszinónak, és a könyvtárnak. Az Alföldi-utczai oldalon vannak a bejáratok külön-külön a foglalkoztató mühelyekhez, a férfi- és női éjjeli szállókhoz. Az udvar három részre van osztva; a legnagyobb rész a foglalkoztatóhoz tartozik favágó- és kőzuzó- szinekkel; a másik része a gyermekkerté; a harmadik tekepályával a munkáskaszinóé.

A II. em. kizárólag éjjeli szállásul szolgálna, tehát ebben családok részére önálló lakásokat nem tervezünk; annál kevésbbé kivánjuk t. i. a jelenlegi külön szobás családi lakásokat itt meghonositani, mert nem helyes, ha ugyanaz a helyiség haszoáltatik főzésre is, lakásra is, s mert az épitésügyi szabályrendeletbe is bele ütközik a konnyha nélküli egy szobás lakások létesitése. Az egyelőre megmaradó uj barakkokban különben az olcsó családi lakás iránt való szükséglet kielégitésére 40 szoba még rendelkezésre fog állani. A menhely el volna látva mosdó, fürdő, fertőtlenitő helyiségekkel és mosókonyhákkal.

Az épület felépitési költsége (1400 m² beépitett terület á 207 K.) mintegy 300,000 K-t tenne. Első berendezésre körülbelül 20,000 K. volna szükséges.

Javaslatunk ezek alapján a következő:

1.) határozza el a tekintetes Tanács, hogy a VIII, ker. Köztemető-ut 19. sz. a. fekvő régi barakkok lebontassanak; 2.) méltóztassék az igy szabaddá váló telekre az előterjesztésünkben leirt kerületi emberbaráti intézet felépitése ügyében a tárgyalásokat megin-

ditani; a mérnöki hivatalt a részletes tervek és költségvetés kidolgozására utasitani, s a törvényhatósági bizottságtól a szükséges épitési és első berendezési költségek engedélyezését kérni: végül 3.) méltóztassék a létesitendő épület s a benne elhelyezendő intézetek kezelését, vezetését és fenntartását a kerületi elüljárósággal karöltve müködő VIII. ker. ált. közjótékonysági egyesületre bizni, mely egyesület erre való képességét a 6 évi müködéséről szóló 3.|· alatti évkönyvvel igazolja és mely ezt a kezelést, vezetést és épületfentartást összes terheivel az ügy érdekében megfelelő hatósági támogatás mellett készséggel elvállalja.

Horánszky Nándor-utca.

A Józsefvárosi bizottsági tagok a következő kérelmet intézték a közmunkatanácshoz:

Budapest székesfőváros VIII-ik kerületének törvényhatósági bizottsági tagjai nevében oly kérelemmel járultunk a „Nagytekintetü“ közmunkatanács elé, melynek teljesitését kétségkivül velünk együtt kivánja a székesfőváros minden polgára, ki a nemzet kidült nagyjainak erkölcsi hagyatékát és emlékezetét biztositani akarja a jövendőnek is.

A „Nagytekintetü“ Közmunkatanács ama bölcs ténykedése, hogy a székesfőváros egyes utczáit és tereit az ország és a főváras nagy fiainak nevével ruházza fel, eltekintve a köteles kegyelettől, legbiztosabban viszi át a váltakozó idők közszellemébe a polgári és hazafiui erények megbecsülését.

Ezeknek az erényeknek valóban tündöklő példáját szolgáltatja a főváros és az egész nemzet méltó fájdalmára elhalálozott tagtársunk, Horánszky Nándor harmincz éven át kifejtett politikai munkálkodása, melynek értékéhez nem elég a köznapi mérték és melynek méltatására nem elég egy muló alkalom.

Horánszky Nándor személyében „egy nagy nemzeti erőtényező elvesztését“ siratja a haza. Országos és mélyreható gyász üli meg a sziveket e nagy magyar emberért, kinek a munka volt a dicsősége. Közéletüuk minden pártja és osztálya osztatlan tisztelettel hajtotta meg lobogóját az ő nemes alakja előtt. És ez a gyász, ez az osztatlan tisztelet az elhunytnak nevét és egyéniségét a nemes polgári egyszerüség jelképe gyanánt vési a nép köztudatába, mely elutasitja magától a hiu fényt és külső csillagát, hogy a jó munka belső értékét és erkölcsi tartalmát annál tisztábban óvja meg.

Megilletődve tekintünk tehát a zerge-utcai szerény kis házra, a melyben fővárosunk e kiváló polgára lakott és a melyet akkor sem hivánt elhagyni, mikor az alkotmányos tényezők a legmagasabb polczra helyezték. Hazafias érzésünk egész melegével fordulunk tehát a Nagytekintetü Közmunkatanácshoz azzal a tiszteletteljes kérelemmel, hogy a nagy halott nevének megörökitése, emlékének állandó megóvása és hálás elismerésünk maradandó kifejezése végett a székesfőváros VIII-ik kerületben fekvő Zerge-utcát *Horánszky Nándor-utcá*nak elnevezni és az e névváltozással kapcsolatos hivatalos intézkedéseket késedelem nélkül megtenni méltóztassék:

Kiváló tisztelett: *Hüvös* József, *Császár* Jenő, *Berzeviczy* Albert, *Havass* Rezső dr., *Porszász* Gyula, *Wellisch* Alfréd, *Verédi* Károly, *Kauser* János, *Elmer* János dr., *Hainis* Géza dr., *Szabó* József, *Gschvind* György dr. *Simonovics* Béla, *Gonda* Dezső dr., *Farkas* Gyula, *Seenger* Béla, *Grossmann* Miksa, *Weinszeisz* Lajos, *Spanberger* Alajos, *Kartschokke* János, *Winter* Lajos, *Jlück* Frigyes, *Kiss* József dr. fővárosi bizottsági tagok.

A közgyülésből.

Megkezdődtek a nyári közgyülések. Szerdán már olyan unottan, olyan fáradtan tárgyaltak a városatyák, hogy bármit el lehetett volna velük fogadtatni. Az igaz, hogy a napirend is olyen silány volt, a milyen csak egy nyári közgyülés napirendje lehet. A főpolgármester szomoru bejelentéssel kezdte. Horánszky Nándort parentálta el a következő beszéddel:

Ujra kidőlt közéletünknek egy erős oszlopa.

Horánszky Nándor kereskedelemügyi m. kir. miniszter, törvényhatósági bizottságunknak évek hosszu sora óta tagja, április hónap 19-ikén meghalt.

Horánszky Nándor három évtizedet meghaladó időn át szolgálta hazáját és nemzetét; szolgálta nagy tudással, nemes lelkesedéssel, tiszta önzetlenséggel, elveihez, meggyőződéséhez való hüséggel, ragaszkodással.

Kiváló hazafiui és polgári erényei révén, a melyek benne ritka harmóniában egyesültek, hosszu küzdelmes, de fényes pályájának egész menetén, részese volt mindnyájunk tiszteletének és becsülésének.

Elveszte annál fájdalmasabb, hirtelen, váratlan halála annál megdöbbentőbb, mert éppen akkor dőlt ki a sorainkból, a mikor a korona és nemzet hivatva az ő gazdag tudása, bőséges tapasztalásai és küzdelmekben kipróbált és megedzett ereje előtt megnyitották az alkotások terét; akkor dőlt ki, a mikor legnagyobb szükségünk volt reá, a mikor tőle hazánkra oly fontos, oly nehéz kérdések megoldását vártuk és reméltük.

A polgármester ur elhunyt jelesünk tetemének elhelyezésére a kerepesi-uti köztemetőben diszsir helyet ajánlott föl, a ravatalra a székesfőváros közönsége nevében koszorut helyezett, az április hónap 21-ikén tartott temetési szertartáson, valamint az azt követő napon megtartott gyász-istentiszteleten pedig testületileg vettünk részt. (Helyeslés).

A midőn ezeket az intézkedéseket a t. közgyülésnek — jóváhagyás végett — bejelentem, egyuttal inditványozom:

1. méltóztassék a Horánszky Nándor elhunyta következtében a hazát és a székesfővárost ért sulyos veszteségen érzett mély fájdalmunknak a mai ülés jegyzőkönyvében kifejezést adni;

2. méltóztassék az elhunytnak gyászba borult özvegyéhez és családjához, igaz részvétünket tolmácsoló iratot intézni. (Általános helyeslés).

A napirend előtt *Feleki* Béla dr. tett inditványt, hogy minden félesztendőben kérjenek számot a főváros pöreiről. Eddig nagyon keveset törődtek a pörök-

kel. Óráig elvitatkoztak egy kétszáz koronás tételen, de tudomást sem vettek arról, ha pör utján tizezreket fizetett ki a tanács.

A másik inditványt *Gelléri* Mór tette. Nagy szükség volt az inditványra, mert itt az ideje, hogy az árlejtések dolgát végre alaposan rendezzék. Gelléri inditványa igy szól:

Tekintettel az árlejtések és nyilvános pályázatok körül elég gyakran előforduló és hirlapilag is sokszor szellőztetett visszásságokra, a tekintetes Tanács utasitandó, hogy *az árlejtések és pályázati kiirások körül követendő eljárás szabályozására nézve*, egyes külföldi nagy városok mintájára, szabályrendeletet dolgozzon ki s ennél tartsa szem előtt azt az alapelvet, hogy *minden ötszáz koronán felüli ipari munka és szállitás csakis a szabad verseny utján és pedig nyilvános árlejtésen adható ki;* továbbá, hogy a munkák kiadásánál a közgyülésnek 1900. október hó 24-ikén hozott határozatához képest a hazai ipar pártolá-ának elvét szigoruan keresztül kell vinni.

E szabályrendeletre nézve kikérendő az országos ipar-egyesület, a kereskedelmi- és iparkamara és az illetékes fővárosi ipartestületek véleménye.

A szabályrendelet tervezete jóváhagyás végett a közgyülésnek legkésőbb ez év szeptember hó végeig bemutatandó.

A napirendről szólani sem érdemes. Alig fél óra alatt végeztek vele. Annyi időt sem érdemelt.

A sertésközvágóhid megnyitása.

Annyi viszontagság és háboruskodás után végre csütörtökön ünnepélyesen megnyitották az uj sertésközvágóhidat és sertésvásárt. A belügyminiszter minden intrika ellenére jóváhagyta a sertésközvágóhidi szabályrendeletet. A miniszter a szabályrendeleten néhány kisebb módositást tett. Ezek a módositások, noha érdemben nem nagy jelentőségüek, megérdemlik, hogy egy kissé foglalkozzunk velük. A miniszter egyik módositása, hogy a földmivelési miniszter, ha a téli nagy vágások idején a közvágóhid kicsinynek bizonyulna, esetről-esetre engedelmet adhat a sertéseknek a házi vágóhidon való leölésére. A vágók azonban kötelesek megfizetni az összes dijakat. Ennek a módositásnak semmi gyakorlati jelentősége nincsen. A közvágóhid ugyanis a gyakorlati tapasztalatok szerint elég nagy. De ha a nyár folyamán mégis szüknek bizonyulna, a téli vágások idejére a második csarnokot is be lehet rendezni. Ettől eltekintve sem valószinü, hogy a vágóhidtulajdonosok nagy költséggel föntartsák házi vágóhidjukat azért, hogy egy esztendőben egyszer vagy kétszer vágjanak rajta s megfizessék a közvágóhidi dijakat és viseljék a házi vágással járó költségeket.

Érdemben ugyancsak nagyon kisjelentőségü, de az állam gondolkozására jellemző az a módositás, hogy az állami intézeteknek megengedte a miniszter, hogy vidékről is hozhatnak sertéshust. A főváros financziái szempontjából nem fontos ez a monopólium, mert ezer korona veszteség nem veszélyezteti az intézmény rentabilitását. De jellemző a dolog, mert bizonyitja, hogy haladunk a rendőr-állam felé, ahol a hatalomnak mindaz szabad, amit a polgárságnak megtiltanak. Ebből a kivételből a budapesti henteseknek lehet nagyobb káruk. A sok haszontalan kiabálással és fenyegetődzéssel azt érték el, hogy elvesztik az állami intézeteket. Ha s ját érdekeiket a hentesek jobban mérlegelték volna, ha nem indulnak vakon néhány agitátor után, akkor meg nem eshetett volna rajtuk ez a sérelem. Kétségtelen, hogy a miniszternek ez a rendelkezése ellenkezik minden törvénynyel, joggal és igazsággal. A főváros természetesen kénytelen megnyugodni ebben a rendelkezésben, mert az ő háztartására az egész sokkal jelentéktelenebb, semhogy azért koczkáztatná az intézményt s az utolsó órában sikra szállana a kormány ellen.

A kőbányaiaknak adott kedvezmény, hogy a Budapesten el nem adott sertés után nem kötelesek vásárdijat fizetni — közgazdasági szempontból jogosult. Ez a módositás már nagyobbat billent a mérlegen, de kénytelen volt a főváros belátni, hogy a módositás igazságos és közgazdasági szempontból előnyös.

A vágóhid ünnepélyes megnyitása csütörtökön volt. Számos előkelőség és nagy közönség jelent meg a megnyitáson. A nagy tőzsdeteremben gyülekezett a közönség, köztük *Széll* Kálmán miniszterelnök, *Darányi* Ignác földmivelési miniszter s *Almády* Géza tanácsos a következő beszéddel adta át a polgármesternek az uj intézményt:

Nagyméltóságu miniszterelnök ur! Nagyságos polgármester ur! Mélyen tisztelt uraim!

A közvágóhidak és állatvásárok a városok közegészségi és közélelmezési érdekeit vannak hivatva első sorban szolgálni, de emellett azok kereskedelmét és iparát is nagy mértékben fejlesztik és fontos tényezők az ország közgazdasági életében.

Pest városa felismerve ezen intézmények szükségességét, 1868 ban egy marhaközvágóhid és 1869 ben egy megfelelő marhavásár létesitését határozta el.

30 év előtt nyitották meg ünnepélyesen a Soroksári ut mentén épült marhaközvágóhidat és vásárt.

Ma pedig a sertésközvágóhid és vásár megnyitására jöttünk össze, amelynek eszméje a főváros hivatalos köre ben ugyan már a 70-es években megvolt, de még konkrét formát nem öltött.

I. Ez ügyben az érdemleges tárgyalásokat tulajdonképen 1885-ben Matuska Alajos alpolgármester ur, akkori tanácsnok inditotta meg, aki minden akadályt leküzdve, nagy erélylyel, alapos tudással és igaz lelkesedéssel vezette modern közélelmezési intézményeink megalkotásának nagy munkáját.

Az intézmény létesitésének kérdésével a székesfőváros törvényhatóságának közgyülése 1890-ben foglalkozott először, amikor is elhatározta, hogy sertésközvágóhidat létesit ésa terv elkészitésére a tanácsot utasitotta.

A tanács a kapott utasitásnak megfelelvén, a közgyülés 1892 ben kijelentette, hogy a sertésközvágóhidat a X. kerületben, az Üllői-ut mentén épiti fel és felhivta a tanácsot, hogy szakértők meghallgatásával uj tervet készittessen.

A szakértők meghallgatása és alapos tárgyalás után az uj épitési programm elkészült, amelyet a közgyülés 1893. év junius havában el is fogadott, a me-

gas kormány pedig jóváhagyott. Ezen építési programm szerint kellett volna tehát a közvágóhidat felépiteni, azonban ezen terv nem lett végrehajtva. Közbejött ugyanis 1895. évben a sertésvész, mely az országban ugy a sertéstenyésztés, mint a sertésértékesitési piaczok berendezésénél más igényeket támasztott. De Darányi Ignácz m. kir. földmivelésügyi miniszter ur Önagyméltóságának elnöklete alatt 1896-ban tartott nagy szakértekezletben is oly ujabb eszmék merültek fel, amelyek elől a főváros nem térhetett ki. Hozzájárultak még ehhez Önagyméltóságának ez ügyben a fővároshoz intézett leiratában foglalt azon kivánságok és kijelentések is, amelyek egyrészt ujabb tanubizonyságai voltak annak, hogy Önagyméltósága mily nagy érdeklődéssel és szeretettel támogatja a főváros érdekeit, másrészt gyakorlatilag czélszerübb irányba terelték az ügyet. Mindezeknél fogva az eredeti tervezetet megfelelőleg át kellett dolgozni. E czélból 1896-ban Márkus József főpolgármester ur, akkori alpolgármester elnöklete alatt a közgyülés által egy nagy vegyes bizottság küldetett ki, amelynek tagjai voltak: a magas kormány, a főváros, az illetékes hatóságok és szakkörök kiküldöttjei.

Ez ujabb tárgyalások a közgyülés 1897. évi junius havában a sertésközvágóhid és vásár czéljaira eredetileg a X. kerületben kijelölt területet elejtette és ezen helyet, amelyen az intézmény tényleg létesült, jelölte ki; továbbá kimondta, hogy ugyanezen helyen, de egymástól elkülönitve egy konzum- és egy szabadvásárt rendeztet be és egyuttal az épitési programmot is módositotta, a költségekre pedig 3,740 000 koronát szavazott meg A közgyülés ezen és a magas kormány által is jóváhagyott határozatával elfogadott épitési programm és terv alapján épült fel tehát a sertésközvágóhid és vásár.

Az épületeket és elrendezést a mérnöki hivatalban *Mihályik* István mérnök tervezte, a müvezető épitész is ő volt, a gépberendezési munkálatokat pedig *Kubinyi* Imre mérnök vezette. A bizottság jegyzője és előadója *Folkusházy* Lajos tanácsjegyző volt, aki fáradhatatlan munkával és nagy buzgalommal vett részt a nagy munkában.

Az épitkezés és berendezés költsége mintegy 4 és fél millió korona volt.

A nagyobb munkálatokat a következő hazai iparosok végezték:

A föld-, kömüves-, elhelyező- és kőfaragó-munkát, valamint részben az ácsmunkát Lähne és Streng; a vasszerkezeti munkát a Schlick-féle gyár; az ácsmunkát Neuschloss Károly és fia; a lakatosmunkát Lepter János; az asztalosmunkát Madary Gábor; a bádogosmunkát Reisz Gyula; a tetőfedőmunkát Biehn János; a csatornázást Kemény Gyula és társa; a viz- és vizvezetéket Gellért Emil; a kövezést a magyar keramiai gyár; a gépberendezést a Nicholson-gyár; a butorberendezést Lingel és Meyböhm.

Az épitkezés, illetőleg a földmunka 1897. deczember havában kezdetett meg és számos nem várt technikai nehézségek miatt 4 évig tartott, a berendezési munkálatokat 1899-ben kezdték meg.

Hosszas tárgyalások és erős küzdelmek után, a melyben elődömnek *Hermann* Béla nyug. tanácsnoknak is nem kis része volt, a mü végre létesült s ezzel a főváros ismét oly intézményt nyert, amely még a külföldi hasonrendeltetésü intézmények sorában is kiemelkedik és hivatva leend nemcsak a lakosság közegészségi viszonyain javitani, hanem hentesiparosaink nehéz munkáját jelentékenyen megkönnyiteni és boldogulásukat biztositani, nemkülönben az ipar fejlesztése mellett a belforgalmat nagyban élénkiteni, az ország kiviteli kereskedelmét nagy mértékben fejleszteni.

Amidőn tehát most a kész müvet szerencsém van az épitőbizottság nevében bemutatni, tisztelettel-jesen kérem Polgármester ur ő Nagyságát, aki köztudomás szerint ez ügyet is kiváló érdeklődéssel karolta föl és vezette nagy erélyiyel a megvalósulásra, hogy ujabb alkotását, ezen sertésközvágóhid és vásárt tőlem, mint az épitőbizottság elnökétől átvenni és a közhasználatnak átadni méltóztassék.

Zajos és lelkes éljenzés követte a beszédet, a melynek elhangzása után *Halmos* János polgármester szép beszéd kiséretében vette át az intézményt s a főváros nevében köszönetet mondott mindazoknak, akik az intézmény létrehozásán közremüködtek. A közönség azután megszemlélte a közvágóhidat és a vásárt. *Széll* Kálmán miniszterelnök és *Darányi* Ignácz földmivelési miniszter a legnagyobb elismeréssel nyilatkoztak s a miniszterelnök az ország nevében mondott őszinte köszönetet a fővárosnak az intézmény létesitéseért.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 751·177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmult héten élve született 480 gyermek, meghalt 321 egyén, a születések tehát 159-el mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 331 törvényes, 149 törvénytelen; nemre nézve 235 fiu, 194 leány. Halvaszületett 17 gyermek, köztük 11 törvényes, 6 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra: 32·5

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 21·07 az egy éven felüli lakosságnál: 16·7, az öt éven felüli lakosságnál: 14·8.

A halottak közt volt 165 fi-, 156 nőnemü.

Az év eddigi 16 hetében élve született összesen 7571 gyermek, meghalt összesen 4615 egyén, a születések többlete tehát 2956; a mult év megfelelő időszakában született 7367, meghalt 4930, a születések többlete volt tehát 2437.

Az élveszülöttek közt volt 319 róm. kath., 3 görög kath. — görög keleti, 21 ágost evang, 44 helvét, 2 unitárius, 86 izraelita, 5 egyéb. Összesen 480, Halvaszületett összesen: 17.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1337 beteget, szaporodás 386, csökkenés 400, maradt a mult hét végén 1323. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 122 beteget, szaporodás 52, csökkenés 42, maradt a mult hét végén 132. A Szt. István-kórházban ápoltak a mult hét végén 732 beteget, szaporodás 367, csökkent 325, maradt e hét végén 754. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 870 beteget, szaporodás 173, csökkenés 172, maradt e hét végén 871. Összesen ápoltak a mult hét végén 3061 beteget, szaporodás 958, csökkenés 939, maradt e hét végén 3080.

Hirek a városházáról.

A kórházi főorvosok fizetése. A tanács mai ülésén hozzájárult ahhoz a javaslathoz, hogy a kórházi főorvosokat két fizetési sorozatba osszák. A tizennégy elsőosztályu főorvos 3000 korona fizetést és 1000 korona lakáspénzt, a tizenöt másodosztályu főorvos 1600 korona fizetést és 700 korona lakáspénzt kap.

Drágább lett a sertéshus. A hentesmesterek, ugy látszik, nem akarnak belenyugodni a sertésközvágóhid megnyitásával keletkezett uj rendbe. Nem a közvágóhid ellen tesznek kifogást, hanem hogy a tanács a vásárlásnál eddig követett rendet megváltoztatta s az élősulyban való árusitást rendelte el, továbbá, hogy a főváros megengedte a szállásokban a darával való etetést. Hétfőn este értekezletet tartottak a hentesmesterek, a melyen elhatározták, hogy fölemelik a sertéshus árát. Az értekezleten a hentesek nem tudtak megállapodni, hogy az uj rend menynyivel drágitja meg a hus árát. Az elnök szerint egy egész sertésnél négy korona a drágulás. Egyik-másik hentes-sztrájkot akart, de a többség nem volt hajlandó sztrájkolni. Végre abban állapodtak meg, hogy kilogramonkint tizenhat fillérrel emelik föl a sertéshús árát, hogy a közönség, ha drágán vásárol, rákényszeritse a hatóságot, hogy az élősulyban való árusitást törölje el. Az értekezleten azt vitatták, hogy azért kell tizenhat fillérrel fölemelni a hús árát, mert a zsirnak és szalonnának az árát nem emelhetik föl De azért annak az árát is felemelték, sőt a kolbászféléket is. Néhány hentes még a 16 filléres emeléssel sem elégedett meg, hanem már tegnap 40, 50, sőt hatvan fillérrel felemelte áz árakat. Egyuttal kimondták, hogy a konzumvásárt bojkottálni fogják. Valószinü azonban, hogy egyik tervükkel sem érnek czélt. Már pénteken is 407 darabot vásároltak az uj vásáron. Az árak felemelését pedig a hatóság akarja megakadályozni. Már meg is indították a tárgyalásokat, hogy a hentesek tüntetése ellenére a fogyasztóközönség rendes árakon kapjon sertéshust. Néhány nap mulva a szükséges intézkedéseket is életbe léptetik. Valószinü különben, hogy nem lesz szükség a hatósági intézkedésre s nem lesz kénytelen a hatóság gondoskodni a fogyasztóközönség húsellátásáról, mert a konkurrencia és a közönség előbb rá fogja kényszeriteni a hentesekat, hogy a sertéshusnak ok nélkül való drágitásáról lemondjanak. Pénteken reggel a rövid karajt a megállapodáshoz hiven két horonáért árusitották. A háziasszonyok azonban nem vették meg s kilencz órakor a belvárosi vásárcsarnokban már egy korona nyolczvan fillérért mérték a karaj kilogrammját.

Az adófizetés eredménye. Budapest székesfőváros adópénztárainál április hónapban a következő összegek folytak be: állami adó, hadmentességi dij, késedelmi kamat: 550,174 kor. 2 fillér; községi adópótlék, házbérkrajczár stb.: 279,614 kor. 62 fillér; utadó: 8996 kor. 44 fillér; kereskedelmi és iparkamarai illeték: 2181 kor. 2 fillér; betegápolási pótadó: 18247 kor. 14 fillér. Összesen 859,303 kor. 24 fillér, a melyet 13,438 adózófél fizetett be. Az összes kerületi pénztáraknál az 1902. évi január hónap elsejétől április hónap végéig 11.298,090 kor. 41 fillér folyt be, mig a mult évnek ugyan ennek a szakában 11.338,439 kor. 5 fillér; igy tehát az idén 40,349 kor. 64 fillérrel kevesebb a befizetések eredménye.

A városligeti nagyvendéglő bérlete. A héten tartották az árlejtést, Vaszilievits János tanácsos elnöklete mellett, a városligeti régi nagyvendéglő bérletére. Hat ajánlat érkezett be, a melyek közül azonban csak egy felel meg a főváros részéről meghatározott feltételeknek. Ebben, az i letö ajánlattévő évi 2400 koronát igér, de olyan kikötéssel, hogy az épület tatarozását a főváros végeztesse. Az ajánlatokat a tanács legközelebb veszi elbirálás alá.

Hirdetmény.

Ezennel közhirré tétetik, hogy miután a **Magyar Királyi Pénzügyminiszterium** ellenőrző közegei a Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték **(X. sorsjáték)** I. osztályára szóló sorsjegyeket felülvizsgálták, azok a főárusitóknak árusitás végett kiadattak.

Az I. osztály huzása **1902. május hó 22. és 23-án** tartatik meg. A huzások a **Magyar királyi állami ellenőrző hatóság** és királyi közjegyző jelenlétében, nyilvánosan történnek a Huzási teremben (IV., Eskü-tér, bejárat a Duna-utcza felől). — Sorsjegyek a Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték valamennyi árusitóinál kaphatók.

Budapest, 1902. évi április hó 27-én.

Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték Igazgatósága.

Lónyay. Hazay.

Mi az SANGUIS?

a) Egy száraz conserváló **kalbászpir** legnagyobb kiadósság és legkényelmesebb alkalmazással.

Egy mázsa kalbászhushoz csakis $2^1/_2$ gramm szükségeltetik.

Árak: 1 kiló 8 márka, $^1/_2$ kiló 4 márka 25 fillér, $^1/_4$ kiló 2 márka 25 fillér.

Vagy pedig 100 papirhüvely, egyenként $2^1/_2$ gramm tartalommal egy mázsa kalbászhoz 5 márka (nagyon kényelmes).

Merőkanál, mely pontosan $2^1/_2$ grammot tartalmaz drbja 60 fillér.

b) **Bél vagy kazánpir**. Szintúgy legegyszerübb alkalmazás, nagyon szép szinü.

Arak: 1 kiló 6 márka $^1/_2$ kiló 3 márka 25 fill., $^1/_4$ kiló 1 márka 75 fillér.

Mindenütt kimeritő használati Utasitás. — Ismételadóknak magas jutalék. — **Ártalmatlanságér szavatolás.**

F. E. VÖRKEL

BERLIN, S., Kommandantenstrasse 48.

Novák Gusztáv esztergályos mester és Plunske Fál ernyőcsináló,

boroszlói lakosók,

„Eljárás szarvból készült ernyő és botfogantyuk előállitására"

ámü, 13007. számu magyar szabadalmukat megvételre, esetleg engedményváltásra ajánlják.

W. E. LANGER

KOMOTAU (Csehország.)

Alapitva 1872-ben.

Kő- és könyvnyomda. Litograph. intézet.

Gyógyszerészeti dobozneműek és papiráruk gyára.

A tek. gyógyszerész uraknak e nemü kitünően előállitott készitményeit melegen ajánlja

Arjegyzék szives rendelkezésre.

RADITZ RÓBERT GYÓGYSZERTARA

„AZ APOSTOLHOZ"

Budapest, VIII., József-körut 64 sz.

Ajánlja az igen tisztelt kartársaknak.

UJ!

Extr. pro Infuso sennae

dosim-át a norma pauperum, ezen naponta rendelt infusumának extempore készitésére.

Legnagyobb kényelem a recepturánál

Mindig egyforma sötét infusumot ad.

1 adag ára — 12 fillér.
10 „ „ 1 kor. 20 fillér.
24 „ „ 3 kor. **bérmentve**

Extr. laxativum sicc.

1 : 10 in globulis napi árban.

1 globulus 90 gr. vizzel 100 gr. aqua. laxativat (Ph. hung.) ad.

TEA **legfinomabb indiai** ajándékoknak **1 kilo 16 kor.** 2 kilo vételénél bérmentve.

= Emplastrum anglicanum =

1 m. hosszu 50 cm. széles **5. kor 20 fill.**

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala Budapest, Reáltanoda-utcza 5. sz.

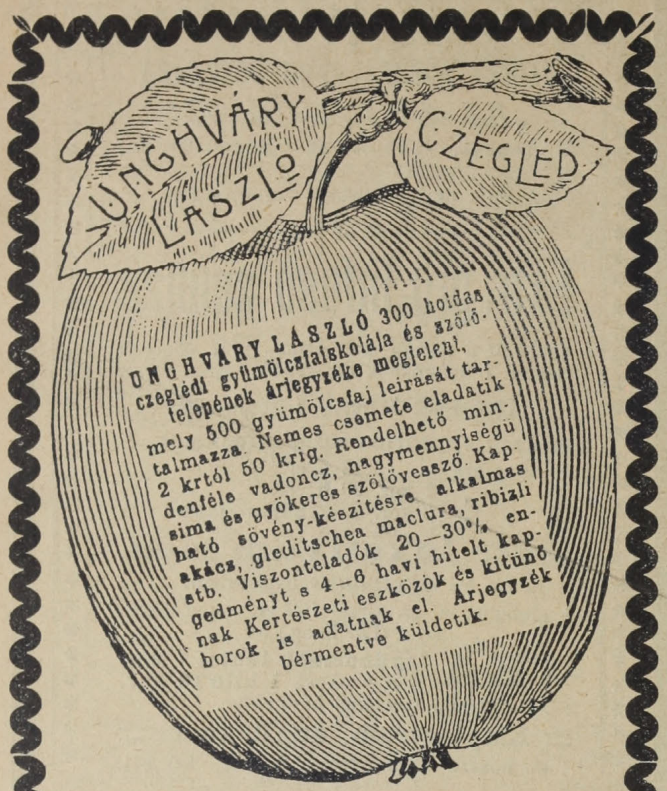

UNGHVÁRY LÁSZLÓ 300 holdas czeglédi gyümölcstelepének árjegyzéke megjelent, mely 500 gyümölcsfaj leirását tartalmazza. Nemes csemete eladatik 2 krtól 50 krig. Rendelhető minden féle vadoncz, nagymennyiségü sima és gyökeres szőlővessző. Kapható sövény-készitésre alkalmas akácz, gleditschea maclura, ribizli stb. Viszonteladók 20—30% engedményt s 4—6 havi hitelt kapnak. Kertészeti eszközök és kitünő borok is adatnak el. Árjegyzék bérmentve küldetik.

Több száz kiváló orvos ajánlja.

Szt. Lukácsfürdői hegyiforrás

Legyen mindennapi italod!

Kapható mindenütt.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részv-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék és pénztári jegyek **4%** **kamatozással,** ellenében, valamint folyó-számlában (chek-számlán). A 10%-os betét-kamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

o o o o o **Kézi zálogüzletei:** o o o o o

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok. — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

o o o o o o o o o IRODÁI: o o o o o o o o o

VI. kerület, Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal. ooo

o o o o o o o o o o o o o o o o o o

Üzleti órák: d. e. ½9—½1-ig, d. u. 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferencziek-tere 4.

NEW-YORK, életbiztositó-társaság.

Alakult 1845-ben.

Az összes nyeremények a biztositottak tulajdona.

Kivonat az 1900. évi üzleti jelentésből:

Aktivák összege	1 milliárd 293 millió korona
Évi bevétel	290 „ „
1900-ban a biztositottaknak kifizettetett	115 „ „
1900-ban kötött uj üzletek összege	1 milliárd 146 „ „
Tiszta fölösleg 1900. végén	225 „ „

Az 1900-ban a biztositottaknak kifizetett nyereményosztalékok összege 14 millió koronára rugott.

A New-York a müvelt világ összes országaiban bir fiókokkal.

A Ney-York kötvénye megtámadhatatlan a kiállitás napjától fogva.

Referencziák Magyarországon: A magyar általános hitelbank. Pesti magyar kereskedelmi bank.

Magyarországi vezérigazgatóság:

Budapest, Erzsébet-körut 9—11. szám. (New-York palota.)

loknál, azonkivül további intézkedésig:

Budapesten: a Magyar Általános Hitelbanknál,

Bécsben: S. M. v. Rothschild bankháznál, a K. K. priv. Oesterreichische Credit-Anstalt für Handel und Gewerbe czimü intézetnél, **a K. k. priv. allgemeine österreichische BodenCredit-Anstalt** czimü intézetnél,

Berlinben: a Direction der Disconto-Gesellschaft czimü intézetnél, **S. Bleichröder bankháznál, Mendelsshn & Co. bankháznál, a Bank für Handel und Industrie** czimü intézetnél,

M. m. Frankfurtban: a Direction der Disconto-Gesellschaft czimü intézetnél, nemkülönben: **Párisban, Brüsselben** és **Amsterdamban** a m. kir. pénzügyminiszterium által a beváltással megbizott helyeken,

Budapesten: a Magyar föidhitelintézetnél, a Pesti hazai I. takarékpénztár-egyesületnél, a Magyar leszámitoló és pénzváltó banknál, a Pesti magyar kereskedelmi banknál, a Magyar ipar- és kereskedelmi bank rész.-társ.-nál,

Bécsben: az Union banknál,

M. m. Frankfurtban: a Deutsche Effecten- und Wechsel-Bank czimü intézetnél,

Hamburgban: a Norddeutsche Bank in Hamburg czimü intézetnél, **L. Behrens & Söhne bankháznál, M. M. Warburg & Co. bankháznál.**

A magyar kir. adómentes 4%-os koronajáradék-kölcsönre vonatkozó minden közlemény a „Budapesti Közlöny“ és a „Wiener Zeitung“-on kivül négy külföldi, köztük két berlini és egy frankfurti hirlapban is közzé fog tétetni.

A végleges kötvények elkészitéséig a m. kir. pénzügyminiszterium részéről egységesen kiállitott, az az 1901. évi deczember 1-től 1903. évi május 31-ig folyó kamatokról szóló három szelvénynyel ellátott **ideiglenes elismervények** adatnak ki, amelyeknek végleges czimletekre történő költségmentes kicserélése iránt a különböző szelvényfizetési helyeken annak idején a közelebbi értesitések köztudomásra fognak hozatni. A végleges darabok tehát az 1903. évi junius 1-től folyó kamatokról szóló és következő szelvényekkel lesznek ellátva.

A magyar kir. Pénzügymiszter az 1902. évi V. törvényczikk által felhatalmazást nyert, hogy az e törvényczikk 2. §-ában felsorolt állami adósságok kötvénybirtokosainak a kötvényeikben kifejezett tőkét az állam nevében és helyett felmondhassa és ha a bevonandó kötvények birtokosai a kibocsátandó 4%-os kötvényeket elfogadni hajlandók nem lennének, a bevont kötvények névszerinti tőkeértékét készpénzben kifizethesse. Budapesten, 1902. évi április hó 21-én.

A m. kir. pénzügyminiszter: Lukács s. k.

A konvertálás feltételei.

Vonatkozással a magyar kir. Pénzügyminister Úr Ő Nagyméltósága fenti, a „Budapesti Közlöny“-ben megjelent hirdetményére, az 1902. évi V. t. cz. értelmében a convertálandó államkölcsönök birtokosainak a kicserélés ezennel felajánltatik.

A kölcsönkötvények tulajdonosai, a kik az ezennel felajánlott kicserélési joggal élni kivánnak, a kicserélendő kötvényeket

jelen felhivás közzétételétől 1902. évi május hó 10-ig bezárólag a következő kicserélési helyek egyikénél, és pedig:

Budapesten { **a m. kir. központi állampénztárnál** (pénzügyministeri palota), **a m. kir. állampénztárnál** (fővámház),

az összes magyar kir. adóhivataloknál,

Zágrábban a királyi állampénztárnál,

az eszéki, gospici, ogulini, pozsegai, varasdi és vukovári kir. adóhivataloknál; továbbá:

ehhez adva az 1902. évi januar 1-től 1902. évi junius 30-ig bezárólag folyó 4½%-os kamatok fejében . . . . . **4 K 50 f,**

összesen tehát **204 K 50 f**-el,

Ezzel szemben az uj **4% os járadékkölcsön-kötvények,** amelyek az imént felsorolt czimletek konvertálására szolgalnak,

100 korona tőke névértékért . . . . . **96 K 50 f-el,**

ehhez adva az 1901. évi deczember 1-től 1902. évi junius 30-ig bezárólag folyó 4%-os kamatok fejében . . . . . **2 K 33 f-el,**

összesen tehát **98 K 83 f-el.**

hozatnak számitásba. A beszolgáltatott 4½%-os, illetőleg 5%-os kötvények beszámitási értékének 4%-os koronajáradék-kötvényekkel ki nem egyenlithető részét a kicserélési helyek készpénzben fogják megtéríteni. 2. A kicserélendő kötvények a folyó kamatokról szóló szelvényekkel szállitandók be és pedig: az 1889. évi 4½%-os magyar államvasuti arany-kölcsönkötvények 1902. évi augusztus 1-én esedékes szelvényekkel, az 1876. évi 5%-os magyar keleti vasuti kölcsönkötvények 1902. évi julius 1-én esedékes szelvényekkel, az 1888. évi 4½%-osmagyar vasuti beruházási elsőbbségi kölcsönkötvények 1902. évi julius 1-én esedékes szelvényekkel, az 1889. évi 4½%-os magyar államvasuti ezüstkölcsön-kötvények 1902 évi julius 1-én esedékes szelvényekkel,

a 4½%-os magyar regále-kártalanitási kötvények 1902. évi julius 1-én esedékes szelvényekkel, a melyek ellenében a kiszolgáltatandó, 4%-os koronajáradék-kötvényekről szóló ideiglenes elismervények (6. pont) 1902. évi junius 1-én esedékes szelvényekkel lesznek ellátva. A mennyiben a kicserélendő darabok benyujtásánál azokon még nem esedékes szelvények hiányoznak, ily szelvények ellenértékét a benyujtó készpénzben kiegyenliteni tartozik. 3. A kicserélendő kötvények letétele folyó szelvényeikkel együtt, aláirási nyilatkozatok kiséretében történik, a melyek a kicserélési helyeknél költségmentesen kaphatók. 4. Kisorsolt és már esedékesssé vált kötvények kicserélésére el nem fogadtatnak, ellenben kisorsolt, de még esedékessé nem vált kötvények kicserélés tárgyát képezik. 5. A kicserélés végett bejelentett czimletek beszolgáltatása, vagy az aláirással egyidejüleg, vagy a kicserélési határidő lejártától számitott négy hét alatt történik, az utóbbi esetben a kicserélési hely részéről elegendőnek tartott biztositék letétele mellett.

6. A benyujtók a kicserélés végett benyujtott kötvényekről levélbeli igazolványt kapnak, a kiknek a benyujtás napjától számitott **15 nap mulva** az igazolvány visszaadása ellenében a 4%-os járadékkötvényekről kiállitott ideiglenes elismervények a reájuk eső névértékben az esetleg járó készpénz kiegyenlitéssel együtt kiadatnak.

7. Ezen ideiglenes elismervények kiadása ugyanazon helyen történik, a melynél a kicserélendő régi kötvények letétettek.

8. Az 1902. évi junius 30-ig fel nem vett ideiglenes elismervények ezen időtől kezdve a benyujtónak számlájára és veszélyére az illető beváltóhelynél maradnak.

9. Bizonyos meghatározott névértékü czimletekre történő bejelentések csak annyiban vehetők tekintetbe, a mennyiben azok a kicserélési hely véleménye szerint a többi benyujtó érdekeivel megegyezhetők.

10. A mennyiben a kicserélés végett benyujtott kötvények a német, franczia, angol vagy németalföldi bélyeggel vannak ellátva, a benyujtónak kivánságára az illető bélyeggel ellátott ideiglenes elismervények fognak kiszolgáltatni. Ilyen, valamely idegen bélyeget viselő régi kötvények külön aláirási nyilatkozat kiséretében nyujtandók be.

11. Névre szóló és kötményezett kötvények azon fizetési hely közvetitésével, a melynél eddig a kamatfizetés nyugta ellenében történt, küldendők be convertálás végett a magyar. kir. központi állampénztárhoz Budapestre.

Budapesten, 1902. évi április havában.

Magyar Általános Hitelbank.

A

veszélymentes

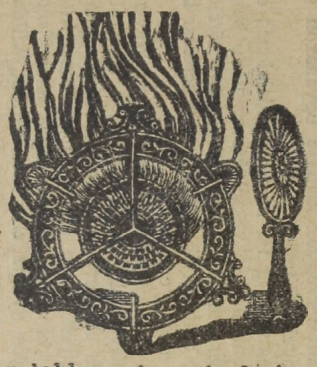

köbetétü

Phőnix-

gyorsfőző

a tüzveszélyt

teljesen kizárja

és 40% szeszt

megtakarit.

Kapható minden jobb vaskereskedésben és konyhafelszerelési üzletekben.

Nagybani elárusitás:

Makó Mihály, Budapest, Üllői-ut 2.

Ringeisen testvérek, Báthory- és Holdutca sarok.

DIETERICH JENŐ

vegyészeti gyára

Helfenbergben—Drezda mellett.

Kitünő gyógyszerészi és galenikus készitmények beszerzési forrása.

Különösen ajánlja következő készitményeit:

Tömény illatos vizeit, kaucsuk-tapaszait, ragtapasz-pólyáit, fölkent tapaszait, angol tapaszait, fölkent és zinntubusban levő kenőcseit, narkotikus kivonatait és festvényeit, töményitett spiritusz-készitményeit. Továbbá vas-mangan-pepton és vas-mangan saccharat liquorjait, glycerin-suppositoriumait, mustárpapirost, kémlelőpapirost, czukrozott és czukrozatlan labdacsait, likörosszencziáit, komprimált tablettáit, moly- és csúzpapirosát, molytablettáit stb.

Megrendelhetők az osztrák-magyar fióküzletben:

KREMEL ALAJOS **gyógyszertártulajdonosnál** BÉCSBEN, XIV., Märtzstrasse **49.**

vagy

FRANKE KÁROLY **okl. gyógyszerésznél I. ker., Stadiongasse 10. szám.**

Ausztria-Magyarországból jött megrendeléseket csak Bécsből effektuálunk.

Belvárosi Könyvnyomda Bpest, IV., Váczi-utcza 81.

V. évfolyam. Budapest, 1902. május 11. 19. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP

TARTALOM:

Az utolsó próba.
A tananyag.
Budapest — Nagy-Budapest.
Budapest forgalmi viszonyainak rendezése.
A pótlékok.
A Dob-utca.
A főváros közegészségi állapota.
A sertésközvágóhid.
Statisztika.
Hirek a városházáról.
Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 kor. Fél évre . . . . . 6 kor.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, IV., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

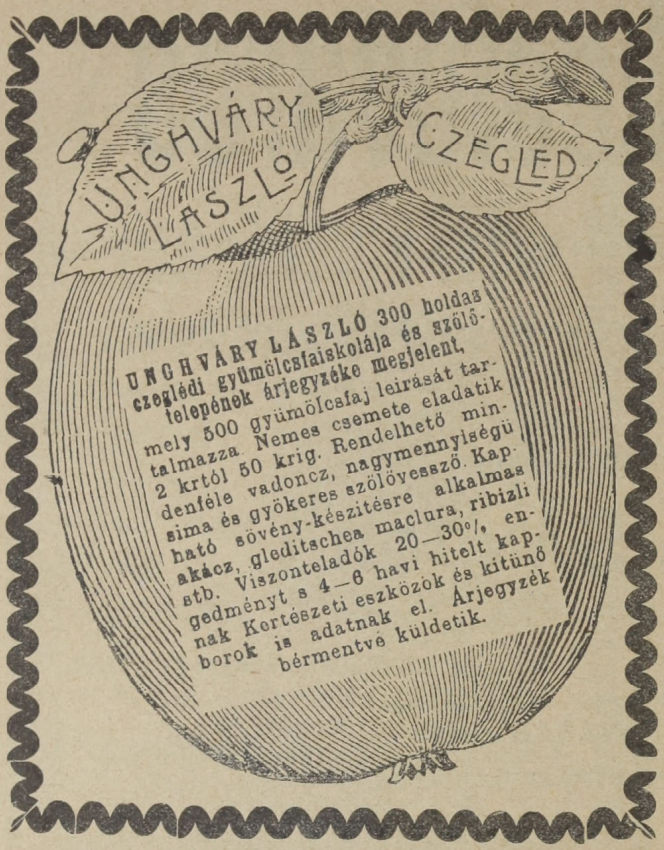

UNGHVÁRY LÁSZLÓ 300 holdas czeglédi gyümölcsfaiskolája és szőlőtelepének árjegyzéke megjelent, mely 500 gyümölcsfaj leirását tartalmazza. Nemes csemete eladatik 2 krtól 50 krig. Rendelhető minden féle vadoncz, nagymennyiségü sima és gyökeres szőlővessző. Kapható sövény-készitésre alkalmas akácz, gleditschea maclura, ribizli stb. Viszonteladók 20—30%, engedményt s 4—6 havi hitelt kapnak Kertészeti eszközök és kitünő borok is adatnak el. Árjegyzék bérmentve küldetik.

Több száz kiváló orvos ajánlja.

Szt. Lukácsfürdői hegyiforrás

Legyen mindennapi italod!

Kapható mindenütt.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részv-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék és pénztári jegyek **4%** **kamatozással,** ellenében, valamint folyó-számlában (chek-számlán). A 10%-os betét-kamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

o o o o o **Kézi zálogüzletei:** o o o o o

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok. — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

o o o o o o o o IRODÁI: o o o o o o o o

VI. kerület, Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek o o o o o o o o o o o o o o o o o o keretébe tartozó üzletágakkal. o o o

Üzleti órák: d. e. $\frac{1}{2}$9—$\frac{1}{2}$1-ig, d. u. 3—$\frac{1}{2}$5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferencziek-tere 4.

NEW-YORK, életbiztositó-társaság.

Alakult 1845-ben.

Az összes nyeremények a biztositottak tulajdona.

Kivonat az 1900. évi üzleti jelentésből:

Aktivák összege	1 milliárd 293	millió korona
Évi bevétel	290	„ „
1900-ban a biztositottaknak kifizetteteit	115	„ „
1900-ban kötött uj üzletek összege	1 milliárd 146	„ „
Tiszta fölösleg 1900. végén	225	„ „

Az 1900-ban a biztositottaknak kifizetett nyereményosztalékok összege 14 millió koronára rugott.

A New-York a müvelt világ összes országaiban bir fiókokkal.

A Ney-York kötvénye megtámadhatatlan a kiállitás napjától fogva.

Referenciák Magyarországon: A magyar általános hitelbank. Pesti magyar kereskedelmi bank.

Magyarországi vezérigazgatóság:

Budapest, Erzsébet-körut 9—11. szám. (New-York palota.)

V. évfolyam. Budapest, 1902. május 11 19. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre . . . . . 12 Kor.
Félévre . . . . . 6 Kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

Az utolsó próba.

A hentesek tudvalevőleg a leghevesebb akciót indították a sertésközvágóhid és sertésvásár megujitása ellen. Akciójuk természetesen eredményre nem vezethetett. A közvágóhidat megnyitották. A hentesek tehát az utolsó eszközhöz folyamodtak. Egy értekezleten szépen kiszámitották, hogy őket minden darab sertés után négy korona teher sujtja s ennek alapján kötelezőleg kimondották, hogy a sertéshus árát tizenhat fillérrel fölemelik. A teherszámitás és a hus árának fölemelése között semmi arány nincsen, de azzal a hentes urak keveset törődtek. Azt hitték, hogy a jámbor közönség vagy bele fog törődni az árfölemelésbe s fizeti a nagyobb árakat, vagy pedig a hatóság ellen fordul s kényszeriteni fogja a hatóságot, hogy a henteseknek nagyobb kedvezményeket adjon.

Számitásaikban azonban erősen megcsalatkoztak. A közönség hamarosan észrevette, hogy a hentesek csak ürügynek használják föl a közágóhidat, hogy maguknak nagyobb hasznot biztositsanak. Megerősitette a közönségnek ezt a meggyőződését, hogy egyik-másik hentes még alaposabban kiakarta aknázni a helyzetet és ötven-hatvan fillérrel emelte föl a sertéshus árát. Hamarosan kitünt az is, hogy nem felelt meg a valóságnak a henteseknek egy védekezése, hogy azért kénytelenek a hus árát olyan aránytalanul emelni, mert a zsirnak és szalonnának, mint tőzsdei cikknek az árát nem emelhetik s azokra a cikkekre a teherből semmit sem hárithatnak. Ez a kijelentés ugyanis nem akadályozta meg a hentes urakat s a zsirnak és szalonnának az árát is fölemelték.

A közönség látva, hogy milyen szerepet juttatott neki a hentesek bölcsessége, nem volt hajlandó erre a szerepre vállalkozni. Addig hirdették a hentesek a bojkottot, amig a közönség bojkottálta a henteseket. Egy-két nagyhentes, aki sokat szidott mesterségéből már vagyont gyüjtött, teli torokkal hirdette az ellentállást. A hentesek zöme azonban csakhamar belátta, hogy helytelen irányba vezették a vezérei és csakhamar visszatértek a régi árakra. A konkurenczián s a közönség ellentállásán kivül nagy része volt a hentesek jogosulatlan akciójának hajótörésében a hatóságnak is. A hatóság nem ijedt meg a hentesek lármájától s természetellenes akcziójától, hanem kötelességének tudatában azonnal megindította a tárgyalásokat, hogy megfelelő intézkedésekkel a fogyasztó közönséget megvédelmezze a kizsákmányolás ellen. Amikor a hentesek megtudták, hogy a hatóság micsoda intézkedéseket tervez, csakhamar átlátták, hogy a tervbe vett intézkedések nagyon alkalmasak a közönség megvédelmezésére s hogy saját érdekeik ellen cselekszenek, ha agitácziójukkal kényszeritik a hatóságot, hogy a tervezett intézkedéseket életbe léptesse. Ha egyszer életbeléptették azokat az intézkedéseket, hiába térnek vissza a hentesek a normális régi árakra, az intézkedések továbbra is megmaradnak s nagy veszedelemmel fizetnek meg a hentesek ok és cél nélkül való tüntetésükért. A hentesek tehát lassanként visszatértek a régi árakhoz s ma már csak annak a háziasszonynak számitják drágábban, aki nem törődik vele s szó nélkül megfizeti, amit kérnek tőle.

A sertéshus árának a fölemelésén kivül még más határozatot is hoztak a hentesek azon a nevezetes értekezleten. Kimondották az uj konzumvásárra a bojkottot. A bojkottal való fenyegetődzés különben ugy látszik kedvenc vesszőparipájuk a henteseknek. Csak nem rég bojkottáltak nagy zajjal egy bizományos céget

és másnap már megszegték a megállapodásukat. Igy tehát nem volt ok arra, hogy a mostani határozatukat nagyon komolyan vegyék. Az előre látható volt, hogy egy két napig állani fogják a határozatukat, mert május előtt nagyobb készletet gyüjtöttek. Ugy is történt. Az első két nap nem vásároltak. De a mint a készlet fogyott, duzzogó arczczal megjelentek a hentesek a konzumvásáron s ma már éppen ugy vásárolnak, mint vásároltak a régi konzumvásáron. Ez természetes is. Az élősulyban való vásárlás és a régi rend között összesen 7—9 korona a differenczia, amit a hentesek az árból vonnak le. Vesztességük tehát nincsen. A konzumvásár és a köbányai piacz árai között átlag huszonkét korona a külömbség. Leszámitva az élősulyra nyolcz koronát, egyenlő alapon is kilonkint tizennégy fillérrel drágább a köbányai piacz. Ez a differenczia teszi lehetetlenné a hentesek minden erőlködését. Ha tizennégy koronával olcsóbban vásárolhatja meg ugyanazt a minőségü sertést, akkor semmiféle elvi határozat nem fogja őt arra kényszeriteni, hogy a drágábbat vásárolja. Ugy is történt. Hogy pedig a bizományosok is kitarthassák azt a pár napot, amig a hentesek készlete tart, arról a hatóság gondoskodott. Meg tett minden intézkedést. Elengedte a szállásdijat, leszállitotta az eleségdijat, sőt bizonyos körülmények mellett megengedte, hogy a bizományosok maguk vágják le a sertést. Ezekkel az intézkedésekkel lehetővé tették a tulajdonosnak, hogy nyugodtan várják meg, amig a hentesek készlete elfogy és a készlettel együtt elpárolog az elvi határozat is. Ez már meg is történt. E héten már éppen olyan élénk volt az uj konzumvásár, mintha a hentesek határozatukat meg sem hozták volna.

Hisszük, hogy a hentesek a megtörtént dolgokból le fogják vonni a tanuságokat. Valószinüleg belátták már, hogy semmi komolyság nincsen abban, ha nagy hangon olyan határozatokat hoznak, a melyekről ők maguk legjobban tudják, hogy meg nem tarthatják. Megtanulták bizonyosan azt is, hogy sem a közönséget, sem a hatóságot nem lehet nagyhangu határozatokkal megrémiteni s hogy a közönség is, a hatóság is elég erős arra, hogy a jogosulatlan támadásoknak ellentálljon s a maga érdekeit megvédelmezze. Kétségkivül elismerés illeti a hatóságot, hogy a hentesek által támasztott zavaros helyzetben nem kapkodta el a dolgott, hanem higgadt megfontolással tette meg azokat az intézkedéseket, a melyek a közönség jogos érdekeinek megvédelmezésére szüksegesek voltak. Május első napjai közélelmezésünknek nehéz napjai voltak. Tüzpróbát kellett állaniok a közélelmezési ügy intézőinek. Tisztességgel, becsülettel megállották. A legnehezebb napokban is biztos kézzel tették meg az intézkedéseket s hogy helyesek voltak az intézkedések, hamarosan bebizonyitotta az eredmény. Hogy egy ilyen intézménynek a megnyitása s régi szokásnak a megváltóztatása nem megy minden baj nélkül, az előre látható volt. De a kik emlékeznek azokra a zavaros napokra, amikor a szarvasmarha-közvágóhidat megnyitották, azok kénytelenek konstatálni, hogy most sokkal nyugodtabbban történt meg az uj rendbe való átmenet, pedig a hentesek sem agitáltak kevesebbet, mint annak idején a mészárosok. Hogy mégis igy történt az első sorban a hatóságnak az érdeme, amely mindenről gondoskodott, hogy a jogos érdekeket minden irányban megvédelmezhesse. A nehéz időkön szerencsésen átestünk, a hentesek megtették a az utolsó próbát, szerencsére ezt is eredmény nélkül. Most már bizonyosan be fogják látni, hogy a tüntetés, a hangos és üres lárma nem a komoly mesternek való s mesterségüket ugy fogját megváltóztatni, hogy az minél jobban beilleszkedjék az uj rend kereteibe. A szarvasmarha-közvágóhid sem tett tönkre egyetlen egy mészárost sem, megélhetését s keresetképességét semmiféle irányban nem hátráltatta, sőt megkönnyitette. A sertésközvágóhid sem fog ártani a henteseknek, ha komoly mesterekhez illően nem követik vakon azt az egy-két lármás agitátort, hanem komolyan folytalják a mesterségüket.

A tananyag.

A tananyag münyelven az a sok tudni való, a mit az iskolás gyermekek agyának egy esztendőben megkellene emészteníe. Az idők során azonban a tananyag évről-évre annyira növekedett, hogy ma már nincsen olyan gyermeki agy, a mely be tudná fogadni Már az elemi iskolákban annyi mindent követelnek a 8—10 éves gyermekektől, hogy felnőtt embernek is elég volna. A következménye azután, hogy a gyermek nem tudja megérteni, fölfogni a sok mindenféle tudományt, semmit alaposan megtanulni nem tud. A pedagógusok s köztük első sorban maguk a tanitók már évek óta hirdetik irásban és szóban, hogy lehetetlen feladatot háritanak reájuk, mikor azt kivánják, hogy annyit tömjenek a gyermekek agyába, a mennyi ott meg nem fér. Legjobban és legjogosabban panaszkodnak azonban a szülők, a mikor látják, hogy a hatnyolc éves gyermeket, erejét sokszorosan meghaladó munka elé fogják, hogy a gyermek, ha csak felületesen is megakar felelni a kötelességének, egész esz-

tendőn át egy percre sem mozdulhat ki a szobából, soha nem szivhat egy kis friss levegőt, soha nem játszhatik. Ezzel azután hamarosan kiölik belőle a jó gyermeki kedélyt s már kis korában masinává lesz. Ez az egyik fő oka, hogy a fővárosban az iskolás gyermekek olyan ijesztően sápadtak, vérszegények.

A közoktatási bizottság egyik legutóbbi ülésén *Havass* Rezső dr. tette szóvá a gyermekeknek egészségtelen tulterhelését.

Bárcy István dr. tanácsos igazat adott neki. De nem elégedett meg ennyivel, hanem mindjárt kijelentette, hogy a legkomolyabban foglalkozni fog a dologgal s ha lehet, már a jövő iskolaévben megteszi a szükséges reformokat.

Ime egy kérdés, a mely a maga egész valójában mutatja, mennyire igaza volt Bárcy István tanácsosnak, a mikor föltétlenül megbizható pedagógust, városi tanfelügyelőt kért maga mellé. A tananyag dolga kizárólag pedagógiai kérdés, a melyet csak adminisztrativ módon elintézni nem lehet. Ha volna ma az ügyosztályban egy megbizható szakember, az rövid uton megtehetné mindazokat a reformokat, a melyek a tanitás hátránya nélkül megtehetők. Kétségtelen, hogy akkor már a jövő iskolaévben sok fölösleges és céltalan tehertől szabadulna meg az a nyolcvanezer szegény gyermek, a kik az iskola padjaiban görnyednek a terhek alatt, a miket gyönge szervezetük meg nem bir.

De hát a városatyák ebből is személyi kérdést csináltak. Megbuktatták az uj intézményt, mert az ellenőrizhetetlen kósza hir egy olyan nevet kapott föl, a mely nem tetszett néhány városatyának. A mit a pedagógus rövid uton az ügyosztályban megtehetett volna, azt most hosszabb uton kell elérni s nem tartjuk lehetőnek, hogy már a jövő iskolaévben gyakorlati eredménye legyen a tervnek. Még egy esztendeig kell tehát a gyermekeknek megbirkózniok olyan terhekkel, a melyekkel megküzdeni nem tudnak, s a melyek jelentékeny részére semmi szükségük nincsen, mert csak a bürokratizmus rakta rájuk.

Az adott viszonyok mellett kétségtelenül legjobb és legcélravezetőbb az a megoldás, a melyet Bárcy tanácsos tervez. A fővárosi iskolák tantestületeit hivja föl, hogy adjanak véleményt, mit és hogyan kell és lehet sürgősen reformálni, hogy a gyermekek a fölösleges terhektől megszabaduljanak. A tanitók legjobban tudják, hogy hol a hiba, legjobban tudják, hogy menynyit birnak meg a gyermekek egészségük veszélyeztetése nélkül. Bárcy tanácsos pedig arra való ember, hogy a tanitók javaslatából kivegye azt, a mit megvalósitani lehet.

Nyolcvanezer gyermeknek, az egész jövő generációnak nevében kérjük, hogy sürgősen oldják meg a kérdést, hogy ha már a most következő iskolaévben nem lehet megvalósitani, legalább a rákövetkező évben mentsék meg a gyermekeket a fölösleges tulterheléstől.

Budapest — Nagy Budapest.

Irta: **Palóczy Antal.**

Az utóbbi két évtizeden át Budapesten honosult óriási épitkező tevékenységet néhány év óta ijedelmes pangás váltotta föl. Csaknem teljesen szünetel a magánépitő tevékenység s a székes-főváros, a kormány épitkezései, noha a korábbi évekéhez képest némi lendülettel haladnak, nem elegendők arra, hogy a megcsappant magán-épitkező rendet pótolja. Van ugyan kilátásba helyezve, igérve elég nagyszabásu és terjedelmes alkotásnak a foganatositása, amelyhez ha hozzáfognának, a munkahiányt kesergő épitőiparon lendithetnének; igy pl. az uj műegyetem épitkezését, több miniszteriumi épület, a dunai kikötők, a városi fürdők stb.

Sőt a piac a pénznek sincsen szükiben, hiszen a kamatláb még talán sohasem volt oly alacsony, mint most.

A vállalkozás azonban mégsem tud megindulni némileg azért is, mert a bankok, a kik néhány évvel ezelőtt még teli marokkal adták az épitkezési hitelt, most bizalmatlan tartózkodással vannak s a pénzt — dacára az olcsó kamatlábaknak — csak igen szüken mérik.

Budapest rohamos épitési fejlődésében tehát — remélhetjük — csak rövid ideig tartó nyugalom, elernyedség állott be.

A korábbi lázas tevékenység annyira lekötötte az épitést vezető hatóság munkakészségét, igényelte intézkedését az épités mindennapos részletek dolgában, hogy ezek mellett a nagy kezdeményezésekre, általánosb, iránytjelölő tervezésekre nem maradt alkalom és idő.

Azonban nem magyarázza ez eléggé, hogy a Fővárosi Közmunkák Tanácsa miért tartózkodik a belváros szabályozási művelete óta minden nagyobb kezdeményezéstől A kezdeményezés hiányának okát inkább abban véljük találni, hogy a Tanács a kelleténél többet bibelődik az apró dolgokkal, oly részlet- és köz-ügyekkel, amelyek talán müködési keretéhesem tartoznának. Igy hisszük, hogy nem volna szükseges, hogy a Közmunka Tanács minden épitési engedélyt maga intézzen el, nem kellene, hogy ő még minden utcai petróleumos lámpák fetállitását engedélyezze és számukat evidenciában tartsa, sem nem képezi méltó tárgyát az egy- és két-fogatu bérkocsiállomások helyének a kijelölése. stb.

Ezek az aprólékos dolgok kelyett mi inkább azt várnók tőle, hogy csak a nagy iránytadó eszmékkel, alkotásokkal foglalkozzék, hogy a főváros területeinek tervszerü beépitését intézze s a sz.-fővárosra hagyja, hogy a megalkotott épitésügyi szabályzat effektuálását, az épitési engedélyek tekintetében való kezelését s az egyéb fentemlitett kisebb dolgokat teljesen a maga hatáskörében intézze el.

Épen, mert nélkülözzük a sz.-főváros épitésének irányitásában a nagy eszméket, az elvi megállapodásokat, tapasztaljuk most azt, hogy csodálatosnál csodálatosabb inditványok és javaslatok merülnek föl, a melyek az épitési pangás eloszlását is célozzák.

Tapasztalni vagyunk kénytelenek ezt az anomáliát, hogy akkor, a midőn Budapest rengeteg kültelkei még teljesen felhasználatlanul vesztegelnek, a midőn a mellett a város területén kivül napról-napra szaporittattak ujabb meg ujabb kitelepitések, akkor előállnak egyesek, testületek, sőt utóbb Pestvármegye hatósága is, hogy egyesiteni kell Budapesttel a tőszomszédságában levő községeket és telepeket és azokkal Nagy-Budapestet létesiteni.

Indokul hangoztatják, hogy a külföld fejlődő hatalmu fővárosai, mint Bécs, Berlin, Páris, London példája is amellett szól, hogy a nagyváros csak ezen az uton, a külközségek becsatolása révén állhat elő.

Szembe kell szállnunk ezzel az eszmével, azért, mert egészen helytelen, a helyi körülmények és viszonyok teljes tájékozatlanságán alapul, mert csak hallomáson nyugvó, de meg nem értett jelszónak gondatlan ismétlésén épül fel. Szembe kell szállnunk vele, mert egyre felmerül és tartja magát az a hir, mely Uj-Pestnek Budapesthez való csatolását bevégzett ténynyé állitja oda. Nohát, mint a városépitéssel évek óta foglalkozó szakember, mint olyan, aki Budapest helyi körülményeit alaposan ismerem, de ép ugy a fentemlitett külföldi nagyvárosokét, azzal a fohásszal kezdem, hogy a magyarok istene őrizze székesfővárosunkat e csapástól.

A külközségek bekebelezésével ugyanis, nem hogy megalkothatnók Nagy-Budapestet, hanem a biztos romlásnak tennők ki a fejlődésnek induit szép Budapestet.

Hisz Budapest terjedelem dolgában Bécset, Berlint, Párist, mindegyiket már messze túlszárnyalta. Budapest területe már jóval nagyobb (2000 házzal) mint Nagy Bécs és csaknem 3-szor akkora, Berlinnél, Párisnál is.

Székesfővárosunk mai területkiterjedése unos-untig elegendő arra, hogy itt kényelmesen 4 milliónyi lakosság elhelyeztessék. Minek tehát a nagy terület, minek azt még szaporitani, a mikor oly ziláltak a városépitő viszonyaink, hogy a jelenlegi három negyed milliónyi lakosságot sem tudják itt ugy elhelyezni, hogy a lakásdrágaság alatt ne görnyedjen.

Müveljük ki, épitsük ki észszerüen és tervszerüen először a saját rengeteg területünket, tegyük azt lakhatóvá, a külterületeket hozzáférhetőkké és alkalmasakká arra, hogy nagyvárosi igényeknek megfeleljenek.

Városépitő gondviselésünk Budapest mai rengeteg területével nem tud és nem képes megküzdeni, anyagi és szellemi tehetsége elégtelennek bizonyult arra, hogy Budapest lakosságának helyben maradását biztositsa, vándorlásra, kiköltözködésre hajtja, uj telepek létesitésére, de nem azért, mert itt nem volna elég területünk, hanem azért, mert épitési és telepadási viszonyainkat itt nem birja és nem birta rendezni. Pedig Budapestnek itt a helye, ne tereljük azt természetellenes módon ki a homokpusztába.

Majd ha Magyarország székesfővárosának népessége eléri a négy milliót, akkor is csak arról lehet szó, hogy nagyobbitsuk területét a külközségek bevonásával, de ma ily gyér népesedési viszonyok mellett ujabb rendezetlen városterülettel szaporitani a székesfővárosnak rendezésre utalt külterületeit a legnagyobb szerencsétlenségnek, valóságos elemi csapásnak minősitendő.

Ne ámittassuk magunkat hamis jelszókkal és a mienktől teljesen elütő viszonyok miatt, másutt végbement műveletet megfontolás nélkül ne utánozzuk és majmoljuk puszta hiuságból.

Budapest forgalmi viszonyainak rendezése.*)

Irta: **Lukács Lipót** mérnök.

Székesfővárosunk forgalmi viszonyainak rendezetlensége közismeretes és a rendezés szükségességét és sürgősségét ma már az illetékes hatóságok és a társadalom minden rétege feltétlenül elismerik. A jelenlegi berendezések hiányai rövid vonásokban a következők: a vasuti állomások fejállomások, és nincsenek egymással szoros összefüggésben; a pályaudvarokba betorkoló vasutak pályateste az egyes városrészeket egymástól élesen elkülöniti; a mozdonyok füstje egész kerületek levegőjét megfertőzi; a személypályaudvarok teljesitménye tovább nem fokozható és a teherpályaudvarok berendezése már a jelenlegi teherforgalmat is alig képes lebonyolitani; végül pedig a városi vasutak nem állanak szoros kapcsolatban a fővasuti pályaudvarokkal.

A máv igazgatósága a helyzet magaslatán állva, már évekkel ezelőtt legjobb szakerőit bizta meg a kérdés tanulmányozásával és ma már hir szerint az általános rekonstrukczió tervei a kereskedelemügyi miniszteriumban készen állanak a parlamenti tárgyalásra. Ezt megelőzőleg bizonyára az összes illetékes tényezőknek alkalma fog nyilni arra, hogy a közérdekü, nagy stilü alkotáshoz komoly észrevételeket füzzenek. A pénzügyi viszonyok kedvező alakulatát bizonyára nem fogja elmulasztani a kereskedelemügyi és pénzügyi kormány s igy remélhetőleg nemsokára megindulhat a fővárosi iparosvilág által is várva-várt épitkezés.

E tervezetet a dolog természetéből kifolyólag egyelőre még titokban tartják és igy arról bővebben ez alkalomból nem szólhatunk, de az eszmék tisztázásához nagy mérvben hozzájáruló, most megjelent két müvet nem hagyhatjuk e helyütt figyelmen kivül.

Dr. Zielinski Szilárd jeles magánmérnök és müegyetemi magántanár, a Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet mult évi pályaudvari vitájának volt előadója, terjedelmes és szép képekkel illusztrált könyvbe foglalta az e kérdésre vonatkozó tanulmányait és eszméit. Szerző „Budapest forgalmi viszonyainak rendezése és a központi fővasut terve“ cimü könyvében a legjobb tudása és teljes meggyőződése szerint ismerteti a főváros jelenlegi forgalmi viszonyait és külföldi példák ismertetése kapcsán arra konkludál, hogy forgalmi viszonyaink az általa tervezett központi fővasuttal a beláthatlan jövőig teljes megelégedésre rendezhetők volnának.

A központi fővasut tervezete szerint a főváros beépitett területén kivül két nagy szerelő pálya-udvar létesülne. Az egyik (az északi) a jelenlegi Rákosrendező pályaudvar helyén, a másik (a déli) pedig Kőbányán tul épülne. E két pályaudvart 4 vágányu földalatti (alagutszerü) vasut kötné össze, mely a Váci-körut, Károly- és Muzeum-körut s az Üllői-ut alatt vezetne át a város sulyvonalán. Közben a Deák-téren,

*) A *Gazdasági Mérnök* jubileumi albumából.

a Kossuth Lajos-utca sarkán és az Üllői-uti laktanya előtt földalatti állomások létesülnének, a melyek fölé diszes szállodák épülnének. A négy vágány közül 2 a távolsági, 2 pedig a helyi forgalom lebonyolitására szolgálna, és szerző szerint e 4 vágány a személyforgalom gyors lebonyolitását hosszu ideig biztositaná.

A tervezet szerint a Nyugati, Keleti és Köbánya alsó pályaudvarok megszünnének; a jelenlegi teherpályaudvarok a Nyugati pályaudvar kivételével fenntartandók volnának, mely utóbbit a jelenlegi Lipótvárosi teherpályaudvar pótolhatná. A nyugati pályaudvar helyén főpostaépület volna emelendő, melytől a postát külön alagutban szállitanák az éjszaki szerelő-pályaudvarra. A szerelő-pályaudvarok egyikébe érkezett vonat gőzmozdonyát lekapcsolnák és a vonat élére állitott elektromos mozdony vontatná az utasokat a városon keresztül a másik szerelő-pályaudvarra és onnan tovább. A fővasuthoz szerző városi vasuthálózatot is tervez.

Az összes befektetési költséget szerző legfeljebb 80 millió koronára becsüli, mivel szemben 74 millió korona a felbontandó létesitmények és a visszanyert területek értékében, az üzemi és fenntartási megtakaritásokban megtérülne. Szerző szerint tehát 6 millió korona tőkével lehetne e nagyszabásu munkát végrehajtani.

A könyv érdemleges méltatására e helyütt nem terjeszkedhetvén ki, egyelőre még csak annyit jegyzünk meg róla, hogy egyéni becsén kivül avval is nagy szolgálatot tett az ügynek, hogy alkalmat adott Kain Albert máv. főmérnöknek, számos alagut jeles épitőjének arra, hogy ugyanoly cim alatt a napokban megjelent könyvében tanulságos és megdönthetlen érveken alapuló reflexiókat füzhessen a központi fővasut tervezetéhez.

Kain Albert könyvének tartalmát szerényen reflexióknak minősiti, pedig müvének számos részlete magában véve is becses és önálló tanulmány. A könyv célja az, hogy érvek és számadatok sulyával kimutassa, mennyire nem váltaná be a Zielinski tervezte központi fővasut a hozzá füzött reményeket. A csinosan kiállitott könyv szerzője a cáfolásnak azt az igen ügyes módját alkalmazza, hogy pontról-pontra kimutatja a Zielinski tervezete és a Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet mult évi határozata közt észlelhető ellentéteket, de itt-ott az érvek meggyőző erejével magának emlitett határozatnak egyes pontjait is birálat tárgyává teszi, kimutatván, hogy az azokban foglaltak fővárosunk speciális viszonyainál fogva mereven be nem tarthatók.

A főváros helyes térképének bemutatásával bizonyitja, hogy a központi fővasut nem fekszik a főváros duna-balparti részének sulyvonalában, mert a sulyvonal jelenleg a nagykörutba esik, a város későbbi fejlődésével pedig folyton közeledik a Keleti pályaudvarhoz. A Zielinski által példaképpen felhozott vasutak nagyobbrészt kövezet alatti vasutak s igy sokkal olcsóbban voltak előállithatók, mint az alagutszerüleg tervezett központi fővosut. Kain a horribilis költségekre való tekintettel nem tartja szükségesnek, hogy a városban átmenő vasut alagutban vezettessék, mert hiszen a háztömbök fölött vezetett vasut egyrészt az utcák képét nem disztelenitheti, másrészt pedig sokkal olcsóbb is a földalatti vasutnál.

Nagy hátrányául rójja fel Kain a központi fővasutnak azt is, hogy a déli szerelőpályaudvar egyes betorkoló vasutvonalakra nézve fejállomást képez, és felsorolván e hiány megszüntetésének lehetséges módozatait, kimutatja, mily nagy áldozatokkal járna ezek bármelyikének alkalmazása. Az elektromos vontatás költségesebb a gőzvontatásnál és igy e tételnél megtakaritásról szó sem lehet. A forgalmi stasztika adataival Kain kétséget kizárólag igazolja, hogy a 4 vágányu vasut a távolsági és helyi forgalmat már ma sem volna képes lebonyolitani, később pedig az alagut nem volna bővithető. A postaszállitásra szolgáló alagut is nagy költségeket okozna

Ismertetvén a teherpályaudvarok jelenlegi teljesitőképességének elégtelen voltát, rámutat arra, hogy a központi fővasuttal kapcsolatban nagy teherpályaudvart kellene létesiteni, mert a Lipótvárosi teherpályaudvar csak igénytelen teherforgalom lebonyolitására alkalmas.

Kain szerint legalább is hatvágányu földalatti vasutat kellene épiteni, melynek összes költsége 261.62 koronát tenne ki. E nagy tőkével szemben Kain kimutatása szerint nem mutatkozik oly nagy ellenérték, mint azt Zielinski számitja, ugy, hogy a tervezet megvalósitása nagy áldozatokat róna az adózó közönségre.

A főváros forgalmi viszonyai iránt érdeklődők kiváló figyelmére tarthat igényt a könyv zárszava.

A pótlékok.

A főváros alkalmazottai által igényelhető élelmezési, ügyleti, épités-müvezetői, ellenőrzési és utazási dijakról a közgyülés mult évi junius 12-én szabályrendeletet alkotott, a melyről a belügyminiszter most igy nyilatkozik:

Általában helyesnek és célszerünek tartja a miniszter, hogy a közigazgatás érdekében teljesitett hivatalos szolgálat, a mennyiben az illető közeg szokásos életrendjének megváltoztatását teszi szükségessé és rendkivüli kiadásokkal jár, a központi pénztár által dijaztassék s e ként az eddigi önkényes eljárás szabályoztassék. De ezen dijazás nem képezheti az illető közegek mellékjövedelmét, hanem csakis a tényleg teljesitett különleges hivatalos kiadások és teendők méltányos és megfelelő kártalanitása lehet.

Ennélfogva: törlendő az, hogy a törvényhatósági bizottság tagjai is igényt tarthatnak e dijakra, mert ez a bizottsági tagság tiszteletbeli jellegével nem fér össze, s mert ma sem igényelhetnek ilyent. A közgyülés különben minden egyes esetben kiküldhet olyan bizottsági tagokat, kik akár a lakás közelsége, akár egyéb körülmény folytán legkevesebb kiadást okoznak.

Törlendő az, hogy élelmezési dij akkor is jár, ha az alkalmazott délután kezdődő és estig tartó szolgálatot teljesit, mert a szervezési szabályrendelet szerint rendkivüli munkák teljesitésére minden alkalmazott dijazás nélkül köteles. A dijak megállapitásánál alapul vehető törzsfizeteshez semmiféle pótlék hozzá nem számitható. Egyesitendő az élelmezési és üzleti dijak szabályzata, vagy pedig az ügyeleti dij helyett, éjjeli szolgálati dij, elnevezés alkalmazandó. Az utazási napi-

dijak igy határozandók meg: polgármester 24 korona, alpolgármesterek 16 korona, 2000—4000 korona fizetéssel: 10 korona, 2000—1400-ig terjedő fizetésnél 7 korona, 1400-ig és dijnok 6 korona, altiszt 4 korona, szolga 3 korona. Repraesentationalis kiküldésnél a tanács szabja meg a dijat, de az a napidij $1^1/_2$ szeresénél nagyobb nem lehet. Szolgát utazásra csak a polgármester, alpolgármester s az árvaszéki elnök vihet. Az utiszámlát igényvesztés terhe alatt 14 nap alatt a polgármesternek be kell mutatni. Fiakkert csak polgarmester, alpolgármester tanácsos s a legalább 5000 korona törzsfizetésü tisztviselők használhatnak, a többi csak konflison kocsikázhat. Kivéve ha repraesentációs kiküldetése van. — Fölhivja több kisebb észrevétel után a miniszter a fővárost, hogy a szabályzatot módositsa, s ő akkor jóvá hagyja.

A Dob-utca.

A fővárosnak legnépesebb, de egyuttal legegészségtelenebb negyede az Erzsébetváros. Apró zig-zug utcái még a levegőt sem eresztik be az Erzsébetvárosba. Mintha nem is a fővárosban lenne az a negyed. Elhanyagolt, piszkos. Idegent nem vezetnek oda, de ha véletlenül oda kerül, örül ha menekülhet s ugyancsak furcsa fogalmat alkot magának arról, hogy miért akar Budapest világváros lenni.

Márkus József főpolgármester tette meg az inditványt a közgyülésen, hogy a Dob-utca szabályozásával levegőt és világosságot vigyenek be a kerületbe. A közgyülés egyhangulag elfogadta az inditványt s a mérnöki hivatalt utasitották, hogy záros határidő alatt csinálja meg a szabályozási tervet. A mérnöki hivatal egész halom tervet csinált. Annak idején részletesen ismertettük és méltattuk a terveket. A közgyülés egyik tervet sem fogadta el, hanem *Czigler* Győző inditványára azt határozta, hogy a Dob-utcát tizenhét ölre szélesiti ki.

A kérdés az volt, hogy ki fizesse a szabályozás költségét. Maguk az inditványozók is, akik pedig nagyon komolyan kivánták a szabályozást, elismerték, hogy az ut szabályozására a fővárosnak nincsen pénze, de a szabályozás végrehajtása nem is az ő feladata és kötelessége. Az 1870. évi X. törvény világosan megmondja, hogy a szabályozások végrehajtása a közmunkatanács föladata. Andrássy Gyula gróf kizárólag azért alkotta meg a közmunkatanácsot, mert belátta, hogy a rohamosan fejlődő főváros a maga erejéből nem tudja megoldani a nagyobb szabályozási kérdéseket. Ezért vont el bizonyos jövedelmeket a fővárostól s utalt a közmunkatanácsnak. Jogos föltevése és követelése volt tehát a fővárosnak, hogy ha a közmunkatanács is szükségesnek tartja a szabályozást, meg fog felelni törvényes kötelezettségének s a szabályozást végrehajtja.

A közmunkatanács azonban most a duzzogó gyermek szerepét játsza. Hogy a főváros a terjedékegyezséget megszüntette, egyszerre világossá lett, hogy a közmunkatanács törvényes föladatának megfelelni nem tud Bevallani természetesen nem akarja s azért a duzzogó gyermek módjára visszavonul s nem avatkozik a dologba. Tessék a fővárosnak boldogulni a hogyan tud. A nagytekintetü közmunkatanács megelégszik azzal, hogy ahol csak lehet, tovább játsza a kerékkötő szerepet. Urihivatal lesz ezután a közmunkatanács, amely majd a politikai tekintetekből fog táplálkozni. Igazán gyerekesen kicsinyes az az érvelés, amit a közmunkatanács a Dob-utca szabályozásának a kérdésében produkál. Egyetlen komoly argumentum nincsen benne.

A közmunkatanács — igy szól a jelentés — azon a nézeten van, hogy miután a Dob-utca ma helyenként alig 4 öl széles, nem férhet kétség ahoz, hogy kiszélesitése kivánatos sőt szükséges. A kiszélesités ellen tehát sem általában, sem az ellen nincs elvi kifogásá, hogy 12 ölre történjék. Vajjon az épitkezések alkalmával esetről-esetre fokozatosan leendő végrehajtás módozata alkalmas-e a kitüzött cél elérésére, e részben a közmunkatanácsnak aggályai vannak ugyan, mert a mostani utcavonaltól 8 öllel hátrább menni, ezt a birtokosok önszántukból alig fogják megtenni, mégis ha a székesfőváros más véleményben van, szándékának megvalósitása elé ebből a szempontból sem kiván akadályt gördíteni. Hogy azonban a kiszélesités iránt végrehajtásra alkalmas határozat jöhessen létre, ennek az ügy jelen állásában még tisztába hozandó előfeltételei vannak. Nevezetesen szükséges, hogy a székesfőváros arról, amit közgyülési határozata szerint kontemplál; pontos szabályozási térrajzot mutasson be, hogy necsak az eszme, hanem a keresztülvitel is, a maga összes részleteivel és következményeivel látható és megitélhető legyen. Miután továbbá a székesfőváros kijelentette, hogy a kiszélesitéssel járó költséget nem viseli, másfelől pedig a terjedékegyezmény megszünése folytán a telkekből elvonandó területek beváltására a közmunkák tanácsa általában nincs kötelezve és a fővárosi pénzalap jelen viszonyai között sem erre, sem az egészben megszerzendő ingatlanok kisajátitására nem vállalkozhatik; ennélfogva szükséges, hogy a kezdeményező székesfőváros a költség kérdéséhez már előzetesen valamely megfelelő megoldást találjon, mert a szabályozást akarni, másfelől pedig a költséget reá már eleve megtagadni, ez kétségtelenül nem bázis arra, hogy a szabályozás elhatározható legyen. Kérést intéz tehát a közmunkatanács a fővároshoz, hogy az emlitett hiányokat pótolja. A mi végül a szabályozás alá eső telkekre kivánt 30 évi rendkivüli adómentességet illeti, a székesfőváros nincs ráutalva a közmunkák tanácsa közvetitésére, hanem egyenesen fordulhat a kormányhoz és ez megfelelőbbnek is látszik, mert a kezdeményezés tőle eredvén, mindenkép a leghivatottabb arra, hogy az ügyet ezen vonatkozásában is képviselje.

A Gozsdu-féle alapitvány Dob-utcai telkén kétemeletes ház épitésére a fővárosi tanács elutasitó határozata ellenben felebbezéssel kéri az engedélyt s ezt már külön is szorgalmazza. Természetes, hogy ezen épitkezés érdemleges elintézése egyenesen attól függ, minő megoldást kap az utca kiszélesitésének kérdése. Miután ez a megoldás a fentiek szerint a főváros kezébe van letéve, a fölebbezést és a sürgető kérvényt a tanács oda teszi át, egyrészt annak jelzéséül, hogy az elvi kérdés sürgős eldöntést igényel, másrészt a végből, hogy a szabályozás iránt létrejövendő megállapodáshoz képest a kérdéses épitési ügy elintézésére a főváros esetleg ujabb előterjesztést tegyen.

Igy szól a közmunkatanács jelentése, amiből te-

hát világos, hogy a közmunkatanács nem törődik semmivel. Ugy látszik, megfeledkozik arról, hogy a szabályozások végrehajtása neki törvényes kötelessége.

Még érdekesebb azonban a Gozsdu alapitvány épitési engedélyének ügye. A főváros mint első foku hatóság a kérelmet elutasitotta. A fél fölebbezett. S a közmunkatanács mint másodfoku hatóság, ahelyett hogy meghozta volna határozatát, a fölebbezést a fővárosnak küldi meg. A tendencia világos. A közmunkatanács nem akart szint vallani. Nem akarja megadni az engedélyt, mert nem hajlandó magára venni a felelősséget, hogy megakadályozta a Dob-utca szabályozását, amit maga is föltétlenül szükségesnek tart. De meg sem tagadta, nehogy ezzel beleavatkozzék a szabályozási kérdésbe s kénytelen legyen a törvény alapján a szabályozást végrehajtani. A fővárosnak pedig ahoz a fölebbezéshez semmi köze nincsen. A főváros mint elsőfoku hatóság meghozta a határozatát, a fél a törvény alapján a közmunkatanácshoz fordult, tessék annak dönteni másodfokban, hogy szükség esetén a főváros vagy a fél igénybe vehesse a harmadfoku hatóság döntését. Meggyőződésünk szerint a főváros leghelyesebben akkor cselekszik, ha visszaküldi a fölebbezést, amelyhez semmi köze nincsen. Határozzon benne a közmunkatanács s határozatáért viselje ő a felelősséget.

A főváros közegészségi állapota.

A tiszti főorvosi hivatal beterjesztette a tanácshoz a székesfővárosnak március hónapban volt közegészségi állapotáról szóló jelentését, a melyből fölemlitjük a következőket :

Általában véve, a közegészségi állapot kedvezőnek mondható, mert — noha a fertőző betegségek s különösen a kanyaró esetei szaporodtak — a halálozások arányszáma nem változott, sőt március hónapban kevesebb halálozás történt, mint februárban. Himlő esete nem fordult elő. Élve született 2051 gyermek, meghalt 1195 ember s igy a szülések többlete 856.

Az elmebetegek száma a következő : a Lipótmezőn levő állami intézetben 1212 elmebeteget ápoltak, az Angyalföldön levőben 358-at, az irgalmasoknál 6, a — megfigyelő osztályon 180, — a Schwarzer-féle intézetben 169 elmebeteget.

Március hónapban 987 elhagyatott és talált gyermeket ápoltak hatóságilag. A gyermekeket tartó egyének mind el voltak látva hatósági engedélylyel.

Beszámol a tiszti főorvosi hivatal jelentése arról a sok százra rugó vizsgálatról, a melyet a tiszti orvosok a piacokon, kávéházakban és kávémérésekben, vendéglőkben, mészárszékekben, boltokban, pékmühelyekben, iskolákban, fürdőkben, kaszárnyákban stb. teljesitettek. Természetes, hogy sok rendellenességre is akadtak, a melyekért a büntetést a főváros hatósága szabta ki.

Beoltottak 74 fiut és 52 leányt; ujra oltottak 12 fiut és 7 leányt.

Öngyilkosság március hónapban 25 történt. Az öngyilkosság módjai : 17 esetben agyonlövés, 4 esetben akasztás, 3 esetben mérgezés, egy esetben vizbeugrás. A Dunából öt holttestet fogtak ki. Exhumálás három esetben történt. Holttest-szállitásra 15 esetben adtak engedélyt.

A fertőtlenitő-intézet nagy- és közhasznu tevékenységet fejtett ki. Gőzzel fertőtlenitettek március hónapban 15.904 darab tárgyat s az intézet 197 fertőző beteg-szállitást végzett.

Az állategészségügy, mert fertőző állatbetegedések nem fordultak elő, jónak mondható. Megsemmisitettek a gyepmesteri telepen 56 lovat, 23 szarvasmarhát és 163 kóbor ebet.

A közvágóhidon levágtak március hónapban 36.092 darab állatot; ezek közt szarvasmarha volt 7987, borju 10.433, birka 17.672.

A tiszti főorvos több tárgyban intézett a tanácshoz előterjesztést, igy az oltási ciklus beosztása tárgyában, a sacharin vizsgálatokra, az oltónyirk fölhasználása s a sertésházba föllépett vörheny-esetek tárgyában.

Kanyaró miatt tiz elemi iskolai osztályt és két kisdedóvót zártak be, két-két heti időre.

A sertésközvágóhid.

A főváros a mult héten egy igazán modern berendezésü intézménynyel lett gazdagabb. Sokat vitatkoztak az uj intézmény miatt az érdekeltek, de hogy milyen az uj közvágóhid, arról keveset szóltak még. Érdekesnek tartjuk, hogy olvasóinknak bemutassuk az uj intézményt.

A sertésközvágóhid és sertésvásár telepe a székesfőváros déli részén, a szarvasmarhaközvágóhid és vásár közelében, a IX. kerületben levő ugynevezett „Alsó bikarét"-dülőben fekszik és ennek azt a részét foglalja el, mely keletről a Mester-utca folytatását képező utvonal, nyugatról a Vaskapu-utca meghosszabbitásába eső utszakasz, északról a légszeszgyárhoz vezető Koppány-utca és végül délről a petroleumfinomitó-gyár előtt elvonuló névtelen utca által határoltatik.

A telek-szabályos és minden oldalról szabadon álló négyszögü és az északi részén létesitendő park területével együtt 30 hektár kiterjedésü. Ebből a parkra mintegy 7 hektár, a tulajdonképeni telepre 23 hektár jut.

A petroleumfinomitó gyártól nyugotra még egy, szintén szabadon álló, tehát a fenti területtel össze nem függő és egész a Kén-utcáig terjedő 4.6 hektár telekrész van fentartva az elkülönitett szállások, illetve a veszteglő számára.

A főelrendezés, illetve a telep egyes részeinek

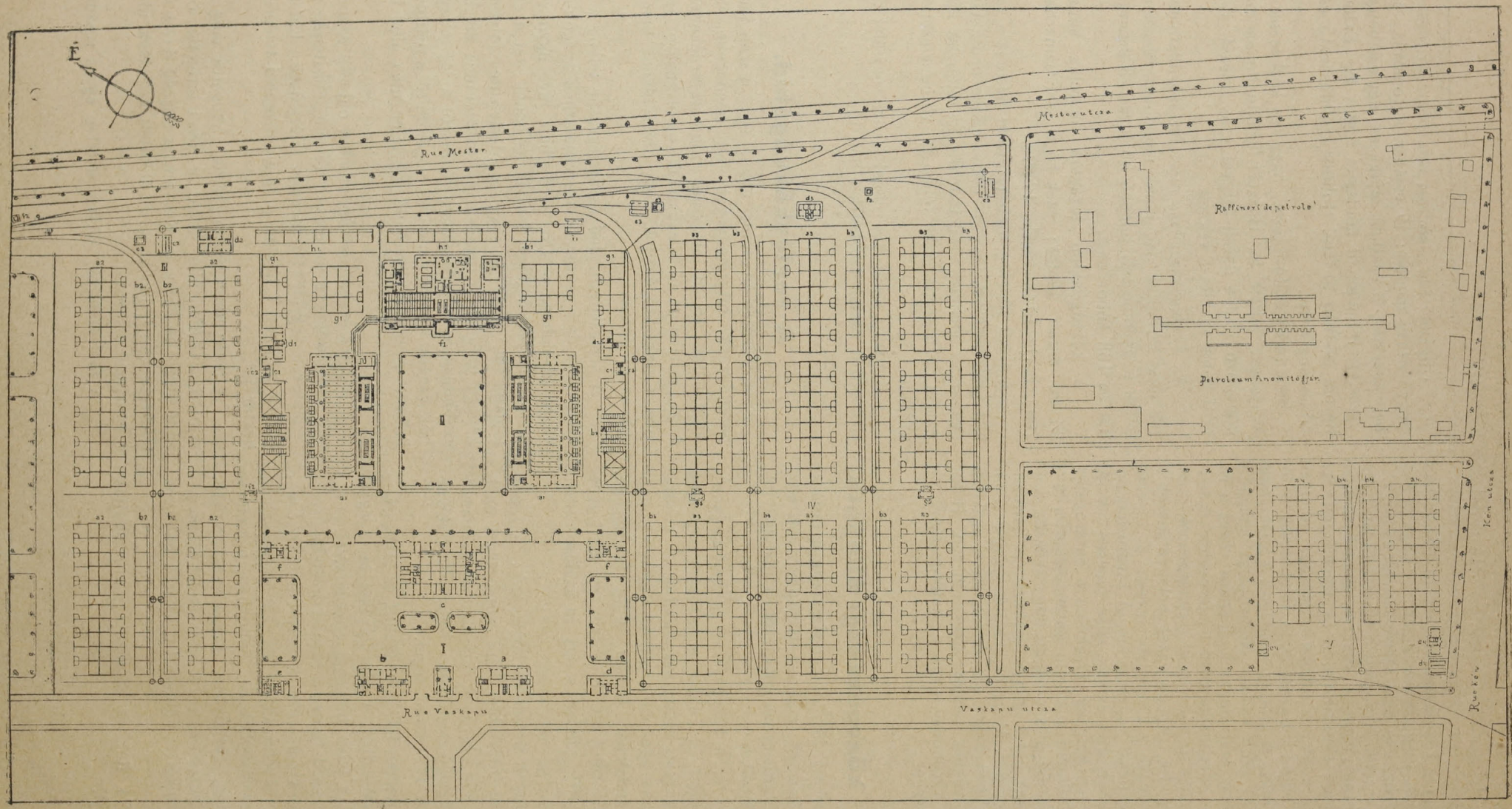

A sertésközvágóhid és sertésvásár helyszinrajza.

I. Előtér. — II. A vágóhid. — III. A konzum-vásár. — IV. A szabadvásár.

csoportosítása akként történt, hogy az előbb jelzett nagyobb területen a tulajdonképeni sertésközvágóhid és a kétrendbeli sertésvásár egymás mellett lett elhelyezve és pedig olyképen, hogy a sertésközvágóhid a középső részt foglalja el. A vágóhidtól északra a zárt-, ugynevezett konzum-vásár, délre pedig a szabadvásár nyerte elhelyezését.

A zárt (konzum-) vásár és a légszeszgyár közötti területen tervezett park, illetve befasitandó tér rendeltetése az, hogy az egész telepnek a város lakott részétől való elszigetelését — különösen a déli szelekre való tekintettel — lehetővé tegye.

Szemügyre véve a közvágóhid által elfoglalt területet, ugy ez két, egymástól elválasztot zárt területet tüntet fel, a melyik közül az egyik és pedig a főbejárat felé eső rész az ugynevezett előteret képezi és az egész telep kezelésére szolgáló épületeket tartalmazza és csak a mögött terül el a tulajdonképeni vágóhid. Ekkép a vágóhid mindkét vásárterületről könnyen megközelithető, az előtérrel, vagyis a kezelési területtel is összefüggésben áll, mely központositott elrendezés a forgalom rendszeres és könnyü lebonyolitása céljából történt.

A telep ugy létesittetett, hogy jövőben akadály nélkül lehessen kibőviteni. A most beépitett terület közel tiz hektár kiterjedésü.

Az előteret, vagyis a kezelési területet tekintve, azon a főbejárattól jobbról balról, az egyik oldalon az igazgatósági épületet, a másik oldalon pedig a hivatalnoki lakóházat látjuk; a kettő közt a kapusház van elhelyezve, mely elrendezés mellett a bejárat és kijárat, egymástól elválasztott két külön kapun át lesz lebonyolitható. Ezen épületekkel egyvonalban, az előtér két mellső sarok részén terveztetett: az egyik oldalon a tüzoltó kirendeltség számára szolgáló épület, a másik oldalon pedig a vágóhidi szennyvizek fertőtlenitésére rendelt épület.

A telep főtengelye irányában áll a kezelési épület a vendéglővel összekötve és ennek közelében, a két oldalon egy-egy állatorvosi épület, mely utóbbiak közül egy-egy, a kétrendbeli vásár területére vezető kapuk mellett van elhelyezve.

A most emlitett három épület teljes terjedelmében készen áll.

A tulajdonképeni vágóhid területén van két különálló sertésvágóhid-épület — csarnokrendszerben való kiképzéssel — a melyek közül jelenleg az egyik teljes kiterjedésében, a másik azonban csak fél hosszában lett felépitve; egy harmadik vágóhidi épület számára a hely — a jövő bővitésekre való tekintettel — fentartatott; ugyanott áll a két kocsiszin-épület, a két szállásmesteri lakóház, mindegyike a megfelelő raktárhelyiségekkel kapcsolatban, továbbá a központi gép-, kazán- és hütőház, magába foglalva még az elkülönitett vágócsarnokot, a huspároló helyiséget és a toronyban a viztartó medencéket és végül két egész és két félereszü tetővel fedett sertésszállás-csoport összesen 20 elkülönitett akollal, mindössze 1400 drb sertés befogadására; mindegyik akol — a kisebb falkák elhelyezésére, illetve a terület jobb kihasználására való tekintettel — a középen alkalmazott válaszfal által két részre van osztva. Az egyes hentesek által csekélyebb számban vásárolt állatok elhelyezésére szolgálnak a tervezve volt, — de kivitelre nem került — lóistállók helyének egy részén létesitett kisebb osztásu fedett aklok; ezek 72 kis akolban összesen 300 darab sertés talál férőhelyet.

A sertésközvágóhidon létesitett további épitményekhez tartoznak még a trágyaház, a két árnyékszék-épület, valamint a külön vasuti rakodó 16 vasuti kocsinak egyidőbeni elhelyezésére.

A vasuti összeköttetés, a teljes vágányhálózattal együtt a későbbiekben külön lesz részletesen ismertetve.

A zárt, vagyis konzumvásáron két sorban lesznek a szükség beálltával különálló szállás-csoportok létesitkétők, de ezekből ezidőszerint csak két szállásépület létesittetett és pedig szintén a középen átmenőleg egyenkint két részre osztott 28 akollal, mindössze kerekszámban 2000 darab sertés elhelyezésére. A szállások egyik hosszoldala mentén a vasuti vágányok haladnak es az azok mellett levő rakodókon át az állatok, az illető oldal mentén fekvő szállásakolba közvetlenül kirakodhatók; a másik oldalon levő akolba az állatok áthajtandók. Ezen vásárterületen épült még két mérlegház és egy külön vasuti összeköttetéssel biró trágyaház.

A szabadvásár területén, mely aránylag véve nagyobb kiterjedésü, négy sorban lesznek a szállásépületek elhelyezkétők, a melyek közül egyelőre szintén csak két szállásépület épittetett összesen 30 akollal, melyek mindegyike ismét két egyenlő részre van osztva és összesen kerekszámban 2100 darab sertés befogadására szolgálnak. Ugy a konzumvásáron, mint a szabadvásáron a szállásépületek hosszoldala mentén vannak vasuti vágányok és rakodók alkalmazva, ugy hogy a sertésszállitmányoknak a vasuti kocsikból közvetlenül az illető akolba való kirakása, valamint azoknak a vagonokba való közvetlen berakása mindegyik szállásakol előtt lehetővé van téve. Mindkét vásárterületen van egy 4000 kg. mérőképességü hidmérleggel felszerelt mérlegház és egy trágyaház, ez utóbbi szintén külön vasuti összeköttetéssel.

A veszteglő épitkezései, mint nem mulhatlanul szükségesek, egyelőre függőben tartattak, a területnek a jövőre való fentartásával, a hol a sertésközvágóhiddal összefüggésben levő és előreláthatólag később keletkező különböző ipartelepek is elhelyezhetők lesznek.

A vágányhálózat közvetlenül a Ferencvárosi rendező-pályaudvar vágányzatához csatlakozik és oly megoldást nyert, hogy ugy a közvágóhidon külön rakodót létesiteni, valamint a zárt (konzum-) vásár és a szabad-vásár számára is rakodókat teremteni lehetett. Esetleges huskivitelre való tekintettel két vasuti-vágány a hütő-helyiségekig terjedőleg vezet és ezek a többi vágányokkal fordítható korongok segélyével vannak összekapcsolva.

A vasuti szállitás közben elhullott sertések állatorvosi megvizsgáltatása céljából a rendező vágányok végén egy külön boncolóház épittetett.

Miután oly közintézmény létesitéséről volt szó, mely hosszu időn át lesz hivatva rendeltetésének szolgálni és miután különösen a sertésközvágóhid annyi aprólékos és kényesebb természetü berendezésekkel és felszerelésekkel bir, a melyeknek megfelelő alkalmazásától és helyes müködésétől egyszersmind az egész üzem rendszeressége is függ, ennélfogva az összes épitkezések és berendézések létesitésével nemcsak a megfelelő és célszerü beosztásra, valamint elrendezésre, hanem egyuttal a szolid és tartós kivitelre is irányittatott a figyelem, szem előtt tartva e mellett a mulhatlanul követendő volt gazdasági és takarékossági elveket is.

Az összes épitmények külső kiképzésénél a középitkezés jellegének megóvása mellett a legegyszerübb kivitelre való törekvés volt mérvadó és a fentartási költségek szempontjából, a legcélszerübbnek mutatkozó egyszerü szintégla burkolati módszer választatott; csak egyes, erősebben hangsulyozandó volt részletek, nemkülönben az összes szerkezeti és az időjárás befolyásának inkább kitett részek készültek faragott kőből.

A vágóhidon levő — a leölésre, valamint az evvel kapcsolatos munkákra szolgáló — helyiségek belső részeinek készitésénél a tisztántartásnak egyszerü módon való lehetővé tételére, a szállásoknál pedig különösen a gyökeres fertőtlenitésnek a lehető legkönnyebb keresztülvitelére való tekintet volt irányadó.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 751·177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmult héten élve született 465 gyermek, meghalt 354 egyén, a születések tehát 111-el mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 343 törvényes, 122 törvénytelen; nemre nézve 232 fiu, 233 leány. Halvaszületett 17 gyermek, köztük 8 törvényes, 9 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra: 31·5

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 24·00 az egy éven felüli lakosságnál: 18·4, az öt éven felüli lakosságnál: 15·9.

A halottak közt volt 199 fi-, 155 nőnemü.

Az év eddigi 17 hetében élve született összesen 8036 gyermek, meghalt összesen 4969 egyén, a születések többlete tehát 306; a mult év megfelelő időszakában született 7793, meghalt 5235, a születések többlete volt tehát 2437.

Az élveszülöttek közt volt 300 róm. kath., 4 görög kath. 1 görög keleti, 23 ágost evang, 47 helvét, 1 unitárius, 87, izraelita, 2 egyéb. Összesen 465, Halvaszületett összesen: 17.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1323 beteget, szaporodás 379, csökkenés 382, maradt a mult hét végén 1320. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 132 beteget, szaporodás 58, csökkenés 55, maradt a mult hét végén 135. A Szt. István-kórházban ápoltak a mult hét végén 754 beteget, szaporodás 313, csökkent 344, maradt e hét végén 723. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 871 beteget, szaporodás 159, csökkenés 214 maradt e hét végén 827. Összesen ápoltak a mult hét végén 3080 beteget, szaporodás 909, csökkenés 994, maradt e hét végén 2995.

Hirek a városházáról.

Az irgalmasok uj kórháza. Nagyméretü modern kórházat épit a budai Zsigmond-utcában a magyarországi irgalmas rend. A kórház természetesen rendházul is fog szolgálni. Az épitkezés már javában folyik, de most el fog akadni. A Zsigmond-utczának ugyanis még mindig nem ismeretes a végleges szinvonala, ennek számitásba vétele nélkül pedig nem folytathatják tovább az épitési munkálatokat. Füzy Szaniszló királyi tanácsos, a rend tartományi főnöke beadványban kérte most ez okból a tanácsot, hogy sürgősen intézkedjék az utca szinvonalának végleges megállapitása tárgyában.

Elzárt villatelep. A II. kerületi Törökvészdülőben levő nyaraló tulajdonosait az a kellemetlen meglepetés érte legutóbb, hogy el vannak zárva a külvilágtól. Egyetlenegy gyalogutjok volt, mely a villamosvasut megállóhelyeig vezet. De ezt most elcsukták előlük. Az ut egy magántulajdont képező telken át vezetett, melyet a tulajdonos keritéssel vétetett körül. A bajba jutott nyaralótulajdonosok most beadványban arra kérik a főváros tanácsát, mentse ki őket szorult helyzetükből, vagyis csináltasson valami járható utat a telepig. A dolog sürgős voltára való tekintetből a tanács már intézkedett is, hogy a szükséges gyalogut kihasittassék.

A központi szőlészeti állomás. A fővárosi közmunkák tanácsa fölhivta a főváros tanácsát,

hogy az uj központi szőlészeti kisérleti állomás s ampelológiai intézet épületéhez csatornát épitsen. E munkálat azonban nagy pénzbe kerül s igy a tanács huzódozik is tőle. Kimondta a tanács, hogy csak az esetben megy bele a költséges csatornaépitésbe, ha arra föltétlenül szükség van, mire nézve a mérnöki hivatal véleményes javaslata majd az irányadó.

A hontalan kereszt. Esztendők óta járja a városházát Csernek Károlyné egy törvényszéki jegyző özvegye, hogy a tanácstól engedelmet szerezhessen a főváros valamely részén egy kőfeszület felállitására. Eddigelé azonban eredménytelen volt a folyamodása, mert mindig olyan pontokon kért helyet a kereszt számára, amelyeken a feszület forgalmi akadályt képezhetett volna. Most végre alkalmas helyet szemelt ki s valószinü, hogy kérelme teljesitést is nyer. Beadványban arra kérte ugyanis a tanácsot, engedje meg, hogy a Kálvária-kert bármely részére odaállithassa a feszületet, amely már régen készen áll s bizonyára diszére fog válni a kálváriának.

Elárasztott kaszárnya. A hungári-uti Pálffy tüzérkaszárnya pincéit s más alacsonyabb helyiségeit a mult őszi felhőszakadás alkalmával elárasztotta a csatornákból visszatóduló viz. A hadtestparancsnokság persze rögtön a követelések terére épett a fővárossal szemben s gyökeres orvoslást kért. Egy fővárosi s katonai vegyes müszaki bizottság megállapitotta, hogy a kaszárnya alatt elágzó kis csatornákban visszanyomuló viz okozta az áradást, mely bajon csakis a Juranics-utca hosszában épitendő uj nagy csatorna segithetne. A hadtestparancsnokság követelte is e csatornát, azonban a tanács nem hajlandó katonáék kedveért másfél százezer koronát kiadni a csatornaépitésre. E helyett egyszerüen zárószelepekkel látja majd el a kaszárnya alá vezető kis alagcsatorna hálózat végpontjait. A fővárosi mérnöki hivatal szerint ezzel is segitve lesz a bajon.

A városligeti fairtás. Idestova kipusztitják már teljesen azokat a régi szép fákat, melyek diszét képezik még mindig a modernül átalakuló Városligetnek. Az uj utak kihasitása kiván ujabban legtöbb áldozatot a szegény élőfák közül. Nemréglben a villamosvasut épitése folytán 160 darab élőfát vágtak ki a Liget területén s most megint 60 darab fa kiirtását rendelte el a tanács. Az Egressy-, Gizella- és Stefánia utak találkozási pontja körül feltöltik a talajt, mely munkálatnak utjában áll a facsoport s igy áldozatul esik a terjeszkedésnek.

Az ilona-utcai talajvizek. A fővárosi közmunkák tanácsa fölhivta a fővárost, hogy az ilona-utcai lépcső falából kiszivárgó talajvizek elvezetésére csatornákat készittesen, mert a nedvesség árt az épületeknek s közegészségi szempontból is káros. A tanács a mérnöki hivatal utján vizsgálatot tartott ez ügyben, amely alkalommal konstatáltatott, hogy egészen jelentéktelen dologról van szó s hogy az a csekélyke kiszivárgás semmiben sem tehet kárt. Ennek alapján a tanács most kimondta, hogy nem megy bele a szükségtelen s költséges csatornaépitésbe.

A napközi otthonok térfoglalása. A főváros iskoláinál mindinkább tért hóditanak a napközi otthonok, amelyek a züllésnek indulo iskolás gyerekek morális megmentését célozzák. Az életrevaló intézmény rendkivüli praktikumát fölismerték már az összes tanügyi tényezők s különösen az iskolaszékek buzgólkodnak a napközi otthonok érdekében. Legutóbb a II. számu iskolaszék is napközi otthont állitott a lőportárdülői iskola helyiségében. Be is jelentette ezt most a tanácsnak s egyben arra kérte, hogy téritse meg azokat a költségeket, melyeket az otthon első berendezésére forditott.

A fővárosi rajztanitók szakvizsgálata. A kultuszminiszter ismételten felhivta a főváros tanácsát, hogy az ipariskolai rajztanitóknak a szakvizsgálat alul végleges fölmentése dolgában tegyen sürgős fölterjesztést. A fővárosi ipariskolai tanitók között ugyanis csak a rajztanitók kötelezvék az elméleti tárgyak képesitésének a megszerzésére, mely állapot régen megszünt volna, ha a tanács oly soká nem huzza vonja javaslatának megtételét. Most végre elkészült a javaslat s igy remélhető, hogy rövid idő mulva elintézést nyer a huzódó ügy.

A káposztásmegyeri vizmü épitkezései. A székesfőváros káposztásmegyeri vizmüveinek II. részéhez tartozó főtelepi gépház és kazánház kiépitése sürgős szükséggé vált. A gépek szállitását közgyülési határozat szerint ez évi november hóban megkezdik már a vállalatok s igy a gépek befogadására ez időre készen kell állani a szükséges épületeknek. Ez okból a tanács legutóbb elrendelte, hogy az épitkezésekre már most nyilvános pályázat hirdettessék. A gép- és kazánházon kivül épitenek még szénraktárt, csőszházat s két őrházat is. A pályázati hirdetésnél világosan ki lesz fejezendő, hogy az ajánlattevők a közgyülési határozatnak legfelsőbb helyről leendő jóváhagyásáig ajánlataikkal kötve maradnak.

A budai hővizek védelme. A Zsigmond-utcában uj gyógyitó intézetet készül épiteni a katonai épitőosztály. Ámde a munkálatok igen nagy akadályokba ütköznek, mert az óvási munkálatok által veszélyeztetve vannak a Császárfürdő hőforrásai. A Zsigmond-utcának ama része ugyanis beleesik abba a védterületbe, melyet a miniszterium a Császárfürdő hővizeire nézve kijelölt. E területen belül ásni csak abban az esetben szabad, ha a bányakapitányság a talajt megvizsgálva, az ásási munkálatokat nem találja a hőforrásokra nézve veszélyeseknek. A katonai épitő osztálynak alagcsövezési engedély iránt való kérelmét a tanács áttette most ez okból a bányakapitánységhoz.

A Csokonay-utcai polgári iskola végleges elhelyezése. A főváros tanácsa fölhivta Erdődy Imre polgári iskolai igazgatót, hogy a Csokonay-utcai polgári leányiskola végleges elhelyezése dolgában tegyen mihamarább véleményes jelentést. Erdődy megtette már a jelentését, amelyben első sorban is azt ajánlja a tanácsnak, hogy az iskola épitésénél gondja legyen arra, kogy a gyermekeknek elegendő helyük legyen a játékra is. Ez okból javasolja, hogy tágas udvart hadjon az iskola részére. Az iskola helyét illetőleg a stáhli-utcai halottas ház telkét ajánlja, de mert e telekre az épitendő uj kórház részére van szükség, a mérnöki hivatalnak kell majd megfelelő fővárosi telket kijelölni. Erdődy javaslatában figyelmébe ajánlja továbbá a tanácsnak, hogy az uj iskola beosztásánál gondoskodjék néhány külön helyiségről, amelyekben majdan fölállitandó házi ipari tanfolyamok számára legyen hely. A tanácsnak az az óhajtása, hogy az iskola, melyre 180 ezer forint irányoztatott elő, legfölebb 5—600 növendékre épittessék s 8—10 osztálynál ne legyen benne több.

A Váci-ut rendezése. Az V. kerület polgársága minduntalan sürgeti a Váci ut kövezése rendezését, sőt a minap Sándor Pál országgy. képviselő vezetése mellett küldöttség is járt ez ügyben a városházán. Pedig a dolog nem a tanács, hanem a belügyminiszterium késlelteti. A közgyülés ugyanis kimondotta már a váci-uti rendező munkálatok végrehajtását, de a miniszter még most sem hagyta jóvá a határozatot. A tanács ez okból fölterjesztést intézett most a belügyminiszteriumhoz, melyben az V. kerületiek által várva várt határozat megsürgetését kéri. A váci ut kövezési rendezésével kapcsolatban az V. kerületnek egyik régi, de elutasitott kérelmét is teljesiti a tanács. A Rákos-patakon át vezető hid helyett vezetik majd át a káposztásmegyeri vizvezeték két nagy nyomócsövét. A mostani rozoga hidnak ujjal való kicserélése már régi szükséget képez, de a tanács csak a Váci-ut rendezésével kapcsolatban volt hajlandó belemenni a költséges hidépitésbe. Az uj hid költségeit körülbelül 35 ezer koronában állapitották meg.

HUGO H. HITSCHMANN'S JOURNALVERLAG

Wiener Landwirthschaftliche Zeitung. Hauptredacteur: **Hugo H. Hitschmann.** Mitredacteure: Rob. Hitschmann, Joh. L. Schuster, Ad. Lill. Jährl. 104 Nrn. Viertelj. K 6. Ganzj. K 24.
Oesterreichische Forst- und Jagd-Zeitung. Redact.: **Jos. E. Weinelt.** Jährl. 52 Nummern. Viertelj. K 4. Ganzjährig K 16.
Allgemeine Wein-Zeitung. Red.: **A. dal Piaz.** Jährl. 52 Nrn. Viertelj. K 3. Ganzj. K 12.
Der Praktische Landwirth. Red.: **Ad. Lill.** Jährl. 52 Nrn. Viertelj. K 2. Ganzjährig K 8.
Der Oekonom. Red.: **W. Marx.** Jährl. 24 Nrn. Ganzj. K 2. Bei mindestens 50 Ex. K 1·50.

Hugo H. Hitschmann's Journalverlag, Wien, I., Schauflergasse 6.

Valódi DICK-féle **delej-gyémánt**

aczéloknak,
késeknek,
fürészeknek,
bárdoknak és
tarjázóknak,

valamint minden más mészáros- és hentes-szerszámnak következő védjegygyel (F. Dick) kell ellátva lenniök.

Felülmulhatatlan minőség! Gazdag választék! Jótállás minden egyes darabért!
Kérjen árjegyzéket
Dick Friggestől Esslingenben
vagy ennek ismert ismételárusitóitól.
Alapittatott 1778-ban. — 400 munkás. — 45 érem és okirat.

Greiner & Comp
gépgyára **BECS X|3. Knöllgasse 13|15.**
an der Triesterstrasse.
Készit mint különlegességet:
Gyergyaöntő gépeket

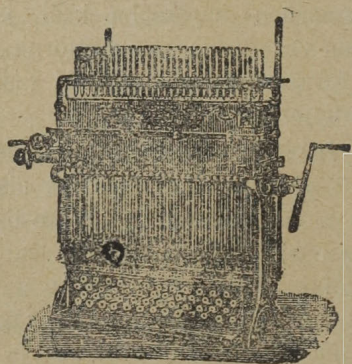

mindennemű és alaku szalon-, asztal-, templom-, karácsonyi-, kocsi-, éjjeli stb. gyertyák, továbbá tömör, üres, barokk, renaissance stb. gyergyák gyártása, mechanikus komis-kiemeléssel vagy anélkül.

Kettős gyergya-bélyegző gépeket, viznyomásu hideg- és meleg sajtókat és szivattyukat.

Stearin, paraffin- és margarin-gyárak, valamint *faggyu olvasztók berendezése.*

Gyertya formák és régi formák átalakitása stearin-, paraffin-, ceresin-, faggyu stb. számára.

Jótállást vállalunk kipróbált jeles zerkezetért, legnagyobb teljesitő képességért, kifogástalan kivitelért, legj. anyagért.

Elsőrangu referencziák.
Alapittatott 1890.

Mi az SANGUIS?

a) Egy száraz conserváló **kalbászpir** legnagyobb kiadósság és legkényelmesebb alkalmazással.

Egy mázsa kalbászhushoz csakis 2½ gramm szükségeltetik.

Árak: 1 kiló 8 márka, ½ kiló 4 márka 25 fillér, ¼ kiló 2 márka 25 fillér.

Vagy pedig 100 papirhüvely, egyenként 2½ gramm tartalommal egy mázsa kalbászhoz 5 márka (nagyon kényelmes).

Merőkanál, mely pontosan 2½ grammot tartalmaz drbja 60 fillér.

b) **Bél- vagy kazánpir.** Szintúgy legegyszerübb alkalmazás, nagyon szép szinü.

Árak: 1 kiló 6 márka, ½ kiló 3 márka 25 fill., ¼ kiló 1 márka 75 fillér.

Mindenütt kimeritő használati Utasitás. — Ismételadóknak magas jutalék. — **Ártalmatlanságér szavatolás.**

F. E. VÖRKEL

BERLIN, S., Kommandantenstrasse 45.

Novák Gusztáv esztergályos mester és Plunske Fál ernyőcsináló,

boroszlói lakosók,

„Eljárás szarvból készült ernyő és botfogantyuk előállitására"

cimü, 13007. számu magyar szabadalmukat megvételre, esetleg engedményváltásra ajánlják.

RADITZ RÓBERT GYÓGYSZERTARA

„AZ APOSTOLHOZ"

Budapest, VIII., József-körut 64. sz.

Ajánlja az igen tisztelt kartársaknak.

UJ!

Extr. pro Infuso sennae

dosim-át a norma pauperum, ezen naponta rendelt infusumának extempore készitésére.

Legnagyobb kényelem a recepturánál.

Mindig egyforma sötét infusumot ad.

1 adag ára — 12 fillér.
10 „ „ 1 kor. 20 fillér.
24 „ „ 3 kor. **bérmentve.**

Extr. laxativum sicc.

1 : 10 in globulis napi árban.

1 globulus 90 gr. vizzel 100 gr. aqua. laxativát (Ph. hung.) ad.

TEA **legfinomabb indiai** ajándékoknak **1 kilo 16 kor.** 2 kilo vételénél bérmentve.

= Emplastrum anglicanum =

1 m. hosszu 50 cm. széles **5. kor. 20 fill.**

W. E. LANGER

KOMOTAU (Csehország.)

Alapitva 1872-ben.

Kő- és könyvnyomda.

Litograph. intézet.

Gyógyszerészeti dobozneműek és papiráruk gyára.

A tek. gyógyszerész uraknak e nemű kitünően előállitott készitményeit melegen ajánlja

Arjegyzék szives rendelkezésre.

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5. sz.

A

veszélymentes

kőbetétü

Phőnix-

gyorsfőző

a tüzveszélyt

teljesen kizárja

és 40% szeszt

megtakarit.

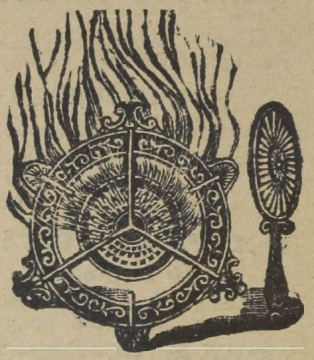

Kapható minden jobb vaskereskedésben és konyhafelszerelési üzletekben.

Nagybani elárusitás:

Makó Mihály, Budapest, Üllői-ut 2.

Ringelsen testvérek, Báthory- és Hold-utcai sarok.

EGGENBERGER SZILVESZTER

KŐMŰVES MESTER

SPECIALISTA

BUDAPEST

Épit:

GYÁRKÉMÉNYEKET

MINDEN ALAKBAN

KÖRKEMENCZÉKET

KAZÁNBEFALAZÁSOKAT.

GÉPALAPOZÁSOKAT és

SZABADALMAZOTT

FÜSTEMÉSZTŐ TÜZELÉSEKET

GŐZKAZÁNOKHOZ

SAJÁT SZERKEZETE SZERINT

JUTÁNYOSAN JÓTÁLLÁS MELLETT

TERVEK és KÖLTSÉGVETÉSEK

KIVÁNATRA.

TŰZÁLLÓ és CHAMOTTEANYAGOK

RAKTÁRA.

DIETERICH JENŐ

vegyészeti gyára

Helfenbergben—Drezda mellett.

Kitünő gyógyszerészi és galenikus

készitmények beszerzési forrása.

Különösen ajánlja következő készitményeit:

Tömény illatos vizeit, kaucsuk-tapaszait, ragtapasz-pólyáit, fölkent tapaszait, angol tapaszait, fölkent és zinntubusban levő kenőcseit, narkotikus kivonatait és festvényeit, töményitett spiritusz-készitményeit. Továbbá vas-mangan-pepton és vas-mangan saccharat liquorjait, glycerin-suppositoriumait, mustárpapirost, kémlelőpapirost, czukrozott és czukrozatlan labdacsait, likőresszencziált, komprimált tablettáit, moly- és csúzpapirosát, molytablettáit stb.

Megrendelhetők az osztrák-magyar fióküzletben:

KREMEL ALAJOS **gyógyszertártulajdonosnál** BÉCSBEN, XIV., Märtzstrasse 49.

vagy

FRANKE KÁROLY okl. gyógyszerésznél **I.** ker., Stadiongasse 10. szám.

Ausztria-Magyarországból jött megrendeléseket csak Bécsből effektuálunk.

Belvárosi Könyvnyomda Budapest, Váczi-utcza 81.

V. évfolyam. Budapest, 1902. május 18. 20. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP

TARTALOM:

Az adóprés.
A kőbányai sertésvásár.
Ezerötvenkét pályázat.
Budapest fürdői.
A főváros mellőzése.
A közgyülésből.
A főváros vasutjai.
Statisztika.
Hirek a városházáról.
Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 kor. Fél évre . . . . . 6 kor.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, IV., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

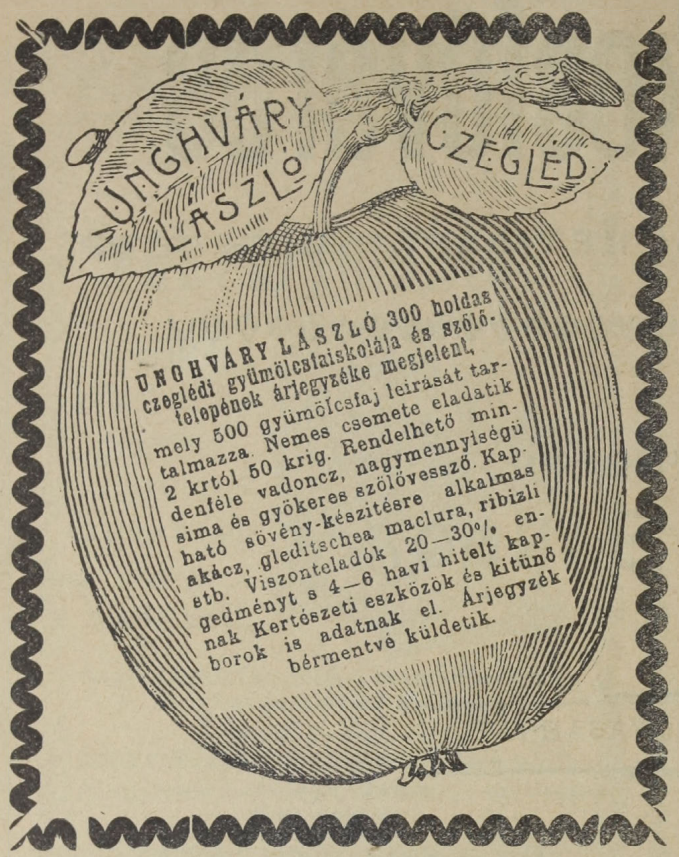

Több száz kiváló orvos ajánlja.

Szt. Lukácsfürdői hegyiforrás

Legyen mindennapi italod!

Kapható mindenütt.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részv-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében, valamint folyó-számlában (chek-számlán). A 10%-os betét-kamatadót az intézet fizeti,) 4% kamatozással,

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

o o o o o **Kézi zálogüzletei:** o o o o o

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utcza sarok. — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

o o o o o o o o o IRODÁI: o o o o o o o o o

VI. kerület, Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek o o o o o o o o o o o o o o o o o o keretébe tartozó üzletágakkal. o o o

Üzleti órák: d. e. ½9—½1-ig, d. u. 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferencziek-tere 4.

NEW-YORK, életbiztositó-társaság.

Alakult 1845-ben.

Az összes nyeremények a biztositottak tulajdona.

Kivonat az 1900. évi üzleti jelentésből:

Aktivák összege	**1 milliárd 293 millió korona**
Évi bevétel	**290 „ „**
1900-ban a biztositottaknak kifizettetett	**115 „ „**
1900-ban kötött uj üzletek összege	**1 milliárd 146 „ „**
Tiszta fölösleg 1900. végén	**225 „ „**

Az 1900-ban a biztositottaknak kifizetett nyereményosztalékok összege 14 millió koronára rugott.

A New-York a müvelt világ összes országaiban bir fiókokkal.

A Ney-York kötvénye megtámadhatatlan a kiállitás napjától fogva.

Referenciák Magyarországon: **A magyar általános hitelbank.** **Pesti magyar kereskedelmi bank.**

Magyarországi vezérigazgatóság:

Budapest, Erzsébet-körut 9—II. szám. (New-York palota.)

V. évfolyam. Budapest, 1902. május 18. 20. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre . . . . . 12 Kor.
Félévre . . . . . 6 Kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

Az adóprés.

Rossz időket élünk, rossz csillagok járnak. Két-három esztendő óta legnagyobb gazdasági válsággal küzd a főváros polgársága. A szegénység általános. A megélhetési viszonyok napról-napra nehezebbek. Ezer és ezer ember kivándorolt a fővárosból, mert nem tudott megélni. Sok ezer ember pedig kenyér nélkül járja a fényes utcákat. Az iparvállalatok csaknem kivétel nélkül redukálták az üzemeiket. Számos vállalat egészen tönkre ment. Az ingatlan értéke óriási mértékben csökkent, a kereskedelem a legnagyobb veszedelemmel küzd. Amennyire csak lehet, takargatjuk a krachot, amely pedig járvány erejével szedi az áldozatait. Egyedül a népkonyháknak van keresetük. Csak egy népkonyhában naponkint átlag másfél ezer ember kér ingyen ebédet, mert nem tudja megkeresni a száraz kenyérre valót sem. A hatóságoknál golgotát járnak a küldöttségek. Egyik a másiknak adja a kilincset. Valamennyi munkát kér. A főváros, a kormány aktaszerüen elismeri a nagy válságot. Csak egy hivatal van, amely körülsáncolja magát, amely nem vesz tudomást a gyakorlati életről, nem látja a sulyos és komoly veszedelmet s mert akár jó a termés, akár rossz, akár van ipari és kereskedelmi forgalom, akár nincsen, egyformán kapja a fizetését, nyugodtan meghuzódik hivatali helyiségében és számitja, hogyan lehetne a polgárságra még a mostaninál is nagyobb adóterhet rakni. Csak a számokat ismeri. Összeadja a számjegyeket. Kicsiny az eredmény. Néhány százezer forinttal meg kell nagyobbitani. Azt a néhány százezer forintot fölosztja az egyedek között. Hogy van-e miből megfizetni, azzal nagyon keveset törödik,

Ilyen viszonyok mellett kezdték meg az idén az adótárgyalásokat. Csaknem minden polgárnak alaposan fölemelték az adóját. Egyikmásik polgárra nagyobb adót vetett ki az adófelügyelőség, mint a mekkora az illetőnek az egész jövedelme. Ha nem tudja megfizetni, eltranszferálják minden holmiját. Csak egy nyomorulttal lesz több. Csak egy családot fosztottak meg a megélhetés lehetőségétől. Ki törődik ilyen csekélységekkel.

Az adóhivatalnokok a javaslatok összeállitásakor a Teleki-téri üzleti elveket követték. Minél többet kérni, hogy szükség esetén sokat lehessen elengedni. Könnyen tehetik, hisz őket még csak felelősség sem terheli. Nem ők állapitják meg az adót, hanem a független polgárokból alakitott adókivető bizottságok. Azok ismerik polgártársaik kereseti viszonyait, ahoz szabhatják az adóösszeget. Azzal természetesen senki sem törődik, hogy az adótörvény nem vette figyelembe a főváros speciális viszonyait s Budapestre is ugyanazt az eljárást szabta, mint a vidéki városokra. Kisebb vidéki városokban megfelelő lehet, az adókivető bizottságok mai szervezete, mert a bizottság tagjai tényleg ismerik polgártársaikat. A fővárosban azonban egészen más a helyzet. Egyik-másik bizottságnak ötven-hatvanezer ember adóját kell megállapitani. A szegény fél hiába panaszkogik, hiába kér és könyörög, nem használ semmit. Nem ismeri a bizottság tagjai közül senki, hát inkább megbizik az adójavaslatban, amely pedig már ugy készült, hogy abból tekintélyes összeget lelehessen ütni. Hogy menynyire megbizhatunk az adókivető bizottságok ismeretében bizonyitja a következő konkrét eset:

Egy szegény kiskereskedő áll a mindenható adókivető bizottság előtt Keserü szivve kéri, hogy szállitsák le az adóját, mert nem

tudja megfizetni. Tönkre kell mennie, ha nem engednek az adójából, mert az egész jövedelme sem több, mint amennyit adóban követelnek tőle.

— Ön fizethet, mondja a bizottság egyik tagja. Ismerjük az üzletét s tudjuk, hogy a környéken a legjobb üzlete van.

Ez a közbeszólás csaknem eldöntötte már a szegény kereskedő sorsát, ha egy szerencsés ötlet nem segit rajta.

— Igaz. válaszolja. S én szivesen megfizetem a kirótt adót, ha Ön megmondja, hogy hol van hát az én üzletem s mit árulok benne. Ha ismeri a forgalmát, ha tudja, hogy a környékben a legjobb üzlet, kétségtelenül tudni fogja azt is, hogy milyen üzletem van. Ezt tessék megmondani.

Válaszra hiába várt. A bizottsági tag nem tudta megmondani. Fogalma sem volt arról, hogy ki az a szegény ember, aki ott a bizottság előtt kétségbeesetten küzdött az exisztenciájáért. Egy pillanatra kinos helyzet keletkezett s a bizottság nem akarta folytatni a dolgot, hát tekintélyes összeget engedett a kiskereskedőnek, aki boldogan távozott, hogy egy szerencsés ötlettel megmentette a maga és családja exisztenciáját.

Ilyen alapokon nyugszik az adókivető bizottságok müködése. Arról pedig szólani sem akarunk, hogy a bizottságok szervezése és összeállitása nagyon alkalmas arra, hogy egyes kiválasztottaknak politikai hatalmat adjon a kezébe, hogyha elég tág a lelkiismerete, a legveszedelmesebb választási kortesfogásnak használja föl az adókivetést. Évtizedeken át ugyanazok az emberek ülnek az adókivető bizottságban s köztudomásu, hogy választások alkalmával azzal fenyegetődzenek a pártok, hogy majd találkozunk az adókivetésnél. Mégha nem is tudja keresztül vinni, hogy az ellenpártot nagyobb adóval büntesse az ellenzékeskedéséért, kétségtelen, hogy a nagy közönség hite és meggyőződése az, hogy az ellenzékeskedésért az adókivetésnél kell megszenvednie. Hogy ez az élő gyanu nem lehet hasznos a társadalmi és közéletre, azt talán fölösleges bizonyitgatnunk. De csakugyan nem tudjuk, hogy miért kell az adókivetés jogát egyeseknek monopolizálni. Jól tudjuk, hogy a bizottságok összeállitása előtt a polgárok számtalan küldöttsége járt az illetékes tényezőknél és kérte, hogy ezt vagy azt, a kinek önzetlen müködésében a polgárság megbizni nem tud, ne nevezzék ki ujra. Természetes, hogy ujra kinevezték. Volt olyan küldöttség, amely nyiltan megmondotta:

Még alig zajlott le a választás. Még nem simultak el a választás által felkorbácsolt hullámok. Az adókivető bizottságban pedig kizárólag a másik párt emberei ültek eddig. Azt kérték hát, hogy az ő pártjukból is nevezzenek ki egy-két embert, hogy ne legyenek védtelenül és egészen kiszolgáltatva a másik pártnak.

Erre azt felelték, hogy az adókivetés nem párt politika s maradt minden a régiben. Ám tessék a közönséggel, amelynek adóját tehervíselési képességén jóval nagyobbra állapitották meg, elhitetni, hogy az adókivetés nem pártpolitika.

A terézvárosi polgárság nem elégedett meg a puszta zugolódással, hanem mindjárt a legilletékesebb tényezőhöz fordult, magához az adófelügyelőhöz. A kerület polgárságát megdöbbentette az aránytalanul nagy adóemelés. Az adófelügyelőtől azt a választ kapták, hogy a referensek nem kaptak utasitást az adóemelésre, sőt az adófelügyelő meggyőződése szerint sem lehet a mai nyomasztó gazdasági válság mellett az adót emelni.

Miért emelték hát a referens urak. Hogyan, hát ezer és ezer polgárnak az exisztenciája egy fogalmazó-gyakornoknak a kényekedvétől függhet. S ha az adófelügyelő maga is ismeri a válságot, miért nem akadályozta meg, hogy a referensei a polgárok adójának emelésében töltsék a passziójukat. A referens urak bizonyosan azt hitték, hogy különutasitás nélkül is kötelességük az adóemelés, mint ahogy a községi jegyző szerint a jegyző első kötelessége, hogy a kormánypárti zászló alá terelje a nyáját. Széll Kálmán megmagyarázta a községi jegyzőknek, hogy az nem kötelességük, hogy nem a szerint minősitik a jövőben a községi jegyzőket és szolgabirókat, hogy hány kormánypárti szavazatot szállitott. Miért nem magyarázták meg a referens uraknak is, hogy előléptetésük nem attól függ, hogy minél nagyobb számot tudnak összeadni, hogy az adókivetésnél nem az a fő, hogy egy bizonyos végösszeg kijöjjön akárhány polgár pusztul is bele, hanem hogy a polgárság tényleges és valóságos kereseti viszonyainak megfelelően s annak arányában járuljon adójával az államháztartáshoz.

Az adófelügyelőség vezetésében csak legutóbb történt változás. Ennek kell tulajdonitanunk, hogy a mostani adójavaslatokban még a régi rend volt az irányadó. Az az őszinte hang, amelylyel az adófelügyelő kijelentette, hogy ismeri a gazdasági válságot s nem intenciója az adóemelés, azt a reményt adja, hogy a jövőre az adóemelés sem lesz hivatali kötelesség.

Meg is nyugodhatnánk ebben, ha nem háromesztendőre szólana a mostani kivetés, ha

nem kellene tartanunk attól, hogy a három esztendő alatt ezer és ezer kis exisztenciát tesz tönkre a nagy adó. Ezen az adókivető bizottságoknak kell segiteniök. Vegyék figyelembe az adókivető bizottságok az adófelügyelőnek a kijelentését, hogy a mai gazdasági válság nem engedi meg az adó emelését.

Az adóemelés ellen immár hivatalos testület, a kereskedelmi és iparkamara is fölemelte tiltakozó szavát s a következő föliratot küldte a pénzügyminiszternek:

Kereskedői és iparos körökből számos panasz érkezett a kamarához a miatt, hogy a székesfővárosi m. kir. adófelügyelő a legközelebb megindítandó adókivetési tárgyalások alkalmára ez évben is tetemes adóemeléseket javasolt. Ez nálunk sajnos már bevett szokás, mely minden adókivetési cziklusban ismétlődik. Alapja és jogosultsága nincsen, czélja pedig nem más, mint a legridegebb fiskális politikának az érvényesitése, a mely tekintet nélkül a tényleges viszonyokra, tekintet nélkül a polgárság adózóképességére, egyedül az állam jövedelmeit akarja minden körülmények között és minél nagyobb mértékben szaporitani. Felesleges ez alkalommal bővebben fejtegetni, hogy egész adózási rendszerünk helytelen alapokon nyugszik, s hogy nevezetesen a keresetadónak 10 százalékos kulcsa elviselhetetlen és az egész világon példátlanul nagy. Belátta ezt pénzügyi kormányzatunk már évekkel ezelőtt és ez volt inditó oka annak, hogy a pénzügyminiszter hivatalbeli előde annak idején részletes tervezeteket dolgozott ki adórendszerünk tökéletesitése s a gyakorlati élet igényeinek megfelelő átalakitása czéljából. De ha az adózásnak reformálása, illeféleg helyesebb és méltányosabb alapokra való fektetése ez ideig pénzügyi és teknikai nehézségek miatt keresztülvihető nem volt, annál szükségesebb, hogy a fenálló hibás rendszer keretében legalább olyan adózási politika követtessék, a mely az egyoldalu állampénzügyi tekinteteken kivül az adózók érdekeire is figyelemmel van és magának az államnak az érdekében sem engedi az adózókat a tulságos teher alatt összeroskadni s ily módon az államot az egészséges adóalanyoktól megfosztani. Az ilyen adópolitikának legelemibb következménye az volna, hogy a tényleges viszonyokkal esetről-esetre gondosan számot vetve, a különben is nagy adóterhet csak oly esetekben fokozná, a midőn az adózók jövedelmének megfelelő emelkedése konstatálható vagy legalább alaposan védelmezhető, ott pedig, a hol a jövedelem csökkent vagy elapadt, a terheket is méltányosan leszállitaná. Ezzel ellentétben azt kell tapasztalnunk, hogy az egyszer megállapitott és kirótt adót csak a legritkább esetben szállitják le, sőt a mig valamely üzlet fennál, következetesen és biztosan emelik az adóját minden adókivetés alkalmával, tekintet nélkül arra, hogy jövedelme gyarapodott-e vagy sem, sőt hogy ma az üzlet életképes-e vagy sem. A pénzügyi közegek azt az egy körülményt, hogy az üzlet bizonyos idő óta fönnáll, egymagában elegendőnek tartják a fejlődés és gyarapodás igazolására és ennek alapján emelik is az adóterhet minden alkalommal, ily módon honositván meg gyakorlatilag a régóta óhajtott progressziv adórendszernek a karikaturáját. Az Ausztriával most folyó kiegyezési tárgyalások fokozottabb mértékben ráterelték a közfigyelmet gazdasági helyzetünkre; általánosan ismeretes ma már, hogy kereskedelmünk pang, iparunk nincs, az elszegényedés rohamosan terjed, egész közgazdasági életünk a pusztulás sivár képét mutatja. Különösen kereskedőink és iparosaink szenvednek az egészségtelen gazdasági viszonyok közepette ugy annyira, hogy az üzlet is munka hiányában csak áldozatokkal és egy jobb jövőnek halvány reményében folytatják működésüket. A miniszter bölcs belátására bizza a kamara annak a megitélését, vajjon ilyen körülmények között megokolt és megengedhető-e általános adóemelési javaslatokkal előállani és kéri, hogy a székesfővárosi m. kir. adófelügyelőt utasitsa arra, hogy a közegei által készitett adókivetési lajstromokat sürgősen revizió alá vegye és a megokolatlan adóemeléseket mellőzze.

A kőbányai sertésvásár.

A sertésközvágóhid megnyitásával az egész sertéskereskedelem uj alapokra helyeződött. A hentesek elkövettek mindent, hogy az uj rend életbeléptetését megakadályozzák. Természetesen eredmény nélkül. Azóta is boykottal, áremeléssel s minden mással megpróbálkoztak, hogy megdöntsék az uj vásári rendet — az élősulyban való árusitást. Hogy ez az akciójuk is eredménytelen maradt, az természetes, mert lehetetlen volt még elképzelni is, hogy a még csak nem is egészen jogos magánérdek a közérdeket elnyomja.

A hullámok lassankint elsimultak. Két hét alatt beletörődtek a hentesek is az uj rendbe. A boykottból nem lett semmi. Csak maguknak ártottak vele. Elrémitették a termelőket, azok nem merik felküldeni a sertéseket s igy a kinálat nagyobb lett, mint a kereslet, a mi sokkal inkább megdrágitotta a sertés árát, mint az uj intézmény. A hentesek megfontolás nélkül ugrottak bele a dologba s most szenvedhetik eljárásuknak a következményeit.

De néhány nap mulva ez is meg fog szünni. Ha a termelők megbizonyosodnak arról, hogy a konzumvásár rendes medrébe terelődött, ujra felhajtják áruikat s a vásár nyugodtan folyik tovább, ha csak mesterségesen meg nem zavarják. Hogy ez a nagy átalakulás ilyen simán folyt le, hogy minden komolyabb baj nélkül egy rég megszokott helytelen és káros uzanszot ki lehetett szoritani, az első sorban a hatóság tapintatos eljárásának köszönhető. A hatóság

nem erőszakoskodott, hanem fáradhatatlan kitartással, és buzgalommal igyekezett megértetni az érdekelt iparosokkal, hogy az uj rendtől való félelmük és aggodalmuk ok nélkül való s hogy az uj rend nagyon is alkalmas arra, hogy az iparosok jogos érdekeiket megvédelmezzék.

Ezt a munkát most szerencsétlen kézzel akarja összegabalyitani Fenyvesi Adolf. Fenyvesi inditványt tett a szerdai közgyülésen, hogy a közgyülés kérje meg a kereskedelmi kormányt, hogy a kőbányai piacon is szüntesse meg a régi üzansz szerinti vásárt. Nem tudjuk megérteni, hogy miért van szükség erre az inditványra, de hogy nagyon is időszerütlen a dolog, az kétségtelen.

Kétségkivül jobb volna, ha a kőbányai piacon is életbe láptetnék az élősuly szerint való vásárt, hogy igy egyenlő üzanszok legyenek a fővárosban levő két piacon. De bizonyos az is, hogy a fővárosnak semmifele érdeke nem követeli, hogy ezt erőszakos módon hajtsák végre s nyugodtan megvárhatja, amig a hentesek beleélik magukat az uj rendbe s a kőbányai piacon saját maguk fogják követelni az élősuly szerint való vásárt. Semmi ok nincsen arra, hogy a főváros ujra fölidézze a zavarokat, amikor arra szükség nincsen. A főváros közélelmezése nem követeli meg a hatósági beavatkozást s nem mondhatjuk, hogy Fenyvesi Adolf jó szolgálatott tett inditványával a főváros közügyének.

Fenyvesi Adolf városatyai szereplését különben már hosszu idő óta az jellemzi, hogy minden ok és haszon nélkül egy-egy dolgával fölkavarja az álla potokat. Fenyvesi tisztára teoretikus ember. Sok benne a jóakarat, a minden áron való alkotás vágya, de mintha csak az ő müködéséről énekelte volna a költő, hogy nagy vala az ő tudománya, de kevés a vágott dohánya. Gyakorlati érzéke nincsen Fenyvesi Adolfnak. Nem tudja megitélni, hogy a teoriát mikor és hogyan kell átültetni a gyakorlatba, hagy abból a köznek haszna és ne kára legyen. Amit otthon a könyveiből kiolvasott, azt mindjárt rá akarja huzni az életre és nem törődik azzal, hogy az élet alkalmas-e az ő teóriájának a befogadására. Bizonyos foku elbizakodottsággal követeli, hogy a gyakorlati élet alkalmazkodjék az ő teóriájához, mert ő kemény legény s a fantáziáját semmiféle életnek fel nem áldozza. Csak természetes, hogy ez a mesterséges erőszakoskodás néha komikussá lesz az elfogulatlan szemlélő előtt s az ember bizonyos szánalommal mosolyog az öreg ur erőlködésein. Néha azonban veszedelmes is lehet.

Fenyvesi Adolf szerdai inditványa is veszedelmes lenne, ha a hatóság vakon követné az ő javaslatát. Igy azonban csak kellemetlen, mert a még meg nem nyugodott kedélyeket ujra felháboritja, megfélemliti s megnehezíti, hogy az uj intézmény müködése bizonyos állandó jelleget öltsön.

Pedig minderre nincsen szükség. A főváros közélelmezésének az érdeke azt követeli, hogy az uj intézményt minél kevesebb rázkódtatással vigyék be az életbe s ha nem is lehet megkedveltetni az uj intézményt az érdekelt iparosokkal, a cél csak az lehet, hogy a hatóság arra törekedjék, hogy megbarátkozzanak az érdekeltek az uj intézménnyel. Ezt a törekvést zavarta meg — reméljük, hogy csak egy pillanatra — Fenyvesi Adolf inditványa.

Őszintén sajnáljuk a közérdek szempontjából, hogy Fenyvesi Adolf éppen azért, mert a tényleges viszonyokhoz, az élethez nem tud alkalmazkodni, jelentékeny tudásával, még nagyobb ambiciójával és munkabirásával nem tudja szolgálni a közügyet s bár kétségtelen, hogy ő mindig a legjobbat akarja, mindig használni akar, a főváros közéletében való müködése terméketlen, meddő; sőt néha többet ront, mint javit.

A főváros közélelmezésének érdekében elvárjuk a tanácstól, hogy az inditvány előterjesztésekor gondoskodni fog arról, hogy ok nélkül ne zavarja meg az uj intézmény állandóvá tételének nehéz és komoly munkáját.

Ezerötvenkét pályázat.

Az iktató hivatalt és a tanügyi osztályt egészen eltemette a sok tanitói és tanitónői pályázat. A százötvenkilenc állásra ezerötvenkilenc pályázatot adtak be. Ez a megdöbbentően nagy szám is igazolja, hogy milyen nagy a tultermelés a tanitói pályán. Ezerötvenkét szegény ember veti minden reményét abba, hogy sikerülni fog a fővárosnál állást kapnia. De nem lehet többet választani százötvenkilencnél s igy nyolcszázkilencvenhárom hiába reménykedik, hiába szerelte fel drága bélyegekkel a kérelmét. 893 embernek csalódnia, buknia kell. Hogy mennyi elkeseredés támad annak a nyomán, az könnyen elképzelhető.

Csak az a kérdés, hogy melyik lesz a 159 kiválasztott. Mindegyik közte szeretne lenni. Valamenyi mozgósitja az összes összeköttetését. Sógorság, komaság, barátság mind jogcim lesz arra, hogy a szavazó tanácsosokat egyik-másik pályázónak az érdekében megnyerjék. Már a jelölésért erős küzdelem folyik. A közoktatási bizottság tagjai nem mernek haza menni. Mindig várja őket egy csomó pályázó, meg protektor. Pedig jelölni sem lehet valamennyit. Hármas kandidáció van s átlag hat pályázó jut egy állásra. A felének tehát már a jelölésnél buknia kell.

Hogy a tantónők aránytalanul nagy számmal pályáznak az már nem uj dolog. Az természetes is. Tanitónői pályára az intelligensebb középosztály lányai mennek. Legnagyobb része a fővárosban lakik s nem is reflektál vidéki állásra, mert nem akarja elhagyni

a családi otthont s nem akar egyedül élni egy vidéki városban. Megvárja tehát türelemmel, a mig bejuthat a fővárosi iskolába. A türelmet természetesen a protektorok fölhajszolásával igyekszik megröviditeni. Meglepő azonban, hogy a tanitói állásokra is olyan sok a pályázó. Négy versenyző jut egy állásra. Tehát még a tanitókat sem lehet valamennyit jelölni. Még háromnégy évvel ezelőtt a tanitói állásoknál a harmadik helyre nem volt elég jelölt. A közoktatási bizottság nem tudott minden állásra hármat jelölni, mert kevés volt a pályázó. A tanitó ugyanis nem ragaszkodik ugy a családi fészekhez, mint a tanitónő. Szivesen megy akármelyik állami iskolába, sőt ha kell kisebb községi iskolába is. Neki mindegy, hogy az ország melyik sarkában tanitja a nebulókat az abc nemes mesterségére. Az idén történt meg először, hogy olyan aránytalanul nagy számban pályáztak a tanitók is a főváros iskoláiba. Ugylátszik tehát, hogy a tanitói pályán is megkezdődött a tulprodukció s a tanitók is mind tömegesebben tódulnak a főváros iskoláiba.

Bizonyos haszna kétségtelenül van annak, hogy ilyen sokan pályáztak. A főváros iskolái számára nyugodtan választhatja ki a jók közül is a legjobbakat. S ki tagadhatja, hogy erre nagy szükség van. *Bárcy* István tanácsos abban a nagyszabásu memorandumában, a melyben müködésének egész programmját adta, nagyon helyesen jegyezte meg, hogy a főváros iskoláinak első sorban jó tanitóra van szüksége. Régi igazság, hogy minden iskola annyit ér, a milyen a tanitója. S *Bárcy* István tanácsos eddigi müködésével már bebizonyitotta, hogy egyedül és kizárólag az a törekvés vezeti, hogy a főváros iskoláinak a legjobb tanerőket biztositsa. Nem kételkedünk abban, hogy szerencsés kézzel kifogja választani most is a legalkalmasabbat s hogy a protekciónak igen szük kereteket szabott. Meg vagyunk győződve, hogy csak a protekció nem fog besegiteni egyetlen egy embert sem a főváros iskoláiba.

De van kára is ennek a rendszernek. A közigazgatás egyszerre szünetelni fog, mert a tanácsosok nem jutnak a rendes adminisztrativ munkák intézéséhez. A legtöbb tanácsos ugyan már kiirta az ajtajára, hogy a pályázókat csak bizonyos időben fogadja. Az a cédula elriaszthatja a félénkebb pályázókat, de nem riasztja el a városatya-protektorokat. A pályázók ugyanis első sorban a városatyák között keresik az összeköttetésüket. A városatyákban biznak legjobban, tőlük várnak legtöbbet. S alig van városatya, a ki most sorra ne járná a tanácsosokat s ne protegálna. Van akárhány városatya, a kinek egész listája van, ugy, hogy az ő jelöltjeiből belehetne tölteni az összes állásokat. Pedig a városatyákon kivül más protektorok is vannak. A kormány tagjai is gyártják a protegáló leveleket, sőt az udvar köréből is érkezik néha egy-egy ajánló levél. Csak természetes, hogy a tanács tagjai minden kivánságot nem teljesithetnek. S olyan nagy a protekció, hogy a tanácsosok nyugodtan választhatják ki a legjobb munkaerőket, mert a protekcióknak még ha akarnának, akkor sem tudnának megfelelni. Ez a protekció rendszeres reakciója, a mely végre is az igazság utjára vezet.

A választás valószinüleg csak junius közepén lesz. S k időt vesz ugyanis igénybe a pályázatok földolgozása. Minden pályázóról egész kvalifikációs listát kell kidolgozni, a mi néhány hétre leköti az ügyosztály egész munkaerejét. A pályázatok részletes eredménye a következő:

Két polgári iskolai igazgatói állásra pályázott tizenöt, a huszonhárom polgári iskolai tanitói és tanitónői állásra (egy része csak tanitóval, másik része csak tanitónővel, a legtöbb azonban tanitóval vagy tanitónővel tölthető be) pályázott százhat tanitó és száztizenkét tanitónő, a négy elemi iskolai igazgatói állásra hatvanhat, a hatvan elemi iskolai tanitói állásra kétszázhuszonhárom, az ötvenhárom elemi iskolai tanitónői állásra négyszáznegyvennégy, a hét ovónői állásra pályázott nyolcvanhat.

Budapest fürdői.

A főváros fürdőire már eddig is milliókat költött. Budapest egész jövőjére nagy befolyása van annak, hogy mit csinál a főváros a fürdőivel. Most ismertetjük a kiküldött bizottság javaslatát, legközelebb megtesszük arra véleményünket:

I. Artézi-fürdő

Az artézi-fürdő fekvésénél fogva kiválóan alkalmas arra, hogy jól jövedelmező helyi gyógy- és tisztasági fürdővé váljék.

A forrás 24 óránkint 760 m^3 73° C. vizet ad.

Az Artézi fürdőre készitett s a szakbizottmányok, valamint a tanács által is elfogaoott tervek szerint e fürdő korszerü berendezése mellett világfürdő jelleggel épülne fel, holott a Sáros-fürdő forrásainak megvétele után, a székesfőváros pénzügyi érdekei szempontjából annak a fürdőnek rendeltetése csakis az lehet, hogy a beléje fektetett tőke jól jövedelmezzen, mert végtére is ott, a hol, mint nálunk, annyi magán gyógyitó fürdő és tisztasági fürdő van, ennek a szempontnak kell kiemelkednie a székesfőváros vállalkozásában.

Ily szempontból birálva a terveket, habár nagyban és egészben megtarthatók, azokon lényegesebb változtatások lennének eszközlendők.

A tervezett nagy thermál-fürdő helyett azt javasoljuk, hogy két kisebb létesittessék és pedig az egyik 150 fülkével a férfiak, a másik 100 fülkével a nők számára

A jelenlegi terv szerint egy-egy közös férfi és közös női fürdő létesülne 48 kabinnal, mely ha a fürdőjegy ára kisebb volna — a fürdőtelepnek mintegy a népfürdője lenne. Ezek helyett javasoljuk, nogy valóságos népfürdők létesittessenek, egy a férfiak és egy a nők számára. E népfürdők egy meleg medencével, egy langyos medencével, zuhanyokkal, egy gőzkamarával és nagy előcsarnokkal rendezendők be.

A hidegviz gyógymódra, valamint a svéd gyógytornára berendezendő helyiségeket teljesen elhagyandóknak tartjuk. Egyrészt azért, mert mindegyiknek

használata különleges orvosi felügyeletet igényelvén, a személyzeti kiadásokat aránytalanul növelné, másrészt pedig azért, mert e téren a versenyt a hasonló célu intézetekkel és fürdőkkel, melyeket jóhirü specialista orvosok létesitettek és vezetnek, csak nagy áldozatok árán lehetne felvenni.

Orvosi szak-utasitás szerint berendezendő gyógykabinból elegendőnek tartjuk, ha 2 mórfürdő, 2 fényfürdő és 2 villanyfürdő céljaira rendeztetik be. A tervbe vett 24 gyógykabint tulságosan soknak tartjuk.

A fürdőző közönség igényeinek megfelelően szükségesnek tartjuk, hogy külön kád- és kőfürdők rendeztessenek be.

Tekintve, hogy az Artézi-fürdő a székesfőváros legsürübben lakott és a Dunától távol fekvő részeinek közelében van, a fürdőtelepen egy nyitott uszodának létesitését nemcsak közegészségügyi, hanem pénzügyi szempontból is feltétlenül szükségesnek tartjuk. Az uszoda 150 kabinnal rendezendő be és dunavizzel kevert forrásvizzel, vagy esetleg tisztán csakis dunavizzel töltendő meg.

A jelenlegi tervezetből elhagyandónak javasoljuk a vendéglakóházat, mert a mennyiben a fürdőt helybeli gyógy- és tisztasági fürdőképen épitjük fel, arra szükség nincsen és ha ilyet mégis épitene a székesfőváros, ugy az az üzemi kiadásokat növelné csak a nélkül, hogy a fürdő bevételeit nagyobbitaná.

Fenntartandónak javasoljuk az ivócsarnokot, mely a vizeladással együtt szintén alkalmas a fürdő jövedelmezésének fokozására.

Ezek után áttérünk az általunk javasolt módon berendezett fürdőtelepnek jövedelmezőségi számitásaira.

A gőzfürdők használatára nézve naponkint férfit és nőt együtt 550 látogatást vettünk számitásba, a népfürdőkre naponkint férfit és nőt együtt 500 vendégre számitottunk és az uszodára három hónapon át naponkint 600 személyt.

Tekintve, hogy a székesfőváros fürdőinek a magánfürdők versengéseivel kell megküzdenie, a fürdőjegyek árát a lehető legkedvezőbben kellett számitanunk, hogy az eredményben csalódás ne érjen.

Erreváló figyelemmel a fürdőjegyek árát következőkép javasoljuk megállapitani: gőzfürdő-jegy délelőtt 1 kor. 20 fill., délután 60 fill., I oszt. kádfürdőjegy 1 kor. 20 fill., I. oszt. kőfürdő-jegy 1 kor. 20 fill. II. oszt. kádfürdő-jegy 80 fill., II. oszt. kőfürdő-jegy 80 fill., III. oszt. kádfürdő-jegy 40 fill, III. oszt. kőfürdőjegy 40 fill, gyógykabin 2 kor., uszoda 50 fill., népfürdő 10 fillér.

A kád- és kőfürdőknél, a mennyiben ketten vagy a kőfürdőben többen fürödnek egyszérre, pótjegyek szolgáltatandók ki és pedig a második személy számára az I. és II. oszt. kád- és kőfürdőknél 40 fillér, a kőfürdőknél a harmadik személy számára 20 fillér. A III. oszt. kád- és kőfürdőknél a pótjegy a második és a kőfürdőknél a harmadik személy számára is egyaránt 20 fill. A kőfürdőknél, ha háromnál több személy fürdik egyszerre, a negyedik stb. személy ugyanolyan pótjegyet fizet, mint a harmadik személy. Gyermekek mindig 20 filléres pótjegygyel fürödhetnek a felnőttek társaságában.

Ezen árakban a gőzfürdőt és az uszodát kivéve a ruhák használata nincs beleértve s azok éppen ugy, mint más a fürdésnél használatos cikkek és szerek (szappan stb.), külön fizetendők meg.

Ezek figyelembevétele mellett a jövedelmezőségi számitás igy alakul:

A fürdőépület eredeti költségvetése, kivéve az esetleg elérhető és a jelenlegi mostoha viszonyok által eléggé indokolt árengedményeket, nem igen módosul; e szerint a következő költségekkel kell számolnunk: Az uj fürdő a 6 százalék kezelési költséggel 193.788 kor. 21 fill., az uszoda 162 031 kor. 26 fillérbe kerül. Az egész költség — hozzáadva az Artézi forrásba helyezett tőkét is — 2.978.819 kor. 47 fill. Ezzel szemben a bevétel a kezelési költség levonásával 176.400 korona. A befektetés amortizációja 141,320.97 korona. A tisztajövedelem tehát 35,080 kor.

II. Rudas-fürdő.

Ez a székesfőváros legrégibb fürdője. A közönség a Rudas-fürdőt kedveli, a fürdőzők száma évről-évre emelkedett s ezzel a bevétel is nőtt. Az Eskü-téri hid épitési munkái a fürdő forgalmát és ezzel bevételeit is apasztották ugyan, de épen ez a hid fogja megnyitása után a forgalmat növelni. Ez a számitásunk azonban csak akkor üt be, ha a jelenlegi fürdőépületet átépitjük és a fürdőt magát a kényesebb igényeknek is berendezzük.

A székesfőváros már régebben foglalkozott a Rudas-fürdő átépitésének tervével, de tervét teljesen meg nem valósithatta, mert az Eskü-téri hid épitésével kapcsolatos szabályozásokat és átalakitásokat előbb ismernie és meglátnia kellett.

A legszükségesebb változtatásokat és átalakitásokat azonban a székesfőváros végrehajtotta.

Azon okok, melyek az Eskü téri hid megépitése folytán a Rudas-fürdő átépitését határozottan és elodázhatatlanul megkövetelik, kétfélék: egyrészt városszabályozási és szépészeti, másrészt pedig pénzügyi okok.

Az Eskü-téri hidnak budai oldalon levő fejénél, a Gellért-hegy északi lejtőjén helyezik el szt. Gellért püspök szobrát, melyhez diszes lépcsőzet vezet. E szobor lép sőzetével, a támasztó falakkal és ezek épitészeti kiképzésével az egész környéknek diszét emelni fogja. Ebben a környezetben, a Rudas-fürdő jelenlegi, az egyszerüségnél is kisebb mérték szerint felépült mezében nem maradhat meg. Sulyosbitja a helyzetet az is, hogy az Eskü-téri hid szintje a Rudas-fürdő jelenlegi épületének emeletnyi magasságában van ugy, hogy az egész fürdő a hidról nézve gödörben fekszik.

Az Eskü téri hid, mint a Kossuth Lajos-utczának, és az egész fővárost átszelő Kerepesi-utnak folytatása a Duna két partja közti forgalomnak egyik legnagyobb részét lesz hivatva lebonyolitani s a hid oly annyira, előkelő helyen áll, hogy környékén mindent el kell távolitani, a mi a természetnek, vagy az épitészeti alkotásoknak szépségeivel összhangban nincsen.

A pénzügyi okok egészen kézen fekvők. A fővárosban levő magánfürdők tulajdonosai egymás közötti versenyükben fürdőikbe ujabb és ujabb befektetéseket tesznek, hogy minél fényesebb és kényelmesebb berendezésekkel vonzó hatást gyakoroljanak a közönségre.

Ha a székesfőváros fürdőiből jövedelmező vállalatot akar teremteni, ugy a székesfővárosnak is az erre a czélra a magánvállalkozás által megjelölt és kipróbált utakat kell választania, mert a versenyben e nélkül előre nem haladhat.

Egyik jelentékeny fogyatkozása a fürdőnek az, hogy külön női gőzfürdője nincsen. És ez nem csak

kényelmi, hanem pénzügyi kérdés is. A külön női gőzfürdőt hiányánál fogva a fürödni vágyó közönségnek egy jelentékeny része nem keresheti fel a azért, mert a délelőtti órákban nem fürödhetik s mivel azokat a helyiségeket és berendezéseket kénytelen használni délután, a melyek délelőtt a férfiak rendelkezésére állottak.

A Rudas-fürdő, mint elsőrendü tisztasági fürdő tartandó fenn.

Forrásai 24 óránként 800—850 köbméter 43° C vizet adnak. E vizmennyiség elegendő arra, hogy a fürdőt nagyobbitsuk.

Szükségesnek tartj k, hogy a fürdő női gőzfürdővel egészittessék ki legalább 130 fülkével.

A jelenlegi fürdőből feltétlenül megtartandó a török épitésü gőzfürdő és az uszócsarnok. Hogy mi használható még fel a jelenlegi épületből, az, az átalakitási tervek készitésénél lesz megállapitható. A költségek kimélése szempontjából kivánatos, hogy a felhasználható részek ne bontassanak le, viszont azonban ez ne legyen akadálya semminek, a mi a berendezések kényelmének rovására lehetne.

Az átalakitásnál kivánatosnak tartjuk, hogy az Eskü-téri hidról közvetlenül egy szinben lehessen a fürdőhöz jutni, mert ez oly kényelmet nyujtana, a mi a fürdő látogatottságát növelné.

A fürdőjegyek árára nézve javasoljuk:

Szalon-fürdő 1 K 40 fill., I. oszt. fürdő 1 K., II. oszt. fürdő 60 fillér ruha és egyéb szerek nélkül.

Ugyanugy, mint az Artézi-fürdőnél javasoltuk, itt is adandók pótjegyek és pedig a második személy számára 40 fil., a kőfürdőben pedig a harmadik és a többi személy számára 20 fillér. Gyermekek 20 filléres pótjeggyel fürödhetnek a felnőttek társaságában.

A gőzfürdőben a jegy délelőtt 1 K 20 fill., délután 60 fill.

Az uszócsarnokban a jegy ruhával 60 fill.

A szalon-fürdők esetleg drágábbak is lehetnek.

Ezek figyelembe vételével a jövedelmezőségi számitás a következő:

A fürdő átalakitásának egész költsége 1.886,936 korona. Ezzel szemben a bevétel a kezelési költség levonásával 140994 K. A befektetés amortizációja pedig 94346·80 K. A tiszta jövedelem tehát 10557·20 K. ami 7·47% jövedelmezőségnek felel meg.

III. Sáros-fürdő.

A Sáros-fürdő forrásainak megszerzésével a székesfőváros oly források birtokába jutott, amelyeknek gyógyitó erejét Budapest és vidéke már évszázadok óta ismert és mindig sokra becsült.

Az összes budapesti fürdők között egyikhez sem ragaszkodtak annyira, mint a Sáros-fürdőhöz s mesés az a bizalom, melyet e források gyógyitó erejébe helyeztek.

A Sáros fürdő a legalkalmasabb arra, hogy a székesfőváros e fürdő forrásait kizárólag gyógyitási célokra használja fel olykép, hogy azt az ország határain kivül lakó külföldiek is mint gyógyfürdőt ismerjék meg és keressék fel.

Ennek az álláspontnak elfoglalására kötelesnek bennünket még e források fekvésének és környékének varázslatos szépsége, minek előnyeit még fokozza a Gellért-hegy déli lejtőjének enyhe és pormentes, tiszta levegője.

A Sáros-fürdő forrásai átlagban 24 óránkint m 45° C vizet adnak.

A források a Gellért-hegy délkeleti oldalán levő sziklacsoportból fakadnak. Ezen forrásoknál, mint általában a gellérthegyi hévforrásoknál igen tanulságosan észleltetett, hogy a Duna vizállása befolyással van a forrásnak ugy hőfokára, mint vizbőségére. Minél magasabb a Duna vizállása, annál magasabb a forrás hőfoka és nagyobb a vizbősége. A Duna valósággal gát gyanánt áll a hévviz kifolyása előtt.

A viz hőfokára a Duna vizállásának változása nincs oly nagy befolyással, amennyiben az ezen változásnak következtében 45—46° C között ingadozik; ellenben a vizbőségre nézve már nagyobb hatása van, amennyiben a vizmennyiség 24 óránkint 900—1000 m³ között váltakozik.

A Sáros-fürdőben nézetünk szerint szükségesek: két társasfürdő 25—25 fülkével, külön a férfiak és a nők számára; 2 szalon-fürdő; 15 elsőosztályu kádfürdő; 15 másodosztályu kádfürdő; 6 kőfürdő; két népfürdő egy-egy kis gőzkamrával. A férfi-népfürdőben 150, a női népfürdőben 100 ruha-szekrényke helyezendő el.

A népfürdő berendezése feltétlenül szükséges egyfelől azért, mert e gyógyforrásokat a köznép számára is használhatókká kell tennünk, de másfelől szükséges azért is, mert a Rudas-fürdő gépházának áthelyezésével az e fürdő mellett levő népfürdő áldozatul esik. E gyógyfürdőhöz feltétlenül kell szállót épiteni legalább is 60—80 szobával.

A fürdőjegyek ára mérsékelten állapitandó meg, esetleg a szalon-fürdők valamivel drágábbak is lehetnek.

A szálló szobáinak árára nézve véleményünk az, hogy a Dunára néző szebb és nagyobb szobák napi ára 4—6 korona, a kisebbekké 3·50—5 korona, a többi szobáké pedig 3 korona lehet.

E gyógyfürdő kiegészitendő továbbá egy ivócsarnokkal és ezzel kapcsolatos fedett sétáló-helylyel, valamint egyéb a melegvizes gyógymóddal összefüggő sajátságos gyógyitó berendezésekkel.

Az előadott keretben a jövedelmezőségi számitás igy alakul: Összes befektetés 2,245.870.22, a tiszta bevétel 123,922.50, az amortizáció 112293.51. A tiszta jövedelem tehát 11.628.99 korona, ami 5·52 százalék jövedelmezőségnek felel meg.

Mind a három fürdőnek a jövedelmezősége igy alakul:

	Befektetés.	Jövedelem.
Artézi-fürdő	2,978.819·47 kor.	176.400·— kor.
Rudas-fürdő	1,886.936·— „	140.904·— „
Sáros-fürdő	2,245.870·22 „	123.922·50 „
Összesen	7,111.625·69 kor.	441.226·50 kor.

Ezek szerint a székesfőváros fürdőibe fektetendő 7,111.625·69 kor. 6·20 százalékot jövedelmez.

Az épitkezés rendje.

Az előadottak szerint a székesfőváros jelenleg oly helyzetbe jutott, hogy egyszerre három nagy fürdőnek felépitését, illetőleg átépitését kell foganatba vennie. Ha a székesfőváros pénzügyi helyzete nem kötelezne bennünket arra, hogy az épitkezésben a lehető legnagyobb óvatossággal járjunk el s megengedné, hogy reményeinket az általánosan ismert kedvezőtlen közgazdasági viszonyok által ne mérsékeljük, ugy a leghatározottabban azt javasolnók, hogy az épitkezéseket egyszerre hajtsuk végre. Ámde az emlitett óvatosság minket arra utal, hogy e kérdést a

lehetőség szem előtt tartásával tárgyaljuk és az épitkezésekre nézve olyan sorrendet javasoljunk, amely nemcsak hogy hátrányos befolyással nincs pénzügyi helyzetünkre, hanem ellenkezőleg fürdővállalataink bevételeit és ezzel a székesfőváros jövedelmeit fogja fokozni.

A fürdők fölépitése legalább is három évet fog igénybe venni s ezen idő alatt a már is enyhülő közgazdasági helyzet bizonyára megváltozik annyira, hogy a közönség testi egészségének ápolására ismét többet fordithat, a fürdők látogatásának statisztikája emelkedést fog mutatni s az előterjesztésünkben számba vett adatoknál kedvezőbb tényezők fogják számításainkat megjavitani. Most munka és anyag olcsó, az árengedményekben jelentékeny előnyöket remélünk elérni és ezek mellett nagyfontosságu lenne a székesfőváros elhatározása azért is, mert a még néhány év előtt virágzó és most sorvadó épitő-ipart válságos helyzetében hathatósan támogatná. A kérdésnek kedvező eldöntése tehát szociálpolitikai szempontból is elsőrendő, már pedig a székesfővárosnak ezen követelmények elől sem szabad kitérnie, ha polgárainak érdekeit istápolni óhajtja.

Az Artézi-fürdőre nézve már többször kiszámitott jövedelmezőség annyira kétségtelen, hogy minden nap veszteséget jelent a székesfővárosra, a melylyel felépitése elodáztatik.

Bár eddig sem voltak komoly aggályok az iránt, hogy a székesfőváros az Artézi-fürdő felépitésével kockáztatott vállalatba menne, az általunk javasolt keretben és módon való felépitése még a legcsekélyebb aggodalmakat is eloszlathatja. Erre való tekintettel szerény nézetünk az, hogy az Artézi-fürdő felépitése haladéktalanul foganatba veendő.

Ugyanigy vagyunk a Rudas-fürdő átépitésével is, melyre nézve a jövedelmezőségi számitások a legkecsegtetőbbek; ugyanazért erre nézve is az a javaslatunk, hogy az átépités egyszerre történjék az Artézi-fürdő megépitésével.

Ezen fürdő átépitésénél egyrészt azért, hogy az időközi veszteségek lehetőleg a legcsekélyebbek legyenek, másrészt azért, hogy a törzslátogatókat lehetőleg megtartsuk, kivánatos, sőt szükséges, hogy az átépités alatt a mostani gőzfürdő, valamint az uszócsarnok állandóan használatban maradjanak.

A mi a Sáros-fürdő felépitését illeti, erre nézve nem azért, mintha aggályaink lennének e gyógyfürdő jövője iránt, hanem pusztán csak azon korlátok miatt, melyeket a székesfőváros jelenlegi pénzügyi helyzete szab meg, az épitkezést szakaszokra vélnők felosztani.

Egy feltétlenül szükséges, az, hogy az egész gyógyfürdőre ugy, a mint azt teljesen megépiteni és berendezni kell, a terveket elkészittessük. Ha e tervek megvannak, ugy az épitkezés első szakaszában meg kellene épiteni a két népfürdőt és a vizszolgáltatáshoz nélkülözhetetlen melléképületeket és ugyanekkor a rendelkezésre álló egész területen a később felépitendő épületek elhelyezésére figyelemmel, meg kellene csinálni a fürdő parkját.

Ezeket azért javasoljuk, mert miként már emlitettük, a Rudas-fürdő átépitésével az ottani népfürdő áldozatul esvén, ilyenről gondoskodni kell, de javasoljuk azért is, mert ezeknek felépitése a legkevesebb költséggel jár és használatuk jövedelmez.

Az épitkezés második szakaszában épülnének fel a nagy gyógyfürdő, a szállóépület és ekkor rendeztetnék be az ivócsarnok, az ezzel kapcsolatos födött sétáló hely, valamint létesittetnének a melegviz gyógymóddal összefüggő egyéb sajátlagos gyógyitó berendezések.

A főváros mellőzése.

Végre hát mégis akadt valaki, a ki a legilletékesebb helyen a főváros törvényhatósági bizottságának közgyülésén nyiltan megmondta, hogy milyen szerepe van a fővárosnak. Boldognak-boldogtalannak, ha valamit akar, első dolga, hogy a fővároshoz fordul segitségért. Ha a segitséget megkapta, büszke módon hátat fordit s nehogy valakinek eszébe jusson őt a köteles hálára figyelmeztetni, gorombáskodik és mint a bokrot szidja a várost.

Simonovics Béla tette szóvá a szerdai közgyülésen ezt a képtelen állapotot. A kertészeti kiállitásra a város adott ingyen területet, adott két szép bronc-dijat és kétezer koronát. S mindezért a leghallatlanabb módon mellőzték. Őt ezer meghivót küldtek szét a kiállitás megnyitására, de a főváros törvényhatóságának egy sem jutott belőle. Pedig Ilsemann Keresztély városi főkertész, a kiállitás rendező bizottságának főtitkára egyenesen megkövetelte, hogy a törvényhatóságot hivják meg, vagy ha a törvényhatóságot helyszüke miatt nem hivhatják, legalább a városligetre felügyelő bizottságot, a házigazdát hivják meg. Hir szerint a főkertész azt a választ kapta, hogy azokat sem hivjuk meg. Nem is hivták.

Kicsinyes dolognak látszik, de jellemző a főváros polgárságának gondolkozására. Bizonyitja, hogy a főváros törvényhatóságában csak egy szolga-testületet látnak, a melynek csak egy kötelessége van: fizetni, minden jó és rossz idea megvalósitására a pénzt adni. Ha a pénzt odaadta, akkor senki sem törődik tovább vele.

S ez a fölfogás nem elszigetelt. Maga Simonovics is még két példára hivatkozott. Az egyik a Ludovikában volt zászlószentelés, amelyre valamennyi alapitványt tevőt meghivtak, kivéve a legnagyobb alapitványt tevőt: a főváros törvényhatóságát. A másik az, hogy Bécsben az udvari ünnepekre a tanács valamennyi tagja mindenkor hivatalos, mig Budapesten 1896 óta tanácsost az udvari ünnepekre meg nem hivtak.

Még folytathatnánk ezt a lisztát. Élénk emlékezetünkben van még az a jelenet, a mely a milleniumi ünnepséget rendező bizottság egyik ülésén lefolyt. Az uj országházában akkor hirdették ki az első törvényt. Budapest polgármestere oda sem kapott meghivót. Megboldogult Kammermayer Károly a megbotránkozás hangján emlékezett meg a dologról s megkövetelte, hogy Budapest polgármesterének az őt megillető helyet biztositsák. Fölszólalásának csak akkor lett eredménye, a mikor energikus hangon kijelentette, hogy a

főváros a felvonulásban részt venni nem fog. A drága díszhintók a kocsiszinben maradnak — jelentette ki a polgármester s a közgyülésnek megfogom mondani, hogy miért maradtak ott. Majd azután meghallják az urak, hogy mit szól hozzá a közgyülés. Az energikus föllépésnek meg lett a hatása. Másnap kora reggel egy nagyobb rangu miniszteri tisztviselő ezer bocsánatkérés kiséretében kézbesitette a Budapest polgármesterét megillető jegyet.

Ugyancsak ilyen energikus föllépésnek az eredménye volt, hogy a polgármester az udvar fogadásakor a pályaudvaron az állását megillető helyet. Egy más alkalommal Budapest polgármestere egy küldöttséggel ott várakozott a miniszteri előszobában, mig megunta a várakozást s elment. Egy bizottsági ülésre annak idején egyenesen föl is hivták a polgármestert, hogy soha el ne felejtse, mivel tartozik állása méltóságának s ne türjön meg semmiféle mellözést.

Mindez azt bizonyitja, hogy Magyarországon csak a botránynyal való fenyegetésnek van hatása. Akitől nem félnek, hogy botrányt csinálhat, azt nem becsülik semmire. Nálunk mindenkinek annyi az értéke, amekkora botrány rendezésére alkalmasnak látszik.

A főváros törvényhatósága pedig csak hazafias áldozatkészségével vett részt az összes kulturális és nemzeti közügyekben. A botránycsinálástól tartózkodott, inkább eltürte a mellőztetését. Nincs is tekintélye sehol. Mindenki azt hiszi, hogy sáros lábát kénye kedve szerint beletörölheti a főváros törvényhatóságának a palástjába.

Ezeken az állapotokon változtatni kell. A főváros törvényhatóságának végre le kell tennie a hamupipőke ártatlan szerepéről s mindenütt s mindenkor, ha kell erőszakkal, ha kell botrány árán is ki kell vivnia, hogy az őt jogosan megillető tiszteletet mindenkitől megkapja. Elég sajnos, hogy nálunk a botrány az egyetlen kvalifikáczió a jogos tisztelet megszerzésére, de számolni kell a tényekkel s a törvényhatóságnak soha sem szabad megfeledkeznie arról, hogy ő képviseli Budapest székesfőváros polgárságát, polgári becsületét.

Őszinte elismeréssel fogadjuk, hogy Simonovics Bélában megvolt az erkölcsi bátorság s nyilt férfiassággal vetette szőnyegre a kérdést. Ugy halljuk, hogy a városatyák körében már is megérlelődött az az elhatározás, hogy a főváros mindaddig, amig az az ur, aki a mellőzést elkövette a bizottságban van, a kertészeti kiállitás bizottságával szóba sem áll. Szigoruan követelni fogja a terület átengedésekor tett föltételeknek betüszerinti végrehajtását. Sajnos, a dijakat és a kétezer koronát vissza nem vonhatja, hanem a jövőben óvatosabban fog eljárni.

Az bizonyos, hogy a fővároson csaknem betüszerint megtörtént, a mit a szállóige megjósol: Adj a tótnak szállást, kiver a házaából. Elvárjuk, hogy tanult belőle a főváros s a jövőben gondosabban fog eljárni a közvagyonból való adakozással.

A közgyülésből.

Választás is volt, a napirenden is volt néhány érdemesebb tárgy. A városatyák össze is gyültek, de a tanácskozás azért élettelen, vontatott volt. Pedig pikánsan kezdődött. Simonovics Béla kemény hurokat pengetett a főváros mellőzéséről, a miról azonban külön szólunk. Szép volt Polónyi Géza inditványa, aki az elismerés zászlaját hajtotta meg Ilsemann Keresztély főkértész előtt. Igazán szép jelenet volt, amikor egy pillanatra az igazi demokratizmus hatotta meg a városatyákat és megadták az elismerést a tisztes, becsületes munkának. Szokatlan Magyarországon, hogy valakit elismeréssel illessenek csak azért, mert dolgozott, mert csak becsületes munkával szerzett érdemeket. A szerdai közgyülés jegyzőkönyve a demokráciának igaz diadala.

Érdekes volt Némai Antalnak az inditványa, hogy a fütésről dolgozzon ki a tanács szabályrendeletet. Minek az. Tessék jó kályhákat adni a hivatalokba s nem lesz tulkiadás, nem kell szabályrendelet. Hiába csinálnak szabályrendeletet, amig azokat a szerencsétlen vaskályhákat ki nem cserélik. Csak nem akarnak külön fütői hivatalt fölállitani s minden kályha mellé egy fütőt rendelni. Másképpen pedig a vaskályhákkal nem boldogulnak. Hivatalba, ahol reggel kell befüteni, hogy a hivatalos óra végéig megfelelő hőmérséklet legyen a szobában, vaskályhát használni nem lehet. Ez az igazság. S ezt az igazságot semmiféle szabályrendelettel meg nem dönthetik.

A napirendnek legfontosabb tárgya az Erzsébet királyné-uti vasut dolga volt. Hosszu tárgyalás és vitatkozás után végre megállapitották, hogy az Erzsébet királyné uti vasutnak a Mexicói-uton át kell mennie. Azt is elintézték, hogy az Erzsébet királyné-uti telektulajdonosok ingyen akarták átengedni a vasut céljára szükséges területet, mig a Mexikó-uti telektulajdonosok között nagyon kevés akadt, aki a szükséges területet ingyen átengedje, a legtöbb olyan horribilis árakat kért s olyan képtelen kikötéseket tett, hogy a hatóság kénytelen volt a birói kisajátitást igénybe venni. Most pedig megakadtak azon, hogy miből épitse meg a vállalat a vasutat. Hogyan szerezzen rá pénzt. Abban hamarosan megegyeztek, hogy elsőbbségi kötvények utján, mert az a városnak is, a vállalatnak is jobb. Más és fogósabb kérdés, hogy miből fedezzék a kurzus diferenciát. A tanács azt javasolta, hogy az épitési tőkéből. Nem akarunk most erről a kérdésről bővebben szólani, csak konstatálni kivánjuk, hogy rendkivül fontos elvi kérdés ez, mert milliókról van szó. S ime mi történik. A városatyák szerdán délben, tehát közvetlenül a közgyülés előtt kapták meg a hivatalos ujságot, amely tizenöt nyomtatott lapon ismerteti a dolog előzményeit s a döntéshez szükséges tudnivalókat. Ugy látszik, azt hitte a tanács, hogy vakon is bele mennek a városatyák a dologba. Nem tették, hanem nagyon helyesen levették az ügyet a napirendről s a jövő közgyülésre tüzték. Még jobb lett volna, ha rendkivüli közgyülésen intézik el. A dolog elég fontos és komoly arra, hogy alaposan és nyugodtan fontolják meg.

Egy kis parázs vita volt az épitő munkások mun-

karendjéndjének megállapitásánál. Összetüztek a városatyák azon, hogy mi a munkás igaz érdeke. Hát kétségtelen, hogy nem az a munkásnak az igaz barátja, aki eget földet igér neki, olyan dolgokat, a melyeket az életben megvalósitani nem lehet. Mert az igéret beváltását követeli a munkás s ha nem kapja, mert nem kaphatja meg, akkor a társadalom ellen van elkeseredve. Meggyőződésünk szerint az képviseli igazán a munkások érdekét, aki annyit igér, a mennyit megadhat, de azt azután az u'olsó hajszálig meg is adja.

Budapest fővasutjai.

Gyakran találkozunk az utóbbi időben a napi lapok hasábjain egyes hosszabb-rövidebb közleményekkel, melyek kapcsolatban dr Zielinski Szilárd mérnöknek „Budapest forgalmi viszonyainak rendezése és a központi fővasut terve“ cim alatt rövid idő alatt megjelent könyvével, a budapesti pályaudvari kérdések megoldására az ő tervezete mellett igyekeznek a közvéleményben hangulatot kelteni. Dr Zielienski terve szerint a mai nyugati és keleti pályaudvar, azonfelül több, jelenleg használatban levő összekötő vonal megszünnének. Ezeknek pótlására ő két nagy pályaudvart tervez, melyeknek egyike a mai rákosi rendező-pályaudvar helyén, a másik pedig kőbányán tul lenne. Ezt a két pályaudvart 10—11 kilometer hosszu négy vágányu alagut-vasut kötné össze, mely a Váci-, Károly- és Muzeum-körut és az Üllői-ut alatt vezetne és amelynek szintén három, szállodákkal kombinált földalatti pályaudvar eszközölné a személyforgalom lebonyolitását.

Ennek a tervezetnek a végrehajtása dr Zielinski véleménye szerint nem okozna megterheltetést az államkincstárnak, mert szerinte a csak 80 millió koronát kitevő költségekből 74 millió korona a felszabaduló telkek, épületek stb ellenértékében megtérülne.

Ezzel a könyvvel és az abban ajánlott tervezettel foglalkozik Kain Albert m. á. v. főmérnök most kiadott füzetében.

A szóban forgó cikksorozat tárgyilagos és kimeritő birálat alá veszi dr Zielinski tervezetét és meggyőző érveléssel kimutatja, hogy annak létesitése csak külföldi egészen más viszonyok között létrejött hasonló müvek átplántálása lenne, amely azonban Budapesten a mai nehézségeken egyáltalán nem könnyitene.

Széleskörü ismeretekre és gyakorlati tapasztalatokra való adathalmazzal és számitásokkal boncolja szerző a dr Zielinski-féle tervezetet, melynek főbb hátrányait a következőkben mutatja ki.

A központi fővasut vonal-vezetése teljesen elhibázott, mert elrendezése csak egyes kisebb terjedelmü, szomszédos részek érdekeit szolgálná, nem számolva azzal, hogy a forgalom szempontjából a főváros összes forgalmi gócpontjainak lehetőleg egyforma távolságra kellene esni a pályaudvaroktól. Igy egyes fontosabb pontoktól a dr. Zielinski pályaudvarai 4000 m.-re feküdnének, mig más oldalról a forgalom gyüjtő terület széle csak 400 méterre esnék. Az ebben rejlő nagy hátrányok a főváros fejlődésével mind jobban és jobban fognak fokozódni, mert a főváros jövő kiterjedése nem lesz egyenletes, hanem főképen a balparti részre, az uj Hungária-körut felé fog terjedni. Ez okból az ilyen nagyszabásu tervezetben gondolnunk kell arra is, hogy a jövő fejlődésnél létrejövő városrészek ne jussanak tulságosan kedvezőtlen helyzetbe, szóval ne épitsünk csak a jelennek, mint a tervezet akarná, hanem számoljunk rohamosan fejlődő fővárosunk jövő forgalmi érdekeivel is.

A központi fővasut forgalma mint az alagutban egyedül képzelhető, villamos üzemmel lenne lebonyolitva. Miután a villamos vontatás ma még nem érte el a fejlettségnek azt a fokát, hogy költségek tekintetében a gőzüzemmel versenyezhetnék, az üzemi költségek előreláthatólag igen magasak lesznek.

Egyik alapvető hibája a Zielinski-féle tervezetnek, hogy a főváros mai, különben is bonyolult és nehézkes teherforgalmi viszonyain nem hogy segitene, de azokat még jobban megrontja, mintegy folyományaképen a tervező ama tévhitének, hogy a főváros teherforgalmának mai lebonyolitása nem szorul javitásra.

Ez dr. Zielinski egyik legnagyobb tévedése. Ami ugyanis égetővé tette a budapesti pályaudvarok rendezésének kérdését, az nemcsak a személypályaudvarok, hanem a teherforgalom lebonyolitásának mindinkább tarthatatlanabb volta is.

A teheráru- és gyorsáru-forgalom mai kezelése és a forgalom lebonyolitása rendkivül nehézkes és drága, ugy hogy közönségnek és vasutnak közös érdeke, hogy a főváros forgalmi viszonyainak rendezésében ez az elsőrangu fontosságu kérdés is gyökeres megoldást találjon.

Részletes számitásokkal igazolja Kain főmérnök, hogy központi fővasutunk, melyet dr. Zielinski örök időkre elégnek tartott — négy vágányra, még a főváros mai forgalmának lebonyolitására sem lenne képes, ugy, hogy helyesen számitva a főváros, a környék és az egész ország forgalmi érdekével, a központi fővasutat a mai szükségletnek is már 6 vágánynyal kellene kiépiteni.

Ezzel azután a dr. Zielinski tervezetének fejlődés-képessége teljesen ki lenne meritve, mert az ő központi fővasutjának bővitése már a technikailag majdnem kivihetetlen dolgok sorába tartozik. Az tehát 6 vágánnyal is csak a mai szükségletet elégithetné ki és igy a jövő évekre és évtizedekre nem oldja meg a nagy feladatot.

Különösen érdekesek Kain tanulmányának ama részei, a melyek a költségeket tárgyalják részletesen. Szerző hosszu gyakorlati és jeles irodalmi müködése, melyet földalatti vasutak s alagutak épitése körül kifejtett, illetékessé is teszik őt hasonló kérdések elbirálására. Bizonyára nem kis csodálkozással fogja eltölteni dr. Zielinski tervezetének barátait az a meggyőzően kifejtett számitási eredmény, hogy az emlitett tervezet költsége az előirányzott 80 millió korona helyett, *több mint 260 millió koronát tenne ki.*

Végezetül igen érdekes rajzát adja szerző a mai budapesti vasuti elrendezések hátrányainak és nehézségeinek és ezekből vezeti le a nehéz kérdés helyes megoldásának a módját.

A nyugati pályaudvar nagy complexumát szerző mind városrendezési, mint vasut-forgalmi szempontokból felhagyandónak véli, ellenben a keleti pályaudvar helyét igen jól megválasztottnak mondja, mert az lesz fekvésénél fogva a jövő Budapest forgalmi centruma. Három uj személy-pályaudvar épitését tervezi, melyek egyike a mai keleti pályaudvar tájékán lenne, a másik kettő helye pedig ugy lenne megválasztva, hogy a három pályaudvar egyike vagy má-

sika a főváros bármely pontjától legfeljebb 2·5—3·0 km.-re esnék, mi a főváros extensiv kiterjedése mellett igen kedvező megoldás lenne.

Az uj pályaudvarokat összekötő vasuti vonalat ugy tervezi, hogy az a jövendő szükségletnek megfelelőleg bővithető legyen és azon kivül ugy legyen vezetve, hogy a főváros jövendő fejlődését szem előtt tartva, központosan feküdjék és valamennyi városrésztől egyforma könnyüséggel elérhető legyen. Ez az összekötő vonal a Duna jobbpartjára meghosszabbitva, bevonná az ottan fekvő városrészeket is a forgalom körébe.

Természetesen valamennyi pályaudvarról, bármely irányban lehetne elutazni, vagy megérkezni. Igy azután a régi osztrák-magyar államvasutak vonala és a magyar államvasutak törzshálózata szerves és egységes összeköttetésbe jönnének.

A teherforgalom nehézségeinek elháritására többek között a nyugati pályaudvar helyet és a megmaradó többi teherpályaudvarral kapcsolatosan nagy kiterjedésü és minden modern technikai segédeszközzel teljesen felszerelt teherpályaudvart tervez.

Valamennyi pályaudvar ugy lenne elhelyezve, hogy a majdan létesitendő városi gyorsvasutak hálózata, nemkülönben a közuti vasuti hálózat is, a fővasutakkal a legszorosabb összeköttetésbe jöjjön. Ily módon szerző szerint a meglevő bajokon gyökeresen segitenének a budapesti vasuti forgalom kérdése pedig mind a mai, mind a jövendő nagy Budapest számára helyes megoldást talál.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 751·177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmult héten élve született 477 gyermek, meghalt 332 egyén, a születések tehát 145-el mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 360 törvényes, 117 törvénytelen; nemre nézve 229 fiu, 248 leány. Halvaszületett 9 gyermek, köztük 8 törvényes, 1 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra: 32·3

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 22·05 az egy éven felüli lakosságnál: 17·2, az öt éven felüli lakosságnál: 13·8.

A halottak közt volt 191 fi-, 141 nőnemü.

Az év eddigi 18 hetében élve született összesen 8513 gyermek, meghalt összesen 5301 egyén, a születések többlete tehát 3212; a mult év megfelelő időszakában született 9219, meghalt 5529, a születések többlete volt tehát 2690.

Az élveszülöttek közt volt 298 róm. kath., 7 görög kath. — görög keleti, 21 ágost evang, 59 helvét, 1 unitárius, 87 izraelita, 4 egyéb. Összesen 477. Halvaszületett összesen: 9

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1320 beteget, szaporodás 344, csökkenés 418, maradt a mult hét végén 1246. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 135 beteget, szaporodás 69, csökkenés 53, maradt a mult hét végén 151. A Szt. István-kórházban ápoltak a mult hét végén 723 beteget, szaporodás 297, csökkent 291, maradt e hét végén 729. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 817 beteget, szaporodás 202, csökkenés 196, maradt e hét végén 823. Összesen ápoltak a mult hét végén 2995 beteget, szaporodás 912, csökkenés 958, maradt e hét végén 2949.

Hirek a városházáról.

A **Corvintéri szökőkut uj pályázata** Nagy Kálmán szobrász elhunyta folytán, a ki a Milacher-féle hagyatékból a Corvin-téren épitendő diszkut megmintázásával megbizatott, Rónay Károly dr. közjegyző, mint végrendeleti végrehajtó, uj pályázatot hirdetett. Ez a pályázat azonban az első pályázattól jelentékenyen eltér, a mennyiben az 1000, illetve 600 koronás dijat csak a második és harmadik legjobb műnek rendeli, mig az első mü készitője nem kap dijat, hanem megbizatik a kivitellel. A főváros tanácsa nem helyeselte e módositást s kétségbe vonta Rónay közjegyzőnek e módositások megtételéhez való jogát. Most a tiszti főügyészség a végrendelet tanulmányozása után megállapitotta, hogy a végrendeleti végrehajtó jogosan járt el s igy az uj pályázat meg nem támadható.

A Csikárok rendezése. Nehány telektulajdonos makrancossága folytán szüntelenül késik a Csikárok rendezése kérdésének a végleges megoldása. A költségek hozzájárulási aránya fölött keletkezett differenciák még mindig nem szüntek meg, noha az elüljáróság minden lehetőt megtett az egyezség létrehozására. Három telektulajdonos sokallta a kivetett költségrészt s felebbezett a közigazgatási bizottsághoz, a mely e tárgyban helyszini szemlét rendelt el. E szemle eredményéről most számolt be a VII. kerületi elüljáróság. A fölebbezők ama érvelése, hogy a jégtermelést megszüntették s igy a rendezési munkálatokban kevéssé vannak érdekelve, valónak bizonyult ugyan, de azért nem menthetők föl a rájuk rótt terhek alól, mert telkeik természetes határvonala egyezik az árok szélével. Igy tehát érdekeltségük még mindig fennáll. A helyszini szemle megtartása után ujabb komplikációk állottak be a rendezés ügyében. Nehány telektulajdonos irásbeli felszólalást nyujtott be, a miért a szemlére nem hivták meg őket. E felszólalások azonban nem vétetnek figyelembe, mert e fönt jelzett három föllebbezőn kivül a vizjogi törvény értelmében valamennyi telektulajdonos tartozik most már a munkálatokhoz hozzájárulni, minthogy abból mindannyian hasznot huznak. A szemlét különben is a három felebbező kifogásainak pontos elbirálása s esetleg beigazolása céljából rendelte el a közigazgatási bizottság.

Aquincum érdekében. A szentendrei országuton az aquincumi vasutállomástól az ásatások területéig gyalogut vezet, a mely legujabban alig használható. A gyalogösvény szélén magasra feltöltötték a kocsiutat, a melyről a sár s a viz mind a gyalogutra csurog s ez inkább csatornának tekinthető. Kuzsinszky Bálint dr a föv. muzeum igazgatója arra kéri most a tanácsot, hogy a gyalogutat emeltesse egy szük vonalba a kocsiuttal. Ezt a kis költséggel járó átalakitást méltán megkivánhatja a tanácstól a publikum.

A Pálffy tüzérkaszárnya ügye. A hadtestparancsnokság ama kérelmét, hogy a főváros a Hungária-uti kaszárnyák részére uj csatornát épitsen a Juranits-utcában, a tanács nem hajlandó tudvalevőleg teljesiteni. Azzal érvel a tanács, hogy öt évi fennállása óta a kaszárnyának csak egyszer volt baja vizáradással. Ez is csak egy nagyobb felhőszakadás alkalmával történt, amilyen nem mindennap fordul elő. A véletlen ugy akarta azonban, hogy a tanács felsüljön ez érvelésével. Az utóbbi hetekben nem volt felhőszakadás, mégis tele lett a Pálffi kaszárnya pincéi s egyéb alsó részei vizzel, melyet a tultelitett csatorna öntött ki oda. A hadtestparancsnokság most szivattyukat kért a viz eltávolitására s egyben megismételte az uj csatorna kiépitése iránti kérését, a mely csatorna nélkül lehetetlen lesz idővel a kaszárnyában a legénység helyzete. A gyakori áradások folytán ugyanis átnedvesednek majd a kaszárnya falai s ez kész veszedelem lesz a legénység egészségére nézve. Lobkovitz herceg erélyes hangu átirata alkalmasint most is megteszi majd hatását a tanácsra, amely pedig az utóbbi időben már a helyes uton járt s katonáék követeléseivel szemben nehányszor ugyancsak a sarkára állott.

A Váci ut rendezése. A kültelki lipótvárosi kör ismételt megsürgetése folytán a tanács fölirt most a belügyminiszterhez s kérte, hogy végre-valahára hagyja jóvá a közterületek burkolására vonatkozó uj szabályrendeletet. E nélkül ugyanis nem foganatosithatók a Váci-ut középső szakaszának rendezési munkálatai, amelyek miatt a lipótvárosiak állandóan zaklatják a tanácsot. Ez idén különben már alig lesz keresztülvihető e munka, mert nem lesz rá elegendő idő.

A tanács és a nyaralótelepek. Általalános a panasz, hogy a tanács mostoha gyermekeinek tekinti a főváros területén fekvő nyaraló telepeket. E panaszok azonban a nyaraló s telektulajdonosok túlzott követeléseire vezethetők vissza. A naphegyiek, rózsadombiak, kutvölgyiek, szemlőhegyiek egyre-másra ontják kérvényeiket a tanácshoz s oly szerénytelenül sokat követelnek, hogy néhány millió sem volna elegendő a kivánt rendezések keresztülvitelére. A tanács megtesz mindent, a mit a rendelkezésére álló pekuniáris eszközök megengednek. A rózsadombiak nemrég egész utcákat kaptak. A naphegyen is folyik a rendezés s most legutóbb a szemlőhegyieknek is teljesedésbe ment ama óhajtásuk, hogy a Kavics utca, mely körülbelül az egyedüli közlekedési utat képezi a nyaralótelep s a főváros belső részei között — rendeztessék. A tanács ugyanis utasitotta a mérnöki hivatal, hogy öt nap alatt terveket s költségvetést terjesszen be a Kavics-utca rendezését illetőleg.

Konfliktus a miniszter és a Fröbel-nőegylet között. A Fröbel-nőegyletnek, mint tudva van, — esztendők óta ovónőképző intézete van a Bajza-utcai házában, amelyre azonban egy krajcárt sem költ, mert a fönntartási költséget a kultuszminiszterium viseli s igy az egylet nevét viselő intézet tulajdonképpen államinak tekinthető. Ez a helyzet természetesen szabad rendelkezési jogot is biztositott az intézet fölött a miniszternek, a ki ennélfogva elhatározta, hogy az ovónőképző intézetet tanitónőképző intézetté alakitja át. A Fröbel-nőegylet ebbe csak ama kikötéssel egyezett bele, ha az ovónőképző igazgatónője és egy tanitónő továbbra is megtarthatják a Bajza-utcai házban eddig birt — s eléggé fényes — lakásukat. Csakhogy ebbe a miniszter nem hajlandó belemenni s igy egy meglehetősen éles konfliktus keletkezett a kormány s az egylet között. Most már odáig jutott a dolog, hogy a miniszter egyszerüen kitelepiti a tanitóképzőt az egyleti házból — a melyet melesleg mondva, szintén a kormány épittetett. Ha az egylet rövid idő alatt nem enged a miniszter kivánságának, ugy a következő tanévben már bérházban csinálnak helyet az uj tanitónőképzőnek. A kormány különben mindama egyesületi ovónőképzőket, amelyek tulajdonképpen államilag tartatnak fönn, átfogja szervezni tanitónőképző intézetekké, s az ovónők képzését egyedül az országos intézet feladatává teszi. Ez elhatározásra az a körülmény birta Wlassics minisztert, hogy birja elhelyezni még azokat az ovónőket, a kik már régóta birnak diplomával. Az átszervezés különben nem érinti a katholikus felekezeti intézeteket, a melyek fölött a kormány nem gyakorolhat ilyen jogokat.

A Korvin-tér rendezése. A Korvin-téren felállitandó diszkert, illetőleg szobormü ügye még mindig nem nyert megoldást, miért is a főváros tánácsa most elrendelte, hogy a tér ideiglenes rendezés alá kerüljön. E munkálat azonban ugy viendő keresztül, hogy beleilleszthető legyen a végleges rendezésbe. A tér ama részeit azonban, melyek a szobormütől függetlenek, jellegben parkirozni fogják s ugyanott lerakják a vizvezetéki és gázvilágitásra szolgáló csöveket. A többi részek ideiglenes rendezése egyelőre csak a talaj elegyengetésére szoritkozik, amely pázsittal födetik majd be.

Mi az SANGUIS?

a) Egy száraz conserváló **kalbászpir** legnagyobb kiadósság és legkényelmesebb alkalmazással.

Egy mázsa kalbászhushoz csakis 2½ gramm szükségeltetik.

Árak: 1 kiló 8 márka, ½ kiló 4 márka 25 fillér, ¼ kiló 2 márka 25 fillér.

Vagy pedig 100 papirhüvely, egyenként 2½ gramm tartalommal egy mázsa kalbászhoz 5 márka (nagyon kényelmes).

Merőkanál, mely pontosan 2½ grammot tartalmaz drbja 60 fillér.

b) **Bél vagy kazánpir.** Szintúgy legegyszerübb alkalmazás, nagyon szép szinü.

Árak: 1 kiló 6 márka ½ kiló 3 márka 25 fill., ¼ kiló 1 márka 75 fillér.

Mindenütt kimeritő használati Utasitás. — Ismételadóknak magas jutalék. — **Ártalmatlanságér szavatolás.**

F. E. VÖRKEL

BERLIN, S., Kommandantenstrasse 48.

Novák Gusztáv esztergályos mester és Plunske Pál ernyőcsináló,

boroszlói lakosók,

„Eljárás szarvból készült ernyő és botfogantyuk előállitására"

cimü, 13007. számu magyar szabadalmukat megvételre, esetleg engedményváltásra ajánlják.

RADITZ RÓBERT GYÓGYSZERTÁRA

„AZ APOSTOLHOZ"

Budapest, VIII., József-körut 64 sz.

Ajánlja az igen tisztelt kartársaknak.

UJ!

Extr. pro Infuso sennae

dosim-át a norma pauperum, ezen naponta rendelt infusumának extempore készitésére.

Legnagyobb kényelem a recepturánál.

Mindig egyforma sötét infusumot ad.

1 adag ára — 12 fillér.
10 „ „ 1 kor. 20 fillér.
24 „ „ 3 kor. **bérmentve.**

Extr. laxativum sicc.

1 : 10 in globulis napi árban.

1 globulus 90 gr. vizzel 100 gr. aqua. laxativát (Ph. hung.) ad.

TEA **legfinomabb indiai** ajándékoknak **1 kilo 16 kor.**

2 kilo vételénél bérmentve.

= Emplastrum anglicanum =

1 m. hosszu 50 cm. széles **5. kor 20 fill.**

W. E. LANGER

KOMOTAU (Csehország.)

Alapitva 1872-ben.

Kő- és könyvnyomda.

Litograph. intézet.

Gyógyszerészeti dobozneműek és papiráruk gyára.

A tek. gyógyszerész uraknak e nemü kitünően előállitott készitményeit melegen ajánlja

Arjegyzék szives rendelkezésre.

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5. sz.

A

veszélymentes

kőbetétű

Phőnix-

gyorsfőző

a tűzveszélyt

teljesen kizárja

és 40% szeszt

megtakarit.

Kapható minden jobb vaskereskedésben és konyhafelszerelési üzletekben.

Nagybani elárusitás:

Makó Mihály, Budapest, Üllői-ut 2.

Ringelsen testvérek, Báthory- és Holdutca sarok.

DIETERICH JENŐ

vegyészeti gyára

Helfenbergben—Drezda mellett.

Kitünő gyógyszerészi és galenikus készitmények beszerzési forrása.

Különösen ajánlja következő készitményeit:

Tömény illatos vizeit, kaucsuk-tapaszait, ragtapasz-pólyáit, fölkent tapaszait, angol tapaszait, fölkent és zinntubusban levő kenőcseit, narkotikus kivonatait és festvényeit, töményitett spiritusz-készitményeit. Továbbá vas-mangan-pepton és vas-mangan saccharat liquorjait, glycerin-suppositoriumait, mustárpapirost, kémlelőpapirost, czukrozott és czukrozatlan labdacsait, likőresszencziáit, komprimált tablettáit, moly- és csúzpapirosát, molytablettáit stb.

Megrendelhetők az osztrák-magyar fióküzletben:

KREMEL ALAJOS **gyógyszertártulajdonosnál** BÉCSBEN, XIV., Märtzstrasse 49.

vagy

FRANKE KÁROLY okl. gyógyszerésznél **I.** ker., Stadiongasse 10. szám.

Ausztria-Magyarországból jött megrendeléseket csak Bécsből effektuálunk.

Belvárosi Könyvnyomda Budapest, Váczi-utcza 81.

V. évfolyam Budapest, 1902. május 25. 21. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP

TARTALOM:

A restanciák.
Egy millió fölösleg.
Az adóemelés.
Városi konverzió.
A pénztári tisztviselők.
Az eskütéri hid.
Budapest háztartása.
A kövezési szabályrendelet.
Statisztika.
Hirek a városházáról.
Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 kor. Fél évre . . . . . 6 kor.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, IV., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

53916/902. szam.

Magyar kir. államvasutak.

Magy. kir. államvasutak 1902. évi május hó 1-től érvényes nyári menetrendje.

A magy. kir. államvasutak és az általuk kezelt magánvasutakon folyó évi május hó 1-én a nyári menetrend lép életbe, melynek lényegesebb eltérései a jelenlegi menetrendtől a következőkben közöltetnek:

A budapest-brucki vonalon. A Budapest keleti p. u.-ról d. e. 8 óra 50 perczkor Bécs felé induló gyorsvonat Öttevény és Hegyeshalom állomáson a Bécsből Budapest keleti p.-u.-ra este 7 óra 15 perczkor érkező gyorsvonat Öttevény állomáson, a Fehringről Budapest keleti p.-u.-ra reggel 7 óra 25 perczkor érkező személyvonat pedig Tata-Tóváros kert f. m. helynél, utasok fel- és leszállása czéljából feltételesen fog megállani.

Budapest és Bicske között mindkét irányban naponta egy-egy uj személyvonat fog közlekedni.

E vonat Budapest keleti p.-u.-ról este 7 óra 20 perczkor indul, illetve oda este 8 óra 50 perczkor érkezik.

Azonkivül május hó 15-től bezárólag szeptember hó 15-ig vasár- és ünnepnapokon Budapest keleti p.-u.-ról d. e. 9 órakor Bicskére induló és onnan este 8 20 perczkor ideérkező helyi vonat helyeztetik forgalomba.

Ez utóbbi vonatok közlekedésének tartama alatt Budapest keleti p.-u. és Bicske között vasár- és ünnepnapokon, az előtte Bruck felé menő személyvonatnál a szomszédos forgalmu menetjegyek használata, a Bruck felől utána jövő személyvonatnál pedig, Budapest-Kelenföld állomást kivéve, az utasok felszállása kizáratik.

Komáromtól Bánhidáig egy uj személyszállító tehervonat fog közlekedni.

E vonat Komáromból d. e. 11 óra 58 perczkor indul és Bánhidára d. u. 1 óra 30 perczkor érkezik.

Budaörs megállóhelynél a mult nyáron megállott vonatok a f. évi nyári évad alatt is megállittatnak.

A budapest-esztergomi és buda-császárfürdő kitérő ó-budai vonalakon. Május hó 15-től vasár- és ünnepnapokon Budapest nyugoti p.-u.-ról d. u. 2 óra 5 perczkor Pilis-Csabára, Pilis-Csabáról pedig este 8 óra 3 perczkor Budapest nyugoti p.-u.-ra fog ismét egy-egy helyi személyvonat indulni.

E vonatokhoz Ó-Budán csatlakozólag egy-egy vonat fog közlekedni Buda-császárfürdő kitérő és Ó-Buda között is.

Az összes személyvonatok Pilis-Csaba tábor megállóhelynél ismét meg fognak állani.

A sércz-szent-margit-ruszti vonalon. A jelenleg Sérczre este 7 óra 50 perczkor érkező és az onnét este 8 óra 16 perczkor induló vegyes vonat forgalmon kivül helyeztetik.

A győr-fehérvári vonalon. A jelenleg Győrből d. u. 2 óra 30 perczkor Budapest nyugoti p.-u.-ról jelenleg reggel 8 órakor induló, illetve Bécsből este 9 órakor Budapest nyugoti p.-u.-ra érkező gyorsvonatok menete gyorsittatik olykép, hogy az előbbi Budapestről való indulásának változatlan fenntartása mellett Bécsbe már d. u. 12 óra 5 perczkor fog érkezni, az utóbbi pedig Bécsből d. u. 5 órakor fog indulni és Budapest nyugoti p.-u.-ra este 9 óra 5 perczkor érkezik.

E módositás folytán az emlitett gyorsvonat előtt, illetve után közlekedő budapest-zsolnai gyorsvonat menetrende is módosul olyképen, hogy az indulás Budapest nyugoti p.-u.-ról reggel 7 óra 20 perczkor, az érkezés Zsolnára d. u. 1 óra 33 perczkor, az ellenirányban pedig az indulás Zsolnáról d. u. 3 óra 12 perczkor és az érkezés Budapest nyugoti p. u.-ra este 9 óra 45 perczkor történik.

A berlin-budapest-keleti expressvonatok Trencsén és Vág-Ujhely helyett ismét Tepla-Trencsén-Teplicz és Pöstyén állomáson fognak megállani.

Zsolnától Trencsénig egy tehervonat rendeztetik be személyszállitásra, mely Zsolnáról reggel 3 óra 50 perczkor indul és Trencsénbe reggel 7 óra 30 perczkor érkezik.

E vonat csatlakozik Zsolnán Oderberg felől, Tepla-Trencsén-Tepliczen Vlárapass felé, Trencsénben pedig Nagy-Tapolcsány, illetve Érsekujvár felé.

Budapest nyugoti p.-u. és Érsekujvár között, Párkány-Nánán Balassa-Gyarmat és Léva felé, illetve felől való csatlakozással, a mult nyáron is forgalomban volt egy-egy személyvonat ismét naponta forgalomba helyeztetik.

E vonat Budapest nyugoti p.-u.-ról reggel 6 órakor indul, illetve ide éjjel 11 óra 30 perczkor érkezik.

E vonatok közlekedése folytán a Budapest nyugoti p.-u.-ról az uj menetrend szerint reggel 7 óra 20 perczkor induló és ide este 9 óra 45 perczkor érkező zsolnai gyorsvonat Perbetén csak feltételesen fog megállani.

Budapest nyugati p.-u. Párkány-Nána között Budapesttől Párkány-Nánáig a mult nyáron forgalomban volt délutáni gyorsitottt helyi személyvonat ismét naponta forgalomba helyeztetik.

E vonat közlekedése folytán a Budapest nyugoti p.-u.-ról d. u. 1 óra 45 perczkor Bécsbe induló gyorsvonat Vácz, Nagy-Maros-Visegrád és Párkány-Nánán csupán felszállás czéljából állittatik meg.

A Pozsony felől Budapest nyugoti p.-u.-ra reggel 7 óra 5 perczkor érkező gyorstehervonat Párkány-Nánától kezdve személyszállitásra rendeztetik be.

Megszüntettetik a megállás továbbá Sommos-Ujfalun a Budapest keleti p.-u.-ról d. u. 3 óra 30 perczkor induló és ugyancsak Somos-Ujfalun, valamint Kis-Terennén a Budapest keleti p.-u.-ra este 9 óra 15 perczkor érkező gyorsvonatnál is.

Ellenben a Budapest keleti p.-u.-ról d. u. 3 óra 30 perczkor Ruttka felé induló gyorsvonat Gödöllőn, utasok fel- és leszállása czéljából rendesen meg fog állani.

Budapest és Hatvan, valamint Budapest és Gödöllő között május hó 15-től bezárólag szeptember hó 15-ig vasár- és ünnepnapokon mindkét irányban, egy-egy uj helyi személyvonat helyeztetik forgalomba.

E vonat Budapestről Hatvanba reggel 6 óra 25 perczkor indul, visszafelé Budapestre pedig éjjel 10 óra 40 perczkor érkezik.

A Budapestről Gödöllőre közlekedő vonat d. u. 2 óra 45 perczkor indul, Gödöllőről Budapestre pedig este 7 óra 50 perczkor érkezik.

Ez utóbbi vonat közlekedésének tartama alatt vasár- és ünnepnapokon az előtte Ruttka felől közlekedő személyvonatnál Gödöllő és Budapest között az utasok felszállása kizáratik.

A losoncz-poltári vonalon. A Poltárról Losonczra délután és a Losonczról Poltárra este közlekedő vegyesvonatok Losonczon Budapest felé, illetve Ruttka felől a gyorsvonathoz csatlakozást nyernek.

A zólyom-zólyom-brezói és zólyom-brezó-tiszolczi vonalakon. Junius hó 1-től, bezárólag augusztus hó 31-ig vasár- és ünnepnapokon Zólyom és Szliács között mindkét irányban egy-egy tehervonat személyszállitásra rendeztetik be.

A jelenleg Zólyomból este 8 óra 40 perczkor induló és Beszterczebányára este 9 óra 43 perczkor érkező személyvonat julius hó 1-től, bezárólag augusztus hó 31-ig minden vasár- vagy ünnepnapot megelőző hétköznapon Zólyom-Brezóig fog közlekedni.

Junius hó 1-től, bezárólag augusztus hó 31-ig, vasár és ünnepnapokon a mult évben Zólyom-Brezótól Beszterczebányáig az esti órákban személyszállitással közlekedett tehervonat ez idén Zólyomig fog személyszállitással közlekedni.

Május hó 1-től szeptember 30-ig vasár- és ünnepnapokon, csatlakozással Zólyom felől, Zólyom-Brezóról este 9 óra 2 perczkor Breznóbányára induló helyi vegyesvonat helyeztetik forgalomba.

A budapest-miskolcz-lawocnei és miskolcz-kas-

V. évfolyam. Budapest, 1902. május 25. 21. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre . . . . . 12 Kor.
Félévre . . . . . 6 Kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A restanciák.

Őszinte örömmel fogadjuk mindig, ha az országházában a főváros ügyes-bajos dolgait szóváteszik. Sokszor ugyan kevés benne a köszönet. De mindegy. Minél többet beszélnek a főváros dolgairól a honatyák, annál jobban megismerik. S ez is jelent valamit. Mert hihetetlen és csodálatos, de tény, hogy a honatyák nem ismerik a fővárost. Itt élnek évtizedek óta, itt igazgatják az országot, de a fővárost soha nem ismerték, nem szerették. Irigy szemmel nézték mindig, hogy a három faluból a magára hagyott polgárság munkájából hogyan fejlődött ki a világváros.

A héten is szó volt a fővárosról. *Kovács* Pál néppárti honatya interpellálta a miniszterelnök belügyminisztert, hogy a főváros fölterjesztései miért hevernek elintézetlenül a belügyminiszterium restanciái között. Az interpellációra, amelyhez a képviselő az anyagot egyik napilapból vette, a miniszter a következő választ adta:

„Hogy mi van abban a cikkben, a melyet a t. képviselő ur hosszasan felolvasott és a minek minden szavára esküszik, annak a taglalása most nem tartozik ide. Csak annyit jelentek ki, hogy a fővárosnak igenis van némely felterjesztése és ügye felülvizsgálat végett nálam, a melyek elintézést nem nyertek, a mint hogy nem is lehet másként, mert sok olyan ügyről van szó, a melyek igen hosszadalmas és bonyolult tárgyalást igényelnek a többi miniszteriummal, vagy pedig olyan általános természetü kérdések, a melyek nem az aktuális adminisztrativ ügyek közé tartozván, más elbánás alá nem esnek, mint az ily aktuális ügyek. De olyan ügy, a melynek elintézésénél előálló késedelemből kár következnék be, vagy olyan, melynél, bár általános természetü, a késedelemből hátrány származhatnék — hiszen elvégre minden ügynek késedelmes elintézése hátrányos lehet, de nem intézhetők el, — a főváros részéről a miniszteriumban nincs hacsak az ügy természete, bonyolultsága, vagy a miniszteriumokkal való tárgyalás nem állt utjában az elintézésnek. A t. képviselő ur ne a lapokat citálja, hanem menjen el a fővároshoz és konstatálja, mi a sérelem, mi nem és azután interpelláljon meg engem. Én igy csak azt a választ adhatom, hogy a belügyminiszteriumban oly gyorsan intéztetnek el az ügyek, a mennyire csak lehetséges. De hogy minden ügy rögtön, azonnal, akár aktuális természetü, akár nem, erre való tekintet nélkül rögtön elintéztessék, azt már nem igérhetem senkinek, mert ez nem is tartozik a rendes, normális adminisztráció föltételeihez.“

Az interpellációból és az arra adott válaszból első sorban konstatálnunk kell, hogy sem az interpelláló képviselő, sem a belügyminiszter nem ismeri a helyzetet. Hogy Kovács képviselő nem ismeri, az csak hagyján. Ő jóhiszemüleg egy ujságcikk alapján ment bele a dologba. Komolyabb baj, hogy a miniszterelnök, aki egyuttal belügyminiszter s igy a fővárosnak is legfelsőbb öre, nem tudja, hogy milyen ügyek várnak elintézésre a miniszteriumában. Mert lehetetlen, hogyha a belügyminiszter ismerné a dolgokat, olyan nyilatkozatot tehessen, hogy olyan ügy, amelynek elnem intézéséből hátrány származhatik a fővárosra, nincsen a miniszteriumban.

Csak két konkrét dologra hivatkozunk. A kövezési szabályrendelelek két esztendeje vár elintézésre. Erre csak nem mondhatja a belügyminiszter ur, hogy a szabályrendeletek el nem intézéséből nem származhatik hátrány a

fővárosra. Hisz köztudomásu, hogy a Váci-utat azért nem lehet megépiteni, mert a miniszter nem hagyta jóvá a szabályrendeletet. Az érdekelt iparosok és kereskedők egyik küldöttséget a másik után menesztik, a tervek teljesen készen vannak, az utépitést mindennap meglehet kezdeni. S hogy mennyire sürgös az utépités, azt legjobban bizonyitja, hogy már a kereskedelmi miniszter, de maga a belügyminiszter is megsürgette. S az utépitésnek csak egyetlen egy akadálya van, hogy a kövezési szabályrendelet nincsen jóváhagyva. Erre tehát nem mondhatja a belügyminiszter ur, hogy nem aktuális, azt sem állithatja, hogy a szabályrendelet hosszadalmas és bonyolult tárgyalást kivan a többi miniszteriummal. Hisz csak arról van szó, hogy a kövezési járulékot az 1867-ben keszitetett szabályrendeletnél méltányosabb alapon állapitja meg. Semmiféle tanulmányt nem kiván a dolog. Miért nyugszik tehát az akta a restanciák között.

De még eklatánsabb a másik péida: a fővárosi kölcsönkötvények pupilláris biztositékának a dolga. Hétszer sürgette meg már a főváros azt a kérelmét, hogy a kormány a törvényhozás utján adja meg a fővárosi kölcsönkötvényeknek a pupilláris biztositék jogát. Hogy mennyire fontos ez a dolog, eléggé bizonyitja maga az a tény, hogy a főváros hétszer sürgette meg. S hogy az állami adminisztráció szempontjából sem lehet nagyon bonyodalmas a dolog, bizonyitja az, hogy Bécs városa a kétszáznyolcvanöt milliós kölcsönére minden akadály nélkül egy-két hét alatt megkapta a pupilláris biztositék jogát. Ahhoz csak nem kell külön tanulmány, hogy a főváros kölcsön-kötvénye biztos és megbizható papiros-e. Hisz több vidéki osztrák város kölcsön-kötvényének is meg van a pupilláris ovadékképessége. Hát nem fölháboritó állapot-e az, hogy Budapest árvaszéke köteles elfogadni osztrák vidéki városok kölcsönkötvényét, Budapest papirosait pedig nem fogadhatja el.

Még több dolgot sorolhatnánk föl. De azt hisszük, hogy ez a kettő is elegendő arra, hogy kitünjék, hogy a belügyminiszter nem ismeri a főváros ügyeit s hogy a belügyminiszteriumban hiányzik az a köteles szeretet, a melylyel a miniszteriumnak a főváros ügyeit intéznie kellene. A tény az, hogy a miniszteriumok csak akkor ismerik a fővárost, ha kérni valójuk van. Különben nem tudunk egyetlen esetet sem, amikor a miniszteriumokban a főváros érdekeit tartották volna első sorban szem előtt.

Ha csak egy kis jóakarat lenne a belügyminiszterium intézőiben a főváros iránt, ugy már régen jóvá kellett volna hagyni a városi tüzkár biztositó intézet fölállitására vonatkozó határozatát. A belügyminiszteriumnak tudnia kellene, hogy a főváros nem tudja szaporitani a tüzoltók számát, noha a tüzoltó főparancsnok elég határozottan kijelentette, hogy a főváros tüzbiztosságáért nem vállalhat felelősséget. Vagy egy sem elég aktuális a belügyminiszter urnak? Ha a belügyminiszter ur egyszer törődnék a főváros dolgával s megnézné és tanulmányozná a miniszteriumában levő restanciákat, alaposan rá kellene cáfolni az ország szine előtt tett nyilatkozatára. Ennyi jóakarat és ilyen tudás mellett nem csoda, ha a főváros nem tud boldogulni.

Egy millió fölösleg.

Addig beszéltek deficitről, a mig a főszámvevő a záró számadásban egy milliónál nagyobb fölösleget vágott ki. Hiába szép tudomány az a matematika. A fővárosnak tavaly kevesebb volt a bevétele mint a kiadása, mégis több mint egy millió a fölösleg. Ma még nem lehet megfejteni ezt a számtani rejtvényt, mert még csak a végösszegek állanak rendelkezésünkre. De majd ha megjelenik a részletes zárószámadás, igyekezni fogunk a rejtvényt megfejteni.

Egyet azonban már most is konstatálhatunk. S ez az, hogy kár volt a főszámvevőtől elvenni a büdzsetet. Megvagyunk győződve, hogy a főszámvevőt matematikai tudása a büdzset összeállitásakor sem hagyta volna cserben s a költségvetés hiányáról sem kellene beszélnünk. Ha a számtani müvelettől eltekintünk s csak a tavalyi év valóságos eredményét nézzük, azt látjuk, hogy körülbelül fél millió a kezelési deficit. Fél millióval kevesebbet vett be a főváros háztartása, mint a mennyit kiadott. Ez pedig egy cseppet sem vigasztaló. Különösen, ha figyelembe vesszük, hogy a kiadásoknál a legmesszebb menő takaritás volt az irányadó s egy millióval kevesebbet adtak ki, mint a mennyit előirányoztak.

A tavalyi év zárószámadásának eredménye a következő:

A tényleg foganatositott kiadások:		
a rendeseknél	33.498,510 kor.	55 fill.
a rendkivülieknél	1.276,757 „	70 „
összesen:	34.775,268 kor.	25 fill.
ellenben a tényleg eredményezett bevételek:		
a rendeseknél	34.326,813 kor.	93 fill.
a rendkivülieknél	33,565 „ 55 „	34.360,379 kor. 48 fil.
bevételi kevesebblet . .		414,888 kor. 77 fill
melyet levonva a rendelkezésre állott pénztári készletből, il-		

letve az 1900. évben elért fölöslegből födözetül engedélyezett. 118.944 kor. — fill. és az 1901. évi költségelőirányzati hiány pótlására engedélyezett. 1.000.000 „ — „ 1.118,944 „ — „

a költségelőirányzathoz képest jelentkező kedvezőbb eredmény összege . . . . 704,060 kor. 23 fill.

E szerint az 1900. év végén volt készlet . . . . . 6.295,849 kor. 03 fill.

az 1901. évi kezelésnél mutatkozó . . . . . 414,888 „ 77 „

kevesebblettel apadván az 1901. év végén jelentkező készlet . . . . . 5.880,960 kor. 26 fill.

melyet az 1901. év terhére az 1902. évben várható zárszámadásilag fentartott . . . . 4.352,339 kor. — fill. kiadás és a már 1900. év végén jelentkezett fölöslegből, az 1902. évi költségvetés hiányának pótlására előirányzott . . 500,000 kor. — fill. 4.852,339 „ — „

terhet és igy az 1901. év végével jelentkező fölösleg . . 1.028,621 kor. 26 fill.

mely az 1902. évben fölmerülő elutasithatatlan kiadásoknak póthitel utján kijelölendő födözeti alapjául és az 1903. évi előirányzatnál várható hiánynak apasztására áll rendelkezésre.

Az ez évben elért kedvező eredmény leginkább annak köszönhető, hogy az 1900. évről 1901. évre fentartott hitelösszegekből elévülés és egyebek cimén 697,616 kor. 38 fill. el volt ejthető, és hogy a tényleges bevételeknél jelentkezett 673,389 kor. 52 fillér kevesebblettel szemben a kiadásoknál 1.070,340 kor. 69 fillér tiszta megtakaritás volt elérhető.

Az adóemelés.

Az adófelügyelőség az idén mérték nélkül emelte az adót. A polgárok valósággal kétségbe estek, olyan nagy mértékben müködött az adóprés. Mult számunk vezető cikkében már megirtuk, hogy maga az adófelügyelő is kijelentette, hogy a mai viszonyokat nem tartja alkalmasnak az adó emelésre. Igy nyilatkozott a pénzügyminiszter is a budapesti kereskedelmi és iparkamara küldöttségének, amikor a mult számunkban közölt memorandumot a miniszternek átadta.

A miniszter kijelentette, hogy a maga részéről is teljes tudatában van annak, hogy a jelenlegi gazdasági és üzleti viszonyok tényleg egyáltalában nem alkalmasak az adók fölemelésére, hogy rokonszenves figyelemmel van az adózók érdekeire és ennélfogva szóval és irásban utasitotta az adófelügyelőt arra, és szigoru kötelességévé tette, hogy eljárásában a legnagyobb méltányosságot tartsa szem előtt, és ott, a hol a felek az adóképesség hanyatlását csak valamennyire is igazolni tudják, az adóemelésektől tartózkodjék. Az adófelügyelő ezekhez képest csak a miniszter intenciójának felel meg akkor, a midőn az adózókkal szemben a legteljesebb előzékenységet tanusitja. Csak a közönségen mulik tehát, hogy saját érdekében ne röstelje a fáradságot, forduljon bizalommal az adófelügyelőhöz, a ki különben is föladata magaslatán áll, és azt a viszonyok felől alaposan informálja.

Tehát a pénzügyminiszter is, az adófelügyelő is konstatálják és elismerik, hogy az adót emelni nem lehet, de azért az egész vonalon alaposan emelték. Azt kérdezzük tehát, kinek a ténykedése volt az adóemelés. Hogyan történhetett meg az, hogy a referensek nemcsak minden utasitás nélkül, hanem az adófelügyelő és a pénzügyminiszter határozott intenciója ellenére olyan óriási mértékben emelték föl az adót. Tény, hogy megtörtént s nem hallottuk, hogy ezért egyetlen referensnek csak szemrehányást is tettek volna. A referensek valószinüleg a bünbak szerepét játszák ebben a históriában. Más utasitást kaptak ők és más véleményt a közönség.

A miniszter kijelentésében azonban van egy passzus, amelyet jó lesz megjegyeznie a polgárságnak. Azt mondja a miniszter, hogy csak a közönségen mulik ha saját érdekét nem tudja megvédeni. Hogy ez a kijelentés igaz, annak gyakorlati példáját láttuk a Terézvárosban.

Az országgyülési választások idején tudvalevőleg a terézvárosi polgárság megunta a klikkek semmit sem tevő hatalmát s szétszakitva a bilincseket, lerázta magáról a klikk uralmát. Energikus, önérzetes föllépésének ime megvan a gyakorlati eredménye is. Az adófelügyelő revideálta az adójavaslatot s már a javaslatokban redukált számos tételt. Miért éppen a hatodik kerületben tette meg ezt. Hisz a többi kerületben sem bántak emberségesebben a polgárok adójával. A dolog magyarázata nagyon egyszerü. A terézvárosi polgárság megunta a jármot s tiltakozott az ellen, hogy kezes bárány legyen, amelyről a vezetők csak a választások alkalmával vesznek tudomást. Önérzetes föllépésével konkurrenciát támasztott a vezetők között. S a vezetők kénytelenek voltak belátni, hogy nem elég, ha a választások idején eget-földet igérnek, hanem időközben is lelkiismeretesen képviselniök kell a polgárság érdekét. A két párt vezetői valósággal küzdenek azért, hogy minél nagyobb előnyt biztositsanak a polgároknak. Ma az egyik párt vezetett küldöttséget, holnap a másik párt. Igazi protektorai, szószólói lettek a népnek, amely igy a maga érdekeit kielégithette. A vezetők

folytatták a választási küzdelmet. De ebben a harcban nem üres pártpolitikai jelszó volt zászlóra irva, hanem hogy melyik tud nagyobb hasznot, több gyakorlati eredményt biztositani a polgárságnak. Csak természetes, hogy ebben a küzdelemben a polgárság a győztes.

De hol maradt a többi kerület. Miért aludt a többi kerület vezetősége. Minden kerületben alakitottak egy-egy közügyi bizottságot. Miért nem léptek ezek sorompóba a kerület polgárságának az érdekében. Az egyesek hiába panaszkodnak, ha nincs, aki panaszukat illetékes fülekhez juttassa. Választás alkalmával minden kerületben ismerik a polgárságot. Hol voltak most a főváros képviselői, hogy a Terézváros vezetőinek példáját követve, a pénzügyminiszter és az adófelügyelő intenciójának megfelelően a referensek fantasztikus adóemelését megdöntsék

Ime egyetlen egy kerület akadt, amelyben a vezetőit a polgárok jogos érdekeiért sikra szállottak s a pénzügyminiszter és adófelülügyelő kénytelenek voltak a nép igazságát elismerni s leszállitották az adótételeket. Mennyivel több eredményt érhettek volna el, ha a többi kerület vezetői is érdeklődnek a polgárság jogos érdekei iránt, ha a főváros egész polgársága tiltakozott volna az ellen, hogy a mikor a pénzügyminiszter is. az adófelügyelő is elismerik, hogy sulyos gazdasági válság közepette élünk, hogy a polgárság ujabb adóterhet meg nem bir az adót emeljék, kétségtelenül nagy eredményeket ért volna el. De ha a polgárság birka türelemmel megadja magát, ha csak gyermek módjára sirni tud s nincsen férfiui ereje, hogy sikra szálljon a maga érdekeinek a megvédelmezésére, ha megelégszik azzal, hogy választások idején méltóságos és kegyelmes vezetőivel kezet foghat, akkor nem is érdemel jobb sorsot.

Bezzeg hangos a levegő, ha főváros törvényhatósága kér valamit a polgárságtól. Akkor a sok kis hamupipőkéből egyszerre nagy hős lesz. Ezer szóvivő akad. A polgárság sebei akkor vérzenek, nyomora az utcán kiabál. Mert hát ki törődik azzal, hogy a főváros haragszik-e vagy nem. Ki az, mi az a főváros. A városatyák. Azok ugyan nem mondhatják, hogy tulságos erősen nőt szivükhöz a közügy. A polgármester meg a tanács. Annak nincsen szava. Az hallgasson, különben restaurációkon fölállitják számára a bakót. Az állam, a kormány az más. Azt nem szabad megharagitani, mert az élő hatalom s még vissza talál ütni.

Szomoru állapotok ezek, még szomoruabbak, mint az adójavaslatok s nem segithet rajtuk más, mint maga a polgárság. Ha a polgárok követni fogják Terézváros példáját, ha nem elégesznek meg azzal, hogy választások idején vakon követik a vezetőiket, hanem megkövetelik, hogy a vezetők is érdeklődjenek a polgárok dolgai iránt, hogy törődjenek a polgárság ügyes bajos dolgaival, akkor adójuk sem lesz elviselhetetlen. Segiteni fognak magukon, mint segitettek a Terézváros polgárai.

Igaza volt tehát a pénzügyminiszternek, hogy első sorban maga a közönség a hibás abban, hogy a sulyos gazdasági válság idején is fölemelték az adóját. Ha a kerületek vezetői. a törzsfőnökök is teljesitenék koronázatlan hivataluknak a kötelességeit, ha a törzsfőnöki hatalomnak nemcsak az előnyeit, a hasznát aknázzák ki a maguk számára, hanem a kötelezettségeit is lelkiismeretesen teljesitenék, akkor megleune a polgárságnak az ellentálló képessége s nem lenne kénytelen az adóreferensek fantasztikus adójavaslatait verejtékes munka s néha az egész család exisztencia árán teljesiteni, elvonni szájától a mindennapi kenyeret, hogy nehéz munkájának kevés gyümölcsét odaadhassa adóba.

Városi konverzió.

Feleki Béla dr. a következő inditványt terjesztette a jövő szerdai közgyülés elé :

Mondja ki a t. közgyülés, hogy a székesfőváros törvényhatósági bizottsága közgyülésének 1889. évi február hó 13-iki napján 187. sz. alatt kelt és a m. kir. belügyminiszter urnak 1889. évi julius hó 3-ik napján 42.749. sz. a. kibocsátott leiratával jóváhagyott határozata folytán kibocsátott 25 millió forintos $4^1/_2$ százalékkal kamatozó kölcsönéből 1903 évi január hó 1-ig még nem törlesztett 22,862.400 forintot kitevő kölcsönkötvényeinek 4 százalékos kölcsönkötvényekre való konvertálását kivánja és e végből a szükséges előterjesztés sürgős megtételére a maga kebeléből a polgármester ur elnöklete alatt egy 7 tagból álló bizottságot küld ki.

Megokolás : Budapest székesfőváros fentartotta magának azt a jogot, hogy 1905. évi julius hó 1. nap jától kezdve a 25 millió forintos kölcsöntőke még ki nem sorolt részét előleges hat havi felmondás mellett egészben visszafizethesse, ennélfogva kétségtelenül föl van jogositva a főváros a kölcsön még ki nem sorolt tőkéjét visszafizetni, illetve konvertálni.

A pénzpiac kedvező helyzete alkalomszerüvé teszi azt, hogy a $4^1/_2$ százalékkal kamatozó kölcsönkötvényeket 4 százalékkal kamatozókká változtassuk át, a mely müvelet sikeres keresztülvitele esetén a főváros évenként a kölcsön visszafizetéséig körülbelül 100 ezer koronát takarit meg kamatfizetésekben és a kibocsátandó ujabb kölcsönkötvények visszafizetési határidejének 50 évre való megállapitása által az évi kamat- és tőkerészlet-törlesztések is a most niaknál kisebbek lesznek.

A konvertálás eszközlése végett ujabban kibocsátandó 4 százalékos kölcsönnek ugy a kötvényre, mint a kamatokra nézve teljes bélyeg- és adómentességét, tekintettel ezen müveletnek a törvényrosra való kedvező anyagi eredményére, a törvényhozás ugy, mint az eddigi kölcsönkötvényeknek az ujonnan kibocsátandóknak is meg fogja adni.

Az erről szóló törvényben intézkedni kellene arról is, hogy ezen kötvények, valamint a már korábban kibocsátott 100 millió koronás kölcsönkötvényei árvapénzek elhelyezése alkalmas értékpapiroknak mondassanak ki, a mi egy nagyobb árfolyam elérésére lényeges befolyással lesz.

A városi konverzió eszméjét kétségkivül az ál

lami konverzió sikere teremtette meg. A kérdés azonban az, hogy a konverzióra alkalmasak-e a mai pénzügyi viszonyok. Meggyőződésünk szerint nem. Először is figyelembe kell vennünk, hogy a százmillió koronás kölcsönből még tizenhát millió korona van a főváros tárcájában, a mely értékesitésre vár. A tizenhat millió névértékü kötvényt még jövő évben sem akarják értékesiteni, hogy ne gyarapitsák a büdzset kamatterhét. Már pedig nagyon komolyan meg kell fontolni, vajjon nem lesz e hátrányos befolyása a konverziónak a tizenhat millió értékesitésére, hogy nem veszthet-e többet a város a réven, mint a mennyit nyer a vámon, vagyis, hogy a tizenhat millió értékesitésekor nem kell-e busásan megfizetni azt a negyedszázalék kamatnyereséget, a melyet a konverzió hozhat. Nem szabad felednünk, hogy a főváros pénzügyi müveleteinél csaknem kizárólag a budapesti pénzintézetekre van utalva Azt pedig már eléggé tapasztaltuk, hogy a pénzintézetek a fővárossal szemben semmiféle lojalitást nem ismernek s tavaly is rákényszeritették a fővárost, hogy az esedékessé vált harminc millió koronát szubskripció utján értékesitse.

A fővárosi 4 százalékos kölcsönkötvényeket ma a tőzsdén 95 koronával jegyzik Más számitást reális alapnak el nem fogadhatunk. Ha pedig akceptáljuk a tőzsdei jegyzést, akkor abból a pénzintézetek jutalékául s a konverzió költségeül legalább három százalékot le kell számitanunk. Tehát a legjobb esetben a főváros a száz korona névértékü kötvényért kilencvenkét—kilencvenhárom koronát kapna. Tehát mindjárt tőkében hét koronát veszitení. De még rosszabb lesz a számitás, ha a tavalyi tényleg megtörtént dolgokat vesszük alapul. Tavaly, a mikor a főváros a harminc millió korona kölcsönt effektuálni akarta, a kötvényeket a tőzsdén 90—91 koronával jegyezték. S a pénzintézetek 85½ koronát igértek. A szubskripció is csak 87 százalékkal, tehát 4 százalékkal a jegyzésen alul sikerült. Pedig nem szabad felednünk, hogy a jó üzleten kivül bizonyos tekintetben erkölcsi momentumok is közrejátszottak.

Arról, hogy ujabb szubskripcióra gondoljon valaki, szó sem lehet, de a konverziót már természeténél fogva is a pénzintézetekre kell bizni. A miben ugyan a sikernek nagyon kevés reménye van. A mai viszonyok mellett csaknem kizártnak tartjuk, hogy a konverzió bármit is jövedelmezne a városnak. Ellenben komoly bajt okozhat a tizenhat millió korona értékesitésénél.

Különben nem sürgős a konverzió. Az első teendő, hogy a főváros a kormánynál a kötvények pupilláris óvadékképességét kieszközölje. A mig ez nincseneg, addig a konverzióról alig lehet komolyan beszélni. De még azután is m gvárhatjuk az legy két esztendőt, a mig az államháztartásban a készfizetést életbe léptetik. Akkor koronapapirosaink egyenlő értékük lesznek az aranypapirossal s akkor nem leszünk ráutalva a budapesti pénzintézetekre, szivesen keres papirosainkban elhelyezést a külföldi pénz is.

Nem szabad teh t elhamarkodni a dolgot. Mindennek meg kell várni a maga természetes idejét. Feleki Béla a konverziónál most erőszakos kézzel akarja letépni a még éretlen gyümölcsöt.

A pénztári tisztviselők.

A pénztárosnak van a legnagyobb felelősségük, mert naponkint milliókat kezelnek s éppen azért a legszigorubbak a reájuk vonatkozó szabályok. A tisztviselői karban elfoglalt helyzetük azonban nem a legméltányosabb s azért teljesen jogosult az alábbi kérelmük, amelyet a minap a tanácshoz adtak be. Kérelmük igy szól:

A székesfőváros törvényhatóságának szerény munkásai, fájdalom, mostoha gyermekei, a központi és kerületi pénztárak pénztárnoki kara panaszolja ez igénytelen sorokkal mostoha helyzetét és azon alázatos kérelemmel járul a tekintetes Tanács szine elé, hogy azt atyai jóakarattal fogadni és bölcs belátásával orvosolni kegyeskedjék.

A székesfőváros adminisztrációjának egy ágazata sem igényel oly testet, lelket ölő figyelmet, mint a pénzkezelés.

A fizikai erő és az idegrendszer egy foglalkozásnál sincs annyira igénybe véve, a tulfeszitésnek annyira kitéve mint a pénzkezelésnél.

És sajnos, egy pályánál sem oly csekély a munkáért az ellenszolgáltatás, oly mostoha javadalmazás, mint éppen ezen testet, lelket ölő, ideget sorvasztó pályánál, melynek vége egy hosszu emberöltőn át végzett munka után esetleg a koldusbot, a hivatalvesztés és a mi ezzel egyértelmü, az erkölcsi halál Ez nem frázis, a közelmult szomoru példái ennek lehetőségét betüszerint igazolják.

A pénztári tisztviselők rendszerint 15—20 évi szolgálat után, tehát életük delén érhetik el vágyaik netovábbját, a pénztárnoki rangot, mely a fővárosnál évi 2800 koronával van javadalmazva.

Midőn ezt elérték, elnyerték egyuttal küzdelmes pályájuk koronáját is, mert a tulnyomó többségnek a további előmenetel reményéről is le kell mondania.

Ezzel a szerény fizetéssel, az előmenetel reménye nélkül kell már most folytatniok a küzdelmet, a a legsulyosabb harcot a megélhetéssel.

E korban legnagyobb részük családos ember, 4—5 gyermekkel megáldva, kiknek fönntartására, tisztességes neveltetése a mai fokozott társadalmi igények mellett oly sulyos gondot okoz, mely nem egyszer von borut a családi tüzhely derült egére.

Valóban a pénztárnoki kar magas erkölcsi szinvonalát bizonyitja és példás becsületességén mulik csak, hogy habár sokszor milliókat kezel és talán otthona küszöbén a szükség leselkedik, talán beteg nejétől, gyermekétől az orvosságot kell megvonnia, mégis ellent áll a kisértésnek és nem vét az Isten V-ik parancsolatja ellen.

Az adminiszt áció egyébb rokonágazataiban müködő tisztviselők fizetése és előmene ele hasonlithatatlanul jobb, mint a hasonló kvalifikációju és fokozottabb fele összeggel biró pénzkezelőkké.

E körülmény nemcsak deprimálja a pénztárnoki kart, de egyenesen utalja, hogy a pénztári szolgálattól menekülni igyekezzék.

Mig a többi hivatalok személyzete nyugodtan végzi munkáját azon biztos tudattal, hogy munkájának jól megérdemlett bérét bizonyosan megkapja, addig a pénztárnok feje fölött mindig Damokles kardjaként függ a ráfizetés réme. Egyetlen egy sincs kartársaink között, a kire ez a kard még le nem sujtott volna, sőt nem egyen sulyos, egész életére kiható sebet ejtvén.

Hogy ezen állapot az adminisztrációnak nem válik előnyére, talán bizonyitást sem igényel.

Száraz statisztikai adatok fölsorolása helyett legyen szabad csak röviden érinteni azon körülményt, hogy a központi és kerületi pénztárak ügy- és pénzforgalma az emlitett hivatalok szervezése óta napjainkig oly óriásilag emelkedett, hogy a mai forgalom készpénz és értékekben megkaladja a 300 milliót.

Ezen körülmény magában véve is indokolja a személyzet arányosabb javadalmazását, még fokozottabban indokolja ezt a fővárosi élet rohamos drágulása. De méltányos ezen fizetésarányositás annál is inkább, mert a pénztárnoki kar az 1895. január 1-én életbe léptetett fizetésrendezéssel nem hogy nyert, sőt határozottan veszitett, mert mig a szervezés előtt a pénztárnokok évi 2600 korona törzsfizetést és 12 százalék drágasági pótlékot élveztek, a mi összesen 2912 koronának felelt meg, addig a jelenlegi fizetés csak 2800 korona, igy tehát a pénztárnokok fizetésben évenként 112 koronával károsodtak, holott az adminisztráció más ágaiban müködő tisztviselők hivatalaik szervezésekor 20, sőt 50 százalék fizetésemelést értek el.

De vizsgáljuk még inkább visszamenőleg, t. i. az 1888. évben életbe léptetett központi pénztár illetményeit. Ezen pénztáraknál a pénztárnokok három fizetési fokozatban voltak, és pedig az

I.	fokozat	3200	korona	fizetés,	1000	korona lakbér
II.	„	2800	„	„	800	„ „
III.	„	2600	„	„	600	„ „

és ehhez járult a drágasági pótlék.

A jelenlegi állapot a régihez képest tehát visszaesést jelent és kéreimünk alig egyéb, mint a régi állapotnak némi módositással leendő módositással leendő visszaállitása.

Szilárd meggyőződésünk az, hogy tekintetes Tanács tudatában van annak, hogy a főváros vagyonát kezelő tisztviselőknek az anyagi gondokkal küzdeniök nem szabad és legalább a szerény megélhetés biztos eszközeivel kell rendelkezniök.

A tekintetes Tanács eme felfogását igazolja azon körülmény is, hogy a polgármester ur őnagysága fölhivására, ugy a tan. pénzügyi osztály, valamint a főszámvavő ur is beterjesztették javaslataikat a pénztári tisztek fizetésének a számvevőségi és adószámviteli tisztviselők fizetésével leendő arányositására.

Miután ezen javaslatok csak a pénztári tisztek fizetésének arányositását célozzák, a pénztárnokokról azonban nem emlékeznek meg, önmagunk és családunk iránt tartozó kötelességünknek véljük jogos és méltányos érdekeink megóvásáról — a kérvényezés törvényes eszközével — gondoskodni.

Ezen kötelességérzet és kérelmünk szerénysége bátorit föl bennünket arra, hogy mostoha helyzetünk javitását kérjük oly formán, hogy a jelenlegi 2800 korona pénztárnoki fizetés a m. kir. állampénztár hasonló kvalifikációju pénztárnokai fizetésének megelelőleg 3200, illetve, hogy az előléptetés lehetősége is meglegyen, felerészhez 3600 koronára arányositassék.

A tekintetes Tanács előzetes tájékozására tisztelettel fölemlitjük, hogy ezen fizetésarányositás a fővárost mindössze 7900 koronával terhelné és pedig a következő számitás alapján:

Hét I. fok. pénztárnoki fizetési többlete 800 koronával, lakbértöbblete 200 koronával kitesz 7000 koronát. Hét II. fok. pénztárnok fizetési többlete 400 koronával, lakbértöbblete 200 koronával kitesz 4200 koronát, összesen 11.200 koronát.

Tekintettel azon körülményre, hogy a jelenlegi pénztárnokok korpótlék cimén 3300 koronát élveznek, mely összeg a fent jelzett 11.200 koronából leüttetvén, maradna a tényleges többlet, mely a költségvetést évenként terhelné, a már emlitett 7900 korona.

Midőn ezen alázatos kérelmünket tiszteletteljesen előadtuk, arra kérjük a tekintetes Tanácsot, hogy azt atyai jóakarattal és nemcsak az agy, hanem a sziv melegével mérlegelni és a tekintetes Törvényhatósági közgyülés elé pártolólag előterjeszteni kegyeskedjék.

A mig ezen fizetésarányositás megtörténhetik, alázatos kérésünk oda terjed, hogy ezen kért fizetés, különbözetet részünkre személyes pótlék cimén engedélyezni kegyeskedjék.

A tekintetes Tanácsnak alázatos szolgái, a pénztárnoki kar nevében:

Budapesten, 1902. május hó 15-én.

Geschader János s. k. h. adófőpénztárnok. — *Wimmer Antal s. k.* központi pénztári igazgató.

Az eskütéri hid.

Hosszu tárgyalás után állapitották meg az Eskütéri hidnak és a Belváros szabályozásának a tervét. Mind a két kérdésben a személyes hiuságot vitték be a tárgyalásba s a személyi szempontok voltak a döntők. Ennek az eredménye azután, hogy a Belváros szabályozása felháboritja a polgárságot, az eskü-téri hid pedig komoly veszedelemmel fenyeget. A két alkotásra sok milliót elköltött az állam és a főváros. És bizony egyikben sincsen gyönyörüsége a közönségnek. A Belvárost ugy szabályozták, hogy csak pirulva merjük megmutatni a Budapestre vetődő idegennek, az Eskü-téri hidról pedig nem tudjuk, hogy nem lesznek-e kénytelenek lehordani az egész hidat s a milliókba kerülő vasszerkezeteket nem lesznek e kénytelenek a Teleki-téren értékesiteni. Hivatalosan konstatálva van, hogy a hid megmozdult, s hogy a horgonykamra falazatai megrepedtek. Most toldozzák-foldozzák, de hogy valaha jár-e közönség azon a hidon, ma még nagyon kérdéses. A legkomolyabb aggodalommal tölt el mindenkit az Eskü-téri hid sorsa. Már nem is a milliókat sajnálják, hanem az egész közönség retteg az esetleges katasztrófától.

Ma még pozitivet mondani alig lehet. Nem tudja senki, hogy megmaradhat-e a hid, vagy le kell bontani. A kereskedelmi miniszternek a képviselőház-

ban tett nyilatkozata sem ad erre a kérdésre határozott választ.

A parlamentben *Kovács* Pál a hid dolgában a következő interpellációt intézte a kereskedelmi miniszterhez:

Van-e tudomása a t. miniszter urnak a napilapok közelmult számaiban foglalt azon közleményről, a mely szerint az eskütéri hid veszélyben forog? Mennyiben felelnek meg a valóságnak ezen hirlapi közlemények? Mily intézkedéseket szándékozik tenni a kereskedelemügyi miniszter ur ezen imminensnek mutatkozó veszély elháritására? Szükséges lesz e ebből kifolyólag az előirányzott költségen felül póthitelt igénybe venni? Ha igen, mennyit? Az erre vonathozó törvényjávaslatot pedig mikor szándékozik a t. háznak benyujtani?

A kereskedelmi miniszter az interpellációra a következő választ adta:

A mi a hidat illeti, hivatali elődöm e kérdésben meginterpelláltatván, már nyilatkozott az iránt, hogy miképen észleltetett mindjárt január 3-ika körül az a körülmény, hogy a budai hidfőnél egy vizszintes irányban való változás mutatkozik, illetőleg, hogy a budai hidfő a Duna felé közeledik. Ettől kezdve hivatalos megfigyelések történtek. Nemsokára azután hivatali elődöm ankétet hivott össze, a melynek tagjai kevés kivétellel mind a hivataltól független, távolálló közegek, a kiknek véleménye tehát, mint különben is tudományos tekintélyeké, azt hiszem, ebből a szempontból sem kifogásolható és teljes elismerést érdemel. Ezen ankétből kiindulólag még precizebbekké lettek a megfigyelések, kü önösen Bodola tanár ur felügyelete alatt. Mindjárt az első napokban magam is megnéztem a megfigyelések eredményét és konstatálhatom, — a mi azt hiszem megnyugtatásul fog szolgálni — hogy változás most is csak vizszintes irányban mutatkozik és csakis a budai hidfőnél. A pesti hidfőnél, a mint azt közvetlenül idejövetelem előtt a hivatali főnöktől megtudtam, semmiféle változás nem mutatkozik. Az a fal nem tartozik a hidhoz. Ismétlem, magánál a hidfőnél a pesti oldalon semmi változás nem mutatkozik. Ellenben, mint mondottam, igenis van változás a budai hidfőnél, de ott sem függélyes irányban, — sülyedés tehát nincsen — hanem vizszintes irányban. Ez is nagyon lassu és egészben véve 33 millimétert tesz ki. A megfigyelések eredménye az is, hogy az utolsó időben a csuszamlás mindig kisebb, ugyannyira, hogy a mint azt ismét az utolsó pillanatban a hivatalfőnöktől megkérdeztem és megtudtam, tegnapról mára ugyszólván észrevehető változás nem is mutatkozik.

Mindennek dacára természetes, hogy követve azt az utat, melyet hivatali elődöm a maga eljárásával kijelölt, legközelebb szándékozom összehivni az ankétet és pedig arra nézve, hogy az eddigi megfigyelések az ankétnek bamutattassanak, hogy az javaslatot tehessen az iránt, mily intézkedéseket tart a jövőre nézve szükségesnek? Azt hiszem, t. ház, senki sem kivánhatja, hogy ma ennél többet mondjak.

A mi már most a dolog financiális részét illeti, erre nézve válaszom a következő. Hogy pótmunkálatok szükségesek lesznek, az már mindenki előtt kétségtelen, sőt ez iránt a lépéseket már meg is tettem. Az összegre nézve azonban az ankét összehivása és tanácskozása előtt nyilatkoznom nem lehet. Mindenesetre kötelességemnek megfelelőleg meg fogom tenni a kellő lépéseket, mihelyt erre nézve tisztában leszünk. Ez az, a minek tudomásul vételét a t. háztól ez idő szerint kérem.

A miniszter válaszából kétségtelenül kitetszik, hogy baj van, még pedig komoly baj. Szivesen elismerjük, hogy a baj konstatálása után a kereskedelmi kormány komolyan megtette az intézkedéseket, hogy a baj forrását kikutassa és ha lehet orvosolja. Ez azonban nem nagyon vigasztaló. Nem is szólva arról, kogy a pótintézkedések ujabb százezreket fognak megemészteni, ki vállal felelősséget azért, ami eddig történt s ami esetleg még történhetik. Föltétlenül szükségesnek tartjuk, hogy a legszigorubb vizsgálatot indittsák meg, hogy kit terhel a felelősség s hogy kinek a mulasztásából következtek be ezek a bajok. Meg kell állapitani, hogy kinek a müve volt az, hogy a hidat a melegforrások fölé épitették. Magyarországon azért van annyi baklövés, mert soha nem keresik, hogy ki mulasztott, mert nálunk a szigoru felelősség fogalmát alig-alig ismerik.

A főváros háztartása.

Köztudomásu már, hogy a főváros pénzügyei nincsenek rendben. A törvényhatóság már második esztendeje átmeneti büdzsettel él napról-napra. Mind a kétszer kijelentette, hogy utoljára csinál átmeneti költségvetést s a legközelebbi büdzsetig gondoskodni fog a háztartás egyensulyának komoly és állandó biztositásáról. Május végén vagyunk. Néhány hét mulva meg kell kezdeni a jövő évi büdzset előkészitését. A háztartás rendbehozására azonban nem történt semmi.

Az illetékes faktorok nem is óhajtanak tenni semmit, hanem a következő esztendőn is átmeneti költségvetéssel kivánnak átvergődni. Törölni akarják az összes közmunkákat s a deficitet ujra mesterségesen fogják eltüntetni a rovatok között. Az illetékes körök véleménye ugyanis az, hogy a főváros háztartását kizárólag csak uj bevételi források nyitásával lehet rendezni. A polgárság azonban a mai nehéz gazdasági viszonyok mellett ujabb terhet meg nem bir. Uj adóról tehát le kell mondani. Maga a polgármester is a leghatározottabban tiltakozik mindennemü adóemelés vagy uj adó behozatala ellen. Az egész akció, a mit már két esztendeje hirdetnek, a büdzset alapos reviziójára redukálódik. A polgármester mindjárt az ünnepek után a szakemberekkel át fogja vizsgálni a költségvetést s a mit csak lehet, törölni fognak. Komolyabb eredményt azonban ők maguk sem várnak ettől a munkától. Közmunka ma

sincsen a büdzsetben, esetleges szervezési változtatásokat pedig nem tehetnek, mert várják a miniszterelnök igéretének beváltását: a fővárosi törvény revizióját

Tehát a jövő esztendőben is hiába várjuk a háztartás rendezését. De azért több reménynyel fognak a jövő évi büdzset összeállításához, mint tavaly. A házbérvallomások alapján ugyan körülbelül félmillió koronával kisebb lesz a házbéradó-jövedelem, mint eddig volt. De ez az összeg nem fog hiányozni. Értesülésünk szerint a pénzügyminiszter még az ősszel bizalmasan kijelentette, hogy az állami háztartás nem nélkülözheti azt a veszteséget, a melyet a házbér csökkenése és a sok ezer üres lakás okozott. Körülbelül harminc százalék ez a veszteség. Ez a miniszteri bizalmas kijelentés magyarázza meg, hogy a nagy gazdasági válság idején miért emelték olyan óriási mértékben a kereseti adót. A harmadosztályu kereseti adót fizető polgárságnak kell megfizetnie a házbéradó-veszteséget A város pedig nyugodtan nézi ezt az akciót. Az egész felelősség az államot terheli, a város csak a maga huszonöt százalékát veti ki. A községi adókulcs az idén sem változik, de hozzávetőleges számitás szerint a huszonöt százalékos községi adó egy millió koronával több lesz, mint eddig volt. Ebből aztán könnyen pótolják a házbéradóveszteséget.

Nagy reményt füznek a sertésközvágóhidhoz és a sertésvásárhoz. Az eddigi tapasztalatok részben igazolják is a reményeket. A közvágóhid és a sertésvásár jövedelme előreláthatólag jelentékeny lesz és nagy mértékben hozzá fog járulni a háztartás egyensulyának helyreállitásához. Az idén léptették életbe az uj vizvezetéki szabályrendeletet, a mely a vizvezetéki bevételeket tetemesen növelni fogja. Mindennap várhatják a kövezési szabályrendelet jóváhagyását, a mi a fővárosról ujabb nagyobb terheket venne le, illetőleg a közmunkák költségének jelentékeny részét az érdekelt ingatlantulajdonosokra háritja. S végül sokat biznak az uj városi vámtarifában. A szaktanácskozások során ugyan alaposan fölforgatták az eredeti javaslatot, de meg igy is arra számitanak, hogy körülbelül félmillió koronával fogja az uj vámtarifa gyarapitani a bevételeket.

Ezekkel az uj jövedelmi forrásokkal akarnak ideiglenesen segiteni a háztartáson, de természetesen csak átmenetileg. Az átmeneti büdzsetet, ugy látszik, állandósitják. Legalább a mig az uj fővárosi törvény meg nem lesz s a kormány nem intézkedik annak a memorandumnak a dolgában, a melyet a főváros az átháritott állami adminisztráció ügyében fölterjesztett. Az állami segitségre nem mernek támaszkodni. A télen ugyan a miniszterelnök elnökletével a memorandum ügyében volt konferencia, a melyen az érdekelt miniszterek s a főváros képviselői is résztvettek. Az értekezleten sikerült kapacitálni a miniszterelnököt, a ki elismerte, hogy a főváros kérelme bizonyos tekintetben méltányos és jogos. Föl is hivta a miniszterelnök a szakminisztereket, hogy sürgősen tegyenek előterjesztést, hogyan lehetne a főváros jogos kérelmét teljesiteni. Azóta azonban nem történt semmi. Az sem valószinü, hogy a fővárosi törvényből az idén legyen valami. Megbizható forrásból ugy tudjuk, hogy Fascho-Moys Sándor miniszteri tanácsos egy memorandumot dolgozott ki, a melyben nagy vonásokban mondja el, hogy minő elvi alapon kivánja megszerkeszteni az uj fővárosi törvényt. A memorandum a miniszterelnöknél van, a ki azt még nem tanulmányozta s igy a fővárosi törvény dolgában még elvi megállapodások sincsenek.

A polgármester az idei büdzset jóváhagyásakor fölhivta a pénzügyi osztályt és a főszámvevőt, hogy a háztartás szanálására tegyenek konkrét javaslatot. A pénzügyi osztály nem tesz javaslatot, mert szerinte az csak uj adójavaslat lehet, a mi ma időszerütlen, mert a polgárság teherviselési képessége nem engedi meg. A főszámvevő nem adta föl a reményt. Hangya-szorgalommal gyüjti az adatokat s javaslatával már a jövő hónapban, de mindenesetre a büdzset-tárgyalás előtt akar előállani.

A jövő esztendőben kerülne a sor a százmilliós kölcsönből még meglevő tizenhat millió korona névértékü kötvény értékesitésére. A jövő évben azonban még az ideinél is nagyobb szigorusággal kivánnak mellőzni minden közmunkát s a tizenhat milliót nem akarják értékesiteni, hogy a kamatterhet ne növeljék. Ez a törekvés azonban aligha fog sikerülni, mert máris több kiadást szavaztak meg a tizenhat millió terhére. Komplikálja a dolgot, hogy több városatya a tizenhat millió értékesitésével egy időben konvertálni akarja az 1890-ben fölvett ötven millió koronás négy és félszázalékos kölcsönt, a melyből ma még 45,724 800 korona vár törlesztésre.

Ez a főváros háztartásának a képe. Szomoru kép, a mely azt bizonyitja, hogy a polgárság, ha nem is közvetetlenül, évről-évre nagyobb terhet kénytelen magára vállalni s még igy sem tudják biztositani a háztartás egyensulyát. Egy ideig csak lehetett boldogulni átmeneti büdzsettekkel, azzal azonban a tényleg meglevő deficitet el nem tüntetik. De nagyon alkalmas lehet a főváros tovább-fejlődésének a megakadályozására.

A kövezési szabályrendelet.

Egy esztendei várakozás után a belügyminiszter végre visszaküldötte az uj kövezési szabályrendeletet. A miniszter a szabályzatot nem hagyta jóvá, hanem jelentékeny, a főváros háztartására káros módositásokat tett. Nem valószinü, hogy a főváros szó nélkül türje a módositásokat s valószinü, hogy fölfogja világositani a minisztert tévedéseiről. Legközelebb behatóbban fogjuk méltatni a miniszter módositásait, most azokat a következőkben ismertetjük:

A miniszter már az első szakasznál is módositást kiván. A szakaszban ugyanis ki van mondva, hogy a burkoltatásra és a burkolat fönntartására a székesfőváros hatóságának van kizárólagos joga. Ehez a miniszter nem járul hozzá, mert az 1870 : X. t.-c. 14 §. b) pontja szerint, a nagyobb szabályozó munka keretébe van foglalva az azzal együtt járó burkolás is; tehát a közmunkák tanácsának is van a burkolásra — a székesfőváros hatóságának az engedélyét függővé nem tehető — intézkedő joga. Ilyen esetekben a járulékok is a közmunkák tanácsát illetik, mig a behajtás a főváros tanácsának a föladata

Töröltetni kivánja a miniszter azt a rendelkezést, hogy a burkoló összes járulék az értető telek (fölebbezés esetén megállapitott) becsértékének 10 százalékát meg nem haladhatja; mert a biróság erre a becslő eljárás a nem kötelezhető, a főváros pedig — mint érdekelt fél — ezt a bec-kárt nem végeztetheti. Tehát

ez a müvelet a prakszisban megnyugtató módon keresztül nem vihető.

Tüzetes rendezését kivánja a miniszter azoknak az eseteknek, a midőn a fekvő mint lényegesebb változásainál (leásások, feltöltések) a burkolással kapcsolatosan, biztossági és közlekedési szempontokból, ideiglenes intézkedésre van szükség. Fontolja meg a főváros — ugymond a miniszter — hogy főleg akkor, ha mélyitett gyalogutat épitenek, a burkoló-járulék esedékessége tekintetében nem volna-e méltányos, a fél javára kivételes intézkedést tennünk.

Helybenhagyja a miniszter a tiszti főügyész fölebbezésével szemben azt az intézkedést, hogy a kocsiutaknál egy-egy oldalon legföljebb 8 méter szélességig a burkolás költségeinek fele részét, gyalogutnál az összes szegélyező-költségen felül legfeljebb 3 méter szélességig, a fölmerülő egész burkoló költségek az illető terület mentén fekvő ingatlanokat terheli.

Nem helyesli a miniszter, hogy a nyaralók vidéke is a 7 kor. 50 fillérben megállapitott magasabb dijtétel övezetebe essék; mert a nyaraló nem olyan jövedelmező, mint más ház s mert nagy városban a nyaralók épitése elé, csak közérdekü czélból, nem szabad akadályt gördíteni. Ezért legczélszerübb, ha az épitőszabályzat alapján, a 7 kor. 50 filléres tételt az I. és II. övezetben, valamint a IV. övezetnek 15–17 méternél (8 ölnél) szélesebb vonalain, a 6 koronás tételt a IV. övezet többi részében s az egész III. nyaralók övezetében alkalmazzák.

Törültetni kivánja a miniszter azt a rendelkezést, hogy a burkoló járulékokat az árverésbeli vevőkre kell kivetni, valamint, hogy az illető ingatlant a kivetéstől három évig dologi tartozásként terhelne, a későbbi tulajdonosai ellen, telekkönyvi bekebelezés nélkül is érvényesithetők. Csak annyi mondhat meg, hogy a határidőre meg nem történt fizetés esetén, a főváros a járulékot telekkönyvileg biztosithatja.

Ki kell mondani a szabályzatban, hogy a főváros a burkoló-járulékot, a munka befejeztétől számitott tizennyolc hónap alatt köteles kivetni és a fizetésre szóló fölhivásokat kibocsátani.

Meg kell fontolnia a fővárosnak, vajjon nem lenne e méltányos, hogy a fizetés, a meghagyás kézbesitésétől számitott száz nap alatt történhessék meg.

A fölebbezésre nézve a miniszter azt kivánja, hogy a tanács határozata ellen 15 nap alatt lehessen fölebbezni a közigazgatási bizottsághoz s ez ellen ugyancsak 15 nap alatt a közigazgatási birósághoz lehet panaszszal élni.

Föl kell venni, hogy a mérnöki hivatal köteles a félnek egy koronáért fölvilágositást adni, a felől, vajjon az ingatlant terheli-e kövező járulék. A mennyiben a hibás kivetés folytán a fővárosnak kára történnék, az illető közeg ezért felelős.

Kijelenti a miniszter végül, hogy a mennyiben a főváros hatósága a szabályrendeletet ezek szerint átdolgozza, hajlandó jóváhagyni.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 751·177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmult héten élve született 461 gyermek, meghalt 345 egyén, a születések tehát 116-al mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 353 törvényes, 108 törvénytelen; nemre nézve 245 fiu, 216 leány. Halvaszületett 9 gyermek, köztük 6 törvényes, 3 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra: 31·2

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 23·4 az egy éven felüli lakosságnál: 18·9, az öt éven felüli lakosságnál: 15·4.

A halottak közt volt 170 fi-, 175 nőnemü.

Az év eddigi 19 hetében élve született összesen 8974 gyermek, meghalt összesen 5646 egyén, a születések többlete tehát 3328; a mult év megfelelő időszakában született 8693, meghalt 5801, a születések többlete volt tehát 2892.

Az élveszülöttek közt volt 295 róm. kath., 6 görög kath, 1 görög keleti, 15 ágost evang, 50 helvét, 1 unitárius, 89 izraelita, 4 egyéb. Összesen 461. Halvaszületett összesen: 9.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1246 beteget, szaporodás 335, csökkenés 362, maradt a mult hét végén 1219. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 151 beteget, szaporodás 40, csökkenés 48, maradt a mult hét végén 143. A Szt. István-kórházban ápoltak a mult hét végén 729 beteget, szaporodás 324, csökkent 324, maradt e hét végén 729. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 823 beteget, szaporodás 212, csökkenés 173, maradt e hét végén 862. Összesen ápoltak a mult hét végén 2939 beteget, szaporodás 911, csökkenés 907, maradt e hét végén 2953.

Hirek a városházáról.

Az uj országház világitása. Ez év őszén okvetlenül elfoglalja már uj házát a törvényhozás. Az épitő végrehajtó bizottság erre való tekintettel most ismételten felhivta a fővárost, hogy az országház északi részén rakassa le a gázcsöveket s gondoskodjék arról, hogy a világitás kérdése minél hamarább rendbe jöjjön. A tanács legutóbb intézkedett e kivánság teljesitését illetőleg.

A miniszter s a jégtermelők. Az alsó Rákos vizének mesterségesen felduzzasztása folytán keletkező áradások meggátlására a tanács erélyes intézkedéseket tett, a mennyiben az áradást előidéző jégtermelőket kötelezte, hogy duzzasztó müveiket záros határidőn belül távolitsák el. E határozatot a miniszter — mint tudva van — nem rég feloldotta. Ez ügyben most ujabb eljárást rendelt el a földmivelésügyi miniszter, mert az első határozat az érdekeltség megkérdezése nélkül hozatott. A miniszter azon a véleményen van, hogy jóakarattal a főváros találhatott volna módus vivendit, s hogy nem volt szükséges mindjárt a végső eszközhöz nyulni. Most az összes jégtermelő érdekeltek ügyében egyenkint különkülön határozat lesz megint hozandó. A közegészségre ártalmas nedvességet — a miniszter nézete szerint nem is a jégtermelők müveletei, hanem a Csikárok rendezetlen volta idézi elő, miért is felhivja a miniszter a tanácsot, hogy oldja meg már valahára a Csikároknak régóta vajudó kérdését.

A Rákos megfertőzése. Több gyár arra kért engedelmet a tanácstól, hogy condens-vizeit a Rákospatakba vezethesse le. Megadható e az engedély, vagy

nem, — ez a kérdés foglalkoztatja most a tanács tagjait, akik között e fölött nézeteltérések vannak. A többségben az a nézet uralkodik, hogy elvi szempontból sem adható meg az engedély. A gyárak condensvizei olajat s más egészségtelen alkatrészeket tartalmaznak s igy megfertőztetnék a Rákost. Már pedig ebből baj lenne. A patak vizéből évenkint sok jeget termelnek, amelynek tisztának kell lenni; de meg a sok pénzbe kerülő városligeti tavat is ez a patakviz táplálja s az már mégsem volna szép, ha a tó tükrét olaj cafatok boritanák. Ugyis elég baj van a tisztántartásával. Az engedelem megadása egyébként veszedelmes precedenst képezne, mert a patak mentén épitendő gyárak mind azon az uton óhajtanának szenyvizeiktől megszabadulni s igy a Rákos rövid idő alatt kloákává változnék s a városligeti tavat egyszerüen be kellene temetni. Ez a nézet fogja a tanácsot vezérelni a rákosfalviak kérésének elbirálásánál is, hogy a csapadékvizek levezetésére ásandó nyilt csatornák a Rákossal hozassanak összeköttetésbe. Ha eddig meg tudtak lenni a rákosfalviak az esőviztől, meg lesznek még a födött csatornahálózat kiépitéséig is.

A Fröbel-nőegylet képezdéje. A Fröbel-nőegylet ovónőképző intézetét a miniszter tudvalevőleg tanitónő képzővé szervezte át. Most utólag azonban megengedte a miniszter az intézetnek, hogy ovónőket is képesithessen. Az intézet különben nem marad meg az egyesületi házban, hanem uj, tágasabb helyiségbe költözik a következő tanesztendőre.

Állami segély. A kormány a Klotild szeretetháznak 3000 korona állami segélyt utalványozott.

A tanitók szünidei továbbképzése. A szünidei továbbképző kurzusnak együtt vannak már az összes tanerői. Eddig a fonomimikára nem talált alkalmas előadót a miniszter, de legutóbb ez a kérdés is sikeres megoldást nyert. A fonomimikai előadások egyik uttörője, Cukrász Róza tanitónő vállalkozott e fontos pedagógiai tárgy előadására. A tanfolyam hallgatói teljes számban vannak már s igy ujabb jelentkezések nem vétetnek figyelembe.

A torna alul való felmentés megszoritása. Az utóbbi esztendőkben nagyon felszaporodott a tanitóképzőkben ama hallgatók száma, akik a torna alul való felmentésüket kérték a kormánytól. Wlassics miniszter, mint a testgyakorlás buzgó pártfogója, szigoruan rendelkezett most e tárgyban, a mennyiben kimondotta, hogy a felmentés csak nagyon kivételes esetben fog a jövőben megadatni s egyben kötelezővé tette az összes tanitójelöltekre a tornavizsgálat letételét.

A Lukácsfürdő védterülete. A Szent-Lukácsfürdő forrásai védterületének a megállapitására e hó 20-án tartja meg a bányakapitányság a helyszini tárgyalást a fürdő nagytermében. A főváros tanácsa érdekeinek megóvása szempontjából Vossits tanácsnokot, Heuffel középitészeti igazgatót és Fülöp tiszti főügyészt küldte ki. Ebben felhivta az érdekelt kerületi előljáróságokat is, hogy a tárgyaláson képviseltessék magukat. A védterületre vonatkozó szakértői vélemény és terv a III. kerületi előljáróságnál s a bányakapitányságnál betekintésre rendelkezésére állanak az érdekelteknek akik e hó 26-ig irásban tartoznak benyujtani netaláni kifogásaikat s észrevételeiket

Életveszélyes ut. Az I. kerületi Diós-árok mentén vonuló ut esztendők óta állandó veszedelmét képezte az arra közlekedő kocsiknak s gyalogjáróknak. Az ut szélén, amely hirtelen eséssel nyomul a mély árokba, semmiféle korlát nincs s ráadásul az egész uton nincs egy lámpás sem s igy éjszak idején az emberek nem is mernek arrafelé járni. A kerület lakossága s elüljárósága kérelmére most segit a bajon a tanács, amennyiben elrendelte, hogy az egész vonalon korlát huzassék s lámpások állittassanak fel.

A „Budapesti Közuti vasut" uj kötvénykölcsöne. A „Budapesti Közuti vasut Rész. társ. több uj vonalat szándékozik kiépiteni, melyeknek mintegy öt és fél millió korona épitési tőkéjét a társaság kötvény kibocsájtás utján akarja beszerezni. Minthogy a társaság kötvényeinek árfolyama névértéken alul áll, felmerült az a kérdés, hogy az árfolyamkülömbözetet mi módon fedezzék. A székesfőváros tanácsa az Erzsébet királyné utján épitendő uj vonallal kapcsolatban ma tárgyalta ezt a kérdést, melyet a Közuti-vasuttársaság olykép akar megoldani, hogy az esetleges árfolyamveszteség magából az épitési tőkéből fedeztessék, vagyis, hogy az uj kötvénykölcsön a szükséges épitési tőkén felül oly többletösszegben bocsájtassék ki, mely az árfolyamveszteségnek felel meg; a társaság tehát épen pusztán öt és fél millió kölcsönkötvényt akar kibocsájtani, mint a mennyi a tényleges épitési tőke, hanem ezenfelül annyit, hogy az árfolyamveszteséggel is kiegészittessenek a szükségelt 5 és fél millióra. A tanács mai ülésén nehány tanácstag hevesen ellenezte a társaság e tervét, mivel a közuti vasutnak tulajdonában van immár mintegy 30 milliónyi külön tartalékalap, mely kizárólag részvénykibocsájtásokból származott, felpénznyereségből eredt. E felfogás szerint a külön tartalékalapot illeti, nemcsak az árfolyamnyereség is, ugy hogy a kötvénykölcsön árfolyamvesztesége jogosan nem az épités tőkéből, hanem a külön tartalékalapból volna fedezendő. A tanács többsége azonban a társaság álláspontja mellett döntött. A törvényhatóság közgyülése szerdai közgyülésén fog határozni a kérdésben.

A koronázás évfordulója a tanitóknál. A budapesti tanitók segélyző egylete junius 8-án, a koronázás évfordulója alkalmából ünnepies közgyülést tart. Ez alkalommal 2000 korona ösztöndij kerül kiosztásra s publikáltatik a Zsilinszky Mihály nevére tett segitő-alap. Itt megemlitjük, hogy a tanitók segélyegyesülete két ujabb alapitványnyal gyarapodott. Az elsőt — 4000 koronát néhai Frey József tette beteg fiatal tanitók számára, a másikat pedig Zimmermann János igazgató 40 éves jubileuma alkalmából a Hungária-uti tantestület.

A haltéri kut. Az a hely, melyen a régi haltéri kut áll, kincstári telket képez, amelyet a pénzügyminiszterium most juniusban már beépiteni óhajt. A közmunkák tanácsa ez okból most ismételten felhivta a fővárost, hogy a kutat haladéktalanul szerelje le.

Uj polgári leányiskola. A következő tanévre uj polgári leányiskolát állit fel a IX. kerületben a főváros. Szeptemberben okvetlenül megkezdődnek már ez iskolában az előadások.

Mi az SANGUIS?

a) Egy száraz conserváló **kalbászpir** legnagyobb kiadósság és legkényelmesebb alkalmazással.

Egy mázsa kalbászhushoz csakis $2^1/_2$ gramm szükségeltetik.

Árak: 1 kiló 8 márka, $^1/_2$ kiló 4 márka 25 fillér, $^1/_4$ kiló 2 márka 25 fillér.

Vagy pedig 100 papirhüvely, egyenként $2^1/_2$ gramm tartalommal egy mázsa kalbászhoz 5 márka (nagyon kényelmes).

Merőkanál, mely pontosan $2^1/_2$ grammot tartalmaz drbja 60 fillér.

b) **Bél- vagy kazánpir.** Szintúgy legegyszerübb alkalmazás, nagyon szép szinü.

Árak: 1 kiló 6 márka, $^1/_2$ kiló 3 márka 25 fill., $^1/_4$ kiló 1 márka 75 fillér.

Mindenütt kimerítő használati Utasitás. — Ismételadóknak magas jutalék. — **Ártalmatlanságért szavatolás.**

F. E. VÖRKEL

BERLIN, S., Kommandantenstrasse 45.

Novák Gusztáv esztergályos mester és **Plunske Pál** ernyőcsináló,

boroszlói lakosók,

„Eljárás szarvból készült ernyő és botfogantyuk előállitására"

nimü, 13007. számu magyar szabadalmukat megvételre, esetleg engedményváltásra ajánlják.

W. E. LANGER

KOMOTAU (Csehország.)

Alapitva 1872-ben.

Kő- és könyvnyomda.

Litograph. intézet.

Gyógyszerészeti dobozneműek és papiráruk gyára.

A tek. gyógyszerész uraknak e nemü kitünően előállitott készitményeit melegen ajánlja

Arjegyzék szives rendelkezésre.

RADITZ RÓBERT GYÓGYSZERTÁRA

„AZ APOSTOLHOZ"

Budapest, VIII., József-körut 64 sz.

Ajánlja az igen tisztelt kartársaknak.

UJ!

Extr. pro Infuso sennae

dosim-át a norma pauperum, ezen naponta rendelt infusumának extempore készitésére.

Legnagyobb kényelem a recepturánál.

Mindig egyforma sötét infusumot ad.

1 adag ára — 12 fillér.
10 „ „ 1 kor. 20 fillér.
24 „ „ 3 kor. **bérmentve**

Extr. laxativum sicc.

1 : 10 in globulis napi árban.

1 globulus 90 gr. vizzel 100 gr. aqua. laxativat (Ph. hung.) ad.

TEA legfinomabb indiai ajándékoknak **1 kilo 16 kor.** 2 kilo vételénél bérmentve.

= Emplastrum anglicanum =

1 m. hosszu 50 cm. széles 5. kor **20 fill.**

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5. sz.

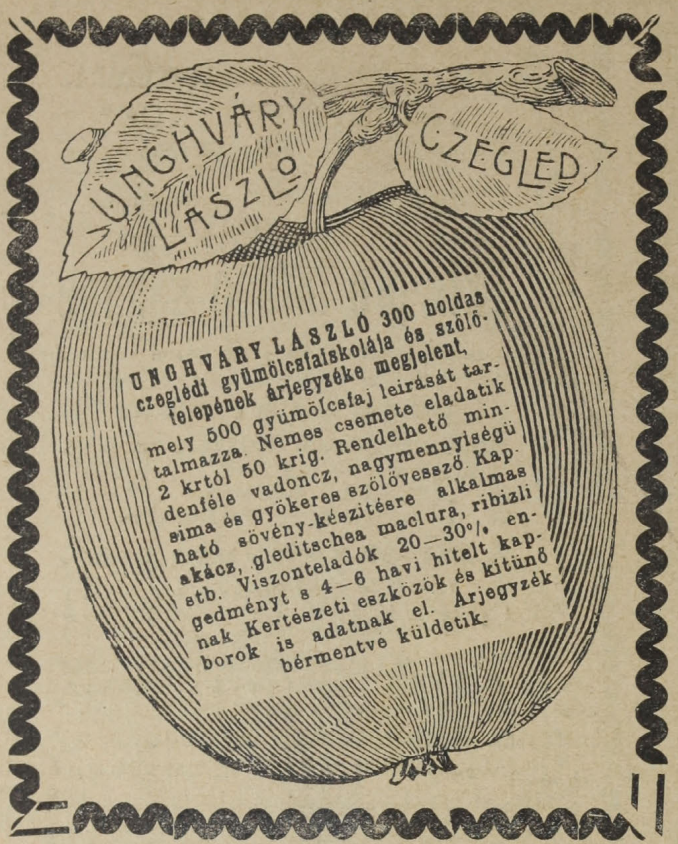

UNGHVÁRY LÁSZLÓ 300 holdas czeglédi gyümölcstelepének árjegyzéke megjelent, mely 500 gyümölcsfaj leirását tartalmazza. Nemes csemete eladatik 2 krtól 50 krig. Rendelhető minden féle vadoncz, nagymennyiségü sima és gyökeres szőlővessző. Kapható sövény-készitésre alkalmas akácz, gleditschea maclura, ribizli stb. Viszonteladók 20—30% engedményt s 4—6 havi hitelt kapnak. Kertészeti eszközök és kitünő borok is adatnak el. Árjegyzék bérmentve küldetik.

Több száz kiváló orvos ajanlja.

Szt. Lukácsfürdői hegyiforrás

Legyen mindennapi italod!

Kapható mindenütt.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részv-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében, valamint folyó-számlában (check-számlán). A 10%-os betét-kamatadót az intézet fizeti,) 4% kamatozással,

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

o o o o o o **Kézi zálogüzletei:** o o o o o o

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok. — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

o o o o o o o o o IRODAI: o o o o o o o o o

VI. kerület, Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek o o o o o o o o o o o o o o o o o o o keretébe tartozó üzletágakkal. o o o

Üzleti órák: d. e. ½9—½1-ig, d. u. 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 4.

NEW-YORK, életbiztositó-társaság.

Alakult 1845-ben.

Az összes nyeremények a biztositottak tulajdona.

Kivonat az 1900. évi üzleti jelentésből:

Aktivák összege	1 milliárd 293	millió korona
Évi bevétel	290	„ „
1900-ban a biztositottaknak kifizettetett	115	„ „
1900-ban kötött uj üzletek összege	1 milliárd 146	„ „
Tiszta fölösleg 1900. végén	225	„ „

Az 1900-ban a biztositottaknak kifizetett nyereményosztalékok összege 14 millió koronára rugott.

A New-York a müvelt világ összes országaiban bir fiókokkal.

A Ney-York kötvénye megtámadhatatlan a kiállitás napjától fogva.

Referencziek Magyarországon: A magyar általános hitelbank. Pesti magyar kereskedelmi bank.

Magyarországi vezérigazgatóság:

Budapest, Erzsébet-körut 9—11. szám. (New-York palota.)

hó 30-ig vasár- és ünnepnapokon forgalomba helyeztetik.

A pozsony-ujváros-szombathelyi vonalon. A jelenleg Csornáról reggel 4 óra 43 perczkor Pozsony-Ujvárosra induló és az onnan este 9 órakor Csornára érkező vegyes vonatnak forgalma Hegyeshalom és Csorna között megszüntettetik.

A gyor-uj-dombovári vonalon. Az Uj-Dombovárról reggel Győrbe induló és oda az uj menetrend szerint d. u. 2 óra 12 perczkor érkező személyvonat ez állomáson közvetlen csatlakozást nyer Budapest felé.

A székes-fehérvár-paksi vonalon. A jelenleg Székesfehérvárról d. e. 8 óra 40 perczkor Paksra induló vegyesvonat csatlakozásba hozatik a déli vasut Budapest felől érkező személyvonatával.

A bicske-sárbogardi vonalon. A jelenleg Székesfehérvárról Bicskére reggel 7 óra 37 perczkor érkező vegyes vonatnak egyidejü megszüntetése mellett, a Sárbogárdról reggel 6 óra 34 perczkor Székesfehérvárra induló vegyes vonat forgalma a székesfehérvár-bicskei vonalrészve is kiterjesztetik.

E vonat Székesfehérvárott Nagy-Kanizsa, Budapest és Kis-Czell felől, Bicskén pedig a gyorsvonathoz Budapest felé nyer csatlakozást.

Acsáról Bicskére egy uj reggeli vegyesvonat helyeztetik forgalomba, mely Bicskén csatlakozást nyer Budapest felé.

A székesfehérvár-kis-czelli és jutas-veszprémi vonalakon. Junius hó 1-től bezárólag szeptember hó 15-ig vasár- és ünnepnapokon, valamint csütörtökön, Veszprémből Székesfehérvárra egy személyszállitó vonat fog ismét közlekedni.

Junius hó 1-től bezárólag szeptember hó 30-ig naponta Jutasról d. e. 8 óra 59 perczkor Hajmáskérre induló, valamint Hajmáskérről d. u. 12 óra 34 perczkor és este 6 óra 40 perczkor Veszprémbe induló uj helyi vonat helyeztetik forgalomba.

A kis-czell-csáktornyai, ukk-tapolczai és türje-balaton-szt.-györgyi vonalakon. Az előző évek nyarán Kis-Czell és Zala-Egerszeg között mindkét irányban közlekedett és Kis-Czellen a gyorsvonathoz Budapest felé, illetve felől csatlakozással birt személyvonat ismét forgalomba helyeztetik. E vonat Ukkon Tapolcza felől és felé, Türjén pedig Balaton-Szt.-György felől és felé fog csatlakozást találni.

Ukk és Tapolcza között az Ukkról jelenleg d. e. 11 óra 15 perczkor induló és az oda d. u. 3 óra 13 perczkor érkező vegyesvonat megszüntettetik.

A budapest-marcheggi és galánta-zsolnai vonalakon. Budapest és Bécs között a Budapest nyugoti p.-pestre induló helyi személyvonat helyeztetik naponta forgalomba.

A Budapestről este 7 óra 50 perczkor Váczra induló helyi vonat junius hó 1-től folytatólag Nagy-Marosig fog közlekedni.

Továbbá május hó 15-től vasár- és ünnepnapokon Budapestről d. e. 8 óra 45 perczkor Nagy-Marosra és Nagy-Marosról d. u. 4 óra 20 perczkor Budapestre, végül május hó 15-től bezárólag szeptember hó 15-ig ugyancsak vasár- és ünnepnapokon d. e. 11 óra 35 perczkor Budapestről Nagy-Marosra és onnét d. e. 11 óra 40 perczkor Budapestre induló helyi személyvonat fog közlekedni.

Budapest nyugoti p.-u. és Vácz között május hó 15-től bezárólag szeptember hó 15-ig vasár- és ünnepnapokon mindkét irányban az esti órákban 2—2 helyi személyvonat helyeztetik forgalomba.

Budapest nyugoti p.-u. és Palota-Ujpest között a mult nyáron forgalomban volt helyi vonatok ismét közlekedni fognak.

Palota-Ujpesten a fel- illetve leszállás nemcsak a Budapest nyugoti p.-u. és Bécs között közlekedő átmeneti személyvonatoknál, hanem még a következő vonatoknál és pedig:

A Budapesti nyugoti p.-u.-ról d. e. 11 óra 35 perczkor, d. u. 12 óra 25 perczkor, d. u. 2 óra 35 perczkor, d. u. 4 óra 25 perczkor, este 7 óra 50 perczkor induló vonatoknál a leszállás, az ellenirányban pedig a Budapest nyugati p.-u.-ra reggel 6 óra 25 perczkor este 8 óra 45 perczkor és éjjel 10 óra 30 perczkor érkező vonatoknál a felszállás kizáratik.

Pozsony-Marchegg, illetve Bécs között a mult nyáron is közlekedett vasár- és ünnepnapi vonatok május hó 4-től bezárólag szeptember hó 14-ig, ismét forgalomba helyeztetnek.

A párkány-nána-léva-garam-berzenczei vonalon. Léva és Garam-Berzencze között junius hó 1-től bezárólag augusztus hó 31-ig mindkét irányban még egy-egy fürdővonat helyeztetik naponta ismét forgalomba. E vonat Lévárol csatlakozással Párkány-Nána felől, d. u. 12 óra 22 perczkor fog indulni, az ellenkező irányból pedig oda éjjel 10 órakor fog érkezni.

A **budapest-hatvan-ruttkai vonalon.** A Budapest keleti p.-u.-ra d. u. 12 óra 35 perczkor Ruttka felől és este 9 óra 55 perczkor Miskolcz felől érkező, továbbá a Budapest keleti p.-u.-ról délután 2 óra 35 perczkor Miskolcz felé és délután 3 óra 30 perczkor Ruttka felé induló gyorsvonat Rákos állomáson nem fog megállani.

sittetik.

E gyorsvonat Budapest keleti p.-u.-ról éjjel 10 óra 40 perczkor indul és Kassára reggel 4 óra 18 perczkor, Csorbára pedig reggel 7 óra 30 perczkor érkezik; az ellenirányu vonat Csorbáról este 9 óra 30 perczkor, Kassáról éjjel 12 óra 35 perczkor indul és Budapest keleti p.-u.-ra reggel 6 óra 55 perczkor érkezik.

A Budapest és Kassa között közlekedő éjjeli személyvonatoknál Miskolcz és Kassa között a szomszédos forgalmu menetjegyek használata kizáratik és ugyan e vonatoknál Felső-Méra f. m. helyen a megállás megszüntettetik.

Továbbá Miskolcz és Füzes-Abony között mindkét irányban egy-egy tehervonat rendeztetik be személyszállitásra, mely Miskolczról reggel 7 óra 23 perczkor indul, illetve Miskolczra este 8 óra 55 perczkor érkezik.

A fürdő évad tartamára, vagyis junius hó 15-től bezárólag augusztus hó 31-ig Munkács és Szolyva-Hársfalva között mindkét irányban naponta egy-egy tehervonat ismét személyszállitással fog közlekedni,

A kis-terenne-kis-ujszállási vonalon. A Kis-ujszállás és Szalók-Taksony között közlekedő helyi vegyes vonatok forgalmon kivül helyeztetnek.

A miskolcz-füleki vonalon. Feled és Balogfala között a fürdővonatok ismét forgalomba helyeztetnek.

A Bánrévéről reggel miskolcz-gömöri pályaudvarra induló személszállitó tehervonat Sajó-Ecsegen csatlakozást nyer Torna felé.

A budapest-kolozsvár-predeali és a budapest-arad-övisi vonalakon. A jelenleg Kolozsvárról és Aradról egyesitve Budapest keleti p.-u.-ra délután érkező és ismét ugyanezen irányokba egyesitve délután induló gyorsvonatok Budapest és Szolnok között ismét elkülönitve fognak közlekedni.

A budapest-aradi gyorsvonat mindkét irányban május hó 1-től pedig Tövis és Predeal között folytatást nyer és Predealon ismét közvetlenül csatlakozik a román vasut gyorsvonatához Bukarest felé, illetve felől.

Budapest és Nagy-Káta között május hó 15-től bezárólag szeptember hó 15-ig vasár- és ünnepnapokon mindkét irányban egy-egy helyi vonat ismét forgalomba helyeztetik.

Vasár- és ünnepnapokon, valamint a radnai bucsu napokon Mária-Radnától-Aradig este egy helyi vonat helyeztetik forgalomba, minek folytán ezen napokon a Tövisrül Aradra este 8 óra 58 perczkor érkező személyvonatnál Mária-Radna és Arad között a szomszédos forgalom menet- és menettéri jegyek használata kizáratik

Az igazgatóság.

A

veszélymentes

köbetétü

Phőnix-

gyorsfőző

a tüzveszélyt

teljesen kizárja

és 40% szeszt

megtakarit.

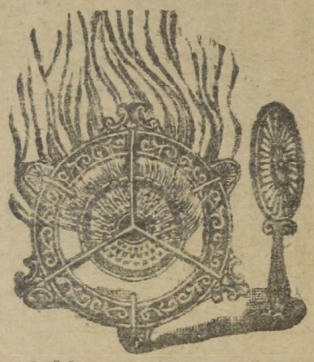

Kapható minden jobb vaskereskedésben és konyhafelszerelési üzletekben.

Nagybani elárusitás:

Makó Mihály, Budapest, Üllői-ut 2.

Ringelsen testvérek, Báthory- és Kelemen-utcza sarok.

EGGENBERGER SZILVESZTER

MŰVES MESTER

SPECIALISTA

BUDAPEST

Épit:

GYÁRKEMÉNYEKET

MINDEN ALAKBAN

KÖRKEMENCZÉKET

KAZÁNBEFALAZÁSOKAT

GÉPALAPOZÁSOKAT

SZABADALMAZOTT

FÜSTEMESZTŐ TÜZELÉSEKET

GŐZKAZÁNOKHOZ

SAJÁT SZERKEZETE SZERINT

JUTÁNYOSAN JÓTÁLLÁS MELLETT

TERVEK és KÖLTSÉGVETÉSEK

KÍVÁNATRA.

TŰZÁLLÓ és CHAMOTTE ANYAGOK

RAKTÁRA.

DIETERICH JENŐ

vegyészeti gyára

Helfenbergben—Drezda mellett.

Kitünő gyógyszerészi és galenikus

készitmények beszerzési forrása.

Különösen ajánlja következő készitményeit:

Tömény illatos vizeit, kaucsuk-tapaszait, ragtapasz-pólyáit, fölkent tapaszait, angol tapaszait, fölkent és zinntubusban levő kenőcseit, narkotikus kivonatait és festvényeit, töményitett spiritusz-készitményeit. Továbbá vas-mangan-pepton és vas-mangan saccharat liquorjait, glycerin-suppositoriumait, mustárpapirost, kémelőpapirést, czukrozott és czukrozatlan labdacsait, likőresszenczíáit, komprimált tablettáit, moly- és csúzpapirosát, molytablettáit stb.

Megrendelhetők az osztrák-magyar fióküzletben:

KREMEL ALAJOS **gyógyszertártulajdonosnál** BÉCSBEN, XIV., Märtzstrasse 49.

vagy

FRANKE KÁROLY okl. gyógyszerésznél **I.** ker., Stadiongasse 10. szám.

Ausztria-Magyarországból jött megrendeléseket csak Bécsből effektuálunk.

Belvárosi Könyvnyomda Budapest, Váczi-utcza 81.

V. évfolyam. Budapest, 1902. junius 1. 22. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP

TARTALOM:

Az eskütéri híd.
A zugligeti villamos.
A főváros tekintélye.
A budai sikterületek szabályozása.
Intézet-utca.
A főváros környékének magyarsága.
Az elemi iskolák uj rendje.
A közgyülésből.
A házalók ellen.
Statisztika.
Hirek a városházáról.
Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 kor. Fél évre . . . . . 6 kor.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, IV., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

53916/902. szam.

Magyar kir. államvasutak.

Magy. kir. államvasutak 1902. évi május hó 1-től érvényes nyári menetrendje.

A Predealról este 8 óra 20 perczkor Brassóba induló vegyesvonat az utóbb nevezett állomáson csatlakozást nyer Zernest felé.

A Budapest keleti p.-u.-ról reggel Nagy-Várad felé induló és a Budapest keleti p.-u.-ba este Arad felől érkező személyvonatok Farmos feltételes megállóhelyen feltételesen megállittatnak.

Továbbá a Kolozsvárról reggel Budapest keleti p.-u.-ra közeledő gyorsvonat junius hó 15-től bezárólag augusztus hó 31-ig Jegenye gyógyfürdőn, a Brdapestről Kolozsváron át Predealra és vissza közlekedő gyorsvonatok pedig május hó 15-től, bezárólag szeptember hó 15-ig Kolozs-Karán és május hó 15-től, bezárólag szeptember hó 30-ig Maros-Ujváron feltételesen ismét megállittatnak.

A Predealról Budapestre közlekedő gyorsvonat Apalindán május hó 15-től, bezárólag szeptember hó 15-ig nem állittatik meg.

A budapest-püspök-ladány-körösmezői vonalon. A Püspök-Ladányról Szatmár-Németibe este 8 óra 50 perczkor érkező, illetve onnan Lüspök-Ladányra reggel 6 óra 42 perczkor induló gyorsvonat forgalma Debreczen és Szatmár-Németi között megszüntettetik.

A Püspök-Ladány és Máramaros-Sziget között közlekedő gyorsvonatok Vámos-Péres állomáson rendesen fognak megálani.

A debreczen-tiszalöki vonalon. A Tisza-Lökről jelenleg este 7 óra 44 perczkor induló, illetve oda reggel 4 óra 31 perczkor érkező vegyesvonatok forgalma megszüntettetik,

A debreczen—nagy-léta—vértesi ég sárand—derecskei vonalakon. A Szepes-Sóstóra kirándulóknak Debreczenbe még ugyanaz napon való visszatérhetése érdekéből, május hó 15-től bezárólag szeptember hó 15-ig vasár- és ünnepnapokon Derecskéről Debreczenbe egy esti fürdővonat fog ismét közlekedni.

A Sárándról jelenleg reggel 6 óra 45 perczkor Derecskére induló és a Derecskéről Sárándra d. e. 10 óra 3 perczkor érkező vegyesvonatok forgalma megszüntettetik.

A debreczen-szerencsi vonalon. Alsó-Józsakert 117 sz. őrháznál az összes személyszállitó vonatok feltételesen megállittatnak.

A márnaros-sziget-nagy-bocskó-kis-bocskói vonalon. A Kis-Bocskóról jelenleg d. u. 5 óra 26 perczkor induló vegyesvonat Nagy-Bocskón csatlakozást fog nyerni a Máramaros-Szigetről délután 4 óra 54 perczkor induló uj személyvonathoz Körösmező felé.

A nagyvárad-püspök-fürdő-felix-fürdői vonalon Rókus között az összes feltételes megállóhelyeken feltételesen megállittatnak.

Az arad-temesvár-józsefvárosi vonalon. Az Aradról reggel induló személyvonat Temesvár-Józsefvároson csatlakozásba hozatik az orsova-budapesti gyorsvonattal.

A nagy-szeben-fogarasi és olthid-kitérő-verestorony-câinem vonalakon. Olthid kitérőről reggel 6 óra 35 perczkor uj vegyesvonat indittatik naponta Verestorony állomásig. E vonat folytatólag Verestorony állomás és Verestorony megállóhely között is május hó 15-től bezárólag szeptember hó 30-ig vasár- és ünnepnapokon fog közlekedni.

Ugyanezen napokon az esti órákban közlekedik Verestorony megállóhelyről Nagy-Szebenig egy vegyes vonat.

A nagy-szeben-nagy-disznódi vonalon. A jelenleg Nagy-Szebenbe d. u. érkező és onnan este induló vegyes-vonatok forgalmon kivül helyeztetnek.

A szeged-rókus-szegedi vonalon. A Szeged-Rókusról jelenleg délután 12 óra 10 perczkor induló személyvonat Szeged-Rókusról már dele őtt 11 óra 20 perczkor fog indulni és Szegeden csatlakozást nyer a gyorsvonathoz Temesvár felé.

Ez által Hódmezővásárhely és Szabadka felől Temesvár Orsova felé közvetlen vonatösszeköttetés létesül.

A szeged-rókus-szabadkai vonalon. Kamarás-Erdőre és Palics fürdőre kirándulo közönség részére junius hó 1-től, bezárólag szeptember hó 15-éig, vasár- és ünnepnapokon mindkét irányban egy-egy személyvonat ismét forgalomba helyeztetik.

A zeged-karlova-nagybecskereki vonalon. A Szege[illegible] jelenleg este 6 óra 9 perczkor Nagy-Becskerek[illegible] induló személyvonat ezentul mint vegyesvonat csak Karlováig fog közlekedni; a Budapestről délután 2 óra 30 perczkor induló gyorsvonathoz az összeköttetés Nagy-Becskerekre Nagy-Kikindán át egy uj személyvonat át egy uj személyvonat által létesitetik mely Nagy-Becskerekre este 9 óra 53 perczkor érkezik.

A valkány-varjasi vonalon. A Valkányról jelenleg reggel 6 óra 30 perczkor induló személyvonat Valkányon csatlakozásba hozatik a Temesvár-Józsefváros felől közlekedő személyvonathoz

A temesvár-józsefváros-buziás fürdői vonalon. A fürdői évad tartamara, vagyis junius 1-től bezárólag szeptember 15-ig a mult évben is közlekedett egy-egy uj személyvonat ismét forgalomba helyeztetik.

A jaszenova-aninai vonalon. A Marillavölgybe és

gyorsvonat Kurd-Csibrák és Place állomásokon, Sárbogárdon csak feltételesen, Budafok, Jaska és Tounj állomásokon pedig nem fog megállani.

A fiume-budapesti irányban közlekedő nappali gyorsvonat Szakály-Högyészen csak feltételesen Dugaresa, Jaska és Beleg állomásokon pedig nem fog megállani.

Fiume és Delnice között junius 1-től, szeptember 30-ig vasár- és ünnepnapokon mindkét irányban a mult nyáron közlekedett egy-egy helyi személyvonat ismét forgalomba helyeztetik.

A hidegkut-gyönk-tamási-miklósvári vonalon. A jelenleg Hidegkut-Gyönkről d. u. 5 óra 46 perczkor Tamási-Miklósvárra induló és az onnan este 8 óra 22 perczkor Hidegkut-Gyönkre érkező vegyesvonatok forgalma megszüntettetik.

A kaposvár-fonyód-fürdőtelepi vonalon. A mult nyáron junius 15-től bezárólag augusztus 31-ig mindkét irányban naponta közlekedett fürdővonatok ugyanazon időtartamra az idén is forgalomba helyeztetnek.

A Fonyód-Fürdőtelepről Kaposvárra este közlekedő fürdővonat az idén egy órával korábban fog indulni.

A kaposvár-szigetvári vonalon. A Kaposvárról dé után Szigetvárra induló vegyesvonat Kaposvarott csatlakozást nyer Budapest felől a személyvonathoz.

A somogy-szobb-balaton-szt.-györgyi vonalon. Junius 15-től, bezárólag augusztus 31-ig vasár- és ünnepnapokon mindkét irányban az idén is egy-egy fürdővonat fog közlekedni. A Balaton-Szt.-Györgyről induló fürdővonat 40 perczczel később, vagyis este 7 óra 55 perczkor indul és Balaton-Szt,-Györgyön a déli vasut vonatához Budapest felől csatlakozást talál.

Az uj-do[illegible]bovár-boszna-bródi vonalon. Az Eszékről reggel 4 óra 50 perczkor induló és Dáljára reggel 6 óra 14 perczkor érkező, továbbá a Boszna-Bródból reggel 5 óra 30 perczkor induló és Bródba reggel 5 óra 42 perczkor érkező tehervonat naponta személyszállitásra rendeztetik be.

Az előbb emlitett vonat Dálján a Szabadkán á közlekedő gyorsvonathoz Budapest felé, az utóbbi tehervonat pedig Bródban a Zágráb felé közlekedő vegyesvonathoz fog csatlakozást közvetiteni.

A kőrös-belovár-verőczei vonalon. Belovár és Panlovac között mindkét irányban vasár- és ünnepnapokon egy-egy ujhelyi személyvonat helyeztetik forgalomba, mely Belovárról d. u. 2 órakor indul, illetve Belovárra este 7 óra 48 perczkor érkezik.

A dugoseló-novskai és banova-jaruga-pakraci

V. évfolyam. Budapest, 1902. junius 1. 22. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre . . . . . 12 Kor.
Félévre . . . . . 6 Kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

Az eskütéri hid.

Végre talán hiteles forrásból meg fogjuk tudni, hogy mi van az eskütéri hiddal. Járunk-e rajta valaha s ha igen, mikor. Csodahidnak készült az az egynyilásu monstrum. Csodájára is járhatnak az emberek s megtanulhatják, hogyan nem kell hidat épiteni.

Sok-sok milliót nyelt már el az a hid s évek óta megakasztja a Dunaparton való közlekedést. A főváros jámbor polgársága ritka közömbösséggel türte, sőt négy millió koronát adott hozzá, mert azt hitte, hogy a sok hid közül az eskütéri hid lesz az, mely Pestet és Budát igazán összeköti. A hid épitések dolgában ugyanis meglehetősen szerencsétlenek voltunk. Az összekötő hid a két városrész lakatlan részét köti össze. A Margithid a két város másik szélének pusztaságát kötötte össze. A lánchidat, meg a Ferenc-József-hidat hegynek vezették Mintha csak az lett volna a hidépitők célja, hogy Buda és Pest soha egy város ne legyen. Az eskütéri hidat is a Gellérthegy sarkának vezették, ahelyett, hogy néhány méterrel tovább, a beépitett Döbrentei-térre vitték volna.

De hát már megnyugodnánk a megváltozhatatlanban, ha komolyan nem fenyegetne az a veszedelem, hogy az eskütéri hidra költött milliókat egyszerüen a vizbe dobtuk. Szakemberek állitják, hogy azon a hidon soha sem fog közlekedni a főváros közönsége. Azt a hidat ott, ahol ma van, soha meg nem fogják nyitni s ha nem akad egy vakmerő vállalat, a mely tovább tolja a hidat, azt le kell szedni, hacsak a hid maga nem kiméli meg a hatóságokat a költségektől s hatósági engedelem nélkül meg nem fürdik a Duna hullámaiban.

Kiváló szakemberektől hallottuk, hogy hiábavaló minden biztositó munkálat. A baj az, hogy a hidat a melegforrásokra épitették s a forró viz állandóan mossa és olvasztja a hid aszfalt alapzatát.

Mennyi igaz ebből az állitásból, nem tudjuk, de tudjuk, hogy a főváros egyik nagytehetségü és nagy tudásu szakértője, *Devecis* Ferenc müszaki tanácsos már a hid tengelyének megállapitása előtt figyelmeztette a hatóságot a bekövetkezhető katasztrófára. Nem hallgattak rá s szánakozó mosolylyal utasitották el a javaslatát, hogy a hidat vagy száz méterrel tovább, a Döbrentei-térre vigyék. Nem is szólunk már arról, hogy akkor egészen egyenes irányban lehetett volna szabályozni a Kossuth Lajos-utcát s a Ferenciek-terén nem lenne az a tengelytörés, amely szégyene a mai szabályozó technikának.

Polónyi Géza a szerdai közgyülésen azt állitotta, hogy Cekélius ministeri tanácsos a hid tervezője és épitője is előzetesen figyelmeztette az illetékes köröket a bajra. Őt sem hallgatták meg. Más oldalról hallottuk, hogy Cekélius miniszteri tanácsos megrongált egészségének helyreállitására néhány hónapig Abbáziában volt, s addig hamarosan megállapitották és törvénybe iktatták a hid tengelyét. Már az épités előtt kérték az akkori miniszterelnököt, hogy módositsa a törvényt, mert a hidat nem lehet ugy megépiteni. Katasztrófa lehet belőle. A miniszterelnök állitólag azt válaszolta, hogy szakemberek állapitották meg a hid tengelyét. Ő a szakértők vitájába nem avatkozik bele, mert nem tudja, melyik szakértőnek higyjen. A törvény megvan, azon nem változtat.

Igy jutottunk a mai hid-tengelyhez. De hol vannak azok a kiváló szakértők, akik annak idején lefoglalták a maguk számára a tu-

dományt s a hid tengelyét megállapitották. Miért nem lépnek most ki a homályból, amikor a katasztrófa a nyakunkba szakadt. Miért nem segitenek hát. Miért hagyták magukra azokat, akik már előre megmondották, hogy baj lesz a dologból.

Igaz, a felelősség kérdésénél most sokkal fontosabb, hogy mi lesz hát a hiddal. Ennek azonban nem szabad azt jelentenie, hogy azok, akik rosz tanácsadásukkal a bajt előidézték, teljesen meneküljenek a felelősség alul. A hidat az idén októberben kellett volna megnyitni. Azt már hivatalosan is kijelentették, hogy abból nem lesz semmi. Hivatalosan a jövő év tavaszára halasztották a megnyitást. A szakemberek azonban azt állitják, hogy a legjobb esetben is még legalább két esztendő kell, amig rendbe hozzák a dolgokat s a hidat megnyithatják.

Mennyi igaz az egyik, mennyi a másik állitásból, senki sem tudja. Feltünő titokzatossággal csinálják az egész dolgot. A közönséget hivatalosan és félhivatalosan megbizhatatlan és ellentmondó hirekkel traktálják. Pedig teljes joggal megkövetelhetné a főváros közönsége, hogy megtudja a való igazságot. Azért fogadjuk örömmel Polónyi Géza interpellációját. A legközelebbi közgyülésen a polgármesternek nyilatkoznia kell a hid sorsáról. Hallani fogunk tehát végre egy nyilatkozatot, amelynek őszinteségében minden kétség nélkül megbizhatunk. Hisszük, kogy a jövő közgyülésen megfogjuk tudni az igazságot. A polgármester ugyan nem mondhat többet, mint a mennyit a kormány jónak lát vele közölni. Állami hidról lévén szó, a városi szakértők nem vizsgálhatják meg. A polgármester nyilatkozata mégis föl fogja tárni az igazságot. Mert ha a polgármester nem kap kielégitő felvilágositást a kormánytól, nem is fogja magát a válaszszal azonositani s akkor meg fogjuk tudni. hogy a kormánynak titkolni valója van, tehát komoly veszedelem fenyegeti a hidat.

Szomoru vigasztalás, hogy mindezt meg fogjuk tudni. A kidobott milliókat az meg nem hozza s a Belváros kereskedőinek forgalmát a közlekedés további elzárása föl nem lenditi. Komolyan félnünk kell attól, hogy az esküteri hid a fővárosnak nemcsak nevezetessége, hanem hiressége is lesz.

A zugligeti villamos.

Nem vádolhatja meg senki a magyar közigazgatást, hogy nem dolgozik elég alaposan, hogy elhamarkodja a dolgokat. Ime egy példa. Pünkösd hétfőjén mult két esztendeje, hogy egy rettenetes katasztrófa ráterelte a közfigyelmet a zugligeti villamos vasutra. A hazasietö kiránduló közönség, hogy ne kelljen órákig várakoznia vagy gyalog hazajönnie, megrohanta a végállomáson volt kocsit. A közönségből valaki meglazitotta a féket s a zsufolt kocsi vezető nélkül fokozatos sebességgel rohant le a lejtős pályán. A fordulónál kisiklott. Több ember meghalt, számosan megsebesültek. Az ujságok hasábokat irtak, a minisztériumban és a városházán pedig ankettekre gyülekeztek a bölcs szakférfiak.

Azután megkezdődtek a tárgyalások s ime két esztendő elmult és nem történt semmi. Tanácskoztak, vitatkoztak s várták az ujabb katasztrófát. Szerencsére eddig hiába vártak. de mindennap Istenkisértés azon a lejtős végállomáson. Végre a héten eljutottunk a közigazgatási bejárásig. Ha a bejáró bizottság előtt olyan tervet láttunk volna, amely végre sikeres megoldásról biztositana, akkor szivesen megfeledkeznénk arról, hogy két esztendő munkája az a terv. Ámde mit láttunk. Olyan tervvel állottak a bizottság elé, amelynek megvalósitása előtt leküzdhetetlen akadályok vannak s a melyek, ha meg is valósitanák, még a mainál is sokkal veszedelmesebb állapotokat teremtene.

A tervek szerint néhány méterrel aláásnák a mostani pályaudvart s a közönség vagy harminc meredek lépcsőn juthatna csak le a kocsikhoz. Szerencsétlenebb megoldást képzelni sem lehet. Tessék elképzelni, ha egy vasárnap este egy hirtelen zápor az állomásra kergeti az amugy is türelmetlen s hazasietö közönséget. Hogyan fog az lejárni a meredek lépcsőn. Nagyon jól jegyezték meg a bejárás alkalmával a szakemberek, hogy a mai állapot mellett csak kivételes a baleset, de ha az állomást leássák, akkor rendszeresitik a baleseteket. Megdöbbenve állottak a szakemberek a helyszinén s a város szakértői irásba foglalták tiltakozásukat, hogy mint ők mondták, soha senki ne vádolhassa a fővárost a müszakilag is abszurd megoldásért. Az bizonyos, hogy különb tervet akkor sem csinálhattak volna, ha arra hirdetnek pályázatot, hogyan lehet legveszedelmesebb megoldást találni.

De mindentől eltekintve, az átalakitások évekig tartó pöröknek kellene megelőznie. Az angol kisasszonyok nyolcvanezer öles telkéből kellene egy darabot elvenni s leásni. A mély árokkal egészen elzárnák a nagy terület frontját. A legkevesebb, amit az angol kisasszonyok jogosan megkövetelhetnek, hogy uj kocsiutat épitsenek a számukra vagy sajátitsák ki az egész területet. De ki sajátitsa ki, ki szerezze meg a szükséges területet. A város nem hajlandó megszerezni. Nem hajlandó ezreket és ezreket költeni egy olyan megoldásra, amely ellen kezdettől fogva a leghatározottabban tiltakozott. Ezenkivül azt vitatja a város — még pedig teljes joggal, hogy a terület nem a vasut céljára, hanem csak a forgalom biztonsága érdekében szükséges. Már pedig nem a város hivatása, hogy a forgalom biztositására szükséges intézkedésekhez területet adjon. Viszont a vállalat a terület használati szerződés alapján azt vitatja, hogy a város vasutépitésre alkalmas állapotban köteles a területet átadni.

Nem akarunk hozzászólni a dolog jogi részéhez. Csak konstatáltuk a két álláspontot, hozzátéve azt, hogy sem a város, sem a vállalat nem hajlandó a kereskedelmi minisztert, mint közigazgatási hatóságot a tisztán magánügyi kérdésben döntő faktornak elismerni. Ebben a kérdésben tehát kizárólag a biróság itélkezhetik. Az átalakitás előtt tehát előbb hosszu

birói eljárással biztositani kell a szükséges területet, azután ujabb eljárással provokálni kell, hogy ki szerezze meg. A legjobb számitás szerint is eltart a dolog három-négy esztendeig. Két pört kell tehát végig erőszakolni, hogy a mainál is veszedelmesebb megoldást megvalósithassák.

Még ebben is megnyugodnánk, ha más megoldást nem lehetne találni, ha kénytelenek lennénk ott maradni az állomással, ahol vagyunk. De nagyon egyszerü és könnyü megoldás kinálkozik. Csak ötszáz méterrel kell meghosszabbitani a vonalat a fából csinált vaskapuig. Ott szép vizszintes terület áll rendelkezésre, ahol az állomást tizenkét kocsi számára kényelmesen be lehet rendezni. A közönségnek is kényelmesebb, mert ugyanazért a pénzért beljebb jut a zugligetbe, a vállatnak is jobb, mert ha nagy költséggel át is alakitja most az állomást, fönmarad a kötelezettsége a meghosszabbitásra. Ez az oka, hogy a közigazgatási bejáráson a főváros képviselői, a vállalat képviselői is egyértelmüen a meghosszabbitást kivánták. Azt hittük, mindenki örömmel fogadja, hogy a vállalat hajlandó a meghosszabbitásra, noha kétségtelen, hogy a meghosszabbitás kedvéért egyetlen egy emberrel sem szállit többet s miután az ötszáz méter meghosszabbitásra külön tarifa nincsen, ő mai állapotokat véve alapul, a meghosszabbitott vonalon ingyen viszi a közönséget. A meghosszabbitásnak nem is állja más az utját, mint a magyar adminisztrációban annyi jó dolog elrontója: a copf. Kimondották, hogy a villamos vasut 50‰ emelkedésnél nagyobbat nem tehet. Hogy egyes már meglevő vonalakon kilométer hosszuságban tesz a villamos 56‰ emelkedést is az az elvet nem dönti meg, sőt még az sem, hogy egyes vonalak rövid szakaszán 70‰ emelkedésen szalad minden baj nélkül a villamos-kocsi. A zugligeti vonal meghosszabbitásánál 52‰ az emelkedés s csak egy nagyon rövid, alig husz méter hosszuságu vonalon 56‰. Ebbe ütődött bele a hivatalos vaskalap Ennek az elvnek kell feláldozni esetleg számos emberéletet, ezért kell csinálni olyan megoldást, amelyre minden szakember kivétel nélkül azt mondja, hogy bolond dolog.

A bejáráson a főváros képviselői világos és határozott formában foglalták jegyzőkönyvbe tiltakozásukat. Bizunk benne, hogy a józan észnek mégis sikerül legyőznie a copfot és meg fogják menteni a fővárost a világ legőrületesebb és legveszedelmesebb müszaki alkotásától.

A főváros tekintélye.

Nagy haladás! Már beszéltünk a főváros tekintélyéről. Köszönet érte a kertészeti kiállitás érdemes rendezőségének. A kertészeti kiállitás rendezősége olyan erősen támadt a főváros tekintélye ellen, hogy azt már lehetetlen volt észre nem venni, s az elől kitérni. *Simonovics* Béla tette szóvá két hét előtt a közgyülésen s a polgármester tovább füzte a héten. A kertészeti egyesület ugyan irt a polgármesternek valami mentegetődző levelet, de az a levél nem nyugtatott meg senkit. A polgármester nagyon helyesen jelentette ki, hogy az a levél nem elég s a gondoskodni fog arról, hogy a jövőben ne élhessenek vissza a főváros áldozatkészségével. Ha az egyesületek pénzért meg területért a fővároshoz fordulnak, előzetesen ki fogják kötni, hogy mit követelnek meg a törvényhatóság számára.

A magánegyesületekkel tehát rendben volnánk. Megvagyunk győződve, hogy előzetesen mindent meg lehet tőlük kapni, mert a főváros áldozatkészsége nélkül meg sem élhetnek. A kertészeti egyesületek például a főváros hozzájárulása nélkül egyáltalán nem rendezhette volna jól jövedelmező kiállitását.

De mi lesz az állammal szemben. A főváros mellőzése tulajdonképpen a kormány találmánya s az egyes nagyobb egyesületek és magantársulatok csak a kormány példáját követik. Vajjon a kormánynyal szemben is elfognak-e olyan szigoruan járni,, mint a magánvállalatokkal szemben. Nem valószinü. Igy egy zokszót sem hallottunk arról, hogy milyen méltatlanul bánt a kormány a fővárossal az essexi angol gazdák látogatása alkalmával. A fővárost egyszerüen mellőzték. A miniszter ráirt a fővárosra, hogy az angol gazdák huszonharmadikán a vásárcsarnokot, huszonnegyedikén a sertésközvágóhidat nézik meg. Ezenkivül egy bizalmas fölszólitás jött, hogy tessék az angolok számára a székesfővároshoz méltó fényes bankettet rendezni. A főváros hüen teljesitette a parancsot. Adta a pénzt s minden egyebet, amit tőle követeltek. De tessék megnézni azt a vastag füzetet, amelyet programmként összeállitottak, van-e abban egy betü is arról, hogy független szabad nemzet fővárosában vannak az angol gazdák.

A jó angolok bizonyosan azt hitték, hogy mégis igazuk lehet a bécsi hiresztelésnek, hogy a birodalomnak csak egy fővárosa van: Bécs, Budapest az csak egy tartományi város. Vagy elgondolják-e a kirándulás magyar vezetői, hogy ellehetne vinni Londonba egy ilyen társaságot, anélkül, hogy a lordmajornak bemutassák. Ponciustól Pilátusig mindenkihez vitték a jámbor angliusokat, csak éppen Budapest székesfőváros polgármesteréről feledkeztek meg.

Tudjuk, hogy *Halmos* János polgármester nem hive a ceremoniáknak, ő becsületes munkának az embere s minden ambiciója az, hogy minél többet dolgozzék a főváros fejlődésének, fölvirágozásának az érdekében. Itt azonban nem a polgármester személyes érzelmeiről van szó. Hazafiui kötelesség lett volna, hogy az angolokat tisztelgésre vigyék Budapest polgármestere elé. Ezt megkövetelte volna a magyar nemzeti érdek is.

A legkevesebb, a mit megkövetelhetett volna a főváros méltósága, hogy a programm megállapitásakor meghallgassák a fővárost is. Nem tették, mert meggyökeresedett hagyomány az már minálunk, hogy a fővárost mellőzni kell. Nagyon szerettük volna, ha a közgyülésen ezt a dolgot szóvá teszik, hadd lássa legalább a kormány, hogy a főváros tudatában van méltóságának s hogy nem hajlandó a sérelmeket tovább szó nélkül eltürni.

A budai sikterületek szabályozása.

A közmunkatanács végre sorát ejtette a budai sikterületek szabályozásának is s megállapitotta a Sasad-, Hosszurét-, Gazdagrét-, Örmező- és Dobogó-dülőre, továbbá a Madárhegy-, Öcsöd- és Péterhegy dülő egy részének Budafok község határába is benyuló szabályozási tervét. E terv megállapitását a keserüviz-forrás telepeken s a környéken felmerülő épitkezések s az a körülmény teszi szükségessé, hogy Siebreich Károly a Sasad-dülőben levő telkeit rendezni óhajtja azon célból, hogy ott a saját eszméje szerinti épitési mód alkalmazásával családi háztelepet létesitsen.

A szabályozási terv készitésénél számolni kellett természetesen a hegyi vizek levezetésének célszerü megoldásával is és főleg ez a szempont tette szükségessé a tervet arra az egész területre kiterjeszteni, melyet az felölel. A szabályozási terv dispositiói közül első sorban azt a tervet emlitjük fel, mely a Kelenföldi Átlós utnak budaörsi uti torkolatánál van tervezve 100 métér szélességben és 265 méter hosszuságban, gócpontját képezve az ide torkoló főutaknak, melyek szervesen kapcsolják össze a Kelenföld uthálózatát a most szabályozás alá vett vidék kifejlesztendő uthálózatával, továbbá a Szechényi hegygyel, másfelől pedig a székesfőváros által megvásárolt budakeszi erdővel.

Az emlitett térből indul ki nevezetesen az a 35 mtr. széles ut, mely a Sasad menténi völgyön huzódik keresztül s a Farkasvölgyet átszelve jut a Széchényi hegyre. A térből kiinduló másik fő-ut szintén 35 mtr. széles és a Magasut alatti völgyben haladva, a budakeszi erdőbe vezet.

E két fő-ut szélességi méretének megállapitásánál az a szempont volt irányadó, hogy az ut testében a hegyi vizet vezető árok is helyet találjon. Az utak emelkedése az 5% on általában alul van; csak a magasut alatt elvonuló ut két rövid szakasznál fordul elő, hogy az emelkedés eléri, de meg nem haladja az 5% ot. Ezek az emelkedési viszonyok mindkét fő-utat alkalmassá teszik közuti vasut létesitésére.

Mindakét fő-utnak kapcsolata van nemcsak a kelenföldi Átlós uttal és a Budaörsi uttal, hanem déli irányban ugy a Kelenfölddel, mint az Örmező- és Öcsöd dülőkkel, sőt Budafok községgel is. E kapcsolatot alkotják azok a fő-utvonalak, melyek az Örmező-dülőt átlós irányban szelik át. Szélességük ugy van tervezve, hogy a hegyi vizek azon része, mely a Farkas-völgyből és a Magasut alatti völgyből jön s jelenleg a kelenföldi Átlós utra vezettetik le, idővel a kérdéses fő-utakra legyen levezethető a „Viktoria“ keserüviz-forrás-telep alatt elvonuló örsödi árokba, mely viszont a Budafok határa mentén levő árok igénybevételével juttatja vizét a Dunába.

Ez a cél, másrészt pedig az a körülmény, hogy Budafoknak a székesfőváros területével határos telkein itt-ott már is épitkeztek és ezután is épitkezhetnének, szükségessé tette, hogy Budafoknak a főváros határába beszökellő területe a jelen szabályozási tervbe bevonassék és szabályozása oly módon oldassék meg, mely ugy az épitkezés, mint a közlekedés és a vizlevezetés érdekeit is kielégiteni alkalmas legyen.

A mellékutak hálózatát a szabályozási terv ugy alkotja meg, hogy a fő-utakkal való célszerü összeköttetés jöjjön létre és minden telek közutról legyen megközelithető. E mellékutak szélessége általában 15 méter; van mégis néhány csekély jelentősége ut, melyek csak 10 méter szélesek lesznek. Emelkedésük a terepviszonyokhoz alkalmazkodva nagyobbrészt alul van a 7 százalékon s csak a kevésbé fontos mellékutaknál fordul elő 10 százalékos emelkedés.

A kelenföldi átlós ut végpontján, a budaörsi ut és a többi fő utak találkozási pontján, mint forgalmi gócponton egy 22000 négyszög öl kiterjedésü park és játszóhely, ezen kivül pedig különböző pontokon kisebb kertek, ugyszintén kisebb-nagyobb szabad terek vannak tervezve, tekintettel a közszükségleti célokra és a szépészeti érdekekre.

Kiváló figyelemben részesiti a terv a keserüviz-forrás telepek érdekeit, azokat állagukban érintetlenül meghagyva, másfelől azonban gondoskodva arról, hogy forgalmi igényeik megtalálják kielégitésüket, a felület vizek pedig célszerü elvezetést nyerjenek.

A lényegesebb vonásaiban fentebb leirt szabályozási tervet lépésről-lépésre fokozatosan hajtják végre, s addig a létező állapotokat s tehát a vizvezetés mostani viszonyait is zavarólag meg nem bolygatja.

A szabályozással kapcsolatos Siebreich Károly I. ker. Sasad dülőben fekvő telkeinek a szabályozása Siebreich az angol, illetve skót épitési mód alkulmazásával családi háztelepet akar létesiteni. Kisebb 100—120 négyszögöles parcellák alakitásával ezek a családi házak legfeljebb két emelettel kiképezve ugy volnának csoportositva, hogy a telkek belső részei közös kertté alakulnának, melybe minden 4—5-ik ház mellett hagyandó nyilásokon át volna gondoskodva a friss levegő beözönléséről. A fővárosi hatóságnak a kérelem teljesitése ellen elvi észrevétele nem volna. A tervet a közmunka-tanács nem fogadta el; mert a célszerü összeköttetés igényeit ki nem elégiti és egyáltalán nem számol a hegyi vizek levezetésével.

Kisebb parcellák engedélyezése, főleg a kitüzött célból, indokolt nem volna. Nem szólna ugyanis körülményesen arról az idegenszerü épitési modorról, mely a mi viszonyainknak nem felel meg s melylyel különben már őshazájában is szakitottak, a célba vett uj telep létesitése ellen el nem oszlatható aggályai vannak a tanácsnak már a miatt, hogy a vizzel való ellátás a kutrendszerre alapittatnék, csatornázásról pedig gondoskodva nem volna. Ez nem haladást, hanem visszacsést jelentene és mereven ellenkezik a szükség által igazolt azzal a törekvéssel, mely a külterjes fejlődés korlátozására van irányozva.

Intézet-utca.

Legujabb utcánkat *intézet-utcának* hivják. A közmunkatanács nevezte el igy, amiért a magyar királyi kémiai és állatbiologiai intézett áll benne. Csak egyszerüen intézet-utcának, ahelyett, hogy elnevezték volna állatbiologiai utcának, vagy élettan utcának. Ez se volna csunyább név, csak valamivel jellemzetesebb volna. Mert intézet tudvalevően sokféle van, s az ember az intézet-utca név hallatára hamarabb azt találja hinni, hogy ez az utca az Angyalföldön van a gyógyithatatlan eszelősök intézete mellett, mint azt, hogy a második kerület sarkában az állatbiologusoknak járóutja. Azt azonban mindenki bizonyosan

tudja, hogy ezt a nevet csakis a közmunkatanács adhatta a boldogtalan kis utcának. Miért, hogy még nem nevezett el utcát közmunkatanács-utcának, amikor a közmunkatanács is intézet?

A közmunkatanács, amely a nevet onnan kapta, hogy a közmunkák dolgában mindig rossz tanácsot ad, nagy zavarban van, valahányszor azzal állanak eléje, hogy nevet adjon valamelyik utcának. Olyan kevés a magyar szó, olyan ritka a magyar név, olyan szükiben vagyunk a megemlékezésre érdemes embernek, eseménynek, hogy a tanács mindig vért izzad, amikor utcát kell elkeresztelnie. Vért izzadva nevezte el a város egyik utczáját *elnök-utcának* s nevezte el majdnem a másikat *választmányi tag-utcának*. Pedig ezek az elnevezések igen okosak, és eszünk járását olyan formán jellemzik, ahogy például a mult századokét a *bádogkalap-* vagy *aranykéz-utca* elnevezés jellemezte. Bizonyosra veszem, hogy ha a központi városháza körül néhány névtelen utca és tér volna, a közmunkatanács igy nevezné el őket: *közgyülési-határozat-utca, napirendre áttérés-tér, tanács előterjesztés-ut.* Hiszen ilyenformán nevezték el régen például a zöldfa-utcát, amiért sok fa volt benne; a városházán is sok a közgyülési határozat, adhatunk tehát neki is utcát.

A közmunkatanács különben váltakozó elv szerint nevezi el ez utcákat. Hol a rébusz-elvet, hol meg a világosság-elvet követi. Amaz birta rá, hogy az egyik budai utcát *Tarnács-utcának* nevezze el. Törtük a fejünket, hogy a *tarnács* vagy sajtóhibás *tarnics*, vagy sajtóhibás *tanács*. A tarnics-utca párja volna a rózsa-, szegfü-, liliom- és egyébb virágnevü utcának, a tanács-utca pedig párja volna az *elnök-utcának* vagy a *szakosztályelőadó-utcának*. Nagysokára ránk olvasták a históriát és kimutaták, hogy Tarnács valamelyik honfoglaló vezérnek ivadéka volt. Hanem azért a rébusz rejtélynek maradt, s az emberek máig se tudják, hogy a közmunkatanácsnak hogyan jutott éppen akkor az eszébe Tarnács vezérivadék, amikor még a hét vezérnek sincs valamennyinek utcája. Hátha mégis a sajtóhiba nevezte el azt a budai utcát!

Mikor a világosság elvét követi, körutnak nevez el valamely széles utat a közmunkatanács. Körutnak azért, amiért az ut olyan egyenes, amilyen például a váci-körut, s amiért a körnek még nem is része. A világosság elvét követi, amikor az utcák nevéből kihagyja a zavaró számokat. A *három dob-utcából* dob-utczát, a *két szerecseny-utcából* szerecseny-utcát, a *három korona-utcából* korona-utcát csinált. Ki látott már három dobot a dob-utcában vagy két szerecsenyt a szerecseny-utcában? Igaz, hogy a három dob-utcát a három dobhoz czimzett traktér után nevezték el, de hol van már az a korcsma? A dob-utca nevet ellenben a közmunkatanács eszejárása adta, ez az észjárás pedig még megvan. Vajjon nem lehetett volna a hármassal egyidejüleg a dobot is elhagyni? Mert ha nincs már értelme a három-dob-traktér-emlékének, vajjon mi értelme van az egyetlen dobnak abban az utczanévben?

Éppenséggel nem a világosság elvét követi a tanács a tulajdonnevü utcák keresztelésénél. Pedig ezek a nevek a kegyelet vagy emlékezés kifejezései. Melyik *Kármán* emlékét őrzi például a *Kármán-utca?* Fanni hagyományainak költőjéét-e, a hires, szerencsétlen pedagógusét-e, vagy pedig a boldog városapáét-e? Mért nem Baross Gábor-utca a *Baross-utca*, mért nem Andrássy Gyula-utja az *Andrássy-ut*, mért nem Gróf Károlyi György-utca a *Gróf Károlyi-utca?* Melyik Dessewffy emlékét őrzi a *Dessewffy-utca*, hát a *Lázár-utca* Lázár Vilmos utcája-e, vagy pedig a szegény Lázároké? A *Csengery-utca* se Csenger-felé visz, hanem Csengery Antal emlékét őrzi, a *Kálmán-utca* nem a kalendáriumi név utcája, hanem Kálmán király utcája. A *Tisza-utcáról* maholnap nem tudják majd, hogy Tisza Kálmán emlékére nevezték-e el, vagy pedig a Tisza folyó nevét viseli-e. A *Wesselényi-utcát* nem hivná az erzsébetvárosi nép Wäscher Léni Gass'n-nak, ha Wesselényi Miklós utcája volna. Bizony sok a rébusz az utcáink nevében. Az *intézet-utca* neve maga nem rebusz, de talán az, hogy nem jutott más név a közmunkatanács eszébe.

gé.

A főváros környékének magyarsága.

(Halász Ferenc könyvéből.)

Halász Ferenc közoktatásügyi miniszteri osztálytanácsos huszonötéves tanfelügyelői külső szolgálat terén szerzett gazdag tapasztalatokkal megrakva, mintegy két évvel ezelőtt vette át a közoktatásügyi minisztériumban az állami elemi népoktatás vezetését. Ez idő óta nagy akaraterővel és szivósággal munkálkodott a magyar nemzeti népoktatás kifejlesztésén. Munkálkodásának ugyszólván „beszámolója" az a nagymértékü könyv, mely Állami Népoktatás cimmel most hagyta el a sajtót. Ebből a könyvből vesszük át az alábbi, a főváros környékének magyarságáról szóló részt, a mely bizony nem éppen kedvező adatokat szolgáltat.

A főváros közvetlen közelében, tehát a nyaraló-körben fekvő községek közül pl. Békás-Megyeren a 2029 német lakos közül csupán 792 beszél magyarul és csak 1384 tud irni és olvasni, Duna-Bogdány 3231, szintén németajku lakosságából magyarul csak 1641 beszél, irni és olvasni pedig csak 2113 tud, Pilis-Szentkereszten 1049 (tót) lakos közül magyarul csak 276 beszél, irni és olvasni pedig 426 tud. Pilis-Szent-Lászlón 700 lakos közül (tótok) 108 beszél magyarul s csak 264 ir-olvas. Solymáron, mely uradalmi község és tőszomszéd Budapesthez. 2361 lakos közül (németek) ez az arány 639 és 1386; Üröm̈ben 1167 lakos közül 321 és 793: Visegrádon, királyaink egykori székhelyén a viszony kedvezőbb. Az ottani 1508 német lakos közül 1453 beszél magyarul, a mi kedvező arány, de az irni-olvasni tudók száma itt 965.

Ennek a megdöbbentő állapotnak a magyarázata abban van, hogy a gyermekeket a lakosság nem szereti iskolába járatni. Solymáron pl. 340 tanköteles gyermek közül csak 180, Buda-Kalázon 304 közül csak 124, Pilis-Csabán 263 közül 163, Pilis-Szent-Kereszten 131 közül csak 60 jár iskolába. Ezek a pomázi járás községei, a hol egyébiránt ujabban eleven iskolamozgalmak vannak s az állami iskolák fölállitása Csapó Loránt főszolgabiró élénk közreműködésével javában folyik. Pomáz maga egy emeletes iskola-épületben 6 osztályt kapott.

A szintén szomszédos biai járásban sem jobbak a viszonyok. Ott 41,066 lakos közt csak 12,558 magyar van, német ellenben 27,532, tót 570. A 28,508 nem magyar lakos közül is csak 15,900 tud magyarul és az egészből csak 28.271 tud irni-olvasni. Még Budakesziben is, a főváros e sürün látogatott nyaralóhelyén, az ottani 4215 lakos közül csak 2058 beszél magyarul, Budaörsön 6104 közül csak 2003, Perbálon 1778 közül csak 449, Torbágyon 1511 közül csak 514, Zsámbékon pedig 3998 közül csak 1896. Az irás-olvasás állapotai ezekben a községekben is gyönge lábon állanak.

Igaz, hogy ezek a valóban lehangoló adatok nagyon is világos bizonyitékai annak, hogy Magyarországon nem történik erőszakos magyarositás, de legalább is éppen ilyen erővel bizonyitják a hosszu ideig tartott nemtörődömséget. Legutóbb a budapesti Magyar Iskola-Egyesület fáradozása és Pest vármegye figyelmének némi felébredése javitott ezen a különös állapoton, de a számadatok még most is annyira megszégyenitők, hogy szinte nem is lehet azokat megérteni. A fővárosi nyaralók magyarositó hatása nem igen látszik meg ezeken a számadatokon, a mi azt mutatja, hogy a környékbeli svábajku népesség eleddig nem érezte eléggé a magyar nyelv megtanulásának szükségét. Meglehet azért, mert magában Budapesten nem veszik elég komolyan a magyar nyelv használatát e környékről élelmiszerekkel bejáró idegenajku lakossággal szemközt. Most, hogy Pomázon és Csobánkán már állami népiskolák állittattak föl, továbbá Solymáron, Buda-Kalázon, Pilis-Csabán, Pilis-Szent- Kereszten, Izbéghen, Duna-Bogdányban és Budakeszin hasonló iskolák felállitása folyik, remélhető, hogy a környékbeli nép nyelvbeli és müveltségi viszonyaiban a kedvező fordulat bekövetkezik, kivált, ha ebben a tekintetben a vármegye és a fővárosi népesség, valamint a fővárosi nyaralók is támogatják a közoktatási kormány nem közönséges fáradozásait.

Az elemi iskolák uj rendje.

Bárcy István dr. tanácsos egymásután váltja be a programmjában adott igéreteket. Most az iskolák tanrendjére került a sor. Nem évekig tartó tárgyalásokat akar, hanem komolyan kiván cselekedni. A mit meglehet valósitani, nem halasztja egy napig sem, már a jövő iskolaévben megvalósitja. Az iskolák uj rendjéről tiszta képet ad az a körlevel, a melyet Bárcy tanácsos a minap a főváros összes elemi iskoláinak tanitó-testületeihez küldött. A körlevél igy szól:

A népoktatásügy egyik igen égető kérdése az érvényben levő népiskolai tanterv reformja. A közoktatásügyi kormány előreláthatólag nemsokára közre fogja bocsátani a revideált uj tantervet. A nélkül, hogy ennek az uj tantervnek elébe kivánnék vágni, óhajtandónak vélem, hogy az e tekintetben szükséges sürgősebb változtatások már a legközelebbi iskolaévben életbeléptethetők legyenek. Ezt pedig lehetségesnek és célszerünek vélem azért is, mert amugy is szükség van az általános tantervnek a főváros sajátos helyzetéhez és viszonyaihoz mért feldolgozására, s mert ezek a változtatások jó részt már az érvényben levő országos tanterv keretében is megvalósithatók. Azonkivül sürgeti ezt az intézkedést a német nyelv tanitásának régen vajudó kérdése is, a mely pedig *Wlassics* Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter urnak a képviselőházban tett kijelentése szerint is ezen munkálat körében oldható meg.

Kivánatosnak tartom továbbá, hogy már az iskolába járó gyermekek gyakori lakásváltoztatására való tekintettel is, a tanitás anyaga, ha csak azt némely iskolák különös viszonyai nem akadályozzák, *egységes módon*, havi lecketervekre, majd az egyes iskoláknál heti lecketervekre osztassék fel.

Mielőtt erre vonatkozó javaslatomat a közoktatásügyi bizottság és a főváros tanácsa elé terjeszteném, szükségesnek tartottam mindenekelőtt a fővárosi elemi iskolák tanitó testületeinek szakszerü véleményét meghallgatni és azokat azon fontos munkálatban való közreműködésre felkérni.

A kérdés tárgyalásánál a következő szempontok figyelembevételét kérem:

A tanulók tulterhelése gondosan elkerülendő lévén, minden egyes tantárgyból minden osztály részére csak annyi és oly mértékben veendő fel, a mennyi az iskolában, tehát a szorgalmi időben, okvetlenül elvégezhető; a házi feladatok lehetőleg egészen elhagyandók.

A gyakorlati irány legyen a főszempont, s mert a tanitásnak lehetőleg a szemlélet alapján kell történnie, megnevezendő egyuttal minden tanitási eszköz, a mely a tanitásnál nélkülözhetlen; mert a tankönyvek és vezérfonalak annak idején éppen a megállapitott tanterv, lecketerv és taneszközök alapján lesznek megirandók.

A tanitás anyaga és a havi lecketervek az I.—VI. osztályokra, esetleg az összevont osztályokra különkülön állapitandók meg.

A tanitási tervnek a helyi viszonyokhoz mért átdolgozása az országos tanterv keretében mozogjon. A javasolt változtatások lehetőleg olyanok legyenek, a melyek már a jövő 1902—3. iskolaévben életbe léptethetők.

A helyi viszonyokra való tekintet különösen a beszéd- és értelemgyakorlatok, a III. osztály földrajzi oktatása, a természettudományi tárgyak és a rajz oktatása anyagának részletezésében érvényesüljön.

Javaslat teendő arra nézve, vajjon a német nyelv tanitása nem volna-e az elemi népiskolákban, vagy legalább azok III. és IV. osztályaiban fokozatosan megszüntethető? és ha igen, az ekként felszabaduló tanitási órák a jövő iskolaévben egyelőre mire volnának fordithatók.

Felkérem e végből az összes elemi iskolák tanitó testületeit, ezeket a kérdéseket alaposan megvitatva, javaslataikat és a havi lecketerveket, esetleg egyes tanitó testületi tagok külön javaslatait hozzám lehetőleg f. évi junius hó 25-ig beküldeni.

A közgyülésből.

Hiába huzzák a közgyüléseket a városatyák, a természet hivei. Beköszöntött a meleg, vége a komoly tárgyalásoknak. Szerdán már nagyon keveset törődtek a közgyüléssel. Pedig olyan alakok voltak a közgyülésen, akiket a legritkábban lehet látni. A magyarázata pedig, hogy küszöbön a tanitói választás, A városatyáknak legkényelmesebb a korteskedés a közgyülésen. Együtt találják a közoktatási tanács tagjait és a tanács urait is. Első sorban természetesen valamennyi az ügyosztály vezető tanácsost szerette volna kapacitálni. Az azonban óvatosabb volt. A néhány jelentéktelen ügy referálását rábizta a jegyzőre s ő maga nem mutatkozott. Nem csoda. Akik mostanában a városházán járnak, csodálkozva látják, hogy nap-nap után a pályázóknak és protektorainak micsoda hadserege lepi el az egész ügyosztályt. A tanügyi osztályban a pályázat lejárta óta a hivatalos órák alatt dolgozni nem lehet. Egyik a másiknak adja a kilincset s a tisztviselők kénytelenek mindennap délután egész késő estig dolgozni. De majd vége lesz ennek is a választás után. Legföljebb sok keserüség marad meg belőle. Mert hiába. A kétszáz állásra a másfélezer pályázót mind megválasztani nem lehet.

Maga a közgyülés csöndes volt. Egy nagyon fontos tárgy volt a napirenden : az Erzsébet-királyné út vasutja. A hetedik kerület polgársága évek óta sürgeti a sasutat. Végre megoldották azt a kérdést is, hogyan mehet a Mexikói uton az Erzsébet-királyné-uti vasut. Szépen megcsinálták a kerülőt, amelyre bizony senkinek szüksége nem volt. De hát megtörtént s az érdekeltek mindennap várták, lesték, hogy mikor rakják már a sineket. Az utolsó percben azonban a főszámvevő egy kis üszköt vetett a dologba. Az uj vonal épitésére szükséges pénz szerzésének a módozatát firtatta a főszámvevő. Később már maga is megbánta, mert belátta, hogy fölösleges volt a dolog megakasztása, de nem lehetett olyan könnyen visszalépni. Hiába, nehezebb a követ kihuzni a kutból, mint beledobni. Polónyi Géza adoptálta a főszámvevő ideáját, s keményen ostromolta a dolgot. De ő is kénytelen volt engedni. A polgárság követelte a vasutat s a polgárok jogos követelését nem lehetett, nem lehet és nem szabad megakadályozni. Sikerült kompromisszumot kötni, amely nem ad föl semmit a város jogából s nem akadályozza a vasut épitését sem. Még a nyáron megkezdik a vasut épitését.

Ezzel a dologgal kapcsolatban azonban nagyfontosságu esemény történt. A közgyülés utasitotta a tanácsot, szedje össze a rováson levő valamennyi vasuti sérelmet s igyekezzenek rendbe hozni az uj kereskedelmi miniszterrel Most kedvező rá az időjárás. A vasuti ügyeket eddig vezető és intéző miniszteri tanácsos hosszu szabadságot kapott. Polónyi azt jelentette, hogy ez a hosszu szabadság a soha többé visszatérés jelenti. Már pedig bizonyos, hogy ez nem csak egyszerü személyváltozás. Okkal vagy ok nélkül, azt nem tudjuk, de a távozó miniszteri tanácsos nem szerette a fővárost. Sok sok konfliktusnak volt az eredeti oka az az antipatia, amelyet a miniszteri tanácsos a főváros iránt érzett. Ez a távozás az egyik kedvező körülmény. A másik még sokkal kedvezőbb, maga az uj kereskedelmi miniszter személye. Nem akarunk jóslatokba bocsátkozni, nem firtatjuk, hogyan fogja betölteni a helyet, a melyet elfoglalt. Azt azonban már a multból tudjuk, hogy Láng Lajosnak nem idegen test a főváros. Nagyon élénk részt vett mindenkor a főváros ügyes-bajos dolgaiban s a közéletben. Az kétségtelen, hogy az uj kereskedelmi miniszter szeretettel fog foglalkozni a város dolgaival. Ilyen szerencsés körülmények között kétségkivül sikerülni fog rendbe hozni az évek óta huzódó konfliktusokat s végre sikerülni fog olyan megállapodásokat létesiteni, amelyek alapjan a jövőben a fölösleges huza-vona nélkül elintézhetik a vasuti ügyeket.

A házalók ellen.

A főváros kereskedői és iparosai a legsulyosabb válsággal küzdenek. Az általános gazdasági pangáson kivül exisztencziájukban támadja meg a kereskedőket és iparosokat, hogy a főváros tele van házalókkal, a kik a külföldről importált selejtczikkekkel árasztják el a fogyasztó közönséget. Ez ellen az állapot ellen a fővárosi vaskereskedők memorandummal fordultak a kereskedelmi miniszterhez. A memorandumot *Gonda* Dezső dr. fővárosi bizottsági tag, a vaskereskedők egyesületének jogtanácsosa szerkesztette. A fölirat igazán hü tükre a mai állapotnak, a főváros minden polgára készséggel aláirja. A memorandum igy szól :

Panaszszal fordulunk Nagyméltóságodhoz azon reményben, hogy Nagyméltóságod készséggel meghallgatja sérelmeinket és hogy sérelmeink orvoslása elől nem fog elzárkózni.

Sulyos bajokkal küzdenek az egész országban a vaskereskedők és különösen az utolsó évek mindenre kiható válsága a vaskereskedői kart is a legsulyosabban érintette. Az épitkezések majdnem teljes szünetelése első sorban is a vaskereskedelmet érintette és a vaskereskedők azok, kik a közgazdaság hanyatlását a legsulyosabban érzik meg.

A szabad kereskedelem máskülönben üdvös rendszere a vaskereskedelem terén oly anomáliákat szült, melyek már-már elpusztulással fenyegetik a különben mindig életerősnek tartott és bizonyult szakmát. Egyik vasáru-cikket a másik után ragadják ki teljesen illetéktelen elemek a vaskereskedők kezéből és maholnap odajutunk, hogy mindenki fog vasárucikkeket árusitani, csak épen az arra hivatott vaskereskedők nem.

Kegyelmes Urunk ! A legnagyobb tisztelettel arra kérjük Nagyméltóságodat, hogy a vasárukkal való házalást az egész ország területén vagy betiltani, vagy pedig szabályozni kegyeskedjék, mert absurd állapot az, hogy felvidéki tótok kaszákkal, lakatokkal, késekkel, mások pedig vasedényekkel az egész országot

beházalják és heti meg országos vásárokon kirakodva, a legalis, adót fizető kereskedőket és az egész kereskedelmet oly elemek, kik az államháztartáshoz jóformán mivel sem járulnak, gyökerében megtámadják és elpusztitják.

A legtüzetesebb tanulmány tárgyává tettük ugy a házalásra, valamint a vásárok látogatására és az azokon eszközölhető árusitásra vonatkozó összes törvényeket, rendeleteket és szabályrendeleteket és ez alapon mondhatjuk, hogy ugy a házalás, mint a vásári árusitás nevezetesen két irányban szakitják át a törvény által az állandó üzlettel biró kereskedők védelmére felállitott korlátokat.

Először: házalás utján kerül eladásra külföldi és nevezetesen osztrák áru. Másodszor: a házalást és nevezetesen a heti vásárokon való kivételes árusitást az ugynevezett „felvidéki házaló kereskedők“ számára teremtett és fentartott kiváltságok kizsákmányolásával illetéktelen egyének nagy mértékben gyakorolják.

Ami az árucikkeket illeti, határozott rendelkezést tartalmaz a házaló kereskedés tekintetében alapvető 1852. évi szeptember 4-iki császári nyilt parancs, a mely tudvalevőleg az 1878. XX. t.-c. folytán mind a mai napig érvényben van. (1855. március 3-án kelt 7384. számu kereskedelmi miniszteri rendelet.)

E nyilt parancs 12. §-a igy szól: „Azon áruknak, melyekkel házaló kereskedés üzetik, belföldről származottaknak és a bélyeggel, továbbá a kitől vétetik, vételi kimutatásokkal ellátva kell lenniök.“

A 19. §. pedig büntetéssel és a házaló kereskedésre nyert jogositvány elvesztésével sujtja azokat, „kik magukat áruik belföldi származása iránt kellően igazolni nem képesek“.

Kétséget nem szenvedhet, hogy a nyilt parancs ideje óta bekövetkezett közjogi helyzethez képest „belföldi“ származásu áru alatt csakis magyar ipartermék értendő, a mit megvilágit a kereskedőről szóló 1875. évi XXIX. t.-c. és például az 1881. évi április 7-iki 12766. számu pénzügyminiszteri rendelet, amely mindkettő éppen a házalókra vonatkozólag a „belföldi“ szót ebben a helyes közjogi értelemben használja.

Nyilvánvaló tehát, hogy házalás utján csakis magyar származásu vasáru-cikket enged a törvény áruba bocsájtani és azért törvényes alappal bir azon kérelmünk, hogy Nagyméltóságod utasitani méltóztassék az arra hivatott közigazgatási hatóságokat, hogy a házalás utján eladott vasáruknak magyarországi származását a legszigorubban ellenőrizzék és minden kihágást a jogositvány elvesztésével büntessenek.

Itt mindjárt megállapithatjuk, hogy a felvidéki tótok által árusitott cikkek, de különösen kaszák, lakatok Magyarországban egyáltalán nem készülnek és fent hivatkozott császári nyilt parancsnak alaptétele van megsértve.

Ugyanigy kell eljárni a hetivásárokon akár szekerekről, akár vásári sátorokban vagy egyáltalában kirakodva árusitó felvidéki házalókkal szemben is, mert ezeknek sem házalási, sem kivételes hetivásárlátogatási jogosultsága nemcsak hogy nem ad jogot külföldi, illetőleg osztrák vasárucikkek árubabocsájtására, de sőt (ha a szokásjogon alapuló kiváltságuk eredetét és törvényszerü fejlődését vizsgáljuk) megállapithatjuk, hogy kivételes joguknak épen az az értelme, hogy házi iparcikkeiket és megyéik, illetve községeik ipari készitményeit adhassák el.

Kétségtelen ez a császári nyilt parancs 17-ik §-ából, amely egyáltalán nem tesz kivételt sem az ugyanottani már idézett 12. és 19. §. alól és amely 17. §-nak e) pontja az ebben megjelölt felvidéki házalókat nemcsak hogy ki nem veszi a külföldi áruk eladásának tilalma alól, hanem egyenesen saját vidékük áruira szoritja.

A nyilt parancsnak a felvidéki házalókra vonatkozó rendelkezéseit kiszélesitette a cs. kir. keresk. miniszterium által az annak idején fenállott budai csász. kir. helytartósági osztályhoz intézett 1854. évi febr. 5-én 270 sz. alatt kibocsátott, valamint ugyanennek 1857. febr. 18-iki 26930. sz. rendelete, majd pedig a m. kir. földmivelési ipar és kereskedelmi miniszteriumnak 1868. október 30-iki 7085. számu, a kereskedelmi miniszteriumnak 1884. évi 42,458., 49,328., továbbá 1885. évi 14,735., 30,507., 18888. évi 7925. sz. rendelete és legnevezetesebben az 1884. évi XVII. t.-c. 50. §-át módositó 1887. évi XVIII. t.-c. 2. §-a és az ennek végrehajtása iránt kiadott 1887. május 1-i 21.350. számu miniszteri rendelet.

E törvényes intézkedések a kiszélesitést, egyrészt az áruk tekintetében, másrészt az elárusitásra jogositottak tekintetében s végül oly irányban eszközölték, hogy a házalási kiváltságot előbb szekerek és segédek alkalmazásával, utóbb országos vagy hetivásárokon kirakodva való elárusitással engedték egybekapcsolni

Azonban egyetlen egy sincs ez intézkedések között, amely a felvidéki és ezekkel egyenlő kiváltságu házalókat s jogosult vándoriparosokat, osztrák vagy más külföldi vasárucikkek eladására feljogositaná.

Rátérve most arra, hogy a házalást és nevezetesen a hetivásárokon való kivételes árusitást az ugynevezett felvidéki házaló kereskedők számára teremtett és fentartott kiváltságok kizsákmányolásával illetéktelen egyének gyakorolják, visszás állapotot teremtett az, hogy az 1887. évi XVIII. t. c. 2. §-a csak általánosságban mondta ki, hogy: „A felvidéki házaló kereskedők, kik a régi szokás alapján a hetivásárokat látogatták, eddigi joguk gyakorlatában megbagyatnak.“ De sem törvény, sem annak indoklása, sem a végrehajtási rendelet nem állapitotta meg, hogy mely községek lakói értendők felvidéki házalók alatt, mily terjedelmü e jog és minő természetü és származásu árucikkekre vonatkozik. Ugy, hogy fenmaradt az a határozatlan és zavaros helyzet, amelyet a fentebe idézett törvényes rendelkezések teremtettek, de sőt az ekként fenhagyott jogbizonytalanságot utóbb még ingadozóbbá tette a gyakorlat, amelyet téves utra vinni segitettek egyes oly rendeletek is, aminő az 1888. évi március 9-én kelt 7926. számu keresk. min. rendelet.

Kérelmünk e helyzet orvoslása érdekében az, hogy Nagyméltóságod intézkedni méltóztatnék annak leggondosabb megállapitása iránt, hogy a kimutatott s illetőleg igazolandó régi jogon, mely községek lakósai, mily terjedelemben és mily árukra nézve jogosultak az 1887. évi XVIII. t.-c. 2. §-ában foglalt kiváltságnak gyakorlására. Ennek megállapitása és a lajstromnak immár végleges lezárása után pedig a legmesszebb menő hatósági intézkedések volnának foganatositandók abban az üdvös irányban, amelyet a kereskedelemügyi magy. kir. miniszternek 1901. évi november hó 6-án 39,505 szám alatt valamennyi törvényhatósághoz intézett körrendelete is kijelöl, hogy ugy az országos, mint különösen a hetivásárokon megjelenő felvidéki házalók ebbeli minőségüket ható-

sági igazolványaikkal kétséget kizárólag kimutathassák és vizsgálat tárgyává tétessék egyuttal az is, hogy — a mire akár a bélyegzés, akár a vételi bizonylatok adhatnak módot, — áruinknak minő a származása és hogy ők maguk, csakugyan a kiváltságos községbeli illetőségüek és hogy vándoriparukat nem valamely külföldi (nevezetesen osztrák) avagy valamely belföldi, de nem kiváltságolt kereskedő vagy iparos szolgálatában gyakorolják-e, aki ily módon játsza ki az 1887. évi XVIII. t.-c. 1. §-át.

Méltóztassék most már elképzelni azt, ha ilyen vándorkereskedő a heti vagy országos vásárokon áruit kirakja és azt potom pénzért árusitja, micsoda óriási kár háramlik ebből a vaskereskedőkre. Talán nem is szólaltunk volna fel a felvidéki tótok házalási rendszere ellen, ha azt látnók, hogy olcsó áraikkal a földmivelő lakósságnak hasznára vannak, mert hiszen mindenkinek érdekében áll az, hogy a földmivesek gazdasági eszközeiket, jelen esetben például a kaszákat jól és olcsón beszerezhessék, de tisztelettel fel kell hivnunk Nagyméltóságod figyelmét arra, hogy a praxis azt mutatja, miszerint e tót házalók a leghitványabb, legselejtesebb árukat hozzák forgalomba, olyan minőségben, hogy azt a vaskereskedők már saját reputációjuk érdekében sem mernék üzleteikben árusitani és igy a tót házalók a lakosságot tulajdonképen megkárositják. Ha a vásárrol eltávoznak, a vevők bottal üthetik nyomukat, mig a vaskereskedő minden esetben elvállalja a felelőséget az eladott szerszámért vagy más tárgyért.

Ugyanigy áll a dolog a legutolsó időben gombamódra felszaporodott vasedény-házalóknál is.

Minden országos vagy heti vásáron ott teremnek különféle kétes alakok, kik a selejtes edényeket a gyárakból olcsó pénzen összevásárolják, ott kirakodnak és a hitvány árut potom pénzen vesztegetik. Rá kell mutatnunk itt arra a körülményre, hogy ezen rossz minőségü vasedény-vásárlásnál a becsapott fél, mert a tapasztalat szerint ezen házalók árui oly rosszak, hogy alig 1—2 napi használat után a fazék vagy más edény teljesen használhatatlané válik. A vaskereskedők a legjobb minőségü edényeket tartják raktáron, nagy adót, házbért fizetnek, személyzetet tartanak, mig e házalók jóformán semmi adót sem fizetnek és igy azokkal a versenyt a kereskedők semmiképpen sem vehetik fel.

Kegyelmes Urunk! Szerény nézetünk szerint az államhatalomnak feltétlenül az áll érdekében, hogy egyik hatalmas gazdasági ágát, a kereskedelmet, támogassa és erősitse és semmiképpen sem az, hogy mindenféle kétes elemeknek a kereskedelem rovására és a kereskedelmi forgalom károsodásával existenciát teremtsenek.

A vaskereskedelem éppen ezen házalók miatt napról-napra veszíti a talajt lábai alatt és ha ez tovább is igy tart, nem messze van az az idő, hogy a vaskereskedők önhibájukon kivül teljesen elpusztulva, szomoru szivvel gondolnak arra az államhatalomra, mely őket bajaik közepette cserben hagyta.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 751·177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmult héten élve született 461 gyermek, meghalt 345 egyén, a születések tehát 116-al mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 353 törvényes, 108 törvénytelen; nemre nézve 245 fiu, 216 leány. Halvaszületett 9 gyermek, köztük 6 törvényes, 3 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra: 31·2

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 23·4 az egy éven felüli lakosságnál: 18·9, az öt éven felüli lakosságnál: 15·4.

A halottak közt volt 170 fi-, 175 nőnemü.

Az év eddigi 19 hetében élve született összesen 8974 gyermek, meghalt összesen 5646 egyén, a születések többlete tehát 3328; a mult év megfelelő időszakában született 8693, meghalt 5801, a születések többlete volt tehát 2892.

Az élveszülöttek közt volt 295 róm. kath., 6 görög kath 1 görög keleti, 15 ágost evang, 50 helvét, 1 unitárius, 89 izraelita, 4 egyéb. Összesen 461. Halvaszületett összesen: 9.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1246 beteget, szaporodás 335, csökkenés 362, maradt a mult hét végén 1219. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 151 beteget, szaporodás 40, csökkenés 48, maradt a mult hét végén 143. A Szt. István-kórházban ápoltak a mult hét végén 729 beteget, szaporodás 324, csökkent 324, maradt e hét végén 729. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 823 beteget, szaporodás 212, csökkenés 173, maradt e hét végén 862. Összesen ápoltak a mult hét végén 2939 beteget, szaporodás 911, csökkenés 907, maradt e hét végén 2953.

Hirek a városházáról.

A megvádolt vizvezetéki igazgató. A magyar szivattyu- és gépgyár-részvénytársaság följelentése dolgában, melyet *Kajlinger* Mihály vizvezetéki igazgató ellen tett, a következőkről értesülünk: A vizvezetéki igazgató valóban szándékosan járt el, a mikor a szivattyu- és gépgyár-részvénytársaságot a versenyből kiszoritotta, mely eljárásban csakis a főváros érdekeinél, a megóvása vezette. A nevezett gyár oly silány modelleket, illetve terveket terjesztett be, a melyekből bizvást arra lehetett következtetni, hogy az általa készitendő szivattyugépek nem válnak majd be. A Röck és Lang gyár készitményeit már kipróbálta a vizvezetéki igazgató a káposztásmegyeri vizmüveknél. Helyesnek találta tehát, hogy a kőbányai szivattyukat is ez a két gyár készitse. Ebben különben maga a tanács is támogatta s igy a *Kajlinger* eljárása nem volt rejtett s rosszhiszemü. A följelentés után a polgármester azért nem inditotta meg nyomban a vizsgálatot, mert az óriási pénzbe került volna. Egész sereg szakértő munkáját kellett volna megfizetni s ez mind a fővárost terhelné. Várt tehát a polgármester arra, hogy a dolog kevésbé költséges módon nyerjen kielégitő megoldást. A részvénytársaság nemrég vissza is vonta a följelentését, mire a polgármester oly értelmü végzést hozott, hogy a följelentés visszavonása folytán nem látja többé szüksé-

gesnek a vizsgálat megindítását. Most, hogy az ügy nyilvánosságra került, alkalmasint más mederbe tér át az ügy.

Inséges háztulajdonosok. Keservesen panaszkodnak a Kereszturi-ut közelében épült házak tulajdonosai, hogy tönkre mennek, mert a lakások állandóan üresen állanak. E nagy bajukon csakis a tanács segithet. Arra kéri tehát egy legujabb benyujtott beadványukban, hogy temettesse be a kereszturi-ut mentén huzódó nagy árkot, mely elzárja a házcsoporttól a közlekedést s készittessen helyébe utat. Ez elhagyott résznek még gyalogutja sincs, mert a telektulajdonosok mind elszántják. Kérésüket azonban nem teljesitheti egészben a tanács. A kereszturi uti árkot nem temetheti be, mert arra a csapadékvizek elvezetésére szükség van. A mi azonban a gyalogutak elszántását illeti, erre nézve a mérnöki hivatal majd intézkedni fog.

Főgyüjtőcsatorna a sinek alatt. A magasan fekvő főgyüjtőcsatornának a mexikói-uttól a köztemető-utig terjedő szakaszát át kell vezetni az államvasutak czeglédi vonala alatt. Az államvasutak igazgatósága most tudatta a fővárossal, hogy ebbe csak oly értelmü szerződés mellett ad engedelmet, hogy mindennemü vasuti balesetért, mely a csatorna folytán keletkezhetik, a főváros lesz a felelős. Az utazó közönség tehát tudomásul veheti, hogy a csatorna fölötti pályatest beszakadása folytán előfordulható vasuti szerencsétlenség esetében elpusztult hozzátartozóiért a fővárostól kell majd kártérítést követelnie.

A halászbástya kiépitése. A halászbástya épitési munkálatai körül a közmunkák tanácsa tetemes megtakaritást ért el, mely összegen programmon kivül különböző diszitési munkálatok lesznek eszközlendők. E pénzből állittatik majd fel *Hunyady* János szobra s a prágai Hradsinban levő Szent György szobor másolata, mely a bástyasétány egyik oldalsó pihenőhelyére kerül. A két szobor ügyét, mely a kincstár terhére esik, már jóvá is hagyta a miniszterelnök. Minthogy azonban e munkálatok a legszorosabb kapcsolatban állanak a főváros elhatározásától függő munkálatokkal, a közmunkák tanácsa átiratban fölkérte most a tanácsot, adjon junius derekáig arra nézve értesitést, hogy a törvényhatóság terhére eső épitési s rendezési müveleteket, mikor s mi módon óhajtja keresztülvitetni. Junius végén ugyanis lejárt a Schulek tanárral, mint az épités rendezőjével kötött szerződés, addigra tehát tisztába kell jönni az ujabb müveletekkel is.

A gáztársulat s a tanács patvarkodása. A főváros tanácsa tudvalevőleg elutasitotta a gáztársulatot ama kérelmével, hogy a lánchidon leteendő nagyobb kaliberü csövek munkálataihoz a majdani átvételre való tekintetből a fővőros adja meg az előzetes jóváhagyást. Azzal indokolta meg a határozatát a tanács, hogy a társulattal kötött szerződés 5-ik pontja értelmében nincs helye ez esetben az előleges jóváhagyásnak, miután a cső-kicserélés nem tekintendő csőkiterjesztésnek. A gáztársulat azonban nem nyugszik bele az elutasitó határozatba, miért is most ujabb beadványt intézett a tanácshoz. Szerinte a határozat ellenkezik a szerződés rendelkezéseivel s igy meg nem állhat. Az emlitett 5-ik pont az esetre szól, ha a főváros átváltja a társulat gyárait s összes üzemhez tartozó fölszerelését. Természetes tehát, hogy a Lánchid gázcsöveit is át kell majd vennie s igy azok szintén beváltás tárgyát képezvén, megnagyobbitásuknál helyén van az előleges jóváhagyás. A társulatnak az a véleménye, hogy a főváros köteles őt támogatni, a mikor a mindinkább nagyobbodó szükséglet fedezése céljából meg akarja bőviteni gyártási üzemét. A kérdés elbirálása végett kéri a gáztársulat a tanácsot, hogy az ügyet tegye át a fővárosi közmunkák tanácsához.

A Kecskeméti-utca aszfaltozása. A IV. kerületi elöljáróság még a télen arra kérte a tanácsot, hogy rendelje el a Kecskeméthy-utca kocsiutjának az aszfaltozását, mert a mostani keramit-tégla-burkolat föntartása rendkivül nagy költséggel jár. A tanács azonban nem látván szükségét a burkolat megváltoztatásának, a mérnöki hivatal javaslata alapján elvetette az elöljáróság előterjesztését.

A központi szőlészeti állomás. A tanács elrendelte, hogy a Törökvész dülőben épitendő központi szőlészeti kisérleti állomáshoz vezető utakon gázvilágitás vezettessék be. Egyben utasitotta a mérnöki hivatalt, hogy sürgősen készitse el az utak csatornázási tervezetét is. A föltételeket, melyeket a főváros a világitásra vonatkozólag megszabott, a földmivelési miniszter elfogadta s egyben arra is fölkérte a fővárost, hogy a jelzett munkálatokat minél hamarább hajtassa végre.

Egy iskolaszék kérelme. A VII. kerületi 5 számu iskolaszék, arra kérte legutóbb a tanácsot, hogy a kis-zuglóban készitse el a csatornázást, mert enélkül már türhetetlenek ott az állapotok. E kérelmet illetőleg most kimondta a tanács, hogy a csatornázás csakis a nyilt kiömléssel biró Kis Zuglói főgyüjtőcsatorna elkészülte után lesz csak kivihető. E főgyüjtő tervei már készen vannak, de a kiviteli munkálatokra még jó ideje várnia kell a kérelmező iskolaszéknek.

Az ifjuságí egyletek. A kultuszminiszter, mint tudva van, az állami iskolákra ruházta az ifjuságí egyletek szervezése munkáját. A vidéken serényen folyik a szervezés, de a fővárosban ugyancsak megakadt s ha a miniszter másként nem intézkedik, a dolog egyáltalán keresztül sem lesz vihető. Abban rejlik a nagy akadály, hogy a fővárosban összesen csak egy állami iskola van, amely csak egy jelentéktelen részecskéjét foglalja magában Budapest tanuló fiatalságában. A bajon segitendő, a miniszter végre is kénytelen lesz a szervezés munkájába bele vonni a fővárosi s felekezeti testületeket is.

Villamos világositás a budai kültelken. A magyar villamossági részvénytársaság ajánlatot tett a tanácsnak, hogy a Dunaparti részek kültelkeit a rossz petróleum-világitás helyett izzólámpákkal világitassa meg. A társulat egy 10 gyertyafényü egész éjjeli lámpásért a fönntartásssal együtt 60 korona 40 fillért kért. A berendezés költségeit is egészen magára vállalja. Szép és meglehetősen előnyös ajánlat ez, de van egy nagy akadálya. A világitást ugyanis csakis légvezetéken utján szolgáltathatná a társulat: tudvalevő azonban, hogy se a kormány se a főváros nem hajlandó légvezetékre engedélyt adni, miután az veszélyezteti az emberek testi épségét.

Mi az SANGUIS?

a) Egy száraz conserváló **kalbászpir** legnagyobb kiadósság és legkényelmesebb alkalmazással.

Egy mázsa kalbászhushoz csakis 2½ gramm szükségeltetik.

Árak: 1 kiló 8 márka, ½ kiló 4 márka 25 fillér, ¼ kiló 2 márka 25 fillér.

Vagy pedig 100 papirhüvely, egyenként 2½ gramm tartalommal egy mázsa kalbászhoz 5 márka (nagyon kényelmes).

Merőkanál, mely pontosan 2½ grammot tartalmaz drbja 60 fillér.

b) **Bél vagy kazánpir**. Szintúgy legegyszerűbb alkalmazás, nagyon szép szinü.

Árak: 1 kiló 6 márka ½ kiló 3 márka 25 fill., ¼ kiló 1 márka 75 fillér.

Mindenütt kimerítő használati Utasitás. — Ismételadóknak magas jutalék. — **Ártalmatlanságér szavatolás.**

F. E. VÖRKEL

BERLIN, S., Kommandantenstrasse 48.

Novák Gusztav esztergályos mester és Plunske Fái ernyőcsináló,

boroszlói lakosók,

„Eljárás szarvból készült ernyő és botfogantyuk előállitására"

számú, 13007. számu magyar szabadalmukat megvételre, esetleg engedményváltásra ajánlják.

RADITZ RÓBERT GYÓGYSZERTARA

„AZ APOSTOLHOZ"

Budapest, VIII., József-körut 64 sz.

Ajánlja az igen tisztelt kartársaknak.

UJ!

Extr. pro Infuso sennae

dosim-át a norma pauperum, ezen naponta rendelt infusumának extempore készitésére.

Legnagyobb kényelem a recepturánál.

Mindig egyforma sötét infusumot ad.

1 adag ára — 12 fillér.
10 „ „ 1 kor. 20 fillér.
24 „ „ 3 kor. **bérmentve.**

Extr. laxativum sicc.

1 : 10 in globulis napi-árban.

1 globulus 90 gr. vizzel 100 gr. aqua. laxativát (Ph. hung.) ad.

TEA legfinomabb indiai ajándékoknak **1 kilo 16 kor.** 2 kilo vételénél bérmentve.

= Emplastrum anglicanum =

1 m. hosszu 50 cm. széles **5. kor. 20 fill.**

W. E. LANGER

KOMOTAU (Csehország.)

Alapitva 1872-ben.

Kő- és könyvnyomda.

Litograph. intézet.

Gyógyszerészeti dobozneműek és papiráruk gyára.

A tek. gyógyszerész uraknak e nemü kitünően előállitott készitményeit melegen ajánlja

Arjegyzék szives rendelkezésre.

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5. sz.

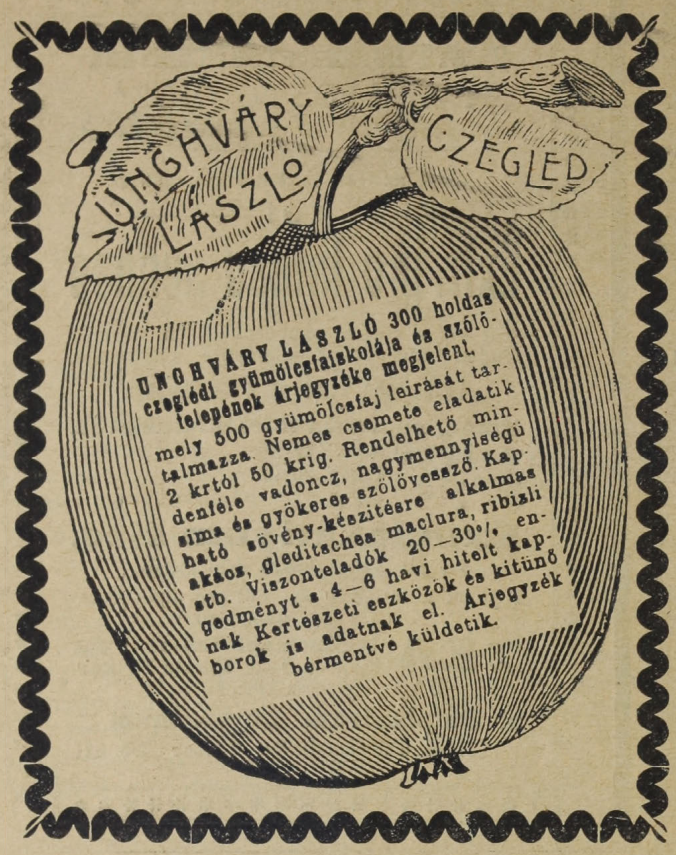

UNGHVÁRY LÁSZLÓ 300 holdas czegléd gyümölcstelepének árjegyzéke megjelent, mely 500 gyümölcsfaj leirását tartalmazza. Nemes csemete eladatik 2 krtól 50 krig. Rendelhető mindenféle vadoncz, nagymennyiségü sima és gyökeres szőlővessző. Kapható sövény-készitésre alkalmas akácz, gleditschea maclura, ribizli stb. Viszonteladók 20—30% engedményt s 4—6 havi hitelt kapnak Kertészeti eszközök és kitünő borok is adatnak el. Árjegyzék bérmentvé küldetik.

Több száz kiváló orvos ajánlja.

Szt. Lukácsfürdői hegyiforrás

Legyen mindennapi italod!

Kapható mindenütt.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részv-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében, valamint folyó-számlában (chek-számlán). A 10%-os betét-kamatadót az intézet fizeti,) **4% kamatozással,**

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

o o o o o **Kézi zálogüzletei:** o o o o o

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok. — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

o o o o o o o o o IRODAI: o o o o o o o o o

VI. kerület, Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek oooooooooooooooooo keretébe tartozó üzletágakkal. ooo

Üzleti órák: d. e. ½9—½1-ig, d. u. 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferencziek-tere 4.

NEW-YORK, életbiztositó-társaság.

Alakult 1845-ben.

Az összes nyeremények a biztositottak tulajdona.

Kivonat az 1900. évi üzleti jelentésből:

Aktivák összege	1 milliárd 293 millió	korona
Évi bevétel	290 „	„
1900-ban a biztositottaknak kifizettetett	115 „	„
1900-ban kötött uj üzletek összege	1 milliárd 146 „	„
Tiszta fölösleg 1900. végén	225 „	„

Az 1900-ban a biztositottaknak kifizetett nyereményosztalékok összege 14 millió koronára rugott.

A New-York a müvelt világ összes országaiban bir fiókokkal.

A Ney-York kötvénye megtámadhatatlan a kiállitás napjától fogva.

Referencziák Magyarországon: A magyar általános hitelbank. Pesti magyar kereskedelmi bank.

Magyarországi vezérigazgatóság:

Budapest, Erzsébet-körut 9—11. szám. (New-York palota.)

A brassó-ternessi vonalon. Brassó és Zernest között mindkét irányban egy harmadik esti vegyesvonat az idén is forgalomba helyeztetik.

Az egész napra terjedő kirándulás lehetővé tétele czéljából, junius hó 1-től, bezárólag augusztus hó 31-ig vasár- és ünnepnapokon Brassóból reggel 6 órakor egy uj vonat indittatik Zernesbe.

A brassó-kézdi-vásárhelyi és sepsi-szt.-györgypalancai vonalakon. A mult év nyarán vasár- és ünnepnapokon Tusnádról Brassóba közlekedett fürdővonat az idén is junius hó 1-től, bezárólag szeptember hó 15-ig ugyanazon napokon fog közlekedni.

A jelenleg Gyimesről délelőtt 10 óra 30 perczkor Paláncára induló és onnét este 7 óra 46 perczkor Gyimesre érkező vegyesvonat megszüntettetik.

A hatvan-szolnoki vonalon. A Hatvanból este Szolnokra induló személyvonat a Budapestről Predeálra közlekedő gyorsvonathoz nem mint eddig Ujszászon, hanem Szolnokon fog csatlakozni.

Az ujszász-jászapáti vonalon. Minden kedden, csütörtökön és szombaton, mindkét irányban egy-egy uj vegyesvonat helyeztetik forgalomba.

E vonat Jász-Apátiból éjjel 3 óra 38 perczkor indul, illetve oda reggel 7 óra 32 perczkor érkezik és Ujszászon csatlakczást nyer Szolnok és Budapest felé, illetve Szolnok felól.

A szolnok-hódmezővásárhelyi vonalon. A Hód-Mező-Vásárhelyről délelőtt Szolnokra induló vegyesvonat a Nagy-Várad felől Budapestre közlekedő személyvonathoz nem mint eddig Szajolon, hanem Szolnokon fog csatlakozni.

A mezőtúr-mezőhegyesi vonalon. A Mezőtúrról délben indéló vegyesvonat Mezőhegyesen csatlakozásba hozatik az aradi és csanádi egyesült vonatnak Arad felé induló vonatához.

A békés-földvár-békési vonalon. A jelenleg Békésről éjjel 11 óra 15 perczkor induló és a Békésre éjjel 4 óra 25 perczkor érkező vegyes-vonatok forgalmon kivül helyeztetnek.

A nagy-várad-szeged-rókusi vonalon. A Nagy-Váradról és Szeged-Rókusról d. e. induló személyvonatok menettartama megrövidittetik, úgy, hogy az előbbi vonat Szeged-Rókusra 26 perczczel, az utóbbi vonat pedig Nagy-Váradra 1 óra 30 perczczel korábban érkezik.

A Szeged-Rókusról Nagy-Váradra közlekedő személyvonat Szeged-Rókuson csatlakozást nyer Belgrád-Szabadka felől, Nagy-Váradon pedig Budapest, Kolozsvár, Vaskoh-Barcst és Székelyhid felé.

A Nagy-Váradról délután Békés-Csabára induló személyvonatok Kötegyánon csatlakozást nyer a Szeghalom-Vésztő felől este oda érkező vegyes-vonathoz.

A Szeged-Rókusról hajnalban induló és az oda éjjel érkező személyvonatok Békés-Csaba és Szeged-és Zsombolyáig közlekedő személyvonat csak Módosig fog közlekedni; Módosról Zsombolyáig egy uj személyvonat helyeztetik forgalomba, mely Módosról reggel 4 óra 30 perczkor indul és Zsombolyán csatlakozást nyer Temesvár felé. Módos és Nagy-Becskerek között mindkét irányban minden kedden, pénteken és vasárnap egy-egy uj vegyesvonat helyeztetik forgalomba.

E vonat Nagy-Becskerekre reggel 6 óra 38 perczkor érkezik; illetve onnét d. e. 11 óra 30 perczkor indul.

A budapest-belgrádi vonalon. A Kis-Körösről-Budapest keleti p. u.-ra jelenleg este 8 óra 45 perczkor érkező gyors tehervonatnal a személyszállitás Budapest-Ferenczváros és Budapest keleti p. u. között megszüntettetik. E vonattal Budapest-Ferenczvárosba érkező és Budapest keleti p. u.-ba utazni szándékozóknak a Bicskéről Budapest keleti p. u.-ba este 8 óra 50 perczkor érkező helyi személyvonat fog rendelkezésére állani.j

A kis körös-kalócsai vonalon. Kalocsa és Kis-Körös között mindkét irányban a mult nyáron közlekedett, reggeli személy vonatok ismét forgalomba helyeztetnek

A szabadka-dáljai vonalon. Zomborról Nemes-Militicsre junius 1-től bezárólag augusztus 31-ig vasár és ünnepnapokon délután egy tehervonat ismét személy szállitásra berendeztetik.

A ruma-klenak-szávaparti vonalon. Mindkét irányban egy-egy uj vegyesvonat helyeztetik forgalomba. E vonatok által Belgrád és Klenak-Szávápart (Sabac) között Indián át kedvező vasuti összeköttetés létesül.

A borovó-vukovári vonalon. A Borovóról jelenleg d. e. 8 óra 25 perczkor és este 9 óra 20 perczkor induló, valamint a Borovóra reggel 8 óra 10 perczkor és éjjel 10 óra 15 perczkor érkező vanatok közlekedése megszüntettetik.

A vinkovce-zupánje-szávapárti vonalon. Vinkovcéra reggel 5 óra 19 perczkor érkező és Vinkovcéról este 7 óra 35 perczkor induló személyvonatoknak forgalma folytatólag Zupánje és Zupanje-szávapart közötti ismét kiterjesztetik.

A budapest-fiumei vonalon. A budapest-fiumei nappali gyorsvonat Budapest keleti p.-u.-ról 45 perczczel később, vagyis délelőtt 8 órakor fog indulni és Fiumeba este 8 órakor érkezik; a Fiuméből reggel induló gyorsvonat pedig 50 perczczel később, vagyis d. e. 8 óra 10 perczkor fog indulni és Budapest keleti p.-u.-ra 30 perczczel később, vagyis este 9 óra 5 perczkor fog érkezni.

E változás mellett is az Olaszországgal való hajóösszeköttetés továbbra is fentartatik.

Az Abbaziába utazó közönség kényelmére pedig ezen gyorsvonatokhoz csatlakozólag Fiume és Abbazia között uj közvetlen hajójáratok rendeztetnek be, a csatlakozó hajó Fiuméről este 8 óra 30 perczkor indul Abbaziába, illetve onnét reggel 7 órakor indul Fiuméba.

A budapest-fiumei irányban közlekedő nappali jelenleg Pakraczról-Banovajarugára reggel 7 óra 50 perczkor induló és az onnan Pakraczra 7 órakor érkező vegyesvonat forgalmon kivül helyeztetik.

A jelenlsg Pakraczról Banovajarugára éjjel 2 óra 35 perczkor induló vegyesvonat az uj menetrend szerint éjjel 10 óra 10 perczkor indul Pakraczról és Banovajarugára éjjel 11 óra 25 perczkor érkezik. E vonat csatlakozást nyer Pakraczon a déli vasut vonalához Barcs felől, Banovajarugán pedig Novska, illetve Bród felé.

A Zágráb-bródi vonalon. A Zágrábról Sunjára személyszállitással közlekedő éjjeli tehervonat Zágrábban csatlakozást nyer a gyorsvonathoz Fiume felől.

A zágráb-csáktornyai és zabokkrapina-teplitz-krapinai vonalokon. A rohitsi fürdőt látogató közönség igényeinek kielégitese czéljából a fürdőévad tartamára, vagyis május 15-től bezárólag szeptember 15-ig Zágráb m. á. v. zabok-krapina-Teplitz és folytatólag Krapina között egy-egy uj személyvonat helyeztetik naponta forgalomba.

Varasd és Varasd-Teplitz között a mult évben vasár- és ünnepnapokon forgalomban volt egy-egy vonat az idén is ugyanazon napokon junius 1-től bezárólag szeptember 15-ig fog közlekedni.

Varasd és Csáktornya között a jelenleg Csáktornyára d. u. 12 óra 50 perczkor érkező és onnan d. u. 1 óra 20 perczkor induló vegyesvonat megszüntettetik.

A nyári menetrendre vonakozó egyéb részletes adatok ugy a menetrendhirdetményekből, valamint az állomásokon a kapusok, illetve személypénztáraknál, nemkülönben a városi menetjegyirodákban darabonkint 30 fillérért kapható menetrendkönyvecskékből vehetők ki.

A jelenlegi menetrendből az uj menetrendbe való átmenetre nézve a t. cz. utazó közönség a következőkre figyelmeztetik.

A **budapest-arad-tövisi vonalon** a budapest-arad gyorsvonat, mely jelenleg Budapest és Szolnok között a kolozsvári gyorsvonattal egyesitve közlekedik, már április 30-án a kolozsvári gyorsvonattól elkülönitve, Budapest keleti p. u. -ról d. u. 2 óra 15 perczkor fog indulni és Tövisig fog közlekedni. A f. évi május hó 31-én Budapestről Aradon át Tövisre érkező gyorsvonat már Predeálig fog közlekedni, ellenben a predeál-arad-budapesti irányban közlekedő gyorsvonat május 31-től junius 1-ére hajló éjjelen Predeáltól Tövisig még nem helyeztetik forgalomba, hanem junius 1-én éjjel és csak Tövisről kiindulólag tog közlekedni.

A budapest-miskolcz-kassai vonalon. A budapest-kassa-csorbai gyorsvonat Budapest-keleti pályaudvarról már junius hó 14-én, mig a csorba- kassa-budapesti irányban az első gyorsvonat Csorbáról junius 15-én indittatik. E szerint az utóbbi gyorsvonat Kassától Budapestig junius 16-án közlekedik először.

Budapest, 1902 április hó.

Az igazgatóság

(Utánnyomás nem dijaztatik)

A

veszélymentes

köbetétü

Phőnix-

gyorsfőző

a tüzveszélyt

teljesen kizárja

és 40% szesz

megtakarit.

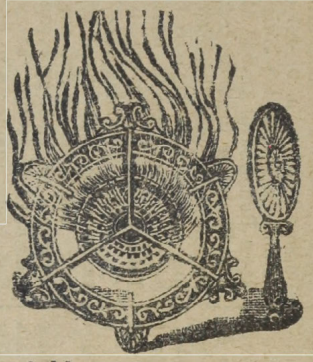

Kapható minden jobb vaskereskedésben és konyhafelszerelési üzletekben.

Nagybani elárusitás:

Makó Mihály, Budapest, Üllői-ut 2.

Ringelsen testvérek, Báthory- és Holdutca sarok.

EGGENBERGER SZILVESZTER

KŐMŰVES MESTER

SPECIALISTA

BUDAPEST

Épit:

GYÁRKÉMÉNYEKET

MINDEN ALAKBAN

KÖRKEMENCZÉKET

KAZÁNBEFALAZÁSOKAT

GÉPALAPOZÁSOKAT és

SZABADALMAZOTT

FÜSTEMÉSZTŐ TÜZELÉSEKET

GŐZKAZÁNOKHOZ

SAJÁT SZERKEZETE SZERINT

JUTÁNYOSAN JÓTÁLLÁS MELLETT

TERVEK és KÖLTSÉGVETÉSEK

KÍVÁNATRA

TŰZÁLLÓ és CHAMOTTEANYAGOK

RAKTÁRA

DIETERICH JENŐ

vegyészeti gyára

Helfenbergben—Drezda mellett.

Kitünő gyógyszerészi és galenikus

készitmények beszerzési forrása.

Különösen ajánlja következő készitményeit:

Tömény illatos vizeit, kaucsuk-tapaszait, ragtapasz-pólyáit, fölkent tapaszait, angol tapaszait, fölkent és zinntubusban levő kenőcseit, narkotikus kivonatait és festvényeit, töményitett spiritusz-készitményeit. Továbbá vas-mangan-pepton és vas-mangan saccharat liquorjait, glycerin-suppositoriumait, mustárpapirost, kémlelőpapirost, czukrozott és czukrozatlan labdacsait, likőresszencziáit, komprimált tablettáit, moly- és csúzpapirosát, molytablettáit stb.

Megrendelhetők az osztrák-magyar fióküzletben:

KREMEL ALAJOS gyógyszertártulajdonosnál BÉCSBEN, XIV., Märtzstrasse 49.

vagy

FRANKE KÁROLY okl. gyógyszerésznél I. ker., Stadiongasse 10. szám.

Ausztria-Magyarországból jött megrendeléseket csak Bécsből effektuálunk.

Belvárosi Könyvnyomda Budapest, Váczi-utcza 81.

V. évfolyam. Budapest, 1902. junius 15. 23. szá

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP

TARTALOM:

Az önérzet küzdelmei.
A lecke-pénz.
Veszendő földterület.
A budai gázkérdés.
Statisztika.
Hirek a városházáról.
Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 kor. Fél évre . . . . . 6 kor.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, IV., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

V. évfolyam. Budapest, 1902. junius 15. 23. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre . . . . . 12 Kor.
Félévre . . . . . 6 Kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

Az önérzet küzdelmei.

Régi dolog, hogy a magyar embert szertelenségek jellemzik a cselekedeteiben s mint illő, ebben is elől járunk mi budapestiek. A főváros a szenvedélyek tanyája. Szenvedély uralja szavainkat, tetteinket és sürü fátyollal takarja el előttünk az objektivitás szemüvegét. A szélsőségek mesgyéjén mozog a budapesti ember, akár dicsér, akár gáncsol. Nem mérlegeli a tényeket, amikor *éljen*-t kiált, de az első kedvezőtlen impresszió hatása alatt viszont minden skrupulus nélkül *pereát*-ot dörög bárki fejére is. Az arany középut nálunk akár begyöpösödhetik, nem jár azon társadalmunk egyik osztálya sem.

Ime, ékesen szóló példa erre a főváros legutolsó vizvezetéki kalamitása.

A vizvezeték egy napon piszkos, zavaros vizet ad. Ekkor a társadalom elöveszi a közvélemény bunkósbotját s fenyegetően megcsóválja a levegőben. A második napon még zavarosabb a viz. No már erre lecsap a bunkó s üt kegyetlenül ártatlant, vétkest egyaránt. Miért keresnénk mi mentséget bárki számára, miért kutatnánk kissé a baj okát? A hiba megvan, ütni kell, aki hibás. Már az aztán mindegy, hogy annak a polgármesternek, vizvezetéki igazgatónak, vagy tanácsnoknak módjában volt-e megakadályozni a bajt, avagy nem. Teknikai nehézségek, hirtelen megváltozott s előre nem látható körülmények folytán keletkező vis májort mi el nem ismerünk, hanem ütünk, mert ütni kell, mert ez a virtus. S valljuk meg, hogy ez ütlegekből legtöbb jut a városháza urainak. Üt rajtuk a miniszter, a bizottsági tagok hatalmas tábora, a nagy közönség, sőt még az utca is, néha méltán, de legtöbbször méltatlanul.

Ebben az örökös hadakozásban, mely a városháza s a közönség közt folyik, körülbelül pártatlan esetet képez a Kájlinger Mihály vizvezetéki igazgatóé, mert ebben az esetben határozottan hibás ugy a támadó, mint a megtámadott fél.

Tagadhatatlan tény, hogy Kájlinger alaposan érti a maga mesterségét s a fővárosnak különben kiváló müszaki karában hiába keresnénk szakembert, aki a hydroteknika terén vele mérközhetnék. Ama szakértői vélemények, melyek vizmüveinket illetőleg számos külföldi vizépitészeti kapacitástól származtak, eléggé méltányolják Kájlinger Mihály tudását s igazolják, hogy a főváros nagyértékü embert bir benne. Megvan a kellő körültekintése, vaskeze a vezetésre, föltétlen egyéni tisztessége, mely hivatva van biztositani számára a közbecsülést.

De van egy nagy hibája s ez elegendő, hogy megrontsa a hatást, melyet felsorolt kiváló tulajdonságai ébresztenek. A vizvezeték igazgatójában egészen a szertelenségig kifejlödött az önérzet, amely megnyilatkozik minden cselekedetében, minden szavában s néha oly formában, amely bátran tekinthető sértésnek is. Bármily jeles tulajdonokkal dicsekedhetik is valamely köztisztviselő, a tekintélyt el kell ismernie s nyugalommal kell türnie a birálatokat, melyek munkálkodása fölött elhangzanak. Kájlinger Mihály szaktudásánál fogva elöre látta, hogy a hirtelen beállott meleg idő folytán szállitandó jóval nagyobb vizmennyiség nehány napig tartó zavarokat fog elöidézni. Ha elismerné maga fölött tekintélynek a főváros közönségét, ugy bizonyára intézkedett volna, hogy a vizvezetéki zavarok eshetősége publikáltassék. Ezzel nemcsak élét vette volna a támadásoknak, de még inkább megerösitette volna a szaktudása iránt táplált bizalmat. De itt elötérbe lépett a tulzott önérzete, mely nem engedte,

hogy megtegye ezt a lépést s mintegy dokumentálta ezzel, hogy mily kicsiny véleménnyel van a közönségnek vele szemben fennálló jogairól. Való igaz, hogy méltatlan támadásokban volt része, de ezekkel szemben is más az eljárás, mint amilyent ő választott. Lemondása nem volt helyén, mert a hadvezérnek nem szabad elhagyni seregét, mikor az veszedelemben van. Azt a hatalmas munkaterületet, melyet vizmüveink alkotnak, senki sem ismeri ugy, mint Kájlinger, következésképpen senki sincs nálánál inkább hivatva arra, hogy a bajokon segitsen. De e kérdésben is sértett önérzetének tulbuzgása s alig fékezhető indulatossága befolyásolja. A fővárosi vizvezeték igazgatója, mint azt a polgármesterrel közölte, *szükségesnek tartja a lemondását, hogy megfenyithesse azokat, akik őt megtámadták.* Nézete szerint, mint igazgató ezt meg sem teheti, de mint egyszerü mérnök igen.

Ily nyilatkozat választás alá eső köztisztviselő ajkairól vagy azt jelenti, hogy a méltatlan sérelmekkel szemben az illető nem bir indulatainak parancsolni, vagy azt, hogy nincs értéke előtte ama pozíciónak, melyre a közönség bizalma odaállitotta. Az eset mindenképpen sajnálatos s tagadhatatlan, hogy Kájlinger távozásával csak a főváros közönsége veszt; de hát ki tehet arról, hogy a közönségnek is van önérzete.

A leczkepénz.

A főváros törvényhatóságának tekintetes bölcsesége tisztára kiszámithatatlan. Nincsen benne egy parányi következetesség sem. Az egyik közgyülésen megnyilatkozik ennek a bölcsességnek egyik részese. Lángostor a kezében. Maga fonta a pénzügyi politika fonalából. S a törvényhatóság mély áhitattal hallgatja a suhogását.

— Nem lehet az, tekintetes közgyülés, hogy mi mindig csak két kézzel szórjuk a pénzt és soha ne gondoljunk arra, hogy fenekén tartunk már a láda fiának. Tisztelettel adózom a kulturának, szivesen elismerem, hogy a fővárosnak mindent meg kell tenni a kultura, az iskola fejlesztésének az érdekében. Nem szabad visszariadni semmiféle áldozattól. De mindennek megvan a maga határa. A törvény világosan megmondja, hogy mi a mi kötelességünk az iskola terén. Mi azonban jelentékenyen többet tettünk. Határsértést követtünk el s be kalózkodtunk az állami feladatok terére. Az állam nem kergetett vissza, sőt csalogatott s szépen a nyakunkba varrta azt a területet, a melyre egyszer rátettük a lábunkat. Itt az ideje, hogy számoljunk is egyszer. Ha már fenn kell tartanunk olyan iskolákat, amelyeknek föntartására bennünket törvény nem kötelez, gondoskodjunk legalább arra hogy a leckepénzeket ugy állapitsuk meg, hogy nagyon sokat ne fizessen rá a főváros. Inditványozom, utasitsuk felelősség terhe mellett a tanácsot, hogy sürgősen dolgozza át a tandijszabályzatot, még pedig ugy, hogy abból a városnak nagyobb bevétele legyen.

A városatyák riadó éljenzéssel fogadták az inditványt. Nem akadt egyetlenegy ember sem az érdemes testületben, aki be ne látta volna az inditvány igazát. Az utasitást tehát a tanács megkapta.

Az illetékes ügyosztály komoly és ambiciózus vezetője hivatalos tisztelettel viseltetvén a közgyülés bölcsessége iránt, munkához fogott. Gyyüjtötték az adatokat, tanulmányozták a dolgokat s végre mint igazán alapos munka eredménye, megszületett az uj tandijszabályzat. Az iskola, a kultura érdekeit minden tekintetben megvédelmezi az uj szabályzat, de gondoskodik arról, hogy a felsőbb iskolákba nem való elemeknek az iskolába csődítésével ne szaporitsa a proletároknak, a félmüvelteknek amugy is nagy számát. Gondoskodott e mellett arról is, hogy a főváros háztartása is megkapja, ami őt jogosan megilleti. Egyebekben a szabályzat egészen a közgyülési határozat kaptafájára készült.

Azt hitte az ember, hogy a közgyülés egyszerüen akceptálja a gyümölcsöt, amelynek fáját maga ültette. De hát ember tervez s a székesfőváros törvényhatóságának tekintetes bölcsessége végez.

Uj áramlat kerekedett felül. A pénz elvesztette az értékét. Hiszen a büdzset-tárgyalás már rég elmult, az uj még messze van. Azután a főszámvevő a zárószámadás poros aktái között egy millió koronát talált. Ki garasoskodjék ilyen viszonyok mellett. S ujra megnyilatkozik a törvényhatóság bölcsessége.

— Tekintetes közgyülés. Nincs szó a lexiconban, amelylyel meg lehetne magyarázni a tanács vakmerőségét. Kufár lélekkel még az iskolából is pénzt akar sajtolni. Szentségtelen kezekkel hatol be a tudomány felszentelt csarnokába s azt követeli, hogy a kinek a város tudást, diplomát s annak révén kenyeret ád, fizesse is meg. Hát mióta monopolizálja a hatóság a nemzet közkincsét. Éljen az ingyen iskola Igaz, hogy az elemi iskolába ma az összes tanulóknak csak 15 százaléka fizet leckepénzt, csak az a jómódu ember fizet, aki fizetni akar. De a város alamizsnát nem fogadhat el. Nem engedi meg a főváros méltósága. Nincs szükségünk arra a potom ötvenezer koronára, amit a gazdagok mindenáron fizetni akarnak. Kikerül az még a szegény emberek adójából. Mit ér nekünk az a pár ezer korona. Azért nem bocsátjuk áruba legszentebb érzelmeinket, a humanismust. Hallatlan barbarizmus. El akarják távolitani az iskolából az oda nem való elemet. Tisztességes, becsületes magyar embert ráakarnak kényszeriteni arra, hogy tanulni nem tudó, vagy nem akaró fiából becsületes

iparost neveljen, nem akarjak megengedni, hogy a viceházmesterné leánya arra való tehetség és szorgalom nélkül is végig járja a magasabb foku iskolákat és kisasszony legyen belőle. Hogy bukott kisasszony, ahhoz semmi köze a tanácsnak, mert a rendőrség hivatalos átirata bizonyitja, hogy minden rendü társadalmi osztályra szükség van. A nevelést tehát nem szabad senkitől megtagadni. Mert tessék tudomásul venni, hogy felpirkadt a humanismus és demokratizmus jelszavának hajnala. Inditványozom, hogy az uj szabályzatot ne fogadjuk el, hanem utasitsuk a tanácsot, hogy a leczkepénzt egyszerüen törölje el a főváros minden rendü és rangu iskolájában.

S a törvényhatósági bölcseség erre is riadó éljenre fakadt. Hisz abban a gyülekezetben már olyan közömbös, hogy miről mit beszélnek. Ugyan kinek a lelkiismeretét bántaná az a csekélység, hogy egy tréfás inditvánnyal egy esztendőt s jó néhány ezer koronát veszit a főváros. A fő, hogy megfelel a hangulatnak. Hisz ha az utolsó fillér kikerül a ládafiából, akkor is lészen valahogyan, mert szerencsére még soha nem volt sehogyan. Azután meg a községi választás is közeledik, hát csak meg kell mutatni, hogy a polgároknak is élünk egy keveset. Igazuk van. Csak a kormánynak nincsen igaza, mert megtüri, hogy ilyen bölcsesség kormányozza Magyarország székesfővárosát.

Veszendő földterület.

Virágzó fővárosunk elvesztett egy jókora darab lakterületet s nem valószinü, hpgy valaha vissza is szerezhesse. A természet hatalmas erői, melyek Franczia országot legutóbb ugyszólván megfosztották virágzó martiniquei gyarmatuktól, vesztessé tették Budapest fővárost is. A külömbség csak a veszteség arányaiban fekszik s abban a körülményben, hogy amott a tüz, nálunk pedig a viz ellenállhatatlan hatása tett lakhatatlanná olyan területet, mely sok esztendőn át lakóhelyét képezte egy csoport embernek.

Az óbudai talajcsuszamlásokról van szó. Napok óta tárgyalják ezt a veszedelmes tüneményt, ugy a közönség körében, mint a városháza zöldasztalainál. Mozog a hivatalos apparátus s egymást érik a baj orvoslását célzó intézkedések, de fájdalom mindez nem ér semmit. A csuszamlások által megtámadott földdarab menthetetlen, azon beláthatatlan időkig ember nem lakhatik s nincs az az emberi tudásszülte technikai módszer, melylyel a sülyedéseket, csuszamlásokat s talajrepedéseket meglehetne akadályozni. A veszedelem okát illetőleg megnyilatkozott vélemények nagyobb részt roppant naiv természetüek, van köztük olyan is, amely egyenesen a Viktória téglagyár előtt levő talajbevágást okozza. A városháza jogászai ezt is lehetségesnek tartják, müszaki közegek azonban m osolyognak az ily föltevésen, de még nincsenek égészen tisztában a baj eredetét illetőleg. Az a tervezés például, hogy a fenyegetett hegyen levő temetőt alagcsövezéssel akarják megmenteni, eléggé illusztrálja, hogy téves uton haladnak.

Most végre megnyilatkozott ebben a kérdésben a legilletékesebb faktor, a geologiai tudomány, melynek határozott véleménye szerint a baj oka ama rétegekben fekszik, melyek a Remetehegy s környékének talaját alkotják.

A megmozdult földfelület sok méternyi mélységben egy neptunikus eredetü puha s a viz hatása folytán málló törmelék rétegen nyugszik. A talajviz lassu, de ellenálhatatlan munkával megtámadta ezt a réteget, amely szétmállván, nem birta ki a reá gyakorolt óriási nyomást, s igy a fölötte levő részben kék anyagból, részben keményebb kőzetből álló réteg harántos fekvésénél fogva csuszásnak indult lefelé a hegy lejtőjén. Ezt a geologiai processzust megakadályozni teljesen lehetetlen. Hasztalan való munkát képez a cölöpözés és alagcsövezés, mert hisz a cölöpök nem érhetnek le a málló rétegig, s igy együtt csusznak az egész felülettel; de ha le is érnének sem volna belőlük haszon, mert széttöredeznének akár a gyufaszál.

Szomoru, de elvitázhatatlan való, hogy ebben a katasztrófában emberi erő nem segithet. A mozgó területet sorsára kell hagyni s megnyugodni abban a tudatban, hogy fővárosunk földjéből elvesztettünk egy darabot. A hatóság intézkedései legfölebb csak arra szoritkozhatnak, hogy fenntartsák a lakosság életbiztonságát

A budai gázkérdés.

A székes főváros légszesz fogyasztása az eddigi statisztikai adatok tanusága szerint, minden tiz évben megduplázódik. Budapest rohamos terjeszkedéséről, fejlődéséről örvendetes bizonyságot tesz a statisztikai számadatok révén megállapitott eme körülmény. A gázfogyasztás gyarapodási többlete nagyobb részt a balpartra esik, ami természetes, de tetemes osztályrészt követel belőle a főváros budai oldala is. A jobbparti légszeszgyár jó régen nem képes már megtermelni a budai részek szükségletének megfelelő gázmennyiséget, melyet a hidakon át vezető csövek segitségével évek óta a balparti gyárak pótolnak. Ma már odajutottunk, hogy a mindenfelé bevezetett villamos világitás daczára is, óriási módon megnőtt a légszesz-szükséglet, melyet a légszesztársulat megfeszitett erőlködése mellett is alig bir előállitani. A társulat tavaly a budai gyárának kibővitésével akart segiteni a baján, de erre nem kapott engedelmet; nem tehetett tehát egyebet, minthogy uj gyár épitésére határozta el magát. Nehány hónappal ezelőtt bejelentette e szándékát a fővárosnak s kérte, hogy a tanács jelöljön ki helyet az uj gyár részére s a szükséges telket engedje át. Tekintettel a kérdés sürgős voltára, az ügy elég gyorsan átment az előkészitő fórumokon s nem sokára már a közgyülés is foglalkozni fog vele.

A főváros közvilágitására vonatkozó eme fontos ügyben mindenek előtt három kérdést kellett eldönteni és pedig: Indokolt és feltétlenül szükséges-e az uj

budai gázgyár? Hol legyen a helye s mekkora legyen a gyár?

A javaslat szerint, melyet a mérnöki hivatal a tanács elé terjesztett, az uj gyár fölépítése halaszthatatlan szükséget képez. A mostani budai légszeszgyár napi termelésének maximuma 13—14000 köbméter gáz; ezzel szemben a jobbparti részeken 15700—15800 köbméterre rug a napi fogyasztás. A hiányt a hidakon lerakott csövek segitségével a balparti gyárak pótolják. Csak a legutóbb lefolyt 6 esztendőben is 1 millió 78056 köbméterrel növekedett a légszeszfogyasztás.

Legideálisabb állapot az, mikor egy város világitását valami hatalmas központi gáztelep szolgáltatja, de ez a rendszer nálunk nem tekinthető helyesnek. Megtörténhetik például háboru vagy más veszedelem folytán, hogy a hidak elpusztulnak, mikor aztán Budának absolute nem volna világitása. Fővárosunk speciális fekvése szükségessé teszi tehát, hogy a jobb- és palparti részek külön-külön gyárból nyerjék a légszeszt.

A mi az uj gázgyár helyét illeti, erre nézve azt javasolja a mérnöki hivatal, hogy e czélra a budafoki ut s a Duna között fekvő régi szeméttelep engedtessék át. Ez a telek ugyan parknak van szánva, de a tervezett parkot másutt is megcsinálhatja a főváros. A telek négyszögölét négy korona helyi értékben adná át a főváros a légszesztársulatnak s annak idejében ennyiért is váltaná meg. A gyár nagyságára vonatkozólag az a véleménye a mérnöki hivatalnak, hogy az körülbelül 9000 négyszögölnyi területen épüljön; mert legalább is harminc esztendő légszeszfogyasztási többletét kell számitásba venni a gyár arányainak s termelőképességének a megállapitásánál.

A müszaki jelentést legutóbb a tanács is letárgyalta s azt a főváros legközelebbi közgyülése elé fogja terjeszteni a következő javaslat kiséretében:

Fogadja el a törvényhatósági bizottság tárgyalási alapul a mérnöki hivatal véleményes javaslatát s küldjön ki egy kilenc tagból álló vegyes bizottságot, a mely a közegészségi, középitészeti s pénzügyi bizottságok három-három tagjából alakittassék meg. Ez a komissió intézze aztán a további tárgyalásokat s eljárásának eredményéről tegyen annak idejében jelentést.

Az uj gyár fölépitése egyelőre segit majd a főváros közvilágitási terén beállott szükségen. A kérdés végleges megoldásáról azonban csak akkor lehet szó, a mikor a fővárosnak lejár majd a légszesztársulattal a szerződése.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 751·177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmult héten élve született 443 gyermek, meghalt 327 egyén, a születések tehát 110-el mulják felül a halálos zásokat. Az élveszülöttek közt volt 325 törvényes, 112 törvénytelen; nemre nézve 212 fiu, 225 leány. Halvaszületett 15 gyermek, köztük 10 törvényes, 5 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra: 29·6

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 22·2 az egy éven felüli lakosságnál: 17·1, az öt éven felüli lakosságnál: 14·3

A halottak közt volt 171 fi-, 156 nőnemü.

Az év eddigi 21 hetében élve született összesen 9411 gyermek, meghalt összesen 5973 egyén, a születések többlete tehát 3438; a mult év megfelelő időszakában született 9138, meghalt 6078, a születések többlete volt tehát 3060.

Az élveszülöttek közt volt 299 róm. kath., 3 görög kath — görög keleti, 18 ágost evang, 40 helvét, — unitárius, 77 izraelita, 3 egyéb. Összesen 440. Halvaszületett összesen 15.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1219 beteget, szaporodás 328, csökkenés 389, maradt a mult hét végén 1158. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 143 beteget, szaporodás 58, csökkenés 60, maradt a mult hét végén 141. A Szt. István-kórházban ápoltak a mult hét végén 729 beteget, szaporodás 328, csökkenés 336, maradt e hét végén 721. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 862 beteget, szaporodás 175, csökkenés 191, maradt e hét végén 856. Összesen ápoltak a mult hét végén 2953 beteget, szaporodás 889, csökkenés 976, maradt e hét végén 2866.

Hirek a városházáról.

Helyszini szemle a népligetben. Az üllői-uti népliget közgyülési határozat folytán óriásilag kiterjesztették. A csaknem fél millió korona költséggel járó föld-, parkirozó- s egyébb munkálatokat fokozatosan végezték s ma már csaknem teljesen kész az uj népliget, a melynek területe igy jóval nagyobb az egész városligeti területnél. A főváros sétányügyi bizottsága e hó 12-én délután kiszált a népligetbe, ahol az óriási területen végzett munkálatok fölött helyszini szemlét tartott. E szemle eredménye, illetve a bizottság jelentése alapján teszi meg aztán további intézkedéseit a tanács.

Gázveszedelem. A Rudolf-rakparton épülő főgyüjtő csatona munkálatai folytán előre láthatólag talajsülyedés is fog majd keletkezni. Az ásatások irányával párhuzamban vannak lerakva a gázcsövek, amelyek egész biztosan meghajolnak, sőt el is törnek a talajsülyedés miatt, amikor is nagy katasztrófának lehet okozója a kiömlő gáztömeg. A légszesztársulat ez eshetőséget bejelentette most a főváros tanácsának s kérte, hogy a szükséges óvintézkedések sürgősen tétessenek meg, mert a felelőséget nem hajlandó magára venni.

Bárcy tanácsnok Berlinben. A berlini szociális tanitási rendszerben vezetett iskolák egész Európa pedagógusainak lekötötték az érdeklődését s a szünidőkben rendezett szociális tanfolyamok tanulmányozására az egész müvelt világról elmennek Németországba a tanférfiak. A mióta pedig Berlin városának összeütközése is volt az iskolák szellemi vezetése miatt *Vilmos* császárral, az általános érdeklődés még növekedett is. E konfliktus oka a vallás tanitási órák apasztása volt, amihez a császár nem akarta megadni a beleegyezését, de amit Berlin városa az uralkodó akarata ellenére is keresztül vitt. Nálunk csak elméletben vannak egyes követői a szociális tanitási rendszernek, de ugy lehet néhány év leforgás alatt Budapest főváros iskoláiban is e rendszer szerint folyik majd a gyermekek oktatása. A jelen iskolai szünidő alat *Bárczy* dr. fővárosi tanácsnok a tanügyi osztály vezetője a tanács, illetve a polgásmester megbizásából Berlinbe utazik a szocialista iskolák szervezetének, de külön-

sen a szociális tanfolyamnak a tanulmányozására. A tanulmány utja eredményéről annak idején tudomást nyer majd a főváros közönsége is. *Verédy* Károly dr. fővárosi tanfelügyelő szintén készül ugyanez ügyben Berlinbe, de a szünidei továbbképző tanfolyam felügyeletével bizatván meg, e szándékáról egyelőre kénytelen volt lemondani.

Gyorsaság nem boszorkányság. A főváros tanácsa még a mult nyáron fölhivta a fővárosi képzőművészeti bizottságot adjon véleményt, hogy a Gizella-teret alkalmasnak tartja-e a fölállitandó *Vörösmarty*-szobor céljaira. A bizottság most tette meg ez ügyben a jelentését. Lakonikus rövidséggel öt sorban tudatta a tanáccsal, hogy vélemény szerint a szobornak nagyon jó helye lesz a Gizella-téren, mely közterületnek a jelzett célra való átengedése ellen semmi észrevétele nincs. Ez öt sor megirására kerek egy esztendőre volt szüksége a képzőművészetek bizottságának, s igy jelentését ugyancsak alaposan meggondoltnak kell tekinteni.

Szeméremsértő jelenetek az utcán. A VIII. ker. elüljáróság azt jelenti a tanácsnak, hogy a Baross- és Futó-utca sarkán levő illemhely nap-nap után olyan szeméremsértő s megbotránkoztató jelenetek játszódnak le, amelyeket tovább türni nem lehet, a rozoga, majdnem egészen nyitott illemhely környékét meszszire elkerüli a publikum, mert különösen a nőknek folyton szégyenkezni s pirulni kell. A legsötétebb Józsefváros legsötétebb pontjának ezt a helyet kell tekinteni. Az elüljáróság sürgősen követeli a polgárság nevében, hogy a tanács vessen véget e szégyeletes állapotnak s mielőbb pusztitassa el a kérdéses illemhelyet.

Az esküteri hid teherpróbája. A kereskedelmi miniszterium ma fölkérte Halmos polgármestert, hogy bocsásson a rendelkezésére 90 ezer drb bazaltkoczkakövet, mely kőmennyiséggel a miniszterium teherpróbát óhajt tartani az Eskütéri hidon. A fővárosnak azonban ez idő szerint csak 60 ezer darabból álló kőmennyiség áll a rendelkezésére, melyet a polgármester a jelzett czélra szivesen átenged a kormánynak. A hiányzó 30 ezer drb követ máshonnét kell a miniszteriumnak beszerezni. A teherpróba elé szakkörökben nagy érdeklődéssel tekintenek.

A Dunaparti főgyüjtő csatorna. A tanács tudvalevőleg engedelmet adott, hogy a Dunaparti főgyüjtőcsatorna vállalkozója védőpajzs segitségével, alagutszerüen készittesse el a csatorna egy részét. A mérnöki hivatal javaslata alapján, most utólag még egy föltételhez kötötte ez engedelmet. A csatorna esése ugyanis rendkivül csekély, már pedig a kisebb esést betartani, a védő pajzszsal való épitésnél rendkivüli nehézségekkel jár. A külföldön történt hasonló munkálatoknál tett tapasztalatok legalább ezt bizonyitják. A tanács tehát megköveteli, hogy az esés a legpontosabban betartassék, mert ellenesetben a vállalkozót terhelik majd minden tekintetben a következmények. A tanács különben is nagy óvatossággal járt el az engedély megadása körül, mit az is bizonyit, hogy a vaspánczéllal való épités tanulmányozására annak idején Hamburgba s más külföldi városba küldte ki az egyik mérnököt.

A belügyminiszter s az omnibuszok. Széll Kálmán miniszterelnök, mint a belügyminiszter sajátkezü aláirásával leiratot intézett Halmos János polgármesterhez, melyben fölhivja figyelmét az omnibusz-vállalat városligeti végállomása körül uralkodó türhetetlen állapotra. Ez a végállomás egy helyen van a földalati villamos vasut végállomásával. A villamos kocsikat a végponton szabály szerint szellőztetni kell, csakhogy ebben a szellőztetésben ugyancsak nincs köszönet. A különben is rendezetlen omnibusz végállomáson minden köztisztasági intézkedés ellenére is állandó a piszok s a büz amely behuzódik a szellőztetés czéljából kinyitott villamos kocsikba. Hogy aztán romlott levegőt kell szivni a közönségnek a földalatti villamosban az nagyon természetes. A belügyminiszter e közegészségi szempontból tarthatatlan állapotot nem akarja továbbra is megtürni, miért is fölkérte a polgármestert, intézkedjék minél hamarább, hogy az omnibusz-vállalat városligeti végállomása a földalati villamostól távolabb, valami más ponton helyeztessék el.

A Szent László-tér nevezetessége. A X. kerületi Szent László tér arról nevezetes, hogy az egyik fele, melyben a pompás kőbányai templom diszeleg, nagyon szép, mig a másik fele szörnyen ocsmány. A templom környékét diszes park veszi körül, az utak gondosan szabályozottak, a mentükben Auer-égők terjesztenek világosságot. A másik részen nincs kövezet, hanem feneketlen sár, piszok, szemét, s világitásnak hire hamva sincs. Ez a szemétbánya élelmi piaczul szolgál s minden heti vásár után vastagabb lesz rajta a guano réteg. A X. kerületi elüljáróság ékes tollal irja le e gyöngyállapotot abban az előterjesztésében, melyet ma intézett a tanácshoz. Javasolja az elüljáróság, hogy a tanács ne türje tovább ezt a szégyenfoltot, hanem intézkedjék végre a Szent László tér másik részének a rendezéséről is, vagyis lássa el kövezéssel a házsorok melletti kocsiutat a piaczteren rakasson le kő vagy aszfalt burkolatot s terjessze ki a gázvillágitást a térnek erre a részére is, ahol éjszaka idején a közbiztonságot is veszélyezteti az egyptomi sötétség.

Az istenhegyi gazdasági ismétlő iskola kiállitása. Budapest törvényhatósága a folyó tanévben gazdasági ismétlő iskolát állitott a Svábhegyen. Azzal a körültekintő gondoskodással tette ezt, hogy egyrészt a szőllők kipusztulásával nyomorba jutott hegyvidéki őslakok sarjának kezébe a házi ipar tanitásával az életfentartás uj eszközeit adja, másrészt, hogy a falai közül kikerülő munkaerő utján, a ma máé nagyobbrészt villatelkekből álló hegyvidék szépitésének munkájába tudást, izlést és a szép iránt finomult érzéket vihessen. Különösen az ipari foglalkoztatással ért el az iskola figyelmet érdemlő eredményt. Üveg-, szalma-, gyékény-, raffia-, vessző- és nádból készült piperemunkái, női szalmakalapjai stb. a modellirozás eredetiségével, a harmonikus szinezéssel és a kivitel csinosságával olyan iparágat mutat be, a mely legtöbb czikkének hazánkban sem mühelye, sem munkaereje nincsen, de piacza az van és lesz remélhetőleg helyben a nyaralók és kirándulók körében. A munkatárgyakból folyó hó 15., 16., és 17-én kiállitást rendezett az iskola, melynek számos látogatója nagy elismeréssel nyilatkozott a szép eredményről. A kiállitott tárgyakból sok el is kelt.

A budapesti villamos városi vasut részvénytársaság

részvényeinek

tizedik kisorsolása

a társaság alapszabályainak 11. szakasza és a kormányhatóságilag jóváhagyott törlesztési tervek alapján dr. Gászner Béla kir. közjegyző közbenjöttével folyó 1902. évi junius hó 7-én délelőtt 9 órakor a társaság Kertész-utcza 10. szám alatti helyiségeiben megejtetett.

Kisorsoltatott 527 darab részvény, melynek számai a következők:

180, 230, 272, 398, 502, 531, 592, 600, 711, 862, 920, 981, *1335*,
1429, 1505, 1824, 1830, 1831, 1832, 1835, 1836, 1904, *2059*, 2182, 2330, 2487, 2537, 2579,
2742, 2836, 2979, *3306*, 3418, 3473, 3559, 3675, 3747, 3903, *4025*, 4082, 4158, 4241, 4377,
4479, 4493, 4832, *5051*, 5086, 5324, 5352, 5612, 5613, 5693, 5707, 5964, *6026*, 6152, 6299,
6485, 6507, 6556, 6669, 6713, 6798, 6944, 6945, *7056*, 7166, 7752, 7882, *8049*, 8453, 8514,
8584, 8585, 8632, 8692, 8712, 9763, 8936, *9040*, 9081, 9104, 9105, 9316, 9388, 9411, 9452
9475, 9490, 9520, 9535, 9889, 9941, 9989, *10246*, 10933, *11514*, 11542, 11686, 11687, 11726, 11765,
11773, 11818, 11999, *12060*, 12251, 12543, 12591, 12593, 12683, 12733, 12772, 12893, *13479*, 13752, 13779,
13799, *14022*, 14125, 14370, 14575, 14895, 14998, *15358*, 15359, 15477, 15577, 15838, 15939, 15943, *16173*,
16184, 16194, 16560, 16616, 16697, 16726, 16812, 16865, 16871, 16978, *17050*, 17163, 17366, 17398, 17477,
17478, 17528, 17648, 17722, 17974, *18439*, 18522, 18689, 18844, 18988, *19097*, 19098, 19332, 19345, 19380,
19592, 19594, 19598, 19624, 19689, 19751, 19806, 19944, *20067*, 20086, 20116, 20251, 20336, 20536, 20834,
20923, *21043*, 21045, 21290, 21368, 21378, 21255, 21584, 21691, 21761, 21762, *22007*, 22089, 22096, 22131,
22307, 22350, 22425, 22569, 22687, 22696, 22952, *23029*, 23642, 23738, 23953, 23957, *24399*, 24472, 24631,
24722, 24797, 24966, 24968, 24969, *25179*, 25187, 25188, 25189, 25191, 25373, 25436, 25578, 25590, 25642,
26022, 26277, 26414, 26419, 26420, 26425, 26475, 26540, 26606, 26636, 36643, 26644, 26645, 26646, 26647,
26648, 26649, 26650, 26651, 26652, 26653, 26831, *27286*, 27495, 27558, 27606, 27727, *28100*, 28548, 28739,
28829, *29010*, 29124, 29356, 29404, 29422, 29619, 29941, *30237*, 30606, 30649, 30734, 30817, *31102*, 31227,
31389, 31648, 31721, 31751, 31777, 31925, *32036*, 32087, 32238, 32416, 32482, 32586, 33755, 32780, 32809,
32914, 32935, *33035*, 33288, 33377, 33440, 33470, 33591, 33623, 33643, 33699, 33761, 33779, 33789, 33794,
33929, 33947, 33949, *34039* 34051, 34272, 34414, 34593, 34677, 34752, *35024*, 35049, 35448, 35476, 35607,
35858, 35955, *36172*, 36398, 35436, 36621, 36850, 36856, 36857, 36919, 36957, 36995, *37300*, 37343, 37381,
37489, 37542, 37608, 37945, *38044*, 38058, 38067, 38235, 38446, 38570, 38695, 38837, 38857, 38882, 38961,
39280, 39378, 39416, 39429, 39965, *40102*, 40292, 40363, 40575, 40628, 40946, *41056*, 41188, 41279, 41410,
41436, 41681, 41806, *42100*, 42110, 42124, 42125, 42131, 42146, 42176, 42477, 42704, 42710, 42774, 42902,
42996, *43024*, 43145, 43206, 43615, 43638, 43692, 43835, 43866, 43949, 43974, *44104*, 44038, 44096, 44101,
44203, 44332, 44364, 44434, 44548, 44680, 44788, 44930, *45045*, 45151, 45179, 45651, 45652, 45709, 45756,
45962, *46384*, 46450, 46483, 46754, 46778, 46905, 46984, *47159*, 47429, 47539, 47816, 47860, 47879, 47882,
48146, 48173, 48208, 48220, 48288, 48302, 48527, 48688, 48706, 48762, 48854, *49202*, 49383, 49512, 49623,
49823, 49936, *50071*, 50173, 50215, 50422, 50514, 50551, 50728, *51036*, 51217, 51218, 51289, 51321, 51933,
51934, 51974, *52058*, 52059, 52072, 52243, 52302, 52933, 52934, 52935, 52948, 52973, *53422*, 53429, 53438,
53456, 53814, *54148*, 54259, 54376, 54580, 54780, 54799, 54882, *55075*, 55076, 55077, 55078, 55079, 55160,
55173, 55387, 55395, 55509, 55687, 55784, 55785, 55913, *56263*, 56275, 56586, 56724, *57185*, 57320, 57351,
57650, 57738, 57745, 57925, 57943, 57951, *58010*, 58042, 58130, 58142, 58143, 58252, 58486, 58506, 58603,
58622, 58645, 58647, 58648, 58658, 58660, 58678, 58730, 58849, 58851, 58857, 58866, *59078*, 59150, 59208,
59211, 59899, 59958,

Ezen kisorsolt részvények 1903. évi január hó 2-től a budapesti villamos városi vasut részvénytársaság által az angol-osztrák bank budapesti fióktelepénél (V. Fürdő-utcza 6. sz. alatt) névértékük összegében fognak beváltani és bemutatóra szóló élvezeti jegyekkel kicseréltetni.

Az 1901. évi sorsolásból pedig be nem váltattak a következő számu kisorsolt részvények és pedig:

269, 601, 2753, 3123, 3138, 5061, 7742, 9026, 9936, 10220, 10601, 11079, 12191, 12285, 12319, 12566, 14609, 15278, 17927, 18726, 20635, 22919, 23339, 23345, 23346, 23347, 24237, 24336, 24630, 25424, 26175, 26740, 27401, 29512, 29577, 31082, 31514, 31658, 31719, 32218, 32384, 32387, 32475, 33119, 34944, 35412, 35777, 36541, 37213, 41902, 41987, 42911, 43752, 43761, 44172, 45443, 45494, 45865, 48972, 50068, 59220.

Az 1900. évi sorsolásból eddig be nem váltattak a következő számu kisorsolt részvények és pedig:

428, 3898, 6470, 6587, 9947, 10213, 15571, 17413, 20939, 21694, 24510, 26433, 27032, 27407, 29093, 35746, 39799, 40781, 41455, 43082, 44155, 44701, 45202, 46551, 48489, 49294.

Az 1899. évi sorsolásból eddig be nem váltattak a következő számu kisorsolt részvények és pedig:

506, 1424, 4196, 4691, 9800, 12677, 15150, 15448, 21546, 24223, 24302, 28308, 31212, 32201, 32381, 45462, 45464, 48091, 49856, 49857.

Az 1898. évi sorsolásból eddig be nem váltattak a következő számu kisorsolt részvények és pedig:

620. 3278, 3339, 17933, 28935, 37792.

Az 1897. évi sorsolásból eddig be nem váltattak a következő számu kisorsolt részvények és pedig:

619, 4331, 15161, 18712, 23399, 26273, 36548, 45489.

Az 1896. évi sorsolásból eddig be nem váltattak a következő számu kisorsolt részvények és pedig:

1732, 20527, 21129, 21989.

Az 1895. évi sorsolásból eddig be nem váltattak a következő számu kisorsolt részvények és pedig:

3802, 25041, 32425, 49476.

Az 1894. évi sorsolásból eddig be nem váltattak a következő számu kisorsolt részvények és pedig:

21951.

Az 1893. évi sorsolásból eddig be nem váltattak a következő számu kisorsolt réssvények és pedig:

29017.

A társasági alapszabályok 11. szakasza és a kereskedelemügyi m. kir. minister ur Ő Nagyméltósága által 3881/1897. sz. a. jóváhagyott törlesztési terv alapján ugyanezen alkalommal ejtetett meg az

elsőbbségi kötvények hatodik sorsolása.

Kisorsoltatott az 1, 34, 192, 297, 341, 494, 565, 661, 791 és 809 számu, egyenként 2000 koronás és a 279, 300, 355, 360, 380, 446, 839, 846 906 és 928 számu, egyenként 200 koronás elsőbbségi kötvény.

Ezen kisorsolt elsőbbségi kötvények szintén 1903 évi január 2-tól a budapesti villamos városi vasut részvénytársaság által az angol-osztrák bank budapesti fióktelepénél (Fürdő-utcza 6. sz. a.) névértékük összegében fognak beváltatni.

1900. évből hátralékos a 2000 koronás 372. sz. els. kötv.

1899. évből hátralékos a 2000 koronás 394. sz. els. kötv.

Kelt Budapesten, 1902. évi junius hó 7-én.

A budapesti villamos városi vasutrészvénytársaság igazgatósága.

Belvárosi Könyvnyomda Budapest, Váczi-utcza 81.

6 vfolyam. Budapest, 1902. julius 13 25. szám

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP

TARTALOM:

A polgármester diszkréczionális alapja.
Uj szabályrendelet a köztisztaságról.
Adminisztráczionális baklövés.
Hivatalos zaklatás.
A közgyülésből.
A főváros közegészsége.
Statisztika.
Hirek a városházáról.
Közgazdaság.
Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 kor. Fél évre . . . . . 6 kor.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, IV., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Mi az SANGUIS?

a) Egy száraz conserváló **kalbászpir** legnagyobb kiadósság és legkényelmesebb alkalmazással.

Egy mázsa kalbászhushoz csakis 2½ gramm szükségeltetik.

Árak: 1 kiló 8 márka, ½ kiló 4 márka 25 fillér, ¼ kiló 2 márka 25 fillér.

Vagy pedig 100 papirhüvely, egyenként 2½ gramm tartalommal egy mázsa kalbászhoz 5 márka (nagyon kényelmes).

Merőkanál, mely pontosan 2½ grammot tartalmaz drbja 60 fillér.

b) **Bél vagy kazánpir**. Szintúgy legegyszerübb alkalmazás, nagyon szép szinü.

Árak: 1 kiló 6 márka ½ kiló 3 márka 25 fill., ¼ kiló 1 márka 75 fillér.

Mindenütt kimeritő használati Utasitás. — Ismételadóknak magas jutalék. — **Ártalmatlanságér szavatolás.**

F. E. VÖRKEL

BERLIN, S., Kommandantenstrasse 45.

Novák Gusztáv esztergályos mester és Plunske Pál ernyőcsinaló,

boroszlói lakosók,

„Eljárás szarvból készült ernyő és botfogantyuk előállitására"

cimü, 13007. számu magyar szabadalmukat megvételre, esetleg engedményváltásra ajánlják.

RADITZ RÓBERT GYÓGYSZERTARA

„AZ APOSTOLHOZ"

Budapest, VIII., József-körut 64 sz.

Ajánlja az igen tisztelt kartársaknak.

UJ!

Extr. pro Infuso sennae

dosim-át a norma pauperum, ezen naponta rendelt infusumának extempore készitésére.

Legnagyobb kényelem a recepturánál.

Mindig egyforma sötét infusumot ad.

1 adag ára — 12 fillér.
10 „ „ 1 kor. 20 fillér.
24 „ „ 3 kor. **bérmentve**

Extr. laxativum sicc.

1 : 10 in globulis napi árban.

1 globulus 90 gr. vizzel 100 gr. aqua. laxativat (Ph. hung.) ad.

TEA **legfinomabb indiai** ajándékoknak **1 kilo 16 kor.** 2 kilo vételénél bérmentve.

= Emplastrum anglicanum =

1 m. hosszu 50 cm. széles **5. kor 20 fill.**

W. E. LANGER

KOMOTAU (Csehország.)

Alapitva 1872-ben.

Kő- és könyvnyomda.

Litograph. intézet.

Gyógyszerészeti dobozneműek és papiráruk gyára

A tek. gyógyszerész uraknak e nemü kitünően előállitott készitményeit melegen ajánlja

Arjegyzék szives rendelkezésre.

Hirdetéseket

felvesz

a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5. sz.

V. évfolyam. Budapest, 1902. julius 13. 24. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre . . . . . 12 Kor.
Félévre . . . . . 6 Kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A polgármester diszkrecionális alapja.

Amikor valamely testület megválasztja fejét, vezetőjét, a bizalom jelének kifejezéseképpen felruházza öt bizonyos hatalmi körrel, a mely a vezetést lehetővé teszi s kisebb nagyobb mértékben diszkrecionális jogokat biztosit a számára. Minél jelentősebbek ez ellenőrzés alá nem eső jogok, annál feltünöbb módon nyilatkozik meg a testületek bizalma vezetőik személye iránt.

Térjünk in medias res. A magyar székesfőváros polgármesterének, legelső tisztviselőjének oly kevés diszkrecionális jogot mért ki a törvényhatóság, hogy egy kis elmélkedés után méltán a legnagyobb meglepödést keltheti bennünk e jelenség. Szinte hihetetlen, hogy Budapest főváros polgármesterének egy árva fillér sem áll a rendelkezésére, amelylyel a maga belátása szerint olyképpen bánhatnék, hogy eljárásáról ne kellene számot adnia. Ez a körülmény talán páratlanul áll a maga nemében. Nem hisszük, hogy volna Európában főváros, amelynek első tisztviselője meg ne követelné a közbizalomnak ilyetén való megnyilatkoztatását is s nem valószinü, hogy akad a mienken kivül még több olyan képviselő testület, amely tehetőssége szerint kisebb-nagyobb diszkrecionalis alappal meg ne tisztelné azt a főemberét, akit a közbizalom állitott a vezető polcra. Magyarország legkisebb városának polgármestere is van abban a helyzetben, hogy oly alkalmakkor, midőn reprezentálni kell, mikor idegen vendégeket meg kell vendégelni stb. bátran s minden utólagos felelősség s számadás nélkül kitehet városa becsületéért. Mindenkor áll a rendelkezésére a közvagyonból valamelyes összeg, amely hasonló kiadások födözésére teljes bizalom mellett adatott át neki.

Nálunk Budapesten megtörtént nem egyszer, hogy a polgármester magától egy ebédet sem mert igérni a magyar fővárosba jött vendégek részére. Csak legutóbb is megismétlödött ez az eset. Amikor az angol gazdák Budapesten jártak, a miniszter bizalmasan fölkérte a polgármestert, hogy a főváros nevében ő is vendégelje meg az idegeneket. S a polgármester nem birt határozott igéretet tenni, mert a dolog nem töle függött, mert neki erre előbb engedelmet kellett kérni. Furcsa állapot s igazán örvendetes, hogy az angolok nem értesülhettek a dologról, mert ugyancsak különös fogálmat alkottak volna maguknak arról a viszonyról, melyben fővárosunk polgármestere a törvényhatósági bizottsággal szemben áll.

S vajjon miben keressük ez érthetetlen körülmény okát.?!

Halmos János a közbizalom folytán lett polgármesterré. Általános tisztelet veszi körül érdemes személyét s minduntalan megnyilatkozik a müködése iránt való közmegelégedés Ő maga sokkal önzetlenebb, sokkal önérzete. sebb ember, minthogy diszkrecionális jogainak a kiterjesztését kivánná, vagy kérné. De miért nem jut a nemes városatyáknak eszébe ez a dolog? Vajjon a főváros legelső tisztviselőjének méltóságával összeférhetőnek találja-e a függetlenségnek bizonyos kérdésekben való teljes hiányát s nem-e látják magukra, a városra nézve megszégyenitőnek, hogy a polgármesterük oly helyzetbe is kerülhet, amilyenben az angol gazdák ittjárta alkalmával volt?

A főváros szorult anyagi körülményei sem igazolják ezt a különös dolgot. Mert hisz a főváros, amikor arra szükség van, mindig megadja a vendégszeretet adóját s akárhányszor pazar módon költi a pénzt, ha ki kell mutatni, hogy gavallérok vagyunk. Hanem persze mindez

csak akkor történik, ha a bizottsági tagok hatalmas táborának ugy tetszik. Nagy pénzzel járó parádéknál, vagy egyéb alkalmaknál ez helyes is; de miért szükséges ez az ellenörködés, a hatalmi jognak nagyképü fitogtatása csekélyebb jelentőségü esetekben is, amelyeknél néhány száz korona kiadásról van csak szó s amelyeknél egyáltalán nem indokolt a törvényhatósági bizottsági ünnepies intézkedése?

A hatalmi féltékenykedésnek kicsinyes megnyilatkozása biz' ez. A rettegett, nagyhatalmu törvényhatósági bizottság érdemes tagjai bizonyára csorbát látnának hatalmi körükön, ha bármily csekély dologban is fölmentenék a felelősség és számadás alul a polgármestert, aki ezzel talán meggyarapodnék tekintélyben. Ennek megtörténni nem szabad. Mert nincs több tekintély és hatalom a nap alatt, csak a fővárosi törvényhatósági bizottság, csak a közgyülés, amely ura a polgármesternek, az életnek és halálnak.

Uj szabályrendelet a köztisztaságról.

Székesfővárosunk örvendetes fejlődése változott viszonyokat teremtett a közigazgatásnak csaknem minden ágában s e változások kényszerítő hatalma alatt születtek meg a különböző uj szabályrendeletek. A vizszolgáltatás, a tanügy, a városi vám, a szegényügy, mind uj meg uj szabályrendeletek szerint kezeltetik s nemsokára megint egy uj szabályrendelet lát majd napvilágot.

A törvényhatóság éppen ugy, mint a tanács, három évvel ezelőtt belátta már, hogy azok a szabályok, melyek a köztisztasági intézkedéseknél irányadók, semmiképpen sem felelnek meg a már csaknem világvárossá átvedlett Budapest köztisztasági s közegészségügyi követelményeinek. Nyilvánvaló dolog lett, hogy uj szabályrendeletre van szükség e téren is. A tanács illetékes ügyosztálya három évvel ezelőtt készitett is uj szabályrendeletet, hanem a tervezet nem talált akkor elfogadásra. Számos olyan intézkedés volt benne, amely bő alkalmat nyujthatott volna a közönség zaklatására s a büntetések mértéke is oly szigorunak találtatott, hogy a közgyülés lehetetlennek találta a tervezet elfogadását s utasitotta a tanácsot hogy ujabb módositott tervezettel lépjen elő.

Most már ez is kész. A lefolyt két esztendő alat rendkivüli figyelemmel teljesen átdolgozta az ügyosztály a tervezetet, amelynél tekintetbe vette a közgyü és által megjelölt összes hibákat és helytelenségeket A tervezet egy része egészen uj, mig a másik fele módositttatott s különösen nagy gondoskodás történt ama rendelkezéseknél, amelyeket régi formájukban csakugyan zaklatásnak vehetett volna publikum. Igy például a tervezet határozott utasitásokat foglal magában a hatósági közegek részére, hogy a közönsége mindenek előtt figyelmeztetéssel iparkodjanak a kihágásoktól távoltartani s csak akkor vonják felelősségre a kihágást elkövetetteket, ha azok rosszakaratuan nem törődnek a figyelmeztetésekkel. Ilyenkor, vagy ha a kérdéses egyén már többször követett volt el köztisztasági kihágást, megindithatő azután a kihágási eljárás a vétkesek ellen.

A tervezet fontos s czélszerü ujitásai közé kell sorolni a felelősség kérdésének a megállapitását, amelyre nézve szigoru rendelkezések történnek. A házfelügyelők s a házmesterek, a kiknek a gyalogjárókat s a házak belsejét kell tisztán tartaniok, a tervezet szerint felelősek lesznek a hatóság előtt is, hogy pontosan s az utasitásnak megfelelően jártak-e el kötelességük teljesitésében.

Igen fontos és figyelemreméltó a büntető határozmányok módosulása, a melyeket az első tervezetnél tulszigoruaknak talált a közgyülés. Olyan kihágásokban, melyek bekeritett területeken, bérházakban követtetnek el, az illetékes kerületi elüljáróság jogosult eljárni, mig a közterületeken történt kihágásokat az államrendőrség bünteti. A büntetés legtöbb esetben pénzbirság kivetésével történik, mely pénzbirság azonban 100 koronánál nem lehet nagyobb. Hanem van aztán néhány olyan szakasza is az uj szabályrendeletnek, melyek elzárás, még pedig öt napig terjedhető elzárás alkalmazását rendeli a kihágást elkövetettekkel szemben. Ez a nehezebb fajta büntetés csak oly esetekben alkalmazandó, a mikor a kihágás valami nagyobb veszedelmet idézhet elő a közegészségügy terén.

Bár a szabályrendelet tervezetének szellemével s intencióival, amenynyire azokat eddig ismerjük — megvagyunk elégedve, mégis ki kell jelentenünk, hogy a szabadságvesztés büntetésének alkalmazását kihágási esetekben semmiképpen sem tartjuk helyesnek a tervezet által előirt formában. Itt a pénzbirság maximumát felemelendőnek véljük, de a birsággal nem helyettesithető fogságbüntetés mellőzendő, amely csak abban az esetben nyerjen alkalmazást, mikor a vétkes nem birja lefizetni a reá rótt birságot.

A tervezetet a jogügyi bizottság fogja legközelebb tárgyalni s azután a közgyülés elé kerül, amikor mi is részletesebben s behatóbban foglalkozunk majd a szabályrendeletben foglalt rendelkezésekkel, amelyek között nézetünk szerint, még egyéb helytelenségekre is rá lehet jönni.

Adminisztrácionális baklövés.

A helyesen és objektive itélkező embernek be kell látnia, hogy bizony van alapjuk ama panaszoknak, melyek a főváros rossz adminisztrációja ellen oly sürün elhangzanak. Néha már azt kell joggal hinnünk, hogy azok a körök melyek az adminisztráció folyását intézik, egyáltalán nem gondolkoznak, ha-

nem csak gépiesen, minden előrelátás nélkül, a célszerü munkafelosztás elvének teljes mellőzésével végzik a teendőiket. Csak igy magyarázható meg a számos adminisztrácionális baklövés, melyek között nem utolsó helyen áll a főváros egyik legutóbb tartott közgyülésének tárgysorozata.

Ha az adminisztrácionális masina hajtó-kerekének bölcs forgatói annak idejében előveszik a jobbik eszüket, s ráadják magukat kissé a helyes gondolkodásra, bizonyára nem állitják össze azt az igazán bosszantó közgyülési programmot. A vizvezetéki mizériák révén megtartott tanácskozások során elhangzott az a kijelentés is, hogy minden vizvezetéki igazgatónak metereológiusnak is kell lennie, vagyis számolnia kell az időben beállható változásokkal. Az adminisztráció vezetőinek a metereologia révén csak azt az eléggé ismert természeti tünetet kellett volna szem előtt tartaniok, hogy nyáron meleg van. Nagy melegben pedig a bizottsági tag urak nem szeretnek tárgyalni amit eléggé bizonyit rendszerint a közgyülési terem kongó üressége. Akik még nem hüselnek a villájukban, vagy valamely fürdőhely árnyas ligetei között, azok eljönnek ugyan a nyári közgyülésekre is, de megjelenésökben ugyan nincs köszönet. Érdeklődésük bármely fontos tárgy iránt a zérus fokon áll, a tárgyalás lanyha, a vitatkozási kedv pedig elhal a meleg révén.

Juliusban vagyunk, tehát oly időben, amikor minden becsületes hőmérő jócskán mutat melegel. Itt van a nyári közigazgatási szünet s csak még éppen egy utolsó közgyülést kell megtartani, hogy a városatyák átadhassák magukat a nyári pihenésnek. S ime egyszerre csak kézhez kapnak egy olyan közgyülési tárgysorozatot, melynek kilencvenhat pontja van s e pontok között számos oly fontos tárgy, melyből három-négy is elég volna egy közgyülésre. Képzelhető már most a nyaralás előizét kóstolgató bizottsági tag elszörnyedése, amikor ráadásul kezéhez jut egy kötetnyi tanácsi előterjesztés, melyet minden lelkiismeretes városatyának végig is kellene tanulmányozni. „De ezt már nem tesszük!“ — Mi telhetik hát tőle, sutba vág tárgysorozatot, tanácsi előterjesztést s elutazik nyaralni. A közügyeket üsse kő, majd ledarálják valahogy azok, akiknek véletlenül muszáj Budapesten maradniok.

Hát ez igy van talán az egész világon s elemi dolog, hogy az adminisztráció intézőinek e körülménynyel számolniok is kell, no már ott, ahol gondolkozni is szoktak. De nálunk fájdalom ez nem divat.

Már micsoda abszurd gondolat az, a szünet előtti utolsó nyári közgyülésre tüzni ki az oly fontos tárgy megvitatását, amilyen a városi vámtarifa, a zárszámadás s vagyonleltárra vonatkozó előterjesztés, a szegényügy rendezésének kérdése, az uj tandijszabályzat végleges megállapitása, a budai légszeszgyár ügye s más egyéb. Hiszen magát a vámtarifa kérdését oly nagyfontosságuvá tette az általános gazdasági válság, hogy annak tárgyalásához feltétlenül hosszabb idő s nagy figyelem és érdeklődés szükségeltetik. S vajjon a szegényügy kevesebb figyelmet érdemel e?

Nos hát ennek a közgyülési formába öntött adminisztrácionális képtelenségnek meg is lettek az előre látható eredményei. Először is az egy napi közgyülésből két napra terjedő tárgyalás lett, másodszor pedig ki kellett mondani, hogy a még egy rendkivüli közgyülés fog tartatni. De még igy sem volt letárgyalható a programmnak mind a kilencvenhat pontja, mert egy szintén fontos tárgyat, a jobbparti légszeszvilágitás ügyét az őszre kellett halasztani. Ez a keveredés mind az adminisztráció bölcsességének köszönhető, amelyről különben elhangzottak a közgyülésen a kellő kritikák.

A szélsőségig menő takarékossági elveket, amelyek manapság a fővárosi közigazgatás minden rétegében szigoruan szem előtt tartandók, félremagyarázzák az adminisztráció gépészei. Való igaz, hogy spórolni kell mindennel — de az ésszel nem ám!

Hivatalos zaklatás.

A polgár ember semmiféle hivatalos apparátusért sem lelkesedik valami nagyon, de a közigazgatás iránt meg éppen ellenszenvet s bizalmatlanságot is érez. Roszul van ez igy, mert csak ugy lehet kifogástalan a közigazgatás, ha a polgárság bizalma támogatja müködésében a tisztviselőt. A hatóságoknak azon kell lenniök, hogy eloszlassák ezt a káros bizalmatlanságot s a lehetőség szerint ugy magyarázzák s alkalmazzák a törvényt, hogy annak ne csak szigorát, hanem jótéteményeit is érezze a polgárság, De fájdalom, épen az ellenkezője történik ennek sok esetben.

Néhány hónappal ezelőtt a belügyminiszter egy figyelemreméltó rendeletet bocsátott ki a közigazgatósági hatóságokhoz. Arról győződött meg ugyanis, hogy a kihágási ügyekben biráskodó közigazgatási közegek nagy előszeretettel alkalmazzák a legszigorubb büntetést. Rendkivül helytelennek látta ezt a miniszter s tudtára adta a közigazgatósági hatóságoknak, hogy a tulságos szigor nem felel meg a törvény intencióinak. A hatóság ne akarjon félelmesnek látszani s iparkodjék főleg tartózkodni minden oly intézkedésektől, a mely a polgárság zaklatásának színében tünhetnék fel.

Azért hivatkozunk erre a miniszteri intelemre, hogy élénkebbé tegyük az ellentétet, mely e leirat szelleme, intenciója s a belügyminisztériumnak egy nemrég hozott határozata között szembetünik. E határozattal esztendőre való fölösleges munka szakadt egy csomó hivatalnok nyakába, számos adófizető polgárra nézve pedig kárral s nagy költséggel fog járni a rendelkezés.

Hogy kellően érthetővé tegyük az ügyet, vissza kell mennünk négy esztendővel. A polgármester leiratot kapott akkor a belügyminisztertől, hogy a Rákospatak mentén levő jégtermelő müvek üzelmeit akadályozza meg. Ezek a telepek a viz mesterséges felduzzasztásával nagy területet árasztottak volt el évenkint, mi által a vidék elposványosodott s a káros kigőzölgések folytán maláriа kapott lábra a lakosság között. E leirat alapján az előljáróságok megindították a tárgyalásokat a jégtermelőkkel s harmincöt közül har mincegy termelővel sikerült is az egyezség s igy reájuk nézve a polgármesternek ama határozata, hogy vizduzzasztót többé nem szabad használni, már két évvel ezelőtt jogérvényre emelkedett. Sokan ezek közül végleg beszüntették a jégtermelést, a többiek pedig leszerelték a duzzasztó készülékeket.

Négy termelő azonban — nem állott kötélnek s az elsőfoku vizjogi hatóság határozatát megfelebbezte a közigazgatási bizottsághoz s utóbb a belügyminiszterhez.

Váratlan eset történt ekkor. A miniszter föloldotta a két alsóbb foku hatóság határozatát, még pedig olyképpen, hogy annak hatálya alól azt a harmincegy jégtermelőt is kivonta, a kikkel szemben a határozat két évvel ezelőtt már jogérvényes volt. Utasitotta egyben a polgármestert, mint elsőfoku vizjogi hatóságot, hogy az összes jégtermelőkkel, tehát mind a harmincöttel külön-külön ujból vegye föl a tárgyalásokat, mert ebben az esetben az együttes e birálást nem találja helyesnek.

Ugy áll tehát a dolog, hogy a duzzasztók használata körül beállott a status quo. A duzzasztást eltiltó határozat fel lévén oldva, a tél elején megint csak megkezdődtek az elárasztások, ha csak addigra uj jogerős határozat nem lát napvilágot. Már pedig ebből semmi sem lesz. Harmincöt emberrel különkülön kell tárgyalni, harmincöt esetben helyszini targyalásokat kell tartani, rengeteg mennyiségü jegyzőkönyvet felvenni stb., ami legalább is egy esztendőt vesz majd igénybe. De nem ez a nagyobbik baj. Az e fajta eljárás nehéz pénzbe kerül. A folyammérnökség kiküldött mérnökeinek, a földmivelési miniszterium kiküldöttségének s a többi eljáró közegeknek napidijak járnak s tekintélyesek az eljárás egyéb költségei is. Ez a nagy anyagi teher a vizjogi törvények értelmében a jégtermelőket fogja terhelni. A négy évig tartó hercehurca ugyis sok pénzökbe került már s most a miniszter összegabalyit egy már nagyobb rész befejezett ügyet, hogy még több költségük legyen olyan dologból kifolyólag, a melytől már semmi anyagi hasznot nem várnak.

Tegyük föl, hogy ama jégtermelők, akik a vizduzzasztás betiltása után beszüntették az üzemüket, most kártérités t találnak követelni. Mert a káruk evidens. A tilalom elütötte őket a kereset forrásuktól, másrészt pedig a fölszerelésbe fektetett pénzük is elveszett. Hát mindezt ki téríti meg?! Senki, mert a törvény erre nem szorithatja se a polgásmertert, se a közigazgatási bizottságot, se a minisztert. Igy aztán a kár is, a bosszuság is a jégtermelőké vagyis a polgárságé.

Kerülni kell az oly eljárást, amely a polgárság zaklatásának szinében tünhetnék föl. Igy szól a miniszter fönt ismertetett leiratában. S most mégis ő maga nyujt alkalmat egy sereg ember alapos megzaklatására. Legutólsó határozatára nem volt szükség. Teljes beigazolást nyert a négy esztend s ügy tárgyalása folyamán, hogy az elárasztás csakugyan közegészségügyi veszedelemmel jár s azonkivül ártalmas a környéken levő házakra nézve is, melyek falai egészen átnedvesedtek. A polgármester s a közigazgatási bizottság által hozott határozat, tehát helyén való volt. Annak a négy bakafántos jégtermelőnek a felebbezését a közigazgatási bizottság elutasitotta s ha a miniszter is hasonlóképpen járt volna, ugy végre helyreáll a rend, a lázak pusztitása és a mindjobban átnedvesedő házfalak miatt zugolódó közönség panaszai megszüntek volna. Most ehelyett zugolódni fog továbbra a közönség is meg a jégtermelők is.

Az a kérdés már most, volt-e joga a miniszternek e komplikáció előidézésére. A négy felfolyamodó dolgában mindenesetre tetszése szerint járhatott el, lévén ő a legfelsőbb vizijogi fórum. De, hogy egy már jogérvényességre emelkedett határozatot megsemmisithet-e, azt még el kell dönteni. Azért került most az ügy a főváros tiszti ügyészsége elé, melynek ebben az érdekes s eléggé fontos kérdésben véleményt kell majd nyilvánitani. Ettől a véleménytől vannak aztán függővé téve a megteendő további lépések.

A közgyülésből.

Kongó terem, lanyha érdeklődés volt jellemzője a főváros szerda—csütörtöki közgyülésének. Kevés városatya jelent meg s az is csak azért jött el, hogy hivatalos fórum előtt adja ki a mérgét a rémületesen hosszu közgyülési tárgysorozat fölött. Hiszen ha csak apró-cseprő dolgok vannak azon a programmon, majd csak ledarálják hamarosan a nemes városatyák; de ki látott olyat, nyár idején fontos tárgyak megvitatására kényszeriteni a törvényhatósági bizottság tagjait?! Hiszen olyan ügyeket is kiraktak a zöld asztalra, amelyek tárgyalása nolens-volens gondolkozást is igényel. Már pedig telivér városatyától igazán nem kivánható, hogy rekkenő melegben, a nyári szünidő küszöbén még ilyenekre is ráadja a fejét.

Mindjárt a gyülés elején kitört egy kis parázs vihar amiatt, hogy a városi vámról szóló szabályrendeletre és vámtarifára vonatkozó borzalmasan terjedelmes tanácsi előterjesztést miért nem küldték meg korábban a bizottsági tagoknak. Csak a gyülés előtt való napon kapták kézhez s igy édes-kevés idejük volt e fontos ügy tanulmányozására. Mikor aztán a polgármester föltette a kérdést, hogy az előterjesztést

en bloc elfogadják-e, csak fokozódott a vihar. Hanem a polgármester erősen tartotta magát s végre is ő győzött. Az elégedetleneknek be kellett érni annak a hangoztatásával, hogy majd megfelebbezik a dolgot.

Majd egy kis helyiérdekü harc indult meg a kőbányaiak részéről, amelyben azonban csufos vereséget szenvedtek. Abból az ötletből, hogy a főváros a sertésvágóhidat bőviteni akarja, szerencsét próbált a X. kerület. *Földváry* Imre volt előharcosa a lokális érdekharcnak.

— Minek bántani azt a szép, uj vágóhidat s még hozzá ujabb 700 ezer koronát fektetni bele? Inkább forditsák ezt a pénzt olyan fiók-sertésvágóhid fölépitésére, amely az export céljait fogja szolgálni. Az természetes, hogy ez uj vágóhid számára csak egy alkalmas városrész van s ez kőbánya, amelynek disznóügyekre vonatkozó fényes multját vakmerőség volna tagadásba venni!

Hanem ez a nagystilu érvelés nem sokat használt a kőbányaiaknak. Egyszerüen megbuktak. Vigasztalásul szolgálhat azonban a hentes bránzsnak, hogy a közgyülésen a mészárosok is szenvedtek egy kis vereséget, pedig a fő fő mészáros, *Schubert* Sándor volt a szószólójuk. A mészáros ipartestület ama kivánságáról volt szó, hogy a szarvasmarha vásáron szüntesse meg a főváros az állatoknak darával való etetését. Hiába volt Schubert erélyes felszólalása a mészárosok kérelmét a küzgyülés is elutasitotta.

A tanácsnak különben szerencséje volt előterjesztéseivel csekély módositással valamennyi keresztül ment. A vámtarifa kérdésénél még tölbet is kapott a tanács, mint a mit kért, amennyiben az egyik tételnél még föl is emelte a közgyülés a vámot.

Választás is volt. A megüresedett VI. osztályu tanácsjegyzői állást dr, *Buzáth* János fogalmazóval töltötték be. Beválasztották továbbá a biráló választmányba: *Novák* Sándort, a közlekedésügyi bizottságba: *Végh* Jánost s a katonaügyi bizottságba: *Krammer* Károlyt, *Svarcz* Lajost és *Hebentanz* Nándort.

A napirendre tüzött tárgyak közül csak az uj tandijszabályzat provokált még vitát. Még mindig akadtak felszólalások az ellen, hogy egyik-másik iskolában felemeltessék a tandij, de eredményük nem volt. *Bárczy* István dr. tanácsnok meggyőzte a közgyülést, hogy az előterjesztés méltányos s nem jelent ujabb adót. A tanerők nagy fizetésével járó terhek indokolttá teszik, hogy a város érdekei is, kellően megvédelmeztessenek. A közgyülés aztán egész terjedelmében változatlanul elfogadta az előterjesztést.

A szünidő előtt ez lett volna az utolsó közgyülés. Minthogy azonban a rengeteg sok tárgy nem volt elintézhető, a városatyáknak még egyszer ki kellett magukat ragadniok nyaralásuk kellemetességeiből. Julius 2-án, szerdán, még egy utolsó közgyülés volt kor is, a záró számadás s a kórházak ügyét, mint legfontosabb tárgyat vitatták meg. A budai gázgyár épitéséről csak az őszszel tanácskoznak.

A főváros közegészsége.

Schermann dr. tiszti főorvos most adta ki jelentését a székesfőváros május havi közegészségi állapotáról. Eszerint a székesfőváros közegészségi állapota, viszonyitva a mult havihoz nem változott, mert bár a fertőző kórok (nevezetesen a kanyaró), emelkedést mutatnak, (+307), a halálozási számban változás alig konstatálható (+8).

A légzőszervek hurutos, lobos s gümős bántalmai a következő halálozást tüntetik fel: Meghalt gümőkórban 279 (mult hó 259), tüdő-lobban 283 (mult hó 279), hörghurutb n 41 (mult hó 40), egyéb légző-szervi bajokban 77 (mult hó 40), összesen 680, az összes halálozások 50 8 százaléka.

A heveny-fertőző kórok közül emelkedett a kanyaró (+159), a roncsoló-to oklob (+57), a vörheny (+54), a többi heveny-fertőző kórok számbavehető változást nem mutatnak.

Himlőeset e hó folyamán sem fordult elő.

Élve született e hóban 2000; meghalt — katonák nélkül, az utról jött s itt elhalt 132 egyén levonásával — 1338; igy a születések 662-el multák felül a halálozásokat.

A lefolyt utolsó öt év 5 első havában a születési és halálozási esetek egymáshoz a következőleg viszonylanak:

1898.	évben	élve született	9757	meghalt	5380
1899.	„	„ „	10150	„	6612
1900.	„	„ „	10421	„	6330
1901.	„	„ „	9793	„	5871
1902.	„	„ „	10269	„	5899

egyén.

A kötelezőleg fennálló bejelentések szerint a heveny-ragályos kórok betegedési esetei a következő számmal fordultak elő.

Vérhas	2
Hasi hagymáz	9
Bárányhimlő	98
Vörheny	183
Kanyaró	1605
Roncsoló toroklob és torokgyik	145
Szamárhurut	123
Gyermekágyi láz	2
Orbáncz	66
Trachoma	21
Járványos fültőmirigy-lob	30
Összesen	2284

Ezen bejelentett ragályos kórnemek tekintetében 51 esetben történt felülvizsgálat, illetve ellenőriztetett a ker. tiszti orvosok tényekedése, a tiszti főorvosi hivatal részéről.

Május hóban a székesfőváros összes nyilvános és magánkórházaiban, valamint gyógyintézeteiben gyógykezeltetett 9700 fekvő- és 11.212 járó beteg, összesen 20.912, vagyis 983-al kevesebb, mint az elmult hóban.

A ker. orvosok által gyógykezeltetett 840 fekvő- és 1600 járóbeteg, összesen 2440; kórházba küldetett 67 egyén.

Előfordult kezelések alatt: hasi hagymáz 4, vérhas 2, bárányhimlő 31, vörheny 30, kanyaró 260, roncsoló toroklob és torokgyik 11, szamárhurut 37, influenza 3, gyermekágyi láz 2, orbáncz 31, trachoma 7, járványos fültőmirigy-gyuladás 11, gyomor-bélhurut 96, tüdővész 110, tüdőgyulladás 42, váltóláz 6, buja-

kór 26, rüh 5, hörghurut 310, csúz 32, mérgezés 4, sérülések 17.

Sürgős esetben más kerületben lakó szegény beteghez 24-szer hivattak.

Május hóban a lipótmezei állami elmegyógyintézetben 1177, az angyalföldi állami elmegyógyintézetben 402, az irgalmasoknál — a megfigyelő-osztályban 210, a dr. Schwarczer-féle elme- és ideggyógyintézetben 186 elmebeteg ápoltatott.

A székesfővárosi „Erzsébet"-szegényházban 780 egyén közül beteg volt 585 (elme- és eskóros 214), a székesfővárosi „Josephinum"-fiárvaházban 111 növendék közül 6 volt beteg; a „Klotild"-szeretetházban 64 növendék közül nem volt beteg, az „Elisabethium" leányárvaházban 109 növendék közül 5 volt beteg, a „Mayer" fiuárvaház 81 növendéke közül 4 volt beteg, a protestáns leányárvaházban 102 növendék közül nem beteg.

A hajléktalanok menhelye egyletének négy menházában május havában szállást kapott: 22.143 férfi, 1610 nő és 83 gyermek, összesen 23.836 személy.

A lelencz és dajkaságba adott gyermekekre nézve:

1. A budapesti első gyermek-menhelyben május hóban felvétetett összesen 94 gyermek. A székesfővárosi hatóságok által elhelyeztetett 88, ezek között lelencz nem volt 1.

Május hóban ápoltatott összesen 1814 gyermek, ezek közül a hatóságok által elhelyeztetett 373, elvitetett 71, elhalt 14.

Halálokok voltak: veleszületett gyengeség 3, agyhártyalob 3, tüdőlob 4, tüdővész 3, bujakór 1.

Megbetegedés előfordult az intézetben ápolt gyermekek közt 15, a székesfővárosban levők közt 135.

Az 1844 gyermek közül az intézetben ápoltatott 33, a székesfővárosban dajkáknál 549, az István telki intézetben 71, vidéken 1191.

2. A „Fehérkereszt" országos lelenczház egyesület központi intézetében május havában ápoltatott:

gyermekágyas	332
elbocsáttatott	280
felvétetett anya nélküli gyermek	160
elbocsáttatott	152

Meghalt 9 gyermek:

veleszületett gyengeségben	3
„ bujakorban	1
bélhurut	2
tüdőgümőkór	2
ránggörcs	1
összesen	9

3. A székesfőváros összes kerületeiben volt 1030 csecsemő, lelencz és árva; kerületek szerint a következőleg oszlanak fel:

I. kerületben	150
II. „	70
III. „	98
IV. „	4
V. kerületben	70
VI. „	110
VII. „	155
VIII. „	225
IX. „	98
X. „	70
Összesen	1030

A gyermektartók valamennyien el voltak látva hatósági engedélylyel.

4. Szaporodás volt e hóban:

I. kerületben	1
III. „	1
VI. „	1
VII. „	1
VIII. „	1
IX. „	12
X. „	2
Összesen	19

5. Csökkenés volt e hóban:

II. kerületben	2
IV. „	1
V. „	5
Összesen	8

A csökkenés okai: szülők által való visszavétel.

Beteg volt e hóban:

I. ker.	7	meggy.	5	gyógykezeltetik	2	megh.	—
II. „	6	„	4	„	2	„	—
III. „	3	„	3	„	—	„	—
V. „	6	„	6	„	—	„	—
VI. „	9	„	5	„	3	„	1
VII. „	12	„	9	„	2	„	1
VIII. „	17	„	12	„	4	„	1
IX. „	9	„	7	„	1	„	1
X. „	6	„	4	„	2	„	—
Összesen	75	meggy.	55	gyógykezeltetik	16	megh.	4

Halálokok voltak: ránggörcs 2, tüdővész 1, tüdőlob 1.

A kerületi tiszti orvosok által a lefolyt hóban kiállittatott orvosi bizonyitvány 265, látlelet 5.

Elmebeteg előfordult 24; ezek közül a megfigyelési osztályra küldetett 13, tébolydai elhelyezést nyert 11.

Elintéztetett a tiszti orvosok által összesen 2317 hivatalos ügydarab.

Vizsgáltatott továbbá:

piac	39
kávéház és tejcsarnok	140
vendéglő	110
korcsma	160
pálinkamérés	141
mészárszék	139
hentes	210
bolt	641
pékmühely	72
nyilvános iskola	27
magán iskola	4
kisdedóvó és gyermekkert	37
bölcsőde	2
gyár	67
ecetgyár	3
fürdő	2
magánkórház s magángyógyintézet, orvosi rendelő intézet s szülőház	5
indóház	2
kaszárnya	—
szinház	—
szálloda	15
menhely	11
ipartelep	37
raktár	71
mühely	110
borbély-mühely	71
fogtechnikus mühely	6

népkonyha	11
leves és teaosztó intézet	4
szükséglakás	16
jégtermelési telep	2
jégtermelési hely	7

I ső foku egészségrendőri elintézés alá került uj és toldalék épület összesen 46.

Ezek közül a lakhatási, illetve használhatási engedély megadatott 30 esetben, csak részben 14, megtagadtatott 2 esetben.

II-od foku határozat érkezett 11, a lakhatási, illetve kasználhatási engedély megadatott 7 esetben, csak részben 3, megtagadtatott 1 esetben.

III-ad foku határozat érkezett 2. Megadatott a lakhatási, illetve használhatási engedély 1 esetben, s megtagadtatott 1 esetben.

Ugyancsak vizsgáltatott :

lakás	570	kifogásoltatott	90	betiltatott	10
pincelakás	110	„	16	„	9
zsufoltlakás	47	„	9	„	3
istálló	96	„	17	„	4
kut	11	kifogásolt.	2	kijavitt.	8	betilt.	—
árnyékszék	96	„	8	„	3	„	3
pöcegödör	51	„	6	„	4	„	1
háziesatorna	50	„	6	„	3	„	1
utcai	8	„	1	„	1	„	—

Elkoboztatott vizsgálatok alkalmával : tej 200 lit, tejfel 6 liter, vaj 13 kg., hus 110 kg., hentesáru 75 kg, szalámi 4 kg, vadhus 50 kg., baromfi 80 drb., gyümölcs 70 kosár, süteményfélék 10 kg., zöldség 10 kosár, tojás 300 drb.

Megvizsgáltatott gyógyszertár a kerületekben összesen 9 és pedig : a IV. ker. 1, az V. ker. 1. a VI. ker. 2, a VII. ker. 2, VIII. ker. 2, a IX. ker. 1, a X. ker. — ; droguista üzlet a IV. ker. 1, V. ker. 1, a VI. ker. 1, a VII. ker. 2, összesen 7.

Mesterséges és természetes ásványvizek töltése és kezelése ellenőriztetett 10 esetben.

Sertésölő-telepeken müködő személyzet egészségi állapota ellenőriztetett 90 esetben, kifogásoltatott 15 esetben.

Jég tisztasága ellenőriztetett 7 esetben, kifogásoltatott 2 esetben.

Folyó és állóvizek vizsgáltattak 5 esetben, kifogásolás történt 2 esetben.

Élelmi és élvezeti cikkek, tápszerek és italok vizsgáltattak :

vendéglőben és korcsmában	300	esetben
kávéházban	110	„
piacokon) vásártereken)	290	„
vásárcsarnokokban) tejcsarnokokban) utakon)	10	„
utcákon) tereken)	96	„

Főzőedények vizsgáltattak :

vendéglőben és korcsmában	300	„
kávéházban	110	„
piacokon) vásártereken)	290	„
vásárcsarnokokban) tejcsarnokokban) utakon)	10	„
utcákon) tereken)	96	esetben

Hét éven aluli gyermekeknél a gyógykezelés elmaradt 9 esetben és pedig : hirtelen halál miatt 3 esetben, hanyagság miatt 6 esetben.

Beoltatott a föv. himlőnyirk-termelő intézetben termelt anyaggal fiu 46, leány 30, összesen 76 ; ujra oltatott fiu 8 leány 4, összesen 12.

Ebmarás előfordult 2, veszettségre gyanus 1.

A köztisztaság : kielégitő volt.

A vizvezetéki viz vegyészeti s bakteriologiai szempontból kifogástalan volt.

A nagyméltóságu magy. kir. belügyminiszter urnak a szódaviz-gyárak vizsgálata tárgyában 1894. évi 110161. sz. a. kelt körrendelete értelmében a kerületi tiszti orvosok a székesfőváros területén megvizsgáltak összesen 16 szódaviz-gyárat és pedig :

az I. ker. 1, a II. ker. 1, a III. ker. 1, az V. ker 1, a VI. ker. 2, a VII. ker. 2, a IX. ker. 4, a X. ker. 1.

Ezek rendben találtattak.

A székesfővárosi vegyészeti és tápszervizsgáló intézet által 708 esetben tétetett vizsgálat, még pedig: a vásárcsarnokból 53, az előljáróságoktól 568 és egyéb föv. hivatalokból 87 esetben.

A „Budapesti önkéntes mentő egyesület“ az elmult hóban 50 elmebeteget szállitott és pedig :

a hatóság megkeresésére	22 beteget
a kórházak „	11 „
a rendőrség megkeresésére	12 beteget
magánfél „	5 „

Ezen 50 elmebeteg közül szállittatott :

a megfigyelő osztályra	18 beteg
a lipótmegyei állami elmegyógyintézetbe	25 „
az angyalföldi „ „	5 „
magángyógyintézetbe, egyéb helyre	1 „
a szegényházba	1 „

Öngyilkosság volt e hóban 19 és pedig : önlövés 12, önakasztás 3, önmérgezés 2, egyéb 2.

A Dunából 3 hulla fogatott ki.

Hullakiásatás 5 esetben történt.

Hullaszállitásra engedély adotott 9 esetben.

A kerületi szülésznők e hóban 36 szegény szülőnél segitkeztek : rendellenes szülés volt 4, ezekhez 3 esetben hivatott orvos ; halva született 7, kiknél az élesztés 3 esetben kisérteltetett meg, de eredménytelenül.

A székesfővárosi központi fertőtlenitő intézet részéről e hóban a következő fertőtlenitések végeztettek :

Vérhas	—	esetben
Hagymáz	11	„
Álhimlő	1	„
Bárányhimlő	1	„
Vörheny	131	„
Kanyaró	18	„
Roncsoló toroklob és torokgyik	98	„
Gyermekagyi láz	—	„
Orbáncz	2	„
Rühkór	—	esetben
Tüdővész	11	„
Lépfene	2	„
Takonykor	2	„
Kérdéses	—	„
Összesen . .	277	esetben.

Egyéni fertőtlenités alatt volt 499 személy.

Gőzzel fertőtlenittetett összesen 13.448 drb tárgy

A központi fertőtlenitő intézet e hóban 182 fertőző beteg-szállitást végzet.

Az állategészségügy nem volt kedvezőtlen, a mennyiben fertőző állati megbetegedések járványosan a székesfőváros területén egy kerületben sem jelentkeztek.

Megsemmisittetett a gyepmesteri telepén ló 61 drb, szarmasmarha 20 d b, kóbor eb 279, drb, sertés 6 drb.

Befogatott továbbá a gyepmester által 279 kóbor eb, ezek közül védjegygyel el volt látva 24, visszaadatott 18 védjegyes eb.

A kövágóhidon levágatott összesen 31.481 drb állat, ezek között 9282 darab nagyszarvasmarha és 19.464 darab borju. 2735 drb birka, bárány és kecske, 19.974 drb sertés és 54 drb malacz.

Kényszervágás 46 esetben történt, 43 drb husa élvezhetőnek találtatott.

Megsemmisittetett a közvágóhidon 12 darab nagymarha. 2 drb borju, 119 drb sertés, 3436 tüdő, 1358 drb máj, 129 drb vese, 148 drb lép, 57 drb sziv, 37 drb félfej, 6 drb állkapocs, 4 drb nyelv, 27 drb bárzsing, 3 drb szegyváz, 21 drb gyomor 90 drb bél, 10 drb méh, 16 drb tőgy, 7 drb lábvég, 967 drb vehem és 144 kg. vegyeshus.

Megsemmisittetett a székesfőváros vásárcsarnokaiban: 147 kg. marhahus, 362 5 kg. borjuhus, 64 25 kg. bárány- és birkahus, 249 kg. sertéshus, 1·5 kg. borjumáj, 8 kg. füstölthus, 2.52 kg. kolbász 1 20 kg. vöröskolbász, 424·5 kg. zsiger, 374 drb baromfi, 1 5 kg. libamáj, 0 3 kg. ludzsir, 128·87 kg. hal, 1816 drb édesvizi rák, 1 drb vadszárnyas, 5 kg. vadhus, 106 liter tejfel, 4·39 kg. vaj, 122 kg. tehén- és liptói-turó, 1201 drb tojás, 2391·5 kg. zöldség, 291·86 kg. gomba, 25 kg. savanyitott ugorka, 5 kg. paradicsom, 1254·15 kg. gyümölcs, 4·5 kg. különféle.

Megsemmisittetett továbbá a k rületekbon: 30 kg. marhahus, 76·5 kg. sertéshus, 17 kg. hal, 20·5 kg. hentesáru, 53 drb baromfi, 537 drb romlott tojás, 236 liter hamisitott tej, 34·5 liter hamisitott tejfel, 6 25 kg. vaj, 5 kg. süteményfélék, 105 kg. romlott zöltség, 104 drb romlott ugorka, 91 kg. gomba, 6 kg. éretlen gyümölcs, 80·5 kg. romlott gyümölcs, 6 liter bor, 3 liter sör.

Okleveleiket e hóban bemutatták: dr. Füredi Sándor, dr. Steinberger Sarolta, dr Ladányi József, dr. Fischer Dezső és dr. Hazai Sámuel egyetemes orvosdoktorok; és 5 szülésznő.

A tiszti főorvosi hivatal által megvizsgáltatott: törvényhatósági alkalmázott 29, állami 2.

Felülvizsgálát volt az I. ker. 2, II. ker. 4, III. ker. 2, IV. ker. 1, V. ker. 3, VI. ker. 11, VII. ker. 11, VIII. ker. 12, IX. ker. 6, X. ker. 2, összesen 15

Szakvélemény 18 esetben adatott.

Helyszini szemle volt 4.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 751·177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmult héten élve született 394 gyermek, meghalt 240 egyén, a születések tehát 154-el mulják felül a halálos zásokat. Az élveszülöttek közt volt 296 törvényes, 98 törvénytelen; nemre nézve 209 fiu, 185 leány. Halvas ületett 13 gyermek, köztük 9 törvényes, 4 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra: 26·7

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 16·3 az egy éven felüli lakosságnál: 14·3, az öt éven felüli lakosságnál: 11·8

A halottak közt volt 121 fi-, 119 nőnemü.

Az év eddigi 25 hetében élve született összesen 1162 gyermek, meghalt összesen 7463 egyén, a születések többlete tehát 4158; a mult év megfelelő időszakában született 11355, meghalt 7401, a születések többlete volt tehát 3954.

Az élveszülöttek közt volt 253 róm. kath., 7 görög kath 1 görög keleti, 21 ágost evang, 32 helvét, 1 unitárius, 77 izraelita, 3 egyéb. Összesen 394. Halvaszületett összesen 13.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1190 beteget, szaporodás 342, csökkenés 355, maradt a mult hét végén 1177. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 133 beteget, szaporodás 47, csökkenés 43, maradt a mult hét végén 137. A Szt. István-kórházban ápoltak a mult hét végén 698 beteget, szaporodás 308, csökken 327, maradt e hét végén 679. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 839 beteget, szaporodás 196, csökkenés 226, maradt e hét végén 809. Összesen ápoltak a mult hét végén 2860 beteget, szaporodás 893, csökkenés 951, maradt e hét végén 2802.

Hirek a városházáról.

Wanderbilt s Budapest főváros. A nemzetközi kertészeti kiállitáson, a mely legutóbb Budapesten rendeztetett, általános feltünést keltett a főváros négy azalea indiká-ja. Szépségre nézve párját ritkitja a maga nemében ez a négy virágbokor s igy nem csoda, hogy messze földre is eljutott a hirük. *Wanderbilt* a hires amerikai milliomos, aki szenvedélyes gyüjtője mindennek, ami ritka és szép, szintén hallott a négy azáleáról s most szeretné azokat megszerezni. Londoni ügyvivője utján levélben fölkérte Budapest székesfővárost, hogy adja el neki az azáléa bokrokat, amelyért nagy árt hajlandó fizetni. A tanács azonban nem gseftel, amiért is Ilzemann főkertész megbizást kapott, értesitse *Wanderbiltéket*, hogy az azáléák nem eladók.

A főváros mérnökei külföldön. *Halmos* János polgármester külföldi tanulmányutra küldte *Darvassy* Károlyt, *Bőhm* Ágoston és *Szabó* Gyula fővárosi mérnököket. A két elsőnek a csatornaépitkezés, Szabónak pedig az iskolaépités képezte tanulmánya tárgyát. Három hétig voltak oda a kiküldöttek, mely idő alatt bejárták *Drezda*, *Berlin*, *Köln*, *Hamburg*, *Frankfurt és München* városokat. Tanulmányutjokról mostanában tértek vissza s nyomban jelentést tettek tapasztalásaikról. Különösen az alagutszerü csatornázás körül szereztek értékes ismereteket amaz óriási munkálatok körül, melyek most folynak Hamburgban. Budapesten a főgyüjtőcsatorna épitése is alagutszerüen védőpajzs segitségével történik, s igy mérnökeink most szerzett tapasztalásai gyümölcsözőleg lesznek majd értékesithetők.

A kertészeti kiállitás jövedelme. Számos kiállitást rendezett már az országos magyar kertészeti egyesület, de anyagi haszna egyikből sem volt csak dificitje. Annál feltünőbb s örvendetesebb az a fényes eredmény, melylyel a legutóbbi internácionális kerté-

szeti kiállitás dicsekedhetik. Eltekintve a rendkivüli erkölcsi sikertől, az anyagi is szokatlanul nagy volt, amennyiben az összes költségek levonása után 13400 korona tiszta jövedelem maradt, mely összeg a kertészeti egyesület vagyonát fogja gyarapitani.

Ivóviz munkásoknak. *Létay* Gusztáv nyugalmazott miniszteri tanácsos a budapesti munkaközvetitő intézet igazgatója arra kérte volt a tanácsot, hogy az intézet előtt állandóan tanyázó munkát keresők számára gondoskodjék ivóvizről. Nap-nap után 3—400 ember csoportosul az intézet épülete előtt, akik reggeltől estig el sem mozdulnak onnét, nehogy elszalaszszák az esetleg kinálkozó munkát. Ez a sok ember ott eszik az utcán s igy természetesen meg is szomjazik. Eleinte az intézet termeiben levő vizcsapokat bocsátotta rendelkezésükre az igazgató, hanem az tarthatatlan állapot volt. Mindig akadt néhány roszindulatu munkás, aki szándékosan nyitva hagyta a csapokat, miáltal néha a termek padlóját egészen elárasztotta a viz. Igy hát végre is el kellett a csapokat zárni. A szegény munkakeresők tömegét azonban mégsem akarta az igazgató a szomjuzásnak kitenni, miért is a tanács segitségét kérte ki. A tanács belátván a kérelem méltányos voltát, elrendelte, hogy a Salétrom-utcában az intézet előtt vizvezetéki kut állittassék föl, amely állandóan a munkások rendelkezésére álljon. Ezt a helyes intézkedést helybenhagyta most a fővárosi közmunkák tanácsa is.

Panamázó munkások. *Molnár István és Szalay Ferenc* kövező munkások terjedelmes feljelentést tettek a polgármesternél, melyben a közmunkák körül elkövetett bünös üzelmekről rántják le a leplet. Egy fővárosi vállalkozó cég két pallérját vádolják a följelentők. Amikor a budai rakpartnak Lánchid és Margithid közötti szakaszát kerámiai téglával burkolták, a R..... cég pallérja és előmunkása éjszaka idején rengeteg sok kavicsot ásott ki a Dunából. Ezt az anyagot használták föl aztán a burkolat betonalapja elkészitésénél. Ilyenformán a főváros a magáéból adta a kavicsanyagot s mégis meg kellett azt fizetnie. A följelentők még azt a vádat is hangoztatják, hogy a bünös manipulációban egy rendőr is segédkezett, aki minden éjjel egy forintot kapott, hogy a kavicsozás fölött szemet hunyjon. A Rudolf-rakparton hasonló gazdálkodás ment végbe. Szamos más esetet is sorol föl a feljelentés, amelyekben a fővárosi mérnökök kijátszásával a munkások megkárositották a fővárost. A vádakból kijut a vállalkozóknak is. A följelentők elmondják, hogy a vállalkozók állandóan szövetségben vannak a fővárosi árlejtéseknél követendő magatartásukra nézve. Aki elnyeri a munkát, az nagyobb összeget fizet a szövetkezet pénztárába, mely összeg aztán ama vállalkozók között osztatik szét, akik tartózkodók voltak az árlejtésnél. A mult évben 6000 koronát kapott ily módon egy kövezőmester. A polgármester kiadta a följelentést a mérnöki hivatalnak, hogy az tartson a dologban vizsgálatot.

A belügyminiszter s az omnibuszok. *Széll Kálmán* belügyminiszter ismert leiratára, melyet az omnibusztársaság városligeti végállomásának máshova leendő helyezése dolgában a polgármesterhez intézett, hamarosan megtörtént a szükséges intézkedés. A végállomás ellen az a főkifogása a miniszternek, hogy miután nem lehet rendesen tisztogatni, állandóan nagy büz van körülötte. Ezen a bajon rövid időn segitve lesz anélkül, hogy máshova kellene helyezni az állomást. A kocsik részére készitett aszfaltburkolatot kiszélesitik s 30—40 méterrel meghosszabbitják. Ellátják továbbá az öblitéshez szükséges vizcsappal s viznyelővel s ezzel rendben lesz a dolog. A polgármester fölhivta a tanácsot, hogy a munkálatok sürgős keresztülvitelére tegye meg a szükséges lépéseket.

Zavart okozó rendőrség. A Vörösmarty-utca s az Andrássy-ut sarkán levő bérkocsi állomás miatt nagy a panasz az ottani környék lakói részéről. Tiz-tizenkét kocsira van az állomás berendezve, mégis 25-nél több állomásozik o t rendesen s az egész utca levegőjét megfertőzi a bűz, mely az állomásról szétterjed. Panaszt tettek az ellen a tanácsnál, amikor is kiderült, hogy ezt a türhetetlen állapotot a rendőrség teremtette, amely nem törődve azzal, hogy az állomáson csak 12 kocsi számára van tisztán tartható aszfaltozott hely, még tiz kocsit rendelt ki oda. Igy aztán nem lehet rendet tartani s a főváros hiába buzgólkodik a közegészség föntartása érdekében, ha éppen a rend hivatott őre csinál folytonosan galibát.

A Lehel-tér rendezése. Végre-valahára nyélbe üttetett a Lehel-piactér rendezésének ügye is, amely immár abba a stádiumba jutott, hogy a munkálatok megkezdhetők lesznek. A belügyminiszter ugyanis most hagyta jóvá a rendezésre vonatkozó közgyülési határozatot, illetve a költségvetést.

Uj ut a Gellérthegyre. A gellérthegyi vizmedence épitésével megbizott vállalkozó arra kért engedelmet a tanácstól, hogy a kelenhegyi utról a vizmedence keleti határáig kocsi utat épithessen, a melyre az épitési anyag felszállitása céljából feltétlenül szüksége van. Minthogy azonban azt az utat a főváros is használni fogja, kéri a tanácsot, hogy az utépitési költségekhez járuljon hozzá. A vizvezetéki igazgatóság pártoló javaslata alapján a tanács helyt adott a kérelemnek s kimondta, hogy az épitendő ut költségeinek egy részét a főváros viseli.

A trachomás katonák érdekében. Hónapok óta egyre erősebben dühöng a Nádasdy kaszárnya legénysége között az egyiptomi szembetegség s ez a makacs nyavalya a sok mindenféle óvintézkedés mellett sem akar elmulni a szegény katonákról. Ennek okát az orvosok első sorban a finom homokporban látják, melylyel a kaszárnya ki nem kövezett rendezetlen környékén állandóan tele van a lépcső. A hadtestparancsnokság kérésére a tanács egy idő óta sürün locsoltatja a kaszárnya mellett az utakat, de ez sem bizonyult elégnek a szállongó por megszüntetésére. A kaszárnya előtt huzódó Haller-utca nincs egész szélességében kikövezve s igy a kocsiforgalom a burkolat nélküli poros részen is állandó, a honnét minden kocsi nyomában hatalmas porfelhő kél. A hadtestparancsnokság ez okból arra kéri most a tanácsot, hogy cölöpök alkalmazásával zárja el a Haller-utca közvetlen részét a kocsiforgalom elől, amelynek lebonyolitására egyelőre elég lesz az utcának közel hat méter széles burkolt oldala is. A tanács sürgős intézkedés céljából közölte e kérelmet a mérnöki hivatallal.

Akadályok a farkasréti vasut épitésénél. A Farkasréti temetőhöz vezető vasut második szakaszának épitése elakadt volt, mert a minisztérium még nem hagyta jóvá a terveket. A főváros mérnöki hivatala azonban talált módot arra, hogy addig is, mig a miniszteri jóváhagyás leérkezik, a vasut földmunkái tovább folyhassanak. A másik s lényegesebb akadály az, hogy a vasuthoz szükséges alkotás utcai terület még nem volt átadható a vasuttársulatnak, mert a körvasuti sinek tulajdonjoga vitássá vált.

Biróilag rehabilitált vizóra. Glasner Miksa fővárosi pékmesternek esztendők óta pörösködése van a fővárossal, a király-utczai házában, illetve mühelyében felállitott vizórák miatt. Ama indokolással, hogy a vizmérő órája hamisan mutat, arra kérte volt a tanácsot, hogy még egy vizórát állitson fel, amely ellenőrizze a gyanuba vett mérőszerkezet müködését. A tanács és a közgyülés elutasitotta Glasnert e kivánságával, mert a főváros kiküldött szakközegének jelentése szerint a vizmérő funkcionálása mindig kifogástalan volt. A belügyminiszter azonban elrendelte a második, vagyis az ellenőrző óra felállitását is, a mi meg is történt. Nemsokára aztán Glasner kijelentette, hogy ez a második óra is hamis ama megokolással, hogy a főváros által felállitott valamennyi vizmérő óra megbizhatatlan, pört inditott a főváros ellen s követelte esztendőkre visszamenőleg viztulfogyasztásért fizetett dijjainak a megtérítését. Meg is indult a birói eljárás, de ugyancsak rosszul végződött Glasnerre nézve. A törvényszék 3 szakértőt küldött ki a gyanuba vett vizórák megvizsgálására és pedig egyet a maga, egyet a főváros s egyet Glasner részéről. A szakértő bizottság aztán konstatálta, hogy a vizmérő órák hüen, kifogás nélkül funkcionálnak s hogy a felperes panasza teljesen alaptalan volt. A nagymértékü tulfogyasztást nem a vizóra hamis volta, hanem Glasner üzleti személyzetének vizzel való pazar bánásmódja idézte elő. Mindezek alapján a biróság Glasnert keresetével elutasitotta s elmarasztalta a körülbelül 3000 koronát meghaladó eljárási költségek megfizetésére.

Közveszélyes vizmüvek. A déli vaspályatársaság budai állomás telepénél vizzel való ellátása céljából a Dunától kezdve vizmüvet épitett, melyet nemrég vizsgált felül a folyammérnöki hivatal. Most arról értesiti a főváros tanácsát a folyammérnökség, hogy ez a vizmü nincs összhangzásban az árvizvédelem érdekében létesitett védmüvekkel. A Margit-rakparton levő szürőket, ugyanis alkalmas arra, hogy a Duna vizszinének emelkedése esetében árvizet támaszszon, mert a Dunától a szürőkutba torkoló cső nincs ellátva felülről kezelhető elzáró készülékkel. A folyammérnökség kéri tehát a tanácsot, hogy e fontos hiány pótlása iránt haladéktalanul intézkedjék.

Az elöljáróságok müszaki szolgálata. A harmincas bizottság javaslatot tett a főváros tanácsának, hogy a kerületi elöljáróságok müszaki szolgálata módosittassék, mert a mostani müszaki szolgálat által nem látja kielégitve a munkamegosztás s a célszerüség követelményeit. Szükségesnek látja első sorban a harmincas bizottság, hogy az évről évre ismétlődő közmunkák végrehajtása dolgában ne a központi mérnöki hivatal intézkedjék, hanem azok utaltassanak át a kerületi mérnökség hatáskörébe. Az épitési tervek az épitési engedély kiadása után eredetben vagy másolatban az épitési rendtartás végrehajtása céljából az elöljáróságoknak adassanak ki s őrizetökre bizassanak. A tanács foglalkozván a javaslattal — kimondotta, hogy ezt az utóbbi módositást teljesen indokolatlanul s célravezetőnek nem látja s ez okból nem tartja szükségesnek azzal tovább is foglalkozni. A javaslat első pontját illetőleg szükséges lépések megtételével a tanács megbizta a II. ügyosztályt.

A régi vámárok. A X. kerületi elöljáróság előterjesztést tett a tanácsnak, hogy a régi vámhatárvonalat jelző árkot, mely a Hungária-uton a honvédlovassági kaszárnyától a Simor-utcáig s a Salgótarjáni-uttól a pékliget felé huzódik, temettesse be. A vámvonal kiterjesztése folytán ez árokra már szükség nincsen s miután közegészségi szempontból káros is, a tanács el is rendelte a betemetését.

A ferencvárosi uj kereskedelmi iskola. A soroksári- és Kinizsy-utca sarkán uj felsőbb kereskedelmi iskolát épit a főváros. A mérnöki hivatal már egy izben elkészitette ez iskola terveit s költségvetését, melyet azonban a tanács nem talált elfogadhatónak s utasitotta a mérnöki hivatalt, hogy a költségösszegredukálása mellett uj tervezetet csináljon. Most elkészült már ez a terv is. E szerint az épület két emeletes lesz s a költségek megszoritása dacára is lesz benne hely az összes előirt tantermek részére. A tulajdonképeni épitkezési költség 280.000 korona födözetet igényel, mig a tutorozás s egyéb berendezés 30 ezer koronába kerül. Az iskola tornatermét s szertárát olyképen épitik, hogy még két emelet lesz fölébe huzható.

A dunabogdányi trachit. Dunabogdány község község képviselő testülete tudvalevőleg panaszkodott a belügyminiszternél, hogy a főváros nem vesz többé a község bányájából trachitkövet. A bogdányiak eme szemrehányása igaztalan. Amikor a fővárosnak szüksége volt trachitkőre, mindig kijutott a megrendelésből a bogdányi bányának is. Az utóbbi időben egyáltalán nem használja a főváros ezt a kőnemet, mert nem egészen megfelelő s igy nem lévén rá szüksége, nem vesz trachitot se a bogdányiaktól, se mástól. Egyébként pedig a kőszállitás most árlejtés utján történik. Majd ha trachitszállitásra kiiratik a licitáció, vegyenek részt abban a bogdányiak is.

Nyomorgó elöljáróság. Keserves hangu előterjesztést tett legutóbb a tanácsnak a VII. kerületi elöljáróság. Amióta a főváros átvette az államtól a Kassa-Zborói utnak Budapestet illető részét, ezt a VII. kerületi elöljáróság gondozta, anélkül, hogy erre hitelösszege lett volna. A gondozás költségeit rendszerint elvonta a kerület többi utjainak jókarban tartására szánt összegből, minek következtében most abba a helyzetbe került, hogy képtelen továbbra is járni ezt a financiális kötéltáncot. Bejelentette tehát a tanácsnak, hogy minél hamarább engedélyezzen pót-hitelt a Kassa-Zborói utrész föntartására, mert különben az utvonal elpusztul. Hogy ez esetben a fővárosnak kellemetlenségei támadnának a kormánynyal az természetesen előre látható.

Irányi Dániel szobra. Halmos polgármestert nemrégiben arra kérte az Irányi szoborbizottság nevében Neményi Ambrus dr. országos képviselő, hogy az elhunyt kiváló férfiu mellszobra részére jelöljön ki helyet a főváros valamely kiválóbb pontján. A polgármester utasitotta erre Heuffel Adolf középitészeti igazgatót, hogy a szoborbizottság tagjaival tartson e tárgyban értekezletet, amelyen iparkodjék létre hozni megállapodást a szobor helyét illetőleg. Az értekezlet meg is tartatott, de megegyezés nem jött létre, mert a bizottság tagjai még maguk sincsenek a dologgal

tisztában. Abban történt a megállapodás, hogy a bizottság tagjai konkrét javaslatot fognak tenni a polgármesternek, aki ennek alapján teszi meg aztán a szobor elhelyezésére vonatkozó további intézkedéseket.

Hivatalos keveredés. Az eskütéri híd építésével kapcsolatos csatornaépítés költségeit tudvalevőleg a közmunkák tanácsa, illetve a hídépítési alap viseli s ilyenformán a csatorna járulékok is a közmunkák tanácsát illetik. Eddig, daczára ennek, azt az eljárást követte a főváros tanácsa, hogy a közmunka tanácstól beszedte a csatornázási járulékoknak terhére eső részét, mely pénzt a főváros köteles visszatéríteni. Az ezzel járó zavarok kikerülése céljából a számvevőség javaslatára most kimondta a tanács, hogy mindama csatornázási járulékok, melyek a közmunkák tanácsa terhére vannak kitüntetve, a jövőben törlendők.

Tilos a póthitel. Ama leirat hatása alatt melyet a belügyminiszter a főváros 1902. évi költségvetése dolgában a törvényhatóságokhoz intézett, a tanács részéről most ujból elhangzott a takarékoskodás jelszava. Értesitette az összes elöljáróságokat és egyéb hivatalokat, hogy kiadásaikat a legszükebbre vonják össze s legyenek azon, hogy a munkaerők célszerü kihasználása körül is a sporolás elve érvényesüljön. Különösen hangsulyozza a tanács, hogy a póthitel igénybevétele mellőzendő. A jövőben csak oly esetben engedélyeztetik póthitel, amikor valamely munkálat háboritása anyagi kárral járna. Végül felhivja a tanács a felülvizsgáló közegeket, hogy a rendszabályok betartására szigoruan ügyeljenek.

Vizárulási tilalom a sétatereken. Az V. kerületi elüljáróság nemrégiben engedélyt adott egy munkaképtelen embernek, hogy az Erzsébet-téren járvakelve vizet árulhasson. A szegény vizarus azonban pórul járt, mert a városi főkertész rendeletére az engedély ellenére is kizavarták a sétatérről. Ebből az esetből kifolyólag az elüljáróság most a tanácshoz fordult s első sorban azt kérte, utasittassék a főkertész, hogy a jövőben respektálja az elüljáróságok intézkedését, amelyek ellen, ha kifogása van, ugy azt a tanácsnak jelentse, de önkényesen ne járjon el többé. Másodsorban annak az eldöntését kéri az elüljáróság, hogy szabad-e hát nyilvános parkokban, sétatereken járó kelő vizárusoknak engedélyt adni. Igaz, hogy a parkokban való házalás ellen lehet kifogást tenni, de a tilalom nem vonatkozhatik oly helyekre, aminő az Erzsébet-tér, ahol kávéház, térzene van s a hol a közönség kényelmére szolgál, ha helyébe hozzák a vizet. A parkot ez jellegétől meg nem fosztja s a közbiztonságnak sem árt, mert hisz a rendőrségnek sincs kifogása a járva-kelve való vizárulás ellen. Az elüljáróság véleménye szerint oly engedélyek, melyek a közönség kényelmére szolgálnak, még a parkokba is kiadhatók. E mellett tanuskodik az a körülmény is, hogy az Erzsébettéren már régebb idő óta egyes járólkelő árusok tejet és savót hordanak szét a sétáló publikum között.

Az uj katonai lövőtér. A kistétényi katonai lövőtérhez vezető ut épitési költségeihez megállapodás szerint a fővároson s katonai kormányon kivül Budaörs községnek is hozzá kell járulnia. A község határába eső utszakasz épitési költségeinek egy ötödrészét a község tartozik viselni. Miután pedig a községnek pénze nincs, legutóbb abban történt a megegyezés, hogy a budaörsiek természetben, vagyis fuvar és napszám alakjában fogják leróni a rájuk eső összeget s hasonló módon tesznek majd eleget az ut fenntartása körül rájuk eső kötelezettségüknek is. A tanács utasitotta tehát az I. kerületi elöljáróságot, hogy e megegyezést vegye figyelmébe s az ut fenntartási munkálatoknál a megállapitott arányban vegye igénybe a budaörsiek munkaerejét.

Ajánlat a vizvezetéki csövek tisztitására. Rappos Béla uhrfahri mérnök ajánlatot tett a főváros tanácsának, hogy a vizvezetéki nyomócsöveket a saját találmánya rendszere segitségével megtisztitja a rozsda képződményektől, melyek a legutóbbi nagy bajokat okozták. Eljárásaért honoráriumképpen 5000 koronát kér.

A kirándulók érdekében. A II. kerületi elüljáróság pártolólag a tanácshoz terjesztette legutóbb egy bizottsági tag inditványát, amely a kiránduló közönség kényelmét célozza. Amióta kiépült a hüvösvölgyi vasut, a publikum nagy előszeretettel keresi fel a nyéki és állatkerti erdők szépségeit, amelyeket azonban utak és ösvények hiányában nem bir kellően élvezni. Az inditvány tehát oda irányul, hogy a tanács csináltasson porondos gyalogutakat a nevezett erdőrészleteken keresztül s ez utakat lássa el jelzőtáblákkal.

Aranylelet a budai várban. A budavári Szent-György-tér most folyó rendezési munkálata révén értékes aranylelethez jutott a fővárosi muzeum. A téren napok óta nagyobb ásatási munkálatok folynak. A vizvezetéki csövek leféktetéséhez szükséges árkokat ásták. Az egyik árokban tegnapelőtt kilenc darab nagyobb fajta aranypénzt találtak a napszámosok. A pénzek között van hat darab Marius Grimani doge idejéből való Velencei érem s három frankfurti arany. A talált pénzeket a vizvezetéki igazgatóság rögtön beszedette a napszámosoktól s beküldte a főváros tanácsának, amely a fővárosi muzeumban fogja a leletet elhelyezni. Azon a helyen, ahol a pénzeket találták, most rendkivüli figyelemmel turják a földet, mert valószinünek látszik, hogy még több értékes leletre is akadnak.

A Ferencz József rakpart mellvédje. A földmivelési miniszter nemrégiben ama kivánságáról értesitette a főváros tanácsát, hogy a Ferenc József rakpart ama része, mely a Petőfi-tér s a Ferenc József-hid közt fekszik. A főváros egyébb vizáradás ellen épitett védmüihez hasonlóan felemeltessék s hogy a rakpart gyalogutjának támfalára olyan alaku kő mellvéd helyeztessék el, a milyen a főváros többi rakpartjain is alkalmazásban van. Ezt az intézkedést árvizvédelem szempontjából föltétlenül szükségesnek tartja a miniszter. A főváros mérnöki hivatala azonban, melynek a tanács kiadta a miniszter leiratát, egészen más véleményen van. A mellvédet szükségtelennek tartja mindaddig, mig a Ferenc József-lépcső s rakpart végleg nem rendeztetik. — Ez idő szerint ugyanis még az sincs eldöntve, hogy a készen lévő tervek közül, melyi et fogják a rendezésnél felhasználni. A most foganatositandó rendezési munkálatok tehát csak provizórius jellegüeknek tekintendők. A miniszter részéről kivánt parapet fal alkalmazását a mérnöki hivatal már régebben tervbe vette, de azt másutt kivánja megépiteni, a hol nagyobb szükség van rá.

Inkriminált kisajátitás. Figyelemreméltó panaszszal fordult legutóbb a polgármesterhez *Hauser* Mátyás fővárosi polgár. Az a sérelme, hogy a budaörsi ut mellett fekvő telkéből minden előzetes kisajátitási eljárás nélkül elvett egy részt a főváros mér-

nöki hivatala s abból utat csinált. Hauser a kerületi elüljáróságnál nyomban tiltakozott az eljárás ellen, de utasittatott, ötven esztendő óta birtokolja panaszos e kérdéses telket, melynek a telekkönyvében a főváros részéről gyakorolható semmifele jog sincs bejegyezve. Hauser természetesen felebbezéssel élt, kérvén a rajta esett sérelem orvoslását. Időközben aztán arra a különös felfedezésre jött, hogy ügyének iratai valahogyan elkallódtak, amennyiben a városháza egész hivatalos apparátusa se birt azokra ráakadni. Erre egyenesen a polgármesterhez fordult most panaszával s kérte, hogy készittesse elő az eltünt aktát s intézkedjék, hogy legalább a telek megváltási eljárás inditassék meg. A panasz dolgában hamarosan végzett a polgármester. Kiderült, hogy Hauser alaptalanul panaszkodik. A mérnöki hivatal jelentette, hogy a telekkönyvi részletlajstrom szerint a kérdéses terület *mint ut van* felvéve, miután pedig a betétszerkesztés alkalmával ez ellen senki jogorvoslattal nem élt e ez a kérdes jogérvényesen a főváros javára eldöntöttnek tekinthető. Hauserre tehát a hivatal eljárása sérelmet nem képezhet s igy a panaszával elutasittatott.

Pályázati hirdetmény.

A székesfővárosi szent Rókus-közkórház III. számu orvosi osztályán megüresedett főorvosi állásra, mely 3000, azaz háromezer korona évi fizetéssel, s 1000, azaz egyezer korona évi lakbérilletménynyel van egybekötve, ezennel nyilvános pályázatot hirdetek.

Felhivom mindazokat, kik ezen főorvosi állást elnyerni óhajtják, hogy az 1883. évi I. törvénycik 9. §-ának II. részében előirt minősitést, eddigi gyakorlati müködésüket, továbbá életkorukat igazoló okmányokkal felszerelt és alulirotthoz intézett kérvényeiket bezárólag folyó évi julius hó 28-ik napjának déli 12 órájáig hivatalomban (IV. ker. Váci-utca, Ujvárosnáz, I. em. 12 ajtó) nyujtsák be.

Budapesten 1902. évi junius hó 28-án.

Márkus József s. k.
főpolgármester.

Közgazdaság.

Az aratás.

Az aratás megkezdésének rendes határideje, Péter-Pál ünnepe elmult ugyan, de az aratást eddig csak egyes helyeken, szórványosan kezdték meg. Az aratás nagyhete a rendes időnél 8 nappal később áll be és ezt is csak annak köszönhetjük, hogy a mult hét végétől kezdve a meleg folyvást fokozódott s az éretlen terméseket hamar, talán tulhamar megérleli. Az aratást tehát a jövő héten — a felvidék kivételével — országszerte megkezdik és az eredmény iránt, — hacsak váratlan komplikációk közbe nem jönnek, ma már alig lehet kétség.

A földmivelésügyi miniszterium legutóbbi termésbecslése a buza hozamát 40.8, a rozsét 12.9, az árpáét 11.8, a zabét 10.6 millió métermázsára becsülte: e becslést szembeállitva az 1901. évi aratás tényleges eredményével, a buza a tavalyi termést 7.1, a rozs 1.6, az árpa 0.9, a zab 0.8 millió métermázsával haladja meg. Az eredmény ennélfogva mennyiségileg megfelel a jó középtermésnek, sőt a buza a jó középtermés átlagát is meghaladja valamivel. Minőségileg a várható terméssel ma még kevés sé vagyunk tisztában, mert nem tudjuk, hogy a hirtelen beállott hőség következtében a szemek, amelyeket a hőség fejletlenül talált, mennyiben szorultak meg és asztak össze, valamint nem tudjuk, hogy minő időjárás vár az aratásra, az azonban máris bizonyos, hogy elsőrendü buza és árpa nem nagy mennyiségben kerül majd piacra. A külföldi termés-viszonyokról szintén kedvező hirek érkeznek; Oroszország, a Balkánállamok aratása részint jó közepesnek, részint kitünőnek igérkezik, Franciaországban is sokat javultak a hüvös, esős időjárás által elcsigázott vetések, Németország és Ausztria jó közepes termést várnak, Észak-Amerikában mintegy 75—80 millió bushellel lesz ugyan kevesebb a buzatermés, mint tavaly, de a várható mennyiség még mindig megfelel a középtermés átlagának.

Az idei aratás tehát világszerte mindenütt kielégitő eredménynyel biztat, minélfogva a gabona nemüek értékesitése nehezebb problemát fog képezni, mint az előző kampány folyamán, midőn az európai fogyasztó országok jóval nagyobb mértékben voltak kénytelenek a termelő államok feleslegeit igénybe venni. A vámviszonyok az 1902/3. évi kampány folyamán — eltekintve az angol gabonavámoktól, — még nem változnak ugyan, e tekintetben tehát a szokásos körülményekkel számolhatunk, de a német gabonavédvám mégis előre veti árnyékát, mert hiszen már az előző évben is tapasztalhattuk, hogy Németországba irányuló gabona-exportunk mennyire csökkent. Ehhez járul, hogy az angol piacokat teljesen az amerikai, a német piacokat az Orosz és Balkán-buza foglalták le maguknak, mivel árak tekintetében ezen provenienciáju gabonanemüekkel nem versenyezhetünk, az uralkodó gazdasági depresszió közepette pedig mindenütt az olcsó áru részesül előnyben és a minőség csak másodsorban vétetik figyelembe.

Azt is tapasztaljuk egy idő óta, hogy nemcsak nyers gabona, hanem liszt-exportunk is csökken és uj fogyasztó piacokat egyáltalán nem vagyunk képesek hóditani. Maláta kivitelünk azonban jól áll és ez az a körülmény mindinkább előtérbe állitja azt az eszmét, hogy mezőgazdasági terményeink feleslegeinek feldolgozva, liszt, korpa, maláta, dara sör és szesz alakjában való piacra juttatását kell minden áron munkálnunk.

Az elmondottakból következtetve, kétséget alig szenved, hogy a gabna-árak az őszi hónapokban ugy a bel, mint a külpiacokon esni fognak. A budapesti gabonatőzsdén beállott árdepresszió már e héten is jelentékeny volt. Ma a budapesti piacon a buza legmagasabb ára 50 kg.-kint már alig éri el a 9 koronát es ha az aratáshoz füzött remények nem csalnak, a buza árának 8 k.-ig való esését még e hó folyamán várhatjuk. A további átalakulás reánk néve főleg Ausztria szükségletétől függ és mivel ez kisebb lesz, mint az előző évben, a 10 k. maximális buzaár visszatérését az 1902 3. évi gabona kampány folyamán nem remélhetjük. Valószinü ennélfogva, hogy a termés-többlet egy részét a mérleg másik oldalán az árveszteségek fogják paralizálni.

Az osztálysorsjegyek szaporitása. Mint értesülünk, a magy. kir. s/ab. osztálysorsjáték igazgatósága, tekintettel a folyton erősebben mutatkozó sorsjegykeresletre, a Tizenegyedik Sorsjátéktól kezdve a sorsjegyek számát mérsékelten szaporitani szándékozik.

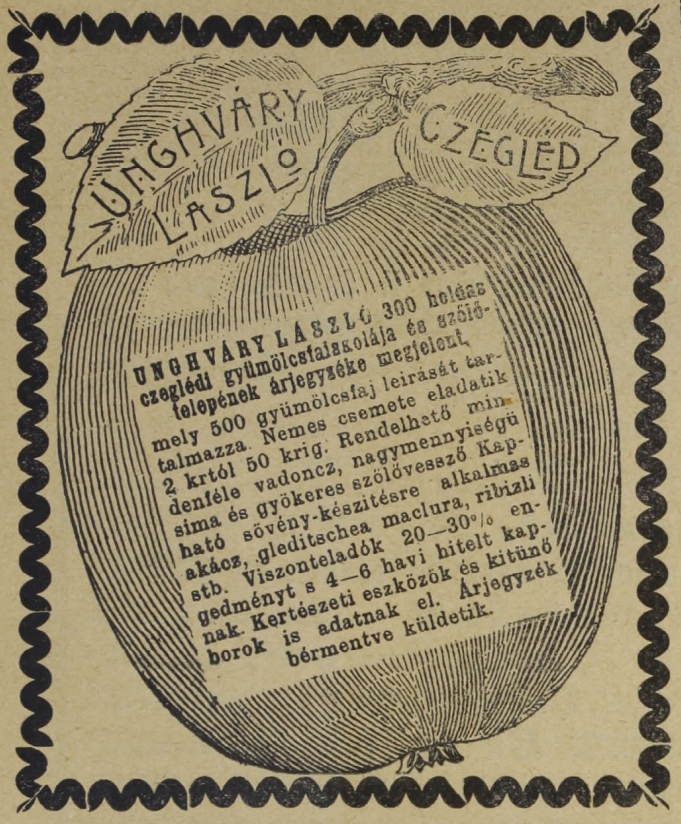

Több száz kiváló orvos ajánlja.

Szt. Lukácsfürdői hegyiforrás

Legyen mindennapi italod!

Kapható mindenütt.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részv-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében, valamint folyó-számlában (chek-számlán). A 10%-os betét-kamatadót az intézet fizeti,) **4% kamatozással,**

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

o o o o o **Kézi zálogüzletei:** o o o o o

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok. — VII, Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

o o o o o o o o o IRODÁI: o o o o o o o o o

VI. kerület, Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal. ooo

o o o o o o o o o o o o o o o o o o

Üzleti órák: d. e. ½9—½1-ig, d. u. 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferencziek-tere 4.

NEW-YORK, életbiztositó-társaság.

Alakult 1845-ben.

Az összes nyeremények a biztositottak tulajdona.

Kivonat az 1900. évi üzleti jelentésből:

Aktivák összege	1 milliárd 293 millió korona
Évi bevétel	290 „ „
1900-ban a biztositottaknak kifizettetett	115 „ „
1900-ban kötött uj üzletek összege	1 milliárd 146 „ „
Tiszta fölösleg 1900. végén	225 „ „

Az 1900-ban a biztositottaknak kifizetett nyereményosztalékok összege 14 millió koronára rugott.

A New-York a müvelt világ összes országaiban bir fiókokkal.

A Ney-York kötvénye megtámadhatatlan a kiállitás napjától fogva.

Referencziák Magyarországon: A magyar általános hitelbank. Pesti magyar kereskedelmi bank.

Magyarországi vezérigazgatóság:

Budapest, Erzsébet-körut 9—11. szám. (New-York palota.)

A

veszélymentes

kőbetétű

Phőnix-

gyorsfőző

a tűzveszélyt

teljesen kizárja

és 40% szeszt

megtakarit.

Kapható minden jobb vaskereskedésben és konyhafelszerelési üzletekben.

Nagybani elárusitás:

Makó Mihály, Budapest, Üllői-ut 2.

Ringelsen testvérek, Báthory- és Hold-utcai sarok.

4000 darab vizmentes ponyva.

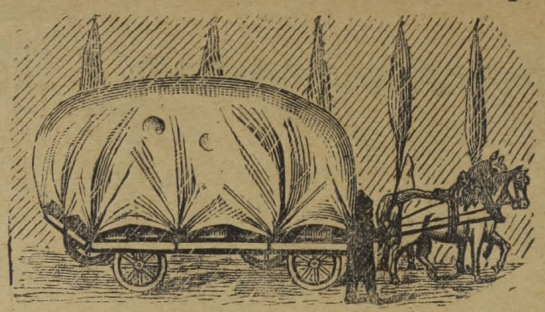

Prima qualitás, duplán telitve, gyárbeszüntetés végett potom áron eladó. — 4000 drb. 230 × 350 = 6.60 frt. 300 drb. 300 × 450 = 11.50 frt. 300 drb. 400 × 500 = 17.— frt. Köztük bámulatos olcsó waggon szénaszállító, locomobil, cséplőláda takarók és ponyvák vásárállványokhoz, teljesen felszerelve. A mi nem felelők kicserélteinek. Cim:

Sig. Silberstein Wien II. Springergasse 1.

Posnansky és Strelitz

Budapest, VI., Podmaniczky-u. 27.

Gyár: **Erzsébetfalva.**

Ajánlanak:

Aszfalt,

Fedőpapirlemez,

Kátrány

Carbolineum,

Carbolsav,

Creolint stb.

Legjobb minőségben, jutányos árak mellett.

DIETERICH JENŐ

vegyészeti gyára

Helfenbergben—Drezda mellett.

Kitünő gyógyszerészi és galenikus készitmények beszerzési forrása.

Különösen ajánlja következő készitményeit:

Tömény illatos vizeit, kaucsuk-tapaszait, ragtapasz-pólyáit, fölkent tapaszait, angol tapaszait, fölkent és zinntubusban levő kenőcseit, narkotikus kivonatait és festvényeit, töményitett spiritusz-készitményeit. Továbbá vas-mangan-pepton és vas-mangan saccharat liquorjait, glycerin-suppositoriumait, mustárpapirost, kém'előpapirost, czukrozott és czukrozatlan labdacsait, likőresszencziáit, komprimált tablettáit, moly- és csúzpapirosát, molytablettáit stb.

Megrendelhetők az osztrák-magyar fióküzletben:

KREMEL ALAJOS **gyógyszertártulajdonosnál** BÉCSBEN, XIV., Märtzstrasse 49.

vagy

FRANKE KÁROLY okl. gyógyszerésznél **I.** ker., Stadiongasse 10. szám.

Ausztria-Magyarországból jött megrendeléseket csak Bécsből effektuálunk.

Grósz A. és Társa nyomdabérlete. IV., Váczi-utcza 81.

V. évfolyam. Budapest, 1902. augusztus 10-én. 26. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP

TARTALOM:

A főváros erkölcsei.
A házmester.
A főváros szőlőgazdasága.
Vitás kérdések.
Hirek a városházáról.
Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 kor. Fél évre . . . . . 6 kor.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, IV., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul jár el a szerkesztőség.

Mi az SANGUIS?

a) Egy száraz conserváló **kalbászpir** legnagyobb kiadósság és legkényelmesebb alkalmazással.

Egy mázsa kalbászhushoz csakis 2½ gramm szükséges.

Árak: 1 kiló 8 márka, ½ kiló 4 márka 25 fillér, ¼ kiló 2 márka 25 fillér.

Vagy pedig 100 papirhüvely, egyenként 2½ gramm tartalommal egy mázsa kalbászhoz 5 márka (nagyon kényelmes).

Merőkanál, mely pontosan 2½ grammot tartalmaz ára 60 fillér.

b) **Bél- vagy kazánpir.** Szintúgy legegyszerűbb alkalmazás, nagyon szép szinü.

Árak: 1 kiló 6 márka, ½ kiló 3 márka 25 fill., ¼ kiló 1 márka 75 fillér.

Mindenütt kimeritő használati Utasitás. — Ismételadóknak magas jutalék. — **Ártalmatlanságért szavatolás.**

F. E. VÖRKEL

BERLIN, S., Kommandantenstrasse 45.

Novák Gusztáv esztergályos mester és Plunske Pál ernyőcsinálá,

boroszlói lakosók,

„Eljárás szarvból készült ernyő és botfogantyuk előállitására"

számú, 13007. számu magyar szabadalmukat megvételre, esetleg engedményváltásra ajánlják.

RADITZ RÓBERT GYÓGYSZERTÁRA

„AZ APOSTOLHOZ"

Budapest, VIII., József-körut 64 sz.

Ajánlja az igen tisztelt kartársaknak.

UJ!

Extr. pro Infuso sennae

dosim-át a norma pauperum, ezen naponta rendelt infusumának extempore készitésére.

Legnagyobb kényelem a recepturánál.

Mindig egyforma sötét infusumot ad.

1 adag ára — 12 fillér.
10 „ „ 1 kor. 20 fillér.
24 „ „ 3 kor. **bérmentve.**

Extr. laxativum sicc.

1 : 10 in globulis napi árban.

1 globulus 90 gr. vizzel 100 gr. aqua. laxativát (Ph. hung.) ad.

TEA legânomabb indiai ajándékoknak **1 kilo 16 kor.**

2 kilo vételénél bérmentve.

= Emplastrum anglicanum =

1 m. hosszu 50 cm. széles 5. kor 20 fill.

W. E. LANGER

KOMOTAU (Csehország.)

Alapitva 1872-ben.

Kő- és könyvnyomda.

Litograph. intézet.

Gyógyszerészeti dobozneműek és papiráruk gyára

A tek. gyógyszerész uraknak e nemü kitünően előállitott készitményeit melegen ajánlja

Arjegyzék szives rendelkezésre.

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5. sz.

V. évfolyam. Budapest, 1902. augusztus 10. 26. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

Előfizetési ára:
Egész évre . . . . . 12 Kor.
Félévre . . . . . 6 Kor.

Szerkeszti és kiadja:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A főváros erkölcsei.

A perzsa sah, mikor legutóbb távozott Budapestről, kijelentette, hogy visszajön még ebbe a mi szépséges fővárosunkba, mert csak itt lehet igazán jól mulatni. Az első pillanatban hizelgőnek tetszik a keleti despota eme nyilatkozata, de ha csak kissé is elmélkedünk felette, végtelenül szomoru kritikát olvashatunk ki belőle fővárosunk erkölcsi állapotait illetőleg. A külföldiek megállapodtak már abban a véleményben, hogy az európai kontinens összes nagy városai között Budapesten tobzódik leginkább az erkölcstelenség, vagyis az a kellék, amely a pénzben bővelkedő külföldi urak ugynevezett jó mulatságához feltétlenül szükséges. Hát még most mit fognak rólunk mondani külföldön az után a rettenetes botrány után, amely még mindig forrongásban tartja Budapesten a kedélyeket ? ! Bizonyára azt, hogy a Dunaparti metropolis nemcsak erkölcstelen a legnagyobb mértékben, hanem az undorodásig ocsmány is s nagy lépésekkel közeledik a perverzitás s a szekszuálitás tébolyához.

Ki és mi hát ennek az oka ? Mitől terjedt el annyira az a szörnyen pusztitó bacillus, melytől rothadásba megy az erkölcs, a tisztesség ? Mert az erkölcstelenség ocsmány nyavalyája nem született velünk. A magyar ember vérmérséklete heves ugyan, de inkább a nemesre hajlik s apáink, anyáink élete tiszta volt mindenha, mint a frissen esett hó. Nem is olyan nagyon régen, kegyetlenségig menő szigorusággal büntettetett az erény, a tisztesség bemocskitása s fejét vesztette, ki bünös célzattal lopódzott a családi szentélybe.

Vagy talán a nyomoruságot, a megélhetés nehézségeit kellene az erkölcstelenség rákfenéje előidézőjének tekintenünk ? Ez sem az igazi ok. Előmozdithatja ugyan a betegség kifejlödését, de a csira nem ennek a társadalmi bajnak a méhében született. Különben is hol van az megirva, hogy a szegény embernek egyuttal gazembernek, a szegény leánynak, asszonynak becstelennek is kell lenni? Aki már kora gyermekségétől fogva a jónak, becsületesnek szeretetét, a rossznak, tisztességtelennek a gyülöletét szivja magába a családi fészek levegőjében, az nem bukik el az élet sanyaruságai közepette. Huzza a jármot a maga rongyaiban, kivülről piszkos, de lelkét, szivét tisztán tartja az ocsmánytól való önkéntelen irtózat. A vidéken még erős nyomot hagy maga után a családi élet nevelése. A természet üde frissesége, az élet egyszerüsége, a rossz példa hiánya megőrzi még valamennyire a családban a tisztaságot s utat enged némileg a vallásosságnak is, mely tudvalevőleg alapja a tiszta erkölcsnek. Más viszonyok uralják azonban ezt a szerencsétlen s erkölcsileg mindinkább sülyedő fővárost. Elsősorban is e modern Babylonban nem lehet hivatkozni a magyar fajnak vérébe oltott szeméremérzetére, tisztesség-szeretetére. Az az embertömeg, amely itt él, mozog, csak kis percentjében magyar. A fajok, nemzetiségek sokféle keverékéből áll, amelyen hiába keressük a magyar faji jelleg nyomait. A szedett-vedett népség eme konglomerátumának külön vallása van : az atheizmus ; külön erkölcstana : az erkölcstelenség ápolása; külön nevelési elvei : az egyedül üdvözitő pénznek alárendelni mindenütt a világon; s külön rettenetes bölcselete : élvezni, ami jól esik minden erkölcsi skrupulus nélkül. A legpositivebb életcél : kiélvezni, amit az élet kinál. Hogy minő eszközökkel, az mellékes. A főváros népe külön fajt képez, amely alkotó elemeitől csak a rossz tulajdonságokat vette át. S oly szörnyü ereje nem

e faj asszimiláló képességének, hogy a közéje keveredő friss, egészséges elemet rögtön magába olvasztja.

És édes Istenem, milyen a családi nevelés! A leánygyermek tiz éves korában már tud mindent, amit tudnia nem volna szabad s irigyen nézi az utcán a courtisane fényes öltözékeit, fogatait, amelyek eredetéről egészen tiszta fogalma van már a gyermeknek. A fiugyerek szüleivel kezdi meg a korcsmázást s hála a felvilágosult családi nevelésnek, az apa s anya társalgásából megérti, hogy kik azok a szép, elegáns dámák, akiket Ős-Budavárában minden embernek szabad megszólitani bemutatkozás nélkül. Tizennégy éves korában az ifju ur már maga is él e szabadsággal.

A vallásos érzület fejlesztése? . . Nagyon szomoru állapotban van. Kétségbeejtő, rettenetes példát mondok erre nézve is. Láttam papot egy szombati estén éjfél utánig dorbézolni félvilági nőkkel s ugyanazt a papot láttam vasárnap nagymisét tartani a templomban. Holott a papnak csak ugy szabad a szent kelyhet kezébe venni, ha az nap még semmi sem érintette ajkait. Ha tehát maga a pap veti el magától ily utálatos cinizmussal a vallás törvényeit: lehet-e kivánni, hogy a romlott társadalom gyenge karakterü egyedei tiszteletben tartsák azokat?!

Mikor fölpattan a romlottság egy-egy tályoga, amilyent a gyermekrontók most folyó ügye is képez, a kiömlő undokság megriasztja pillanatra az embereket. „Ez már sok, ezen segiteni kell!“ Ez a jelszó. De hogyan, mily módon, mily eszközökkel?!

A fővárosi iskolaszékek nehány hónappal ezelőtt megpenditeték a helyes hurokat. Kimondhatatlanul károsnak látják, hogy a fővárosi szülők magukkal hordják éjjeli mulatozásaikhoz gyermekeiket. Ott lesz a gyermek koraérett, más szóval romlott. Tessék megnézni a főváros kávéházait, korcsmáit s nyáron át azt a hatóságilag engedélyezett büntanyát: Ős-Budavárát, hány gyermeket lát ott az ember! Még serdülő leánykáikat is maguk viszik a szülők, pedig a gyermek abban a korban van, amikor lelke legkönnyebben megnyilik a romlottság mételye előtt.

Ez a pont, amelyen a közerkölcstelenség növekedését még meglehetne némileg akadályozni s itt nagy teendője akadhat a fővárosnak. Az iskolák csaknem mind a főváros tulajdonát képezik, joga van tehát rendelkezni a növendékek viselkedéséről nemcsak az iskolákban, hanem az iskolákon kivül is. Mondja ki a főváros a legnagyobb szigoruséggal, hogy iskolaköteles gyermeket semmiféle korcsmába, kávéházba vinni nem szabad. Az Ős-Budavárához hasonló becsületraktárakat pedig drákói kegyetlenséggel arra szoritsa, hogy azok gyermekeket semmi áron be ne eresszenek helyiségeikbe.

Az iskolaszékek nemes munkáját, — amely reméljük nem szalmaláng — támogassa a főváros minden erejével s szükség esetében vegye igénybe a rendőrség szolgálatát is. Naivság volna hinnünk, hogy ez intézkedések egy csapásra kiirtják Budapesten az erkölcstelenséget. Arra nem számitunk. De legalább is történik valami intézkedés a pestis terjedésének megakadályozására. Ha semmit sem tesz a főváros, ugy dokumentálja, hogy az ocsmány állapotokat helyesli s javitásukra abszolute nem iparkodik.

A jelszó legyen tehát: *Gyermeknek tilos kávéházba, korcsmába, orfeumba s szinházba járni!*

A házmester.

A közérdek szempontjából feltétlenül szükséges, hogy a társadalom minden rétegének viszonyai a kasztok, a foglalkozás szerint szabályozva legyenek. Nagy munka ez a szabályozás s különösen a fővárosban, ahol a társadalom oly sokféle elemekből torlódott össze s ahol a kenyérkeresetnek annyi fajtája virágzik és burjánzik — rengeteg nehézségekbe is ütközik. Ezerféle, egymással szemben álló érdek egyensulyba helyezése képezi feladatát a hatóságnak, amely valamely foglalkozási ág után élő embercsoport viszonyait rendezni, jobban mondva szabályozni akarja s igy természetes, hogy az erre vonatkozólag hozott törvények s szabályrendeletek még eddig sohasem fogadtattak közmegelégedéssel.

Tagadhatatlan, hogy a megélhetési viszonyok rendezési munkájának hatalmas lökéseket adnak állandóan az alsóbb néprétegekben megnyilatkozó szocialisztikus törekvések, amelyek egyebek között az összetartás jelszava körül is tömörülnek. A szocialisztikus áramlat összehozza az egynemü foglalkozás után élő embereket, kifejleszti bennük a testületi szellemet s a tömegben elvesző, számot nem tevő egyedekből egyesülés utján bizonyos társadalmi tényezőt alakit, amelynek panaszait, követeléseit, nolens-volens meg kell hallani az államnak s a hatóságoknak is. Hogy minden osztály javitani iparkodik a sorsán, az természetes, mert hisz különösen a munkás s a többi alsóbb néposztály ugyancsak nem dicsekedhetik valami fényes állapottal, de meg benne van az ember veleszületett természetében is, hogy helyzetével soha sincsen megelégedve. Senkinek sem lehet szava az osztályok ama törekvései ellen, hogy megélhetésük könnyebbé tétessék; de ha jól szemügyre vesszük ezt a

küzdelmet, felötlik, hogy abban nemcsak a szegény ember nyomorusága vesz részt, hanem dolgozik erősen a hiuság is, amely több esetben valóságos hóborttá válik. Egyformán dominál a hiuság a felső tizezernél éppen ugy, mint az alsó millióknál. Budapesten az utolsó lebuj tulajdonosa se irja üzlete fölé, hogy az bizony csak korcsma, hanem a hangzatosabb vendéglő cimet bigygyeszti ki. Láttam a váci-uton egy fabódéban elhelyezett cipőfoltozó mühelyt, melyet tulajdonosa „Első budapesti gyorsfoltozó intézet"-nek keresztelt el, a csizmadia ma már lábtyümüvész, a pék finom sütőde tulajdonos, a kofa gyümölcskereskedő, a mészárosnak huscsarnoka van. A csirkés kofa asszonyság, a timárlegény felesége otthon ténsasszony, a mesterné már a nacsecságára reflektál. A jobb módu iparos neje meg határozottan nagyságos asszony. Tudok iparost, aki szélhámosokkal adta össze magát, hogy érdemjelt szerezhessen. Ráment a keservesen szerzett kis vagyonkája, de majdnem nagyságos ur lett.

Ez a hóbort nyomot hagy azután minden oly mozgalomban, melyet az osztályok sorsuk javitása érdekében meginditanak. A budapesti házmesterek viszonyainak rendezéséről szóló szabályrendelet tervezete fekszik előttünk, ez késztetett bennünket eme rövid elmefuttatásra. Sok mindenfélét kivántak a házmester urak, de legfőbb vágyuk az, hogy ők ezentul ne legyenek házmesterek, hanem *házfelügyelők*. Ez a kivánságuk azonban nem megy teljesedésbe, s igy természetes, hogy a sorsukat illetőleg készitett szabályrendelettel egyáltalán nem lesznek megelégedve.

A főváros jog-, és ipar- és rendészeti ügyosztálya nemrégiben készitette el e szabályrendelet tervezetét, amelyre nézve kikérte előzetesen a házmesterek egyesületének véleményét is. A főváros legközelebbi közgyülésén alkalmasint már tárgyalni fogják, s igy még ebben az évben életbe lép. A szabályrendelet tervezetét az alábbiakban ismertetjük.

1. §. Budapest székesfőváros területén minden háztulajdonos, ki a bérlők s a hatóság irányában a fennálló szabályrendeletek értelmében őt terhelő teendőket személyesen ellátni nem hajlandó, illetve ezen teendők elvégzésében bármely oknál fogva rövidebb vagy hosszabb időn át akadályozva van, — állandóan s illetve akadályoztatásának idejére házmestert köteles alkalmazni s annak nevét az illetékes ker. kapitányságnál irásban vagy élőszóval bejelenteni.

2. §. Állandóan alkalmazott házmesternek az tekintetik, akinek a háztulajdonos házában külön lakást ad, hit a házmesteri teendők teljesitésére fogad fel s kivel szemben felfogadása alkalmával külön ki nem köti, hogy megbizatása csakis rövidebb — három hónapot meg nem haladó — időre terjed

3. §. A háztulajdonos házmesterül csakis oly magyar honost alkalmazhat, ki feddhetlen előéletét és teljes megbizhatóságát, utóbbit két évre vissza menőleg, a székesfővárosi m. kir. államrendőrség főkapitányi hivatal, illetve a mennyiben még nem tartózkodnék két éve a székesfővárosban, az előbbi tartózkodási hely illetékes hatósága által külön e czélra kiállitott bizonyitványnyal igazolja.

4. §. Állandóan alkalmazott házmesterek részére lakhelyiségük mindenkor a földszinten jelölendő ki, — lehetőleg oly helyen, a honnan a házba jövőket s onnan távozókat állandóan figyelemmel kisérhetik.

5. §. A házmester bérek beszedésére és nyugtázásra csakis akkor tekintendő felhatalmazottnak, ha a háztulajdonos által ezzel külön megbizatik.

Ezen megbizatásról a háztulajdonos a lakókat megfelelő módon értesiteni tartozik.

6. §. A háztulajdonos és a házmester közötti viszony megállapitása szabad egyezkedés tárgyát képezi ugyan, mindazonáltal a 7—10. §-okban foglalt korlátozásokkal ellenkező megegyezés hatálytalan.

7. §. Az állandóan alkalmazott házmester és háztulajdonosa közötti viszony — tekintet nélkül arra, vajjon a házmester fizet-e az általa birt lakásért bért, vagy sem — bármelyik fél részéről három havi felmondással felbontható.

A felmondás mindenkor a lakbérszabályzatban megállapitott bérnegyedek 14-ik napjának déli 12 órájáig eszközlendő s a következő bérnegyed első napjára szól.

8. §. A 7. §-ban foglalt rendelkezéstől eltérőleg jogában áll a háztulajdonosnak házmesterét azonnal is elbocsátani és tőle a lakás kiürítését követelni:

a) ha a házmester büntettet, vagy nyereségvágyból eredő vétséget követ el, —

b) ha a házmester a háztulajdonost, annak családtagjait, vagy a házkezelőt tettleg bántalmazza, ezeket becsületében megsérti, vagy egyébként rágalmazza; — a háztulajdonosnak vagy házkezelőnek a köteles engedelmességet, vagy szolgálatot megtagadja, —

c) ha a házmester a reá bizott pénzt, felszerelési tárgyakat, vagy fogyasztási czikkeket hütlenül kezeli, vagy a háztulajdonosnak egyéb károkat okoz, —

d) ha a házmester három napnál tovább tartó szabadságvesztés büntetése alá kerül, —

e) ha a házmester iszákossá válik, vagy durva, perlekedő természete által a házirendet és csendet s a bérlők között a békés megférést zavarja, vagy a bérlőket zsarolja.

9. §. A 7. §-ban foglalt rendelkezéstől eltérőleg jogában áll viszont a házmesternek szolgálatát rögtön elhagyni:

a) ha a háztulajdonos, annak hozzátartozói, vagy a házkezelő őt vagy családja tagjait tettleg bántalmazzák s becsületükben megsértik, —

b) ha a háztulajdonos a házmester részére megállapitott illetményeket kifizetni nem hajlandó, vagy nem tudja.

10. §. A háztulajdonos házmesterétől óvadékképen csakis az utóbbi javara kötményezett takarékpénztári könyvet kivánhat s illetve fogadhat el.

11. §. A házmester — ilyennek nem létében maga a háztulajdonos, vagy házkezelő — a házban lakó összes lakókról és albérlőkről az A) alatti, a cselédekről pedig a B) alatti mintának megfelelő betüsoros jegyzéket tartozik vezetni, ezen jegyzékeket la-

kásában könnyen hozzáférhető helynél tartani és azokba minden a lakók, albérlők és cselédekre vonatkozó változást bevezetni.

Egyidejüleg kötelességévé tétetik a lakóknak, hogy a beköltözés alkalmával a házmester által vezetendő nyilvántartásokhoz szükséges minden adatot rendelkezésére bocsássanak s nála a lakásban tartozkodókra vonatkozó mindennemü változást, (beköltözés, kiköltözés stb.) bejelentsenek.

12. §. A 11. §-ban emlitett jegyzékek a felvilágositást kérő rendőrségi, birósági, posta, törvényhatósági és egyéb hatósági közegeknek, szolgáknak és kézbesitőknek kivánatára bármikor felmutatandók s ugy ezeknek, mint a kérdezősködő magánfeleknek a kért utbaigazitások megadandók.

13. § Házmesterváltozás esetén köteles a régi házmester az ujnak a 11. §-ban érintett nyilvántartásokat átadni.

14. §. Ezen szabályrendelet rendelkezéseinek be nem tartása kihágást képez s 1—100 koronáig terjedhető és a székesfővárosi szegényalap javára forditandó pénzbüntetéssel, behajthatatlanság esetén 5 napig terjedhető elzárással büntetendő.

Az elzárás időtartama az 1879. évi XL. tcz. 22. §-a értelmében határozandó meg.

15. §. Ezen szabályrendelet megtartására a székesfővárosi m. kir. rendőrség ügyel fel s áthágóit „a közigazgatási hatóságok hatáskörébe utalt kihágások eseteiben követendő eljárás szabályozása tárgyában“ kiadott belügyminiszteri rendelet figyelembe vétele mellett az illetékes ker. kapitányságok büntetik.

16. §. Az egyes ker. kapitányságok tartoznak az 1. §. rendelkezése folytán bejelentett házmesterekről külön nyilvántartást vezetni.

17. §. Ezen szabályrendelet életbelépésével egyidejüleg hatályukat vesztik az érvényben levő lakbérleti szabályzat 34. és 35. §-ai.

18. §. Ezen szabályrendelet életbeléptetése a székesfőváros tanácsára bizatik.

A főváros szőlőgazdasága.

Gazdasági abszurdumnak tetszik, hogy valaki ne birjon megélni 100 hold termő tőkével beültetett szőlőn. Tessék megkérdezni akármelyik vidéki szőlőbirtokost, tudna-e boldogulni ekkora szőlőgezdaság mellett: ugyan mi volna a felelet. Racionalis kezelés mellett urrá tehetné belőle az illető még az unokáit is. Nagy értéket, aranyat termő birtokot képez manapság egy százholdas szőlőtelep, kivált ha az immunis talajon fekszik. A főváros 106 hold szőlőnek a birtokosa. Esztendők óta termőtőkék vannak a telepen, melynek filloxera mentes a talaja, válogatott finom csemege és borfajokból áll a tőkeállomány s ebből a nagy, ezreket igérő szőlőbirtokból eddig még egy vak garas jövedelme sem volt Budapest fővárosának; ellenkezőleg évenkint hatalmas összegeket fizetett rá. Csak a legutolsó esztendőben is 20 ezer forinton felül volt a szőlőgazdaság deficitje.

Van aztán ezzel kapcsolatban nemes fajokból álló kiterjedt gyümölcsészete is a fővárosnak. Fiatal, de már termőképes fák légiója, hoz gyümölcsöt evenkint, de tiszta jövedelmet még ebből sem látott a főváros.

Hát ez egyszerüen rejtélyt képez. A szőlő művelő, aki egy holdnyi szőlőgazdaság után szépen megél, bizonyára abban keresné a rejtély megoldását, hogy a főváros hatalmas szőlőbirtokát hozzá nem értő emberek kezelik, onnét az állandó balsiker. Dehogy! Hisz 2800 forint járandósággal egy régi szakember áll a telep élén mint szőlő és gyümölcsgazdasági intéző s körülötte egy csomó vincellér s egyéb szakképzett alkalmazott csoportosul.

Talán elemi csapások érték évenkint a főváros szőllejét, elverte a jég, fagy érte, beleütött a filloxéra, a peronoszpora, a szőlőliszt, vagy más egyéb szőlőnyavalya! Szó sincs róla. A peronoszporával van ugyan annyi baj, mint a mekkorával az ország bármelyik szőlősgazdájának meg kell küzdeni a permetezés által, de elemi csapás nem nagyon bántotta a főváros szőllejét s a talaj homokos lévén, nem igen kivánkozik bele filloxéra.

Uram bocsáss! Csak nem Kecskemétiskednek tán?! Nem bizony. Az intéző tisztességes uriember, akit visszaelésnek a gyanuja nem érhet, de ezenfelül meg erős a kontról is, melyet a VIII. ügyosztály köztiszteletben álló vezetője gyakorol. No akkor elátkozott rejtélyes valami a fővárosnak ez a hires szőlő s gyümölcs gazdasága! — tör ki végre a találgatásokban kifáradt ember.

Körülbelül csakugyan elátkozott, mint a főváros minden vállalkozása. Aranyat hozhat némely vállalat egy magán ember kezén, de egyszerre elapad a jövedelem, amint a maga kezelésébe veszi át a főváros s fölüti fejét az adófizető polgárság állandó rémképe, a deficzit. Egy esztendők óta elhunyt bizottsági tag, akinek nevét jótékony hagyományai megörökitették, odanyilatkozott egy alkalommal, hogy a főváros szerencsétlen kezében még a gyémánt is értéktelen kavicscsá változik. S ezzel arany igazságot mondott volt Röck Szilárd.

Ime tengernyi pénzzel óriási területen szőlőt mivel meg a főváros. Három-négy esztendőn keresztül tetemes összegek terhelik e réven a költségelőirányzatot, amikor egyszer csak kiderül, hogy baj van a kréta körül. Az elültetett szőlőfajok nem alkalmasak a talajhoz, miért is nem fejlődnek s nem lehet kilátás arra, hogy valaha gyümölcsözzenek. A tőkék ezután természetesen kidobottak s kezdődött az ujraültetés sok holdnyi területen. Majd az lett a baj, hogy kevés a bortermő, sok a csemege szőlő faj. Más ember nagy haszonnal értékesiti csemege szőlő termését, de a főváros persze nem tudott hozzá. Az volt a kifogás, hogy a vevők összejátszottak s rendkivül olcsóra szoritották le a szőlő árát. A főváros kénytelen volt silány árak mellett is tuladni a termésen, amely a nyakán veszett volna. Hát ez i

amolyan fővárosi okoskodás. A tanácsi copf valamely tárgy értékesitésére a licitáción kivül nem ismer más módot, vagyis éppen azt, amely módot nyujt a vásárlóknak, hogy ringet képezzenek s ugy bánjanak el a fővárossal, amint nekik tetszik. Nem lett volna lehetséges más uton értékesiteni a szőlő s a gyümölcsgazdaság termését? Hisz itt van elsősorban a nagy gyomru budapesti közönség, amely bizonyára megveszi s elfogyasztja a főváros szőlejét s egyéb gyümölcsét, ha mérsékelt árban nem jut hozzá. Aztán ott van az export. Finom faju csemege szőlőről lévén szó, talált volna az piacra a külföldön is. Sok magyar termelő szőleje kerül külföldre s mindegyik haszonnal képes lezárni az üzleti évet. A főváros meg ráfizet évenkint 20—30 ezer kemény forintokat.

A nagy szőlőtelep nyolc évi fennállása s tenger pénz elköltése után végre arra a bölcs ideára jött a tanács, hogy megkellene valahogy szabadulni a sok bajjal és semmi eredménynyel nem járó gazdálkodástól, miért is felkérendőnek találta a kormányt, hogy vegye át az egész mindenséget ugy mint van, s csináljon vele amit akar. Hanem a kormány erre nem mutatott semmi hajlandóságot.

Akkor hát borgazdaságot kell berendezni — volt a szakértők véleménye. Mert szakértői véleményekben a fővárosnál soha nincsen hiány. A városatyák mit tehettek egyebet, minthogy megint csak megszavaztak nagy summa pénzt hordókra, présekre, kádakra s mi más szőlő gazdasági fölszerelésekre. Most tehát borral történik kisérletezés s ha ez nem üt be, ha a borkereskedők is összejátszanak a főváros bortermésének a licitációja körül, ugy valószinüleg borecet gazdaságba fog majd a jeles törvényhatósági szőlősgazda.

Komikus, de egyszersmind elszomoritó is ez a szőlő, bor s gyümölcsgazdasággal való játék. Aki figyelemmel kiséri a telep életét fönnállása óta, vagyis tiz év óta, folytonos kisérletezéseknél nem láthat egyebet.

Egymást érik a kisérletek s a rendszerváltozások, amelyek mind nagy pénzbe kerültek, de egyformán csufsággal megbuktak. S ebbe a méreg drága játékba bele mert menni az a szegény főváros, amely akárhányszor zavarba jön, ha nehány utca kövezetének kijavitására kell fedezetet keresnie. Persze, mert megeszi a pénzt a szőlő.

Az utolsó jó bortermés óta nagy a főváros bizodalma hires szőlő-telepének jövőjét illetőleg. Ez időszerint 1200 hektoliter bor van a tőváros pincéiben s ezen a bormennyiségen alapulnak a vérmes remények. Mindezek dacára a legutóbbi esztendőben is több mint 20 ezer forintot kellett a szőlőtelepre ráfizetni. S ez valószinüleg tovább is igy megy majd minden évben.

Szőlőbirtokosoknál szokás, hogy ha maguk nem akarnak vesződni a szőlők mivelésével, kiadják azokat felesbe. Tegyen hasonlóképpen a főváros is. A tönkrement ó-budai kapások között sok száz család akad, amely szives örömest miveli a fővárosi szőlőket a termés feléért. A másik fele minden költség nélkül tiszta haszonképen megmarad. Nehány ezer forint jövedelme tehát mégis csak lenne a fővárosnak s a polgárság megszabadulna a lidércznyomástól, melyet az elátkozott szőlő-telep évenkénti deficitje reá állandóan gyakorol.

Vitás kérdések.

Folytatjuk az alábbiakban ama határozatok közlését, melyeket a fővárosi vizszolgáltatás illetve a vizdijak kivétése körül fölmerült vitás kérdésekben elvi jelentőségü szinezettel a tanács hozott.

A vizvezeték igazgatósága hatszoros vizdijat vetett ki az egyik fővárosi pálinkamérésre. Az elüljáróság mint elsőfoku hatóság leszállitotta a kivetést a vizdij egyszeresére. A tanács másodfokon birálván el a dolgot végérvényes határozattal egészen megváltoztatta az elüljáróság határozatát s kimondta, hogy a jelen esetben a vizszolgáltatási szabályrendelet 26 szakasza alkalmazandó. *A pálinkamérést boltokban gyakorolt vizfogyasztó üzletnek minősitette a tanács, a mely után, ha van a helyiségben külön vizcsap háromszoros, ha pedig nincs, csak egyszeres vizdij fizetendő.*

A Vármegye-utca 7. szám alatti nyilvános házat háromszoros vizdijjal terhelte meg a vizvezetéki igazgatóság. A szabályrendelet 3. szakasza értelmében ipari üzletnek minősitette a nyilvános házakat, mely után 3 szoros dij jár Az elüljáróság helyben hagyta e kivetést, de a tanács másodfokon másként határozott. Kimondta, hogy a nyilvános házak nem tekintendők ipari, hanem vizfogyasztással járó üzleteknek, amelyeknek vizvezetéki vizzelvaló ellátására a főváros kötelezettséget nem is vállalt, hanem azok részére a szabályrendelet 2-ik szakasza értelmében a vizet csak szolgáltatja. Minthogy pedig a viznek ily módon való szolgáltatása a szabályrendelet 2. szakasza alapján csakis vizmérővel történik, a tanács a jelen esetben előirt átalányösszeg leirását s a vizmérő óra alkalmazását rendeli el. Vagyis *a nyilvános házak végérvényesen vizfogyasztással járó üzleteknek minősittetnek s a vizet csakis vizóra alkalmazása ellenében kapják.*

Pálffy János gróf, budapesti háztulajdonos házában levő üres lakások után is vizdijat követelt a vizvezetéki igazgatóság. A gróf az elüljárósághoz fordult, hogy a kivetés töröltessék, de kérelmével elutasittatott. A tanács másodfokon jóváhagyta az elüljáróság határozatát, mert a gróf az előirt határidő elmulta után kérte az üres lakásokra kiirt vizdijak törlését s igy a dijak megfizetésére kötelezhető. Az eljárásra vonatkozó rendelkezés igy szól: Bérházaknál az üresen álló helyiségek után kivetett vizdij az üresedést követő bérévnegyed első napjától kezdve csak az esetben törlendő, *ha a tulajdonos a helyiségek üres voltát az üresedés bekövetkeztétől számitott 15 napon belül bejelenti. A helyiségek ujból való bérbeadása pedig 3 nap alatt jelentendő be, mert ellenesetben a tulajdonos birságot fizet.*

A közönség tájékoztatása szempontjából e helyen hangsulyozzuk, hogy a tanács eme határozatai még nem jogerősek, mert felebbezés esetében minden kérdés a legfelső fórum, a közigazgatási bíróság elé kerül. A felebbezések a vizvezetéki szabályrendelet szerint 30 nap alatt volnának beadandók, de ezt ne vegye figyelembe a közönség, mert pórul jár. *A szabályrendelet elkészülte után életbe lépett ugyanis a közigazgatás egyszerüsitéséről szóló törvény, amely ugy rendelkezik, hogy kivétel nélkül minden közigazgatási kérdésben a felebbezési határidő 15 nap. A vizdij ügyekben tehát szintén 15 nap alatt nyujtandók be a felebbezések.*

Hirek a városházáról.

Hadügyminiszter s a főváros. A Kistétényi uj katonai lövőtérhez vezető ut ügye most már teljes megoldást nyert. A főváros s a hadtestparancsnokság között már nehány hét óta megvolt a megegyezés az utépitésre vonatkozólag. Az ut egy részét, mint tudva van egészen a főváros épiti a Budaőrsi község határában huzódó utvonal épitése és gondozása a községet, mig az ut többi hátralékos része közösen a fővárost s a katonai kincstárt terheli olyképen, hogy a főváros adja a szükséges területet és anyagot, a katonaság meg a munkaerőt. Ez a megegyezés a hadügyminiszter jóváhagyásától volt függővé téve, akihez már nehány héttel ezelőtt fölterjesztette az ügyet a hadtestparancsnokság. Most érkezett le a hadügyminiszter leirata, amelylyel egész terjedelemben jóváhagyja az utépitést. Ez okból a tanács most nyomban megtette intezkedéseit, hogy a munkálatok mihamarabb megkezdessenek. A katonák utjának még az őszi esőzések beállta előtt el kell készülni.

A főváros bérlőinek adója. Nagy bajjal jár ama adózó polgárok adójának a behajtása akik a fővárossal bérleti viszonyban vannak. A behajtás nehézségeire való tekintetből a tiszti ügyészség javaslatához képest a jövőben követendő elvről kimondotta most a tanács, hogy a bérleti vagy haszonbérleti ügyletek megkötésénél az adók fizetési kötelezettsége szerződésileg nem háritandó többé a bérlőre. A főváros, mint bérbeadó a jövőben magának tartja fönn az adók viselését, de e helyett a bérösszeg akként lesz majd megállapitandó, hogy abban a bérlemény után járó adó is kellő fedezetet találjon.

A budai keserüviz veszedelemben. Az I. kerületi őrmezői dülőben éppen a keserü vizforrások mentén levő árok annyira eliszaposodott, hogy minden nagyobb esőzéskor egészen megtellik s szüntelenül elöntéssel s megfertőzéssel fenyegeti a nagy értékü forrásokat. Az árok kitisztázása s lemélyitése érdekében a forrástulajdonosok sürgető kérelmére tett már előterjesztést az I. kerületi előljáróság, de a tanács még mindezideig semmiféle intézkedést el nem rendelt. Már pedig, ha e nyáron az árok ki nem tisztittatik, ugy alig marad valami medre s az őszi esőzéskor biztosra vehető, hogy a szennyes viztömeg behatol a forrásokba. A forrástulajdonosok már is azzal fenyegetődznek, hogy baj esetén kártérítési pört kasztanak a főváros nyakába. Az előljáróság ez okból most ismét megsürgette a tanácsnál az árok kimélyitését s fölkérte a tanácsot, lépjen érintkezésbe Pestmegye alispánjával az iránt, hogy az árok budafoki részén is megfelelő mélyités történjék.

A Martinovics-téri szenvedők. A Kőbányai Martinovics-tér háztulajdonosai, akik közös szenvedőknek nevezik magukat a beadványukban, arra kérik a tanácsot, hogy a téren, melyen piacz van, közkutat és illemhelyet épintsen, még pedig sürgősen. A vásáros nép mind a magánházakba jár vizért, amit a háztulajdonosok, tekintve a magas vizdijakat, tovább megengedni nem hajlandók. Kijelentették, ha a tanács rövid idő alatt nem teljesiti kérelmüket, ugy elzárják hetivásárkor a házak kapuit, mely esetben ám lássa aztán a főváros, hogy micsoda épületes dolgokat fog a vásáros nép nüvelni a piacztéren.

Végrehajtás vizdijakért. A kerületi elüljáróságok előterjesztésében fölkérték a tanácsot, utasitsa a tiszti ügyészséget, hogy a vizdij tartozások végrehajtási eljárása körül tartsa szem előtt az uj vizszolgáltatási szabályrendelet rendelkezseit. A szabályrendelet előirja, hogy a birói árverésekhez szükséges tartozási kimutatásokat első sorban mindig a vizvezetéki igazgatóságtól kell bekérni. E helyett az ügyészség rendesen a kerületi elüljáróságoktól követeli a hátralék kimutatását. A főváros anyagi érdekeinek megóvása szempontjából azt kivánják az elüljáróságok, hogy az ügyészség csak az esetben forduljon az elüljárósághoz, amikor a vizvezetéki igazgatóság már kimutatta, hogy az ingatlant mily vizdijhátralék terheli.

A mészáros-ipartestület bajban. A IX. ker. elüljáróság előterjesztést tett a tanácsnak, hogy a budapesti mészáros-ipartestület jéggyárának ne adjon több vizet. Az ipartestület, illetve a jéggyár viztulfogyasztás fejében már eddig is 20216 koronával tartozik a fővárosnak s julius végével ez összeg 3000 koronával megint gyarapodni fog. Megvenni e tartozást nagyon nehéz, amnnyiben a jéggyár zárgondnokság alatt van s igy a lefoglalt ingóságok nem árverezhetők el. Az elüljáróság egyben jelenti, hogy a követelés erejéig a jéggyár ingatlanára vezet majd kielégitési végrehajtást.

Miniszteri zátonyok. Számos és fontos közérdekü ügyét nem birja véglegesen elintézni a főváros, mert azok a különböző miniszteriumokban, ahová fölterjesztették, megfeneklettek. Különösen a belügyminiszterium tesz ki magáért a késedelmezésben. Van ott néhány nagyobb jelentőségü közmunkára vonatkozó közgyülési határozat, a melyekre — noha a munka megkezdése már sürgőssé vált — sehogy sem birja a főváros megkapni a belügyminiszteri jóváhagyást. A közgyülés már kimondta, hogy a bajokon segitendő lépéseket kell tenni a miniszteriumoknál. Ennek alapján a tanács most utasitotta az összes szakosztályokat, hogy a resszortjukba tartozó s a miniszteriumokban késedelmező ügyeket indokolt felterjesztésben külön-külön sürgessék meg.

Aszbeszt égők a közvilágitásban. A főváros közvilágitása körül a tanács fokozatosan kiterjeszti az Auer-égők alkalmazását az élénkebb utcákon és tereken. Legutóbb 500 lámpás alakittatott át Auer rendszerre, mely lámpások néhány nappal ezelőtt vétettek használatba.

Grósz A. és Társa nyomdabérlete. IV., Váczi-utcza 81.

V. évfolyam. Budapest, 1902. szeptember 28. 30. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN HÉTFŐN.

TARTALOM:

A főváros páriái.
Uj éra a kereskedelmi miniszteriumban.
A magyarországi idegenforgalom.
Fürdőépitkezések programmja.
Közuti vasutaink jövője.
A fertőtlenitő intézet és annak müködése.
Statisztika.
Hirek a városházáról.
Közgazdaság.

Előfizetési ára:

Egész évre ... 12 kor. ✲ Fél évre ... 6 kor.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 658.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

V. évfolyam. Budapest, 1902. szeptember 28. 30. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 Kor.
Félévre ... 6 „

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5. sz.

A főváros páriái.

A főváros tekintetes tanácsa nem rég nagy buzgalommal gyüjtötte össze azon felterjesztéseinek sorozatát, melyek végleges eldöntése a ministeriumokban késlekedik s ezenközben szépen megfeledkezett oly dolgokról, melyek elintézése saját hivatalaiban késlekedik. Pedig ilyenek is vannak szép számmal s ezek közt nem a legkevésbbé fontos, melyek kedvező vagy kedvezőtlen elintézésétől a fővárosi tisztikar fiatal gárdájának egész sorsa, jövője függ.

Értjük a segédfogalmazói állások szervezésére vonatkozó javaslatokat, melyek annyi sok szerencsétlen hányattatás után ugylátszik örökös nyugalomhoz jutottak.

És éppen ezért, bár a kérdés untalan volt már tárgyalva, kénytelenek vagyunk azt ujra felelevenitni, hogy felhivjuk rá azok figyelmét, kik a fővárosi fogalmazó-gyakornokok szánandó helyzetét megsajnálva, azon segiteni iparkodtak s a segédfogalmazóság szervezését napirendre tüzték; nehogy ezek és az egész törvényhatóság intenciói ellenére a kérdést mintegy észrevétlenül elsikkasszák. Mert jóakarattal, mely tettekben meg nem nyilvánul, a bajt — mely éppugy megvan mint annak előtte, ha csak nem éget most már még jobban — orvosolni nem lehet.

Mi — bár ez is jogos álláspont az érdekeltek részéről, — nem abból a szempontból nézzük a dolgokat, hogy Budapesten 6—700 frt fizetésből még magányos fiatal embernek sem lehet megélni, legkevésbbe oly szükségletek mellett, minőket egy közhivatalnoktól joggal megkövetelhetünk. A közérdek szempontjából kivánjuk ezt a kérdést is tárgyalni, de ezen szempontból is csak arra az eredményre juthatunk, hogy a fogalmazó gyakornokok szégyenteljes és sajnálandó állapotán okvetlenül és sürgősen segiteni kell.

Valóban szégyenteljesnek kell neveznünk azt az állapotot, hogy intelligens és képzett, müvelt és tanult fiatal emberek, oly korban, mikor már családalapitásra kellene gondolniok, ifju erejük java teljességében saját hibájukon kivül oly anyagi helyzetben sincsenek, hogy saját magukat fentartani képesek volnának.

Micsoda igazság, micsoda méltányosság a közhatóság részéről, hogy legképzettebb tisztviselőivel — mert kétségtelenül a fogalmazói szaknál kivántatik a legmagasabb foku képzettség, minthogy e szakmában kell is a legtöbb felelősséggel dolgozni — mostohábban bánnik mint bárkivel. Hiszen a városházi portás vagy a vásárcsarnoki szolgaszemélyzet anyagilag sokkal fényesebben van dotálva, mint az a fogalmazó-gyakornok, kitől legalább is államvizsgát követelnek vagyis 18 évi tanulmányok után elérhető kvalifikációt.

Ez csak az első lépés — mondhatná valaki — s mig annak a portásnak vagy szolgának élete végéig nincs már anyagilag előmenetele, addig a fogalmazó gyakornokság az életpályának csak első lépcsője. Vajha ez igy volna, de éppen mert nincs igy, kell érdekükben szót emelnünk. Mig megvolt a fogalmazó-gyakornokok statusában az, ha nem is gyors, de szabályszerü előmenetel, hogy azon időszak után, mig tényleg begyakorolták magukat sokoldalu jövendő tevékenységi körükbe, számithattak a megfelelő előmenetelre, legalább annyira, hogy létfentartásuk biztositva volt: senkinek eszébe sem jutott, hogy panaszkodjék vagy ujabb állások szervezését sürgesse.

Csakhogy ezek a viszonyok most gyökeresen megváltoztak, s a gyakornoki szolgálati évek most nem arra valók, hogy azon a megfelelő előismereteket szerezzék meg, mint pl. az ügyvédbojtárok praxisuk tartama alatt, hanem azok a keserü, mert nem méltányolt munka éveivé váltak. Nagyon jól tudja mindenki, hogy a jelenlegi fogalmazó gyakornokok mind 2—3 sőt 6—8 évet töltöttek dijnoki alkalmazásban, de ugyanazon munkakört töltve be, melyet a fogalmazók ellátnak. Csak azután kerülnek a gyakor

noki állásokba, hol előre beláthatatlan mennyiségü évekig kell fizetés nélkül, szerény segélydijuk fejében ugyanolyan munkát (a szervezési szabályrendelettől eltérőleg, mely első sorban a közigazgatási segédkönyvek vezetésével bizza meg) elvégezniök, mint jobban dotált fogalmazókollégáiknak. Pedig „quod uni justum, alteri aequm!“

A munkának és jutalmazásnak ezen nagyon is egyenlőtlen megoszlása csak természetes, hogy elkeseredést és elkedvetlenedést szül — s hogy ez a végzett munkára s a tisztviselő ambiciójára bénitó befolyással van : ez még természetesebb. Csak növekszik ez a kirivó igazságtalan ellentét, ha más szakmabeliekkel hasonlitjuk össze.

Emlitettük már, hogy a legnagyobb qualifikációt a fogalmazó-gyakornokoktól követelik. Nagyobbat mint akár a mérnöki szakon, akár a tanitói szakon. És mégis mennyivel kedvezőbb anyagi eredményt érnek azok el ugyanannyi idő alatt. Igaz, hogy a mérnököket csak napidij mellett alkalmazzák; igen de napidijuk 4—6—10 koronára rug, ezen kivül az egyes épitkezéseknél pótdijazásokban havonként 100 vagy 150 koronát keresnek, ugy hogy anyagi exisztenciájuk biztositva van, annál is inkább, mert még nem igen volt eset, hogy napidijas mérnököt, hacsak némileg megfelelt hivatásának, s nem maga kivánkozott el, elbocsátottak volna. Igy szerepelnek még most is rég befejezett épitkezések terhére magas napidijjal alkalmazott mérnökök, — a fogalmazó gyakornokok fizetésének javitására, illetve a segédfogalmazói állások szervezésére pedig nem találják meg a szükséges pénzt.

És mit szóljunk a tanitókról, kik már elnyerték a pályájukra szükséges kvalifikációt, mikor a fogalmazói pályára kerülők még középiskolai tanulmányaikat folytatják? Mit szóljunk arról, hogy nekik legalább 5 hónap szabad idejük van, s az ismétlő és külön órákkal is keresnek annyit hogy egész Budapest környékeinek legszebb pontjait a tanitóknak, szegénykéknek, villáival és kertjeivel találjuk telehintve.

Természetes, hogy ezek a kiáltó igazságtalanságok csak demoralizáló hatással lehetnek az elhanyagoltakra s hogy azok igy csak kedvtelen és rossz — s ennélfogva drága — munkát képesek végezni.

Nagyon jellemző, hogy mikor az uj vizvezetéki szabályrendelet életbe léptetése alkalalkalmából több szolgai funkcziókat végző állás betöltésére került a sor, a fogalmazó gyakornokok körében összebeszéléstárgyát képezte, hogy tüntetésszerüleg egyértelmüleg fognak azon — az övékénél jobban dotált állásokra folyamodni. Erre pedig már csak a végső elkeseredés képes.

Nagyon közelfekvő, hogy ezen viszonyokból csak a városra nézve származhatik kár és kellemetlenség. Mert mit csinálhat a szegény fogalmazógyakornok, hogy életét eltengesse ?

Csinálhat adósságot, vállalhat más munkát, vagy (s ezt tán legokosabban cselekszi) egészen ott hagyja a fővárosi szolgálatot.

Hogy mily veszedelmes a közigazgatás tisztaságára az eladósodott tisztviselő, azt nem kell bővebben fejtegetni. Elég utalnunk arra az energikus körrendeletre, melyet nem is oly reg *Halmos* polgármester kibocsátott, amely szerint a közszolgálat bizonyos ágaiban eladósodott tisztviselő egyáltalában nem alkalmazható. Hogy a más munkák vállalása is csak a hivatali szorgalom csökkenésével s a hivatali ügyek lazább ellátásával lesz megszerezhető, az is kézenfekvő dolog. Elvégre egy rókáról két bőrt lehuzni nem lehet, s nem is igen lehet rossz néven venni egy fiatalembertől, hogyha látja, hogy hivatali munkájáért semmiféle megfelelő elismerést nem kap, hogy inkább más munkának, melyet jobban honorálnak, szenteli java erejét.

De mindezeknél nagyobb veszteség az, hogy éppen a legjobb, legképzettebb munkaerők egészen hátat forditanak hálátlan munkájuknak s más pályán keresnek maguknak boldogulást. Az utóbbi években — keserű szimptóma gyanánt — gyakrabban fordult ez elő, mint eddig és valóban a főváros mindig a legtehetségesebb és leghasznavehetőbb munkaerőit vesztette el. Hogy az a veszteségi kimutatás még nincsen teljesen lezárva, ezt a legközelebbi jövő igazolni fogja.

Módunkban van közölni, hogy egyik fogalmazógyakornok panaszkodva emlitette szánalomra méltó állapotát előljáróságának s kijelentette, hogy hajlandó bárminemű más pályát kezdeni. „De könnyen játszik Ön a jövőjével“ — szólt neki az illető. „Önök játszanak az én jövömmel“ volt a keserü válasz.

Keserü, de mégis igaz válasz. Nekünk mint a közvélemény elfogulatlan organumának fel kell emelnünk szavunkat azon valóban erkölcstelen játék ellen, mit ezen fiatal emberek jövőjével üznek. Nekünk követelnünk kell, hogy a segédfogalmazó állások szervezésének ügyét ismét és pedig legsürgősebben napirendre tüzzék.

A főváros a saját iniciativájából kezdte meg az ezek szervezésére irányuló javaslatokat, azoknak egyszeri félszeg formában történt

ministeri elutasitása (illetve modositása) nem lehet ok, hogy azt ujabban is ne terjesszék a *jobban informálandó* minister elé, mikor sokkal csekélyebb fontosságu és nagyobb anyagi áldozatokat kivánó ügyeket ismételten is felterjesztettek az első miniszteri döntésnek megmásitása végett.

Ezen állások szervezését maga a város kezdette meg. Vagy szükség van és volt azokra az állásokra, vagy nem. Halmos János polgármester igen szomorú és súlyos felelősséget vett magára, mikor ezen dilemma elé állitatta magát; mert ha ezen állások szervezése nem volt szükséges s azt csak a kedélyek megnyugtatása végett szemfényvesztésből tették, úgy erkölcstelen módon félrevezették a jóhiszemü fiatalembereket; vagy szükséges volt, amint hogy mi is azt állitjuk, hogy szükséges volt és ma még szükségesebb mint valaha ezen állások szervezése — de ekkor a törvényhatóság első tisztviselőjének és képviselőjének erkölcsi kötelessége a megkezdett munkát az akadályok elháritásával folytatni és befejezni és a főváros fiatal munkásainak tisztességes megélhetést, az adminisztrációnak pedig elégedett és jól dolgozó munkásokat biztositani.

De ha az illetékes körök ezt a kérdést is ugy tekintik mint „aktát", úgy ne csodálkozzanak, hogy a fiatal munkaerők is a rájuk bizott ügyeket is mint csak „aktákat" tekintik, azok elintézésében több ügybuzgalmat nem tanusitanak, mint amelylyel az ő aktájukat intézik.

Uj éra a kereskedelmi miniszteriumban.

Mándy Lajos távozása a kereskedelmi miniszteriumból a főváros vezető köreiben is feltünést kelt. Ha valaki, teljében testi és szellemi képességeinek, lelép a nyugalomba oly magas polczról, aminőt Mándy elfoglalt, önkéntelenül feltámad a kiváncsiság: mi volt az elhatározás inditó oka?

Sokféle találgatás kelt szárnyra már a nyáron, amikor Mándy szabadságot kért és még több kombinácziő füződik a mostani fait accomplihoz. Egészen megbizható forrásból szerzett értesülésünk szerint Mándy nyugalomba vonulásának semmi pikáns vagy szenzációs háttere nincs. Egyszerüen azért mondott bucsut a Lánczhidtéri miniszteriumnak, mert müködési körét korlátozni akarták. Hegedüs alatt ugyanis teljes önállóságot élvezett ügyosztálya élén s referádáit kizárólag a miniszter elé terjesztette. Láng Lajos azonban ugy vélekedett, hogy minden referensnek, tehát Mándynak az előterjesztéseit is czélszerü retortán átbocsátani, Miután a miniszter nem rendelkezik elég idővel valamennyi ügy áttanulmányozasára, ezzel a feladattal gr. Wickenburg államtitkárt bizta meg.

Ez az intézkedés helyes volt. Bizalmatlanságot nem tartalmazott, ám Mándy mégis sértve érezte magát s inkább távozott, semhogy referádáit az államtitkár felülbirálja Voilà tout — egyéb nem történt.

A fővárost azonban éppen a *távozás inditóoka* fogja vigasztalni Mándy nyugalombavonulása miatt Mert mindenki tudja, hogy a főváros az utolsó tiz év alatt többizben rövidebbet huzta a küzuti vasutak dolgában Mándy kezében fordultak meg az összes erre vonatkozó ügyek s bár a legnagyobb igazságtalanság volna azt állitani, hogy a társaságok érdekeinek pártfogója lett volna, annyit a tények azonban mégis bizonyitanak, hogy a főváros autonom jogait és hatáskörét Mándy megszoritotta Tehette, mert plein pouvoirral rendelkezett. És kétségtelen, hogy hasonló magatartást tanusitott volna a fővárossal szemben ezután is.

Világos ennélfogva, hogy — bármennyire méltányoljuk kiváló tehetségeit és egyenes jellemét — távozása inkább nyereség, mint veszteség a fővárosra nézve. Sőt elismeréssel kell fordulnunk *Láng* Lajos felé, hogy a teljhatalmat nem volt hajlandó más kezekre bizni. Lángról tudjuk, hogy mint a főváros szülötte, annak èrdekeit szivén hordja és amiben csak lehet, elő mozditja. Meg lehetünk győződve arról, hogy a jövőben más szempontok szerint fogják elbirálni a kereskedelmi miniszteriumban a főváros ügyeit, mint a megelőző rezsim alatt S a törvényhatóság nem lesz kénytelen panaszkodni illetéktelen beavatkozások és önkényes döntések miatt.

A magyarországi idegenforgalom.

Kissé különösnek fog feltünni, hogy a mikor a napi sajtó örömriadallal és hazafias görögtüzzel üdvözli az *idegenforgalmi vállalat* megalakulását, mi nemcsak egykedvüek maradunk, hanem mindenkit arra intünk, hogy hütse le a vállalat iránti lelkesedését.

Igen alapos okaink vannak erre. A multak tanulságai skeptikusakká tettek bennünket egyrészt a kitüzött czéllal szemben, másrészt pedig minden oly vállalat iránt, amelyek *részvénytársasági alapon* igérik a közczélok előmozditását. A jelen esetben az történt, hogy a részvénytársaság megvette a *Cook and Son* utazási vállalat budapesti fiókját és fuzionálván az államvasutak városi menetjegyirodájával, „megteremteni" készül hazánkban az idegen forgalmat. Semmi kétség nem lehet, hogy azok az előkelő mágnások, kiknek neve az uj vállalat élén szerepel, ideálisan gondolkodnak és abszolute semmi anyagi hasznot nem várnak müködésükért. Ilyen név azonban nincs több ötnél vagy hatnál. A többi részvényes egyszerüen üzletnek tekinti a vállalatot s mennél nagyobb dividendát óhajt kapni. Ez

egészen természetes. De eszerint világos és természetes az is, hogy a vállalat első sorban a maga érdekeit fogja istápolni és csak másodsorban, amennyire az üzlet előmozditása megkivánja, a többi érdekeket. Vannak azonban esetek, a mikor a kecske is jól lakik, a káposzta is megmarad. Nem tartjuk tehát kizártnak, hogy a társaság csakugyan hasznára lehet az országnak és a fővárosnak, ez a lehetőség azonban távolról sem involválja annak szükségét, hogy a főváros szubvenczió vagy egyéb formában támogassa a részvénytársaságot.

Ugy halljuk, a kormány évi 30.000 koronát juttat a társaságnak. Büszkék lehetnek az alapitók, hogy ezt a szubvencziót megtudták szerezni. Ekkora összeget *a világ egyetlen* állama sem ad, sem soha nem adott, az idegen forgalom emelésére, valamely társaság vagy egyesület kezébe. Mily ellenszolgáltatások és remények mellett adja az állam ezt az összeget, nem tudjuk, ellenben hiányos mathematikai ismereteink daczára is ki tudjuk számitani, hogy a 30.000 korona megfelel egy fél millió 6%-os kamatozásának- Ergo : a dividenda már előzetesen biztositva van. A részvényes uraknak okvetetlenül kell osztalékot kapniok, ha csak, amit kizártnak tartunk, panamázások nem fognak történni a belső ügykezelés körül.

A mily valószinü azonban a részvénytársaság prosperálása, épp oly valószinütlen, hogy általa föllendülne az idegen forgalom Magyarországon. A napisajtó, mely Messiás gyanánt üdvözölte a társaságot, tökéletesen megfeledkezett arról, hogy ez irányban már történtek lelkes és komoly kisérletek minden positiv eredmény nélkül. Akit érdekel az ügy, vegye elő azt a könyvet, melyet 1900-ban *Halmos* János polgármester bocsátott közre a Budapest idegenforgalmának emelése érdekében fett intézkedésekről. Ebből a nagy gonddal készitett és tölöttébb tanulságos munkából megtudjuk, hogy a főváros már 1888-ban kiküldött egy állandó bizottságot, mely az idegen forgalom érdekében több éven át meg tette mindazon intézkedéseket, amelyek most az uj részvénytársaság programján szerepelnek. Meg tudjuk továbbá, hogy a millenáris kiállitás előtt és alatt az „ezredéves országos kiállitás székesfővárosi bizottsága" óriási összeget áldozott a végből, hogy hirlapi közlemények, füzetek, albumok, plakátok és reklámeszközök segélyével, továbbá tudakozodó-, kalauz- és tolmácsintézetek felállitásával stb., az idegen forgalmat emelje.

Az elért eredmény sem az önzetlen fáradtsággal, sem az anyagi áldozatokkal nem állott arányban, aminek jellemzésére elegendő felemlitenüuk, hogy 1896-ban a millenium, a kiállitás, a fényes ünnepségek és a töméntelen sok kongresszus daczára mindössze 241774, tehát 14,882-vel több külföldi jött a fővárosba, mint a mennyi rendes viszonyok közt jött volna. A kiállitás óta a külföldiek száma évenként alig haladta meg a tizenötezret.

A mi nem sikerült a főváros idegenforgalmi bizottságának, holott abban oly agilis, tekintélyes és tapasztalt férfiak vettek részt, mint *Atzél* Béla báró *Vámbéry* Ármin, dr. *Falk* Miksa, *Weisz* Berthold, *Tolnay* Lajos stb., bizonyára még kevésbbé fog sikerülni a részvénytársasági vállalatnak. Hogy hazánkat a külföld fölkeresse, ahhoz az egész társadalom öntudatos közreműködése szükséges. A mig nálunk is köztudatba nem megy, miként Svájczban és Németországban, hogy az idegent meg kell becsülni, jól el kell látni és a pénzéért megfelelő szórakozásban részesiteni, mert az idegenforgalom hasznára van az egyeseknek és az egész országnak : addig hasztalan engedélyez a kormány élelmes vállalkozóknak „idegenforgalmi" szubvencziókat.

Budapest polgármestere, külföldi mintára, igen helyesen akczióba akarta vinni a társadalmat. Kisérletet tett, hogy *idegenforgalmi egyesület* jöjjön létre Budapesten, mely müködését a vidékre is kiterjessze. Sajnos, ez a szép és egyedül czélravezető terv hajótörést szenvedett a közönség résztvétlenségén.

Helyette, im, előáll a részvénytársasági vállalat és veri a nagy dobot. Hát csak verje és fogadkozzék az elérendő sikerekre. Talán majd felszökik a részvények ára, ami fölöttébb kellemes lesz a faiseuröknek. Azt a stemplit azonban, a melyet a fővároshoz szubvenczió végett benyujtandó kérvényre akarnak felragasztani, jó lesz megspórolni. A főváros már megszerezte a tapasztalatokat ezen a téren és nincs kedve az adófizetők pénzéből gyarapitani részvénytársaságok dividendáit.

Az idegenforgalmi vállalat elégedjék meg az állam 30.000 koronájával s hagyja ki játékából a fővárost.

Fürdőépitkezések programmja.

A törvényhatóság októberi közgyülésére vár az a fontos feladat, hogy a székesfőváros fürdőinek ügyében végleges határozatot hozzon. Az ügy rég elő van készitve, s mint olvasóink emlékezni fognak, a fürdőbizottság jelentését a tanács még a nyári szünet előtt a közgyülés elé terjesztette. Tárgyalása azonban lekerült a napirendről, mert városatyáink igazat adtak a polgármesternek, hogy ily nagyhorderejü kérdés mindenki részéről alaposabb tanulmányozást igényel.

A nyáron volt ehhez elég idő S miután most megint mozgalom indult meg az idegen forgalom emelése érdekében, kétszeresen aktuálissá vált a főváros fürdőinek kérdése Azt hisszük, senkinek sem kell magyarázni, hogy a főváros akkor válik Európa egyik legismertebb metropolisává, s főként a kelet zarándokhelyévé, ha a természet által nyujtott kincseit, a páratlan gyógyforrásokat kellőleg kihasználja. Minden világvárosnak meg van a maga speciális vonzóereje ; nekünk a természet jelölte ki, hogy a kontinens legelső fürdőhelyévé alakuljunk és ezen a réven tegyük önkéntes adófizetőnkké egész Európát. Ebben soha nem versenyezhet velünk se Bécs, se Páris, se London

Amikor tehát a fürdőügy rendezéséhez nyul a

törvényhatóság, ne csak a jelent tekintse, hanem a jövőt is. Amit most alkot, ugy alkossa meg, hogy századokra szóljon és minden részletében előmozditsa azt a nagy czélt, amely ebben a két szóban foglalható össze: *Budapest — világgyógyfürdő.*

Első sorban nem szabad kőbe foglalt szegénységi bizonyitványt kiállitani korunk épitészeti fejlettségéről. Nem szabad megengedni, hogy szaporodjanak azok az izléstelen kőművesmesteri alkotások, melyekkel *Cziegler* Győző nyomoritotta meg Budapestet. Ez az ur egyébként derék és tiszteletre méltó férfiu, de végzetes csapás ránk nézve, hogy az épitészetre adta magát és hogy tág teret nyitottak szörnyalkotásainak. Ha csak egymaga volna hazánkban, aki épitészettel foglalkozik, akkor is inkább várnunk kellene a középületek létesitésével, mintsem kompromittálni magunkat a külföld és a későbbi nemzedék előtt. De szerencsére vannak képzett, sőt geniális épitőművészeink, kik képesek abszolut becsü alkotásokra. Itt van például a külföldről nem rég viszatért Schulek, kinek nagyrahivatottságát Cziegler Győzőn kivül minden kartársa elösmeri. Elérkezett az ideje, hogy uj szellem inanguráltassék a főváros épitkezéseiben, s ehhez az első lépés Czigler ur terveinek tisztelet teljes félretevése. Ha ő nincs annyi jóindulattal a főváros iránt, hogy legalább a fürdőépitkezésnél tért engedjen az igazi tehetségnek és szakértelemnek, vetot kell, hogy mondjanak a független városatyák.

Azt hisszük, nem végzünk fölösleges munkát, ha a közgyülés előtt ujból ismertetjük, a bizottsági jelentés nyomán, a fürdőépitkezés programmját.

Három fürdőnek, u m : a Sáros, Rudas és Artézi fürdőnek a fölépitéséről, illetőleg átalakitásárol van szó.

Ezek közül mint lukrativ fürdő első sorban az *Artézi* veendő figyelembe A közlekedési eszközök kitünő volta legalkalmasabbá teszi, hogy a közönség ugy is, mint gyógyhatásu, ugy is mint tisztasági fürdőt előszeretettel keresse föl. A tervezet szerint czéljának csak az esetben felelne meg teljes mértékben, ha a városligeti tó alaposan kitisztittatnék és jövőbeli elposványosodása megakadályoztatnék. Az összes épitkezés költségei 2.100,000 koronára vannak preliminálva; ehhez hozzáadva a meglevő régi épület 116.000 K. értékét és a fürdőbe fektetett 762 000 koronát, az egész befektetés maximuma 2.978.000 koronát tenne. A legrosszabb számitás szerint is ez az összeg meghozná a 6%-os tiszta jövedelmet.

A *Rudasfürdőre* nézve, mely a főváros legrégibb fürdője, a bizottsági jelentés az eskütéri hid következtében a jelenlegi fürdőépület átépitését és a kényesebb igényeknek is megfelelő berendezését javasolja. Azon okok, melyek az átépitést elodázhatlanul megkövetelik kétfélék: egyrészt városszabályozási és szépészeti, másrészt pebig pénzügyi okok A fürdőépület, a hid magas följárója miatt, szinte gödörben fekszik s miután a legnagyobb forgalmu utvonal huzódik el előtte, összhangba kell hozni a többi épitészeti alkotás szépségeivel. Hogy a fürdő jövedelmező legyen, okvetlenül szükséges belső berendezéseit tágitani, s azokat minél kényelmesebbé tenni, igy például külön női gőzfürdő létesitendő, melynek hiánya most is érezhető. Miután a források 24 óránként 600—850 m³ vizet adnak, ez a mennyiség elegendő a fürdő megnagyobbitásához.

A *Sárosfürdő* tudvalevőleg lebontatott, de forrásainak megszerzésével a székesfőváros oly források birtokába jutott, a melyeknek gyógyitó erejét Budapest és vidéke már évszázadok óta ismert és mindig sokra becsült

Az összes budapesti fürdők között egyikhez sem ragaszkodtak annyira, mint a Sáros-fürdőhöz s mesés az a bizalom, melyet e források gyógyitó erejébe helyeztek A bizottság a Sárosfürdőt tartja a legalkalmasabbnak arra, hogy kizárólag gyógyitási czélokra szolgáljon és pedig olykép, hogy a külföldiek is mint *gyógyfürdők* ismerjék meg és keressék föl A források, melyek a Gellérthegy délkeleti oldalán levő sziklacsoportból fakadnak, 24 óránként átlag 900m³ 45°C. vizet szolgáltatnak. A főváros által kisajátitott terület 2743□ öl kiterjedésü. Forgalmi szempontból a hely alkalmas, mert előtte folyik a Duna, mellette közlekedik a villamos vasut és feléje torkollik a Ferencz József hid.

A létesitendő fürdőépületek elhelyezésében és berendezéseinél nemcsak a külső szépészeti és kényelmi szempontokat kell megtartani, hanem még inkább arra kell törekedni, hogy ezek a thermal-fürdők sajátlagos gyógyitórendszerének és módjának minden tekintetben megfeleljenek.

A három fürdő befektetési tőkéiről és jövedelmezőségéről a bizottság a következő tervezetet állitotta össze:

Az ártézi fürdő fölépitése és berendezése 2 978.819 koronát igényel; jövedelme 176.400 koronában állapitható meg

A Rudasfürdő összes költségei 1 886.936 koronára rugnak, jövedelme 140.000 korona.

A Sárosfürdő 2.445,870 koronába kerül; jövedelme 123.921 koronára becsülhető.

Ezek szerint a befektetendő tőke 7 111,615 kor., a jövedelem pedig 441.226 korona, a mi 6 20%-os kamatozásnak felel meg. Ez az eredmény meggyőzően szól a mellett, hogy a székesfőváros ne halassza el fürdőinek korszerű felépitését, illetőleg átalakitását, hanem azokat mint jól jövedelmező vállalatokat minél előbb használja ki

A tervek keresztülvitelére szükséges pénzösszeg nem okoz gondot, a mennyiben a 100 milliós kölcsön felhasználására vonatkozó előirányzatba az Artézi-fürdő részére fölvétetett 2 584 700 k., a Sárosfürdőre 2.000,000 kor Miután e két fürdő a preliminált összegnél 823 88 koronával kevesebbe kerül, a Rudasfürdő számára forditható ez a maradrány, s mindössze 421 619 koronával pótlandó, a mely összeg a száz milliós kölcsön még rendelkezésre álló részéből fedezhető

Kérdés azonban, mikép állapitassék meg az épitkezés rendje?

Erre vonatkozólag a bizottsági jelentés igy nyilatkozik:

Ha a székesfőváros pénzügyi helyzete nem kötelezne bennünket arra, hogy az épitkezésben a lehető legnagyobb óvatossággal járjunk el. s megengedné, hogy reményeinket az általánosan ismert kedvezőtlen közgazdasági viszonyók által ne mérsékeljük, ugy a leghatározottabean azt javasolnók, hogy az épitkezéseket egyszerre hajtsuk végre. Ámde az emlitett óvatosság minket arra utal, hogy e kérdést a lehetőség szem előtt tartásával tárgyaljuk és az épitkezésekre nézve olyan sorrendet jávasoljunk, a mely nemcsak hogy hátrányos befolyással nincs pénzügyi helyzetünkre, ha-

nem ellenkezőleg fürdővállalataink bevételeit és ezzel a székesfőváros jövedelmeit fogja fokozni.

A fürdők fölépitése legalább is három évet fog igénybe venni s ezen idő alatt a már is enyhülő közgazdasági helyzet bizonyára megváltozik annyira, hogy a közönség testi egészségének ápolására ismét többet fordithat, a fördők látogatásának statisztikája emelkedést fog mutatni s az előterjesztésünkben számba vett adatoknál kedvezőbb tényezők fogják számitásainkat megjavitani. Most munka és anyag olcsó, az árengedményekben jelentékeny előnyöket remélünk elérni és ezek mellett nagyfontosságu lenne a székesfőváros elhatározása azért is, mert a még néhány év előtt virágzó és most sorvadó épitő ipart válságos helyzetében hathatósan támogatná. A kérdésnek kedvező eldöntése tehát szociálpolitikai seempontból is elsőrendü, már pedig a székesfővárosnak ezen követelmények elől sem szabad kitérnie, ha polgárainak érdekeit istápolni óhajtja.

Az Artézi fürdőre nézve már többször kiszámitott jövedelmezőség annyira kétségtelen, hogy minden nap veszteséget jelent a székesfővárosra, a melylyel felépitése elodáztatik.

Bár eddig sem voltak komoly aggályok az iránt, hogy a székesfőváros az Artézi-fürdő felépitésével koczkáztatott vállalatba menne, az általunk javasolt keretben és módon való felépitése még a legcsekélyebb aggodalmakat is elosztlathatja. Erre való tekintettel szerény nézetünk az, hogy az Artézifürdő felépitése haladéktalanul foganatba veendő.

Ugyanigy vagyunk a Rudasfürdő átépitésével is, melyre nézve a jövedelmezőségi számitások a legkecsegtetőbbek; ugyanazért erre nézve is az a javaslatunk, hogy az átépités egyszerre történjék az Artézifürdő megépitésével.

Ezen fürdő átépitésnél egyrészt azért, hogy az időközi veszteségek lehetőleg a legcsekélyebbek legyenek, másrészt azért, hogy a törzslátogatókat lehetőleg megtartsuk, kivánatos sőt szükséges, hogy az átépités alatt a mostani gőzfürdő, valamint az uszócsarnok áilandóan használatban maradjanak.

A mi a Sárosfürdő felépitését illeti, erre nézve nem azért, mintha agályaink lennének e gyógyfürdő jövője iránt, hanem pusztán csak azon korlátok miatt, melyeket a székesfőváros jelenlegi pénzügyi helyzete szab meg, az épitkezést szakaszokra vélnők felosztani.

Egy dolog feltétlenül szükséges és pedig az, hogy az egész gyógyfürdőre ugy amint azt teljesen megépiteni és berendezni kell, a terveket elkészittessük. Ha e tervek megvannak, ugy az épitkezés első szakaszában meg kellene épiteni a két népfürdőt és a vizszolgáltatáshoz szükséges melléképületeket és ugyanekkor a rendelkezésre álló egész területen a később felépitendő épületek elhelyezésére figyelemmel, meg kellene épiteni a fürdő parkját.

Ezeket azért javasoljuk, mert miként már emlitettük, a Rudasfürdő átépitésével az ottani népfürdő áldozatul esvén, ilyenről gondoskodni kell, de javasoljuk azért is, mert ezeknek felépitése a legkevesebb költséggel jár és használatuk jövedelmez.

As épitkezés második szakaszában épülnének fel a nagy gyógyfürdő, a szállóépület és ekkor rendeztetnék be a nagy ivó csarnok, az evvel kapcsolatos födött sétáló hely, valamint létesittetnének a melegviz- és gyógymóddal összefüggő egyéb sajátlagos gyógyitó berendezések.

Ha azonban az Artézifürdő felépitésének foganatba vételét a városligeti tó rendezése hosszabb időre megakadályozná, ugy a Rudasfürdővel együtt a Sárosfürdőnek azonnali teljes kiépitését javasoljuk".

A magunk részéről csatlakozunk ehhez a javaslathoz és ismételten hangsulyozzuk, hogy miután századokra szoló alkotásokról van szó, az épités arra hivatott kezekre bizassék, az épitkezések pedig ne részletenkint, hanem egyszerre történjenek.

Közuti vasutaink jövője.

Azon az ankéten, melyet a közelebbi napok alatt fognak tartani a kereskedelmi miniszteriumban, Budapest közlekedés ügyéről lesz szó. A főváros rohamos fejlődése készteti az intézőköröket arra, hogy a jövőbeli alakulásokkal szemben idejekorán kijelöljék a közlekedés lebonyolitásának legalkalmasabb módjait. Eddig az volt a baja Budapestnek, hogy határozott tervek nélkül fejlődött s nem vették számitásba a későbbi évtizedeket. A most megnyilatkozó előrelátás tehát dicséretet érdemel.

Kétségtelen, hogy a legközelebbi husz év alatt a fővárost környező falvak mind belevonatnak a közuti villamosvasutak hálózatába és ezáltal a város belső forgalma is nagy arányokban szaporodni fog. A mai forgalom lebonyolitása sem mondható kifogástalannak, ennélfogva jogos az aggodalom: mi lesz majd husz vagy ötven év mulva? A nehézségeket lehetetlen csupán a közlekedési eszközök szaporitása által eltüntetni. Szükség van uj vonalakra. Hogy hol leljük meg ezeket? Ha az utcák és körutak nem elegendők, hát akkor le kell menni vagy a föld alá, vagy birtokba venni a föld ölötti utvonalakat

Miként Londonban, ugy valószinüleg Budapesten is a föld alatt fog koncentrálódni a közuti forgalom javarésze. A közlekedésnek ez a módja a társaságok előtt nem kedves, mert létesitése sokkal nagyobb befektetési tőkét igényel, ellenben a közbiztonság követelményeinek sokkal inkább megfelel, mint a népes utvonalakon járó villamos vonalak. Figyelmet érdemel a föld fölötti közlekedés is. Németország több helyén üzembe vették már az egy vágányu függővonalakat, s azok a várakozásnak teljesen megfeleltek. Szakemberek szerint a függőkocsik, illetőleg vonatok nemcsak a külterületeken, hanem a városok szük utcáin is használhatók.

A szönyegen levő kérdést érdekesen megvilágitja a budapesti közuti vaspályatársaság vezérigazgatójának Jellinek Henriknek a fejtegetése, ki — ugy látszik tulzott optimizmussal — azt véli, hogy a közuti vasutak képesek lesznek még ötven év mulva is lebonyolitan a forgalmat. Szerinte a mai hálózat mellett a mostani forgalom (40 millió személy) megerőltetés nélkül fokozható 70 millióra és az egyre épülő hálózat husz év mulva már könnyü szerrel szállit 180 millió embert egy esztendő alatt. De mi ez a numerus a hárommillió lakost számláló Berlin közuti vasutaihoz? Berlin közuti

vasutai 240 millió embert szállitanak egy esztendő alatt. Egyébként nagyon sok mindenféle mellékkörülmény közrejátszik annál a kérdésnél, hogy miképpen fog alakulni a jövőben Budapest közlekedésügye. *Fontos szerepe jut e kérdés megfejtésénél a főváros szabályozásának.* A főváros szabályozási politikáját azonban jobban össze kellene egyeztetni a város közlekedésügyi politikájával Csak igy együttesen lehet megoldani Budapest közlekedésügyének jövőjét. A mi közledésügyi bajaink szoros nexusban vannak az utca közrendészetével. Nálunk a társzekerek a legforgalmasabb utczákon közlekednek, ugyanott, a hol a villamos vasutak A szenet, a buzát, az élelmi szereket a teherpályaudvarról mind a Kerepesi-uton és más forgalmasabb utcákon szállitják, kora reggeltől késő estig, a társzekerek Budára. Ez aztán természetesen nagyban zavarja a forgalmat. Pedig könnyü szerrel lehetne a bajon segiteni. Csupán egy szabályrendelet kellene hozzá. mely a nagyforgalmu utcákról eltiltaná a társzekereket és aparallel nagy utcákba terelné. Ez egyébként nem uj dolog. Berlinben meg van határozva, hogy mely utcákban közlekedhetnek társzekerek. Párisban, ahol kétmillió ember számára szállitanak napjában élelmet, az élelemszállitó szekereknek csak reggeli öt óráig szabad a forgalmasabb utakon a vásárcsarnokokhoz menni.

Mi még ott tartunk, hogy a malmok dolgoznak a legforgalmasabb és legnagyobb jövőjü bulevardon: a Lipót-körúton. Ezek a kérdések azok, a melyek belejátszanak Budapest jövendő közlekedésügyi politikájába. A szabályozási kérdés bolvgatása nélkül Jellinek állitása szerint Budapest vasutpolitikájáról beszélni nem lehet. *A Kerepesi-ut alatt földalatti villamos vasuti vonalat* terveznek. Ez a vonal a Versenytértől a Kossuth utcáig terjedne és a Gizella-tér alatt találkoznék az Andrássy-ut alatti vonallal. E vonal kiépitése mintegy előkészület lenne a jövő forgalmának a lebonyolitására. Ha ez a földalatti vonal kiépül, akkor a kerepesi-uti közuti a helyi forgalmat, a földalatti pedig a távolsági forgalmat bonyolitaná le.

Figyelemmel fogjuk kisérni a kereskedelmi miniszteriumban tartandó ankét lefolyását és a nagyfontosságu kérdést részletes birálat tárgyává tesszük.

A fertőtlenitő intézet és annak müködése.

Tudomásunkra jutott, hogy a közegészségi ügyészet oly irányu szabályrendeletet készit, mely hivatva lesz a ragályos kórok eseteiben való fertőtlenitésnek az ügyét rendezni. A fővárosnak már 1892 óta van fertőtlenitő intézete, mely egyes betegségek esetében fertőtlenit. Ezeknek a betegségeknek a száma aránylag még csekély és sok oly igen ragályos betegség van, melyre nézve még nincs elrendelve a kötelező fertőtlenités. Nem tudjuk, hogy az ügyosztály minő alapokon készíti a szabályrendeletet, mi azonban a magunk részéről feltétlenül szükségesnek tartjuk az illetékes körök figyelmét felhivni arra, hogy a tüdővészes betegségre még nincs kiterjesztve a kötelező fertőtlenités. Ez tulajdonképen képtelenségnek látszik. Mindenki tudja már hogy a tüdővész épp olyan ragályos betegség, mint akár a himlő, akár a difteritisz. Azt is tudja mindenki a ki a statisztikát olvasta, hogy az összes ragályos betegségek között tüdővészben pusztul el a legtöbb ember, körülbelül mégegyszer annyi, mint a többi összes ragályos betegségekben. Szinte érthetetlen tehát, hogy a mikor a nyugoti államokban a kötelező fertőtlenitést a tüdővészre már régen kiterjesztették, nálunk fertőtlenitő intézetet állitottak fel anélkül, hogy ezt a kötelezettséget megszabták volna. — Tehát az uj szabályrendelet csak akkor fog érni valamit, ha első sorban azt az uj kötelezettséget statuálja. Elvárjuk tehát a városi tanácstól, hogy a közönség érdekeit szem előtt fogja tartani s az uj szabályrendeletbe minden szükséges intézkedést be fog venni.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 751177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmult héten élve született 455 gyermek, meghalt 264 egyén a születések tehát 191-el mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 336 törvényes, 119 törvényteien; nemre nézve 236 fiu, 269 leány. Halva született 11 gyermek, köztük 8 törvényes 3 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra: 30.8

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 17.9; az egy éven felüli lakosságnál: 12.6 az öt éven felüli lakosságnál; 11·5

A halottak közt volt 132 fiu-, 132 nőnemü.

Az év eddigi 37 hetében élve született összesen 16733 gyermek, meghalt összesen 10634 egyén, a születések többlete tehát 6099; a mult év megfelelő időszakában született 1640, meghalt 10313 a születések többlete volt tehát 6048.

Az élveszülöttek közt volt 264 róm. kath., 3 görög kath 3 görög keleti, 20 agost evang, 41 helvét, 1 unitárius, 90 izraelita, 2 egyéb. Összesen 394. Halvaszületett összesen 13.

Betegedés:

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1212 beteget, szaporodás, 360 csökkenés 276, maradta mult hét végén 1252. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 104 beteget, szaporodás 47, csökkenés 27, maradt a mult hét végén 124. A Szt. István-kórházban ápoltak a mult hét végén 673 beteget, szaporodás 301, csokken 294 maradt e hét végén 680. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 801 beteget, szaporodás 177, csökkenés 173, maradt e hét végén 785. Összesen ápoltak a mult hét végén 2790 beteget, szaporodás 841, csökkenés 790, maradt e hét végén 2841.

Hirek a városházáról.

A 25 milliós kölcsön konverziója. A fővárosnak tudvalevőleg van egy 25 millió forintos kölcsöne, mely után négy és fél százalékos kamat jár. Ennek 4 százalékra való konvertálása iránt a pénzügyi és gazdasági bizottság e hó 20-án tartott ülésén *Feleki* Béla biz. tag inditványt nyujtott be, megokolva azzal, hogy

a pénzpiacz helyzete most alkalmas e müveletre, melynek révén a főváros tetemes megtakaritást ér el A bizottság a javaslatot magáévá tette és pedig oly formában, hogy a 25 milliós kölcsön 90 évi lejáratu 4%-ós kölcsönre konvertáltassék, s a kormány kerestessék meg az iránt, hogy ezt a kölcsönt ruházza fel a pupilláris biztositék jellegével. A javaslathoz többen hozzá szóltak. *Fenyvesi* Adolf az árfolyamot keveselte. *Herzog* Péter hosszunak tartotta a 90 évi törlesztést, *Polónyi* Géza pedig azt ajánlta, hogy a részleges konverzió helyett előnyösebb lesz az általános. Érdekes volt *Lampl* Hugó főszámvevő ama kijelentése, hogy *két vagy három év után szükség lesz ujabb kölcsönre.* Miután *Vaszilievits* János tanácsos megmagyarázta, hogy a konverzióval megkönnyiteni, illetőleg előkésziteni akarják az ujabb kölcsönfölvételt és az általános konverziót: a bizottság elfogadta a javaslatot.

Közigazgatási bejárás. A budai belső köruton az egyvágányu villamospályát kettősvágányuvá akarják átalakitani. Kőbányáról Rákosfalvára pedig uj vonalat nyitni készül a budapesti közuti vaspályatársaság. A kereskedelmi miniszter az előbbi vonal közigazgatási bejárására október 4-ikét, az utobbiéra okt. 2-át tüzte ki.

A hol a tanitókat megbecsülik. *Bárczy István dr.* fővárosi tanácsnok s *Verédy Károly* dr. kir tanfelügyelő, akik e nyáron együttes tanulmányutat tettek Németországban, érdekes s iskolaügyünkre nézve fontos tapasztalásokkal bővelkedve érkeztek haza. Bárczy tanácsnok, mint mostani sürgős teendői engedik, utja eredményéről jelentést fog tenni a polgármesternek, Verédy meg hosszabb tanulmányban fog tapasztalásairól elszámolni a nyilvánosság előtt Az iskolaügy e két tagadhatatlan harczosának mostani tanulmányutjában alkalma volt egyebek között arról is meggyőződést szerezni, hogy a tanitók megbecsülése dolgában mily messze vagyunk mi még a külföldtől s különösen Németországtól. Eltekintve megbecsült társadalmi poziciójuktól, melyet Németországban a tanférfiak elfoglalnak, magas anyagi dotációjuk is mutatja, hogy mennyire megbecsülik őket. Dresda városa szolgáljon erre nézve például, ahol most rendezték a tanitóság fizetését A dresdai tanitó alapfizetése 1300 márka, amely 28 szolgálati év után 3500 márkára emelkedik A lakbére 500 márka, mely a 8-ik szolgálati év után 600, a 16-ik év után pedig 700 márkára emelkedik. A tanitónők alapfizetése eleinte egyezik a tanitókéval, de 2400 márkánál befejezést nyer s a lakpénz is csak 400 márkáig terjed Az elemi iskolai igazgatók alapfizetése 4500 márka 900 márka lakpénzzel Minden három év után 300 márka pótlékot kapnak, mely öt izben emelkedhetik, ugy hogy a fizetés 6000 márkánál megáll. Az igazgatókat helyettesitő tanitók 400 márka tiszteletdijat huznak. Még fényesebb a tanitó sorsa Berlinben, ahol 6000 márkára nőhet a fizetése, vagyis akkora összegre, amelyből a mi szegény vidéki tanitóinknak nyolcz esztendei fizetése is kifutja.

A gázgyár a közuti ellen. A budapesti gáztársulat kiszámithatlan károkkal járó veszedelemre tette figyelmessé a főváros tanácsát. A közuti vaspálya társaság felső villamos vezetékeiből eredő úgynevezett kóbor áramban rejlik ez a veszedelem, amely a vastárgyakban bizonyos romboló vegyi folyamatot idéz elő s igy elpusztitással fenyegeti mindama vasból való létesitményeket, a melyeket a föld alatt helyeztek el két esztendővel ezelőtt. Azt tapasztalta a gáztársulat, hogy a közuti vaspálya VI. kerületi központi villamos telepe környékén a földbe rakott gázcsövek rohamosan pusztulnak. Szakértői által csakhamar azt is konstatálta, hogy a rombolást a nagyerejü villamos kóbor áram okozza Ekkor átiratot intézett a közutihoz s felhivta, hogy a kóbor áram pusztitásait valamely uton akadályozza meg A vasut azonban még nem is felelt a felhivásra. A gáztársulat erre egyenesen a főváros tanácsához fordult segitségért, figyelmezetetvén, hogy a kóbor áram rombolasa nemcsak a gázcsövekot hanem a milliókat érő vizvezetéket is fenyegeti, s igy a főváros ez ügyben szintén érdekelt félnek tekinthető A tanács véleményezés végett nyomban kiadta a panaszt a mérnöki hivatalnak, amely most tette meg a jelentését. Nagyon komoly dolgokat tartalmaz a jelentés; teljesen beigazolja a gázgyár panaszlevelében foglaltakat. Eddigelé még nem vette észre a mérnöki hivatal, hogy a kóbor áram a vizvezetéki csöveknek ártott volna, de ennek oka csak abban rejlik, hogy a vizcsövek sokkal mélyebben fekszenek a gázcsöveknél Idővel azonban elkerülhetetlennek látszik, hogy a tényleg létező romboló vegyi folyamat, amely a kóbor áram nyomán elő áll, meg fogja támadni a vizvezetéket is Ez esetben kiszámithatatlan kárt szenvedhet a főváros s a vizszolgáltatás körül oly bonyodalmak következhetnek, melyek megreperálása óriási pénz áldozatok mellett is csak hosszu idő alatt volna lehetséges. A mérnöki hivatal halaszthatatlan szükségesnek tartja hogy a fenyegető bajnak eleje vétessék, mire nézve halaszthatatlanul megteendők az intézkedések. Nagy szerencse, hogy a főváros belső területén a közuti villamos vasutak vezetékei betonfalú csatornákban feküsznek, mert a kóbor áram romboló hatása csakis a felső vezetékü vonalokon jelentkezik Hogy mily technikai eszközökkel volna ártalmatlanná tehető a kóbor áram, arra nézve a mérnöki hivatal egyelőre nem tud javaslatot tenni s egymaga nem is vállalkozik a kérdés megoldására. Mindenek előtt szükégesnek véli, hogy külső szakértők belevonása mellett árammérések s egyéb szükséges megfigyelések tétessenek, a melyek alapján megállapithatók lesznek aztán a további teendők

Megfelebbezett tanácsi határozat. A tanácsnak az utóbbi időben nincs szerencséje az árlejtésekkel. Minduntalan megfelebbezik egy döntését, valamely árlejtés eredményének megállapitása tárgyában Legutobb a szolgaszemélyzet számára szükséges ruházati czikek szállitására nézve volt árlejtés, melyen az eddigi szállitó *Rosenthal H* versengett a szabóiparosok termelő szövetkezetével A ruházati bizottmány a szabó iparosok ajánlatát terjesztette elfogadás végett a tanács elé, bár nehány koronával dragább volt az ajánlatuk, de jobb szövetmintákat mutattak be A tanács szintén a ruházati bizotmány álláspontját tette magáévá, azért is, mert a kisiparosok szövetkezetét kivánta pártolni Rosenthal most két ives felebbezéssel fordul a közgyülés elé, és ott keresi a maga igazát. Felebbezését a legközelebbi közgyülésen fogják tárgyalni.

A VIII. kerületi általános közjótékonysági egyesület statisztikai kimutatása. Kegyeletes munkájának statisztikai kimutatását terjesztette be a tanácshoz a VIII. kerületi közjótékonysági egyesület, melyből a következő figyelemreméltó adatok tünnek ki 1901. november 1902. április hó 30-ig 1,29926 ingyenes népkonyhai jegyet adott ki. Készpénzben 1835 koronát osztott szét, 579

egyént ruházott föl, és 12259 munkást foglalkoztatott kiknek 6024 korona munkabért fizetett ki A munkás otthon forgalmára nézve kimutatja az egyesület, hogy a munkás otthont hat hónapon belül 35945 munkás látogatta, kik között 12000 adag teát osztottak ki Az olvasásra kölcsönbe kiadott könyvek száma 24 ezer volt Hanvay Sándor élöljáró és Glück Frigyeselévülhetetlen érdemeket szereztek ezen intézmény megalkotása által

Vezetékviz fogyasztása a mult hóban. Budapest lakossága a mult hónapban összesen 5 millió 479, 839 köbméter vizvezetéki vizet fogyasztott el Az év eleje óta a fogyasztás 31 millió 340.670 köbmétert tesz ki. A mult év megfelelő szakában 32 millió 297,750 köbméter viz fogyott el, tehát a fogyasztás csökkent.

A Duna kavicskotrás bérlete. Ez évi deczember 31-énjár le a dunai kavics és homokkotrás bérlete, melyet köbméterenkint 3 krajczárjával Fleischman Antal bir a fővárostól. Ez a bérlet azonban csak a Duna egyik szakaszára szól, miért is a főváros legközelebb az egész kotrólerületet ki akarja adni, de csakis nyilvános árlejtés utján, mely alkalommal az engedményesnek szigoruan ragaszkodni kell a folyammérnökség által kiszabott eléggé sulyos föltételekhez. Fleischmann, mint már egy izben jeleztük, beadványban arra kérte a tanácsot, hogy árlejtes mellőzésével adja neki az egész területet. Méltányossági ok gyanant felhozta, hogy neki 5 évre terjedö kötelező szerződése van a fővárossal bizonyos mennyiségü kavicsanyag szállitására, mely kőtelezettségének, ha most elesik a bérlettől, nem fog tudni eleget tenni. Ez a körülmény tényleg komplikálja a helyzetet, de a tanácsra nézve semmiféle kötelező erővel nem bir. Mindamellett figyelembe veszi a tanács. Az ügyosztály e tárgyban azt a javaslatot teszi, hogy a kotrási bérlet minden esetre árlejtés utján adassék ki; de hogy Fleischmann, aki sok éven át pontosan megfelelt kötelezettségeinek, ez altal kárt ne szenvedhessen oldassék föl kavicsszállitási kötelezettségei alul. Igy aztán egyenlő esélyekkel vehet részt az árlejtésben a többi pályázókkal együtt.

Temetői siremlékek elhelyezése. A kőbányai és Farkasréti temetőkben levö sirboltokra a siremlékeket eddig rendezetlenül helyezték el A legutóbbi tanácsülés alkalmával elrendelték, hogy a siremlékeket ezentúl a szegélykő és a keramit járda közé kell elhelyezni olyképen, hogy a közbeeső egész terület alá legyen foglalva. Ha ezt maga a siremlék nem töltené ki, akkor szegélykövekkel kell körülvenni

Figyelemre méltó határozat vizdij ügyekben. Özvegy Kohn Árminné fővárosi háztulajdonos vizdij ügyben tett föl szólalását, mint elkésettet az elüljáróság elutasitotta A fél fölebbezett a tanácshoz azzal okolván meg késedelmezését, hogy a kivetésről szóló irást nem neki, hanem a házmesterének kézbesitették, aki azt nem adta át rögtön A tanács, mint másodfoku hatóság jóváhagyta az elüljáróság elutasitó határozatát s kimondta, hogy vizszolgáltatási ügyekben a házmesterek kezeihez való kézbesités teljesen jogérvényés eljárásnak tekintendő A háztulajdonosnak magának kötelessége arról gondoskodni, hogy alkalmazottja vagyis a házmester lelkiismeretes pontossággal juttassa rögtön hozzá a kezéhez kézbesitett határozatot

A vizvezetéki mizeriák utójátéka. A tanács tudvalevőleg elutasitotta keresetével azt az Andrássy uti kávést, aki a legutóbbi vizvezetéki zavarok alkalmával kávéházában alkalmazott szürőkészülékek árának megtérítését követelte volt a fővárostól. A kávés most felebbezett az elutasitó határozat ellen. Szerinte a főváros köteles megadni neki a kért kártérítést, mert az esetben nem viz majorról van szó, hanem a vizvezetéki igazgató mulasztásáról, aki ellen ezért fegyelmit is inditottak. A vizszolgáltatási szabályrendelet ilyen esetekről nem intézkedhetik, miért is a kávés követeli a szürők árát, melyeket csakis a főváros egyik közegének mulasztása folytán volt kénytelen alkalmazni.

A városi tanács előrelátása. 2100 méter mázsa zab, mint egy évi zabszükségletet, előre vásárol a város, mert attól tart, hogy a zab ára a tengeri termés csekély volta miatt igen emelkedni fog.

A mesterinasok szakiskolái. Egykét apróbb félreértést leszámitva, a beirás az uj sokirányu mesterinas-iskolákba rendben folyt le. Az iparosok fölfogták, hogy mekkora fontossága van annak, ha inasaik mesterségük szerint csoportositva tisztán szakszerü dolgokat tanulnak és a ki csak tehette, a maga iparágának megfelelő szakiskolába iratta az inasát. A beirás eredménye mégis jóval alul marad a tavalyi létszámnál. Egyébként is már négy év óta állandóan fogy a fővárosban a mesterinasok száma. Tavaly az iskolaév végén már nyolczezeren maradt összes számuk s az idén, a beirás szerint még ezt a számot sem érték el. Szaporodás csak azokban az iskolákban mutatkozik, a hol általános irányu osztályokat is nyitottak. Ez a körülmény késztette a hatóságot arra, hogy ujabb rendeletet intézzen az igazgatókhoz, bekérvén az általános irányu iskolákba beirt mesterinasok mesterségéről való kimutatást. Ha az általános osztályokba olyan mesterségüeket is fölvettek, a kiknek szakiskolájuk is van, azokat a megfelelő szakirányu osztályokba fogják áthelyezni. Egynéhány helyen, a hol a szakiskolába igen kevesen iratkoztak, más olyan szakiskolát nyitnak, a mely jobban megfelel az illető vidék ipari jellegének Az idei beirás számos példát mutat arra, hogy az ipari pangás következtében némely városrészből szinte kiveszett egy-egy olyan mesterség, a mely azelőtt ott dominált. Ilyen esetben az iskola könnyen alkalmazkodik majd az uj iparalakuláshoz, a mennyiben egyszerüen áthelyezik az iskolát abba a városrészbe, a hol arra szükség van, vagy megszüntetik, ha az iskolára másutt sincs szükség. Valószinüleg a beirás határidejét is meg kell majd hosszabitani a jövő hét közepéig, s ha a mesterinasok létszáma még sem emelkedik nágyobb mértékben, akkor a mesterinasok nyilvántartó hivatala utján kell majd az egyes mestereket nyomósan figyelmeztetni arra, hogy az ipartörvény szerint iskolába küldjék inasaikat.

A tüdővész ellen. A főváros közegészségügyi osztálya nagyjában készül az uj fertőtlenitő szabályrendelettel. Igen nevezetes és érdemes mű közegészsègi szempontból. A szabályrendelet nevezetesen azt javasolja, hogy a *kötelező fertőtlenités terjesztessék ki a tüdővészre* is. A statisztikai adatok azt bizonyitják, hogy Budapesten a tüdővészben elhaltak száma *tulhaladja az összes többi fertőző betegségekben elhaltak számát.* Tény továbbá az, hogy a betegség e nagymérvü terjedése a fertőtlenités hiányának tudható be első sorban A főorvosi hivatal, illetőleg *Schermann* tiszti főorvos erre veszedelemre már figyelmeztette a tanácsot. A szabályrendelet szerint ott, hol a fertőtlenités kötelező, a felre semminő kiadással nem jár. A magánfél csak akkor fizet, ha ő maga kivánja a saját megnyugtatása céljából a fertőtlenitést. Ez az egészségügyi nagy reform alig fog a városnak 25—26.000 koronánál többe kerülni, ami számba sem jöhet ama nagy előnyök mellett,

amik a javaslatból közegészségügyi szempontból a városra háramlanak.

Szabályozó munkák. Az I. ker tigris-utca szabályozásával kapcsolatosan, tervbe van véve az is, hogy a buda-eőrsi-ut és a Lisznyay-utca közt összekapcsoló utat alakitsanak. A közmunkák tanácsa erre vonatkozólag megállapitotta magasságtervet s bemutatta a főváros hatóságának. A kőzmunkák tanácsa bele vonta ebbe a tervbe a rókafenyő-, derék- nyárs- és Tibor-utca magasság-tervét is. A mérnöki hivatal, amelynek a tanács az ügyet kiadta, kijelenti, hogy egészében szivesen hozzájárulna az emlitett tervekhez, ha azt nem látna, hogy az emlitett utcáknál 10, sőt 14 százalékos területemelkedések is vannak tervezve. A mérnöki hivatal meg van győződve hogy a tervből ezeket a nagy emelkedéseket ki lehet küszöbölni s azért azt javasolja, hivják föl a közmunkák tanácsát, hogy a tervből ezeket ejtse el s szállitsa le a magasság-jegyzék számait. Ha aztán ez megtörténik, akkor a terveket ujra kell tárgyalni az uj magasság-jegyzék alapján. A róka-utca megnyitására vonatkozó terveket a közmunkák tanácsa, amely ezekkel a tervekkel kapcsolatos, azzal kifogásolta, hogy nincs helyesen kitüzve. Erre a mérnöki hivatal azt jegyzi meg, hogy ez a terv, a kitüzés és magassági épitkezés tekintetében teljesen megfelel annak, amelyet maga a közmunkák tanácsa is e fogadott.

Közgazdaság.

A magyar leszámitoló és pénzváltó bank igazgatósága legutóbbi ülésében megállapitotta az ez év első felének mérlegét, mely az összes terhek levonása után a mult évről áthozott 153.120 korona 77 fillér elővitel hozzászámitásával 1,165 161 korona 85 fillér tiszta nyereséget tüntet ki, a mult évi 1,113.864 korona 55 fillérrel szemben, ugy hogy az idei első félévi eredmény a múlt évinél 51 297 korona 30 fillérrel kedvezőbb. Minthogy pedig az ez évi nyereségáthozat a tavalyinál 50 853 korona 05 fillérrel kisebb, a voltaképpeni tiszta keresmény az előző évi üzleti eredményhez viszonyitva 103 159 korona 35 fillér javulást mutat A mi az alábbi nyereség- és veszteség-számla adatait illeti, kiemelendő, hogy a kamatszámla eredménye az előző évvel szemben csökkent, a mi egyrészt az ismert nagy pénzbőségben, másrészt a kevéssé kedvező kamatkonjunkturában leli magyarázatát Különösen hátrányos befolyással birt az a körülmény, hogy a betéti kamatlábot még mindig nem szállitották le oly arányban, a mint azt a nagy pénzbőség megokolttá tenné. Az értékpapir és bizományi üzlet eredménye részint a nagyobb forgalom, részint a tárczánkban lévő értékpapirok emelkedése folytán, tetemesen nagyobbodott. A fiókok jövedelme is lényegesen emelkedett, a mi annak tulajdonitható, hogy az előző évben a fiókok egyes veszteségek folytán a normálisnál kisebb eredményt mutattak föl Ezzel szemben a folyó évben az értékpapir-üzletben, de egyébként is a rendesnél jobb eredménynyel dolgoztak, A lefolyt félévben a bank a magyar koronajáradék konverziójának szindikátusában, továbbá a 4½ százalékos boszniai kölcsön konzorciumában vett részt. Ez üzletek, minthogy a konzorcium még nem bonyolitotta le, a jelen mérlegben nem jöhettek tekintetbe. Az ujonan alapitott jelzálog osztály müködése a bank várakozásának megfelelt; minthogy azonban ez osztály csak a félév második negyedében kezdte meg müködését, az elért eredmény a jelen mérlegbe nem volt még bevehető. Kedvező volt az áruosztály üzlete is, bár a kamatviszonyok hátrányosak. Egyéb számláknál az előző évvel szemben számbavehető különbség nem jelentkezik A nyereség és veszteség-számla részletes adatai a következők:

Nyereség: Nyereség-áthozat az 1901. évről 153.120 korona 77 fillér. Nyereség értékpapirokon a váltóüzletben és bizományi üzleteken 260 844 korona 23 fillér. Nyereség külföldi váltókon és társas üzleteknél 19.014 korona 84 fillér. Különféle nyereségek: Bankosztály 11.066 korona 51 fillér. Áru-osztály 46 289 korona 69 fillér, összesen 57.356 korona 20 fillér Jutalék-számla: Bankosztály 104 510 korona 30 fillér. Áru-osztály 103 361 korona 33 fillér, összesen 207 871 korona 63 fillér *Kamatszámla.* Kamatok értékpapirokon, a lombard-üzletben és a váltóleszámitolásnál 1,426 553 korona 32 fillér, áruosztály kamatjövedelme 370.105 korona 46 fillér.

Az osztálysorsjáték uj játéktervе. A pénzügyminiszter engedélyt adott a m. kir. szab. osztálysorsjáték-részvénytársaságnak, hogy a forgalomban levő osztálysorsjegyek számát szaporitsa. A társaság — mint lapunkban már emlitettük— a nemsokára kezdődő XI. sorsjátékban ezen engedély alapján 10 000 darabbal több sorsjegyet, az eddigi 100.000 darab helyett tehát összesen 110.000 darab sorsjegyet fog kibocsátani. Természetes, hogy a sorsjegyek számának szaporodásával meg kellett változtatni a sorsolási tervet is. Végeredményben igen könnyü volt ezt a változtatást megtenni. Miután minden második sorsjegyre nyeremények kell esnie, a nyeremények számát 5000-rel lehetett szaporitani. Miután a nyeremények zömét a főhuzásban a legszebb nyeremények teszik, világos, hogy ezeknek a száma szaporodott meg leginkább. Eddig 31.700 drb. 200 koronás nyeremény volt, az uj játékterv szerint lpedig 34.450 darab 200 koronás nyeremény lesz. Több esz ezenkivül 290-nel az 500 koronás nyeremények száma, 50-nel az 1000 koronásoké 5-tel a 2000- 5-tel a 10.000 és 5-tel a 15.000 kor. nyeremények száma. Szaporitották ezenkivül a nagyobb nyeremények számát is és pedig a 20.000 koronásokat egyről kettőre, a 25000 koronásokat kettőről háromra, a 80.000 koronásokat egyről kettőre. Uj nyereményként illeszkedik bele a játéktervbe az 50.000 koronás nyeremény, a mely eddig nem volt. A közepes nyeremények szapordásának irányzata különösen akkor mutatkozik világosan az uj játéktervben, ha az egyes osztályok huzásait vizsgáljuk. Igy az I. osztályban, a hol a legkisebb nyeremény 40 korona, szaporitották a 100 koronás nyeremények számát 1 0 százalékkal 50-ről százra, a II. osztályban, a hol a legkisebb nyeremény 80 korona, szaporitották a 300 koronás nyeremények számát 83 33 százalékkal 60-ról 110-re, a III osztályban, a hol a legkisebb nyeremény 130 korona, szaporitották az 500 koronás nyeremények számát 71.42 százalékkal 70-ről 120-ra a IV. osztályban, a hol a legkisebb nyeremény 170 korona, szaporitották az 500 koronás nyeremények számát szintén 71.42 százalékkal 70-ről 120-ra. Ugyanigy történt az V. osztályban is, a hol a legkisebb nyeremény már eléri a maximális 200 koronát.

Nyomatott Muskát Béla könyvnyomdájában, Budapest, VI., Teréz-körut 39.

V. évfolyam. Budapest, 1902. október 6. 31. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN HÉTFŐN.

TARTALOM:

1. Adós – fizess.
2. Szünet után.
3. Nyilt levél báró Podmaniczky Frigyes urhoz.
4. Assistance pour le travail.
5. Vendéglátás után.
6. A városligeti szinház.
7. Patika-háború.
8. Városi hirek.
9. Közgazdaság.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 korona. Fél évre . . . . . 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

A budapesti takarékpénztár
és
országos zálogkölcsön-részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **4%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái:

VI. ker., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferencziek-tere 4. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, specziálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket
minden alakban
körkemenczéket,
kazánbefalazásokat,
gépalapozásokat
és
szabadalmazott
Füstemésztő tüzeléseket
gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.
Jutányosan jótállás mellett.
Tervek és költségvetések
kivánatra.
Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

V. évfolyam. Budapest, 1902. október 6. 31. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV. Reáltanoda-utcza 5.

Adós — fizess.

Egész komolyan beszélik, hogy a polgármester érvényt akar szerezni annak a rendeletének, a melyben fölhivta a főváros tisztviselőit, hogy adósságaikat 1903 január 1-éig „különbeni fegyelmi eljárás“ terhe mellett rendezzék.

Ebből baj lesz! A fáma szerint legalább ezer tisztviselőt fenyeget az a veszedelem, hogy fegyelmi alá kerül és esetleg állását veszíti. Könnyű azt mondani, hogy adós — fizess, de nehéz a felszólításnak eleget tenni. Honnét vegyen pénzt az eladósodott tisztviselő hitelezőinek kielégitésére? A nagy bankok tudvalevőleg nem foglalkoznak apróceprő számlatartozások és 20 meg 30 filléres váltókkal fedezett adósságok konvertálásával. Az sem valószinű, hogy januárig mindenik tisztviselő nyerjen az osztálysorsjátékon, vagy hogy a polgármesteri rendeletre való tekintettel a vagyonos nagybácsik és nénik tömegesen sietnének fölvenni a néhai nevet, hogy unokaöcscseik örökséghez jussanak.

Nem hisszük, hogy volna egy is a főváros tisztviselői között, a ki azt ne mondaná: „Ezer örömmel kifizetem összes adósságaimat, csak azt mondják meg, hogy *miből?*“

Ez a „miből“ a rendelet bökkenője. Lehetetlent kivánni nem szabad. Statariális eljárásnak ebben az esetben nincs helye. A rendelet okvetetlen módositást igényel.

Azt az intenciót, mely a polgármestert rendeletének kibocsátására késztette, mi értjük és méltányoljuk is. De csakis az intenciót. Kétségtelen ugyanis, hogy valamint az állami, ugy a fővárosi administrációnak erkölcsi és anyagi hátrányára van, ha a bürokban oly egyének ülnek, kiket hitelezők zaklatnak. Ha azt a föltevést el is utasitjuk, hogy az ily tisztviselő a közérdek rovására befolyásolható, esetleg könnyen megveszteghető, de nem zárkózhatunk el annak valószinüsége elől, hogy az anyagi gondokkal terhelt ember képtelen teendőinek pontos és gyors elintézésére. A közérdek szempontjából az volna kivánatos, hogy minden közhivatalnok teljes anyagi függetlenségben éljen, ne tartozzék senkinek és ne szoruljon senki elnézésére. Sajnos, ilyen közfunkcionáriusokat lámpással kell keresni Magyarországon. Tisztviselőinknek legalább 70 százaléka el van adósodva, a fővárosban épp ugy, mint a vidéken. És pedig nemcsak a ranglétra alsó fokain levők, hanem a legmagasabb állások elfoglalói is. Ki ne tudná, hogy volt egy miniszterünk — immár meghalt a szegény! — akinek a váltóit jobbrabalra kinálgatták? Hát az az államtitkár, aki nagy tehetségei és ritka munkaképessége daczára leköszönni kényszerült, mert az adósságok összecsaptak a feje fölött? És hány miniszteri tanácsosról, kuriai, táblai és törvényszéki biróról beszélik nyiltan, hogy több az adósságuk, mint a hajuk szála? Ha a miniszteriek eszükbe jutna követni a polgármester példáját: megakadna az állami administráció kereke és sehol egyetlen ügyiratot nem intéznének el, mert az a csekély számu tisztviselő, aki mentes az adósságoktól, napestig nem csinálna egyebet, mint vezetné kollegái ellen a fegyelmi vizsgálatot.

Fölöttébb szomoru ez a helyzet, de igy van. És ezt azért konstatáljuk, nehogy a

laikus közönség azt gondolja, hogy csupán a főváros tisztviselői merültek el az adósságokban. Ennélfogva méltánytalanság volna csupán velök szemben alkalmazni drákói rendszabályokat. A miniszteriumi magas állásokban levő eladósodottak sokkal aggályosabbak és a közérdeknek sokkal több kárt okozhatnak, mint a főváros kis hivatalnokai. Ha már purifikálni akarunk, a tisztogatást nem alant, hanem fent kell kezdeni, mert — hogy egy közhelyet idézzünk — „de capite foetit piscis.“

Aztán arra is ügyet kellene vetni, hogy kinek milyen természetü adósságai vannak és miért adósodott el? Nem mindenkit a könnyelmüsége hajt anyagi zavarokba. Megesett már komoly, rendszerető és takarékos emberrel is, hogy adósságot kellett csinálnia. Egy ezer forintos fizetésü hivatalnoknál a feleség és gyermekek hosszabb betegeskedése elég ok arra, hogy kölcsönre szoruljon. Az adósság pedig olyan, mint a lavina. Botrányos hitelviszonyaink között a kishivatalnok szinte kényszerülve van, hogy uzsoráskézbe adja magát, s ember legyen a talpán, ki abból hamar kiszabadulni képes. Erősen hiszszük, hogy a főváros tisztviselőinek nagyobbrésze önhibáján kivül jutott zilált financziális viszonyok közé s elenyésző csekély azok száma, kik azért szedtek föl fütől-fától kölcsönöket s maradnak mindenfelé adósak, mert lumpok, tékozlók és könnyelmüek. Ez utóbbiakat a fiatal tisztviselők közt véljük feltalálni, ha ugyan egyáltalán vannak ilyenek a főváros szolgálatában.

Beszélhetnénk arról is, hogy az alantas tisztviselők fizetése alig elégséges a tisztességes megélhetésre és több tagu családnak a fentartására. De falra borsót hányni nincs kedvünk, s ezért csupán csak azt hangoztatjuk, hogy általánositani nem szabad. Fegyelmi vizgálat alá ne vonjanak mást, mint akiről minden kétséget kizárólag meg lehet állapitani, hogy könnyelmü életet él és piszkos adósságai vannak. Azt a családapát azonban, aki szükségből, vagy hozzátartozói miatt adósodott el, hagyják békében, vagy ha mindenáron hitelezőktől mentes tisztviselői testületet akarnak, ugy nyujtsanak módot, hogy az illetők konvertálhassák adósságaikat.

Ha komolyan akarják, megtalálhatják ennek a módját.

Szünet után.

— A főváros közgyülése. —

Amint előre látható volt, a nyári szünet utánra összehivott közgyülés sima mederben, rekriminácziók nélkül folyt le. A hazafias sérelmekben dolgozó városatyák leszerelték indulataikat, miután azok viszhangra úgy sem találtak volna. Az első ülés tehát nem hozott se vihart, se meglepetést.

A napirenden kivül csupán egy felszólalás volt és pedig a Pesti könyvnyomda társasággal kötött szerződés dolgában. *Szalai* Mihály, a ki lapszerkesztő létére szakembernek mondhatja magát a nyomdai ügyekben is, azt szerette volna kisütni, hogy a tanács önkényesen járt el, midőn az emlitett nyomdával nyolcz év előtt kötött szerződést egy évre meghosszabbitotta. Kétségtelen, hogy Szalai sine ira et studio hozta elő az ügyet, csakis azért, hogy rámutathasson: mennyivel olcsóbban szerezhetné be a város más nyomdától azokat a nyomtatványokat. Ám a közgyülésnek mégis ugy rémlett, mintha Szalai mögött egyes nyomdai vállalatok settenkednének. A mi az önkényesség vádját illeti, *Halmos* János polgármester kimutatta, hogy a felszólaló tévedésben van. A közgyülés elé az ilyen munkálatra vonatkozó ügyek nem tartoznak A tanács *nem önhatalmulag*, hanem a törvény részéről reá ruházott saját hatáskörében hozta meg ezt a határozatot. Megjegyezte különben, hogy a főváros házi nyomdája a jövő esztendőben már az összes munkákat képes lesz elvégezni; az idén ez nem volt lehetséges, mert különösen a záró-számadások és költségelőirányzati nyomtatványok olyan különleges berendezéseket kivánnak a könyvnyomdától, amelylyel a fővárosi házi nyomda, de még talán más nyomda sem bir. Miután a többség tudomásul vette a polgármester válaszát, áttértek a napirend tárgyaira.

A *beteg munkások biztositását* illetőleg *Vaszilievics* János ismertette a tanácsnak azt a javaslatát, hogy a székesfőváros munkásainak betegség esetére való biztositását illetőleg kötött szerződést további egy évre hosszabbitsák meg a budapesti kerületi betegsegélyző-pénztárral, amelynek ezért 43.200 koronát fizettek.

Természetes, hogy *Szalai* Mihály nem állhatta meg szellemeskedés nélkül a javaslatot és azt proponálta, adják ki az ügyet a tanácsnak azzal, hogy ez a saját hatáskörében intézkedjék, mert hiszen a nyomdai dolgoknál a meghosszabbitás kérdésében való döntéstől elütötték a közgyülést és igy furcsa volna ha öt percz alatt megváltoznék a városatyák meggyőződése és kimondanák, hogy ennél a pontnál már a közgyülés hatáskörébe tartozik a szerződés meghosszabbitás.

A közgyülés nem osztotta a furcsa okoskodást és elfogadta a javaslatot.

Ezután a 25 milliós konverzióra került a sor, melynek részleteiről lapunk legutóbbi számában szólottunk. *Herzog* Péter ismételte a pénzügyi bizottságban elmondott véleményét, mely szerint sokalja

a tervbe vett konverziónál a 90 éves lejárati időt s az ötéves fölmondást és ehelyett hetvenőt évi lejáratot s tiz évi fölmondást javasol. *Feleki* Béla kérte az előterjesztésben foglaltak elfogadását, kijelentve, hogy nem ellenzi a fölmondás idejének legfölyebb tiz évre való kiterjesztését.

A közgyülés 50 szavazattal 37 ellen hozzájárult a konverzió keresztülviteléhez, azzal, hogy a fölmondás ideje legalább is 5 évre és legfőljebb tiz évre tétessék.

A székesfővárosi *fürdők* fölépitésére vonatkozó javaslat tárgyalását az októberi közgyülések egyikére halasztották, hogy ebben a nagyfontosságu ügyben a bizottsági tagok nagyobb számban vehessenek részt.

A közgyülés fölhivta a tanács útján azt a megalakított bizottságot, amely a koronázó-jubileumalapitványból a szépirodalmi dijra tesz javaslatot, hogy az 1897. valamint az 1900. évben pályázat alá bocsátott dij kérdésében tegyen előterjesztést.

Hozzájárult a közgyülés ahhoz, hogy a VI. kerületben megalakitsák a *második iskolaszéket.*

Elhatározta a közgyülés, hogy a belügyminiszterhez ujabb fölterjesztést intéz az iránt, hogy a budakeszi erdőterület közigazgatásilag a fővároshoz csatoltassék. Megengedi a közgyülés a II. kerületi általános közjótékonysági egyesületnek, hogy a pecsétjén és hivatalos aktáin a főváros czimerét használhassa. A budai oldalnak vizzel való ellátása dolgában, azt javasolja a tanács, hogy a vonatkozó tervezetet fogadja el a közgyülés olyan módon, hogy első sorban a Lágymányost és Kelenföldet lássák el vizzel, aztán a Krisztinavárost és környékét s végre a Lipótmezőt s általában a felsőbb részeket. A közgyülés az előterjesztéshez hozzájárult. Vesztróczy István volt előljáró özvegyének azt a kérelmét, hogy a részére adjon a főváros kegydijat, a közgyülés elutasitotta.

Végül Rényi Dezső főjegyző adott elő nyugdijügyeket s a közgyülés ezzel véget ért.

Nyilt levél

báró Podmaniczky Frigyes urhoz!

Kegyelmességed, mint a Belváros képviselője, nem fogja talán zokon venni, ha a nyilvánosság előtt hivom fel figyelmét kerületének siralmas állapotára. Előre bocsátom: nem vagyok ellenzéki. De őseimtől öröklött kormánypártiságom daczára kénytelen vagyok fölnyitni számat és megkérdezni képviselő urat: hol szokott mostanság sétálni?

Ez a kérdés jogos kivánságon alapszik. Nekem és sok más polgártársamnak ugy rémlik, hogy kegyelmességed legalább egy év óta másfelé nem járt mint a Kossuth Lajos, Váczi- és Dorottya-utczában. Mert ha elnézett volna olykor-olykor az Eskütéri hid környékére is, bizonyára hatalmas akciót inditott volna a képviselőházban és a kormánynál, a melyhez Önt intim kötelékek füzik, a Belváros érdekében.

Miután Kegyelmességed mélyen hallgat, azt kell föltételeznem, hogy mit sem tud arról a változásról, mely a Belvárosban végbement. Szives engedelmével egyetmást elmondok.

Immár négy éve, hogy az Eskütéri hid miatt felforgatták kerületünket. Ugy volt megigérve, hogy a hidat 1901-ben meg fogják nyitni. Erre az igéretre a Ferenczieк-terétől a Dunáig az összes házakat lerombolták. A lakósok elhurczolkodtak, az üzletek megszüntek, régi jónevü kereskedők és iparosok vagy eltüntek más városrészekbe vagy megbuktak. Időközben uj paloták emelkedtek, drága pénzen, méregdrága lakásokkal. Akik ide költöztek, orvosok, kereskedők és iparosok, azt remélték, hogy ez lesz a közlekedés főutja. Ám keserü csalódás érte őket: belekerültek egy zsákutczába, ahol senki sem jár, mert a végén az elzárt hid és az elsülyesztett templom áll.

Kegyelmességed bizonyára nem tudja, hogy a dunaparti közlekedés is megakadt, csak nagykerülővel lehet az Eskü-térről a Petőfi-térre jutni. Föltépve és eltorlaszolva hever már évek óta az egyetlen dunai út, megbénitva a kereskedelmi forgalmat. Ennek az állapotnak a következményeit nemcsak a közvetlen környék, de az egész Belváros sinyli. Minden üzlet pang. A kereskedők, a háztulajdonosok és az iparosok kétségbe vannak esve, mert boltjaik elhagyatottak, lakásaik üresen állanak.

Ha kegyelmességed ráérne a mellékutczákba is elmenni, láthatná, hogy viskók éktelenitik a Belvárost, sőt üres telkek, de senki nem vállalkozik beépitésükre, mert adómentességet e régi városrész nem kapott, s a harmincz éves kedvezmény csakis a hid környékére szoritkozott.

A helyzet türhetetlen, az állapot szégyenletes. A szabályozás hat évi boldogitó ideje után a Belváros nagyobb romhalmaz, mint amilyen volt, házai több százzal, lakói több mint négyezerrel megfogyatkoztak. Inség és nyomor ütötte fel tanyáját a kerület minden pontján.

Kerületi választmányunk a mult hónapban keserves hangu fölterjesztéssel járult a polgármester elé. Tudjuk, hogy Halmos Jánosban meg van a jóindulat, de, sajnos, nem tőle függ, hogy az Eskütéri-hid gyorsan átadassék a forgalomnak. Ez a kormány dolga. Ezt sürgetni pedig kegyelmességed kötelessége.

Pár nap mulva összeül a törvényhozó testület. Reméljük, a legelső felszólalók közt fogjuk látni Exciádat, s egész befolyását és tekintélyét latba fogja vetni, hogy a Belváros panasza meghallgatásra és gyors orvoslásra találjon.

A mandátum utóvégre is kötelezi a képviselőt, hogy tegyen valamit megbizói érdekében.

Egy belvárosi választó.

Assistance pour le travail.

Közeledik a tél és megszaporodik a munkanélküliek száma. Ismét találkozni fogunk az utczákon férfiakkal és nőkkel, kik félénken, amint a kolduláshoz nem szokott emberek szoktak kérni, alamizs-

náért esengenek. Az elmult évek tapasztalataiból tudjuk, hogy a főváros és az egyes jótékonysági intézetek nem győzik a szegények és munkanélküliek készpénzbeli segélyezését. De ha rendelkezésükre állana annyi millió, mint a hány ezrest szétoszthatnak, akkor is reformálni kellene a közjótékonyság gyakorlásának mostani módját. Mert az alamizsnaosztogatás végeredményében kárt okozó. Nem kell filozófusnak és szociologusnak lenni, hogy ezt megértsük.

Képzeljük el, hogy mi magunk kopogtatunk az ajtókon munkáért, s miután egy csomó helyről elutasitottak, végre valahol a kezünkbe nyomnak pár hatost. Nem fogja-e a szégyen pirja elönteni arczunkat? Nem érezzük-e magunkat megalázva? A nyomor azonban a legerősebb kényszeritő, megtöri az önérzetet és büszkeséget. Az első alamizsna még égeti a kezet és keserüvé teszi az érte vásárolt kenyeret, a továbbiakat azonban már elfásultan és szégyenérzet nélkül dugja zsebre a nyomorba jutott ember. Mennél huzamosabb ideig tart az alamizsnára szorultság, annál inkább kivesz a munkakedv. Gyöngébb karakterü emberből teljesen ki is öli s becsületes, egykor szorgalmas munkásokból hivatásszerü koldusokat teremt.

A felvilágosodott nyugati államok metropolisaiban már rég felfedezték az alamizsnának ezt a kárhozatos hatását és beszüntették a készpénzbeli segélyezést. *Pénz helyett munkát adnak.* A párisi humánus ember a hozzá forduló szegénynek nem ad alamizsnát, hanem *munkajegyet.* Ezeket a „bon de travail"-okat a jótékonysági egyletek osztják szét a tagjaik között. Valamennyi ilyen egylet összeköttetésben van, illetőleg felügyelete alatt áll az „Assistance publique"-nek, mely a város különböző pontjain munkatelepeket tart fönn. A ki munkajegygyel jelentkezik ezeken a telepeken, azonnal kap vagy ott helyben vagy — főként a nők — otthon végezhető munkát, a melyért vagy teljes ellátás jár vagy 1 frank 50 szántimig terjedő dijazás. Az „Assistance pour le travail" munkatelepein a nők mosni, vasalni, varrni tanulnak, a férfiak pedig asztalosságot és egyéb mesterséget. Az a pénz, melyet itt megkeresnek, áldott pénz, mert föntartja az emberekben az önbizalmat és önbecsülést.

A munka által való segitésnek meg van még azon előnye is, hogy a dologkerülő és haszontalan embereknek lehetetlenné teszi a társadalmon való élősködést. Nálunk mindenki mentegetődzhet, hogy azért koldul, mert nem kap munkát; Párisban senki sem állhat elő ezzel a kifogással. Vagy elmegy a munkajegygyel kenyeret keresni, vagy éhen hal. Az állam és a város csakis azokat veszi gondozásába, akikről orvosi vélemény állapitja meg a teljes munkaképtelenséget.

Az „Assistance pour le travail" intézménye nem igényel oly nagy anyagi áldozatot a társadalomtól és a várostól, mint a hogy gondolnók. A munkatelepek produktumait értékesiteni lehet, s ezen a réven a kiadott összegek valamelyes hányada visszatérül.

Ha a 3 millió lakossal bíró Páris képes föntartani ezt az intézményt és üdvös eredményt tudott elérni, mi sem állhatja utját, hogy Budapest ne kövesse a példát.

Annyi mindenféle ügyben küld az állam „szakférfiakat" külföldi tanulmányútra, hogy eszébe juthatna a párisi „Assistance pour le travail"-t is tanulmányoztatni. Meg vagyunk győződve, hogy a főváros törvényhatósága és a jótékonysági egyletek készséges örömmel fognak hozzájárulni ezen intézmény életbeléptetéséhez. Ezzel magukon is könnyitenek és a társadalmi helyzeten is segitenek.

Vendéglátás után.

Miután most már a mélyen tisztelt külföldi szállodás és vendéglős urak mind elhagyták országunkat, beszélhetünk magunk között nyiltan és őszintén. Ismerjük be, hogy ősi szokás szerint ismét elvetettük a sulykot. Beleestünk az elbizakodottság ellentétes hibájába: a tulságos szerénységbe. Joggal mondhatták vendégeink, hogy ilyen ünneplésben és hódolatokban még soha sehol nem volt részük, mert kezdve a kormánytól egész a sajtóig hasra feküdt egész Budapest előttük. Ha majd valaki ötven év mulva böngészni fog az 1902-ik év szeptemberében megjelent lapokban és elolvassa a külföldi hoteleseket dicsőitő czikkeket, furcsa fogalmat alkothat a mi korunk viszonyairól. Rebusz lesz előtte, hogy ugyanazon időben, amikor a politikusok Magyarországról, mint a nemzetközi viszonylatok tényezőjéről peroráltak; amikor a nemzeti ipar képviselve volt a világ minden internacionalis tárlatán; amikor tudósaink résztvettek valamennyi tudományos kongressuson; amikor festőinket és zeneművészeinket már megcsodálta és megtapsolta három világrész: akkor a magyar sajtó esengve fordult nehány száz vendéglőshöz, hogy vegyenek tudomást a magyar kulturáról és örömriadallal üdvözölte, hogy ezen urak némelyike kegyes volt kijelenteni, hogy mi már nem vagyunk barbárok.

Valóban csodálatos rejtély, hogyan állithatunk ki ily szegénységi bizonyitványt magunkról. A balkáni országok bizonyára minden tekintetben mögöttünk állanak, de azért elképzelhetetlen, hogy a szerb, a bolgár, a román avagy a montenegrói ily módon alázkodott volna idegen vendégek előtt. Mert ezekben a népekben, ha szegények is, ha elmaradottak is, van önérzet és öntudat. . . .

Az ellen, hogy a főváros ráköltött a külföldi hotelesekre vagy 30.000 koronát, a kormány talán két annyit, s a fogadó-bizottság közel százezer koronát: nincs kifogásunk, ámbár eszünkbe jut, hogy ezzel az összeggel a tél küszöbén sok ezer

szegény emberen lehetett volna segiteni. De nyugodjunk még abban, hogy illett kitennünk magunkért. Ez speciális magyar vonás, a vendéget fényesen ellátjuk, ha utólag koplalnunk is kell emiatt. Mi szükség volt azonban a banketteken, kirándulásokon és kivilágitáson felül még blamálni is magunkat? Mert az a hang, amelyen Európa Meyer és Duval uraihoz szólottunk, igazi blamázs.

Védekezésül természetesen azt hozzák fel: „Magyarországnak és különösen a fővárosnak szüksége van a külföldi szállodások jóindulatára — az *idegenforgalom* érdekében.“ Nohát, aki azt hiszi, hogy csupán a svájczi vagy a rajnamenti s a nagy metropolisok hoteleseitől függ, hogy az idegenek tömegesebben fölkeressék hazánkat, az fölöttébb naiv nézetekkel bir. A modern ember, akár franczia, akár német, akár miféle nemzetiségbeli, nem szokott bolygó hollandi módjára utazni. Legfölebb százezer között akad egy olyan globetroker, ki határozott czél és irány nélkül indul kószálni a földtekén. A többi már otthon, utrakelés előtt elhatározza, hogy hová megy, hol fog rövidebb vagy hosszabb időt tölteni. Utiprogram nélkül csak a kalandorok és a sikkasztók utaznak manapság. Persze, ez nálunk, a nem utazók hazájában, igen sokan nem tudják és jámbor hiedelemmel azt képzelik, hogy a külföldi *vagyonos* ur vagy asszonyság — mert a külföldiek közül sem a napidijasok és a mosónők vásárolják a körutazási jegyeket — a szállodásoktól kérdezi meg, hogy hát hová is utazzék? A szállodás aztán, ha jóindulattal van Magyarország iránt, melegen beajánlja Budapestet, a Kárpátokat, a Balatont és a Hortobágyot.

Ha ez igy volna, akkor meg lehetne bocsátani, hogy nagyhatalmasságok gyanánt bántunk a külföldi szállodásokkal. De nincs igy. A müvelt nyugoti ur nem kér tanácsot a hoteliertől, akármilyen impozáns szakállal és potrohhal végzi is ez körülte a bonneuröket. Csak Szent-István birodalmában divat, hogy a mások szava és gusztusa szerint igazodunk. A nyugot-európai meg az amerikai ember, miután odahaza áttanulmányozta a Baedekert vagy a Murrarzt, a maga feje után megy s nem szerez be a szállodásokról földrajzi és etnografiai utbaigazitásokat, mint az idegenbe vetődött Árpád-utód. Aki valaha megfordult olyan helyen, hol többféle külföldi volt együtt, bizonyára megerősiti állitásunkat. De azt is tudni kellene, hogy mostanság a társasutazások vannak divatban, a melyeknek hónapokkal előbb megállapitott programját — utazás közben — a legmelegebb szállodási ajánlat sem változtathatja meg.

Mindezek után bátorsággal állithatjuk, hogy a mi igen tisztelt, agyonbanketezett és alázatos hódolattal ünnepelt vendégeink a legjobb akarat mellett sem lesznek abban a helyzetben, hogy a külföldi turistákat tömegesen Magyarországba dirigálhassák. Iránt unk való rokonszenvük mindenesetre becses, de platonikus értékü.

Többször megmondtuk és most ismételjük megint, hogy idegenforgalmat se rimánkodásokkal, se részvény-társasági alapon szervezett irodával teremteni nem lehet. Budapestnek nincs semmi olyan specialitása, ami a nyugati embert vonzaná. Emlegetni szokták páratlan fekvését, de ez is tulzás. Nápoly, Konstantinápoly és Lisszabon panorámája sokkal szebb. De ha a világ legcsodásabb panorámáját nyujtaná is, az magában még nem volna elegendő, hogy napokra lekösse az idegent. A szép kilátással betelik a szem egy-két óra alatt, s azután egyéb szórakozást keres az ember. Ezt pedig nem tud nyujtani se Budapest, se más magyar város, legfölebb kopott, halvány utánzatát a külföldi világvárosok atraktióinak, amikkel az idegen már a maga hazájában betelt. Aztán nem is vagyunk modernül berendezve a külföldiek részére. A penzió-rendszer a fővárosban ismeretlen dolog, noha ez lényegesen hozzájárulna ahhoz, hogy huzamosabb időre itt tartsa az idegeneket. Hiba az is, hogy a postán, a táviróhivatalokban, a vasuti pénztáraknál és más helyeken, hol az idegen megfordul, csak elvétve akad olyan tisztviselő vagy alkalmazott, aki a németen kivül egyéb nyelvet is értene. E tekintetben az annyira ócsárolt Kelet már elénk került. Romániában még a boltos is tud francziául, Szerbiában és Bulgáriában pedig a közönséggel való érintkezésre csak oly hivatalnokokat alkalmaznak, aki ért francziául vagy angolul. Az sem emeli a főváros renommeját, hogy a külföldi, aki szokva van, hogy a vendéglőben annak fizet, aki kiszolgálta, nálunk borravalót kénytelen adni külön az ételhordó pinczérnek, külön a borfiunak és a fizetőpinczérnek. Van még sok egyéb visszásság és hiány, de mindezek fölött szemethunyhatnánk és talán nem akadna fenn a külföldi sem, ha lenne valamely *igazi különlegessége* a fővárosnak.

Ma, sajnos, nincsen. De lehetne! Tessék a meglevő gyógyforrások felhasználásával a világ legnagyobb gyógyfürdőjévé változtatni Budapestet. Ha ezt megvalósitják, akkor nem lesz szükség esengeni a külföldi szállodások kegyéért és hálát rebegni nekik, hogy a czivilizált népek közzé kegyeskednek bennünket számitani. Akkor majd banket és hivatalos fogadtatás nélkül is eljönnek nemcsak ők, hanem honfitársaik tizezrei.

A városligeti szinház.

Feld Zsigmond ur, kinek népszerüsége a Városliget környékén erősen veszélyezteti Signor Barocaldi nimbuszát, azzal a kérelemmel fordult a fővároshoz, hogy engedjék meg neki a fabódé átalakitását állandó szinházzá és adjanak neki szubvenciót. E tárgyban az állandó szinházvizsgálóbizottság szept. 22-én ülést tartott, s tüzbiztonsági szempontból felülbirálta a szinkör átalakitására vonatkozó épitési terveket. A bizottság azzal a kikötéssel, hogy a szin-

padot teljesen a szabályrendeletnek megfelelően ujjáépitik és a nézőteret, ugyancsak a szabályrendeletnek megfelelően, kellő számu tüzbiztos lépcsővel és kijáróval látják el, a bemutatott tervekhez hozzájárult és ebben az értelemben fog jelentést tenni a középitési bizottságnak.

Nézetünk szerint a tüzbiztonsági szempontokon kivül egyebekről is okvetetlenül szót kell ejteni. Igy például arról, hogy Feld Zsigmond nyujtson valamelyes garanciát az uj állandó szinház müvészi nivójáról. Mert tisztelet-becsület eddigi multjának és működésének: a városligeti szinkörből az ő vezetése alatt a müvészeti igények száműzve voltak. Elvégre talán maga sem fogja hinni, hogy a „Fene leányok", „Fene anyósok", „Goldstein Számi" és „Kurucz Lába Mór" czimü darabokkal a jóizlést terjesztette és kulturális nagy nemzeti missiót teljesitett. Ezek a családi darabok jók voltak nyári „slágernek", de az irodalom múzsája elpirul, ha szóba hozzák őket. Csupán a nyári kritikusok jóindulatának köszönheti Feld Zsigmond és darab-liferáló fia, hogy a sajtó nem tiltakozott az efajta termékek ellen.

Szemrehányást még sem teszünk Feldéknek, hogy a magasabb szempontokat, melyeket egy szinháztól megkövetelni lehet, vidáman lefütyülték. Krecsányit a krisztinavárosi szinkörből a sajtó és publikum már rég kiüzte volna, ha hasonló repertoárral traktálja vala a közönséget. De más a Horváth-kerti és ismét más a Városligeti szinkör környezete. Feldnek a nyári hónapok alatt versenyeznie kell a czirkusszal és Ős-Budavárával; publikuma sem a felső tizezerből verődik össze, hanem többnyire a VI. és VII. kerület külső részének lakóiból. A finomabb szinmü irodalmi termékeket talán fitymálva fogadta volna az ő törzsközönsége, s tulságos szigor volna megkövetelni Feld urtól, hogy a rövid pár nyári hónap alatt izlést is fejlesszen. Neki és nagyszámu családjának élni kell. Ez szilárd meggyőződése, amelytől soha senki eltántoritani nem fogja. Hogy azonban valamennyien jól élhessenek és valamit még félre is tehessenek, ahoz telt házak kellenek és azt a városligetben nem „Macbeth" vagy „Bánkbán"-tól, hanem a „Goldstein Számi" meg a „Fene leányok"-tól várhatta.

Amikor mindezt készséggel és lojálisan koncedáljuk a multakra vonatkozólag, senki nem fog animozitással vádolni bennünket, ha a *jövőt* illetőleg uj szellemet követelünk a városligeti szinkör számára. A mi nyáron a fabódéban még eltürhető volt, az télen az állandó szinházban meg nem engedhető. Ha a városligeti szinkör állandó jelleget nyer és szubvenciót húz a fővárostól, akkor ne csak a Feld család legsajátabb érdekeit szolgálja, hanem a szinmü-irodalmét is. Mert ha csupán a *közönség szórakoztatása* jogczim szubvencióhoz és babérokhoz, akkor Feld Zsigmond mellé sorakozhatik a Wurstlpráter valamennyi „direktora". Ők is mulattatják a publikumot, a nélkül, hogy ezt hazafias tényked̈ésnek óhajtanák föltüntetni.

Patika-háború.

Az álmoskönyvben nincs kinyomtatva, de azért tessék elhinni: kellemes dolog budapesti patikával álmodni. Persze, még kellemesebb nemcsak Morpheus birodalmában, hanem a székesfőváros területén birni egy gyógyszertárat. Aki jogot kap patikanyitásra, egy kis vagyont kapott a kezébe. Mert akárhogy is sopánkodjanak a gyógyszerész urak, velünk ugyan el nem hitetik, hogy a ki nem pénzen vette a patikáját, az fényesen ne élhetne a jövedelméből. Panaszra legfölebb annak lehet joga, ki valamely reáljogu gyógyszertárat tulságos drágán vásárolt meg.

Jogi és szocziális szempontból abszurdum, hogy a kormány osztogassa a patikafelállitási engedélyeket. A vidéken, a legkisebb mezővárosban is megér egy gyógyszertár (az évi bevételből állapitva meg a tőke értéket) 20.000 koronát, a fővárosban pedig annak négyszeresét. Tudunk esetet, hogy egy patikusnak, ki engedélyt kapott a fővárosban uj gyógyszertár nyitásra, — ez az eset tizenkét év előtt történt — még mielőtt helyiséget bérelt volna, csupán a jog átruházásáért felajánlott egy kollegája 100.000 koronát! Világos ennélfogva, hogy aki protekczió vagy véletlen szerencse folytán ki tud eszközölni a maga számára engedélyt, valósággal tőkét kapott az államtól. Ezt az apai gondoskodást azonban reklamálhatnák az orvosok, ügyvédek és a többi diplomás emberek is. Miért éppen csak a patikusok képeznek szerencsés kivételt a társadalomban?

A nyugati államokban már rég nincs igy. Az egyenlőség és polgári szabadság elvénél fogva Angliában és Franciaországban minden okleveles gyógyszerész nyithat üzletet. A közönségre nézve csak előnyös, ha mentől több gyógyszertár áll a rendelkezésére. Nálunk, sajnos, azon iparkodnak, hogy ne szaporodjék a patikák száma. Védik a már meglevőknek busás jövedelmezőségét.

A gyógyszertári ügy reformjánál — ha sine ira et studio akarnánk eljárni — szabad iparrá vagy mondjuk diplomás mesterséggé kellene tenni a patikárusságot. Akinek oklevele és tőkéje van, nyisson magának üzletet ott, ahol neki tetszik, aminthogy se az ügyvédnek, se az orvosnak nem tiltja meg senki, hogy ne abban az utczában telepedjék meg, ahol már lakik nehány kollegája. Ha az állam nem törődik azzal, hogy miből él meg az orvos, aki a közegészségügynek legalább is oly tényezője, mint a gyógyszerész, egész nyugodtan bizhatja a maguk emberségére a patikusokat is.

A radikális reform valamikor okvetetlen be fog következni. Addig is azonban változtatni kellene a helyzeten, hogy a belügyminiszterium döntsön afölött: ki kapjon a főváros területén patika-engedélyt? Már előfordult, nem is egyszer, hogy a belügyminiszter a főváros véleménye és elutasító határozata ellenére kiadott ilyen engedélyt. Ez, enyhén

szólva, hatalmi tulkapás. Elvégre a városi tanács és a törvényhatósági testület jobban tudja, mint a belügyminiszter, hogy van-e szükség valahol a fővárosban uj patikára. Ha már nem küszöbölhetjük ki a patika engedélyezési jogot, legalább ruháztassék át ez a jog a megyékre és a törvényhatósági joggal felruházott városokra. A belügyminiszteriumra ugyis csak odiumot háritanak a gyógyszertári engedélyek. Okkal vagy ok nélkül — azt most nem keressük — közhiedelemmé vált, hogy a miniszterium vagy direkt szolgálatokat jutalmaz velök vagy befolyásos politikai közbenjárókat kenyerez le általok. Ez a csunya gyanú megszünnék, ha az engedélyek fölött nem egy ember, hanem a törvényhatósági testületek döntenének.

Abból az alkalomból mondottuk el nézeteinket, hogy a VIII. kerületben ismét gyógytárat szeretne nyitni 28 folyamodó. A főváros egyiket sem fogja pártolni, a belügyminiszterium azonban, meglehet ujból ráoktrojál egy favoritot a Józsefvárosra.

Ideje lenne, ha a közgyülésen szóbahoznák a gyógytári ügy reformját, s a fentebb kifejtett elvek mellett állást foglalva, a megyék és többi városok hozzájárulásával az országgyüléshez fordulna a főváros.

Hirek a városházáról.

A dunai kavicskotrás bérlete. A tanács tudvalevőleg csak vizjogi engedély mellett adhatja bérbe a dunai kavicskotrást. Már folyamodott is az ideiglenes vizjogi engedélyért, a melyet a folyammérnökség megadhatónak véleményezett. Ez év végével már rendben kell lennie a bérletnek, mert az eddigi bérlő szerződése lejár. Ilyenformán a tanácsnak nagyon szüken van kimérve az ideje, miért is táviratban kérte a szabadságát élvező polgármestert, mint elsőfoku vizjogi hatóságot, hogy az ideiglenes engedélyt mihamarább adja meg.

Az augusztus havi vizdijkivetések. A fővárosi vizvezetéki igazgatóság közli ama kivetéseket, melyek augusztus hóban a főváros kerületeiben történtek. Az összes kivetés 9891 korona 06 fillér volt; és pedig az I. kerületben 5005 kor. 44 fill., az V-ben 2500 kor. 60 fill., a VII-ben 243 kor. 06 fill., a IX-ben 1596 kor. 68 fill., a X-ben 410 kor. 20 fill. A mult év augusztus havában az uj kivetés 4050 kor. 49 fill. volt. Az év elejétől augusztus végeig a folyó évben 25853 kor. 45 fill., a mult évben 28421 kor. 10 fillért vetettek vizdij fejében.

A korcsolyázó egylet vizdijkedvezménye. A budapesti korcsolyázó egylet ama kérelemmel fordult a fővároshoz, hogy adja meg neki a kulturális intézményeket megillető vizdijkedvezményt. A tanács helyt adott a kérelemnek és az egyletet, mint a testedző sport előmozditójának tekintvén, a többi sportegyletekhez hasonlóan kedvezményben részesitette.

A Rákospatak szabályozása. Nemcsak a fővárosnak, hanem Pestvármegyének is tengeri kigyóját képezi a Rákospataki szabályozás ügye, amely esztendők óta húzódik anélkül, hogy megoldást nyerne. A főváros részéről ez a kérdés egyenlőre még szóba sem jöhet, mert sok milliós költségről van szó, pénze pedig nincs a fővárosnak. A patak felső részének szabályozása a vármegye kötelességét képezi s e tárgyban történtek is már megállapodások, amelyek azonban ujból füstbe mentek. Pestvármegye alispánja arról értesiti most a főváros tanácsát, hogy a szabályozás dolgában intézkedéstételre egyenlőre megint nincs kilátás, mert a kulturmérnöki hivatal az érdekeltek által előadott kivánalmaknak képest ujabbi tervezet kidolgozásába kezdett. A tanács persze örömmel veszi tudomásul ezt az értesitést, mert igy jogot formálhat magának ahoz, hogy szintén pihentethesse a Rákospatak ügyét. Ha a patak felső része maradhat szabályozatlanul, maradhat az alsó is.

Kié a teher. Az uj helyőrségi kórház csatornázási költségei tekintetében nézeteltérések merültek föl a főváros és a honvédelmi miniszter között, aki helytelen alapra helyezkedvén, a fővárosra iparkodik háritani oly terheket, melyeket tulajdonképen a kincstárnak kell viselnie. A helyőrségi kórház épitése folytán szükségessé vált csatornázás dolgában a honvédelmi miniszter most leiratot intézett a fővároshoz, a mellyel azt kivánja, hogy az utczakeresztezések után a főváros fizesse a csatornázási költséget. A fölterjesztésben, mely e tárgyban hozzá intéztetett, megállapittatott ugyan, hogy a főváros mindaddig nem vállal felelősséget a helyőrségi kórház csatornázása kiépitéseért, a mig a főváros eme környékének fejlődése a csatornázást nem kivánja. Az is tény, hogy a csatornázás a kincstár érdekében állott és annak terhére is ment. Mindamellett a főváros tekintendő épitőnek s igy a miniszter szerint a főváros köteles az utczakeresztezések után járó költségeket viselni. De különösen is az ilyen közterekre eső csatornázási járulék mindenkor a főváros, mint tulajdonos által viselendő. A tanács azonban más nézeten van s szigoruan ragaszkodik az e tárgyban létező szerződés rendelkezéseihez, amelyek értelmében a helyőrségi kórház csatornázásából kifolyólag minden teher a kincstárt illeti s igy a miniszter érvelése téves és el nem fogadható.

Az ó-budai szőlőkultura. A III. kerület elüljárósága ismételten előterjesztést tett a Testvér- és Táborhegyek ezővizeinek elvezetése tárgyában, mely vizek kész veszedelmét képezik az ó-budai szőlőkulturának. A tanács ugyan még nem hozott határozatot e tárgyban, de a mérnöki hivatal már korábban megnyilatkozott. E szerint e két hegy vizeit elvezető

csatorna kiépítéséről csakis akkor lehet szó, ha majd készen lesz az aranyhegyi árok, amely az összes vizeket magába foglalja, azokat a Dunába fogja vezetni. Miután azonban ez árok elkészítésére semmi fedezet nincsen, így beláthatatlan időkig kell várakozni az ó-budaiaknak a Testvér- és Táborhegyek vizeinek ártalmatlanná tételére.

Inségmunka. A közgyülés 20000 koronát szavazott meg inségmunkára az elüljáróságoknak, mely összegből 10000 korona már elfogyott a télen. Az V. kerületi elüljáróságnak a fönnmaradt összeg felét átengedte most a tanács inségmunka teljesítésére. Az elüljáróság fölhasználja a kedvező őszi időt, helyrehozatja e pénzből a mezei utakat.

A Kassa-Zborói ut törzskönyvezése. Megemlékeztünk már arról a nézeteltérésről, mely a kassa-zborói ut fővárosi szakaszának törzskönyvezése tárgyában a főváros s a kormány között előállott. A miniszter azt akarja most utólag, hogy az utszakasz törzskönyvezést a főváros hajtassa végre, miután e szakaszra nézve tulajdonjogi igényt jelentett be. A fővárosi mérnöki hivatal szerint törzskönyvezésre telektulajdonosi volta daczára sem kötelezhető a főváros. A miniszter mikor az egész út törzskönyvezését keresztül vitte, már tisztában volt azzal, hogy fővárosi szakasza fővárosi telken vonul végig. Miután pedig az egész utat ő kezelte, természetes, hogy a törzskönyvezést is neki kell eszközölnie. Hasonló nézetet vallott a főváros tisztiügyészsége is s igy ez értelemben megy majd fölterjesztés a miniszteriumhoz. Nem fog eltérni az álláspontjától s igy más forumnak kell majd eldönteni e vitás kérdést.

Elöljáróságí baklövés. A tanács mint vizdijügyekben másodfoku hatóság valóságos dühvel van eltelve ama jámbor burgerok ellen, akik még most sem tudják, hogy vizdijügyben nem 30, hanem 15 nap a fellebbezési határidő. És ime most másodizben történik, hogy maga kerületi elöljáróság esik a tudatlanság eme bünébe. A VII. kerületi elöljáróság elutasitotta a Lukács-fürdőt ama kérelmével, hogy töröltessék az őreá kivetett viztulfogyasztási dij. Egyben tudomására hozta, hogy 30 nap alatt felebbezhet. A tanács ennek az alapján megsemmisitette s elutasitotta az elöljáróságot, hogy ez ügyben ujabb elsőfoku határozatot hozzon.

Mészárosok háborusága. A budapesti mészárosok és hentesek szövetkezetének jéggyára állandóan izgalomba tartja az érdekelteket. Jó lehet a gyár régóta a Danubius hajógyár tulajdonában van, a Szövetkezet igazgatósága csak most adta be a lemondását, amelyet a közgyülés el is fogadott. Most arról van szó, hogy uj igazgatóság választassék. Csakhogy ez nagyon kényes dolog, mert a szövetkezet ügyei ugy állanak, hogy minden órán csőd várható ellene. Kérdés, akad e ember ki ily körülmények között elvállalja a nagy felelősséggel járó tisztséget. A bajba jutott részjegyesek, akik abban a veszedelemben forognak, hogy részjegyük ötszörösét kell megfizetniök, érthető izgalommal foglalkoznak az ügygyel s legutóbb értekezletet is tartottak a választást illetőleg.

Kisajátitási nehézségek. A kistétényi határban levő uj katonai lövőtérhez vezető ut kiépitése nagyobb kisajátitásokat tett szükségessé. Mint a tisztiügyészség jelenti, néhány telektulajdonossal még mindig nem volt megköthető az egyezség. Legmakacsabb ezek között Losser Mátyás kőérberki-uti telektulajdonos, aki ugy véli, hogy nagy igazságtalanság történt vele. Azt állitja, hogy mikor az uttesthez szükséges telekrész átengedéséről volt szó, a főváros kiküldött mérnöke oda nyilatkozott, hogy legfőlebb 3 méter széles földsávra lesz a telkéből szükség. Utólag aztán kiderült, hogy 10 méter széles területet vesznek el a földjéből. Ebbe csak igy szó nélkül nem hajlandó belemenni s kéri a fővárost, ellenszolgálatképpen adja át neki azt a 125 négyzetölnyi utterjedéket, mely a kőérberki-ut s az ő birtoka között fekszik s a melyre a fővárosnak egyáltalán szüksége nincs. A kérdés ilyetén módon való megoldásával most előbb a mérnöki hivatal foglalkozik majd s hamarosan megteszi a javaslatát, hogy a szükséges egyezség végre megköthető legyen.

Ujabb süppedések a Disz-téren. A budai várhegy mélyében levő pinczeszerü természetes üregek előbb-utóbb valami nagyobb szerencsétlenségnek lesznek majd az okozói. A téren, mint az I. kerületi elüljáróság a tanácsnak jelenti, minap megint veszedelmes talajsülyedés történt. Minthogy száz négyszögméternyi területen körülbelül félméterrel sülyedt a talaj, minek okát abban sejti az elüljáróság, hogy a süppedés helyén valószinüleg üregek vannak a hegy méhében. Az elüljáróság rögtön munkásokat állitott fel a baj helyére, a kik hamarosan feltöltötték s keményre verték a talajt. A rögtöni intézkedést első sorban is az a körülmény tette szükségessé, hogy a tér ama részén élénk a közlekedés, amelyet elzárni nem lehet. De meg nemsokára a király is megérkezik Budapestre s igy a tér rögtönösen rendbehozandó volt. Miután azonban ily rendkivüli kiadásokra az elüljáróságnak fedezete nincs, ez okból kéri a tanácsot, hogy a már teljesitett munkálatok költségeit illetőleg jelölje ki a szükséges fedezetet. Az ujabb süppedés dolgában a főváros mérnöki hivatala is fog vizsgálatot tartani, mert valószinünek látszik, hogy a talaj feltöltése s elegyengetésével még nincs elháritva az esetleges veszedelem. A talajsüppedés folytán kár esett a gáz és vizvezetéki csövekben is, melyek részben elgörbültek, részben eltörtek.

A római fürdőtelep-egyesület csatornái. A római fürdőtelep-egyesület már régebben engedélyt kapott, hogy a nevéről czimzett utcza

csatornáját kiépithesse. Időközben a megkezdett munkálatok fönakadtak s azokat az egyesület egyelőre nem is folytathatja. Miután azonban az engedély terminushoz van kötve s ez a terminus legközelebb lejárt, az egyesület most kérvényt intézett a fővároshoz, hogy az engedélyt három évre hosszabbitsa meg.

Bányavizsgálatok. A Holtzspach A. és fiai fölszámolás alatt álló czég tömeggondnoka kérelmet intézett a tanácshoz, vizsgáltassa meg a czég rákoskereszturi kavicsbányáját s állapittassa meg annak a termő- és szállitóképességét. E kérelem folytán a tanács Vossics Károly elnöklete mellett bizottmányt küldött ki a bányába. A bizottmány megejtvén a vizsgálatot, konstatálta, hogy a bánya 28 holdnyi terjedelemben van föltárva s igy a termelőképessége rendkivül nagy. Az anyag minőségét illetőleg a bizottmány még nem nyilatkozhatik, mert azt előbb ki kell próbálni. A főváros külömben már végeztetett e kavicscsal próbatéritést, a mely ha beválik, ugy a főváros elfogadja szállitásra a Holtzspach bánya anyagját.

Düledező ut. A fővárosi közmunkák tanácsa átiratot intézett volt a fővároshoz, hogy a Gellérthegy oldalán levő s magasra feltöltött ut megerősitéséről gondoskodjék. Az alacsonyan fekvő Bäckerféle telep mentén az ut bedöléssel fenyeget, miért is sürgősen szükséges, hogy az utoldal erős támfallal láttassék el. Miután a mérnöki hivatal kijelölte már e munkálatok költségeinek fedezetét, a tanács el is rendelte már a támfal kiépitését.

A Duna vizjelzése. A Váczi-utczai városházán két villamos készülék volt, amely a Duna vizállását jelezte. Arról volt szó, hogy e jelző készülékeket ujból felállitsák a központi városházán; miután azonban a mérnöki hivatal odanyilatkozott, hogy a jelzőkészülékek egyáltalán nem voltak megbizhatók, a tanács most kimondta, hogy azok használatát végleg beszünteti.

Petróleum gázégők a főváros szolgálatában. A székesfőváros hónapokon át kisérletet folytatott egy ujfajta petróleumizzófénnyel, amelyet használatba akart venni. A próba azonban nem jól ütött ki. Kiderült, hogy az uj égő nagy olajpazarlással jár s kezelése egyébként is rendkivüli nehézségekbe ütközik. A közvilágitási bizottság is tárgyalta az uj égő ügyét s annak véleménye alapján a mérnöki hivatal azt javasolta a tanácsnak, hogy a világitás e módját, mint nem gazdaságosat, mellőzze.

A pálinkamérők. A kereskedelmi miniszter 1900-ban rendeletet adott ki, amelyben kimondja, hogy a pálinkamérők csak akkor árusithatnak élelmiszert, ha arra külön iparigazolványt, vagy iparengedelmet váltanak. Tavaly pedig a belügyminiszter adott ki rendeletet, hogy a pálinkamérők élelmiszert egyáltalán nem árusithatnak. A kerületi előljárók azonban időközben több igazolványt adtak ki. A tanács nem tudta, hogy most már melyik rendeletnek engedelmeskedjék s fölirt a kereskedelmi miniszterhez, hogy döntsön ebben a dologban. A kereskedelmi miniszter most tudatta a fővárossal, hogy a két rendelet nem ellentétes, mert az ő rendelete általánosságban szól, a belügyminiszteré pedig csak a fővárosra vonatkozik, mert a fővárosi szabályrendelet megtiltja az élelmiszer árusitást. De ha a főváros azt hiszi, hogy a szabályrendelete már elavult, módositsa. Arról, ugylátszik, megfeledkezett a miniszter, hogy a módositott szabályrendelet *már egy esztendeje vár* a minisztériumban jóváhagyásra.

Az állami lelenczház és a főváros. Nehány hónap előtt a Fehérkereszt-lelenczházat átvette az állam, mely a jelentkező anyákat és gyermekeiket akként helyezi el, hogy tiz-tizenöt anyát a vidékre küld ugyanegy községbe vagy faluba, a hol az anyák közösen élelmezik magukat az állam költségén. Az élelmezésért minden anya a maga gyermekén kivül még egy idegen gyermeket köteles szoptatni. Egy ilyen anyának és az általa táplált két gyermeknek a költsége 10—12 koronára rúg havonta. Az állam e költségek részében való fedezésére minden gyermek után 20 koronát kért az országos betegápolási alapból, mely e költségeket tulmagosaknak találta. A fővárosi kerületi előljárók ugyanis, akik az országos betegápolási alapot kezelik, illetve abból utalványoznak: rájöttek arra, hogy a fehérkereszt lelenczház tulajdonképen jövedelmező üzletet folytat, amidőn husz, illetve negyven koronát kér az alaptól minden anya után, holott az anyák ellátásáért maga az egyesület csak 10—12 koronát fizet fejenként. Ezen állapotok orvoslása czéljából az összes kerületek előljárói értekezletet tartottak, amelyen elhatározták, hogy az egyesület részére a tul magas összegeket *nem fogják többé folyósitani*. A lelenczház igazgatósága látva, hogy az intézet fentartása kétségessé vált, panaszos feliratot intézet *Széll* Kálmán belügyminiszterhez, ki már fel is szólitotta az előljárókat, hogy tegyenek neki jelentést arról, hogy mi inditotta őkat az utalványozások megtagadására.

Sertéskereskedők a főváros ellen. Ugylátszik a sertéskereskedőknek nincsen ínyükre, hogy megépült a modern kivánalmaknak megfelelő uj sertés-közvágóhid és egyesek most *fájdalomdijakat* szeretnének kivasalni. Eddig a fővárosi hentesek ugyanis házilag kezelték a sertésvágást. Mikor azonban a főváros fölépitette a sertés-közvágóhidat, a henteseket igen természetesen megfosztotta attól a joguktól, hogy otthon sertéseket öljenek. Egyelőre négy fővárosi hentes megbizásából inditott pört dr *Roserberg* Mihály ügyvéd a főváros ellen. *Rajkovits* Svetko 16000, *Lőb* Károly 28000, *Háringás* János 24000, *Hering* Tivadar 29000 koronát követel a fővárostól. A négy hentes keresetében hivatkozik arra, hogy a főváros nemcsak régen szerzett joguktól fosztotta meg őket, de anyagilag is megkárositotta anélkül, hogy ezért nekik bármiféle kárpótlást adott volna. A magánvágóhid használaton kivül helyezésével ők szerzett joguktól elestek, már pedig szerzett jogától annak megváltása, illetve teljes kár-

térités adása nélkül senki meg nem foszthatő. A pör kimenetelétől nincs mit tartania a fővárosnak, amely akkor, amikor a szabályrendeletet igy megalkotta, csakis törvényes jogával élt.

Hatósági cselédközvetitők. A cselédkérdés egy örökké aktuális probléma nálunk és a kormány mit sem tesz annak megoldására. Pedig ma egyrészt a cselédeket és nagyon sok esetben a munkaadót is kiuzsorázzák a közvetitők, másrészt pedig a sok foglalkozás nélküli cseléd erkölcsi szempontból is árt a fővárosnak. A tanács már évek óta akarja szabályozni a cselédközvetitést, de nem tud vele boldogulni. Kidolgoztak ugyan egy szabályrendeletet, azonban ehez belügyminiszteri jóváhagyás szükséges, az pedig ismeretes, hogy a miniszteriumban évek során megfeneklik a legtöbb fővárosi ügy. Most uj rendszerrel próbálkozik a tanács. Az iparügyi bizottság javaslatára utasitotta a jogügyi osztályt, dolgozzon ki tervezetet, hogyan lehetne a munkaközvetitő-intézet mintájára megoldani a fővárosi cselédközvetitést.

Eladott fizetések. A fővárosi tisztviselők és hivatalnokok tekintélyes részének a rossz anyagi helyzetét jellemzi, hogy igen sokan vannak, akik nem tudnak magukon máskép segiteni, mint ugy, hogy a fizetésüket eladják. Ez természetesen csak ugy lehetséges, hogy a nyugtájukat a fizetési ivvel együtt az illető hitelezőnek adják, aki aztán maga veszi föl az alkalmazott fizetését A polgármester kifogásolja az önsegélynek ezt a módját s szigoru rendeletet adott ki, hogy mindenki köteles a nyugtáját a fizetési ivvel együtt a hivatali főnöknek vagy annak, aki az ügyszabályok értelmében a fizetések fölvételével és kiosztásával meg van bizva, átadni. Aki ezt elmulasztja, azt a számvevőség bejelenti a polgármesternek. Igy tehát valószinü, hogy az illetők emiatt is fegyelmi vizsgálatot kapnak.

Leány-inasok iskolája. A fővárosi tanács fölhivást adott ki, amelyben tudatja, hogy nemcsak a gazdaság terén foglalkozó leányok számára tart fönn iskolát, de a leányinasoknak, varróleányoknak, bolti leányoknak, a gyárakban alkalmazottaknak és a cselédleányoknak is rendez ingyenes ismétlő oktatást. A tizenkét-tizenöt éves leányokat foglalkozásuk szerint csoportositják, ugy mint a mesterinasokat. Fölvételre minden népiskolában október tizedikéig lehet jelentkezni.

A vizgáz. A budapesti gázgyár-társaság Budán vizgáz-gyárat akar épiteni. A tiszti főorvos azonban tiltakozott az engedelem megadása ellen, mert a vizgáz rendkivül veszedelmes. A társaság kérelmét akkor az előljáróság, a tanács és a kereskedelmi miniszter is elutasitotta. E héten körrendeletet adott ki a kereskedelmi miniszter, a melyben azt mondja, hogy szakértőkkel tanulmányoztatta a vizgázt s a szakértők konstatálták, hogy teljesen megbizható rendszer is van. Ennek alapján a miniszter kijelenti, hogy a vizgáz-gyártásra ezután meg kell adni az engedelmet. A miniszter szerint közgazdasági szempontból fontos a dolog, mert a magyar barnaszén széngáz-gyártásra nem alkalmas. de vizgáz-gyártásra igen. Ha vizgáz-gyárakat épitenek, a magyar szén kiszoritja a külföldi szenet.

Közgazdaság.

A Fonciére pesti biztositó-intézet életbiztositó osztályánál ez évi szeptember 30-ig 2954 ajánlat 11,589.615 korona biztositási tőkére és 7132 korona járadékra nyujtatott be: 2613 kötvény 10,081 665 korona tőkéről és 7132 korona járadékról állittatott ki. A dijbevétel 2,284 530 koronára rug. Haláleset 147 jelentetett 594.830 korona összegről. Egyszersmind utalunk ama különös kedvezményekre, melyeket e hazai intézet (alapitva 1864-ben 3 milió korona részvénytőkével, nyereség- és dijtartalékai és évi bevételei körülbelül 29 millió korona) az életbiztositásnál nyujt: 1. Hadbiztositást dijpótlék nélkül 20.000 korona határáig a biztositott tőke feléről a közös hadsereg és honvédség; 30.000 korona erejéig a népfelkelők védkötelezetteire nézve. (Hivatásszerü katonáknak mérsékelt dijpótlék mellett.) 2. A föltételek értelmében a biztositás érvényének megtámadhatatlansága még abban az esetben is, ha a biztositott párbaj vagy öngyilkosság folytán halt volna el, vagy ha utólag kitünnék, hogy a biztositott a biztositás alapjául szolgáló ajánlatban lényeges körülményre nézve tévedett. 3. 1, 3, vagy öt évi nyereségfelosztással egybekötött biztositásokat eszközöl. 4. A biztositásnak három évi fennállása után a biztositásra jutányos föltételek mellett a) kölcsönt ad, vagy azt b) visszavásárolja, vagy c) minden további dijfizetés nélkül kiházasitási biztositásoknál tőkésitést eszközöl anélkül, hogy a félnek utóbbiért folyamodnia kellene.

A Magyar Bánya- és Kohóvállalatok Egyesülete végrehajtó bizottsága az egyesület igazgatójául *Lázár* Pál müegyetemi tanárt választotta meg.

Assicurazioni Generali 1902. évi szept. hónapban az életbiztositási osztálynál 1123 ajánlat 7,427.950 korona 62 fillér biztositási összeg erejéig nyujtatott be és 871 kötvény 6,064 839 korona 52 fillér biztositási összegre állittatott ki. Ez évi január 1-je óta 10.999 ajánlat 81,405.776 korona 16 fillér biztositási összeg erejéig nyujtatott be és 8906 kötvény 66,718.679 korona 24 fillér biztositási összegre állittatott ki. Az 1902. január elseje óta bejelentett károk összege 4,673.614 korona 81 fillérre rug. Az életbiztositási osztály kimutatott állománya 1901. decz. 31-én 86.313 kötvény után 571,267,823 korona 19 fillér tőkét és 824.198 korona 38 fillér járadékot tett ki, amire készpénzben 147,725.146 korona 89 fillér van tartalékba helyezve. Az 1901. évben az életbiztositási osztály által kifizetett károk 8,833,304 korona 68 fillért tettek ki s az összes ágazatoknál a társulat alapitása óta (1831), az évenkinti kimutatások szerint fizetett károk 716,540.625 korona 97 fillért tesznek ki. A biztositás minden pótdij nélkül érvényben marad 30.000 korona erejéig, ha a biztositott népfelkelési kötelezettségénél fogva hivatott be.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

V. évfolyam. Budapest, 1902. október 26. 32. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN HÉTFŐN.

TARTALOM:

1. Előfizetőinkhez.
2. Az elkormányzott Fiume.
3. Közélelmezés reformja.
4. Iskolaszéki választások.
5. Egy város a polgármestere ellen.
6. Megalázott hivatalnokok.
7. Kisemberek hitele.
8. Hirek.
9. Közgazdaság. Mindenlében kanál.
10. Statisztika.
11. Árlejtések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 korona. Fél évre . . . . . 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

A budapesti takarékpénztár
és
országos zálogkölcsön-részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **4%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái:

VI. ker., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferencziek-tere 4. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

V. évfolyam. Budapest, 1902. október 26. 32. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.

Előfizetőink szives elnézését kérjük a lap megjelenésében beállott zavarokért, a melyeket kizárólag a nyomda-változás okozott.

A szerkesztőség.

Az elkormányzott Fiume.

A fiumei rendőrség a mult héten felháboritó merényletet követett el a *magyar nyelv* ellen. Egy ott lakó borbélyra ráparancsolt, hogy magyar nyelvü czégtábláját szedje le és olasz fölirattal lássa el. Ez a hatalmi önkény városszerte beszéd tárgyát képezte, de a fiumei magyar napilap, mely hivatva volna mindenkor sikraszállni nyelvünk érdekében, mélyen hallgatott az eset felől. Ismerve a szerkesztőség kifogástalan hazafias érzelmeit, nem lehet kétségünk, hogy most is, mint több más alkalommal, a kormányzó határozott kivánságára nem lépett sorompóba. Azonban Szápáry László grófnak még sem sikerült eltussolni a dolgot; valaki jelentést küldött a fővárosi ujságoknak és a belügyminiszter ekkép értesülvén a történtekről, távirati uton megparancsolta, hogy az a magyar czégtábla visszahelyeztessék helyére.

Nagyon helyesen jegyzi meg a „Magyarország“, hogy ezzel az ügy aktáit nem szabad lezárni.

Gyakran járok Fiuméba és a különböző társadalmi körök vezetőférfiai soha nem mulasztották el hü és kimeritő informáczióval ellátni a viszonyok és a helyzet felől. Eddig nem tettem, de most már kötelességem világosságot deriteni az ottani állapotokra és konstatálni, hogy Fiumében a viszonyok ma botrányosabbak, mint valaha. A községi képviselőtestületben (rapprezentanzában) azok az elemek dominálnak, amelyek a magyarság ellen való gyülöletüknek már számtalanszor nyilt kifejezést adtak. A vezetőszerepet az a dr. *Kuscher* Ferdinánd viszi, kit egyizben még a fiumei biróság is kénytelen volt elitélni magyarellenes tüntetése miatt. A jelenlegi podeszta, dr. *Vio* Ferencz, ennek a hazafiatlan autonomista pártnak a kreaturája. A mig dr. Maylender állott a város élén, a rendőrség főnöke, *Dolzani* Attila, ki nem fiumei származásu, tehát mentes az autonomista hóbortoktól, a legnagyobb erélylyel lépett föl a magyarellenes izgatásokkal szemben. Tavaly azonban uj képviselőtestületet és uj podesztát kapott a város. A Kuscherpárt vonult be a rapprezentanzába, s azóta a rendőrség is kénytelen ugy tánczolni, ahogy az autonomista urak fütyülnek. Dolzani Attilának soha nem jutott volna az eszébe levétetni egy magyar föliratot, ha városházi fölebbvalói rá nem kényszerítik. Őt megbüntetni botorság volna. Az igazi tettesek markukba nevetnének, s mert titokban gyülölik ezt az embert, csak örülnének, ha kellemetlensége támad.

Abban, hogy a fiumei rappresentanza ugy alakult meg, ahogy most van, s hogy a magyarellenes elemek szemérmetlen vakmerőséggel mernek föllépni: *kizárólag Szápáry László gróf kormányzó a hibás.*

Ezt az urat tudvalevőleg Bánffy Dezső báró küldte le a tengerpartra. Nem azért, mintha különös véleménynyel lett volna esze iránt, hanem mert lekenyerezni akarta a Szápáryakat. Azt hitte, hogy a fiatal mágnás neve és nagy vagyona ellensu-

lyozni fogja képzettségének és tudásának fogyatékosságait. Amig Bánffy ült a miniszterelnöki székben, Szápáry László végrehajtotta a neki adott utasitásokat. Mihelyt megbukott a vaskezü premier, ki dicséretreméltó erélylyel ütött szét a nagyzási hóbortban szenvedő fiumei digók között, Szápáry László sietett térdet hajtani Széll Kálmán előtt. Noha Széll álláspontja ellentétes volt azzal, melyet Bánffyval együtt Szápáry is elfoglalt, s noha Széll intézkedései határozott desaveu jellegével birtak azokkal szemben, melyeket Szápáry Bánffy alatt foganatositott: a fiatal mágnás a politikai tisztességgel összeegyeztethetőnek vélte tovább is megmaradni állásában és a köpenyeget megforditani.

A fiumei magyarság elképpedve és megbotránkozva látta, hogy a magyar állam képviselője nem átalja megalázkodni azok előtt, kik felőle nyilvános helyeken és a sajtóban a legbecsmérlőbb szavakkal nyilatkoztak. Szápáry László gróf, a magyar mágnás és a főrendiház tagja, valósággal versenyfutást rendezett olyan egyének után, kikkel önérzetes ember még szóba sem állott volna. Meg akarta mutatni Széll Kálmánnak, hogy mindenkit meg tud nyerni az uj rendnek és hogy ezentul semmiféle fiumei ügy nem fog szerepelni a nyilvánosság előtt.

E hiú és esztelen törekvésének áldozatul dobta nemcsak saját önérzetét, hanem a kormányzói méltóságot is. Maguk a benszülött fiumeiek is megbotránkoztak, látván, mint udvarolgat azoknak, kik nehány hónap előtt még kiköptek előtte. Mindenáron népszerüséget szerezni: ez volt a beteges ambiciója és pedig azért, hogy megmaradhasson a kormányzói méltóságban és tovább szőhesse feljebbre nyuló álmait. Miniszter szeretne lenni Szápáry László: vagy Budapesten a Lánczhíd-téri palotában, vagy a bécsi Bankgasseban. Miniszter egy olyan ember, aki képtelen egy összefüggő mondatot konstruálni, vagy tiz sort értelmesen megirni!

De ez mellékes, s a saját privát dolga. Ám amit kormányzói minőségben elkövet, azért felelősséggel tartozik az országnak. A magyar nemzetnek joga van elvárni, hogy a fiumei kormányzó *méltósággal* képviselje az államot a tengerparton és érvényt szerezzen a magyarságnak a város életében.

Kérdezzenek meg bárkit Fiumében, kezdve a kormányzóhelyettes dr. *Gaal* Tibor miniszteri tanácsostól a legutolsó osteria vendégéig: meri-e lelkiismeretére állitani, hogy Szápáry gróf méltósággal képviseli az államot? Van-e tekintélye? Bizik-e benne egyetlen ember is? Nem nevetik-e ki a háta mögött? Nem tárgyalják-e kávéházakban és kocsmákban, hogy a kormányzó minduntalan pörölve lesz budapesti- és bécsi iparosok által számlatartozások miatt?

Ám mindezt felejtsük el. Meg is bocsáthatnók egyéni gyöngeségeit, ha a másik postulatumnak meg tudott volna felelni. De nem felelt meg. Ellenkezőleg: végzetes kárt okozott a magyarságnak.

Tavaly ugy állott a helyzet, hogy a fiumei magyarság, kezet fogva a liberális, mérsékelt olasz elemmel, domináló szerephez juthatott volna a városi képviselőtestületben. Egy öntudatos és a nemzet érdekeit szem előtt tartó kormányzó mindent elkövetett volna, hogy magyarok is jussanak a rappresentanzába. Szápáry ellenben mindent elkövetett, hogy egyetlen magyar se legyen tagja a városi képviselőtestületnek. Miért tette? Mert fél a küzdelemtől. Mert neki Hekuba Fiume a magyarság szempontjából. Mert egyéni hiuságból kérkedni akart Széll Kálmán előtt, hogy az ő kormányzósága alatt nincs pártküzdelem Fiumében, s a képviselőtestület teréből viták hangja nem hallatszik.

Czélját elérte. De hogyan? A magyarság vezetőire, kik részint államhivatalnokok, részint a kormánynyal összeköttetésben álló magán intézetek tisztviselői, ráparancsolt, hogy tartsák távol magokat a községi választásoktól és a városi ügyektől. A hazafias, mérsékelt olasz elem megdöbbenéssel látta, hogy magára van hagyatva. Se a kormányzó, se a magyarok nem támogatják őket. Mélyen elkeseredve azt mondták magukban: „Mi érettetek akartunk küzdeni; de ha nektek a Kuscher Nándorok és a Zanella Richárdok is jók, hát legyetek boldogok velük; mi visszavonulunk a teljes passzivitásba.“ És visszavonultak. Szivük mélyén azonban ott

van a tövis, hogy elejtve és *cserbe hagyva lettek a magyar állam képviselője által!*

Igy esett meg, hogy a képviselőtestület 56 tagja között nincs egyetlen magyar ember. Az a pár magyarérzelmü olasz, kit az autonomista párt beengedett a rappresentanzába, csakhamar lemondott mandátumáról, miután látta, hogy nincs czélja és értelme ottlétének. Szápáry László nyugodtan jelenthette Széll Kálmánnak: „A Sipka-szorosban minden csöndes.“

De mi azt kérdezzük: nem fölháboritó abszurdum-e átengedni egy város közigazgatását a magyarság ellenségeinek? Hogyan várhassuk a lakosságnak a magyar nemzeti törekvésekhez való simulását és a magyar nyelvnek a megbecsülését, ha a képviselőtestületben és a városi tisztviselők között nincs egyetlen egy őszinte hivünk is? Egész Európa kikaczaghat bennünket, ha megtudja, hogy van egy város Magyarországon, hol a községi ügyekbe a magyarságnak nincs beleszólása. Fiumében ez időszerint több mint háromezer magyarajku polgár lakik. Nagyrésze ezeknek birja az olasz nyelvet, s birja a választói jogosultságot. Valamennyi fizeti a községi terheket, gyermekeit iskoláztatja, sokan közülök a fiumei illetőséget is megszerezték. Természetes és jogos volna, hogy a lakosságnak ez a számban, intelligenczában és adózásban tekintélyes hányada kivegye részét a város közigazgatásából. Magasabb állami és nemzetiségi szempontból pedig semmi sem lehet kivánatosabb, mint az, hogy a fiumei magyarság ne maradjon jövevényi állapotban Fiúmében, hanem belevegyüljön a municzipiális életbe, pozicziót foglaljon el a városi képviselőtestületben és érvényt szerezni iparkodjék a nemzeti ideáloknak. Hacsak öt vagy tiz magyar volna a rappresentanzában, meg lenne a remény arra nézve, hogy ott idővel más szellem és más felfogás fog uralkodni. A lakosság látná, hogy a magyarok nem „forestieri“-k (idegenek), hanem épp oly legitim polgárai a városnak, mint az olasz nevü benszülöttek vagy bevándorlottak. Ha volna a rappresentanzában magyar városatya, akkor a tisztviselők nem mernének paczkázni a magyar polgárokkal és nem fordulhatott volna elő a mostani merénylet sem.

Szápáry László gróf megbocsáthatatlan büne, hogy a magyarság izolálva van a városi élettől és semmiféle befolyást vagy ellenőrzést nem gyakorolhat. Kizárólag és egyesegyedül neki köszönheti, hogy az autonomista párt korlátlanul grasszál a városban és kedve szerint alázza meg a magyarságot.

Ez a helyzet türhetetlen. Nemcsak az ott lakó magyarok, hanem az állam szempontjából is, melynek eminens érdeke, hogy a nagyvilág Fiumében, a hol hazánk közvetlenül érintkezik a külfölddel, magyar hatalmat, magyar életet és magyar kulturát lásson. Azzal, hogy Szápáry László gróf évenként egy bankettet és flotta-látogatások alkalmával mulatságot rendez, (melynek bor- és sörszámlái évekig fizetetlenül maradnak) nincs elég téve a magyar állam presztizsének. Ide egy öntudatos, erős jellemű, férfias és a magyarság hivatását felfogni képes kormányzót kell állitani, nem pedig egy stréberkedő bábot, aki egyformán gúny és nevetség tárgya a magyarok és olaszok előtt.

Széll Kálmántól elvárja az ország, hogy megmentse Fiumét a magyarság számára. Evégből a legelső teendő: Szápáry László grófot meneszteni. Ezt minden regarde nélkül megteheti, mert a nemes gróf soha nem volt őszinte hive sem neki, sem a liberális pártnak. Legközelebb majd szemelvényeket fogunk közölni azokból a dehonesztáló nyilatkozatokból, melyeket a fiumei kormányzó négyszemközt tett Széll Kálmánról, a kormány egyes tagjairól és azokról a liberális képviselőkről, kik nála megfordultak. Az ilyen kétszinü és alattomos embert veszedelmes megtürni, még ha érdemei is volnának. Szápáry Lászlónak a működése azonban csak kárt és veszedelmet okozott, s fekete betükkel lesz beirva Fiume történetébe.

Adjanak neki végkielégitésül valami ordót és távolitsák el Fiuméból, mielőtt nagyobb botrányok nem fakadnak ki működése nyomán.

A közélelmezés reformja.

Drágul a piacz és drágulnak az összes élelmiczikkek! Ezzel a szomorú ténynyel indulunk a tél elé, a mely különben is minden háztartás költségeit megszaporitja a fütés és világitás megszaporodott kiadásaival. Budapest mostanáig is dicseked-

hetett, hogy a kontinens legdrágább városai közzé tartozik, ezentul pedig az első helyet fogja elfoglalni. A kereseti források azonban nem szaporodnak, sőt évről-évre nagyobb hanyatlás mutatkozik, s az állami tisztviselőktől kezdve a napszámosokig mindenki panaszkodik, hogy képtelen eleget keresni. Ily körülmények között az ujabb drágulás valósággal katasztrófa jellegével bir, amelynek elháritása vagy legalább mérséklése felől gondoskodni föltétlen kötelessége az államnak és a főváros hatóságának.

A vásárcsarnokok igazgatóságának jelentéséből megtudjuk, hogy a borjúhus ára a nyár óta 35 fillérrel drágult, a sertéshusé 20 fillérrel, s a zöldségféléket most, októberben épp oly árban viszik piaczra, mint a tavasz elején. A drágulás okáról kétféle vélemény van elterjedve. Az egyik azt mondja, hogy az idén a kapás növényekre rossz idő járt, alig volt termés, gyümölcs szintén kevés van, s a vágóállatokat Budapest helyett Németországba szállitják. A másik vélemény szerint a vásárcsarnokok és a sertésközvágóhid jelenlegi berendezése és kezelése okozza az élelmiszerek drágulását.

Azt hisszük, ez utóbbi a helyes diagnózis, mert ha a termés valóban oly gyönge lett volna és az állatkivitel tényleg oly nagy mértékben gravitálna a külföld felé, mint bizonyos oldalról hangsulyozzák, akkor a drágaság nem csupán Budapesten, hanem az ország minden városában érezhető volna. Tudjuk azonban, hogy a vidék nem panaszkodik az áremelések miatt s ennélfogva kétségtelen, hogy a fővárosban egyéb okai vannak a mértéktelen drágulásnak

A sertésközvágóhid, melytől oly sokat várt a hatóság, egyelőre nem használt a fogyasztóközönségnek, ellenben válságossá tette a hentesipar exisztenciáját. Május óta kilenczvenöt hentes adta vissza iparjogát, a mivel szemben a városnak nincs oka dicsekedni azzal, hogy az uj vágóhid ebben az esztendőben félmillió korona tiszta jövedelmet fog fölmutatni. A közönség elkeseredve látja, hogy ez a jövedelem az ő megkárositásával jön létre. A sertéstermékek ára folyton emelkedik. A sózott szalonna tavaly óta 38 fillérrel drágult, a füstölt szalonna 26 fillérrel, a disznózsir 50 fillérrel.

A vásárcsarnokokban is mindennek emelkedett az ára. A sütni való csirke a tavalyi 1.87 fillérhez képest most 2.35, a hizott ludé (kilónkét) 105 helyett 125 fillér. A tojás ládája 68 koronáról 87—88 koronára szökött, a vajé kilónként 20 fillérrel drágult.

Ezek az árak a nagyban való forgalom árai s a detail: kereskedésben jóval magasabbak. Vegyük még hozzá· a gabnaárak emelkedését, s feleljünk meg a kérdésre: hogyan fedezhesse — háztartási egyensulyának megrendülése nélkül — kiadásait az az ember, a kinek fizetése vagy munkája után most is csak annyi a bevétele, a mennyi a mult esztendőben volt?

Nézetünk szerint gyors intézkedésekre van szükség és pedig több irányban. Első sorban gondoskodni kell a *felhozatalok szaporitásáról*. E tekintetben az államvasutaknak könnyitésekkel kell szolgálniok a szállitók részére. Az a rendszer honositandó meg, mely az angol vasutaknál divik az élelmiszerek szállitásánál, s a mely lehetővé teszi, hogy a termelő a legkisebb mennyiséget is gyorsan eljuttathatja Londonba, anélkül, hogy a közvetitő kereskedelmet kellene igénybe vennie. A tekintetben felhivjuk *Láng* Lajos kereskedelmi, és *Darányi* földmüvelési miniszter figyelmét *Holló* József hazánkfiára, a ki Londonban igen hasznos tevékenységet fejtett ki már eddig is magyar élelmiszerek kivitele körül, s a ki szakértelme és megbizhatósága mellett igen sokat tehet Angliába irányzott élelmiszer-kivitelünk fellendítése érdekében. Szükséges továbbá, hogy a fővárosi *vásárcsarnokok használata* olcsóbbá tétessék. Az elárusitók jelenleg túlmagas helypénzt fizetnek, s ezt a terhet természetesen átháritják a vásárlókra. Gondoskodni kell továbbá az *elárusitók hitelügyének* rendezéséről is. A vásárcsarnoki elárusitók tulnyomó része szegény ember, aki csakis uzsorapénzzel tudja üzletét fentartani s ennélfogva szintén uzsorahasznot iparkodik szerezni a közönségtől. Ha utána nézünk, hamarosan megállapithatjuk, hogy a legtöbb élelmiszer, mire a termelőtől a fővárosi fogyasztó kezébe kerül, 50—70 százalékkal megdrágul.

Ezen a visszás helyzeten okvetlenül változtatni kell. Ha a városnak érdeke is az, hogy mennél több jövedelmet szerezzen a vásárcsarnokokból meg a vágóhidakból, viszont nem szabad szem elől téveszteni, hogy végzetes morális károkat és szocziális bajokat idéz elő, ha a polgárság ezrei a mértéktelen drágaság következtében vagy nélkülözésre vagy adósságcsinálásra kényszerittetnek.

Nem tudjuk, mily reformokra készül a tanács, de hinni akarjuk, hogy tudatában van kötelességének. Magunk részéről a fentebb röviden vázolt intézkedésekhez egy konkrét javaslatot is csatolunk. Hozzák végre összeköttetésbe a főváros piaczát a tengerrel. A szegényebb néposztályra valóságos áldás lenne, ha — különösen az őszi hónapokban és télen — olcsó pénzen vásárolhatna *halakat*. A Quarnero öble tele van az apró szardelliczától kezdve a mázsás tinhalig mindenfajtáju hallal, oly bőségben, hogy a fiumei halászok, az ottani piacz árainak fentartása végett, gyakran a fogás nagyobb részét visszabocsátják a tengerbe. Ha a közélelmezés felügyeletére hivatott tényezők kezdeményezőleg lépnek föl, bizonyára akad vállalkozó, ki Budapestet ellátja tengeri halakkal, s módot nyujt a közönségnek, hogy kilónként 20 - 30 krajczárért friss és jóizü húsnemüt fogyaszthasson.

Elvégre is arra kell törekednünk, hogy a diszes palotákban és bérházakban lakó fővárosiaknak legyen elég ennivalójuk és ne kényszerüljenek gyomruk kielégitése végett zálogházba hordani ingóságaikat.

Az iskolaszéki választások.

Lezajlottak a választások, a klikkek a maguk embereit behozták iskolaszéki tagoknak, részben a politikai ellenfelek előzetes paktuma alapján, részben pedig egyik politikai párt a másikat szavazás utján gyürte le.

Szerencsétlen állapot az, a mikor közigazgatási ügyekben is politikai pártok szerint oszlik meg a polgárság, a mely fokozottabb mérvben nyilvánul károsnak olyan aktusoknál, mint az iskolaszéki tagok megválasztása, hol a magasabb kulturális szempontoknak perhorreszkálni kellene minden politikai tekintetet.

A kerületek közül azok, a hol nagyobb az intelligenczia, a hol a lateinerek és jobbmódúak gyermekei járnak iskolába, ott még türhető az állapot, bár itt is a megválasztott iskolaszéki tagok a dekorumot elfogadják, de a velejáró kötelezettséget nem teljesitik. A belvárosban meg a Lipótvárosban a tanerők működése, a gyermekek haladása s az iskolaszék különféle funkczióinak a betartása még kielégitő eredményeket mutat, mert az itelligens szülők ellenőrzése intenzivebb. De nem igy van az a külvárosokban, a hol az iskolaszéki tagok közül ritkán akad egy is, a ki az ezen tiszteletbeli állással egybekötött feladatok bármelyikének is megfelelni tudna. Föltétlenül demokratikus álláspontot vagyunk és az egyszerü czizmadiamestert, mint polgárt és embert épp oly nagyra becsüljük, akár Sághy Gyula ur ő méltóságát vagy Zichy Ferdinánd grófot. De megköveteljük, hogy senki ne ártsa magát olyan ügyekbe, a mihez nem ért, és ne vállalkozzék oly funkczióra, a melyben kontár. Ha joga volt Praxitelesznek odakiáltani a festményét kritizáló vargának: „Ne sutor ultra crepidam“ ezt a figyelmeztetést mi is alkalmazhatjuk a tanügyi vargákra. Elvégre az iskolaügyek csak igényelnek bizonyos müveltségi fokot és előképzettséget. Lehet valaki elsőrangu iparos vagy kereskedő anélkül, hogy az iskolaügyekhez még csak konyitana is. Aki a megfelelő képesség és kvalifikáczió nélkül vállalkozik az iskolaszéki tagságra, azt árulja el, hogy minden áron szerepelni akar. Elég sajnos, hogy ehez a kerületi befolyásos egyének segédkezet nyujtanak.

Egyébként a mi véleményünk az, hogy a főváros iskolaszékei vajmi keveset lenditenek a tanügyön s az iskolák ellenőrzésére jóformán fölöslegesek is. A tanfelügyelő és a segédtanfelügyelők a főváros területén lelkiismeretesen teljesitik kötelességüket és ellenőrzik a tanitás menetét. Az iskolaszéki tagok iskolalátogatása még szentelt viznek sem mondható, mert aki értene a tanügyhöz, az nem ér rá, hogy idejét az iskolákban töltse, aki pedig ráér és szerencsélteti becses személyével az iskolákat, az legtöbbnyire halvány fogalommal sem bir a tanügy felől. Az iskolaszéknek tulajdonkép csak a tandijmentességek és segélyek dolgában volna szerepe. Ezt a feladatát betöltheti kvalifikáczió nélkül is s nem kellene arrogálnia a felügyeletet a tanügyi dolgokban.

Egy város a polgármestere ellen.

Sietünk előrebocsátani, hogy nem Budapest foglalt állást a polgármestere ellen, hanem egy rendezett tanácsu vidéki város: *Nagy-Kanizsa*. Hogy mi miért foglalkozunk az esettel, annak két oka van. Először azért, mert érdekes elvi kérdés forog szóban, másodszor pedig, mert véleményadásra hivtak fel bennünket az érdekelt felek.

Az eset a következő:

Hat év előtt Nagy-Kanizsa város megválasztotta polgármesterének *Vécsey* Zsigmond rendőrkapitányt. A megválasztás Vécseynek amaz ünnepélyes igérete után történt, hogy megszerzi a törvény által előirt kvalifikácziót, amelynek hijjával volt. A hat év eltelt, Vécsey azonban elmulasztotta igéretét beváltani. Ennek daczára az idei tisztujitásnál ujból megválasztották, a mi ellen a kisebbség felebbezéssel fordult a közigazgatási birósághoz.

A kérdés most az: megmaradhat e Vécsey polgármesternek avagy választása megsemmisitendő?

Nézetünk szerint okvetetlenül az utóbbinak kell bekövetkeznie. Az 1883. évi I. törvényczikk világosan megszabja, hogy állami vagy köztörvényhatósági tisztségre csak az nevezhető ki, illetőleg csak az választható meg, aki kimutatja, hogy azon képzettséggel bir, melyet a törvény a szolgálat azon nemére, melyre kineveztetni vagy megválasztatni kiván, megállapit. A törvény e rendelkezésre kétségtelenül kiterjed a rendezett tanácsu városok polgármestereire is, miként ezt egy miniszteri rendelet kifejezetten megállapitja. Világos ennélfogva, hogy Vécsey Zsigmond már 6 év előtt sem kandidálható, sem megválasztható nem volt, miután a törvényszabta kvalifikácziót kimutatni nem tudta. Mostani ujabb megválasztása szintén törvényellenes, annál is inkább, mert azon föltételnek, melynek alapján 6 év előtt a polgármesteri székbe ült, nem felelt meg.

Az a körülmény, hogy 6 évig kvalifikáczió nélkül polgármesterkedett, nem involvál jogczimet arra, hogy ismét a törvény ellenére álljon a város ügyeinek élén.

Megalázott hivatalnokok.

Rossz idők járnak a bankok és takarékpénztárak hivatalnokaira. A bécsi és prágai milliós sikkasztások annyira megijesztették a pénzintézetek vezetőségeit, hogy mindenfelé, nálunk is az ellenőrzés szigoritásának ürügye alatt a legkörmönfontabb vegzációknak vetik alá a tisztviselőket A tisztviselők feletti gyámkodás legfurcsább példáját azonban az alábbi esetben látjuk.

Schmidt József volt kereskedelmügyi államtitkár, felcserélte ezt az állását egy sokkal jövedelmezőbbel: igazgatója lett az országos központi takarékpénztárnak, az ő bölcs vezetése alatt kétrendbeli nagyobb sikkasztás fordult elő.

Az egyik a hűtlen hivatalnokok közül maga hajtotta végre önmagán, a büntetést, a másik, Amerikában élvezi az aranyszabadságot. Hogy Schmidt ur Ő Méltósága mennyire szivén viseli az intézet jó hirnevét, elmondjuk, hogy szökhetett meg a volt pénztárnokuk. A takarékpénztár egyik ügyfelének a váltója lejárt; az ügyfél annak rendje módja szerint a pénztárnoknak kifizette a tartozását. A pénztárnok azonban két napig nem volt a hivatalában, s megtörtént az a csudás eset, hogy az ügyfelet ez interregnumban felszólitották a fizetésre; 6000 frtról volt szó. Az igazgató ur a másnap megjelenő pénztárnokot magához hivatta és kötelességévé tette, hogy a hiányzó összeget 14 napon belül téritse meg s addig be ne merje tenni lábát a hivatalba. A pénztárnok ur megköszönte a moratoriumot, s boldogan sietett haza — pakkolni. Megérkezett a lejárati idő, a pénztárnok ur fiókját felnyitották, megtalálták benne azt az ivet, melyből, miután igen rendesen és pontosan volt vezetve — világosan kitünt, hogy a takarékpénztár 45 ezer forinttal károsodott, ugyanakkor kapott Schmidt igazgató ur Amerikából egy levelet, mely igy szólt:

Méltóságos Uram!

Bölcsességének köszönhetem szabadságomat. Gratulálok Önhöz az intézetnek. Fogadja irántami barátsága, jóindulatáért örök hálámat. D. — Ez a levél annyira felbőszitette az ügyvezető igazgató urat, hogy a hivatalnokok szokásos évi jutalmi díját — magyarul remunerációját — leszállitotta. De ezzel még nem csillapodott haragja. Fél esztendeig azon töprengett Schmidt igazgató ur Ő Méltósága, hogy és miként vethetne gátat a jövőbeni esetleges visszaéléseknek. Végre megtalálta a kulcsát, s most nemrégiben, a központi takarékpénztár valamennyi tisztviselőihez a következő rendeletet bocsátotta ki:

„Meghagyatik, ugy a központ, valamint az összes fiók-intézetek al-, közép- és főhivatalnokainak, hogy a fővárost, — állásuk elveszitésének terhe alatt — *éjszakára* bejelentés nélkül elhagyni ne merészeljék.“ Voila tout! Mit szól ehhez a sérelemhez a pénzintézeti tisztviselők egyesülete?

A kis emberek hitele.

Mindennap halljuk a panaszt, hogy a fővárosi kis ember képtelen hitelhez jutni. Ha egy alantas hivatalnok vagy egy kisiparos megszorul, egyedül az uzsorás és a zálogház közt választhat. Budapesten könnyebb tizezer forintot kölcsön kapni, mint 10 frtot. Ha az a tisztességes hivatalnok vagy kisiparos, akinek rendes évi lakása van, megpróbálna benyujtani valamelyik nagyobb bankhoz vagy takarékpénztárhoz egy 20 vagy 50 koronás váltót: a bankszolgáktól föl a direktorokig minden alkalmazottja az intézetnek hasát fogná a nevetéstől. A nagy bankok pénztára nem nyilik föl a kis emberek előtt. Nekik, kik leginkább rászorulnának az olcsó hitelre, okvetetlenül az uzsora karjaiba kell vetniök magukat.

Nehogy valaki fölemlitse nekünk az ujabban gombamódra megszaporodott korona- és fillér-szövetkezeteket. Ezek — alig egy-kettőt kivéve — valóságos melegágyai a szabadalmazott uzsorának. Szinte csodálatos, hogy a kereskedelmi törvényszék tétlenül nézi ezt a rablógazdálkodást és embernyuzást, melyet ezen szövetkezetek legnagyobb része folytat. A skandalum azonban előbb-utóbb ki fog törni, de a biróság beleavatkozása számtalan megkoppasztott félre már késő lesz.

Tudunk ilyen szövetkezetet, hol a *vezérigazgató* ur a maga pénzét forgatja óriási kamatra. Saját szakállára nem mer uzsoráskodni, ezért létrehozta a szövetkezetet, melynek tagjait ügynökök verbuválják a fővárosban és környékén. Természetes, hogy a belépett tag csak két jó kezes mellett kaphat némi csekély kölcsönt, de milyen áron? Először is fizettetnek vele beiratási dijat, aztán informáczió-költséget, kezelési illetéket, iroda-jutalékot és miután még vagy háromféle titulus alatt megröviditették, jön a *törvényes* kamat. Ha végül kézbe kapta a fél a száz koronás kölcsönt, elámulva látja, hogy alig van pár forintja. A többi bent maradt a szövetkezetnél. Aki tud számitani, könnyen megállapithatja, hogy ez a kölcsön felmegy 30—40 százalékra. De mit csináljon a szegény ember? A pénzre rendesen sürgős szüksége van, s kénytelen megnyugodni a szabadalmazott rablásban. A direktor ur pedig vigan dörzsöli kezeit, mert ha egy év alatt megforgat 100.000 koronát, legalább 15—20.000 korona tiszta hasznot dughat zsebre. És emellett teljes biztonsággal dolgozik, mert csak olyan tagoknak szavaztat meg kölcsönt, kik föltétlenül jók a kölcsönkért összegre.

Legfőbb ideje volna, ha ezeket a szövetkezeti nadályokat egy erélyes kéz letépné a fővárosi társadalom testéről, mielőtt a kis emberek vérét egészen kiszipolyoznák. A napisajtónak volna feladata összegyüjteni az adatokat és meginditani a hadjáratot az uzsorás intézetek ellen. A magunk részéről szivesen csatasorba állunk és a rendelkezésünkre álló adatok közlését már legközelebb meg fogjuk kezdeni.

A piócza-szövetkezetek eltörlése azonban még mindig nem oldja meg a kis emberek hitelügyének kérdését. A magyarországi nagy pénzkapaczitások, kik a több millió évi tiszta haszonnal dolgozó intézetek élén állanak, egyáltalán perhorreszkálják azt a gondolatot, hogy kis váltókat is leszámitoljanak. Szerintök ez nem méltó a nagy bankokhoz és nem is vihető keresztül.

Ezzel szemben utalunk a franczia nemzeti bankra, melyet a köztársaság kormánya kötelezett arra, hogy 10 frankos váltókat is eszkomptáljon. Ha ennek a banknak az óriási forgalmában lehetséges bibelődni a 10 frankos váltókkal, miért volna ez lehetetlen Budapesten az osztrák-magyar banknál?

Az államnak kötelessége gondoskodni nemcsak a nagy tőke és nagy ipar hiteléről, hanem a kis emberekéről is. Szocziális bajaink közt ez elsőrangu

szükséglet, melynek kedvező megoldása rendkivüli kihatással lesz nemcsak a főváros alantasabb osztályaira, hanem az egész országra. Gazdag ember kevesebb van, mint szegény: tehát a józan logika is megköveteli, hogy ez utóbbiakra terjessze ki az állam gondoskodó kezét

Kiváncsiak vagyunk, jut-e majd eszébe valamelyik honatyának, hogy a sok haszontalan közjogi panaszkodás helyett rámutasson közéletünk e rákfenéjére és intézkedésre nógassa a kormányt?

Hirek a városházáról.

Az ó-budai hegyi vizek elvezetése. A III. kerületi bizottsági tagok akciója, melyet az óbudai hegyi vizek elvezetése, illetve a kerületi szőlőkultúra megmentése dolgában még tavaly megindítottak. Kedvező eredménynyel kecsegtet s már eddig is történt volna valami ez ügyben, ha a tanács ügyvitele nem járna ólomlábakon. A bizottsági tagok értekezletük eredményeképpen feliratot intéztek volt *Darányi* miniszterhez, s arra kérték vegye védelmébe az óbudai szőlőmivelést, a melyet a hegyekről lerohanó esővizek a végpusztulással fenyegetnek. A szőlők csakis az esővizek rendszeres elvezetése segitségével menthetők meg; ámde a fővárosnak nincsen s egyhamar nem is lesz e czélra pénze, miért is a bizottsági tagok arra kérték a minisztert hogy a munkálatok költségeit előlegeztesse az állampénztárból oly kikötéssel, hogy a pénzt aztán a főváros visszatérithesse, a mikor anyagi helyzete kedvezőbb lesz. A miniszter jelentékeny gazdasági érdekeket látván koczkáztatva az óbudai szőlőkultúra veszedelme által, hamarosan tett is intézkedéseket, amennyiben fölhivta a tanácsot, hogy terjessze föl hozzá sürgősen ama terveket, amelyeket a hegyi vizek elvezetése dolgában a fővárosi mérnöki hivatal esetleg már elkészitett. Ezt a fölhivást február végén kapta meg a tanács, de a kért terveket, noha azok jó része régóta készen van, még mai napig sem terjesztette föl. Most a miniszter ujból fölszóllitotta a tanácsot, hogy mihamarább bocsássa rendelkezésére a terveket, mert csak azok betekintése után tehet valamit a bajban levő óbudai szőlőművesek érdekében.

A dísztéri talajsülyedések. A Dísztér ama részén, amelyen minap megint nagyobb mértékü talajsülyedés történt, az I. kerületi előljáróság leásásokat fog eszközöltetni, hogy pontosan megállapithassa a sülyedések okát. Valószinünek látszik, hogy a sülyedést a hegy belsejében rejlő üregek idézték elő. A leásás folytán ez üregek bizonyára napvilágra jönnek, mely esetben az elüljáróság falazattal s egyéb támmunkálatokkal biztositja majd az üregek fölött a talaj szilárdságát. Mindez persze költséggel jár, amire az elüljáróságnak födözete nincs, miért is annak kijelölését a tanácstól kérte. A tanács a mérnöki hivatalt bizta meg, hogy keressen e czélra fedezetet, de az szintén eredménytelenül tartotta meg a szokásos födözetvadászatot. Miután azonban közveszélyes bajok orvoslásáról van szó, a melyek egyáltalán nem halaszthatók, a tanács — ha kissé erőszakos uton is — de kénytelen lesz előkeriteni a munkálatok költségeti.

Az uj katonai ruharaktár. A Kelenföldön épülő uj ruharaktárhoz a Dunától a Budafoki- és Lenke-utakon át csatornát épit tudvalevőleg a főváros. A munkálat nagyon sürgős s ez okból a szükséges vizjogi engedélynek rendes uton való elnyerését a tanács nem várhatja be, mert az sokáig tartana. Arra kérte tehát a tanács a polgármestert, mint vizjogi hatóságot, hogy egyelőre ideiglenesen vizjogi engedélyt adjon. Ugyancsak vizjogi engedélyt kért a tanács a Gellérthegyi vizmedencze kerületének alagcsövezésére is. A talajvizek rakonczátlankodása folytán vált szükségessé az alagcsövezés s miután a medencze épitését a talajvizek miatt nem lehetett folytatni, a tanács engedély nélkül csináltatta meg az alagcsövezést s csak utólag kéri most a vizjogi engedélyt.

Uj vashid a Váczi-uton. A Váczi-ut szabályozása illetve burkolásával kapcsolatban a Rákos fölött levő régi fahidat lebontják s egészen modern szerkezetü uj vashiddal fogják kicserélni. Az uj hid pillérei alatt vezetik majd el a két vizvezetéki főnyomó csövet. Összesen 37 ezer koronába kerül az uj hid, amelyre a Váczi-ut óriási kocsiforgalmát tekintve, már égető szüksége van. A belügyminiszter már jóváhagyta a hidépitésre vonatkozó határozatot, de a Váczi-ut dolga még mindig messze van a végleges megoldástól s igy arra sincs kilátás, hogy a Rákos egyhamar megkapja az uj hidját.

Életveszélyes ut. A Mozdony-utczát illetőleg számos panaszt tettek már a kerületi előljáróságoknál. A Mozdony-utczának aránylag nagy a kocsi s gyalogforgalma s e mellett olyan szük, hogy két rakott szekér nem birja egymást kikerülni. Az egyik oldalon árok van, amelybe rendszerint befordul egy-egy kocsi. Nemrégiben egy halottas szekér is belekerült az árokba s csak nagy nehezen lehetett a sárból kiemelni. A kerületi előljáróság türhetetlennek látván már a helyzetet, most ujból előterjesztést tett a tanácsnak a Mozdony-utcza rendezését, illetve kiszélesitését illetőleg. Az előterjesztést javaslattétel czéljából a mérnöki hivatalnak adta ki.

A baptista tanulók vallásoktatása. Az utolsó esztendőben tetemesen megnőtt Budapesten a baptista felekezet tagjainak a száma. Amugy nem sok vizet zavarnak a jámborok, csak éppen, hogy az iskolai hatóságoknak okoznak kellemetlenséget, még pedig olyant, hogy végre is miniszteri intézkedésre lett szükség. Eddigelé semmiféle iskolánál nem volt baptista hitoktató, mely okból a baptista szülők semmi áron nem engedték, hogy gyermekeik bármely más felekezet vallástanitási óráiban részt vegyenek. Igy aztán a gyermekek hittanitás dolgában arra a csekély s kétes értékü oktatásra szoritkoztak, a melyben őket szüleik részesitették. Rendszeres vallástanitásról ily körülmények között természetesen szó sem lehet. Az iskolai hatóságok panaszára *Wlassics* Gyula dr. vallás- és közoktatási miniszter most rendeletet adott ki, amely szerint a baptista szülők gyermekei abban a vallásban oktatandók, amely születési bizonyitványukban ki van tüntetve. E rendelet alapján hivatalos szereplésre lesz alkalmuk az ugynevezett baptista papoknak, akik mellesleg mondva hétköznapokon a legközönségesebb ipari mesterségekkel foglalkoznak.

A táviró s az üzleti titkok. A budapesti állatkereskedelmi társulat tagjai panaszt emeltek a posta- és táviró igazgatóságnál amiatt az indiscrét kezelés ellen, amely a táviratok felvétele körül szo-

kásos. A táviratokat felvevő tisztviselő olyképen számlálja meg a táviratok szavait, hogy a kivül álló publikum sorából bárki is elolvashatja a telegramm szövegét. Különösen üzletemberekre nézve ez a körülmény nagy kárral járhat s már több esetben járt is; de bárkire nézve is kellemetlen, ha családi vagy egyéb bajairól a táviró hivatalok helytelen berendezése folytán egy csomó idegen ember is értesül. Az állatkereskedők ez okból fölkérték a posta- és táviró igazgatóságot, hogy az összes hivatalokban ugy alakittassa át a hivatalnok s a publikum között levő rácsot, hogy a beadott telegrammokat kivülről ne lehessen elolvasni.

A Lánczhid-tér burkolata. A főváros közgyülése még a nyáron meghozta határozatát a botrányos állapotokban levő lánczhidtéri burkolat kicserélését illetőleg. A tervek régen készen vannak a költségek födözete is kijelöltetett, de a munkálatok még mindig nem vihetők keresztül, mert a közgyülési határozatot még most sem hagyta helyben a belügyminiszter, noha az ügy sürgős volta ugyancsak evidens. Az óriási forgalmu hidtéren oly botrányosak már az állapotok, hogy a kocsik csak lépésben s nagyon óvatosan közlekedhetnek. De ugy lehet, hogy a forgalom rövid idő alatt egészen megakad a gidres, gödrös, sülyedő burkolaton. A mérnöki hivatal ez okból a munkálatok halogatását most már közveszélyes merényletnek tartja s azt javasolja a tanácsnak, hogy ne várja be a belügyminiszterium botrányosan késlekedő jóváhagyását, hanem haladéktalanul rendelje el a Lánczhid-tér burkolatának kicserélését. Vis major-ról lévén szó, a tanács bizonyára helyt fog adni e javaslatnak, amelynek méltányos voltát alig vonhatja kétségbe a miniszter.

Megint a Csíkárok. Az a rengeteg aktacsomó, melyet a „Csíkárok rendezése“ czimmel kezelnek a főváros tanácsánál, egy fiók aktával gazdagodott megint. Több Szent-László-utczai háztulajdonos panaszos beadványt intézett a tanácshoz, hogy a Csíkároknak utczájukban nincs lefolyása, minek következtében a viz összegyülemlik s a talajon átszivárogván, elönti a házak pinczéit. Kérik tehát az árok lefolyásának szabaddá tételét. A kérelemnek azonban alig lesz egyelőre sikere. A mérnöki hivatal a panasz folytán a helyszinen vizsgálatot tartott s konstatálta, hogy a háztulajdonosok panasza jogosult. Az árok egyik szakaszán csakugyan rendkivüli módon össze szokott gyülni a viz, aminek oka abban rejlik, hogy az árok fenekét a gyakori tisztogatások folytán meg nem engedett mértékben kimélyitették s igy természetes, hogy a vizlefolyás akadályozva van. A bajon a mérnöki hivatal egyelőre segiteni nem bir; de ez alkalomból ismételten figyelmébe ajánlja a tanácsnak a csíkárok régóta huzódó rendezési ügyét. Az erre vonatkozó tervek végrehajtása esetén a csapadék vizek szabad lefolyásának semmi sem áll majd az utjában.

Veszélyes ellenőrzés. A tanács tudvalevőleg utasitotta a vizművek igazgatóságát, hogy az összes fővárosi kórházakba vizórát állithasson föl. Valamennyi kórház máris vizmérő óra szerint kapja a vizet, csak épen a Szent László kórházba nincs még a készülék bevezetve s ugy lehet, hogy nem is lesz. A kórház gondnoksága beadvány utján figyelmeztette most a tanácsot, hogy a vizóra beállitása s kezelése mily nagy veszedelmet rejt magában a közegészségre nézve. A Szent László kórház a legveszélyesebb, ragadós, fertőző betegségek kórháza, ahová idegen embernek még belépni sem szabad s ha valamely presszáns okból meg is fordul valaki az intézetben, onnét csakis alaposan megfürösztve s dezinficziálva kerülhet ki. Ha a tanács csakugyan vizórát állittat a kórházban, ugy elkerülhetetlenül szükséges, hogy előbb a munkások, majd az ellenőrző közegek sürüen megforduljanak a kórházban, ahonnét nagyon könnyen magukkal vihetik s elterjeszthetik valamely gyilkos nyavalya fertőző csiráit. A gondnokság arra kéri tehát a tanácsot, álljon el attól a rossz intézkedéstől, hogy a László kórházban is vizmérő óra állittassék föl. De meg különben sem volna a dolog méltányos. Ebben a gyógyintézetben természeténél fogva rengeteg viz fogyasztatik, amelynek ára, ha vizmérő óra szerint fizettetik, elviselhetetlen mértékben fogja megterhelni a kórház költségvetését.

A Krisztina-körút kiépitése. A fővárosi közmunkák tanácsa a Krisztina-körút Maros- és Mikó-utcza közötti részének rendezése dolgában átiratot intézett volt a tanácshoz. A körútak kiépitése dolgában létrejött megegyezése szerint a Krisztina-körút e részének földalatti munkálatait a főváros köteles eszközölni, ugyszintén a fővárosnak kötelessége megszerezni az út rendezési czéljaira szükséges telkeket is. Ez a körülmény elegendő arra, hogy a körút kiépitésének ügye még hosszu időn át a tervezés stádiumában vesztegeljen. A főváros mérnöki hivatala ugyanis most tette meg ez ügyben a javaslatát, a mely a rendezést illetőleg nagyon kedvezőtlen. Mostani rossz pénzügyi viszonyai mellett a főváros nem vehet magára oly nagy financziális terhet, amilyent a körút rendezési költségei képviselnek. Maga az útrész földalatti munkálata 100 ezer koronába kerül. A szükséges telkek kisajátitása 154,250 koronát igényel; az egész költség tehát meghaladja a negyedmillió koronát. Igaz ugyan, hogy a körút kiépitése szükséges, de a mérnöki hivatal ugy találja, hogy annál még sokkal szükségesebb munkálatok várnak végrehajtásra, amelyek födözet hiánya miatt még máig is vesztegelnek. Azt javasolja tehát a mérnöki hivatal, hogy a tanács jobb időkre halassza el a körút ügyét.

A főváros utczáinak burkolása törlesztése. A magyar kerámiai gyár ismert javaslatához hozzászóltak már az összes illetékes szakosztályok s igy az legközelebb a tanács döntése alá kerül. A javaslatnak tudvalevőleg az a veleje, hogy a pénzszükében levő főváros 50 évi törlesztés mellett, nyilvános árlejtés utján adja ki a kövezési munkálatokat. Ily módon könnyü szerrel végeztethetné a főváros az utczaburkolásokat s ezenkivül munkát adna sok száz munkásnak. A már beérkezett véleményes javaslatok azonban nem nagyon kecsegtetők a javaslat sorsát illetőleg s valószinünek látszik, hogy a tanács a dologba nem fog belemenni. A mérnöki hivatal pártolja a keramiai gyár javaslatát, de meghatározni kivánja az amortizáczió utján burkolandó utczákat s a használandó anyagot. A számvevőség szintén elfogadhatónak mondja a javaslatot a kikötéssel, hogy ne 50, hanem 30 év alatt történjék a törlesztés. A főszámvevő azonban már gyanus szemmel nézi a dolgot s ugy véli, hogy az egész nem volna egyéb burkolt kövezési kölcsönnél, amely drágább volna, mintha maga a főváros venné föl. Az a javaslata; tartson a főváros nyilvános árlejtést olyképpen, hogy az ajánlattevők tegyenek kétféle ajánlatot és pedig először is, hogy mennyiért végzik a vállalkozók készpénzfizetés mellett a munkálatokat,

s mennyiért 20 évi törlesztésre. Ily módon könnyü lesz kiszámitani a differenciát s tisztába jön az is, hogy a fővárosra nézve nem-e volna kedvezőbb kövezési kölcsönt venni föl. A pénzügyi és gazdasági bizottmány szintén letárgyalta a javaslatot, amelyről körülbelül ugyanaz a véleménye, mint a főszámvevőnek. Egyébként a bizottmány egészben hozzájárul a főszámvevő javaslatához.

KÖZGAZDASÁG.

Minden lében kanál.

A zsebpolitikának a tultengése nyilatkozik meg az országos czimet viselő érdekképviseletekben. Személyes ambiczió alkotta meg s a zsebpolitika tartja fenn egyik legujabb magyar érdekképviseletét is, mely a leglármásabban viselkedik s a legnagyobb pretenziókkal lép fel: a gyáriparosok országos szövetségét.

Erre az egyesületre vajmi kevés szükség volt. A kereskedelmi és iparkamarák mintegy hatósági szervei már évtizedek óta a kereskedelem és ipar érdekeinek. S ha speciálisan a gyáripart tekintjük, ugy látjuk, hogy a kamarák ipari osztálya tulnyomórészt gyárosokból alakul, tehát a gyáripar érdekei a lehető legjobb mértékben vannak képviselve a kamarákban. E testületek szervezetük folytán élénk kontaktusban állanak a kormánynyal a kereskedelmi és ipari dolgokban mintegy előkészitő-véleményező segédszervei. Kiváltkép a *Lánczy* Leó udvari tanácsos szakavatott vezetése alatt álló budapesti kamara fejt ki igen üdvös tevékenységet a gyáripar országos érdekeiben is. A gazdasági ügyekben tehát a polgárok önkormányzati joga legszebben érvényesül a kereskedelmi és iparkamarák intézményében. Jelentéseik, véleményes felterjesztéseik mindenkor élénk figyelemben részesülnek a kereskedelmi miniszterium részéről, mint olyan forum megnyilatkozásai, mely a mindennapi élet alapos ismerete folytán igen erős gyakorlati érzékkel s tudással adhat utmutatást, tanácsot s véleményt a gazdasági kormányzat helyes irányára nézve. A gyáripar külön érdekképviseletére tehát a kamarák mellett legalább is nincs szükség.

De az ipar speciális ország-szervezete, meg van már félszázad óta az *Országos Iparegyesületben*. Ez az egyesület alakulása óta lankadatlan munkát folytat a magyar ipar érdekében, s véleménye mindig nagy sulylyal esik a latba. Az Országos Iparegyesületben az egész magyar ipar egyöntetüen képviselve van; helyt foglal benne a kis és nagy ipar egyaránt, méltó szószólója, tehát ugy a kézmüves, valamint a gyári iparnak. Közhasznu tevékenysége, kiváló vezetése, tagjainak nagy száma, s egész működése oly tekintélyt kölcsönöz ennek az egyesületnek, hogy mellette egyéb ipari érdekképviselet teljességgel felesleges.

Ám hová vezet a Gyáriparosok szövetségének működése. Ez a szövetség természetszerüleg minden egyes kérdésben a gyáripar kizárólagos érdekeit hangsulyozza s törekszik érvényesiteni. Már pedig tagadhatatlan, hogy számos vonatkozásban ezek az érdekek szembe kerülnek a kézmives és kisipar érdekeivel. Mig tehát az Országos Iparegyesület az ipar egyetemes szempontjait törekszik érvényre juttatni, s kiegyenlitő, simitó hatást gyakorol az érdekellentétekre, mindig a közös vonásokat tolván előtérbe, addig a gyáriparosok országos szövetsége felidézi az ellentéteket s igy keserüséget szit az ipar különböző tényezői között. A gazdasági alapon való bomlasztás folyamatában a Gyáriparosok szövetsége tehát egy ujabb bomlasztó erőt jelent, mely annyival károsabb hatást gyakorol közéletünkben, mennél intenzivebben teljesiti hivatását: a gyáripar ekszkluziv érdekeinek hangoztatását és érvényrejuttatását. Ez az országos szövetség tehát nemcsak hogy felesleges, de határozottan káros is.

Különösen káros a szövetség működése az által, hogy minden lehető és lehetetlen alkalommal hangoztatja a maga állásfoglalását, s ekép a minden lében kanál elvét követve, gyakran válik kerékkötőjévé egy-egy üdvös intézkedésnek. Az uj söprő mintájára sokat söpör, ha nem is mindig jól. A folytonos memorandumozás, véleményezés, közleményezés és felterjesztés közepette nem csoda, ha a vizzel együtt a gyermeket is kiönti. Igy járt a szövetség csak legutóbb is azzal az akczióval, melyet a vasuti tarifák ügyében tett folyamatba. A tényállás eléggé ismeretes. A MÁV. igazgatósága tárgyalásokat tett folyamatba az osztrák államvasuttársasággal, az utóbbi részéről felmondott tarifaegyezmény megujitása iránt.

A tárgyalások szépen folytak s alapos kilátás volt arra, hogy a tarifa egyezmény, mely Magyarországra nézve igen sok előnyt tartalmazott, megujittassék. Ekkor, a tárgyalások folyama alatt, véglegesitésük küszöbén a gyáriparosok szövetsége, szokása szerint, ebbe a dologba is beleavatkozott, s egy memorandumában félreverte a harangot, figyelmeztetvén a minisztert, hogy a szerződés felmondása nagy baj a magyar gyáriparra s hogy tehát meg kell ujitani a tarifamegállapodást, a mit persze a miniszter s az államvasut annyira nem tudott, hogy a felterjesztés beérkeztekor a megujitásra vonatkozó megállapodás az osztrák államvasutakkal máris létrejött volt. A nagy kiabálást meghallották odaát Ausztriában is, s minthogy mi a szerződés megujitását kivánjuk, mi természetesebb, mint az, hogy az osztrákok a megujitást nem akarják. Az osztrák iparosok köteléke tehát a maga részéről azt kivánja az osztrák minisztertől, hogy a tarifaegyezmény megujitását akadályozza meg. Jog szerint ugyan az osztrák vasuti minisztériumnak semmi ingerenciája nincs az államvasut társaság tarifáira, mivel az engedélyokirat szerint a tarifákat csak egyszerüen be kell jelenteni tudomásvétel végett. Ámde az osztrák sajtó s közvélemény nyomása alatt ki tudja

nem fog-e az osztrák vasuti miniszter a tarifa-egyezmény utjába nehézségeket gördíteni azzal, hogy tudomásvételét megtagadja, mire nézve máris mutatkozik hajlandóság.

Ime, ezt eredményezte a gyáriparosok szövetségének okvetetlenkedése. A folyamatban levő, csaknem a befejezés stádiumát elért tárgyalások megszakadnak csak azért, mert a tisztelt gyáriparos uraknak ismét lármázniok tetszett.

Az ördögbe az ilyen érdekképviselettel, mely az ország érdekének árt, a nélkül, hogy csak a saját magáénak is valamit használna! Valamivel kevesebb buzgalom valóban hasznosabb volna, mint a minden lében kanálkodás. Hasznosabb, czélszerübb és talán szimpatikusabb is. Mert a folytonos muzsikálás elvégre is unalmassá válik, kivált ha sok benne a hamis hang.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 751.177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmult héten élve született 432 gyermek, meghalt 244 egyén, a születések tehát 188-al mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 313 törvényes, 119 törvénytelen; nemre nézve 222 fiu, 210 leány. Halvaszületett 13 gyermek, köztük 9 törvényes, 4 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra 29·3.

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 16·5 az egy éven felüli lakosságnál: 13·3, az öt éven felüli lakosságnál: 13·3.

A halottak közt volt 112 fi-, 132 nőnemü.

Az év eddigi 41 hetében élve született összesen 18463 gyermek, meghalt összesen 11633 egyén, a születések többlete tehát 6830; a mult év megfelelő időszakában született 18258, meghalt 6078, a születések többlete volt tehát 6969.

Az élveszülöttek közt volt 271 róm. kath., 1 görög kath., 2 görög keleti, 14 ágost. evang., 39 helvét, — unitárius, 101 izraelita, 4 egyéb. Összesen 432. Halvaszületett összesen 13.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1251 beteget, szaporodás 341, csökkenés 296, maradt a mult hét végén 1296. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 157 beteget, szaporodás 44, csökkenés 42, maradt a mult hét végén 159. A Szt. István kórházban ápoltak a mult hét végén 558 beteget, szaporodás 243, csökkenés 225, maradt e hét végén 576. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 787 beteget, szaporodás 187, csökkenés 160, maradt e hét végén 808. Összesen ápoltak a mult hét végén 2753 beteget, szaporodás 809, csökkenés 723, maradt e hét végén 2839.

Árlejtési hirdetmények.

I.

Budapest székesfőváros tanácsa a székesfővárosi közkórházak részére 1903. évi január hó 1-től számitandó, három egymásután következő évre szükséges jég szállitása iránt irásbeli ajánlatok utján tartandó nyilvános árlejtést hirdet.

A magyar nyelven kiállitott és a bánatpénz letételét igazoló letéti nyugtával ellátott, s ivenkint 1 kor. bélyeggel ellátott ajánlat 1902. évi november hó 17-én d. e. 10 óráig Viola Imre tanácsnok vagy helyettese kezéhez (IV., Központi városház II. em. 224. ajtó) nyujtandók be.

II.

A szent Rókus-kórház s annak fiókjaiban, továbbá a szent János-kórház s annak fiókkórházaiban, nemkülönben a szent István és szent László kórházakban 1903. év január 1-étől deczember 31-ig vagyis egy éven át szükséges kenyér, zsemlye és szarvas süteménynek külön-külön vagy pedig együttesen való szállitására vonatkozó ajánlatok *1902. évi november hó 17-ik napjának d. e. 10 órájáig* Viola Imre tanácsnok vagy helyettese kezéhez — (Központi városháza II. emelet 222. ajtószám alatt) nyujtandók be.

Hirdetmény.

Ezennel közhirré tétetik, hogy miután a **Magyar Királyi Pénzügyminiszterium** ellenőrző közegei a Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték (**XI. sorsjáték**) I. osztályára szóló sorsjegyeket felülvizsgálták, azok a főárusitóknak árusitás végett kiadattak.

Az I. osztály huzása **1902. november hó 20. és 21-én** tartatik meg. A huzások **Magyar királyi állami ellenőrző hatóság** és királyi közjegyző jelenlétében, nyilvánosan történnek a Huzási teremben (IV., Eskü-tér, bejárat a Duna-utcza felől). — Sorsjegyek a Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték valamennyi árusitóinál kaphatók.

Budapest, 1902. évi október hó 26-án.

Magy. Kir. Szab.
Osztálysorsjáték Igazgatósága.
Lónyay. *Hazay.*

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

V. évfolyam. Budapest, 1902. november 2. 33. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN HÉTFŐN.

TARTALOM:

1. A főváros pénzügyi reformja.
2. A főkapitány és a főváros.
3. Vasárnapi munkaszünet.
4. Az uj Sugár-ut.
5. Egy megszüntetendő iroda.
6. A főváros fekete gyémántja.
7. Téli kikötő.
8. A birságpénzek és a duna-gőzhajózási társaság.
9. Az uj gázgyár.
10. A telefondijak leszállitása.
11. Közgyülési napirend.
12. Hirek a városházáról.
13. Statisztika.
14. Közgazdaság. A Rimamurány-Salgó-tarjáni Vasmü-Részvénytársaság.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 korona. Fél évre . . . . . 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

A budapesti takarékpénztár
és
országos zálogkölcsön-részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **4%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái:

VI. ker., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferencziek-tere 4. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, specziálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

V. évfolyam. Budapest, 1902. november 2. 33. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.

A főváros pénzügyi reformja.

— Elköltött és hiányzó 100 millió. —

A bölcs tanácsok közé tartozik: addig nyujtózkodj, ameddig a takaró ér. Ám a bölcs tanácsokat csak czitálni szoktuk, de nem tartjuk meg. Miért lenne a főváros különb, mint az egyes ember és az egész fővárosi társadalom, amelynek sajnosan jellemző tulajdonsága, hogy mértéken tul költekezik, el van adósodva és a jövőben szerzendő hitel reményében elfecsérli a mai nap nehezen szerzett kölcsönét is. A főváros szintugy gazdálkodik, de legalább meg van az a mentsége, hogy a kölcsönvett pénzeket hasznos befektetésekre és elodázhatatlan kiadások fedezésére forditja. Azonban: sunt denique certi fines; mindennek meg van a határa és egy szép napon ott fog állani az ország székesfővárosa, hogy kifogyott a hitele és nem teremthet elő ujabb kölcsönöket. Mi lesz akkor?

Persze, a jövővel senki sem gondol. Hiszen magyarok és budapestiek volnánk, s a vidám Horatiusból megtanultuk: Quid sit futurum cras, fuge querere. Ne keresd, hogy mit hoz a holnap. Fájjon majd a feje a későbbi nemzedéknek és lássa, mint eviczkél ki abból a csávából, amelybe a mi könnyelmüségünk juttatta. Ez a felfogás kétségkivül a legkényelmesebb. Ilyen filozófia mellett senkinek a haja nem őszül meg, s az éjjeli álom meg az emésztés is zavartalan marad.

Szerencsére azonban vannak közöttünk máskép gondolkodók is. Komoly, reális emberek, kik a jövővel is számolnak, még pedig nem csalóka remények, hanem a kétszerkettő alapján. Ezek közzé soroljuk magunkat is és bár az olvasónak unalmas théma, hozzászólunk a főváros pénzügyi osztályának a jövő évi közmunkákat illető tervezetéhez.

Tudvalevő, hogy a főváros öt év előtt 100 milliós kölcsönt vett föl, hogy abból a szükségessé vált közmunkákat végeztesse. A legelső tervezet szerint ez az összeg elegendő lett volna az összes kiadások fedezésére, később azonban — részint az előirányzat tullépése, részint ujabb munkálatok fölmerülése következtében — a szükséglet növekedett, s ma már ott állunk, hogy a 100 millió terhére 108 millió közmunka van előirányozva.

Világos, ugy-e bár, hogy a takaró nem födi a főváros lábait? De hogy mennyire nem födi, azt még jobban látni fogjuk, ha megtudjuk, hogy a száz millióból ténylegesen csak 93.611,098 korona folyt be a főváros pénztárába. A különbözet tehát a rendelkezésre álló vagyon és az előirányzott kiadás között 14 és fél millió. Ennyivel több a tulkiadás. Ezt fedezni kell valahonnan és a főváros megkisérelte pótolni a hiányt a regálekötvények eladásával. Kapott értök 11.159,550 koronát, igy tehát 3.520,539 koronára csökkent a hiány.

De tudnunk kell, hogy a *száz millió már elfogyott,* anélkül, hogy a közmunka-szükségletek mind kielégitést nyertek volna. Az 1903-ik évre már csak 4.118,624 korona használható fel, holott az előirányzott munkálatok 7.157,977 koronát igényelnek. Ugyanis a jövő évben vizvezetéki beruházásokra 1.328,671, csatornázásra 733.081, iskolákra és kisdedóvókra 2.055,000, vásárcsarnokokra 1.600,000, vágóhidakra és állatvásárokra

307.300, az ártézi és Rudasfürdő épitésére 1.133,945 koronát szántak. Miután a 7 millió kiadással szemben csak 4 millió a fedezet, *törölni kell a munkaprogrammból.*

A ki azonban azt hiszi, hogy mindössze 3 milliónyi munka törléséről vagy elodázásáról van szó, élénken csalódik. A százmilliós kölcsön programmjába fölvett közmunkák közül *negyvenmillió értékût nem hajtottak végre*, s ezenkivül még *ötvennyolcz* millióra rug azoknak a munkálatoknak az összege, melyek megvalósitásra várnak, de a programmban egyáltalán nem szerepeltek. Igy például szükséges a vizmüvek folytatólagos kiépitésére 14 millió, a csatornázásra 23 millió; iskolák és kisdedóvók épitésére 15 millió; vásárcsarnokokra 3 millió; vágóhidi és állatvásári épitkezésekre 4 millió; kórházakra és egészségügyi intézményekre 7 millió; közigazgatási épitkezésekre 1 millió; szabályo-zásokra 5 millió; kövezésekre 11 millió. Összevéve a szükséges munkálatok összegét, arra a fölfedezésre jutunk, hogy a fővárosnak ujból utána kell néznie, hogy *egy másik 100milliós kölcsönhöz jusson.*

Arról, hogy a rendes bevételekből végeztessék a közmunkákat, még álmodni sem lehet. Ekkora kiadásokat apró-cseprő járulékok kieszelésével nem fognak fedezni. Öntudatos pénzügyi programm és eszélyes finánciális operáczió nélkül vagy a legnagyobb zavar következik be a főváros háztartásában, vagy stagnálásra leszünk kényszeritve.

Mindenkép elérkezett a pénzügyi reformok tizenkettedik órája. Amit mi óhajtunk, az egyik oldalon a szigoru takarékosság, a másik oldalon a tervszerü beosztás s az előrelátó gondosság. Csak arra költsön a főváros, amire valóban szüksége van, ezt azonban ne máról-holnapra, hanem hosszú időkre állapitsa meg és gondoskodjék a fedezéséről idejekorán.

A főkapitány és a főváros.

Amióta *Rudnay* Béla áll a fővárosi m. kir. államrendőrség élén, egyre szaporodnak a hatásköri összeütközések a rendőrség és a főváros között. A tulkapó azonban mindig a rendőrség. A folytonos torzsalkodás természetesen nem nagy épülésére szolgál a publikumnak s még kevésbbé hasznára a közügyeknek.

Az okot mi körülbelül meg tudjuk állapitani. A baj onnét ered, hogy Rudnay Béla, mielőtt kineveztetett volna főkapitánynak, főispán volt. A főispán tudvalevőleg nagy ur a saját székhelyén. Sőt annál is több: igazi despota, kinek akarata szentirás és a szava törvény. Rudnay a vérbeli főispánok közé tartozott, olyan basáskodó hajlamokkal felruházva, hogy még Majthényi László bárónak is öröme telhetett benne. A fiziológia és pszikhológia törvényei szerint teljes lehetetlenség, hogy a ki megszokta magánál nagyobb urat nem ismerni, türelmesen derekat hajlitson holmi városi tanács és tekintetes közgyülés előtt. Rudnay Béla főispáni emlékekkel és allürökkel telepedett be a Zrinyi-utczai palotába, elvül tüzvén ki maga elé, hogy miként főispán korában, ugy mostani állásában is mindent a saját tetszése és belátása szerint fog intézni s rendeletet nem fogad el mástól, csak a belügyminisztertől.

A főváros el lehet készülve, hogy Rudnay ur a jövőben is fütyül minden szabályrendeletre. Épp ezért ideje, hogy a közgyülés sarkára álljon és a belügyminisztert sarokba szoritsa annak eldöntése végett: a főváros tartozik-e ugy tánczolni, a hogy Rudnay Béla fütyül avagy a főkapitány köteles alkalmazkodni a főváros szabályrendeleteihez?

A legujabb összeütközést az ugynevezett *egészségi lapok* kibocsátása idézte elő.

Ennek az ügynek az elbirálásánál két szempont veendő figyelembe. Először a hatásköri, másodszor a közerkölcsi szempont.

Tudvalevő, hogy a fővárosnak autonom jogai közzé tartozik szabályrendeletek alkotása, melyek miniszteri jóváhagyással lépnek életbe. Azt is tudja minden törvényismerő, hogy az államrendőrség szervezéséről szóló 1881. évi XXI. törvény a budapesti államrendőrség működési jogalapjául egyebek közt a főváros által hozott szabályrendeleteket jelöli ki. Kétségtelen és elvitázhatlan tehát, hogy a főkapitány proprio motu sem uj szabályrendeletet nem léptethet életbe, sem a már meglevőket nem módosithatja.

Amikor Rudnay Béla kibocsátotta az egészségi lapokra vonatkozó rendeletét, megsértette a hivatkozott törvényt és tullépte hatáskörét. Még az a mentsége sincs, hogy hiányzó rendeletet kellett sürgősen pótolnia. A főváros ugyanis 1884-ben megszerkesztette és belügyminiszteri jóváhagyással életbeléptette a prostituczióra vonatkozó szabályrendeletet. A főkapitánynak kötelessége ehez ragaszkodni s az ebben lefektetett elvek szerint eljárni. Ha szükségesnek vélte a módositást oly irányban, minő az egészségügyi lapok rendszere, először a fővároshoz kellett volna fordulnia javaslatával és megvárnia, mig a főváros azt akceptálja. Miután ezt nem tette, flagráns sértést követett el a főváros autonom jogai ellen.

Ha a belügyminiszter respektálja a szentesitett törvényeket és csak némi érzékkel bir az autonom jogok iránt, már ennél az oknál fogva is meg kell hogy semmisitse a főkapitány rendeletét. De a törvényes szemponton kivül Rudnay Béla intézkedése ellen szól a közmorál is.

Azok a famózus „egészségi lapok“ oly tág kaput nyitnak az erkölcstelenségnek és a morális züllésnek, hogy minden tisztességes ember visszaborzad tőlük. Rudnay Béla megfeledkezett arról, hogy a hatóságoknak nem feladata az erkölcstelenséget pártfogolni és elősegiteni. Ha a prostitucziót az elkerülhetetlen rosszak közé soroljuk is, abból nem következik, hogy latitüdöket engedjünk számára. Budapest azelőtt is abban a hirben állott, hogy a nyilvános erkölcstelenségnek egyik főfészke Európában. Az „egészségi lapok“ behozatala óta valóságos rémmesék keringenek az országban és a külföldön arról, hogy Budapesten a pénzért való szerelmet nemcsak a bordélyházak lakói, hanem férjes asszonyok és tisztességes szülők könnyelmü leányai is árulják. A szörnyü gyanút megerősiti nehány kipattant botrány, amelyek közt nem utolsó annak az ügyvéd nek az esete, ki egy napon váratlanul ama kétségbeejtő fölfedezésre jutott, hogy törvényes hitvese titokban megszerezte a Rudnay-féle „egészségi lapot.“

Amióta a főkapitány jóvoltából a családban élő nők is üzhetik apjuk vagy férjük tudta és beleegyezte nélkül a testükkel való kereskedést: azóta sanda gyanú kerülget minden olyan elegánsabban öltözködő asszonyt és leányt, kinek családja nem áll vagyonos hirben. A nagy Galeotto suttogva kérdi: nincs-e vajjon „egészségi lapja?“

Szabad-e a közvéleményt igy megfertőztetni? Szabad-e alkalmat szolgáltatni házastársi tragédiákra és családi szentélyek bemocskolására? Honnét vette Rudnay Béla a jogot, hogy sárba tiporja az apai és a férji hatalmat? Nem hisszük, hogy lenne a világon egyetlen jogász, ki ne tiltakoznék az ellen, hogy az asszony férje beleegyezése és a kiskoru leány szülei hozzájárulása nélkül ráadhassa magát a prostituczióra.

Reméljük, hogy a magyarországi jogászegyesület ezt az ügyet mielőbb pertraktálni fogja, s hozandó határozata a főváros tiltakozásával együtt rábirja a belügyminisztert, hogy végét vesse az „egészségi lapok“ botrányos rendszerének.

A vasárnapi munkaszünet.

Ma már nem képezi vita tárgyát, hogy azoknak, kik testi vagy szellemi munkával keresik kenyeröket, szükségük van hetenként egy napi pihenőre. Hajdanta az egyház követelte, most az orvosi tudomány és a humanizmus száll sikra a vasárnapi munkaszünet mellett. Jellemző, hogy az európai államok közt egyedül Angliában találjuk az általános vasárnapi munkaszünetet, tehát annál a nemzetnél, mely az életet a legpraktikusabb oldaláról fogja fel és az időt a legjobban megbecsüli. Anglia példája a legdöntőbb czáfolat ama nemzetgazdászok állásfoglalásával szemben, kik nagy veszteségnek szeretnék föltüntetni az egy napos munkaszünetet.

Nálunk a vasárnapi munkaszünetért való mozgalmat először a kereskedelmi alkalmazottak inditották meg, s később csatlakoztak hozzájuk a főnökök és más foglalkozásbeliek. Sajnos, a törvényhozás csak félrendszabályokhoz nyult s a munkaszünetre vonatkozó szabályok nem kötelező, hanem fakultativ jellegüek. Ebből következik, különösen Budapesten, hogy a kereskedők egyrésze, a minden áron versengő elem, nem respektálja a közóhajt, és a kereskedelmi kormány által statuált kivételekre támaszkodva, vasárnap is folytatja üzleti tevékenységét. A kivételek fölállitása a vasárnapi munkaszünet nagy elvének integritása szempontjából határozottan helytelen, mert igy ez a munkaszünet sohasem fog átmenni a köztudatba. Már pedig éppen a törvény szelleme megkivánja, hogy ez a munkaszünet a magától értetődő természetszerü dolgok közt foglaljon helyet. Ez az óhaj nemrég kifejezésre jutott az ipartestületek nagyváradi kongresszusán, hol állást foglaltak az ellen, hogy a kereskedelmi kormány minduntalan rendeletekkel szakitja meg a munkaszünet általánosságát. Igy például senki nem tudja megérteni, mi szükség kivánta, hogy az *ablaktisztitás* és *szobabeeresztés* vasárnapi munkája engedélyeztessék, amikor nyilvánvaló, hogy ezek a munkák egyáltalán nem tartoznak a sürgős és elhalaszthatatlan vasárnapi teendők közzé.

A kereskedők vasárnapi munkaszünete is csonka, s ellenkezik a törvény humánus szellemével. Ha London lakossága meg tud lenni a vasárnap ki sem nyitott üzletek nélkül, Budapesten és a többi magyar városban is hozzá szoknának az emberek, hogy vasárnap nem lehet vásárolni a boltokban. Egyik legnagyobb akadálya a vasárnapi munkaszünet általánosságának az, hogy éppen az állami egyedárusági czikkek elárusitása nem szünetel vasárnap sem. Az állam, a helyett, hogy jó példát mutatna, akadályát képezi a munkaszünet általánosságának. Most ugyan történt valami ebben az irányban, azzal, hogy a pénzügyminiszter *megengedte* a dohányárusitóknak a vasárnap délutáni munkaszünetet. Baj azonban, hogy csak megengedte, de nem rendelte el. Látjuk a következményeit a félrendszabálynak: egész csomó trafik nyitva van a fővárosban vasárnap délután is. A konkurrenczia nagy, s el lehetünk készülve, hogy hovatovább szaporodni fog azon trafikosok száma, kik nem élnek a miniszter engedélyével. Ezen csak ugy lehet segiteni, ha a pénzügyminiszter *kötelezőleg elrendeli* a vasárnapi munkaszünetet. Reméljük, meg fog történni, valaminthogy nem késhet soká a kereskedők vasárnapi csonka munkaszünetének teljes szünetté való kiegészitése.

Az uj Sugár-ut.

Mottó: Fiaim, csak spekuláljatok.

A VII-ik kerület polgárairól eddig csak azt tudtuk, hogy Morzsányi Károlyért hevülnek és Ehrlich G. Gusztávra esküsznek. Most kipattant, hogy egyéb is lakozik az erzsébetvárosi lelkek mélyében és pedig: olthatatlan vágy a szép iránt. Hirtelenében Ruskinná változott még az Orczy-kávéház tüzelőlegénye is és kórust képezvén a kerületbeli matadorok körül, unisono harsogtatja velük, hogy Sugár-út kell az Erzsébetvárosnak.

Le a Dob-utczával! Ez most a jelszó és a csatakiáltás, melylyel még Széll Kálmánt is megremegtetik. Morzsányiéknak szük lett Maczedónia, azaz, hogy a Dob-utcza. Nekik egy olyan széles és diszes avenue kell, amilyen az Andrássy-út vagy legalább is a Kossuth Lajos-utcza. Hogy miért kell, azt szép körmondatokban kifejtették a mult héten a belügyminiszter előtt, kit *Márkus* főpolgármester vezetése alatt egy küldöttség szerencséltetett.

A szónok a szépészeti, a forgalmi és a közegészségügyi szempontokat rukkoltatta csatasorba a Dob-utcza kiszélesitése érdekében. Az elsőről fölösleges komolyan beszélni akkor, midőn a fővárosnak a legszükségesebb és életbevágó kiadások fedezésére sincs elég pénze. Ha az volna mértékadó, hogy mi a szép és a szemnek tetszetős, akkor egyszerre száz és száz milliót kellene folyósitani szépészeti szempontból szükséges átalakitásokra, amelyek között azonban a Dob-utcza kiszélesitése nem szerepelhetne az elsők között. Magán ember, vagy olyan meghibbant müvészi lélek, amilyen a boldogult bajor király volt, megengedheti magának a szépért való áldozatokat, egy város azonban első sorban a szükségest és hasznost köteles szem előtt tartani.

A forgalmi és közegészségügyi szempontok kétségkivül megfontolást igényelnek. A Dob-utczánál azonban nem szolgálnak argumentumul a kiszélesités mellett. Ez az utcza tudvalevőleg a Károly-körutat a Rottenbiller utczával köti össze, tehát a városnak ama két részét, hol se iparvállalatok, se gyártelepek nincsenek. Transito forgalom lebonyolitására sincs hivatva, miután a hidakhoz és a vasutakhoz más utak vezetnek. Ha kétszer olyan szélesre csinálják is, mint a milyen a Kerepesi-ut vagy a Károly-körut, a teherkocsik még se koptatnák a kövezetét, annál az egyszerű oknál fogva, mert nem arra visz az utjok.

Marad utolsó tromfnak az erzsébetvárosiak kezében a közegészségügyi szempont. Hát az igaz, hogy a kazanliki rózsakertek valamivel illatosabbak a Dob-utczánál és elvitázhatatlan, hogy a Krisztinaváros lakói üdébb levegőt szivnak, mint a Dob-utczai lakók. Szerény véleményünk szerint azonban a Dob-utczai illatot nem a szomszédos házsorok közelsége idézi elő. Ismerünk mi szükebb utczákat is Bécsben, Nápolyban, Párisban, Londonban, meg Palermóban, ahol a forgalom tizszer nagyobb s ennek daczára a házak nem árasztanak magukból büzt, mint a Dob-utcza épületei. Nem akarjuk megsérteni a Dob-utcza lakóit, de kifejezést kell adnunk ama nézetünknek, hogy az ő közegézségügyi viszonyaikon semmiféle szélesités nem segit. Ha a mostani pár öles utczaköz helyébe sikerülne átvarázsolni a Saharát vagy az atlanti oczeánt, az innenső és a tulsó házsorokban mégis csak az orrát fintorgatná minden ép szaglóérzékkel biró ember. Mert nem az utcza keskenysége teszi romlottá a levegőt, hanem a lakások túlzsufoltsága és az azokban uralkodó szenny. Bárminemü fogadást tartunk, hogyha a Nádor- vagy Muzeum-utcza lakóit áttelepitenék a Dob-utczába, egy fél év mulva hire nyoma sem lesz annak az illatnak, mely most speciális sajátossága ennek az utczának. Viszont meg vagyunk győződve, hogyha a Dob-utczai törzslakók elfoglalnák amazok házait, ugyancsak egy fél év mulva veszett hire lenne a Nádor- és Muzeum-utczáknak.

De ha se forgalmi, se közegészségügyi okok nem kivánják az utczaszélesitést, mi az ördögért forszirozzák az erzsébetvárosi matadorok?

Miért? Hát bizonyára tetszett hallani holmi ház- és telekspekulácziókról? Valószinüleg tudni méltóztatik azt is, hogy a kisajátitásoknál még soha egyetlen háztulajdonos se huzta a rövidebbet. Na már most tessék elképzelni, hogy a spekulácziónál és a kisajátitásnál hány száz ember van érdekelve és egyszerre kiviláglik: miért oly égetően fontos és szükséges a Dob-utcza kiszélesitése. Egy csomó régi, rozzant háznak a tulajdonosa nagy pénzekhez jutna. Egy csomó spekuláns vagyonra tenne szert. Egy csomó közvetitő dús proviziót vághatna zsebre. Hát hogyne lenne létkérdés az Erzsébetvárosra és becsületbeli ügy az egész fővárosra nézve a Dob-utcza kiszélesitése! Igazán élhetetlenek volnának a kerületbeli matadorok, ha keresztül nem erőszakolnák ezt a pompás tervet.

Hogy Ó-Buda, a Zugló, a külső József- és Ferenczváros, amely épp annyi városi terhet visel, mint az Erzsébetváros, képtelen a legszükségesebb csatornázást, világitást és kövezést kikunyorálni, — az a VII. kerület urainak teljesen közönyös. Az ő szivük a szépészetért hevül és szemük a Dob-utczát sugárutnak akarja látni. Hogy ennek a vágynak a teljesüléséhez a piszkos vizet ivó, sötétben és sárban botorkáló külvárosiaknak is hozzá kell járulniok: az előttük a legtermészetesebb valami. És igazuk van. Miért nem buzog a *közérdekért* náluk is egy Morzsányi Károly és egy Ehrlich G. Gusztáv? Lám, a főpolgármester is velük tart, pedig annak nincs háza a Dob-utczában, s nemrég hivatalos bizonyitványt kapott a Kasics-féle pör révén, hogy Brutusnál is derekabb férfiu.

Ámde nekünk mégis jól esik remélnünk, hegy a többi városrészek polgárai majd kezet fognak egymással és a dob-utczai tervezetet visszaszoritják az Ehrlich Gusztávok asztalfiókjába.

Egy megszüntetendő iroda.

Az adófelügyelő urat kérjük, látogasson el a bécsi lóversenyek napján a Ferencziek-bazárjába. Az a látvány, mely az ily napok délelőttjein szeme elé tárul, fölöttébb érdekes és ránézve talán hasznos is. Mindenekelőtt azonban végtelenül elszomoritó.

E ház hátulsó részének első emeletén van a Vadász és Versenylapok czimü sportlap fogadási irodája. Az idevezető folyosót és a lépcsőházat a bécsi versenynapokon valósággal megszállja a közönség és dulakodva szorong, hogy mielőbb bejuthasson az irodába. Ha pénzt vagy élelmiszert osztogatnának, nem lehetne nagyobb a csődület és a bejutásra való iparkodás. Pedig ott nem adják, hanem elveszik a pénzt. Egy fiók-totalisateur működik e helyen, mely elfogadja a bécsi futásokra a tételeket és a következő napon a bécsi totalisateur kvótája szerint honorálja a nyerteseket. Mielőtt tovább mennénk, jegyezzük meg, hogy az iroda a nyertesek pénzéből *lehúz a maga számára 5 száza'ékot.*

Hogy miért elszomoritó a látvány, azt is megmondjuk. A lépcsőn és a folyosón szorongó közönségben csak elvétve akad uri külsejü férfi vagy asszony. A vagyonos emberek nem ebben az irodában eszközlik versenyfogadásaikat, hanem a bookmakereknél. Akik a Ferencziek-bazárjába viszik pénzüket, többnyire alantas hivatalnokok, csekély fizetésü magántisztviselők, iparosok és napszámosok, egyszóval az a része a főváros társadalmának, mely bünös könnyelműséget követ el magával és hozzátartozóival szemben, amikor lófuttatásra reszkiroza keserves keresményét. Az a publikum, mely a budapesti versenyek idején megtölti a zálogházakat ingóságaival, hogy a kölcsönkapott nehány forintot felrakja a totalisateurnál.

Miután borsót falra hányni nem feladatunk, elengedjük a filippikát a totalisateur intézménye ellen. Legyen igaz, hogy a lóversenyügy nem állhat fenn nélküle s hagyjuk szó nélkül a hivatalos körök amaz argumentumát is, hogy a budapesti lovaregylet a totalisateurnél elért haszonból több mint százezer koronát juttat évenként a főváros szegényei számára. De ha van mentsége és indoka annak, hogy a főváros legszegényebb osztályai is rácsábittatnak a lóversenytéren való hazardirozásra, kérdjük: mivel indokolja a jockey-klub és a hatóság, hogy a publikumot ráviszik a bécsi versenyeken való játszásra is?

Hát nem elég, ha a budapesti tavaszi, nyári és őszi versenyeken, meg az alagi futtatásokon veszíti el pénzét a hordár, a mosónő, a ruhafoltozó, s az a magánhivatalnok, aki a totalisateur miatt válik sikkasztóvá? Mi szükség van egy irodára, ahol a bécsi versenyekre is játszani lehessen?

Tessék erre megfelelni. Mondjanak csak egyetlen elfogadható indokot. Találjanak ki valamelyes mentséget. Mert amig okát és mentségét nem adják, addig mi a legbotrányosabb visszaélésnek és a legkárhozatosabb intézménynek bélyegezzük ezt a fogadási irodát.

Az állam üldözi a hazárdjátékot, ám a Ferencziek-bazárjában szabadon folyik a hazardirozás. Kinek van haszna ebből?

A lótenyésztésnek és a versenyügynek? — Hát mi közünk nekünk az *osztrák* turfhoz?

A fővárosnak? — Hát juttat-e ez az iroda valamit a szegényalapnak?

Az államkincstárnak? — Hát fizet-e megfelelő adót ez az iroda a jövedelme után?

Nem, nem és nem. Az egyetlen, akinek haszna van belőle: maga az iroda, vagyis azok az urak, kik e vállalat háta mögött állanak. Semmi egyéb ez, mint egy erkölcstelen üzérkedés, teljesen egy nivón álló a roulette és trente-quarante bankokkal, amely utóbbiakat azonban a hatóság nem en gedélyezi, a törvény megbünteti.

Kik állanak az iroda háta mögött, nem tudjuk, de sejtjük, hogy befolyásos emberek, kiknek összeköttetésük van a lovaregylet igazgatóságával. E nélkül nem kaphattak volna engedélyt a működésre. De bármily befolyással birjanak is, végét kell szakitani konczessziójuknak.

Az ijesztően elharapózott játékszenvedélyt korlátozni erkölcsi kötelessége a hatóságoknak. A szegény néposztálynak pénzére ne engedjék utazni az efajta vállalatokat. Az előkelő és gazdag urak a Ferencziek-bazárjában levő iroda nélkül is kielégithetik fogadáai szenvedélyüket.

Be kell zárni ezt az irodát még ebben az esztendőben. Mielőtt azonban ez megtörténnék, a fővárosi adófelügyelő ur nézzen utánna, mennyi forgalmat eszközölt az iroda és mennyi adót fizetett a jövedelme után?

Mert talán csak nem feledték el megadóztatni?!

A főváros fekete gyémántja.

A salgótarjáni kőszénbánya-részvénytársaság azzal a kérelemmel fordult a fővároshoz, hogy a budakeszi erdőkben furatásokat eszközölhessen 6 éven át. Ezért az engedélyért fizetne valamit a fővárosnak. Ha pedig ott lefejtésre alkalmas kőszenet talál, 60 esztendeig tartó szerződést óhajt kötni a kiaknázásra, amelynek ellenértékéül a városnak évenként minimum 5000 koronát juttat.

Ez a kérelem komoly megfontolást igényel, de nem az elfogadás vagy visszautasitás tekintetében. Az utóbbi fölött egy pillanatig sem szabad habozni. A társaság oly nevetségesen csekély összeget ajánlott fel, amely szóra sem érdemes. A komoly megfontolás az ajánlat tárgyát illeti.

Ha a salgótarjáni r.-társaság czélszerünek látja furatásokat végeztetni a budakeszi hegyekben, akkor több mint valószinü, hogy tudomással bir azoknak kőszéntartalmáról. A kérdés csak az lehet: milyen minőségü kőszenet bányászhatnak és mekkora mennyiségben? Ami a részvény-társaságra nézve előnyös kisérletezés, az nem lehet hátrányos a fővárosnak sem. Miután a furatások kevés költségbe kerülnek, semmi sem állja utját annak, hogy maga a főváros jőjjön tisztába: érdemes-e kőszénbányát nyitni a budakeszi birtokán?

Tegyük fel, hogy csakugyan rejt a hegyek mélye jó minőségü, ipari vagy házi használatra alkalmas kőszenet. Ez esetben az aknázás valóságos kincset képvisel a főváros számára, akár a saját üzemében végezteti, akár bérbeadja azt.

Amikor jogosan hangoztatják a panaszt, hogy a főváros a jövedelmi forrásokat egymásután kiadta kezéből és különféle részvénytársaságokat boldogitott velök; amikor a pénzügyi bizottságnak meg a tanácsnak fő a feje, hogy honnét teremtsen elő uj bevételeket a folyton szaporodó kiadások fedezésére: akkor bűnös könnyelműség volna egy esetleges tuzokért elfogadni a sovány kis verebet.

Vagy van kőszén a főváros budakeszi területén vagy nincs. Ha nincs, akkor a salgótarjáni társaság abbahagyja a furatásokat és egy fillért sem ad a fővárosnak. Ellenben, ha van, akkor a főváros százezreket kereshet ahelyett a nyomoruságos 5000 korona helyett, amelyet a társaság szándékozik biztositani az aknázás jogáért.

Azt hisszük, fölösleges a bővebb fejtegetés annak megállapitására, hogy a jelenesetben a fővárosnak nem szabad az eshetőséget kiengedni a kezéből. Egy tál lencséért ne adja oda azt, ami óriási vagyont képviselhet.

Téli kikötő.

Amióta Ó-Buda harczias és a jelenlegi kormánynál nagy befolyással biró képviselője agyonütötte a Csepel-szigeti téli kikötő tervét, — Weisz Bertholdnak és még egy pár érdekelt urnak érzékeny szivfájdalmára, — azóta folyton vajudik a kérdés: hová épitsék az uj téli kikötőt. A szakemberek Ó-Budát végleg letörölték a programmról és az ó-budaiakat Vészi József majd másképp kárpótolja, ha ideje és módja lesz hozzá. Jelenleg a *Lágymányos* lépett előtérbe, mint legalkalmasabb terület.

A főváros középitési bizottságának október 31-én tartott ülésén beterjesztették azt a tervezetet, amelyet a földmivelésügyi miniszter fenhatósága alatt levő országos vizépitési igazgatóság készitett a Lágymányoson létesitendő uj téli kikötőről s amelyet a miniszter véleményezés végett leküldött a fővároshoz. A tervezet szerint az uj téli kikötő létesitésének legjobb indoka az, hogy nagyobb jégzajlás idején a hajók rendszerint megrekednek s nem képesek fölvergődni az ó-budai vagy uj-pesti téli kikötőbe. Amellett, hogy e kikötő létesitése nem sok munkával jár, a miniszter kifejti, hogy bár egyelőre csak téli kikötőről van szó, nem lehetetlen, hogy a város fejlődése folytán a Lágymányoson igen alkalmas hely fog kinálkozni a rég óhajtott kereskedelmi kikötő részére.

A bizottság *Zsák* Hugó min. osztálytanácsos felszólalása után, aki a tervezetet készitette, mindenben hozzájárult az uj téli kikötő tervéhez s ezzel az ügygyel kapcsolatban elfogadta *Légrády* Károly parczellázási tervezetét is.

A birságpénzek s a Dunagőzhajós-társaság.

Egy kihágási esetből kifolyólag ugyancsak nagy zavarba jutott az V. kerületi elüljáróság. A Dunagőzhajós-társaság egyik vasuszályának kormányosa partrongálási kihágást követett el, amiért az V. kerületi elüljáróság pénzbirságra itélte. A társaság ekkor arra kérte az elüljáróságot, hogy a volt közmunka- és közlekedési miniszterium szabályzata értelmében a birságpénzt fizethesse be a társaság alkalmazottjainak nyugdijintézetébe; de e kérelmet az elüljáróság elutasitotta.

Felebbezés folytán a tanácshoz került a dolog, amely helyt adott a társaság kérelmének s utasitotta az elüljáróságot, hogy a kormányostól beszedett birságot a fönt jelzett nyugdijintézethez juttassa. Miután az elüljáróság egyáltalán nem talál arra nézve rendelkezést, hogy a Dunagőzhajózási-társulat nyugdijintézete mint magánpénzalap érdekében az elüljáróság közadók módjára végrehajtási funkcziókat köteles végezni, kéri most a tanácsot, hogy adjon utasitást a jövőben követendő eljárásra nézve. Az elüljáróság kéri továbbá annak a megvilágitását, hogy a Dunagőzhajó-társaság érdekében való végrehajtás hivatalból történjék-e, avagy csak a társulat megkeresésére? Behajthatatlan birságokkal alkalmazandó-e a szolgálati utasitás s ha igen, hogy történjék a társulattal az elszámolás.

Miután az V. kerületi elüljáróság már számos esetben hajtott be partrongálási s egyéb kihágásokból származó birságpénzeket, fölmerül az a kérdés is, mi történik, ha a gőzhajós-társaság a tanács mostani itélkezése alapján azt követeli, hogy a régi birságpénzek utólag szintén befizettessenek a nyugdijalapnak, holott e pénzeket már régóta megkapta az országos pénzbüntetési alap. E vitás kérdések eldöntése előreláthatólag nagy főfájást okoz majd a tanácsnak.

Az uj gázgyár.

A budai oldalon épitendő uj légszeszgyár ügye már nagyban foglalkoztatja a fővárosi bizottsági tagokat. A főpolgármester — mint értesülünk — csak Halmos polgármester hazaérkezése után tüzi ki közgyülési napirendre ezt a nagyfontosságu ügyet s igy az vagy a második novemberi, vagy az első deczemberi közgyülésen kerül tárgyalás alá. *Vossics* tanácsnok mint a II. ügyosztály vezetője, tudvalevőleg már régen beterjesztette már e tárgyban előleges javaslatát, amely szerint a közegészségügyi, pénzügyi és jogügyi bizottmányok kebeléből 3—3 tag volna kiküldendő, ekikkel egyetemben óhajtja végrehajtani az előmunkálatokat. Ennek a bizottságnak lesz kötelessége kijelölni a gyár részére megfelelő telket s tárgyalni a légszesztársulattal.

Vossics tanácsnok javaslata a bizottsági tagok egy részénél heves ellenzésre talált. A városatyák egyik tekintélyes csoportja már kifejezést adott ama kivánságának, hogy a telekmegválasztás kényes kérdését Vossics tanácsnok egymaga oldja meg, mert benne föltétlenül megbiznak. Ebből persze az következik, hogy a szakbizottmányok kiküldendő tagjaiban meg nincsen bizalmuk. Vossits Károly azonban egyáltalán nem hajlandó egyedül eljárni ez ügyben. *Három milliós* létesitményről van szó, amely egyelőre a légszesztársulatot terheli, de idővel mégis csak a fővárosnak kell azt megváltani. Itt tehát a főváros érdekeit is kombinációba kell venni. Egy ember, bármennyire is értsen a dologhoz, bármily jóakarattal legyen, mégis csak tévedhet s véletlenül olyan hibát követhet el, amely esetleg nagy károkkal jár.

Több szem többet lát, ez az elve Vassics tanácsnoknak, aki erősen ragaszkodik a vegyes szak bizottmányi tagok kiküldésére vonatkozó javaslatához. A mérnöki hivatal előterjesztése szerint az uj gázgyár részére nagyon alkalmas a fővárosi lágymányosi telke, amely kiegészitve teljesen kiadja a szükséges területet. Ha a közgyülés által kiküldendő bizottság ugy technikai mint közegészségi szempontból szintén megfelelőnek találja majd a főváros telkét, ugy Vassics tanácsnok a leghatározottabban azt fogja javaslatba hozni, hogy a gyár ezen a telken épüljön. Ez esetben meg oldatnék a telekkérdés anélkül, hogy tere nyilnék az érdekharcznak, amely hasonló esetekben rendszerint fölüti a fejét.

Ily körülmények között érthető tehát az a nagy érdeklődés, melyet a törvényhatósági bizottság tagjai a gázgyár ügye iránt tanusitanak.

A telefondijak leszállitása.

Mióta telefonunk van, beszélnek a telefondijak leszállitásáról; immár a harmadik kereskedelmi miniszter foglalkozik ezzel a kérdéssel és egy sem vitte dülőre. Láng Lajosban csakugyan megvan az akarat, hogy a kérdést valahára megoldja; de kérdés, hogy miniszter lesz-e még, mire szándékának a végrehajtására kerül a sor. Nem mintha Láng maga volna bukóban; ő jobb miniszter, mintsem bárki is várta volna; dolgozik is, seper is, reklámot nem keres: megannyi jó tulajdonságok; de az egész kabinetnek bizonytalan a jövője és igy az övé is.

Noha megvannak a számitások és módozatok a telefondijak leszállitása tárgyában, a leszállitásra mégis még várnunk kell; a mi illetékes helyen szerzett értesülésünk szerint a leszállitásra csak akkor lehet komolyan gondolni, ha az uj központi telefonállomás teljesen készen lesz; ebbe pedig legalább egy év vagy annál is több telik bele. Ha akkor is a mostani miniszter lesz, a leszállitás biztosan meglesz; de ha már más lesz, megint kérdés, hogy az uj miniszter meg fogja-e valósitani a régi tervet.

Miniszterek tudvalevőleg szeretik annak ellenkezőjét tenni, a mit elődeik tettek vagy terveztek, mert hát a legutolsó mindig a legokosabb, mivelhogy ez a hivatallal jár. Láng Lajos azonban tul tehetné magát a műszaki osztály kifogásain és a központ elkészülte előtt leszállithatná a dijakat, miután ez mégis inkább pénzügyi, mint műszaki kérdés. A műszaki osztály ugyanis azért ellenzi a leszállitást, mert szerinte igen sokan akarnának telefont berendezni, és a fokozott igényeknek a mostani központ műszakilag nem képes megfelelni. Ez nem argumentum a leszállitás ellen, mert ezen a bajon igen egyszerüen lehet segiteni, ha a tömeges jelentkezéseket sorozzák, annyit, a mennyit lehet, mindjárt bekapcsolnak, a többit pedig csak az uj központ elkészülte után.

Közgyülési napirend.

E hó 5-én, szerdán, ismét közgyülést tart a törvényhatósági testület. A napirendre egyetlen fontosabb tárgy sincs kitüzve, s a karzat legfölebb a prostitucziő rendezése tárgyában kiadott rendőrségi intézkedés ügye fogja érdekelni, melyhez valószinüleg többen hozzászólnak.

A tárgysorozat a következő:

A budapesti közuti vaspálya-társaság kérvénye az iránt, hogy a vonal hálózatán homokot is szállithasson.

A köztisztasági szabályrendelet megállapitása.
A prostitució rendezése tárgyában kiadott rendőrségi intézkedés ügye.
Pozsony városa közönségének körirata, a hazai ipar támogatása ügyében.
A Rákospatak medrének szabályozása. A közmunkák tanácsának átirata a Kis-Gellérthegy szabályozása tárgyában.
A belügyminisztérium leirata a VI. ker. Dévai-utcza folytatólagos megnyitása ügyében.
A budapesti légszeszgyár igazgatóságának a kérvénye, a budai légszesz-világitás ügyében eljáró vegyes bizottság kiküldése iránt.
Fölebbezések.
Nyugdijügyek.

Hirek a városházáról.

—

Mulasztás a gázvilágitás ellenőrzése körül. A főváros gázvilágitását azelőtt két tanár vizsgálta. Tavaly azonban a közgyülés kimondotta, hogy nincsen szüksége külön gázvizsgálókra, mert elvégzi azt a munkát a mérnöki hivatal is. A mérnökök mindennap meg is vizsgálták a gáz fényfokát s több jelentést tettek a tanácsnak, hogy a gázvilágitásnak nincsen meg a tizennégy normál gyertyának megfelelő fényereje s a nyomás is gyönge. A jelentések alapján a tanács a szerződésnek megfelelően huszonnégyezer korona birságot rótt a gázgyárra. A vállalat tiltakozott a birság ellen, mert csak kinevezett szakértő vizsgálata alapján birságolhatja meg a város a vállalatot. A mérnököket pedig nem fogadja el szakértőknek, mert mindig más és más mérnök vizsgálta a gázt. A tanács a vállalat tiltakozását kiadta véleményadás végett a mérnöki hivatalnak. S a mérnöki hivatal, amely a följelentéseket tette, most azt jelentette, hogy a vállalatnak igaza van, mert minden héten más mérnök vizsgálta a gázt, de a vizsgáló-müszerek sem jók. A tanácsnál nagy meglepetést okozott a mérnöki hivatal jelentése s igazolásra szólitották föl a mérnöki hivatalt, hogy miért rosszak a müszerek s miért nem tett arról soha jelentést. Az igazoló jelentés után fog ujra határozni a tanács s ha a jelentés nem lesz kielégitő, meg fogja inditani a vizsgálatot a mulasztó közegek ellen.

A jótékony egyletek szubvenciója. A székesfőváros tudvalevőleg nagyobb összegekkel segiti évenkint a jótékonyság szolgálatában álló egyesületeket A jótékonyügyi bizottmány tagjai eddigelé csak esetről-esetre vizsgálták meg az egyesületeket. Ilyenkor aztán ebéd, vacsora vagy egyéb kiadások czimén nehéz kiadási tételek keletkeztek a közjótékonyság rovására. Ezt elkerülendő, mostanában mozgalom indult meg a fővárosnál az iránt, hogy a város támogatását igénybe vevő egyesületek felügyelete kerületenkint arányosan felosztassék a közjótékonysági bizottság tagjai között s azok részéről állandóan gyakoroltassék. Az erre vonatkozó javaslat benn van már a tanácsnál s legközelebb a közgyülés is tárgyalni fogja.

Panasz a központi vásárcsarnokra. Egy budapesti olvasónk irja nekünk: A központi vásárcsarnok vasuti feladási osztálya igen különös módon jár el az ott feladó közönséggel. A panasz azonban nem a vasuti tisztviselőket, hanem a vasuti feladás helyének és beosztásának tudható be, mert a helyett, hogy a málházó hely felé egy széles karzatszerü állványon elhelyezett térség állana a szállitólevelek kiállitóinak rendelkezésére, a málházó mellett közvetlen egy kis asztalkán *egy altisztnek* kell a legkellemetlenebb tolongás közepette az oda sereglett feladók igényeit kielégitenie. Feladás közben pedig a málházóhoz hozott szállitmányokat a közönség lökdösése vagy összepiszkolása nélkül lehetetlen odavinni. Az árufeladók e piszkos, szük helyen *órákig kénytelenek álldogálni*, hogy egy élelmesebb feladó a szállitólevél kiállittatásával őket meg ne előzze. A mezőgazdasági termékek értékesitésének és a vásárló közönség érdekeinek, hogy mennyire káros ez az ázsiai állapot, arról bárki meggyőződhetik. Éppen azért ajánlatos volna, ha erről az állapotról *Halmos* polgármester és *Ludwig* Gyula vasuti igazgató mint árufeladók meggyőződnének, mert akkor talán megszüntetnék e türhetetlen berendezést.

Egy napi hivataloskodás. *Dr. Wild György* hunyadmegyei kir. segédtanfelügyelőt a kultuszminiszter a budapesti tanfelügyelőséghez helyezte át. Wild el is foglalta uj állását, de csak egy napig müködött Budapesten. Másnap már visszautazott Hunyadba, ahová kérelmére a miniszter visszahelyezte. E különösnek tetsző eset érdekes, de egyuttal elszomoritó okokra vezethető vissza. A nevezett tanfelügyelő egy napi budapesti tartózkodása alatt tisztába jött azzal, hogy nyomorult fizetéséből a fővárosban képtelen megélni. Tanári tanulmányt végzett okleveles emberek a segédtanfelügyelők, akik állásuknál fogva is bizonyos előkelőséget kell hogy mutassanak az életmódjukban. Ez pedig lehetetlen nyomoruságos fizetésük mellett, amely nem több évi 800 forintnál. Wild György dr. ugylátszik érthetővé tette e helyzet tarthatatlanságát a miniszternek, aki rögtön vissza is küldte régi helyére. A fővárosi tanfelügyelőségnél csak jól szituált uriemberek müködhetnek, akiknek anyagi viszonyai megengedik, hogy állásukra ráfizessenek.

Sértés fizetési meghagyás alakjában. Az uj vizszolgáltatási szabályrendelet előirja, hogy mindama vizfogyasztó épületek, amelyek vizmérővel vannak ellátva, negyedévi fizetési meghagyás utján szólittassanak föl a fogyasztott viz árának megfizetésére. Az összes miniszteriumok s a legmagasabb hivatalnokok is kapnak fizetési meghagyást, de még eddig egyik sem látott a dologban sérelmet. A vasuti tisztképző-tanfolyam igazgatója, ugy látszik, a minisz-

ternél is előkelőbb hivatalnoknak tartja magát, mert ugyancsak megorrolt, amiért a vizmüigazgatóság fizetési meghagyást mert neki küldeni. Meglehetősen mérges hangu átiratban tudtára adta a tanácsnak, hogy neki „mint magasabb rangu hivatalnak“ ne küldözgessen fizetési meghagyásokat, amely sérti a hivatal tekintélyét, hanem adja más úton-módon tudomására a kivánságát. A büszke hivatalfőnök szerint jól tenné a tanács, hacsak negyedévenkint alkalmatlankodnék a vizdijkövetelésével. Ebből az látszik, hogy a vasuti tisztképző-tanfolyam önérzetes igazgatója szinét sem látta még az uj vizdijszabályzatnak, mert különben tudná, hogy a fizetési meghagyások másként, mint negyedévenkint nem is bocsáthatók ki. A tanács különben mindezekről hivatalosan fogja értesiteni a „magasabb rangu hivatalt.“ A fogadj Isten bizonyára megfelel majd az adjon Istennek.

A lánczhidközi csatorna. A mérnöki hivatalnak a középitési albizottmány által pártolt javaslata alapján a tanács elfogadta ama terveket, amelyek a II. kerületi Lánczhidköz csatorna várkert rakparti alsó szakaszának kiépitése dolgában készültek. A tervezett csatornaépités késő ősszel, vagyis november - deczember hónapokban gazdasági szempontból legalkalmasabb, amennyiben ilyenkor legalacsonyabb a Duna vizállása; ez okból a tanács a közgyülés utólagos jóváhagyásának reményében már most elrendelte a munkálatokat. Az idő rövidségére való tekintetből nyilvános árlejtés mellőzésével a szerződött vállalkozónak adatik a munka.

A kórházi alap és a községi alap. A kórházi alap körülbelül 25 évvel ezelőtt nagyon rosszul állott, ugy, hogy a községi alapból előleg czimén közel 200.000 koronát vett kölcsön. Most, hogy a helyzet megváltozott és a kórházi alapnak tekintélyes vagyona van, Lampel Hugó főszámvevő azt javasolja a tanácsnak, hogy a 200.000 koronát szerezze vissza a községi alapnak.

Az átiratási dijak. A kormány kimondotta, hogy a fővárosi átiratási illeték nem önálló, hanem az állami illeték járuléka. A tanács elhatározta, hogy mielőtt a leirat tárgyában állást foglalna, felir a belügyminiszterhez, hogy hajlandó-e belemenni abba, hogy a város az átiratási dijat — mint járulékot — mindenféle illeték után kivethesse. Egyuttal három évről szóló kimutatást kér a minisztertől azokról az állami illetékekről, amelyek után eddig a város nem szedhetett dijat, mert tudni akarja, hogy a kormány álláspontja nem káros e a fővárosra.

Omnibusz a Svábhegyre. Egy vállalat engedélyt kért, hogy a déli vasuttól a Svábhegyre társaskocsit járathasson. A tanács az engedélyt megadta.

A budai belső körut ügye. A fővárosi közmunkák tanácsa értesitette a fővárost, hogy a budai belső körutnak Mikó- és Kékgolyó-utczák közötti részét hajlandó véglegesen rendezni, miután a rendezésre égetően szükség van s a tervezetek már ugyis véglegesen meg vannak állapitva. Ezt azonban olyan feltételekhez köti a közmunkák tanácsa, amelyek elfogadására a főváros aligha lesz hajlandó. E szerint a rendezés összes költségeit, beleértve a kisajátitásokat is, a főváros közösen viselné a közmunkatanáccsal s a költségnek ráeső részét a főváros évi 100.000 koronás részletekben törlesztené. Ily nagy évi terhet ez időszerint nem vehet magára a főváros, mert pénze nincs. De mert nem is tartja oly szükségesnek a körut kiépitését, mint ezt a közmunkák tanácsa látja. Az ajánlat elfogadását a tanács nem fogja javasolni a közgyülésnek.

Az itélkezésre való jogosultság igazolása. A földmivelési miniszter különös követeléssel lepte meg a tanácsot. Egy vizrendőri kihágásból kifolyólag, amelyben a kerületi előljáró távollétében a helyettes előljáró itélkezett, ama kivánságának adott kifejezést, hogy igazoltassék a helyettes előljáró itélkezési jogosultsága. A miniszter e kivánsága egyáltalán nem indokolt, mert minden oly ügyben, amely az előljáróságok hatáskörébe utaltatik az előljáró jelen nem létében, ennek helyettese intézkedhetik. E jogosultságot a kerületi előljáróságoktól szóló törvényczikk 14. szakasza, illetve az ennek alapján kiadott polgármesteri rendelet adja meg, amelyről a miniszteriumnak ugylátszik nincs tudomása.

A lágymányosi téli kikötő. A földmivelési miniszter leküldte a fővárosnak azokat a terveket, amelyeket az országos vizépitészeti igazgatóság a lágymányosi téli kikötő kiépitése dolgában készitett. A főváros mérnöki hivatala tanulmányozta e tervezeteket s azokhoz egy pont kivételével egész terjedelmükben hozzájárult. Csak azt óhajtja a mérnöki hivatal, hogy a Gellérthegyről jövő vizek a vasuti összekötőhid töltése mentében vezettessenek a holt Dunába s onnan az élő vizbe. A tervezetek szerint impozáns létesitménynyel gyarapodik a főváros a kikötő által, amely idővel hatalmas kereskedelmi kikötővé fogja magát kinőni. A holt Dunát határoló töltés fogja képezni a kikötő egyik partját, amelyet annyira kiszélesitenek, hogy azon elhelyezhetők legyenek a raktárak. A parton végig vasuti vágányokat fektetnek le, amelyek a Kelenföldi vonalból ágaznak ki. A felső medenczében vagyis a kikötőnek hidon inneni részében molót is terveznek, de ennek kiépitése csak később következhetik be, mert a kormánynak sem áll ez idő szerint rendelkezésére e czélra a költség.

A Corvintéri diszkut. A Millacher-féle hagyatékból a Corvin-téren készitendő diszkut, illetve szobormű ügye, amelyet Nagy Kálmán szobrász hirtelen halála összegabalyitott, még most sem tudott rendbe jönni. Rónay Károly dr. közjegyző, a Millacher-

féle végrendelet végrehajtója, átiratot intézett most a tanácshoz s erélyesen megsürgette az ügyet, amely indokolatlanul oly soká késik a különböző bizottságoknál. A kutnak tulajdonképpen már készen kellene lenni, de amint ma áll a dolog, még hosszú idő fog lefolyni, a mig végre ott áll majd a Corvin-téren.

A vizvezetéki igazgató fegyelmi ügye.

Kajlinger Mihály vizvezetéki igazgató fegyelmi ügyében, melyet az emlékezetes vizvezetéki zavarokból kifolyólag ellene inditottak, érdekes s az igazgatóra nézve nagyon kedvező fordulat várható. Annak az elbirálására, hogy a zavarokat előre lehetett-e látni s ki voltak-e kerülhetők: három nagytekintélyü szakférfiu kéretett föl. E szakértők közül ketten a budapesti műegyetem tanácsi karában foglalnak helyet. A polgármester mostanában várja a jelentésüket, amely mint értesülünk, fényes elégtételt fog szolgáltatni a méltatlanul meghurczolt vizmü igazgatónak.

KÖZGAZDASÁG.

A Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű-Részvénytársaság.

Okt. 17-én délelőtt tartotta meg évi közgyülését, amelyen 28 részvényes jelent meg s amelyre összesen 94 ezernél több részvény letétetett, ami 3354 szavazatot képvisel. A fölolvasásra került jelentés szerint a vasipar kedvezőtlen helyzetében a most lejárt üzemév folyamán sem állott be javulás, ugy hogy a társulati művek munkaképessége csak részben volt kihasználható. Az üzemév eredménye azon körülmény folytán is csökkenést szenvedett, hogy a Magyarország és Ausztria vasiparosai között beállt nagy verseny egy minden mértéken felül kiélesedett állapotot idézett elő; ez irányban javulás állott be, amennyiben a mérvadó művek ez év márczius havában kisérletet tettek a fönnálló ellentétek áthidalására, ami hosszadalmas és nehéz tárgyalások után annyira sikerült is, hogy a műveknek megadatott a lehetőség a gyártmányaik értékesitését ismét a normális utra terelni. A tárgyalások ez idő szerint még nincsenek befejezve, de kilátás van arra, hogy ez irányban már rövid időn belül kedvező eredmény lesz elérhető.

A kedvezőtlen viszonyok a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű-Részvénytársasággal kapcsolatban álló társaságok üzletmenetére sem maradtak behatás nélkül; a *hernádvölgyi* magyar vasipar-részvénytársaság, mely tavaly veszteség nélkül zárta üzletét, a most lefolyt üzletévben azt az eredményt nem érhette el, mert a versenyárak folytán némi veszteség várható; az *Unio* vas- és bádoggyár-társulat, mely deczember végével zárja le üzletét, az eladási viszonyoknak az utóbbi időben észlelt javulása folytán előreláthatólag a tavalyinál jobb zárlatot fog fölmutatni. A társaság a volt Pribradny-féle vasmü bikási művét, amelynek évi termelése 70 ezer métermázsa hengerárut tett ki, három évi részletben törlesztendő 600.000 korona vételárért megszerezte, arra való tekintettel azonban, hogy e munkamennyiséget a társaság olcsóbban állithatja elő saját műveiben, ebben a műben a gyártást beszüntette. A közgyülés a jelentést tudomásul véve, elfogadta az igazgatóság javaslatát az 5,007.809 koronányi tiszta nyereség fölosztását illetőleg; eszerint a leirások eszközlése és a jutalékok s tartalékok dotácziója után fönnmaradó 4,083.832 korona tiszta nyereségből 10%-os osztalékot, azaz részvényenkint *husz koronát* fizet.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 751.177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmult héten élve született 455 gyermek, meghalt 207 egyén, a születések tehát 248-al mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 330 törvényes, 125 törvénytelen; nemre nézve 237 fiu, 218 leány. Halvaszületett 10 gyermek, köztük 9 törvényes, 1 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra 30·8.

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 14·0 az egy éven felüli lakosságnál: 11·7, az öt éven felüli lakosságnál: 10·9.

A halottak közt volt 117 fi-, 90 nőnemü.

Az év eddigi 42 hetében élve született összesen 18918 gyermek, meghalt összesen 11640 egyén, a születések többlete tehát 7078; a mult év megfelelő időszakában született 18688, meghalt 11499, a születések többlete volt tehát 7189.

Az élveszülöttek közt volt 292 róm. kath., 3 görög kath., 1 görög keleti, 24 ágost. evang., 42 helvét, — unitárius, 90 izraelita, 3 egyéb. Összesen 455. Halvaszületett összesen 10.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1296 beteget, szaporodás 375, csökkenés 325, maradt a mult hét végén 1346. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 159 beteget, szaporodás 45, csökkenés 41, maradt a mult hét végén 163. A Szt. István kórházban ápoltak a mult hét végén 576 beteget, szaporodás 251, csökkenés 261, maradt e hét végén 566. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 808 beteget, szaporodás 163, csökkenés 139, maradt e hét végén 832. Összesen ápoltak a mult hét végén 2839 beteget, szaporodás 834, csökkenés 766, maradt e hét végén 2907.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

V. évfolyam. Budapest, 1902. november 10. 34. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN HÉTFŐN.

TARTALOM:

1. A magyar Abdera.
2. Törölt milliók.
3. Erkölcsi inkompatibilitás.
4. Tisztességtelen verseny.
5. A cseléd közvetités reformja.
6. A Fél papa szinháza.
7. Megkárositott vevők.
8. Idegenek zaklatása.
9. A budaiak és a villamos.
10. Hirek a városházáról.
11. Statisztika.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 korona. Fél évre . . . . . 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

A budapesti takarékpénztár
és
országos zálogkölcsön-részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **4%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái:

VI. ker., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferencziek-tere 4. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, specziálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

V. évfolyam. Budapest, 1902. november 10. 34. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.

A magyar Abdera.

Akik óhajtanák, hogy Budapest ne csak a legnépesebb és legnagyobb városa legyen az országnak, hanem mintaképe a városi közigazgatásnak, mély szomorúsággal borongnak a mostani állapotok fölött. Mert a főváros közigazgatása példátlanul rossz és példátlan az a közöny, melyet a polgárság a város ügyeivel szemben tanusít. A hétszázezer lakos között alig van ezer, aki törődnék azokkal. A többi vagy megnyugszik abban, amit a törvényhatósági testület és a hatóságok végeznek, mert nincs érzéke a polgári jogok és kötelességek iránt, vagy utólag a sajtóban és magánkörben kritizálja a tett intézkedéseket. De a törvényhatósági testület se veszi komolyan feladatát.

Ha végigtekintünk a négyszáz városatya névsorán, azt látjuk, hogy a túlnyomó rész olyanokból került ki, akik csupán hiuságból választatták be magukat a képviselőtestületbe. Ezeknek kisebb gondja is nagyobb annál, mint tanulmányozni az előterjesztéseket és ellenőrzést gyakorolni. Ha elmennek a közgyülésre, csak olyankor történik ez, mikor a kerületi törzsfőnököknek valamely szavazásnál szükségük van az ő votumokra. Egy része a városatyáknak érdekelt fél a fővárossal szemben, mint különféle olyan vállalatoknak és társaságoknak a részvényese, igazgatója vagy jogtanácsosa, amelyek szerződéses viszonyban állanak a fővárossal. Két kezünk tiz ujja elegendő azok összeszámítására, kik valóban önzetlenül és buzgón érdeklődnek a főváros közigazgatása iránt.

Nem kell csodálkozni tehát, hogy az adminisztráczió kusza, nehézkes és kapkodó. Az irányításra és ellenőrzésre hivatott testület képtelen feladatát teljesíteni.

Ki ne tudná, hogy ügydarabok, melyek sokszor vitális érdekeket érintenek, éveken át elintézetlenül hevernek a hatóságoknál? Ki ne látná, hogy a polgárság súlyos megterhelésével járó befektetések ötletszerüen hajtatnak végre, nem a szükségesség és a közérdek szempontja szerint, hanem az egyes klikkek kivánságának megfelelőleg? Ki ne vette volna észre, hogy a törvényhatósági testület vezetőférfiai és a városi hatóságok közt a „kéz kezet mos“ elve érvényesül?

Az a fővárosi polgár, akinek nincs befolyásos rokona vagy barátja a képviselőtestületben vagy a tanácsnál, el lehet készülve a legbosszantóbb hanyagságra és a legnagyobb méltánytalanságra, akár micsoda ügybajos vagy elintézni való ügye akad a fővárossal. A klikkek főnökei mindent keresztülvihetnek a legvastagabb egoizmussal, ellenben a szolid polgár a maga igazságos ügyében hasztalan kopogtat a hatóságok ajtain. Megdöbbentő listáját állíthatnók össze az utolsó évtizedek szállítási, pályázati, kisajátítási, telekadományozási és egyéb panamás dolgainak, melyeknél az önérdek és a protekczió győzött a közjó és az igazság rovására. A főváros fejőstehénné vált néhány száz ember részére, kik vagyont harácsoltak össze. A tehén azonban elsoványodott és tőgye már csak nehezen adja a tejet.

Ennek a rendszernek a következményei ijesztő alakban kezdenek mutatkozni. Budapest harmincz év előtt egyike volt a leggazdagabb városoknak, ma alig van vagyona.

Ami jövedelmi forrást képezhetett volna számára, azt vagy elkótyavetyélték potom áron a sógorság-komaság és a protekczionisták között vagy könnyelműen kiadták a főváros kezéből. A háztartás lejtőre jutott és a felmerülő szükségleteket a rendes bevétel immár nem képes fedezni. Adósságokat kell csinálni, egyik kölcsönt a másik után fölvenni.

A legszomorúbb, hogy a főváros költségvetésében és pénzügyi előirányzataiban senki nem ösmeri ki magát. A négyszáz városatya közül legalább háromszáz egyáltalán nem rendelkezik azzal a kvalifikáczióval, hogy a költségvetést alaposan tanulmányozhassa. Talán mindössze 20—25 ember akad, aki ért hozzá és vesz időt arra, hogy belemélyedjen. De amint vizsgálni kezdi, rájön, hogy itt is hiba van, ott is tévedés történt, egyszóval a költségvetés nem reális. Talán elhatározza magában, hogy a közgyülésen vagy a bizottságban lármát fog ütni, de mire a felszólalásig eljuthatna, a város legfőbb urai *leintik*. Mert a városnál elv: takargatni a hibákat és elkerülni minden alaposabb purifikácziót. Hogy a takargatás és toldozás-foldozás mellett végül mégis csak bekövetkezik a krach: az nem nyugtalanítja a vezetőköröket. Felelősség nem fogja őket érni, mert hisz a törvényhatósági testület minden intézkedést helybenhagyott, s mikorra nyilvánvaló lesz, hogy a fővárost a tönk szélére juttatták, akkor ők már a jól megérdemelt nyugalom enyhe ölén sütkéreznek valami ordóval a kabátjuk gomblyukában, esetleg a királyi tanácsosi czimmel a névjegyükön és egy körúti három emeletes saját bérházban vagy egy zugligeti nyaralóban nevetik a panaszkodókat.

Ez utóbbiak száma nőttön-nő. Az elégületlenség a polgárság körében magas fokra hágott. A vidék is csodálkozó megbotránkozással és egyre fokozodó elhidegüléssel tekint a fővárosra. Mig a külföldi fővárosok közigazgatását a vidéki városok mintaképnek tekintik, addig nálunk veszett hire van az országban Budapest adminisztrácziójának. Ugy beszélnek róla, mint Abderáról, mint a slendriánság és nepotizmus székhelyéről, amelylyel jobb még érintkezésben sem állani.

Hiába központja Budapest az állami hatóságoknak, irodalomnak, müvészeteknek, kereskedelemnek, iparnak, közmüvelődési és humanitárius intézményeknek: *kihatása szemmel láthatólag fogy* és *morális súlya rohamosan közeledik a zerő felé*. A vidék kezd elfordulni tőle, s ennek az elfordulásnak nemcsak ethikai, hanem anyagi következményei is lesznek.

Mindezt a mostani közigazgatásnak és a polgárság indolencziájának köszönhetjük.

Reformokra van szükség minden vonalon. De nemcsak a fővárosi közigazgatás törvényét kell ujjáalkotni, hanem kell, hogy a polgárság öntudatra ébredjen és erős kézzel hozzányuljon saját ügyeinek intézéséhez. Robbantsuk szét a régi klikkeket, tépjük el a törvényhatósági testületet behálózó érdekszálakat és ültessünk be a hivalkodók meg üzérkedők helyébe olyan polgárokat, kik a közérdekért akarnak és tudnak is becsületesen munkálkodni. Akkor Budapest lesz a világító központ az egész ország számára. Ma pislákoló mécses, mely a panamák büzét árasztja.

Törölt milliók.

Mult számunkban megirtuk, hogy a százmilliós kölcsön és a regálékártalanitás összegének terhére még hét millión felüli közmunka van előirányozva az 1903-ik évre. Időközben *Lampl* Hugó főszámvevő, az egyetlen ember Budapesten, ki a főváros kimutatásainak és előirányzatainak labirinthusaiban eligazodni képes, kisütötte, hogy 3.527,540 korona értékü közmunka már a tavalyi programmban is benne volt, noha a közgyülés még nem szavazta meg, ennélfogva nem hét, hanem tiz millió fölött kell diszponálni.

A programm megállapitására kiküldött bizottság a kénytelen takarékosság utjára lépve, több mint 3 millióval redukálta az előirányzatot. A megszoritás az uj iskolaépitéseket és a vásárcsarnokokat érte.

Mindkét intézkedést helyeseljük, s reméljük, hogy a közgyülés is szankczionálni fogja. Az iskolaügyi kiadások óriási terhet rónak a fővárosra, s bármily szükséges is, hogy Budapest gondoskodjék kellő számu iskolákról, a határon tulmenni nem szabad. A fővárosnak első sorban az elemi iskolákról kell gondoskodnia, s fölösleges gavallérság volna részéről költséget forditani olyan iskolákra, melyek fentartására a törvény nem kötelezi. Ilyen például a felső kereskedelmi iskola. Ha ezeket az

állam szaporítani akarja, gondoskodjék a maga kasszájából és ne tolja a főváros nyakára. Elég baj és teher a fővárosnak, hogy egyes iskoláit bérházakban kénytelen elhelyezni, mert nincs pénze uj épületek emelésére.

A mi a vásárcsarnokokat illeti, a mi nézetünk szerint elhibázott dolog volna a központi vásárcsarnokot bőviteni. És pedig két oknál fogva. Az egyik a közönség kényelme, mely megköveteli a deczentralizácziót, a másik a pénzügyi szempont. Amikor a központi vásárcsarnok létesült, csak arról volt szó, hogy ott a nagyban való vásár találjon helyet. Ennek a czélnak jelenlegi terjedelmében meg is felelne, ha a detail-elárusitókat be nem telepitik vala. De bebocsátották őket, s igy szük lett a hely. A józan ész azonban nem azt diktálja, hogy a központi vásárcsarnok bővittessék, hanem hogy ujabb kisebb méretü csarnok létesüljön a város minden pontján, ahol szükség van reá. Megfelelő helyeket, ha komolyan utánna néznek, bizonyára fognak találni. Ide aztán áttelepithetik a központi csarnok detail-árusainak egyrészét, s a felszabadult terület elegendő lesz nemcsak a tojás-kereskedelem, hanem a déligyümölcs-aukcziók számára is. Ami különben ez utóbbit illeti, Fenyvesi Adolf városatyával szemben hangsulyoznunk kell, hogy a közönségre és a kereskedőkre nézve egyáltalán nem lesz kényelmetlen, ha az aukcziók nem a vásárcsarnokban, hanem más valahol tartatnak.

A központi csarnok egyébiránt a rendes fővárosi épitkezések sorába tartozik, vagyis létesitésénél nem gondoltak a későbbi évek növekedő forgalmára. Legalább félszer nagyobbnak kellene lennie. Ennek a kikorigálása azonban bővités által semmiesetre sem eszközlendő, mert az óriási összegekbe kerülne. Az egész környék be van épitve nagy házakkal, s azok megszerzése, lebontása és a vásárcsarnok folytatólagos épitkezése annyi áldozatot igényel, amennyivel *legalább két uj csarnokot épittethetünk* akár a Ferencz-, akár a Józsefvárosban.

A bizottság ugy látszik hasonló nézetben van, s ezért törölte a kibővitésre kért 1·400,000 koronát.

A többi törlések a következők voltak: Ó-budai főgyüjtőcsatorna 980.000, a IX. kerületi felsőkereskedelmi iskola (300.000), a VI. kerületi felsőkereskedelmi iskola (300.000), a II. kerületi külső területen tervezett iskola (30.000), a kapás-utczai (20.000), a Zichy-utczai (50.000) az erdőtelki (60.000), a dob-utczai (100.000), a kén-utczai (100.000) elemi iskolák, a VII. kerületi polgári iskolai (100.000), a VIII. kerületi polgári leányiskola (100.000 korona). Az ügyosztály összesen 2.800,000 koronát kért iskolaépitésre, illetőleg telekvásárlásra, a melyből a bizottság 1.160,000 koronát törölt. Törölte még a tabáni vásárcsarnokra kért 800.000 koronát, továbbá a Dunapart épitési költségéből 258.407 koronát. Összesen 4.598,407 koronát törölt a bizottság, viszont a közvágóhid berendezésére fölvett 1.020,000 koronát s a lóvágóhid épitésére 50.000 koronát. A bizottság tehát 3.528,407 koronával redukálta az előirányzatot s igy a százmilliós kölcsönből összesen 7868 korona maradt. Ebből kellene födözni azokat a közmunkákat, a melyek a jövő évben előre nem látott, de föltétlenül sürgős szükséglet gyanánt merülnek föl. Szóval a százmilliós kölcsönnel s az eladott regálekötvények árával a bizottság egészen végzett.

Erkölcsi inkompatibilitás.

— Bordélyos az iskolaszékben. —

A főváros legutóbbi közgyülésén botrányos és megdöbbentő dolgot szellőztetett egy városatya. Félremagyarázhatatlanul arra czélzott, hogy a képviselőtestület és az iskolaszék tagjai közt van olyan is, ki *bordélyházat tart*. Sőt van ezek között a diszes foglalkozásu urak között *egy királyi tanácsos is*.

A tisztelt olvasó persze azt hiszi, hogy a közgyülésen kitört a méltatlankodás vihara és felháborodva követelték az illetők megnevezését. Tévedni méltóztatik. A városatyák nyugodtan hallgatták a szégyenletes leleplezést és abszolute nem érdeklődtek a nevek után.

Mit jelent ez? Vagy azt, hogy Kasics Péter köztudomásu tényre utalt, vagy hogy a városatyák morális érzéke nem talál megütközni valót a dologban. Azonban a törvényhatósági testület, mint már számtalanszor megirtuk és megokoltuk, nem az egész főváros lakosságának, hanem a kerületi klikkeknek a képviselője. A főváros maga nem térhet napirendre az elhangzott leleplezés fölött, ha csak kompromitálni nem akarja magát az ország és a czivilizált külföld előtt. A bordélyházi városatyáknak és iskolaszéki tagoknak pusztulniok kell a forumról.

A törvény nem irja ugyan elő, hogy a bordélyosság mestersége inkompatibilis a köztisztségekkel, de a törvény betüin kivül van a közmorálnak is törvénye. A nyilvános házak tulajdonosait, a rómaiak idejétől kezdve a mai napig, sehol a földkerekségén nem sorozták a tiszteletreméltó férfiak sorába. Miként maga a prostituczió csak megtürt dolog, azonképen csak megtürt exisztenczia a bordélyosság. Ha az erkölcs szempontjából párhuzamot vonunk, a kéjnő mindig több elnézésre és kiméletre tarthat számot, mint a gazdája, aki az ő testéből és szégyenéből él és legtöbbször vagyonhoz jut. Hogy az illető nyilvános ház tulajdonosa személyesen vezeti-e az „üzletet“ avagy egy megbizott által: mit sem változtat a kereset piszkos voltán. Igy is, amugy is gyalázatos a mestersége. Aki erre adja magát, abban kihalt minden morális érzék s bizonyságot szolgáltat afelől, hogy csak a pénzszerzés vágya uralja lelkét.

Bordélyost egyetlen kaszinó vagy társaskör nem tür meg tagjai között. De amit a magán élet

kivet magából, hogyan foglalhat az helyet köztisztségben? Hogyan juthat be a képviselőtestületbe és az iskolaszékbe egy bordélyos? És legfőbbkép, hogyan kaphatott ilyen foglalkozásu egyén *királyi tanácsosságot?*

E kérdéseket okvetetlenül tisztázni kell a képviselőtestület, az iskolaszék és a királyi tanácsosi méltóság becsületének érdekében.

A mi meggyőződésünk szerint azok az emberek, kikre Kasics Péter czélzott, megtévesztés utján jutottak a köztisztességhez. Eltitkolták polgártársaik előtt a valódi mesterségüket, s most is titokban folytatják, mert elképzelhetetlen — bármily laza a főváros közmorálja — hogy a polgárok rászavaztak volna, vagy nyilvános helyen egy padsorban ülnének olyanokkal, kiknek a névjegyén rá van nyomtatva:

X. Y.

bordélyos és városatya

Ismételjük, megtévesztés történt. Személyi dugárut csempésztek azok a pezevenkek úgy a törvényhatósági testületbe, mint az iskolaszékekbe. Megtévesztve volt a belügyminiszter és a király személye körüli miniszter is, amikor királyi tanácsosságra ajánlották ezen bordélyosok egyikét.

A blamázs nagy, de nem kireperálhatatlan. Elvégre sok szélhámosnak és becstelen embernek sikerült már jó társaságba furakodnia álarcz alatt. A leplezés után azonban mindenütt bekövetkezett a kiebrudalás.

Ennek kell történnie az iskolaszéki bordélyosokkal is. Ha saját magukban nincs annyi szeméremérzet, hogy visszavonuljanak, kényszeriteni kell őket a lemondásra. Mert az türhetetlen, hogy iskolákra felügyeljen, tanitókat és tanitónőket ellenőrizzen olyan individuum, aki talán a bordélyházi jelentések meghallgatása és a kéjnőktől beszolgáltatott pénzek zsebrevágása után megy városatyai funkcziót végezni.

Ki kell nyomozni: kik ezek az álarczosok. Az ellenök megindítandó társadalmi statáriumot nem szüntetheti be az, ha most hamarjában abbahagyják összeköttetésüket a bordélyházakkal. Akire rábizonyul, hogy üzte ezt a gyalázatos mesterséget: pusztuljon a főváros közéletének teréről.

Üdvözöljük Kasics Péter urat, hogy felfödte az iskolaszékek eme fekélyét és arra kérjük, ne riadjon vissza a purifikácziótól. Nevezze meg a főváros képviselőtestületének eme leprásait, ha önként vissza nem vonulnának. Lapunk rendelkezésére áll és készséggel segitünk korbácsot fonni, hogy elkergethesse őket a forumról.

Tisztességtelen verseny a vásárcsarnokban.

Kiderült, hogy nemcsak a vásárcsarnokok épületei szorulnak bővitésre és átalakitásra, hanem az igazgatási rendszer is. A főváros annak idején életbe léptetett ugyan egy terjedelmes szabályrendeletet, ez azonban éppenséggel nem akadályozta meg, hogy a legnagyobb fokban ki ne burjánozzék a vásárcsarnokokban a tisztességtelen verseny. A csarnokokat elárasztották a szerb, román és galiczíai kufárok, s kivonván magokat a közterhek alól, a helybeli és vidéki elárusitóknak a helyzetét csaknem tarthatatlanná tették.

Ez a szertelen üzérkedés szemet szurt a kereskedelmi miniszternek s felhivta a fővárosi tanácsot, hogy gondoskodjék az orvoslásról. A fölhivás 1897-ben, tehát öt év előtt történt. A gőzmozdonyok, villamosok, automobilok, a telefon és táviró korszakában kissé meglepő, hogy öt teljes év kellett a tanulmányozásra. Vajjon hány száz év alatt tudna a tanács egy komplikáltabb kérdésről, például az állami közigazgatás reformjáról vagy a balkáni kérdés megoldásáról javaslatot előterjeszteni? No de mindegy, inkább örüljünk, hogy elkészült a javaslat.

A tanács két forumtól szerzett be véleményt. Az egyik a kereskedelmi és iparkamara, a másik a csarnok-igazgatóság.

A kamara a következő javaslatot tette:

1. A nagykereskedők részére hosszabb időre szóló bérlet adassék, hogy igy a nagyobb czégek állandó üzlethelylyel rendelkezhessenek. (Ezt a tanács nem fogadta el.)

2. Csak az folytathasson nagykereskedést, aki czégét törvényszékileg bejegyeztette. Ilyenformán elejét lehet venni a folytonos czégváltozással üzött visszaéléseknek.

3. A régi czég megváltozása esetén a bérlet megszüntetendő s az uj czég, a ki a réginek birtokába lép, csak a szabályrendelet feltételei szerint (az előjegyzés sorrendjében) kapjon uj bérletet.

4. Az ellenőrzés megkönnyitése végett azok a kereskedők és termelők, akik vidékről a saját nevük alatt kaptak árut, azt nagyban csakis a csarnoknak erre a czélra külön kijelölt helyén adhassák el.

5. Az olyan nagykereskedők vagy bizományosok, akik a termelőnek az áru értékével adósok maradnak, a csarnokokból kitiltandók.

A kamara véleménye *a csarnok-igazgatósághoz* került, amely ezt a javaslatot terjesztette az ügyosztály elé:

1. Mindenekelőtt megállapittandó, hogy a zöldség, hus, hal, barombfi, gyümölcs-termékkel kereskedő helybérlő: kereskedőnek tekintendő-e, azt is figyelembe véve, hogy vannak, akik az efajta üzlettel állandóan foglalkoznak s vannak, akik időszakonkint üzik a nagykereskedést s különben hol kicsinyben, hol nagyban árusitanak. Amennyiben ezek az elárusitók kereskedőknek minősittetnének, az 1875. 37. törvényczik 16. szakasza értelmében kötelesek czégüket bejegyeztetni.

2. A csarnok-szabályrendelet 43. szakaszához kiegészitésül teendő: hogy azok az árusok, akik üzletüket többen, valamely társasviszonyban folytatják, kötelesek valamennyi czégtag nevére felvenni a bérletet, valamennyi czégtag neve czégtáblára kiteendő, s az olyan jelzés mellett: N. N. utóda, az utód neve is kitüntetendő. Akinek iparigazolványa

van, azt a nevet köteles kiirni, amelyre az igazolvány szól. A bizományos köteles az iparigazolványt bemutatni, ugyanazt a nevet a foglalkozással együtt kiirni, különben a helye elvétetik.

3. A csarnok-szabályrendeletek 45. §-a a következőképp egészitendő ki: czégváltozás esetén a régi czég bérlete megszünik s az uj czég csak a szabályszerü feltételek mellett (az előjegyzés sorrendjében) kaphat uj bérletet. Ugyanez a szabály áll akkor is, ha a férj még életében akarja felesége vagy gyermeke nevére átiratni az üzletet.

A 43. és 45. szakasz ujitásai visszaható erővel birnak.

4. Az igazgatóság a kamara javaslatának 4-ik pontját nem tartja elfogadhatónak.

5. Ellenben a kamara javaslatának 5-ik pontjához az igazgatóság is hozzájárul.

6. Kimondani kéri azt, hogy ha valamely elárusitónő férjhez megy, a czégtáblára a férje nevét köteles kiirni.

7. Felhatalmazást kér az igazgatóság arra, hogy megbizhatatlan árusoknak minden megokolás nélkül felmondhasson.

A kamara és az igazgatóság véleményes javaslata alapján a *tanács VIII. ügyosztálya* a következő álláspontot foglalta el:

1. Az 1875. 37. törvényczikk 1. szakasza értelmében *mindenki kereskedőnek tekintendő*, aki nem saját termelésének vagy iparczikknek üzletszerü eladásával vagy közvetitésével foglalkozik, akár kicsinyben, akár nagyban s igy az is, aki halakat ad el, ha nem is halászmester. Ha kicsinyben kereskedik, ugy az 1887. 17. törvényczikk 1. szakasza értelmében köteles iparigazolványt váltani, ha pedig kereskedő-üzlete a kisipar körét tulhaladja, az 1875. 37. t.-czikk 16. §-a alapján köteles a czégét törvényszékileg bejegyeztetni.

2. Az igazgatóságnak a 43-ik szakasz kiegészitésére tett javaslata fölösleges, csupán annyi szükséges, hogy ha többen együtt czégjegyzés nélkül bérelnek, kötelesek valamennyi czégtárs nevét a czégtáblára kiirni.

3. A kamara és az igazgatóság javaslatának 5-ik pontja nem fogadható el, mert sem az igazgatóság, sem egyáltalán a közigazgatási hatóság magánszemélyek magánügyeibe nem avatkozhatik.

4. Ellenben az igazgtóság javaslatának 6-ik pontját az ügyosztály is elfogadja.

5. Az igazgatóság hatáskörének a 7. pontban kért kiterjesztését az ügyosztály fölöslegesnek tartja.

Mindezek után javasolja az ügyosztály: hogy a csarnokbérlő kiskereskedő, (aki nem termelő) iparigazolvány váltására, a nagykereskedő czégének bejegyeztetésére kötelezteessék; — ha többen együtt czégjegyzés nélkül bérelnek, valamennyi czégtag neve kiirandó, — mindenki azt a nevet köteles a czégtáblára kiirni, amelyre iparigazolványa van, vagy amely be van jegyezve; — a bizományos köteles az iparigazolványt vagy czégjegyzést a felügyelőségnél felmutatni s czégtábláján neve mellett a foglalkozását is kiirni; czégváltozás esetén a szab. rendelet 45. szakaszának rendelkezései (az igazgatóság javasolta kiegészitéssel) irányadók.

Végül kimondja az ügyosztály, hogy a szabályrendelet büntető határozatai ezekre az uj rendelkezésekre is érvényesek.

A cselédközvetités reformja.

Lapunk egyik barátja azzal a komoly megfontolást érdemlő inditvánnyal áll elő, hogy a cselédközvetités vétessék ki a magánosok kezéből és hatóságilag eszközöltessék. Javaslatát következőképp indokolja:

A főváros különböző mizeriái közt ha nem is első, de nem is az utolsó helyen áll a cselédek ügye. Két szempontból érdemes, sőt kötelesség vele foglalkozni. A cselédtartó gazdák és a közerkölcsiség érdekében. Manapság a megbizható, tiszta erkölcsü és illedelmes cselédleány olyan ritka, mint az a bizonyos fehér holló. Kevés az olyan ház, hol egy esztendő alatt legalább két-három cselédváltozás ne történnék, s az asszonyok kezdenek rájönni a német közmondás igazságára, hogy Selten kommt besseres nach. Évről-évre szaporodik a rendőrség és a törvényszék statisztikai kimutatásaiban a cselédek által elkövetett lopási esetek száma, a toloncz-ház lajstromai pedig elijesztő adatokat szolgáltatnak arról, hogy titkos kéjelgés miatt hány megbüntetett cselédleányt kellett hazajuttatni a szülőhelyére.

Ha ennek a nagymérvü romlottságnak és elzüllésnek az okát keressük, okvetetlenül eljutunk, mint kútfőhöz, a cselédközvetitő intézetekhez. Ezeknek köszönheti a főváros lakossága, hogy ma csak a legnagyobb bizalmatlansággal fogadhat házához egy uj cselédet, és minden perczben ki van téve annak, hogy a cseléd vagy meglopja vagy hamarosan ott hagyja helyét. Tudjuk, hogy a vidéken az erkölcsök a nép körében még nincsenek megromolva s a falusi leányok becsületes lélekkel jönnek a fővárosba szolgálatot keresni. Honnan van az, hogy oly hamar elromlanak?

A közvetitő rontja meg őket. A közvetitőnek, ugy-e bár, nem az az érdeke, hogy a cseléd évtizedeken át megmaradjon a gazdájánál, hanem hogy mennél gyakrabban változtassa helyét. Az előbbi esetben csekély volna a forgalma és a közvetitési dijakból nem tarthatna fényes lakást, se becses neje őnagyságát nem küldhetné Nagy-Marosra nyaralni vagy Siófokra fürdőzni. Ellenben, ha a cseléd mindegyre helyet keres, szaporodik az iroda jövedelme. Természetes tehát, hogy a közvetitő nem azt mondja a faluról imént felkerült hajadonnak: „Leányom, becsüld meg magadat a helyeden, légy szorgalmas, igyekvő és engedelmes,“ hanem imigy oktatja ki: „Kisasszony! Most csak ez a hely van a maga számára. Ha nem tetszik magának, mondjon fel és jöjjön hozzám. Majd szerzünk magának különb helyet.“ A leány megjegyzi a jó tanácsot, nem sejtvén együgyü eszével, hogy a közvetitőnek kisebb gondja is nagyobb annál, mint az ő jólétével törődni s a felmondásra csak azért biztatja, hogy mennél hamarabb uj proviziót dughasson zsebre tőle is, meg egy gazdától.

Az első métely beoltása ekkép megtörténvén, a közvetitőnek kéretlenül is segitőtársai akadnak a már romlott cselédlányokban és a kvártélyosasszonyokban. Kálmán király kissé elhamarkodva hozta meg a törvényt a boszorkányokról; kivételt kellett volna tennie a kvártélyos asszonyokkal szemben s számukra fentartania a máglyát meg a forró olajat. Mert a budapesti kvártélyos asszony a falusi leányok erkölcsi megrontója. Amit a közvetitő megkezdett, azt ő fejezi be. Neki is az az érdeke, hogy a leányok mentől többször változtassák helyüket s igy mentől többször szoruljanak az ő jól megfizetett vendégszeretetére. Az ilyen cselédszállásokon a bűn és a szenny tanyázik. A romlatlan falusi hajadon összekerül elzüllött perszonákkal és külvárosi striczikkel, kik a kvártélyos asszonynyal együtt kiölnek lelkéből minden szemérmet és tisztességtudást, s megtanitják arra, hogy a gazdában ellenséget kell látnia. De a kvártélyokban a leány nemcsak a becsületét veszíti el, hanem tolvajjá is kimüvelik. A kvártélyos asszony felvilágositja a tapasztalatlant, hogy ő hozzá el lehet ám hozni fehérnemüeket és egyéb tárgyakat. Hasonlókép az ott lakó és a leánynyal barátságot kötött naplopó lelkére köti, hogy ha uri helyre lép szolgálatba, egy-egy nyakkendőt, zsebkendőt, szivart és más egyebet tegyen félre a számára. A második vagy harmadik helyen már ezekkel az utasitásokkal ellátva szolgál a cseléd és iparkodik mihamarabb pauzát tartani, hogy pár napig vagy pár hétig ismét a cselédközvetitő boltjában és a kvártélyon tölthesse idejét.

Világos ezek szerint, hogy cselédeinkre nézve a közvetitő és a kvártélyos valóságos kázhozat, a gazdákra nézve pedig kész veszedelem, a mely ellen se a jó bánásmód, se a jó fizetés nem nyujt oltalmat. A mostani rendszer mellett a gazda soha nem ellenőrizheti, hogy a neki ajánlott cseléd mit mivelt azon idő alatt, mig „faczérban“ volt. Ha megkérdi, — látván a könyvben, hogy két vagy három hó óta a leány nem volt szolgálatban — hogy mit csinált és hol volt, a válasz rendesen az: a szüleimnél voltam odahaza. Hacsak magándetektiveket meg nem biz a nyomozással, nem jöhet rá, hogy a leány hazudott, hogy tájékán sem járt a falujának, hanem itt a fővárosban lopta a napokat és titkos prostitucióval tartotta fenn magát.

Mindezeken a viszásságokon és bajokon segiteni lehetne, ha a cselédeket kiszabaditjuk a közvetitők kezéből és meggátoljuk, hogy kedvük szerint faczérkodhassanak a kvártélyos asszonyoknál. Erre a legalkalmasabb mód *hatósági cselédközvetitő irodák felállitása.*

Attól a naptól kezdve, hogy hatóság kezeli a cselédek elhelyezését, gát van emelve a gyakori helyváltoztatások és az erkölcsi züllés elé. Mert a a hatósági iroda nem fogja buzditani a leányokat, hogy derüre-borura mondjanak fel, ellenkezőleg azt a tanácsot adja nekik, hogy maradjanak meg egy helyben. Ha aztán egy leány valamely oknál fogva mégis uj helyet keres, az iroda vagy rögtön elküldi a nála bejelentett cselédkeresők valamelyikéhez, vagy ha a leány igényeinek és képességének megfelelő hely nincs, följegyzi, hogy hová ment kvártélyba és onnét tüstént elhivatja, amint akad neki való szolgálat. Ily módon lehetetlenné lesz téve, hogy valaki ok nélkül heteken és hónapokon át faczéroskodhassék. A háziasszonyok a hatósági iroda révén hitelesen megtudják, hogy a küldött cseléd meddig volt szolgálat nélkül. A melyik leány gyakran változtatja helyét és hogy mentől tovább faczér lehessen, válogat a felajánlott helyekben: azt az iroda rendőri felügyelet alá helyeztetheti és szükség esetén intézkedhet, hogy a fővárosból kitiltassék. Ekkép a kvártélyos asszonyok szerepe is megbénitva lesz. A romlott cselédektől megszabadul a főváros, az ujonnan jöttek pedig megóvatnak az elzülléstől.

A hatósági cselédközvetitő irodák felállitása abszolute semmi megterheltetést nem okoz a fővárosnak. Jelenleg közel 100 magán cselédközvetitő működik Budapesten és együttvéve keres évenként legalább 150.000 frtot. Ha a hatósági iroda mérsékeltebb dijat szed is, mint a magán közvetitők, évi bevétele rá fog menni százezer forintra. Ebből az összegből kényelmesen fön lehet tartani az egyes kerületekben két vagy három, összevissza harmincz irodát. Bőven kifutja a befolyó dijakból a helyiség bére és az alkalmazott hivatalnokok fizetése. Az eljárás a lehető legegyszerübb. A cselédek kötelesek volnának személyesen jelentkezni, a gazdák egy levelezőlap utján tudathatnák, hogy milyen cselédre van szükségük. Egy-egy irodában két ember kényelmesen intézhetné a könyvek vezetését és a cselédek útbaigazitását.

Ha az állam a fővárossal együtt létrehozni tudta a munka-közvetitő hivatalt, mi sem állja utját, hogy a cselédközvetités reformja is megtörténjék.

Csak akarat kell hozzá. A főváros végtelen hálára fogja kötelezni ez által a cselédtartó familiákat és egyuttal sok ezer leányt megment az erkölcsi pusztulástól.

A Feld papa szinháza.

Eddig ezen a néven volt ismeretes a városligeti nyári szinkör, ha azonban a főváros megköti az uj szerződést melynek tervezete nemsokára a közgyülés elé kerül, akkor jövőre a Feld család szinházának kell nevezni. Mert a tiszteletre méltó családapa és kiérdemült művész gondoskodott arról, hogy idegenek ne tehessék be lábukat az ő területére. Benyujtván kérvényét a szinkörnek állandó szinházzá leendő átalakitása tárgyában, kikötötte, hogy a koncessziót *ötven évre* adják meg neki, s hogy ezen idő alatt a Városligetben hasonló jellegü szinház ne kaphasson engedélyt. Miután Feld papát az ég számos gyer-

mekkel ajándékozta meg, egész nyugodtak lehetünk, hogy a mi gyermekeink, sőt unokáink is a Feldék szinházában fognak járhatni. Legfölebb annyi változás történik, hogy a fidei comissum örököse talán illendőnek fogja tartani a nevét megmagyarositani.

Feld papa előrelátó és bölcs üzletember létére nemcsak a Városliget szinházi monopoliumát akarja egy félszázadra biztositani, hanem a szubvenciót is Mert tetszik tudni, a „hazafiság“ és a „kulturmisszió“ szubvenczió nélkül csak a régi világban járta, amikor a direktorok nem voltak kénytelenek első emeleti loggiás lakásban lakni és pezsgős vacsorákat rendezni. Az a müvészet, melyet az állam vagy a főváros nem támogat ropogós ezresekkel, olyan, mint a főzelék auflág nélkül. Jó étvágyu ember nem kér belőle. Feld papa azonban gourmand, ennélfogva minden követ megmozgat, hogy a monopoliumra auflágul évi 12.000 korona kerüljön. Ne tessék gondolni, hogy ezt szintén félszáz esztendőre kéri. A Városligetben is tudják, mi a szerénység s a derék direktor *csak* 1911-ig óhajtja a tizenkétezer koronás szubvenciót. Mindössze potom 108,000 mondd százkilencz ezer koronáról van szó, melyet a fővárosnak kell Feld ur számára kiszolgáltatni.

Ha tekintetbe vesszük, hogy a magyar királyi opera meg a Nemzeti Szinház egy év alatt többet kap, valóban meghatva kell tekintenünk Feld papára, mint a szerény igények klasszikus személyesitőjére. A fővárosnak lelkesedéssel kell fogadnia, hogy a Feld család szeniora mindössze kilencz esztendeig reflektál szubvenczióra ötven év helyett és évi százezer korona helyett csak tizenkétezret kér. Hiszen azon az alapon, amelyikre hivatkozva a tizenkétezret igényli, kérhette volna a százezret is.

Ez az alap: szinkörének és leendő állandó szinházának *kulturmissziója*, olyan darabok szinrehozatala és állandó müsoron tartása által, a milyenek voltak a „Fene lányok“, a „Goldstein Számi“ meg a „Kurucz Lába Mór“. Hogy ezek a „szinművek“ a jóizlést fejlesztették, a magyar nyelvet terjesztették és a kedélyeket mulattatva nemesitették, azt ugyan kimerné tagadásba venni? Ilyen müsor mellett szinte szégyen a fővárosra, hogy önként föl nem emeli a szubvenciót legalább az ötszörösére és botrányos mulasztás az Akadémia, a Kisfaludy- és a Petőfi-társaságok részéről, hogy Feld papát és Matyi fiát, a szinkör kasszadarabjainak ünnepelt szerzőjét, rég be nem választotta a disztagjai közé.

Szinte érthetetlen előttünk, hogy a fővárosi tanács a szerződés egyik pontjába belevette egy felügyelő-bizottság kreálását, amely az előadandó darabokat és a szinház müvészi nivóját ellenőrizze. Hát a mult nem elég kezesség a jövő mellett? Szabad-e oly érdemes férfiut, mint Feld papa megsérteni czenzura által? Nem csodálnók, ha büszkén, mint Coriolánus, visszadobná a szerződést és hátat forditana a tanácsnak. Nem csodálnók, de azt hisszük nem fogja megtenni.

Ám ha ő meghajtja is derekát a tulzott kivánságok előtt, mi lándzsát törünk mellette és azt követeljük: adják meg neki a monopoliumot és a szubvenciót minden klauzula nélkül.

Ha már könnyelmüen és ostobán elszórjuk a főváros pénzét, ne csináljunk komoly képet a — komédiához.

Megkárositott vevők.

Ahol a szélhámosság olyan erős és az üzleti szolidság olyan gyenge lábakon áll, mint Budapesten, szinte magától értődik, hogy a közönséget a mindennapi szükségleteinek beszerzésénél is megröviditik. Különösen sok panasz merül fel a mészárosok, fa- és szénkereskedők ellen, hogy a mérlegük mindig a saját javukra billen. A vevő utólag bosszankodik, de megtorlást csak ritka esetben szerezhet. Pedig a vásárigazgatóság és a rendőrség köteles a legerélyesebben eljárni minden panasznál, s miként ezt a belügyminiszter következő rendelete mutatja:

Mind gyakrabban fordulnak elő panaszok, hogy a mindennapi háziszükséglethez megkivántató áruczikkek kicsinyben elárusitói (mint *mészárosok*, szén- és fakereskedők) az árut törvényes mérőkészülékkel mérve, csekélyebb sulyban, illetve mennyiségben szolgáltatják ki, azaz a vevőt hiányos mérés által megkárositják. Ezennel kijelentem, hogy azon elárusitók, kik a törvényes kellékeknek megfelelő mérőkészülékeket használnak ugyan, de az árut — mely (a fennálló szabályok értelmében) közforgalomban rendszerint mérték és ár szerint meghatározva adandó el, mértéken alól (csekélyebb sulyban, illetve mennyiségben) azaz hiányosan mérik ki, a vevőnek mértékben való megkárositását czélozzák; a mennyiben cselekményük az 1878. V. t.-cz. 397. § értelmében csalást, vagy az 1879. XL. t.-cz. 138. §-ban körülirt kihágást nem képez, *száz forintig terjedő* pénzbüntetéssel, visszaesés esetében pedig *15 napig terjedhető elzárással* és száz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendők. Ezen rendelet a legkiterjedettebb módon közhirré teendő és az adott esetekből, ha az tünik ki, hogy a vevő ravasz fondorlattal megtévesztve károsittatott meg s e miatt panaszt emelt és igy az 1678. V. t.-cz. 379. és 390. §-ai értelmében a csalás tényálladékának fennforgása látszik: a kir. bírósághoz haladék nélkül átadandók, egyébként a közig. hatóságok által kellő szigorral megtorlandók.

A főváros tanácsa e belügyminiszteri rendeletet a következő tanácsi határozattal vette tudomásul: Ezen belügyminiszteri körrendelet tudomásul vétetik oly kijelentéssel, hogy a mértékekkel üzött csalás büntethetése s illetőleg a közönségnek az e tekintetben történő megröviditése elleni védelme érdekében 1887. évi október hó 15563. szám alatt hozott tanácsi határozatban előirt eljárás továbbra is érvényben marad és a vásárfelügyelők és ker. elüljáróságok által követendő, a VIII. ügyosztálylyal, vásárigazgatósággal, az összes ker. elüljáróságokkal s átirat kiséretében a fővárosi rendőrség főkapitányságával, tudomás, illetve megfelelő intézkedés végett közöltetni rendeltetik, szigoruan meghagyatván a vásár-

igazgatóságának, hogy közegei ezen körrendelet alapján, *a sértett fél panasza nélkül is, hivatalból jelentsék fel* a kötelességüket képező folytonos ellenőrzés alkalmával általuk tapasztalandó *visszaéléseket*, az illetékes rendőrkapitánynak.

Idegenek zaklatása.

A belügyminiszter meglepetésben részesitette azokat, kik a magyarországi idegenforgalom emelésén törik a fejüket. Beterjesztett a képviselőház elé egy uj javaslatot, mely a „külföldieknek a magyar korona országai területén való lakhatásáról“ szól és a zaklatások tömegét zuditja a külföldiekre. E javaslatról a „P. H.“ a következő ügyes croquist közli:

Tegyük föl, hogy ez a javaslat törvény lesz és tegyük föl, hogy az idegenforgalom emelése czéljából megindult mozgalomnak eredménye lesz. Most pedig tegyük föl még azt is, hogy lord Dawon, az unatkozó angol, aki feleségével és három felnőtt leányaival évek óta utazik a föld különböző részeiben, az idegenforgalmi iroda képes kiadványai révén Magyarország megtekintése czéljából ideérkezik. Lord Dawon persze nem ugy futja meg utját, mint a rövid szabadsággal rendelkező turisták. Ő már négy év óta járja a világot és talán tiz év is eltelik mig angolországi kastélyába visszatér. Abban a városban vagy azon a vidéken, amely megtetszik neki, hónapokat is eltölt és hol a hotelekben lakik, hol meg urilakot bérel, már amint a kedve tartja. Tehát — hála a reklámoknak — a lord Magyarországba érkezik és Budapesten tartja a stáczióját. A magyar főváros kétségtelenül elragadó hatással lesz ránézve s az innen tovább induló expresszvonatok őt és családját nem viszik magukkal egyhamar. Mikor a szállóban szobákat bérel és azokban elhelyezkedik, a szállodás persze bejelenti, mert minden külföldi megérkezését 24 óra alatt köteles a hatóság tudomására hozni. Erről a lord nem fog semmit sem tudni, ami igen természetes. Sejtelme sem lesz arról, hogy nyilvántartják és hogy ellenőrzik is. Ő boldogan, nyugodtan, gyönyörködve éldegél ebben a szép városban s eszeágában sem lesz hosszabb időn belül odább állni. Igen ám, de a politikai hatóság figyelemmel kiséri és néhány hét mulva azt „vélelmezi“, hogy a főváros területén kiván lakni. Hogy miért vélelmezi ezt, azt bajos lenne megmondani, mert észjárása sokszor megérthetetlen.

Denikve lord Dawon egy szép napon a rendőrségtől idézést kap, melyben meg lesz irva, hogy ekkor és ekkor a rendőri hatóság előtt különbeni elővezetés terhe alatt jelentkezzék. Az angol persze nagyot néz, mert ilyen kivánsággal eddig egy államrendőrség sem zaklatta. Hanem azért a kivánt helyen megjelenik s a folyosón igen gyanus társaságban várakozik, némi halaványfogalmat nyerve arról, hogy nálunk a várakozás ideje meddig tarthat. Végre a rendőrtiszt elé kerül, aki a törvény értelmében azt kérdezi tőle, hogy itt szándékozik-e lakni? Mondjuk, hogy a lord azt mondja, hogy igenis, itt akar lakni bizonyos ideig, ameddig a kedve tartja, mert hát jobban találja magát, mint máshol találta bármikor. Nos hát ez esetben a rendőrtisztviselő fölszólitja, hogy igazolja személyazonosságát, igazolja, hogy mely államnak a polgára és igazolja, hogy ugy magát, mint családtagjait tartósan eltartani köteles. És tudtára adja, hogy ha mindezt 15 nap alatt nem igazolja, kiutasitják. Lord Dawon persze pár perczig bámnl, de azután összeszedi magát és igy szól:

„Párizsban egy évig laktam s a rendőrség sem nem zaklatott, sem igazolványokat nem kért tőlem; Olaszországban másfél évig tartózkodtam s az olaszok részéről gyöngéd figyelemben részesültem; Svájczban, Norvégiában hónapokat töltöttem és semmiféle hatóság nem alkalmatlankodott, megadva nekem a vendégjogot. Magyarország az első állam, ahol a törvény nevében, hivatalosan zaklatnak és mert igy van, hát még ma itt hagyom ezt a máskülönben szép várost és soha többé be nem teszem ide a lábam.“

És visszamegy a hoteljébe, ahol bepakol és a honnan az első vonattal elutazik.

A budaiak és a villamosvasut.

Hiven amaz elvünkhöz, hogy a közönség érdekei lapunk hasábjain kifejezésre jussanak, tért nyitunk az alábbi panaszos felszólalásnak is, ama reményben, hogy a mi a felhozottakból méltányos, az meghallgatásra fog találni az illetékes helyeken.

A beküldött panasz igy hangzik:

Tisztelt szerkesztő úr!

Miután már több alkalommal tapasztaltam, hogy szives volt b. lapja hasábjait megnyitni a székesfőváros budai részének érdekében, ön előtt emelek panaszt a budapesti közuti vasut-társulatnak velünk szemben tanusitott rideg eljárása miatt.

Mi ennek az elhagyott Vizivárosnak szegény polgárai a villamossal szemben mindig rövidet huzunk.

Közlekedésünk a lánczhidtól a császárfürdőig olcsó ugyan, de azután nincsen Budapesten sehol olyan drága közlekedés, mint a lánczhidtól a pesti oldalra, a budai hegyekbe, vagy akár csak a szomszédos I. kerületbe is. A pesti oldalon végponttól-végpontig, sőt a Margit, vagy a Ferencz Józsefhid budai fejétől a pesti oldal bármely (belterületi) végpontjáig 20 fillér a viteldij, mig a budai lánczhidfőtől csak a központi városházig van ez a fizetség; a ki tovább akar menni, annak rá kell duplázni! Folytonos panaszunknak, kérésünknek (mert követelni nem merünk) semmi foganatja nem volt, hacsak talán panaszunk sikerének tudhatjuk be azt, hogy vasutunk lesz a temetőbe? Temetőbe nem szivesen

jár az ember, de mi, a nyomoruságos Budának lakói, mégis örülni kezdtünk annak, hogy legalább olcsón mehetünk a temetőbe. Örömünkbe azonban ürömöt vegyitett a villamos, és azon a czimen, hogy a pestiek 50 fillérért villamosoznak a temetőjükbe, minket 28 fillérrel akart megadóztatni, mit nagy kegyesen 24 fillérre szállitott le, de semmiképen nem akar meghajolni a villamos közlekedésben polgárjogot nyert 20 fillér viteldij előtt.

Abban csak igazat ad nekünk budaiaknak az igen t. szerkesztő ur, hogy a vasuti menetdijak nem azon hely szerint állapitandók meg, a hova a vasuton eljutni akarunk, hanem a távolság szerint. Meri-e a villamos azt állitani, hogy a farkasréti temető távolabb fekszik a budai lánczhidfőhöz, mint például az ujpesti régi vám a városligethez, vagy a Ludoviczeumhoz?? Mi jól tudjuk, hogy a pesti oldalon 20 fillérért milyen utat lehet megtenni, és van okunk panaszolkodni, hogy a budai oldalon sokkal rövidebb utat ötven százalékkal drágábban kell megfizetni.

Hogyan meri a villamos azt állitani, hogy a farkasvölgyi vasut, hegyi vasut, de a pesti ujtemetőbe vezető vasut nem az? Hát nem tudják azt a villamosnál, hogy már Kőbánya is a Gellérthegy magasságában van és hogy a pesti ujtemető fölötte van Kőbányának? Higyje el szerkesztő ur, hogy ez a hatóságilag dédelgetett villamos egyetlen egy okot sem tud felhozni, mely álláspontja mellett szól, a mit felhoz, az csak azon tisztelt városatyáknak van szánva, kik a helyi közlekedés olcsóságával nem törődnek.

Eddig, mint a „Fővárosi Közlöny“ 78. számából olvasom, a városi hatóság tartja magát. Ugy is kell, csak aztán végleg tartson is ki álláspontja mellett, ne engedjen a 20 fillértől. Ha alább nem mehet, tul ne lépjen rajta. A vonalszakaszok és átszálló helyek dolgában bizony-bizony megszivlelhetné a Viziárosnak egyhangu óhaját nemcsak a székesfőváros tanácsa, de a városatyák bölcs közgyülése is! Ez az óhaj pedig abból áll, hogy tekintettel a pesti oldalon levő vonalszakaszok hosszuságára, itt Budán is legyen olyan vonalszakasz, a melynek hossza a pesti vonalszakaszok hosszát legalább megközeliti. Igy a lánczhid-ujtemetői vonal két szakaszra osztassék, egyik a budai lánczhidfőtől a délivasutig és a másik innen a temetőig; ez az igazság, ez a méltányosság!

Az átszállás ne legyen egy ponthoz kötve, hanem lehessen átszállani a Széna-tértől a délivasutig bármely állomáson; hiszen abból nem lehet kára a villamosnak, ha egy-két állomással előbb, vagy utóbb száll át az utas, azt pedig mi budaiak sem akarjuk hinni, hogy az átszállás pontjának szigoru megállapitása egyuttal bő köpenyeg akar lenni a járatlan utasokkal szemben a menetjegyek érvénytelen voltának kimondására.

Ohajtják Budán annak kimondását is, hogy a füzetes jegyek a budai utvonalon is érvényesek legyenek arra a vonalra a melyen 20 filléres jegyekkel utazni lehet.

Nem utolsó dolog a budaiak kivánságának teljesitése érdekében az sem, hogy a farkasvölgyi villamos nem kirándulási czélokra épittetett. Itt nagyon kevés ember utazik kedvtelésből, legtöbbet a szomoru kötelesség vezet. A legszegényebb elemek, a legalsóbb néposztály utalva vannak arra, hogy a temetőbe közlekedjenek és épen azért, mert ez a vasut nem élvezeti czélokat szolgál, mert itt a legnagyobb szám muszájból utazik, a legmesszebb menő olcsóságot kell ezen a szomoru vonalon meghonositani.

Mindezeknek alapján arra kéri Budának minden egyes lakója — a föld porába kapaszkodó koldustól a méltóságos urak magas gradusaig — mindazokat, a kiknek a viteldijak, a vonalszakaszok megállapitása körül bármilyen parányi kis szava is van, természetesen még inkább azokat, a kik ezen a téren hatalmas befolyással dicsekedhetnek, hogy segitsék ezt a szegény városrészt törekvéseiben, és ne engedjék meg, hogy a villamos 20 fillnél magasabb viteldijat szedjen, de sőt vigyék keresztül, hogy a budai lánczhidfőtől a farkasréti temető mostani végpontjáig a viteldij csak husz fillér legyen, hogy ez az egész utvonal csak két vonalszakaszra osztassék fel és pedig a lánczhidtól a déli vasutig és innen a külső végállomásig.

Végül még kérnők — adnotam: Kálvin-tér — Döbrentei-tér — adjanak a viziárosnak is egy vonalszakaszt t. i. lánczhidfő — nyugati pályaudvar.

Hirek a városházáról.

A Hunyadi-téri idénypiacz. A VI. kerületi elüljáróság előterjesztést tett a tanácsnak a Hunyadi-téri idénypiacznak aszfalttal való burkolása tárgyában. Tekintettel arra, hogy az idénypiacz nagyon sürű s lelkiismeretes tisztogatást igényel, amit a meglevő burkolat mellett csaknem lehetetlen a közegészségi követelményeknek megfelelően keresztülvinni, az elüljáróság szükségesnek látja az aszfaltburkolatot. Más véleményen van azonban a tanács, a mely fölöslegesnek látja a burkolat kicserélését, mert az tetemes költséget igényel. A mérnöki hivatal jelentése szerint a mostani burkolat is egészen megfelelő, miért is a tanács mellőzte az elüljáróság előterjesztését.

Az úgynevezett „sürgős ügyek.“ A várkert rakodóparti beomlás, amelyről minap értesitette a kerületi elüljáróság a tanácsot, mint rendkivül sürgős ügy kezeltetik a városnál ami azonban nem zárja ki azt, hogy még hetekig vándoroljon egyik hivatalból a másikba, amig végre hozzáfognak a rakpart helyreállitásához. A tanács az elüljárósági jelentést rögtön kiadta a mérnöki hivatalnak, amely nehány nap mulva azt jelentette vissza, hogy a rakpart jelzett részéhez a tanácsnak semmi köze nincsen; a fővárosi közmunkák tanácsának kell azt gondozni, s ha benne baj esik, kireperálni. Most

tehát a „sürgős“ ügy áttétetik a közmunka tanácshoz. Ez alatt a Duna sodra naponkint elszakit egy-egy darabot az omladozó rakpartból s alapos a remény, hogy a szakadás hossza megduplázódik, amire sor kerül a reparáczióra. Hogy ilyen formán a javitási költség is dupla, az természetes.

A nyugdijasok zaklatása. Évek óta életben van már az a pézügyminiszteri rendelet, amely szerint a nyugdijasok penziója, ha azt bármi okból személyesen nem vehetik föl, csakis közjegyzői okirattal meghatalmazott egyénnek adható ki. Ez a rendelet azonban nem volt keresztülvihető s igy lassankint magától lépett hatályon kivül. Az ismeretes nyugdijsikkasztások után, amelyeket nyugták meghamisitása utján egy nyugalmazott pénzügyi tanácsos követett el, a pénzügyminiszter szigoru utasitást adott az állampénztár számfejtő közegeinek, hogy a nyugdijilletmények kifizetése körül ragaszkodjanak a régi rendelethez. A szegény nyugdijasoknak persze bele kellett törődniök a sulyos állapotba. Aki tehette közjegyzői meghatalmazást adott a megbizottjának, akiknek pedig nem volt öt forintjuk erre a czélra, azok betegen is elvánszorogtak fölvenni csekély nyugdijukat. Utóbb azonban mégis megsokalták a nyugdijasok ezt a nehéz helyzetet, amely tarthatatlan rájuk nézve. Sürün megesett például, hogy ágyhoz kötött szegény öreg asszonyok más megbizottat voltak kénytelenek szerezni, vagyis uj közjegyzői okmányt kiállitani. Ilyen áldozatokat hozni pedig a földhöz ragadt szegény özvegyek nem birnak. Ez okból folyamodással járultak a pénzügyigazgatósághoz, hasson oda, hogy a sulyos rendelet elfogadható alakban módositassék.

Ravaszkodó jégtermelők. Ismeretes az ok, amiért a főváros eltiltotta a Rákos mentén levő jégtermelő telepek tulajdonosait a duzzasztó készülékek alkalmazásától. Nem akarta tovább türni a főváros, hogy a Rákospatak környéke egészen elvizenyősödjék a mesterségesen előidézett vizáradások által. A duzzasztási tilalom mögött tulajdonképpen az rejlik: s hadd pusztuljanak a jégtermelő telepek, a melyeknek fönállása közegészségi szempontból veszélyes. Nagy részük be is zárta már a boltot. Akadt azonban nehány makacskodó is, akik ravasz furfang segitségével iparkodtak kijátszani a tilalmat. Arra kértek volt tudvalevőleg engedelmet a tanácstól, hogy a jégtermeléshez szükséges vizet kerekes gép segitségével emelhessék ki a Rákosból. Ez azonban csakis vizjogi engedély mellett történhetik, amelyet a ravaszkodó jégtermelők ki is kértek a polgármestertől, mint elsőfoku vizjogi hatóságtól. A furfang azonban nem sült el. A polgármester abból a nézetből indulván ki, hogy a kerekes gép utján nyert viz éppen ugy elposványositja a vidéket, akár csak a vizduzzasztás, az engedély kiadását oly szigoru föltételekhez kötötte, amelyek betartása csaknem lehetetlenné leszi a jégtermelő üzem folytatását.

Egy jéggyár csőd előtt. Négy esztendővel ezelőtt létesült a mészárosok és hentesek jéggyára, hogy megtörje a jéggyárosok karteljét. A gyár alapitásakor javában folyt a magyar iparpártolás hangoztatása s ennek hatása alatt az alapitó két ipartestület a 350—400.000 koronára preliminált gyár épitését egyik budapesti hajó- és gépgyárra bizta. A jéggyár meg is épült, de az iparosok baján nem segitett. Az első két évben egyáltalán nem működött, folytonosan javitgatták s mindent termelt, csak jeget nem. Az alapitó szövetkezet a folytonos üzemzavarok következtében egyre rosszabb helyzetbe jutott most pedig csőd alatt áll. Az idei jégtermelési szezont ugyanis a hitelező gépgyár magának foglalta le s a bevételtől megfosztott szövetkezet végkép tönkre jutott. A csődbejutás a főváros két legerősebb ipartestületét: a mészáros- és hentesipartestületet s azonfelül körülbelül kétszáz iparost olyan válságba sodorhat, amely a főváros piaczán sem marad nyom nélkül. Az érdekelt felek most egyezség létesitésén fáradoznak, hogy megmenekülhessenek a csődtől, amelynek bekövetkezése — önhibáján kivül — egész sereg embert tenne tönkre.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 751.177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmult héten élve született 453 gyermek, meghalt 243 egyén, a születések tehát 210-el mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 327 törvényes, 126 törvénytelen; nemre nézve 234 fiu, 219 leány. Halvaszületett 11 gyermek, köztük 4 törvényes, 7 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra 30·7.

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 16·5 az egy éven felüli lakosságnál: 13·1, az öt éven felüli lakosságnál: 12·7.

A halottak közt volt 130 fi-, 113 nőnemü.

Az év eddigi 43 hetében élve született összesen 19371 gyermek, meghalt összesen 12083 egyén, a születések többlete tehát 7288; a mult év megfelelő időszakában született 19144, meghalt 11716, a születések többlete volt tehát 7428.

Az élveszülöttek közt volt 297 róm. kath., 5 görög kath., 2 görög keleti, 23 ágost. evang., 40 helvét, — unitárius, 84 izraelita, 2 egyéb. Összesen 453. Halvaszületett összesen 11.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1346 beteget, szaporodás 379, csökkenés 371, maradt a mult hét végén 1354. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 163 beteget, szaporodás 42, csökkenés 32, maradt a mult hét végén 173. A Szt. István kórházban ápoltak a mult hét végén 566 beteget, szaporodás 272, csökkenés 235, maradt e hét végén 603. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 832 beteget, szaporodás 142, csökkenés 154, maradt e hét végén 820. Összesen ápoltak a mult hét végén 2907 beteget, szaporodás 835, csökkenés 792, maradt e hét végén 2950.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

V. évfolyam. Budapest, 1902. november 17. 35. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN HÉTFŐN.

TARTALOM:

1. A főváros költségvetése.
2. Véri Károly esete.
3. Orvosi vizsgálat az iskolákban.
4. Vállalkozók összejátszása.
5. Uj szinházak.
6. A bérkocsik szabályrendelete.
7. Közgyülési napirend.
8. Hirek a városházáról.
9. Közgazdaság.
10. Statisztika.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 korona. ✧ Fél évre . . . . . 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

A budapesti takarékpénztár
és
országos zálogkölcsön-részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **4%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái:

VI. ker., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 4. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, specziálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket
minden alakban
körkemenczéket,
kazánbefalazásokat,
gépalapozásokat
és
szabadalmazott
Füstemésztő tüzeléseket
gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.
Jutányosan jótállás mellett.
Tervek és költségvetések
kivánatra.
Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

Hirdetéseket
felvesz a
Magyar Székesfőváros
kiadóhivatala
Budapest,
Reáltanoda-utcza 5.

V. évfolyam. Budapest, 1902. november 17. 35. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.

A főváros költségvetése.

Akit boldogit az a tudat, hogy a főváros jövő évi költségvetése nem mutat nagy deficzitet, üsse össze vidáman a tenyereit. A pénzügyi osztálynak sikerült a közel félszáz milliós előirányzatot ugy összeállitani, hogy a hiány nem több 129·118 koronánál. A tanács még ügyesebb, vagy mondjuk, még takarékosabb volt: redukálta a deficzitet 64.645 koronára.

Hát ez a summa valóban bagatel s ha a költségvetés háta mögött nem lappangana egy csomó kölcsönvett előleg, egy csomó elhalasztott munka és a rendes szükségletek okvetetlen növekedése, amelyekre a mostani bevételek mellett képtelenség fedezetet találni, akkor mindannyian megkönnyebbülve kiálthatnók: Vivát Soroksár! Rendben van a szénánk! Hiszen Páris városának a jövő évi budgetjét kerek 8 millió deficzittel irányozta elő a tanács, s a községi képviselőtestület kénytelen volt a javaslatot visszautasitani. A főváros 60 ezer koronás hiánya szóra sem érdemes csekélység a 8 millióhoz képest. Ámde az a sok „ha“ komoly memento gyanánt sorakozik a mi költségelőirányzatunk mellé és nem engedi elaludni aggodalmainkat.

A pénzügyi osztálynak és a tanácsnak nem tehetünk szemrehányást, hogy a közel jövő pénzügyi képet nem tárták föl már e költségelőirányzatnál. Elég goudot adott nekik ezt ugy összeállitani, hogy a bevételek és kiadások közt ne mutatkozzék nagyobb különbség a fentebb emlitett összegnél. Arra való a képviselőtestület, hogy annak idején utasitsa a tanácsot egy részletes és a távolabbi jövőt is figyelembe vevő pénzügyi programm kidolgozására.

Ahogy mi látjuk a helyzetet, s amennyire eligazodni tudunk a főváros háztartásának, rendes és rendkivüli kiadásainak a tömkelegében, kétségtelennek tünik fel előttünk, hogy a jelenlegi bevételek mellett a főváros képtelen lesz föntartani háztartási egyensulyát. A tojástáncz a deficzit körül legfőlebb két-három évig tarthat, s aztán elő kell állani a keserü pilulával a beteg főváros megmentése végett.

Ez a keserü pilula, amelytől a polgárság egyrésze már előre fintorgatja az arczát, az *adópótlék fölemelése*. De valamint hosszu betegségnek halál a vége, azonképen a városok háztartási vajudásai nem végződhetnek egyébbel, mint az adók fölemelésével. Persze, jobb volna valamely más segitség, mert az adó a zsebünket érinti. Miután azonban az égi csodák kora elmult, s a parasztlányok előtt olykor-olykor megjelenő Szüz Máriák csak templomépitések felől szoktak nyilatkozni, a finánczialis ügyekről ellenben mélyen hallgatnak, végre is bele kell törődnünk, az egyenes adópótlék fölemelésébe.

Ha kissé higgadtan vizsgáljuk a fővárosi viszonyokat, nem is olyan szörnyűséges nagy a budapesti polgár pótadója. Vannak vidéki városok, melyek csaknem mégegyszer annyi terhet rónak a lakósokra, anélkül, hogy a Budapest által nyujtott előnyök tizedrészével kárpótolnák azokat. Adó tekintetében a hür nincs végletekig megfeszitve a fővárosban. Igaz, hogy a gazdasági viszonyok jelenleg mostohák, s főként az iparos meg a munkásosztály keservesen izzadja ki a mostani adót is, a fölemelés miatt pedig a

fogát fogja csikorgatni. De a szükség nagy ur, s előtte meg kell hajolni.

Eszünkbe jut, amit egy török képviselő mondott az 1877-iki első és utolsó török országgyülésen, amikor uj adók megszavazására tett a kormány előterjesztést. A derék igazhitü férfiú igy szónokolt: „Jól van, mi megadjuk, a mit ti miniszterek kértek, de kikötjük, hogy becsületesen bánjatok pénzünkkel, s ne fecséreljétek el haszontalanságokra". Hát a fővárosi polgárok is mondhatják: belenyugszunk az adópótlék fölemelésébe, azonban lelke legyen a hatóságnak rajta, hogy takarékosan vigye a főváros hártartását.

A legkevesebb, mit egy olyan várostól, aminő ma már Budapest, megkivánni lehet, az, hogy a bevételeiből, ne pedig folyton ujabb és ujabb kölcsönökből fedezze a kövezési, iskolaépitési és kisajátitási kiadásokat. A háztartás javalásához az adópótlékon kivül szükséges még a fővárosi törvény reviziója, az egyenes adók reformja s a jövedelmek fokozása. De különösen kivánatos, hogy a főváros tisztázza helyzetét az állammal szemben, s vagy megfelelő hozzájárulást szerezzen az állam helyett végzett különféle természetü adminisztráczió költségeihez, vagy birja rá az államot, hogy bizonyos jövedelmekről mondjon le a javára. Igy például a fogyasztási adók átutalása lényegesen emelné a főváros jövedelmét.

Vannak optimisták, kik azt reménylik, hogy e reformok eszközlése fölöslegessé fogja tenni az adóemelést. Mi ismételten hangoztatjuk: Hozzá kell törődni ennek a bekövetkezéséhez. Ha azonban a reformok kétségtelenné teszik, hogy a főváros háztartásában az egyensuly helyreáll, s minden szükséges kiadás megtalálja a maga fedezetét, vagyis nincs szükség adóemelésre: mi fogunk ennek legjobban örülni.

Visszatérve a jövő évi költségelőirányzatra, nem mulaszthatjuk el annak megemlitését, hogy irreális tételeket is találunk a kimutatások között. Igy például a háztartási aktivák között szerepel az a hatszázezer korona is, amelyet Kecskeméthy Győző, de genere akasztófa, tavaly elemelt. Szeretnők tudni, a pénzügyi osztály micsoda motiválással állitotta be ezt az összeget a fedezet közé?

Megelégedéssel látjuk, hogy a jövő évre százezer koronával kevesebbre irányozták elő a személyzeti kiadásokat. A bankettezésekből és fiakkerezésekből azonban még lehetne törölni. Tetszésünkkel találkozik az irodai szükségleteknél redukált ötvenezer korona is, valamint nincs kifogásunk az ellen, hogy a nagy nyomorra való tekintettel a szegényalapnak hatvanezer koronával többet fognak juttatni, mint az idén.

A közgyülés elé terjesztendő előirányzat szerint a jövő évi mérleg a következő:

Rendes kiadás 36.624.513 az ügyosztály a háztartás jövő évi mérlegét igy állapitotta meg: Rendes kiadás 36.688.986 (az idén 35.364,754), rendkivüli kiadás 1.262,312 (az idén 1.059,054), vagyonváltozás 100.000 (az idén 204.910), kölcsönpénzből 7.257,753 (az idén 5.407,176). Összes kiadás 45.245,578 (az idén 42.035,894). Rendes bevétel 36.505,510 (az idén 35.325,107), rendkivüli bevétel 1.316,670 (az idén 1.015,892), ingatlanok értékesitése 100.000 (az idén 204.910), kölcsönpénz 7.257,753 (az idén 5.407.176). Összes bevétel 45.179,933 (az idén 41.953,085). A hiány 64.643 (az idén 82.809) korona.

Véri Károly esete.

A napisajtó egyrésze vad kirohanást intéz a belügyminiszter és a fővárosi adófelügyelő ellen amiatt, hogy *Véri* Károly polgártársnak az adófelszólamlási bizottságba történt megválasztása megsemmisittetett. Erőszakról, törvénytelenségről, üldözésről beszélnek, s kongatják a vészharangot, hogy csorba esett a főváros autonom jogain.

A műfelháborodóknak azonban nincs igazuk. Különösen nincs az adófelügyelővel szemben. Anélkül, hogy a legcsekélyebb animozitással viseltetnénk Véri Károlylyal szemben, vagy elfogultak volnánk *Gaszner* Pál adófelügyelő irányában, sina ira et studio kijelenthetjük, hogy ez utóbbi teljesen és a törvényeknek megfelelően járt el, midőn lépéseket tett az iránt, hogy Véri Károly ur a felszólamlási bizottságból töröltessék. Gaszner Pál, amióta az adófelügyelőség élén áll, mindenkivel szemben bebizonyitotta, hogy a törvény keretein belül hasznára és szolgálatára akar lenni a polgároknak. Humánus és előzékeny ember, ki a teljesithető kérelmek elől soha el nem zárkozik. Hogy valakit személyes, vagy politikai okokból üldözzön: az épp oly abszurd ráfogás, mint a mily nevetséges rákenni Széll Kálmánra, hogy Véri Károlylyal szemben, annak ellen-

zéki szereplése miatt ejtette el a jog, törvény és igazság elvét.

Miután az affairevé felfujt ügyet a sajtó egyrésze tendenciózusan és elferditve vitte a közönség elé, szükségesnek látjuk a tényállást a valósághoz hiven ismertetni.

Véri Károly az 1880-as években bérlője lett a váczi-utczai különlegességi nagy árudának. Ebbeli minőségében az általa fizetett adó révén bekerült a városi virilisták közzé a törvényhatósági testületbe. A bérlettől később elesett, de nem politikai magatartása miatt, hanem azon természetes oknál fogva, hogy másvalaki előnyösebb ajánlatot tett a bérlet iránt.

Véri ugyanis 2 százalékot kapott a kincstártól a forgalom után, mely 2.600.000 koronára rugott vagyis 52.000 korona jutott neki. Miután a kincstár sokallotta a két százalékot, felmondotta a szerződést és ajánlási tárgyalást tüzött ki, mely alkalommal a jelenlegi bérlő 1 százalék mellett vette át a különlegességi nagy árudát. Igy a kincstárnak évenként 26.000 koronával több a bevétele.

Ez a története a vele szemben elkövett „méltánytalanságnak". Lássuk most az adózási ügyét.

Véri Károly polgártársunk, mint a felszólamlási bizottságnak éveken át müködő tagja, jártas lévén az adóügyekben a nagy trafik bérletének megszünése után, amikor kereseti adó alá vonható jövedelme nem volt, bejelentette az adófelügyelőségnek, hogy 80.000 frtot meghaladó tőkéi vannak kiadva kamatozásra, de nem telekkönyvi bekebelezés mellett. Konstatáljuk, hogy a polgári becsületességnek *ily klasszikus példáját Magyarországon még soha senki nem nyujtotta.* Mert nálunk az olyan tőkét, amelynek a meglételét és kamatozását ellenőrizni nem lehet, senki sem siett magától bevallani. Véri Károly ritka polgári erényét nem homályosithatja el az a körülmény, hogy a bejelentést novemberben megtette ugyan, de már áprilisban visszavonta, vagyis a magánosoknál levő tőkéje után mindössze egy negyed esztendei adót fizetett. Ezen idő alatt azonban a bejelentés alapján *bekerült a virilisták közzé.*

A következő évben természetesen kimaradt a virilisták közül. Ekkor egy uj beadványt intézett az adófelügyelőséghez, bejelentvén, hogy 6000 koronája van kamatozásra kiadva. E bejelentés alapján 18 frt. tőkekamat adó alá vonatott. Mindenki tudja, hogy a főváros polgárai az év végén megkapják az adóöszeirási iveket kitöltés végett. Véri Károly is megkapta a magáét és arra azt jegyezte, hogy takarékpénztárban levő tőkéje és papirjainak kamataiból él. Miután a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok a náluk elhelyezett tőkék után önmaguk fizetik az adót, magától értetődik, hogy Véri Károly az *adóösszeirási iv alapján nem volt megadóztatható.*

Az 1902-ik évben azonban tőkekamat után sem lehetett adó alá vonni, mert a megelőző évekhez hasonló bejelentést az illetékes hatóságnál nem tett. Vagy azért, mert már nem volt magánosoknál kamatozó tőkéje, vagy mert elfeledte a bejelentést. Ha telekkönyvezett kamatozó tőkéje lett volna, akkor hivatalból kiszabták volna reá az adót, miután a telekkönyvi hatóság végzésileg értesiti az adófelügyelőséget. Igy tudjuk mi, s bizonyára igy tudja Véri ur is.

Részéről csupán az 1901. év végén kiállitott adóösszeirási iv került az adófelügyelőség elé.

S miután csak arról volt szó, hogy tőkéi a takarékpénztárban vannak, (a magányosoknál levő tőkékről ezen ivben nem is lehet bevallást tenni, mert nincs erre vonatkozó rubrika) igen természetes, hogy az adófelügyelőség meg sem adóztathatta. Vérit legfölebb a II. osztályú adó alá lehetett volna vonni azon az alapon, hogy az első évben magányosoknál levő kamatozó tőkét jelentett be. Ez az iv azonban a városhoz tartozik. Odaküldendő kiszabás végett. Ez szabályszerüen meg is történt. Ámde Véri elfeledte, hogy neki a közzétett hirdetmény szerint 1902 január 15-éig külön beadványban kell bevallania a magánosoknál levő kamatozó tőkéjét, ha ilyen tőkéje tényleg van. Lehet, hogy nem feledte el, de nem volt mit bevallania, s ezért nem jelentkezett. Miután részéről bejelentés nem történt, a városi adóhivatal nem vonta a II-ik osztályu adó alá, hanem az adóösszeirási ivet állitólag visszajuttatta az adófelügyelőséghez. Itt aztán mint eljárásra alkalmatlan papirdarabot félretették.

Világos ezek szerint, hogy Véri semmiféle adót nem fizetett, nem is fizethetett és igy az adózók közé fel nem volt vehető.

Pártfogói segítségével azonban sikerült kivinnie, hogy beválasszák a felszólamlási bizottságba. Az adófelügyelő nem találván sehol nyomát annak, hogy Véri ebben az évben a fővárosi adófizetők közt szerepel, kötelességszerüen tudatta a polgármesterrel, hogy Vérit nem fogadhatja el tagnak a felszólamlási bizottsagba. Ennek daczára a közgyülés beválasztotta, s ekkor az adófelügyelő megfelebbezte a közgyülés határozatát.

Innét keletkezett a háborúság, melynek az lett egyik epizódja, hogy az adófelügyelő ellen följelentést tettek Véri adóösszeirási ivének elsikkasztása miatt a pénzügyminiszternél. A miniszter megejtvén a vizsgálatot, kiteritette, hogy a följelentés teljesen alaptalan, s egyuttal uttette az iratokat a belügyminiszteriumhoz, mely a közgyülésnek Véri megválasztasára vonatkozó határozatát megsemmisitette.

Ez a száraz tényállás.

Kérdjük mindezek után: hol van itt a legkisebb nyoma is az üldözésnek vagy a törvénytelenségnek? Avagy talán egyes urak ugy értelmezik a jogot, törvényt és igazságot, hogy azoknál, kik maguknak privát érdemeket szereztek, a törvény lehunyja a szemeit? Mi nem vonjuk kétségbe, hogy Véri Károly derék és tisztességes polgár; sőt elhisszük, hogy a felszólamlási bizottságban kitünően megállotta

a helyét; egy szóval sem tiltakozunk e minőségében szerzett érdemei ellen, de a mennykőbe is! nem az ő kifogástalan jelleméről és érdemes működéséről van szó.

A kérdés az: fizetett-e az idén adót és bent van-e az adófizetők lajstromában. Nincs benne? Nem fizetett? Akkor nem is volt joga, hogy megválasszák a felszólamlási bizottságba még ha Deák Ferencz bölcsessége, Kossuth Lajos hazafisága, Napoleon lángesze és Washington polgári erényei összpontosulnak benne.

A szerdai közgyülésen napirendre kerül a belügyminiszter határozata. Ha komoly polgárokból áll a képviselőtestület, nem veszteget több szót Véri ügyére.

Orvosi vizsgálat az iskolákban.

Országszerte megindult a mozgalom a tüdővész korlátozására. A statisztikai kimutatásokból a társadalom megdöbbenve vette tudomásul, hogy ez a ragályos betegség évenként több áldozatot követel, mint a legvéresebb háboruk. A megdöbbenés nyomán feltámadt a szánalom és a józan egoizmus: segiteni azokon, kiket a kór már megtámadott, s ezáltal csökkenteni a ragályozás tovaterjedését.

Csodálatos azonban, hogy se a belügyminiszterium közegészségügyi osztályának, se az orvosi kapaczitásokból álló közegészségi tanácsnak, se az iskoláknál működő közegészségügyi tanároknak eleddig nem jutott eszükbe az óvrendszabályokat ott alkalmazni, hol legnagyobb szükség van az óvatosságra.

Ez a hely az iskola. És pedig a kisdedovótól föl az egyetemekig.

Miután az orvosi tudomány megállapitotta, hogy a tuberkulózist nemcsak átöröklés, de közvetlen inficziálás utján is meg lehet kapni, szinte érthetetlen, hogy Magyarország orvosai egyértelmüleg fel nem szóltak, követelvén, hogy minden gyermek és felnőtt tanuló, a ki nyilvános intézetbe akar járni, előzetesen megvizsgáltassék. Tudjuk, hogy a legtöbb iskola tul van zsufolva. Közepes nagyságu termekben 40—50, néha több gyermek is szorong. Kivált tél idején, a mikor a szellőztetés kevésbé kielégitő, e termek levegője nehéz és fülledt. Azzá teszi az óraszámra bent ülők kilélegzése. Most már képzeljük el, hogy a gyermekek közt van egy vagy két tüdővészes, aki a köpetével és a lehelletével baczillusokat terjeszt a teremben. Vajjon nem indokolt-e a föltevés, hogy annak a beteg gyermeknek vagy ifjunak a közvetlen szomszédai az alatt a tiz hónap alatt, mig egy levegőt szivnak, inficziálva lesznek? Ha csak a legcsekélyebb inklináczió meg van valamelyikben, nem kerülheti el a ragályozást.

Emlékezzünk vissza saját tanulóéveinkre, s bizonyára eszünkbe fog jutni, hogy a gimnáziumban vagy az egyetemen volt közöttünk nem egy sápadt, köhögős ifju, aki lassanként elfonnyadt és elment oda, hol nem kell se tandijmentesség, se matura. Részvéttel voltunk a szegény heptikások iránt, de akkor nem jutott eszünkbe, hogy félrehuzódjunk tőlük. A mi időnkben, husz és harmincz év előtt, a baczillus-theoria még nem volt általánosan ösmeretes, sőt a tüdővész inficziáló voltáról még az orvosok sem voltak meggyőződve. Ma persze nem tudjuk megmondani, hogy azok a heptikások nem fertőztettek-e meg nehányat egészséges társaink közül. De mindennapos, hogy gyermekek, kiknek apja, anyja és egész családja viruló egészségnek örvend, egyszerre csak betegeskedni kezdenek, s az orvos megállapitja a lesujtó diagnózis, hogy a tüdővész fészkelte belé magát. Hol szerezték a bajt? A családi otthonban nem. Az utczán sem. Hát hol? Sehol másutt, mint az iskolában, ahová szegénysorsu családok gyermekei járnak, kiknek nem telik a gyógykezelésre, ha a betegség szimptomái mutatkoznak vagy olyan szülék csemetéi, kik könnyelmüek és nem törődnek gyermekeikkel.

Nem hisszük, hogy legyen gyöngéd szivü apa vagy anya, ki e felvilágositás után meg ne rettenne a gondolattól, hogy gyermekét olyan helyre kénytelen járatni nap-nap után, ahol halálos betegség csiráit szerezheti meg.

De miért legyünk kénytelenek e lehetőségnek kitenni gyermekeinket, amikor van mód a veszedelem elháritására? A törvény jelenleg megköveteli, hogy minden tanuló be legyen oltva a himlő ellen. Ha ezt a törvényt meg tudták hozni, épp ugy kimondhatják kötelezőleg, hogy *minden nyilvános intézetbe jelentkező gyermek és ifju a tanév elején és közepén orvosilag megvizsgálandó.* Ki végezze a vizsgálatot, az mellékes; rábizhatják a hatósági orvosokra vagy delegálhatnak magán-doktorokat erre a czélra. A fő az, hogy szigoru és lelkiismeretes legyen a vizsgálat. Aki beteg vagy gyanus, eltiltandó a nyilvános iskolák látogatásától. Meglehet, nehány szegénysorsu ifjut és családot keservesen fog érni a visszautasitás és talán meg is gátol a tovább tanulásban, de az államnak kötelessége az egészségeseket megóvni áttól, hogy ragályozó betegségben szenvedők vegyüljenek közéjük. Ez a vizsgálat lehetővé fogja tenni, hogy a betegek számontartassanak és az állam meg a főváros és a társadalom segitségével idejekorán gyógykezelés alá kerüljenek. Miért pusztul el annyi serdülő korban levő fiu és leány manapság? Azért, mert nincs *kötelező orvosi vizsgálat.* Mert a szegénysorsu szülék csak akkor fordulnak az orvoshoz, mikor a baj már elharapózott és hiábavaló minden gyógykezelés.

Triviális a hasonlat, de sajnos, megfelel a valóságnak, bogy a főváros nagyobb gonddal van az ebek, mint a gyermekek iránt. Kutyám számára az előljáróság addig nem szolgáltatja ki az adóbárczát és a jegyet, mig a kerületi állatorvos bizonyitványt

nem adott annak egészséges volta felől. A tüdővészes vagy egyéb ragályos betegségben szenvedő gyermeket ellenben minden ellenőrzés nélkül beültethetem az iskola padjaiba, csak a beiratási dij és a himlőoltási bizonyitvány legyen kéznél.

A főváros hivatva van, hogy ebben a rendkivüli fontosságu kérdésben kezdeményező és példát nyujtó legyen az egész ország előtt.

Reméljük, hogy szavunk visszhangra talál és a konkrét inditványt vagy az iskolaszékben vagy a képviselőtestületben mihamarább előterjesztik.

Vállalkozók összejátszása.

Két nézet áll szemben a fővárosi árlejtéseket illetőleg. A közönség nagyobb része komédiának mondja az árlejtéseket és a főváros kizsákmányolóinak a szállitókat. A kisebb rész, élén a tanácscsal, azt vallja, hogy minden szabályszerüen megy végbe és a szállitók nem vétenek az üzleti tisztesség ellen. Az igazság valószinüleg a középen van, vagyis: itt-ott történnek hibák és akadnak egyes, nem egészen kifogástalan karakterü szállitók.

A legutóbbi időben mutatkoztak olyan jelenségek, mintha összejátszás fordulna elő az árlejtéseknél. A tanács indittatva érezte magát egy több oldalra terjedő javaslat kidolgozására s elvül kimondotta, hogy az összejátszás ellen a leghathatósabb fegyver az, ha minden vállalatot nyilvános árlejtés utján adnak ki. Ennek az elvnek az alkalmazása azonban még mindig nem történik a kellő körültekintéssel. Igy nemrég a főváros részéről föntartott szegényházak számára szükséges nagymennyiségü kenyér, zsemlye, kifli, valamint hentesáruk. füszer, liszt, bor, cognac, szappan, szalma, kötőszerek és kórházi orvosi szerek szállitására árlejtést hirdettek. A pályázat november 4-én jelent meg a *Fővárosi Közlöny*-ben a döntés határnapjául november 10-ét tüzték ki. Igaz, hogy a Budapesti Közlöny-ben már egy hónappal ezelőtt megjelent, de az a vállalkozó, aki a fővárossal üzletet akar kötni, nem a kormány, hanem a főváros hivatalos lapjában keresi azt, vajjon van-e erre alkalom. Eszerint nem lehet nyilvános árlejtésnek tekinteni, ha a pályázat a határidő előtt öt nappal jelenik meg. Ennek az eljárásnak lehet tulajdonitani, hogy akkor, amikor a vállalkozók kapva kapnak az alkalmon, hogy munkához jussanak, most a hentesárukra, füszerekre 2, kenyérre 5 és lisztre mindössze egy ajánlat érkezett.

De van itt egy másik szembeötlő jelenség is. A szegényházi szükségletek közt a leglényegesebb a kenyér, mert ebből évenkint 50.000 korona ára kell. A tanács ezt a tételt alternative állitja föl és azt mondja lehet egy évre, de lehet három évre is ajánlatot tenni. Hát bizony ez sem helyes eljárás, mert igy aztáu nem az a döntő, hogy melyik a legolcsóbb ajánlat. Ha például az egyik egy évre a legolcsóbb, mégis ugy dönthetnek, hogy a drágábbnak adják, mert az három évre tett ajánlatot, s könnyen lehet, hogy a jövő évben megkétszereződik a kenyér ára. De lehet megforditva is okoskodni. Tegyük föl, hogy az a logolcsóbb ajánlat, amelyik három évre szól, ennek daczára elfogadhatják a drágábbat, amely csak egy évre szól, mert könnyen lehet, hogy a jövő évben már olcsóbb lesz a kenyér. Ilyen viszonyok mellett nem lehet csodálkoznunk afölött, hogy a versenyképes kereskedő és iparos-osztály, nem szivesen áll szóba a fővárossal.

Uj szinházak.

Mialatt Budán egy társaskör mozgalmat inditott, hogy állandó szinház létesüljön a főváros balparti részén, s e tervhez meg akarja nyerni az állam, a főváros és a társadalom támogatását, azalatt egy merész vállalkozó a pesti oldalon a saját rizikójára akar szinházat nyitni.

Mind a két terv külön elbirálásra tarthat számot. Általánosságban azonban az a véleményünk, hogy Budapest jelenleg eléggé el van látva szinházakkal. Az Opera-, a Nemzeti-, a Vár-, a Nép-, a Vig-, a Magyar-, a Városligeti-, a Krisztinavárosi- és az Uránia szinház felöleli a szinmüvészetek minden ágát, sőt a tudományos szinezetü látványosságok bemutatásáról is gondoskodik. Hogy a szinházba készülő publikum ne találjon helyet valamelyik teatrumban: arra még egyszer sem volt eset Ellenkezőleg, állandóan halljuk a panaszt, hogy a magánszinházak jövedelmezősége nem felel meg a jogos várakozásnak.

Kétségtelen ezek szerint, hogy uj szinházra se művészeti szempontból, se a közönség érdekében nincs szükség.

Azonban a budaiak óhaja mégis figyelembe veendő. A jobbparti három kerületnek ezidőszerint meg kell elégednie a Várszinházzal, meg a Krisztinavárosi szinkörrel. Igen ám, de ez a kettő együttvéve sem tesz egy igazi szinházat. Mert a Várszinházban csak télen és hetenként kétszer vendégszerepel a nemzeti szinház meg az opera személyzete. Azonkivül a Vár nem alkalmas hely arra, hogy a közönség szinielőadások végett oda fáradjon. Mostani publikuma is csaknem teljesen az I. kerület lakóiból kerül ki. Egyébként pedig a Várszinház napjai meg vannak számlálva, rövid időn belül le fogják bontani, s helyére épül az uj miniszterelnöki palota. A budaiaknak tehát nem maradt más, mint a Horváth-kerti aréna, hová nyárszakán telepszik be a vándor Thália. A budai részek intenziv fejlődése mellett föltétlenül jogos az a kivánság, hogy az ottani lakosságnak állandó szinház álljon a rendelkezésére és pedig oly helyen, amely minden oldalról könnyen megközelithető. Amidőn ezt konczedáljuk, nyomban ki kell jelentenünk, hogy a terv megvalósitását csakis

a főváros közönségének ujabb megterhelése nélkül helyeselhetnők. Arról, hogy a főváros nagyobb szubvenciót adjon a budai állandó szinháznak, még beszélni sem szabad. A „hazafisági“ és „közművelődési“ argumentumok már lomtárba kerültek. Hál' Istennek, eljutottunk a kultura ama fokára, hogy napjainkban a magyarosodás és a művelődés Thália gyermekeinek közreműködése nélkül is szépen halad előre. A szinház Budapesten nem egyéb szórakozó helynél, s a szinházi direktor nem hazafisági apostol, amilyen Kelemen és társai voltak a 19-ik század elején, hanem egy vállalkozó uri ember, aki lehetőleg gondját viseli a művészeti káposztának, de első sorban mégis csak arra gondol, hogy a saját kecskéje jól lakják. Miután ezt tudja a főváros, igen helyesen nem is ad szubvenciót a tulajdonát képező Népszinháznak, hanem ellenkezőleg bért szed azt kiárendáló igazgatóktól. A budai uj szinházzal szemben tökéletesen eleget fog tenni a méltányosságnak, ha ingyen területet enged át. A czél ugyanis nem az, hogy egy direktor Budán megvagyonosodjék, hanem, hogy ott is tartassanak előadások. Ha a budaiak érzik a szükségét az állandó szinháznak, s meg vannak győződve, hogy ugy a téli, mint a nyári előadásokra akad megfelelő számu közönség, tessék összeállni és részvénytársasági alapon fölépiteni a szinházat. A főváros okvetetlenül gavallér lesz és átadja nekik a Horváth-kertet. Ha azután biztositják a kellő számú bérletet és esetleg a belügyminiszteriumnál kijárnak valamelyes évi szubvenciót, majd akad vállalkozó, aki rendes társulattal megkezdi az előadásokat. Ügyes, szorgalmas és mesterségét értő ember bizonyára reuszálni fog a budai részeken.

Ez a mi álláspontunk a budai uj szinház kérdésében, s reméljük, hasonló nézetet vallanak a komolyan és elfogulatlanul gondolkodó városatyák is.

Egészen más annak a szinháznak az ügye, melyet *Beőthy* László, a Magyar Szinház és a Nemzeti szinház volt igazgatója akar nyitni a régi képviselőház Sándor-utczai épületében. Ez az épület a főváros tulajdona s Beőthy nem kér egyebet, mint azt, hogy engedjék át neki 30 esztendőre. Az átalakitást saját költségén eszközli, s a használatért évenként 20.000 koronát fizet.

Az ajánlat a fővárosra nézve fényes. Bármi más czélra használná fel a régi országházat, ki kellene adni egy csomó pénzt az átalakitásra és még sem kapna ily bérösszeget. Finánciális szempontból tehát nem lehet ellenvetést tenni az ajánlattal szemben. Legfölebb az a kérdés merülhet föl: nem fog-e a Sándor-utczai szinház konkurrenciát okozni a meglevő szinházaknak? Bizonyára okozni fog. De ez nem tartozik a fővárosra. A Népszinházat semmiesetre sem fogja tönkretenni, a többihez pedig nincs köze a fővárosnak. Fog-e reuszálni Beőthy a Muzeum oldala mellett: az ismét nem tartozik másra, mint egyedül reá és azokra, kik a vállalathoz pénzt adnak.

Mi azt hisszük, hogy Budapestnek a meglevő szinházak is elegendők, sőt tultengés mutatkozik. Beőthy, ugy látszik, az ellenkezőről van meggyőződve, különben mint tapasztalt direktor és praktikus ember nem koczkáztatná a rendelkezésére álló tőkét és nem vesztegetné hiába az idejét. Bizonyára olyan programm motoszkál fejében, amelylyel hóditani vél. Akár sikert arat, akár csalódás éri: a fővárosnak mindenesetre előnyös, ha azt a régi épületet kamatoztatni tudja. Legfölebb azt kell kikötnie, hogy ha a szinház tiz éven belül megszünteti működését, a bérlő köteles legyen az átalakitás költségeit viselni.

Ugy halljuk, a fővárosnak már legközelebb alkalma lesz dönteni a terv, illetőleg az ajánlat fölött. Habozás nélkül elfogadhatja.

A bérkocsik szabályrendelete.

Az ezredévi kiállitás alkalmából a hatóság sebbel-lobbal egy bérkocsi-szabályrendeletet hevenyészett össze, mely annyira hézagosnak és fogyatékosnak bizonyult, hogy már a következő évben megindultak a tárgyalások egy uj szabályrendelet megalkotása iránt. A tanács a bizottsági tárgyalások után kikérte a főkapitányság véleményét is, a bérkocsi-ipartársulat pedig jogtanácsosa által szerkesztett több terjedelmes emlékirattal járult hozzá az ügy szakszerü tisztázásához. A főkapitányság vélemény helyett egy, a városi tervezettől teljesen eltérő, önálló szabályrendelet-tervezetet dolgozott ki, melyben a városi hatóság jogait is önmagának akarta vindikálni.

Végre a mult évben a törvényhatóság közgyülése meg is alkotta a várvavárt szabályrendeletet, melynek egyes rendelkezései az iparosokra nézve sérelmesek lévén, az ipartársulat ügyésze a belügyi- és a kereskedelmi miniszteriumoknál ujabb előterjesztésekkel szorgalmazta a bérkocsi-tulajdonosok jogos igényeinek kielégitését. Ily előzmények után a kereskedelmi miniszter most már végleg elintézte az uj szabályrendelet ügyét. A városi tanács és a rendőrség között felmerült hatásköri villongásokat gyökeresen kiküszöbölte és ezzel elejét vette a multban sürün előfordult kanapé-pöröknek.

A bérkocsi-iparosok sérelmeit pedig a kormány orvosolta; igy az egyes bérkocsi-iparosok által megszerezhető bérkocsi-rendszámok maximumát 6-ban állapitotta meg, mert a rendőrség által egy-egy iparosnak eddigelé engedélyezett 3 bérkocsiszámot kevésnek találta az illető család megélhetésére. Szabályozást nyert a kihágási biráskodás, a bérkocsiszámok öröklése és élők közti átruházása, a bérkocsi-vizsgálások kérdése, a bérkocsis-segédek ellenőrzése, a viteldijszabályzat, az iparosok honpolgársága tekintetében pedig Láng kereskedelmi miniszter összhangzásba hozta a szabályrendeletet a vám- és kereskedelmi-szövetség követelményeivel.

Közgyülési napirend.

A szerdai (e hó 19-iki) közgyülés főbb tárgyai a következők:

Előterjesztés a földhaszonbéri árverések eredményéről.

A belügyminiszter leirata a *Véri* Károly adófölszólamló bizottsági tagsága ügyében.

Inditvány a fütőmesterek alkalmazása iránt.

A *Fortuna*-épület tatarozása.

A Ferencz József-kaszárnyához vezető iparvágány használati engedélyének a meghosszabbitása.

Több jótékony intézet és egyesület segélyezése.

A Szt Gellért-kórház telepének a megbővitésére szükséges költség kimutatása.

A székesfővárosi fuvartelep költségei.

A Cséry-féle szemétfuvarozó és földolgozó gyár r. t. fölebbezései birságoló tanácsi határozat és kibocsátott hirdetés ügyében.

A Magyar gazdák vásárcsarnokellátó szövetkezetének s a Vámos és Bruszt czégnek a kérvénye bér-leszállitás iránt.

Az Uránia-szinház kérvénye segélyezés iránt.

A Könyves Károly emlékalap alapitó okiratának a megállapitása.

A budapesti tanitótestület felebbezése a segélyezése ügyében hozott tanácsi határozat ellen.

Hirek a városházáról.

—

A vizműigazgatóság panasza. A fővárosi vizművek igazgatósága panaszt emelt a tanácsnál egyes kerületi elüljáróságok ellen a vizdijügyekben követett hiányos eljárásuk miatt. A vizdij kivetések ellen beadott felszólamlásokra vonatkozó véghatározatokat ugyanis nem közlik az elüljáróságok a vizműigazgatóságokkal, amiből óriási zavarok keletkeznek. A tanács alaposnak találta a panaszt, s egy határozattal utasitotta az elüljáróságokat, hogy összes vizdijügyekre vonatkozó végrehajtó határozatokat, különösen, ha azok elkönyveléstis igényelnek, föltétlenül küldjék meg a vizműigazgatóságnak is. Ez az utasitás betartandó, tekintet nélkül arra, hogy a véghatározatok egyeznek-e, vagy nem egyeznek a javaslattal. Egyben fölhivta a tanács az elüljáróságokat, hogy a vizdijak rendes akadálytalan behajtására nagy gondot forditsanak, miután ez fontos pénzügyi érdekét képezi a fővárosnak.

A Ráczfürdő vizművei. Sok esztendő óta szolgálnak már a budai Ráczfürdő vizművei, amelyek segitségével vizet nyer a fürdő a Dunából. A vizműveket nemrégiben felülvizsgálták, amikor ugy találta a kulturmérnökség, hogy azok árvizvédelmi szempontból hiányosak s átalakitásra szorulnak. A vezető csatorna dunaparti végpontján alacsonyan van elhelyezve a fedőlappal ellátott felső nyilás, amelyen keresztül magas vizállás mellett a Duna vize elöntheti a budai oldal egy részét. A kulturmérnökség azt kivánta, hogy a vizművek dunaparti végpontján toronyféle épület emeltessék s annak a tetején legyen a vasfedő lap. Ez azonban partforgalmi, szépészeti s hajózási tekintetekből mellőztetett. A főpolgármester, mint elsőfoku vizjogi hatóság most arra utasitotta csak a Ráczfürdő vizjogi engedélyeseit, gondoskodjanak arról, hogy a vizművek a vizállás nagymértékü emelkedése esetében a Dunaparton elzárhatók legyenek. Ennek keresztülvitele után nem fenyegethet árvizveszedelem.

Bérházak jövedelme és adója. A budapesti házak jövedelme az 1901-ik esztendőben ismét tetemesen növekedett. A mig ugyanis 1900-ban a fővárosi bérházak 104 millió koronát jövedelmeztek, addig a tavalyi esztendőben a háztulajdonosoknak már 107 millió korona jutott, amely összeg a lakásokat és az üzlethelyiségeket bérlők zsebéből került ki. A 107 millió házbérjövedelemből az állam nagy fájdalmára csak 46 millió volt megadóztatható, mert a többi milliókat azok az uj épületek jövedelmezték, amelyek még adómentesek. Ennek a 46 millió korona házbérjövedelemnek évi adója 15 millió korona volt, amiből az következik, hogy a háztulajdonosok minden 100 korona jövedelem után 33 koronát fizettek állami és községi adó, valamint házbérkrajczár czimen. Az egyes kerületek közt a főváros egyesitésekor az akkor még egyesitett VI. és VII. kerület (Terézváros) jövedelmezett legtöbbet, 13 millió koronát. Utána 10 millió koronával a Lipótváros következett. Ma egyedül a VI. kerületben 24 millió a bérjövedelem, a VII. kerületben 23 millió, a VIII. kerületben 18 millió, az V. kerületben 15 millió. A házakra 1901-ben 7,773.044 korona állami adót, 4,157.120 korona községi adót és 3,644.144 korona házbérkrajczárt vetettek ki.

Adóbevételek és adóvégrehajtások. A főváros egyesitésekor a statisztikai kimutatás szerint Budapesten 137.429 adófizető volt, tavaly pedig 259.934. A megelőző évhez képest azonban az adófizetők száma 10.000-rel fogyott. A befizetett adóösszeg tavaly volt a legnagyobb, 37,752.390 korona, 186 százalékkal több, mint a főváros egyesitésekor, és 0·9 százalékkal több, mint 1900-ban. Ezzel szemben azonban 61.748 adózó ellen 9·7 millió erejéig vezettek végrehajtást. Egy-egy adófélre eső adó az utolsó évtized első felében majdnem évről-évre emelkedett; 1892-ben még 126 korona 50 fillér, 1896-ban pedig már 155 korona 50 fillér volt. 1900. évben 139, 1901-ben 145 korona jutott egy adófizetőre.

A miniszter s a himlőoltás. Számos esetben előfordul, hogy tömeges védhimlőoltásoknál inficziálás történik. Ez az oltó orvosok hanyagságának róható föl, akik nem ügyelnek kellőleg a sebészi értelemben vett tisztaságra. E bajon segitendő, a belügyminiszter körrendeletet intézett az összes törvényhatóságokhoz, figyelmeztessék a kerületükön működő

oltóorvosokat, hogy az oltásoknál megkivántató sebészeti tisztaságot pontosan tartsák be, s hogy az oltásra szolgáló eszközt használat előtt alkohollal való bedörzsölés által pontosan sterilizálják. A miniszter egyben fölhivja az oltóorvosok figyelmét az uj platin-iridium végü oltóeszközökre, amelyek kitünő szolgálatot tesznek.

Pékek panasza. Egy budapesti pékmester ma nagy memorandumot adott be a tanácsnak, a melyben elmondja a pékipar bajait. Azzal kezdi a memorandumát, hogy azért kénytelen külön előterjesztést tenni, mert az ipartestület vezetői megcsontosodott ellenségei a pékiparnak. A pékmunkásokra vonatkozó szabályrendeletet jónak mondja, csak azt kivánja, hogy a tizennégy órás munkakeretben a mester oszsza be a négy órai pihenőt. A sütemény kihordását szükségesnek tartja s czak azt kivánja, hogy minden kosáron legyen rajta a czégjelzés. Végül azt kéri, engedjék meg, hogy vasárnap is szállithassanak zuzott burgonyát, mert most szombaton kénytelenek szállítani, s a burgonya hétfő reggelig a műhelyben savanyodik.

Az egészségügyi muzeumok. Az egészségügyi muzeumok fölállitásának eszméjét, amelyet *Liebermann* Leó tanár vetett föl nemrégiben, nagy tetszéssel fogadta nemcsak a sajtó, hanem a társadalom is, de még nem látszik valószinünek, hogy az eszme egyhamar testet is öltsön. Arra nem igen lehet számitani, hogy a muzeumok társadalmi uton létesüljenek s igy a kormány áldozatkészségére volna szükség. A muzeumok megalapitása dolgában megindult mozgalom vezetői, akik többnyire az orvostársadalom tagjai, tettek már lépéseket e tárgyban a kormánynál, de a miniszter, noha nagyon életrevalónak tartja az eszmét, nem mutatott hajlandóságot arra. hogy pénzt is adjon. Ily körülmények között valószinü, hogy az idea megmarad ideának; vagy ha meg is alakul egy egészségügyi muzeum, az a szocziális muzeum sorsára jut, amely anyagi eszközök hiányában nem képes fejlődni.

A tanács óvatossága. A Rottenbiller-utczában történt burkolatlopás óta nagyobb óvatosságot tanusit a tanács a közterületeken folyó munkálatok körül. Most, hogy belekezdenek az uj katonai ruharaktárhoz vezető csatorna épitésébe, a tanács messzemenő felügyeleti intézkedéseket tett. Fölhivta a kerületi kapitányságot, intézkedjék, hogy a kihordott anyagra legyenek figyelemmel az őrszemek. Ezenkivül egy állandó felügyelő alkalmazását is megengedte, akinek nemcsak számon kell tartani a drága anyagot, hanem felügyelni kell a munkálat pontos menetére is. A csatornaépitést azonnal megkezdik, amint a Duna vizállása azt megengedi.

Házassági ügyvivőség — nem ipari foglalkozás. A VII. kerületi előljáróság Margitay Zoltánnak, a fővárosban fennálló esketési ügyvivőség tulajdonosának iparigazolványt szolgáltatott ki. A főváros tanácsa azonban — hivatkozva az ipartörvényre és az igazságügyminiszternek a házasságkötés körüli eljárás szabályozása tárgyában kiadott rendeletére, — az előljáróság határozatát megsemmisitette, illetve elrendelte a kiszolgáltatott iparigazolvány visszavonását. Margitay a tanácsi határozat ellen a kereskedelmi miniszterhez folyamodott fel s a miniszter helybenhagyta a tanács határozatát, mert az ipartörvény szempontjából csak az tekinthető ügynöknek, aki kereskedelmi ügyletek közvetitésével iparszerüleg foglalkozik; minthogy pedig az esketési ügyvivőség czim alatt inditott vállalat a házasságnak, mint jogi és erkölcsi intézménynek áll szolgálatában és kereskedelmi ügyletek közvetitésével nem foglalkozik, a vállalat ipari foglalkozásnak nem tekinthető és arra iparigazolvány ki nem adható.

A sertésközvágóhid utja. Az uj sertésközvágóhidhoz vezető út nem készülhet el ez idén. Hiába való volt az érdekeltek ismételt sürgetése s a tanács erőfeszitése, hogy ez a várva várt út még ez évben átadható legyen a forgalomnak. A jó szándék hajótörést szenvedett két telektulajdonos makacsságán, akik telkeik átengedését oly föltételekhez kötötték, melyeket a főváros elfogadni nem volt hajlandó. Hogy e kapzsiságon alapuló makacskodással ne legyen baja, a főváros módositotta is a vágóhidi útvonal épitési terveit, de e módositással sem lehetett kikerülni, hogy az útvonal bele ne essék az egyik megszerzendő telekbe. Képzelhető, hogy ily körülmények között a telektulajdonos éppenséggel nem volt hajlandó engedni a követeléseiből. A főváros tehát kénytelen volt belemenni a meglehetősen sulyos egyességbe, amely, mint a mérnöki hivatal jelenti, most végre megköttetett. Az átvételre vonatkozó hivatalos eljárás azonban annyi időt vesz igénybe, hogy az utnak ez idén való kiépitéséről le kell mondani, daczára annak, hogy a szükséges területek most már mind rendelkezésre állanak. Bármennyire égető szükséget képezzen is a vágóhid utjának kiépitése s a közforgalomnak leendő átadása, ez aligha történhetik meg a jövő nyár beállta előtt.

A jótékony-egyletek szubvencziója. A tanács legközelebb a közgyülés elé terjeszti a jótékony-egyletek szubvenczijára, illetve a jótékonyügyi bizottmány teendőinek reformálására vonatkozó javaslatot. A bizottmány tagjai eddigi szokás szerint csak esetről esetre, vagyis csak akkor vizsgálták meg a jótékony-egyleteket, amikor azok a szubvenczijót kérték. A javaslat azt proponálja, hogy a város jótékonyságát igénybe vevő egyletek fölött állandó legyen a felügyelet, aminek munkáját a jótékonyügyi bizottmány tagjai maguk között arányosan fölosztva teljesitsék. Ez a helyes javaslat a bizottsági tagok egy szükebbkörü mozgalmának képezi az eredményét.

Az elüljáróságok megrendszabályozása. A fővárosi mérnöki hivatal azt a beigazolt vádat emeli a kerületi elüljáróságok ellen, hogy ok nélkül szaporitják a tanácsi ügyosztályok teendőit s igy pazarolják a nagy pénzbe kerülő munkaerőt. A II. kerületi elüljáróság egyik legujabban tett előterjesztése alkalmából keletkezet a mérnöki hivatal panasza. Az elüljáróság felsorolta ama utczákat, amelyekben bizonyos munkálatok volnának teljesitendők s kéri a tanácsot, hogy e munkálatokat vitesse keresztül. Ugy áll azonban a dolog, hogy e munkálatokról az évi közmunkaprogramm megállapitásánál már történt intézkedés, amennyiben techni-

kai akadályok folytán egynek kivételével valamennyi munkálat jobb időkre halasztatott. Ha az elüljáróság nagyobb figyelemmel kisérné a kerületét érdeklő ügyek folyását, bizonyára megkimélte volna haszontalan munkát adó előterjesztésétől a tanácsot. Hasonló nembánomsággal járnak el az összes elüljáróságok. A mérnöki hivatal ez okból azt javasolja a tanácsnak, utasitsa a kerületi elüljáróságokat, hogy minden oly esetben, amikor valami sürgős utczarendezési, csatornázási, vagy egyéb hasonló munkálat keresztül viteléről tesznek előterjesztést a tanácshoz, ne mulaszszák el megkérdezni a mérnöki hivataltól, hogy a kérdéses munkálatokról nem intézkedett-e már az évi közmunkaprogramm. Ez eljárással rengeteg munkamegtakaritás történik. A tanács a mérnöki hivatal javaslatához képest ki is adta már e tárgyban a szükséges utasitást.

Megbirságolt bécsi czég. Két vásárcsarnokban a vasszerkezetet nyilvános árlejtésen egy bécsi czég kapta meg. A munka befejezése után a tanács kétezer korona birságot rótt a vállalkozóra, mert a vasmunkát nem a szerződésben megállapitott időben csinálta meg. A vállalkozó tiltakozott a birság ellen, mert neki nem a feltételekben megállapitott munkát kellett végezni. A terveket ugyanis utólag módositották s neki meg kellett várnia, a mig a módositott terveket az illetékes fórumok letárgyalták. Alig néhány heti ideje maradt a munka végrehajtására, ugy hogy műszaki lehetetlenség lett volna a határidőt megtartania. Igazolta, hogy a munkát rövidebb idő alatt megcsinálta, mint a mekkora időt a föltételekben a munka végrehajtására szántak. A tanács nem engedett. A közgyülés azonban meg akarta hallgatni a tiszti ügyészséget s a jogügyi bizottságot. Mind a kettő ugy nyilatkozott, hogy a visszatartott birságot adják vissza a vállalkozónak. A jogügyi bizottságban jogi abszurdumnak mondták a tanács követelését. A közgyülés azonban a tanács javaslatára megtagadta a birság visszafizetését. A vállalkozó a birósághoz fordult s a törvényszék és a királyi tábla a vállalkozónak adott igazat. A fővárosnak tehát vissza kell fizetnie a kétezer koronát, de ezenkivül tetemes perköltséget is fizetnie kell. Ez a konkrét eset is azt bizonyitja, hogy igaza volt *Feleki* Bélának, a mikor azt követelte, hogy a közgyülés is értesüljön e pörök sorsáról.

KÖZGAZDASÁG

Sokak óhaja ment teljesedésbe az által, hogy a főváros fölbontja a marhavásári vásárpénztárral fennálló szerződését. E határozatot a mult héten hozta a közgazdasági és élelmezési bizottság, melynek üléséről érdemesnek tartjuk részletesen beszámolni.

Az ügyről *Folkusházy* Lajos tanács-jegyző a székesfőváros közgyülésén Eulenberg Salamon bizottsági tag azt az interpellácziót intézte a polgármesterhez, hogy vajon hajlandó-e arra, hogy a budapesti marhavásári vásárpénztár szerződése fölmondassék s hajlandó-e a tárgyalásokat meginditani aziránt, hogy a vásárpénztárt a főváros házilagos kezelésbe vegye. A polgármester meginditotta a tárgyalásokat a közélelmezési és közgazdasági bizottság ülésén. Az ügyosztály azt a javaslatot terjesztette elő, hogy küldjenek ki hat tagból álló bizottságot, az ügy tanulmányozására és javaslattétel czéljából.

Fenyvessy Adolf elfogadja az ügyosztály javaslatát, de azzal, hogy a kiküldendő albizottság egyuttal foglalkozzék a sertés-vásári huspénztár létesitésének a kérdésével is és erről szintén tegyen jelentést. Salgó József azt kivánja, hogy egyelőre ne mondják föl a huspénztári szerződést, hanem először inditsanak tárgyalásokat s csak ha ezek nem vezetnek eredményre, tegyék meg a fölmondást. A tárgyhoz szóltak még: Mauthner Adolf, Schubert Sándor, Glück Frigyes, Markovits József, Radocza János, Borg Ferencz, Mandello Károly és Alkér Emil tiszti ügyész s aztán szavazásra került a dolog. Hét szavazat volt hét ellen s *az elnök döntött amellett, hogy a szerződést mondják föl.* Fenyvessy inditványát egyhangulag elfogadják. Az albizottságba, amely a javaslatokat meg fogja tenni, kiküldöttek: Fenyvessy Adolfot, Hüttl Tivadart, Baumann Antalt, Radocza Jánost, Jankovits Józsefet és dr. Salgó Józsefet.

Ugyanezen az ülésen került a tárgyalásra a *déligyümölcs-aukcziók* ügye. A Magyar kereskedelmi részvénytársaság kizárólagos engedélyt kapott a kormánytól arra, hogy déligyümölcs-aukcziókat tarthasson. Most, hogy az engedély ideje az 1904. évi október hónapban lejár, azzal a kedvező ajánlattal fordul a főváros hatóságához, hogy hajlandó a déligyümölcs-aukcziókat folytatni; ha hely van a vásárcsarnokban: akkor ott, ha pedig nincs: bérelt helyiségben. amelynek a bérét ő fizeti. Kéri az engedély megadását tiz évre s ezért évi 5000 koronát fizet a fővárosnak. Az ügyosztály ebben az ajánlatban a legelőzékenyebb közeledést látja a fővároshoz s ezért elfogadhatónak tartja. Mivel azonban több részletkérdést kell tisztázni, javasolja a bizottság, hogy ezt az ügyet is adják ki — véleménzezés czéljából — albizottságnak. Az elnök hangsulyozza, hogy az aukcziók általános közgazdasági szempontból nagyon üdvös hatásuak voltak; egyrészt a déligyümölcs árának a kedvező irányulásában s másrészt abból a szempontból, hogy nálunk igen sok ember jutott ennek a révén keresethez s ezért kéri, fogadják el az ügyosztály javaslatát. A bizottság egyhangulag elfogadta az előterjesztést s az albizottságba kiküldötte Radocza Jánost, Fenyvessy Adolfot és Mauthner Adolfot; annak idején a vásárcsarnok-bizottság is fog kiküldeni három tagot.

Tárgyalta a bizottság *Schubert* Sándor bizottsági tagnak a közgyülésen október 8-ikán tett azt az inditványát, hogy az állatvásárokon a darával való etetést szüntessék meg, mert a darával való etetés után az állat igen sokat iszik s a mészáros, aki suly szerint veszi a marhát, a saját kárára fizeti meg a viz sulyát is. Az ügyosztály, meghallgatva az érdeklett mészárosokat is, azt a javaslatot teszi, hogy ne tiltsák el általában a darával való etetést, hanem redukálják a dara mennyiséget ugy, hogy akkor,

amidőn a marha vásárra kerül, egy-egy állat naponta ne kaphasson három kilogrammnál többet; a mérlegelés pedig délelőtt 11 óra előtt kötelező ne legyen. A tárgyhoz többen szóltak; Schiller György kijelentette, hogy ő nem ellenzi a darával való etetést, mert tekintettel akar lenni a gazdák érdekére is, akik a marháknál utközben elvesztett hus-mennyiséget vissza óhajtják állittatni, hanem határozottan kívánja a mészárosok és fogyasztók érdekében, hogy csütörtökön reggel, vagyis a vásár napján ne engedjék meg a marhák itatását. Ehez a bizottság többsége hozzájárult.

Uj bank az Erzsébetvárosban.

A VII. kerület gazdasági fejlődésének kétségtelen bizonyitéka, hogy ismét egy uj bankrészvénytársaság alakitása vált szükségessé. A kezdeményezők a kerület legtekintélyesebb polgárai, kiknek neve és multja garanczia, hogy a bank közhasznu működést fog kifejteni.

A megalakulás e hó 15-én történt. A társaság neve „*Budapest-Erzsébetvárosi Bankrészvénytársaság.*“ Az alakuló közgyülésen, mely *Kiss* József kir. közjegyző jelenlétében ment végbe, *Ehrlich* G. Gusztáv elnök előadta, hogy az uj részvénytársaság 50 évi tartamra alakult és a részvénytőke egy millió korona lesz 5000 darab 200 koronás részvénynyel. A részvények teljesen, sőt tul vannak jegyezve, a melyeknek 30 százaléka már be is van fizetve, a többi 70 százalékot január 15-ig kell befizetni. Az alapszabálytervezet elfogadása után az alapitóknak a fölmentést megadták. Erre a választásokat ejtették meg.

Igazgatósági tagok lettek: *Ehrlich* G. Gusztáv, *Paulheim* József, *Löwy* Adolf, *Szabó* János, *Stadler* Károly, *Walla* József, *Popper* Mór és *Schwarz* Simon. A felügyelő-bizottságba beválasztattak: *Ehrlich* Manó, *Haldek* Ignácz, *Paksy* Béla, *Schönfeld* Ödön, *Sopronyi* Dezső.

Meghivó.

A „Magyar ipar- és kereskedelmi bank részvénytársaság“ részvényeseinek 1902. november hó 29-én, délelőtt 9 órakor Budapesten, az intézet saját helyiségében (V., Nádor-utcza 4. sz. a.) tartandó

rendkivüli közgyülésére.

Napirend:

1. Az igazgatóság inditványa a társaság felszámolása iránt és az igazgatósági jelentés tudomásul vétele. 2. Felszámolók választása és dijazásuk megállapitása. 3. A felszámolók jogkörének megállapitása. 4. Felügyelő-bizottsági tagok választása. Azon t. részvényesek, kik a közgyülésen személyesen vagy meghatalmazott által résztvenni kivánnak, felkéretnek, hogy részvényeiket a le nem járt szelvényekkel együtt Budapesten, a társaság pénztáránál, vagy Bécsben a Wiener Bank-Vereinnál ugyanott dijmentesen rendelkezésükre bocsájtott consignátiók kiséretében legkésőbb 8 nappal a közgyülés megtartására fentkitüzött határidő előtt, tehát bezárólag 1902. november hó 21-ig letenni sziveskedjenek. A letett részvényekről elismervény és a közgyülésen való részvételre szóló igazolási jegy állittatik ki. Minden 5 darab letett részvény egy-egy szavazatra jogosit. Ha valamely részvényes más szavazatképes részvényes által kivánja magát képviseltetni, ugy az erre vonatkozó meghatalmazást az igazolási jegy hátsó lapján kitölteni és aláirni tartozik. Senki sem birhat 10 szavazatnál többet sem saját nevében, sem meghatalmazás utján. **Az igazgatóság.**

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 751.177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmult héten élve született 421 gyermek, meghalt 237 egyén, a születések tehát 184-el mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 332 törvényes, 89 törvénytelen; nemre nézve 231 fiu, 190 leány. Halvaszületett 5 gyermek, köztük 3 törvényes, 2 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra 28·5.

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 16·1 az egy éven felüli lakosságnál: 12·9, az öt éven felüli lakosságnál: 12·1.

A halottak közt volt 123 fi., 114 nőnemü.

Az év eddigi 44 hetében élve született összesen 19792 gyermek, meghalt összesen 12320 egyén, a születések többlete tehát 7472; a mult év megfelelő időszakában született 19544, meghalt 11934, a születések többlete volt tehát 7610.

Az élveszülöttek közt volt 252 róm. kath., 2 görög kath., — görög keleti, 28 ágost. evang., 35 helvét, — unitárius, 101 izraelita, 3 egyéb. Összesen 421. Halvaszületett összesen 5.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1354 beteget, szaporodás 345, csökkenés 367, maradt a mult hét végén 1332. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 173 beteget, szaporodás 43, csökkenés 34, maradt a mult hét végén 182. A Szt. István kórházban ápoltak a mult hét végén 603 beteget, szaporodás 257, csökkenés 257, maradt e hét végén 666. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 820 beteget, szaporodás 145, csökkenés 170, maradt e hét végén 795. Összesen ápoltak a mult hét végén 2950 beteget, szaporodás 790, csökkenés 828, maradt e hét végén 2912.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

V. évfolyam. Budapest, 1902. november 24. 36. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN HÉTFŐN.

TARTALOM:

1. Municzipális szocziálizmus.
2. Miért rossz és drága a sör?
3. Hivatalos humanizmus.
4. Utóhangok a közgyülésről.
5. Átdolgozott szabályrendelet.
6. A közigazgatás rendezése.
7. Alaptalan panasz.
8. Közjótékonyság.
9. Uj utczaburkolat.
10. A lágymányosi téli kikötő.
11. Hirek a városházáról.
12. Pályázatok és árlejtés.
13. Statisztika.
14. Szerkesztői üzenetek.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 korona. Fél évre . . . . . 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

A budapesti takarékpénztár
és
országos zálogkölcsön-részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **4%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenciek-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái:

VI. ker., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenciek-tere 4. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

V. évfolyam. Budapest, 1902. november 24. 36. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.

Municzipális szocziálizmus.

Budapesten a szocziálizmus nemcsak fészket rakott, de erősen kezdi döngetni a törvényhozás kapuit is. Nehány év mulva lesz is képviselője a parlamentben, aminthogy valamennyi czivilizált állam népképviseletében helyet foglal. A főváros intéző körei azonban nem akarják észrevenni, hogy a szocziálizmus tért hódít és még nem jutottak el annak az igazságnak a fölismeréséig, hogy a szocziálizmusnak jogosultsága, sőt haszna is van a municzipális életben.

Mialatt a magyar fővárosban a municzipium a közszükségletek kielégitését is átengedte magánosoknak, vagy részvénytársaságoknak — ekkép a lakosság egyoldalú kizsákmányoltatásának tért nyitva és önmagát a nagy jövedelmektől megfosztva, — addig Angliában a városok hova-tovább kézbe veszik a magánszükségletek ellátását is. Konstatálhatjuk, hogy sehol a világon a szocializmus oly hatalmas, oly gyakorlati és pozitiv eredményeket el nem ért, mint a sziget-országban, (amely pedig konzervativebb jellegü, mint Magyarország) a municzipális szervezkedés révén.

Talán egyetlen város sincs Angliában, hol a gáz, a viz, a csatornázás, a nyilvános kertek, muzeumok és a piaczok ne magukban a városoknak a kezében ne volnának. De egyéb dolgokat is városi kezelésbe vettek. Azt hiszszük, hogy most, amidőn a főváros a könnyelmü és tékozló itju módjára minden jövedelmi forrását átengedi, többnyire egy tál lencséért, vállalkozó szellemü magánosoknak, nem végzünk fölösleges munkát, ha vázlatos képet nyujtunk arról, miként alakul Angliában a közélet szervezésének progressziv municzipálizálása.

Tejet vagy tizenkét nagyobb angol városban a város szállit. Példát a lancashirei Saint-Helens adott rá. A város beszerzési áron tiszta és sterilizált tejet szállit; a munkásnőknek szoptató-eszközt is ád, azzal a kikötéssel, hogy naponként beszolgáltassák fertőtelenités végett. Nálunk, hol a csecsemők halandósága megdöbbentő arányszámot mutat, ez az intézkedés sürgősen utánzandó volna. Saint-Helensben is kitünő eredménynyel járt, s példáját nyomban követte Liverpool, Dunkinfield, York, Asthon-under-Lyne, Belfast.

A szeszes italok árusitását, legalább is a kis kimérést, szintén municzipálni törekszenek számos angol városban. Devenportban elhatározta a város, hogy összevásárolja s maga vezeti az összes külvárosi korcsmákat. Másutt a kisajátitás eszközéhez nyultak. A glasgowi bizottság, a melyet a szeszes italok municzipálizálása ügyében küldöttek ki, a devenporti rendszer mellett nyilatkozott. Londonban egyelőre megelégszenek azzal, hogy a város a saját költségén gyógyittatja az alkoholistákat.

A legtöbb angol városban még eddig magánkézben vannak a kórházak s föntartásukról könyörületes magánemberek gondoskodnak. De sok helyt szóba került már, hogy a *közjólét* érdekében a városok kötelesek gátat vetni a tüdővész terjedése elé és Sheffield, Worcester, West-Riding, Edinbourg föl is állitották már a községi szanatoriákat, ahol a tüdővészeseket elkülönitve kezelik. Middlesboroughban a városi tanács egészségügyi bizottsága azt tanácsolta.

hogy köpőedényeket állitsanak föl az utczákon.

Bradford, Manchester, Birmingham, Liverpool és még egy pár nagy város maga gyártja és szállitja ingyen a piaczokra a tiszta jeget a mészárosoknak és gyümölcskereskedőknek. Wohlverhamphton a nyájakat kezelteti. Tunbridge-Nells komlót termeszt azoknak, a kik sörüket maguk akarják gyártani. Colchester osztriga-telepet tart fenn, melynek jövedelme csökkent az adózók terhén.

Számos városban szervezik már a községi pékmühelyeket; másutt a város vette kezébe a biztositási üzleteket. Manchesterben kétezer munkással gyártatja a város a szappant, az olajat, a gyertyát. Glasgowban a városé a telefon és versenytársa az állami telefonhálózatnak. Észak-Angliában a *városok most készülnek összevásárolni a szénbányákat.*

Halifax, Battersea, West-Ham és Leeds hangversenyeket rendeznek a lakosságnak; egyebütt vannak ingyen szinházak és zenetermek. A népnek e nemes mulattatása szép eredményeket mutat föl. London ingyen osztogatja nyár végén a partok virágplántáit. Glasgow, Liverpool és Leicester ingyen ad a munkásnőknek cserepesvirágot, hogy lakásuk ablakait diszitsék vele. Leicesternek egy-egy ilyen ajándék — egész virágos láda — hat koronájába kerül.

Budapesten a szegénysorsú lakosságnak se az egészségére, se a müvelésére, se a szórakozására nem gondol a város. A szegény ember ingyen legfölebb a toloncházba vagy a temetőbe juthat. A szocziális érzék hiányzik vezetőférfiainkból. Mindent az államra akarnak átháritani, holott egy fővárosnak a saját jól felfogott érdekében is függetlenül életbeléptetnie kellene szocziális reformokat.

Meglehet, hogy az angol városok elősorolt eljárásának némelyikében sok a tulzás és talán veszedelmet is rejtenek a magánvállalkozásra, de van bennök sok üdvös is. Mindenesetre azonban a municzipális élet intenzivitását bizonyitják, a minek hiánya sorvasztja Budapestet és majdan ki fogja tenni az elégületlen szocziálizmus haragjának.

Miért rossz és drága a sör?

Ezt a kérdést már sokan fölvetették Budapesten, de a valódi okot kevesen tudják. Nem is olyan könnyü megérteni, miért kell a fővárosi embernek sárga moslékot drága pénzen fogyasztania, ha a hazai sörgyárak termékét fogyasztja. Bécsben és Ausztriában mindenütt kitünő sört mérnek, 30 százalékkal olcsóbban, mint nálunk. A bajorországiakról ne is beszéljünk; az ő sörük isteni ital a mienkhez képest, s még se drágább, mint az a kesernyés, erőtlen lőre, amelyet a honi gyárak hoznak forgalomba.

A közönség kezd leszokni a sörivásról, illetőleg csak azokat a vendéglőket keresi föl, hol osztrák vagy bajor sört mérnek. A kisebb korcsmárosok és a füszeresek, kik a palaczksöröket árusitják, nem győzik hallgatni a publikum panaszkodását. E sorok irója a nyáron megpróbálkozott három budapesti gyárnak a palaczksöreivel, de végre is kénytelen volt, — ámbár szenvedélyes sörivó — abba hagyni a vásárlást, mert az egyik rosszabb volt a másiknál. De ugyancsak az idén tapasztalta, hogy egyes vidéki városok vendéglőiben és a Balkán országokban lehet jó magyar sört is kapni. Világos ennélfogva, hogy csak a fővárosi közönség van kárhoztatva arra, hogy moslékot igyék sör helyett.

Mi ennek az oka?

Egy szakember véleménye szerint, a kivel e kérdés felől értekeztünk, a sörgyárak botrányos eljárásának két indító oka van. Mindakettő azonban a kapzsiságra vezethető vissza.

Az egyik ok az, hogy a hazai sörgyárak nagy nyereségre akarván szert tenni, olyan minőségü sört is állitanak elő, a melyet osztrák vagy bajor gyár szégyelne forgalomba hozni. A másik ok a fővárosi vendéglősök és korcsmárosok nagy részének anyagi függősége a gyáraktól. Ez utóbbi körülmény bátorította fel a gyárakat arra, hogy a közönséget kizsákmányolják.

Alig van Budapesten vendéglős, aki nagyobb összeggel ne tartoznék valamelyik sörgyárnak. Van olyan is, akinek az üzletet maga a gyár rendezte be, s az illető tulajdonképpen csak csapos szerepet játszik a vendéglőjében. Természetes ennélfogva, hogy ezek az eladósodott és függő viszonyban levő emberek szó nélkül kénytelenek átvenni és kimérni a legrosszabb sört is. Sőt némelyik örül, ha egyáltalán kap hitelbe sört

A gyárak azonban nem elégedtek meg azzal, hogy a karmaik közt levők közvetitésével sózzák a fogyasztó közönségre a kanálisba való folyadékot, hanem a független vendéglősöket is kényszeriteni akarják a meghódolásra. E végből *kartelt kötöttek.* Felosztották maguk között a vevőket és kimondották, hogy egyik gyár a másiknak a vevőjét nem szolgálja ki.

Igy állott elő az a helyzet, hogy ha egy tisztességes korcsmáros vagy kereskedő vevőinek és vendégeinek felszólalására abbahagyni akarta a megrendelést az eddigi beszerzési helyen és más gyárhoz fordult, ez az utóbbi azt felelte neki, hogy nincs módjában eleget tenni megrendelésének. Ilyen erkölcstelen és botrányos kartel még nem volt Magyarországon. Erre csak a milliomos sörgyárosok vállalkozhattak, kiknek egy része nem is magyar állampolgár.

A kartellel szemben tehetetlen a fővárosi kis vendéglős és a szatócs. Vagy beadja a derekát és elfogadja azt, a mit a gyár küld neki vagy külföldről kénytelen sört hozatni. De e külföldi sör a vám és a fuvar miatt jóval drágább, s csak a vagyonosabb osztály fogyaszthatja. Látjuk, hogy egyes vendéglők megpróbálkoznak az osztrák sörökkel, de végre is megalkusznak lelkiismeretükkel és visszatérnek a hazai sörgyárakhoz.

A közönség morog, káromkodik, de mitsem tehet a kartel ellen. Miután Budapesten a bor is drága és többnyire hamisitott, az alsó osztálybeliek hova tovább ráadják magukat a pálinkaivásra. Az alkoholizmus terjedése ekkép a sörgyárosok bűne.

Mit lehetne tenni a kartel ellen?

Nézetünk szerint a védekezésnek van egy praktikus módja. Álljanak össze a főváros és a vidék anyagilag független vendéglősei meg kereskedői és létesitsenek egy szövetkezeti sörgyárat. A nagyközönség is örömmel fog csatlakozni hozzájuk. Ez a gyár biztos prosperálás elé nézhet, mert a kik megalapitják és fentartják, egyszersmind fogyasztóközönségét is képezik.

Meg vagyunk győződve arról, hogy ha egy ilyen gyár alapitása végett mozgalom indul és a kezdeményezők a hirlapok és falragaszok utján a főváros meg a vidék közönségét felvilágositják, hogy mi inditotta őket erre az elhatározásra: a közönség lelkesen fölkarolja az uj vállalatot. Az önző és lelketlen milliomosok karteljét meg fogja törni a becsületes kisemberek szövetkezése.

Hivatalos humanizmus.

— A megsarczolt hajléktalanok.

Öt vagy hat év előtt történt, hogy egy hideg deczemberi estén a külső Váczi-körut valamelyik pálinkásbódéját két alak hagyta el. Egy idősebb némber, s egy fiatal suhancz. Együtt botorkáltak a megfagyott rögökön, a sürü ködben, s amikor egy árokhoz értek, a legény megrohanta az asszonyt. Nehány késszurás, s a szesztől kábult fejü nő félholtan terült el a földön. A gyilkos gyorsan belenyult a rongyos szoknya zsebébe s dermedt ujjaival kikotorászta onnét a pénzt, amiért ölésre vetemedett, az asszony egész vagyonát: *tiz rézkrajczárokat*. Tudta, hogy többet nem fog találni. De neki ez az összeg azon az estén óriási tőke volt. A felével is megelégedett volna, hiszen nem akart egyebet, mint éjjeli szállást szerezni a hajléktalanok menhelyén, ahol öt krajczárért fogadják be az embereket. Az a némber is oda igyekezett. A legényben, akinek egy fillérje se volt, föltámadt az állat, mely a gyöngébbet leteperi és fölfalja, hogy maga életben maradhasson.

Ez a borzalmas kép jut eszembe, valahányszor ránk szakad a tél s fedél alá kényszerit minden embert. Vajjon hány férfi és asszony csatangol a főváros utczáin, aki délután még nem tudja, hol fogja éjjel nyugalomra hajtani fejét? Micsoda gondolatok kóvályoghatnak a társadalom e páriáinak agyában, amikor aszott tagjaikat a nyomoruságos rongyok alatt a hideg marja és feléjök ásit a sötét, kietlen éjszaka? Az éhséget még eltüri az emberi szervezet, de a téli hajléktalanság nyomában ott kullog a halál egyik legszörnyübb formájában: a megfagyásban. Az állati ösztön védekezésre készteti az embert e kinos vég ellen. Az egyik a gyors megoldást választja: oda veti magát a vonat kerekei elé, vagy betemetkezik a Duna hullámai közé; a másik élni akar és az erőszakhoz nyúl, mint az a legény tette a külső váczi-uton.

De szabad e embereket ily alternativa elé állitani? Megengedheti-e a főváros és a társadalom, hogy valaki eldobja magától az életet vagy bünbe essék amiatt, mert menekülni akar a megfagyástól?

Akik létrehozták a hajléktalanok menhelyét, humanus dolgot müveltek. Talán szükségesebbet, mint azok, kik ingyen kenyeret osztogatnak, mert ennivalót mindenki szivesebben ád, mint fekhelyet. A társadalom könnyen segithet az éhezőkön, de tehetetlen a hajléktalanokkal szemben. Aki bekopogtat az ajtómon, hogy nincs mit ennie, annak, ha magam is szegény sorsban tengődöm, juttathatok egy falat kenyeret vagy valami ételmaradékot. De mit csináljak azzal, aki szállást kér? Idegen, elzüllött, piszkos alakokat ki fogadhat be magához éjjelre? Ezek számára nyilvános menhely való. Vannak is menhelyek, de akik ugy rendelkeztek, hogy ide csak bizonyos összegnek a lefizetése után léphet be a hajléktalan, vagy nem voltak valóban humánus emberek vagy nem ismerték a főváros rettenetes nyomorát.

Kik szorulnak legtöbbnyire a hajléktalanok menhelyére? A becsületes, de élhetetlen emberek. A hivatásos koldusnak van meleg otthona. A könnyü lelkiismeretü szellemi vagy napszámosproletár görbe utakon ugyan, de összekaparja azt a kis pénzt, amivel ágyat bérel magának valamelyik külvárosi szurdékban. A nyilvános menhelyet nem keresi föl más, csak aki képtelen segiteni magán. És a főváros, a gazdag és humánus Budapest, éppen ezekkel a szerencsétlen flótásokkal szemben állit fel tilalomfát a menhelyeknél, az öt krajczáros éjjelezési dij alakjában! Akinek nincs a zsebében ez az összeg, az

menjen előbb lopni, rabolni, gyilkolni vagy feküdjék le valamelyik palánk tövébe és fagyjon meg reggelre.

Szörnyüség még csak elképzelni is, hogy egy város igy bánhat a proletárjaival! Hiszen a józan egoizmus is arra inti, hogy kevesbitse és enyhitse azokat az okokat, amelyek ráviszik az embereket a bünre. Született gonosztevő százezrek között alig akad egy is; a többit a körülmények, a mostoha sors és a nyomor téritik le az egyenes utról s hozzák összeütközésbe a büntetörvények paragrafusaival.

A hajléktalanok menhelyének kapuit tél idején ki kell tárni a jelentkezők előtt. Ne kérdezzék ott, kicsoda-micsoda az illető; igazolványokért ne zaklassák. Fogadják be este és bocsássák el reggel az isten nevében. Talán lesz közöttük olyan is, a kivel számadása van a bíróságnak, de a rendőrség itt ne keresse. Ne tartson a menhelyeken razziákat, mint a hogy szokta volt tenni, mert a rendőri zaklatások a tiszta lelkiismeretüeket is elriasztják. Legyen a menhely a valódi felebaráti szeretet és könyörület otthona. Mindenek előtt pedig töröljék el a belépti díjat. Azt a néhány ezer forintot, a mennyit a menhelyek jövedelmeztek, a főváros megeröltetés nélkül pótolhatja a sajátjából. Egyetlen hivatalos banket költsége elegendő erre a czélra.

A főváros vagyonos és előkelő polgárai pedig, kik megnyitják erszényüket minden gyüjtés előtt, gondoljanak azokra, kiknek nem jut hely a meglevő menházakban és inditsanak mozgalmat nehány új menház épitésére.

Utóhangok a közgyülésről,

Csodálatos dolog ez a Véri-ügy. Az igaztalanság mesgyéjére volt képes hajtani az oly meggondolt, komoly tekintély városatyát is, aminő Polonyi Géza. Szinte érthetetlen, hogy miért exponálta magát annyira a volt nagytrafikos érdekében, s miért illetett igaztalan támadással egy olyan köztiszteletben álló férfiut, aminő Gaszner adófelügyelő, aki bizonyára a legjobb hite s meggyőződése szerint járt el a Véri esetben.

Helytelen fölbuzdulásában még tovább ment Polonyi. Megtámadta a belügyminisztert is s végül olyan vihart zuditott magára a városatyák tábora részéről, hogy kénytelen volt takarodót fujni. Hát erre alig volt szüksége Polonyinak. Nem éri meg a Véri dolga, hogy olyan kemény szavakat fog elviselni, a milyenekkel kirohanásáért illették; mert hiszen ma már is be kell látnia, hogy igaztalan ügyet védett.

Nem lehet ez másként, minthogy Polonyit helytelenül informálták, jobban mondva, félrevezették. Talán egy kis politika is belejátszott a dologba s Polonyi mint a Sasok vezérembere lépett sorompóba Véri érdekeiért. Helyesen jegyezte meg a vita folyamán *Sümegi* Vilmos, hogy az ilyen fajta kérdések nem tárgyalhatók a kerületi politika szempontjából, hanem itt a közérdek legyen az irányadó.

Persze Sümegi is vizet prédikál s bort iszik. Mert bizony csak ugy van az, hogy a terézvárosi demokraták szivesen buktatnák el rendesen azt, amit a belvárosi sasok akarnak s viszont.

A Véri-ügy egyébként tisztán áll s hogy azt a tanács inditványa szerint intézték el, vagyis tudomásul vették a belügyminiszter megsemmisitő határozatát, azt talán fölösleges is emliteni. Véri Károly az idén nem fog müködni az adófelszólamlási bizottságban, a minek meg lesz az a haszna, hogy jövőre majd nem mulasztja el megint bevallani némi tőkekamat jövedelmeket.

*

Hire járt, hogy Szent Gellért meg akarja magát boszulni. Nyolczszáz év előtt őt taszitották le a hegyről, most pedig ő készül agyonütni egy pár magyart, olyankép, hogy egy szép napon leveti magát az uj híd előtt elvonuló utczára. Tudvalevő, hogy a jámbor püspöknek a szobrát a hegy egyik kirugó plateauján helyezték el, lebontván alatta a sziklákat. Már az elhelyezésnél kitünt, hogy Gellért püspök vagy a kilátással vagy saját másával nincs megelégedve. Elkezdett izegni mozogni, mintha mondani akarta volna: én biz nem maradok itt. Nyugtalansága szemet szurt s kellő tisztelettel ugyan, de mégis vaspántokkal erősitették meg a helyén. Azóta állitólag nem mozdult meg. Kasics Péter azonban előrelátó és bizalmatlan ember. Hátha mégis leugrik onnét Gellért püspök — gondolta magában és interpellácziót intézett a polgármesterhez. *Halmos* János, mint jó katholikus, sietett megnyugtatni Kasicsot, hogy bátran sétálhat a Gellérthegy tövében. A szobor nem fogja elhagyni helyét. — De vajjon vállal-e garancziát a polgármester a szobor környékén megbolygatott sziklatömbökért is?!

*

Azt a közmondást, hogy saját kárán tanul a magyar, törölni vagy módositani kell. A fővárosi vállalkozó nem hajlandó a maga kárán megtanulni a helyes számitást. Amikor egy bérlet megszerzéséről van szó, odaigéri Tolnát és Baranyát, hogy legyürje a konkurrenseket; de ha elérkezik a fizetségek órája és a spekuláczió nem vált be, rögtön előáll a bérleengedési kérelemmel. Valóságos rendszerré vált ez Budapesten, s ekkép illuzóriussá lesznek a nyilvános pályázatok. Miért ne liczitálná tul a spekuláns a szolid vállalkozót, ha van reménye ahoz, hogy majd később a nagylelkü főváros elenged neki nehány ezer koronát. Ime, mi történt a szerdai közgyülésen is.

Salzer Sándor, az Erzsébet-téri kioszk bérlője, arra kérte a közgyülést, hogy az évi béréből engedjenek el 5000 koronát; a központi vásárcsarnok két bizományosa: A *Magyar Gazdák Szövetkezete* és a

Vámos és *Bruszt* czég pedig a bérösszeg 50 százalékának leengedését kérték. A tanács azt javasolta, hogy adják meg a bérleengedéseket

Vázsonyi Vilmos amellett foglalt állást, hogy a két bizományos czég kérelme teljesen indokolatlan, azt el kell utasitani s ha ezt megteszik, akkor a Tanitók Testületének, amely üdvös kultur-missziót teljesit, megadhatják a 2500 korona segélyt, a melyre a tanács nem talált „fedezetet". A közgyülés a két bérleengedési kérelem közül csak a Salzerét teljesitette (ez ellen föl sem szólaltak) és a segélyt a Tanitók Egyesületének nem szavazta meg

Átdolgozott szabályrendelet.

Tizenhét év előtt léptették életbe a fővárosi házbérszabályrendeletet, amelyről a legjobb akarat sem mondhat egyebet, mint azt, hogy tele van homályos pontokkal. Se a lakó, se a tulajdonos nem igazodhat el rajta s a lefolyt tizenhét év alatt számtalanszor sürgették az átdolgozását. A tanács végre megbizta a tiszti főügyészt a revizióval, s az uj szabályrendelet tervezete elkészült. Nem hiszszük, hogy ebben a formában kielégitse az igényeket. Tulságosan kedvez a háztulajdonosoknak, holott éppen ellenkezőleg a lakókat kellene erősebb védelembe venni.

Itt van például az uj szabályrendeletnek a bérlet megszüntetésére vonatkozó része. A régi rendelet szerint *a késedelmes bérfizetés esetén a bérlet csak a bérnegyed végén tekinthető lejártnak*, de fennáll a bérlet, ha a bérlő a negyed lejárta előtt eleget tesz fizetési kötelezettségének. Az uj szabályzatban ellenben a háziurnak joga van a bérletet, ha 60 napig fizetés nem történt, a negyed végére felmondani. Ez az egyik pont, amelyen enyhiteni kell.

A másik pont, amelyet a régi szabályzatból nem vett át a főügyész az uj tervezetbe, a *bérfelemelésre* vonatkozik. A régi szabályzat 11. § a ugyanis kimondja, hogy a háziur a házbért szabályszerü felmondás előtt fel nem emelheti s a felemelés csak a következő negyedre szólhat, de semmiféle bérletnél nem emelhető a bér a februári negyedre.

Ez az egész szakasz kimaradt az uj tervezetből, amely nélkül az egésznek alig van valami értéke, mert határozott rendelkezés nélkül a háziur igen kurtán bánhatik el a lakójával.

Ezektől a hiányoktól eltekintve, az uj szabályzatban a következő ujitások vannak:

A 2-ik szakaszban irásbeli szerződést követel a különleges bérleti feltételekre. Az 5-ik pontban kimondja, hogy a nyári lakásokért is a bérlet első napján fizetendő a bérösszeg, amelyre eddig 3 nap volt hagyva. A 6-ik szakasz szerint a háziur csak az esetben követelheti a házbérkrajczárokat, ha erre külön irásbeli szerződést kötöttek. A 7-ik és 8-ik szakasz megállapitja, hogy ha több a bérbeadó, a bérlő bármelyiknél jogérvényesen fizethet s a bérleti viszony jogai és terhei ugy a bérbeadókat, mint a bérlőket egyetemlegesen terhelik.

Fontos a 11-ik szakaszban foglalt ujitás, amely a bérlet azonnali megszüntetésére szolgáló oknak tekinti, ha a lakásról az első 8 nap alatt kitünik, hogy nedves, az egészségre ártalmas vagy férges — A 20-ik szakasz kimondja, hogy nemfizetés esetén sem tarthatja vissza a bérbeadó olyan tárgyak elvitelét, amelyek a bérlő üzletéhez tartoznak, vagy a melyek elvitele a rendes életviszonyokból szükségképp következik.

Ellenben igen sulyos a 22-ik szakaszban foglalt intézkedés, mely módot ad a háziurnak, hogy a visszatartott ingókat minden per és végrehajtás nélkül 45 nap alatt nyilvánosan elárvereztetheti. Ez a szakasz aligha fog ebben a formában keresztülmenni, mert igen sok esetben a rossz sorsra jutott bérlők teljes tönkretevésére vezetne.

A 23. szakasz a budai és pesti bérletek között fennálló különbséget megszünteti és kimondja, hogy az egész fővárosban a felmondási határidő *lakásoknál* 2000 koronáig, *üzleteknél* 1200 koronáig negyedéves, azonfelül féléves.

A 26. szakasz a késedelmes fizetővel szemben jogot ad a háziurnak, hogy a bérletet 60 nap alatt eszközlendő felmondással bármely negyed végére, *tehát február elsejére is* megszüntethesse. Viszont a 27. szakaszban a rögtöni hatályu felmondás érvényét az azt követő nap déli 12 órájára teszi.

Egyik helyes ujitása a tervezetnek (31. §.) hogy ezentul a felmondott lakás *vasárnap és ünnepnap délutánján nem tekinthető meg.*

Végül a költözködés tekintetében tesz változtatást a főügyész, amennyiben azt javasolja, hogy a bérlő éves bérleteknél költözködés esetében a 4-ik napon csak egy szobát s csak a 6-ik nap déli 12 órájáig köteles az egész lakást kiüriteni; üzletek pedig a raktárak kivételével — a 4-ik nap déli 12 órájáig adandók át az uj bérlőnek. Ez a szakasz tehát az eddigi rendet teljesen megváltoztatja.

A tervezet egyéb része egyezik a ma érvényes szabályzattal.

A közigazgatás rendezése.

Mint a kormány félhivatalos lapjában olvassuk, a belügyminisztertől kibocsátott és 1903. január elsejével életbe léptetendő ügyviteli szabályok alapelveit a főváros közigazgatásának rendezésében érvényesiteni fogják. Most készitik Budapest általános közigazgatási reformját és ennek kapcsán a fővárosban az emlitettekhez hasonló szabályzatot léptetnek életbe.

A fővárosi adminisztráczióban is az irásbeliség tultengésének lenyesegetésével, a formalizmusok kiküszöbölésével, a közvetlenség, szóbeliség elveinek

érvényesítésével fogják az ügyvitelt szabályozni. De a gyámügyi ügyvitelt, természetesen megfelelő módosításokkal, Budapesten is életbe fogják léptetni. E czélból a belügyminiszter külön körrendeletet fog intézni Budapest főváros közönségéhez és ebben föl fogja sorolni, hogy az árvaszékek részére kidolgozott gyámügyi ügyviteli szabályoknak mely szakaszai lépnek életbe a fővárosi gyámügyi eljárásban. Ezzel is sokat nyer egyelőre a főváros adminisztrácziója a gyorsítás tekintetében, mert a közigazgatási ügyek legtömegesebb csoportja, az árva- és gyámügyek Budapest székesfőváros árvaszékénél is majd az ügyviteli szabályokban körvonalazott egyszerűsitett és gyors eljárás szerint fognak vitetni.

Az uj gyámügyi ügyviteli szabályzat Budapest főváros árvaszékénél is már valószinüleg 1903. január 1-én életbe lép.

Alaptalan panasz.

A főváros tanácsa ellen panasz tétetett a kereskedelmi miniszternél, hogy a honi iparvállalatok rovására külföldi vállalatokat részesit előnyben. A panasz szerint a főváros gépeihez szükséges olaj szállitására megtartott árlejtésnél a tanács egy cseh gyár ajánlatát fogadta el, mellőzvén a magyar gyárakat, amelyek szintén elfogadható ajánlatokat tettek. A kereskedelmi miniszter áttette a panaszt a belügyminiszterhez, mint felülvizsgálati forumhoz, aki most leiratot intézett a tanácshoz, s fölszóllitotta, hogy sürgős jelentésben részletesen sorolja föl az okokat, a melyek alapján a magyar gyárosok mellőztettek s a nagy pénzértékü olajszállitás külföldi vállalkozónak adatott ki.

A tanács részéről hamarosan kap a miniszter felvilágositást a panaszra, *amely teljesen alaptalan* s határozottan rosszakaratu gyanusitás, amint az ki is tünik az alábbiakból.

A tavaly deczemberben megtartott árlejtést jó félévvel megelőzőleg bocsátotta ki a főváros az olajszállitásra vonatkozó hirdetményt. E hirdetményben világosan körül volt irva, hogy az I. és II-ik rendü gépolajoknak, továbbá az I. és II. rendü hengerkenő olajoknak mily alkatrészeket kell tartalmazniok, mily arányban kell vegyitve lenniök, szóval a vállalkozók pontos reczeptet kaptak a beterjesztendő olajminták előállitására nézve. Az is benne volt az árlejtési feltételekben, hogy az ajánlattevők tartoznak olajmintáikat a fővárosi tápszervizsgáló és vegyészeti intézettel, továbbá a technologiai iparisko1ával megvizsgáltatni, hogy azok megfelelnek a főváros kivánalmainak s e vizsgálatról bizonylatot tartoznak a tanácsnak bemutatni. E bizonylat nélkül tulajdonképpen nem is lett volna szabad a szállitásra pályázni, mégis hat olyan magyar gyár tett ajánlatot, a melynek olajmintája egyáltalán nem vizsgáltatott meg előzetesen. Az árlejtésnél összesen 8 ajánlat érkezett be és pedig 7 magyar iparvállalatok részéről, egy pedig egy csehországi olajgyár részéről, amelynek azonban Budapesten is van fiókja s a czég nálunk is be van jegyezve. A magyar vállalatok között egyetlen egy mutatott be olyan olajmintát, amely a föltételeknek megfelelt, de ez csak I. rendü gépkenőolajat ajánlott.

A tanács el is fogadta az ajánlatot s a gyárat meg is bizta a szállitással. A többi olajnemekre nézve csakis a csehországi gyár tett eleget az előirt föltételeknek. Olajmintái kifogástalanok voltak, mig a magyar gyáraké elfogadhatatlanoknak minősittettek s igy a főváros kénytelen volt elfogadni ezt az ajánlatot, miért is a tanács ujabb árlejtést hirdetett, amikor megint csak a cseh gyár olajmintája felelt meg s igy mellőzni kellett a magyar ajánlatokat. Ennek pedig csak a honi olajiparvállalatok élhetetlensége az oka. Fél esztendejük volt az előkészületre, a reczeptjük meg volt, amely szerint az olajmintákat elő kellett volna állitaniok s mindennek daczára használhatatlan anyaggal mentek bele a liczitácziób a.

Ily körülmények között nem érheti vád a tanácsot, amely a lehető legnagyobb óvatossággal és körültekintéssel járt el ez ügyben.

Közjótékonyság.

1. *Szegényügy.*

A kerületi elüljáróságok szegényügyi nyilvántartójában októbez elején 7790 szegény tartatott nyilván; a hónap folyamán 209 szegény vétetett nyilvántartás alá, ellenben 238 szegény részint elhalálozás, részint elköltözés miatt, vagy más okból a nyilvántartásból töröltetett. A hónap végén e szerint a nyilvántartás 7761 szegényre terjedt ki, még pedig 2489 férfire és 6272 nőre.

A nyilvántartott szegények közül tényleg segélyben részesült: rögtöni segélyben 263 szegény 1.669 korona erejéig, állandó (havi) segélyben 2.535 szegény 23.408 korona erejéig, idegen illetőségü egyén az illető törvényhatóság költségén 67 szegény 550 korona erejéig, magánosok adományaiból vagy más forrásokból 55 szegény 100 korona erejéig. Összesen tehát segélyeztetett 3.020 szegény 25.727 korona összeggel.

Ezen kivül az elöljáróságok a szegények között 70 darab népkonyhajegyet osztottak ki.

A Józsefvárosi általános közjótékonysági egyesület népkonyhájában 4.673 felnőtt egyén és 60 gyermek nyert étkezést, még pedig 1.153 egyén fizetés mellett, 3.099 egyén az egyesület költségén, 60 egyén más egyletek, 421 egyén a foglalkoztató műhely költségén. Étkezési jegyekből 225 korona és 40 fillér folyt be.

A munkásotthont 19 nap alatt 1.695 munkás látogatta; a látogatók napi száma 53 és 148 között ingadozott. A könyvtárt 1.076 egyén használta, az olvasott könyvek száma 1.520 volt.

A foglalkoztató műhelyben 380 férfi és 86 nő nyert foglalkozást, kiknek 253 korona és 94 fillér fizettetett ki.

2. *Betegsegélyezés.*

A kerületi orvosok a hónap folyamán 575 fekvő és 1.781 járó beteget kezeltek; ezek közül 90 beteget kórházba szállittattak. A kerületi szülésznők 36 esetben segélyeztek szegény szülőnőket. Az ingyentemetések száma 43 volt.

3. *Gyermekvédelem.*

A kerületi elüljáróságok közvetitésével helyben magánosoknak dajkaságba és szoptatásra kiadott gyermekek létszáma a hónap elején 1.234 volt, a

hónap folyamán 54 gyermek helyeztetett el magánosoknál, ellenben visszavétetett 22, elköltözött 3, meghalt 5, ugy hogy a hónap végén 1.258 gyermek volt magánosokhoz kiadva. Ezen kiadott gyermek kerületenkint következőkép oszolnak meg: I. ker.-ben 155, II-ban 50, III-ban 83, IV-ben 6, V-ben 104, VI-ban 254, VII-ben 122, VIII-ban 231, IX-ben 155, X-ben 98 = összesen 1.258. A kerületi elüljáróságok ezenkivül a hó folyamán 26 gyermeket adtak vidékre dajkaságba, illetőleg szoptatásra.

4. *Szükséglakások.*

A fővárosban létező 8 szükséglakásban levő családi szobák közül a hónap végén 222 volt elfoglalva, még pedig 111 fizetés mellett, 111 pedig ingyen. Ezen szobákban 420 felnőtt egyén és 508 gyermek lakott. Használati dijakból 1117 korona folyt be.

Közös éjjeli termek csak 6 szükséglakásban vannak; ezekben a hónap folyamán 4.103 egyén hált meg, még pedig 3.425 férfi, 678 nő, ezek között volt 302 ingyenes és 3.801 fizető. Hálódijakból 376 korona 54 fillér folyt be.

5. *Zárt szegényügy.*

A községi jótékony intézetekbe való felvételre jelentkezett a hónap folyamán: szegényházba 12 egyén, árva- és szeretetházba 13 gyermek. A fővárosi tanács által felvétetni rendeltetett: szegényházba 5 egyén, árvaházakba 3 gyermek.

A két szegényházban a hónap elején 1,283 egyen volt elhelyezve; a hónap folyamán felvétetett 36, elbocsáttatott 8, meghalt 24. A hó végén volt tehát a létszám 1.287, közte 575 férfi és 712 nő. A betegek létszáma hó végén 533, az ápolási napok száma az egész hónap folyamán 16.041 volt.

A négy árva- és szeretetházban a hónap elején 300 gyermek volt elhelyezve, a hónap folyamán 29 gyermek vétetett fel, 4 pedig elbocsáttatott, a hónap végén tehát 325 volt a gyermekek létszáma, közte 220 fiu és 105 leány. A betegek létszáma a hó végén 2, az ápolási napok száma az egész hónap folyamán 32 volt.

Uj utczaborkolat.

Nem keressük az okát, de lehetetlen meg nem ütközni azon, hogy a főváros oly csökönyösen ragaszkodik az utczáknak kövekkel és aszfalttal való burkolásához, noha bebizonyitott tény, hogy a faburkolat sokkal praktikusabb és a közegészségre is előnyösebb. Nehány részén a fővárosnak, különösen oly helyeken, hol a kocsiközlekedés zajának tompitása kivánatos, mint a kórházak és iskolák előtt, már találkozunk faburkolattal, de ezek anyaga legnagyobbrészt *ausztriai* erdei fenyő, a mely a Dunán jut le hozzánk.

A hazai erdőgazdaság és faipar szempontjából tehát első sorban az ausztriai faanyag kiküszöbölése és azután általában a faburkolat propagálása és tökéletesbitése óhajtandó. A közelmultban egy szabadalmazott találmányt terjesztett annak föltalálója, Sir Nándor magánhivatalnok az Országos Erdészeti Egyesület elé, a mely mindkét szempontból figyelemre méltónak látszik.

Mostanában a fakoczkákat sürün, alig néhány milliméternyi közökkel szokták lerakni. Ezeket a keskeny hézagokat a burkolatra öntött kátrány nem tölti ki s igy a fakoczkákra szórt homok és kavics szétmorzsolódásából származó por és az utcza szemetje bennök összegyülemlett s a szél a különben tisztán tartott burkolatról sok port hajtott fel. Ugyancsak ezeken a hézagokon a nedvesség is könnyen hatolt a burkolat alá, ami egyfelől a burkolat tartósságára van kihatással, másfelől azonban közegészségi szempontból sem közönyös.

A ki nem töltött hézagok szélén levő farostok továbbá a lovak patáinak ütése alatt a koczkáról könnyen lehasadnak, szétzuzódnak, minek következtében az út felülete egyenetlenné válik. Gyakran láthatjuk faburkolatok javitásánál, hogy a kicserélt koczkák fateste egészséges. Ez esetben a kicserélést bizonyára a rostok szétzuzódása tette szükségessé. Ez a mechanikus elkopás egyáltalában rövidebb határidőt szab a fakoczka-burkolat tartósságának, mint a faanyag épségben maradása. Végül a most alkalmazott faburkolási rendszer hátrányaként felemlithetjük, hogy a koczkasorok, lévén közöttük csak igen vékony léczecske, nagy forgalom esetén eltorzulnak.

Ezeken a bajokon igyekezett Sir segiteni. Burkolata betonalapon nyugszik, ebben a tekintetben tehát egyenértékü a jó asphalt vagy faburkolattal s fölötte áll a kőkoczkaburkolatnak, mely nélkülözvén a szilárd alapot, egyes részeinek süppedése folytán csakhamar egyenetlenné válik, keresztmetszete folyton változik. Erre a pontosan és szilárdan készülő betonalapra azonban Sir Nándor a fakoczkákat nem sürü sorokban helyezi el, hanem 2 cm.-es hézagokkal rakja azokat le, a sorok és koczkák között ilyképen maradó rést pedig felerészéig megfelelő méretü léczekkel, azokon felül pedig asphalttal tölti ki.

Az igy készitett burkolat teljesen zárt felülettel bir, mivel az asphalt a 2 *cm*-es réseket egészen kitölti. A por tehát nem gyülhet össze sehol sem s a burkolat, ha tisztán tartjuk, pormentes. A nedvesség sem hatolhat a burkolat alá, és a koczkák széle szorosan érintkezvén a némileg képlékeny asphalttal, nem oly könnyen forgácsolódik el. Ennek a bajnak egyébiránt a Sir által alkalmazni óhajtott bükkfa tömöttebb szerkezete és nagyobb nyirási szilárdsága miatt kisebb mértékben van kitéve, mint a most alkalmazott fenyőfa. Ebben a tekintetben egy tökéletes impregnálási eljárás is kedvező befolyással lehet a fa szerkezetére.

A faburkolat lerakásának módja tehát egymagában is több oly előnynyel kecsegtet, hogy tőle a fával való utburkolás nagyobb térfoglalását lehet remélni. A forgalom emelkedésével mindinkább zajosabbá váló városainknak, főleg azonban a kellő burkolóanyagban nagy hiányt szenvedő alföldi váro-

soknak ez épugy érdekében feküdnék, mint erdőgazdaságunknak és faiparunknak.

Ez utóbbi kettő szempontjából azonban az uj burkolási módot különösen az teszi rokonszenvessé, hogy Sir az ausztriai fenyő kizárásával a burkolat anyagául a bükkfát választotta, melyből tudvalevőleg óriási készletfelesleggel rendelkezünk. 5·6 millió kat. holdra terjedő bükkerdőségeink nagy része a fatermés értékesitésének lehetősége hiányában üzemen kivül áll, közgazdaságilag ugyszólván meddő terület.

A bükkfa megfelelő kezelés és telités mellett igen tartós és szivós burkolatanyagot nyujthat, de hangsulyoznunk kell, hogy nagy befolyással bir már az anyagnak az erdőben való gondos kezelése és egy oly tökéletes telitési mód alkalmazása, a mely nemcsak tartósságát tetemesen emeli, hanem szivósságát is növeli és megdagadásának, jelentékenyebb térfogatváltozásának elejét veszi. Ez elengedhetlen kellék.

Az a bükkfa-burkolati anyag, amely az emlitett feltételeknek megfelel, a Sir-féle módszer szerint lerakva nézetünk szerint nemcsak a fővárosban, hanem jó utburkolati anyagokban szegény Alföldünk nagyobb városaiban is méltán számithatna alkalmazásra, és a fenyőburkolattal szemben előnynyel birna.

A lágymányosi téli kikötő.

A tanács közgazdasági és közélelmezési ügyosztálya érdekes s a fővárosra nézve finánciális tekintetben nagyfontosságu kérdés megvilágitásával foglalkozik. A téli kikötőnek szánt lágymányosi terület a főváros tulajdonát képezvén, a főváros jogosultnak érezte magát, hogy az alsó medenczében partdijakat szedjen a kikötött hajók után. Ámde a miniszter tekintettel arra, hogy a területen véghezvitt mentesitő munkálatok a fővárosi pénzalapból teljesittettek, kétségbe vonta a főváros partdij szedési jogát.

Megállapitandó lesz tehát, van-e jussa a fővárosnak a dijakhoz, avagy nincs. A jogosultság konstatálása kétségen kivül megállapitja egyuttal a jelzett terület tulajdonjogát is, aminek a jövőben nagy hordereje lesz. Az a kérdés ugyanis, hogy a lágymányosi mentesitett területen épitendő téli kikötő a kormánynak avagy a fővárosnak képezi-e majd a tulajdonát, még nincs ilyen határozott alakban fölvetve, de a most fölmerült vitás partdijszedési jog ügye már a fenti kérdés előzményéül tekinthető. A tervek szerint a létesitendő téli kikötő nyolczszáz hajó befogadására lesz képes, mely körülmény a telelő hajókra kivetendő alacsony dijak mellett is hatalmas bevételi forrást jelent. Emellett a kikötő — létesitése aránylag nem nagy összegbe — két millió koronába kerül, amely summában benn foglaltatik az elhelyezendő épületek költsége is.

Abból a körülményből, hogy a miniszter már most nem ismeri el a főváros partdijszedési jogát, következik, hogy a létesitendő téli kikötő tulajdonjogát is vitássá fogja tenni s elütni iparkodik majd a fővárost egy hatalmas uj jövedelmi forrástól. Ebből aztán előreláthatólag késhegyig menő harcz lesz s valószinü, hogy a kikötő épitésének ügye egészen más mederbe fog terelődni.

A tanácsban felszinre került már az az idea is, hogy nem-e volna helyesebb, ha a főváros egyedül a maga emberségéből épitené meg a téli kikötőt. Ez idea mellett kétféle szempont is szól. Az első, hogy eleje vétetnék minden tulajdonjogi vitás kérdésnek; a második, hogy a főváros maga élvezhetné a kikötő busásnak igérkező jövedelmét, amire ugyancsak nagy szüksége van, s nem volna kénytelen a jövedelmen osztozkodni az állammal. Ez esetben természetesen a fővárosi pénzalapnak visszatéritendő volna az az összeg, melyet az eddig teljesitendő mentesitési munkálatok fölemésztettek.

Az életrevaló ideának a bizottsági tagok körében is hatalmas pártolói vannak. Megjegyezzük e helyen, hogy a téli kikötő ügyével ez idő szerint a fővárosi közmunkák tanácsa foglalkozik.

Hirek a városházáról.

Az uj katonai ruharaktár. A fővárosnak egyik nagyon sürgős munkálatát képezi a kelenföldi uj katonai ruharaktárhoz vezető csatorna kiépitése. Bármennyire sürgős is, mégis késlelteti a folyammérnökség, amely érthetetlen okokból még most sem tette meg észrevételeit az épitéshez szükséges vizjogi engedély kiadatása dolgában. A tanács most megsürgette a csigamódra haladó folyammérnökséget, mert vizjogi engedély nélkül a munkálatok nem folytathatók.

A korcsolya-egylet kérelme. A budapesti korcsolyázó-egyesület azért folyamodott a tanácshoz, hogy a többi sportegyletekhez hasonlóan, őt is részesitse vizdijkedvezményben. A tanács tekintettel arra, hogy az egylet évi jövedelméből mindig a fővárosnak is juttat egy bizonyos részt, 50% kedvezményt engedélyezett.

A Corvin-téri díszkút mintái. A városligeti iparcsarnokban most vannak kiállitva a pályamunkák, melyek a Milacher féle hagyatékból a Corvin-téren emelendő díszkútra vonatkozólag hirdetett pályázat folytán beérkeztek. A díszkút, illetve szobormű ügyét nem a főváros, hanem Rónay Károly közjegyző a hagyományozó végrendeleti végrehajtója intézi, de ezzel kapcsolatban közterület átengedéséről is lévén szó, van beleszólása a tanácsnak is. A magisztrátus részéről ma *Vossits* Károly tanácsnok a kút ügyének referensével künn járt az iparcsarnokban s tanulmányozta a kiállitott mintákat, amelyekről művészi körökben nagyon kedvezőtlen vélemények keringenek. Ugy hirlik, hogy egyik pályamunka sem fogadtatik el kivitelre.

Elvi döntés vizdij-ügyben. Az egyik kerületi elüljáróság kimondta egy vizdij-ügyben történt felszólamlás folytán, hogy mindama korcsmák és kávémérések, melyekben van vizcsap, hatszoros, amelyekben pedig nincs, csak egyszeres vizdijat fizessenek. A tanács azonban nem látta igazságosnak, hogy csak azért, mert vizcsapja is van valamely üzletnek, hatszoros dijjal sujtassék, noha talán nagyon silány egyébként a jövedelmezősége. Ez okból az előljáróság határozatát megváltoztatta s kimondta, hogy az ily esetekben megállapitandó előbb, hogy kis, avagy nagy üzletről van-e szó. A kis üzlet után tekintet nélkül arra, hogy van-e benne külön vizcsap, mindig egyszeres dij fizetendő; a nagy üzlet meg hatszoros vizdijat fizet, ha nincs is külön vizcsapja.

A főváros pénze. A vizvezetéki igazgatóság ugy látszik nem bir tudomással a főváros szegénységéről, mert ugyancsak könnyen bánik a pénzzel. Erre vall legalább az az előterjesztése, melyet legutóbb a tanácsnak tett. A káposztásmegyeri vizmüvek munkálatainál alkalmazott egyik pallér megunta a főváros szolgálatát s egyszerüen fölmondta a tanácsnak a barátságot. Erre a vizvezetéki igazgató kapta magát s azt ajánlotta a tanácsnak, hogy jutalom alakjában adjon utravalót is e derék pallérnak, aki igaz, hogy faképnél hagyta a fővárost, de a jutalmat megérdemli, mert jó munkás volt. Hogy a tanács megadja-e ezt a jutalmat, az még a jövő titka, de hogy az ügyosztály éppenséggel nem mutat hajlandóságot a merész előterjesztés pártolására, az egészen bizonyos.

Iskolai dijak. A tandij-szabályzat jóváhagyása alkalmával a belügyminiszter s a vallás- és közoktatásügyi miniszter függőben tartotta a kisdedóvóbeli dijra s az elemi iskolai fölvételi dijra vonatkozó pontokat. Ezekről a két miniszter most leiratban nyilatkozik. E szerint az óvó-dij behozatalával nem érnék el a czélt, amely a törvény rendelkezéseihez s a dolog természetéhez képest, csak az lehet, hogy azok, akik képesek a dijat megfizetni s a gyermekeikre otthon is kellőkép felügyelhetnek, a dij fizetésével mintegy visszatartassanak attól, hogy gyermekeiket a kisdedóvóba küldjék s igy ez megmaradjon azok számára, akik kevésbbé tehetősek. Igaz, hogy ezek a székesfővárosnak kulturális szempontból tulságosan megterhelt voltára való tekintettel is kivánatos volna, ámde a szerfölött mérsékelt dij (havonkint 1 kor.) nem alkalmas ennek a czélnak az elérésére. A fizetésre képes szülők ezentul is tömegesen küldenék gyermekeiket a kisdedóvódába s az eredmény az lenne, hogy a szegények, akiknek részére szolgál tulajdonképp az intézmény, kiszorulnának s a főváros uj és uj kisdedóvók felállitására lenne kénytelen. Már pedig az uj kisdedóvók költségeit sehogysem fedeznék ezek az óvódijak, mert egy-egy gyermek gondozása a fővárosnak most körülbelül 50 koronába kerül évente. Ezért a két miniszter azt kivánja, hogy a főváros hatósága fontolja meg az óvó dijak teljes elejtésének a kérdését s olyan intézkedések megtételét, amelyek biztositsák azt, hogy a kisdedóvóba csak azok a gyermekek mehessenek, akiknek a szülei tényleg képtelenek reájok otthon gondot-viselni. Az elemi iskolai fölvételi dijakra nézve azt kivánják a miniszterek, hogy a dijak arányos részét az ifjusági könyvtárak berendezésére forditsák. A szabályzatot tehát ezeknek az elveknek a figyelembe vételével kell átdolgozni.

Szemérmetlen jéggyárosok. A fővárosnak évenkint körülbelől 14,000 métermázsa jégre van szüksége. A város e jégszükségletét árlejtés utján szokta beszerezni. A jövő évi jégszükséglet szállitására e héten volt az ajánlási tárgyalás és a kórházi bizottság ezuttal arra a tapasztalatra jött, hogy a három ajánlattevő összejátszik a főváros ellen, vagyis kartelt kötött egymással. Hogy milyen szemérmetlenül folytatják az ilyen kufárok a főváros kizsákmányolására irányuló üzelmüket, annak illusztrálására elég, ha konstatáljuk, hogy például az a czég, amely a fővárostól 2.40 koronát kér a jégért, ugyanazt a jeget magánosoknak 1.40 koronáért szállitja. A közönség tájékoztatására itt közöljük a három ajánlkozó czéget: *Goldmann* József, Kristály-jéggyár és a Budapesti Jégmüvek. A bizottság nagyon is drágának találta mind a három ajánlatot, ezért egyiket sem fogadta el. Ilyen körülmények között az ilyen czégekkel szemben akkor járna el helyesen a főváros, ha jövőben kiméletlenül bojkottálná őket.

A Népszinház-utcza rendezése. A Józsefváros legnagyobb forgalmi utczájának, a Népssinházutczának rendezését érthetetlen okokból évek óta halogatják. Majdnem teljesen beépitett hosszu utcza hepe-hupás kövezetével s kisvárosias gyalogjárójával régóta szégyene a fővárosnak. A tanács végre megemberelte magát s utasitotta a mérnöki hivatalt, az utcza végleges rendezésére a terveket és költségvetést mielőbb mutassa be. Ez megtörtént. Az ntvonal kiépitése 530.000 koronába kerül, amelyből az uj kövezési szabályzat alapján 112.000 korona megtérül. A mérnöki hivatal kimutatja, hogy az utcza jelenlegi fentartása 12.307 koronába kerül, anélkül, hogy az ut használható lenne s egyuttal bejelenti, hogy az utcza rendezésével kapcsolatosan a jelenlegi felsővezetékes villamos vasutat alsóvezetéküre kell átalakitani.

A tejszövetkezetek jogi állása. Egy konkrét eset alkalmával a kereskedelmi miniszter elvileg kimondta, hogy a tejszövetkezetek nem tartoznak az ipartörvény rendelkezései alá, s iparigazolványt nem kötelesek váltani, mert a törvény világosan kimondja, hogy a mezőgazdasági és az ezzel összefüggő mellékiparágak az ipartörvény alá nem esnek. A tejszövetkezet üzeme tüzrendészeti. egészségügyi és más köztekintetekből nem az ipar-, hanem az illetékes közigazgatási hatóság alá tartoznak.

A szegénység segélyezése. A VII. kerületi előljáróság, arravaló tekintettel, hogy az Erzsébet-

város népessége csaknem olyan nagy, mint a főváros I. - V. kerületbeli összevéve és a legnagyobb külterülete van, azt kérte, hogy a népkonyha-alapból, a melyből ő étel-utalványokra 1000 koronát kapott, most adjanak neki 4000 koronát. A számvevőség erre vonatkozólag azt a javaslatot tette, hogy — mivel a népkonyha-alap ugysem nagy és rendkivül igénybe van véve, — adjanak a VII. kerületi elöljáróságnak 2000 koronát, ugy hogy ebből 1000 koronát még erre az évre kapjon, január elsején pedig adják ki a másik ezer koronát.

A tűzoltóság létszám-szaporítása. A főváros közgyülése elhatározta, hogy a tűzoltóság létszámát egy örsparancsnokkal, egy csővezetővel, tizennyolcz tűzoltóval emeli és beszerez két uj előfogatot is. Az évi költség ekként 28.514 koronával szaporodik. A belügyminiszter, a ma érkezett leiratában tudatja, hogy ezt a határozatot jóváhagyta.

Pályázatok és árlejtés.

I.

A székesfőváros tanácsa a következő uj állásokra hirdet pályázatot: egy fogalmazói állásra, amelylyel két-két szolgálati év után 200—200 koronával emelkedő 1200 korona segélydij jár; egy artézi fürdő-orvosi állásra, 1200 korona fizetéssel; egy másodosztályu segédmérnöki állásra, (2000+700 kor.), egy számvevőségi végrehajtó osztálybeli főnöki állásra (2800+800 korona); egy számvevőségi számsegédi állásra (1600+700 korona); egy másodosztályu adószámviteli számtiszti állásra (2000+700 korona); egy adószámviteli gyakornoki állásra, melylyel 1000 korona segélydij s két izben 200—200 korona emelkedő dij jár; egy vásárcsarnoki altiszti állásra (1400+800 korona.) Pályázni lehet az esetleg megüresedhető állásokra is. A vonatkozó pályázatokat *deczember hónap 20-ig* lehet benyujtani a Központi városházán levő iktatóhivatalhoz.

II.

Budapest székesfőváros tanácsa a székesfővárosi közkórházak részére 1903. évi január hó 1-től számitandó, három egymásután következő évre szükséges jég szállitása iránt irásbeli ajánlatok utján tartandó nyilvános árlejtést hirdet.

Az ajánlatok *1902. évi december hó 3-án d. e. 10 óráig* Viola Imre tanácsnok vagy helyettese kezéhez (IV. Központi városház II. em. 224. ajtó) adandók át.

A feltételek s esetleges felvilágositások a tanács X. közegészségi ügyosztályban (Közp. városháza, II. em. 224.) kaphatók.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 751.177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmult héten élve született 476 gyermek, meghalt 244 egyén, a születések tehát 232-vel mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 343 törvényes, 133 törvénytelen; nemre nézve 247 fiu, 229 leány. Halvaszületett 21 gyermek, köztük 9 törvényes, 12 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra 32·2.

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 16·5 az egy éven felüli lakosságnál: 13·9, az öt éven felüli lakosságnál: 13·1.

A halottak közt volt 115 fi-, 129 nőnemü.

Az év eddigi 45 hetében élve született összesen 20268 gyermek, meghalt összesen 12564 egyén, a születések többlete tehát 7704; a mult év megfelelő időszakában született 19914, meghalt 12178, a születések többlete volt tehát 7736.

Az élveszülöttek közt volt 286 róm. kath., 3 görög kath., — görög keleti, 23 ágost. evang., 36 helvét, 1 unitárius, 124 izraelita, 3 egyéb. Összesen 476. Halvaszületett összesen 2·1.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1332 beteget, szaporodás 413, csökkenés 369, maradt a mult hét végén 1376. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 182 beteget, szaporodás 35, csökkenés 45, maradt a mult hét végén 172. A Szt. István kórházban ápoltak a mult hét végén 603 beteget, szaporodás 295, csökkenés 276, maradt e hét végén 622. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 795 beteget, szaporodás 163, csökkenés 147, maradt e hét végén 811. Összesen ápoltak a mult hét végén 2912 beteget, szaporodás 906, csökkenés 837, maradt e hét végén 2981.

Szerkesztői üzenetek.

T. G. urnak Fiume. Jól esik hallanunk, hogy a fiumei magyarság általános helyesléssel fogadta az „Elkormányzott Fiume“ czimü czikkünket. Az ön óhajának, hogy az ujabb autonomista stiklit, a magyaroknak a községi választók névsorából való kihagyását szellőztessük: legközelebb készséggel megfelelünk. De már most rámutathatunk, hogy ez is Szápáry László gróf politikájának az eredménye. Pipogya ember nem való Fiuméba kormányzónak. Tőle ne várjanak semmi üdvöset, valamint ne reméljék a Vio-Kuscher párttól a megtérést. Il lupo cangia il pelo, ma non il vizio.

Szövetkezeti tag Budapest. Az adatok gyülnek. Mihelyt az anyag rendezve lesz, megindítjuk az ostromot. A Nefelejts-utczai szövetkezet szintén a sorozatba kerül. A Takova-rendjel históriája elég pikáns, s a többi adattal együtt felhasználjuk. Köszönet érdeklődéseért.

Előfizető. A kedvezmény kérésnél hivatkozzék az 1899 : 49. t.-czikkre.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

V. évfolyam. Budapest, 1902. deczember 1. 37. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN HÉTFŐN.

TARTALOM:

1. Városi politika.
2. Fővárosi nép-otthon.
3. Székesfővárosi mosóintézet.
4. Szolid fedezet.
5. Őszeresek siralmai.
6. Magyar alkotmány és jogtörténet.
7. Kavicskotrás a Dunában.
8. hanyag belügyminiszterium.
9. Hirek a városházáról.
10. Statisztika.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 korona. Fél évre . . . . . 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

A budapesti takarékpénztár
és
országos zálogkölcsön-részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **4%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái:

VI. ker., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferencziek-tere 4. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, specziálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

V. évfolyam. Budapest, 1902. deczember 1. 37. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.

Városi politika.

Aki majdan meg fogja irni a főváros legujabbkori történetét, például az 1870-től 1902-ig terjedő korszakot, az — ha nem csupán száraz adatok felsorolására szoritkozik, hanem kritikát is gyakorol — okvetetlenül kimondja a szentencziát, hogy a magyar székesfővárosnak ezen idő alatt nem volt öntudatos politikája. Nőtt és gyarapodott területben meg lakosságban anélkül, hogy fejlődésének irányát legalább határozott körvonalokban megszabták volna. Mindent a véletlenre biztak. Sőt arra sem, hanem minden a váltakozó érdekek szerint alakult. Ennek a három évtizednek a története elijesztő példa arra nézve, miként lehet egy nagy várost a rendszertelenség mintaképévé tenni, s hogy válhat az önkormányzat a város élén állóknak, meg egyes érdekszövetkezeteknek a játékszerévé. Kétségkivül bölcs és igaz a svéd kanczellár, Oxiensterna mondása: Parva sapientia regitur mundus, de a képviselőtestület még azt a kis bölcsességet is fölöslegesnek tartotta érvényre juttatni a főváros kormányzásában.

Valóban érdemes volna pályadijat kitüzni annak eldöntésére: volt-e Budapestnek a legutóbbi decenumok alatt városi politikája s ha igen, milyen volt ez a politika? Azt hisszük, a pályázat meddő maradna. Mert bármenyire nagy legyen a szervilizmus a politikában, a városi életben és az irodalomban, mégse tartjuk lehetségesnek, hogy akadjon toll, mely a rendszertelenségek, kapkodások és esetről-esetre való intézkedések végnélküli sorozatát öntudatos politikának minősitse. Ámde tudjuk, hogy a fővárosban éltek és élnek kifogástalan jellemü, képzett gondolkodásu, széles látókörrel biró s a városi ügyek irányitásánál magasabb feladatok megoldására is alkalmas férfiak, ennélfogva önkéntelenül fölmerül a kérdés: mi az oka, hogy a főváros irántyű nélkül hánykolódott annyi esztendőkön át s végre oda sodortatott az anyagi zavarok szirtjeihez? A felelet csak az lehet: a közszellem nem volt elég erős és a polgári kötelességérzet nem volt kellőleg kifejlődve. Akiket tehetségük és tudásuk predestinált volna, hogy a községi életben vezető szerepet játszanak és egy öntudatos politikának az alapjait megvessék, azok többnyire elmerültek az országos politika hullámaiba és a várossal mit sem törődve, közönyösen nézték, hogy kontár és lelkiismeretlen elemek ragadják kézbe a városi ügyek korlátlan intézését.

Csakis ekkép vált lehetségessé, hogy a képviselőtestület nem ura a helyzetnek, nem alkot egészséges dolgokat és a tanácsnak nem ellenőrzője, még kevésbé irányitója, hanem inkább hibáinak palástolója. Ekkép történhetett, hogy a főváros legértékesebb javai elfecséreltettek, s a magánérdekek kielégitése orgiákat ül a főváros kárára. Ekkép eshetett meg, hogy az állam sokféle terhet, amelyet neki kellene viselnie, áthárított a főváros vállaira és erőszakos kézzel nem egyszer belenyult az autonom jogokba is.

A rendszeres politika hiánya juttatta fővárosunkat oda, hogy most a legsürgősebb és legindokoltabb kiadásokra sincs pénze, sőt a mesterséges homályból egész meztelenségében bontakozik elő a *deficzit* réme. A fölvett kölcsönökkel nem lehetett sokáig takarni az alapjában megrendült helyzetet.

Végre is kiderült, hogy a főváros háztartásának egyensulya megbillent Akiket ezért morális felelősség terhel, azok vagy már régebben visszavonultak a városi élet szinpadáról, — ugy gondolkodván: aprés vous le déluge, jöhet utánunk akár az özönviz, mi eléggé kivettük részünket minden haszonból — vagy óvatosan meglapulnak és a romlásban is halászni szeretnének. De a deficzit réme végre kiszólitott a porondra nehány agilis embert, aki elérkezettnek látja az időt, hogy uj szellem honosuljon meg e képviselőtestületben és más kormányzati irány érvényesüljön a főváros vezetésében.

Az uj szellem egyhamar aligha költözik be a közgyülési terembe. Ahogy mi látjuk a főváros morálját, a legközelebbi időben nincs másra kilátás, mint legfölebb az érdekcsoportok változására. A régi klikkeket ujak törekednek kiszoritani. A titkos jelszó: Ote toi que je m'y mets — takarodj a helyedről, hogy én foglalhassam azt el. Hát biz ez önzés és legkevésbbé sem nemes vetélkedés.

De miután a meglevő rossznál aligha következhet rosszabb, az uj elemek előrenyomulását érdeklődéssel figyeljük és azt a reményt ápoljuk, hogy a közszellem majd az ő nyomukban megtisztul. Az ideális állapot az volna, ha a városatyák nem a kerületi érdekek, hanem elvi szempontok képviselői volnának a képviselőtestületben. Ily megtisztulását azonban a polgári felfogásnak csak naiv lélek remélheti. Aki számol az emberi örök gyarlósággal, vivmánynak fogja tekinteni azt is, ha a magán és parcziális érdekek visszahuzódnak a közérdek háta mögé.

A közigazgatás reorganizálása kétségkivül eszmei összefüggésben áll a törvényhatóság szellemének megváltozásával, mindazonáltal junctim nélkül is lényeges reformok létesithetők. A tanácsban meg van a kellő szakértelem és buzgóság is; a létező bajokat nem iparkodik eltakarni, sőt már évek előtt rámutatott, hogy a helyzet kezd kritikussá válni; a tanács tudja, hogy a város lakossága szaporodott, de a vagyona kisebb lett, s a polgárságnál anyagi jólét helyett szegénységet találunk; a reformokra már rég gondol, de mindaddig nem valósithatja meg terveit, mig föl nem szabadul bizonyos érdekkörök nyomása alól.

A siralmas és sötét jelenre biztató világosságot vet az a tény, hogy a legutóbbi közgyülésen a helyzetnek őszinte képét nehány városatya feltárta. A törvényhatóság most már beletekinthet a tükörbe. Ha van benne egy kis lelkiismeret, visszadöbben saját reflexétől és keresni fogja a módokat a kép megváltoztatására.

Helyesen mondotta Halmos polgármester, hogy az erő az öntudatos, erőteljes polgárságban van. Ha a polgárság öntudatra ébred, meg fogja tisztitani képviselőtestületét a catilinárius elemektől és az egészséges légkörben a becsületes törekvések hasznos gyümölcsöket fognak teremni.

Fővárosi nép-otthon.

A millenáris jubileum alkalmából a főváros törvényhatósága két millió koronás alapitványt tett, későbbre hagyván a mirefordítás megállapitását. Javaslattételre külön bizottság küldetett ki, mely abban állapodott meg, hogy ez az összeg egy népkönyvtárral kapcsolatos és nemzeti irányban fejlesztendő nép-otthon felállitására fordittassék.

Az eszmét föltétlenül helyesnek és megvalósitandónak itéljük. A fővárost eleddig joggal érhette a szemrehányás, hogy semmiféle érzéket nem tanusitott a szocziálizmus iránt. Mostohább elbánásban a munkás-osztály Európa egyetlen czivilizált államának fővárosában nem részesül, mint Budapesten, noha itt a lakosságnak egy ötödrésze ehez az osztályhoz tartozik. A főváros „burzsoá“ szellemü kormányzásának nem kis része van abban, hogy a munkások gyülölettel gondolnak a törvényhatóságra és egyre nagyobb számmal sorakoznak az internáczionális szocziálizmus zászlaja alá.

A nép-otthon kedvező hatást fog gyakorolni ugy nemzetiségi és erkölcsi, mint közmüvelődési tekintetben, ha vezetése avatott kezekre lesz bizva. A létesitésére vonatkozó javaslatot Festetich Géza gróf tanácsjegyző készitette, kinek értékes tanulmányából adjuk a következő részeket:

A nép-otthonok czélja az alsóbb néposztály gazdasági, erkölcsi és szellemi, szóval élte összes érdekeinek istápolása és előmozditása.

Az alsóbb néposztály alatt értjük nemcsak a proletárt, nemcsak a közönséges napszámost, a tanulatlan munkást, hanem a képzett produktivabb munkáselemet, a kis polgári osztályt, szóval mindazokat, a kik társadalmi és gazdasági helyzetüknél s szellemi elmaradottságuknál fogva gyámolitásra szorulnak.

Ebből az elvből kiindulva a „munkás-otthon“ elnevezést elhibázottnak is tartjuk. Ez az elnevezés határozottan veszélyeztetné az intézmény célját, mert előreláthatólag kizárná az intézmény jótéteményeiből azt a népréteget, a mely szorosabb értelemben munkásnak nem nevezhető, kizárná éppen azokat, kik nyomasztó anyagi helyzetük s hiányos erkölcsi miveltségük és szellemi képzettségük folytán a gyámolitásra leginkább rászorultak. Ez annál kevésbbé engedhető meg, mert az intézménynek egyaránt kell a kulturális és jótékony czélt szolgálnia, ez pedig csak oly módon érhető el, ha az intézmény jótéteményeit kiterjesztjük a legszegényebb néposztályra is.

Sokkal helyesebb lenne tehát a „nép-otthon“ elnevezés, a mely magában foglalja azt, hogy az intézmény nemcsak a szorosan vett munkások, hanem mindazok javára szolgál, a kik egyben vagy másban a hatóságok és társadalom segélyére, vagy legalább gyámolitására reá vannak szorulva.

A nép-otthonnak tehát kitüzött czéljához képest mindenekelőtt gondoskodnia kell az alsóbb néposztály számára egészséges, *kényelmes és olcsó lakásokról*. A lakásmizeria enyhitése elsőrendü szükséglet, különösen itt a fővárosban; s igy erre annál nagyobb sulyt helyezünk, mert erős meggyőződésünk, hogy mindaddig, mig ezen a bajon s általában a szegény néposztály anyagi helyzetén gyökeresen nem segitünk, a közmüveltség terjesztése érdekében kifejtendő akcziótól számbavehető sikert nem várhatunk.

Ezen a téren két-ős feladat háramlik a nép-otthonra. Először be kell rendezni néhány lakást magában az otthonban is; valami csekély mértékben talán az is enyhiteni fogja a lakásmizeriát; másodszor a legszélesebb körü agitácziót kell kifejtenie oly irányban, hogy az alsóbb néposztály számára az otthon mintája szerint minél több bérház épüljön.

Szándékosan említjük, hogy bérház; mert munkás családi házak épitésére ma még alig gondolhatunk; nemcsak azért, mert az alsóbb néposztály zöme, kedvezőtlen anyagi helyzeténél fogva nálunk a családi házak épitésével járó terheket meg nem birja, hanem azért is, mert a munkásnép legjobban szeret munkatelepe közelében lakni. Hátrány egyébként a munkás családi házaknak az is, hogy a munkások nem szivesen veszik igénybe; az elkülönitést bizonyos fokig megbélyegzőnek tartják, s igy jobb szeretnek más foglalkozásuak között elvegyülve lakni.

Gondoskodnia kell továbbá a nép-otthonnak az alsó néposztály *jobb élelmezéséről*. A legbiztosabb eszköz erre tisztességes étkezők berendezése, a hol a munkás olcsó pénzért egészséges tápláló ételhez juthat; s a fogyasztási szövetkezetek meghonositása.

Az étkezőket ugy kell berendezni, hogy azoknak semmi körülmények között ne legyen népkonyha jellegük; szükséges ez főleg azért, mert az intelligensebb szegény ember álszeméremből, a jobb módu munkásember pedig büszkeségből vagy hiuságból nem szivesen veszi igénybe a népkonyhát. Az étkezőhelyeket nyitva kell tartani, nemcsak délben, hanem reggel és este is, de mindenhor s különösen este csak 2—3 órán át, nehogy a korcsmázásra alkalom nyujtassék.

Gondoskodni kell arról is, hogy reggel, délben s este is minden rendü és rangu ember igénybe vehesse az étkezőket, ki kell tehát szolgálni reggel, nemcsak rántottlevest, hanem tejet, kávét, teát esetleg valamelyes husfélét is, délben legalább 4—5 féle ételt s este is legalább valami husfélét, tésztát, sajtot és gyümölcsöt.

Lényeges kérdés az, vajjon italnemü kiszolgáltatható-e?

Nézetünk szerint ennek sincs semmi akadálya, különösen ha csak könnyü bort és könnyü sört mérnek ki, s azt is csak kis adagokban Hogy a vendégek ily módon talán a korcsmázáshoz szoknának, ettől nincs mit tartani, mert hisz mint fentebb emlitettük, az étkező legfeljebb csak 2—3 órán át lesz nyitva.

Az étel- és italneműeket magától értetőleg az előállitási, illetőleg beszerzési áron kell kiszolgálni; legfeljebb a kezelési költségek hozzászámitásával, melyeket azonban a minimumra kell redukálni. Szóval az étkezőkből nem szabad jövedelmező üzletet csinálni, hanem ellenkezőleg, arra kell törekedni, hogy néhány fillérért még a legszegényebb ember is jóizüen étkezhessék.

Nemkevésbé fontos missiója lesz az otthonnak a fogyasztási szövetkezetek meghonosítása és terjesztése.

Be kell rendezni az otthonban egy *fürdőt* is, még pedig egy nagyobb, legalább 30 40 ember számára elégséges bazinnel s megfelelő számu zuhanynyal. A fürdő, a nap bizonyos óráiban a férfiak, máskor meg a nők számára lesz nyitva tartandó. A használati díjat a lehető legcsekélyebbre kell szabni; semmiesetre sem nagyobbra, mint a menynyibe az elhasználandó viz s a kezelés kerülnek. A mennyiben hely jut, a közös fürdő mellett lehetne egy-két kisebb fürdőszobát is berendezni azok számára, a kik a közös fürdőt nem akarják igénybe venni, s a kik melegebb fürdőt akarnak.

Hasonlókép fontos feladat háramlik az otthonra azon intézmények berendezésével, a melyek a nép szellemi szükségleteinek kielégitésére lesznek hivatva.

Legfontosabb ezek között egy *társalgó berendezése*, a melyet hozzáférhetővé kell tenni minden rendü és rangu emberre nézve, s éppen azért, ennek használatáért semmiféle dijat szedni nem szabad.

A kártyajáték feltétlenül eltiltandó, sőt nem szabad megengedni azt sem, hogy bármilyen játékot is pénzbe játszanak. Ennek megakadályozására különben legjobb eszköz, ha ellátjuk a társalgót elegendő számu társasjátékkal (sakk, domino, várostrom), melyeknek használata természetesen dijtalan kell, hogy legyen; s ezenfelül állitunk egy-két tekeasztalt. A tekejáték tudvalevőleg a munkásoknak is kedvencz szórakozása. Az asztalok használatáért azonban lehetne valamelyes csekély dijat szedni; annyit, a mennyiből a világitás és fentartási költségek kikerülnének.

A társalgót lehetőleg az étterem közelében kell elhelyezni, hogy látogatóknak teát és kávét lehessen szolgálni. E helyiségben más italnemüeknek, főleg szeszes italoknak kiszolgálása, semmi körülmények között sem volna megengedhető. A társalgónak mintegy kiegészitő részét képezné a *kert*, a melyben néhány lugas és 2—3 *tekepálya* volna elhelyezhető, télen át pedig korcsolya-pálya lenne berendezhető. Ugy a tekepályák, valamint a korcsolya-pálya használatáért szintén valami csekély dij szedhető, de itt is legfeljebb annyi, a mennyi a fentartási kölségeket fedezné. Ugy a társalgót, mint a kertet is mindennap, és pedig hétköznapokon esti 6—9-ig, vasár- és ünnepnapokon pedig lehetőleg már d. u. 1-től 9-ig nyitva kell tartani.

Lényeges kérdés az, vajjon a társalgót és kertet nők is látogathatják-e? A nők érdekében mindenesetre kivánatos, hogy a társas összejövetelre

nekik is alkalmat adjunk; kétséget sem szenved azonban, hogy a férfiak egy részét határozottan feszélyezné a nők jelenléte, sőt a közös összejövetelek sok visszaélésre is alkalmat adnának. A legjobb helyesebb volna, ha egyelőre csak kivételesen engedtetnék meg a nőknek férjeik, illetve szülőik kíséretében a társalgó és kert használata, s csak ha a tapasztalás azt bizonyitaná, hogy jelenlétük zavart okoz, kellene őket kizárni, vagy a használatban még jobban korlátozni.

A fődolog az, hogy valami utat-módot találjunk arra, hogy néha-néha hetenkint legalább egyszer-kétszer a nők is összejöhessenek; vagy ha ez keresztülvihető nem lenne, legalább havonkint 1—2-szer külön felolvasásokat kellene rendezni a nők számára olyan programmal, a mely kizárólag csak őket érdekli.

A társalgó kiegészitő részét képezné a *könyvtár*, illetőleg *olvasószoba*. A könyvtár alapját legalább is 1000—1200 kötet könyvvel kell megvetni, s azután évről-évre, megfelelő összegből eszközlendő vásárlásokkal gyarapitani. A fősulyt a szépirodalmi müvekre kell fektetni, természetesen jól kiválogatva azokat, a melyek a nép kezében valók. A szépirodalmi müveken kivül beszerzendő lesz még néhány történelmi, természettudományi és közgazdasági munka, ez utóbbiak közül főleg azok, a melyek a munkásnépet legközelebbről érdeklő dolgokat (egyes iparágak technologiája, külföldi munkásviszonyok, munkásbiztositás, munkásházak kérdése, stb.) tartalmaznak.

A könyvtár összeállitása előreláthatólag sok nehézséget fog okozni, főleg azért, mert a szegény népnek szolgáló irodalmunk, főleg pedig a tudományos irodalmunk nagyon is szegény. Mindenesetre nagy körültekintéssel kell összeválogatni a könyveket, nehogy olyan munkákkal tömjük meg a könyves polczokat, a melyek vagy egyáltalán nem érdeklik a szegény népet, vagy a melyeket meg nem értenek, vagy a mi még rosszabb: félreértenek.

A könyvtárt mindennap és pedig hétköznapokon esti 6—9-ig, vasár- és ünnepnapokon pedig lehetőleg 1—9-ig nyitva kell tartani.

A könyvhasználat magától értetik dijtalan; azoktól azonban, a kik a könyveket hazavinni kivánják, valamelyes mérsékelt használati dij (kötetenkint 2 fillér) szedhető. A házhoz való kölcsönadást, lehetőleg meg kell könnyiteni még pedig oly módon, hogy a kölcsönvevőnek csupán csak 1 vagy 2 jótállót kelljen állitania a tagok sorából.

Magától értetik, hogy az olvasótermet el kell látni megfelelő számban hirlapokkal is, még pedig nemcsak napilapokkal, hanem képes folyóiratokkal, élczlapokkal, tudományos, főleg társadalmi és közgazdasági folyóiratokkal és szaklapokkal.

A társalgó és könyvtár azonban távolról sem lesz elegendő a nép szellemi szükségleteinek kielégitésére s igy gondoskodni fog kelleni felolvasások, dal- és zene estélyek, hangversenyek és egyéb mulatságok rendezéséről.

A fő az, hogy a felolvasások tárgya olyan legyen, mely az alsóbb néposztály tagjait, legközvetlenebbül érdekli, hogy az előadás népszerü, könnyen érthető legyen s a mi talán legfontosabb, hogy az előadás vonzó, mulattató legyen még akkor is, ha tárgya tisztán tudományos. Sokkal kevesebb nehézséget fog okozni a zene- és dalestélyek, a hangversenyek és egyéb népmulatságok meghonositása.

Hogy mindenkire nézve teljesen ingyen tegyük hozzáférhetővé ezeket az estélyeket: azt nem ajánlhatjuk. Nemcsak azért, mert az otthonnak nagy szüksége lesz arra a néhány fillérre is, hogy legalább a kész kiadások fedezhetők legyenek, de azért sem, mert a tapasztalás azt bizonyitja, hogy az ingyen jegyeket legtöbben nem is igen veszik szivesen igénybe. A hangversenyek s egyéb mulatságokban való közreműködésre meg kell nyernünk nemcsak a mükedvelőket, hanem előbbkelő művészeinket is, a kiknek — ha futja — lehet némi tiszteletdijat is juttatni. Egy részét különben az előadó művészeknek maguk a munkások köréből kell toborozni. Külön ének- és zenekarokat kell alakitani, sőt össze lehet hozni egy kis mükedvelő szintársulatot is, a mely társulat tagjainak betanitására, bizonyára szives készséggel fognak müvészeink s müvésznőink vállalkozni.

Végül szükséges volna az otthonban egy *tudakozó* vagy *tájékoztató irodát* berendezni, mely az esti órákban teljesen dijtalanul szolgálna tanácscsal és utbaigazitással minden a szegény népet érdeklő ügyben.

Általánosan ismert dolog, hogy az alsóbb néposztály zöme mennyire tájékozatlan, sőt tehetetlen; ügyes-bajos dolgaiban azt sem tudja, kihez forduljon, fühöz fához szalad tanácsért, utbaigazitásért, panaszával pedig legtöbbször olyan helyre fordul, a hol — mert ügye egyáltalán nem oda tartozik, — meg sem igen hallgatják. Nagy baj az is, hogy nagyobb része még azokat az intézményeket sem ösmeri, a melyek az ő érdekeiket szolgálják, s ily módon alkalma sincs igénybe venni azokat a kedvezményeket, melyeket ezen intézmények nyujtanak. Helyes szervezet mellett tehát megbecsülhetetlen szolgálatokat fog tehetni ez az iroda, nemcsak az által, hogy megkiméli a szegény népet a sok hiábavaló lótás-futástól, hanem az által is, hogy tanácsaival előmozditja minden néven nevezendő érdekeit is.

Ez lenne nagyjában az otthon tevékenységi köre.!

Székesfővárosi mosóintézet.

Ilyen is lesz nemsokára. Egyelőre ugyan még papiroson van és egy buzgó városi mérnök fejében, de nem kell hozzá sok fantázia, már látjuk az utczákon a hatalmas kocsikat, a melyek reklámjai lesznek a székesfőváros „mosó"-dájának, hirdetve, hogy a legtisztább fehérnemü a városi mosóintézetből kerül ki és nincs olyan szennyes, melyet fehérre ne mosnának a fővárosi putzerei munkásai.

De félre a tréfával. Komoly kérdés az, a miről szólunk. A székesfőváros csakugyan akar létesiteni egy mosóintézetet, de csak a főváros kórházaiban, árvaházaiban és más intézményeiben szükségelt mosások elvégzésére.

A kérdés a kórházi albizottság ülésén került először szóba, a hol a százezer koronát meghaladó mosási tétel túlmagas volta keltett nagy megütközést. Mert hát a fővárossal szemben nem ugy tesznek a vállalkozók és szállitók, mintha magánféllel állanak szemközt. A magánfél, ha nagy konzumens,

jelentékeny árengedményben részesül. A főváros akármennyit szükségel is, egységárat fizet. Egységár alatt egy olyan árat kell érteni, a mely jelentékenyen magasabb a magánfogyasztó által fizetett árnál. A közpénzekkel való gazdálkodás már bizony igy szokott történni.

A bizottságban sokáig törték a fejüket, hogy mit kellene a horribilis összeg leszállítására nézve tenni. A vállalkozó pedig nem akart engedni az árból. Ekkor a főváros egy szorgalmas mérnökének. a kórházakhoz beosztott Hönig mérnöknek, akadt egy mentő ötlete. Állitson fel a főváros egy mosodát. Mindjárt meg is magyarázta. A Szent János mosókonyháját a szerencsés véletlen folytán olyan nagyra készitették, hogy abban könnyen lehet berendezni egy nagyszabásu mosódát. Gőzt ad eleget a kórház gépházának kazánja. A berendezés, fentartás, gőztermelés és a ruhanemüek szállításának költségei összesen nem tesznek ki annyit, mint a mennyibe most a ruhamosás kerül — ellenkezőleg 25–30 ezer korona megtakarítást lehet elérni.

Heureka! Nagy dolog ez: A mai rossz viszonyok mellett nem utolsó dolog, egy olyan intézményt teremteni, a mely hasznot hozna a városnak. A bizottság igen helyesen, rögtön komolyan hozzálátott az idea realizálásához. Megbizta *Hönig* mérnököt, hogy készitse el a berendezés költségvetését, az üzemterveket és üzemköltség számitásokat és a legközelebbi bizottsági ülésen álljon elő kész tervvel.

Ime tehát ugy-e, nem lehetetlen, hogy megesik az, a miről közleményünk elején irtunk, hogy egy szép napon hatalmas uj czégtábla tünik majd szemünkbe:

Budapest sz. f. mosodája
a Szent Jánoshoz.

Az a szerencse, hogy jó Ludvig professzor, a kórház igazgató főorvosa nem lesz kitéve annak, hogy valamelyik urasszony a nyakára küldje a cselédjét, esetleges rosszul mosott és vasalt „putzwäsch"-ért. A mosóda ugyanis magánfeleknek nem fog dolgozni.

Szolid fedezet.

A főváros jövő évi budgetjében mint vagyon szerepel az a 500.000 korona, melyet *Kecskeméthy* Győző pokoli egyszerüséggel elsikkasztott. Ez a kész operett ugy jutott bele a költségvetésbe, hogy Lampel főszámvevő Kecskeméthy elleni követelésnek beleállitotta a költségvetésbe, s a nyári hőségtől elálmosodott közgyülés jóváhagyta az előirányzatot. Valószinü, hogy ugyanakkor a saját halálos itéletét is helyben hagyta volna.

Biztosra kell tehát vennünk, hogy a derék főszámvevő nem ismeri Kecskeméthy Győzőt; azt hiszi maig is, hogy az egy jól szituált öreg tőkepénzes, a ki „jó" a városnak 500.000 korona erejéig.

Mi, fájdalom, nem vagyunk ilyen kedvező véleménynyel a gyorslábu kurucz felől, sőt lelkünkben az a sanda gyanu motoszkál, hogy Kecskeméthy akkor kerül kézre, mikor az utolsó dollárt eldanolta.

De hát akkor hová, mire forditandó a 500.000 korona, mely vagyonként szerepel a főváros költségvetésében? Erre gondolni kell, mert végre is mi nem vagyunk főszámvevők, kik könnyen vehetik az ilyesmit . . .

500.000 korona sok pénz, még akkor is, ha elsikkasztják Talán lehetne vele valamit kezdeni.

Próbáljuk meg elhelyezni. A főváros például szeret banketteket adni, de nincs bankett alapja. A 500.000 koronából bőven telik erre a nemes czélra. Ösmeretes továbbá, hogy az ellenőrzés milyen szigoru és lelkiismeretes a fővárosnál. Az ilyesmit jutalmazni illik. A Kecskeméthy-féle 500.000 koronából habozás nélkül ki lehetne hasitani egy részt a lelkiismeretes ellenőrzés jutalmazására.

De van tömérdek ember ezenkivül, a ki meg érdemelné, hogy bőkezüen jutalmaztassék. Kapott-e például eddig egy bronz-garast Lampel főszámvevő, ki a 500.000 koronát megmentette a városnak — papiroson? Egy kisebb méretü bronz-szobrot bátran lehetne neki állitani a Markó-utczában, hol minden kiszabadult sikkasztó megsüvegelné. És ez nagy erkölcsi vivmány lenne büntetőjogi szempontból. Mert a sikkasztók előtt semmi sem szent.

Aztán mivel jutalmazták az államrendőrséget azért a buzgalomért, a melylyel Kecskeméthyt üldözte? Semmivel. Félévig ütötte bottal a nyomát. Nem érdemelne meg ezért egy diszes kivitelü ezüst botot?

De messzebb menő tervek is bontakoznak ki szemünk előtt. A főváros, bár kissé későn, de aggódva tapasztalja, hogy eddig nem csinált politikát. Mért nem csinált? Mert nem értett hozzá. A Kecskeméthy-féle alapból kellő körültekintéssel iskolát lehetne felállitani fiatal, tehetséges városatyák számára. Sokan megtanulhatnák egyéb hasznos tudnivalókon kivül az ortográfiát ebből az alkalomból, a mi sohasem árt, ha az ember tudja.

Egy ellen azonban határozottan tiltakozunk. Hidat ne épitsünk ebből a pénzből. Arra ugyanis ráfizetünk. Esetleg egy milliót. Legfölebb aranyhidat, a melyen Lampel ur homéri együgyüségével visszavonulhat.

És végül egy pótinditvány: Beszerzendő lenne nehány hektoliter olcsó minőségü denaturált spiritus és nehány kellő nagyságu üvegbura, azon lelkes városatyák elhelyezésére, kik, noha otthon kényelmes lakásuk van, a közgyüléseken alusszák a boldogok és együgyüek álmát.

Ószeresek siralma.

Egy törvényhatósági bizottsági tag küldte be a czikket, melyet változtatás nélkül közlünk.

Az ószeres tőzsde, melyet rendszerint handlé bőrzének hívnak, sok bajt okozott már a főváros lakóságának. Amikor még a zsibárus piacz az Ujvásártéren volt és annak a Népszinház-utcza felőli negyedrészében vonult meg, a zsibárus sátrak között egy üres hely volt hagyva, melyet zsineggel körülfogtak. Az volt a handlé börze. Ide jött ki az ószeres, a városban házról-házra járva, összevásárolt holmijával és itt talált a zsibárus és a többnyire Lengyelországból ide jövő rongykereskedő portékát. A télen fáztak, esőben, hóban áztak, Isten szabad ege alatt a szegény ószeresek és nem volt fedél, mely alá meneküljenek az idő viszontagságai elől. A zsibárukereskedők ipartársulata, a midőn a főváros elhatározta, hogy a zsibárussátrak helyett a Telekitéren zsibáru bódékat építtet, kérte, hogy a zsibáru bódék között, az ószeresek részére, egy fedett helyiséget emeljen az ószeres tőzsde részére

Mind a legtöbb intézménynél, még az uj zsibárus csarnokoknál is anélkül készültek el az építési tervek, hogy az érdekelt feleket meghallgatták volna és igy történt, hogy a zsibárus bódék rendeltetésüknek meg nem felelően épültek, a handlé börze pedig, egy impozáns, építkezésénél fogva feltünő csarnok lett.

A fényes épitkezés mellett is az ószeres tőzsde kezdetben ugyanaz maradt, a mi a kötéllel körülvett szabad tér volt az ujvásár-téren: vagyis az a hely, a hol az ószeresek, a zsibárusok és rongykereskedők egymással kereskedtek. Vagy 50 zsibáros látván, hogy a vevő nagy közönség első sorban az épitkezésénél fogva feltünő ószeres tőzsdébe megy, azon ürügy alatt, hogy megélni nem tud, *Hamvai* Sándor VIII. ker. elüljáróhoz fordult segitségért. Az elüljáró végtelen jószivüségében ajánlotta nekik, hogy tegyék le a zsibárus jogukat, kérjenek ószeres igazolványt és menjenek be az ószeres tőzsdébe. Ezek a zsibárusok most is zsibárusok, csakhogy boltbért, adót és egyéb terheket nem viselnek és az ószeres név alatt zsibáruskodnak. Daczára annak, hogy az ószeres tőzsdében a fővárosi szabályrendelet értelmében zsibáruskodni, javitott és igazitott holmikat eladni, egész nap benntartózkodni nem szabad, ez az 50 volt zsibárus, kiknek példája még további körülbelül 50 embert csábitott, az elüljáróságnak figyelmét kikerülvén, zavartalanul zsibáruskodnak és a valódi zsibárusoknak a főváros adófizető polgárainak oly jogtalan és igazságtalan konkurenczíát csinálnak, hogy e zsibárusok a tönk szélén állanak és a zsibárus bódék, melyek kezdetben kevés számmal voltak, hogy az ujvásár-térről áttelepülő zsibárusokat befogadják, ma fele részben üresen állanak s a főváros által befektetett épitési tőke nemcsak hogy nem kamatozik, de nem is törlesztetik.

A börzecsarnokba betolakodott ószeressé vedlett zsibárusok ezenkivül még a szegény ószeresek kenyerét is veszélyeztetik, amennyiben javitott portékájuk révén elveszik az ószeresek vevőit. Nagy a forradalom e miatt ugy az ószeresek mint a bódéikban maradt zsibárusok között, akik most egyesült erővel iparkodnak a betolakodott jövevényeket a börzecsarnokból kiszoritani. Deputácziót is küldtek már a polgármesterhez exisztencziájuk védelmében.

A sok szegény ember bajáért egyedül a kerületi elüljárót terheli a felelősség, aki tanácsával az egész keveredést előidézte s e mellett nem gyakorol kellő felügyeletet a handlébörze fölött, ahol mint a fentiekből kitünik, ugyancsak szabályellenesen folynak a dolgok.

Magyar alkotmány és jogtörténet.

Irta: **Timon Ákos** egyetemi r. tanár.

Rövid időközben két jogtörténeti mű jelent meg a könyvpiaczon, az egyik Herczegh Mihálytól, a másik Timon Ákostól. Miután az utóbbi megelőzte Herczeghét, az ismertetésben megtartjuk a kronologikus sorrendet, s Herczegh könyvéről később fogunk részletesen nyilatkozni.

Több mint egy évtizedig várták a jogászok Timon Ákos könyvét, hogy megszabaduljanak *a tanár úr által ugyan átnézett*, de nagyon hézagos és rendszertelen jegyzetekből való készüléstől. Végül megszülte a hegy az egeret. Megjelent egy vastag papiron nyomott, tehát igen vaskos kötetet mutató könyv, melyet egy napilap maliciózusan „irodalmi eseménynek“ nevezett el. A magyar jogtörténelem tudománya és a hallgatók, alig fogják hálával fogadni ezt az eseményt, mert a vaskos könyv rendszertelenség tekintetében a jegyzetekkel egy szinvonalon áll. Szerző nem képes áttekinteni és egységes elvekre vezetni a régi jogélet intézményeit, nem képes az intézményekből a lényeget kidomboritani. Számos adatot böngész össze, nem ugyan az eredeti forrásokból, hanem túlnyomó részben más szerzők jogtörténelmi és politikai történelmi munkáiból és monografiákból, de az adatoknak eredményeit összefoglalólag levezetni alig képes. Csupa töredéket ad és pedig korszakok szerint, de ezeket is korszakonkint elaprózva. Az olvasó, különösen pedig a kezdő jogász, kiknek részére irta a professzor úr könyvét, tökéletesen képtelen e mű nyomán régi intézményeinknek keletkezési átalakulási és fejlődési folyamatát felismerni és megérteni.

A jogászi szempontok teljesen háttérbe szorulnak, munkájának legtöbb része elbeszélésszerü, fejtegetésében a jogászi judicium gyengeségét árulja

el. Igen felületesen bánik el szerző a régi magyar jogéletben oly fontos pénzügyi és hadügyi szervezettel. Nagyon kifogásolandó az is, hogy a magyar jogtörténetet 1608-al befejezettnek tartja, holott a mi 1608. utáni időre esik, az a legnagyobb érdekü része jogi intézményeink átalakulásának. Nem tehetünk róla, de a szerző ezen eljárásának okát abban véljük találni, hogy a XVII. és XVIII. századbeli jogtörténet talaja jogtörténeti iróink által még legkevésbbé lett felszántva és igy a szerző feltöretlen talajba lett volna kénytelen beleereszteni nem valami éles ekéjét.

A napisajtó a könyv megjelenését megelőzőleg áradozó dicsérettel jelezte a könyvpiacz jövőbeli eseményét. Annyit hittem, hogy a jogászság könnyebbségére fog szolgálni Timon Ákos munkája, mert azt vettem, hogy a nagy tudós hirében álló professor ur a magyar jogtörténetbe belevonja az európai vonatkozásokat és egy szép, kerek és rendszeres magyar jogtörténetet fog irni és összeállitani és ezzel feleslegessé teszi az europai jogtörténet használását. Hitemben csalódtam. Ugy látszik a munka ilyen megirására Timon Ákosnak sem elég képessége, sem elég ideje. Mert a ki a magyar állam gyönyörü multjába tudományos kutatás czéljából akar belemélyedni, annak nem lehet ideje sem politikára, sem kongruára, sem kath. autonomiára és még sok minden egyébbre.

Voltak nekünk uttörő jogtörténészeink, mint Wenczel és Hajnik, de ezek életük minden pillanatát a tudománynak szentelték; ezt a szerző maga is jól tudja; mert ezek szolgáltatták neki ehhez a munkájához az anyagot. Jobbat, ujat Timon Ákos nem alkotott. Nem dicsekedhetik vele, hogy a magyar jogtörténet tudományát egy lépéssel is előbbre vitte volna. De az is igaz, hogy sem Wenczel, sem Hajnik nem aspiráltak — miniszterségre.

Kavicskotrás a Dunában.

A főváros mentén elfolyó Duna medrét emberemlékezet óta egy kiváltságos familia birtokolja. Azaz csak a kavicsokat, a melyeket a Duna árja felülről magával hozott. A kinek a fővárosban kavicsra volt szüksége, kénytelen a kiváltságos familiát igénybe venni, és ha nem tetszettek az árak, a melyeket ők diktáltak, hát mehettek fel valahová Vácz környékére, ott kotortathatta szabadon a Duna medrét. A közgyülés sohse tudott arról, hogyan, milyen feltételek mellett kapja ujra és ujra ez a család a monopoliumot, a melyet olyan hatalommal gyakorolt, hogy a főváros is kénytelen volt jó drága áron visszavásárolni tőlük azt a kavicsot, a mit ingyen hozott neki a Duna árja.

Ez a vállalathozás is olyan volt, mint minden olyan üzlet, a mely a főváros protegáltjainak jutott. A szerencsétlen halandó a kinek a klikkek között vagy a tanácsban nem volt támogatója, üzleteibe beleveszitette az utolsó krajczárát, de ezrek, sokszor százezrek jutottak annak, aki véletlenül a tanács protegáltja volt.

A tanácshoz nem juthatott senki. A dinasztia, a mely ma is csaknem korlátlanul uralja a burkolatokat, egészen kisajátitotta azt a jövedelmi forrást magának. Ha nem jön közbe véletlenül a főváros pénzügyeinek zilált sága, bizonynyal birta volna még ezután is időtlen időkig.

Most azonban, hogy a kedvezőtlen financziák a közjövedelmek szaporitását tették szükségessé, ezt a jövedelmi forrást sem lehet tovább nélkülözni. A tanács pénzügyi osztálya uj jövedelmi források keresésében erre a tételre is ráakadt és előterjesztést tett a tanácsnak, hogy a kavicskotrási jog adassék bérbe *nyilvános árlejtésen*. A tanács ezt a javaslatot elfogadta olyanformán, hogy a főváros mentén levő Duna-medrét három szakaszba osztja és részenként vagy egészben nyilvános árlejtés alá bocsátja.

Az árlejtés eredményéből látjuk majd meg, hogy milyen nagy ajándékot adott évente ez a koldus város egy dusgazdag polgárának.

Mintha másutt megforditva lenne a dolog?

A hanyag belügyminiszterium.

Még a tavaszszal többrendbeli közgyülési határozatot küldött fel a város a belügyminiszteriumhoz jóváhagyás végett. Különös jelenség, hogy a miniszterium még a lehetőségét is kizárja annak, hogy a tanács a közgyülés határozatait kellő időben végrehajthassa, mert jóváhagyás hiányában meg van kötve a keze. A tanács igen gyakran küld sürgető feliratokat a miniszteriumhoz, de hiába, mert a magas kormány nem reagál, s mit sem törődik azzal, hogy a városnak az ügy hevertetésével kára támad, vagy hogy a közönség jóléte van a halasztással koczkáztatva.

A nyár elején elhatározta a közgyülés, a lánczhid betonoztatását, a határozatot soron kivül felterjesztették a miniszteriumhoz, kérve, hogy az ügy sürgősségére való tekintettel a kormány mielőbb hagyja jóvá, hogy az épitkezés — mert a közönség életbiztonsága követeli — még a nyáron megkezdhető és az őszre befejezhető legyen.

A magas kormánynak az akta elintézése nem volt sürgős, annyira nem, hogy csak most a napokban kapta meg a mérnöki hivatal a jóváhagyást azon utasitás kapcsán, hogy most már siessen a város a munkálatok elkészitésével.

Ennyi humor egy miniszteriumban! Hát vegye a belügyminiszterium tudomásul, hogy ezt a munkálatot ez idén már sem megkezdeni, sem befejezni nem lehet; a melyet minden laikus tud, hogy télvizidején munkába kezdeni nem lehet. Kivánatos

volna, ha a bizottsági tagok közül akadna valaki, a ki a törvényhatósági közgyülésen szóvá tenné a magas kormánynak a fővárossal szemben tanusitott nembánomságát.

Hirek a városházáról.

—

Rendőri felügyelet közmunkák körül. A Rottenbiller-utczai burkolatlopásból kifolyólag arra kérte tudvalevőleg a főkapitány a tanácsot, utasitsa a kerületi elüljáróságokat, hogy minden közterületen végzendő munkálatokról előzetesen értesitse a rendőrséget. Ez értesitések alapján a kapitányságok utasitani fogják aztán az őrszemeket, hogy a munkálatok kihordott nyersanyagjának biztonsága fölött őrködjenek. A főváros mérnöki hivatala véleményes jelentésében jobbnak hiányában elfogadhatónak találta ugyan a főkapitány javaslatát, de azt is hozzátette, hogy az ajánlott módon való eljárás sok bajjal és nehézséggel leszen egybekötve. Egyébként pedig, hogy a felügyelet kellő eredménynyel járjon, nemcsak a fővárosnak, hanem mindama privát vállalatoknak is kontaktusba kell lépni e tárgyban a rendőrséggel, a melyeknek a főváros utczáin felső, vagy földalatti létesitményeik vannak. Ilyenek a közuti vasuttársaságok, a villamos s gázvilágitási társulatok, a telefon stb. A tanács most foglalkozik ez ügygyel, a melyet nagyon kényes természetünek tart. Megeshetik például, hogy valahol rögtönösen kell valami munkát végrehajtani, amikor nem tellik ki az időből a rendőrséget előzetesen értesiteni, Ilyenkor aztán előállhat az a furcsa helyzet, hogy a rendőrőrszem a munkálatokat megakadályozza. Az is kérdés még, hogy egyáltalán szükséges e a főkapitány által ajánlott körülményes eljárás. Évtizedek óta nem történt olyan természetü lopás, mint a milyen a Rottenbiller-utczai volt, ami azt bizonyitja, hogy a közterületeken felhalmozott anyag nem igen szokott veszedelemben forogni. E kérdés tisztába hozására, most a tiszti ügyészséget hivta föl a tanács s csak annak jelentése alapján hoz majd határozatot.

Őszeresek mozgalma. A mióta az ujvásártérről a Teleki-térre helyezte át a főváros a zsibárus piaczot s a handlé-börzét, a kerületi elüljáróságnak s egyéb fővárosi hatóságoknak nincs nyugtuk az őszeresek és zsibárusok panaszaitól. Mikor a régi kötéllel elkeritett zsibárus-börze helyett fölépült a Teleki-téri impozáns csarnok, a bódékban áruló zsibárusok kétségbeesetten panaszkodtak Hamvay elüljárónak, hogy tönkre kell menniök, mert a vásárlók nem hozzájuk, hanem mind a börzére mennek vásárolni. A jószivü elüljáró akkor azt a tanácsot adta nekik, hogy tegyék le a zsibárus jogosultságot s vonuljanak be ők is a börzére. Meg is tették ezt akkor mintegy ötvenen s azóta még vagy hatvanan. Csakhogy ebből meg az őszeresekre és a bódékban maradt zsibárusokra háramlott nagy baj. Az őszeresekké átvedlett zsibárusok ugyanis egész napon át a börze-csarnokban tartózkodnak, ahol szabály ellenére javitott portékát árulnak, vagyis most minden adómegterhelés s az árubódék után járó bér fizetése nélkül folytatják a zsibáruüzletet s igy kiveszik a kenyeret a szegény őszeresek s az adótfizető bódét bérlő zsibárusok kezéből. Eleinte csak szóháboru keletkezett ebből a szapora beszédü őszeresek s a betolakodott zsibárusok között, utóbb nem egyszer tettleg is kapaczitálták egymást a börzecsarnokban, mig végre most az őszeresek s a bérlett helyükön maradt zsibárusok testületileg megmozdultak, egzisztencziájukat megvédelmezendők. *Földes Árpád* dr. ügyvéd, fővárosi bizottsági tag vezetése mellett deputácziót küldtek tudvalevőleg a polgármesterhez s azt kérték, hogy a börzecsarnokba betolakodott zsibárusoknak tiltassék el a javitott portéka eladása s a csarnokban egész napon át való állandó tartózkodás. A panasz tárgyát képező körülmény kárt okoz a fővárosnak is, amennyiben a börzére bevonult zsibárusok elhagyták a nagy költséggel épitett bódékat, amelyeknek fele most üres s igy a fővárosnak alig van azokból valami bérbevétele.

Eredménytelen lecsapolási munkálatok. Az angyalföldi tébolyda engedelmet kapott volt arra, hogy a területén levő mocsarakat s maláriát terjesztő talajvizeket levezethesse a Csik-árokba. A lecsapoló munkálatok meg is indultak, de a viz csak nem akart lefolyni, mert mint utóbb kiderült, a Csik-árok annyira el van iszaposodva, hogy feneke magasabban fekszik a tébolyda talajvizeinek szinénél. Panasz folytán a főváros mérnöki hivatala vizsgálatot tartott a helyszinén s annak eredményeképpen most jelentette a tanácsnak, hogy a tébolyda vízlevezető munkálatai csakis a Csik-árok fenekének bemélyitése után vihetők eredménynyel keresztül. Miután a kérdéses árokszakasz tisztántartása a főváros kötelességét képezi, a mérnöki hivatal javasolja a tanácsnak, utasitsa a kerületi elüljáróságot a mélyitési munkálatok keresztülvitelére, aminek költségei póthitel utján lesznek födözendők. Megjegyzendő, hogy a szükséges árokmélyités semmi összefüggésben sincs a Csik-árok rendezési munkálataival, amelyek egészen más szakaszra terjednek ki.

A Gellért-lépcső átadása. E hó 26-án adatott át a közönségnek használatra a Gellért-szoborhoz vezető lépcsőzet. A főváros nevében *Vossits* Károly tanácsnok vette át az uj létesitményt a fővárosi közmunkák tanácsa részéről kiküldött bizottságtól, amelynek tagjai voltak *Rupp* Imre miniszteri tanácsos, Bakos osztálytanácsos s Frencsek főmérnök. A szobor környékét a tavaszszal fogják parkirozni, mely alkalommal meghordják termőfölddel a még most ormótlannak látszó mesterségesen elhelyezett sziklacsoportok közeit. A hova

diszcserjéket fognak ültetni. Az egész létesitmény szépségei tulajdonképpen csak a parkozás elkészitése után fognak majd igazán érvényesülni.

Följelentés egy ipartestület ellen. A polgármesterhez följelentés érkezett a budapesti hentes-ipartestület ellen bizonyos szabálytalanságok miatt, a melyek már két év óta folynak az ipartestületnél. Az iparhatósági biztos teendőit az ipartestületnél eddig dijtalanul végezte Goretzky dr., mindamellett az évi k adásokban állandóan 600 kor. szerepel, mint az iparhatósági biztos tiszteletdija. A följelentés vizsgálatot kér a polgármestertől arra nézve, hogy hová lett az a pénz, a mely az iparhatósági biztos évi tiszteletdija képpen jegyeztetett be a kiadások rovatába. Hasonló följelentés tétetett a kereskedelmi miniszterhez is.

A halászbástya. A fővárosi közmunkák tanácsa fölhivta volt a fővárost, hogy a halászbástya északi udvarát rendeztesse. A tanács most válaszolt a fölhivásra. A bástyaudvar rendezését ez idén fölöslegesnek tartja, mert a munkálatot egyesiteni szándékozik a déli udvar parkozásával. Már pedig ez csak a tavaszszal lesz keresztülvihető. Addig is utasitotta a tanács a mérnöki hivatalt, hogy a két bástyaudvar parkirozását illetőleg tegyen tanulmányokat s készitse el a szükséges terveket s a költségvetést.

Veszedelmes munkálat. A Szent László kórház igazgatósága mint tudva van arra kérte a tanácsot, vonja vissza azt az utasitást, a mely vizmérő óra fölállitására kötelezi a kórházat. Kizárólag csak fertőző betegek ápoltatnak ebben a kórházban, ahova idegen embernek még belépni sem szabad. Veszedelmes volna tehát, ha a fertőző betegségek e fészkében munkások dolgoznának, akik valamely ragályt széthurczolhatnának aztán a városban. A korház igazgatóságának kérelme, oda irányul, hagyja meg a tanács a régi vizdij kivetést. Amde ilyen kivételek a vizszolgáltatási szabályrendelet szerint nem tehetők, miért is a tanács kénytelen megmaradni ama határozat mellett, amely a vizmérő föllállitását követeli. Kellő óvatosság mellett baj nélkül is föl lehet állitani a vizmérőt.

Az uj locsolócsapok. A hosszas csatározásban, mely a vizvezetéki igazgatóság által konstruált uj fagymentes locsolócsapok ügyében a tűzoltófőparancsnokság s Kajlinger Mihály vizvezetéki igazgató között folytak. Végre is Szcerbovszki főparancsnok lett a győztes. A tűzoltóság kifogásolta, hogy az uj csapok csavarmérete külömbözik a tűzcsapoktól s igy a tűzoltók részéről nem használható. A vizvezetéki igazgató meg nem akart eltérni a maga álláspontjától s szükségtelennek mondotta a csapok terveinek módositását. A tanács végre kimondotta, hogy e tárgyban szükebb konferenczia tartassék, amelyben részt vegyen a tűzoltófőparancsnokság, a vizvezetéki igazgatóság és a tanácsl ügyosztály illetékes konferense. Az értekezlet meg is tartatott s annak eredménye folytán az ügyosztály azt fogja javasolni a tanácsnak, hogy az uj tűzcsapok elfogadtassanak, de csak oly csavarméretben, amely megfelel a tűzoltóság szerelvényeinek.

A főváros uj sáfárjai. Dicséretére legyen mondva a főváros mérnöki hivatalának, hogy ugyancsak hűségesen sáfárkodik a tanácsnak, helyesebben a polgárságnak, mert ahol csak lehet, mindig megtakarit valamit a közmunkálatoknál. Most érkeztek be a Szentgyörgytéri s Bombatéri csatornázásról szóló végelszámolások, amelyek szerint a mérnöki hivatal megint jócskán megtakarított az előirányzott költségekből. A Szentgyörgytéri munkálatokra előirányzott 20,000 koronából 3700 korona, a Bombatéri csatorna 4500 koronájából pedig 1100 korona megtakaritás maradt.

Kártéritési pör a főváros ellen. *Reisz* János Petőfi-téri kávés még a nyár folyamán arra kérte a tanácsot, hogy ama nagy veszteségek fejében, melyek üzletét a dunaparti főgyüjtőcsatorna épitése folytán érték, nyujtson neki a főváros bizonyos kártéritést. A csatorna munkálatai tartamára havi 2000 koronát kért A tanács a tiszti ügyészségnek adta ki a kávés beadványát, amely véleménye jelentésében odanyilatkozott, hogy a főváros semmi körülmények között nem adhatja meg a kért kártéritést, mert ezzel nagyon veszedelmes precedenst teremtene. Ugy vélte azonban a tiszti ügyészség, hogy folyamodót másképen is lehetne kárpótolni; például némely illetékek elengedésével. A tanács a kártéritésnek ezt a módját is veszélyesnek tartotta s kimondotta, hogy pör nélkül semmiféle kártéritésre nem hajlandó. Elvi jelentőségü kérdésről van szó, amelynek eldöntését a főváros birósági itélettől várja, Reisz János kávés jogi meghatalmazottja, miután a tanács részéről ily kerek visszautasitásban részesült, nehéz összeg erejéig megindította most a főváros ellen a kártéritési pört.

A tanfelügyelőség s a honi ipar. *Verédy Károly* dr. fővárosi tanfelügyelő dicséretes buzgósággal iparkodik tudvalevőleg érvényt szerezni a honi ipar pártolása eszméjének. A tanfelügyelőség egész iskolalátogató személyzete azon buzgólkodik, hogy a főváros összes iskoláiból a hazai gyártmányu irószerek kiszoritsák a külföldieket s ez okból a tanfelügyelőség jegyzékbe veszi, hogy mely iskola használja még a külföldi készitményü irószereket. Ilyen iskola nagyon sok van, aminek oka abban rejlik, hogy a magyar plajbászok és tollak, fájdalom, még oly silányak, hogy a tanitók nem voltak hajlandók azokat iskolai használatra bevezetni. A tanfelügyelőség buzditása folytán, most ujabb kisérle-

teket tesznek a honi irószerekkel s ugy lehet, hogy a jövő tanévben már egészen meghonosodnak a fővárosi iskolákban a magyar gyártmányu iró és rajzszerek.

Kurcz Vilmos papi jubileuma. A Ferenczváros római katholikus polgársága ünnepségre készül E hó 8-án üli meg *Kurcz* Vilmos a ferenczvárosi plebánia érdemekben megöregedett apátplebánosa lelkipásztorkodásának 50 éves jubileumát, mely nevezetes alkalmat megragadta tisztelőinek nagy száma, hogy kifejezést adjon agg lelkipásztora iránt való szeretetének. A jubileum napján deputáczió tiszteleg majd Kurcz apátplebánosnál s diszes ezüst pásztorbotot fog néki átnyujtani. Diszebéd is lesz, amelyre hivatalos közéletünk több kiválósága. Az érdemes főpap több mint harmincz esztendeje, hogy a ferenczvárosi plebániát vezeti, mely hosszu idő alatt megszerezte hivei osztatlan szeretetét.

A Lánczhid-tér burkolata. Addig késlekedett a belügyminiszter a Lánczhid-tér burkolatának kicserélésére vonatkozó közgyülési határozat megerősitésével, amig be nem következett a fagy, minek folytán a burkolási munkálatok az idén már nem is vihetők keresztül. A tér faburkolatának kicserélése csakis uj betonalap lefektetése által eszközölhető, már pedig most télen ez a betonalap le nem rakható. A tanács ez okból utasitotta a kerületi elüljáróságot, hogy a tér mostani faburkolatát, annyira a mennyire tataroztassa ki, mert annak tavaszig ki kell tartani. Már aztán, hogy ez lehetséges lesz-e, az nagy kérdés, Az elüljáróság ugyanis már hónapokkal ezelőtt értesitette a tanácsot, hogy a tér burkolata tatarozás mellett sem használható s félő, hogy még valami baleset történik az óriási kocsiforgalom mellett. Az uj burkolat munkálataira nézve legközelebb árlejtést hirdet a tanács.

Nincs ivóviz. A rákosfalvaiak esztendők óta kérik a tanácsot, hogy segitsen a bajukon, melyben az elegendő ivóviz hiánya miatt a lakosság sinylődik. Hosszas kérvényezésüknek most végre lett valamelyes eredménye. A mérnöki hivatal javaslatára ugyanis elrendelte a tanács, hogy a rákosfalvi római katholikus templom előtti téren közkut állittassék föl.

Automobil bérkocsik Budapesten. Farkasházi *Fischer* Zsigmond dr. ügyvéd, *Markus* Miksa szerkesztő és társaik érdekes beadványt nyujtottak át ma a főváros tanácsának. Arra kérnek engedélyt, hogy a főváros területén automobil gépkocsikat járathassanak. Kérelmüket azzal indokolják meg, hogy hasonló motoros bérkocsik Európa összes nagy városaiban közlekednek már s mint forgalmi eszköz mindenütt kitünően beváltak. Budapesten az automobil csak mint a nagy urak passziója kielégitésének eszköze szerepel, de mint közforgalmi alkalmatosság ismeretlen, holott a külföldön éppen arra fektetik a fősulyt Kérvényezők ama hitben vannak, hogy az automobil bérkocsi vállalat létesitésével nagy szolgálatot tesznek a közönségnek s emelik a főváros világvárosias jellegét. Tekintettel arra, hogy a gépkocsi előállitási ára igen magas s igy a vállalat nagy befektetési tőkét igényel, kérik a tanácsot, hogy az automobil fiakkerok járatására tiz esztendei időtartamra kizárólagos jogot biztositson nekik; ezzel szemben hajlandók magukat annak alávetni, hogy a tanács állapitsa meg az uj vállalat viteldij tarifáját s a rendőrséggel egyetemben kijelölje a kocsiállomásokat. A viteldijra nézve a következő tervezetet ajánlják elfogadásra: Az első félórára a főváros területén belül 3 koronát, minden további negyedórára 1 koronát fizet az utas. A vámsorompón tul nappal és a sorompón belül éjjel a viteldij 40 százalékkal emelkedik. Egész napra 40 korona, fél napra 20 korona a használati dij. A kérvényezők egyelőre 24 gépkocsit szándékoznak forgalomba hozni, mely kocsiszám természetesen fokozatosan emelkedni fog. A polgármester tanulmányozás s javaslattétel czéljából kiadta a kérvényt a vasuti ügyosztálynak.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 751.177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmult héten élve született 408 gyermek, meghalt 301 egyén, a születések tehát 107-tel mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 292 törvényes, 146 törvénytelen; nemre nézve 197 fiu, 211 leány. Halvaszületett 18 gyermek, köztük 14 törvényes, 4 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra 27·6.

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 20·3 az egy éven felüli lakosságnál: 16·3, az öt éven felüli lakosságnál: 14·4.

A halottak közt volt 147 fi , 154 nőnemü.

Az év eddigi 47 hetében élve született összesen 21146 gyermek, meghalt összesen 13105 egyén, a születések többlete tehát 8041; a mult év megfelelő időszakában született 20773, meghalt 12667, a születések többlete volt tehát 8106.

Az élveszülöttek közt volt 243 róm. kath., 4 görög kath., 3 görög keleti, 15 ágost. evang., 37 helvét, — unitárius, 105 izraelita, 1 egyéb. Összesen 408. Halvaszületett összesen 18.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1355 beteget, szaporodás 381, csökkenés 330, maradt a mult hét végén 1406. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 160 beteget, szaporodás 56, csökkenés 46, maradt a mult hét végén 170. A Szt. István kórházban ápoltak a mult hét végén 684 beteget, szaporodás 288, csökkenés 289, maradt e hét végén 683. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 841 beteget, szaporodás 202, csökkenés 152, maradt e hét végén 891. Összesen ápoltak a mult hét végén 3040 beteget, szaporodás 927, csökkenés 817, maradt e hét végén 3150.

V. évfolyam. Budapest, 1902. deczember 15. 38. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN HÉTFŐN.

TARTALOM:

1. Városi politika.
2. A főváros pénzügyeinek rendezése.
3. A vásárpénztár.
4. Nicholson ur gépei.
5. Az uj kézbesitő-utasitás.
6. A munkaidő a városházán.
7. Jég kérdés.
8. Rendetlenkedő közrendészek
9. Az átszálló forgalom kibővitése.
10. Az uj gázgyár ügye.
11. Vasuti ügyek.
12. Statisztika.
13. Városi hirek.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 korona. Fél évre . . . . . 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

A budapesti takarékpénztár
és
országos zálogkölcsön-részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **4%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái:

VI. ker., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 4. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

V. évfolyam. Budapest, 1902. deczember 15. 38. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.

Városi politika.

Egységes, öntudatos városi politikának a hiánya juttatta Budapest székesfővárost mai sulyos helyzetébe. Egy ilyen hatalmasan fejlődő metropolis, a mely csak ugy duzzad az erőforrásoktól, a helyett, hogy anyagilag is erősbödne, évről- évre kedvezőtlenebb viszonyok között van és a pénzügyi csődnek réme is felüti fejét.

Mi lehet ennek az oka?

Önkéntelenül is előtérbe tolul ez a kérdés. A fővárosnak ingatlan vagyona jelentős értéket reprezentál; jövedelmi forrásai jelentékenyek, polgársága jólétnek örvend, hogy van az mégis, hogy maga a municipium szegény és a legszükségesebb közmunkákat kell törölni a budgetből, nehogy milliós deficzitet mutasson fel az előirányzat.

Vizsgálva ennek a helyzetnek okait, azt látjuk, hogy a városházán semmi sem történik valamely megállapitott rendszer, egyöntetű terv, vagy megállapodott vélemény alapján. Ellenkezőleg. Ötletszerüen megalkotott vélemények, ad hoc összealakult többségek, kerületközi paktumok döntenek kicsiny és nagy kérdésekben — legtöbbször nem a főváros érdekében.

A kerületek a saját territoriumok fejlesztése és szépitése érdekében szivesen lépnek frigyre más kerületekkel, és az igy összebarátkozott csoportok szavazataikkal felforgatnak minden rendszert s megakadályozzák az ügyeknek egészséges irányban való kifejlődését.

A magisztratus tehetetlen a területekkel szemben. Az egyes kerületi vezérek kivánalmai elől sem mernek elzárkózni, hogyan szállnának szembe 2—3 kerület egyesitett óhajainak. A restaurácziő kisért folytonosan és csoda-e, ha nagy családjával, nehéz viszonyokban élő tisztviselő nem tud ellentmondani, a hatalom birtokában levő és jelentékeny számu szavazatot képviselő vezéreknek.

A polgármestertől kezdve a rangban legifjabb jegyzőig minden, a közgyülés által választott tisztviselője a fővárosnak kénytelen alkalmazkodni és alkalmazkodik is a közgyülésen összeverődő többségekhez és sokszor legjobb meggyőződésük ellenére lesznek szószólói ügyeknek, a melyek kisebb-nagyobb csoportok, testületek érdekeinek megfelelnek, de a közérdeknek bizony nem.

Egyetlen módja van annak, hogy a főváros közügyeibe más szellem juthasson be. Az a nehány számra nézve ugyan jelentéktelen, de egyéni sulyra nézve, számottevő ember, a kik abszolut függetlennek érzik magukat kerületi, testületi és más érdekektől, a kik a főváros javát igazán szivükön hordják, ha megtalálják egymást a közgyülési teremben és összealakulva, párttá formálódva, programmot állitanak össze arról a működésről, a melyet a városházán kifejteni akarnak — az még nemcsak hogy megmentheti és az egészséges fejlődés utjára visszaterelheti a fővárost, hanem az egész főváros lakosságának háláját és segitségét biztosithatja működésük számára.

Öntudatos városi politikát keresünk a közgyülésen és a tanácsban egyaránt.

A főváros pénzügyeinek rendezése.

A tizenkettedik óra elérkezett. Ha még ezután is tanácsokkal és problematikus értékü tervekkel akarják rendbehozni Budapest székesfőváros vezetői, a gondjaikra bizott főváros zilált pénzügyeit, akkor igazán nem marad más hátra, mint kérni a kormány beavatkozását a főváros megmentésére.

Évek óta hangoztatja a polgármester a tarthatatlan állapotokat. Kijelentette ismételten, hogy a közjövedelmek szaporitásáról okvetlenül gondoskodni kell. Minden alkalommal hangzott ez a panasz a városházán. De a bajok orvoslására semmi sem történt.

A belvárosi bizottsági tagoké az érdem, hogy immáron a javulás utjára tért a közgyülés. A budgetvita alatt nem üres szalmát csépeltek, hanem kövér buzaszemekkel telt kalászokat, a melyeket kévébe kötve, a Belváros nevében Polonyi Géza helyezett a közgyülés asztalára.

A főváros pénzügyeinek helyes rendezésére a belvárosi bizottsági tagok adták meg az inpulzust. Emlékiratot terjesztettek a közgyülés elé, a melyben össze volt foglalva, a multaknak minden büne, a jelennek keserves helyzete és a jövő reménysége. De ezeken kivül egy sereg üdvös, okos, de főleg praktikus idea.

Az emlékiratot nem fogadta el a közgyülés. De három napon át azért mégis az abban tárgyalt adatokról beszéltek a közgyülésen. És ha nem november utolsó napjaiban lett volna a közgyülés, a mikor a budgetnek már megállapitva kell lenni, az ügyosztály terjedelmes előirányzata ezuttal a lombtárba került volna.

A belvárosi bizottsági tagok emlékirata a multak bűneit foglalva, megállapitja, hogy a főváros valóságos deficzitje 17½ millió koronát tesz ki. Ezt a horribilis összeget a következő alapon mutatja ki.

A zárszámadásban ugyanis több olyan tétel szerepel mint vagyon és fedezeti alap, mely egyszerü könyvelési adat és sem nem vagyon, sem nem érték. Ezek a tételek a következők:

1. Benne van még 812.482 korona oly betegápolási költség, mely nemcsak tényleg, de formailag is elévült és behajthatatlan és amelyről a pénzügyi albizottság és a tanács is hivatalosan elismeri, hogy fikczió . . . 812.492 kor.

2. Kikölcsönzött cselekvő tőkék és azok visszavétele czimén mutatkozó kiadási többlet. Ezt a tételt mi semmire sem becsüljük, de beavatott szakértők azt állitják, hogy ez nem pusztán könyvelési figura, hanem a következő tétellel együtt körülbelül 12.500 korona reális vagyont jelent és fikczió csak . . . . . 180.000 „

3. Fölvett szenvedő tőkék és ezek visszafizetése czimén mutatkozó kiadási többlet . . . . . 132.876 „

4. Ideiglenes kiadások és ezek megtéritése között mutatkozó kiadási többlet. Ez a tétel is nulla; mert például benne vannak 1848-ra visszamenő követelések a magyar nemzeti kormány ellen, sarczolt szénáért és más hasonló tételek, valamint egyes hatóságoknál állandóan letett kisebb kezelési előlegek, melyek talán valami leltárértékkel birnak liquidáczió esetén, de rendesen nem folyósithatók vagy állandóan megujulnak . . . . 1,182 893 „

5. A vizvezetéki és nyomdai raktári anyagkészletnek beszerzése és felhasználása között mutatkozó különbözet, mint a raktári készlet értéke. Ez egyszerüen lehetetlenség, mert beszerzett és beraktározott anyagokat, melyeket el nem adunk, hanem magunk felhasználunk, inkább a beszerzési áron alul, mint felül kell felvenni. Elesik tehát . . . . . 581.288 kor.

2,889.489 kor.

Ha tehát ezeket szembeállitjuk a 900.000 korona felesleggel, akkor már eddig is nem 900.000 korona felesleget, hanem . . . . . 90.000 „

1.989,489 kor.

hiányt hoztunk át az 1901. évből.*)

De ez még korántsem az egész hiány. Ott szerepelnek a fedezeti alapok között a kórházi hátralékok 2,445.710 koronával, illetőleg 1.633.218 koronával. Még ha ezeket teljes értéknek vesszük, amihez szó fér, mert az osztrák örökös tartományoktól és Liptó vármegyétől vajmi nehezen, vagy soha sem fogjuk megkapni a pénzünket, akkor is tekintetbe kell venni, hogy 1902-ben circa 400 000 korona már befolyt és elfogyott és hogy nem fog az egész maradék 1903-ban befolyni, hanem szintén csak mintegy 400,000 korona, ugy, hogy a tétel megfelelő redukczió jával a deficzit növekvése . . . . . 833,218 „

Mint vagyon szerepel a budgetben a Kecskeméthy Győző elleni követelés, mely mint nagyon is gyenge fedezet, feltétlenül törlendő . . . . 588,000 „

Ellenben kimaradt ez ügyben a rendőrség számlája, melyet ki kell fizetnünk és a mely eddig már közel 40.000 koronát tesz . . . . . 40,000 „

Okvetlen hozzáveendő a tanács által is preliminált hiány . . . . . 64.695 „

3,515.462 kor.

Ez tehát máris három és fél millió korona realis háztartási hiány, mely az 1903. év végéig jelentkezik, de sajnos, ez csak csekély töredéke annak a hiánynak, melyet a multnak viszonyainkhoz nem mért gazdálkodása okozott. Tessék megnézni az 1903. évi előirányzatot. Itt szerepelnek az ugynevezett átmenő kiadások; kitesznek 14.260.341 koronát, mely összeget már ki is adtuk; kölcsön vettük a százmilliós kölcsönből kamattalanul, vagyis successive felhasználtuk folyó szükségletekre, melyekre nem volt fedezetünk.

Ebből az összegből a tanács bevett a költségelőirányzatba az erzsébetvárosi templom czimén: (126 XI$_2$) . . . . . 187.706 koronát.
és a központi városház épület átalakitása czimén (126 XII) 185.680 koronát.

373.386 koronát.

Ha most a . . . . . 14,260.341 koronából
373.386 koronát

levonunk, marad fedezetlen 13,886.955 korona.

Ehhez a fentebbi . . 3,515,402 korona.

tehát 17,402.357 korona

az az összeg, mely a főváros egyesitése óta fedezetlenül lappangott a költségvetésekben, ugy, hogy eddig egy pillanatig sem volt őszinte a költségvetésünk és tulajdonképen soha sem volt feleslegünk, hanem átlag minden évben 5-600.000 korona deficzitünk.

Közügyeink vezetői mindig arról voltak meggyőződve, hogy mérhetetlen gazdagok vagyunk, ezt hirdették is és mi szivesen — mert kényelmesen — hittünk is nekik és ahelyett, hogy a jó időkben tartalékot létesitettünk volna, kidobtuk a pénzt pazarul embereknek és intézményeknek egyaránt.

Nem akarunk keseregni, csak a valót akarjuk felderiteni; a való pedig az, hogy a későbbiektől eltekintve a jövő év végéig

17,402.357 korona

összhiánynyal állunk szemben.

Mindezekkel szemben hat konkrét javaslattal lépnek fel a helyzet megjavitására. És pedig:

1. A személyzeti kiadásokat okvetlen redukálni kell. Nem óhajtjuk a szerzett jogok sértésével a fizetések leszállitását, de óhajtjuk az óriási létszám leszállitását és a munkaerőknek olyatén kihasználását, minőt a fizetések emelésekor igértek. A számvevőség és a mérnöki osztály deczentralizálása nagyot jelentene ezen a téren, de egyebütt is sok mód van a létszámapasztásra. Miután hirlik, hogy a kormány az uj törvény életbe léptetése előtt nem enged semmiféle átszervezést, a költségvetéssel együtt sürgetni kell az uj törvényt. Csoda volna, ha a 14 milliót meghaladó személyzeti kiadásból — mely aránylag az egész világon a legnagyobb — nem lehetne vagy egy milliót a későbbi jövőnek megmenteni.

2. A jövedelmező üzemeket lehetőleg saját kezünkbe kell venni. Itt van már a közel jövőben a marhavásárpénztár visszavétele; ennek okvetlen megkell lennie.

3. A sertésvásáron létesithetünk saját kezelésünkben vásárpénztárt.

4. Végre valahára meg kell kapnunk a kormánytól a városi tüzkárbiztositás jóváhagyását; jó lesz ezt is a mostani költségvetés felterjesztése alkalmával sürgetni.

5. A normalbudget esetén az uj kövezési szabályzat — melyet a tanács 1903-ra az adott kis keretben már leszámitolt — a mostani 8 százalék helyett a kövezések költségeinek mintegy 30 százalékát fogja meghozni, amit bevételként számba kell vennünk, ha a kiadásokat a rendes költségvetésbe soroljuk.

6. Az állammal is valahogy rendbe kell jönnünk. Az állam a fővárostól közvetlenül évi 70 millió korona adót szed: vagyis az Ausztriának fizetett egész kvóta a fővárosból telik ki Az átruházott kiadások évi 5 millióval terhelik a fővárost. Ennek ellenértéke nem lehet évi 100.000 korona. Nem szabad egyetlen alkalmat sem elmulasztani ennek a ténynek a hangsulyozására és ki kell küzdeni azt, hogy akkor, amikor tiszta számitással, jövedelmeink végső megfeszitésével és nemcsak hangoztatott, de gondos takarékossággal mindent elkövettünk, amit csak lehet és mégsem tudunk örökös müveletek és kölcsönök nélkül meglenni, hogy az állam az akkor és ekként előálló hiány fedezésére ne csak terheket, hanem valamelyes jövedelmet is ruházzon át a fővárosra.

A jövő 1903-ik évre ezek a tervek csak a prium desideriumok közé tartoznak. De annyi bizonyos, hogy ha komoly a törekvés a főváros pénzügyeinek szanálására, azon az uton kell elindulni, a melyet a belvárosnál kijelöltek. Csak igy és csak ezen módon lehetséges a főváros pénzügyeinek egyensulyát rendbehozni. A belvárosiak emlékirata, ugy hiszszük egész télen át a napirenden fog maradni.

A vásárpénztár.

A sok elhibázott intézmény között, a melyek a székesfővárosnak köszönik lételüket, kétségtelenül a legelső helyen áll a vásárpénztár, hivatalos nevén „Budapest székesfővárosi, marhavásártéri vásárpénztár részvénytársaság.“ Ez a hosszu nevü intézmény alig néhány évi fenállása alatt nem csak azt bizonyitotta be, hogy teljesen alkalmatlan azokra a feladatokra, a melyek végett megalkották, de egyuttal sikerült felébreszteni maga ellen mindama tényezőknek ellenszenvét, a melyek a vele való együttmüködésre vannak utalva.

A vásárpénztár működésével csak az a két pénzintézet van megelégedve, a melyek a pénztárt megalapitották. Mert az a két intézet évről-évre jelentékeny hasznot seper be a közönség érdekében alkotott intézmény jövedelméből.

A székesfőváros, a mikor ezt az intézményét megalkotta, abból a szempontból indult ki, hogy a főváros marhavásárterének hitelviszonyait elősegitve, a főváros lakosságát *jó és olcsó hussal* lássa el. Ezt a szempontot tekintve, engedte át a közgyülés az uj intézménynek szerződését, ügyrendjét, kezelési szabályzatát, minden nehézség nélkül, azt hivén, hogy a nagyközönség érdekében cselekszik, a mikor a vásárpénztárnak mielőbb való felállitását lehetővé teszi.

Pedig milyen elhibázott dolog volt ilyen vak bizalmat előlegezni a vásárpénztárnak, az kitünt az uj intézmény működésének legelső idejében, a mikor a budapesti marhavásárok minőségben és mennyiségben egyaránt sülyedni kezdettek és a budapesti piaczon a hus ára feljebb emelkedett.

És ez természetes is. Csak a czopfos hivatalos ész képzelheti el azt, hogy néhány nagy pénzintézetből összealakult érdekcsoport, azért egyesül üzlettársasággá, hogy azzal a főváros közönségének tegyenek szolgálatot. A városházán azt hitték, és ezért siettek a vásárpénztárt a jogok és kedvezmények egész sorazatával felruházni. A pénztár az előjogok birtokában monopoliumot teremtett és alásülyeztette a vásárok nivóját évtizedek előtt volt állapotokra.

Nagyban hozzájárult az ilyetén állapotok bekövetkezéséhez, az a tény, hogy a vásárpénztár élére egy olyan embert állitottak a pénzintézetek, a hitel ellenszenves modora, sokszorosan kifogásolható üzleti eljárása miatt, csak kénytelenségből érintkeznek azok, akik a vásárpénztárral való üzleti leszámolásra

vannak kárhoztatva. A mészárosok, kereskedők, bizományosok, tenyésztők egyaránt panasszal vannak eltelve *Sáborsky* Ede igazgató ellen, a kinek személye annyira veres posztó azok szemében, hogy egy izben a mészáros-ipartestület Sáborsky Edének *a marhavásártérről való kitiltását* kérelmezte a tanácstól.

Hozzájárul az egészségtelen viszonyokhoz az is, hogy a vásárpénztár igazgatója tagja egy bécsi marhabizományos czégnek, a melynek érdeke az, hogy mennél több kitünő minőségü áruval operálhasson a bécsi marhavásárokon. Most képzeljük el azt a nonsenst, hogy ennek a czégnek egyik tagja itt Budapesten olyan posiczióban van, a melyben alkalma nyilik neki a budapesti vásár jó minőségü felhajtását Bécsbe továbbitani, a mit a czégtárs úr természetesen meg is tesz és Budapestnek hagyja a silány árut.

Hasábokat lehetne még teleirni erről a képtelen intézményről, de ugy hisszük, hogy az elmondottak már magukban véve is eléggé élesen jellemzik az egész vásárpénztárt.

Elmondottuk pedig mindezeket azért, mert ebben a kérdésben most küzd a városházán két irányzat. Az egyik a vásárpénztár érdekcsoportjának pártja, a mely még a sertésvásártéren is vásárpénztárt akar létesiteni és azt is rábizni erre a mai szervezetre, a másik csoport pedig a vásárpénztárral fenálló szerződést felakarja mondatni és az intézményt házi kezelésbe vétetni.

Az első csoport élén *Fenyvessy* Adolf egykor a pénztár legnagyobb ellenese és Hüttl Tivadar az egyik tulajdonos pénzintézet felügyelő bizottsági tagja, a másik csoport élén pedig *Glück* Frigyes bizottsági tag, a kinek csak érdemeiről tudunk a melyeket a székesfőváros ügyei körül s a közélet minden ágában szerzett.

A vezérek neveit ismerve, könnyü kitalálni, kinek a részén van az igazság.

Nicholson ur gépei.

A Bud. Tud. czimü könyomatos ujság a mindenkori kormányoknak készséges szócsöve és czáfolója, a maga fontosságának tudatában nem szokott foglalkozni jelentéktelenebb ügyekkel.

Annál meglepőbb volt nemrégiben egy közleménye, amely azon a helyen volt beillesztve a hirek közé, a hol máskor valamelyik miniszter cselekedeteiről szokott beszámolni. Nehány soros hir volt csupán és arról szólt, hogy a székesfőváros uj sertésközvágóhidjának hütő és jégkészitő gépeit, a melyeket a derék és jó Nicholson ur gyártelepe készitett, most kibővitik és az uj munkákat is ugyancsak a derék és jó Nicholson ur kipróbált műhelyeiben fogják végrehajtani.

Gondolkoztunk sokáig azon, vajjon mi köze van a Bud. Tud.-nak ahhoz, hogy a főváros sertésközvágóhidjának gépeit kibővitik-e vagy nem, Nicholson csinálja-e vagy a Danubius. Azután kerestük az összeköttetést. Előbb azt hittük, hogy a kormány a várható meleg napokra, hütő-készülékekről akar gondoskodni az országház számára és ennek az előhirnöke a főváros hütőgépeiről szóló hir, de érettebb megfontolás után láttuk, hogy az egész közlemény nem egyéb, mint a főváros tanácsa által ujabban is elkövetett szabálytalanság, a mennyiben olvastuk belőle, hogy ismételten a nyilvános árlejtés mellőzésével adott ki 180 ezer koronát tevő nagyobb munkát.

Nem kételkedünk a Nicholson gyár gépeinek kitünő voltában, de azt is tudjuk, hogy a fővárosban nem egy gépgyári telep van, amelyek szintén elsőrangu gépeket készitenek. Miért kell tehát a többi gépgyárakat egyszerüen mellőzni és mindig egy és ugyanazon garatra önteni a sok pénzt.

A főváros közgyülése, a mikor a honi ipar pártolását határozatilag kimondotta, ezzel nem értette azt, hogy minden munkát egy helyen kell elvégeztetni. Honi ipar volna az is, ha nem a Nicholson gépgyárában csinálnák a főváros hütő-gépeit.

Az uj kézbesitő-utasitás.

Nagyfontosságu körrendeletet intézett *Széll* Kálmán miniszterelnök, mint belügyminiszter, a vármegyei és városi törvényhatóságokhoz.

A közigazgatási eljárás egyszerüsitéséről szóló törvény ugyanis körvonalazta a közigazgatási hatóságok részéről a magánfelekhez intézett hivatalos iratok kézbesitésénél követendő eljárás alapelveit és felhatalmazta a minisztériumot, hogy a kézbesitő-eljárás részleteit rendeleti uton szabályozza.

Ennek alapján *a miniszterelnök megállapitotta a kézbesitő utasitás szövegét* s elhatározta, hogy *ezt az 1903. évi január hónap elejével életbe lépteti.*

A kézbesitő-utasitás kibocsátása és életbeléptetése ismét jelentősebben előbbre viszi a közigazgatási eljárás egyszerüsitéséről szóló törvény fokozatos végrehajtását, amely az 1902. évi január elsején életbelépett *jogorvoslati utasitással* vette a kezdetét.

Különös gondot forditott a minisztérium arra, hogy az uj kézbesitő-rendszer, a hatóságok és hatósági közegek mostani munkáját jelentékenyen könnyitse, de e mellett a postára se rójon tulságos megterheltetést, amely különben ezeknél a főszerepet fogja vinni a kézbesitésnél. Arra is figyelt a kormány, hogy az uj kézbesitő-rendszer sem az államnak, sem a községeknek nagy költségébe ne kerüljön s egyszerü és mégis megbizható legyen, a magánfelekre nézve pedig semmiféle hátránynyal ne járjon.

Az uj kézbesitő-utasitás csakis a szorosabb értelemben vett kézbesitő-eljárást vagyis a Magyar-

országon föladott és Magyarországon kézbesitendő közigazgatási iratokkal való elbánást szabályozza de nem öleli föl a tágabb forgalmat kifejező hivatalos levelezésekre vonatkozó összes szabályokat. Ez utóbbiakra később kerül a sor.

A városi bejelentő-hivatalok részére, amelyek egyszersmind központi kézbesitő-hivatalok is lesznek, az igényekben mért részletesebb kézbesitő utasitást fognak kiadni A megmagyarázást igénylő hivatalos iratokat a bejelentő-hivatalhoz – mint központi kézbesitő hivatalhoz kell czimezni — és pedig *már az 1902. évi deczember hónap 30-ikától kezdődőleg.* Ugyanezek a bejelentő-hivatalok teljesitik, az 1903. évi január elsejétől kezdve, azokat az igazságügyi kézbesitéseket is, *amelyeket idáig a községi kézbesitő-közegek végeztek el.*

Fölhivja végül a belügyminiszter a hatóságokat' hogy gondoskodjék sürgősen a szükséges nyomtatványok előállitásáról s hogy általában minden szükséges lépést tegyen meg az iránt, hogy az uj kézbesitő rendszer, a közszolgálat és a nagyközönség érdekében, *az 1903. évi január hónap elsején országszerte életbeléphessen.*

A midőn ezt a körrendeletet kiadta a belügyminiszter, egyuttal a Budapest székesfőváros hatóságába, illetőleg a fővárosi rendőrséghez intézett külön rendeletében, megfelelő módon intézkedett az uj rendszer életbeléptetéséhez szükséges átmeneti teendőkről is

A munkaidő a városházán.

A budgetvita alatt évről évre a panaszok, kifogások egész sorozata szokott elhangzani a főváros adminisztrácziója ellen. A most lefolyt vita abban különbözött elődeitől, hogy ezuttal az adminisztrácziót csak másodsorban támadták. A tisztviselők ellen, a munkaidő be nem tartása ellen, hangzottak el a sulyos kifakadások.

Kétségtelen, sok hibája van a főváros adminisztrácziójának, a tisztviselők mindnyájára sem lehetne alkalmazni az ideális kötelességteljesités mértékét — de azért az is kétségtelen, hogy azokat a sulyos vádakat mégsem érdemelték meg.

Erre a kérdésre azonban most nem fogunk kiterjeszkedni. De szólnunk kell a munkaidőre vonatkozó kijelentésekről.

Az általános vád az volt, hogy a tisztviselők nem tartják be a $^1/_2$8 órától $^1/_2$3 óráig tartó hivatalos órákat. Ez ellen a hivatalos órák megváltoztatásával akarnak védekezni.

Konczedáljuk azt, hogy a tisztviselők nem tartják be a hivatalos órákat. Talán az egész világon ugy van, hogy a hivatalokban a munka megkezdését szándékosan korábbi időre állapitják meg éppen ugy, mint a munka befejezését későbbi időre. Teszik pedig ez intézkedéseket azért, hogy a tisztviselők érkezésével és távozásával járó időveszteség necsak a tulajdonképeni munkaidő rovására. Az érkezési időre eső $^1/_2$8 órás kezdet és a távozást illető $^1/_2$3 órai befejezés is azért van, hogy jövet, valamint menetnél fél óra a tisztviselők javára essék.

Ha megtörténne az, a mit óhajtanak, hogy a munkaidőt délelőttre és délutánra osztanák be, a $^1/_2$ órás munkanélküliség délelőtt és délután is — tehát összesen négyszer ismétlődne.

Nos, ezzel javitva volna a helyzet.

De menjünk tovább. A humanizmus szempontjából is lehet taglalni ezt a kérdést. A főváros kisebb javadalmazásu tisztviselőinek jelentékeny része mellékfoglalkozásra van utalva. Életmódja, jövedelmének beosztása ehhez van alkalmazva. Most képzeljük el, micsoda felfordulás lenne a következménye annak, ha egy egész sereg tisztviselő kénytelen volna mellékfoglalkozásáról lemondani és kizárólag a főváros révén élvezett javadalomból élni családostól együtt.

A főváros elég jól fizeti a maga tisztviselőit, — de azért a nehezen megszerzett jövedelemtől mégsem szabad megfosztani a tisztviselőket.

Egy másik fontos argumentum a munkaidő megváltoztatása ellen, hogy a főváros tisztviselői közül sokan a főváros közelében levő helységekben laknak és reggelenként onnan jönnek be hivatalukba. A délutánt és az estét családjaikkal együtt tölthetik. Hány családi élet boldogságát dúlnák fel, ha most változtatni akarnának a régi renden.

Tessék változtatásokat, javitásokat eszközölni a mostani keretben. Ott lehet, illetve ott kell remediumokat keresni.

Tanácsokat, konkrét javaslatokat tisztelt városatyák és nem elégiákat.

Jég kérdés.

Nagyon aktualis ez a téma. Az ablakokon most kezdik képződésüket az ágas-bogas jégvirágok, a Duna habjai hatalmas jégtáblákat ringatnak, a korcsolyázó helyek szines jelzőlobogói vidáman lengnek a szélben, jelezve, hogy kemény jégpánczél boritja a tavak felületét, lehet korcsolyázni.

A természet is siet kipótolni mult esztendei mulasztását. Már november hónapban olyan kemény fagy mutatkozott, hogy a műjéggyárosok ijedtökben forrólázt kaptak. Hogyne, hiszen ezen a nyáron ők voltak az egyetlenek, a kik jó üzletet csináltak. Az összes jégvermek üresen állottak és a műjéggyárakban éjjel-nappal folyt a munka.

Az idén ugy látszik kemény tél lesz. A vendéglősök, kávések, mészárosok, hentesek takarittatják jégvermeiket és szellőztetik, hogy mihelyt tartós lesz a fagy, megkezdhessék a jéghordást. A műjéggyárosok a jövő nyáron aligha fognak valami nagy üzletet csinálni.

Mindenki látja, mindenki tudja ezt. Csak a főváros ügyeinek intézői szemlélik a világot a régi, bevált rendszer alapján, a homokba dugva fejüket.

A városházán ugyanis árlejtést hirdettek jégszállitásra. A kórházakban és más intézetekben jégre van szüksége a fővárosnak. Sok jégre, a melyért évről-évre elég jelentékeny összeget szokott kiadni. Az idén is árlejtést hirdetett a jégszállitásra. Az árlejtésen azonban kiderült, hogy a tisztelt vállalkozó urak összeállottak, hogy jól megfejjék a pompás fejős tehenet, a fővárost. Kinyilott a szeme az ugynevezett illetékes egyéneknek erre a szemérmetlen paktálásra és uj árlejtést hirdettek. Az eredmény csaknem ugyanaz volt.

És csodálatos a kórházi-bizottság, a helyett, hogy visszadobta volna a szemérmetlen és az összejátszást csaknem kiáltó ajánlatokat, az egyik ajánlattevővel megkötötte a szerződést, illetve javasolja a tanácsnak a szerződés megkötését.

Értenők ezt az eljárást, ha a tél vége felé lennénk, a jégvermek üresen állanának és semmi reménység nem volna arra, hogy fagy fog az országra szállni. De még akkor sem lehetne teljesen menteni ezt a dolgot. A sertésközvágóhid jégkészitő telepe elég jeget tud termelni arra, hogy a normális szükséget fedezze, a telep azonban könnyen kibővithető, ha nem ad jeget a természet — az ammoniáksóval lehet termelni eleget.

De igy, mikor a természet külső jelenségei egész positiv bizonysággal igérnek jeget, sokat is és még mindig itt vannak a jégkészitő gépek — nem lehet eléggé megrónvi ezt a felületes eljárást és a főváros pénzével való oktalan gazdálkodást.

Végre valahára lássák be a városházán, hogy a közpénzeket nem kell feltétlenül kidobni az ablakon.

Rendetlenkedő közrendészek.

Értjük e furcsa elnevezés alatt a székesfőváros közrendészeti bizottságának tiszteletreméltó tagjait. Derék, jó bácsik ezek, valami sok vizet nem igen zavarnak a városházán, a reájuk bizott ügyek sem valami nagyon fontosak. De azért egyszer másszor reájuk is háramlik nagyobb feladat. Ilyenkor, hogy hivatásuk magaslatára emelkedjenek, fontoskodnak és végeredményben bakot lőnek. Ez különben a kisebb baj volna. Mert a baklövés csak nevetséges de nem veszedelmes. Pedig ilyen dolgokat is szoknak elkövetni ezek a jó urak.

Most, hogy legutoljára üléseztek, követtek egy veszedelmes botlást, a melyet igazán orvosolni kell, mert ez a mit csináltak, az beleütközik a közszabadságba. Azt pedig még a közrendészeti bizottságnak sem szabad megsérteni.

Arról volt szó ugyanis, hogy a rendészeti ügyosztály, érthetlen buzgóságból korlátokat akar vetni a főváros munkásnépének manifesztáczióira azzal, hogy szabályrendeletet alkotott a melyben a munkások tüntető körmeneteit bizonyos utczákba szoritja. Ha a rendőrségnek jutna eszébe ez a furcsa rendelkezés, no azt még értenők. Hiszen sok gondot, még több fáradtságot okoztak nekik a munkások a magok sétáival. De mit akar a közrendészeti ügyosztály? Mit avatkozik bele a munkások jogos ügyébe a közrendészeti bizottság?

Mert ez a bizottság, a helyett hogy visszadobta volna a hitszabadságot sértő szabályrendeletet készitőjének, azzal, hogy ha már nem adhatunk polgártársainknak ujabb jogokat és szabadságokat, legalább ne vegyük el tőlük, azaz *ne fosszuk meg magunkat*, mert mindnyájunkra kötelező lesz a rendelet, ha életbelép, — olyan jogoktól, a melyeket egyszer már kivivni sikerült; elfogadta a szabályrendeletet és kimondta, hogy az Andrássy-, Kerepesi-, Üllői-utakon, Váczi-, Lipót-, Teréz-, Erzsébet-, József-, Ferencz-, Vámház-, Muzeum- és Károly-köruton nem vonulhatnak a munkások végig tüntető sétáik alatt, hanem csak a kis forgalmu utczákon. Azt mondják, ott van a Borz-utcza, Szarka-utcza, Reáltanoda-utcza, Sóutcza, egyik tiz méter, a másik husz méter — ezeken szabad végigsétálni a munkások tizezreinek.

Ez a határozat borzasztó, nevetséges és provokáló is. De mindenképen veszedelmes. Hiszen a munkásokat csak addig lehet a főváros utczáiról eltiltani, mig ők maguk nem akarnak odamenni. Mihelyt akarnak, hasztalan védi ezeket az egész rendőrség, a szervezett munkásság mint a pelyhet sepri el őket.

Jó bácsik, mire való hát ez a fontoskodás. Maradjanak csak annak a megállapitásánál, hogy mikor induljon a központi városházától az ntolsó kocsi. Higyjék el, ehhez jobban értenek és bajt sem tudnak csinálni.

Az átszálló forgalom kibővítése.

Tekintettel ama kedvező eredményekre, a melyekkel a városi villamos vasut és a közuti vasut között az átszálló forgalomra nézve kötött egyezmény járt, a két vasuttársaság elhatározta, hogy az átszálló forgalmat a földalatti vasuttal való relácziókban is behozza.

A két vasuttársaság ugyanis közös tulajdonosa az óriási költséggel létesitett földalatti vasutnak, a melynek jövedelmezősége eddig nagyon minimális volt. A földalatti villamos vonal ugyanis csak egy irányban haladván, a közforgalmi igényeknek csak igen mérsékelten felelhet meg, természetes, hogy forgalmi viszonyaiban nem hasonlitható minden közlekedő többi vonalakhoz. Életrevalóságra vall a most felmerült eszme, a mely igen helyesen kapcsolatba hozza a két társaság vonalait a földalatti vonallal.

Az Andrássy-uti és Deák-téri állomásoknak, valamint a városházi végállomásnál a közuti vasut vonalaira lesz meg az átszálló forgalom, mig az Oktogon-téren és a városliget bejáratánál a városi villamos vasut vonalaival való kapcsolat lesz végrehajtva.

A közönség érdekében való eme nagyfontosságu ujitás 1903. január elsején már valószinüleg életbe lesz léptetve.

Az uj gázgyár ügye.

A főváros szerdai közgyülésének napirendjére tüzött tárgyak közül legfontosabb a tanácsnak az a javaslata volt, amelyben inditványozta, hogy a légszesz-társaság kivánságára a jobbparti gázvilágitás ügyében küldjön ki a tanács egy vegyes bizottságot. A javaslat ellen *Légrády* Károly szólalt föl és általános figyelem mellett mutatta ki, hogy ugy a főváros, valamint az adófizető polgárok érdekeivel szemben mily nagy veszedelmet rejt magában ez a látszólag ártatlan természetü javaslat.

Adatokkal bizonyitotta be, hogy abban az esetben, ha most, nyolcz évvel a szerződés lejárta előtt megengednék a gázgyárnak, hogy milliókra menő befektetéseket tegyen ezáltal megakadályoznák, vagy legalább is megnehezitenék az átvételt, pedig a fővárosnak nagy érdeke az, hogy 1910-ben a gázgyárat föltétlenül beváltsa. Ily módon hatalmas jövedelmi forrás áll majd a főváros rendelkezésére és a közönség számára is jóval olcsóbbá tehetik a gázfogyasztást.

Kifejtette és alaposan megindokolta azt is, hogy az ügy előkészitése nem egy bizottságnak, hanem a tanácsnak a feladata és helytelen dolog volna, ha az ilyen nagyfontosságu ügyben a felelősséget levennék a tanács válláról. Különben is az első lépés az ügy mai stádiumában az, hogy elsőrendü szakértőket hallgassanak meg arra nézve, vajjon tényleg több-e a gáz-szükséglet, mint amennyit a társaság a mostani telepen termelni képes és ha ez tény, nincs-e mód arra, hogy a hiányt olyan uton pótolják, amely megvédi a fővárost az óriási befektetésektől.

Habár a közgyülés tekintélyes része Légrády inditványát élénk helyesléssel fogadta, kétesnek látszott a szavazás eredménye, mert egyik-másik kerületi főnök erősen agitált a gáztársaság érdekében. Igy a józsefvárosiak, a városi villamos vasut vezérigazgatójának, Hüvös Józsefnek közbenjárása folytán, a közérdekü inditvány ellen foglaltak állást.

Elismeréssel kell nyilatkoznunk Halmos János polgármester magatartásáról, aki fölismerte a helyzetet, s a leghatározottabban kijelentette, hogy osztja Légrády meggyőződését abban, hogy a gázgyárat a szerződés lejárta után okvetetlen át kell venni a fővárosnak s nincsen kifogása az ellen, hogy a közgyülés a tanács javaslatával szemben a Légrády inditványát fogadja el. A közgyülés ezt minden agitáczió daczára meg is tette.

Vasuti ügyek.

A közlekedésügyi bizottság ülést tartott, *Rózsavölgyi* Gyula alpolgármester elnöklése mellett; előadó *Antal* Gyula tanácsjegyző volt. Az ülés első tárgyát az *Erzsébet királyné-uti villamos vasut* ügye alkotta. A székesfőváros tanácsa ugyanis ennek a vonalnak a megnyitását, a lakosság érdekében, még az idén akarja s ezért fölhivta a közuti vaspálya-társaságot, hogy a díjszabást és a menetrendet mutassa be. *Piperkovits* Bátor tanácsos, aki az ügyet behatóan ismertette, azt javasolta, hogy a bemutatott díjszabásnak több tételét szállitsák le s szükségesnek tartja, hogy a pesti vonalokon, valamint a budai oldalon is átszálló-forgalom rendeztessék be. A közuti vaspálya-társaság jelenlevő elnöke: haraszti *Jellinek* Henrik, a társaság részéről ugyan kifejtette, hogy a társaságtól kivánt díjszabások nem nagyok s azok elfogadása méltányos volna, mégis, mivel a bizottság egyhangulag Piperkovits tanácsos álláspontját tette a magáévá, — hozzájárult a megállapodáshoz. A társaság részéről bemutatott menetrendet a bizottság helybenhagyta s végül ujra fölkérték a közuti vaspálya-társaság elnökét, hogy az uj vonal megnyitását lehetőleg siettesse, mert a főváros ipari és kereskedelmi érdekei ezt sürgősen követelik Hozzájárult a bizottság ahhoz, hogy a budapest h. é. vasutak szent-endrei vonalainak a Pálffy-térig való járatása még egy évig mint ideglenes állapot, megmaradjon; egy éven tul azonban okvetetlenül rendezni kell a vasut bevezetésének a kérdését. A közuti villamos vasutak felső vezetékének a leszakadásából származható baleseteknek elhárítása tárgyában, az I. és II. kerületi bizottsági tagok annak idejében intézkedések tételét kérték. A mérnöki hivatal jelentése alapján, a közlekedési ügyosztály azt adta elő, hogy a kellő óvóintézkedések megtörténtek, s igy a mai állapotok kielégitők. A bizottság ezt tudomásul vette azzal, hogy a kérdés továbbra is tanulmány tárgya maradjon s ha valamely czélszerü találmány merül föl, azt alkalmazzák. Azt a fölmerült kivánságot, hogy az angyalföldi téboly-háztól a Központi városházáig és a váczi-uttól a keleti pályaudvarig társaskocsi közlekedést rendezzenek be, az ügyosztály nem tartja teljesithetőnek, mert a közforgalom lebonyolitását tetemesen nehezitené. A bizottság hozzájárult az ügyosztály nézetéhez. A közuti vaspálya-társaság ujabban történt kábel fektetéseinél előfordult terveltéréseket a bizottság utólagosan jóváhagyta. Kisebb jelentőségü bejelentések tudomásulvétele után az ülés véget ért.

A m. kir. államvasutak *(személyforgalom)* a folyó évi augusztus hóban összesen 20.359,269 K. végleges bevételt tüntetnek föl, ami 1.326,227 K.-val több az előző év megfelelő havának bevételénél, *ami az első nagyobb havi többlet ez évben.* Ezen összbevételből 5.221,084 K. a személy- és podgyász, 13.562,669 K. a gyors- és teheráruforgalomra és 1.576,220 K a különféle bevételekre esik, a többletből pedig a mult évi augusztus hóval szemben 184,584 K. a személy- és 1.238,869 K. az áruforgalomra esik. Az év eleje óta augusztus hó végéig a végleges bevételek a következők voltak: a személy-, katona- és podgyászforgalom 32.972,383 K. (+ 1.498,228), a gyors- és teheráruforgalom 92.684,133 K. (— 957,738), különfélék 11.078,348 K. (+ 251,293). Az összbevétel tehát az 1902. és ezen időszakában 136 739,864 K. volt, amely összeg a mult év megfelelő időszakával szemben összesen 791,838 K. csökkenést tüntet föl.

Áruforgalom. Az elmult hónapban 7%-nyi emelkedést mutat a mult év novemberének forgalmához képest. Az elmult hónapban föladott 275.901 kocsirakomány egyes tételei közül főleg a gabonának és egyéb mezei terményeknek (nevezetesen répának), valamint a lisztnek föladásában látunk emelkedést, mig a szén, fa és élő állatok forgalma körülbelül a tavalyi szinvonalon maradt, nagyobb visszaesés pedig csak a köveknél, valamint a szénnél és szalmánál mutatkozik.

Föladásra került ugyanis kocsirakományokban gabona 31.546 (+10.156), liszt 9782 (+1523), só 1820 (—30), aszalt szilva és szilvaiz 1515 (+508), káposzta, burgonya és friss gyümölcs 5785 (+1675), bor 3993 (+609), szesz 828 (+53), kőolaj 1717 (—102), dohány 1990 (+137), szén 32728 (823), érczek 2726 (—282), vas 4453 (—208), fanemüek 28304 (+539), kő és kavics 8611 (—1308), mész 1079 (—81), széna és szalma 1287 (—1148), élő állatok 9194 (+633), répa 33974 (+4971), czukor 3274 (+ 386), sör 578 (—116), stb. A mult havi elég élénk forgalom lebonyolitására az államvasutaknak csaknem teljes kocsiparkja — kerek számban ötvenezer teherkocsi — folytonos mozgásban volt; kocsihiány miatt panasz nem merült föl.

Az év eleje óta november végéig szintén többletről adhatunk hirt; föladatott ugyanis az idén 2309.367 kocsi fizető áru, ami 13055 kocsival több mint tavaly. Gabonában (223 510 kocsi) jelentékeny emelkedés (11 114 kocsi) látható, mig lisztnél még némi elmaradás (1032 kocsi) észlelhető a 86.843 kocsi föladás mellett. Csökkent a szén és a fanemüek föladása is, t. i. 285.502, illetve 262.254 kocsi ami 12.582, illetve 13 390 kocsival kevesebb, mint tavaly. Ellenben jóval nagyobb volt az idén az élőállatok föladása, t. i. 119.819 kocsi, ami 12474 kocsival több a mult évi eredménynél. Megjegyzendő, hogy mind e számokban az átmeneti, valamint a behozatali (leadási) forgalom nincsen benfoglalva.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 751.177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmult héten élve született 381 gyermek, meghalt 397 egyén, a születések tehát 47-tel mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 273 törvényes, 108 törvénytelen; nemre nézve 196 fiu, 185 leány. Halvaszületett 12 gyermek, köztük 7 törvényes, 5 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra 25·7.

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 22·8 az egy éven felüli lakosságnál: 19 7, az öt éven felüli lakosságnál: 17·1.

A halottak közt volt 167 fi-, 170 nőnemü.

Az év eddigi 48 hetében élve született összesen 21527 gyermek, meghalt összesen 13442 egyén, a születések többlete tehát 8085; a mult év megfelelő időszakában született 21193, meghalt 12906, a születések többlete volt tehát 8287.

Az élveszülöttek közt volt 262 róm. kath., 8 görög kath., 2 görög keleti, 16 ágost. evang., 20 helvét, — unitárius, 72 izraelita, 1 egyéb. Összesen 381. Halvaszületett összesen 12.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1406 beteget, szaporodás 375, csökkenés 363, maradt a mult hét végén 1418. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 170 beteget, szaporodás 41, csökkenés 56, maradt a mult hét végén 55. A Szt. István kórházban ápoltak a mult hét végén 683 beteget, szaporodás 287, csökkenés 303, maradt e hét végén 667. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 891 beteget, szaporodás 193, csökkenés 185, maradt e hét végén 899. Összesen ápoltak a mult hét végén 3150 beteget, szaporodás 896, csökkenés 907, maradt e hét végén 3139.

Hirek a városházáról.

—

Az uj rend hóbortjai. A központi városházán életbeléptetett uj rend képtelenségei között nem utolsó az az intézkedés, amely a hivatalszolgák bőrére megy elsősorban, de a mely nagyon károsan érinti a tanácsügyosztályok ügymenetét. Az uj rend értelmében a városházán alkalmazott 110 hivatalszolga közül 4-nek naponkint őrszolgálatot kell teljesiteni. Ez a szolgálat abból áll, hogy a négy hivatalszolgának délután 2 órától kezdve este 9 óráig szüntelenül a folyosókon kell járkálnia és sorra próbálni minden kilincset, hogy be van-e rendesen zárva az ajtó. A mint az őr körutja végére ér, nyom-

ban meg kell kezdenie megint az őrjitő kilincspróbálási turnét. S ez igy tart a fütetlen hideg folyosón megszakitás nélkül 7 órán keresztül. Este 9 órakor az őröknek be kell aztán menniök minden hivatalos helyiségbe eloltani a netán még égő tüzet a kemenczékben, s kikutatni minden zugot, hogy nincs e valahol tolvaj elrejtőzve. Ilyenformán legalább is éjfél lesz, mire a szegény félig megfagyott s agyonfáradt hivatalszolga hazakerül. Az ügyosztályok vezetői ezt az emberkinzást már kezdettől fogva rossz szemmel nézték, s mert kiderült, hogy a képtelen rendelkezés ártalmas az ügymenetre nézve is, lépéseket tettek a dolog enyhitésére. Az őrségre kirendelt hivatalszolgák délben rendszerint hazamennek ebédelni, s igy az ügyosztály szolga nélkül marad s nincs a ki teendőiket elvégezze. A tanács több tagja ezt türhetetlennek találta, azt az előterjesztést tette, hogy az őrt álló szolgák ne 2 órakor, hanem 4-kor kezdjék meg e funkcziójukat, mely esetben egész a hivatalos órák végeig rendelkezésére állanak az ügyosztályoknak. Az előterjesztést nem fogadták el. A polgármester kijelentette, hogy az őrködésnek 2 órakor kell kezdődnie; de hogy az ügyosztályok déltől kezdve 2 óráig szolga nélkül ne maradjanak, hajlandó napidij mellett alkalmazott egyéneket a hivatalfőnökök rendelkezésére bocsátani. Csakhogy ebbe meg a hivatalfőnökök nem mennek bele, akik joggal veszélyesnek tartják, hogy mindenféle jött-ment napszámos beszabaduljon a hivatalokba s hordja az aktákat, amelyek csak is fölesküdött, megbizható egyén kezére bizhatók. Ilyenformán alkalmasint eredeti alakjában marad fönn az uj rend, amely előreláthatólag óriási rendetlenségnek lesz az okozója.

Uj magyar honpolgár. *Deutsch* Ernő, a „Pester Lloyd“ belső munkatársa, ma délelőtt tette le *Halmos* János polgármester kezeibe a magyar honpolgári esküt.

A zsibárus bódék bérlete. A VIII. ker. Teleky-téri zsibáru-telepen a boltbérletek havonként előre voltak fizetendők. A VIII. ker. elüljáróság javaslatára a közgyülés már 2 éven át ideiglenesen megengedte, hogy a bérek ne havonként, hanem naponta legyenek fizethetők. Ez a rendszer a gyakorlatban bevált, ugy a bérlők, mint a város érdekei szempontjából előnyös, a miért is a VIII. ker. ügyosztály előterjesztést intézett a tanácshoz a napifizetési rendszer állandósitása iránt.

Anonimusz szobra. A főváros tanácsa nemrégiben értesitette a fővárosi közmunkák tanácsát, hogy a miniszterelnök ujabb elhatározása értelmében a Széchényi-szigeten elhelyezendő *Anonimusz szobor* részére a közgyülés átengedte a szükséges területet. A közmunkák tanácsa tegnap érkezett átiratával tudatta a fővárossal, hogy Béla király névtelen jegyzőjének szobrát illető összes intézkedésekhez hozzájárul.

Uj fajta utburkoló gépek. A tanácsnak ajánlatot tett egy fővárosi vállalkozó, hogy a makadám burkolatok javitási munkálatait uj fajta gépek segitségével az eddigi áraknál jóval olcsóbban hajlandó elvállalni. A mérnöki hivatal előtt be is mutatta egy ily gép működését, amelylyel anyagban 20—30 százalék, munkabérben 50 százalék megtakaritás érhető el. Ajánlatát ama föltételekhez köti azonban, hogy az összes makadámjavitási munkálatok kizárólag neki adassanak ki A tanács határozathozatal előtt bevárja a mérnöki hivatal véleményes jelentését.

A városligeti mutatványos bódék áttelepitése. Az uj Artézi fürdő épitése folytán szükség lesz ama terület egy részére is, a melyet ez idő szerint a városligeti mutatványos bódék foglalnak el. A tanács már korábban elhatározta, hogy az összes mutatványos bódék az uj népligetbe helyeztessenek át, ahol régóta ki van már pécézve számukra a hely. A tanács a napokban utasitotta a gazdasági s mérnöki hivatalt, hogy az áttelepités fokozatos keresztülvitelére nézve tegyenek előterjesztést, a mérnöki hivatalnak pedig kötelességévé tette, hogy készitse el az áttelepités tervezeteit is.

A kerékpáros szövetség s a biczikliadó. A kerékpáradóról szóló szabályrendelet értelmében a biczikliadó mindig az év elején fizetendő Mielőtt még megjelent volna a főváros erre vonatkozó hirdetménye, a magyar kerékpáros szövetség kérvényt intézett a tanácshoz, hogy a biczikliadó fizetésének határidejéül május elsejét tüzze ki. Ez időtájt lendül föl évenkint a kerékpár sport, miért is a kerékpárosok szivesebben fizetik ilyenkor az adót. E kérelem teljesitésével nagy szolgálatot tenne a tanács a biczikli sportnak. Tegnapi ülésén foglalkozott a tanács ez ügygyel, mely alkalommal a kérelmet elutasitotta. Miután az összes adók fizetési határideje a naptári év elejére esik, nem volna értelme, hogy éppen a kerékpáradóval tétessék kivétel. A kerékpáros szövetség indokai nem oly nyomósak, hogy azok miatt a tanács szükségesnek látná a biczikliadóról szóló szabályrendelet módositását.

Horánszky emlékezete s a közmunkák tanácsa. Horánszky Nándor halála alkalmából a VIII. kerületi választmány azzal a kérelemmel fordult tudvalevőleg a főváros törvényhatóságához, hozza meg a közgyülési határozatot arra nézve, hogy a Zerge-utcza az elhunyt kiváló férfiu emlékére, Horánszky-utczának neveztessék el. A közgyülés csakugyan meg is hozta ily értelemben a határozatot s átirt a fővárosi közmunkák tanácsához, hogy eme előterjesztésnek tegyen eleget. A közmunkák tanácsa azonban jónak látta ellentétbe helyezni magát a főváros polgárságának óhajtásával s olyképpen intézte el ezt a kegyeleten alapuló előterjesztést, hogy a Zerge-utcza helyett a Karpfenstein-utczát nevezte el

Horánszky Nándorról. A fővárosnál nagy méltatlankodást keltett a köznunkák tanácsának eljárása s utóbb a tanács előterjesztésére ujabb határozatot hozott a közgyülés, mely szerint a közmunkatanács fölkéretett, hogy hagyjon békét a Karpfenstein-utczának s teljesitse a polgárság óhajtását. A főváros ez ujabb átiratát *Podmaniczky* Frigyes elnöklete mellett tegnap tárgyalta a közmunkatanács plénuma, mely alkalommal az elnökség nagy kudarczot szenvedett. Az elnöki javaslat az volt, hogy a közmunkatanács ebben a kérdésben ne térjen el eddig elfoglalt álláspontjától. A dolog szavazás alá került, mikor a plénum az elnöki javaslatot leszavazta, s igy teljesedésbe megy a polgárság ama kivánsága, hogy a Zerge-utcza kapja meg Horánszky nevét.

Monstre deputáczió a városházán. *Halmos* János polgármesternél s *Almády* Géza tanácsnoknál a budapesti hentes-ipartestület részéről 450 tagból álló deputáczió járt ma délelőtt. *Bittner* János ipartestületi elnök volt a hatalmas küldöttség szószólója, aki előadta polgármesternek a budapesti hentes-iparosok két rendbeli sulyos sérelmét. Egyik panaszuk az élősulyban való adás-vétel ellen irányul, amely ujabb szabály szerint levonás nélkül történik. Oly tarthatatlan állapotot teremtett eme üzánsz a hentesek között, hogy számosan már üzletük beszüntetésének eszméjével kénytelenek foglalkozni.

Másik nagy bajuk a fővárosi henteseknek ama visszaélésekben rejlik, amelyek a hideg huspiaczon történnek. Nem a termelő gazdák ellen irányul a panasz, hanem főképpen a kontárok ellen, akik hamis súly és silány portéka mellett olcsó árakat szabnak s igy elveszik az adófizető hentes-iparosoktól a vevő közönséget, amely csak azután indul, hogy milyen a hus és zsir ára, de nem igen gondol arra, hogy megkapja-e a teljes súlyt is. A küldöttség szónoka a veszélyben forgó fővárosi hentesipar nevében segélyt kért ez ellen a polgármestertől, aki megigérte, hogy figyelemmel lesz a felsorolt bajokra s minden lehetőt megtesz azok orvoslására. A küldöttség azután *Almády* tanácsnokot kereste föl s *Bittner* elnök kikérte az ő támogatását is. Még egy ujabb panasszal is járult a tanácsnokhoz. Sérelmesnek s a maguk érdekeire nézve nagyon károsnak tartják a hentesek a Braun és Krausz czég visszaéléseit. Ez a czég a sertésvágóhidon a bél vásárlását gyakorolja, de emellett szabályellenesen összevásárol minden kocsonyahust is, amelyet külön e czélra nyitott üzletében árusit. A hentesek arra vannak utalva, hogy 4–5 krajczárral drágábban ettől a czégtől vásárolják a kocsonyahust. Ez türhetetlen visszaélés, amely ellen az ipartestület sürgős intézkedést kér. *Almády* tanácsnok kijelentette a küldöttségnek, hogy e visszaélések megszüntetése dolgában haladéktalanul lépéseket tesz, s amennyiben a jelzett czéget vétkesnek találja, megteszi a megtorló intézkedéseket is. Ami az első két fontosabb panaszt illeti, Almády tanácsnok tudatta a küldöttséggel, hogy azok szanálására is meg fog mindent tenni, persze a lehetőség szerint. Értekezletet hiv majd össze az érdekeltek belevonásával, amikor részletesen megtárgyalhatók lesznek a bajok. Addig is kéri a küldöttség tagjait, hogy legyenek türelemmel.

A villamvilágitás kiterjesztése. A budapesti általános villamossági részvénytársaság engedelmet kért, hogy a belváros számos utczáján villamvilágitási kábeleket rakhasson le. A távbeszélő hálózat zavartalan működésének megóvása szempontjából a főváros kérdést intézett a kereskedelmi miniszteriumhoz, illetve a táviró és távbeszélő igazgatósághoz, hogy az engedély megadása ellen nincs-e észrevétele. A miniszterium most tudatta a tanáccsal, hogy az engedélyhez hozzájárul ama kikötéssel azonban, hogy a Károly-utczában tervezett világitási kábel a központi városházához szolgáló távbeszélő kábel alatt legalább is 1·5 méter mélységben legyen a föld alatt, mert máskülönben a világitási áram zavarólag hat a telefonvezetékre.

A főváros burkolási kőszükséglete. A mérnöki hivatal előterjesztést tett a tanácsnak az 1903. évben eszközlendő burkolási munkálatokhoz szükséges kőmennyiség beszerzése dolgában. Összesen egy millió 383.028 darab bazalt koczkakőre s 556.667 darab bazalt fejkőre lesz szükség. Ha azonban a külső váczi-uthoz szükséges kőanyagot is számitásba vesszük, ugy a szükséges kőmennyiség 714.250 bazalt koczkával szaporodik. Ily nagy tömegű burkoló anyagról lévén szó, a mérnöki hivatal javasolja a tanácsnak, hivja föl a kőbányákat, hogy a kőanyag előállitására készüljenek. Ha a tanács ezt elmulasztja, ugy a kő árának emelkedése esetében anyagi kár érheti a fővárost.

Népkonyha az I. kerületben. A főváros első kerületében eddig népkonyha nem volt, de most a nyomasztó viszonyok ilyennek a létesitését ott is szükségessé tették. A kerületi elöljáróság azzal a kéréssel fordult a tanácshoz, hogy a népkonyha berendezése czéljára 3000 koronát engedélyezzen. A beadvány most a pénzügyi bizottságnál van tárgyalás végett, de a tanács addig is, mig a fedezet iránt javaslat lesz tehető, felhatalmazza az elöljáróságot, hogy a népkonyha létesitése körüli előmunkálatokat megtegye.

A nyomor. A korán és szokatlan szigorral bekövetkezett téli évszak a fővárosban amugy is nagymértékben tapasztalható nyomort természetszerüleg csak növelte. Ezt bizonyitja az a körülmény is, hogy a kerületi elüljáróságoknak a szokásos rögtöni és egyéb segélyek teljesitésére kiutalványozott összegek nem elegendők és egyre-másra ilyen czélu pótthitelekért folyamodnak. A közjótékonysági bizottság most azt javasolja a tanácsnak, hogy az elüljáróságok számára a nyomor enyhitésére még 20.000 koronát engedélyezzen. A tanács kiadta a javaslatot a pénzügyi bizottságnak a fedezet megjelölése végett.

Budapest. Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

V. évfolyam. Budapest, 1902. deczember 23. 39. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN KEDDEN.

TARTALOM:

1. Szocziális orvosság.
2. Gazdag szegények.
3. Jótékonysági adó.
4. A sütőipari szabályrendelet.
5. Orgona háboruság.
6. A Sándor-utczai országház.
7. Az ellenőr.
8. Hirdetési monopolium.
9. Kormány és a főváros.
10. Városi hirek.
11. Statisztika.
12. Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 korona. Fél évre . . . . . 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

A budapesti takarékpénztár
és
országos zálogkölcsön-részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **4%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái:

VI. ker., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferencziek-tere 4. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, specziálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

V. évfolyam. Budapest, 1902. deczember 23. 39. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.

Szocziális orvosság.

Helyes utra lépett Budapest székesfőváros, a szocziális kérdések megoldásának kisérletezésében. Arra az utra, a melyen járva, meg lehet közeliteni az idealis társadalmi rendet és el lehet érni a relativ megelégedését a város minden polgárának.

A hatóság eddig, csak mint adókivető, adóbehajtó, birságoló, büntető, rendszabályokat alkotó, korlátokat létesitő, az életfentartás minden részletébe beleavatkozó és azt megnehezitő forum gyanánt jelentkezett a polgárság előtt. Mindig csak rideg, szigoru formákban. Mindig csak terheket róva, és csak nagy ritkán szolgáltatásokat nyujtva. Érthető hát, ha a polgárság és annak alkotmányos ügyvivője, a város hatósága között nem volt meg az öszhang.

A szocziális kérdések megoldására nézve hosszu időkig semmi komolyabb lépés nem történt. Annak a hatalmas előrenyomulásnak, a melyet a szocziálpolitika és annak harczosai végrehajtottak, a magyar főváros hatósági közéletében nem volt semmi nyoma. Mig nyugati nagy városok régi alkotásu szervezetei lassanként megbővültek és a magok keretében helyet adtak a modern eszmék harczosainak, vagy a régi keretet szétdöntve, a modern áramlatok szerint rendezték be a magok szervezetét, addig minálunk a czopf és a bürokráczia gondosan elzárkózott a társadalmi rend átalakitására törekvő eszmék elől és az ósdi, elavult rendszer alapján kormányozták az ifju erőtől duzzadó, fővárost, a melynek polgársága, vagy legalább is annak jelentékeny része vágyva várta az uj áramlatnak megnyilatkozását a városi szervezet működésében.

Itt, a legutóbbi időkig azt hitték, hogy a tömegnyomor által fakadt elégedetlenséget meg lehet szüntetni némi pénzadományokkal, a hideg és az éhség által felingerelt kedélyeket le lehet csillapitani tüzelőanyaggal és meleg leves kiosztásával. És csodálkoztak, ha a pénz elfogyott, a szén kihamvadt, a leves tápláló ereje után ujra beköszöntött az éhség, hogy ujra megnyilatkozott az elégedetlenség, ujra felingerültek a kedélyek, ujra szembeszállni készült a tömeg a társadalmi renddel.

És ilyenkor az orvosság — a karhatalom, az erőszak volt.

Természetes, hogy ez a rendszer nem vált, nem válhatott be, annál kevésbé, mert azt látta a társadalmi viszonyok folytán legjobban sujtott osztály, hogy mindaz a pillanatnyi segitség, a mi az ő helyzetük javitására nézve történik, nem a hatóságtól, hanem a társadalomtól jön, attól a társadalomtól, a mely védekezik és nem segit akkor, a mikor az alamizsnát nyujtja.

Nem ismerhette el jogosnak azt a helyzetet, hogy mig a jómódu polgárság, a nagyiparos, a nagykereskedő kiváltságok és előjogok birtokában van, addig a legszegényebb osztály, a munkássereg önmagára utalva kénytelen tengődni — és a kiváltságokat a népkonyhában, az ingyenes kórházi ápolásban és végeredményben az ingyen temetésben élvezheti.

Ennek tulajdonitható azután az, hogy olyan könnyü szerrel lehetett az egyébként divergaló elemeket, a szocziáldemokráczia zászlója alatt egybegyüjteni.

Szemben ezzel a szervezkedéssel akczióba lépett a hatóság is. Követi az állam példáját, a mely a föld munkásainak sok százezernyi seregében és az ipari tevékenység legiói között dolgozó emberekben fejlesztette ki azt a meggyőződést, hogy az állam segitő keze egyaránt eléri a társadalom minden osztályainak tagját, ha szüksége van erre a segitő kézre.

A főváros hatósága is intézményekben kezdi biztosítani, a maga polgárságát — azt a részt, a mely utalva van reá — arról, hogy a hatóság gondoskodó hatalma mellette van az első percztől kezdve, a mint azt igénybe venni akarja.

E helyen nem a részletek ismertetéséről kell szólni. A krónikás beszámolt azokról annak idején. Most csak a helyes utra tért, igazi szocziális politikának hajnalhasadását üdvözöljük örömmel.

Gazdag szegények.

Egy dusgazdag vállalat alamizsnáért kopogtat az államnál és a fővárosnál. A tél beköszöntött. Irgalmatlan hideg van. Azok, a kiknek van valamijök, szivesen adnak a nyomorgóknak, szegényeknek és szerencsétleneknek. Olyan viszonyok vannak, hogy az alamizsnáért kinyujtott kézbe mindig hull valami alamizsna.

Kinyujtja hát kezét alamizsnáért a propellervállalat is. Ez a társaság eddig csak nagy jövedelméről és az általa fentartott közlekedés kriminális voltáról volt hires. A csavargőzös vállalat részvényesei közé tartozni egy volt a nábob fogalmával. Busás osztalékot fizettek a részvények után. Hogyne, hiszen a közönség teljesen ki volt szolgáltatva a monopoliummal rendelkező csavargőzös társaságnak.

A gazdag részvényesek az utóbbi időkben ijedten látták papirjaiknak értékcsökkenését. Az uj Ferencz József hid a budai oldalon kiépitett és a pesti résszel kapcsolatba hozott közuti összeköttetések megcsappantották a propellerek forgalmát. Hozzájárult a forgalom csökkenéséhez az indolencia is, a melylyel a társaság a közönség igényei iránt viseltetett. A Dunán közlekedő propellerek ma is az évtizedek előtt üzembe hozott, régi, elavult hajók, a melyeken nyoma sincs a tehnika vivmányainak. A közönség kényelme érdekében egy szeget sem vertek bele a korhadó hajótestbe. Ugy van minden mint régen volt. A menetsebesség, a forgalomban levő propellerek számának csekély volta, a kényelem abszolut hiánya, a czélszerütlen vonalak és még egész sereg baj járult hozzá, hogy a közönség csak akkor veszi igénybe az átkelésnek ezt a módját, ha épen rá van utalva.

A maga hibája miatt jutott bajba a propeller társaság. Azaz dehogy jutott bajba, csakhogy nem rakhatja garmadába többet jövedelmeit, mint eddig. Minden más vállalat ilyenkor, iparkodik üzemének költségeivel, igazgatóinak javadalmazásaival a sinecurák eltörlésével redukcziókat előidézni és igy az egyensulyt helyreállitani. A propeller társaság ellenben gondolt nagyot és merészet. Alamizsnát kér a kormánytól és a fővárostól. Adjatok segélyt, mert különben beszüntetjük az üzemünket. A két Dunapart között való átkelési forgalmat abbahagyják és a kis csavargőzösök kazánjaiba nem fütenek többet be.

Rettenetes fenyegetés: hogy a kormány, mit fog reá válaszolni, nem tudjuk, csak sejtjük. Nem is kell hozzá nagy jóstehetség.

De van szavunk ahhoz a határozathoz, amelyet a közelmult napokban hozott a főváros gazdasági bizottsága, a mely ahelyett, hogy ridegen visszautasitotta volna a csavargőzös vállalat kérését, kimondta, hogy esetleg a partbérek jutányosabb számitásaival fog segiteni a társaság bajain.

Ennek pedig nem szabad megtörténni. A partterületért kivetett illetéket nem lehet leszállitani. A szabad Dunapartot, a főváros egész területén vállalatok, vállalkozók, ipartelepek és egyesek bérlik. Ilyen bérlő a csavargőzös-társulat is. Ha ennek engednek a kirótt bérösszegből, nem lehet megtagadni a többiektől sem, ha hasonló kéréssel fordulnak fővároshoz. Már pedig az olyan jövedelemcsökkenést idézne elő, hogy a főváros megrendült budgetje még mélyebbre sülyedne alá.

De eltekintve e budgetpolitikai absurdumtól, nem teljesitheti a főváros a vállalat kérelmét azért sem, mert a fővárosra nézve csak előnyös lenne az, ha a társaság beváltaná feyegetését és megszüntetné az átkelési forgalmat. Azonnal akadna vállalkozó, aki az igy szabaddá lett átkelési közlekedést berendezné a közönség kényelmére és a főváros pénzügyi előnyére. Mert hiába sir krokodilkönnyeket a társaság, a vállalat üzleti szempontból éppenséggel nem rossz. És akadt elég vállalkozó, aki örömmel ragadja meg az alkalmat, hogy átkelési vállalatot létesitsen. Legrosszabb esetben a főváros maga vállalná magára. Legelább lenne egy üzeme, a mely sok jövedelmet hozna a főváros pénztárának.

Ez az alamizsnakérés nagyon rosszkor jött. Vonja vissza hamarosan a propeller-társaság. Mert megeshet, hogy küldöttség fogja felkérni a vállalat vezetőit arra, hogy legyen kegyes a kormányhoz és a fővároshoz intézett beadványban foglalt fenyegetéseit beváltani és az átkelési forgalmat végleg beszüntetni. Mit csinál majd akkor a t. gazdag — szegény társaság.

Jótékonysági adó.

Lapunk vezető czikkében lelkes szavakban méltattuk a fővárosnak helyes alapra lefektetett szocziális politikáját, amely az eddigi rendszer elavultságát, modern ifju szellemmel pótolni lesz hivatva. Örömmel látjuk ennek az áramlatnak megnyilatkozását abban a kijelentésekben is, a melyek a pénzügyi-bizottság pénteki ülésében elhangzottak. A bizottság a nyomor enyhitésére megszavazandó 200.000 korona fedezetének kimutatását tárgyalta és ennek kapcsán az előadó dr. *Vaszilievits* János tanácsos javaslatba hozta, hogy bizassék meg a tanács *a jótékonysági adó progressziv uton való behozatalának tanulmányozásával.* E javaslattal szemben dr. *Heltai* Ferencz kifejtvén a kormánynak idegenkedését a községi adónak progressziv formában való kivetésétől *önálló szegénységi pótadót* javasol oly formán azonban, hogy a létminimum ne legyen megterhelve.

Ez a két nézet volt a vita anyaga. Végül az önálló szegénységi pótadónak a létminimum tekintetbe vételével való behozatalát mondották ki üdvösebbnek.

Ezen az uton örömmel látjuk a forumot.

A sütőipari szabályrendelet.

A tanács iparügyi ügyosztálya a napokban beterjesztette a tanácshoz a sütőipari szabályrendelet tervezetét. Öt évvel ezelőtt 1897-ben vette kezdetét az akczió, szabályozni a sok szabadságot élvező és a közönséggel szemben mindig a kizsákmányolás álláspontjára helyezkedő pékiparosokat, akik szemben az általános szegénységgel, egyre gazdagabbak lettek, bizonyságául annak, hogyha van gabonauzsora ebben az országban, ugy bizonynyal az, amit a pékek elkövetnek az a legrosszabb fajtája a gabonauzsorának.

A gabona ára emelkedhet, csökkenhet, a budapesti péksütemény súlya, ára nem változik. Kisebbedés ugyan megesik egyszer-másszor, de hogy budapesti péksütemény nagyobb legyen, mint a minő formában már évtizedek óta megszoktuk, arra nem emlékezik senki.

Esztetikai szempontból nem részletezzük a budapesti pékműhelyek tisztasági viszonyait. Jó izlésünk tiltja kiterjeszkedni azokra a részletekre, a melyeket a budapesti pékmühelyeket vizsgáló bizottság, razziát tartó körútjain tapasztalt.

Annyi bizonyos, hogy ezek a vizsgálatok eredményezték azt, hogy a kereskedelmi miniszteriumban szorgalmazni kezdték a sütőipari viszonyok alapos rendezését. A főváros megfelelő ügyosztályában megis kezdték az ezirányu munkálatokat, de a sütőiparosok, a magok széleskörü befolyásával mindig megakadályozták a szabályrendelet elkészültét. A mikor aztán a tervezet elkészült, a mesterek és munkásaik között való jogviszonynak szabályozása okozott hosszas proczedurákat.

A főváros különböző bizottságain nagy nehezen keresztülment végre a szabályrendelet, a mely ez év október havában a közgyülés elé került. Ott azonban nem tárgyaltak, mert pótlás végett visszaadták az ügyosztálynak oly utasitással, miszerint tekintettel arra, hogy ugy ezen szabályrendelet, valamint a sütő-, czukrász- és mézeskalácsos iparnak gyakorlása tárgyában 1186 97. kgy. sz. alatt alkotott szabályrendeletnek a sütőiparra vonatkozó rendelkezési, nemkülönben a burgonyazuzásra vonatkozólag 95/901. kgy. sz. a. alkotott szabályrendelet is több tekintetben módositást s kiegészitést igényelnek, mindhárom szabályrendeletet ugy a munkaadók és munkások közti viszony helyes megállapitása, valamint az ezen iparághoz füződő közegézségügyi és közrendészeti követelmények szempontjából ujból vizsgálja át s javaslatát a szakbizottmányokban történt letárgyalás után az ezen évi deczemberi közgyülések egyikén terjeszsze elő.

Ennek a határozatnak megfelelően készült el az uj tervezet, melynek a nagy közönséget érdeklő részeit teljes szövegében a következőkben közöljük:

A sütőipar gyakorlása s a műhelyek berendezése.

A sütőipar a székesfőváros területén csakis oly műhelyben gyakorolható, mely az általános közegészségügyi, épitésügyi és tüzrendőri követelményeknek megfelel s a melynek közvetlen közelében istálló, árnyékszék, pöczegödör, trágyatartó s egyéb bomló szerves anyagokkal fertőzött helyiség vagy udvar nincsen.

A sütőipari műhely falai és padlózata kifogástalan tiszta karban tartandók.

A műhely padlója egynemű, hézagokkal nem biró, vizhatlan burkolatból készitendő.

A sütőipari műhelyben való lakás vagy alvás szigoruan tilos.

Az alvás, illetve pihenés czéljára alkalmas helyiség rendezendő be, melynek a műhelytől illetve kemenczétől téglafallal elkülönitett, száraz, világos, tiszta, szellőztethető, jól füthető és oly tágas szobának kell lennie, hogy abban minden egyes segédnek, munkásnak és tanoncznak legalább 10—10 köbméter légür jusson s abban az alkalmazottak mindenikének pihenője idejében külön ágy álljon rendelkezésére tiszta ágyneművel.

Emeletes ágyak használata tilos.

A pihenő-, illetve hálóhelyiség mosdókészlettel, szappannal és minden alkalmazottra egy tiszta törülközővel látandó el.

Az ágynemű legalább kéthetenként egyszer ujból tisztán áthuzandó, a törülközők hetenként legalább kétszer cserélendők.

A pihenő-, illetve hálóhelyiség naponként a szükséghez képest többször is szellőztetendő; annak falai, padlózata és mennyezete állandóan tisztán tartandók.

Ezen helyiséget egyéb czélokra felhasználni, nevezetesen abba az iparágnál használt anyagokat, eszközöket vagy a szoba berendezéséhez szorosan oda nem tartozó tárgyakat beraktározni tilos.

A sütőipar gyakorlása közben használt szerek és segédeszközök állandóan tisztán tartandók, a dagasztásnál használt vályuk és teknők, valamint a burgonya tisztítására és áttörésére használt szerek és készülékek pedig a használat után naponta meleg vízzel tisztitandók, illetve lemosandók.

A sütőiparos felelős a magánosoktól sütésre átvett tésztanemüek nem tökéletes kisütése, elégetése vagy kiszárítása által okozott károkért.

A kenyér s a péksütemény készítésénél ártalmas vagy nehezítő anyagokat és más idegen anyagokat (pld. súlypát, timsó stb.) — különösen ártalmas festőanyagokat és illatszereket felhasználni szigoruan tilos.

A mérges festőanyagokat és illatszereket a székesfőváros tanácsa időnként közzéteszi.

Gyógyszereket tartalmazó gyógykenyeret vagy gyógysüteményt csak előzetes hatósági engedély mellett szabad késziteni s forgalomba hozni.

A kenyér és péksütemény készítéséhez szolgáló anyagnak a tisztaság s a közegészség szempontjából kifogástalannak kell lennie.

Az anyagkészlet s a készáru száraz, szellős és tiszta helyen tartandók.

A kenyér és sütemény készítéséhez szolgáló anyagokat folyosókon, kapu alatt, vagy fával és szénnel együtt tartani tilos.

A lisztkezelésnél különös gond fordítandó a tisztaságra s a liszt csakis alapos átszitálás után fordítható tésztakészítésre.

Söpredéklisztet a kenyér feldolgozásánál felhasználni szigoruan tilos.

A kenyér készítésénél szükséges burgonya főzés előtt gondosan megvizsgálandó, a rajta található csirák, rothadt, fagyott vagy egyébként romlott részek eltávolitandók, ezután pedig tiszta edényben vagy vörösrézből való üstben porhanyóra főzendő, hogy abban meg nem főtt kemény részek ne maradjanak.

Rothadt, fagyott vagy egyébként romlott burgonya, emberi táplálékul fel nem használható.

Minden alkalmazott, mielőtt a dagasztást vagy burgonyahámozást megkezdi, kezeit könyökig meleg vizben szappannal megmosni és körmeit megtisztitani tartozik.

E czélra a műhelyben megfelelő helyeu mosdótál, szappan és törülköző tartandó.

Tejesedényt s a kenyér és péksütemények dagasztásánál használt teknőket és vizmérő edényt (pfandli) kézmosásra használni tilos.

A segédszemélyzet munkaközben tiszta lábravalót és melles köténytt köteles viselni,

A dagasztáshoz szükséges vizet falba erősitett edényben melegiteni tilos.

A gömbölyü (vizes és tejes) zsemlyéket csakis szekrényben szabad keleszteni, szigoruan tilos ellenben azokat szabadon elhelyezett deszkákra rakva keleszteni s az erjedési folyamat előmozditása czéljából a vizmelegitő üstöket kinyitni s a kemencze tetejére vizet önteni.

A megkelésre előkészitett tészta külön e czélra szolgáló, kifogástalanul tiszta s mosható vászonteritővel letakarandó.

A kenyeret és a péksüteményt külsőleg megnedvesiteni csakis kifogástalan tiszta s friss vízzel szabad és pedig közvetlenül a csakis ezen czélra szolgáló tiszta, zománczozott, illetőleg mázos porczellán-, cserép- vagy fémedényből.

A kenyérvető lapát meghintésére söpredéklisztet használni tilos.

Kész kenyeret vagy péksüteményt a földre rakni tilos.

A műhelyben fésülködni, ott fésüt, hajkefét, s általában a test ápolására szolgáló eszközöket tartani tilos.

A műhelyben pipázni, szivarozni, czigarettázni, dohányt rágni, kártyázni, a gyurótáblán vagy deszkán ülni s feküdni, ott öltönydarabokat vagy czipőt tartani tilos.

A műhelyben, valamint a hozzátartozó mellékhelyiségekben csupán a kellő számban felállított és vizzel vagy valamely alkalmas fertőtlenitő folyadékkal megtöltött köpőedényekbe szabad köpni.

A köpőedényeket állandóan tisztán kell tartani.

A kenyér és péksütemények forgalomba hozatala.

Kenyér és péksütemények csak bejelentett állandó üzleti helyeken (boltokban, sütőműhelyekben) vagy a hatóság által kijelölt helyeken (vásárcsarnokokban, közpiaczokon) árusithatók.

Üzletekben a péksütemény olykép tartandó, hogy a vevőközönség választása és a sütemények összefogdosása és megropogtatása ki legyen zárva s a vevőnek csakis annyi darab sütemény adandó át, a mennyit megvenni kiván.

Füszerkereskedésekben különös gond forditandó arra, hogy a kenyér s a péksütemények közelében büzös anyagok (petroleum, benzin stb.) ne legyenek.

Pereczeket, ha rúdon, tálczán, vagy kosárban tisztán öltözött s egyébként is tiszta egyének által hordatnak, az utczákon járva-kelve is szabad árusitani.

Minden árusitó köteles üzlete (vásárcsarnoki rekesze, sátra, állványa) felett czégét és a hatóság által megállapitott mintának megfelelő árjegyzékét

kitüntetni, valamint azt is, hogy a forgalomba hozott kenyér rozszsal vagy burgonyával (burgonyaliszttel) van-e sütve.

A kenyér súly szerint, a péksütemény pedig darabszám szerint árusitandó.

A müvajjal készült sütemények ilyenekül megjelölendők.

Orgona-háboruság.

A tanácsnak nincs szerencséje az utóbbi időkben a közgyülés elé terjesztett javaslataival. Csak a jelentéktelen dolgok mennek simán keresztül. Fontosabb kérdésekben egyik vereség a másik után éri. A tanács javaslatai folyton kisebbségben maradnak.

Keresve ennek az okát, azt találjuk, hogy a tanács meglehetősen elfogult szemmel birálja a hozzája került ügyeket és általában nem tud egy abszolut magaslatra helyezkedni és onnan nézni a kérdéseket, a melyek fölött döntő javaslatokat tenni hivatva volna.

A szerdai közgyülésnek is volt egy tárgya, a melynek elintézésénél élesen kitünt a tanács és a közgyülés között levő ellentét. A Szent István bazilika orgonájáról volt szó. Hetek óta vitatják ezt a kérdést a sajtóban, az ipari körökben, főleg azokban, a melyek a magyar ipar védelmét hivatásuknak ismerik.

Két vállalkozó között kellett választani. Az egyik egy osztrák czég, a másiknak Pécsett van orgonagyára. Lehet, hogy az osztrák orgonagyár jobb hirü. Régebben áll fenn, több nagyobb müvet alkothatott. Ezt nem vitatjuk. A magyar gyár küzd a magyar közönyösséggel, mint általában a magyar ipar. A két ajánlat között kellett a templomépitő bizottságnak és a tanácsnak választani. Előbb szakértőket hallgattak meg. Három budapesti karmester — köztük két regens chori, — mondott szakvéleményt, még pedig kedvezőtlent a magyar orgonagyárosról. A szakvéleményeket Eötvös Károly a maga ellenállhatatlan humorával örökre nevetségessé tette a magyar közönség előtt. Ez a sors érte utól az orgona-szakértőket is. Egyről plane kimutatták, hogy rövid idővel ezelőtt a magyar gyár készitményeiről épen ellenkező tartalmu szakvéleményt adott. Nem is vették komolyan számba a szakvéleményeket, a melyek hemzsegtek a szakkifejezésektől, a melyeket talán ők magok sem értettek meg, de hiányzott a véleményekből teljesen a magyar érzés, a magyar szellem. Pedig az egyik szakértő, a koronázó templom regens chorija.

A templomépitő bizottság, érezvén helyzetének sulyos voltát, nem foglalt egyik ajánlattevő mellett sem állást, hanem uj, nemzetközi pályázat kiirása mellett döntött. A tanács, a melyhez a kérdés másodfokban került, teljesen ignorálta a bizottság javaslatát, a magyar ipar érdekeit és elhatározta, hogy a magyar orgonaépitő czég mellőzésével az osztrák gyárossal csináltatja meg az orgonát.

A tanács a szakértők szavát szentirásnak vette és miattuk a magyar iparnak egyik ágáról valóságos szegénységi bizonyitványt állitott ki. A határozat fővárosszerte nagy visszatetszést keltett és a hangulatból látni lehetett, hogy a közgyülés is beleavatkozik majd a dologba. Felebbezés folytán került az orgonakérdés a közgyülés napirendjére.

A szerdai közgyülés külső képére az orgonakérdés rányomta a maga bélyegét. A városatyák csoportokba verődve tárgyalták a magyar iparon elkövetni szándékolt sérelmet. Megjelent *Eötvös* Károly a vajda, egyike a közgyülés legritkább látogatóinak, a kinek megjelenése mindig eseményt jelent a városházán. Ott volt *Hegedüs* Sándor, a ki miniszterségé óta most volt először a váczi-utczai parlamentben. Mindketten Eötvös is, Hegedüs Sándor is, hangoztatták, hogy kötelességüknek tartották eljönni és felemelni szavukat a magyar ipar védelmére.

A campagne fényes eredménynyel végződött. *Gelléri* Mór, *Eötvös* Károly, *Hegedüs* Sándor, *Polónyi* Géza, dr. *Havass* Rezső, *Kasics* Péter keltek a magyar ipar védelmére *Tóthfalusy* Béla az Erzsébetváros plebánosa volt szószólója az osztrák gyárosnak. Czinikus hangu felszólalása, amelyben, a magyarok Istenét egyszerü frázisnak deklarálta, nagy visszatetszést keltett a közgyülés tagjainál, akiket a plebános ur meg is gyanusitott. Néhány évvel ezelőtt pedig végig járta a meggyanusitott városatyákat — szavazatokat kért a maga részére. Hjah! akkor csak káplán volt, ma, *élethossziglan* megválasztott plebános.

Végre szavaztak. Négy szavazat kivételével, az egész közgyülés elvetette a tanács javaslatát és határozattá emelte Gelléri Mór inditványát, utasitván a tanácsot, hogy a magyar orgonagyáros czéggel kösse meg a szerződést.

Ezt a kudarczot előre láthatta, egy kis megfontolással kikerülhette volna a tanács.

A Sándor-utczai országház.

A mióta a képviselőház beköltözött pompás uj otthonába, valóságos versengés indult meg az üresen maradt régi országházért, a mely a kiköltözés után a főváros tulajdonába megy át. Csak a felépitmény értékét kell megfizetni a fővárosnak és akkor a városi telken emelt épület átszáll a főváros tulajdonába.

Most tárgyal dr. Vasulievits János pénzügyi tanácsosa a fővárosnak, Csávossy Bélával, a képviselőház háznagyával, barátságos megegyezést keresve és próbálva a megváltásra nézve. Rövidesen eldől ez is. Ambátor azt hitték a városházán és bizony elég jussuk volt ahhoz, hogy higyjék az épületnek ingyen

való átengedését. A főváros annyi szolgálatot tesz a kormánynak, mikor telek kell, amikor szubvenczió kell valamely állami vállalkozáshoz, a főváros mindig készséggel áll a kormány rendelkezésére. Átháritott hatáskörben az állami teendők egész sorozatát végzi a főváros. Elvárhatta volna a főváros, hogy amikor három évtized után visszakapja a telket az államtól, hát a reája emelt épületnek 15–20 ezer forintos értékét nem követelik tőle.

Ámde az államnak nincs szive, nincs belátása. Az nem érző organizmus, hanem egy magasabb fogalom, a mely a számvetésben az adsza-nesze elvétől nem tér el hajszálnyit sem.

A főváros tehát megfogja váltani az épületet. Az igy birtokába kerülő épülettel aztán szabadon rendelkezhet.

Mindenféle terv merült fel az épület használásaira nézve. *Beőthy* László szinházat akar ott berendezni. A munkás kaszinók és a felnőttek oktatását rendező egyesülete, a munkások önképzése czéljaira óhajtaná igénybe venni, a szabaddá vált helyeket. Ujabban a fővárosi muzeum és könyvtár elhelyezését javasolják.

A legczélszerübb volna annak a felmerült tervnek a végrehajtása, hogy a főpolgármester a maga hivatalával és a közigazgatási bizottság irodájával átköltözik a váczi-utczai városházból, a melynek igy üresen maradó helyiségeibe beköltözik majd a IV. kerületi anyakönyvvezetőség. A közgyülés is átmegy a Sándor-utczai házba és a mai közgyülési terem pedig a polgárság és a társadalom ünnepségeire leszen fentartandó.

Természetes, hogy bármelyik terv valósulna is meg, az egy évtizedre épült, de valójában három annyi idő óta fennálló épületet csak alapos restaurálás után lehetne a közhasználatnak átengedni. És mert ez nagy befektetést igényel, önként felmerül az a kérdés, vajjon nem jobb volna-e az épületet lebontani és a telket értékesiteni?

Az ellenőr.

Elitéltek a héten egy vállalkozót a törvényszéken nagy pénzbüntetésre, megvesztegetés miatt. A vállalkozó a főváros szénaszállitója volt, a kit pedig megvesztegetni akart – az ellenőr.

Ellenőr!... hát az milyen fajta csodabogár. Végig lapoztuk a főváros szervezeti szabályzatát, sehol sem találtuk nyomát annak, hogy efajta állást szerveztek volna. Kerestük a budget számrengetegében. Nincs semmiféle dotácio ellenőröknek felvéve.

Mi lehet hát mégis ez ellenőr? Utána jártunk a városházán és megtudtuk, hogy az ellenőr egy jámbor bácsi a városatyák közül, a ki ingyen ellenőrzi, hogy a főváros szállitói milyen szénát, szalmát, hust, lisztet, csirkét, tojást, halat, tücsköt-bogarat szállitanak a városhoz. Kezdi közhasznu működését a közvágóhidon, átmegy a sertésvágóhidra, majd végigjárja a kórházakat. A VIII. kerületi Rókusból elmegy a IX. kerületi kórházakba, onnan Budára, Ó-Budára. Persze kényelmes kocsin — saját kocsiján. Mert bizony vannak ilyen önzetlen férfiak is. Schiller György bizottsági tag, háziur (többszörös) és mészárosmester az a derék városatya, a ki éveken át a maga üzleteit más gondjaira bizva, önzetlenül vizsgálta a főváros részére érkező szállitmányokat és irgalmatlanul visszautasitotta a jámbor *Brill* Ferencz szénáját és nagy kegyesen elfogadta a hatalmas *Lindenbaum* által szállitott egész étlapot.

Brill Ferencz nem tudta, hogyan lehetne megszerezni a maga szénája számára az ellenőr bácsi jóakaratát. Elfeledte azt, hogy a mikor valaki önzetlenül, egész napon át, saját kocsiján tesz szolgálatot a közügynek, akkor az olyan emberhez nem lehet tisztességtelen czélzattal közeledni.

És ő mégis közeledett. Igaz, hogy nem a saját esze tanácsára. Egy harmadik ember ajánlotta, hogy az önzetlen ellenőr urral lehet ám beszélni négyszemközt.

A szegény Brill azután felkereste az ellenőrt és pénzt adott neki. Ötszáz forint volt egy boritékban, azt átadta az ellenőr bácsinak. A hitvány ötszáz forintot azután Schiller ur deponálta a városházán a polgármesternél, elmondván, hogy őt, az önzetlen emberek mintaképét, meg akarták vesztegetni, horrendum dictu, ötszáz forinttal. A bündíjat le is tette a polgármester asztalára.

Pör lett belőle. Szegény Brill elvesztette a szállitást, elvesztette a bündíjat, meghurczolták a nevét, biróság elé állitották, pénzbirságra itélték, csakhogy a fejét nem vették.

Mindezt pedig azért, mert elég balga volt azt hinni, hogy egy önzetlen ellenőrt meg lehet vesztegetni potom ötszáz forinttal.

Jegyezzük meg a történeti hűség kedvéért, hogy az önzetlen ellenőr, már nem ellenőriz.

Hirdetési monopolium.

Több mint két hónapja már, hogy a belügyminiszter leiratot intézett a székesfővároshoz, kifejtvén abban, hogy milyen indokok birták őt arra, hogy a hozzá jóváhagyás végett felterjesztett hirdetési szabályrendeletet ne hagyja jóvá. A miniszter, a kereskedelem és az ipar érdekeire való tekintettel nem engedi meg a hirdetéseknek monopolium gyanánt való kezelését és kijelentette leiratában, hogy a hirdetési plakátok kiragasztásának megtiltása vagy engedélyezése nem képezi a főváros jogait, mert ez a jog minden egyes polgárt megillet. A főváros

megállapíthatja azokat a helyeket, melyekre a hirdetéseket kiragasztani lehet, de nem akadályozhatja meg azt, hogy bármely más helyen és bármily alkalmas módon hirdetéseket helyezzen el bárki is.

Tény az, hogy a miniszter eme rendelkezése a monopoliumos vállalkozó kényének kiszolgáltatott hirdető közönséget nagy előnyökhöz fogja juttatni és a főváros kereskedelme a monopolium megszüntetésével igen jelentős anyagi eredményeket fog elérni.

A fővárosnak a miniszteri leirat leérkezése után az lett volna kötelessége, hogy a hirdetési vállalkozó szerződését a kitüzött egy éves határidőre felmondja, hogy ezzel felszabaditsa a kereskedelmet az alól a béklyó alól, a melyet tizenhárom évvel ezelőtt a főváros vezető embereinek családi politikája reárakott.

Nem kellett volna egyebet tenni, mint a szabályrendeletet, a belügyminiszter leirata értelmében megfelelően átalakitani és azt elfogadás végett a közgyülés elé terjeszteni. A közgyülési határozat jóváhagyását hamar ki lehetett volna járni és a jóváhagyott szabályrendelet magában foglalta volna „a hirdetési ügy egységes rendezését", a mely feltétel tudvalevőleg a szerződés felmondásának egyetlen lehetősége.

Ámde minden nem történt meg. Az ügyosztály pihenteti a miniszteri leiratot. Mintha a várból a városházig terjedő uton elfáradt volna.

Tessék csak előkeresni az aktát és megtenni a szükséges intézkedéseket. Végre is a polgárság zsebéből még nehány százezer koronát ajándékozni a vállalkozónak igazán fölösleges. A főváros is megtakarit ezzel 15—20 ezer koronát. Talán ez a momentum rábirja a késedelmeskedő ügyosztályt a gyorsabb cselekvésre.

A kormány és a főváros.

Sulyos anyagi helyzetében támogatást kérve fordult az ország kormányához és az országgyülés-hez Budapest székesfőváros közönsége. Feliratokban tárta fel helyzetének sulyos voltát és reámutatott azokra a szolgáltatásokra, a melyeket a főváros elháritott hatáskörben, az állam helyett végez és mindezekből levoja azt a természetes konzekvenciát, hogy a székesfőváros méltán várhatja jogos kérelmeinek teljesitését a kormánytól.

A feliratokban egyetlen esetben lehet csak foganatja, ha tudniilik gondoskodás történik arra nézve, hogy a kormányhoz intézett felirat ne kerüljön Fascho-Moys miniszteri tanácsos kezei közé. Mert ha ez is odajut – ugy a többivel, a mely már egész kocsiderekat betöltene, ott reked a tanácsos ur iróasztalában és lomtárában.

Nem feliratot kell küldeni, hanem küldöttség kérje meg a miniszterelnököt, hogy állitson a városi ügyek osztályának élére egy modern szellemtől áthatott, széles látókörü európai gondolkodásu embert. Mert addig mig Fascho-Moys intézi a magyar városok ügyeit, egykori vezére Bach szellemében, mindaddig a magyar községi közigazgatás békókba van verve.

A tartalmas és nagy körültekintéssel szerkesztett feliratot dr. Melly Béla tanácsjegyző gondos munkáját képezik.

A két felirat szószerint a következő:

1406.
1902. kgy. szám.

I.

Nagyméltóságu Miniszterelnök Úr!

Az 1903. évi költségelőirányzat tárgyalása alkalmával a törvényhatósági bizottság közgyülése elhatározta, mikép felterjesztést intéz Nagyméltóságodhoz, mint a m. kir. kormány elnökéhez, valamint a képviselőházhoz az állami közigazgatás czimén felmerülő kiadásoknak megtéritése iránt.

A székesfőváros közönsége már 1901. évi április hó 17-én és folytatva 18-án tartott törvényhatósági bizottsági közgyülésből kimeritő felterjesztést intézett Nagyméltóságodhoz, mint a m. kir. kormány elnökéhez az állami közigazgatás közvetitéséből származó terhek és a székesfőváros anyagi helyzete tárgyában. A törvényhatóságnak ezen felhivása már másfél év óta várja elintézését s daczára annak, hogy e feliratban a székesfőváros legfontosabb, mondhatnánk létkérdései foglalhatnak, s annak daczára, hogy a felirat tárgyalását a mult évi költségelőirányzattal kapcsolatosan a törvényhatóság szintén kérte, még ma sem jutottunk abba a helyzetbe, hogy a feliratban felsorolt sérelmeket és javaslatokat tárgyalhattuk, orvosolhattuk és elintézhettük volna. Ebben a felterjesztésben, az egyes közigazgatási ágazatok szerint tárgyaltuk az állami közigazgatás közvesitéséből a székesfővárosra háramló terheket, valamint a székesfőváros anyagi helyzetét is.

Az állami közigazgatás közvetitéséből a székesfővárost évenkint háramló kiadásokat összefoglalva kimutattuk, hogy ezek a következők:

1.	Anyakönyvi hivatalok	120.100 K.
2.	Katonaügyi igazgatás	520,874 „
3.	Adókezelés	802.600 „
4.	Reáliskolák, felsőbb leányiskolák, felsőbb kereskedelmi iskolák és iparrajziskola	650.000 „
5.	Kórházak bérértéke és közegészségügyi kiadások	627.524 „
6.	Kézbesités	35.000 „
7.	Községi biráskodás	76.550 „
8.	Adókincstár képviselete	30.000 „
	Összesen . .	2.862.648 K.

Ehhez járul még a rendőrségi hányadnak ez idő szerint 1.800.000 K. terhe.

Idézett felterjesztésünk óta a helyzet csak annyiban változott, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter ur tárczájának terhére a székesfőváros az 1902. évben a reáliskolákra 20.000 K., a felső kereskedelmi iskolákra 20.000 K. és az elemi népiskolákra 60.000 K. vagyis összesen 100.000 K. államsegélyben részesült. Enyhülni fognak a kézbesitésekre forditott kiadások is, a mennyiben 1903. évi január hó 1-től kezdve a kézbesitéseket a m. kir. államrendőrség és a m. kir. posta fogják teljesiteni. De ezzel szemben emelkedett az államrendőri költségekhez való hozzájárulásnak különben is évről-évre növekedő kvótája, a mely szerint a szóban forgó járulék az 1903. évi költségelőirányzatban már 1.814.146 koronával szerepel; továbbá emelkedett a kiadások terhe annálfogva is, hogy a honvédelmi m. kir. miniszter urnak f. évi 58.200/XI 1902. sz. a. kelt körrendelete következtében f. évi október hó elsejétől kezdve a tartózkodási nyilvántartás vezetésében oly változtatások állottak be, a melyek miatt ujabban hat dijnokot kellett alkalmazni, miáltal a személyzeti kiadások évenként 7300 koronával ismét emelkedtek.

Az állami közigazgatás közvetitéséből a székesfővárosra háramló terhek oly sulyosak, hogy azokat elviselni a székesfőváros már képtelen; képtelen különösen a jelenlegi viszonyok között, midőn saját önkormányzati körében törvény szerint teljesitendő óriási feladatainak szolgálatában a szükségletek folytonosan és sokkal nagyobb mértékben növekednek, semhogy azoknak kielégitésére szolgáló eszközöket biztosithatná.

Az ország összes városai, ugyszólván minden ujabb törvény életbeléptetésével ujabb terhekkel sujtattak és évről-évre kiterjesztetett ama kör, melyben a városok az állami közigazgatást ellátni kénytelenek. De egy városra sem nehezedtek eme terhek oly nyomasztó sulylyal, mint éppen a székesfővárosra, amelynek az ezen a czimen tetemesen emelkedő és növekedő terheken felül a rohamos fejlődésének nyomában keletkezett számtalan olyan községi követelménynyel is számolnia kellett, a melyeknek kielégitése óriási pénzáldozatokat követelt.

E követelményeknek csakis kölcsönpénzek igénybevétele utján volt képes a főváros eleget tenni; sőt a követelmények olyan sürgetőleg léptek fel, hogy a kölcsönpénzekből nemcsak a többet-kevesebbet jövedelmező beruházásoknak, hanem gyakran még olyan intézményeknek költségeit is fedezni kellett, a melyek egyáltalában nem jövedelmeznek, sőt ellenkezően, állandó kiadásokkal terhelik községi pénztárunkat.

A nélkül, hogy apróbb részletekre kiterjeszkednénk csakis azon nagyobb beruházásoknak költségeit soroljuk fel, a melyek 1874. év óta felmerültek, hogy halvány képét adhassuk a szükségletek és követelmények ama nagy tömegének, a melyet a székesfőváros kielégiteni volt kénytelen. Igy kölcsönpénzekből kiadatott:

1.	Vizvezetékre	27 millió K.
2.	Csatornázásra	8½ „ „
3.	Iskolákra	14 „ „
4.	Vásárcsarnokokra	12 „ „
5.	Közvágóhidra és marhavásárra .	3½ „ „
6.	Sertésvágóhidra és vásárra . . .	4 „ „
7.	Kórházakra	8 „ „
8.	Kaszárnyákra	6½ „ „
9.	Közigazgatási épületekre	9½ „ „
10.	Szabályozásokra és utépitésekre .	7 „ „

Ezekhez járul még a különféle beruházásoknak 6 milliót meghaladó összege ugy, hogy a kölcsönpénzből az 1874. évtől fogva fedezett kiadás 115 millió koronát meghaladó összegre rug.

E mellett azonban a rendes községi kiadások is nőttek és pedig évről-évre nagyobb és nagyobb összegekkel a nélkül, hogy ezzel szemben bevételeink is lépést tartva emelkedtek volna.

A kiadások emelkedésére, valamint a kiadások és bevételek közötti aránytalanságra nézve számtalan adat volna felhozható, de mint jellemzőket csak a következőket emlitjük fel. Az 1874. évben az utczák és terek tisztogatására 124,000 koronát forditottunk, mig az 1903. évi költségelőirányzatban e czimen 1.500.000 kor. szerepel; mig az 1874. évben az elemi iskolákra 962,078 kor. fordittatott, addig az 1903. évi költségelőirányzatban e tétel már 4.797,020 koronára emelkedett és a mig az elemi iskoláknál 1874. évben 154,000 kor. volt a bevétel, addig a jövő évi költségelőirányzatban, midőn kiadásaink megötszöröződtek, az elemi iskolák czimén várható bevétel csak 232,600 koronával, vagyis az 1874-iki bevétel összegének csupán csak a felével növekedtek.

Lényegesen befolyt továbbá a székesfőváros pénzügyeinek sulyosbitására az is, hogy éppen abban az időben, midőn Budapest rohamos fejlődése, az állami és önkormányzati közigazgatás kereteinek kiszélesitése által felmerült ujabb és sokirányu feladatok teljesitése a székesfőváros anyagi erejét teljesen igénybe vették, a főváros olyan jövedelmi forrásoktól esett el, a melyek a méltányosság és igazságosság szempontjából továbbra is megillették volna. Ilyen lényeges jövedelemcsökkenés következett be azáltal, hogy az állami vasutak, melyek azelőtt községi adót fizettek, erre most már nem kötelezvék és e czimen a székesfőváros az osztrák-magyar államvasut vonalainál: 395,000 k., a tiszavidéki vasutnál: 54,000 k., az erdélyi vasutnál: 29,000 k., a pécs-barcsi vasutnál: 6870 k. községi adótól esett el.

Az évi 430,000 koronát kitevő utadó, a mely tulajdonképen a községi alapból végzett munkák teljesitésére szolgálna, a közmunkák tanácsát illeti; az osztrák-magyar bank évi 150.000 kor. községi adója, a déli vaspálya-társaság évi 145.000 kor. községi adója, a Dunagőzhajózási társaságnak, az álta-

lános osztrák légszesz-társulatnak és egyéb különféle üzleteknek községi adója sem a községi pénztárba folyik, hanem a közmunkák tanácsa javára vonatott el, ugy hogy e czimeken és a fentebb emlitett vasutak adójával együtt a főváros fejlődésének nehéz időszakában körülbelül 1.360.000 kor. községi adójövedelemtől esett el.

Jól tudjuk azt, hogy ezen kiadások és terhek, melyek legnagyobb részét a tételes törvények mérték a székesfővárosra, az ország minden egyes községére is nehezednek, ámde kétségbevonhatatlan az, hogy a törvény egyes intézkedései hatás és következmény tekintetében a különleges helyzetben levő fővárossal szemben ténylegesen más horderővel birtak, mert, habár ezen kiadások és terhek az ország más községeire is nehezedtek, azok a székesfővárosban nem fokozott mértékben, hanem hatványozva jelentkeztek.

Hasonló körülmények nem kerülték el a külföldi nagy városokat sem, a melyeknek fejlődésében a szükségletek növekedése hasonlókép sokkal nagyobb volt jövedelmeiknél s az állami közigazgatás terhei szintén elviselhetetlenekké váltak.

Ámde ott a kibontakozás utjainak java részét az állam nyitotta meg a községek számára.

Igy Belgiumban a községi pénzügyek rendezésekor az állam jövedelmeiből részesitette a községeket; fölemelt több közvetett állami adót, s a jövedelemtöbbletből szintén a községeket támogatta.

Poroszországban az 1893-ban hozott törvénynyel a telek- és házadót, valamint az 1891. évben reformált ipari adót a községek terheinek könnyitése és a községi adóztatásnak helyesebb irányba terelése czéljából az állam a községek részére engedte át olykép, hogy a kivetés és kezelés tovább is az állam kezében maradt, s csupán a beszedést ruházták át az illető községekre.

Bécs városának az állam az 1896. évi október hó 25-én kelt IX. t.-cz. értelmében a személyi jövedelmi adóknál elérendő feleslegnek az alsó ausztriai tartományt megillető részéből 50%-ot engedett át.

A nyugat európai nagy városok pénzügyi viszonyainak rendezésében mindenütt ott találjuk az állam támogató kezét s ime nálunk, a mikor és a hol az állami közigazgatás és a községi önkormányzati köztevékenység olyannyira sürün összefonódtak, a kibontakozás csakis ugy lehetséges, ha abban az állami támogatás érezhetően segitségünkre lesz.

Az állami és községi adóztatás reformja, a mely utóbbi gyökereiben lesz hivatva háztartásunkat rendezni és megjavitani, oly széles körre terjed ki, s olyannyira érinti az állami, községi, és társadalmi érdekeket de sőt az egyes állampolgárok érdekeit is, mikép még reményeket sem táplálhatunk az iránt, hogy ez a nagy reform-mü a legközelebbi jövőben a megoldás és annál kevésbbé a megvalósulás állapotába juthatna. Éppen erre való tekintettel kénytelen a törvényhatóság Nagyméltóságod mint a m. kir. kormány elnöke elé járulni és kérni, hogy az állami közigazgatás közvetitéséből a székesfővárosra háramló kiadások megtéritése iránt a m. kir. kormány intézkedéseket tenni méltóztassék.

A székesfőváros Nagyméltóságodnak általunk mindenkor teljes tisztelettel fogadott és nagyrabecsült nyilatkozataiból arról értesült, hogy ugy Nagyméltóságod valamint a m. kir. kormány a székesfőváros ügyei és sorsa iránt mindig a legrokonszenvesebb érzelmeket táplálta és táplálja: ugyanazért bizunk abban, hogy méltányos kérésünk siker nélkül nem fog maradni.

II.

A magyar országgyülés képviselőházához Budapesten.

Mélyen tisztelt képviselőház!

A székesfőváros törvényhatósági bizottsága az 1903. évi költségelőirányzat tárgyalása alkalmával elhatározta, hogy az állami közigazgatás közvetitéséből származó kiadások megtéritése czéljából a mélyen tisztelt képviselőházhoz is felterjesztést intéz.

A törvényhatóság már 1901. évi április hó 17-én és folytatva 18-án tartott bizottsági közgyüléséből felterjesztést intézett a m. kir. kormányhoz (irandó az I. felterjesztésnek vörös irónnal bekeritett része) a mélyen tisztelt képviselőház elé járulni és kérni, hogy az állami közigazgatás közvetitéséből származó kiadásaink megtéritésére nézve a m. kir. kormányt intézkedések megtételére méltóztassék utasitani.

Budapesten, stb. kmf.

Dr. Waszilievics
tanácsnok.

Kiad.

Márkus
főpolgármester.

Dr. Melly
jegyző.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 751.177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmult héten élve született 395 gyermek, meghalt 303 egyén, a születések tehát 92-vel mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 287 törvényes, 108 törvénytelen; nemre nézve 191 fiu, 204 leány. Halvaszületett 13 gyermek, köztük 9 törvényes, 4 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra 26·8.

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 20·5 az egy éven felüli lakosságnál: 15·9, az öt éven felüli lakosságnál: 13·9.

A halottak közt volt 169 fi-, 134 nőnemü.

Az év eddigi 50 hetében élve született összesen 22371 gyermek, meghalt összesen 14027 egyén, a születések többlete tehát 8344; a mult év megfelelő időszakában született 22047, meghalt 13389, a születések többlete volt tehát 8658.

Az élveszülöttek közt volt 259 róm. kath., 3 görög kath., — görög keleti, 19 ágost. evang., 29 helvét, 1 unitárius, 80 izraelita, 4 egyéb. Összesen 395. Halvaszületett összesen 13.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1390 beteget, szaporodás 347, csökkenés 331, maradt a mult hét végén 1416. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 142 beteget, szaporodás 65, csökkenés 51, maradt a mult hét végén 156. A Szt. István kórházban ápoltak a mult hét végén 730 beteget, szaporodás 273, csökkenés 268, maradt e hét végén 735. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 871 beteget, szaporodás 206, csökkenés 160, maradt e hét végén 917. Összesen ápoltak a mult hét végén 3133 beteget, szaporodás 891, csökkenés 810, maradt e hét végén 3214.

Hirek a városházáról.

—

A fővárosi inasiskolák rajzfelügyelete. A kultuszminiszter felhivta a fővárost, hogy a székesfővárosi tanonczískolák részére szervezett helyi rajzfelügyeletet szabályozó utasítás tervezetét mutassa be s egyszersmind tegye megfontolás tárgyává, hogy a helyi felügyelet az iparos és kereskedő tanonczískolákban a többi tantárgyakra nézve is alkalmazható-e. Ha igen, ugy dolgozzon ki a tanács erre nézve is utasitást. Egyszersmind tudatja a miniszter, hogy Péter János fővárosi felső kereskedelmi iskolai igazgatót a szolnoki, kecskeméti, gyöngyösi, egri és ujpesti kereskedelmi tanonczískolák szakfelügyeletével megbizta.

A Hungária-körút kiépítése. A főváros tanácsa ma elfogadta ama tervezetet, melyet a mérnöki hivatal a Hungária-körút egy részének kiépitésére vonatkozólag kidolgozott, s a melyet már a főváros közmunkák tanácsa is jóváhagyott. A tervezet szerint ez a hatalmas útvonal egyike lesz a főváros legszebb körútjainak s nemcsak praktikus beosztásánál, hanem a kiépitésnél érvényesülendő szépészeti szempontokból fogva is, pompás közlekedési vonalat fog képezni. Az út külső képe a különböző szakaszok szerint változni fog. A Podmaniczky-utcza és Csömöri-út közötti szakasz beosztására nézve hasonlit majd az Andrássy-útnak köröndön túli részéhez. Hatsoros élőfák között három kocsiútja lesz. Középütt széles út vonul el, két oldalt pedig egy-egy keskenyebb, a melyeken a villamos kocsik fognak közlekedni. A szélső utakat gyalogjárók szegélyezik, majd élőkert következik s csak azután az épületek, melyek, tekintettel az előkertekre alkalmasint villarendszerűek lesznek. A körút Podmaniczky-utcza és Váczi körút, továbbá a Stefánia-út és Csömöri út közötti szakasza lényegesen eltér az előbbitől s a rajta alkalmazott beosztási rendszernél fogva — ujdonságot képez majd Budapesten. E szakasznak két oldalt lesz csak széles kocsiútja, mig az út középrésze egész hosszában parkiroztatni fog s virágos kertté alakíttatik át. Megfelelő átjárókról természetesen szintén történik gondoskodás. A házak előtt azonban nem lesznek kertek, mely körülmény kihatással lesz aztán az épitkezéseknél követendő irányra is. Ilyképpen nemcsak maga az útfelület, hanem a házsorok is változatosságot mutatnak majd. E szakaszon hat helyett csak négy sor élőfa lesz. A gyönyörü tervezet a tanács részéről osztatlan tetszéssel találkozott.

A közigazgatási bíróság a csatornázási járulékról. Figyelemre méltó elvi határozatot mondott ki legutóbb egy itéletével a közigazgatási bíróság. A pesti molnárok és sütők gőzmalomépületének frontja előtt, amely meghaladja a 70 méter hosszúságot, csak 40 méternyi hosszban épittette ki a főváros a csatornát, mindamellett az egész homlokzat után kivetette a csatornázási járulékot. A részvénytársaság kifogásolta e kivetést, amennyiben azt csak az épülethomlokzat ama részére tartja jogosultnak, mely előtt tényleg ki lőn épitve a csatorna. A vitás ügy végre is a közigazgatási bíróság elé került, amely most kimondta, hogy a csatornajárulék mindig az egész épülethomlokzat után fizetendő tekintet nélkül arra, hogy mily hosszuságban van előtte csatorna. Az a kérdés itt az irányadó, hogy valamely épület használhatja-e a csatornát, avagy nem? Ha igen, ugy az egész homlokzat megrovandó a járulékkal, mert az ingatlanra két méteres csatornarészből ugyanoly haszon háramlik, mint ha egész hosszában kivolna előtte épitve a kanális. Magától értetődik azonban, hogy a csonka csatornának tovább leendő kiépitése esetén az ilyen egyszer már megrótt épületre ujabb csatornajárulék nem vethető ki.

A zsidó hitközség panasza. A pesti izraelita hitközség nevében *Kochner* Zsigmond ur ma panaszszal járult a tanácshoz, hogy a Rombach-utczai zsinagógában az utczai kocsizaj nagyon akadályozza az istentiszteletet. Kéri a fővárost, hogy a templom előtt zajtalan utburkolatot készittessen. A mérnöki hivatal most javasolja, hogy a tanács ne tegyen eleget a kérelemnek, mert először is az

uj burkolat költségére nincs fedezet; de különben is ajánlatos függőben tartani az ügyet a Rombach-utcza általános rendezéséig, amikor alkalmasint az egész utcza zajtalan burkolattal láttatik majd el.

A magyar orvosszövetség s a párbaj. A mozgalommal, melyet a Stieder Ernuszt féle párbajból kifolyólag a szombathelyi orvosok az orvosi asszistentia megadása érdekében inditottak, élénken foglalkozik a magyar orvosok szövetsége is. A komoly törekvésü szövetség tagjai sorában kétféle erős áramlat küzd eme társadalmi szempontból rendkivül fontos ügyben. Az egyik párt csatlakozni kiván a szombathelyi orvosokhoz, a másik azonban kivihetetlennek tartja a párbaj megszüntetése kérdésének ilyetén való megoldását. Arra az álláspontra helyezkednek ez utóbbi áramlat követői, hogy az orvosnak esküje folytán még az utólsó gonosztevőtől sem szabad megtagadni a segitséget, ha arra szüksége van, annál kevésbé szabad cserben hagynia olyan tisztességes uriembereket, akik becsületük védelmében fognak fegyvert.

Időjelző oszlopok a fővárosban. Néhány évvel ezelőtt a földmivelési miniszter felhivta a főváros tanácsát, hogy Budapest közterein időjelző oszlopokat állittasson föl, amelyek gyakorlati hasznuktól eltekintve, még arra is jók, hogy kifejlesztik a közönségben a meteorológiai megfigyelések iránt való érzéket. A miniszter ajánlotta is mindjárt egy göttingai műszerész találmányát, amelyet az országos meteorologiai intézet kipróbált s melegen ajánlott. A fővárosi mérnöki hivatal pártoló javaslatot tett e tárgyban, de megjegyezte, hogy az időjelzők alkalmazása költséges, amennyiben azok mellé állandó őröket kellene alkalmazni. Ennek alapján a középitési bizottmány az időjelzők fölállításának mellőzését javasolta. Most aztán a közmunkák tanácsa is hasonló javaslatot tett. Igy a főváros közönsége végleg napirendre térhet a földmivelési miniszter ajánlata fölött s kénytelen lesz továbbra is beérni az Erzsébettéren álló egyetlen időjelzővel s a leveli békákkal.

Küzdelem kisajátitásért. Megszokott dolog, hogy a fővárosnak minden nagyobb rendezési müveleteivel együtt jár a kisajátitási háboru. A Csikárok általános rendezését is megfelelő alkalomnak találja számos telektulajdonos, hogy iparkodjék jó pénzért tuladni az ingatlanán, amelyre különben csalogatva sem kapna vevőt. A rendezési tervezet, illetve vizlevezetésre vonatkozó határozat ellen eddig már huszonöt felebbezés járja a fórumokat. A közigazgatási bizottság mint másodfoku hatóság ezek nagy részét elutasitotta s most valamennyi a földmüvelési miniszter nyakába zúdul. A felebbezők kérik az eddigi eljárás megsemmisitését s a tárgyalások ujból való felvételének elrendelését. De ha eme óhajtásukat a miniszter nem volna hajlandó teljesiteni — amit biztosra vehetnek, — ugy kérik annak a kimondását, hogy telkeikre vonatkozólag nem áll a vizlevezetési szolgalom s igy nem kötelesek türni a tulajdonosok, hogy telkeiken a Csik-árok megnyittassék. Ebből persze az következik, hogy ha a Csik-árok rendezésénél az ő telkeiket is fölakarja használni a főváros ugy vegye meg azokat. A felebbezők között van egy Erzsébet királyné-uti telektulajdonos, aki egyenesen követeli, hogy a főváros vegye meg nemcsak a telkét, hanem a házát is, mert különben nem engedi meg, hogy a Csik-árok háza előtt vezettessék el, ha ez mindjárt az életébe kerül is.

A női kereskedelmi tanfolyamok. A nyár elején elhatározta a főváros közgyülése, hogy a községi polgári leányiskoláknál jelenleg fönnálló s az igazgatók által kezelt női kereskedelmi tanfolyamokat mostani szervezetükben maga a főváros veszi anyagi kezelésébe és pedig vagy még az 1902/903-iki tanévben, vagy ha nehézségek merülnének föl, az 1903/904. iskolaév kezdetén. A vallás és közoktatási minisztertől ma leirat érkezett a fővároshoz, melylyel a miniszter megnyugvással veszi tudomásul a fenti közgyülési határozatot; kijelenti azonban, hogy a fővárosnak a tanfolyamok szervezetére, föntartására s igazgatására nézve teendő intézkedései nem térhetnek el az összes női kereskedelmi tanfolyamokról alkotott szervezeti szabályoktól. Nevezetesen e kurzusok a kereskedelmi miniszter hozzájárulásával, mindig csak a kultuszminiszter engedélyével nyithatók meg, illetve szüntethetők be. Kivánatosnak mondja a miniszter, hogy a tanfolyamok létszáma a közszükséglettől mindig arányban legyen, mert a tultermelésnek nagyon káros következményei lehetnek. Helytelennek tartja továbbá a miniszter, hogy a polgári iskoláknál csakis kereskedelmi tanfolyamok vannak, holott az volna a helyes czél, hogy minden ily iskolának megvolna a maga speczialis iránya: az egyiknek üzleti, irodai, a másiknak nőipari; a harmadiknak háztartási stb. Más szóval a kereskedelmi szakon kivül egyéb tisztességes foglalkozásokra is elő kellene készíteni a hallgatókat figyelembe véve természetesen a nők egyéni s az ország specziális viszonyait. Mindezekre fontos specziális érdekeknél fogva hivja föl a miniszter a főváros figyelmét. Az ismétlő leányiskolák berendezése valamint a leányiskoláknak V. és VI-ik osztálylyal való kiegészitése is nagyon kivánatos, mert ez által a polgári leányiskolák megkiméltetnek az oda nem való elemektől. A főváros mindezen intézményei igy összeműködhetnek nemcsak kulturális és közgazdasági föladataik teljesitésében, hanem a mai szocziális bajok orvoslásában is.

Kedvezmény a királyi udvarnak. A főváros tanácsa ugy látszik közhivatalnak vagy kulturális intézménynek tekinti a budai királyi palotát, mert az egész kolosszális épületért 30 százalék vizdijkedvezményt engedélyezett. A Logody-utczában levő ugynevezett Kertész-házat azonban, amely

szintén udvari czélokra használtatik, a rendes vizdijjal rótta meg a vizműigazgatóság, miután e különálló épületről a kedvezmény megadásánál szó nem volt. A várkapitányság most beadványban arra kéri a tanácsot, mondja ki külön határozattal, hogy mindama épületek, amelyek habár félre is esnek a várpalota épület tömbjétől, de az udvar használatában vannak, szintén jogosultak a kedvezményes vizdij fizetésére. Hogy miért, azt a várkapitányság tudja s a tanács, amely bizonyára meghozza majd a kivánt határozatot.

A Kálvin-téri várócsarnok. A Kálvin-téren nagyobb szabásu díszes kupolaszerü váróterem épül a közuti vaspálya részére. Ez épület két oldalán lesznek elhelyezendők az illemhelyek is, a melyek fölállitása már régebben elhatároztatott. Miután a pesti hazai takarékpénztár volt az, a mely a drága szökökut fölállitásával leginkább emelte a Kálvin-tér diszét, a tanács udvariasságból indittatva érezte magát kérdést intézni hozzá, hogy nincs-e valamelyes kifogása a várócsarnok fölépitése ellen. Most válaszolt a takarékpénztár s értesitette a tanácsot, hogy semmiféle kifogást nem kiván emelni, sőt örül, hogy a Kálvin-tér egy ujabb diszes létesitménnyel gazdagabb lesz. A váróterem költségeinek arányos fölosztása dolgában most folynak a közuti vasuttal a tárgyalások. A tavaszszal megkezdik a pavillon fölépitését.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank

Budapesten, V. ker., Dorottya-utcza 6. sz.
(Saját ház.)

Befizetett részvénytőke **30,000.000 kor.**

A bank ujabban a

jelzálogüzletet vette fel üzleti körébe.—

Jelzálogkölcsönöket engedélyez bérházakra és földbirtokokra saját kibocsátásu

4 százalékos záloglevelek

alapján 20, 30, 40, 50, 60, 65 és 70 éves törlesztésre a legelőnyösebb feltételek mellett.

A benyujtásokat leggyorsabban bonyolitja le; minden megkeresést 48 óra alatt válaszban részesit.

Schlick-féle vasöntöde és gépgyár részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)